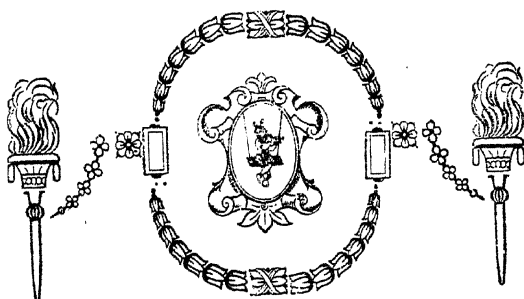
శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

మూఁడవ సంపుటము

త మొదలు మ

వఱకు

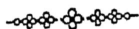

ఇది

కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిచే

వ్రాయఁబడి

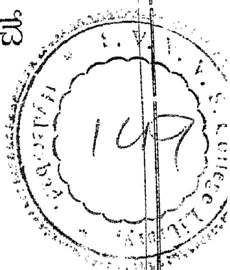
ప్రకటింపఁబడినది.

శ్రీ లక్ష్మీ ముద్రాక్షరశాల,

జగన్నాథపురము, కాకినాడ.

1938

మూఁడవ సంపుటము
వెల రు. 5-0-0.

మొత్తము వెల రు. 25-0-0.

చెల్లా-లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి.

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

మహారాజపోషకులు.

మహారాజరాజశ్రీ శ్రీరాజా వాద్రేవు విశ్వసుందరరావు బహద్దరు
జమీందారువారు, వేగాయమ్మపేట యస్టేటువగైరా. వేగాయమ్మపేట,
తూర్పు గోదావరిజిల్లా.

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

మహారాజ పోషకులు.

సంఘ సంస్కారణాభిలాషులును, సరసకవితా సంపన్నులును,

సాధుగుణ విభూషితులును నగు,

మహారాజరాజశ్రీ డాక్టరు. కోటంరాజు కోటీశ్వరరావుపంతులుగారు,

తెలుఁగు పండితులు, బి. హెచ్. యి. యస్. గూడవల్లి,

రేపల్లెతాలూకా, (గుంటూరుజిల్లా.)

OPINION.

I am very glad to express my excessive joy in representing my personal acquaintance with the author of " Andhravachaspathya." It cannot but be assured that it is a very laborious work costing at times both his spirits and brain. It is a beautiful spectacle to see him amidst the worthy and voluminous manuscripts of his great work. I have been going there very often to spend a few minutes with the great man and during that time I used to read matter from his manuscripts, comparing the same with that contained in other books. I may venture to opine that some books give only word to word meanings, some a bit of originality, but here I see not only knowledge but also ocean of originality covering very many branches and walks of life viz literature, science, medicine, loukyam and above all paramardham too. While studying this book in comparison with other books I have referred to many kinds of dictionaries both English and Telugu of the common day use. I feel glad to expose my sincere view like many other gentlemen who have given opinions upon the same, that it is in no way inferior to any other work for it teaches us not only its main business but also much general knowledge containing here & there both Iha & Para.

Every one can experience when he goes through it that a word of importance gives so much knowledge that it occupies a number of pages of the work and at the same time instead of giving monotony it keeps us as if we were sitting learning before our true & great guru wondering at his oceanic knowledge.

The more we grow acquainted with the work the more pleasure we derive. There is no wonder in giving out my hearty opinion that when we sit with the work hours aud days pass away as if they were moments and at the some time we shall be plunged in the ocean of knowledge without the least feeling for thirst and hunger as is the case with the author always.

Lastly I am very glad to have noticed that the author has undertaken a worthy and an unparalleled work which deserves both encouragement and help of every Andhra.

CHILAKAMARRI GOPALACHARY,
Secretary,
Cocanada Taluka Pradhamika Vidyasangham,
(E. Godavari.) 5-5-38.

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

పండితాభిప్రాయములు.

మహారాజ రాజశ్రీ రావుసాహెబ్ గిడుగు వేంకటరామమూర్తి పంతులుగారు
పర్లాకిమిడి. ప్రస్తుతము రాజమహేంద్రవరము.

(ఆంధ్రవాచస్పత్యమునకు నెం 1 రు చందాదార్లు).

బ్రి. శ్రీ. ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి కొట్రి శ్యామల కామశాస్త్రిలవారి సన్నిధికి.

సే. గిడుగు వేంకట రామమూర్తి అనేక నమస్కారములు చేసి చేయుంగల విన్నపములు:—

మహాశయా, మీరు రచించి ప్రకటిస్తూఉన్న ఆంధ్రవాచస్పత్యమును గురించి నా అభిప్రాయము తెలియజేయ వలసినదని నన్ను కోరినారు. అయితే, అక్కడక్కడ గ్రంథము కొంచెము పైపైని చూచి చెప్పేవారి అభిప్రాయమునకు ఏమి విలువ ఉంటుందని నేను గ్రంథమంతా చూడలేక, ఊరుకొన్నాను. గాని మీఆజ్ఞ దాట శక్యముకాకుండా ఉన్నందున, నేను చూచినవిషయములు ఆధారముగా నా ఆశయము మనవిచేయుటకు సాహసించినాను.

మీవాచస్పత్యములో పొరపాటులుకొన్ని ఉన్నా, ఇప్పుడున్న నిఘంటువులలో ఉత్తమమయినదని చెప్పడానికి జంకను. శబ్దరత్నాకగములో, తప్పులు లోపాలు వేలున్నవి. అట్లే శ్రీ సూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటువులోనున్నా - మీ పుస్తకము ఆబాలగోపాలము అందరికీ ఉపచరిస్తుంది. సూర్య. నిఘంటువు సంస్కృతము చదువుకొనే వారికోసము రచించినదట; పండితుల సందేహాలు తీర్చగలదట. అయినా దానిలోలేనిమాటలు అనేకము వాచస్పత్యములో ఉన్నవి; తైపారువేసి, చూచి, మరీ చెప్పుతున్నాను.

అదేమోకాని, సూర్యా. లో ఇంగ్లీషు మొదలయిన అన్యదేశభాషలలోని మాటలు—తెలుగువారి వాడుకలో ఉన్నవే—చేరలేదు. "ఇంగ్లీషు" అనే మాటయినాలేదు. "ఆంగ్లము" అనేదీలేదు. శబ్దరత్నాకగములో "ఎకరము" "ఇన్స్పెక్టరు" మొ॥వి వందలున్నవి. వాచస్పత్యములో అన్యదేశ్యాలువేలున్నవి. ఆంధ్రసాగస్వతములో "ఇంగ్లీషు" మాటలుచేరినవే; హంసవింశతిలో ఉన్నవి. ఇంగ్లీషు నిఘంటువులో—సామాన్యమయిన దానిలోనే—"ఇండియ", "హిందూ" మొ॥వి ఉన్నవి. ఈలోకములోనున్న ప్రఖ్యాతభాష లన్నిటనుండిన్ని ఇంగ్లీషులో చేరిన శబ్దాలున్నవట! వాడుకలో వేరుతన్ని ఉన్నమాటలు భాషయొక్క అంగములు కాక తప్పదు.

ఇకను, నేటివ్యవహారమందున్న మాటలు, గ్రంథాలలో లేనిపాపాన, గ్రామ్యాలుగా పరిగణించి త్యజించిన ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు ప్రకటించినట్టి సూర్యారాయాంధ్రనిఘంటువులో వాడుక మాటలుకొన్ని తప్పి దారిదూరినవి, ఏలాగుననో; మీరు "లక్ష్మీనారాయణీయము" లోనే "చాలా" మొ॥ శబ్దాలు చేర్చిఉన్నారు. వాచస్పత్యములో బుద్ధిపూర్వకముగానే "వాడుక మాటలు" అనేకముగా స్వీకరించి, "భాషాపరిణామము" "భాషాపరివర్తనము" మొదలయిన సిద్ధాంతములను అనుసరించిన వారయినారు.

భాషా పాండిత్యము పరిపక్వమయి ఉన్న ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు, జర్మనీ దేశములలో రచితమయిన నిఘంటువులు క్రమేణ చక్కబడుతున్నవి. ముప్పై ఏండ్లక్రితం అచ్చుపడ్డ ఆక్సఫర్డ్ ఇంగ్లీషు డిక్షనరీ మొదటి సంపుటంలోని లోపాలూ దోషాలూ తొలగించి మరి ఒకసంపుటము ఇప్పుడు ప్రకటించినారు ఆనిఘంటు రచయితలు. మనతెలుగుభాషలో "పాండిత్యము" అనదగిన ఫలము లభింపజేసే కృషి ఎవరూ ఇంకా మొదలు పెట్టలేదు. విశ్వవిద్యాలయాలలో అట్టికృషికి ఆనుకూల్యముగా ఇంకా ఏర్పడలేదు అట్టికృషి ఇంగ్లీషుభాషావిషయమున ఇంగ్లండులో 1830 వ సం॥ మొదలుకొని జరుగుతున్నది. మన తెలుగు భారతమయినా నిర్దుష్టముగా పరిష్కరించగల పండితులు ఇంకా ఆవిర్భవించలేదు. ఇంగ్లీషు నిఘంటువుమాదిరిని 1912 వసం॥ లో తమనిఘంటువు రచింపబూనుకొన్న సాహిత్య పరిషత్తువారి సాహసము లిజ్ఞులకు హాస్యాస్పదముగా కనబడినది. సూర్యారాయ నిఘంటువునున్నూ ఆక్సఫర్డ్ ఇంగ్లీషు నిఘంటువునున్నూ హస్తిమశకాంతరమున్నది.

మీవాచస్పత్యము నిర్విఘ్నముగా సమాప్తిపొంది మీమున్ను ఆంధ్రలోకమునమున్న కీర్తిని సంపాదించుగాక.

రాజమహేంద్రవరం.
2—3—1938.

ఇట్లు,
సే. గి॥ వేం॥ రామమూర్తి.

మహోపాధ్యాయ, మధ్వ శ్రీకాశీ కృష్ణాచార్యులుగారు,
అవధాని శిరోమణి, గుంటూరు. (12—1—38).

బ్రహ్మశ్రీ, కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారు రచించిన "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" అనెడు నిఘంటురత్నము, ఔకారాది పదాంతమువఱకును నొకసంపుటముగా ముద్రితమయి నాకడకు వచ్చినది. దానిని నేను దాదాపు పూర్తిగాఁజూచితిని. ఏతద్గ్రంథకర్తలొనర్చిన శ్రమ సార్థకపఱచుటయేగాక, ఈనిఘంటువువలన ననన్యలభ్యమగు లాభము నొందవలసిన వారు ఆంధ్రభాషాభిమాను లందఱునైయున్నారు. ఇతర నిఘంటువులలో లేని విశేషములెన్నియో యీ నిఘంటువునందుంటచే, నిది సంస్కృతాభ్యాసముగల విద్వాంసులకుఁగూడ మహోపకారకమని నాదృఢాభిప్రాయము. ఈకాలమున నిట్టి నిఘంటువులే అత్యవసరములు.

ఆశయము.

విద్వాన్ త్యాడీ వేంకటశాస్త్రిగారు.
శ్రీ సారస్వత పరిషత్తు.

మాడుగుల.
12-2-1938.

శ్రీయుత కొట్రి శ్యామల కామశాస్త్రి లిఖితాంధ్ర వాచస్పత్యనామక నూతన నైఘంటికాంతర్గతాకారాద్యకారాంత కకారాది ఙకారాంత శబ్ద సర్వస్వసమన్విత ప్రథమ ద్వితీయ భాగస్థ విశేపవిషయముల నుపలక్షించి మొత్తముమీఁద గీర్వాణవాచస్పత్య విషయావలోకన సంజనితానందానందానంత సంతోషిత స్వాంతుండనయి యేతద్గ్రంథకర్తృపాండిత్య సామర్థ్యంబుల నపరిమితములుగఁ బరిగణింపఁగలిగితి.

అంతర్విషయ విశేషముల నాగ్రంథ రాజమే ప్రేక్షకుల కనేకముఖంబుల నత్యంత ముద్బోధించుచుండుటంబట్టి మరల నేనక్కార్యమప్రస్తుత విస్తరహేతువుగ భావించితి.

శ్లో. సారస్వతాదివిజ్ఞానసర్వస్వమాద్రిపూర్వకమ్ ।
వాచస్పత్యంథ వేద్యజ్ఞైర్విజ్ఞైః పాఠ్యంసదాముదా ।
విజ్ఞానసమ్పదాంఘూసపాత్రియాదుస్సహదుర్గుణాః ।
తస్మాన్నాన్యమిదం తేషాంవిద్యైవజ్ఞానసాధనాత్ ॥

ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి శ్యామల కామశాస్త్రిగారికి, అభినందనసభ.

(ది 7-1-38 తేది 4½ గం. నుండి 7గం. వఱకు.)

ది8-1-1938 ఆంధ్రదినపత్రిక
14వ పొరటనుండి.

మదాసు,
జనవరి 8:—

"సర్వవిధముల నిరాధారముగనున్న ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికై ఇరువది సంవత్సరములు దుర్భరపరిశ్రమతో శ్రీ ఆంధ్రవాచస్పత్యమను అకారాది ప్రతిపదార్థపర్యాయ పద నిఘంటువును తయారుచేసిన ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి కొట్రి శ్యామలకామశాస్త్రిగారిని అభినందించుటకు నిన్నసాయంకాలము పచ్చయ్యప్ప కళాశాల ఆంధ్రవిద్యార్థిసంఘమువారి యాజమాన్యమున బహిరంగసభ జరిగెను. సభకు కళాశాల ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు చాలామంది హాజరైరి.

బ్రహ్మ శ్రీ. విద్వాన్ టి. విశ్వనాథశాస్త్రిగారు సభకు అధ్యక్షత వహించిరి.

ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి ప్రముఖులు చేసిన చేయుచున్న కృషిని సభాధ్యక్షులు వివరించిరి. విజ్ఞానసర్వస్వము గ్రంథరూపమున తయారుచేయుటకు శ్రీయుత కాశీనాథుని నాగే

శ్వరరావుపంతులుగారు చేయుచున్న కృషిని వీరుప్రశంసించిరి. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి శక్తివం చనలేకుండా పాటుపడుచున్న శ్రీయుత పంతులుగారికి చిరాయురారోగ్యములు ప్రసాదింపవలెనని వీరు దేవుని ప్రార్థించిరి. ఆంధ్రవాచస్పత్యము పండితులకు పరమానందమైనది. విద్యార్థులకు వియత్సురభి యైనది. పాఠశాలలకుఁ బారిజాతంబైనది. కళాశాలలకుఁ గల్పతరువైనది. పుస్తకభాండాగారంబులకు నిస్తుల నిదానంబైనది. కవులకు చింతామణి. నిఘంటువులకెల్ల నిరుపమానశిరోమణి. ఆంధ్రహస్తంబుల కమూల్యాభరణము. ఇందువాడుకపదములతో ప్రతిపదార్థములు, అర్థములు, పర్యాయపదములు, తద్విశేషార్థ నిఖిలపర్యాయపదములు, ప్రత్యర్థమునకు భాషాభాగాదులు, ప్రకృతివైకృతులు, రూపాంతరములు, వ్యాకరణాద్యంశములు, నాటకలక్షణములు, ఛందోలక్షణములు, కావ్యలక్షణములు, న్యాయములు, జాతీయములు, సంఖ్యాసూచకపదములు, ప్రయోగాధారములగు లోకోక్తులును గలవని కామశాస్త్రిగారు తమగ్రంథమునుండి నిదర్శనములను సభవారికి చూపించిరి. ఆంధ్రలోకము తమ గ్రంథమును స్వీకరింపవలెనని విన్నవించిరి.”

☞N. B.—విద్యార్థులును, ఉపాధ్యాయులును నిఘంటుకర్తగారు చేసిన పరిశ్రమకు శ్రీ భగవంతుఁడు వెంటనే తోడ్పడి నిఘంటుముద్రణము పూర్తిగావించుగాక యని ప్రార్థించుచు నిఘంటుకర్తగారిని కొనియాడిరి. వెంటనే ఉపాధ్యాయులును, విద్యార్థులును చందాదార్ల మగుచున్నామని హెచ్చరించిరి. సభ జయప్రదముగా జరుగుటకు తగు యేర్పాట్లుగావించిన శ్రీ పచ్చయ్యప్ప కళాశాలాధ్యక్షులను శ్రీ శ్యామల కామశాస్త్రిగారు ప్రశంసించిరి. సభకరతాళధ్వనులతో ముగిసినది.

ఆంధ్ర విద్యా వాచస్పతి కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిగారికి.

అభినందన సభ. (ది 16-2-1938).

కనగాల, రేపల్లెతాలూకా (గుంటూరు).

సర్వవిధముల నిరాధారముగనున్న ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికై ఇరువది వత్సరములు అహోరాత్రములు దుర్భరపరిశ్రమగావించి ఆంధ్రవాచస్పత్యమను అకారాది ప్రతిపదార్థ పర్యాయపదనిఘంటువును తయారుచేసిన ఆంధ్రవిద్యా వాచస్పతీత్యాది బిరుదాంకితులగు బ్ర. కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిగారిని అభినందించుటకు కనగాల జాతీయ బాలభారతి గ్రంథాలయమువారి యాజమాన్యమున బహిరంగసభ జరుపఁబడినది. సభకు పండితులును పాఠశాలల ఉపాధ్యాయులును, గ్రామస్థులును, డాక్టర్లును, విద్యార్థులును మున్నగువారు పెక్కుమంది హాజరైరి.

ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీమాన్ వేదాల వేంకట తాతాచార్యులవారు సభకు అధ్యక్షత వహించిరి.

"ధనుర్విద్య కర్జునునివలె" సాహిత్యవిద్య కసహాయశూరులై నిర్వహింపఁబూనిన శ్రీ శ్యామల కామశాస్త్రిలవారి "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" యొక్కకృషిని అధ్యక్షులు విశేషముగ ప్రశంసించిరి. మఱియు భాషాపోషకులు వదాన్యశేఖరులునగు మహారాజులు చేయింపవలసిన పనిని శ్రీశాస్త్రిగారొక్కరు నడుముకట్టిచేయుట వింతలలోని గొప్ప వింతయనియు, ఈ మహనీయకోశ మాంధ్రమండల మాబాలగోపాలము స్వీకరింపఁదగినదనియు, ఇట్టి మహాకార్యమునకుఁబూనుకొనిన శ్రీ శాస్త్రిగారికి భగవంతుఁడు చిరాయురారోగ్యములు ప్రసాదింపవలెననియు అధ్యక్షులు దేవునిప్రార్థించిరి. పిదపపండితులు డా. కోటంరాజు కోటేశ్వరరావు పంతులుగారును, డాక్టరు ముక్కామల సోమసుందరరావు పంతులుగారును, అధ్యక్షుల ఉపన్యాసమును బలపఱచిరి. శ్రీ శ్యామల కామశాస్త్రిగారు పూర్వపు విద్యావిధానమునకును, ఇప్పటి విద్యావిధానమునకును హస్తిమశకాంతరము గలదుగాన యిప్పటి విద్యావిధానమునకు వెంటనే మార్పుగలిగించి పూర్వపురీతిని ఆంధ్రనామసంగ్రహము మున్నగు తెలుఁగునిఘంటువులను, అమరము మున్నగు సంస్కృత నిఘంటువులను ప్రారంభవిద్యగా నేర్పఱచిన యెడల భాషాభివృద్ధికి కారణమగునని విన్నవించుచు తమ "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" లోని విషయములను సోదాహరణపూర్వకముగ నుపన్యసించి సభ్యులనానందాబ్ధినోలలాడించిరి. కస్తూరి కుటుంబరావు పంతులుగారియొక్కయు అధ్యక్షులయొక్కయు అంత్యోపన్యాసములతో సభ జయప్రదముగా కరతాళధ్వనులతో ముగిసినది.

బ్రహ్మశ్రీ పండిత, సోమంచి సూర్యనారాయణశర్మగారు. కరప. (19-8-37.)

నిఘంటు సామాన్యమువలెఁగాక పీఠికాకారులవాక్ప్రకారమిందు గొప్పవిశేషముగలదు. సహృదయులకొకవిజ్ఞానసర్వస్వపుఁ బోల్కియుదోఁచుటకది యొక్కహేతువు. పెక్కేల ? తమ దాల్చిన ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతీత్యాది మహద్బిరుదావళిచే నీబృహత్కోశమునకును ప్రకృతకోశోద్ధతిచే స్వకీయఘనబిరుదజాలమునకును సార్థకత సమకూర్చు సదుద్యమమియ్యది సర్వధాస్తవనీయము.

చాలినన్ని పరికరములులేకున్నను శ్రీమంతులయాశ్రయముఁబడయకున్నను ఏసమాజమో ఏజమీదారుఁడో పూనుకొనవలసిన—ఆంధ్రభోజనకైన నచిరాచరణ సాధ్యముకాజాలని—ఈమహోద్యమమున కేవలసామాన్య ప్రజాసాహాయ్యమునందుగల విశ్వాసముతో స్వధర్మరతులై వారధిదాఁటిన వీరపావనికైవడి భాషాసాగరముఁ దరింపనుఱికిన యసహాయశూరులీయన. కాఁగాక ! అనతికాలమున వీరికృషి ఫలవంతమగు శుభసూచనా సౌరభ మితఃపూర్వమె మాఘ్రాణపర్వమాయె. "క్రియాసిద్ధిస్సత్త్వేభవతి" కదా.

ఏతత్సత్కృతి దేశభాషాభిమానుల యర్హసత్కృతినందుఁగాక ! శ్రీశ్యామలకామశాస్త్రిగారికి సత్కీర్తిసంధాయక మగుఁగాక ! !

ఉభయభాషాప్రవీణ, బ్రహ్మశ్రీ మూలా సూర్యనారాయణశాస్త్రి

విజయనగరము.

ఆర్యా! నమస్కారములు.

"భారతరామ కథార్థముల్ విభా! సిలఁగనగంటి పండొలిచి చేతికి నిచ్చినరీతి" (కళాపూర్ణోదయము) "లక్ష్మీనారాయణీయము"ను శుద్ధాంధ్ర ప్రతిపదార్థపర్యాయపద నిఘంటువును బాల్యమున వ్రాసినమీరు నేఁడు "ఆంధ్రవాచస్పత్యము"ను ప్రతిపదార్థ పర్యాయ పద నిఘంటువును ఉభయభాషలయందును సమకూర్చుటయనఁ "గొట్టిన పిండియయ్యె." ఎన్ని వేలు ఖర్చుపెట్టినను - ఎన్ని లక్షలువ్యయముచేసినను - పర్యాయపదనిఘంటువులీ వఱకాంధ్ర మండలమున వెలువడి యుండలేదు గదా!

ఇప్పట్టున మన మాతృభాషకును మనదేశభాషకును పర్యాయపద నిఘంటువులేని లోప ముందీర్చి "నిత్యకళ్యాణముఁ, బచ్చతోరణమునై జనులందఱునుల్లసిల్లఁగన్" (విజయవిలాసము) అనురీతిని భాషాచక్షుల రెంటినొసంగి పున్నెము గట్టుకొనన వారలుమీరలేగదా! మీరు కృత కృత్యులును సుకృతులునునైరి. నేఁడుగదా ఆంధ్రమాతగర్భము ఫలించినది. మీకృషిపున్నమ చంద్రుని పగిది చిరస్థాయి యగుఁగాక!!!

మహారాజశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము పంతులుగారు,

రాజమహేంద్రవరము. (29_4_1938).

మహారాజశ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారు విరచించుచున్న "యాంధ్రవాచస్పత్యము" ను మహానిఘంటువును నేను చదివించుకొని వినుచున్నాను.

ఇది 'యాంధ్రవాచస్పత్యము'ను పేరేగాని 'సంస్కృత వాచస్పత్య' మనిగూడ చెప్పవచ్చును. ఆంధ్ర గీర్వాణ భాషలయందుఁగల శబ్దజాలము చాలవఱకు నిఘంటువున నర్థములతోను ఉదాహరణములతోను పర్యాయపదములతోను మఱియెన్నియో విశేషాంశంబులతోను వివరింపఁబడియున్నది.

ఆంధ్రసారస్వతమునకీ గ్రంథము మహోపకారకమని చెప్పుటకే సందేహమునులేదు. వీరిప్రయత్నము మిక్కిలి శ్లాఘాపాత్రమైనది. చిరశ్రమైక సాధ్యమైన యీగ్రంథమునకు ఆంధ్రమహాజనులు తగు ప్రోత్సాహమిచ్చి యాదరింతురుగాక!

మహారాజశ్రీ వాడ్రేవు శేషగిరిరాయకవిగారు, మేనేజరు హిందూ ఎయిడెడ్ గరల్సుస్కూలు, మడికి, చోప్పెల్ల. రామచంద్రపురం తా॥ (20-4-1938)

బ్రహ్మశ్రీ ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి మహాశయులకు సానమస్కారపూర్వకముగా నర్పించిన యభినందనపద్యములు.

శా. తూచాతప్పక నాంధ్ర సంస్కృతపదా ♦ స్తోకంపు సద్వార్థముల్
పాచీనాథుని కాద్యశేష కవితా ♦ భావానుమోదంబుగా
వాచస్పత్యము నానిఘంటునొనరిం ♦ పన్ జన్మసాఫల్యమై
యాచంద్రార్కము నంతమొందని యశం ♦ బార్జించితో!చాలదే !!

క. కరపంగలదీకోశము
కలపంగల దఖిలశాస్త్ర ♦ గ్రంథార్థములన్
కరపంకజ సంశోభన
కరమై కవిలోకకల్ప ♦ కమునై చెలఁగున్.

ఉ. ఈమహనీయ కోశమటు ♦ లేమహనీయుఁడు కూర్పఁగల్గె "ము
న్నీమహిరెండుబాసలకు ♦ నేనె సమర్థుఁడ !" నంచుఁగూర్చితో
శ్యామలకామశాస్త్రి ! నిను ♦ సంభవ మొందిన యాంధ్రమాతయుం
బ్రేముడిఁగన్నమాతయును ♦ బెంచిన మాతయు నెంతధన్యలో ! !

మహారాజ శ్రీ, కవిశేఖర, భోగరాజు నారాయణమూర్తి పంతులుగారు. టీచరు. యమ్, ఆర్, కాలేజీ; సంస్థానకవులు. విజయనగరము.

విద్వదవతంసమా !

తమ యాంధ్రవాచస్పత్యము నన్నద్భుతానంద పరవశుంజేసినది. భాషాపోషకులు, వదాన్యశేఖరులునగు మహారాజులు వేలకొలఁదివెచ్చించుచుండఁగొందఱు విద్వాంసులు సంవత్సరములకొలఁదిఁబనిసేయుచుఁగొనసాగింపవలసిన యీమహాత్కార్యమును, 'ధనుర్విద్యకర్జునునింబోలు సాహిత్యవిద్య కసహాయశూరులై నిర్వహింపంబూనిన మిమ్మాంధ్రదేశము వేనోళ్ళ శ్లాఘించుచున్నది. తమకోశము కేవలము కోశమాత్రమ్మగాక, విజ్ఞానసర్వస్వము తెలుంగున వివిధవిషయ వివరణవిజ్ఞాన విపులంబై, భాషకుఁజిరకాలమునుండియుఁ దొలంగనికొఱంత నచిరకాలముననె తొలఁగించినది. మీమహోద్యమము నిర్విఘ్నముగఁగొనసాగుఁగాక !

ఉ॥ ఈమహనీయకోశము న ♦ హీనపరిశ్రమ కోర్చి కూర్చియా
సోమ దివాకరంబగు య ♦ శోవిభవంబును గొంటివెన్నియో
నోములు నోచిగాంచిన త ♦ నూజుఁడవై తివి తెన్గుమాతకో
శ్యామల కామశాస్త్రి బుధ ♦ సత్తమ ! నీకుఁజిరాయురున్నతుల్.

శ్రీ వేదమూర్తులైన బ్రహ్మశ్రీ కొట్రి శ్యామల కామశాస్త్రిగారికి.

నమస్కారములు.

ఆర్యవర్యా,

తమచేరచింపఁబడిన "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" నేఁటివఱకు ప్రచురింపఁబడిన మూఁడుసంపుటములను చూచితిమి. చాల ఆనందము కలిగినది. ఇందనుక శబ్దరత్నాకరమొక్కటియే తెనుఁగుభాషకు ముఖ్యముగ శరణ్యమైయుండెను. సూర్యారాయ నిఘంటువొక్కటి బయలుదేరెనని వింటిమికాని, నేఁటికిని కాంచుభాగ్యమబ్బదయ్యెను. విజ్ఞానసర్వస్వమును వ్రాయఁగంకణము కట్టుకొనెడి విపశ్చిద్వరేణ్యులకు—మీ ఆంధ్రవాచస్పత్యము కుడిభుజము కాఁగలదు. ప్రకృతులకు వికృతులు కూర్పఁబడినవి. పర్యాయపదములీయఁబడినవి. లోకోక్తులు-న్యాయములును చేర్పఁబడినవి. ఇవియవియననేల ? ఈ వఱకు నిఘంటువులలో లేనియంశము లెన్నెన్నియో యిందున్నవి. పుణ్యక్షేత్రాదుల నామములనుగూర్చి వ్రాసినట్లే—చారిత్రకముగాఁబ్రసిద్ధికెక్కిన ముఖ్యనగరరాజముల పేళ్లనైనను చేర్చిన ఇంకను బాగుండెడిది. ఉదా:—కలకత్తా (కాళీఘట్టము). తరువాత అన్యదేశీయములైనను-మహ్మదీయ స్త్రీయనెడి అర్థమిచ్చు-బీబీ-బాబు. ఇట్టి శబ్దములనుకూడ కూర్చుదురుఁగాక. ఇకార్యము అనుబంధమున జరిగినను జరుగవచ్చును. ఏమైనను ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతీత్యాదిబిరుదాంకితులగుమీచేరచింపఁబడిన ఆంధ్రవాచస్పత్యము సాహిత్యమును సంపాదించుకొను విద్యార్థులపాలి కామధేనువై—కవీశ్వరులపాలి కల్పవృక్షమై ప్రకాశించుననుటలో నతిశయోక్తి లేశమయినను లేదు. ఇట్టి గ్రంథరాజముల రచింపను ప్రకటింపను పరమేశ్వరుండు మీకు చిరాయురారోగ్యైశ్వర్యములఁ బ్రసాదించుఁగాక.—

ఇట్లు, బుధజనవిధేయులు.

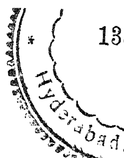
1. N. Virabhadraswamy, బి. ఏ., యల్. టి.-హెడ్మాస్టరు—మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలు, విజయనగరము. ది 16—6—38 సం॥

2. న్యాసావఝ్ఝల సత్యనారాయణమూర్తి.
మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలు తెనుఁగుపండితుఁడు అనకాపల్లి.

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

మకారాంతము వఱకు పదముల పట్టిక.

ఆరంభాక్షరము — అంత్యాక్షరము	శబ్దరత్నాకరము 25344		ఆంధ్ర వాచస్పత్యము 52, 326,								లక్ష్మీనారాయణీయం
	సం	తె	సం	తె	అం	పా	జా	ఆంగ్ల పరిభాష	వాడుక	లోకోక్తులు	అచ్చ తెనుఁగు పదములు
'అ' మొదలు 'ణ' వఱకు	5670	6740	13445	11838	1194	1908	143	295	603	67	11317
త	452	1324	779	2143	191	71	45	—	174	9	2093
థ	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
ద, ధ	708	622	1046	938	349	26	4	—	128	4	900
న	767	986	885	1395	206	35	18	—	189	3	1394
ప, ఫ	1751	2356	2292	3281	372	75	48	—	808	11	3262
బ, భ	651	869	1033	1384	175	15	8	—	424	5	1332
మ	706	1742	1243	2512	242	40	34	—	186	3	2500
మొత్తము	10705	14639	20727	23491	2729	2170	300	295	2512	102	22798

త

త. ఒకయక్షరము. సం.వి. అ. పుం. 1. అంటుట: చూ, సంయోగము; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము; 3. కోపము: చూ, రోషము; 4. తోఁక, పందితోఁక (అనికొందఱు): చూ, వాలము. 1; 5. పరస్పరవిరోధమును గలుగఁజేయు మాట: చూ, శబ్దము. 2; 6. దొంగ: చూ, మ్రుచ్చు. 1; పుం. న. 7. ఆడుట; విణ. 8. ఆడించేవాఁడు; 9. ప్రస్తుతప్రయోజనపుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 10. కారణము:చూ, హేతువు.1; 11.లక్ష్మీముఖము; అం. 12. దంత్యములలో నొకటి: చూ, దంత్యములు; 13. పరుషములలో నొకటి: చూ, పరుషములు.

తంకర. దే. వి. తుచ్ఛధాన్యము: చూ,ధాన్యము.

తంగు. దే. వి: చూ, రూ-టంగు.

తంగువాఱు. దే. వి: చూ, రూ-టంగువాఱు.

తంగెడు. దే. వి. రూ-తంగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తంగేటిజొన్ను. జా. సులభముగా లభించునది. "అచపర్గ కాంతుచేనాకొన్నవానికిఁదంగేటి జొన్నుశ్రీరంగశాయి." కవికర్ణరసాయనము

తంగేడు. దే. వి: చూ, రూ-తంగెడు *.

తంట. దే. వి. రూ-తంటా. 1. అప్పు: చూ, బాకి. 2; 2. మోసము: చూ, వంచన; 3. అతలకుతలము:చూ, శ్రమము. 1; 4. కలహము: చూ, యుద్ధము; 5: కొండియము-రూ-కొండెము. చాడి-రూ-చాడీ.

తంటలమారి. దే. విణ. రూ-తంటాలమారి. కలహకారి: చూ, సూచకుఁడు. 1.

తంటసము. వా. వి. 1: చూ, తండసము. (1); 2: చూ, తండసము. (2).

తంటా. దే. వి: చూ, రూ-తంట.

తంట్రియము. దే. వి. రూ-తంటెము *: చూ, పుష్పపుహ్నాటము. (దీని ఆకులలోను విత్తులలోను 'కైసోఫానిక్ ఆసిడ్' గలదు. ఇది తామరకు సిద్ధౌషధము.)

తంటెము. దే. వి. —పై.—

తండకము. సం. వి. అ. పుం. 1. = దంతియ. ఇంటిదూలము:చూ, మదనచేతులు; 2.కాటుకపిట్ట: చూ, పిచ్చుక; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4. కాలికివేసికొనెడునగ : చూ, భూషణము. 2.

తండము. సం. వి. అ. పుం. = తండా. లంబాడీల గుంపు: చూ, సమూహము.

తండసము. సం. వి. అ పుం. 1.కమ్మరకొలిమి: చూ, రంధ్రము. 1; దే. వి. (1) మంగలి వెండ్రుకల నూడఁబెఱికెడి పసిముట్టు: కుటిలిక, తంటసము; వా. (2) జెరిమానా, తంటసము.

తండా. నై. వి. 1.= తండ. లంబాడీల గుంపు: చూ, సమూహము; 2. సరకునింపిన గోనెల సమూహము.

తంఢిరి. దే. వి. రూ- తండ్రి:చూ,పితరుఁడు.1.

తండు. దే. స. క్రి. ఇయ్యవలసినధనమును పోయియడుగు. (తండుకొనుఅనియు)

తండుగోల. దే. వి. (తండు + కోల) చేఁపలఁ బొడిచెడు చిల్లకోల, మండము. పంచ. వేం. 1, ఆ. 614: చూ, సర్వల.

తండురీణము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడుగు నీరు: చూ, శుక్తము. 1; 2. కీటకము:చూ, పురుగు; 3. బొబ్బరలు: చూ, ధాన్యము.

తండులకాలింగనము. అం. ఆలింగనములు పదునాలుగింటిలో నొకటి:చూ, ఆలింగనములు.

తండులఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి *:చూ, శొంఠి.

తండులము. సం. వి. అ. పుం.1: చూ, బియ్యము; 2: చూ, వాయువిడంగము*. (ఇట్లు తండు లీయిక- తండులుపు.)

తండులాంబువు. సం. వి. ఉ. న. పులికడుగు: చూ, శుక్తము. 1. [ఖండీరము.

తండులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టి *: చూ,

తండులీకము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

తండులీయకము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

తండులీయము. సం. వి. అ. పుం.1.—పై.—; 2. ఒకానొక ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; 3: చూ, వాయువిడంగము*.

తండులేరము. సం. వి. అ.పుం: చూ, తండులి*.

తండులోత్థము. సం. వి. అ. న: చూ, తండు లాంబువు.

తండులోదకము. సం. వి. అ. న.—పై.—

తండువు. సం. వి. ఉ. పుం, ఊ. స్త్రీ. 1.= తెడ్డు-తెడ్డు. రూ-తండువు-తర్దువు. హస్తా కారమైన దారువు: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. 6.) ; 2.= తెడ్డు-తెడ్డు. రూ- తందువు-తద్దు-తడ్డు-తడ్డువు-తర్దువు. నావ నడపు తెడ్డు: చూ, పీలి. 2; ఉ. పుం. 3. నందీశ్వరుఁడు(శ.ర.) (తుండిఅనిఅమరము): చూ, వృషభము. 1.

తండేలు. దే. వి. రూ-తండేలు: చూ, సరంగు.

తండేలు. దే. వి.—పై.—

తండోపతండము. మి. వి. 1: అహమహమిక, అహంపూర్విక; వా. వి. బ. 2. గుంపులు గుంపులు. "తప్పులెన్నువారు తండోపతండంబులు" వేమన శతకము.

తండ్రి. దే. వి, 1: చూ, పితరుఁడు. 1; అం. 2. స్త్రీరక్షకు లాలుగురిలో నొకఁడు:చూ, స్త్రీరక్షకులు; 3. గయాపిండ దానార్హులలో నొకఁడు: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

తండ్రికి పూర్ణాయుర్దాయమునిచ్చు జాతకుఁడు.- పా. (ఎ) నవమాధిపతి స్వక్షేత్రమందున్నను, ఉచ్చయందున్నను, పాపగ్రహసంబంధము లేక శుభగ్రహ సంబంధమున్న పుడును, (బి) పితృస్థానమందు శుభులుండి పాపగ్రహ సంబంధము లేకుండినను, (సి) పితృస్థానము కర్కటకమయి యచ్చోట గురునకు పాపగ్రహసంబంధము లేకుండినను, (డి) పితృస్థానాధిపతి పాపసంబంధములేక శుభసంబంధియైనను, (ఇ) పితృస్థానము శుభగ్రహమధ్యస్థమయి యుండునపుడును, (ఎఫ్) పాపసంబంధములేక పితృస్థానమందు శుభులుచ్చస్థులై యుండునపుడును, (జి) నవమాధిపతి పరమోచ్చ స్థానమందుండి గురునితోఁ గలసినను, లగ్నమునకుఁ గేంద్రములయందు శుక్రుఁడున్నను తండ్రికి దీర్ఘాయుర్దాయము గలుగును. [హుఁడు. 1.

తండ్రితండ్రి. దే. వి. తాత. చూ, పితామ

తండ్రినిగర్భములోనుండునపుడుచేంపెడి(శిశువు) జాతకుఁడు. పా. (ఎ) సూర్యుఁడు 6—8—12 స్థానములలోనుండి, అష్టమాధిపతి నవమమునందుండి, వ్యయాధిపతిలగ్నమునందుండిషష్ఠమాధిపతి పంచమమున నుండునపుడును, (బి) దివమందు జననమై, రవి పాపులతో సంబంధించి, రవికిఁబంచమ నవమముల యందుఁ బాపగ్రహములుండి, జననకాలము నను వీరిలో నెవరిదయిన దశవచ్చినపుడును, (సి) రాత్రి జననమై, శనిపాపులతో సంబంధించి యట్టిశనికి బంచమనవమములయందుఁ బాపగ్రహములుండి, వీరలలో నెవరిదయిన దశజననకాలమునకు వచ్చినపుడును శిశువు గర్భములోనుండఁగ తండ్రి చనిపోవును.

తండ్రిని బాల్యమందుఁజంపెడి జాతకుఁడు. పా. (ఎ) రవిశనులుగూడి 12 వ స్థానమందుండి. క్షీణచంద్రుఁడు సప్తమస్థానమునందుండి,

శుభగ్రహసంబంధములేక జననకాలమునకు వీరిలో నెవరిదళయైన వచ్చినయెడలను, (బి) ద్వాదశమున శనిరాహువులుండి, క్షీణ చంద్రుఁడు సప్తమమునసుండి, శుభగ్రహ సంబంధము లేనియెడలను, (సి) రవిపాపుల తోఁగలసి, 9వ స్థానమందుండి, జననకాలము నకు వీని మహాదశవచ్చినయెడలను, (డి) రవి కుజశనులు, లగ్నపంచమ నవమ ద్వాదశ ములలో నెచ్చటనైనసుండి, శుభగ్రహసంబం ధములేక వీరిలో నెవరిదైన మహాదశ జనన కాలమునకు వచ్చినయెడలను,(ఇ)నవమమందు రాహువుగాని, కేతువుగాని యుండి జనన కాలమునకు వీరి దశవచ్చిన యెడలను, (ఎఫ్) పితృస్థానాధిపతియున్న రాశ్యధిపతి పితృస్థాన మందుండి రవి రాహువుతోఁ గలిసి శుభసంబంధములేక జననకాలమునకు వీరి దశవచ్చినయెడలను, (జి) నవమాధిపతి రాహువుతో గలిసి, నవమమందుండి, జనన కాలమునకు నీరాహుదశ వచ్చినయెడలను (హెచ్) పితృస్థానాధిపతి రవితోగాని రాహువుతోగాని కలిసి అష్టమాధిపతి సం బంధముండి, శుభసంబంధములేక జననకాల మునకు వీరిదశవచ్చిన యెడలను (ఐ) పితృ స్థానాధిపతికి రవిరాహువులు అష్టమ మం దుండి శుభసంబంధము లేనపుడును, (జే) పితృస్థానాధిపతికిని రాహువునకును షష్టా ష్టమముగలిగి, వీరిలో నెవరిదైన దశవచ్చినపు డును, (కే) ఏగ్రహములయిన పితృస్థాన మందుచ్చ యందుండి, రాహువుతో గలిసి వీరిదశవచ్చియుండిన యెడలను,(ఎల్)నవమ మందు పాపులు శుభసంబంధములేకయుండి, వీరిదశ వచ్చియుండునపుడును, (ఎమ్) సిం హమందు రాహువుగాని, కేతువుగాని యుండి, పాపగ్రహములతోఁగూడి, వీరిదశ వచ్చినపుడును, (ఎన్) జననకాలమునకు రాహుమహాదశవచ్చి యీరాహువు పితృ స్థానాధిపతితోఁగూడి, శుభగ్రహ సంబం ధము లేనపుడును బాల్యమున తండ్రి చేసి పోవును.

తంతి. నై. వి. 1=తంత్రీ. తీఁగియ: చూ, సూ త్రము. 1; 2. వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు కమ్మి: చూ, సారణి. 3; వా. వి. 3. వార్తలనందించెడి ఉక్కుతీఁగె, తంతువు.

తంతియ. దే. వి. రూ-తంతె. మెట్టు: చూ, సోపా నము. (బ. తంతియలు=మెట్లు.)

తంతీపు. దే. వి: చూ, సంభ్రమము. ఆం, భా. ప్ర. 140. (తరితీపు అని కొందఱు)

తంతు. నై. వి. 1. = తంత్ర. క్షుద్రదేవత కొలువు. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, పండు గ. 2; 2.=తంత్రమ్. ఉభయార్థసాధకమైన ఉపాయము: చిట్టె. (సం.ప.).—తంత్రము; 3. వివాహాదులలోఁజేయు కార్యవిశేషము.

తంతుకాష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1. సాలెవాని నాడె: చూ, నాడె; 2. నూలు వడికెడు కదురు: చూ, తర్కు-వు. [చూ, పురుగు.

తంతుకీటము. సం. వి. అ. పుం. పట్టు పురుగు:

తంతునాగము. సం. వి. అ. పుం. నెగడు: చూ, మత్స్యము. 1. [పురుగు.

తంతునాభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలె

తంతుభము. సం. వి. అ. పుం. ఆవాలు: చూ, సర్షపము. [పురుగు.

తంతువాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలె

తంతువాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సాలెవాఁడు; ఆం. 2: చూ, జాతులు.

తంతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నూలిపోఁగు: చూ, నూత్రము. 1; 2:చూ,తంతునాగము; 3: చూ, తంతి. 2; 4: చూ, తంతి. 3.

తంతుస్నేహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తంతు భము.

తంతె. దే. వి: చూ, రూ- తంతియ.

తంత్రికము. సం. విణ. క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

తంత్రభేదము. అం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తంత్రము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తంతు.2; 2. స్వరాష్ట్రచింత. (చూ, ఆవాపము. 4); 3. వ్యాకరణ శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 4. కుటుంబవ్యాపారము; 5. ఉత్తమమైన ఔషధము: చూ, మందు. 1; 6.నవవిధజ్యోతిషగ్రంథములు: చూ,సిద్ధాంతము.2. (చూ, జ్యోతిషము.); 7. ప్రధానము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 8. నూలుపడుగు: చూ, మగ్గము; 9. పరిజనము:చూ, పరివారము.1; 10.ఒకానొక వేదశాఖ: చూ, వేదము; 11. కారణము:చూ, హేతువు.1;12. ఇట్లు చేయఁదగినదనుట; 13. ఒకపదమునకు రెండర్థములు గలిగియుండుట; 14.=తంతు. క్షుద్రదేవతారాధనము: చూ, పండుగ. 2; 15. ఆగమములు ఇరువదెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు)

తంత్రములు. అం. 1. మిత్రలాభము, మిత్రభేదము, సంధివిగ్రహము, లబ్ధనాశము, అసంప్రేక్ష్యకారిత్వము. (5); 2. అవ్యాజపాలిన్యాది.— అవ్యాజపాలినీ, రాజ్యలక్ష్మీ ప్రసాదక, సర్వసామ్రాజ్య, అంగారగమన, రాజ్యపాలన, స్త్రీబాలరాజ, చామరద్వంద్వ, ప్రహర్ష రాజ, ధీర, గ్రామపాలన,మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, దుర్గపాలన, ప్రాణలక్ష్మీప్రయోగ,ప్రభాలక్ష్మీప్రయోగ, తోయలక్ష్మీప్రయోగ,గంధలక్ష్మీప్రయోగ, పుష్పలక్ష్మీప్రయోగ,కామరూప, కళాజీవనిక, కుంజకంబళ, కనకప్రయోగ, బోధనీ, సత్యలక్ష్మీప్రయోగ,పాదుక, ప్రజ్ఞాలక్ష్మీప్రయోగ,ఖేటక,చాపలేప, శల్య,భీమలక్ష్మీప్రయోగ, మణిస్థానప్రయోగ, పాతాళగమన, మర్దిని, స్ఫులింగలక్ష్మీ, శంఖమర్దళ, చక్రాయుధప్రయోగ, భైరవాది ప్రయోగ, సూపతంత్ర, లేఖతంత్ర, పృథివి, అశ్వ, గజ, గోరక్ష, ఐశ్వర్యలక్ష్మీ, కుల్య, మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, జీవని, గిరి, వన, స్థానాపత్యప్రయోగ, శ్రీసర్పదంశిని, విషచ్ఛేద, గరళ, శ్వాంగకాద్యప్రయోగ, నరవాహన, స్తంభిని, దాహిని, మారిణి, ద్వేషిణి, మృతసంజీవని, ఉచ్చాటన, శోషణి, ఆకర్షణ, హా, మేఖళికా తంత్రములు (60); 3. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములు.— మహామాయాశంబరము, యోగినీ జాలశంబరము, తత్త్వశంబరము, సిద్ధభైరవ తంత్రము, కాలాగ్నిభైరవ తంత్రము, అగ్నిభైరవ తంత్రము, శక్తిభైరవ తంత్రము, యోగినీ భైరవ తంత్రము, మహాభైరవ తంత్రము, ప్రధానభైరవ తంత్రము, బ్రాహ్మీతంత్రము, మహేశ్వరీ తంత్రము, కౌమారీ తంత్రము, వైష్ణవీ తంత్రము, వారాహీ తంత్రము, ఇంద్రాణీ తంత్రము, చాముండా తంత్రము, శివదూతీ తంత్రము, యమళాష్టక తంత్రము, చంద్రజ్ఞాన తంత్రము, మాలినీవిద్య, మహాసమ్మోహనము, వామజుష్ట తంత్రము, మహాదేవ తంత్రము, వాతూలము, వాతూలోత్తరము, కామికము, హృద్భేద తంత్రము, తంత్రభేదము, గుహ్యతంత్రము, కలావాదము, వాచ్యాయ నాదికము, కళాసారము, కుండికామతము, మతోత్తమము, వీణాఖ్యము, త్రోతలము, త్రోతలోత్తరము, పంచామృతము, రూపభేదము, భూతోడ్డామరము, కులసారము, కులోడ్డీశము, కులచూడామణి, సర్వజ్ఞానోత్తమము, మహాకాళీ మతము, అరుణేశము, మోదినీశము, వికుంఠేశ్వరము,

పూర్వము, పశ్చిమము, దక్షిణము, ఉత్తరము, నిరుత్తరము, విమలము, విమలోద్భవము, దేవీమతము, శుభాగమపంచకము, వశిష్ఠసంహిత, సనకసంహిత, శుకసంహిత, సనందనసంహిత, సనత్కుమారసంహిత (మహావిద్యలు 18 యును ఉపవిద్యలు 46 ను గూడిచతుష్షష్టివిద్యలయ్యె.స.సార.సం75పొ.

తంత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=తంతి. లోహపు తీఁగె: చూ, సారణి. 3; 2. తిప్పతీఁగె*: చూ, సోమవల్లి; 3. నాడి: చూ, నరము.(1)

తంత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తంత్రి. 2.

తంత్వాతర్చనము. సం. వి. అ. న. ఆసుగోవి: చూ, మగ్గము.

తండనము. వై. వి.=తానః. మాటిమాటికి తాన శబ్దపూర్వకముగా చేసెడు రాగాలాపము. కళా. 3, ఆ. 197: చూ, స్వరము. 2.

తందర. వై. వి.=తంద్రి. 1. తూఁగు, కునికిపాటు: చూ, ప్రమీల; 2. నిద్దుర: చూ, స్వప్నము. 2. [లోదకము.

తందరీణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తండు

తందువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-తండువు. [తండురీణము.

తండూరీణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

తంద్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ=తందర. చూ, తందర.

తంద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

తంద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తంపటి. వా. వి. కుండలో తేగలులోనగు వానినినుంచిబోరగిలఁబెట్టిగడ్డిలోనగువానిచేతనుడికించుట.

తంపటిదోసకాయ. జా. క్రమవిరుద్ధముగా తయారైనది. [పద్మము. 1.

తంపర. దే. వి. తామరగుంపు, షండము: చూ,

తంపి. దే. వి. రూ-త్రింపి. 1. దాలిగుంట: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధము.

తంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; దే. వి. (1) తంబతీఁగె*: చూ, శింబి.

తంబళి. దే. వి. రూ-తంబళి-తంబన-తమ్మళి-తంబిగ. 1. శివార్చనచేసి బ్రదికెడు జాతి. (తంబళివాఁడు, తంబళిది); 2. అర్చకుఁడు: చూ, పూజారి; 3. శివార్చకుఁడు: చూ, పూజారి; 4. విష్ణ్వర్చకుఁడు: చూ, పూజారి.

తంబళి. దే. వి.—పై.—

తంబిగ. దే. వి.—పై.—

తంబు. దే.వి.రూ-తమ్ముఁడు: చూ, సహోదరుఁడు. (ఇది వాత్సల్య సంబోధనమునందు వాడఁబడును.)

తంబుగ. దే. వి. మెడ నిడుపుగా నుండెడు చెంబు: చూ, పాత్రము. 6.

తంబుర. వై. వి.=తుంబురు. రూ-తంబురా-తంబుఱ-తంబుఱా. ఉ, రా. 6, ఆ. 116: చూ, వీణె.

తంబురా. వై. వి.=—పై.—

తంబుఱ. వై. వి.=—పై.— (తంతి + బుఱ్ఱ) (ద్వయమని శబ్దరత్నాకరము) ఉ, రా. 6, ఆ. 116. (వైకృతమనికొండఱు)

తంబుఱా. వై. వి.=—పై.—

తక. పా: చూ, కిట.

తకతక. దే. వి. తాళమునందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహహా.

తకపికలాడు. దే. అ. క్రి. (తకపికలు + ఆడు) ఇట్టట్టుచలించు. శశాం. 4, ఆ. 61: చూ, సళించు.

తకపికలుసేయుట. జా. ఎచ్చుతగ్గులు సేయుట. "మకరాంకుని యనుఁగు మేనమామకు నీకుం దకపికలు సేయవలదనుము." విజ. 2, ఆ. 196.

తకరరు. వా. వి: చూ, రూ-తకరారు.

తకరారు. వా. వి. 1. భేదము; 2. వివాదము.

తకాలి. హిం. వి. సేద్యము చేయుటకై సహాయముగా నియ్యఁబడెడు సొమ్ము.

తక్క. దే. అవ్య. కాక: చూ, వినా.

తక్కటి. దే. వి. మూఁడు ముఖములుగల దీపారాత్రికపు తట్ట.

తక్కడ. వై. వి. 1.=తర్కారి. రూ-తక్కిడ-తక్కెడ. కూరనెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1; వై. వా. వి. 2.=త్ర్యంకటమ్. (పేముతట్టలు వ్రేలవేసిన) తక్కెడ- రూ-తక్కిడ-తక్కిడి-తక్కెడ: చూ, త్రాసు.

తక్కరి. వై. వి. 1.=తర్కారి*: చూ, వైజయంతి.4; వై. విణ. రూ-టక్కరి. (తక్కు+అరి) 2. మోసకాఁడు. జై. 8, ఆ. 111: చూ, వంచకుఁడు; 3. వంచకురాలు: చూ, స్త్రీ.

తక్కలి. వై. వి.=: చూ, రూ-తక్కరి. 1. *.

తక్కారి. వై. వి.=:—పై.—

తక్కాలి. వై. వి.=:—పై.—

తక్కిడ. వై. వి: చూ, రూ-తక్కడ. 1—2.

తక్కిడి. వై. వి. 1.=తస్కర. మోసము: చూ, వంచన; 2.=తర్కారి. జయంతి*: చూ, వైజయంతి. 4; 3: చూ, రూ-తక్కడ. 2.

తక్కిడికాఁడు. వై. విణ. మోసకాఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 47: చూ, వంచకుఁడు. 1.

తక్కిల. వై. వి.=తర్కారీ*: చూ, వైజయంతి.4.

తక్కిలి. వై. వి.=—పై.—

తక్కు. వై. వి.=తక్క. రూ-టక్కు. 1. మోసము: చూ, వంచన; 2. అసత్యము: చూ, వితథము; 3. న్యూనము: చూ, వెలితి. 2; దే. వి. 4. మిగులు. భార. సౌ. 2, ఆ. 80: చూ, శేషము. 1; దే. విణ. 5. ఇతరము: చూ. పరాయి; దే. అ. క్రి. 6. తప్పు. భార. సౌ. 2, ఆ. 100: చూ, మిడివోవు; దే. స. క్రి. 7. విడుచు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 306: చూ, విసర్జించు; వై. అ. క్రి. 8. టక్కుచేయు: చూ, వంచించు.

తక్కుడు. దే. వి. తక్కుట. నిర్వ. 4, ఆ. 66.

తక్కులాఁడి. ద్వ. విణ. (తక్కులు + ఆఁడి): చూ, రూ-టక్కులాఁడి.

తక్కులాఁడు. ద్వ. విణ. (తక్కులు + ఆఁడు): చూ, రూ-టక్కులాఁడు.

తక్కువ. దే. వి. కొఱఁత: చూ, వెలితి. 2.

తక్కువపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, లోపించు.2.

తక్కువపఱచుట. దే. వి: అధఃకరణము, అధఃకారము.

తక్కువపాటు. ద్వ. వి. 1. కొఱఁతపాటు. భార. అర. 6, ఆ. 17: చూ, లోపము. 2; 2. న్యూనము: చూ, వెలితి. 2.

తక్కె. దే. వి.1. రెండువీసెలయెత్తు. రూ-తక్కెడు, ఎత్తు, ఎత్తెడు, రెండువీసెలు; వై. వి. 2.=తర్కారి*: చూ, వైజయంతి. 4.

తక్కెడ. వై. వి. 1.=తర్కారీ. తక్కిలి, తక్కోలకము.*: చూ, వైజయంతి. 4; 2.=తర్కారీ. కూరనెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1; 3.=త్ర్యంకటము: చూ, తక్కడ. 2.

తక్కెడు. దే. వి.=: చూ, రూ-తక్కె. 1.

తక్కెఱ. దే. విణ. అల్పము: చూ, స్వల్పము.

తక్కెల. వై. వి.=: చూ, రూ-తక్కెడ. 1.

తక్కేడ. వై. వి.=—పై.—

తక్కేల. వై. వి.=:—పై.—

తక్కొను. దే. అ. క్రి: చూ, యత్నించు. భార. ఆది. 4, ఆ. 79.

తక్కోలకము. సం. వి. అ. న. రూ-కోలకము*. చూ, తక్కెడ. 1. (తక్కోలఫలమని కొందఱు.)

తక్కోలము. సం. వి. అ.న.:చూ, తక్కోలకము

తక్కోలబుట్లు. మి. వి: చూ, కటిఘము.

తక్తు. వా. వి. సింహాసనము: చూ, తప్తు.

తక్రము. సం. వి. అ. న. పాతికపాలు నీళ్లు చేర్చిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

తక్రాటము. సం. వి. అ. పుం. పెరుఁగుచిలికెడు కవ్వము: చూ, మంథానము.

తక్షకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తక్షకుఁడను సర్పరాజు: చూ, సర్పము; 2. వడ్లవాఁడు. రూ-తక్షుఁడు-తక్షానుఁడు (కృశము గాఁజేయువాఁడు): చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. (మ్రాను) చెక్కుట; వా. వి. 2. జరుగుడు, వెంటనే: చూ, అకస్మాత్తు, డబ్బాటు.

తక్షిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బాడిస:చూ, వాశి.

తక్షశిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తక్షశిలయను దేశము: చూ, దేశము. [కుఁడు. 2.

తక్షుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-తక్ష

తగటి. దే. విశ. (తగటు + ఇ) రూ-తగటీ. సరిగది: చూ, వస్త్రము.

తగటీ. దే. విశ.—పై.— [193: చూ, సరిగ.

తగటు. దే. వి. జలతారు. అచ్చ. బాల, కాం.

తగడు. దే. వి. బంగారు లోనగుకాని రేకు. పాండు. 3, అ. 202: చూ, సరిగ.

తగణము. పా. రెండుగురువులు ఒకలఘువు గలది. ఉదా.— శ్రీరామ (చూ, అష్టగణలక్షణము) [(చూ, ఉపగణములు.)

తగము. పా. త + గ. ఉదా.— విశ్వేశ్వరా.

తగరపాదికము. సం. వి. అ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తగరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తగరు. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1; 2. జిహ్మము*: చూ, నందివర్ధనము; నై. వి. (1).=తమలత్రిపుల. రూ-తవరము: చూ, లోహము. 1.

తగరు. నై. వి. 1.=తగర. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1; అం. 2. దిక్పాల వాహనములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్పాల వాహనములు.

తగరురవుతు. నై. వి.=తగర రాహుత్త. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు తగర బాబాసామి)

తగవరి. దే. వి. (తగవు + అరి) రూ-తగువరి. న్యాయాధిపతి: చూ, స్వామి. 3.

తగవు. దే. వి. రూ-తగువు. 1. న్యాయము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 64: చూ, సత్యము.1; 2. తగుటు; 3. ధనాది నిమిత్తమైన జగడము: చూ, యుద్ధము; 4. పెండ్లప్పుడు పెండ్లికూఁతునకు తల్లిదండ్రులిచ్చెడు బహుమానము; విశ. 5. తగినది, యుక్తము. భార. స్త్రీ. 2, ఆ. 62: చూ, సమీచీనము. 1; వా. వి. 6.తగాదా. "తగవు తెచ్చినాఁడు."

తగవుగోరి. దే. విశ. (తగవు + కోరి) సంధిచేయువాఁడు: చూ, మధ్యస్థుఁడు.

తగాదా. వా. వి. 1. తగవు; 2. వ్యాజ్యము.

తగాయిదా. వా. వి.—పై.—

తగిరిస. దే. వి. తంటెము*:చూ, ప్రపున్నాటము.

తగు. దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2.

తగుకత్తి. ద్వ. వి. సాదనకు ఉపయుక్తమైన కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

తగులఁగట్టు. దే. స. క్రి. (తగులన్ + కట్టు) తగిలించు: చూ, తగులఁబెట్టు.

తగులఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తగులన్ + పడు) తగులు, చిక్కు (స్వార్థమునపడు): చూ, లోఁబడు.

తగులఁబెట్టు. దే. స. క్రి. (తగులన్ + పెట్టు) 1: చూ, తగులఁగట్టు; 2. కాల్చు: చూ, దహించు.

తగులము, దే. వి. రూ-తగులు-తవులు-తౌలు 1. చొక్కు: చూ, వలపు. 2; 2. ఆసక్తి. భార. శిగా. 2, ఆ. 261: చూ, వాంఛ; 3. అడ్డపాటు: చూ, వారణము. 1.

తగులాటకత్తె. ద్వ. వి. (తగులాటము + కత్తె) తగులాటముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తగులాటము. దే. వి. (తగులు + ఆట) తగులు: చూ, బంధము. 1. (ఇది పోరాటము మాటాటము వంటిది.)

తగులు. దే. వి. 1. రూ- తవులు-తౌలు.ఆస భార. ఆర. 2, ఆ. 62 : చూ, వాంఛ; 2. చొక్కు, అభిలాష: చూ, వలపు. 2; 3. పశువు మెడత్రాడు. ఆం, భా. ద్వి.231: చూ, మూత్రము. 1; 4.తగులాటము. కళా. 4, ఆ. 43: చూ, బంధము. 1; అ. క్రి 5. చిక్కు: చూ, లోఁబడు; 6. తాఁకు: చూ, స్పృశించు; 7. సక్తమగు: చూ, మేళగించు. 1; 8. అంటు: చూ, లంకించు. 1; 9. పొసఁగు: చూ, పొసగు; 10. పట్టు ఆయిల్లు కట్టుటకు శిర్చు ఏమితగిలెను." ,చూ,పట్టు;అం.ప్రే.11.తగులఁజేయు.కళా 3, ఆ. 197. తగులుచు-రూ- తగుల్చు-తవులుచు- తౌలుచు - తౌల్చు. (సం. ప.) క్రీలించు; స. క్రి. 12: చూ, వెంబడించు.

తగులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. మంటరెత్తు. "ఆగుడిసె తగులుకొన్నది." : చూ, కాలు; స. క్రి. 2. కామించు, రూ- తవులుకొను- తౌలుకొను: చూ, సంభోగించు.

తగులుకోలు. దే. వి. తగులుకొనుట : చూ, లంకెపాటు.

తగులుగొండి. దే. విశే. (విటుని) తగులుకొను నట్టిది. (ఆఁడుది.): చూ, విటుకులాఁడి.

తగులుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-తగులు. 11.

తగులుడు. దే. వి. 1 : చూ, తగులుకోలు; 2. పెట్టుబడి: చూ, వ్యయము.

తగులుదల. దే. వి. —పై.—

తగులుబడి. దే. వి. —పై.—

తగులువడు. ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు: చూ, లోఁ[బడు.

తగులువాటు. ద్వ. వి. తగులుపడుట.

తగువు. దే. వి: చూ, రూ- తగవు.

తగ్గించు. దే. స. క్రి: అతకరించు, తీసివేయు. ప్రే.— క్రిందుపఱచు. అ. క్రి.—అణుగు వడు, ఓసరిలు- రూ- ఓసరిల్లు- ఓసరు. తగ్గు, తఱుఁగు- రూ- తఱుగు. (మి. ప.).— అ.క్రి.— అల్పతనొందు.(సం.ప.)స.క్రి.— అధఃకరించు.

తగ్గింపు. దే. వి. చాక: చూ, వెల. 1.

తగ్గు. దే. వి. 1. తక్కువ. రూ- తగ్గువల: చూ, వెలితి. 2; అం. 2. త్రివర్గమునందొకటియగు క్షయము. (త్రివర్గములు.— క్షయ స్థాన వృద్ధులు.= తగ్గు నిల్కడ పెరుగుట): చూ, వర్గములు; దే. అ. క్రి. 3. తక్కువగు:చూ, సుక్కు. 4; 4. ఓసరిలు. ఆం, భా. తృ. 96: చూ, తగ్గించు; 5. వెనుకకుఁదీయు: చూ, వెనుకదీయు; 6. తెగిపడు. భార. విరా. 4, ఆ. 87.

తగ్గుదల. దే. వి: చూ, రూ- తగ్గు. 1.

తచ్చేన. దే. వి. 1. ఆట: చూ, పరిహాసము; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1.

తచ్చేనలాడు. దే. అ. క్రి. పరిహసించు: చూ, పిసాళించు.

తచ్చేనసేయు. ద్వ. స. క్రి. (తచ్చేన + చేయు) —పై.— పాండు. 1, ఆ. 199.

తటకా. దే. వి. నివ్వెఱ: చూ, వెఱవెఱపాటు.

తటకాపడు. ద్వ. అ. క్రి. చేష్టలుతక్కు. సా- 2, ఆ. 37.

తటకాపాటు. ద్వ. వి. రూ- తటుకుపాటు.

తటతట. దే. వి. గుండెలదరుటలోనగువాని యందగుననుకరణము. ప్రభా. 3, ఆ. 126: చూ, హూహూ.

తటపటాయించె. వా. అ. క్రి. 1. వెనుకముందులు ఆలోచించె; 2. సందేహించె.

తటమట. దే. వి. 1. మోసము: చూ, వంచన; విణ. 2. మోసముగలది. రూ- తటవట: చూ, వంచకము; 3. కలఁతనొందినది. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 172: చూ, వ్యాకులము.

తటమటించె. దే. స. క్రి. 1. మోసపుచ్చె: చూ, వంచించె; 2. కలఁచె. భాగ. 4, స్కం. 746: చూ, కలగుండువెట్టు.

తటము. సం. వి. అ. న. 1. పరిమడి: చూ, భూమి. 1. (చూ, పొలము); పుం, న. 2.= తట్టు. రూ-తటి. ఏటిబడ్డు: చూ, రోధస్సు; 3. చోటు: చూ, స్థానము. 1; పుం. 4. కొండచేచెయి: చూ, పర్వతము.

తటవట. దే. వి: చూ, రూ- తటమట. 1-2-3; 4. కల్ల: చూ, వితథము.

తటవటచేయు. దే. స. క్రి: చూ, వంచించె.

తటవిటలు. వా. వి. బ. చిక్కులు.

తటవిట్లు. వా. వి. బ. —పై.—

తటస్థము. సం. విణ. 1. సమీపమందున్నది: చూ, సమీపము. 1; 2. ఒనఁగూడినది: చూ, సిద్ధము. 3; వా. వి. 3. కలుగఁజేసికొనకపోవుట. "తటస్థవృత్తి."

తటస్థించు. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సమీపించె; 2: చూ, సిద్ధించె.

తటస్థుఁడు. సం. విణ. 1. న్యాయస్థుఁడు: చూ, సత్యవంతుఁడు; వా. 2. కలుగఁజేసికొనని వాఁడు.

తటాకపరివాహన్యాయము. పా. చెఱువు నీరు తూముగుండా కొంచెముగానైన విడువని యెడల గట్టు బ్రద్దలయి నీరంతయుఁ బోవు నను విధము.

తటాకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తటాగము-తడాకము- తడాగము. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1: అం. 2. సంతానములు ఏడింటి లోనొకటి: చూ, సంతానములు.

తటాగము.—పై.—

తటాన. దే. దక్రి. క్రి. విణ. రూ-తటాలున-తటుకున-తటుక్కున - తడుకున. దబ్బున: చూ, వేగము. 3. [వారించె.

తటాయించె. దే. స. క్రి. అడ్డగించె: చూ,

తటారించె. దే. అ. క్రి. చొచ్చె. ఆం, భా. తృ. 122: చూ, సోఁకు. 4. [మహిషము.

తటార్ధము. సం. వి. అ. పుం. దున్న: చూ,

తటాలు. దే. వి: చూ, తటతట. జై. 6, ఆ.13.

తటాలున. దే. దక్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-తటాన. వసు. 2, ఆ. 83.

తటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తటము. 2; 2: చూ, తటము. 3.

తటిత. సం. వి. త్. స్త్రీ. రూ-తటిత్తు-స్తటిత్తు. మెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు.

తటిత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ.—పై.—

తటిత్పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; అం. 2.విద్యుత్తులు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, విద్యుత్తులు.

తటిత్వంతము. సం. వి. త్. పుం. రూ-తడిత్వంతము. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

తటిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

తటుకున. దే. దక్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ. తటాన. జై. 4, ఆ. 107.

తటుక్కున. దే. దక్రి. క్రి. విణ.—పై.—

తటుకుపాటు. ద్వా. వి: చూ, రూ-తటకాపాటు. ఆం, భా. ప్ర. 132.

తట్ట. దే. వి. 1. తబుకు: చూ, పాత్రము. 6; 2. వెదురుబద్దలులోనగు వానితో నల్లిన పల్లిక, చిన్నగంప (అనికొందఱు) "ఎండుపుతట్ట-తక్కెడతట్ట." మొ: చూ, సజ్జ. 1.

తట్టగిల్లు. దే. అ. క్రి. తట్టయగు. [ఆ. 62.

తట్టము. దే. వి: చూ, టంగువాఱు. కళా. 3,

తట్టస. వై. వి. ధైర్యము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 123: చూ, స్థైర్యము. 1.

తట్టాడు. దే. స. క్రి. (తట్టు + ఆడు) (అడుగులు) ఇట్టట్టుఇడు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 147.

తట్టి. దే. వి. 1. కంచెము: చూ, పాత్రము.6; 2. తెర. నిర్వ. 5, ఆ. 100: చూ, వేఁటతెర.

తట్టు. వై. వి. 1.=తటమ్. ఒడ్డు: చూ, రోధస్సు; 2. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 3.=దండ. రూ-తట్టువ-తట్టువము. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 4.=దండ. రూ-తట్టువ-తట్టువము. కుత్సితాశ్వము, పొట్టిగుఱ్ఱము (అనికొందఱు): చూ, హయము; దే. వి. 5. శబ్దదోషములలో నొకటి; అ. క్రి. 6. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 7. తోఁచు: చూ, స్ఫురించు. 2; స. క్రి. 8. చేఱచు: చూ, పటతళించు.

తట్టుగాలి. వా. వి. 1. ప్రక్కగాలి; 2. కోపము; 3. చిరాకు; 4. పోవుకాలము (పోయికాలము) "నీకు ఏమితట్టుగాలి వచ్చినదిరా."

తట్టుచేయు. ద్వ. వి. కోటకొమ్మమీఁది అవయవము: చూ, సదనము. 1.

తట్టుపునుఁగు. ద్వ. వి. తట్టియెత్తిన మేలైన పునుఁగు: చూ, పూతిపునుఁగు.

తట్టుముట్టాడు. ద్వ. స. క్రి. (తట్టుముట్టి + ఆడు) (దారిద్ర్యము) చుట్టుకొను: చూ, వేష్టించు.

తట్టువ. వై. వి. =: చూ, రూ-తట్టు. 3-4. (... శాం. 4. ఆ. 113).

తట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. (తట్టు + పడు): చూ, బాధపడు. స్వా. 4, ఆ. 37.

తట్టువము. వై. వి.=: చూ, రూ-తట్టు. 3-4 (కుత్సితాశ్వము.-అచ్చ. బాల, కాం. 37).

తట్టువా. వై. వి.= —పై.—

తట్టువిఱుఁగఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. తొప్పరిలఁబడు. ఆం, భా. తృ. 101: చూ, వ్రాలు.3.

తట్రి. వై. వి.=త్వష్ట. బంగారు పనిచేసి బ్రదికెడి జాతి (తట్రివాఁడు-తట్రిది): చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తట్రు. వై. వి.= —పై.—

తడ. దే. వి. 1. ధన్వము * (దీనిభేదము గూబతడ) (గాత్రివృక్షము): చూ, మహాబల; 2. అడ్డి: చూ, వారణము. 1; 3. కడ: చూ, సమీపము. 1.

తడఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తడ + పడు) 1. తొట్రుపడు: చూ, సంభ్రమించు; 2. వ్యత్యాసపడు. కళా. 3, ఆ. 10: చూ, వ్యత్యస్తమగు; 3. చలించు: చూ, సలించు. (ప్రే. తడఁబఱచు.)

తడఁబాటు. ద్వ. వి. 1: చూ, వ్యత్యయము. స్వా.4, ఆ. 52; 2. చలనము: చూ, లోలము.

తడక. దే. వి. రూ-తడికి-తడికె-తడుక. 1.దడి, ఈఁతబద్దలు లోనగువానితో నల్లి గుడిసెలకు అమర్చెడు తలుపు: చూ, వాకిలి, 2. పక్షుల వేఁటాడువాఁడు మఱుఁగుగా నుంచుకొనెడుసాధనము. భాగ.7,స్కం.53; వా. 3. ఒకానొకధ్వని. "తత్తడక తడక."

తడకట్టు. దే. వి. 1. అడ్డగింత. రా, వి. 3, ఆ. 8: చూ, వారణము. 1; స. క్రి. 2. అడ్డగించు: చూ, వారించు.

తడకదోపరి. దే. వి. తడికతోసివేసి లోపల దూఱెడు దొంగ. రూ-తడికదోపరి-తడికెదోపరి: చూ, ముచ్చు. 1.

తడకాలు. దే. వి. మల్లబంధవిశేషము. ఆం,భా. ద్వి. క్షు. 209 (చూ, విన్నాణములు.)

తడగము. దే. వి. రూ-తణగము- తణగాము- తడాకము. పక్కాలి, పద్మాకరము, ఎద్దు మీఁద నీళ్లుతెచ్చెడు తోలుసంచి: .చూ సంచి. [నడి. 3.

తడప. దే వి. కట్టుగానుండు నార: చూ,

తడపెట్టు. దే. స. క్రి. తడఁబఱచే.

తడయు. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు: చూ, వివరించే. 3. [డియు.

తడవ. దే. వి: సరవాయి, ఆవృత్తి: చూ, వెం

తడవాడు. దే. అ. క్రి. (తడవి + ఆడు)1: చూ, డోఁగాడు; 2. తడఁబడు: చూ, లుకలుక లాడు.

తడవియాడు. దే. అ. క్రి: చూ, డోఁగాడు.

తడవిల్లు. దే. వి. తడబ్రిద్దల విల్లు: చూ, బాణము. 1.

తడవు. దే. వి. 1. రూ-తడువు. ఆలస్యము. భార.ఉద్యో. 4,ఆ. 195: చూ, విలంబము.1; 2. రూ-తడువు. చిరకాలము. (అంతమొదలగు శబ్దములు ముందువచ్చునపుడు ఇది కేవలము కాలవాచకమగును. ఉదా.—అంతతడవు-ఇంతతడవు-ఎంతతడవు-కొంతతడవు మొ.); అ. క్రి. 3. చేతులలో అట్టిట్టు ప్రాఁకు. భార. ఆది. 6, ఆ. 160: చూ, ప్రాఁకు. 4; 4: చూ, డోఁగాడు; స. క్రి. 5: చూ, నిమురు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 151; 6: చూ, వెదకు; 7. ప్రస్తావించే. కళా. 3, ఆ. 38: చూ, వచించే; 8: చూ, విచారించే. కళా. 8, ఆ. 256; 9: చూ, రక్షించే. [శివుఁడు. వేం. ఆం. 2.

తడవుఁగనినపట్టిఁగన్నయ్య. ద్వ. వి: చూ,

తడవుట. దే. వి: చూ, వెదకుట. ఆం, భా ద్వి. 173.

తడవుడు. దే.వి.1: చూ, తడవుట; 2. పరామరిక: చూ, విమర్శనము.

తడవుదాల్పు. దే. వి. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు.

తడ(డు)వులనిడుపడు. దే. వి. శేషుఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 449: చూ, సర్పము.

తడాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తటాకము.

తడాకా. వా. వి. శక్తి. "నాతడాకా చూడుము"; (గోదావరి జిల్లాప్రాంతమున వాడుక)

తడాగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ. రూ-తటాకము; 2. బంగారు కడియము: చూ, భూషణము. 2.

తడి. దే. వి. 1. తేమ: చూ, పదను. 2; 2. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 3. తేమగలది: చూ, వోదము.

తడిక. దే. వి: చూ, రూ-తడక.

తడికదోప్రరి. దే. వి. (తడిక + తోప్రరి): చూ, రూ-తడక దోపరి.

తడికె. దే. వి: చూ, రూ-తడక.

తడికెదోపరి. దే. వి: చూ, రూ-తడకదోపరి.

తడిత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ: చూ, తటిత్తు.

తడితీయు. దే. అ. క్రి. ఆఱు: చూ, మిడుకు.8.

తడిత్వంతము. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ-తటిత్వంతము. [గానుండునది.

తడిపొడి. దే. విణ. కొంచెము తడిగలిగి పొడి

తడిప్రాఁతను గొంతుఁగోయుట. జా. చోఁప క్రిందినీటివలె తెలియనీయకుండఁగ ఆయాసపెట్టు చేంపుట. "ఉడుపతి హిమఘృణిచే బలెఁ, దడిప్రాఁతం గొంతుఁగోయు తగవె తెఁగితివో." (పాంచాలీపరిణయము)

తడిబట్ట. దే. వి. తడిసినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

తడియు. దే. అ. క్రి. ఇవముకొను: చూ, నాను.

తడియొత్తు. దే. వి. (తడి + ఒత్తు) తడితుడుచే కొనుగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.

తడుక. దే. వి: చూ, రూ-తడక.

తడుకు. దే. వి. 1. తోఁట లోనగువానిచుట్టు నేర్పఱచెడు వెలుగు. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, ప్రాచీనము. 1; 2. తెట్టుకొఱకు ముండ్లనల్లిన తడుక. ఆం, భా. తృ. 34: చూ, బొందెము. [కున.

తడుకున. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-తటు

తడుపంచే. దే. వి. 1. చిన్నబట్ట. రూ-తడుపంచె-తడుపు, పొత్తియ-రూ-పొత్తె: చూ, వస్త్రము; 2. తడిసినబట్ట: చూ, తడిబట్ట.

తడుపంచె. దే. వి. —పై.—

తడుపాత. వా. వి. —పై.—

తడుపు. దే. వి. 1. గోఁచి: చూ, బొట్టము; 2. చిన్నబట్ట. జై. 8, ఆ. 26: చూ, తడుపంచే. 1; 3. తడిసినబట్ట. కాశీ. 2, ఆ. 75: చూ, తడుపంచే. 2; విణ. 4. తడిసినది (వస్త్రము); ప్రే. 5. తడియఁజేయు.

తడుపుదాలుపు. దే. వి. (తడుపు + తాలుపు) బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు.

తడుము. దే.స. క్రి. 1: చూ, నిమురు. స్వా.4, ఆ. 30; అ. క్రి. 2: చూ, యోచించే.

తడువు. దే. వి: చూ-రూ-తడవు. 1.2.

తడువుతీర్పు. దే. వి. విలంబితము. [తెడ్డు.

తడ్డు. సం. వి. ఉ. పుం. నావనడపుతెడ్డు: చూ,

తడ్డువు. సం. వి. ఉ. పుం.=తెడ్డు. —పై.—

తణగము. దే. వి: చూ, రూ-తడగము.

తణగాము. దే. వి. —పై.—

తణగామొద్దు. దే. వి. నీళ్లుతెచ్చెడి యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

తత్. సం. విణ. న్. 1. మఱియొకటి; అవ్య. 2. కారణము: చూ, హేతువు. 1.

తతగము. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు.

తతము. సం. వి. అ. పుం, 1: చూ, తతగము; విణ. 2. విరివియైనది; 3. వ్యాపించినది: చూ, విపులము; అం. 4. వాద్యచతుష్టయమునందొకటి: వాదిత్రము (చూ, ఆతోద్యము) (చూ, వీణె) (చూ, తతవాద్యములు.)

తతవాద్యములు. అం. పరివాదిని, చతుర్దశి, ఏకాదశి, త్రయోదశి, మహతి, బృహతి, కలావతి, కచ్ఛపి, వితతము, పినాకిని, పౌర్ణమి, రావణహస్తము, ఉదుంబరము, షట్కర్ణము, హస్తభము, సారంగి, ఆలాపిని, రుద్రవీణ, వ్యాళీముఖము, ఐల. (20) (వీణాదులు తతములు.): చూ, వాద్యములు.

తతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. గుంపు: చూ, సమూహము; దే. వి. (1) కాలము. య.1, ఆ.95: చూ, సమయము.

తతిమ్మా. వా. విణ. మిగతా, తక్కిన.

తత్క్షణము. వా. సం. అవ్య. అప్పుడు: చూ, సద్యము.

తత్తడి. దే. వి. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

తత్తడిసెక్కుదంట. దే. వి. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [సేన. 1.

తత్తబడ. దే.వి.దండు. ఉ, హరి.3,ఆ.116.చూ,

తత్తరపాటు. వై. వి.=తంద్రా. రూ-తత్తరము-తత్తఱ-తత్తఱపాటు-తత్తఱము: చూ, సంభ్రమము. 1.

తత్తరము. వై. వి.=—పై—

తత్తఱ. వై. వి.=—పై.—(దేశ్యమని శ. ర.)

తత్తఱపడు. ద్వా. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించే.

తత్తఱపాటు. వై. వి=: చూ, రూ-తత్తరపాటు (ద్వయము అని శ. ర.)

తత్తఱపెట్టు. దే. స. క్రి. తత్తఱపఱచే.

తత్తఱము. వై. వి.=: చూ, రూ-తత్తరము. (ఆం, భా. ప్ర. 140)

తత్తటించు. దే. అ. క్రి. రూ-తత్తటిలు-తత్తటిల్లు. 1: చూ, సంభ్రమించు; 2: చూ, సలించు. [7, ఆ. 76.)

తత్తటిలు. దే. అ. క్రి.—పై-(చలించు.-కళా.

తత్తటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తత్తెర. దే. వి. సారాయిపోసెడుతిత్తి: చూ, సారాయితిత్తి. [చూ, లుబ్ధుఁడు. 2.

తత్పరుఁడు. సం. విశ. (ఒకట) ఆసగలవాఁడు:

తత్పురుషము. పా. తత్పురుషమునే వ్యధికరణము, అసమానాధికరణము అనివాడెదరు. ప్రథమాతత్పురుష, నఞ్ తత్పురుష సంస్కృతమందు మాత్రమే కలవు. నిర్జనములోనగు వానిని కొందఱునఞ్ తత్పురుషలను కొందురు. అదికాదు. అవి అవ్యయీభావసమాసములు. అయోగ్యము, అశక్తి, అనేకము మొదలైనవి నఞ్ తత్పురుషములు. ద్వితీయాతత్పురుషము-నెలదాల్పు; తృతీయా-నెలతక్కువ, చతుర్థి-బ్రాహ్మణ సంతర్పణము, పంచమి-చోరభయము, షష్ఠి-మల్లెపూవు, సప్తమి-దైవభక్తి. అతీంద్రుఁడు, కుంభకారుఁడు, తత్వజ్ఞుఁడు ప్రభృతులు సంకరతత్పురుషములని తెలియునది) తత్పురుషము అయిదు విధంబులు.— సమానాధికరణము, వ్యధికరణము, నఞ్, ప్రాది, ఉపపదము: చూ, సమాసము. 1; అం. 2. శివానములుఅయిదింటిలో నొకటి: చూ, శివావనములు.

తత్ర. సం. అవ్య. 1. తతార్థకము. (శ. ప):- అందు, అట, అక్కడ, అగ్గడ, అచట-రూ-అచ్చట-అచ్చోట, అయ్యెడ- రూ-ఆయెడ-ఆడ; 2. కూడుకొనియుండుట; 3. పాటిపోవుట.

తత్రత్యము. సం. విశ. అక్కడకలిగినది.

తత్రభవానుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, శ్లాఘ్యుఁడు. [చూ, హంసుఁడు.2.

తత్వజ్ఞుఁడు. సం. విశ. తత్వముతెలిసినవాఁడు:

తత్వము. సం. వి. అ. న. 1. పరమాత్మ : చూ, హంసుఁడు. 2; 2. స్వభావము : చూ, రూపు. 3; 3: చూ, ఘనము. 1; (పంచవింశతితత్వములు.— అష్టప్రకృతులు షోడశవికారములు పురుషుఁడు.);4.పదార్థము: చూ, వస్తువు; అం. 5 ఆకాశములుఅయిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆకాశములు.

తత్వశంబరము. అం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు:

తత్సతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆమె: చూ, స్త్రీ.

తత్సమక్రియలు. పా. సంస్కృతధాత్వాదులకు 'ఇంచు' చేర్పఁగానైనవి తత్సమక్రియలు: చూ, క్రియలు.

తత్సమము. పా. సంస్కృతశబ్దముతోను బ్రాకృతశబ్దముతోను సమానమైనరూపముగలది.

తత్సము. సం. వి. అ. పుం. ఎరవేసినమాంసము: చూ, మాంసము.

తథా. సం. అవ్య. 1. వలెను. పోలికయందు వర్తించును. (వత్, వా, యథా, తథా,ఇవ, ఏవం ఈఆఱును పోలికయందు వర్తించును.); 2: అలాగు- రూ- ఆలాగు; 3. పరస్పరనిరపేక్షములగు నవయవవస్తువులకు నొక క్రియతో సంబంధముగలుగుట; 4. పరమార్థము; 5. ఉత్తరువుచేయుట; 6. నిశ్చయము:చూ, సత్యము; 7. నిరూపించుట; 8. లెస్స: చూ, శుభము. 1; 9. సాంతము; 10. యోగ్యమగు పని.

తథాగతుఁడు. సం. వి.అ.పుం:చూ,బుద్ధుఁడు.1.

తథ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సత్యము; విశ. 2. సత్యమైనది: చూ, సత్యము.

తథ్యానుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బృహస్పతిగ్రహము : చూ, రాహువు. 2.

తదా. సం. అవ్య. అప్పుడు: చూ, సద్యము.

తదాత్వము. సం. వి. అ. న. ఆకాలము.

తదాముఖము. సం. వి. అ. న. ఆరంభము:చూ, యత్నము.

తదియ. వై. వి.=తృతీయా. రూ-తద్దె. 1.పక్షమునందు మూఁడవతిథి: చూ, హరివాసము; అం. 2. శుక్లపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి: చూ, శుక్లపక్షతిథులు; 3. కృష్ణపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి:చూ, కృష్ణపక్షతిథులు.

తదీయము. సం. విణ. తత్సంబంధమైనది.

తద్గుణము. అం. 1. అలంకారములునూటెంటిలో నొకటి (తనగుణమువిడిచి యన్యసంపర్కముచే తద్గుణమువచ్చుట." "చెలినుత్తైమధర కాంతచేఁ బవడమయ్యె": చూ, అలంకారము. 3; 2. ఆగుణము.

తద్ద. దే. అవ్య. భృశార్థకము. "తద్దతగదు, తద్దనెమ్మి". చూ, నెట్టన.

తద్దయు. దే. ద్వి.—పై.—

తద్దినము. సం. వి. అ. న. 1. ఆదినము, ప్రత్యాబ్దికము (వాడుకయందు మృతిఁబొందిన దినము),ఏఁడుడి,ఆబ్దికము:చూ,సాంవత్సరికము.

తద్దు. సం. వి. ఉ. పుం.=తెడ్డు, నావ నడపునది, తండువు: చూ, పీలి. 2.

తద్దె. దే. వి. 1. ఉత్సవము. "అట్లతద్దె, ఉండ్రాళ్ళతద్దె.": చూ, పండుగ. 2; వై. వి. 2.=: చూ, రూ-తదియ.

తద్ధర్మాద్యర్థకము. (లాట్టు) పా. తద్ధర్మాద్యర్థకంబున డుజితరంబులు పరంబులగునపుడు దుగాగమంబగు. ఉ. చేయుదును=చేయుదుము= మ. చేయుదువు = చేయుదురు. ప్ర. చేయును= చేయుదురు. (డుజితరంబులు= డుజ్జునకంటె నన్యములైనవి)

తద్భవము. పా. వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయములచేఁదద్భవంబులగు. (వర్ణలోపము.- భోజనమ్-బోనము. ఇటజకారమునకు లోపము; వర్ణాగమము.— రథః- అరదము. ఇచేట "అ"యాగమము;వర్ణవ్యత్యయము.- శుచిః-చిచ్చు, కక్షః- చంక, చంద్రః-చందురుఁడు, సముద్రుఁడు-సంద్రము ఇవిసంస్కృతభవములు. ప్రవాళమ్-పవడము, కాంస్యమ్-కంచు ఇవి ప్రాకృతభవములు.)

తద్భవిష్యము. సం. విణ. దైవపరము, ఏభ్యరాశి.

తనంతగలయతఁడు. వా. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తనకన్నమిడినవాఁడు. అం. గయాపిండదానార్హులలో నొకఁడు.(ఇట్లు గయాపిండ దానార్హులలో చేరెడువారు తనతోఁబుట్టువు, తన దాయాదులు, తనపెదతండ్రి, తనబిడ్డలు, తన భార్య, తనయన్నదమ్ములు లోనగువారు): చూ, గయాపిండదానార్హులు.

తనకలి. దే. వి. 1. చిక్కు, సంకటము: చూ, శోకము; విణ. 2. చిక్కుఁగలది; 3. చిక్కులఁబెట్టువాఁడు. ఉ, హరి. 3. ఆ. 133:చూ, సూచకుఁడు. 1. [కము.

తనకా, తనఖా. వా. వి. తాకట్టు: చూ, వార

తనికీ, తనిఖీ. వా. వి. శోధన.

తనజన్మనక్షత్రము. అం. తానుపుట్టిననక్షత్రము, ప్రకాశింపఁజేయుఁగూడనివగు పదునొకండింటిలో నొకటి: చూ, ప్రకాశింపఁజేయఁగూడనివి. [మాతలు.

తనతల్లి. అం.మాతలయిదుగురిలో నొకతె:చూ,

తనదీపమని ముద్దుపెట్టుకొనిన నోరుకాలును. లో. ఉదా.— "ఇంటిదీపమనుచే నిగిలించుకొని ముద్దుపెట్టుకొన్న నోరుబెట్టుగాలు, నృపుల సమ్ముఖంబు నెవరు వెంచుచు జేను, వాఁడు మిగులఁ బరిభవంబునొందు." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

తనము. సం. వి. అ. పుం. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; 2. చిత్తము:చూ,హృదయము,2;

వై. అప. (1)=త్వమ్: భావార్థమునందు వచ్చెడు ఒకప్రత్యయము. "గొప్పతనము. చిన్నతనము." మొ. [ప్రతిక. 1.

తనయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ,

తనయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

తనరారు. ద్వి. అ. క్రి. (తనరు + ఆరు) రూ-తనరు. 1. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 2. ఉన్నతమగు, నిక్కు-. భార. విరా. 1, ఆ. 162: చూ, పొడుగు. 6.

తనరు. వై. వి. 1. మంజులము: చూ, హృద్యము; అ. క్రి. రూ-తనరారు. 2. అతిశయించు. భా. ఆది. 7, ఆ. 180: చూ, ముమ్మరించు; 3: చూ, తనరారు. 2; 4. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 5.=తనర్: చూ, విజృంభించు. భార. విరా. 2. ఆ. 133.

తనరుచు. వై. అ. క్రి. రూ- తనర్చు: చూ, రూ- తనరు. 2-3-4-5; అం. ప్రే. 6. తనరఁజేయు. లక్ష్మి. 4, ఆ. 8.

తనర్చు. వై. అ. క్రి. —పై.—

తనరుపు. వై. వి. రూ-తనర్పు. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఉన్నతము: చూ, పొడవు 2; 3. విశాలము: చూ, విస్తారము.1; 4: చూ, సంతోషము.

తనర్పు. వై. వి. —పై.— (పొడవునకు.— భార. సభా. 1, ఆ. 62; అతిశయమునకు.- భార. స్త్రీ. 1, ఆ. 88)

తనవయస్సు. అం. తన యేండ్లు. పరికాశింపఁ జేయఁగూడనివగు పదునొకండింటిలో నొకటి: చూ, పరికాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

తనాబి. దే. వి. స్తంభములమీఁదిగోడకు క్రింద వేసెడు పెద్దపలక: చూ, మదనచేతులు.

తని. వై. విశ. 1. అల్పము. జై. 6, ఆ. 85: చూ, స్వల్పము; 2.=తనుః. అలఁతి: చూ, సూక్ష్మము. 4.

తనిమము. సం. వి. న్. పుం. 1. కార్శ్యము: చూ, అవస్థలు; 2: చూ, విస్తారము. 1; 3. శరీరత.

తనియు. దే. అ. క్రి: చూ, తృప్తిపడు.

తనియువాఁడు. దే. వి: ఆపోవువాఁడు. (సం. ప).—ఆప్యాయిత. [సాహిత్యము.

తనివి. దే. వి. రూ-తనువు. తృప్తి: చూ,

తనివిలేనివాఁడు, దే. వి: చూ, అతృప్తుఁడు.

తనివు. దే. వి: చూ, రూ-తనివి.

తనివెచ్చ. దే. వి. ఇనుమంతకాఁక: చూ, మందోష్ణము (చూ, వేఁడిమి.)

తనివోవు. దే. అ. క్రి. (తనివి + పోవు): చూ, తనియు.

తనిసను. దే. అ. క్రి. (తనివి + చేను) -పై.-

తనిసినవాఁడు. దే. వి: చూ, ఆప్యాయితుఁడు.

తను. దే. విశ. వృత్తియందు తనువుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. నిర్వ. 4, ఆ. 78.

తనుకాంతి. పా. దీనికి ఉపమానములు.—బంగరువు, మెఱుపుతీఁగె, కుందనము, పచ్చపసుపుకొమ్ము.

తనుకు. దే. వి. 1. రూ-తన్కు-. తాపము: చూ, సంతాపము; అ.క్రి. 2.కలుగు. భార.సభా.1, ఆ. 42: చూ, పుట్టు. 2; 3. జ్వలించు.భార. ఆది. 2, ఆ. 199: చూ, మండు.1; 4: చూ, పరికాశించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 89; 5.తపించు: చూ, సంతాపించు.

తనుగంధము. పా. దీనికి ఉపమానములు.— కర్పూరము, ఉత్పలము, పాటలపుష్పము, పద్మము, పువ్వు, మంచిగందము, మొగలిపువ్వు.

తనుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ, పుత్రిక. 1.

తనుజుఁడు: సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

తనుత్రము. సం. వి. అ. న. కవచము: చూ, వారవారణము.

తనుత్రాణము. సం. వి. అ. న. —పై.— (శిరస్త్రాణము శిరస్కము, ముఖత్రాణము దలపము, ఉదరత్రాణము నాగోదము, జంఘాత్రాణము మంఖుణము, బాహుత్రాణము బాహులము, అంగులీత్రాణము గోధ.)

తనుత్వచ. సం. వి. చ్. స్త్రీ. —పై.—(ఇట్లు తనుత్వచము,తనుపత్రము.)

తనుపారు. దే. అ. క్రి. (తనుపు + ఆరు) 1: చూ, తృప్తిపడు; 2. చేల్లబడు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 31: చూ, శైత్యించు.

తనుపు. దే. వి. రూ-తన్పు. 1. ఇగము: చూ, శైత్యము: 2: చూ, సంతోషము; 3. పితృయజ్ఞము; 4.వజ్రికాంతి. ఆం, భా. తృ. 42: చూ, వెలుతురు. 1; 5. రూ-తన్పు-తనివి-తన్వి. భార. విరా. 1, ఆ. 310: చూ, సౌహిత్యము; 6: శైత్యోపచారము; 7.తడి: చూ, పదను. 2; క్రి. 8. రూ-తన్పు-తనియఁజేయు.

తనుప్రజాత. అం. దూతీచతుష్టయము నందలి మొదటిదానిలోని ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము.

తనుభస్త్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముక్కు.

తనుమధ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. సన్నని నడుముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒకతగణము ఒక యగణముఁగలదై యాఱుఛందమ్మునందుఁ బుట్టిన వృత్తము. ఉదా.— "కామేపలివాసున్, మేమెంతుమనంగన్, స్వామీ తనుమధ్యన్, భూమిన్ దయలొప్పన్.": చూ, వృత్తము. 1.

తనురసము. సం. వి. అ. పుం. చెమట: చూ, స్వేదము.

తనురుహము. సం. వి. అ. న. రూ- తనూరుహము. 1. రోమము: చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షిఱెక్క: చూ, ఱెక్క.

తనువడు. వ్యా. అ. క్రి. (తనువు + పడు) చేల్లనగు: చూ, శైత్యించు.

తనువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. రూ-తనుస్సు: చూ, శరీరము; 2. తోలు: చూ, బెగడు; విణ. 3.=తని. చిన్న: చూ, స్వల్పము; 4. బక్క: చూ, పేలవము; 5. సన్నము. (విస్తరింపఁబడు సన్నని నూలుపోఁగు): చూ, సూత్రము. 1; అం. 6. భావములు పండ్రెండింటిలో నొకటి:చూ, భావములు.

తనువెచ్చ. దే. వి: చూ, రూ- తనివెచ్చ.

తనుహ్రదము. సం. వి. అ. న: చూ, ముడ్డి.

తనూకృతము. సం. విణ: చూ, తప్పము.

తనూజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- తనుజుఁడు.

తనూనపాత్తు. సం. వి. త్. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 2. గహీనతానములు ఏడింటిలోనొకటి:చూ, గహీనతానములు (చూ, తానములు. 2.)

తనూభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, తనుజుఁడు.

తనూరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ- తనురుహము.

తనూహ్రదము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ- తనుహ్రదము.

తన్కు: చూ, రూ- తనుకు. 1.

తన్ను. దే. వి. 1. పాదతాడనము; స. క్రి. 2. అడుగుతాటించు, గుదితోయు, తన్నఁతాఁచు. (సం. ప)— అంఘ్రితాడించు; 3. ఒరయు: చూ, రుద్దు. 1.

తన్నుఁగోల. దే. వి. (తన్ను+కోల) ఏటవాలుగా పోటిపెట్టిన కోల: చూ, బోటు. 4.

తన్నుగట్టఁదార్లిళ్ళుతానే తెచ్చుకొన్నట్లు. లో. స్వయంకృతాపరాధము. ఉదా.—"తన్నుగట్టఁదార్లిళ్లుతానై, కొనివచ్చిన జోడయనుచుఁ గుదియించి కరం,బునఁ బాశముఁగొని దాన న,వనధీశునిఁగట్టె నసురవర్యుం డాజిన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

తన్నుగన్నవాఁడు. అం. పితలు అయిదుగురిలో నొకఁడు: చూ, పితలు.

తన్నుగోడ. దే. వి. అండగోడ: చూ, ముట్టుగోడ. (చూ, మఱుఁగుగోడ.)

తన్నుబల్ల. దే. వి. ద్వారముయొక్క అరిఁగాళ్ల మీఁదవేసెడు పలక: చూ, మదనచేతువు.

తన్నుబిల్ల. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తన్నుమానినధర్మము-మొదట చెడ్డబేరము గలదా? లో. ఉదా.— "తన్నుమాని పరుల రక్షింపవలెననుట నీతికాదు. తన్నుమానిన ధర్మము- మొదట చెడ్డబేరము గలదా? యనులోకోక్తి విన్నాఁడవుగావా? (నీతి చంద్రిక- మిత్రలాభము)

తన్నులాడు. దే. అ. క్రి. (తన్నులు+ఆడు) ఒకరినొకరు తన్నుకొను.

తన్వు: చూ, రూ-తనువు.

తన్మనము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు వెన్నెముకయొక్క మాంసాదిభాగము:చూ,హస్తి.

తన్మయము. సం. విణ. తత్స్వరూపమైనది.

తన్మాత్రము. సం. వి. అ. న. శబ్దాది-పంచతన్మాత్రములు.—శబ్దము,స్పర్శము,రూపము, రసము, గంధము.

తన్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. కృశించిన దేహముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; దే.వి.(1)రూ-తనివి.తృప్తి. విజ. 2, ఆ. 109: చూ, సాహిత్యము; (2) ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు భ, త, న, స, భ, భ, న, యగణములు గలిగి పదునాలుగింట యతిగల ఇరువదినాలుగవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

తపతప. దే. వి. ఱెక్కలు గుండెలులోనగునవి కొట్టుకొనుట యందగు ననుకరణము. కళా. 8, ఆ. 24: చూ, హూహూ,

తపతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శనితల్లి: చూ, పరి.

తపనతనయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జమ్మి*; చూ, శమి; 2. యమునానది: చూ, నది.

తపనమణి. సం. వి. ఇ. పుం. సూర్యకాంతమణి: చూ, రత్నము. 1.

తపనము. సం. వి. అ. న. 1. తాపము: చూ, సంతాపము; 2. నాయికకు ప్రియువియోగకాలమందుమన్మథావేశముచేతగలిగెడు చేష్ట: చూ, సంయోగము; పుం. 3. వేసవికాలము, (జ్యేష్ఠ ఆషాఢ మాసములు): చూ, మాసద్వయము;4. నరకములాంటిలోనొకటి.(పాపులనుదపింపఁజేయునది): చూ, నరకములు; 5. జీడి*:చూ, భల్లాతకి; 6. పిన్ననెల్లి *: చూ, శ్రీపర్ణము. 1;7.వెచ్చన:చూ,వేఁడిమి.

తపనీయకము. సం. వి. అ. న. బంగారు;చూ, లోహము. 1.

తపనీయము. సం. వి. అ. న.—పై—

తపనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-తపానుఁడు- తాపనుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

తపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తపస్సు. 1:చూ, తపనము. 3; స్. న. 2: రూ-తపస్సు, అక్షరము, జపము-రూ-జాపము, మంత్రావృత్తి, (తె.ప.).— కాక-రూ-కాకి, తబము; 3. రూ-తపస్సు. తపోలోకము: చూ, లోక

ము. 1; 4. రూ-తపస్సు. చాంద్రాయణాది పుణ్యకర్మము (కృఛ్రాదికర్మ); స్. పుం. 5. రూ-తపస్సు. శిశిరఋతువు (మాఘ-ఫాల్గుణమాసములు); చూ, మాసద్వయము; 6. రూ-తపస్సు. మాఘమాసము: చూ, మాసము. 1; 7. పక్షి-: చూ, పక్షి.

తపసి. వై. వి. 1.=తపస్వి. జడదారి: చూ, ముని. 1; 2. గార*. స్వా. 3, అ. 77: చూ, హింగుది. [హిమాంశువు.

తపసికన్నాప. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ,

తపనుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

తపస్తంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తపస్తక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

తపస్థలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాశీపట్టణము: చూ, దేశము.

తపస్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వ్రతానుష్ఠానము, వ్రతచర్య (పనినిమిత్తము తిరుగులాడుట)

తపస్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఫాల్గుణమాసము: చూ, మాసము. 1; అ. న. 2. కుంద పుష్పము.

తపస్వి సం. వి. న్. పుం. 1.=తపసి-తబిసి. తాపసుఁడు, వ్రతి: చూ, ముని. 1; విశే. 2. కనికరింపఁదగినవాఁడు.

తపస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తాపసురాలు: చూ, స్త్రీ; 2. కటుకరోహిణి*: చూ, శకులాదని; 3. జటామాంసి*: చూ, మాంసి. 1.

తపస్సు. సం. వి. స్. న.=తబుసు-దబము: చూ, రూ-తపము.

తపాత్యయము. సం. వి. అ. పుం. వర్షకాలము (శ్రావణ-భాద్రపద మాసములు): చూ, మాసద్వయము. [నుఁడు.

తపానుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, గూ-తప

తపారము. దే. వి. రూ-తపారు. ఒకరకము కుళ్ళాయి: చూ, వస్త్రము.

తపారు. దే. వి.—పై—

తపించే. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపించే; 2: చూ, జపించే.

తపిసీలు. వా. వి. ఆరా, వివరము, రూ-తబిసీలు.

తపువు. సం. వి. స్. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తపనుఁడు.

తపేల. దే. వి. రూ-తపేలా-తప్పేల-తప్పేలా. పచనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

తపేలా దే. వి.—పై— [భండీరము. 2.

తపోధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టికూర*: చూ,

తపోధనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తపస్సే ధనముగా గలవాఁడు: చూ, ముని.1.

తపోధనులను బ్రాహ్మణులు. పా. సూరతు దేశమున తపతీనదికి సమీపముననుండు బ్రాహ్మణులు. శివాలయములందు పూజారులుగానుండి శివార్పిత ద్రవ్యముల భుజించెదరు. భూమిని సాగుబడిచేసి జీవించెదరు. ఋగ్వేదులు: చూ, బ్రాహ్మణులు. [ర్యుఁడు.

తపోపహుఁడు. సం. వి. హ్. పుం: చూ, సూ

తపోలోకము. అం. ఊర్ధ్వలోకములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు (చూ, అధోలోకములు. [దేశము: చూ, దేశము.

తపోవటము. సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మవర్త

తపోవృద్ధు. అం. వృద్ధులు ముగ్గురిలో నొకఁడు: చూ, వృద్ధులు.

తప్తకాంచనము. సం. వి. అ. పుం. మేలిమి బంగారము: చూ, లోహము. 1.

తప్తకుంభము. సం. వి. అ. పుం. తప్తకుంభమను నరకము: చూ, నరకములు.

తప్తకృఛ్రము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక వ్రతము. మూఁడురోజులు వేఁడినీరును,

మూఁడురోజులు వేఁడిపాలును, మూఁడు రోజులు వేఁడినేయియును, త్రాగి, మూఁడురోజులు ఏమియును త్రాగక ఉపవసించుట. (6 పలముల నీరును- 3 పలములపాలును- 1 పలము నేయియును త్రాగవలెను): చూ, కృఛ్రము.

తప్తతైలాంబున్యాయము. పా. కాగిననూనెపై నీటిబొట్టువేసిన భగ్గునమండుననురీతి.

తప్తపాషాణకుండము. సం. వి. అ. న: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తము. సం. విణ. తపింపఁజేయఁబడినది. కాఁచబడినది:చూ, శాణ. 2. [లోహము. 1.

తప్తరూపకము. సం. వి. అ. న. వెండి: చూ,

తప్తరూపము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

తప్తవాలుకము. సం. వి. అ. పుం. తప్తవాలుకమను నరకము: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తశిలారోహణము. అం. బౌద్ధధర్మములలో నొకటి చూ, బౌద్ధధర్మములు.

తప్తశూర్మికుండము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తసురాకుండము. సం. వి. అ. పుం.—పై-

తప్తాయఃపిండన్యాయము. పా. కాలిన యినుపగుండునకు పొగయుండదుగాని తక్కిన యగ్నిలక్షణములన్నియుఁ గలిగియుండుననురీతి.

తప్తాయసపత్రిబిందున్యాయము. పా. కాలిన యినుపరేకుపై నీటిబొట్టుపడిన యెడల నామరూపములు లేక నశించుననురీతి.

తప్తు. వా. వి. సింహాసనము: చూ, తక్తు.

తప్తుఁడు. సం. విణ. తాపయుక్తుఁడు.

తప్ప. దే. వి. 1. గింజపట్టని ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అవ్య. 2. కాక: చూ, వినా.

తప్పకనుజూచే. దే. స. క్రి:చూ,పాఱఁజూచే. అం, భా. తృ. 133.

తప్పకాయ. దే. వి: చూ, తప్ప. 1.

తప్పట. వై. వి.=తమ్మట: చూ, వీణె

తప్పితము. వై. వి.=దంభ. రూ-తప్పిదము-తప్పు: చూ, నేరము (ద్వయమని శ. ర.)

తప్పిదము. వై. వి.=దంభ (తప్పు + ఇదము) —పై.—

తప్పిదారి. జా. పొరపాటున. "ఈపరమగోప్యమో పుత్రియో పురంధ్రి తప్పిదారియు యెఱింగింపఁ దరముగాదు." (పాండురంగమహాత్మ్యము) (వాడుక తప్పిజాతిఅనియు)

తప్పిపోవు. ద్వ. వి: చూ, అసిపోవు.

తప్పు. వై. వి. 1.=దమ్భః: చూ, తప్పితము (దేశ్యమని శ. ర.); దే. స. క్రి. 2. అతిక్రమించే, భార. ఆది. 3, ఆ. 14: చూ, దాఁటు. 6; అ. క్రి. 3. తక్కు. వై. 7, ఆ. 68: చూ, మిడివోవు; వై. అ. క్రి. 4. తప్పుచేయు.

తప్పుడు. వై. వి. తప్పుట: తప్పుదల. [పక్షి.

తప్పుడుగాయ. ద్వ. వి. ఒకానొకపక్షి: చూ,

తప్పుడుపడు. వై. అ. క్రి. (తప్పుడు + పడు) 1.తప్పుపడు; 2. సరితప్పు. [ము. 1.

తప్పుత్రోవ. ద్వ. వి. తప్పుదారి: చూ, మార్గ

తప్పుదల. ద్వ. వి: చూ, తప్పుడు.

తప్పుదారి. ద్వ. వి: చూ, తప్పుత్రోవ.

తప్పుదెబ్బలు. ద్వ. వి. బ. 1. బడులయందు ప్రొద్దుపోయి వచ్చినందులకై వచ్చిన క్రమమునుబట్టి బాలురను ఉపాధ్యాయులుకొట్టెడు ఒకటిరెండు (సిరిమేక్క) మొదలగు దెబ్బలు; వా.2. నేరనిష్కృతికి విధించే దెబ్బలు.

తప్పెట. వై. వి. 1.=తమ్మట:చూ, వీణె;2.చూ, వాయసోలి*; 3. అడవిఉల్లిపసీ*:చూ,సరటి.

తప్పేల. వా. వి: చూ, రూ-తపేల.

తప్పేలా. వా. వి.—పై.—

తఫావతు. వా. వి. మాటతేడా, భేదము, లోపము, తక్కువ. (తభావతుఅనియు)

తబక. దే. వి: చూ, తప్ప. 1.

తబము. వై. వి.=తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబిస. వై. వి.=తపస్వి. ఋషి: చూ, ముని. 1.

తబిసి. వై. వి.=—పై.—

తబుకు. దే. వి. 1. తాంబూలపాత్రము: చూ, పాత్రము.6; 2. పాత్రి: చూ, పాత్రము.6.

తబుసు. వై. వి=తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబేలా. వా. వి. గుఱ్ఱపులాయము.

తబ్బిబ్బు. దే. వి. తడఁబాటు. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, వ్యత్యయము.

తబ్దీలు. వా. వి. మార్పు.

తమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రేయి:చూ, రాత్రి; వా. అప. (1) మీయొక్క. "తమసంబంధము."

తమంగము. సం. వి. అ. పుం; రూ-తమగము: చూ, మంచె. (మండపము అనికొందఱు)

తమకపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తమకము + పడు) 1. త్వరపడు. జై. 2, ఆ. 22: చూ, సంభ్రమించు; 2. మోహించు; రూ-తమకించు-తమికొను-కమకు: చూ, వలచు. 3.

తమకము. దే. వి. 1. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1; 2. యువయువతి సంభృతప్రేమ: చూ, వలపు. 2; 2. త్వర. ఉ. హరి. 4, ఆ. 253: చూ, సంభ్రమము. 1.

తమకి. దే. విశ. (తమకము + ఇ) 1: చూ, వేగిరకాఁడు; 2: చూ, వలపుకాఁడు.

తమకించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంభ్రమించు; 2: చూ, సలించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 11.

తమకు. దే. వి. 1. రీతి. పాండు. 3, ఆ. 79: చూ, విధము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, సలించు.

తమగము. వై. వి.=తమంగము: చూ, తమంగము.

తమట. దే. వి. అగ్నిజ్వాల; చూ, వహ్ని. 1.

తమటము. సం. వి. అ. పుం.=తేనుకు. రూ-తమ్మటము. 1. తప్పెట: చూ, వీణె; వై.వి. (1)=తమట. తప్పెట: చూ, వీణె.

తమము. సం. వి. న్. న.1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. గుణములు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు; 3. ఏడుపు: చూ, శోకము; పుం, న. 4. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 2; అం. 5. మేఘములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, మేఘములు.

తమరకము. సం. వి. అ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తమరము. సం. వి. అ. న.—పై.—

తమరు. దే. వి. రూ-తాము-తారు. తానునకు బహువచనము. (ఆత్మన్ శబ్దబహువచనము).

తమలపాకు. దే. వి. తములపుటాకు (ఏకారణముచేతనైనను చేఁబాలను నిలుపవలసివచ్చినపుడు తమలపాకులను వెచ్చచేసి స్తనములమీఁదవేసినపాలుపుట్టకుండనుండును. మాంసగ్రంథి సంబంధమగు ఉబ్బులను పోఁగొట్టును.): చూ, రూ-తములపాకు.

తమలపాకుతీఁగె. ద్వ. వి: చూ, నాగవల్లి.1.*.

తమలము. వై. వి.=తాంబూలమ్. రూ-తములము-తమ్మలము-తమ్ములము: చూ, వీడియము.

తమసము. సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. ఒకనరకము: చూ, నరకములు; 3: చూ, నుయ్యి.

తమసుఁడు. వై. వి: చూ, తమస్సు. 4.

తమస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రియామ: చూ, రాత్రి; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6–

తమస్సర్గము. అం. సృష్టిసర్గములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, సృష్టిసర్గములు.

తమస్సు. సం. వి. స్. న. 1. రూ-తప-తమి: చూ, రాత్రి; పుం. 2 ధూళి: చూ, రేణువు. 1; 3. ముట్టు: చూ, రేతస్సు. 1; 4. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 2.

తమాము. వా. అవ. బొత్తిగా; అంతయు.

తమాయించు. దే. అ. క్రి. 1. అడఁగు: చూ, సుప్తిక్కు. 4; అ. క్రి. 2. స్తిమితమగు.

తమాలపత్త్రము. సం. వి. అ. న. 1. నొసటి బొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. మకరికా పత్త్రము: 3. చీఁకటిమ్రాను*: చూ, తమాలము. 1.

తమాలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తమాలపత్త్రము. 1; పుం. 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము; 4: కాలస్కంధము, కృష్ణస్కంధము, తమాలపత్త్రము, తాపింఛము. (తెప).- చీఁకటి చెట్టు, చీఁకటిమ్రాను; 5. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యామ్లకి; 6: చూ, నిమ్మ*.

తమాసా. వా. వి. 1. గమ్మత్తు; 2. వేడుక; 3. పరిజ్ఞ; 4. శక్తి; 5. మాయ. (రూ-తమాషా.)

తమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తమస్సు. 1; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; దే. వి. (1) త్వర. కళా. 5, ఆ. 44: చూ, సంభ్రమము. 1; (2) కుతూహలము. అచ్చ. అ. కాం. 117: చూ, వ్యసనము. 8; న. (3) కోరిక: చూ, వాంఛ; (4) చొక్కు: చూ, వలపు. 2.

తమిఁద. దే. వి. రూ-తమిఁదె-తవిఁద-తవ్విఁద. రాగిపైరు: చూ, సస్యము. 1; బ. 2. రాగులు: చూ, ధాన్యము.

తమిఁదె. దే. వి. —పై.—

తమికొను. దే. అ. క్రి. 1. త్వరపడు: చూ, సంభ్రమించు; 2. కుతూహలపడు: చూ, సంతోషించు: 3. కోరు: చూ, వాంఛించు; 4. మోహపడు: చూ, వలచు. 3; ప్రే. 5. తమికొల్పు, మోహపఱచు. అచ్చ. ఆర. కాం. 58.

తమిరె. దే. వి. కాఁడినడిమి-చీల: చూ, శమ్య.

తమిస్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చీఁకటిరేయి: చూ, రాత్రి; 2. చిమ్మచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

తమిస్రము. సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కోపము: చూ, రోషము.

తముకు. వై. వి.=తమటము. తుడుము: చూ, వీణె. (దేశ్యమని శ. ర.)

తములపాకు. ద్వ. వి. (తములము + ఆకు): రూ- తములపుటాకు- తమలపాకు, ఆకు.

తములము. వై. వి.=తాంబూలమ్: చూ, రూ- తమలము.

తమోదీపన్యాయము. పా. దీపమున్న యెడల చీఁకటి యుండదనురీతి (దీపమును బట్టుకొని చీఁకటిని వెదకినరీతి)

తమోఘ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3: చూ, హిమాంశువు; 4. బుద్ధుడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 5. కేశవుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 6: చూ, శివుఁడు.

తమోనుత్తు. సం. వి. ద్. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, హిమాంశువు; 3: చూ, సూర్యుఁడు; 4: చూ, దివిటి. [సూర్యుఁడు.

తమోనుదుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ

తమోపహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, తమోఘ్నుఁడు. 1—2—3—4.

తమోమత్తు. సం. వి. న్. పుం: చంద్రుడు: చూ, హిమాంశువు.

తమ్మ. వై. వి. 1.=తాంబూలమ్.- నమలిన తాం

బూలము, చెమ్మ, ఆవేలము: చూ, వీడియము (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి. 2. తంబ*: చూ, శింబ.

తమ్మంటు. దే వి. (తమ్మె + అంటు) చెవినగ. పాండు. 1, ఆ. 165: చూ, భూషణము. 2. (తమ్మెట్టు అనియు వాడుక)

తమ్మటము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తప్పెట. రూ-తమటము. కళా. 7, ఆ. 69; వసు. 6, ఆ. 9: చూ, వీణె; వై. వి. (1)=తమట.
—పై.—(పురుషోత్తమకవీయము)

తమ్మతసుకు. దే. వి. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6. [పడిగె.—పై.—

తమ్మపడిగ. ద్వ. వి. రూ-తమ్మపడిగ-తమ్మ

తమ్మపడిగము. ద్వ. వి.—పై.—

తమ్మపడిగె. ద్వ. వి.—పై.—

తమ్మలము. వై. వి.=తాంబూలమ్. రూ-తమలము: చూ, వీడియము.

తమ్మళ. దే. వి: చూ, రూ-తంబళి.

తమ్మళి. దే. వి.—పై.—

తమ్మి. వై. వి. 1.=తామరసమ్. రూ-తామర: చూ, పద్మము. 1; 2. పద్మవ్యూహము; దే. వి. 3. ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

తమ్మికంటి. ద్వ. వి. (తమ్మి + కన్ను) 1. అందుది: చూ, స్త్రీ; 2. కమలములవంటి కన్నులుగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 3. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1. (ఇట్లు తామరకంటి.)

తమ్మికెంపు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మితాయి.

తమ్మిగద్దియదళవాయి. ద్వ. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. [పాం. 1, ఆ. 9.

తమ్మిచెక్కిలిగింత. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిదొర.

తమ్మిచెట్టము. ద్వ. వి.-పై.- అం, భా. (ప.81.

తమ్మిచూలి. ద్వ. వి. పద్మయోని. భాగ. 1, స్కం. 19: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తమ్మిదీవి. వై. వి. 1. పుష్కరద్వీపము: చూ, లంక. 1; అం. 2. ద్వీపములు ఏడింటిలోనొకటి: చూ, ద్వీపములు.

తమ్మిదొర. ద్వ. వి. పద్మినీవల్లభుడు: చూ, సూర్యుడు. [హిమాంశువు.

తమ్మిపగతుడు. ద్వ. వి. అబ్జారి: చూ,

తమ్మిపుట్టు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిచూలి.

తమ్మిబిడారంపు గరితమిన్న. ద్వ. వి: చూ, తమ్మియింటిగరిత.

తమ్మియ. దే. వి. రూ-తమ్మె. 1. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2; పలువుతమ్మె: చూ, రూ-తమ్మె: 3. చెవియొక్క అడుగు భాగము. [లక్ష్మి. 1.

తమ్మియింటి గరిత. ద్వ. వి. పద్మాలయ: చూ,

తమ్మితాయి. ద్వ. వి. పద్మరాగమణి: చూ, రత్నము. 1. [దొర.

తమ్మివాల్గంటి మగడు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మి

తమ్ముడు. దే. వి. రూ-తమ్మువాడు-తంబు: చూ, సహోదరుడు. (వ్యుత్పత్తియందు తమ్ముగమి-తమ్ముగుజ్జు-తమ్ముదోయి-తమ్ముపోవు మొ.) [తుడు.

తమ్ముల పగవాడు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిపగ

తమ్ములము. వై. వి.=: చూ, రూ-తమలము. వై. 6, ఆ. 141.

తమ్ములవిందు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిదొర.

తమ్మువాడు. దే. వి: చూ, రూ-తమ్ముడు.

తమ్మె. దే. వి: చూ, రూ-తమ్మియ.

తయనాయతి. వా వి కాచికొని యుండుట: రూ-తయినాయితి.

తయారు. వా. వి: చూ, సిద్ధము. [యతి.

తయినాయితి. వా. వి: చూ, రూ- తయనా

తయిరు. వా. వి. రూ- తైరు: చూ, పెరుగు. 1.

తరంగన్యాయము. పా. ఒకదానివెంబడి నొక టి విడువకవచ్చునను రీతి.

తరంగప్రతిబింబన్యాయము. పా. తరంగము నందుఁ ప్రతిబింబించు సూర్యుఁడొక్కఁడై నను, ప్రతిబింబములు తరంగములయందుఁ జాల గాన్పించుననురీతి. [చూ, వీచి. 1.

తరంగము. సం. వి. అ. పుం.= తరగ. అల: తరంగిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఏఱు: చూ, నది; అం. 2. భాషాంగములు పదునొకటింటిలో నొకటి: చూ, భాషాంగములు.(చూ, భాష. 1.)

తరండము.సం. వి.అ. పుం, న.1. ఓడ,ఏఱుదాఁటుపుట్టి. (అని కొందఱు):చూ, హోడము; 2. గాలపుదారము కట్టిన కొయ్యలోనగునది.

తరఁగ. వై. వి.= తరంగః: చూ, వీచి. 1.

తరక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కోరింద : చూ, ముర్మరి. [వాదించు.

తరకటించు. వై. అ. క్రి.= తర్కించు: చూ, తరకటింపు. వై. వి.= తర్కః:చూ,వాదము.[1]

తరకసము. దే. వి. రూ- తరకసా. అమ్ముల పొది. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, బాణము. 1.

తరకసా. దే. వి.1.——వై——;2:చూ,తరకటింపు

తరక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సివఁగి. 1.

తరగంపియ. దే. వి. రూ-తరగంపె. ఒకానొక అంపము: చూ, అంపము.

తరగంపె. దే. వి. ——వై.——

తరగతి. వా. వి. (తరము + గతి) 1. తరమును దెలిపెడు భాగము; 2, క్లాసు. "మాబడియందు నాలుగు తరగతులు గలవు"

తరగతిగుండ్లు. మి. వా. వి. బ. ఆఁడుదాని మెడనగ: చూ, భూషణము. 2.

తరటు. దే. వి. 1. రూ-తఱటు. చేబుకు:చూ, మునికోల. 2; 3. అశ్వాదుల శీఘ్రలంఘనము: చూ, హయము; 3. తోలునారి:చూ, మౌర్వి. 1.

తరణము. సం. వి. అ. న. 1. (ఏఱు మొదలైనవి) దాఁటుట: చూ, లంఘు; పుం.2.ఓడ: చూ, హోడము.

తరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ- తరము- తరి. తర్ణి, ఓడ: చూ, హోడము; 2. ఏఱు: చూ, నది; 3. దాఁటుట : చూ, లంఘు; 4. పిన్నగోరఁట *: చూ, మహాసహ; 5. కుమారియను మందు; 6: చూ, సేమంతి *; పుం. 7: చూ, సూర్యుఁడు; 8: చూ, సముద్రము. [చూ, వాసి. 4.

తరతమభావము. సం. వి. అ. న. తారతమ్యము:

తరతరము. దే. అవ్య. క్రి. విశ. 1. క్రమక్రమముగా. భార. ఆది. 2, ఆ. 4; 2. పరంపరగా.

తరపణ్యము. సం. వి. అ. న. ఆతరము, ఆవాపము. (తె. ప).— ఓడకేవు, కేవు.

తరపణ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాలిమి. 3.

తరపు. దే. స. క్రి. 1. పోఁగొట్టు. భాగ. 6, స్కం. 89:చూ, భంగించు; వా. వి. 2.రూ- తరఫు. పక్షము, ఒకవైపు.

తరబడి. దే. వి. (తెరము + బడి) రూ-తరము. 1: చూ, పురుషాంతరము: 2. మానము:చూ, తరము; 3. సామ్యము : చూ, సమానము. 2; 4. వరుస: చూ, పంక్తి. 1; 5. వస్తువు:చూ, సరకు. 2. [అనియు).

తరబియతు. వా. వి. నేర్పు (రూ- తరిఫియ్యత్తు

తరము. సం. వి. అ. పుం. 1. దాఁటుట: చూ, లంఘు; 2. పడవ, పుట్టి (అని కొందఱు): చూ, హోడము; 3. నిప్పు: చూ, వహ్ని.1: 4. చెట్టు: చూ, వృక్షము; న. 5. వడి: చూ, వేగము. 3; 6: చూ, మాంసము;

7. బలము: చూ, శక్తి. 1; వా. 8. భూమి
తరము; దే. వి. రూ- తరబడి(1): చూ, తర బడి. 1. భార. ఆది. 4, ఆ.220; (2):చూ, తరబడి. 2. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 218; (3): చూ, తరబడి. 3. వసు. 1, ఆ. 41; (4): చూ, తరబడి. 4. స్వా. 4, ఆ. 40; (5): చూ, తరబడి. 5. విజ. 1, ఆ. 214; విణ. (6): చూ, శక్యము; (7): చూ, శక్తము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 131; (8): చూ, సమానము. 2. నై. 3, ఆ. 156; (9): చూ, సంభ్రమము; (10):చూ, తైక్ష్ణ్యము. ఆం, భా. తృ. 15; (11) ఇద్దఱు మోయుబరువు.

తరమిడి. వా. వి. 1. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; క్రి. విణ. 2: చూ, మఱిమఱి.

తరలము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-తరళము. 1; 2. సాలెవాండ్లపల్లె:చూ, దేశము; విణ. 3. మెఱయునట్టిది.

తరలి (తరళి). పా. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క-పాదమునందు భ, స, జ, న, ర, గణములుగలిగి పదునొకటింట యతిగల పదునెనిమిదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము.(సులక్షణసారము 52 ప): చూ, వృత్తము. 1.

తరలిక. వా. వి: చూ, ప్రయాణము.

తరలు. దే. అ. క్రి. రూ-తర్లు. ప్రయాణమగు: చూ, వెళ్ళు. 3.

తరలుఁడు. సం. వి. అ. పుం.చూ,అంకుమగఁడు.

తరలుఁడు. వా. వి: చూ, తరలిక.

తరవరి. నై. వి.=తరవారిః. రూ-తరవలి-తరవళి. 1. పట్టాకత్తి. (ముప్పదియంగుళములకు మించినది) ఉ. హరి. 6, ఆ. 50: చూ, రిష్టి. 2; 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.(చూ, బాణము. 1.)

తరవలి. నై. వి.=—పై.—ఉ. హరి.4,ఆ.229.

తరవళి. నై. వి.=—పై.—

తరవాణి. దే. వి. కూటినీళ్ళు: చూ, శుక్తము.1.

తరవాయి. దే. వి. 1. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. ఉపక్రమము: చూ, యత్నము; 3. అనుక్రమము. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 249: చూ, పరిపాటి; 4. ఆవృత్తి: చూ, తడవ; విణ. 5. మిగిలినది.

తరవారి. సం. వి. ఇ. పుం.=తరవరి-తరవలి-తరవళి: చూ, తరవరి.

తరవు. నై. వి.=త్వర.శీఘ్రము:చూ, వేగము.3.

తరసము. సం. వి. అ. న. పొల:చూ, మాంసము,

తరస్వి. సం. వి. న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; విణ. 2. బలిమిగలవాఁడు: చూ, లావరి; 3. వడిగలవాఁడు: చూ, వేగిరకాఁడు.

తరస్సు. సం. వి. స్. పుం. 1. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 2. వడి: చూ, వేగము. 3.

తరహా. వా. వి. రీతి: చూ, విధము. 1.

తరళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కాఁపుడుగంజి: చూ, సాదము (1); 2. కల్లు: చూ, సుర. 1; పా. 3. రూ-తరళము. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క-పాదమునందు న, భ, ర, స, జ, జ, గురువులుగలిగి పండ్రెండవయింట యతిగల ఏకోన వింశచ్ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. (దీనినే ధృవకోకిల యనియు అందురు): చూ, వృత్తము 1.

తరళము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-తరలము. హారమధ్య రత్నము:చూ, రత్నము. 1.(చూ, భూషణము. 2.); 2. నెమ్మి*: చూ, వంజులము. 2; 3: చూ, రూ-తరళ. 3; విణ. 4.=తల్లడము. చలించునది: చూ, చలితము. 3; 5. అనురాగముగలది: చూ, పల్లభము; 6. ప్రకాశించునది: చూ, శుభ్రము. 4.

తరళితము. సం. విణ. చలించినది, ప్రేంఖోలితము: చూ, చలితము. 3.

తరళేక్షణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుబెః

చూ, స్త్రీ; 2. చలించు కన్నులుగల ఆఁడుది, క్రాలుగంటి: చూ, స్త్రీ.

తరాజో. వై. వి.=ఆరాచి. రూ-తరాసు: చూ, త్రాసు (దేశ్యమని శ.ర.) [చూ,హోడము.

తరాన్ధువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఒకానొకఓడ:

తరాలువు. సం. వి. ఉ. పుం.—పై.—

తరాసు. వై. వి.=: చూ, రూ-తరాజో. (దేశ్యమని శ. ర.)

తరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఓడ:చూ,హోడము; 2: చూ, పొగ; 3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 4. మాగాని: చూ, భూమి. 1; 5. బట్టలులోనగు వానిపెట్టె; 6. ఓడతెడ్డు: చూ, పీలి. 2. (అగప); వై. వి. (1)=తృ. త్రిచ్చుట: చూ, మథనము; వై. వి. బ. (2)=తరంగః. రూ-తఱి: చూ, వళి. 1.

తరించు. సం. స. క్రి. =తఱియు.1. సముద్రములోనగు వానిని ఓడలోనగు సాధనములచే దాఁటు: చూ, లంఘించు. 2;వా. 2. మోక్షమునొందు. "మీరాకచేమా పెద్దలుతరించిరి."

తరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పడవ:చూ,హోడము.

తరికము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

తరికాఁడు. వై. విశ. త్రిచ్చువాఁడు.

తరిగంబము. వై. వి. (తరి+కంబము) చేల్లరాడు: చూ, దండవిష్కంభము.

తరిగట్టు. వై. వి. కవ్వంపుమల:చూ, పర్వతము.

తరిగట్టుత్రాడు. ద్వ. వి. శేషఫణి. సాం. తిర్య. 10: చూ, సర్పము.

తరిగడవ. వై. వి. (తరి+కడవ) మంథని, పెరుఁగు త్రిచ్చెడుకుండ:చూ, భాండము.3.

తరిగొండ. వై. వి. (తరి+కొండ): చూ, తరిగట్టు. కాశీ. 6, ఆ. 131. [హలిని

తరిగొఱ్ఱు. ద్వ. వి.రూ-తఱిగొఱ్ఱు. లాంగలి*:చూ,

తరిగోల. ద్వ. వి. (తరి+కోల) కవ్వము: చూ,

మంథానము. [నివేదనము చేయు.)

తరిచేట్టు. ద్వ. స. క్రి. (పెరుఁగు దేవతాదులకు

తరిటి. దే. వి. రెండుపెండెలు బిగించెడు గోనెపట్ట. రూ-తరిటీ.

తరిటీ. దే. వి.—పై.—

తరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఓడ:చూ,హోడము.

తరితీపు. ద్వ. వి. 1. అశ్రద్ధ. ఉ. రా. 6, ఆ. 51: చూ, మందమేలము. 1; 2. ఉద్ధృతి. స్వా. 5, ఆ. 7: చూ, విలంబము. 1; 3. గర్వము. శశాం. 2, ఆ. 91: చూ, హంకారము; 4. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1, 5. కోరిక: చూ, వాంఛ.

తరితీపుసేయు. ద్వ. అ. క్రి.(తరితీపు+చేయు.) 1. గర్వించు: చూ, హంకరించు; స. క్రి. 2: ఒప్పరికించు, కన్నడించు. (సం. ప.).-ఉపేక్షించు. [సూత్రము. 1.

తరిత్రాడు. ద్వ. వి. త్రిప్పుత్రాడు: చూ,

తరిదాలుపు. ద్వ. వి. (తరి+తాలుపు) మంథరపర్వతమునుధరించినవాఁడు,రూ-తరిదాల్పు. లక్ష్మీ. 1, ఆ. 54: చూ, విష్ణువు. 1.

తరిదాల్పు. ద్వ. వి.—పై.—

తరిపిదూడ. దే.వి.(రూ-తరపు-తఱిపి-తఱుపు.) బష్కయము (ఆఱునెలల దూడ యనికొందఱును, ఏఁడాదిపయస్సు చెల్లిన ఆఁడుదూడ యని కొందఱును): చూ, ధేనువు.

తరివట్టు. దే. స. క్రి. (తరి+పట్టు) దేవతలనుద్దేశించి పెరుఁగును త్రిచ్చేకనిలుపు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 308.

తరివె. దే. వి. మ్రానుచిలుకుట. రూ-తరువడి-తఱిమెన.

తరీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఓడ:చూ,హోడము.

తరుచు. వై. స. క్రి.= తక్ష్. రూ- తర్చు. చిలుకు. భార. భీష్మ. 3; ఆ. 194: చూ, మథించు.

తరుచేట. దే. వి: రూ- తర్చుట-త్రిచ్చేట.

తరుణజ్వరము. పా. సప్తాహానధియను జ్వరము.

తరుణదధి. సం. ఇవి. న. ఐదుదినముల పెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1.

తరుణము. సం. వి. అ. న. 1. కుబ్జపుష్పము. (ఇది విరజాజిపువ్వు):చూ, విరజాజి; పుం. 2. ఆముదపుఁజెట్టు: చూ, వ్యడంబకము; విశ. 3. యౌవనముగలది, కోడె: చూ,పడుచేది, 4. క్రొత్తది: చూ, నూతనము; దే. వి. (1) కాలము: చూ, సమయము. 1.

తరుణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ- తలుని. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. యౌవనముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [వయస్సు. 1.

తరుణిమ. సం. వి. న్. పుం. జవ్వనము: చూ,

తరుణుఁడు. సం. విశ. రూ-తలునుఁడు: చూ, యౌవనుఁడు. [చూ, వాయువు.

తరుతూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుడిగాలి:

తరునలము. సం. వి. అ. పుం. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము.

తరుపు. దే. వి. 1: చూ, తరిపిదూడ; 2.ముదురుతోరమల్లి*; 3.దృఢము:చూ, స్థైర్యము.1.

తరురాగము. సం. వి. ఇ. పుం. చిగురు: చూ, విద్రుమము. [చూ, శ్రీతాళము.

తరురాజము. సం. వి. అ. పుం. తాటిచెట్టు:

తరువడి. దే. వి: చూ, తరిపె. కళా. 2, ఆ.15.

తరువాత. దే. వి. రూ- తరువాయి : చూ, పిమ్మట.

తరువాయి. దే. వి.—పై.—(రూ-తరవాయి) నిర్వ. 4, ఆ. 18. [వారి.

తరువారి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ- తర

తరువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; అం. 2. స్వామ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, స్వామ్యములు; దే. వి. (1) ఇయ్యవలసినధనాధికమునుఇమ్మనిచేయు నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; (2) పెక్కుమందికలసి ఆయుధాదుల మోయుట (మోయించేట, లేక ఎత్తుట.) [చూ, స్త్రీ.

తరువుకత్తె. ద్వ. విశ.తరువువచ్చినది(ఆఁడుది):

తరువుకాఁడు. దే. విశ. తరువవచ్చినవాఁడు.

తరువోజ. పా. ఒకానొక వృత్తము. మూఁడింద్రగణములు, ఒక సూర్యగణము, మరల మూఁడింద్రగణము లొకసూర్యగణము 4-7 గణముల యాదియక్షరములు యతులు రెండు గలిగియుండును. ఉదా.— శతముఖ, దుగ్ధ హినాది- సకలద్యు, భవులు, సతతన్నా,స్పిత సిద్ధి - చేనఁగొల్తు, రెదల.":చూ, వృత్తము.1.

తరుశాయి. సం. వి. న్. పుం. పక్కి: చూ, పక్షి.

తరెర. దే. వి. తలనొప్పి: చూ, శిరోభారము.

తర్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ- వితర్కము. ఊహ: చూ, హృల్లేఖము. 3; 2. అధ్యాహారము: చూ, హంసపాదము; 3.కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. కోరిక : చూ, వాంఛ; 5.= తరగటింపు (తర్కశాస్త్రము రెండు విధములు.— న్యాయశాస్త్రము, కణాదశాస్త్రము): చూ, కాణాదము (చూ, శాస్త్రము); 6: చూ, విచారణ.

తర్కారి . సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= తక్కిలి*: చూ, వైజయంతి.

తర్కించే . సం. అ. క్రి. తర్కముచేయు.

తర్కుటము. సం . వి. అ. న: (నూలు)వడుకుట: చూ, వడుకుడు.

తర్కుపీఠి. సం. వి. ఈ . స్త్రీ. రాటపుచెవి, రాటముయొక్క అడుగుచేట్టము (అనికొండలు): చూ, వర్తని. [లము.

తర్కులాసకము. సం. వి. అ. పుం:చూ,ఋషులో

తర్కువు. సం. వి. ఉ. పుం. (నూలువడికెడు) కదురు : కపాలనాలిక, కార్పాసనాలిక, తంతుకాష్ఠము. (తె.ప).—కదురు,తిక్కడి.

తర్కుశానము. సం. వి. అ. న. కదురునూఱు సాన, సామకము: చూ, రాయి.

తర్చు. వై. స. క్రి: చూ, రూ- తరుచే.

తర్జనము. సం. వి. అ. న. 1: (తె. ప).— అదలుపు- రూ-అదల్పు, దట్టన; అం.2.హస్త క్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి:చూ, హస్త క్రియలు. [వేలు. 2.

తర్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జొట్టనవ్రేలు: చూ,

తర్జించే. సం. స. క్రి: చూ, బెదరించే.

తర్జుమా. వా. వి. 1. భాషాంతరము; 2. విమర్శించి నిజమును తెలిసికొనుట.

తర్ణువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.= త్రెడ్డు, మ్రాని గరిఁటె: చూ, తండువు. 1-2.

తర్ణకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అప్పుడు పుట్టిన దూడ: చూ, ధేనువు; 2. దిరిసెన *: చూ, శిరీషము.

తర్ణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ- తరణి: చూ, హోడము; 2: చూ, సూర్యుఁడు.

తర్తనికము. సం. వి. అ. పుం. కాకిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.

తర్ణరీకము. సం. వి. ఆ. న: చూ, తర్ణి. 1.

తర్దువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

తర్పణము. సం. వి. అ. న. 1. తనివి: చూ, సౌహిత్యము; 2. పితృయజ్ఞము; 3. ప్రీణనము, తృప్తిపొందుట; 4. యజ్ఞకాష్ఠము; 5. తర్పణములు.— ప్రాతస్సన్ధ్యా తర్పణము.— సన్ధ్యాంతర్పయామి, గాయత్రీంతర్పయామి, బ్రాహ్మీంతర్పయామి, నిమృజీంతర్పయామి; మాధ్యాహ్నికతర్పణము.- సన్ధ్యాంతర్పయామి, సావిత్రీంతర్పయామి, రౌద్రీంతర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి; సాయంకాల తర్పణము.— సన్ధ్యాం తర్పయామి, సరస్వతీంతర్పయామి, వైష్ణవీంతర్పయామి, నిమృజీంతర్పయామి అని త్రివిధము.

తర్మము. సం. వి. న్. న. యూపస్తంభపుకొన.

తర్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- తరలు.

తర్షణము. సం. వి. అ. న. దప్పిగొనుట.

తర్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. దప్పి: చూ, పిపాస; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ; 3. కడలి: చూ, సముద్రము; 4. తెప్ప: చూ, హోడము.

తర్షితుఁడు. సం. విణ. రూ-తృషితుఁడు. దప్పిగొన్నవాఁడు: చూ, సతృట్టు.

తర్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

తర్వాత. దే. వి: చూ, రూ-తరువాత. ఆం, భా. తృ. 73. [చూ, ధాన్యము.

తఱక. దే. వి. రూ-తలకపొల్లు-తబక, తప్పవడ్లు:

తఱచు. దే. వి. రూ-తఱుచు. 1. బాహుళ్యము. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 188: చూ, విస్తారము. 1; విణ. 2 బహుళము: చూ, మొత్తము; 3. అధికము. స్వా. 3, ఆ. 84: చూ, హెచ్చు. 1. [ఒత్తు: చూ, మునుము.

తఱచుఁదనము. దే. వి. రూ-తఱుచుఁదనము.

తఱచురోగముగల జాతకుఁడు. పా. అష్టమాధిపతిగాని, షష్ఠాధిపతిగాని లగ్నమున నున్నపుడును; చతుర్థాధిపతి రవికుజులతో గలిసినను, పాపాంశల యందున్నను, శుభసంబంధము లేనపుడును; లగ్నాధిపతి షష్ఠాష్టమ ద్వాదశములలోనుండి పాపులచేఁ జూడఁబడినను తఱచు రోగవంతుఁడగును.

తఱటు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తరటు. 1; 2. మోటుతనము. భార. అర. 1, ఆ. 300: చూ, మౌర్ఖ్యము; విణ. 3. మూర్ఖము: చూ,

హార్ద్యము; స. క్రి. 4. కళతోకొట్టు: రూ- తఱటుగొను, తఱటుసేయు.

తఱటుగొను. దే. స. క్రి. (తఱటు + కొను): చూ, తఱటు. 4.

తఱటుసేయు. ద్వ. స. క్రి. (తఱటు + సేయు) —పై.—. పాండు. 1, ఆ. 163.

తఱతఱ. దే. వి. తత్తఱ: చూ, సంభ్రమము.1.

తఱతఱలాడు. దే. అ. క్రి.(తఱతఱలు + ఆడు) తత్తఱపడు: చూ, సంభ్రమించు.

తఱపి. దే. వి. 1: చూ, తరిపిదూడ; 2. యౌవనము. పాండు. 4, ఆ. 286:చూ, వయస్సు. 1; విణ. 3. లేఁతది. కాశీ. 1, ఆ. 123: చూ, లేఁత. 1.

తఱపియావు. దే. వి. (తఱపి + ఆవు) బహుకాలమునకు ముందీనినయావు, బష్కయణి: చూ, ధేనువు.

తఱలు. దే. అ. క్రి. 1: చూ,సలించు; 2:చూ, సంభ్రమించు; స. క్రి. 3. విడుచు: చూ, విసర్జించు.

తఱలుచు. దే. ప్రే. తలలఁజేయు. రూ-తఱల్చు.

తఱల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

తఱి. దే. వి. 1, రూ-తఱి. కాలము: చూ, సమయము.1; 2. దగ్గఱ. అచ్చ.బాల,కాం. 146: చూ, సమీపము. 1; 3. త్రాడులోనగువాని యొత్తెడురేఖ. కాశీ. 5, ఆ. 284; 4. వృత్తియందు తఱిమెన శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. తఱిగోడు మొ; నై. వి. బ. 5.=తరంగః: చూ, వళి. 1. (దేశ్యమని శ.ర.); 6.=తరంగః. అల: చూ, వీచి. 1.

తఱిగట్టుదారి. ద్వ. వి. వెన్నుఁడు. ఆం, సం. దే. 7: చూ, విష్ణువు. 1. [యత్నించు.

తఱిగొను. దే. అ. క్రి. (తఱి+కొను): చూ, తఱిగొట్టు. ద్వ. వి: చూ, రూ- తరిగొట్టు*.

తఱిపడు. దే. అ. క్రి. ఒత్తుడుపడు: రూ- తఱపడు. [వెన్నెల.

తఱిపివెన్నెల. ద్వ. వి. పండువెన్నెల: చూ,

తఱిమెన. దే. వి: చూ, తరిమె. (దీనికి వృత్తియందంత్య వర్ణములోపించును:చూ, తఱి.4).

తఱిమెనఁబెట్టు. దే. స. క్రి. (రూ-తఱిమెనఁబట్టు) మ్రానుచిలుకు: చూ, మలుచు. 2.

తఱియఁబడు. నై. అ. క్రి.(తఱియన్ + పడు) తఱియు. (స్వార్థమునపడు) భాగ. విరా. 4, ఆ. 213: చూ, సమీపించు.

తఱియు. దే. అ. క్రి. 1. —పై.— భార. విరా. 5, ఆ. 16; నై. స. క్రి. 2.= త్యా. అతిక్రమించు: చూ, దాఁటు. 6; 3.=త్యా. దాఁటు. భార. అర. 6, ఆ. 111: చూ, తరించు. 1; 4.=. చూ, తరించు 2.

తఱిపడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తత్తిపడు.

తఱుఁగు. దే. అ. క్రి. 1. తగ్గు. భార. అర. 7, ఆ. 158; నిర్వ. 5, ఆ. 105: చూ, సుక్కు. 9; 2: చూ, తగ్గించు. [కాఁడు.

తఱుగరి. దే. వి. (తఱుగు+అరి) తఱుగు బేర

తఱుగాకు. దే. వి. (తఱుగు+ఆకు) కోయగూర*: చూ, మారిషము.

తఱుగు. దే. వి. 1. అమ్మెడువానికిని గొనెడువానికిని నొకసరకును వెలకుదిర్చి తీసియిచ్చి, వారివద్ద నూటికింతయని దీసికొను ద్రవ్యము. (కమీషన్, రుసుము, బ్రోకరేజీ, లంచము ఇత్యాదులు); స. క్రి. 2. ఖండించు: చూ, సెలగు; 3. చించు. భార. అర. 2, ఆ. 157: చూ, భేదిల్లు. 1; అ. క్రి. 4: చూ, తగ్గించు. ఆం, భా. తృ. 96; 5. క్షతిచేయు. ఆం, భా. తృ. 132. [కము

తఱుగుబేరము. ద్వ. వి. అడిసాటా: చూ, వర్త

తఱుచే. దే. వి: చూ, రూ-తఱచే. [దనము.

తఱుచేఁదనము. దే. వి: చూ, రూ-తఱచేఁ

తఱుపు. దే. వి. 1: చూ, తరిపిదూడ; 2. వజ్రప్రతినిధి: చూ, రత్నము. 1.

తఱుము. దే. అ. క్రి. 1. కవియు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 150: చూ, వ్యాపించే: 2. త్వరపడు. భార. విరా. 1, ఆ. 147: చూ, సంభ్రమించే; స. క్రి. 3: చూ, వెంబడించి పరుగెత్తించే. భార. ద్రో. 1, ఆ. 331; 4: చూ, బలాత్కరించే; 5: చూ, తఱిమెనఁబెట్టు; 6: చూ, వెళ్ళగొట్టు.

తఱులమెకము. ద్వ. వి. వలీముఖము. అచ్చ. యు, కాం. 197: చూ, వానరము.

తఱులమోరమెకము. ద్వ. వి.—పై— అచ్చ. యు, కాం. 81.

తఱువు. దే. అ. క్రి. 1. తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9; స. క్రి. 2. ఖండించే: చూ, సెలగు.

తఱుసలి. దే. విణ. 1. ఉద్ధతుఁడు: చూ, పొగరుఁబోతు; 2. ఉద్ధతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తఱ్ఱి. దే. విణ. రూ-తఱ్ఱు. నీచుఁడు: చూ. వ్యాధుఁడు. 2.

తఱ్ఱు. దే. విణ.—పై.—

తల. దే. వి. 1. జిత్తు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ 75: చూ, యుక్తి; 2. చివర: చూ, సుద. 3; 3. గుంపు: చూ, సమూహము; 4. నెత్తి: చూ, శిరము. 1; 5. తలమీఁది వెండ్రుకలు; 6. పూనిక: చూ, యత్నము; 7. ముందుభాగము. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 70: చూ, ముందఱ. 1; 8. మొత్తము. భార. శల్య. 1, ఆ. 100: చూ, వెరసి. 1; 9. ఎడ. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; 10. కాలము. నిర్వ. 7, ఆ. 31: చూ, సమయము. 1; విణ. 11. మొదటిది. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 268: చూ, మొదలు. 4; నై. వి. 12.=స్థలమ్. తావు: చూ, స్థానము. 1; 13. ఎఱుక. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 258: చూ, సోద; 14. పక్షము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 135: చూ, ప్రక్క. 2; అం. 15. కళాస్థానములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, కళాస్థానములు.

తలంటు: చూ, రూ-తలయంటు.

తలఁకించే. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సలించే; [ప్రే.2. తలఁకఁజేయు.

తలఁకు. దే. వి. 1. రూ-తలరు: చూ, వెఱపు; 2. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 3. చలించే. ఉ. హరి. 6, ఆ. 205: చూ, సలించే; 4: చూ, భయపడు. భార. ఆది. 8, ఆ. 8.

తలఁగు. దే. అ. క్రి. రూ-తల్గు-తఏవు. తొలఁగు. భార. ఆర. 2, ఆ. 64: చూ, విరియు. 5.

తలఁగుడు. దే. వి: చూ, విమోచనము.

తలఁచే. దే. స. క్రి. రూ-తల్చు-తలఁపుచేయు. 1. ఎంచే, ఊహించే: చూ, యోచించే; 2: చూ, ధ్యానించే; 3: చూ, స్మరించే.

తలఁపోట. అం. దశావస్థలలో నొకటి: చూ, దశావస్థలు.

తలఁడు. దే. వి. (రూ-తలఁకు-తలరు-తల్లడింపు-తల్లడము.) భయము: చూ, వెఱపు.

తలఁదన్నుట. జా. అతిశయించుట. "లోకమునం దన్ను దలదన్నువాఁడు లేకుండనే." "జ్ఞా దలదన్నం జేనునట్లు మించెననినం దప్పేమియొప్పేయగున్." (కళాపూర్ణోదయము.)

తలఁపు. దే. వి. 1. గుండె. ఉ. హరి. 2, ఆ. 142: చూ, హృదయము. 2; 2. చింత. భార. ఆర. 7, ఆ. 128; అభిప్రాయము (అనికొందఱు) భార. సౌ. 1, ఆ. 45:-చూ,

పశ్చాత్తాపము; 3. కోరిక. భార. విరా. 1, ఆ. 187: చూ, వాంఛ; 4. జ్ఞప్తి. కళా. 7, ఆ. 38: చూ, స్మృతి. 1; 5. భావన, తలఁచేఁటి. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 7: చూ, యోచన. [సరస్సు. 1.

తలఁపుకేళాకూళి. ద్వ. వి. మానస సరస్సు: చూ,

తలఁపుచేయు. దే. అ. క్రి. భావించు: చూ, రోదించు. [థుఁడు.

తలఁపుచూలి. దే. వి. భావజుఁడు: చూ, మన్మ

తలఁపుమానికముగలాఁడు. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. సాం. దే. 11: చూ, వేలుపుఱేఁడు. (ఇట్లు తలఁపుతాయి సంతరించినదొర.)

తలఁపుమిన్న. ద్వ. వి. చింతామణి: చూ, రత్నము. 1. (ఇట్లు తలఁపురతనము-తలఁపుతాయి.)

తలఁపుసాకిరి. ద్వ. విశ. ఈకార్యము నీవెఱింగి యుండుమని పలుమాఱు వాదిచే తెలిపింపఁబడినసాక్షి, స్మారితుఁడు: చూ, సాక్షి.

తలఁబట్టుట. జా. సమగ్రముగాఁ దెలియుట. "చేసివిన పురాణములన్నియు నాకు దలఁబట్టిపోయినవి. (ధర్మజ రాజసూయము)

తలఁబ్రాలు. ద్వ. విశ. (తలన్ + ప్రాలు): చూ, సేసఁబ్రాలు.

తలకట్టు. దే. వి. 1. కిరీటము: చూ, సీసకము 1; 2. తలచుట్టు: చూ, పాగ. 2. (చూ, వస్త్రము.); 3. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 4. పాగకట్టుట: చూ, తలచుట్టు. 1; 5. అకారము యొక్క రూపాంతరము: చూ, వర్ణము. 1; 6: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; విశ. 7. ముఖ్యమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

తలకడచు. దే. స. క్రి. తలమీఱు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 345: చూ, దాఁటు. 6.

తలకపొల్లు. ద్వ. వి. గింజపట్టనివడ్లు: చూ, ధాన్యము. [మత్స్యము. 1.

తలకప్ప. దే. వి. ఎరచిల్లపులుఁగు: చూ,

తలకాఁడి. దే. వి. కాఁడికిముందటికాఁడి, ప్రాసంగము: చూ, యుగము. 5.

తలకాయ. దే. వి. తల. హరిశ్చ. 3, ఆ. 91: చూ, శిరము. 1.

తలకూడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సిద్ధించు. భార. ఆర. 7, ఆ. 316; ప్రే. 2. తలకూర్చు. పంచ. నా. 1, ఆ. 242.

తలకెడవు. దే. విశ. 1: రూ-తల్లకెడవు, తలక్రిందు- రూ-తల్లక్రిందు. (సం. ప.)— అధోముఖము; 2. అవరోహణ క్రమము గలది. రూ-తల్లకెడవు, తలక్రిందు-రూ-తల్లక్రిందు: చూ, విలోమము.

తలకొట్టుట. జా. పరాభవముచేయుట, నిర్జీవముచేయుట "కట్టా! నాకుఁ దలకొట్టిన యట్టుల నట్టిపలుకులు నీయెడఁబుట్టెఁజెను నే" (ధర్మజ రాజసూయము.)

తలకొట్లమారి. దే. వి. (తలకొట్లు + మారి) 1. శిరశ్ఛేదనము పొందినవాఁడు, దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అవినీతుఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు.

తలకొను. దే. అ. క్రి. 1. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 2: చూ, యత్నించు; స. క్రి. 3. తాల్చు చూ, వహించు; ప్రే. 4. తలకొల్పు. కళా. 8, ఆ. 244.

తలకొను తెంచు. దే. అ. క్రి. (తలకొను + తెంచు): చూ, తలకొను. 1. (స్వార్థమున తెంచు) భార. ఆది, 3, ఆ. 191.

తలకొఱవి. దే. వి. అపరకర్మము చేయువాఁడు (తలగోరు పట్టినవాఁడు) శవము బొమ్మన నుంచెడు నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1.

తలకోల. దే. వి. సాధువుకాని యావును పిదుకు

నపుడు కొనను త్రాడుకట్టి దానికొమ్ములకు తగిలించి పట్టుకొనెడు కోల.
తలకోలు. దే. వి. తలకొనుట.
తలక్రిందగుట. జా. వ్యత్యస్తమగుట. [కెడపు.
తలక్రిందు. దే. విణ రూ-తల్లక్రిందు: చూ, తల
తలగడ. ద్వ. వి. (తల + కడ) 1. ఉపధానము. రూ-తలయంపి- తలాట - తలాటి - తలాఁడు-తలాడ-తలాఁపి- తలాఁపు-తల్లడ-తల్లఁపి:చూ, లోఁడు; 2.(పండుకొనునపుడు) తలయుంచుకొనెడు దిక్కు: రూ- తలయంపి-తలాట-తలాటి- తలాఁడు-తలాడ- తలాఁపి-తలాఁపు-తల్లడ-తల్లఁపి: చూ, హరిత్తు.
తలగడుగు. దే. వి. (తల+కడుగు): చూ, తలయంటు. 1. పాండు. 3, ఆ. 9.
తలగాము. ద్వ. వి. రాహువు:చూ,రాహువు. 2
తలగిల్లి మొలవేయుట. జా. తల త్రుంచి పాఁతిపెట్టుట. అనఁగా నాశనము చేయుట. "నన్నే మో మీరు తలగిల్లి మొలవేయుదురని భీతిల్లఁబోను." (ధర్మజరాజసూయము)
తలగుంజే. ద్వ. వి. నిట్టరాడు:చూ,స్తంభము. 1.
తలగోరుపట్టుట. వా.వి. అపరకర్మ చేయువాఁడు శవముతో నిప్పుతీసికొనిపోయి శవము ఓమ్మున నిప్పుముట్టించి కర్మచేయుట. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)
తలచేమురు. దే. వి. కమ్మనూనియ: చూ, స్నేహము. 2.
తలచావడి. దే. వి. అజారము, ఇంటిముందటి చావడి: చూ, హజారము (చూ,సదనము.1.)
తలచీల. దే. వి. మీటను మననను జేర్చి బిగించెడు చీల: చూ, శూలము.
తలచుట్టు. దే. వి. 1. పాగకట్టుట: భార. విరా. 5, ఆ. 210 చూ, తలకట్టు. 4; 2. పాగ: చూ, తలకట్టు. 2. (చూ, వస్త్రము)
తలచూపు. దే. అ. క్రి. 1. ఎదురగు: చూ, మోహరించు; 2. తోఁచు: చూ, ప్రొడ చూపు.
తలడించు. దే. అ. క్రి. (రూ-తలడిల్లు-తల్లడకుడుచు- తల్లడపడు- తల్లడిలు- తల్లడిల్లు-తల్లడించు-తలరు-తలఁకు-తలఁకించు.)చలించు: చూ, సలించు.
తలడిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—
తలతల. దే. అవ్య. మనుష్యునికి మనుష్యునికి.
తలతలము. వా.అవ్య. తొలఁగుము తొలఁగుము.
తల తాకట్టు పెట్టుట. జా. తానమ్ముడువోవుట. "ఎచ్చోటనో తల తాకట్టుపెట్టి తెచ్చి." (ధర్మజరాజ సూయము)
తలతిక్క. వా. వి. పట్టినపట్టు వదలకుండుట.
తలత్రాడు. దే. వి. ఎద్దుకొమ్ములకుఁ గట్టెడు కుచ్చులతోలు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.
తలదువారము. ద్వ. వి. తలవాకిలి. అచ్చ. అ, కాం. 10: చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.) [లెండు:దొంవు.
తలనట్టు. దే. వి. వేరుపురుగు కొటికె మోవు
తలనొచ్చు. దే. అ. క్రి: చూ, ఏర్చు. 1.
తలనొప్పి. వా. వి: చూ, తెరెర.
తలపట్టులు పట్టుకొనుట. జా. వివాదపడుట, జోట్టు పట్టుకొని కయ్యమాడుట. "తమలోఁ దామ తలపట్టులు పట్టుకొనుచు కష్టనష్టముల పాలగుదురు." (ధర్మజ రాజసూయము); "లోఁదలపట్లు పట్టుకొని కుయ్యోయంచు మొత్తోయటంచును క్షోభిల్లుచు." (చాటుధార.)
తలపట్లు. జా. సిగపట్లు. "వాక్యోపవాక్యంబులం, గాకై ముందలపట్లకుం దొడఁగిరా కళ్యాణ వేదీస్థలిన్." (పాంచాలీ పరిణయము)
తలపడు. దే. స. క్రి. 1. ఎదిరించు భార. — ద్రో. 5, ఆ. 118: చూ, ప్రతిఘటించు;

2. తాఁకు. భార. విరా. 3, ఆ. 184; భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, స్పృశించు; అ. క్రి. 3. ప్రారంభించు. జై. 7, ఆ. 178: చూ, యత్నించు; 4. ఏర్పడు: చూ, సిద్ధించు.

తలపాగ. వా. వి: చూ, పాగ. 2.

తలపాటు. ద్వ. వి. 1. ప్రారంభము. నిర్వ. 10, ఆ. 11: చూ, యత్నము; 2. ఎదిరించుట: చూ, లూటీ. 4.

తలపాలు. వా. వి. 1. తలనైవు; 2. పుర్రె. ఆం, సం. మా. 28: చూ, శల్యము. 1.

తల పుండ్లు గడగుట. జా. సహాయ సంగతక్షణాదులు చేయుట. "తలపుండ్లు గడిగించి తను బ్రిదికించె,గాయడవి జోరాహతుండయినఁ దెచ్చి." (పాండురంగ మహాత్మ్యము).

తలపుష్పపుటము. అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తలపూ వాడకయుండుట. జా. ఆయాసపడకుండుట. "తలపూ వాడకయుండును." (పారిజాతాపహరణము.)

తలపెట్టు. దే. అ. క్రి. 1 ప్రారంభించు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 115; చూ, యత్నించు; స. క్రి. 2. ప్రస్తాపించు. కళా. 5, ఆ. 57: చూ, వచించు; ప్రే. 3. తలపడఁజేయు, ఎదిరింపఁజేయు.

తలపొలము. దే. వి. పొలిమేర వెంబడినున్న పొలము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 13: చూ, భూమి. 1.

తలపోఁత. దే. వి. 1. చింత: చూ, తలఁపు 2; 2. ఆలోచన, విచారము. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 176: చూ, యోచన.

తలపోటకము. సం. వి. అ. పుం. తంగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తలపోయు. దే. అ. క్రి. (తలఁపు+పోయు.) 1: చూ, యోచించు; 2: చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 3. పురాతనవిషయములు ఆడిపోసికొనుచు ఏడ్చు.

తలప్రాణము తోఁకకు వచ్చుట. జా. ప్రాణాంతమునకు వచ్చుట. "పాముతల నణుక ప్రాణము తోఁకబట్టును."

తలబంటి. దే. వి. శిరఃప్రమాణము: తలమునుకరూ-తలమున్క. [7, ఆ. 103.

తలబీకనకాయ. దే. విశ. కలఁతనొందినది. జై.

తలబీకరకాయ. వా. విశ.—పై.—

తలమాటు. దే. వి. చేటు. నిర్వ. 9, ఆ. 66: చూ, రుత్త.

తలమానికము. ద్వ. వి. 1. అలంకారార్థము శిరమునందుంచుకొనెడు రత్నము: చూ, రత్నము. 1; విశ. 2: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

తలమించు. దే. అ. క్రి. ముందుమించు.

తలమిగులు. దే. అ. క్రి. ముందుమిగులు. భార. ద్రో. 1, ఆ. 376.

తలమీఁదివారు. జా. తనపై యధికారులు, తనకంటె నెక్కువవారు. [4, ఆ. 281.

తలమీఱు. దే. అ. క్రి. ముందుమీఱు. పాండు.

తలము. సం. వి. అ. న. 1. వింటిదెబ్బ తగులకుండ చేతికి తొడుగుకొనెడి అత్తెము: చూ, వారవారణము; 2. అడవి: చూ, విపినము; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. పాతాళలోకము: చూ, లోకము. 1; పుం. న. 5. స్వరూపము: చూ, రూపు. 3; 6. క్రిందిభాగము: చూ, దిగువాటు; 7. రూ-తాలము, కాళ్లు చేతుల క్రిందిభాగము; 8. తాటి*: చూ, శ్రీతాళము; 9, చాఁచినవేళ్లుగల అఱచేయి: చూ,హస్తము; 10. కత్తియొక్క పిడి: చూ, పిడి; 11. ఎడమచేతి తంతివీటు:చూ,స్వరము.2;

12. అఱచేతి దెబ్బ, చెంపదెబ్బ (అని కొందఱు); న. 13, ఆలవాలము: చూ, పాదు. 1; పా. 14. త + ల. ఉదా:=— దామోదర. (చూ, ఉపగణములు.); దే. వి. (1) చోటు: చూ, స్థానము. 1; (2): ఏతము-రూ-ఏతాము: (సం. ప).—ఆరఘట్టము, ఉద్ఘటనము-రూ-ఉద్ఘాటనము, ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి, ఘటయంత్రము-రూ-ఘటీయంత్రము; తద్వి.-(ఎ) మళ్ళకునీళ్ళెత్తెడు తాటిదోనె. (తె.ప).-కారెము;(బి) గిలక.. (తె. ప).- కప్పి, గిలక; (సం. ప).- ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి; విణ. (3) సాధ్యము. సా. 2, ఆ. 12: చూ, శక్యము.

తలముఖము.అం.నృత్తహస్తములు ఇరువదితొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, నృత్తహస్తములు.

తలముదప్పు. దే. అ. క్రి. (తలము + తప్పు) అశక్యమగు: డెప్పరించే.

తలమునుక. దే. వి. రూ-తలమున్క. 1. శిరస్స్నానము: చూ, స్నానము. 1; 2. శిరఃప్రమాణము. విజ. 3, ఆ. 15: చూ, తలబంటి.

తలమున్క. దే. వి.—పై.—

తలముళ్ళు. దే. వి. బ. 1. వేటకాని సాధనము: చూ,వాగుర; 2. దొంగయొక్క సాధనము; చూ, ములుబంతి; వా. 3. జోట్టుముళ్ళు.

తలయంటు. దే. వి. (తల + అంటు) 1. తలమీఁద (నూనెపెట్టి) రాచేట.రూ-తలంటు: చూ, స్నానము. 1; అ. క్రి. 2. తలమీఁద (నూనెపెట్టి) రాచే. రూ-తలంటు; చూ, రుద్దు. 1; వా. 3. నెత్తికొట్టు. "దొంగఆమె నగలను తలయంటి దొంగిలించెను" (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

తలయంపి. దే. వి. రూ-తలాఁపి: చూ, తలగడ. 1. భార, ఉద్యో. 1, ఆ. 66. [రము.

తలయేరు. దే. వి. తలనొప్పి: చూ, శిరోభా

తలయేఱు. దే. వి. గగనగంగ: చూ, నది.

తలయొత్తు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు;2: చూ. మొలకెత్తు. పాండు. 2, ఆ. 52.

తలరు. దే. వి. 1. భయము. ఆం, భా. ప్రి. 133: చూ, వెఱపు; అ. క్రి. 2. చలించే. భార. సభా. 1, ఆ. 244; చూ, సలించే; 3. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించే; 4. చింతించే. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 118: చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 5. కలఁగు. భార. అర. 7, ఆ. 340: చూ, సంక్షోభించే; 6: చూ, సంభ్రమించే. అచ్చె. యు,కాం. 473.

తలలో నాలుక. జా. అత్యంతమైత్రి. (అవినాభావ సంబంధము) "తలలోపల నాలుకపూ, సలలోదారంబు." పాంశు. 3,ఆ. 53.

తలవంపు. దే. వి. 1.తలవంచేట;2.మానభంగము.

తలవకారము. అం. ఉపనిషత్తులు పదింటిలో నొకటి: చూ, ఉపనిషత్తులు.

తలవరి. నై. వి.=దళవర. రూ-తలారి. దొంగలఁ బట్టుబంటు: చూ, రక్షకుఁడు.

తలవాకిటను మెలంగు చెలువ. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.

తలవాకిలి. దే. వి. ఇల్లులోనగువాని మొదటి ద్వారము: చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.)

తలవాడి. దే. వి. రూ-తలవాడు-తలవాడె, దవ, ఇత్త్వగ్రము: చూ, వాడెదవ.

తలవాడు. దే. వి.—పై.—

తలవాడె. దే. వి.—పై.—

తలవిడి. దే. వి. తలఁటికిన తాటిచెట్టులోనగు తృణద్రుమముయొక్క తలతుండు.

తల విలాసితము. అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తలవీడు. దే. వి. 1. పురఃప్రదేశము; 2. సమీప ప్రదేశము.

తలవు. దే. అ. క్రి. రూ-తలఁగు. 1. తొలఁగు:చూ, విరియు. 5; అం. ప్రే. 2.రూ-తలఁగు. తొలఁగించు.

తలవెఱ్ఱి. జా. బుద్ధిమాంద్యము."మ.తలవెఱ్ఱిపచరింప నేటికి సమిద్దానంబు దానంబు." పాండు. 4. ఆ. 98.

తలసంఘటితము. అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తల సంస్ఫోటితము. అం.—పై—

తలసాల. ద్వ. వి: చూ, తలదువారము.

తలా. దే. అవ్య. క్రి. విణ. చెజె. పరిభా. 5, ఆ. 89: చూ, మిథము.

తలాఁడు దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాఁపి. దే. వి. (తల + అఁపి) రూ- తల్లఁపి: —పై.—(దిండునకు.-ఉ,హరి.5,ఆ. 204.)

తలాఁపు. దే. వి.—పై.—

తలాజీయ బ్రాహ్మణులు. పా. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తలాట. దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాటగుమ్మము. వా. వి. సింహద్వారము.

తలాటము. దే. వి. (తల + ఆట) 1. పికిలిపిట్టఱెక్కలు లోనగువానిచే నేర్పఱచి గుఱ్ఱపునెత్తిని నిలువుగా నమర్చెడుతురాయి, లేవ. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, భూషణము. 2; వా. 2. తల: చూ, శిరము. 1; 3. జీవనము. "నీతలాటము సుఖముగా జరుగును"

తలాటి. దే. వి. చూ, రూ-తలాట.

తలాడ. ద్వ. వి.—పై.—

తలాతలము. సం. వి. అ. న. ఏడవక్రిందిలోకము. అధోలోకములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, అధోలోకము.

తలారి. పై. వి.=దళవర: చూ, రూ-తలవరి.

తలారించు. దే. అ. క్రి. మరలు: చూ,వ్రట్రిల్లు

తలారిదొర. ద్వ. వి: చూ, కొత్వాలు.

తలి. దే. వి: చూ, రూ-తల్లి (1).

తలికె. దే. అవ్య. ముందు: చూ, ముందఱ. 1.

తలిమము. సం. వి. అ. న. 1.=తలివము- తడిమము. దూదిపఱుపు: చూ, శయ్యా. 1; 2.మేలుకట్టు:చూ,వితానము; 3. జాతికట్టనపునేల: చూ, భూమి. 1; 4. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 5. రమ్యము:చూ, హృద్యము; విణ. 6. మెత్తనిది: చూ, మృదువు; 7. కుట్టిమము: చూ, భూమి. 1.

తలియ. పై. వి.=స్థాలికా-స్థాల. రూ-తళిగ-తళియ-తెలిగ-తెళియ-తెలె. భోజనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

తలిరు. దే. వి. చిగురు. భార. భీష్మ. 3,ఆ.223: చూ, విదుమము.

తలిరుచు. దే. అ. క్రి. రూ-తలిర్చు. 1: చూ, పల్లవించు; 2: చూ, సంతోషించు; 3:చూ, ముమ్మరించు. [శూద్రుఁడు.

తలిరుదాసరి. ద్వ. వి. ఒకానొకదాసరి: చూ,

తలిరుదిండి. దే. వి. (తలిరు + తిండి) కోయిల. విజ. 3, ఆ. 39: చూ, పికము.

తలిరుఁబోఁడి. దే. వి. (తలిరు + పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. చిగురువలె మనోజ్ఞాంగాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తలిరుపు. దే. వి. తలిరుచుట. రూ-తలిర్పు.

తలిరుమేఁతరి. ద్వ. వి: చూ, తలిరుదిండి. సాంబ. తిర్య. 7.

తలిరువిలుకాఁడు. దే. వి.రూ-తలిరువిల్కాఁడు: చూ, మన్మథుఁడు. (ఇట్లు తలిరువిలుతుఁడు-తలిరువిల్తుఁడు)

తలిర్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తలిరుచు. (సంతోషించుటకు.—భార. ద్రో. 1, ఆ, 211;

అతిశయించేటకు.—భార. అర. 7, ఆ. 180.)

తలిర్పు. దే. వి: చూ, రూ-తలిరుపు.

తలిమము. పై. వి.=తల్ప: చూ, రూ-తలిమము. 1.

తలుకు. దే. వి. రూ-తళుకు. అధిక ప్రకాశము. అచ్చ. సుం, కాం. 83: చూ, వెలుతురు.1.

తలుగు. దే. వి. రూ-తల్గు. పసులఁగట్టెడు కలుపు, సంధానము: భార. విరా. 1, ఆ. 275: చూ, సూత్రము. 1.

తలుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-తరుణి.

తలునుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-తరుణుఁడు.

తలుపు. దే. వి. రూ-తల్పు: చూ, వాకిలి.

తలేఖ. వా. వి: చూ, తలనొప్పి. [స్త్రీ.

తలోదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ,

తల్గడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తలగడ.

తల్గు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తలుగు; అ. క్రి. 2. అపసరిల్లు. భార. అర. 6, ఆ. 336: చూ, రూ-తలఁగు.

తల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తలఁచే.

తల్పము. సం. వి. అ. న. 1.=తలిమము. దూది పఱుపు: చూ, శయ్య.1; 2. అట్టడి, కొత్తళము మీఁదియిల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 4. అన్నము: చూ, సాదము. (1).

తల్పు. దే. వి: చూ, రూ-తలుపు. [3, ఆ. 28.

తల్లఁపి. దే. వి: చూ, రూ- తలాఁపి. రా, వి.

తల్లకెడవు. దే. వి: చూ, రూ-తలకెడవు.

తల్లక్రిందు. దే. వి.—పై.—జై. 2, ఆ. 78.

తల్లజము. అం. శ్రేష్ఠవాచకము లైదింటిలో నొకటి: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. (వృత్తియందు ఉత్తరపదమై శ్రేష్ఠతను దెలుపును. "కుమారీ తల్లజము.")

తల్లడకుడుచే. ద్వ. అ. క్రి. (తల్లడము + కుడుచే) రూ-తల్లడించే-తల్లడపడు-తల్లడిలు-తల్లడిల్లు. చలించే: చూ, సలించే.

తల్లడపడు. పై. అ. క్రి. (తల్లడము + పడు) —పై.— భార. అర. 1, ఆ. 165.

తల్లడపాటు. దే. వి. 1. చలనము: చూ, లోలము; విణ. 2. కలఁత నొందినది: చూ, వ్యాకులము.

తల్లడపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. (తల్లడము + పెట్టు) 1. బాధపెట్టు: చూ, బాధించే; 2. చలింపఁజేయు.

తల్లడము. పై. వి. 1.=తరళమ్. చలనము: చూ, లోలము; 2. బెదరు: చూ, వెఱపు

తల్లడించే. దే. అ. క్రి. చలించే: చూ, సలించే.

తల్లడింపు. పై. వి.1.=తరళమ్: చూ, తల్లడము.1; 2: చూ, తల్లడము. 2; విణ. 3: చూ, తల్లడపాటు. 2.

తల్లడిలు. పై. అ. క్రి. చలించే. స్వా. 5, ఆ. 81; భార. సభా. 1, ఆ. 267: చూ, సలించే.

తల్లడిల్లు. పై. అ. క్రి.—పై.—

తల్లి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. 1. యౌవనముగల ఆఁడుది, జీవరాలు: చూ, స్త్రీ; దేవి. (1). రూ-తలి: చూ, మాత. 1; విణ. (2) మొదటిది: చూ, ప్రథమము. 1; (3) ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము. ఉదా. —"తల్లి కొండ్ర-తల్లి గోడ." మొ; అం. 4. గయాపిండ దానార్థులలో నొకతె: చూ, గయాపిండ దానార్థులు.

తల్లికొండ్ర. దే. వి. మొదటికొండ్ర: చూ, లాంగలము.

తల్లిగోడ. ద్వ. వి. పునాది, ఇంటికి ముఖ్యమైన ప్రక్కగోడ (అని శ. ర): చూ, మఱుఁగుగోడ.

తల్లితండ్రి. వా.వి. తార: చూ, మాతామహుఁడు.

తల్లితల్లి. దే. వి. 1: చూ, లక్ష్మి; 2. అమ్మమ్మ: చూ, మాతామహి; అం. 3. గయాపిండ దానార్హులలో నొకతె: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

తల్లికి దీర్ఘాయువునిచ్చే జాతకుఁడు. పా. 1. మాతృస్థానాధిపతి కేంద్ర కోణము లలో నుండునపుడును, 2. మాతృ స్థానమందు శుభులుండి, మాతృ కారకుఁడు శుభులతోఁగూడి, మాతృస్థా నాధిపతి బలవంతుఁడైనను, 3. చంద్ర శుక్రులు బలవంతులై, శుభసంబంధము న్నను శుభగ్రహాంశలయందున్నను, 4. మాతృస్థానమునకు నాలుగింట శుభులుండు నపుడును, 5. మాతృస్థానాధిపతి స్వక్షేత్ర, ఉచ్చ, మూల, త్రికోణముల యందున్నపు డును, 6. మాతృస్థానాధిపతికి, పాపసంబం ధములేక, శుభసంబంధముండు నపుడును తల్లికి దీర్ఘాయువు కలుగును.

తల్లియిల్లు. జా. చొరవగాఁ బ్రవేశించుటకుఁ దగిన స్థలము, సమస్తమగు కోరికలనుదీర్చు స్థలము, ఉనికిపట్టు. "అశేషధర్మ విశేషము లకుం దల్లియిల్లై." (ధర్మజ రాజసూయము.)

తవక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కర్మరి * చూ, వంశరోచన.

తవన. దే. వి. కొద్దికాలము. [లోహము. 1.

తవరము. నై. వి.=తమరమ్. తగరము: చూ,

తవర్గము. పా. త థ ద ధ న: చూ, కవర్గము.

తవళి. దే. వి. 1. రూ-టవళి. అసత్యము: చూ, వితథము; 2. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

తవాక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-తవక్షీరి*.

తవాయి. దే. వి. 1: చూ, తల్లు 1; 2: చూ, యుద్ధము; వా. 3. దండుగ.

తవిఁద. దే. వి: చూ, రూ-తమిఁద-తమిఁదె.

తవు: చూ, రూ-తగు.

తవుకోల. వా. వి: రూ-తవ్వుకోల. అం, భా. ద్వి. 230: చూ, ముద్గరము. [పడుము.

తవుటికి పొడుచుకొనుము. జా. చెట్టికి సిద్ధ

తవుటిపాము. దే. వి. (తవుడు + పాము) రూ- తౌటిపాము. మలుగుచేఁప: చూ, మత్స్య ము. 1.

తవుడు. దే. వి: రూ-తౌడు. (సం. ప).— కంజాకము-రూ-కంబూకము, కండనము.

తవులఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. తగులు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 195: చూ, లంకించు. 1.

తవులు: చూ, రూ-తగులు. (చిక్కుటకు.— భార. ఆర. 1, ఆ. 211.)

తవులుకొను: చూ, రూ-తగులుకొను; పే. 3. తవులుకొలుపు. జై. 8, ఆ. 114.

తవులుచు. దే. పే. తగులఁజేయు: చూ, తగులు. 11. [పడు.

తవులువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తగులు

తవులు. దే. పే: చూ, రూ-తవులుచు.

తవెల. దే. వి. పెద్దనోటికుండ. రా, వి. 3, ఆ. 103: చూ, పాత్రము. 6.

తవ్వ. దే. వి. మానికెలోసగము, అర్ధశేరు: రూ-త్రవ్వ, పడి.

తవ్విఁద. దే. వి: చూ, రూ- తమిఁద. జై. 4, ఆ. 95. [గోటులు.

తవ్విదండములు. వా. విశ. బ: చూ, కోటానఁ

తవ్వుగోల. వా. వి: చూ, రూ-తవుకోల.

తష్టము. సం. విశ. రూ-త్వష్టము. బాడిసలో నగు వానిచే చెక్కఁబడినది. చెక్కఁబడిన కాష్ఠాదులు: చూ, తనూకృతము.

తష్టి. వా. వి. కోరిక. "తష్టి తీరినదా?"

తసరబు. వా. వి. వశము.

తసరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-త్రస రము. [రూ-సడయి.

తసి. దే. వి. దట్టమగునాఱు వరుస: సడ-

తసిలీబు. వా. వి. బహుమానము.

తసుకు. దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3. ప్రేమ గలిగినట్లు చేయుచేష్ట; అ. క్రి. 4. ప్రేమగలిగినట్లు చేష్టించు.

తసుకులాఁడి. దే. విణ. (తసుకులు + ఆఁడి) తసుకులుగలది. (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

తస్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముఁగ*: చూ, శ్వసనము. 1; 2. కాకిదొండ*: చూ, దొండ; 3. తోఁడేలు: చూ, వృకము; 4.= తక్కలి, మోసము: చూ, వంచన; 5.= తెక్కలి. దొంగతినము. (తస్కరణము అనియువాడుక): చూ, ముచ్చిలి.

తస్కరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒజ్జకసింద*: చూ, షడ్గ్రంథ.

తస్కరించు. సం. స. క్రి: చూ, ముచ్చిలించు.

తస్కరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

తస్స. దే.వి. దుర్మాంసము."నీతస్స చెక్కాదను"

తహతహ. దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. ఆం, భా. ప్ర. 140; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3. తమి:చూ, వ్యసనము. 8.

తహతహపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

తహతహపెట్టు. దే. స. క్రి. తమకపఱుచు: చూ, సంభ్రమించు.

తహశ్శీలు. వా. వి. రివెన్యూ, వసూలు.

తహశ్శీలుదారు. వా. వి. రివెన్యూ వ్యవహారములఁజూచే ఉద్యోగస్థుఁడు, తాలూకాపై యధికారి, జిల్లాకలెక్టరుకిందియుద్యోగి.

తళతళ. దే. వి. 1. (మిఱుమిట్లుకొలుపు) భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 114: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుట యందగునను కరణము. భార. భీష్మ.2, ఆ. 174: చూ,హూహూ.

తళిగ. వై. వి. రూ-తళియ. 1. స్థాలికా-స్థాల. కంచము: చూ, పాత్రము. 6; 2. భగవన్నివేదనార్హమైన యన్నము: చూ, సాదము. (1).

తళియ. వై. వి.=పై.

తళుకు. దే. వి. 1. రూ-తళుక్కు-తళ్కు. కిరణము. ఆం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 2. రూ-తళుక్కు-తళ్కు. అధిక ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఒకానొకడేగ: చూ, శ్యేనము; 4. ఆఁడుడేగ: చూ, శ్యేనము.

తళుకొత్తు. దే. అ. క్రి. (తళుకు + ఒత్తు) మిక్కిలి ప్రకాశించు. భార. అర. 7, ఆ. 210: చూ, ప్రకాశించు. 1.

తళుక్కు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తళుకు. 1; 2: చూ, రూ-తళుకు. 2; 3. మెఱయుట యందగు నను కరణము. శకుం. 3, ఆ. 9: చూ, హూహూ.

తళ్కు. దే. వి.=పై.

తళ్లు. దే. వి. బ. 1. చెఱువులోనగువానియందు గాలిచేత ఉబికి దరిని మోఁదెడు చిన్న చిన్న అలలు, తవాయి: చూ, వీచి. 1; వా. బ. 2. పంటభూమియందు అప్పుడప్పుడు నీరుపాఱించుట. "వరిచేను ఎండకుండఁగ పెక్కుతళ్లు కట్టుటచే ఫలించినది." (గోదావరీ మండలమున వాడుక)

తా

తా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కరుణ: చూ, దయ; దే. స. (1) తాను అనుదానికి ప్రాతిపదికము.

తాండవతాలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నందికేశ్వరుఁడు: చూ, శాలంకాయనుఁడు.

తాండవము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఉద్ధతమైన నృత్యము. (మృదుమధురమైన నాట్యములాస్యమనఁబడును): చూ, ఉద్ధతము. 2. (చూ, నాట్యము;) 2. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; అం. 3. గతులు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, గతులు.

తాండవించు. సం. అ. క్రి. ఉద్ధతముగా నృత్యముచేయు.

తాండ్ర. దే. వి. రూ-తాఁడి-తాఁడికాయ-తాఁడె*: చూ, విభీతకము.

తాండ్రపురుగు. ద్వి. వి: చూ, సాలెపురుగు.

తాంతము. సం. విణ. బడలినది (క్లాంతము.)

తాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బడలిక: చూ, శ్రమము. 1.

తాంత్రికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్య సోమసిద్ధాంతముల నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, జ్ఞాతసిద్ధాంతుఁడు; 2. విషవైద్యుఁడు, గారడీఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి; 3. తాంత్రిక మతస్థుఁడు; వా. 4. కంపి పెంచువాఁడు.

తాంబాళము. దే. వి. తాంబూలము మొదలగునవి యుంచుకొనుటకు ఉపయోగమగు ఇత్తడిలోనగు వానితోఁజేయు పెద్దతట్ట (చూ, హడపము. 1.) చూ, పాత్రము. 6.

తాంబూలదాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 1.

తాంబూలదానిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకులతిత్తిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తాంబూలదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తాంబూలమిచ్చువాఁడు: చూ, వాగ్గులికుఁడు.

తాంబూలము. సం. వి. అ. న. 1.=తమ్ములము. తమ్మ, పక్కాకు: చూ, విడెము; 2: చూ, పోఁక*, అం. 3. ఉపచారములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 4. అర్చన లెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్చన; 5. భోగములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అష్టభోగములు. (భోగములు)

తాంబూలవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-తాంబూలవల్లిక. తమలపాకు తీఁగె*: చూ, నాగవల్లి.

తాంబూలవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తాంబూలసమయము. అం. గ్రహసమయములలో నొకటి (స్త్రీలవలన విశేషసౌఖ్యము కలుగును): చూ, గ్రహసమయములు.

తాంబూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాంబూలవల్లి*.

తాఁకించు. దే. స. క్రి. 1. శ్రమపఱచు: చూ, శ్రమపెట్టు; ప్రే. 2. తాఁకఁజేయు.

తాఁకు. దే. వి. 1. రూ-తాఁకుడు. ముట్టు: చూ, స్పర్శము. 1; అ. క్రి. 2. మార్కొను: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 3. అంటు: చూ, స్పృశించు; 4. (యుద్ధమున) ముట్టు. భార. ద్రో. 1, ఆ. 200. [ఆ. 197.

తాఁకుడు. దే. వి: చూ, తాఁకు. 1. సా. 2,

తాఁకుడువేఁకి. దే. వి. వరుస మేరకువచ్చెడు జ్వరము: చూ, రోగము. 1.

తాఁకుదల. దే. వి. (తాఁకు + తల) యుద్ధప్రారంభము: చూ, యుద్ధము.

తాఁగలి. దే. వి. పల్లపుమడి: చూ, భూమి. 1.

తాఁచు. వా. వి. 1: చూ, రూ-త్రాఁచు; దే. స. క్రి: చూ, తన్ను. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 128.

తాఁజెడ్డకోఁతి వనమెల్లఁజెఱచె. లో. ఉదా—"తాఁజెడ్డకోఁతివనమెల్లఁజెఱచినదన్నట్టు దుర్జనుండు తాను జెడుట చాలక తనవారికిఁగూడ కీడనికీడుఁ దెచ్చిపెట్టును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

తాఁట. దే. వి. 1: చూ, వంచన; 2. రూ—తడప. చెట్టుపైపట్ట: చూ, బెరడు.

తాఁటకత్తె. ద్వ. వి. మోసకత్తె: చూ, స్త్రీ.

తాఁటదమ్మఁడు. ద్వ. వి. జీవనార్థము సన్యాసి వేషము ధరించినవాఁడు, లింగి : చూ, ముని. 1.

తాఁడి. దే. వి. 1: చూ, రూ-తాండ్రి *; అం. 2. కరక-తాఁడి-ఉసిరిక ఈఫలములుమూడింటిలో నొకటి: చూ, ఫలములు (చూ, త్రియము.)

తాఁడికాయ. దే. వి. తాడిచెట్టుకాయ (కఫము, దగ్గు, దాహము, వాంతి తగ్గించును.)

తాఁడె. దే. వి: చూ, రూ-తాఁడి.*.

తాఁపు. దే. వి. తన్ను: చూ, హతి.

తాఁబెట్టినదే భిక్షము. జా. తనవలననే యారంభమైనది. "సకల కృత్యములయందుఁ దాఁబెట్టినదే భిక్షమనుచే తేని నధిక్షేపించుచే" (ధర్మజరాజసూయము.)

తాఁబేటిపెంకు భస్మము. పా. తాఁబేటి (డిప్ప-బొగుసు) పెంకును ఒకదినము నిమ్మపండ్ల రసములో నానఁబెట్టి వేఁడినీళ్ళతో చక్కఁగా కడిగి రెండు మూఁకుళ్ళనడుమ నుంచి చీలమునిచ్చి 100 పిడకలతో పుటము వేయ భస్మమగును.

తాఁబేలు. దే. వి: రూ-తాఁమేలు, దాసరయ్య-రూ-దాసరిగాఁడు, నల్లదాసరిగాఁడు, మొగపిచికి. (సం. ప).—అ, ఉద్భటము, కచ్ఛపము, కఠినపృష్ఠకము, కమఠము, కూపాలయము, కూర్మము, క్రోడపాదము, క్రోడాంఘ్రి, గూఢాంగము, చతుర్గతి, వృత్తము; తద్విశేషములు.-ఆఁడుతాఁబేలు.-(తె.ప:)-ఆఁడుతాఁబేలు; (సం. ప). — కచ్ఛపి, కమఠి, గరణము, ఢులి-రూ-ధులి-తులి-(చూ, వృత్తము. 4.)

తాకట్టు. దే. వి. (తాఁకు+కట్టు) అప్పుతీసికొనినవానియొద్ద నుంచెడు ఈడు: అగావు, అడ్డము, ఆయకము. ఈడు, ఉద్దనవు, ఉద్దర-రూ-ఉద్దరువు, ఎగుదల, ఏపు, కుదువ, కోరు, గిరవు, గీవు, తనకా-రూ-తనఖా, తాకట్టు, తేగడ, పాయిదా, పెనుపు, బందకము, బోది, రో-రూ-రోయి, వారకము; (సం. ప).—ఆధి, ఆహకము, బంధకము-(చూ, వారకము.)

తాకట్టుంచే. వా. స. క్రి: చూ, కుదువపెట్టు.

తాగడించే. దే. స. క్రి. (తాఁకు+గడించు) నిర్బంధించే: చూ, వారించు.

తాగాఁడ. దే. వి. నూతిమీఁది కొయ్య. రూ-తాగాఁడి-తాగాఁడు-తాగాఁడె-తాగాణి: చూ, పీనాహము.

తాగాఁడి. దే. వి.—పై.—

తాగాఁడు. దే. వి.—పై.—

తాగాఁడె. దే. వి.—పై.—

తాగాణి. దే. వి.—పై.—

తాగు. దే. స. క్రి.(నీళ్ళులోనగునవి) త్రాగు. రూ త్రాగు-త్రావు.

తాగుఁబోతు. దే. విశ. నియతి లేక మద్యపానముచేయు స్వభావముగలవాఁడు: చూ, లొట్టిముచ్చు.

తాచే. వై.స.క్రి.1.=స్థా.తాలుచే:చూ,వారు.1; 2.రంధ్రముచేయు:చూ, మల్చు, 3. అవలంబించే; చూ, పాప్రుగొను; 4. నిలుపు-ఆం. భా. తృ. 122: చూ, స్థాపించే.

తాజా. వా. వి. క్రొత్తది. పైనవ్రాయుటమఱచి క్రిందవ్రాయఁబడిన విషయము.

తాజే. దే. వి. చూ, కుళాయ.

తాట. వా. వి. పలచన, బలములేమి. "తాటచెక్కలు"

తాటంకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తాడంకము. దంతములోనగు వానిచేఁ జేయఁబడిన చెవి కమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

తాటపక్క వేయుట. జా. చిదుకఁగొట్టుట. "తప్పుచేసినవానిని తాటపక్క వేయుట ధర్మము."

తాటాకు. వా. వి: చూ, ఆకు. 4.

తాటాకుచేక్కెర. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తాటాకుచప్పుళ్ళకు కుందేళ్ళు బెదరవు. జా. బెదరింపుమాటలకు లక్ష్యముచేయకుండుట.

తాటాదూటము. దే. విణ. చేక్కన తప్పినది. అప్ప. 4, ఆ. 381.

తాటాబూటము. వా. విణ. —పై.—

తాటి. వై. వి.=తాళ*: చూ, శ్రీతాళము.

తాటించు. వై. స. క్రి.=తాడన. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. [చెట్లవరుస.

తాటికట్టున. వా. వి. హద్దుగా నేర్పడిన తాటి

తాటికట్టెడ. ద్వ. వి. తాటిచెట్టుమీఁది పాము: చూ, సర్పము.

తాటికల్లు. వై. వి. తాలతి: చూ, సుర. 2.

తాటిగిటిపాము. ద్వ. వి. రూ-తాడిగిటిపాము: చూ, సర్పము.

తాటిడాల్ దొర. ద్వ. వి. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, భీష్ముఁడు.

తాటిపడగవాఁడు. ద్వ. వి. —పై.—

తాటిబెల్లము. వా. వి. ఒకరకము బెల్లము: చూ, బెల్లము. (వేఁడినిచ్చును.

తాటిరిక్క. వై. వి. జ్యేష్ఠానక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1. [చూ, మాసము. 1.

తాటిరిక్కనెల. ద్వ. వి. జ్యేష్ఠమాసము, పెద్దనెల:

తాటినవతురిక్క. వై. వి: చూ, తాటిరిక్క.

తాటోటు. దే. వి. 1. టక్కు, అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3: చూ, బొంకులాఁడు; 4: చూ, వంచకుఁడు.

తాండకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—తాటంకము.

తాడఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సుత్తె.

తాడనము. సం. వి. అ. న. 1.=తాటింపు: చూ, హతి; అం. 2. హస్తక్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి: చూ, హస్తక్రియలు.

తాడనములు. అం. సమతల తాడనము, ముష్టి తాడనము (2)

తాడించు సం. స. క్రి.=:చూ, తాటించు.

తాడి. వై. వి.= తాళ. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము.

తాడిఁదన్నువానికిఁ దలఁదన్ను వాఁడుండును. లో. ఒకనిమించి యొకఁడుండును. ఉదా.— "కడుఁబ్రావీణ్య ధురీణుఁడీతఁడయినన్... సంక్షోభించుచున్ దాడిఁద,న్నెడు వానిందలఁ దన్ను వాఁడుగలఁడన్వేషింప నంచెన్నితిన్." కళా. 2, ఆ. 86.

తాడిగిటిపాము. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాటిగిటి పాము.

తాడిత. అం. భూచారులు పదునాలుగురిలో నొకఁడు: చూ, భూచారులు.

తాడితము. సం. విణ. కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము.

తాడితాంగములు. అం. శిరము, ఱొమ్ము, పార్శ్వము, వీఁపు, యోని (5)

తాడు. దే. వి. 1. రూ-త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; వై. వి. 2.=తాళ. తాటి చెట్టు: చూ, శ్రీతాళము.

తాత. సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రి: చూ, పితరుడు; అం. 2. గయాపిండ దానార్హులలో నొకఁడు: చూ, గయాపిండదానార్హులు; విణ. 3. కనికరింపఁ దగినవాఁడు: చూ, సురతుఁడు; వై. వి. (1).=ధాతా: అచ్చ.

యు, కాం. 428: చూ, బ్రహ్మ. 1; (2)=త్రాత. తండ్రికి తండ్రి: చూ, పితామహుఁడు; (దేశ్యమని కొందఱు) (3) తల్లికి తండ్రి: చూ, మాతామహుఁడు. 5. [దే. 10.

తాతతల్లి. ద్వి. వి: చూ, లక్ష్మి. 1. (ఆం. సం.

తాత పనఁటివెల్లి. ద్వి. వి. గంగ: చూ, నది.

తాతాచార్యులుగారి ముద్ర. జా. 1. తిరుగులేని తీర్మానము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక) వా. 2. చక్రాంకితము, పంచసంస్కారము, సమాశ్రయణము.

తాత్పర్యము. సం. వి. అ. న. 1. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; వా. వి. 2. సారాంశము.

తాదృక్పండుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి. [వంటిది.

తాదృక్షము. సం. విశ. రూ-తాదృశము. అటు

తాదృశము. సం. విశ.—పై—

తానకము. వై. వి. 1.=స్థానకమ్. జెట్టునిలుచుటయందలి భేదము; 2.=స్థానమ్. చోటు: చూ, స్థానము. 1.

తానజభాష. అం. తానోద్భవ: చూ, భాష. 1.

తానదసీల. అం. టక్కజభాషలుఇరువదియొకటింటిలో నొకటి: చూ, టక్కజభాషలు (చూ, భాష. 1.)

తానము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తందనము. తన్నకారముతో పాడెడుపాట: చూ, స్వరము. 2; వై. వి. (1)=స్నానమ్; చూ, స్నానము. 1; (2)=స్థానమ్. రా. వి. 2, ఆ. 1: చూ, స్థానము. 1; అం. (3) అష్టాదశ పదార్థములలో నొకటి: చూ, అష్టాదశపదార్థములు. అష్టాదశ పదార్థములయందుఁ గలుగు భేదములు.— నాదము ౨:—ఆహతము, అనాహతము; శ్రుతులు ౨౨:— తీవ్ర, కుముద్వతి, మంద, ఛందోవతి, దయావతి, రంజని, రక్తిక, రౌద్రి, క్రోధ, వజ్రిక, ప్రసారిణి, ప్రీతి, మార్జని, క్షితి, రక్తా, సందీప, ఆలాపి, మదంతి, రోహిణి, రమ్యా, ఉగ్ర, క్షోభిణి; స్వరము ౭:— షడ్జము, ఋషభము, గాంధారము, మధ్యమము, పంచమము, ధైవ నిషాదము; స్థాయి ౩:— మంద్రము, మధ్యము, తారము; గ్రామము ౩:— షడ్జగ్రామము, మధ్యమగ్రామము, గాంధారగ్రామము, షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు ౭:- త్తారమాద్రి, రజని, ఉత్తరాయత, శుద్ధషడ్జ; మత్సరకృత్తు, అశ్వక్రాంత, అభిరుద్గత, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు ౭:- సౌవీరి, హరిణాశ్వ, కలోపనత, శుద్ధమధ్య, మారి, పౌరవి, హృష్యక; గాంధారగ్రామగతమూర్ఛనలు, ౭:— నంద, విశాల, సుముఖి, చిత్ర, చిత్రవతి, సుఖ, ఆలాప: (చూ, తానములు.)

తానములు. అం. తానముల వివరము షడ్జమధ్యమ గ్రామములలోఁ జెప్పఁబడిన మూర్ఛనాసప్తకద్వయములో ప్రత్యేకమవాంతర భేదములు నాలుగు కలవు. వాటిచేత నొక్కొక్కసప్తకము ఇరువదెనిమిది భేదములుగా నైనవి. అవాంతర భేదములు 4.-శుద్ధమూర్ఛన, కాకలీమూర్ఛన, అంతరమూర్ఛన, కాకల్యంతర మూర్ఛన; తానములు మూఁడు.—శుద్ధతానములు 28, కూటతానములు 28, సర్వతానములు 28: (చూ, స్వరము. 2.)

తానములు. 3. (చూ, ఉపవిద్యలు).

శుద్ధ. 28. — కూట. 28. — సర్వ. 28.

సహీన. 7.	రిహీన 7	పహీన 7.	నిహీన 7.	రహీన 7.	రిహీన 7.	గహీన 7.	మహీన 7.	స-మహీన7	ప-రిహీన 7	రి-ధహీన7.	ని-గహీన 7
అగ్నిష్టోమము	స్విష్టకృత్తు	అశ్వక్రాంతము	చాతుర్మాస్యము	సావిత్రి	అగ్నిచిత్తు	సర్వస్వదక్షిణము	ఇడ	జ్యోతిష్టోమము	సౌభాగ్యకృత్తు	త్రైలోక్యమోహనము	భైరవము
అత్యగ్నిష్టోమము	బహుసువర్ణము	యవక్రాంతము	సంస్థ	అర్ధసావిత్రి	ద్వాదశాహము	దీక్ష	పురుషమేధము	దర్శము	శారీరి	వీరము	కామదము
వాజపేయము	గోసవము	విష్ణుక్రాంతము	శస్త్రశ్లోకము	సర్వతోభద్రము	సప్తాహము	సోమము	శ్యేనము	నాంది	శాంతి	కందర్పబలశాసనము	గర్భదము
షోడశి	మహావ్రతము	సూర్యక్రాంతము	చతుర్దశి	ఆదిత్య	సోమము	సమిత్తు	వజ్రము	పౌర్ణమాసి	పుష్టికృత్తు	శంఖచూడము	అష్టాకపాలకము
పౌండరీకము	విశ్వజిత్తు	జగత్క్రాంత	సౌత్రామణి	గవామయనము	అశ్వప్రతిగ్రహేష్టి	స్వాహాకారము	ఇషువు	రాత్రిసత్రము	వైనతేయము	గజచ్ఛోటీయము	స్విష్టకృత్తు
అశ్వమేధము	బ్రహ్మయజ్ఞము	వలభిత్తు	చిత్రి	సర్వాణామయనము	బర్హి	తనూనపాత్తు	అంగిరస్సు	సౌరభము	ఉచ్చాటనము	రాదము.	వషట్కారము
రాజసూయము	ప్రాజాపత్యము	నాగయత్నకము	ఉద్భిత్తు	కౌండపాయనము	అభ్యుదయము	గోదోహము	కంకము	చింత్యము	వశీకరణము	విష్ణుక్రమము	మోక్షదము

(చూ, వర్ణచతుష్కము; అలంకారము. 3; గమకములు; అంశములు; జాతులు; రాగములు; రాగాంగములు మొదలగునవి; మఱియు మతంగముని మతప్రకారమున స్త్రీ పురుషరాగములును గలవు.)

తానవము. సం. వి. అ. న. తనుత్వము.

తానాంబ. అం. టక్కజభాషలు ఇరువదియొక టింటిలో నొకటి: చూ, టక్కజభాషలు. (చూ, భాష. 1.) [నము.

తాను. దే. స. తాశబ్దమునకు ప్రథమైక వచ

తానుజేసిన ధర్మము. అం. ప్రకాశింపఁజేయఁ గూడనివి పదునొకటింటిలో నొకటి: చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్ళు. లో. ఉదా.—"నాకుందోఁచినంత యెత్తిచెప్పితి. ఎంతచెప్పిన నతండు తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్ళనుచున్నవాఁడు." (నీతిచంద్రిక —మిత్రభేదము.) [చూ, సుడి.

తానూరము. సం. వి. అ. న. సుడిగుండము:

తానొకటిదలఁచిన దైవమొకటితలఁచును. లో. ఉదా.— "పూనుకొని తనప్రియత్నము, లే నిజములు దైవఘటన లిల లేకున్నన్, మానవుఁడొకటి తలంచినం, దానొక్కటి తలంచుఁగాక దైవంబబలా." (కుచేలో పాఖ్యానము.)

తానోద్భవ. అం. 1. పంచమిజభాషలు (చూ, భాష. 1); 2. తాజనభాష. (చూ, భాష.1.)

తాప. దే. వి. 1: చూ, నిచ్చెన. పా. 2, ఆ. 93; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.

తాపత్రియములు. అం. ఆ(అ) ధ్యాత్మికము ఆధి భౌతికము, ఆధి దైవికము. (చూ, త్రియము)

తాపనము. అం. (తాసనము) నరకములు ఇరువది యొకటింటిలో నొకటి: చూ, నరకములు.

తాపనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ తపనుఁడు.

తాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంతాపము; 2. బాధ: చూ, శోకము 3.=దూప. దప్పి: చూ, పిపాస.

తాపములు. అం: చూ, తాపత్రియములు.

తాపరము. వా. వి: చూ, తాప. 2.

తాపసతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. గార*: చూ, హింగుది.

తాపసము. అం: చూ, తాపనము.

తాపసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తపస్సు చేయువాఁడు: చూ, ముని. 1; 2. కృఛ్రి చాంద్రాయణాదివ్రతముల నాచరించు వాఁడు.

తాపి. సం. వి. అ. పుం. 1. బుద్ధుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; దే. వి. రూ— తాపీ. (1)కీలకము: చూ, మర్మము. 1; (2) జోడ: చూ, సూచన. 1; వై. వి. (3) బేలుదారి; (4) సున్నముపూయు ఇనుపపనిముట్టు: చూ, చెక్కతాపి.

తాపించే. వై. స. క్రి. 1.=స్థాపన. నిలుపు, నెలకొలుపు: చూ, స్థాపించే; 2. చెక్కు: చూ, వారు. 1; 3. మోదు. కాశీ. 7, ఆ. 91: చూ, మొత్తు. 2.

తాపింఛము. సం. వి. అ. పుం. (సముద్రసమీప మందలి నల్లనియాకులుగల)చీఁకటిమ్రాను*: చూ, తమాలము.

తాపికత్తియ. ద్వ. వి. రూ-తాపికత్తె-తారుపు కత్తియ- తారుపుకత్తె- తారుపుది-తార్పు కత్తియ-తార్పుకత్తె. కుట్టని (సంధానము చేయునది): చూ, శంభళి.

తాపికత్తె. ద్వ. వి.—పై—

తాపికాఁడు. దే. వి. సంధానముచేయువాఁడు. భార. ఆది. 4, ఆ. 261.

తాపిత. దే. వి. రూ-తాపితా. మేలైన పట్టు బట్ట: చూ, వస్త్రము. [చూ, సంతాపితము.

తాపితము. సం. విణ. తపింపఁజేయఁబడినది:

తాపితా. దే. వి: చూ, రూ-తాపిత.

తాపివాఁడు. వా. వి: చూ, రూ-తాపీవాఁడు.

తాపీ. దే. వి. నై. వి: చూ, రూ-తాపి.

తాపీవాఁడు. వా. వి. రూ-తాపివాఁడు. సున్నముపూయువాఁడు: చూ, సూనరి.

తాపు. దే. వి. 1.=స్థాపనమ్. అవలంబము: చూ, ప్రాపు. 2; నై. స. క్రి. 2. చెక్కు: చూ, వారు. 1; 3.=స్థాపన. ఏర్పఱచు: చూ, తాపించు. 1. [పత్త్రము.

తాబందు. దే. వి. పావడ, గాగర: చూ,

తాబేదారు. వా. వి. తనక్రింది సేవకుఁడు.

తామర. నై. వి. 1.=తామరసమ్. తామరపువ్వు, కమలము: చూ, పద్మము. 1; 2. మండలాకారకుష్ఠము. రూ-దామర, పడదామర, పొడదామర: చూ, మండలము. 3.

తామరకెంపు. ద్వ. వి. పద్మరాగమణి: చూ, రత్నము. 1. [సూర్యుఁడు.

తామరచెలి. ద్వ. వి. పద్మమిత్రుఁడు: చూ,

తామరతంపము. ద్వ. వి. రూ- తామర తంపర-తామరదంపము. 1. కమలషండము: చూ, పద్మము. 1; 2. అభివృద్ధి: చూ, సమృద్ధి.

తామరతంపర. ద్వ. వి. —పై.—

తామరదంపము. ద్వ. వి.—పై—

తామరతంపరలు. జా. సమృద్ధి. తామరవలె వృద్ధిగా నుండునవి. తామరలయొక్క సముదాయము. "అఖిలైకధర్మములు తామర తంపరలై చెలంగె." (విజయ); "ప్రబలి తామరతంపరలై పరిఢవిల్లి." (సారంగధర); "ఉత్తమతనయాదిసంపదలు తామరతంపరలై ప్రవర్ధిలన్." (కళాపూర్ణోదయము); "సంపదతామరతంపరయై పొదలెన్" (రామాభ్యుదయము). [పద్మము. 1.

తామరతీఁగె. నై. వి. కందారము: చూ,

తామరతూపరి. ద్వ. వి. (తామరతూపు + అరి): చూ, మన్మథుఁడు. [తంపము.

తామరదంపము. ద్వ. వి: చూ, రూ-తామర

తామరదుంప. ద్వ. వి: చూ, పద్మకందము.

తామరదుద్దు. ద్వ. వి. కర్ణిక: చూ, మిద్దె. 2 (చూ, పద్మము. 1.)

తామరపాకు. ద్వ. వి. (తామర + ఆకు) 1. పద్మపత్త్రము; 2. పత్త్రిపాత్రము: చూ, విస్తరి.

తామరపువ్వు. నై. వి. కమలము: చూ, పద్మము. 1.

తామరపూస. ద్వ. వి: చూ, తామరదుద్దు.

తామరపొక్కిలివాఁడు. ద్వ. వి. వెన్నుఁడు. సాంబ. దే. 4: చూ, విష్ణువు.

తామరబావి. నై. వి: చూ, సరస్సు. 1.

తామరజాయి. ద్వ. వి: చూ, తామరకెంపు.

తామరరేకు. ద్వ. వి. తామరపువ్వుయొక్క దళము: చూ, పద్మము. 1.

తామరసము. సం. వి. అ. న. 1.=తమ్మి. తామర: చూ, పద్మము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. రాగి: చూ, లోహము. 1.

తామలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి.

తామలిప్తము. సం. వి. అ. పుం. వేలాకూలమను దేశము: చూ, దేశము.

తామలిప్తి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై—

తామసమనువు. అం. మనువులు పదునలుగురిలో నొకఁడు: చూ, మనువులు.

తామసము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; విణ. 2. తమోగుణముగలది; దే. వి. (1) ఆలస్యము. పా. 4, ఆ. 11: చూ, విలంబము.1; సం.అం. 3. అస్త్రములుఏఁబదిమూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తామసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁకటి: చూ,

మేచకము. 1; 2. కటికచీఁకటిగలరాత్రి (అధికమైన తమస్సుగలది): చూ, రాత్రి; 3: చూ, పార్వతి. 1; వై. వి. (1)=తామసుఁడు. కోపి: చూ, రోషణుఁడు; (2) దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తామసించు. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు. జై. 3, ఆ. 10: చూ, వివరించు. 3.

తామసుఁడు. సం. విశే. 1. తమోగుణము గలవాఁడు; 2: చూ, రూ- తామసి. (2)

తామిస్రము. సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; అం. 2. చీఁకటిమయమైన నరకము, నరకములు ఇరువదియొకటింటిలోనొకటి: చూ, నరకములు.

తామేలు. దే. వి: చూ, రూ-తాఁబేలు.

తామ్రకము. సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

తామ్రకర్ణి. సం.వి.ఈ.స్త్రీ: చూ, తామ్రపర్ణి. 2.

తామ్రకుట్టకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రాగిపనివాఁడు: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తామ్రకృమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆరుద్రపురుగు: చూ, పురుగు.

తామ్రచూడము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోడి: చూ, పుంజు; 2. తామ్రచూడమను అభినయహస్త విశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3. అసంయుతహస్తములు నలుబదియైదింటిలోనొకటి: చూ, అసంయుత హస్తములు. [యోని *

తామ్రపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అశ్మ

తామ్రపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తామ్రపరియను నది. (తిరునల్వేలి జిల్లాలో నున్నది): చూ, నది; 2. పడమటిదిక్కునందుండెడు ఆఁడేనుఁగు, వరుణదిగ్గజముభార్య, రూ- తామ్రకర్ణి; చూ, హస్తి; అం. 3. దిగ్గజ భార్యలు ఎనమండ్రిలోనొకతె: చూ, దిగ్గజ భార్యలు. [చూ, హేమపుష్పము.

తామ్రపల్లవము. సం. వి. అ. పుం. అశోకము*:

తామ్రపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాకిదొండ*: చూ, దొండ.

తామ్రము. సం. వి. అ. న. 1. రాగి: చూ, లోహము. 1; పుం. 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విశే. 3. ఎఱ్ఱనిది: చూ, వర్ణిము. 6; అం. 4. ఒకానొకభస్మము: చూ, భస్మములు; 5. ఖండములు తొమ్మిదింటిలోనొకటి: చూ, ఖండములు.

తామ్రవృత్తము. సం. వి. అ. పుం. ఉలవ*: చూ, సరటి. (చూ, ధాన్యము.)

తామ్రాక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, పికము; విశే. 2. ఎఱ్ఱని కన్నులుగలది. [లోహము. 1.

తామ్రార్ధము. సం. వి. అ. న. కంచు: చూ,

తామ్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గురివెంద*: చూ, శ్వేతపాకి. [తాయిల్లము.

తాయము. దే. వి. తినఁదగిన మఱుఁగువస్తువు:

తాయి. వై. వి.=దాయీ-త్రాయస్త్రీ. తల్లి: చూ, మాత. 1.

తాయిత. ద్వ. వి. (రూ-తాయిత్తు-తాయెత-తాయెతు- తాయెత్తు- తాయెదు- తావీజు.) 1. జోబ్బ, కేయూరము: చూ, భూషణము. 2; 2. తల్లి బిడ్డలకుఁగట్టు రక్షాబంధనము: చూ, రక్ష. 2.

తాయిత్తు. ద్వ. వి.—పై.—

తాయిల్లము. వా. వి: చూ, రూ-తాయము. (గోదావరీమండలమున వాడుక) (ఏమనాృ అనుపదమువంటిది.)

తాయెత. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాయిత.

తాయెతు. ద్వ. వి.—పై.—

తాయెత్తు. ద్వ. వి. (తాయి + ఎత్తు)—పై.—

తాయెదు. ద్వ. వి.—పై.—

తార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బృహస్పతిభార్య: చూ, భార్య; 2. వాలిభార్య, సుగ్రీవుని భార్య (అని కొందఱు): చూ, భార్య; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; 4. ఓంకారము: చూ, ప్రణవము (చూ, ఓమ్); అం. 5. కన్యకలు అయిదుగురిలో నొకతె: చూ, కన్యకలు; దే. వి. (1) సుషిరవాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తారకమంత్రము. పా. శ్రీరామ మంత్రము: చూ, మంత్రము. 1. [చూ, స్కందుఁడు.

తారకజిత్తు. సం. వి. ద్. పుం. కుమారస్వామి;

తారకము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అ. న. 1. కంటి నల్లగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 2. రిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1; అ. న. 3. కన్ను: చూ, లోచనము; అం. 4. ఆకాశములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆకాశములు.

తారకాణ. దే. వి. (రూ-తారకాణము-తారుకాణము- తార్కాణ- తార్కాణము) మూదల-రూ-మూదలిక. దృష్టాంతము: చూ, రుజువు.

తారకాణము. దే. వి.—పై.—

తారకాణించు. దే. స. క్రి. రూ- తార్కాణించు, దృష్టాంతపఱచు. సా. 2. ఆ. 279: చూ, రుజువుపఱచు.

తారకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సరంగు; 2. తారకుఁడను రక్కసుఁడు: (తారకాసురుఁడు): చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 3. దాఁటించు వాఁడు.

తారణ. అం. 1. సంవత్సరములు అఱువదింటిలో నొకటి: చూ, సంవత్సరములు; సం. విణ. 2. తరింపఁజేయునది. [హారోడము.

తారటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఢడవ: చూ,

తారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తారటి.

తారతమ్యము. సం. వి. అ. న. తరతమ భావము, న్యూనాధిక్యము: చూ, వాసి. 4.

తారపీఁట. ద్వ. వి. ఎద్దు వెన్నుపై వేయుపీఁట: రూ-తారాపీఁట: చూ, పీఁట.

తారమంద్రప్రసన్నము. అం. అలంకారములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, అలంకారము. 3.

తారమంద్రము. అం. షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు.

తారమాక్షికము. సం. వి. అ. పుం. తైలవర్ణముగల తేనె: చూ, మధువు. 5.

తారమాక్షికముశుద్ధి. పా. నిమ్మపండ్లరసమున 3 దినములు భావనచేసి తీవ్రమైనయెండలో నెండించిన శుద్ధియగును.

తారము. సం. వి. అ. న. 1. వెండి: చూ, లోహము. 1; 2. కనుగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 3. రిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1; పుం. 4. పులుగడిగినముత్యము: చూ, రత్నము. 1; 5. ముత్తెము పులుగడుగుట; విణ. 6. తలలోనుంచి పలుకఁబడిన గొప్ప మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; దే. వి. (1) నాలుగుకాసులనాణెము: చూ, దమ్మము; (2) మౌక్తిక విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

తారలు. అం. 1. జన్మాది.—జన్మము, సంపత్తు, విపత్తు, క్షేమము, ప్రత్యక్కు, సాధనము, నైధనము, మిత్రము, పరమమైత్రి (9); 2. పురుషలక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు= నల్లగ్రుడ్లు.- తేనెవలెను తేనెటీఁగవలెను పచ్చనైయున్న శుభకరము): చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు=నల్లగ్రుడ్లు.— నల్లనైన భాగ్యవతి యగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు;

4. నాట్యోపయోగాంగములు 19లో నొకటి (చూ, అంగము. 9): చూ, నాట్యోపయోగాంగములు.

తారసము. దే. వి. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; 2. తలపాటు. జై. 5, ఆ. 415: చూ, యత్నము; విఱ. 3. సమీపించినది. స్వా. 5, ఆ. 81: చూ, సమీపము. 1.

తారసించే. దే. అ. క్రి. 1. రూ-తారసిలు-తారసిల్లు-తారు: చూ, సమీపించే; 2 : చూ, వ్యాపించే.

తారసిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—(సమీపించుటకు.—కళా. 8, ఆ. 91; వ్యాపించుటకు.-ఉ. రా. 1, ఆ. 127.)

తారసిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తారస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్చతమము.

తారాక్రియలు. అం. లేపనము, చలనము, పాతము, భ్రమణము, బ్రవేశనము, నివర్తనము, నిష్క్రమము, సముద్వృత్తము, ప్రాకృతము. (9).

తారాజేవ్వ. వా. వి: చూ, బాణసంచే.

తారాడు. దే. అ. క్రి. 1. (తారి + ఆడు): చూ, తిరుగులాడు; 2: చూ, జీరాడు.

తారాపథము. సం. వి. అ. పుం. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

తారాపేఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ- తారపేఁట.

తారాపేషణము. పా. (టెలెగ్రాఫీ)తద్వి.—ద్విముఖి తారాపేషణము, బహుముఖి తారాపేషణము, తారాహీన తారాపేషణము ఇత్యాది. (ఇట్లు రేడియో, టెలెఫోన్).

తారాబల నిర్ణయము. పా. జన్మనక్షత్రము మొదలు చంద్రుఁడుండు నక్షత్రమువఱకు పలుమాఱు తొమ్మిదినక్షత్రములు గణన చేయవలయును. అట్లు గణన చేయఁగా నవతారలగు. అట్టి తారలలో పరమమైత్రి మనఁగాఁ దొమ్మిదవతారతోఁగూడ సమ తారలు శుభ ఫలదములనియు మిగత జన్మ-విపత్-ప్రత్యక్-నైధనములనెడి నవమాది విషమ రిక్తతారలు నిషేధములనియు, ఇట్లు నిషేధింపఁబడిన జన్మాది నైధనాంత విషమతారలలో జన్మతారయందుఁ దృతీయ పాదము విపత్తారయందాద్య పాదము ప్రత్యక్తారయందు నాల్గవపాదము నైధనతార యందు రెండవపాదము నశుభకరములు గాన నీపాదములను నిషేధింపఁగా శేషించిన పాదములు దానపూర్వకముగ యాత్రోపాదేయములనియు నది యెట్లనిన.-జన్మతారకు శాకమును,విపత్తారకుగుడమును,ప్రత్యక్తారకు లవణమును, నైధనతారకు నువ్వులతోఁ గూడిన సువర్ణమును దానముచేసిరేని నిషిద్ధ వ్యతిరిక్తపాదములు శుభకరములు. (చూ, తారలు.)

తారాలగ్నము. పా. జన్మ బుతూద్యంతమును పండ్రెండు ఖండములుగా భాగించినయెడల నందు జన్మకాల నక్షత్రభుక్తి ఎన్నవ ఖండమునందుఁ బడునో యాఖండసంఖ్యను జన్మలగ్నము మొదలు లెక్కింపఁగా వచ్చు లగ్నము తారాలగ్నమనఁబడును. (లేక) జననకాల మహాదశాపరిమాణమును 12 భాగములుగ భాగించినయెడల నందు జననకాల మహాదశగర్భభుక్తి ఎన్నవ ఖండములోఁ బడునో జన్మ లగ్నమునకు నన్నవలగ్నము తారాలగ్నమగును.

తారి. వై. వి. ఆటాడించెడు సూత్రధారి: చూ, సూత్రధారుఁడు.

తారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య.

తారీఖు. వా. వి: చూ, రోజే: చూ, దినము.

తారు. దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు. రాఘ. 1, ఆ. 19; చూ, సంచరించే; 2. పోవు: చూ, వెళ్లు. 3; 3. కదియు. స్వా. 3, ఆ. 16: చూ, సమీపించే.

తారుకాణము. దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ.

తారుకొను. దే. స. క్రి. రూ-తార్కొను. 1. కదియు: చూ, పొరిపించే; పే్రి. 2. తాఱుకొలుపు. [తారఁజేయు.

తారుచే. దే. పే్రి. రూ-తార్చు. కదియించే,

తారుచేవాఁడు దే. వి. రూ-తార్చువాఁడు: చూ, దూతుఁడు. [ఖండములు.

తారుణి. అం. ఖండములు 9 లో నొకటి: చూ,

తారుణ్యము. సం. వి. అ. న. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1.

తారుపు. దే. వి. రూ-తార్పు. 1. తార్చుట; 2. బరిణె: చూ, పాత్రము. 6.

తారుపుకత్తియ. ద్వ. వి: చూ, రూ- తాపి కత్తియ.

తారుపుకత్తె. ద్వ. వి.—పై.— [నర. 66.)

తారుపుది. దే. వి.—పై.—(ఆం. పదా.

తారుమారగు. దే. అ. క్రి. రూ-తాఱు మాఱగు. ఆం. సం. మా. 66: చూ, వ్యత్యస్తమగు. [వ్యత్యయము.

తారుమారు. దే. వి. రూ-తాఱుమాఱు: చూ,

తారేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగదుఁడు: చూ, వానరము; 2. బుధుఁడు: చూ, రాహువు. 2. [ప్రిభా. 3, ఆ. 85.

తార్కాణ. దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ.

తార్కాణము. దే. వి.—పై.—

తార్కాణించే. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తారకాణించే. ప్రభా. 4, ఆ. 115.

తార్కిక ప్రమాణములు. అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శాబ్దము. (4).

తార్కికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తర్కశాస్త్రము తెలిసినవాఁడు: అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాసి.

తార్కొను: చూ, రూ-తారుకొను (కదియు.-పంచ. నా. 1, ఆ. 338; తార్కొలుపు.-భాగ. 3, స్కం. 927.)

తార్క్ష్యశైలము. సం. వి. అ. న. గరుడ పచ్చ ఱాళ్ళవలనఁ బుట్టినది: చూ, రసాంజనము.

తార్క్ష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.

తార్చు. దే. పే్రి: చూ, రూ-తారుచే.

తార్చువాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-తారుచేవాఁడు.

తార్పు. దే. వి: చూ, రూ- తారుపు.

తార్పులాడు. దే. అ. క్రి. (తార్పులు + ఆడు) (పెంపుడు పొట్టేలు కోడి మొదలగునవి) జెగడమాడు: చూ, వాటులాడు.

తార్పుకత్తియ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాపి కత్తియ.

తార్పుకత్తె. ద్వ. వి.—పై.—

తార్యము. సం. విణ. తరింపఁదగినది.

తాఱు. దే. అ. క్రి. 1. అడఁగు.ఉ,హరి. 3, ఆ. 58: చూ, సుక్కు. 4; 2: చూ, మఱుఁగు పడు.

తాఱుమాఱు. దే. వి. క్రమముతప్పుట: చూ, వ్యత్యాసము; విణ. 2. క్రమము తప్పినది: చూ, వ్యత్యస్తము.

తాఱుమాఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తాఱు మాఱు + పడు): చూ, వ్యత్యస్తమగు.

తాలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తాటికల్లు: చూ, సుర. 2.

తాలతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాలకి.

తాలధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2. భీష్ముఁడు: చూ, శాంతనవుఁడు.

తాలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మురయనెడు గంధద్రవ్యము*: చూ, రాజార్హము.

తాలభృత్తు. సం. వి. ద్. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

తాలమర్దలము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తాలము: చూ, రూ-తాళము.

తాలవ్యములు. పా. 1."ఇ ఈ చ ఛ జ ఝ ఞ య శ";2. ఇ ఈ ఎ ఏ లం గూడిన చేజేలు తాలవ్యంబులు.

తాలాంక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యమునా నది: చూ, నది. [రాముఁడు.

తాలాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల

తాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి; దే. వి. (1) పుస్తె. పాండు. 4, ఆ. 144: చూ, మంగళసూత్రము (చూ, భూషణము. 2.)

తాలించే. దే. స. క్రి. కూరలు మొదలగునవి తిరుగఁబోయు: తిరుగఁబోయు.

తాలింపు. దే. వి. 1. తిరుగఁబోఁత: చూ, సాతాళింపు; 2. తాలించినకూర. పాండు. 2, ఆ. 24: చూ, శాకము. 5.

తాలిక. దే. వి. మెలిక: చూ, లంకె.

తాలిబొట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, తాలి (1); 2. మంగళసూత్రపుబొట్టు, బొట్టు, మినుకు: చూ, భూషణము. 2.

తాలిమి. దే. వి. రూ-తాల్మి-తాళిక. 1. ఓరిమి: చూ, శాంతము. 1; 2. ధైర్యము. కళా. 7, ఆ. 206: చూ, స్థైర్యము. 1.

తాలిమికత్తియ. ద్వ. విశ. రూ-తాలిమికత్తె. క్షమావంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తాలిమికత్తె. ద్వ. విశ.—పై.—

తాలిమికాఁడు. దే. విశ: చూ, సహనుఁడు.

తాలీశవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తాలి.1. *.

తాలీసపత్రము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తాళిసపత్రి; 2: చూ, తాలి. 1.*.

తాలు. దే. వి. ఎన్నుతీసి యెండిపోయినపైరు, తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తాలుచే. దే. స. క్రి. రూ-తాల్చు. 1. ధరించే: చూ, వహించే; 2. నూలు పిరిపెట్టు; 3. తిరికలు చేయు; 4. దారములోనగు వాని పేను; 5. పిండిలోనగువానిని, మెతికలులోనగు వానిని చేటతో తట్టియెత్తు.

తాలుపు. దే. వి. ధరించుట, రూ-తాల్పు: చూ, పెట్టుకొనుట. [అంకిలి. 1.

తాలుమూలము. సం. వి. అ. న: చూ,

తాలువు. సం.వి. ఉ. న.=దాళువ-దవడ-దవుడ-దౌడ: చూ, సెలవి.

తాలువులు. అం. 1. పురుష లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి. (తాలువులు=సెలవులు.—పద్మదళసమమైన రాజగును. రక్తవర్ణము లైన ధనభోక్తయగును. నీలవర్ణములైన దరిద్రుఁడగును.): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి. (తాలువులు=సెలవులు.—ఎఱ్ఱగనున్న శుభపతియు అదృష్టవతియు నగును. తెల్లనైన దాసియగును. నల్లనైన దరిద్రురాలును, దుఃఖవంతురాలును అగును): చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

తాలూకా. వా. వి. పరగణా. జిల్లాలో నొక భాగము. "కాకినాడ తాలూకా."

తాలూకు. వా. వి. యొక్క;విణ. చెందినది;సంబంధించినది. "నాతాలూకు ఆస్తి."

తాల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తాలుచు (దారములోనగు వాని పేనుటకు.—ఉ, హరి. 5, ఆ. 131.)

తాల్పు. దే వి: చూ, రూ-తాలుపు.

తాల్మి. దే. వి: చూ, రూ-తాలిమి.

తావకాళ్లు. దే. వి. బ. (తావలము+కాళ్ళు) ఏతమెత్తువాఁడు కాళ్లుచేర్చుకొనుటకు అమర్చిన పట్టెలు: రూ-తావకోళ్ళు.

తావకీనము. సం. విణ. నీది, త్వదీయము.

తావకోళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, రూ-తావకాళ్లు.

తావడము. దే. వి. 1. రూ-తావళము. రుద్రాక్షలులోనగునవి గుచ్చిన హారము. నై. 8, ఆ. 170: చూ, భూషణము. 2; 2. కందుకము: చూ, బంతి. 3.

తావత్. సం. అవ్య. 1. అంతయు: చూ, యావత్తు; 2: అందాఁక. అందనుక; 3. అంతమాత్రము;4. ప్రశంసనార్థకము:చూ, సెబాసు; 5. పున్నమ అమవసలు.

తావత్తు. వా. వి. తకారములోనగు అక్షరముల క్రిందవ్రాయఁబడు ద్విత్వము "—" "అత్త, "కత్తి, తుత్తుమురు, బత్తెము, ముత్తి" మొ.

తావరము. నై. విణ.= స్థావర. స్థిరమైనది, స్థిరమైయుండునది.

తావలము. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఆధారము. భార. ఆర. 5, ఆ. 47: చూ, ప్రాపు; 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

తావళము. దే. వి: చూ, రూ-తావడము.

తావారము. దే. వి: చూ, రూ-తాళ్వారము.

తావి. దే. వి. 1. పరిమళము: చూ, వాసన. 1; 2. కమలధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తావిగట్టు. ద్వ. వి. మలయపర్వతము: చూ, పర్వతము.

తావిగుబ్బలి. ద్వ. వి.—పై.—

తావితోఁ బెనఁచినది. ద్వ. విణ. వంటచేయఁబడినది. పొనటినది, పొగటినది: చూ, సంస్కృతము. 6.

తావినూనె. దే. వి. తావిగలనూనె, అత్తరు: చూ, పరిబోధనము. [చూ, వాయువు.

తావిమోపరి. దే. వి. గంధవహుఁడను గాలి:

తావివిలుకాఁడు. దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తావీజు. వా. వి: చూ, రూ-తాయితు. 1—2.

తావు. నై. వి.=స్థానమ్. రూ-టావు. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; వా. వి. 3. ఒకబందు కాగితము: రూ-టావు-తావు;4:చూ,వటపత్రము.

తావుకొను. దే. అ. క్రి. నెలకొను: చూ, స్థిరపడు.

తావేజు. వా. వి: చూ, రూ-తావీజు.

తావేలు. వా. వి. తహవ్వేలు; రజువు; ఆరా.

తాసికీలు. వా. వి. బ. కొండెములు.

తాసీలు. వా. వి. బ.—పై.— [దారు.

తాసీలుదారు. వా. వి: చూ, రూ-తహశ్శీలు

తాహతు. వా. వి. గొప్ప, మరియాద.

తాళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తాటిచెట్టు: చూ, తాడి. 1.

తాళకము. సం. వి. అ. న. 1. పర్వత ధాతు విశేషము; 2: చూ, హరిదళము; 3. తొగరిమన్ను: చూ, సురాష్ట్రజము. 2; 4. చిన్నము: చూ, బీగము; పా. 5. ఇదిసున్నపుసెతో డోలాయంత్రమున రెండు జాములు వండిన శుద్ధియగును; అం.6. తాళకభస్మము: చూ, భస్మములు.

తాళకళలు. అం. చంచత్పుటము-రూ-చాచత్పుటము, షట్పితాపుత్రిక, సంపద్వేష్టము, ఉద్ఘట్టము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళక్రియలు. అం. మార్గక్రియలు, దేశ్య క్రియలు. (2).

తాళగించే. నై. అ. క్రి. తాళమువేయు. లక్ష్మీ. 2. ఆ. 82: చూ, తాళించే. 1. 2.

తాళగిరి. నై. వి. తాళమువేయువాఁడు: చూ, సీకారి.

తాళజాతులు. అం. చతురశ్రము, తిశ్రము, మిశ్రము, ఖండము, సంకీర్ణము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళపత్రము. సం. వి. అ. న. 1: ఆకు, కమ్మ, తాటాకు; 2. చెవ్వాకు: చూ, భూషణము. 2.

తాళప్రాణములు. అం. గాంధర్వ వేదమునందలి తాళాధ్యాయమునందున్నవి. 10.— కాల ప్రాణములు 12, మార్గప్రాణములు(తాళమార్గములు)6. నిశ్శబ్దక్రియలు4+ దేశీయక్రియలు 4=8, అంగప్రాణములు6, గ్రహప్రాణములు 4, జాతిక్రియలు 5, ముఖ్యకళాప్రాణములు 5 + జన్యతాళములు 96=101, లయప్రాణములు 3, యతిప్రాణములు 6, ప్రస్తార ప్రత్యయ ప్రాణములు19. మొత్తము (170) మఱియు సూడకములు (సూళాదిసప్త తాళములు) 7— వాద్యములు 4, తతవాద్యములు 20, ఆనద్ధవాద్యములు 18, సుషిర వాద్యములు 10, ఘనవాద్యములు 6, పంచ మహావాద్యములు 5. మొత్తము (63.) (చూ, స్వరము. 2.) చూ, ఉపవిద్యలు.

తాళమార్గములు. అం. (మార్గప్రాణములు.) దక్షిణము, వార్తికము, చిత్రము, చిత్రతరము, చిత్రము6. అతిచ్ఛిద్రము, 7. (అతిచిత్రతమము)

తాళము. సం. వి. అ. న. రూ-తాలము. 1: చూ, బీగము. (పుం. అనికొందఱు); పుం. 2. పాడునపుడు చేతులతో చేఱచెడు చేఱపు. తద్విశేషములు.-తాళప్రాణ కళా భేదములు - (సం.—ప.) అద్వితీయకము, అప్రతితాళము, అవిజ్ఞేయము, ఉత్తరక్రీడ, ఉద్ఘట్టము, ఉద్దీక్షణము, ఉద్దీర్ణము, ఏక తాళము, కరుణాఖ్యము, కల-రూ-కళ, కాష్ఠ, కుడుక్కకము, కృష్ణ, క్రియ, క్రీడము, ఖండము, గరుడతాలము, తాళ తృతీయకము. మొ. (చూ, స్వరము. 2,) తాళమానాష్ట లవకాలము. (సం. ప.)— కాష్ఠ; తాళప్రాణక్రియాభేదము.(సం.ప.)- ఆవాపము; తాళాప్రాణ జాతివిశేషము.— (సం. ప.)-ఖండము; ఎనిమిది యక్షరముల కాలము.- (సం. ప).—ఆదితాళము; నృత్త గీతాదులకాలము.—: చూ, ఘనము. 1; లఘ్వక్షరముయొక్క చతుర్థభాగోచ్చారణము చేయునంతటికాలము.-త్రుటి. (మిగత విశేషాంశములకు 'స్వరము. 2.' చూడుము.) 3.=తాడి. రూ-తాడము. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము; 4. కత్తిపరుజో: చూ, పిడి. 2; 5. తాళము వేసెడు కంచువాద్యము: చూ, వీణె; 6. లోడి తెడుకంటె హెచ్చే; 7. యక్షధూపము; చూ, సర్జరసము; 8: చూ, హరిదళము; 9. విల్లు: చూ, బాణము. 1; 10. అఱచెయ్యి: చూ, హస్తము; అం. 11. సశబ్దక్రియలు నాలుగింటిలోనొకటి: చూ, సశబ్దక్రియలు; 12. ఘనవాద్యములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, ఘనవాద్యములు; 13 ప్రణవనాదములుపదింటిలోనొకటి: చూ, ప్రణవనాదములు; దే. వి. (1) మల్లబంధ విశేషము. భార. విరా. 2, ఆ. 19: చూ, మల్లశాస్త్రము; నై. వి. (2)=తాల. తలుపు లోనగు వానికి వేసెడు తాళము: (చూ, తాళము. 1.) చూ, బీగము.

తాళముచెవి. వా. వి. తాళమువేయుటకును తీయుటకును తగిన సాధవగు పనిముట్టు(కీ): చూ, బీగము.

తాళములు. అం. ధ్రువము, మఠిమును (మఠ్యము), రూపకము, త్రిపుట. జంపె, అట, ఏకము (7): (చూ, తాళము. 2.)

తాళమూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నేలతాడు*: చూ, శిలీంధ్రికము.

తాళవర్జితము. అం. గాయకదోషములు 14 లో నొకటి: చూ, గాయకదోషములు.

తాళవృంతము. సం. వి. అ. న: చూ, విసనకఱ్ఱ.

తాళశ్రుతీయకము. సం. వి. అ. పుం. తాళ ప్రాణకళాభేదము: చూ, తాళము. 2.

తాళసపత్రము. సం. వి. అ. న.=: చూ, తాళిస పత్తిరి.

తాళాంగములు (అంగప్రాణములు). అం. అను ద్రుతము (విరామము), ద్రుతము, లఘువు, గురువు, ప్లుతము, కాక పాదము. (6)

తాళాధిరోహణన్యాయము. పా. తాటిచెట్టెక్కువాని నెంతదనుక నెగఁదోయుదురనురీతి.

తాళాధ్యాయము. పా. 1. శివశక్తుల సామరస్యాత్మక రూపమే తాళము. మఱియు ఘాతజధ్వనులతో తన్మధ్యస్థము లయిన విరామకాలములతోనయిన నృత్యగీతవాద్య కాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. దీనిని గుఱించి తెలుపునది తాళాధ్యాయము; వా. 2. కొట్టుట, తన్నుట. "నీకు పాఠము రాకున్నచో తాళాధ్యాయముతప్పదు."

తాళాలు. వా. వి.బ: చూ, కన్నాత. ఆం. భా. ద్వి. 207. (తాళములు)

తాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=తాడి*: చూ, శ్రీతాళము; దే. వి. రూ-తాళీ. (1) పతకము, హారము నడుమనుండెడు రత్నపు బిల్ల: చూ, భూషణము. 2; (2) రూ-తావడము-తావళము, ఒకానొక హారము. ఉ, రా. 5, ఆ. 305: చూ, భూషణము. 2.

తాళించే. దే. స. క్రి. 1. జూదమాడునపుడు క్రింద వేయుటకై పాచికలను చేతనుంచుకొని యిటు నటు త్రిప్పు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 64; పై. అ. క్రి. 2. తాళమువేయు. లక్ష్మి. 2. ఆ. 82: తాళగించే, పరువువేయు.

తాళిక. దే. వి. 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1; విణ. 2. చోలినది: చూ, శాంతము. 3.

తాళికయగు. దే. అ. క్రి. తాళు: ఆఁటు.

తాళితాఁకు. దే. అ. క్రి. మూర్ఛిల్లు. సాంబ. మా. 42: చూ, సొమ్మసిల్లు.

తాళిసపత్తిరి. వై. వి.=తాళిసపత్రి. (సం. ప)-తాళీసపత్రము- రూ-తాళసపత్రము. (జ్వరహరము. అగ్ని దీప్తినిచ్చును. శ్లేష్మహరము. తాళిసాది చూర్ణములలో నిది కలియును. బంగాళా దేశములోని స్త్రీలకు ప్రసవించిన తరువాత నిది టానిక్ గా(బలముకలుగుటకు) నిచ్చెదరు.

తాళిసము. అం. ఒకానొకభస్మము: చూ, [భస్మములు.

తాళిసాదిచూర్ణము. పా. తాళిసపత్రము, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క, వాయువిళంగాలు, తవాక్షీరి, జాపత్రి, జాజికాయలు, శొంఠి, పిప్పలి, మిరియాలు, కరక్కాయలు, తాడికాయలు, ఉసిరికపప్పు, ఏలక్కాయల లోని గింజలు, రససిందూరము వీనిని సమభాగములుగ చూర్ణించేది.

తాళీ. దే. వి: చూ, రూ-తాళి (1) (2). (హారవిశేషమునకు.-అచ్చ. సుం, కాం. 34.)

తాళీకుఁడు. దే. విణ. కార్యకర్త: చూ, వ్యవహర్త. 2.

తాళు. దే. అ. క్రి. 1: తాళికయగు: చూ, శాంతించే; 2: చూ, సహించే; 3. ఆత్రపడకవిచారించే:రూ-తాళుకొను,నిదానించే, నిబ్బరించే.

తాళుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—

తాళ్ళపాము. వా. వి. 1. ఒకానొక బాలక్రీడ: చూ, బాలక్రీడ; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. (ఇట్లుతాడిల్లిపాము)

తాళ్వారము. దే. వి. రూ-తావారము. స్తంభముల మీఁదికి దించిన సోపా: చూ, ?దనము. 1.

తి

తి. పా. వ్యాకరణంబున.-1. అజ్ఝు మొదలగుశబ్దంబుల తివర్ణంబంతాగమంబును రేఫంబున కొక్కటికి లోపంబునగు; 2. విభక్తి పరంబగునపుడు గోయిపస్త్రిభృతులతుది యక్షరంబు తివర్ణంబగు; 3. టి-తివర్ణంబులు పరంబులగునపు డుత్వంబున కిత్వంబగు; 4. టి వర్ణంబు పరంబగునపుడు క్రిందు- మీఁదు- ముందు పువర్ణంబుల యుత్వంబున కత్వంబగు; 5. ఔపవిభక్తికములతృతీయాసప్తములకత్వంబాదేశంబు బహుళంబుగానగు. (4—5 అర్థంబుల యంశంబులు'తి.'కి సంబంధించినవిగాన నిటవివరింపఁబడియె.)

తింట. దే. వి. తినుట: చూ, సాపాటు.

తిండి. దే. వి. 1. భోజనము: చూ, సాపాటు; 2. ఆహారము. జై. 3, ఆ. 34: చూ, సాదము. (1).

తిండికత్తియ. ద్వ. విణ. రూ-తిండికత్తె. తిండిపోతు: చూ, స్త్రీ. [భక్షకుఁడు.

తిండికాఁడు. దే. విణ. రూ-తిండీఁడు: చూ,

తిండిపోతు. దే. విణ. 1: చూ, తిండికత్తియ; 2: చూ, తిండికాఁడు.

తిండీఁడు. దే. విణ: చూ, రూ-తిండికాఁడు.

తిండుకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్నిమేడి*.

తింతిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చింత*: చూ, బహుపత్రి.

తింతిడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై:—

తింతిడము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, తింతిణి*; న. 2. చింతపండు: చూ, తింత్రిణీకము.

తింతిడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1: చూ, తింతిణి*: 2. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4.

తింతిడిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తింతిణి*.

తింతిడీకము. సం. వి. అ. న: చూ, తింతిడము.

తింతిలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిణి*:

తింతిలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—. పై.—

తింత్రిడీకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తింతిడీకము-తింత్రిణీకము.

తింత్రిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిణి*:

తింత్రిణీకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తింత్రిడీకము. [చూ, ఆసవములు.

తింత్రిణ్యాసవము. అం. ఆసవములలోనొకటి:

తిందుకము. సం. వి. అ. పుం. =చూ, తుమ్మికి- తుమికి: (ఆషాఢమాసమందు చెట్టుమొదటను గొప్పుతవ్విన పరిమళయుక్తములు, మధురయుక్తములు అగు గొప్ప సండ్లు పండును: చూ, దోహదశాస్త్రము.)

తికమక. దే. వి. 1. కలఁత. సా. 1. ఆ. 94: చూ, సంతాపము; 2: చూ, సంభ్రమము; 3. అంగములయొక్క అస్వాధీనత. భాగ. 6, స్కం. 308.

తికమకగొను. దే. అ. క్రి. (తికమక + గొను) 1: చూ, సంభ్రమించు. భాగ. 6, స్కం. 275; 2. అంగములయొక్క అస్వాధీనతను పొందు: తికమకలాడు.

తికమకలాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తికమః. వై. వి. 1.=తిక్రి. ముడ్డిపూస: చూ, రూ-టి; వై. స. 2.=తిక్రి. మూఁడు: చూ, మూఁడు.

తికోషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తిమి. 2.

తిక్క. దే. వి. రూ- తిక్రి. 1. పిచ్చి: చూ,

వెఱ్ఱి. 1; 2. పిచ్చివాఁడు: చూ, వెఱ్ఱివాఁడు; 3: చూ, పైత్తము (చూ, ధాతువు.)

తిక్క_గొను. దే. అ. క్రి. (తిక్క_ + కొను) పిచ్చెత్తు: చూ, వెఱ్ఱెత్తు.

తిక్క_టిమక్క_ట. దే. వి. కలఁత: చూ, సంతాపము. [తిక్క_ణిక.

తిక్క_టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ_

తిక్క_డి. దే. వి. నూలువడికెడు చిప్పకదురు: చూ, తర్క్కు_వు. [పగడము.

తిక్క_ణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మట్టి

తిక్క_న. అం. కవులు ముగ్గురిలోనొకఁడు: చూ, కవులు.

తిక్క_శంకరయ్య జా. పట్టు వీడని వాఁడు

తిక్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కటుకరోహిణి*: చూ, శకులాదని. 1.

తిక్తకర్కో_టకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కందవల్లి*: చూ, వంధ్యాకర్కో_టకి.

తిక్తగుంజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కానుగ *: చూ, శాదఘ్నము.

తిక్తబీజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్ద చేఁదు అనుగు *: చూ, సొఱ.

తిక్తము. సం. వి. అ. న. 1. చేఁతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల; పుం. 2: కనరు, చేఁదు. (సం. ప).—కటువు; విణ. 3. సుగంధముగలది, కషాయము, సురభి: చూ, వాసన; 4. చేఁదైనది.

తిక్తవారము. సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెదల మైథునము: చూ, సంయోగము; 2. పిశాచము పట్టినమనస్సు: చూ, హృదయము. 2.

తిక్తశాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము; 2. చెండ్రి*: చూ, వెలిచెండ్రి. [చూ, సొఱ.

తిక్తాలాబువు. సం. వి. ఉ. పుం. చేఁతిసొఱ*:

తిగ. వై. స.=త్రికమ్. రూ-తివ-తీ. "తే. ఉన్నవాఁడీతఁడే తిగ-కన్ను లేని, శంభుఁడవుమేను." (చంద్రాలోకము. 15): చూ, మూఁడు.

తిగకంటి. ద్వ. వి (తిగ + కన్ను) ముక్క_ంటి. అచ్చ. అ, కాం. 13: చూ, శివుఁడు.

తిగకాళ్ళ దేవర. ద్వ. వి. నిప్పు: సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1.

తిగపోర్లుదాయ. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. (ఇట్లు తిగపోర్లు వేఁటకాఁడు.)

తిగవంచ. ద్వ. స. రూ-తీవంచ: చూ, నాలుగు.

తిగియు. దే. స. క్రి. రూ-తివియు. ఆకర్షించే: చూ, రెమ్ము.

తిగుచే. దే. స. క్రి. రూ-తివుచే.

తిగుచేవాఁడు. ద్వ. వి: ఈడ్చువాఁడు. (సం.ప) —కర్షకుఁడు-రూ-కార్షకుఁడు.

తిగ్మము. సం. వి. అ. న. 1. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; విణ. 2. వేఁడిమికలది: చూ, వేఁడిమి. [భార.విరా.5.ఆ.154:చూ,గాశి.1.

తిట్ట. దే. వి. గుట్ట. భార. ద్రోణ. 5, ఆ. 193;

తిట్టాట. దే. వి: చూ, శాపము. 1.

తిట్టాడు. దే. స. క్రి. (తిట్టు + ఆడు) తిట్టు: చూ, శపించే.

తిట్టు. దే. వి. 1: చూ, తిట్టాట. పాండు. 5, ఆ. 270; 2. అపదూఱు: భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 331: చూ, నింద. 1; స. క్రి. 3: చూ, తిట్టాడు. కళా. 4,ఆ.19; 4. దూఱు: చూ, నిందించే. [వీటిబోవు.

తిట్టుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిట్టు + పడు): చూ,

తిట్టుపాటు. ద్వ. వి: చూ, తిట్టు. 2.

తిడిమ్మి. దే. వి. 1. రథము పాఱునప్పటి మ్రోఁత యందగుధ్వన్యను కరణము: చూ, హుహూహూ; 2. రథము పాఱునప్పటి మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

తిణింగిణి. అం. విన్నాణములు 32 లో నొకటి: చూ, విన్నాణములు.

తిణిఁగి. అం.—పై.—(ఇట్లుసింగిణి.)

తితఉవు. సం. వి. ఉ. పుం. నః రూ-తీతఉవు. చాలని. (తె. ప).—జల్లి-జల్లెడ.

తితిక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 2; అం. 2. శమాదులు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, శమాదులు.

తితిక్షువు. సం. విణ. ఉ: చూ, సహనుఁడు.

తిత్తి. వై. వి.=తిత్తి. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్రి; 2. మృగములతోలు. స్వా. 4, ఆ. 60: చూ, బెరడు. 1; 3. ఒలిచి సుతిపో యుట కేర్పఱచినతోలు: చూ, బెరడు. 1; 4: చూ, తత్తెర; 5. కత్తులతిత్తి: చూ, హడపము. 2; 6. వక్కాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 2; 7. అసిమి: చూ, సంచి.

తిత్తికాఁడు. వై. విణ: చూ, సుతికాఁడు.

తిత్తిరి. సం. వి. ఇ. పుం=:చూ, తీతువు.

తిథి. సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1.=తేది. పాడ్యమిలోనగునది. (శుక్లపక్షము మొదటనుండి క్రమముగా ఐదేసి తిథులు నంద, భద్ర, జయ, రిక్త, పూర్ణ యను నామములుకలవి యగును.):చూ,తిథులు;2.ఆబ్దికము,శ్రాద్ధదినము:చూ,సాంవత్సరికము;అం. 3. పంచాంగములలోనొకటి:చూ, పంచాంగములు :(చూ, అంగము. 9); 4. దినాంగములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, దినాంగములు; 5.తద్వి.— మూఁడువారములుకూడినతిథికి.- అవమము, త్రిద్యుస్పృక్కు: (చూ, దినము)

తిథిప్రణి. సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తిథులకు అధిపతులు. పా. పాడ్యమికి-అగ్ని, వి-బ్రహ్మ, త-పార్వతి, చ-విఘ్నేశ్వరుఁడు, పం- ఆదిశేషుఁడు, ష- కుమారస్వామి, స-సూర్యుఁడు,అ-శివుఁడు, న-అష్టవసువులు, ద-దిగ్గజములు, ఏ-యముఁడు, ద్వా-విష్ణువు, త్ర-మన్మథుఁడు, చతు-కలిపురుషుఁడు, పౌ-చంద్రుఁడు, అమా-పితృదేవతలు.

తిథులు. అం. తిథులు చంద్రునివలన నేర్పఱుపఁబడినవి. తిథియనఁగా అఱువదిగడియలచే విస్తరింపఁబడునది. (పాడ్యమి మొదలగువాని సంజ్ఞలును, పర్యాయపదములును "హరివాసరము" అను పదము కడఁజూచికొనవలెను.) :(చూ, తిథి)

తినాసము. వై. వి.=తినిశము. నెమ్మి*:చూ, స్యందనము.

తినిపించు. దే. స. క్రి. తినునట్లుచేయు.

తినిపించువాఁడు. దే. వి: చూ, ఆశయిత.

తినిశము. సం. వి. అ. పుం.=:చూ, తినాసము.

తిను. దే. స. క్రి: చూ, సాపడు.

తినుకు. దే. వి. 1. ముక్కి-ముక్కి విష్టించుట: చూ, యాతన; అ. క్రి. 2. ముక్కి-ముక్కి విష్టించు: చూ, విష్టించు.

తినుట. దే. వి. తినఁబడుట: చూ, భుక్తము. 1.

తినువాఁడు. దే.వి.కుడుపరి:చూ,మ్రింగువాఁడు.

తిన్న. దే. విణ. 1 మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము; 2. యుక్తము. పాండు. 2, ఆ. 121: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మ, నిమ్మళము: చూ, స్వస్థము; 4. సూటి, ఋజువు (అనియు): చూ, లక్ష్యము. 1; 5. సౌమ్యము. భార. సౌ. 1, ఆ. 80: చూ, సవరణ-రూ-సవరణము: (చూ, సౌమ్యము.)

తిన్నఁగా. దే. ద్ర: చూ, ఒయ్య. 1.

తిన్నఁదనముగలవాఁడు. దే. వి:చూ, సరళుఁడు.

తిన్నన. దే. వి. 1. మనోజ్ఞత. ఆం, భా. తృ. 14: చూ, హృద్యము; 2. యుక్తత: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మన, స్వస్థత: చూ,

స్వస్థము; 4. మయివడి-రూ-మెయివడి-మైవడి: చూ, సౌమ్యత; 5. ఋజుభావము. పాండు.3,ఆ. 94: చూ,హృద్యము

తిన్నియ. దే. వి. రూ-తిన్నె-తీనియ-తీనె. అచ్చ. అ, కాం. 10: చూ, వేదిక.

తిన్నె. దే. వి. 1.—పై.—; 2. గవనివాకిట వాటముగ నేర్పఱచిన మట్టిదిబ్బ, హస్తినఖము: దిబ్బ.

తిపరతాండము. వా. వి. మనస్సునకు కుదురుపాటులేకుండఁ జేయుట. (తిపరతాండ్రము అనియు)

తిపిరి. వా. వి: చూ, సొఱకాయ.

తిపిరికిన్నెర. వా. వి. సొఱకాయచే రచించిన వాద్యము: చూ, వీణె.

తిపురుకట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే.

తిప్ప. నై. వి.=ద్వీప. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. చిన్నకొండ: చూ, పర్వతము; 3. ఉడ్డ. వసు. 1, ఆ. 137: చూ, రాశి. 1.

తిప్పకాయ. దే. విణ. ఆకతాయ: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2. (ఇట్లు డిప్పకాయ)

తిప్పతీఁగ. దే. వి. రూ-తిప్పతీఁగె *: చూ, సోమవల్లి (దీనినుండి తిప్పసత్తు తీయుదురు. ఇది జ్వరములమీఁద పనిచేయును.)

తిప్పతిమ్మరి. ద్వ. వి. 1. కోఁతి. అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 28: చూ, వానరము; 2. కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిప్పవిల్లు. ద్వ. వి. ఇక్షుకము*: చూ, బాణ.

తిబిరి. దే. వి. 1 మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము; విణ. 2. అల్పము: చూ, స్వల్పము; వా. వి. 3. లెక్కలోనిపొరపాటు.(తేడా)

తిబ్బి. దే. వి. ముందటికి కుట్టు పోనిచ్చేచే వెనుకకు మరలించి మరలించి కుట్టెడు గట్టికుట్టు: చూ, స్యూతి. 1.

తిమి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నూఱుయోజనముల పొడవుగలచేప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మున్నీరు: చూ, సముద్రము.

తిమింగిలము. సం. వి అ. పుం. తిమిని మ్రింగెడుచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిమిటము. సం. వి. అ. పుం. నాటామ్రమను ఫలవిశేషము: నాటామ్రము, నేటుపు.

తిమితము. సం. విణ. 1.తడిసినది: చూ,వోదము. వా. నై. వి. (1)=స్తిమితము. నెమ్మది.

తిమిరము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-తీమిరము. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కంటితెవులు: చూ, బిడాలము. 2; 3.=తిమిరి. రూ-తిమ్మిరము: చూ, తిమ్మిరి.

తిమిరి. నై. వి.=తిమ్మిర: చూ, రూ- తిమ్మిరి. (దేశ్యమని శ. ర.)

[మత్స్యము. 1.

తిమిరిమీను. ద్వ. వి. ఒకరకముచేప: చూ,

తిమితిమింగిలము. జా. తిమినిమ్రింగినచేపను మ్రింగెడుపెద్దచేప (గుడిని గుడిలోని లింగమును మ్రింగెడి యూహగల వానియందు వాడెదరు)

తిమురు. నై. వి.=తిమ్మిర.1: చూ, రూ-తిమ్మిరి (ద్వేశమని శ. ర); దే. వి. 2. గర్వము: చూ, హంకారము; అ. క్రి. 3: చూ, సంభ్రమించే; 4: చూ, విజృంభించే; 5. ఒళ్లువిఱుచే; 6. గర్వించే: చూ, హంకరించే.

తిమురుకొను. దే. అ. క్రి. ఆగ్రహముతో పెనఁగులాడి వదలించుకొను.

తిమురుపట్టు. దే. అ. క్రి. కొఱడుపాఱు.

తిమ్మ. దే. విణ:చూ,తిన్న.3. [చూ,వానరము.

తిమ్మఁడు. దే. వి. (తిరుమల+ఁడు) కోఁతి:

తిమ్మదియ్యము. దే. వి. (తిమ్మ+తియ్యము) రత్యత్పత్తి: చూ, సంయోగము.

తిమ్మన. దే. వి. 1. స్వస్థత: చూ, స్వస్థము; 2.మంజులము. ఆం. సం. మాన. 52: చూ, హృద్యము; 2. ఒకానొకకవి. "ముక్కుతిమ్మనార్య ముద్దుపలుకు." పాం. పీఠిక.

తిమ్మనము. నై. వి.=తేమనమ్. చల్లపులుసు: చూ, మజ్జిగ.

తిమ్మిని బ్రహ్మిని బ్రహ్మిని తిమ్మినిఁజేయువాఁడు. జా. తలలు తీసి తలలు పెట్టు (మార్చు)వాఁడు.

తిమ్మప్ప. ద్వ. వి. వేంకటేశ్వరస్వామి. రూ-తిమ్మప్పఁడు: చూ, వేలుపు.

తిమ్మప్పఁడు. ద్వ. వి. (తిరుమల + అప్పఁడు) —పై.—రా, వి. 1, ఆ. 26.

తిమ్మవడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిమ్మ + పడు) సేదదేఱు: చూ, రెక్కొను. [తిమ్మిరి.

తిమ్మిరము. సం. వి. అ. న.=తిమురు: చూ,

తిమ్మిరి. నై. వి.=తిమ్మిర. స్పర్శము తెలియని రోగము) (రూ-తిమిరి-తిమురు) (దేశ్యమని శ.ర): చూ, బోమ.

తిమ్మ. వా. స. క్రి: చూ, దీవించు.

తియ్య. దే. విశే. కమ్మనిది. లక్ష్మీ. 1, ఆ. 47: చూ, మధురము.

తియ్యఁబోఁడి. దే. వి. (తియ్య + పోఁడి) 1. చెఱకువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తియ్యకంద. మి. వి. కనరులేనికంద, చిరుగడము*: చూ, సూరణము.

తియ్యగూర. ద్వ. వి. (తియ్య + కూర) పులుసు చేరని కమ్మగూర. కాశీ, 7, ఆ. 186: చూ, వ్యంజకము. 1: (చూ, శాకము. 1.)

తియ్యఁదనము. దే. వి. కమ్మన: చూ, మధురము. [మ్మ*: చూ, రక్తబీజకము.

తియ్యదానిమ్మ. ద్వ. వి. తియ్యనివిత్తులుగలదాని

తియ్యన. దే. వి: చూ, తియ్యఁదనము (విశేషణమగుచో "తియ్యనిపలుకులు")

తియ్యనినోరఁ జేఁదుమేయుట. జా. మంచివాఁడై యుండియుఁ జెడ్డతనముచూపించుట. "నీయట్టి గట్టి దొరకు నుచితంబే తియ్యని నోరంజేఁదు మేయుట నాయంబుగాదని." (ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.) [రాంకము.

తియ్యనిమ్మ. దే. వి. కమ్మనిమ్మ*: చూ, శర్క-

తియ్యమాను. దే వి. చెఱకు, రూ-తీయమ్రాను. మధుతృణము*: చూ, రసాలము. 3.

తియ్యమామిడి. దే. వి. ఎలమావి, సహకారము* చూ, మామిడి.

తియ్యము. దే. వి. (రూ-తియ్య-తియ్యన-తీయ-తీయము.) 1. ప్రియవచనము. ఉ.హరి.5, ఆ. 31: చూ, శబ్దము. 2; 2. ప్రేమము. భార. అర. 6, ఆ. 184: చూ, స్నేహము. 1; 3. మంజులము. ఆం, భా. తృ. 14: చూ, హృద్యము. [శిగ్రువు. 1.

తియ్యమునగ. ద్వ. వి. ఎఱ్ఱమునగ*: చూ,

తియ్యమ్రాను. దే. వి: చూ, రూ-తియ్యమాను.

తియ్యవిలుకాఁడు. దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తిరగలి. దే. వి: చూ, రూ-తిరుగలి.

తిరపడు. నై. అ. క్రి. (తిరము + పడు): చూ, స్థిరపడు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 91. [4, ఆ. 162.

తిరము. నై. విశే.=: చూ, స్థిరము. ఉ, హరి.

తిరశ్చీనము. సం. విశే. 1. అడ్డముగాఁబోవునది; అం. 2. గ్రీవాభేదములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, గ్రీవాభేదములు.

తిరస్కరించు. సం. స. క్రి: చూ, భంగించు.

తిరస్కర (రి) ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=తెర: చూ, వస్త్రము, [చూ, వహేలనము.

తిరస్కారము. సం. వి. అ. పుం. తెగడిక:

తిరస్కృతము. సం. విశే. తెగడఁబడినది: చూ, వహేలనము. [స్కారము.

తిరస్క్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తిర

తిరస్తు. అం. (రాష్ట్రము) రాజ్యాంగములు ఏడింటిలోనొకటి: చూ, రాజ్యాంగములు.

తిరి. దే. వి. జేడ. ఉ. రా. 3, ఆ. 106: చూ, వేనలి. 1; 2. సుడి: చూ, సుడి. 1.

తిరిక. దే. వి. మెలిక: చూ, లంకె.

తిరిగివచ్చు. దే. అ. క్రి. 1. ప్రదక్షిణమగు: చూ, వలగొను; స. క్రి. 2. పరివేష్టించు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 169: చూ, వేష్టించు.

తిరితీపులాడు. దే. అ. క్రి. (తిరితీపులు+ఆడు) పెనఁగులాడు: చూ, పెంటిగొను.

తిరిపగాఁడు. దే. వి.(తిరిపము + కాఁడు)(రూ-తిరిపరి-తిరిపె-తిరిపెగాఁడు) భిక్షుకుఁడు: చూ, యాచకుఁడు.

తిరిపగొట్టు. దే. విణ. విడువని బిచ్చెగాఁడు, అవిరక్తభిక్షుకుఁడు: చూ, యాచకుఁడు.

తిరిపము. దే. వి. బిచ్చము: చూ, యాచన.

తిరిపమెత్తికొను. దే. స. క్రి: చూ, యాచించు.

తిరిపరి. దే. విణ. (తిరిపము + అరి): చూ, తిరిపగాఁడు. కాశీ. 7, ఆ. 52.

తిరిపె. దే. విణ.—పై.—

తిరిపెగాఁడు. దే. విణ.—పై.—

తిరిపెము. దే. వి: చూ, రూ-తిరిపము.

తిరియు. దే. స. క్రి. రూ-తిరుచు. భిక్షమెత్తు. భార. సౌ.1, ఆ.217: చూ, యాచించు.

తిరిర. దే. వి. తితికి యనుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిరివడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిరి + పడు) కలఁతపడు: చూ, సంక్షోభించు.

తిరిపెట్టు. దే. స. క్రి. (తిరి + పెట్టు) కలఁతపఱచు: చూ, సంక్షోభించు.

తిరీటకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తిరీటము: చూ, లొద్దుగు*

తిరీటము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; న. 2. కిరీటము: చూ, సీసకము. 1.

తిరు. వై. విణ=శ్రీ. శ్రీప్రదము, శుభకరమైనది: చూ, శుభము. 4. "తిరునామము, తిరుమేను" మొ. (దేశ్యమని శ.ర.)

తిరుఁడు. వై. విణ.=స్థిరః: చూ, స్థిరుఁడు.

తిరుకాపు. ద్వ. వి. భగవంతునియొక్క అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.

తిరుకొలను. వై. వి. రూ-తిరుకోళంబు. పుష్కరిణి: చూ, సరస్సు. 1. (దేశ్యమని శ. ర.)

తిరుకోళంబు. వై. వి.—పై.—

తిరుక్షౌరము. జా. ఏమియులేకుండఁజేయుట.

తిరుగఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిరుగన్ + పడు) 1. ఎదిరించు: చూ, ప్రతిఘటించు; 2.తిరుగు: చూ, అల్లాడు. 2; 3. మరలు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 61: చూ, వట్రిల్లు; 4. ఎదురెక్కు. లక్ష్మి. 4, ఆ. 63: చూ, పల్లటిల్లు; వా. 5. మీఁదుకిందగు, వెలకిలఁబడు: చూ, వెలికిలు. (స్వార్థమునపడు).

తిరుగఁబోఁత. దే.వి. రూ-తిఱుఁగబోఁత.తిరుగఁబోయుట, తాలింపు. రా, వి. 2, ఆ. 101: చూ, సాతాళిపు.

తిరుగఁబోయు. దే. స. క్రి. (తిరుగన్ + పోయు) తాలించు: చూ, సాతాళించు.

తిరుగడ. ద్వ. వి. (తిరుగు + గడ) మరపెట్టిన గొట్టము: చూ, మరచుట్టు.

తిరుగలి. దే. వి. 1.(తిరుగు + కలు) పిండిలోనగునవి విసరెడు శిలాయంత్రము: రూ-తిరగలి-తిఱుగల్లు, జెక్క. (సం. ప).—ఘరట్టము, చక్రికాయంత్రము; వా. 2. బియ్యముపైనఁగల ఎఱ్ఱనిచౌరపోకుండునట్లు విసరెడు గఱుకులగళ్ళు గల వడ్ల తిరగలి. (ఈబియ్యము మరబియ్యముకంటె ఆరోగ్యప్రదము); దే. వి. 3. (తిరుగు+కలి) భ్రమము: చూ, విహారము. 1.

తిరుగాడు. దే. అ. క్రి. (తిరుగు+ఆడు) తిరుగు. జై. 8, ఆ. 125: చూ, సంచరించు.

తిరుగు. దే. వి. 1. రూ-తిరుగుడు. తిరుగుట. పాండు. 4, ఆ. 275: చూ, విహారము.1; 2. రూ-తిరువు. అపజయము. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, పరాజయము; అ. క్రి. రూ-

తిరవు. 3: చూ, సంచరించే. ఉ. హరి. 6, ఆ. 140; 4: చూ, పరిభ్రమించే; 5. వెను కకు మరలు: చూ, వెనుదీయు. 1; 6: చూ, పటిల్లు. భాగ. 1, స్కం. 82; స. క్రి. రూ-తిరవు 7. పరివేష్టించే. పాండు. 4, ఆ. 275; వై. 2, ఆ. 4: చూ, వేష్టించే.

తిరుగుఁబోతు. దే. విశ. (తిరుగు+పోతు) 1. తిరుగునట్టి స్వభావముగలవాఁడు; 2. తిరుగునట్టి స్వభావముగలది: చూ, స్త్రీ; 3. కుంటు: చూ, అంకులాఁడి; 4. లంజెకాఁడు: చూ, విటుఁడు.

తిరుగుడు. దే. వి. రూ-తిఱుగుడు. 1. తిరుగుట: చూ, విహారము. 1; 2: చూ, సంభ్రమము; 3: చూ, వ్యత్యయము; 4. తిరుగుడునొక్కు: చూ, మ(అ)ర ; 5. చక్రము: చూ, శకటము. 1: (చూ, చక్రము. 10.)

తిరుగుడు-చీల. దే. వి. రూ-తిఱుగుడు-చీల. తిరుగుడు నొక్కులుగల చీల: చూ, మ(అ)ర.

తిరుగుడుత్రాడు. దే. వి. పశువులను బట్టెడు సాధనము, త్రిప్పుడుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తిరుగుడునొక్కు. దే. వి. (రూ-తిరుగుడు-తిఱుగుడు-తిఱుగుడునొక్కు): చూ, మ(అ)ర.

తిరుగుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పరిభ్రమించే.

తిరుగుడుపాటు. ద్వ. వి. తిరుగుడుపడుట: నిర్వ. 3, ఆ. 2. [చూ, భూషణము. 2.

తిరుగుడుబిల్ల. దే. వి. స్త్రీల శిరోభూషణము:

తిరుగుడుబిల్లలు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తిరుగుదల. దే. వి. మరలుట: చూ, మరలఁబాటు.

తిరుగుమొగము. ద్వ. విశ. 1. అభిముఖము. "వ్యాధి కొంచెము తిరుగుమొగము పట్టినది.": చూ, ముందఱ. 1; 2. విముఖము: చూ, సొలయిక.

తిరుగులాడు. దే. అ. క్రి: తారాడు.

తిరుగువాఱు. దే. స. క్రి. (తిఱుగు+పాఱు) పరివేష్టించే. పంచ. నా. 1, ఆ. 247: చూ, వేష్టించే. [వాద్యము: చూ, వీణె.

తిరుచిన్నము. ద్వ. వి. సన్నగాళె. ఒకానొక

తిరుచే. దే. స క్రి: చూ, తిరియు.

తిరుచూర్ణము. మి. వి. పసుపుబియ్యముచేర్చి చేసి వైష్ణవులు నొసటనుంచుకొనెడు పొడి: చూ, బొట్టు. 1. [బొట్టు. 1.

తిరునామము. ద్వ. వి. తిరుమణిబొట్టు: చూ,

తిరునాళ్ళ. దే. వి. రూ-తిరునాళ్లు. దేవోత్సవము: చూ, పండుగ. 2.

తిరునాళ్ళు. దే. వి.—పై.—

తిరునీఱు. దే. వి. శైవులు నొసటనుంచుకొనెడు గోమయపిండ భస్మము: చూ, భస్మము.

తిరుపగూడ. దే. వి. (తిరు+గూడ) గూడ, వైష్ణవులు తిరుమణి పెట్టె మొదలైనవియుంచి చేంకను దగిలించుకొనెడు తాటాకుల బుట్ట: చూ, సజ్జె. 1.

తిరుపతి. దే. వి. తిరుమల (చిత్తూరుమండలము లోనిది)విష్ణుక్షేత్రము,వేంకటాచలము: చూ, పర్వతము.

తిరుపు. దే. వి. తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.

తిరుపులుగట్టు. దే. అ. క్రి. (తిరుపులు+కట్టు): చూ, వ్యాపించే. పంచ. వేం. 4, ఆ. 147.

తిరుప్పాణియాళ్వారు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.

తిరుమంగయాళ్వారు. అం.—పై—

తిరుమజ్జనము. మి. వి. భగవంతుని యభిషేకము: చూ, స్నానము. 1.

తిరుమణి. వై.వి.=శ్రీమృణ్. (తిరు+మన్ను) రూ-తిరుమన్ను. వైష్ణవులు నొసటనుంచుకొనెడు ధవళమృత్తిక: చూ, బొట్టు. 1. (ద్వయమని శ. ర).

తిరుమణిపడము. మి. వి. తామరపూసల దండ: చూ, భూషణము. 2.

తిరుమన్ను. నై. వి.=: చూ, రూ-తిరుమణి.

తిరుమల. ద్వ. వి: చూ, తిరుపతి.

తిరుమాళిగ. ద్వ. వి. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

తిరుముడి. దే. వి. వైష్ణవుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

తిరుముషియాళ్వారు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.

తిరుపడికోల. దే. వి. దాసరివాని దీప స్తంభము: చూ, స్తంభము. 1.

తిరువరంగములు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తిరువరాధనము. మి. వి. (తిరు + ఆరాధనము) (వైష్ణవుల భాషయందు) దేవతార్చన: చూ, సపర్య. (తిరుశబ్దమువిశిష్టాద్వైత మతస్థుల భాషలోనిది)

తిరువు. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-తిరుగు.

తిర్గు. దే. అ. క్రి, స. క్రి.—పై.—

తిరోధానము. సం. వి. అ. న. మఱుఁగుపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3.

తిరోభావము. సం. వి. అ. పుం. మఱుఁగుపడుట: చూ, వ్యవధానము. 3.

తిరోహితమగు. మి. అ. క్రి: చూ, మఱుఁగుపడు.

తిరోహితుఁడు. సం. విణ: మఱుఁగుపడినవాఁడు.

తిర్యక్కరణబంధములు. అం. సముద్గతము, పరివర్తితము, సమాంగకము, అభితిర్యకము, సంపుటము, వేణుకాఖ్యము, కుక్కుటము, మానితము. (8).

తిర్యక్కరణము. అం. బంధము లైదింటిలో నొకటి (శుకి వాణి ప్రక్కపాటుగఁబవ్వళింప పురుషుఁడెదురుగ బవ్వళించికూడుట): చూ, బంధములు.

తిర్యక్కు. అం. 1. రతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, రతులు; 2. బాహుప్రచారములు పదింటిలోనొకటి : చూ, బాహుప్రచారములు.

తిర్యక్కోశము. సం. వి అ. పుం. ఉపస్థలోపల నడ్డమగు మొగ్గగలది, భగభేదము: చూ, భగము. 12.

తిర్యక్చ్ఛేన. అం. కంఠకిరియలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, కంఠకిరియలు.

తిర్యక్సర్గము. అం. సృష్టిసర్గములు తొమ్మిదింటిలోనొకటి: చూ, సృష్టిసర్గములు.

తిర్యగము. అం. 1. చుంబనములుపదింటిలోనొకటి: చూ, చుంబనములు; 2. చుంబనములు పదునైదింటిలోనొకటి: చూ, చుంబనములు.

తిర్లిక. దే. వి. రూ-తిర్వళిక. దీపము: చూ, స్నేహాశము. (తిరువరాధనసమయమున వెలిగించెడు దీపము): చూ, తిరువరాధనము.

తిర్వళిక. దే. వి.—పై.—

తితి. దే. వి. 1. మెలి: చూ, లంకె; 2. కర్ణరంధ్రాదులలోఁ దిగ్రెప్పెడువర్తి: చూ, వత్తి.

తిటికి. దే. వి. తిరిరఅనుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తితిగొట్టు. దే. వి. (రూ- తితిపగొట్టు-తిరిపగొట్టు-తిత్తిగొట్టు-తిత్తి-తిత్తె): చూ, యాచకుఁడు.

తితిపగొట్టు. దే. వి.—పై.—

తిఱుగఁబోఁత. దే. వి. తాలింపు: చూ, సాతాళింపు.

తిఱుగల్లు. దే. వి: చూ, రూ-తిరుగలి. 1-2.

తిఱుగుడు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తిరుగుడు. 4; 2. భ్రమణము: చూ, విహారము. 1.

తిఱుగుడునొక్కు. దే. వి: చూ, రూ-తిరుగుడు. 4.

తిత్తి. దే. వి. 1: చూ, రూ-తితిగొట్టు. అం, భా. ద్వి. 176; 2: చూ, కొడమ: (చూ, వల. 1.)

తిత్తిగొట్టు. దే. విణ: చూ, రూ-తితిగొట్టు.

తిత్తె. దే. వి.—పై.—

తిలకధారణ సమయము. అం.గ్రహసమయములు 27లో నొకటి. (క్షేమమును బొందును): చూ, గ్రహ సమయములు.

తిలకము. సం. వి. అ. న. 1. సౌవర్చలమనెడి యుప్పు:చూ, లవణము.1;2. కడుపులో కుడి ప్రక్కనుండెడు ఎఱ్ఱనిమాంసము. నీరుతిత్తి (అనికొందఱు): చూ, మాంసము; పుం. న. 3. నుదుటిచుక్క: చూ, బొట్టు. 1; పుం. 4. నల్లగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 5: చూ, పుట్టుమచ్చ; 6. బొట్టుగు*: చూ, (దీనికిదో హదక్రియ వీక్షణము): చూ, నువ్వులు; 7: చూ, బొట్ల*; విణ. 8: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 9. సంయుతహస్తములు 32లో నొకటి: చూ, సంయుతహస్తములు.

తిలకాలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుట్టుమచ్చ.

తిలకించు. దే. స. క్రి. 1. చూచు: చూ, వీక్షించు; అ. క్రి. 2.ప్రకాశించు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 97:చూ, హవణిల్లు; 3. ప్రసన్నతనొందు,తెలియు, తేఱు: చూ,వెలయు.

తిలఘాతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=: చూ, తెలుకులవాఁడు; అం. 2. జాతులు 18 లో నొకఁడు: చూ, జాతులు.

తిలతండులన్యాయము. పా. నువ్వులును బియ్యమును గలిపినఁగలియును, విడఁదీసిన విడును అనురీతి.

తిలతండులము. పా. 1. బాహ్యాసంభోగాలింగన విశేషము: చూ, రతిబంధము; అం. 2. జాతస్మరాలింగనములు ఎనిమిదింటిలోనొకటి: చూ, జాత స్మరాలింగనములు: (చూ, ఆలింగనములు)

తిలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ, న్. పుం. రక్తచందనము: చూ, వాసన.

తిలపింజము.సం.వి.అ. పుం:చూ,రూ-తిలపేజము.

తిలపిష్టము. సం. వి. అ. న.=:చూ, తెలికపిండి.

తిలపుష్పనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుఖానుభవముగలిగెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తిలపేజము. సం. వి. అ. పుం.పొల్లునువ్వులు: తిలపింజము: (చూ, నువ్వులు). [శ్వేతపాకి.

తిలబీజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గురివెంద*: చూ,

తిలభావి. సం. వి. న్. పుం. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము. [చూ, సుమనస్సు.

తిలభావిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జాజి, మాలతి*:

తిలమయూరము. సం. వి. అ. న. గురుంటకము: చూ, మయూరము. [సరంజను. 1.

తిలయంత్రము. సం. వి. అ. న. గానుఁగ: చూ,

తిలలు. సం. వి. అ. పుం. బ.= తెలకలు. 1:చూ, నువ్వులు.(ఇది సంస్కృతమున నిత్య బహువచనాంతముకాదు); అం. 2. దానములు పదింటిలోనొకటి: చూ, దానములు; 3. దానములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, దానములు; 4. మహాదానములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, మహాదానములు.

తిలిత్సము. సం. వి. అ. పుం. తిలిప్సము-రూ-తిలీప్సము, కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిలౌదనము. సం. వి. అ. న. నువ్వులపులగము, కృసరవిశేషము: చూ, సాదము. (1).

తిల్వకము. సం. వి. అ. పుం. పట్టికాలోధ్రము*: చూ, లొద్దుగు. [చూ, లొద్దుగు.

తిల్వము. సం. వి. అ. పుం. ఎఱ్ఱలొద్దుగు*:

తిల్యము. సం. విణ. రూ-తైలీనము. 1. తిలలు పండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1; అ.న. 2. నూనె: చూ, స్నేహము. 2.

తిల్లిక. వా. వి: చూ, రూ-తిర్లిక.

తిల్వకము. సం. వి. అ. పుం. తిల్వకమను గ్రంథ్యము: చూ, రాజార్హము.

తిల్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, లొద్దుగు*.

తివ. వై. స.=తిరిక్: చూ, రూ-తిగ.అచ్చం. సుం, కాం. 58.

తివారిబ్రాహ్మణులు. పా. వీరు కన్యాకుబ్జులు. వీరుసామవేదులు. కౌతుమశాఖ. గోబిలసూత్రమువారు నైయున్నారు: చూ, కన్యాకుబ్జులు. :(చూ, బ్రాహ్మణులు.)

తివాసి. వై. వి.=శ్రీభాసి. రూ-త్రివాసీ. మేలైన చిత్రాసనము. ఉ, రా. 6, ఆ. 128: చూ, రల్లకము.

తివాసీ. వై. వి.=—పై.—

తివియు. దే. స. క్రి. (రూ-తివుచు-తిగియు-తిగుచు.) ఆకర్షించు: చూ, రెమ్మ.

తివుచు. దే. స. క్రి.—పై.—

తివుట. దే. వి. 1. రూ-తివురు. శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్రి. 65: చూ, వేగము. 3; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ.

తివురు. దే. వి. 1. రూ-తివుట. శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్రి. 65: చూ, వేగము. 3; స. క్రి 2. కోరు. భార. ఆది. 8, ఆ. 242: చూ, వాంఛించు; వై. అ. క్రి. 3.=తీవ్రి. త్వరపడు. భార. ఆది. 7, ఆ. 115: చూ, సంభ్రమించు; 4. కుతూహలపడు. భార. ఆది. 4, ఆ. 251: చూ, సంతోషించు; 5:చూ, యత్నించు. భార. ఆర. 3, ఆ. 3; 6. మ్రోఁగు: చూ, శబ్దించు; 7. కోపించు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 96: చూ, రోషించు.

తివ్వ. వై. వి.=దీర్ఘ.(రూ-తీఁగ-తీఁగియ-తీఁగె-తీవ-తీవియ- తీవె): చూ, లత. 1.

తిష్యఫల: సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తిష్యఫలీ. ఉసిరిక*. చూ, శ్రీఫలి. 1.

తిష్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-త్విష్యము. పుష్యమి: చూ, నక్షత్రము. 1; 2. పుష్యమాసము, పుష్యము: చూ, మాసము. 1; 3. కలియుగము: చూ, యుగములు.

తీ

తీ. వై. స. వృత్తియందు తీగ శబ్దమునకగు ఆదేశము. "తీవంచె"; 2.=తీ్రి: చూ, రూ-తిగ.

తీంట్రము. దే. వి. తీఁట, దురద: చూ, విదర్చిక.

తీండ్రి. దే. వి. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. తీష్ణము: చూ, మిడి. 4; 3. తేజము,ఉష్ణము(అనియు). పాండు. 3,ఆ. 110: చూ, వేఁడిమి; 4. ప్రతాపము: చూ, వాఁడిమి; 5. చుఱుకు. స్వా. 5, ఆ. 17; పాండు. 2,ఆ.208: చూ, వేగము. 3.

తీండ్రము. వై. విణ.=తీక్ష్ణ. రూ-తీవ్రము. వెట్ట, భీకరము. భాగ. 7, స్కం. 345:చూ, మిడి. 4. (దేశ్యమని శ. ర.)

తీండ్రించు. దే. అ. క్రి. ప్రకాశించు. స్వా. 6, ఆ. 39: చూ, హవణిల్లు; 2. జ్వలించు. స్వా. 4, ఆ. 17: చూ, మండు. 1.

తీఁగ. వై. వి.=దీర్ఘ. 1. వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు-తీఁగె: చూ, సారణి. 3; 2: చూ,రూ-తివ్వ. నై. 3,ఆ.88; 3. మొలనూలు: చూ, భూషణము. 2; 4. స్త్రీల మెడను ధరించెడు బంగారపునగ. కళా. 8, ఆ. 137: చూ, భూషణము. 2.

తీఁగఁబోఁడి. ద్వ. వి. (తీఁగ + పోఁడి) రూ-తీవఁబోఁడి. 1. తీఁగవలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది:చూ,స్త్రీ.

తీఁగకానుగు. ద్వ. వి: చూ, శాదఘ్నము*.

తీఁగగఱిక. ద్వ. వి: చూ, తృణము.1.*

తీఁగజాజి. వై. వి: చూ, సుమనస్సు*.

తీఁగతుమడి. ద్వ. వి: చూ, దీర్ఘమూలి*.

తీఁగపాఁచి. ద్వ. వి: చూ, శైవలము*.

తీఁగపాల. ద్వ. వి: చూ, మనుపాల*.

తీఁగపేరకల్కిమగఁడు. ద్వ. వి. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు. [బచ్చేలి.

తీఁగబచ్చేలి. ద్వ. వి. అల్లుబచ్చేలి*: చూ,

తీఁగమల్లియ. వై. వి. 1. ఒకానొకమల్లె*: చూ, మల్లె; బ. 2. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

తీఁగమెఱుఁగు. ద్వ. వి. 1. ఉఱుములేనిమెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1; 2. ప్రొద్దుతిరుగుడు*: చూ, సూర్యానువర్తిని.

తీఁగమోడి. ద్వ. వి. గొలుసుమోడివ్రాఁత: చూ, వ్రాఁత. [చూ, సదనము. 1.

తీఁగయిల్లు. ద్వ. వి. (తీఁగ+ఇల్లు) పొదరిల్లు:

తీఁగయెలుఁగు. ద్వ. వి. (తీఁగ+ఎలుఁగు) హీనస్వరము: చూ, స్వరము. 2.

తీఁగలుపాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తీఁగలు+పాఱు): చూ, వ్యాపించు.

తీఁగవిలుకాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తీఁగసరులు. వై. వి. బ. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము. [వర్ధిల్లు.

తీఁగసాఁగు. ద్వ. వి. (తీఁగ+చాఁగు): చూ,

తీఁగియ. వై. వి.=దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ.

తీఁగె. వై. వి.=—పై.—

తీఁగెమెడనూలు. ద్వ. వి. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2.

తీఁట. దే. వి. (రూ-తీంట్రము-తీవిరము.) దురద: చూ, విదర్చిక. (ఒకరకముగజ్జి).

తీఁటకసింద. దే. వి: చూ, సముద్రాంత*. (దీని కషాయము గర్భాశయ ఉన్మాదములలో మంచి పనిచేయును.) [ద్వి. 54.)

తీఁటకసివింద. దే. వి.—పై.—(ఆం, భా.

తీఁటకసివెంద. దే. వి.—పై.—

తీఁటకోవెల. దే. వి. 1.—పై.—; 2. దూలగొండి*: చూ, శూకశింబి.

తీఁడిరించు. దే. అ. క్రి. ప్రకాశించు. కాశీ. 3, ఆ. 235: చూ, హవణిల్లు.

తీఁపురము. దే. వి. తప్పు: చూ, నేరము.

తీక్ష్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊరగోఁగు*: చూ, మృదుద్రుమము. [పేశి*.

తీక్ష్ణకంటక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దుష్టా

తీక్ష్ణకర్మ. సం. వి. న్. పుం. తీక్ష్ణమగు కర్మగలవాఁడు: చూ, అయశ్శూలికుఁడు.

తీక్ష్ణగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. సల్లావలు: చూ, సర్షపము.

తీక్ష్ణగంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మునగ*: చూ, శిగ్రువు. 1; 2. పెద్దతుమ్మి*: చూ, తుమికి; 3. నెరనెంద*: చూ, సరనెంద.

తీక్ష్ణతుండము. సం. వి. అ. పుం. దోమ: చూ, మశకము. 1. [లవణి.

తీక్ష్ణపత్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉప్పి*: చూ,

తీక్ష్ణము. సం. వి. అ. న. 1.=తీండ్రము. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; 2. విషము: చూ, విసము. 1; 3. పోరు: చూ, యుద్ధము; 4. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; 5. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 6. గాజోప్పు: చూ, లవణము. 1; విణ. 7. చుఱుకైనది: చూ, రౌద్రము. 3; 8. వాఁడియైనది: చూ, మిడి. 4.

తీక్ష్ణసారము. సం. వి. అ. పుం. ఇప్ప* : చూ, మధూకము. [2, ఆ. 197.

తీడు. దే. స. క్రి. వాఁడిచేయు. పంచ. వేం.

తీతువు. వై. వి.=తిత్తిరి. (సం. ప).—అర్ధపారావతము, ఖరకోణము, ఖరక్వాణము, తిత్తిరి; తద్వి-తిత్తిరిపక్షుల సమూహము.—(సం. ప).—తైత్తిరము.

తీన్ తేఱ. వా. అవ్య. నీరసము.

తీనియ. దే. వి. రూ-తిన్నియ. అచ్చె. యు, కాం. 439: చూ, వేదిక.

తీనె. దే. వి.—పై.— [మనోజ్ఞమగు.

తీపారు. దే. అ. క్రి. (తీపు+ఆఱు): చూ,

తీపి. దే. వి. 1. తీపు. కమ్మనిరసము: చూ, మాధుర్యము; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ; విణ. 3. కమ్మనిది: చూ, మధురము.

తీపు. దే. వి. 1. కమ్మన: చూ, మాధుర్యము; 2: చూ, యాతన; 3. అరఁటిగెలలోనిఅత్తము. ఆం, భా. ద్వి. 58: చూ, పూగుత్తి; విణ. 4. కమ్మనిది: చూ, మధురము; అం 5. రసములుఆఱింటిలో నొకటి: చూ, రసములు.

తీపుదాడు. దే. వి. (తీపు+తాడు) వేఁటాడుటకుఁదగిన సాధనము: చూ, వాగుర.

తీమునగ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తియ్యమునగ*. ఆం, భా. ద్వి. 44.

తీయ. దే. విణ: చూ, తీపి. 3.

తీయదోస. దే.వి. తియ్యనిదోస*: (చూ, దోస.) చూ, హరివాలుకము.

తీయన. దే.వి: చూ, తీపు. 1-5. [3, ఆ. 182.

తీయను. దే. వి: చూ, రూ-తియ్యను. విజ,

తీయమునగ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తియ్యమునగ.

తీయు. దే. అ. క్రి. 1. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 2. కృశించు: చూ, సొటసొటపోవు; 3. తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9; స. క్రి. 4. ఈడ్చు; చూ, రెమ్ము; 5. కొను: చూ, విలుచు; 6. వెలయిచ్చికొను; 7. వేయు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 119: చూ, విసరు. 8.

తీయువాఁడు. దే. వి: చూ, గ్రహీత.

తీరబకన్యాయము. పా. ఒడ్డున కొంగ జపము చేయుచున్నట్లుండి చేఁప చేరువకురాఁగా లటుక్కునఁబట్టిమ్రింగుననురీతి.

తీరము. సం. వి. అ. న. 1.=దరి. ఒడ్డు: చూ, రోధస్సు; 2. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తీరు. దే. వి. రూ-తీఱు. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. శరము: చూ, బాణము. 1; 3. గీతి: చూ, విధము. 1; 4. మంజులము. వేం. ఆం. 56: చూ, హృద్యము; 5. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 6. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; అ. క్రి. 7. చెచ్చు: చూ, మరణించు; 8. చక్కఁబడు, యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 9. శక్యమగు. నిర్వ. 7, ఆ. 76: చూ, సిద్ధించు; 10. చెడు: చూ, నశించు; 11. పాయు: చూ, విరియు. 1; 12. అవకాశపడు.

తీరకు. దే. వి. ఒకానొక నాట్యగతి: చూ, నాటకము. 1. (తీరకులు=కోపులు)

తీరుచు. వై. ప్రే.=తీర. (రూ-తీర్చు-తీఱుచు తీఱుపు)(దేశ్యమని శ. ర). 1. నెఱవేర్చు తీర్పుచేయు (అనికొందఱు): చూ, సవరించు; 2. చక్కఁబఱచు, దిద్దు. విజ. 1. ఆ. 132: చూ, సవరించు; 3. నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించు; 4. నాశముచేయు. 5. పాయఁజేయు: చూ, పాపు.

తీరుపరి. దే. వి. రూ-తీర్పరి. (తీరుపు+అరి) 1. న్యాయాధిపతి: చూ, స్వామి. 3; 2. చారుఁడు: చూ, వేగువాఁడు; విణ. 3. అధిపతి: చూ, ప్రభువు. 2; 4. కార్యనిర్వాహకుఁడు. జై. 8, ఆ. 57: చూ, సమర్థుఁడు.

తీరుపు. దే. వి. రూ-తీర్పు. 1. న్యాయము, తెగతెంపు (జడ్జిమెంటు). ఉ. రా. 6, ఆ. 133: చూ, సత్యము. 1; 2. చేక్కఁబాటు; 3. తాళమానలయ: చూ, నాటకము. 1; 4. బాకీనితీర్చుట; వా. 5. ధాన్యాదులుగొనినవారు అమ్మినవారికిచ్చెడు పద్దు.

తీరువ. దే. వి. (రూ-తీరువాయి-తీర్వ.) పంటపెట్టువాఁడురాజునకిచ్చెడు నీటిపన్ను: చూ, సిస్తు. 1.

తీర్చు. వై. ప్రే: చూ, రూ-తీరుచు- (దేశ్యమని శ.ర.) (చేక్కఁబఱచుటకు.—భార.

విరా. 1, ఆ. 101; నాశముచేయుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ.273; సహించుటకు.—భార. విరా. 1, ఆ. 54; నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించుటకు.—ఉ, రా. 6, ఆ. 133).

తీర్ణము. సం. విణ. దాఁటఁబడినది: చూ, లంఘ.

తీర్థంకరుఁడు. సం. విణ. తీర్థకరుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

తీర్థకరుఁడు. సం. విణ.—పై.—

తీర్థకాకన్యాయము. పా. కాకి గంగాదితీర్థములయందు మునుఁగునుగాని దానివలనఁగలుగు ఫలము నెఱుఁగదను రీతి.

తీర్థమాట. మి. వి. తీర్థమాడుట. కాశీ. 5, ఆ. 48: చూ, స్నానము. 1.

తీర్థమాడు. మి. అ. క్రి. (తీర్థము + ఆడు) స్నానముచేయు: చూ, నీళ్ళాడు; ప్రే. 2. తీర్థమార్చు. కాశీ. 6, ఆ. 270.

తీర్థము. సం. వి. అ. న. 1. మహర్షులు స్నానముచేసిన పుణ్యోదకము: చూ, సలిలము; 2. పుణ్యనది: చూ, నది; 3: చూ, రేవు. 1_2; 4. నూతి దగ్గఱనుండెడు తొట్టి: చూ, నిపానము. 1; 5. పుణ్యక్షేత్రము: చూ, భూమి. 1; 6. జన్నము: చూ, యజ్ఞము; 7. నియమనగ్రంథము: చూ, శాస్త్రము; 8. ఉపాయము: చూ, నెరవు; 9. భాజనము: చూ, పాత్రము. 6; 10. స్త్రీరజస్సు, ముట్టునెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 11. ఉపాధ్యాయుఁడు. (శ.ర): చూ, తీర్థుఁడు; 12. మంత్రి (శ. ర): చూ, తీర్థుఁడు.

తీర్థయాత్ర. అం. శకునరహితములు పదింటిలోనొకటి. (గంగాది తీర్థములు సేవించుట): చూ, శకునరహితములు.

తీర్థరాజి. సం. వి. ఇ. పుం. కాశి: చూ, దేశము.

తీర్థవాసి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) తీర్థసేవచేయువాఁడు: తైర్థికుఁడు. [11_12

తీర్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, తీర్థము.

తీర్పరి: చూ, రూ- తీరుపరి.

తీర్పు. దే వి: చూ, రూ-తీరుపు. (చేకొ్ఁబాటునకు.—భార. ఉద్యో 4, ఆ. 193.)

తీఱమి. దే. వి. అక్కఱ, పోరామి, భార. విరా. 1, ఆ. 128: చూ, వ్యాపారము. 1.

తీఱిక. దే. వి. తీఱుబడి, అవకాశము: చూ, సందు. 6.

తీఱు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-తీరు. (నశించుటకు.- భార. ఉద్యో. 4, ఆ, 273; పాయుటకు. -భార. ఆది. 4, ఆ. 19; అవకాశపడుటకు.—భార, ఉద్యో. .3, ఆ. 102.)

తీఱుగడ. దే. వి. 1. రూ-తీఱుదల. తేఱుగడ ముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1; 2: చూ, తీఱిక.

తీఱుచు. వై. ప్రే.=తీర: చూ, రూ-తీరుచు.

తీఱుదల. దే. వి: చూ, రూ-తీఱుగడ. ఉ,రా, 6, ఆ. 302. [వేం. 1, ఆ. 696.

తీఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నశించు. పంచ.

తీఱుపాటు. ద్వ. వి: చూ, తీఱిక.

తీఱుపు వై. ప్రే: చూ, రూ-తీఱుచు. రాఘ 1, ఆ. 42.(దేశ్యమని శ. ర)

తీఱుబడి. దే. వి: చూ, తీఱిక.

తీలగు. దే. అ. క్రి. (తీలు + అగు) రూ-తీలుపడు. అడఁగు: చూ, సృక్కు. 4.

తీలు. దే. వి. లోపలనణఁగియుండుట: చూ, స్తబము. [18: చూ, సృక్కు. 4.

తీలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. తీలగు. పాండు.4, ఆ.

తీలుపాటు. ద్వ. వి: చూ, పీలుపాటు. వై. 7, ఆ. 52.

తీవ. వై. వి.=దీర్ఘ: చూ, చూ, రూ-తీఁగ.

తీవంచె. ద్వ. స. (తిగ + వంచె) మూఁడునొకటి- "సీ. వామాక్షియొకతె తీ- వంచె చేయు

మటన్న, నదిశిల్పిరాకయె-ట్లగుసటంచే" చ మ. 1, అ. 43; "ద్వి. నాకునాతీవంచే-నయె గెలుపంచే, నాకాంక్షఁదీవంచే యనిదాయ మాడు" పండి. పురా, 125, పా.

తీవంచేమోములదిట్ట. ద్వి. వి. నల్మోము దేవగ. సాం. దే.5: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తీవరపడు. నై. అ. క్రి. (తీవరము + పడు): చూ, సంభ్రమించే.

తీవరపాటు. నై. వి. తీవరపడుట: చూ, సంభ్రమము. 1. [వేగము.3.

తీవరము. నై. వి.=శీఘ్రము. త్వరితము: చూ;

తీవరించే. నై. స. క్రి.త్వరితపఱచే. శశాం. 4, ఆ. 24.

తీవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చేఁపలఁబట్టు వాఁడు: చూ, వలకాఁడు (శ. ర); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము; నై. వి. (1).=ధీవరః. చేఁపలుబట్టువాఁడు:చూ, వలకాఁడు (పురుషోత్తమ కవీయము.)

తీవియ. నై. వి.=దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ. అచ్చ. బాల, కాం. 189.

తీవిరము. దే. శ: చూ, రూ-తీఁట.

తీవె. నై. వి.=దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ. [ము.

తీవెసరులు. నై.వి. ఒకరకముపెద్లు: చూ, ధాన్య

తీవ్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లావలు: చూ, సర్షపము;2. కటుకరోహిణి: చూ, శకులాదని. 1; 3. తీఁగగటిక*: చూ, తృణము. 1.

తీవ్రగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఓమము: చూ, యవాని. [చూ, బుడమ.

తీవ్రగంధము. సం. వి. అ. పుం. కారుబుడమ*:

తీవ్రము. సం. వి. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హెరాళము; 3. మిక్కిలి వేఁడిమిగలది: చూ, వేఁడిమి; 4. కారముగలది: చూ, కారము. 1; 5.=తీవరము. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; అం. శ్రుతులు 22 లో నొకటి: చూ, శ్రుతులు.

తీసికొను. దే. స. క్రి: చూ, కొను. 6. [సము.

తీసివేఁత. వా. వి. ఎత్తివేఁత: చూ, వ్యవక

తీసివేయు. దే. స. క్రి. 1. ఖండించే: చూ, సెలగు; 2. తగ్గించివేయు: చూ, ఎత్తివేయు. 1; 3: చూ, తగ్గించే; అ. క్రి. 4: చూ, న్యసించే.

తు

తు. సం.అవ్య.1. పాపుఁదరణమందు వర్తించును: "తతస్తురాజంతం," త్వర్చా హేత్యః పాద పూర్తా వితిశేషః చూ,చ.1;2.అయ్యావే;3.విశేషమందువర్తించెను "పూజ్యాగాః కపిలాతు పూజ్యతరా.": చూ, హెచ్చు. 2; 4. నిశ్చయార్థకము. "వేదాస్తుప్రమాణం.": చూ, సత్యము; 5. మర్యాదయందు వర్తించెను. (పూజయందు వర్తించెను.) "వేదాధ్యాస్తుద్విజాతీనాం.": చూ, సన్మానము; 6. హేత్వర్థకము. "ద్విజస్తుజలదైశ్చనాభవితీవ్రవృష్టిసంహతిః.": చూ, హేతువు. 1; 7. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 8. నిద్దుర: చూ, స్వప్నము. 2; 9. దూరమునుండి పిలుచుట: చూ, సంబోధనము; 10. గుండ్రింపు: చూ, వికారము. 1; 11. మేలు: చూ, శుభము. 12: చూ, లుఠనము. 1.

తుంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జెమ్మి*: చూ, శమి; దే. వి. (1) తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, (అనికొందఱు)*: చూ, తృణము. 1.

తుంగభద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తుంగభద్రా నది: చూ, నది; అం. 2. గంగలు 5 లో నొకటి: చూ, గంగలు. (చూ, నది.)

తుంగభద్రము. సం. వి. అ. పుం. మదిపుటేనుఁగు: చూ, హస్తి.

తుంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ,

పర్వతము; 2. కొబ్బరి*: చూ, నారికేళము; 3: చూ, పొన్న*; విశ. 4. పొడవైనది: చూ, పొడవు. 2.

తుంగముస్తె. వై. వి: చూ, తుంగ. (1)

తుంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1:చూ,వాయింట*; 2: చూ, రాత్రి. [హిమాంశువు.

తుంగీపతి. సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ,

తుంట. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. చెఱకు*: చూ, సాలము. 3; వై.విశ. 3.=శంఠ-దుష్ట (రూ-తుంటరి-తూఁట-తూఁటరి-తూఁడరి) దుష్టుఁడు. వసు. 3, ఆ. 176: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తుంటరి. మి. విశ. (ద్వయమని శ.ర; వై. అని మతికొందఱు) (తుంట+అరి) (తుంట. వై; అరి. సం. అని శ.ర.) (తుంటరి=శంఠ-దుష్ట. అని పురుషోత్తమకవీయము) దుష్టుఁడు:చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తుంటరితనము. ద్వ. వి: చూ, ఒగుపరితనము.

తుంటవిలుతుఁడు. దే. వి. ఇక్షుధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

తుంటి. దే. వి. కంటిపార్శ్వభాగము, మలుగు. స్వా. 4, ఆ. 17: చూ, రొండి.

తుంటికూర. ద్వ. వి: చూ, శైవలము.

తుండకేరి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దొండ*: చూ, రక్తఫల.

తుండము. సం. వి. అ. న.=తొండము. 1. పక్షి ముక్కు: చూ, ముక్కు; 2. నోరు: చూ, వదనము. 2; 3. మొగము: చూ, వదనము. 1; 4. ఏనుఁగుముక్కు (ఇదివైకృతమనికొందఱు): చూ, హస్తి; వై. వి. (1)=త్వష్ట. ఖండము: చూ, శకలము. 4.

తుండి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. రూ-తుంది. ఉఱ కుడుబొడ్డు, ఊదబొడ్డు: చూ, బొడ్డు. 1; పుం. 2. పక్షిముక్కు: చూ, తుండము 1; 3. మొగము: చూ, వదనము. 1; న. 4. పక్షి: చూ, పక్షి; 5. పందొమ్మిది యేండ్ల యేనుఁగు: చూ, హస్తి.

తుండించు. వై. స. క్రి. ఖండించు, భేదించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 123: చూ, సెలగు.

తుండికేరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండ*: చూ, రక్తఫల; 2: చూ, ప్రత్తి*.

తుండిభుఁడు. సం. విశ. రూ-తుందిభుఁడు-తుండిలుఁడు. పొడవైన బొడ్డువాఁడు:చూ, బొడ్డువాఁడు.

తుండిలుఁడు. సం. విశ.—పై.—

తుండు. వై. వి.=ఖండ. తుండెము: చూ, శకలము. 4.

తుండె. వై. వి.=తోదన.—పై.—

తుండెము. వై. వి.=తోదన—పై.—

తుద్యుపాంగములు. అం. ఛాయాతుండి, తుకష్కతుండి. (చూ, అంగము. 9.)

తుంతుర్భము. సం. వి. అ. పుం. తుంపురు: చూ, శీకరము.

తుందకూపి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొక్కిలి: చూ, బొడ్డు. 1. [సోమరి.

తుందపరిమృజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

తుందము. సం. వి. అ. న. కడుపు: చూ, భూ్రిణము. 1.

తుంది. సం. వి. ఇ. న. 1. —పై.—; పుం. 2:చూ, రూ-తుండి. 1; విశ. (న.ఈ.న.) 3.=తొంద.(రూ-తుందిలుఁడు-తుందిభుఁడు-తుందికుఁడు.) బొజ్జకడుపువాఁడు: చూ, బొజ్జవాఁడు. కూపి.

తుందికరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తుంద

తుందికుఁడు. సం. విశ: చూ, రూ-తుంది. 3.

తుందిభుఁడు. సం. విశ. 1.=దొడ్డు: చూ, రూ-తుంది. 3; 2: చూ, రూ-తుండిభుఁడు.

తుందిలుఁడు. సం. విశ.—పై.—

తుందుడుకు. దే. వి. (తుడుకు + తుడుకు) 1. ఆరాటము: చూ, సంతాపము; 2. మనో వ్యథ: చూ, శోకము; 3. విచారము. ఉ, రా. 6, ఆ. 212: చూ, సంతాపము; 4. కలత: చూ, సంతాపము; విశ. 5. యోచింపక త్వరపడి చేయువాఁడు.

తుందునుకలు. దే. వి. బ. (తునుకలు + తునుకలు) తుత్తునియలు: చూ, శకలము. 4.

తుందుభము. సం. వి. అ. పుం. ఆవాలు: చూ, సర్షపము.

తుంపర. వై. వి.= తుపార. రూ- తుంపుర. గాలిచే చెదరిపడు వానలోనగు వాని నీటి బొట్టు: చూ, శీకరము: (చూ, వాన. 1.); 2. తప్పు: చూ, పప్పు.

తుంపిళ్ళు. దే. వి. బ. తూరవాన: చూ, వాన.1.

తుంపురు. వై. వి.=: చూ, రూ-తుంపర.

తుంపెసలాడు. దే. అ. క్రి. (తుంపెసలు + ఆడు). 1: చూ, సలించు; 2: చూ, వేగిలాడు; 3. నర్తించు. పా. 2, ఆ. 9: చూ, మలపు గొను.

తుంపెసలు. దే. వి. చలనము: చూ, లోలము.

తుంపెసలు గునియు. దే. అ. క్రి: చూ, సలించు.

తుంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాలుపితుకు చెంబు: చూ, పాత్రము. 6; వా.వి. 2: చూ, తుండు. 2.

తుంబకము. సం. విశ. నంగిమాట: చూ, [శబ్దము. 2.

తుంబి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=తుమ్మి*: చూ, తుమికి; 2. ఆనబ*: చూ, సొఱ.

తుంబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=తూము. బండి చక్రము నడిమిరంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 2: చూ, తుంబి. 2*.

తుంబీవికల వీణన్యాయము. పా. తుంబకాయ బుఱ్ఱ లేనిదే వీణ పాడదనురీతి.

తుంబురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుకుక్క, సరమ, శుని: చూ, శునకము; అం. 2. అనద్ధ వాద్యములు పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అనద్ధవాద్యములు.

తుంబురు. అం. 1. భిన్నషడ్జకజభాషలు 17 లో నొకటి: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు: (చూ, భాష. 1.); 2.=తంబురా. ఒకానొక తంత్రీ వాద్యము: చూ, వీణె.

తుంబురుగ్యాదిచూర్ణము. అం. ఒకానొక చూర్ణము: చూ, చూర్ణములు.

తుకతుక. దే. వి. 1. కలఁత: చూ, సంతాపము; 2. కోపము: చూ, రోషము: 3. ఉడుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 4. కాఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

తుకము. దే. వి. విత్తనాల చల్లకపు అంచేన.

తుకాక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తవాక్షీరి *: చూ, వంశరోచన. [పురాతనము.

తుకాటము. దే. విశ. మిక్కిలి పాతది: చూ,

తుక్కు. దే. విశ. 1. అల్పము: చూ, స్వల్పము; 2. గాదముపట్టు, చెత్త: చూ, పెంట. 1; వా. 3. పనికిమాలినది, తుక్కుడు.

తుక్కుడు. దే. వి. 1: చూ, తుక్కు. 2; వా. 2: చూ, తుక్కు. 3.

తుక్కారము. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱము: చూ, హయము. [తుకాక్షీరి.*

తుగాక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-

తుచ్ఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రాల. [వ్యాఘ్రుఁడు.2.

తుచ్ఛుఁడు. సం. విశ.=తొచ్చెము-తోచే: చూ,

తుజాలకము. సం. వి. అ. పుం. అరుదొండ*: చూ, రక్తఫల.

తుజేగు. దే. విశ: చూ, వేగిరకాఁడు.

తుటాయించు. దే. స. క్రి. అలక్ష్యము చేయు.

తుటారము. దే. వి. 1. పరుషవచనము, కట్టివిరుపుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. దిట్టతనము. అచ్చ. అ. కాం. 38: చూ, హొంత; 3. అతిక్రమణము: చూ, పర్యాయము; 4. తుచ్ఛవచనము; తొచ్చెము: చూ, శబ్దము. 2.

తుటారి. దే. విశే. (తుటారము + ఇ) రూ-తుటారికత్తియ-తుటారికత్తె. 1. దిట్టతనము గలది: చూ, స్త్రీ; 2. పారుష్యముకలది: చూ, స్త్రీ.

తుటారించు. దే. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 2. అతిక్రమించు: చూ, దాఁటు. 6.

తుటారికత్తియ. ద్వ. విశే: చూ, రూ-తుటారి.

తుటారికత్తె. ద్వ. విశే.—పై.—

తుటారికాఁడు. దే. విశే. 1. దిట్టతనము గలవాఁడు: చూ, దిట్టఁడు; 2. పారుష్యము గలవాఁడు. (స్వార్థమునకాఁడు.)

తుటుక్కు. దే. వి. గుండెలు అదరుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

తుటుమము. సం. వి. అ. పుం. ఎలుక: చూ, మూషికము.

తుటుము. దే. వి. 1. (రూ-తుట్టియ-తుట్టె-త్రుట్టియ-త్రుట్టె-తుడుము) గుంపు: చూ, సమూహము; 2. దండు. ఆం, షదా. నర. 111: చూ, సేన. 1: 3. పరి, పరిగమి, చతురంగబలసేన. అచ్చ. యు, కాం. 480: చూ, సేన. 1.

తుట్టు. వా. వి. 1. లేనినింద ఆరోపించుట: చూ, నింద. 1; 2. మండుచు గాలిచేనెగిరి మఱియొకచోట పడెడు గడ్డిలోనగువాని చుట్టు: చూ, వహ్ని. 1; 3. లేనిమాట పుట్టించుట; 4. అసత్యము. [చూ, సుద. 3.

తుట్టతుద. దే. వి. (తుద + తుద) కట్టకడ:

తుట్టపురుగు. వా. వి. పెంటపోగులులోనగువానియందుండెడు తుట్టవంటి పురుగు: చూ, పురుగు.

తుట్టమర. దే.అవ్య.క్రి.విశే.బొత్తిగా. (శ. ర.)

తుట్టియ. దే. వి. రూ-తుట్టె. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; 2. తేనెతుట్టె: చూ, మధుపటలము.

తుట్టు. దే. వి. 1. దండుగ: చూ, సేగి; విశే. 2. నాశకుఁడు. రా, వి. 3, ఆ. 8: చూ, వేరువిత్తు.

తుట్టె. దే. వి: చూ, రూ-తుట్టియ.

తుట్టెగట్టు. దే. అ. క్రి. (తుట్టె + కట్టు) (పురుగులుపట్టి) ఉండలుగట్టు. సర్పము.

తుట్టెపురుగు. ద్వ. వి. సామాన్యసర్పము: చూ,

తుట్టెపురుగుగొంగ. ద్వ. వి. గరుడుఁడు. వేం. ఆం. 18: చూ, హరివాహనుఁడు.

తుట్రు. దే. వి. 1. మంచువంటి తూరవాన, తుఱ్ఱు: చూ, వాన. 1; వా. 2. ఊడ్చిన పెంటకుప్ప.

తుడుచు. దే. స. క్రి. రూ-తుడ్చు. 1. తడిపోవనొత్తు: చూ, ప్రాము. 4; 2. ఊడుచు. భార. సభా. 2, ఆ. 200: చూ, సమ్మార్జించు.

తుడుపు. దే. వి. రూ-తుడ్పు. 1. తుడుచుట: చూ, రుద్దుడు; 2. తప్పు వ్రాలను గీటికిన గీఱుకు: చూ, గీఱుకు. 1; 3. చీట్లాటలోని గెలుపురంగు. రూ- తురుపు; 4 : చూ, ఊడుపు.3. వా. వి.5. తప్పిన అక్షరములపైన గీచిన గీఁత.

తుడుము. దే. వి. 1. రూ-తుముకు. మద్దువు. అచ్చ. సుం. కాం. 103: చూ, వీణె; 2. గుంపు. రూ-తుటుము: చూ, సమూహము.

తుడ్చు. దే. స.క్రి: చూ, రూ-తుడుచు.

తుడ్పు. దే. వి: చూ, రూ-తుడుపు.

తుతినాగము. దే.వి. తుత్తము: చూ, లోహము.1.

తుతె. దే. వి. తంతియ. ఆం, పదా. నర. 44: చూ, సోపానము.

తుత్తనాగము. దే. వి: చూ, రూ-తుతినాగము.

తుత్తము. దే. వి.—పై.—

తుత్తి. దే. వి. కంగునీపత్రిసు*: తుత్తిరి.

తుత్తిరి. దే. వి—పై.—

తుత్తుంభిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకానొక వాద్యము: చూ, వీణె.

తుత్తునియలు. దే.వి.బ. (తునియలు + తునియలు) చిన్నచిన్న తునుకలు: చూ, శకలము. 4.

తుత్తుమురు. దే. వి. (తుమురు + తుమురు) మిక్కిలి తుమురు (తుమురు=పొడి).

తుత్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-తుచ్ఛ. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రిల; 2. నీలి*: చూ, రంజని.

తుత్థము. సం. వి. అ. న. 1. మాత్రిపసుపున వండిన అంజనవిశేషము: చూ, రసాంజనము; పుం. 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3: ఒకానొకభస్మము: చూ, భస్మములు.

తుత్థాంజనము. సం. వి.అ. న. మయిలుతుత్తము; చూ, రసాంజనము.

తుద. దే. వి. రూ-సుద. 1. అగ్రము. చివర: చూ, సుద. 3; 2. అంతము, కడ: చూ, సుద. 3.

తుదకులమునేర్పరి. ద్వి. వి. కాలిపుట్టువు. సాం. మాన. 3: చూ, శూద్రుఁడు.

తుది. దే. వి. 1. కడ, అంతము: చూ, సుద. 3; 2. చావు: చూ, మరణము. [శివుఁడు.

తుదిదిక్కుటెంకి. ద్వి. వి. ఈశానుఁడు: చూ,

తుదిముట్టు. దే. అ. క్రి. చేచ్చు: చూ, మరణించే.

తుదిరేయి. దే. వి. బ్రహ్మదిన ప్రళయము, కల్పాంతము: చూ, సంవర్తము. 1.

తుదివాఁడు. దే. విణ. కనిష్ఠుఁడు: చూ, సహోదరుఁడు.

తునక. దే. వి: చూ, రూ-తునుక.

తునికోల. దే. వి. (తూనిక + కోల) తూఁచునట్టికోల: రూ- తూనికకోల, తూనికోల- తూనుకోల, దండి-రూ-దండె. (సం. వు).- తులాదండము.

తునికోలదుడ్డు. దే. వి. గవుండ్లవాఁడు బుడ్డితగిలించుకొనిపోయెడు తునికోలవంటి దుడ్డుకోల.

తునియ. దే. వి. రూ-తునె: చూ, తునక.

తునియు. దే. అ. క్రి. రూ-తునుఁగు, ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కవాఱు.

తునుఁగు. దే. అ. క్రి. .—పై.—అచ్చ. ఆర, కాం. 103; 2. కివ్వు:చూ, మడియు.

తునుక. దే. వి. రూ-తున్క: చూ,శకలము. 4.

తునుమాడు. దే. స. క్రి. (రూ-తునుము-తున్మాడు-తున్మ)(తునుము + ఆడు) 1. ఖండించే: చూ, సెలగు; 2. చేంపు. జై. 5, ఆ. 73: చూ, సంహరించే.

తునుము. దే. స. క్రి.—పై.—(ఖండించే.— ఉ, హరి. 3, ఆ. 22).

తునుముట. దే. వి. హింస: చూ, వధము.

తునె. దే. వి: చూ, రూ-తునియ.

తున్నకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నంది*.

తున్నవాయము. సం. వి. అ. పుం. బట్టలు కుట్టుట: చూ, సౌచికము.

తున్నవాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుట్రిపువాఁడు: చూ, సౌచికుఁడు.

తున్మాడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తునుమాడు.

తున్ము. దే. స. క్రి.—పై.—

తుపర. వై. వి.=తుపార, రూ-తుంపర: చూ, శీకరము: (చూ, వాన. 1.)

తుపాకి. దే. వి. సిపాయిలు మందుగుండువేసి దట్టించి కాల్చెడు ఇనుపకోవి: చూ, బాణము. 1.

తుప్పాను. దే. వి. గాలివాన: చూ, వాన. 1.
తుపానుగాలి. దే. వి. ఈదురు: చూ, వాయువు. [సీసకము. 1.
తుపారము. దే. వి. వస్త్రమకుట భేదము: చూ,
తుపాసి. వై. వి.=ద్విభాషీ. ఒకభాషను మఱి యొకభాషతో చెప్పెడువాఁడు.
తుపుక్కు. దే. వి. ఉమియుట, కాండ్రించి ఉమియుటలోనగు వానియంగగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
తుప్ప. దే. వి. 1. చిన్నపొద, గుల్మము: చూ, పొద. 2; వా. 2. పాత్రిణము, దువ్వెనతో దువ్వనితెలవెండ్రుక లగుంపు(అని కొందఱు) "సీతుప్ప తీసెదను."
తుప్పటిల్లు. వై. అ. క్రి.=తృప్తి. తనియు.స్వా. 2, ఆ. 11: చూ, తృప్తిపడు.
తుప్పర. వై. వి.=తుషార: చూ, రూ-తుంపర.
తుప్పలుదూలు. దే. అ. క్రి. (తూలు+తూలు). మిక్కిలి చలించే: చూ, సలించే.
తుప్పు. దే.వి. రూ-త్రుప్పు. 1. లోహమలము: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, తుపుక్కు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 162; వా. 3. ముక్కుట(కంపు.) "తడియుటచేధాన్యము తుప్పు (కంపు) కొట్టుచున్నవి."
తుబరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తూబరము. [మేషము. 1.
తుభము. సం. వి. అ. పుం. మేఁకపోతు: చూ,
తుమిక. వై. వి.=తిందుక.*: చూ, స్ఫూర్జకము.
తుమికి. వై. వి.=—పై.—
తుమురు దే. వి. 1. ధూళి: చూ, రేణువు; 1; 2. సూక్ష్మఖండము. భార, శల్య, 2. ఆ. 256: చూ, శకలము. 4.
తుములము. సం. వి. అ. న. 1.=నొమ్మి, దొమ్మి యుద్ధము: చూ, యుద్ధము; పుం. 2: చూ, తాండ్ర*.

తుమ్మ. దే. వి. అరిమేదము*: చూ, సిట్టదిరము.
తుమ్మకఱ్ఱ. వా. వి. 1. తుమ్మచెట్టు కఱ్ఱ; 2. క్షుతముచేయవలదు (స్మృతిరేకమందు.— దగ్గకఱ్ఱ, ఇట్లుతినకఱ్ఱ మొ.)
తుమ్మకుటుంబము. సా. లెగూమినాసే కుటుంబములోని చిక్కుడు, శేల, తుమ్మకుటుంబములలో నిది యొకటి. తెల్లతుమ్మ, నల్లతుమ్మ, బండిగురిగింజ, దిరిసెన, సీమచింత మొదలగునవి తుమ్మకుటుంబములోనివి. ఈజాతిలక్షణములు.— ఆకులు దట్టముగానుపక్షాకృతి కలవిగాను ఉండును.చిక్కుడాకులవలెనే రాత్రులయందును, పగలు ఎండవేళలయందును ముడుచుకొనును. ఆకులమొదట నుండు ముండ్లు శత్రువులనుండి చెట్లనురక్షించేను. పువ్వులు బంతి యాకృతి గలవిగా నుండును. ఈచెట్టుయొక్క తొట మీఁద జిగురుండును: చూ, చిక్కుడు కుటుంబము.
తుమ్మి. వై. వి.=తుంబీ. ద్రోణి*: చూ,తుమిక.
తుమ్మిక. వై. వి.=—పై—
తుమ్మికి. వై. వి.=—పై— [చూ, ధాన్యము.
తుమ్మిపూరాజేనాలు. ద్వ. వి. ఒకరకముపడ్లు:
తుమ్ము. దే. వి: (సం. ప.)— కాశము, క్షవధువు, క్షవము, క్షుత, క్షుతము; అ. క్రి. 2. క్షుతముచేయు.
తుమ్మెద. దే. వి. పూఁదేనెఁద్రావెడి యొక రకము నల్లరెక్కలపురుగు:చూ, భ్రమరము.
తుమ్మెదకంటు. ద్వ. వి: చూ, సంపెఁగ*.
తుమ్మెదమామిడి. దే. వి. కోశామ్రము*: చూ, మామిడి.
తుమ్మెదయల్లె. అం. మన్మథుని మొదటిదియగు వింటియొక్క నారి. (వీనిబాణములు.— కలువ, తామర, మావిపూలు) (చూ, బాణము. 1.) వేం. అం. 9: చూ, మార్వి. 1. (చూ, మన్మథబాణములు)

తుమ్మెదరేపుడు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తురంగమము. సం. వి. అ. పుం.= తురికీ. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

తురంగము. సం. వి. అ. పుం.=—పై.—

తురంగలీల. అం. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.

తురక. వై. వి.= తురుష్కుఁ: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

తురకదొగ్గలి. ద్వ. వి. ఒకరకము దొగ్గలి*: చూ, గక్తబావ్పము. [పికిలిపిట్ట.

తురకపికిలి. ద్వ. వి. ఒకరకము పికిలిపిట్ట: చూ,

తురకటాయి. ద్వ. వి. బొంతటాయి: చూ, రాయి.

తురకవేము. ద్వ. వి. త్వణనింబము* (ఋతు రక్తమును జారీచేయును): చూ, వేము.

తురగజాతి. అం. అంతరజాతి త్రియములో నొకటి: చూ, అంతరజాతిత్రియము.

తురకబ్రహ్మచర్యకము సం. వి. అ. న. అభావముచే బ్రహ్మచర్యము వహించుట. (లేకపోవుటవల్ల ఆఁడుదానిని వదలుట.)

తురగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-తురంగమము; 2. గుండె: చూ, హృదయము. 2; పా. 3. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము న-న-న-న-స-జ-జ గురువులతోఁగూడి పదునేనవయింటయతి గల ద్వావింశ చ్ఛందస్సు నందుద్భవించిన వృత్తము. అప్ప. 4, ఆ. 248: చూ, వృత్తము.

తురగములు. అం. సేనాంగములు నాలుగింటిలో నొకటి. (గుఱ్ఱములు): చూ; సేనాంగములు (చూ, అంగము. 9) (చూ, చతురంగములు)

తురగవల్గనము. పా. నవవిధరగడలలో నొకటి. ఒకొక్క పాదముహయప్రిచారగతిగ రెండు పాదములు కలిసిఒకపాదముగాఅగును. యతి యయిదవగణాద్యక్షరము: చూ, రగడ. (చూ, వృత్తము.)

తురగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పెన్నేరు*; 2. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; అం. 3. అవాంతరజాతులు మూఁడింటిలోనొకటి: చూ, అవాంతరజాతులు.

తురా. దే. వి. రూ తురాయి. 1. నిడుపుకాఁడ జెట్టి కట్టిన పూబంతి: చూ, పూబంతి; 2. తలనుంచెడు ఒకానొక-భూష. శశాం. 5, ఆ. 7: చూ, భూషణము. 2.

తురాయణము. సం. వి. అ. న. తడఁబడకుండ చేదువుట: చూ, పతనము.

తురాయి. దే. వి: చూ, తురా.

తురాషాహుఁడు. సం. వి. హ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కండెలుంచి నేసెడు యంత్రము: చూ, నాడె.

తురికి. వై. వి. 1: చూ, కచ్చి; 2.=తురంగః. గుఱ్ఱము: చూ, హయము. [వేగము. 1.

తురితము. వై. అవ్య. క్రి. విశ.=త్వరితమ్: చూ,

తురితు. వై. అవ్య. క్రి. విశ.=—పై—

తురీన. వై. ద్రి. క్రి. విశ.=—పై.—

తురీయము. సం. వి. అ. న. 1. బ్రహ్మము పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; విశ. 2. నాలవయవస్థ: చూ, తుర్యము.

తురుంభము. సం. వి. అ. పుం.=తుఱుము. పూలదండలు మొదలగునవి తుఱిమినకొప్పు: చూ, వేనలి.

తురుజే. దే. వి: చూ, గండీగము*.

తురుతు. వై. అవ్య. క్రి. విశ: చూ, తురితము.

తురుపు. వా. వి: చూ, రూ-తుఱుపు.

తురుఫు. వా. వి. 1. గుఱ్ఱపుదండు; 2. చీట్లాట యందలి నాలుగురంగులలోను గెలుపుకొఱకు చెప్పెడు యొకానొకరంగు. (ఇస్పేటు తురుఫు, కళావరు తురుఫు, అరఠుతురుఫు, డైమాను తురుఫు: తురుఫు తుడుపుఅనియు)

తురుము. నై. వి. 1.=తురుంఫ: చూ, రూ-తుఱుము. 1; దే. వి. 2: చూ, రూ-తుఱుము. 2; 3. కాయపెండలము: చూ, సముష్టిల.
తురుష్కతుండి. అం: చూ, తుండ్యుపాంగములు. (చూ, అంగము. 9.)
తురుష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిల్లమడ్డి. తురుష్కమను గ్రంధ్యము. (కపియను గంధద్రవ్యము): చూ, రాజార్హము. (సువాసనకొఱకు దీనిని తైలములో కలిపెదరు. టించర్ బెంజాయిన్ అనే యింగ్లీషు మందులో కలియును. ఇదిశ్వాస కోశములలో పనిచేయును); 2. తురుష్క-దేశము: చూ, దేశము; 3. టికము: చూ, ముడ్డిపూస; స. 4. తిగ: చూ, మూఁడు.
తురుష్కుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=తురక. (మాలవానికంటె నితరమగు పండ్రెండు కడపటి జాతులలోని నొకఁడు): చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.
తుర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తురి.
తుర్యతుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిండిదొండ*: చూ, రక్తఫల. [అవస్థలు)
తుర్యము. సం. విణ: చూ, తురీయము: (చూ,
తుఱఁగలి. దే. వి. ప్రకాశము. భార. విరా. 1, ఆ. 294: చూ, వెలుతురు. 1.
తుఱఁగలించు. దే. అ. క్రి. 1. ప్రకాశించు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 155: చూ, హవణిల్లు; 2. అతిశయించు. విజ. 3, ఆ. 42: చూ, మున్మిరించు; 3. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు.
తుఱఁగలిగొను. దే. అ. క్రి. —పై—
తుఱుగు. దే. స. క్రి. (బలవంతమున లోపల వేసి) క్రుక్కు: చూ, దోపు. 5.
తుఱుతు. నై. వి.=త్వర. 1. వేగిరపాటు: చూ, వేగము. 3; క్రి. విణ. 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.

తుఱుము. నై. వి. 1.=తురుంఫ. రూ-తురుము. పూలుముడిచిన కొప్పు, కొప్పు (అనియు): చూ, వేనలి; దే. వి. 2. రూ-తురుము. పొడి: చూ, సురుము; స. క్రి. 3. తుఱుముపీఁటతో పొడిచేయు; నై. స. క్రి. 4. (కొప్పుగా) ముడుచు. భార. విరా. 1, ఆ. 291; 5. (కొప్పున) చెరువు. స్వా 3, ఆ. 84.
తుఱుముపీఁట. ద్వ. వి. తుఱుములకనువుగా చివరను పండ్లేర్పఱచిన యినుపకమ్మి చెక్కిన పీఁట: చూ, పీఁట.
తుఱ్ఱ. దే. వి: చూ, తుఱ్ఱట. ఆం. పదా. సు.46.
తుఱ్ఱు. నై. వి. 1.=త్వర: చూ, రూ-తుఱుతు; 2. పిట్ట ఎగురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. "పిట్ట తుఱ్ఱున యెగిరిపోయినది. ": చూ, హుూహుూ.
తుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, త్రాసు; 2.=దూలము. తనాబి, కడయొత్తు; చూ, దూలము; 3. నూఱు పలముల కొలఁది; 4. పోలిక: చూ, సామ్యము; 5. ఒకరాసి: చూ, రాశి. 2; అం. 6. రాసులు పండ్రెండింటిలో నొకటి. (తులారాశి): చూ, రాసులు. (తులానూత్రము ప్రగ్రహము)
తులకించు. దే. అ. క్రి. 1. ప్రకాశించు: చూ, హవణిల్లు; 2. కుతూహలపడు: చూ, సంతోషించు.
తులకింపు. దే. వి. ప్రకాశము. విజ. 1, ఆ. 196: చూ, వెలుతురు. 1.
తులము. దే. వి. పలమునందు మూఁడవభాగము. (రూపాయయెత్తు)
తులసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=తొళసి: చూ, హరిప్రియ. (తులసి రసము విషములకు విఱుగుడు. దోమలు చేరవు.)
తులసిసేవనము. అం. సుజ్ఞానదాయకములు14లో నొకటి: చూ, సుజ్ఞానదాయకములు.

తులాకోటి. సం. వి. ఇ. పుం. అందె, నూపురము: చూ, భూషణము. 2.

తులాదండన్యాయము. పా. త్రాసుబద్దుగా నున్నవైపు క్రిందికి, తేలికగా నున్నవైపు మీఁదికినిఁబోవుననురీతి.

తులాదండము. సం. వి. అ. న: చూ, తునికోల.

తులాదివ్యము. అం. దివ్యములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, దివ్యములు.

తులాపురుషకృచ్ఛ్రము. పా. ఒకానొక కృచ్ఛ్రము: చూ, కృచ్ఛ్రము.

తులాపురుషము. అం. 1. మహాదానములు 16లో నొకటి: చూ, మహాదానములు; 2. తెలికపిండి, పచ్చివస్తువులు, మజ్జిగ, జలము, పిండి ఈ యైదునుకలిసినది తులాపురుషము.

తులాబీజము. సం. వి. అ. పుం. గురివెంద*: చూ, శ్వేతపాకి.

తులామానము. సం వి. అ. న. త్రాసుతూఁచెడుతూనిక. (త్రాసు, తక్కెడ, కాటాలో నగువానిచే తూఁచెడు తూనికలు.) ఇందుకు సంబంధించినమానములు.—

(1)టాయిలేక రెండిబంగారు తూనికలు; (2) వ్యాపారపుతూనికలు; (3)వైద్యులతూనికలు;(4) చెన్నపురిగౌర్నమెంటుతూనికలు; (5) దొరలవ్యాపారతూనికలు; (6) సామ్రాజ్యపుతూనికలు (రైలుకాటా తూనికలు); (7) ఫ్రెంచితూనికలు మొదలగునవి గలవు

తులితము. సం. విణ. 1. సరిపోల్పఁబడినది: చూ, సుషమ; 2. తూఁచేఁబడినది.

తులుచే. దే. విణ. వేగముగలది: చూ, వేగము.3.

తులువ. దే.విణ.కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.2.

తులువకత్తి. ద్వ. వి. వంపుమొరకత్తి: చూ, రిష్టి. 2. [యము.

తులువగుఱ్ఱము. దే. వి. నీచాశ్వము: చూ, హ

తుల్యము గు. మి. అ. క్రి. సరియగు, సమానమగు.

తుల్యము. సం. విణ. సమము, సరి: చూ, సమానము. 2.

తుల్యయోగిత. అం. అర్థాలంకారములలో నొకటి: (వర్ణ్యముఁకితరవస్తువునకును ధర్మైక్యము చెప్పుట. ఉదా:— కసులములు ముడిగెను. జారిణుల వదనములు ముడిగెను): చూ, అలంకారము. 3.

తువర. వై. వి. 1.=తొగర. ఒగరు—వగరు. రుచి, రూ-తువ్వర—తూవర: చూ, రసము. 5; దే. వి. 2. రూ—తువ్వర-తూర. చినుకు: చూ, వాన. 1.

తువరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తువర: చూ, తువర. 1; విణ. 2. ఒగరైనది: చూ, తువర. 1. (చూ, రసము. 5.)

తువరయావనాల(ళ)ము. సం. వి. అ. పుం. కషాయ యావనాళ ధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తువరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, తొగరి.

తువాలు. వా. వి. రూ—తువ్వాలు. రుమాలు, చేతిగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.

తువ్వర. దే. వి. రూ—తుపర—తువర. 1. సన్నవాన. జై. 4, ఆ. 138: చూ, వాన. 1; 2. దూళి: చూ, రేణువు. 1.

తువ్వాయి. వా. వి. అప్పుడే పుట్టినదూడ. "మాఆవునకు తువ్వాయిపుట్టినది"; 2. పాలు త్రాగెడుదూడ.

తువ్వాలు. వా. వి: చూ, రూ-తువాలు.

తుషము. సం. వి. అ. పుం. 1: రూ—తుసము, ఉమక-రూ-ఉముక-ఊఁక, నూఁకపొట్టు, పొట్టు. (సం. ప).—కంకపత్రము, కటంగరము; 2: చూ, తాండ్ర*.

తుషాగ్రిహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిహోత్రుఁడు: చూ, వహ్ని. 1. [వహ్ని. 1.

తుషానలము. సం. వి. అ. పుం. ఊఁకనిప్పు: చూ,

తుషారము. సం.వి. అ. పుం.1. మంచు: చూ, హి-

ము; 2.=తుంపర. జల్లు: చూ, వాన. 1; విణ. 3. చల్లనిది: చూ, శీతలము. 5.

తుషారాట్టు. సం. వి. జ్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తుషితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గణదేవతావిశేషము (వీరు ముప్పదియాఱుగురు): చూ, గణదేవతలు. (కకారాది అనుబంధములో)

తుషోదకము. సం. వి. అ. న. పులిగడుగు: చూ, శుక్తము. 1.

తుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సంతోషము.

తుష్టుఁడు. సం. విణ: చూ, హృష్టుఁడు.

తుసము. వై. వి: చూ, రూ-తుషము.

తుస్సి. దే. విణ. తువరభూమి, రూ-తుస్సె. తొవర: చూ, సురాష్ట్రజము. 2.

తుస్సు. వై. విణ. 1. అధమము: చూ, హీనము. 1; వా. వి. 2. అపానవాయువు విడుచుట యందలి ధ్వన్యనుకరణము. "తుస్సుపిత్తు": చూ, హహాహహా; 3. టపాకాయ, సిసింద్రీ చిచ్చు బుడ్డిలోనగునవి పేలకను, సరిగా కాలకను చీదుట లోనగువానియందలి ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహహా.

తుస్సుపెంజెర. ద్వ. వి. పెంజెరభేదము. ఒక రకము కొండచిలువ (చూ, పెంజెర): చూ, సర్పము. [ద్వి. 4.

తుస్సె. దే. విణ: చూ, రూ-తుస్సి. ఆం, భా.

తుహినకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చలివెలుఁగు: చూ, హిమాంశువు. [హిమము.

తుహినము. సం. వి. అ. న. మంచు: చూ,

తుళువము. ఆం. దేశములు ఏఁబదియాఱింటిలో నొకటి: చూ, దేశము.

తూ

తూ. దే. వి. 1. తూపాడుచేటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహా హహా; వా. 2. బాలబాలికలకు ఒక్క ఆటయందలిబట్టు. "తూనాబొడ్డుకుతూ" (తూతూఅనియు)

తూఁగాడు. దే. అ. క్రి. (తూఁగి+ఆడు) 1:చూ, సలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ.344; 2: చూ, వ్రేలాడు.

తూఁగియాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తూఁగు. దే. వి. 1. నిద్ర: చూ, స్వప్నము. 2; 2. కూరుకుపాటు: చూ, ప్రమీల; అ. క్రి. 3. ఊఁగు: చూ, వ్రేలాడు; 4. కూరుకు: చూ, నిద్రించు; 5. రూ-తూఁగాడు-తూఁగియాడు, తూలు-రూ-తూలియాడు: చూ, సలించు; 6. తూనికపడు; 7. నడచు: చూ, వెళ్ళు. 3.

తూఁగుటుయ్యాల. ద్వ. వి. తూఁగుమంచము. కళా. 2, ఆ. 17: చూ, పాలకి.

తూఁగుపలక. ద్వ. వి. తాఁపివాఁడు గోడల మట్టుచూచుటకై తాయివ్రేలఁగట్టిన నిడుపాటుపలక.

తూఁగుమంచము. ద్వ. వి: చూ,తూఁగుటుయ్యాల.

తూఁచు. దే. ప్రే.తూఁగఁజేయు:దడకట్టు.

తూఁట. దే. వి. 1. రూ-తుంట. ఖండము: చూ, శకలము. 4; వై. విణ.2.=దుష్ట. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తూఁటకట్టె. వా. వి. గడ్డిని జడగానల్లి నిప్పు ముట్టించెడుకట్టె. [ప్రక్క-వాఱు.

తూఁటకట్టు. దే. అ. క్రి. కోఁతపడు: చూ,

తూఁటరి. వై. విణ. (తూఁట+అరి)=శుంఠ. దుష్టుఁడు. రూ-తూఁడరి. భాగ. 6, స్కం. 182: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తూఁటాడు. దే. స. క్రి. (తూఁటు+ఆడు): చూ, వేధించు. జై. 7, ఆ. 4.

తూఁటి. దే. వి.నల్లి,తుంటికూర:చూ, శైవలము.

తూఁటికూర. ద్వ. వి.—పై.—(దేశ్యమనిశ.×)

తూఁటిగాసపు తేజిగలబోఁటి. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. ఆం, భా. ప్ర. 42.

తూఁటు. దే. వి. రూ-తూము. 1. కనుమ. ఆం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1; 2. చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1.

తూఁటుకట్టు. దే. అ. క్రి. తూఁటుపడు, తూఁటుపోవు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 131: చూ, తో ఱటలువాఱు.

తూఁడరి. నై. విణ=శుంఠ: చూ, రూ-తూఁటరి.

తూఁడు దే. వి. తామరపువ్వులోనగువానివేరు, బిసము. విజ. 1, ఆ. 199: చూ, పద్మము.1.

తూఁడుదిండి. దే.వి.(తూఁడు + తిండి) తెలిపిట్ట. అచ్చ. యు, కాం. 30: చూ, హంస. 1.

తూఁడునూలునారి. ఆం. మన్మథుని మూఁడవది యగు వింటియొక్క నారి. (దీని బాణములు.- మంకెన, అసోక, మల్లెపూలు.) వేం. ఆం. 9: చూ, మౌర్వి. 1. (చూ, బాణము. 1.) (చూ, మన్మథబాణములు) [వేం. ఆం. 8.

తూఁడువిల్తుఁడు. దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తూఁతకొమ్ము. దే. వి. మురళి, వంశనాళవాద్యము: చూ, వీణె. (తూఁతూబాకా అనియు)

తూఁతూబాకా. వా. వి.—పై.—

తూకము. దే. వి. రూ-తూకు. 1. పూనిక. జై. 7, ఆ. 40:చూ, యత్నము; అం.2. నాట్యములోని పదునాలుగు అంగములలో తుకయనునది ఒకానొకయంగము: (చూ, నాటకము. 1.)

తూకు. దే. వి.—పై.—

తూకొను. దే. అ.క్రి.(తూకు + కొను)1.పూను: చూ, యత్నించే; 2. ప్రవేశించే. ఆం, భా. తృ. 122: చూ, సోఁకు. 4.

తూణము. సం. వి. అ.పుం.=దొన. రూ-తూణి-తూణీరము. అమ్ములపొది (ఇది ఆ. స్త్రీ. గాను, ఈ. స్త్రీ. గానుగలదు): చూ, బాణము. 1.

తూణీరము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

తూదము. సం. వి. అ. పుం. గంగరావి*: చూ, రావి. [మిడి*: చూ, మామిడి.

తూదసస్యకము. సం. వి. అ. పుం. పోఁకమా-

తూనరతుక్కము. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూనిక. దే. వి: చూ, తులామానము. (రూ-తూనికె)

తూనికకోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనికవేయు. దే. స. క్రి: చూ, తూఁచే.

తూనికె. దే. వి: చూ, రూ-తూనిక.

తూనికోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనిఁగ. దే. వి. పతంగిక. రూ-తూనీఁగ: చూ, మక్షిక.

తూనీఁగ. దే. వి.—పై.—

తూనీఁగతానిగ. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూనుకోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనెకొట్లాట. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూపరము. దే. వి. 1. చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కనుమ. ఆం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1.

తూపరాణ. దే. వి. (రూ-తూపరాణి-తూపరాణము) తూము, నీళ్ళుబయటికివచ్చేతూము: చూ, తూము. 2.

తూపరాణము. దే. వి. 1. —పై.—; 2. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1.

తూపరాణి. దే. వి: చూ, రూ-తూపరాణ.

తూపి. నై. వి.=స్తూప. గుడిలో మూలవిగ్రహము ఉండెడుచోటికి మీఁద విమానమువలె ఎత్తుగా కట్టిన కట్టడము.

తూపు. దే. వి. అమ్ము: చూ, బాణము. 1.

తూపురాసి. ద్వ. వి: చూ, తూము. 2.

తూపురిక్క. ద్వ. వి. శ్రవణనక్షత్రము, కరివేల్పురిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

తూపురూపురిక్క. ద్వ. వి. చూ, తూపురిక్క.
తూపురిక్కనెల. ద్వ. వి. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1.
తూపాడుచే. దే. స. క్రి: ఉమియు, క్రాయు.
తూబరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తుబరము. కాలమున కొమ్ములు మొలవని యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.
తూబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-తుబరుఁడు. 1. పేడిమూతివాఁడు, ప్రాయమున గడ్డము మీసము రాని మగవాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు; 2. అంతఃపుర కావలివాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
తూము. వై. వి. 1.=తుంబికా. బండిచక్రము నడిమిరంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. నీళ్లు ...కి వచ్చునట్లు కట్టినకట్టడము. వసు 5, ఆ. 17: చూ, మరిగొమ్ము; 3. నాలుగు కుంచెములకొలఁది: చూ, ప్రస్థము; 4. నూది చెవి: చూ, రంధ్రము. 1; 5. నగలమోపు నందలి రంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 6. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; వా. 7. పంట కాలువకు ప్రక్కను చేర్చివేసెడికుండతూర. "కుండతూము": చూ, తూర. 4. (చూ, మరిగొమ్ము.)
తూర. దే. వి. 1. వానబొట్టు: చూ, వాన. 1; 2. తుంపర: చూ, సీకరము; 3. రూ-తూల. పండుచేఁప:చూ, మత్స్యము. 1; వా. వి. 4: చూ, తూము. 7. "కుండతూర, తాటితూర." మొ.
తూరజల్లు. ద్వ. వి. ధారావర్షము:చూ, వాన.
తూరనగోలలు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
తూరనడుక్కా. దే. వి. —పై.—
తూరనతుంకములు. దే. వి. బ. —పై.—
తూరి. దే. వి. తడవ, ఆవృత్తి (ఇదిఏకాద్యర్థ శబ్దపూర్వకముగానే ప్రయోగింపఁబడును ఉదా "ఒకతూరి-ఈతూరి"): చూ, సారి.2.
తూరు. దే. వి. 1. తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అ. క్రి. 2. సన్నగాతూరపడు.
తూరుపాఱ. దే. వి. 1. ఒకానొకగాలి. రూ-తూర్పాఱ, తూర్పిడి: చూ, వాయువు; 2. తుచ్ఛధాన్యోత్క్షేపణము: తూరుపాఱఁ బట్టుట.
తూరుపాఱఁబట్టుట. జా. 1. ధాన్యము తూరు (అనఁగాఁబొల్లు) గాలిలో నెగురునట్లు పట్టుట; 2. ఎగురఁగొట్టుట; 3. తేలికచేయుట. "నాలుక తుదిపలుకులైననూరకతూరుపాఱఁ బట్టుచున్నాఁడవు."(ధర్మజరాజనూయము)
తూరుపాఱఁబట్టు. దే. స. క్రి. (తూరు+పాఱన్+పట్టు) రూ-తూర్పాఱఁబట్టు. గల్లపొట్టు లోనగునవి యెగిరిపోవునట్లుగా చేట లోనగువానితో ధాన్యములోనగు వానిని పైకెత్తి క్రిందుగాఁబోయు.
తూరుపు. దే. వి: చూ, రూ-తూర్పు.
తూరుపుఁగొండ. ద్వ. వి. ఉదయాద్రి: చూ, పర్వతము.
తూరుపుదణి. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. ఆం, భా. ప్ర. 46: చూ, వేలుపుఱేఁడు.
తూరుపుఱేఁడు. దే. వి.—పై.—
తూరుపెత్తు. దే. వి. (తూరుపు+ఎత్తు) రూ-తూర్పెత్తు. 1: చూ, ఎగరఁబోఁత; స. క్రి. రూ-తూర్పెత్తు. 2. ధాన్యాదికమును ఎత్తి తూర్పుగాలికివిడుచు; 3.ఏదేని గాలివాటముగాఎత్తివిడుచు; 4. ఇంద్రికలు పాయఁదీసి అడ్డముగా మీఁదికెత్తిపట్టు పొందు.
2, ఆ. 3(
తూర్చు. దే. ప్రే. రూ-దూర్చు, గ్రుచ్చు. వై 4, ఆ. 81: చూ, రూ-తూఱుచు.
తూర్ణము. సం. క్రి. విశ. అ. న. 1. త్వరితము చూ, వేగము. 3; విశ. 2. వడిగలది: చూ వేగ...

తూర్పాఱ. దే. వి: చూ, రూ-తూరుపాఱ. 1.
తూర్పాఱఁబట్టు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తూరుపాఱఁబట్టు.
తూర్పిడి. దే. వి: చూ, తూరుపాఱ. 1.
తూర్పు. దే. వి. (రూ-తూరుపు-తూఱుపు.) 1. ప్రాగ్దిశ: చూ, హరిత్తు; అం. 2. దిశలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు; 3. దిశలు పదింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు; 4. దిక్కులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు.
తూర్పెత్తు. దే.స.క్రి:చూ, రూ-తూరుపెత్తు.
తూర్యగంజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఢగడమను వాద్యము: చూ, వీణె.
తూర్యత్రియకాళలము. అం. సుగుణములు ఇరువదెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, సుగుణములు.
తూర్యము. సం. వి. అ. న. 1. వాద్యము: చూ, వీణె; పుం. న. 2. వాద్యపుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
తూఱఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తూఱన్ + పడు) తూఱు, ప్రవేశించు. నిర్వ. 4, ఆ. 76: చూ, సోఁకు. 4. [2, ఆ. 398.
తూఱు. దే. అ. క్రి.—పై— భార. భీష్మ.
తూఱుచు. దే. ప్రే. తూఱఁజేయు: గుచ్చు, తూర్చు-రూ-దూర్చు. (ఎక్కించుఅనియు.)
తూఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-తూరుపు-తూర్పు.
తూల. దే. వి. తూర. పండుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
తూలఁబాటు. దే. అ. క్రి. (తూలన్ + పాటు) 1. తూలు, చలించు: చూ, సలించు; 2. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5.
తూలకంటకము. సం. వి. అ. పుం. గొబ్బి*: చూ, మొగబీర.
తూలకార్ముకము. సం. వి. అ. న. దూదియేకువిల్లు, పింజనము: చూ, బాణము. 1.

తూలనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ, దూదిచెట్టు.
తూలనాళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై—
తూలపోవు. మి. అ. క్రి. (తూలము + పోవు) చిన్నవోవు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 259: చూ, చిన్నవోవు. (ప్రే. తూలపుచ్చు. భార. ఉద్యో. 3. ఆ. 298.)
తూలము. సం. వి. అ. న. 1. గంగరావి*: చూ, రావి; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; పుం, న. 3.=దూది. విత్తులుతీసినప్రత్తి, పిచువు: చూ, ప్రత్తి.
తూలాడు. దే. అ. క్రి. (తూలి + ఆడు) రూ-తూలియాడు-తూలు. చలించు. భార. విరా. 5, ఆ. 184: చూ, సలించు.
తూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తూలిక: చూ, ఈకె. 1; దే. వి. (1.) (తూల + ఇ) చేఁపలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతివాఁడు: చూ, వలఱేఁడు; (2.) తూలికాఁడు. మేఁకలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతివాఁడు.
తూలిక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిన్నయీఁక: చూ, ఈకె. 1; 2. వ్రాసెడుకలము:చూ, లేఖిని; 3. (చిత్రమువ్రాసెడు) వాగగ, జాలిని: చూ, వాగఱ; వా. 4.=తూలిక: చూ, తూలిక. (1); వై. వి.=తూలిక. (1) మాల్యగ్రంథి. ఆం. పదా. 4-39: చూ, పూవులపొట్లము.
తూలికాఁడు. దే. వి: చూ, తూలి. (1), (2).
తూలించు. దే. స. క్రి. చేంపు. సాంబ. మా, 32: చూ, సంహరించు. [వై. 7, ఆ. 92.
తూలియాడు. దే.అ. క్రి: చూ, రూ-తూలాడు.
తూలు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2. అపసరిల్లు: చూ, విరియు. 5; 3. ఉపళమిల్లు. అం, భా. తృ. 87: చూ, సుక్కు. 4.

తూలుచు. దే. క్రి. రూ-తూల్చు. 1. చలింపఁజేయు; 2. తొలఁగించు. సా. 1, ఆ. 101.

తూలుమాటలు. వా. వి. తిట్లు, బండబూతులు, కుచ్ఛితపుతిట్లు.

తూల్చు. దే. క్రి: చూ, రూ-తూలుచు.

తూవర: చూ, రూ-తువర.

తూవరము. సై. వి.—పై—(సం.అనికొందఱు)

తూషణము. అం. ముఖరతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ముఖరతులు.

తూష్ణీమ్. సం. అవ్య. మౌనమందు వర్తించును, తూష్ణీకామ్: చూ, మౌనము.

తూష్ణీంశీలుఁడు. సం. విణ. మాటలాడక ఊరకుండువాఁడు. రూ-తూష్ణీకుఁడు.

తూష్ణీకామ్. సం. అవ్య: చూ, తూష్ణీమ్.

తూష్ణీకుఁడు. సం. విణ: చూ, తూష్ణీంశీలుఁడు.

తూస్తము. సం. వి. అ. న. దుష్కృతము: చూ, పాపము.

తృ

తృటము. సం. వి. అ. పుం.=చిటిక. తృటి: చూ, స్వరము. 2.

తృటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1.=చిటిక.—పై.—; ఈ. స్త్రీ. 2. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రేల.

తృట్టు. సం. వి. ష్. స్త్రీ. 1. రూ-తృషము—తర్షము. దప్పి. పాండు. 5, ఆ. 179: చూ, పిపాస; 2. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

తృణకుటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పూరిగుడిసె: చూ, సదనము. 1. [చూ, వేణువు.

తృణకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. వెదురు*:

తృణగండము. సం. వి. అ. పుం. ఉచ్చింగటుఁడను చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తృణగ్రాహి. సం. వి. న్. పుం. పచ్చ, మరకతము: చూ, రత్నము. 1.(చూ,తృణమణి.2.)

తృణజలూక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జలగవలెనుండి గడ్డిలో తిరుగు పురుగు: చూ, పురుగు.

తృణజలూకన్యాయము. పా. గడ్డిపై పురుగు మూతికి సమీపమందు రెండుకాళ్లును వెనుకవైపున చివర రెండుకాళ్లును గలది. అదివెనుక కాళ్లతో నిలఁబడి ముందునిలుచేటకాధారము చూచుకొని ముందుకాళ్లనక్కడ బెట్టి తరువాత వెనుకకాళ్లు తీయుననురీతి.

తృణత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తృణభావము; 2. (రూ-తృణిత-త్రిణత) విల్లు: చూ, బాణము. 1. [మేటి.

తృణతతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గడ్డిమేటి: చూ,

తృణద్రుమములు. సం. వి.అ.పుం.బ. తాటి, కొబ్బరి, ఈఁత, ఖర్జూరము మొ.

తృణధాన్యము. సం. వి. అ. న. 1. విత్తక పండెడు గునుకు నివ్వరిదూసరిలోనగునవి: చూ, ధాన్యము; వా. 2. గడ్డిజాతి సస్యములు-వరి, జొన్న, గోధుములోనగునవి.

తృణధృక్కు. సం. వి. హ్. పుం. బడబాగ్ని, కాకధ్వజము: చూ, వహ్ని. 1.

తృణధ్వజము. సం. వి. అ. పుం. వెదురు*: చూ, వేణువు. [చూ, అశ్వతిక్తము.

తృణనింబము. సం. వి. అ. పుం. నేపాళవేము*:

తృణపంచమూలము. అం. వరి, దర్భ, గనపదంటు, చెఱుకు, కామంచిగడ్డి (5) (పిత్తజ్వరము, దాహము, రక్తపిత్తము, మూత్రకృచ్ఛ్రము వీనిని హరించును)

తృణపుష్పిక. సం. వి. ఆ.స్త్రీ.కొండయల్లము*: చూ, శృంగబేరము.

తృణపూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గడ్డిబొమ్మ, చంచ: చూ, బింబము. 3.

తృణమణి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. నీలము: చూ, రత్నము. 1; పా. 2. తృణగ్రాహి(అంబర్), ఉన్నిగుడ్డతో రాచిన గడ్డిపోఁచలు మొదలగువాని నాకర్షించు వస్తువు.

తృణమత్కుణుఁడు. సం. విణ. జూదములో జమానతు ఇచ్చువాఁడు: చూ, లగ్నకుఁడు.

ణము. సం. వి. అ. న. 1. (కిక్కిసలోనగు) గడ్డి: అంబరీషము, అర్జునము, అళు, బుశము, కక్షము, కచపము, కచ్ఛరుహ, క్షేత్రియము, గవాదనము, ఘాసము, తృణము. (తె. ప).—కవను, కసవు, గడ్డి, గవతము, గాదము, చెత్త, పిల్లు-పులు-రూ-ఫుల్లు, పూరి: (చూ, హరిత.1.) తృణవిశేషములు.—ఊర్ధ్వమూలము, బుషిశస్త్రము, కుందరము, ఖంజ, ఖగ్గడము, ఖగచ్ఛదము, జయ, తాండవము, వారుణి. (తె.ప)-ఊలస, ఊదర, కాండ్రి, గాబ, గాబము, గునుకు, గొలిసె, గోళ్లగొండి, దూసరి, నాలికచేలు, నెండ్రి, బరపట, బూరగడ్డి, పంచేనిదియ, వెత్తిచెఱకు; అంట్రింతగడ్డికి.—(తె. ప.)—అంటిస-అంట్రింత, చిగిరింత; అడవికిక్కిసకు.—దేవనాళము. (తె. ప.)-అడవికిక్కిస; అడవిగెనసునకు.-పిండాంశుకము, పిండాలువు. (తె. ప).—అడవిగెనసు; అవురుకసవునకు.—కుమారము, వీరణము, వీరతరము, వీరతృణము. (తె. ప.)—అగురు-అవురు-ఔరు; అశ్వలాయనదర్భకు.—ఆశ్వలాయకము, అశ్వవాలకము, కాశ, కాశగర్భము, కాశము, శరము; ఉప్పగడ్డికి.—(తె. ప).—కాను, కారె; కాకి చెఱకునకు (కుందుఱెల్లు).— ఇంద్రము, ఇక్ష్వారిక-రూ-ఇక్ష్వాలిక, కాండేక్షువు, కాకేక్షువు, కాశము, కాశేక్షువు, క్షురచ్ఛదము, గుంద్రి, గుంద్రము, గుచ్ఛపుష్పిక, తేజనకము, ముంజము, ముంజేక్షువు, వాయసేక్షుకము, వాయసేక్షువు, శరము, శ్వేతచామరకము. (తె. ప).-కాకిచెఱకు, కాకిఱెల్లు, కుందుఱెల్లు, పానిక, ఱెల్లు; ఱెల్లునకు.-కిటుకము, కాండకాండకము, చామరపుష్పము, శణము. (తె.ప).-కనపపులు, కనుము, రెల్ల-రెల్లు-ఱెల్లు; పెద్దఱెల్లునకు.—ఖడ్గటము, బృహత్కాశము; ఱెల్లుగడ్డికి.— ఇక్షుగంధ, కాశము, పోటగళము, బల్బజము; కామంచికి.—కత్తృణము-రూ-కాత్తృణము, కాకధాతువు, కాకమాలి, కాకమాచి, కామంచిక, గంధకతృణము, గుడఫల, చపలము, ఛత్రి, ఛత్రాతిఛత్రము, జలనాభము, జాత్యంభము, దేవగంధిక, దేవజగ్ధకము, దేవజగ్ధము, దేవజగ్ధిక, ధ్యామకము, ధ్యామయము, పౌరము, బిందుచిత్రము, రోహిషము, వాయసి, సౌగంధికము. (తె.ప).—కామంచి-కావంచి; గ్రుడ్డికామంచికి.—అతిఛత్ర-అతిఛత్రము, ఆతపత్రము, సుహ్వాము, చుకనాశనము, ఛత్రి, ఛత్రాతిఛత్రము, తృణరాజము, పలఘ్నము-పాలఘ్నము, బీజకము, భూస్తృణము, మాలాతృణకము, రోహిషము. (తె. ప).—గుడ్డికామంచి- గ్రుడ్డికామంచి, గొడుగుగడ్డి; కిక్కిసకసవునకు.(క్రోవివంటితృణము).—ధమనము, నడము-నలము-నళము-నళ-నళిక-నాళిక, నడ్య, పోటగళము, మృదుపుష్పము, శూన్యమధ్యము. (తె. ప).—కిక్కిసకసవు, క్రోలుకసవు, గనుపదంటు; కుశదర్భకు.—కర్మమూలము, కుతపము, కుథము, కుశము- కూర్చ, క్షురపత్రము, దర్భ, పవిత్రము. (తె.ప). కొస్సె, దబ్బ; గండదూర్వకు.—కలాయ, గండదూర్వ, గండాలి, గ్రంథిపర్ణి, శకులాక్షి; గడ్డిదుబ్బునకు.(తృణస్తంభము)—కాండము, గుచ్ఛము, గుత్సము, (తె. ప)—కరుగు, కరువు, గంట, గంటకట్టి, దుబ్బు, పైరుదుబ్బు, పొట్టకట్టి (మా, పొట్టుకట్టి); గడ్డిపరకకు.-(సం.ప).-త్రిసకము; గఱికకు-అనంత, అమర, గుణ, దూర్వ, భార్గవి, రసాల, లత, శతపర్వక, సహస్రవీర్య, హరిత-హరిత్తు. (తె. ప).—గరిమిడి, గఱిక; నల్లగఱికకు.-శష్పము, శాంభవి.(తె.ప).—

నల్లగఱిక; తెల్లగఱికకు. (శ్వేతదూర్వ):— అనంతసముద్భవ, గండాలి, గోలోమి, శకులాక్షకము, శతవీర్య, సహస్రవీర్య, సిత. (తె. ప.) :—తెల్లగఱిక ; తీఁగెగఱికకు:— గండాలి, తీవ్రి, శకులాక్షకము. (తె. ప.)- తీఁగెగఱిక- తీఁగెగఱిక, నిడుపుగఱిక; గింజెలేనివరపోచేను:—కిర్మి, రులాలము. (తె.ప.) మోడు;గుండ్రమూలాతృణమునకు:—ఏరక, గుంద్రమూల; గుచ్ఛబంధా తృణమునకు:— ఆళయ, గుండాల, గుండాసిని, గుచ్ఛబంధ, గుచ్ఛభద్ర, గుచ్ఛమూలిక;గోమూత్రికాతృణమునకు:—కృష్ణభూమిజ,గోమూత్రిక;చణికతృణమునకు:—గోదుగ్ధిక, చణిక; చించోటకమనుగడ్డికి:—క్రించాదనము, చించోటకము; చిప్పగడ్డికి:— కేశి, గుహ్యబీజము, గోమయప్రియము, భూతకేశి, భూతికము, భూతృణము- భూస్తృణము, మాలాతృణము. (తె.ప.):—చిప్ప, చిప్పకసవు, చిప్పగడ్డి, చిప్పర; జరడీతృణమునకు:— గర్మోటిక, జరడి; జలతృణవిశేషమునకు: చూ, శైవలము; జెమ్మునకు :—(తె. ప.).— జెంబు- జెమ్ము; తుంగగడ్డికి:— అంత్యము, అబ్దము, కర్ణపూరము, కర్తనము, కలాపిని, కాండగుండము, తోయదము, నాగరముస్త. (తె. ప.):—తుంగ; గుండ్రతుంగకు:— గుండము, గుండాల, గుండాసిని, చలదళము, జలాశ్రియము, దీర్ఘరాజము, శూలపత్రము; (తె. ప.):—గుండతుంగ- గుండ్రతుంగ, గుండ్రా; తుంగముస్తెకు:—అబ్దము, కశేరువు, కుతరము, కురువిందము (పచ్చతుంగముస్తె, భద్రముస్తకము, వట్రువముస్తె, కోలతుంగముస్తె, తుంగముస్తె లోనగువానియొక్క పర్యాయపదములు "ముస్తకము" అనుపదముకడఁ జూచుకొనవలెను); పర్పాటకమునకు:-కవచము, తృణారఘ్నము. (తె. ప.):—పర్పాటకము; పశ్వాదులకసవునకు. (లేఁతకసవు):— ఘాసము, శాంతృణము, యవసము; పొల్లుకసవునకు:— కడంగరము, బుసము- బుషము. (తె. ప.) :— పొల్లుగడ్డి; పూఁచికకు: —(తె. ప.):—పూఁచి- పూఁచిక, పూసకామంచి; మొదవుగడ్డికి:— అనుమత, ఇక్ష్వాలిక- ఇక్ష్వాళిక, బల్బజము. (తె.ప.):—బొద, మొదవ-మొదువు, మోవయము; పొనుఁగునకు:-(తె .ప.):-పొఱుకుగడ్డి, పొనుఁగు; మూఁడంచుల తుంగకు:— (తె. ప.):— ముయ్యంచుతుంగ; యావనాలశరమునకు:—ఖరపత్రము,యావనాలశరము; రక్తతృణమునకు:—(తె. ప.):-చెంగలి;లఘుతృణమునకు :— ఖడము; వాసనగడ్డికి:— కశేందుకము,కర్పూరతృణము,గంధతృణము, భూతికము, భూతృణము, భూస్తృణము. (తె. ప.):—వాసనగడ్డి; వృత్తతృణమునకు:- గుచ్ఛము; శిల్పికాదితృణవిశేషమునకు:-క్షేత్రజ,గోమూత్రిక, చణిక, శిల్పిక; శూకతృణమునకు:-కనిష్ఠకము.(ఇందలివిశేషములకును మిగతవిశేషములకునుగలపర్యాయపదాదులకు "హరిత.1." చూడుము.); 2. చోమలోనగు పైరు: చూ, సస్యము. 1.

తృణరజ్జున్యాయము. పా. బలములేనిగడిపరకలు పోఁగుఁజేసి త్రాడల్లి యేనుఁగునైనం గట్టవచ్చుననురీతి.

తృణరాజము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము; 2. గిఱకతాటిచెట్టు: చూ, హింతాళము; 3. కొబ్బరి*: చూ, నారికేళము.

తృణపీఠదాఢ్యము. అం. అశ్వసంచారమార్గముల లో నొకటి:చూ, అశ్వసంచార మార్గములు.

తృణశూన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తృణశూన్యము. తృణశూల్య-తృణశూల్యము. మల్లె*: చూ, హసంతి. 2.

తృణశూన్యము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.— (ఆకారాంత స్త్రీలింగమును అగును); అ. పుం, న, ఆ. స్త్రీ. 2. మొగలిపండు: చూ, మొగలి; విణ. 3. తృణములేనిది.

తృణశూల్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-తృణశూన్య.*

తృణశూల్యము: చూ, రూ-తృణశూన్యము. 1—2—3.

తృణషట్పదము. సం. వి. అ. పుం. కందిరీఁగ: చూ, మక్షిక.

తృణసార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2.

తృణహర్మ్యము. సం. వి. అ. న. గడ్డిమేడ, మయటము: చూ, సదనము. 1.

తృణిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-తృణత.

తృణీకరించు. సం. స. క్రి. అలక్ష్యముచేయు.

తృణ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గడ్డిమోపు: చూ, మోపు. 5.

తృతీయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=తదియ- రూ-తద్దె. మూఁడవతిథి: చూ, తిథులు, తిథి.

తృతీయకము. అం. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.

తృతీయప్రకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ-తృతీయాప్రకృతి. నపుంసకుఁడు, పేడి: చూ, సొవిదల్లుఁడు.

తృతీయము. సం. స. 1. మూఁడవది; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు పండ్రెండింటిలో నొకటి (ధైర్యము, సోదరుఁడు, యుద్ధము, పాత్ర, ఆభరణము, కంఠము, భటులు, శాంతము, మిత్రులు, ఉపాయము, ఆయువు, సహజము, భ్రాతృ, విక్రమము): చూ, లగ్నకారకత్వములు; 3. పక్షమందుమూఁడవతిథి: చూ, తృతీయ.

తృతీయాకృతము స. విణ. మూఁడుచోట్ల దున్నినది (నేల): చూ, భూమి. 1.

తృతీయాతిరాత్రము. అం. క్రతుచతుష్టయమునం దొకటి: చూ, క్రతుచతుష్టయము.

తృతీయాప్రకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, రూ-తృతీయప్రకృతి.

తృతీయావిభక్తి. అం. కర్తృ, కరణ, హేతు, ప్రకృతి, గోత్ర, గ్రహ్యాదులకుం జేరయగు. మూఁడవవిభక్తి-ప్రత్యయములు.— చేత—చే, తోడ-తో: చూ, విభక్తులు.

తృప్తము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పురోడాశము. 1-2-3; విణ. 4. తృప్తిపొందినది.

తృప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=తనివి: చూ, సౌహిత్యము.

తృప్తిపడు. మి. అ. క్రి. (తె. ప.).— ఆదటవోవు, ఆపోవు, తనియు, తనివోవు, తనిసను, తనుపారు, తుప్పటిల్లు.

తృప్తుఁడు. సం. విణ. తనివినొందినవాఁడు.

తృఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-త్రిఫల.

తృష. సం. వి. ఆ. ష్. స్త్రీ. 1. దప్పి: చూ, పిపాస; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ.

తృషితుఁడు. సం. విణ. 1. దప్పిఁగొన్నవాఁడు: చూ, సతృట్టు; 2. ఇచ్ఛఁగొన్నవాఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2.

తృష్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తృష. 1—2; అం. 3. షడూర్మ్యులలో నొకటి. (చూ, రసనా మలము): చూ, ఊర్మ్యులు.

తృష్ణక్. సం. విణ. జ్: చూ, తృషితుఁడు.

తృష్ణాఘ్నము. సం. వి. అ. పుం. పర్పాటకమనుగడ్డి: చూ, తృణము. 1.

తె

తెంకాయ. దే. వి: చూ, రూ-టెంకాయ.

తెంకాయచెట్టు. దే. వి: చూ, రూ-టెంకాయచెట్టు.

తెంకి. దే. వి. రూ-టెంకి. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము 1. (దేవళము అనికొందఱు)

తెంచే. దే. ప్రే. తెగఁజేయు: రూ-త్రెంచే. తెంపు-త్రెంపు.

తెండు. దే. అ. క్రి. 1. పరుండు: చూ, శయనించే; వా. 2. తీసికొనిరండు. "ఆపండు తెండు."

తెందెప్పలు. దే. విశే. బ.(తెప్పలు + తెప్పలు) రూ-తెందేపలు. దరిలేనిది. సా. 1, ఆ. 67: చూ, అపారము.

తెందేపలు. దే. విశే. బ.—పై—

తెంపరి. దే.విశే. (తెంపు + అరి) 1. తెగుదారి: చూ, సాహసికుఁడు; 2. శూరుఁడు. జై. 2, ఆ. 46: చూ, హంవీరుఁడు.2.

తెంపి. దే. వి. 1. అనాథ: చూ, విధవ; 2. తెగువ: చూ, సాహసము; 3. తెగుట: తెంపు. భార. విరా. 5, ఆ. 61.

తెంపు. దే. వి. 1. తెగువ: చూ, సాహసము; 2. తెగుట: చూ, తెంపి. 3; ప్రే. 3: చూ, రూ-తెంచే.

తెకతెక. దే. వి. ఉడుకుట, క్రాఁగుట, ఎగయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. రామా. 5, ఆ. 22: చూ, హూహూ.

తెకతేర. దే. విశే. (తేర + తేర) 1. బొత్తిగా సంబంధములేనిది. పా. 4, ఆ. 58; క్రి. విశే. 2. మిక్కిలివ్యర్థము. కళా. 3, ఆ. 191: చూ, వ్యాహతము. 2.

తెక్కరము. దే. వి. అగ్గలిక: చూ, విలాసము.

తెక్కలి. వై. వి. 1.=తెక్కర. చౌర్యము: చూ, ముచ్చిలి; 2. మోసము. భార. శల్య. 2, ఆ. 401: చూ, వంచన; 3. ఏమరిక: చూ, ప్రమాదము: విశే. 4. మోసముచేయునది. భాగ. 6, స్కం. 352: చూ, వంచన.

తెక్కలికాఁడు. ద్వి. వి. 1. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; విశే. 2: చూ, వంచకుఁడు. భార. స్త్రీ. 2, ఆ. 137.

తెక్కలిపాటు. వై. వి. ఆపద. భాగ. 6, స్కం. 349: చూ, విపత్తు.

తెక్కు. దే. వి. 1. పడుచేఁదనపు టెక్కు: రూ-టక్కు- టిక్కు- టెక్కు- టెక్కువ- తెక్కర, నిక్కు; 2. అగ్గలిక. పా. 5, ఆ. 10: చూ, విలాసము.

తెగ. దే. వి. 1. రూ-తెవ. గుంపు. అచ్చ. యు, కాం. 233; చూ, సమూహము; 2. జాతీయసమూహము: చూ, సమూహము; 3. పక్షము. ఉ, రా. 6, ఆ. 93: చూ, ప్రక్క. 2; 4 (ఎక్కుపెట్టిన) అల్లెత్రాడు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 53: చూ, మౌర్వి. 1; 5. జ్యాకృషి, ఎక్కుపెట్టుట; 6. రీతి: చూ, విధము. 1; 7. దీర్ఘము: చూ, పొడవు. 2; క్రి. 8. నిశ్శేషముగా; 9. ఖండితముగా. "తెగనాడవలదు సభలను."

తెగఁగొట్టు. దే. స. క్రి. (తెగన్ + కొట్టు) 1. నఱుకు: చూ, ఖండించే; వా. 2. మధ్యవర్తి విగానుండి స్థిరపఱచే.

తెగఁజూచే. దే. స. క్రి. (తెగన్ + చూచే) చంపు. భార. విరా. 1, ఆ. 324: చూ, సంహరించే.

తెగఁబడు. ద్వి. అ. క్రి. (తెగన్ + పడు) తెగించే: చూ, సాహసించే.

తెగఁబాటు. దే. అ. క్రి. (తెగన్ + పాటు): చూ, తెగఁబడు.

తెగచే. దే. అ. క్రి. కలఁగు: చూ, సంక్షోభించే.

త్రెగటాఱు. దే. అ. క్రి: (తెగటు + ఆఱు): చూ, మరణించే. భార. అర. 4, ఆ. 254.

త్రెగటాఱుచే. దే. ప్రే. తెగటాఱఁజేయు: రూ- తెగటార్చు.

త్రెగటార్చు. దే. ప్రే.—పై—

తెగటార్పు. దే. వి. హింస. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, వధము.

తెగటు. దే. వి. 1. తుళ్లు, గర్వము: చూ, హంకారము; అ. క్రి. 2. త్రుళ్లు, గర్వించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 377: చూ, హంకరించు.

తెగడ. వై. వి.=త్రిపుటా. త్రివృతా.* (దీని భేదములు.—తెల్లతెగడ, నల్లతెగడ. ఇదే తెల్లతెగడ): చూ, సర్వానుభూతి. (ఆవు పాలలో ఉడికించిన శుద్ధి. విరేచనకారి.)

తెగడిక. దే. వి. రూ—తెగడు: చూ, నింద. 1.

తెగడికమానిసి. ద్వ. వి: అవగణితుఁడు.

తెగడు. దే. వి. 1: చూ, రూ—తెగడిక. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 313; అ. క్రి. 2. ఉపేక్షింపఁబడు; స. క్రి. 3. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 4. ఉపేక్షించు: అచ్చ. బాల, కాం. 112: చూ, కన్నడించు; 5. దూఱు. నిర్వ. 10, ఆ. 12: చూ, నిందించు.

తెగనీలుగుట. వా. వి. 1. చెప్పినమాట వినక పోవుట; 2. నాకేమనెడిగర్వము: చూ, హంకారము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

తెగవేయు. దే. స. క్రి. నఱుకు: చూ, సెలగు.

తెగసాఁగుట. వా. వి: చూ, తెగనీలుగుట.

తెగించు. దే. అ. క్రి: చూ, తెగఁబడు.

తెగు. దే. అ. క్రి. రూ—తెగ్రు-త్రెయ్యు. 1: చూ, మరణించు; 2. ఛిన్నమగు: చూ, భేదిల్లు. 2; 3. ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కలాఱు; 4. తీర్పగు. రూ—తెగ్రు-త్రెయ్యు. జై. 8, ఆ. 209; 5: చూ, తెగఁబడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 205. [ద్వి. 225.

తెగుట. దే. వి: చూ, మరణము. ఆం, భా.

తెగుడు. దే. వి. నఱుకుడు: చూ, విచ్ఛేదనము.2.

తెగుదల. దే. వి. 1. అంతము. నిర్వ. 9, ఆ. 53: చూ, సుద. 2; 2. క్షయము. భార. ఆర. 5, ఆ. 340: చూ, రత్త.

తెగుదారి. దే. విశ. (తెగువ+దారి) 1. తెంపరి: చూ, సాహసికుఁడు; 2. ఈఁగికాఁడు. ప్రభా. 1, ఆ. 46: చూ, దాత; 3. సాహసికుఁడు, సాహసికురాలు.ఉ,రా.6,ఆ. 240.

తెగుదెంపు. దే. వి. (తెగు+తెంపు) తీర్పు. జై. 8, ఆ. 210: చూ, సత్యము. 1. (తెగదెంపు అనియు వాడుక)

తెగుబడి. దే. వి. 1: చూ, తెగుడు; 2. దుక్కి: చూ, వ్యవసాయము. 2; 3. అమ్మకము: చూ, విక్రియము.

తెగులు. దే. వి. రూ—తెవులు. 1. వ్యాధి:చూ, రోగము. 1; 2. సస్యరోగము: చూ, నావి.

తెగులుగొంటు. దే. విశ. రూ—తెవులుగొంటు-తెవ్లుగొంటు. 1. వ్యాధిగ్రస్తుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు; 2. వ్యాధిగ్రస్తురాలు: చూ, స్త్రీ; 3. వ్యాధిగ్రస్తము: చూ, రోగము.1.

తెగులుగొను. దే. అ. క్రి. (తెగులు + కొను): రూ—తెవులుగొను, తెవులువడు.

తెగువ. దే. వి. 1. తెంపు: చూ, సాహసము; 2. దాతృత్వము: చూ, వితరణము.

తెగువడు. ద్వ. అ. క్రి. (తెగుడు + పడు) భేదపడు: చూ, వేఱుపడు.

తెచ్చు. దే. స. క్రి. తీసికొనివచ్చు: కొనివచ్చు. (సం. వ.):—ఆనయించు.

తెచ్చుట. వా. వి. పొందుట: (సం. వ.)—ఆనయము—రూ—ఆనేయము, ఆహరణము,ఆహరము, ఆహృతి; తద్వి:-పొందింపఁదగినది:-ఆనేతవ్యము.

తెచ్చువాఁడు. వా. వి. చూ, ఆనేత.

తెటిక. దే. వి. తెప్ప: చూ, హోడము.

తెటుకు. వా. వి. వంపు; ఎగుడు దిగుడు. "మంచేపుపట్టెలు తెటుకుగానున్నవి"; 2. తేడా, భేదము. "నీమాట తెటుకుగనున్నది."

తెట్ట. వై. వి.=ధట్ట. ప్రో౯వు: చూ, రాశి. 1.

తెట్టగిలఁబడు. ద్వి. అ. క్రి. (తెట్టగిలన్ + పడు) రూ- తెట్టగిలు—తెట్టగిల్లు, తెల్ల వాఱు: చూ, పాల్పడు (స్వార్థమునపడు.)

తెట్టగిలు. దే. అ. క్రి —పై—

తెట్టగిల్లు దే. అ. క్రి.—పై.—

తెట్టతెన్ను. ద్వి. వి. ఘంటాపథము, సంసరణము, ఘంటలతోఁగూడిన యేనుఁగుల దారి: చూ, మార్గము. 1.

తెట్టతెరువు. ద్వి. వి. —పై.—

తెట్టి. దే. వి. (రూ—తెట్టియ- తెట్టువ-తెట్టె- తొట్టి- తొట్టువ.) 1. నీటిమీఁదిమడ్డి; 2 పెరుఁగుమీఁదితెట్టె: చూ, మీఁగడ.

తెట్టియ. వై. వి. రూ-తెట్టె. 1.—పై.—; 2. తేనెపెర, తెట్టె: చూ, మధుపటలము; 3. తృణకాష్ఠాదిభారము: రూ- తెట్టువ- తెట్టె. [నము. 1.

తెట్టు. దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీ

తెట్టువ. వై. వి. 1. నీటియందుగాలికొక పక్కఁజేరిన తృణాదిసమూహము. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 110: చూ, రూ- తెట్టియ. 3; 2. వర్గము. ఉ, రా. 3, ఆ.78: చూ, సమూహము.

తెట్టువగట్టు. ద్వి. అ. క్రి. (తెటువ+కట్టు) నీటియందు తృణాదికము గాలికొక పక్కఁజేరు. నిర్వ. 1, ఆ. 51. రూ- తెట్టువలుగట్టు- తెట్టెగట్టు, తెట్టువలుగొను- తెట్టెలుగొను.

తెట్టువలుగట్టు. ద్వి. అ. క్రి.—పై—

తెట్టువలుగొను. ద్వి. అ. క్రి.—పై—

తెట్టువు. దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తెట్టె. వై. వి. 1: చూ, రూ- తెట్టియ. 1-2-3; 4. రూ- తెట్టెము. గుంపు:చూ,సమూహము.

తెట్టెము. వై. వి: చూ, రూ—తెట్టె.

తెట్టెలుగట్టు, ద్వి. అ. క్రి. (తెట్టెలు+కట్టు) ప్రోవుకొను: చూ, రాసిపడు.

తెట్టెలుగొను. ద్వి. అ. క్రి.(తెట్టెలు + కొను) —పై—ఉ, హరి. 3, ఆ. 27.

తెడ్డు. వై. వి. = తండువు- తండూ. రూ- తెడ్డు. 1. కొయ్యగరిఁటె: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. 6.); 2. పడవతోసెడు పలక: చూ, పీలి. 2.

తెడ్డునకుఁ బాకగుణము తెలియునా. లో. ఉదా.— "ఉ. కర్తవుగావు హర్తవునుగా వభిరక్షివిగావు నీవుస, త్కర్తృధురీణ యింతకును గృష్ణుఁడె మూలము గాన పుణ్యవి, స్ఫూర్తియుఁ బాపవైకృతముఁ బూరుషుఁ బొందునె యస్వతంత్రితన్, వర్తిలుచుండ్కఁ దెడ్డునకు వచ్చునె పాకగుణాగుణావళుల్" (పాండురంగ మాహాత్మ్యము. 5, ఆ. 45.)

తెడ్డుమూతికొంగ. ద్వి. వి. జలపక్షివిశేషము: చూ, బకము. [నించు.

తెనమణు. దే. అ. క్రి. పరుండు: చూ, శయ

తెనుంగు. తెనుఁగు.వై.వి.=త్రిలింగ.రూ-తెలుఁగు. ఆంధ్రభాష. య.1, ఆ. 1: చూ, భాష. 1.

తెనుఁగువాఁడు. ద్వి. వి: చూ, రూ-తెలుఁగువాఁడు.

తెన్గువాఁడు. వా. వి.—పై.—

తెన్నిడి. దే. వి. రీతి: చూ, విధము. 1.

తెన్ను. దే. వి. 1. దారి: చూ, మార్గము. 1; 2. కష్టము: చూ, వ౦డలము. 3.

తెన్నుండు. దే. అ. క్రి. రూ-తొన్నుండు- పరుండు: చూ, శయనించు.

తెప్ప. దే. వి. 1. రూ-తేప-తేపిక: చూ, ప్లవము; 2. రూ-తేప. ప్రోవు. వసు. 1, ఆ. 139: చూ, రాశి. 1.

తెప్పదెరలఁగ. దే. ద్రి. క్రి. విణ అతిశీఘ్ర

ముగ: చూ, వేగము. 3.

తెప్పలఁదేలు. దే. అ. క్రి.1.(తెప్పలన్ + తేలు) 1. ఓలలాడు: చూ, తేలు. 4; ప్రే. 2. తెప్పలఁదేల్చు. కళా. 6, ఆ. 262.

తెప్పలుఁదేలుట. జా. ఓలలాడుట. "నిచ్చనిచ్చలుగ్రొత్తలై యెచ్చరించు ఖేలనంబులఁదెప్పలఁదేలుచుండె." (కవికర్ణరసాయనము.)

తెప్పి. వా. వి. మగగుఱ్ఱి తుదనుచర్మములోపల నుండెడు ఎఱ్ఱనికండ: రూ-తొప్పి.

తెప్పిర్లు. దే. అ. క్రి. అపాయమునుండి తేలు. (రూ, తెప్పిఱిలు-తెప్పిఱిల్లు-తెప్పిలు-తేలు.) ఉ, రా. 3, ఆ. 353: చూ, సేకరించు.

తెప్పిఱిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తెప్పిఱిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తెప్పిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తెప్పున. దే. ద్రి. క్రి.విణ: చూ, తెప్పదెరలఁగ.

తెబక. దే. వి. 1.మొత్తము:చూ, సమూహము; వా. 2. తేరగావచ్చినసొమ్ము,లాటరీలోవచ్చినసొమ్ము.(ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

తెమడ. దే. వి: చూ, శ్లేష్మము.

తెమలు. దే. అ. క్రి. 1. చలించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 209: చూ, సలించు; వా. 2. తెఱపిచేసికొను. [తెమల్చు

తెమలుచు. దే. ప్రే. తెఱపిచేసికొను. రూ-

తెమల్చు. దే. ప్రే.—పై—

తెమ్మ. సై. వి. 1.=తేమ. ఱెమ్మ:చూ, పదను. 2; 2. లోష్టము, మంటిగడ్డ:చూ, భూమి.1

తెమ్మ. వా. స. క్రి: చూ, రూ-తే.

తెమ్మెర. దే. వి. (తెమ్మ + ఎర) 1. చల్లగాలి, మలయమారుతము. విజ. 3, ఆ, 40: చూ, వాయువు; 2. చిఱుగాలి, మందమారుతము: చూ, వాయువు (ఎరశబ్దమునకువ్యుత్పత్తియందు గాలియర్థమని తెలియవలయును.)

తెమ్మెరకొడుకు. ద్వ. వి: చూ, భీముఁడు. సాం. మా. 12.

తెమ్మెరచెలి. దే. వి. అగ్ని. సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1.

తెయితక్కలు. వా. వి. బ. 1. ఒకరకము గంతులు."తెయితక్క తెయ్యి అనిఆడెను"; 2. కపటనాటకము. "నీ తెయితక్కలును నీతమాషాలును నాదగ్గఱపనికిరావు."

తెర. సై. వి. 1. = తరంగ. అల. ఉ, హరి. 4, ఆ. 216: చూ, వీచి. 1; 2. మఱుఁగుచీర. భార. సౌ. 1, ఆ. 147: చూ, వస్త్రము; 3. అడ్డువల : చూ, వల. 1; 4.=తిరస్కరిణి. గండపడము: చూ, వస్త్రము; 5. తట్టి: చూ, వేఁటతెగ; బ. 6: చూ, పరంపర. భార. సభా. 1, ఆ.226; 7. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము.3; వా. 8.నాటకాదులయందు క్రిందకును మీఁదకును లాగెడుచిత్రవర్ణములుగల(సీను) అడ్డువస్త్రము; 9. తోలుబొమ్మలులోనగు ఆటలయందు బొమ్మలనాడించుట కనువుగఁగట్టిన తెల్లని బట్ట.

తెరఁగు. గే. వి. రూ- తెఱఁగు. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2. దారి: చూ, మార్గము. 1.

తెరచాఁప. ద్వ. వి. డమాను, ఓడకొయ్యకుఁ గట్టు తంతుపటము: చూ, చాఁప. 2.(చూ, వస్త్రము.)

తెరతెర. సై. వి. (విడువకసాగునది) కాలువ, (పరంపర): చూ, వెల్లి. 4; వా. 2. పరంపర. "వానికిదగ్గుతెరతెరగావచ్చుచున్నది."

తెరనాటకపుజెంగాలు. మి. వి. బ:చూ, బొమ్మలాటవాండ్రు.

తెరపి. దే. వి: చూ, తెర. 7.

తెరయీఁగ. దే. వి. తూనీఁగ. ఆం, భా. ద్వి. 65: చూ, మక్షిక.

తెరలు. దే. వి. కబళము: చూ, సాపాటు.

తెరలఁబాఱు. దే. అ. క్రి (తెరలన్ + పాఱు) తొలఁగు: చూ, విరియు.(స్వార్థమునపాఱు.)

తెరలిక. దే. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తెరలు. దే. వి. 1. రూ- తెరతెర- తెర్లు. పరంపర. పాండు. 1, ఆ. 184: చూ, వెల్లి. 4; అ. క్రి. 2. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 3. బయలుదేఱు. జై. 3, ఆ. 57; చూ, వెళ్ళు. 3; 4. కలఁగు. భార. కర్ణ. 3,ఆ.52; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 36: చూ, సంక్షోభించు; 5. చెచ్చు. ఆం, భా. త్మ. 87: చూ, మరణించు: 6. నీళ్ళులోనగునవి కాఁగి సలసల పొంగు: రూ- తెర్లు.

తెరలుచు. దే. ప్రే. తెరలఁజేయు. రూ- తెరల్చు. భార. ద్రో. 4, ఆ. 147.

తెరల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

తెరలుడు. దే. వి: చూ, ప్రయాణము.

తెరవ. దే.వి. రూ- తెఱవ.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తెరవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెర + పాఱు) జిడ్డుదేఱి తెరగట్టు (తెర=అల).

తెరవు. దే. వి. (రూ- తెరఁగు- తెరకువ- తెరువు- తెర్వు- తెఱవు) దారి: చూ, మార్గము. 1.

తెరవేఁట. ద్వ. వి. తెరయెత్తి ఆడెడువేఁట: చూ, వేఁట. 3.

తెరవేఁటకాఁడు: ద్వ. వి. తెరయెత్తి వేఁటాడెడువేఁటకాఁడు. స్వా. 4, ఆ. 40: చూ, వేఁటకాఁడు.

తెరుకువ. దే. వి. దారి: చూ, రూ- తెరవు.

తెరువుమఱపు. దే. వి. రూ- తెఱవుమఱపు. అపస్మారము: చూ, విస్మృతి.

తెరువరి. దే. విశే. (తెరువు + అరి) దారినడచువాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.

తెరువాటీఁడు. దే. విశే. (తెరువాటు + ఈఁడు) రూ- తెరువాటుకాఁడు. దారిదొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

తెరువాటు. దే. వి. (తెరువు + అటు) (దొంగలు) దారికొట్టుట, అభిగ్రహణము: చూ, ముచ్చిలి.

తెరువాటుకాఁడు. దే. విశే: చూ, రూ- తెరువాటీఁడు.

తెరువు. దే. వి. దారి. ఉ, హరి. 6, ఆ. 28: చూ, రూ- తెరవు.

తెర్లు: చూ, రూ- తెరలు.

తెర్వు. దే. వి: చూ, రూ- తెరవు.

తెఱ. దే. వి. రూ- తెఱ్ఱ. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; విశే. 3. తెఱపయినది.

తెఱఁగు. దే. వి. 1. రూ- తెరఁగు. రీతి. అచ్చ. యు, కాం. 37: చూ, విధము. 1; 2. చక్కన. భార. అర. 7, ఆ. 158: చూ, సౌందర్యము; 3. సంధి. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 262: చూ, సాప్తపదీనము.

తెఱఁగుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తెఱఁగు + పడు) 1. సంధియగు, ముడివడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 21: చూ, సంధించు; ప్రే. 2. తెఱఁగుపఱచు.

తెఱవ. దే. వి. 1. తెలివి. భాగ. 1, స్కం. 99: చూ, బుద్ధి; 2. ఉపాయము. స్వా. 2, ఆ. 20: చూ, వెరవు.

తెఱకొను. దే. అ. క్రి. (తెఱలు + కొను) బయలువెడలు: తెఱలు.

తెఱగంటి. దే. వి. (బ. తెఱగంటులు) (తెఱ + కన్ను) 1. అనిమిషుఁడు. ఉ, రా. 4. ఆ. 349: చూ, వేలుపు; 2. అనిమిష స్త్రీ: చూ, వేలుపులు. 2; 3. చేఁప, అనిమిషము: చూ, మత్స్యము. 1.

తెఱగంటిబోనము తెచ్చినలావరి. ద్వ. వి. గరుత్మంతుఁడు. వేం. ఆం. 18: చూ, హరివాహనుఁడు.

తెఱగంటిమ్రాఁకు. దే. వి. కల్పవృక్షము. సాం. దే. 1): చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

తెఱగంటియన్నులు. దే. వి. బ: చూ, అచ్చరలు.

తెఱగంటిఱేఁడు. దే. వి. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తెఱచు. దే. స. క్రి. తెఱపిఁజేయు.

తెఱచుట. దే. వి: తెఱప. (సం. వ.).— ఉద్ఘాటనము.

తెఱనోటిమెకము. ద్వ. వి. (తెఱనోరు + మెకము): చూ, సింహము.

తెఱప. దే. వి. 1: చూ, తెఱచుట; 2. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1; 3. అడ్డపాటు; చూ, వ్యవధానము. 3; విణ. 4. మఱుఁగులేనిది: చూ, తెఱపి. 3. వా. 5. సుఖము: తెఱపి.

తెఱపి. దే. వి. 1. అవకాశము. భార. అర. 6, ఆ. 350: చూ, సందు. 6; 2. తలపైబరువుదిగిపోవుట; విణ. 3. మఱుఁగులేనిది: తెఱప-రూ-తెఱిపి. (సం. వ.).— అవకాశము; వా. 4. ఖాళీ; 5: చూ, తెఱప. 5.

తెఱపుమఱపు. ద్వ. వి. 1. (చిత్తస్వాస్థ్యము తప్పినప్పుడు కలుగు) మఱపు: చూ, రూ-తెరపుమఱపు; 2. అకటవికటము: చూ, వ్యత్యయము.

తెఱమొగము మెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెఱలు. దే. అ. క్రి. 1. (వాసన) బయలువెడలు: చూ, తెఱకొను; 2: చూ, మరణించు. సాం. మా. 36.

తెఱవ. దే. వి. (తెఱ + వా.) ఆఁడుది. భార. అర. 4, ఆ. 235: చూ, రూ-తెరవ.

తెఱవామెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెఱవు. దే. అ. క్రి. 1. దారి: చూ, రూ-తెరవు. 2. రూ-తెఱఁగు. రీతి. అచ్చ. అ, కాం. 22: చూ, విధము. 1.

తెఱవుగాపరి. ద్వ. వి. కోల్పులి. సాం. తిర్య. 1: చూ, శార్దూలము.

తెఱిపి. దే. వి. రూ-తెఱప-తెఱపి-తెరపి. 1. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; 2. అరతి: చూ, విరామము; విణ. 3: చూ, తెఱపి. 3.

తెఱుకువ. దే. వి. తెలివి: చూ, బుద్ధి.

తెఱ్ఱ. దే. విణ. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తెఱ. 2.

తెల. వై. విణ.=ధవళ. రూ-తెల్ల. (ఆమ్రేడితమందు తెలతెల) శుక్లవర్ణము. పంచ. నా. 5, ఆ. 19: చూ, వర్ణము. 6.

తెలకపిండి. వై. వి.=తిలపిష్టము: చూ, రూ-తెలికపిండి.

తెలకలు. వై. వి. బ.=తిల: చూ, నువ్వులు.

తెలకవాఁడు. వై. వి.=తిలఘాతుక: చూ, తెలికులవాఁడు.

తెలఁగ. వై. వి.=త్రిలింగ. రూ-తెలగా. 1. త్రిలింగదేశ శూద్రుఁడు, నాలవకొలమువాఁడు: చూ, శూద్రుఁడు; 2. త్రిలింగదేశమునందలి యొకానొక శూద్రజాతి: చూ, శూద్రుఁడు; బ. 3. ఆజాతివారు(వృత్తియందు దీర్ఘమునకు హ్రస్వము. ఉదా.— తెలఁగ(గా) బలిజెలు. (బ. తెలఁగలు- తెలగాలు)

తెలగాణ్యబ్రాహ్మణులు. పా. కృష్ణయజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు. వీరు క్రమముగా ఆపస్తంబ ఆశ్వలాయన కాత్యాయన సూత్రముల ననుష్ఠించువారు. వీరిలో దుంప తెలగాణ్యమని, చేఁటితెలగాణ్యమని ద్వివిధము. వీరిలో గ్రామపాచకారి (పురోహిత) వృత్తివలన జీవించువారు కొంతకాలమువఱకు నింద్యముగఁ జూడఁబడిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తెలఁచు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తెలుచు. (ఇది నెలచు క్రియ వంటిదిగా నుండవచ్చును.)

తెలతెలఁబోవు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలతెల + పోవు): చూ, వెల్వెలఁబాఱు.

తెలతెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. 1.— పై.— అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్లతెల్లవాఱు: చూ, వేవు.

తెలతెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలతెల+పాఱు) 1.—పై.—అచ్చ. బాల, కాం. 78. 2. తెల్లగా తెల్లవాఱు: చూ, వేవు.

తెలనాకు. ద్వ. వి. తెల్లనిసన్న పుతములపాకు. రూ-తెల్లనాకు. కళా. 2, అ. 17.

తెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. రూ - తెల్లవాఱు. 1. ఉదయమగు: చూ, వేవు; 2. తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు.

తెలి. వై. విశ. 1. = ధవళ. తెల్లనిది. "తెలినవ్వు": చూ, వర్ణము. 6; 2. నిర్మలము, తేట, నిచ్చెలము: చూ, నిర్మాల్యము; 3. కంచేము. రూ- తెలె: చూ, పాత్రము. 6; 4. పక్వఘృతము: చూ, హవిస్సు. 1.

తెలికపిండి. వై. వి: రూ- తెలకపిండి, గానుగపిండి. (సం. ప):— తిలపిష్టము, పిణ్యాకము.

తెలికలు. వై. వి. బ.= తిలః.నువు-రూ-నువ్వు, నూగు- రూ- నూవు. బొట్టుగు- రూ - బొట్టువు (వృత్తియందు ఏకవచనాంతము. తెలికపిండి మె): చూ, నువ్వులు.

తెలికవాఁడు. వై. వి. = తిలఘాతుక: చూ, రూ - తెలుకులవాఁడు.

తెలికాకి. వై. వి. ధూంత్ముము: చూ, వాయసము. 1.

తెలిగ. వై. వి. = స్థాలికా. కరెచేము: చూ, పాత్రము. 6.

తెలిగంటి. ద్వ. వి. (తెలి + కన్ను) ధవళాక్షి, ఆఁడుది. ఉ, రా. 2, అ. 137: చూ, స్త్రీ.

తెలిగాము. వై. వి. = ధవళగ్రహ. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

తెలిగిబ్బ. ద్వ. వి. ఈశవృషభము. ఆం, భా. ప్ర. 54: చూ, వృషభము. 1.

తెలిగొను. ద్వ. అ. క్రి. (తెలి + కొను) సన్మానముచేయించే.

తెలిదమ్మి. వై. వి.(తెలి + తమ్మి) (రూ- తెల్లదమ్మి- వెలిదమ్మి- వెల్లదమ్మి) పుండరీకము: చూ, పద్మము. 1.

తెలిదమ్మికంటి. ద్వ. వి. (తెలిదమ్మి + కన్ను) పుండరీకాక్షుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

తెలిదీవిమున్నీఁడు. ద్వ. వి. —పై-—

తెలిదెమ్మకరి. ద్వ. వి. ఎరచిల్లపులుఁగు (ఒకానొకచేఁప అని కొందఱు). చూ, మత్స్యము. 1.

తెలిపక్కము. వై. వి. = ధవళపక్షము. రూ- తొలుపక్కము. శుక్లపక్షము: చూ, పక్షము. 1.

తెలిపిట్ట. వై. వి. = ధవళపిత్సన్. శ్వేతగరుత్తు: చూ, హంస. (ఇట్లుతెలిపులుఁగు)

తెలిపెడువాఁడు. వా. వి: చూ, ఆవేదకుఁడు.

తెలిమెకము. వై. వి. = ధవళమృగ: చూ, సింహము.

తెలిమొదవు. ద్వ. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

తెలిమోముపక్కి. వై. వి. = ధవళముఖపక్షి. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

తెలియ. వై. వి.=స్థాలికా: చూ, రూ- తెలె.

తెలియమి. వా. వి. అప్రసిద్ధి: చూ, రహస్యము.

తెలియు. దే. అ. క్రి. 1. ఎఱుకపడు. భార. ఉద్యో. 2, అ. 102: చూ, విదితమగు; 2. తేటపడు. జై. 8, అ. 63: చూ, విశదమగు; 3. మేలుకొను: చూ, లేచు. 2; 4. ప్రసన్నతనొందు. భార. భీష్మ. 1, అ. 102: చూ, వెలయు; స. క్రి. 5: ఎర్గు - రూ- ఎఱుఁగు, కను, కనుగొను- రూ - కన్గొను.

తెలియేఱు. ద్వ. వి. ఆకాశగంగ: చూ, నది.

తెలివరి. వా. వి: చూ, విద్వాంసుఁడు.

తెలివాఁక. ద్వ. వి: చూ, తెలియేఱు. సాంబ. దే. 16.

తెలివి. దే. వి. 1. ప్రసన్నత, తేట, తేఱు-

భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 263: చూ, శుద్ధము. 3; 2. ప్రకాశము, కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3. గూ- తెలివిడి, వివేకము. భార. ద్రో. 2, ఆ. 213: చూ, బుద్ధి; 4. తెలుపు. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వర్ణము. 6; 5. దేహాత్మాది భేదజ్ఞానము: చూ, బుద్ధి(ఇందలి 3వ అర్థము చూడుము); 6. గెలివి. భార. ద్రో. 2, ఆ. 375: చూ, వికాసము; 7. (నీళ్ళు) తేఱుట. స్వా. 3, ఆ. 23.

తెలివికత్తె. ద్వ. విణ. ప్రాజ్ఞ, వివేకముగలది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

తెలివికాఁడు. దే. విణ. రూ- తెల్వికాఁడు. 1. ప్రాజ్ఞుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

తెలివిడి. దే. వి. 1. తెలివి: చూ, బుద్ధి; 2. దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1; 3. తెలియఁజేయుట.

తెలివితేటలు. జా. నిర్మలమైనబుద్ధి. "నీ తెలివి తేటలుమంచివి." "వాఁడు తెలివితేటలు గలవాఁడు."

తెలివిలేనితనము. వా. వి: చూ, మఱపు. 2.

తెలివిలేనివాఁడు. వా. వి: చూ, మూఢుఁడు.

తెలివిల్తుఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. వేం. ఆం. 8.

తెలివేల్పు. వా. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. పదా. సుర. 10.

తెలుకులవాఁడు. వై. వి. = తిలఘాతకః: రూ- తెలకవాఁడు - తెలుకులి- గాండ్లవాఁడు. (సం. ప.)—తిలఘాతకుఁడు.

తెలుంగు. తెలుఁగు. వై. వి. = త్రిలింగః: చూ, రూ- తెనుఁగు.

తెలుఁగువాఁడు. ద్వ. వి: రూ- తెల్గువాఁడు. తెనుఁగువాఁడు- తెన్గువాఁడు. (సం. ప.)—ఆంధ్రుఁడు.

తెలుకులి. వా. వై. వి.=: చూ, తెలుకులవాఁడు.

తెలుచు. దే. స. క్రి. రూ- తెలచు- తెల్చు. 1. మ్రొక్కు. రాఘ. 1, ఆ. 5: చూ, నమస్కరించు; 2. తేర్చు: చూ, తెలుపు. 9. భార. విరా. 4, ఆ. 227; 3. ప్రార్థించు. కళా. 6, ఆ. 268: చూ, వేఁడికొను.

తెలుపాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలుపు+ఆఱు) (రూ- తెలుపువాఱు- తెల్లవాఱు- తెలవాఱు- తెల్వాఱు.) 1. తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు; 2. ఉదయమగు: చూ, వేవు.

తెలుపు. దే. వి. 1. ఊఱట: చూ, విశ్రాంతి. 2; వై. వి. 2.=ధవళ. (రూ- తెల్ల- తెల్లన- తెలి- తెల్ల.) ధావళ్యము: చూ, వర్ణము. 6; 3. మిక్కిలిగరగర: చూ, పరిశుద్ధి; 4. మేహరోగము: చూ, రోగము. 1; విణ. 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; అం. 6. పంచరంగులలో నొకటి: చూ, రంగులు; ప్రే. 7. ఎఱిఁగించు: చూ, బోధించు; 8. మేలుకొలుపు. భార. ఆర. 7, ఆ. 252: చూ, శుభోదయము; 9. తేర్చు: చూ, తెలుచు. 2; 10. తెలియఁజేయు.

తెలుపుడు. దే. వి. ఎఱుక. రూ- తెల్పుడు: చూ, సూచకము.

తెలుపుడుసేయు. ద్వ. స. క్రి. (తెలుపుడు + చేయు) ఎఱిఁగించు: చూ, సూచించు. (రూ- తెల్పుడుసేయు)

తెలుపువాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలుపు+వాఱు) తెలుపాఱు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 131: చూ, వెల్లబాఱు.

తెలె. వై. వి.=స్థాలికా. స్థాలమ్. భోజనపాత్రము, కంచము. రూ- తెలియ: చూ, పాత్రము. 8.

తెల్గువాఁడు. వా. వి: చూ, రూ- తెలుఁగువాఁడు.

తెల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ- తెలుచు.

తెల్పుడు. దే. వి: చూ, రూ- తెలుపుడు.

తెల్పుడుసేయు. ద్వ. స. క్రి: చూ, రూ-తెలుపుడుసేయు.

తెల్ల. నై. విశ. 1.=ధవళః. రూ-తెల. తెల్లనైనది: చూ, వర్ణము. 6; 2. రూ-తెల్లమి-తెల్లము, తేట-రూ-తేటతెల్ల: చూ, స్పష్టము.

తెల్లఉల్లి. వా. వి: చూ, వెల్లుల్లి.*

తెల్లకణములు. వా. వి. రక్తమునందు వేడకాసులవలె నుండెడుకణములు. (ఇవిప్రాణాధారమైనవి.) (వైట్ కార్పసెల్సు.)

తెల్లకలిగొట్టు. ద్వ. వి. కాష్ఠపాటలి*: చూ, స్థాలి. 2.

తెల్లకలువ. నై. వి.=ధవళకైరవ.రూ-తెల్లకల్వ. కైరవము*. ఆం, భా. ప్రి. 164: చూ, పద్మము. 1.

తెల్లకల్వ. నై. వి.=—పై.—

తెల్లకాకి. నై. వి: చూ, రూ-తెలికాకి.

తెల్లకొక్కెర. నై. వి. బలాక: చూ, బకము.

తెల్లగగ్గెర. ద్వ. వి. అర్జకము*:చూ, పర్ణాసము.

తెల్లగడ్డ. నై. వి: చూ, వెల్లుల్లి*.

తెల్లగన్నేరు. ద్వ. వి: చూ, హయమారకము*.

తెల్లగతిక. ద్వ. పి. శతవీర్య*:చూ, తృణము.1.

తెల్లగలిజేరు. ద్వ. వి: చూ, వర్షకేతువు* (అవు పాలతో ఉడికించినశుద్ధి. మూత్రముజారీ జేయును.)

తెల్లగలువ. నై. వి=: చూ, రూ-తెల్లకలువ.*

తెల్లగినియ. నై. వి: చూ, శిరీషపత్రి*.

తెల్లగిసె. నై. వి: చూ, శుకనాసము. 1.

తెల్లగుబ్బలి. ద్వ. వి. కైలాసపర్వతము. నేం. ఆం. 77: చూ, పర్వతము.

తెల్లగురిగింజే. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

తెల్లగురిజే. నై. వి.—పై—

తెల్లగోరంట. నై. వి. సైరేయకము*: చూ, మహాసహ.

తెల్లచెన్నల్చెంగులు. ద్వ. వి. బ. ఒకరకముపడ్లు: చూ, ధాన్యము. [చూ, తృణము. 1.

తెల్లచెఱకు. ద్వ. వి. తేజనకము*:చూ,హరిత.1.

తెల్లచెఱకుపండు. జా. అతిమధురిమకైకల్పనఁ జేసినవస్తువు. ఉదా.—"కుందనము కమ్మ వలపుం, జెందినచేందమునఁ జెల్లచెఱకునఁ బండై, సుందరియగు నక్కన్నియ,యందెలఁ బ్రాయంబువిడువ నాయితమాయెన్."(కవికర్ణరసాయనము.)

తెల్లజేనము. నై. వి. రూ-తెల్లజేనుము. వృత్తపర్ణి*: చూ, శణము.

తెల్లజేనుము. నై. వి.—పై—

తెల్లజిలకఱ్ఱ. నై. వి. శ్వేతజీరకము*: చూ, సుషవి. 2. [ణము.

తెల్లజిల్లేడు. ద్వ. వి. అల్కారము*: చూ, వికీరణము.

తెల్లడాలుమెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెల్లతగరము. నై. వి.ఖురకము:చూ,లోహము.1.

తెల్లతుమ్మ. ద్వ. వి. సోమవల్కము*: చూ, ఖదిరము.

తెల్లతెగడ. నై. వి. త్రివృత*: చూ, సర్వానుభూతి. [హయము.

తెల్లతేజి. ద్వ. వి. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము.

తెల్లతొళసి. నై. వి. కటుపత్రము*: చూ, హరిప్రియ.

తెల్లఁదనము. నై. వి. తెల్లన: చూ, వర్ణము. 6.

తెల్లదమ్మి. నై. వి: చూ, రూ-తెలిదమ్మి.

తెల్లదామర. నై. వి.—పై.—

తెల్లదింటెన. ద్వ. వి. అశ్వఖురము*: చూ, దింటెన. [చూ, లంక. 1.

తెల్లదీవి. నై. వి.=ధవళద్వీప. శ్వేతద్వీపము.

తెల్లన. నై. వి.=ధవళ. 1. శుక్లవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విశ. 2. తెల్లనిది. అచ్చ. బాల, కాం. 5: చూ, వర్ణము. 6.

తెల్లనాకు. ద్వ. వి.(తెల్లని + ఆకు): చూ, రూ- తెలనాకు (తెల్లన=తెల్లదాసు)

తెల్లనార. ద్వ. వి. ఒకానొకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తెల్లనివొర. ద్వ. వి. 1: చూ, శివుఁడు. విజ. 1, ఆ. 116; 2: చూ, బలరాముఁడు.,

తెల్లనిపిట్ట. వై. వి: చూ, హంస.సాంబ.తిర్య,7.

తెల్లనిబట్ట. వా. వి. శ్వేతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

తెల్లనిమయిదంట. ద్వ. వి: చూ, బలరాముఁడు.

తెల్లనీరుల్లి. వా. వి. తెల్లనినీరుల్లిగడ్డ: చూ, పలాండువు.

తెల్లనేలగుమ్మడు. ద్వ. వి. విదారి*: చూ, భూమికర్కారువు.

తెల్లపులుగుడు. ద్వ. వి. శ్వేతవాతంగిని*: చూ, [వాతంగిని.

తెల్లపుటము. ద్వ. వి. కుష్ఠము, శ్విత్రము: చూ, మండలము. 3.

తెల్లబల్లి. వా. వి. తెలుపురంగుగలబల్లి: చూ, బల్లి. [ధాన్యము.

తెల్లబుడమలు. ద్వ. వి. ఒకరకమువడ్లు: చూ,

తెల్లమి. వై. విణ. రూ- తెల్లము: చూ, స్పష్టము.

తెల్లము. వై. విణ.—పై.—

తెల్లములక. ద్వ. వి. శ్వేతబృహతి* (ములక అనునది కవ్రిములక, తెల్లములక, పెద్దముల క అని త్రివిధము.): చూ, హింగులి.

తెల్లమొదవు. ద్వ. వి: చూ, రూ- తెలిమొదవు.

తెల్లమ్రాను. ద్వ. వి. కల్పవృక్షము: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

తెల్లయిఱుగుడు. ద్వ. వి. శ్వేతపత్రము *: చూ, శింశుప.

తెల్లయుప్పి. ద్వ. వి. మార్తికఫల *: చూ, లవణి.

తెల్లయురగ పిల్లవేళ్ళది. ద్వ. వి. కోడిడేగ: చూ, పుంజో.

తెల్లయేనుఁగు. వై. వి. (తెల్ల + ఏనుఁగు) ఐరావతము: చూ, హస్తి.

తెల్లలొద్దుగు. వై. వి. జీర్ణవృంతము *: చూ, లొద్దుగు.

తెల్లవట్టివేరు. ద్వ. వి. లామజ్జకము *: చూ, వట్టివేరు.

తెల్లవస. వై. వి. హైమవతి *: చూ, విష.

తెల్లవాఁకుడు. వై. వి. శ్వేతకంటకారిక *: చూ, వాఁకుడు.

తెల్లవాఱుగ. ద్వ. వి. రూ- తెల్లవాటి- తెల్లవాఱుగడ: చూ, వేగుజాము.

తెల్లవాటి. ద్వ. వి.—పై.—

తెల్లవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెల్ల + పాఱు) 1.ఉదయమగు: చూ, రూ- తెలవాఱు. 1; 2. తెల్లనగు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ.112: చూ, రూ- తెలవాఱు. 2; 3: చూ, తెట్టగిలఁబడు. "వాని పని తెల్లవాఱెను."

తెల్లవాఱుగడ. ద్వ. వి: చూ, రూ- తెల్లవాఱుగ.

తెల్లవాలు. ద్వ. వి. రూ- తెల్లావలు. వెఱ్ఱియావాలు, సిద్ధార్థము: చూ, సర్షపము.

తెల్లవావిలి. ద్వ. వి. శ్వేతసురస, ఫుల్లవావిలి, బండెడ *: చూ, వావిలి.

తెల్లవెంపలి. ద్వ. వి. శ్వేతపుంఖము.*: చూ, వెంపలి. [చూ, శారిబ.

తెల్లసుగంధిపాల. మి. వి. ఉత్పల శారిబ*:

తెల్లావలు. ద్వ. వి: చూ, రూ- తెల్లవాలు.

తెల్లి. వై. వి.=ధవళి. తెల్లఁదనము: చూ, వర్ణము. 6.

తెల్విగాఁడు. దే. వి: చూ, రూ- తెలివిగాఁ

తెవ. దే. వి. రూ- తెగ. గుంపు. అచ్చ. కాం. 189: చూ, సమూహము.

తెవడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ- తెగడు

తెవులు. దే. వి: చూ, రూ-తెగులు.

తెవులుగొంటు. దే. విశ: చూ, రూ-తెగులుగొంటు-తెవ్లుగొంటు. భార. విరా. 1, ఆ. 101.

తెవులుగొను. దే. అ. క్రి. రూ-తెగులుగొను, తెగులుపడు-రూ-తెవులువడు: చూ, రోగపడు.

తెవులువడు. దే. అ. క్రి. (తెవులు + పడు —పై—కాశీ. 4, ఆ. 60. (టు.

తెవ్లుగొంటు. దే. విశ: చూ, రూ-తెవులుగొం

తెస్సుబాఉ. వా. అ. క్రి. వెల్వెలబాఉ. "నీ తెలివి తెస్సుబాఉచున్నది;(ఇట్లు తెస్సుఓడు-తెస్సోడుఅనియు ఉత్తరసర్కారుల లో వాడుక.)

తే

తే. వా. క్రి. తీసికొనిరమ్ము: తెమ్ము. (చూ, తెచ్చు)

తేఁకు. దే. వి: చూ, రూ-ఠేఁకు. *.

తేఁకువ. దే. వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. తెలివి:చూ, బుద్ధి; 3. భయము.భార. ద్రో. 2, ఆ. 19: చూ, వెఱపు; 4. నిలుకడ: చూ, పాదు.

తేఁజెట్టు. దే. వి. 1. తెంకాయ*: చూ, నారికేళము; వా. వి. 2. తేయాకుచెట్టు.

తేఁటగీతము. తేఁటగీతి. పా. ఉపజాతులలో నొకటి. నాలుగుపాదములు సరియైనవే. ఒక్కొక్క-పాదమున ఒక సూర్యగణము రెండింద్రగణములు మఱిరెండు సూర్యగణములు గలిగి నాలుగవ గణాద్యక్షరము యతిగాగల పద్యము. (గీతి-గీతము-ఎత్తుగీతి.) " ఉదా. రామ, నామీఁద, నీకింతప్రేమ, రాదె.": చూ, వృత్తము. 1.

తేఁటి. దే. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.

తేఁటితెగడణి. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తేఁటియల్లెవాఁడు. దే. వి.—పై—

తేఁటియల్లెవింటిదొర. దే. వి.—పై.—.అం, భా. ప్ర. 45.

తేఁడు. దే. అ. క్రి. 1. తెండు:చూ,శయనించు; వా. 2. తీసికొనిరాఁడు. (వ్యతి.)

తేగ. దే. వి. తాటిమొలక. కెంగట-రూ-గెంగెట. (సం. ప).—అర్కోష్ఠీ. (దీనిని కాల్చుకొని తిందురు. విరోచనకారి.)

తేగడ. దే. విశ. 1. తేసినది (నాణెము):చూ, లోహము. 1; 2. వృద్ధి: చూ, వారకము.

తేగము. వై. వి.=త్యాగము: చూ, వితరణము.

తేగాకత్తి. ద్వ. వి. చురకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

తేజఃప్రదము. అం. అస్త్రములు ఏఁబదిమూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తేజఃఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కంటవృక్షము.

తేజనకము. సం. వి. అ. పుం. కాకివెదురు(ఇదె తెల్లచెఱకు అని శ. ర) *: చూ, హారిత.1. (చూ, తృణము. 1.)

తేజనము. సం. వి. అ. పుం. వెదురు *: చూ, వేణువు. [స్త్రీవ.

తేజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చాఁగ*: చూ,

తేజము. సం. వి. స్. న.=తేజో. రూ-తేజస్సు. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కోశబలమువలనఁ గలిగిన తేజస్సు: చూ, ప్రభావము; 3. పరాక్రమము, శౌర్యము: చూ, శక్తి. 1; 4. ఇంద్రియము: చూ, రేతస్సు. 1; అం. 5. ద్రవములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, ద్రవములు; 6. మూర్తులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, మూర్తులు; 7. గుణములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు; 8. భూతములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, భూతములు.

తేజస్తి మిరన్యాయము. పా. వెలుఁగున్నచోటఁ జీఁకటి యుండదను రీతి.

తేజస్వి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) తేజస్సుగలవాఁడు.

తేజస్వీత (పరాక్రిమ). అం. నాయకగుణములలో నొకటి: చూ, నాయకగుణములు.

తేజస్సు: చూ, రూ-తేజము.

తేజి. దే. వి. రూ-తేజీ. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. పూజ్యాశ్వము: చూ, హయము. (ఇదె ఉన్నతవాజి.)

తేజితము. సం. విణ. వాఁడి చేయఁబడినది, శాతము: చూ, శితము. 1.

తేజీ. దే. వి: చూ, రూ-తేజి.

తేజోపకర్షణము. అం. అస్త్రములు ఏఁబది మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తేజోవరి. అం. దిక్పాలపట్టణములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్పాలపట్టణములు.

తేజరిలు. వై. అ. క్రి.=తేజః.రూ-తేజరిల్లు: చూ, ప్రకాశించే. 1.

తేజరిల్లు. వై. అ. క్రి. —పై—

తేజో. వై. వి.=తేజః. 1. ప్రకాశము, కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 26: చూ, వెలుతురు.1; 2. కోశబలము వలన కలిగిన తేజము, ప్రతాపము. అచ్చ. బాల, కాం. 43: చూ, ప్రభావము. 1; 3: చూ, తేజము. 2.

తేట. దే. వి. 1. ప్రసన్నత: చూ, శుద్ధము. 3; 2. నైర్మల్యము: చూ, నిర్మాల్యము; 3. తేటినమజ్జిగ లోనగునది; విణ. 4. నిర్మలము. "నీళ్లుమిక్కిలి తేటగా నున్నవి.": చూ, నిర్మాల్యము; 5. ప్రసన్నము. "తెలివితేటలు" "ఇప్పుడు వీనిమొగము తేటగా నున్నది. ": చూ, శుద్ధము. 3; 6. విశదము. "నీవు తేటగా మాటాడుము.": చూ, స్పష్టము.

తేటతెల్ల. ద్వ. విణ. 1. మిక్కిలి స్పష్టము: చూ, స్పష్టము; 2. వెల్లడి, విశదము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 33: చూ, స్పష్టము.

తేటపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, విశదమగు. పసు. 2, ఆ. 75.

తేటిక. దే. వి. తెప్ప: చూ, హోడము

తేడా. వా. వి. 1. భేదము. "ఏనఁగునకును దోమకును ఎంత తేడాకలదో నీకును నాకును అంత తేడాకలదు." వా. వి. 2. పెమ్మే.

తేడామాట. వా. వి: చూ, మాటతేడా.

తేణుపు. దే. వి. రూ-తేఁపు-తేన్పు: చూ, రూ-తేనుపు.

తేది. వై. వి.=తిథి. 1. (సౌరమాసమునందు) దివి, దినము: చూ, రోజు; 2. ఇంగ్లీషు తారీఖు. (డేట్)

తేనియ. దే. వి. రూ-తేనె: చూ, మధువు. 5.

తేనియతిండి. దే. వి. రూ-తేనెతిండి. తుమ్మెద, మధుపము: చూ, భ్రమరము.

తేనీఁగ. దే. వి: చూ, రూ-తేనెటీఁగ. అం, భా. ద్వి. 95.

తేనీరు. వా. వి. తేయాకువేసికాఁచినకషాయము. (టీ, టివాటర్)

తేనె. దే. వి. 1: చూ, రూ-తేనియ(పుట్టతేనె, పెరతేనె లోనగు రకములుకలవు); అం. 2. పంచామృతములలో నొకటి: చూ, అమృతములు; 3. అర్ఘ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్ఘ్యములు.

తేనెగద్ద. ద్వ. వి. ఒకరకముగ్రద్ద: చూ, హరివాహనుఁడు.

తేనెగాజో. దే. వి. కాచవలయవిశేషము: చూ, భూషణము. 2.

తేనెటీఁగ. దే. వి (తేనె+ఈఁగ) సరఘ. చూ, మధుమక్షిక.

తేనెతిండి. దే. వి: చూ, రూ-తేనియతిండి.

తేనెతుట్ట. దే. వి: చూ, మధుపటలము.

తేనెతెర. దే. వి: చూ, తేనెతుట్టె.

తేనెతొన. దే. వి. రూ-తేనెతొల.1.ఒకరకము తియ్యనిభక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము; వా. 2: చూ, తేనెతుట్టె.

తేనెతొల.—పై.—

తేనెదానిమ్మ. ద్వ. వి. తియ్యదానిమ్మ*: చూ, దానిమ్మ.

తేనెపటికబెల్లము. ద్వ. వి. చిన్నిపూవుతేనె: చూ, బెల్లము. 1.

తేనెపట్టు: చూ, తేనెతొన.

తేనెపూసినకత్తి. జా. పైకినెమ్మదిగాఁగాన్పించుచు లోఁగౌర్యముగలవాఁడు. "తేనెపూసినకత్తి|ధాత్రీసురుండు." (పాండురంగమాహాత్మ్యము.)

తేనెమామిడి. దే. వి. తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి.

తేనెమాను. దే. వి: చూ, శేశముష్టి. 3.*.

తేనెయరఁటి. దే. వి. (తేనె+అరఁటి) బూడిదెవర్ణపుపండ్లుగలనల్లనిఅరఁటి*:చూ,రంభ.2.

తేనెలుట్టిపడుట. జా. మధురములుగనుండుట, ఆనందముచే తియ్యనిలాలాజలము ఊరుట. "పలుకులఁదేనెలుట్టిపడఁబల్కవు నేఁడిది యేమి." (పారిజాతాపహరణము)

తేనెసారాయి. ద్వ. వి. తేనెతోఁజేసినమద్యము: చూ, సుర. 2.

తేప. దే. వి. 1. తడవ: చూ, వెండియు; 2. రూ-తెప్ప. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 160: చూ, పోఁడను.

తేపిక. దే. వి: చూ, రూ-తేప. 2. ఆం, భా. ప్ర. 157.

తేమ. వై. వి.=తేమః. 1. రూ-తెమ్మ: చూ, స్తేమము; విణ. 2. తడిసినది: చూ,స్తేమము.

తేమగిల్లు. వై. అ. క్రి. చెమ్మగిల్లు: చూ, పదనుకొను.

తేమనము. సం. వి. అ. న. 1.=తెమ్మ. తడియుట: చూ, స్తేమము; 2.=తిమ్మనము, మజ్జిగపులుసు: చూ, మజ్జిగ.

తేమము. సం. వి. అ. పుం.=తెమ్మ. చెమ్మ: చూ, స్తేమము.

తేమానము. దే. వి: చూ, పడ్డి.

తేమాను. దే. వి. 1. కొబ్బరి*: చూ, నారికేళము; వా. 2. తేయాకుచెట్టు.

తేయాకు. వా. వి. (తే+ఆకు) తే అను ఒకానొకచెట్టుఆకు. (తే. అన్యదేశ్యము)

తేయు. దే. అ. క్రి: చూ, జీర్ణించు.

తేర. దే. వి. 1. తేట: చూ, శుద్ధము. 3; 2: సంబంధములేమి; విణ. 3. సంబంధములేనిది; క్రి. విణ. 4. వ్యర్థముగా: తేరకు; 5. అనాయాసముగా. "వానికీసొమ్ము తేరగావచ్చెను. (తేర=తేరగా) జై. 6,ఆ.203; తేరకు; తద్వి.—సునాయాసముగా.- తేరకుఁదేర.

తేరకత్తియ. ద్వ. విణ.రూ-తేరకత్తె. 1. సంబంధములేనిది (ఆఁడుది), రిత్తకత్తె: చూ, స్త్రీ; వా. 2. తేరగావచ్చినయాఁడుది.

తేరకత్తె. ద్వ. విణ.—పై—

తేరకాఁడు. దే. విణ. సంబంధము లేనివాడు: చూ, పరాయివాఁడు. (ఈపదమునకుఁ తేర' కడనుండెడు అర్థములనుబట్టి ఇతర అర్థములను ఊహించునది.)

తేరకు. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, తేర. 4-5.

తేరకుఁదేర. దే. అవ్య. క్రి. విణ: చూ, తేర. 5. పాండు. 3, ఆ. 67.

తేరకొను. దే. అ. క్రి. తేటపడు. స్వా. 3, ఆ. 91: చూ, విశదమగు.

తేరనది. దే. వి. ప్రసన్నము. ఆం. భా. ప్ర. 158: చూ, శుద్ధము. 3.

తేరు. దే. వి. 1. రథము: చూ, శకటము. 1; 2. బండి: చూ, శకటము. 1; 3. జలా

డుఁ నైర్మల్యము: చూ, నిర్మాల్యము; అ. క్రి. 4. కలుగు. రాఘ. 1, ఆ. 19: చూ, పుట్టు. 2.

తేరుకాఁడు. దే. వి: చూ, రథికుఁడు.

తేరుపూన్పరి. దే. వి. (తేరుపూన్పు + అరి): చూ, సారథి. అచ్చ. అ, కాం. 118.

తేర్చు. దే. స. క్రి. 1:చూ, తెలుచు. 2; ప్రే. 2: చూ, రూ-తేఱుచు. 1—2.

తేఱి. దే. వి. కాఁచఁగా తేఱిననెయ్యి: చూ, హవిస్సు. 1. [వీక్షణము.

తేఱిచూపు. దే. వి. తేరకొనఁజూచుట: చూ,

తేఱిపాఱచూపు. దే. వి.—పై.—

తేఱు. దే. వి. 1.ప్రసన్నత. అం, భా.ప్ర.50: చూ, శుద్ధము. 3; అ. క్రి. 2. చేమ్చు. సాంబ. మాన. 36: చూ, మరణించు; 3: చూ, తేటపడు. స్వా. 3, ఆ. 23; 4.ప్రసన్నతనొందు: చూ,వెలయు; 5. ఉపశమిల్లు: చూ, సుర్క్కు. 4; 6. స్వస్థమగు, తేఱుకొను:చూ, రెక్కొను; 7. తెప్పిఱిలు: చూ, సేకరించు; 8. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 9. సమాప్తమగు: చూ, సరిపోవు. 3; 10: చూ, తేరకొను. అచ్చ.అర,కాం. 107.

తేఱుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, తేఱు. 6.

తేఱుగడ. దే. వి. 1. ముగియిక:చూ, సమాప్తి. 1; 2. తెలివిడి, దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1.

తేఱుచు. దే. ప్రే. రూ_తేర్చు. 1. ప్రసన్నతనొందు; 2. చంపు: చూ, మరణించు.

తేలగిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి.(తేలగిల్ల + పడు) 1. పైకితేలు: రూ-తేలగిలు_తేలగిల్లు_తేలు_తేలాడు-తేలిపోవు, తేలియాడు; 2. పరవశమగు. రూ-తేలగిలు_తేలగిల్లు_తేలు: చూ, విస్మృతినొందు. (స్వార్థమునపడు)

తేలగిలు. దే. అ. క్రి: చూ, తేలగిలఁబడు.

తేలగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తేలవేయు. దే. స. క్రి. తేలగిలవేయు.

తేలాడు. దే. అ. క్రి. (తేలి + ఆడు): చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలించు. దే. స. క్రి. జయించు: చూ, విజయమునొందు.

తేలిక. దే. వి. 1. లఘుత్వము: చూ, లాఘవము; విశ. 2. లఘువు: చూ, లాఘవము.

తేలికగాలి. వా. వి. ఉలకనగాలి: చూ, వాయువు.

తేలికపఱచు. దే. అ. క్రి. లాఘవపఱచు: చూ, తిరస్కరించు.

తేలిపోవు. దే.అ. క్రి. 1. హానిచేయక తొలఁగిపోవు: చూ, విరియు. 5; 2. తొలఁగిపోవు: చూ, విరియు. 5; 3: చూ, తేలు. 2; 4: చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలియాడు. దే. అ. క్రి:చూ, తేలగిలఁబడు.1.

తేలీబ్రాహ్మణులు. పా. వీరుఋగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులును కూడకలరు. వీరు తిలఘాతకులకు పురోహిత్యము చేయువృత్తికలవారుగా నున్నారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తేలు. దే. వి. 1. పొట్టియ: చూ, వృశ్చికము. 1; అ. క్రి. 2. నీళ్ళలోమునుఁగక మీఁద సంచరించు: ఓలలాడు-రూ-ఓలాడు, జలకమాడు, తెప్పలదేలు, తేలిపోవు; 3. మునకవేయు, నీళ్ళలోక్రీడించు (అనికొందఱు). విజ. 1, ఆ. 94: చూ, నీళ్ళాడు. 2; 4. పైకితేలు. పాండు. 3, ఆ. 65: చూ, తేలఁగిలఁబడు. 1; 5. తలచూపు: చూ, పొడచూపు; 6. పరవశమగు: చూ, తేలగిలఁబడు. 2; వా. 7. వెల్లడియగు "వాండ్ర గుసగుసల లోనిసంగతి తేలినది."; 8. తె[illegible]పియగు. "ఉభయవాదులును చెఱియొక్క నూఱురూపాయలు దండుగతోను తేలిరి."

తేలుకుట్టు. దే. అ.క్రి. తేలుకొండితో పొడుచు.

తేలుకొండి. దే. వి. వృశ్చికాలి*: చూ, వృశ్చికము. 2. [ఆళము.

తేలుకొండిముల్లు. దే. వి: అలము-రూ-ఆలము-

తేలుచు. దే. ప్రే. తేలఁజేయు: రూ-తేల్చు.

తేలుతోఁక. దే. వి. కొండె: చూ, వాలము.1.

తేలుబాణము. మి. వి. ఒకరకముబాణసంచు: చూ, బాణసంచు.

తేలుమణి. మి. వి: చూ, తేలుకొండి*.[ము.1.

తేలుమీను. ద్వ. వి. చిలిచిమము: చూ, మత్స్య

తేలుమేపరి. దే. వి: చూ, బిలేశయ.

తేలుమొన. దే. వి: చూ, తేలుకొండి*.

తేలురాసి. ద్వ. వి. వృశ్చికరాశి:చూ, రాశి.2.

తేలువాఱు. దే. అ. క్రి. (తేలు + వాఱు) జనించు: చూ, పుట్టు. 2.

తేల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-తేలుచు. [డుగ.2.

తేవ. దే. వి. ఒకానొకపండుగ: చూ, పం

తేవనము. సం. వి. అ. న. 1. ఆటతోఁట:చూ, వనము. 2; 2. ఆట: చూ, విలాసము. 1.

తై

తైజసము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు వెండి లోనగు ధాతుద్రవ్యము: చూ, లోహము. 1; పుం. 2. రాజసగుణము. సత్త్వాదిగుణములు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు. 2. (చూ, త్రియము.)

తైజసావర్తని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారు లోనగునవి కరఁగుమూస: చూ, మూస.

తైతిల. వా. అం: చూ, రూ-తైతుల.

తైతిలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-తైతుల; పుం. 2. మండెఁగ: చూ, ఖడ్గము.

తైతుల. అం. రూ-తైతిల-తైతిలము. కరణములు పదునొకటింటిలో నొకటి: చూ, కరణము 14; కరణములు. 2. [చూ, తీతువు.

తైత్తిరము. సం. వి. అ. న. తిత్తిరిపిట్టలగుంపు:

తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము. పా. ఇందు

అష్ట.	ప్ర	అను
1	8	78
2	8	76
3	12	164
	28	338
ఆరణ్యకమున	10	218
పరిశిష్టదశమ ప్రపాఠకమున	...	80

సంహితలోని 44 ప్రశ్నలును, బ్రాహ్మణారణ్యకముల 38 ప్రశ్నలును గలసి మొత్తము 82 ప్రశ్నలు. ఈమొత్తము కృష్ణయజుర్వేదమనఁబడును. ఆర్షక్రమమునుబట్టి కాండానుక్రమణిక యీ82 ప్రశ్నలను 52 కాండములనుగా విభజించినది. అందుచేఁ జెప్పఁబోవు కాండము లాయాఋషులు దర్శించిన వేదభాగముల గుంపులని యెఱుంగునది.

కాండములు.—ఋషులు.

ప్రాజాపత్యకాండములు9.—పౌరోడాశిక మంత్రములు.— యాజమానమంత్రములు.— యాజమానవిధి— దార్శికహౌత్రవిధి—దార్శికహౌత్రమంత్రములు— పౌరోడాశికవిధి— హోతృవిధి— హోతృమంత్రములు— పితృమేధము అనునవి. వీనికిఁబ్రజాపతి ఋషి. వీనిలో మొదటి 4 ను సంహితలోనివి. తరువాతిమూఁడును బ్రాహ్మణములోనివి. కడపటి రెండునారణ్యకము లోనివి.

సౌమ్యకాండములు. 9.—అధ్వరము-గ్రహములు—దక్షిణలు—అధ్వరవిధి గ్రహవిధి దక్షిణావిధులు— వాజపేయమంత్రములు— వాజపేయవిధి—సవములు— ప్రవర్గ్యము— ప్రవర్గ్యవిధి అనునవి. వీనికి సోముఁడుఋషి.

ఇందు మొదటి 5 ను సంహితలోనివి. తరువాతి 2 ను బ్రాహ్మణము లోనివి. కడపటి రెండునారణ్యకము లోనివి.

ఆగ్నేయకాండములు.7.—పునరాధేయమంత్రములు పునరాధేయవిధి— అగ్న్యుపస్థానమంత్రములు తద్విధులు— అగ్ని లేకచయయనమంత్రములు— చయనవిధులు- చయనోపానువాక్యములు— అగ్న్యాధేయమంత్రములు తద్విధులు— అగ్నిహోత్రవిధి అనునవి. ఇందు మొదటి 5 ను సంహితలోనివి. తక్కినవి 2 ను బ్రాహ్మణములోనివి.

వైశ్వదేవకాండములు.16.-రాజసూయము-రాజసూయ బ్రాహ్మణాను బ్రాహ్మణములు-కామ్యపశువులు— కామ్యేష్టులు— ఉపానువాక్యములు— యాజ్యలు— అశ్వమేధమంత్రములు— సాత్రాయణము— అశ్వమేధవిధి— సాత్రాయణవిధి— ఉపహోమములు— కౌకిలి (లేక) సౌత్రామణి—సూక్తములు — నక్షత్రేష్టి — అచ్ఛిద్రములు—పాశుకహౌత్రము— నృమేధము అనునవి. వీనికి విశ్వేదేవులు ఋషులు. ఇందు మొదటి 7 ను సంహితములోనివి. తక్కినవి 9 బ్రాహ్మణములోనివి.

ఉపనిషత్కాండములు. 3.-ఆరణ్యకములోని సప్తమప్రపాఠకము సాంహితీయము. దీనికి సాంహిత్యుపనిషత్తు ఋషి.

ఆరణ్యకములోని 8—9ప్రపాఠకములువారుణీయము. దీనికి వారుణ్యుపనిషత్తు ఋషి. 10 వ ప్రపాఠకము యాజ్ఞికీయము. దీనికి యాజ్ఞిక్యుపనిషత్తు ఋషి. ఇట్లుపై 44 కాండములును తిత్తిరిశాఖా కాండములనఁబడును. ఇంక.—

కాఠకములు.8.—అందుసావిత్రము—నాచికేతము—చాతుర్హోత్రము— వైశ్వసృజము అను 4 ను హవ్యవాహీయములు. దీనికి హవ్యవాహుఁడు ఋషి. ఇవి బ్రాహ్మణము లోనివి. ఆరణ్యకములోని మొదటి ప్రపాఠకమారుణకేతు చిత్యము, దీని కరుణులు ఋషులు. దివశ్శ్యేనేష్టులు—అపాఘేష్టులు-అనునవి వైశ్వదేవకాండమనఁబడును. దీనికి విశ్వేదేవులు ఋషులు. ఆరణ్యకము ద్వితీయప్రపాఠకము స్వాయంభువ కాండము. దీనికి స్వయంభువుఋషి. ఇట్లు చూపిన 58 కాండములుగాక, ప్రస్మృగ్మ న్నేతి ప్రశ్నద్వయమును గొన్ని వైశ్వదేవ మంత్రములును, ఏకాగ్నికాండమనఁబడుచున్నవి. ఈకాండమునకు విశ్వేదేవులు ఋషులు. ఇత్యాది.—(చూ, యజుర్వేదము—ఉపవిద్యలు): చూ, బ్రాహ్మణము.

తైత్తిరీయసంహిత. పా. ఈసంహితయందలి ప్రధానభాగములు కాండములులేక, అష్టకములు. ఒక్కొక్కయష్టకము, ప్రపాఠకములు లేక ప్రశ్నములు గాను; ఒక్కొక్కప్రశ్నమనువాకములుగాను; ఒక్కొక్కయనువాకము, కండికలులేక పంచాశత్తులు గాను విభజింపఁబడినవి.

అష్ట.	ప్ర.	అను
1	8	146
2	6	75
3	5	55
4	7	82
5	7	120
6	6	66
7	5	107
	44	651

అను కండికలు

651 2198 (ఏఁబదిపదముల సమూహము పంచాశత్తనఁ బడును) (ఇది తెనుఁగుదేశ

మన పనస యని చెప్పఁబడుచున్నది. పదపాఠమునుబట్టి వచ్చినపదములసంఖ్య 19290. అక్షరములసంఖ్య 253868. శాఖావాక్యములయొక్క-సంఖ్య 19488. పైనఁజూపిన 44 ప్రశ్నలు=సంహిత)ఇత్యాది.(చూ,యజుర్వేదము.)

తైరు. దే. వి. దధి: చూ, పెరుఁగు. 1.

తైర్థికుఁడు. సం. విణ: చూ, తీర్థవాసి.

తైలకంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరవీరకంద*: చూ, సూరణము.

తైలంగసామవేద బ్రాహ్మణులు. పా. వీరు రణాయనశాఖవారు. వీరిలో భరద్వాజ, వాధూలస, గౌతమ, అత్రి,నితుందిల (నిత్యుందిన), వాసిష్ఠ, కౌండిన్యులను సప్తగోత్రముల వారునుగలరు. వీరిది ద్రాహ్యాయణ సూత్రము: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తైలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిల్లమడ్డి (దేవదారుబంకచేఁ జేయఁబడి సరళద్రవమను పేరుగలది): చూ, సల్లకి. 3; 2. పీతచందనము: చూ, వాసన.

తైలపాయిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: ఖలాధార. (తె. ప).— గబ్బిడము- రూ- గబ్బిడా- గబ్బిడాయి-గబ్బిరాయి- గబ్బిలము- గబ్బిలాయి, జిబ్బటీ-రూ-జిబ్బడాయి; గబ్బిలపుజాతి భేదములు.— అజినపత్రి, చర్మచటక-రూ- చర్మచటి, జతుక-రూ- జతూక. (తె. ప).—చివుక- చివుకపిట్ట, చీకురాయి-రూ- చీకురువాయి-చీకువాయి, జివుక-రూ-జీవుక; 2. ఎఱ్ఱతోఁటకూర *: చూ, మారిషము. [పిపీలిక.

తైలపిపీలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱచీమ: చూ,

తైలపిపీలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —పై—

తైలము. సం. వి. అ. న. నూనె (ఇది ఏరండాది శబ్ద పూర్వకమైనపుడు తత్తద్ద్రవద్రవ్యమును తెలియఁజేయును. ఏరండ తైలము మొ.) (నూనె=చేమురు కలుగఁజేసెడు విత్తులుగల చెట్టులకు వెనుక వచ్చినప్పుడు ఆయాయి చేమురన కర్థమగును. ఉదా.—ఇప్పనూనె, వేపఁనూనె మొ):చూ, స్నేహము. 2. (చూ, తైలములు.) (చూ, హవిస్సు).

తైలములు. అం. కర్పూరతైలము, కేతకీతైలము, ధన్వంతరీతైలము, పంచార్కతైలము, పాశ్చాత్యనింబతైలము, పూతికాతైలము, భూనాగతైలము, భృంగామలకతైలము, మట్టితైలము, మైనపు తైలము, లక్ష్మీనారాయణతైలము, లాక్షాదితైలము,వాతాంతకతైలము, విషముష్టితైలము, శంఖపుంఖాది తైలము, స్నేహార్కతైలము ఇత్యాది. (చూ, తైలము)

తైలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, తెలుకుల వాఁడు. [ము): చూ, భూమి. 1

తైలీనము. సం. విణ. తిలలు పండునది (పొల

తైషము. సం. వి. అ. పుం. పుష్యమాసము, పౌషము: చూ, మాసము 1.

తొ

తొంక. దే. వి. రూ-తోఁక. అచ్చ?సం, కాం. 105: చూ, వాలము. 1.

తొంగలి. దే. వి. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; విణ. 2. వాలునది. స్వా. 2, ఆ. 32: చూ, వాలుపు; 3. ప్రకాశించునది: చూ, ప్రావకము.

తొంగలించు. దే. అ. క్రి. 1. అలరు: చూ,వికసించు; 2. అతిశయించు. భాగ. 3, స్కం. 47: చూ, ముమ్మరించు; 3: చూ, ప్రకాశించు; 4: చూ, నర్తిల్లు; 5: చూ, ప్రవించు; 6. నిక్కు: చూ, పీఁగు.

తొంగలిగొను. దే. అ. క్రి: చూ, తొంగలించు.

తొంగలిపాట్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, నమస్కారము.

తొంగలిఱెప్ప. దే. వి. ఘనపక్ష్మము: చూ, ఱెప్ప. [చూ, బొట్టు. 6

తొంగిళ్లు. దే. వి. బ. నీళ్లలోనగువాని బొట్లు:

తొంగు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, శయనించు; 2. వాలు. బిజ. 3, ఆ. 29: చూ, వ్రాలు. 3.

తొంట. దే. వి. 1. చెట్టుపట్టు: చూ, బెరడు; 2. కసవునెంటి, పిరి: చూ, జెంటి.

తొంటచేతివాఁడు. ద్వ. వి. (తొంటచేయి + వాఁడు) ఈచేఁబోయిన చేయిక్కలవాఁడు, కుకరుఁడు, కోణి: చూ, వంకరచేతులవాఁడు.

తొంటచేయి. ద్వ. వి. ఈచేఁబోయినచేయి: చూ, హస్తము. [చూ, తొలి. 5.

తొంటి. దే. విశ. తొల్లిటి. "తొంటిపువ్వు.":

తొంటె. దే. వి. పూర్వము—పై.—

తొండ. దే. వి: చూ, సరటము.

తొండపుఁద్రాడు. ద్వ. వి. (తొండము + త్రాడు) కపిలెబొక్కెనతోఁకకు కట్టెడుత్రాడు. రూ-తొండాపుఁద్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తొండపుదోమ. ద్వ. వి. (తొండము + దోమ) ఏనికదోమ: చూ, మశకము. 1.

తొండము. సై. వి.=శుండ. 1. గజహస్తము: చూ, హస్తి; 2. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 3. ఈఁగముక్కు: చూ, ముక్కు; వా. 4. కపిలెబొక్కెన తోఁక. (వంపుగనుండుగొట్టములు లోనగువానిని తొండము అనియే వాడెదరు.)

తొండముచివర. ద్వ. వి: అంగురి.

తొండరప్పొడియాళ్వారు. అం. ఆళ్వారులు పండ్రెండుగురిలో నొకరు: చూ, ఆళ్వారులు.

తొండరూపురిక్క. ద్వ. వి. పుష్యమి, పొట్ల రూపురిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

తొండాడు. దే. స. క్రి. త్వరపఱచు.

తొండాపుఁద్రాడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొండపుఁద్రాడు.

తొండి. దే. వి: చూ, రూ-దొండి.

తొండు. దే. వి. రూ-తొండోరు. చెండిపోతు: చూ, సోమరి.

తొండుతనము. దే. వి. రూ-తొండోరుతనము, అలసత్వము: చూ, విలంబము.

తొండోరు. దే. వి: చూ, రూ-తొండు.

తొండోరుతనము. దే. వి: చూ, రూ-తొండుతనము. [ఆ. 11: చూ, కృత్యము.

తొండ్లి. దే. వి. తొండ్లియనుచెట్టు. హంస. 4,

తొంద. సై. వి.=తుందీ. రూ-తొందు. బొజ్జ వాఁడు: చూ, లండ.

తొందర. సై. వి. (తొర + తొర) రూ-తొందఱ=త్వర. 1. జోలుపాటు: చూ, స్ఖలనము. 2; 2. వేగిరపాటు: చూ, సంభ్రమము. 1; 3. బాధ: చూ, శోకము; 4.=త్వరా. మిక్కిలిసంభ్రమము: చూ, సంభ్రమము. 1.

తొందరచేయు. సై. స. క్రి. 1. ఏఁచు: చూ, బాధించు; వా. 2. తొందరపెట్టు, చులుకుఁదనము కలుగఁజేయు.

తొందరపడు. సై. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

తొందరపాటు. సై. వి: చూ, తొందర. 2.

తొందఱ. సై. వి.=త్వర: చూ, రూ-తొందర.

తొందఱచేయు. సై. స. క్రి: చూ, రూ-తొందరచేయు. [దరపడు.

తొందఱపడు. సై. అ. క్రి: చూ, రూ-తొం

తొందఱపాటు. సై. వి: చూ, రూ-తొందరపాటు. [శబ్దము. 2

తొందఱమాట. ద్వ. వి. కొంచెమాట: చూ,

తొందళము. దే. వి. 1. కొళంబు: చూ, పులుసు. 2; వా. 2. కలగలపు.

తొందు. సై. విశ.=తుందీ: చూ, రూ-తొంద.

తొంబ. వా. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తొంబండ్రు. ద్వ. స. బ. తొంబదిమంది (తొంబదికి మహన్మహత్వర్థకరూపము.)

తొంబందుము. ద్వి. వి. బ. ఆఢకనవకము: రూ-తొమ్మందుము.

తొంబది. ద్వి.స.బ.తొమ్మిదిపదులు:(సం.ప.)— నవతి.

తొంబదితొమ్మిది. ద్వి. స. బ. (99.) నిర్వ. ఉ. రా. 8, ఆ. 84; "నూటికితొంబదితొమ్మండ్రు ఉత్తీర్ణులైరి."

తొంబదినూఱు. ద్వి.స. బ: రూ-తొంబనూఱు-తొంబన్నూఱు-తొమ్మనూఱు-తొమ్మన్నూఱు. (తొంబదినూఱులు.)

తొంబనూఱు. ద్వి. స. బ.—పై—

తొంబన్నూఱు.ద్వి. స. బ.—పై—(ఇట్లుతొంబదివేలకు.— హరి. పూ. 3, ఆ. 7.)

తొకతొక. దే. విణ. తొక్కుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

తొక్క. వై. వి. 1.=త్వక్. చెట్టులోనగువాని తోలు, పట్ట: చూ, బెరడు; వా. 2. నిర్లక్ష్యమునందుపయోగించుమాట. "పో పో తొక్కకబుర్లు చెప్పినావు."

తొక్కట. దే. వి. రూ-తొక్కటము-త్రొక్కట-త్రొక్కటము. 1. అనరు. శశాం. 5,ఆ. 121: చూ, సంకటము; 2. వ్యథ:చూ, శోకము.

తొక్కటము. దే. వి.—పై—

తొక్కటపడు. ద్వి. అ. క్రి. రూ-త్రొక్కటపడు. ఇంటరిపడు: చూ, సంతాపించు.

తొక్కటపాటు. ద్వి. వి. రూ-త్రొక్కటపాటు: చూ, సంకటపాటు (చూ, శోకము)

తొక్కిన. అం. మల్లబంధములలో నొకటి: చూ, మల్లశాస్త్రము.

తొక్కు. దే. వి. 1. ఉప్పును కారమును చేర్చి మామిడి కాయలోనగు వానినిఱోటిలో వేసి త్రొక్కిన ముద్ద, పచ్చడి: చూ, భక్ష్యము; 2. ఊరుఁబిండి: చూ, భక్ష్యము; 3. అశక్యము: చూ, లావు. 7; 4. అవ్యక్తము (బిడ్డలమాట) భార. ఆది. 6, ఆ. 260: చూ, శబ్దము. 2; వై. వి. 5=త్వక్.చర్మము:చూ, రూ-తొక్క. 1; దే. స. క్రి. 6. ఉప్పును కారమును చేర్చి మామిడికాయ లోనగు వానిని ఱోటిలోవేసి చిదియఁగొట్టు.

తొక్కుడు. దే. వి: చూ, తొక్కు. 1-2.

తొక్కుడుఁగమ్మి. ద్వి. వి. గడపక్రిందికమ్మి. రూ- త్రొక్కుడుఁగమ్మి-తొక్కుడుపట్టె-త్రొక్కుడుపట్టె.

తొక్కుడుపచ్చడి. దే. వి. ఉప్పును కారమును చేర్చి ఱోటిలోవేసి తొక్కిన మామిడికాయ లోనగువాని వ్యంజనము: చూ, భక్ష్యము.

తొక్కుడుపట్టె. ద్వి. వి. 1: చూ, తొక్కుడుఁగమ్మి; వా.2. తొక్కుడుఏతముమీఁదిపట్టె. (చూ, ఏతము.)

తొగ. వై. వి. 1. కష్టము: చూ, శోకము;విణ. 2: అగచాట్లపోతు, అగచాట్లమారి-రూ-అగసాట్లమారి, కడగండ్లమారి. (సం. ప.).— అభిపన్నుఁడు, కష్టశీలుఁడు, కష్టాత్ముఁడు, కృఛ్రుఁడు; దే. వి. 3. కలువ: చూ, పద్మము. 1; 4. గుంపు. విజ. 3, ఆ. 64: చూ, సమూహము; 5. రీతి: చూ, విధము. 1.

తొగకంటి. దే. వి. (తొగ+కన్ను) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. తొగలవంటి కన్నులు గల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తొగకొమ్మతొలఁగుచావ. ద్వి. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం. అం. 11.

తొగచెలికాఁడు. దే. వి. కుముదబాంధవుఁడు, చందురుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తొగట. దే. వి. 1. గుడ్డలునేసి బ్రదికెడుజాతి. "తొగటవాఁడు, తొగటది, తొగటసెట్టి."; 2. సాలె: చూ, సాలెవాఁడు.

తొగడు. దే. వి. లోపలికణఁగుట.

తొగర. వై. వి.=తువరి. రూ-తోవర. ఒగరు: చూ, రసము. 5.

తొగరి. వై. వి.=తువరి. రూ-తోవరి. 1. తొవరి, కంది*: చూ, సురాష్ట్రిజము. 1; 2. తోవరిమన్ను, సురాష్ట్రదేశపుమన్ను: చూ, సురాష్ట్రిజము. 2; 3. అడవితొగరితీఁగె, అడవి కందితీఁగె: చూ, సురాష్ట్రిజము. 3.

తొగరు. దే. వి. రూ-తోవరు. 1. ఎఱుపు, రక్తవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱ్ఱనూలు: చూ, పోఁగు 1; విశ. 3. ఎఱ్ఱనిది. పాండు. 4, ఆ. 9: చూ, వర్ణము. 6. [గరుకోలుపు.)

తొగరుకొను. దే. అ. క్రి. ఎఱ్ఱనగు (పేర్. తొ

తొగరుముక్కుపులుఁగు. ద్వ. వి. చిలుక. ఆం, సం. తిర్య. 13: చూ, శుకము. [99.

తొగరుమోముపుల్గు. ద్వ. వి.—పై.—వేం.ఆం.

తొగఱేఁడు. దే. వి. రూ-తొగలఱేఁడు, చందమామ: చూ, హిమాంశువు. (ఇట్లు తొగదొర)

తొగలఱేఁడు. దే. వి.—పై.—

తొగలవాఁడు. దే. వి: చూ, తొగట. 2.

తొగవిందు. దే. వి: చూ, తొగచెలికాఁడు.

తొగసూఁడు. దే. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

తొచ్ఛియము. వై. వి.=తుచ్ఛమ్. తుచ్ఛవచనము. రూ-తొచ్చెము: చూ, శబ్దము. 2.

తొచ్చెము. వై. వి.—పై.—

తొటతొట. దే. వి. తొటుకుట, పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూహుహూ. (తుట తుటఅనియు.)

తొట్ట. దే. వి. 1. కోటరము. (రూ-తొట్రి-తొట్రి-తొఱ-తొఱట-తొఱ్ఱ-దొఱట-దొఱ్ఱట): చూ, రంధ్రము. 1; విశ. 2. వలుద: చూ, స్థూలము. 2.

తొట్టగిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తొట్టగిలన్ + పడు) తొట్రిపడు. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, సంభ్రమించు.

తొట్టగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-తొట్టగిల్లు. 1. అతిశయించు: చూ, ఘుమ్మరించు; 2 కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; వా. 3. వంపగు. "మంచెము తొట్టగిలినది"

తొట్టగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తొట్టి. దే. వి. 1: చూ, తెట్టి. ఆం, భా. వ్రి. 157; 2. నోరువెడల్పును అడుగుసన్నమునైన గంపవంటి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6; 3. పసులు నీళ్లుత్రాగుటలోనగువాని కుపయుక్తముగ ఱాతితో కట్టినకట్టడము: చూ, నిపానము; 4. కొప్పెర: చూ, పాత్రము. 6; 5: చూ, గాఁడి. 3; అం. 6. విన్నాణములు ముప్పదిరెండింటిలో నొకటి: చూ, విన్నాణములు.

తొట్టికట్టు. దే. వి. 1. లోఁగిలి: చూ, సదనము. 1; 2. అంకణము: చూ, ముంగిలి. 2.

తొట్టియ. దే. వి. రూ-తొట్టె. 1. నేయువాఁడు నూలుకంటె నుంచేకొనెడు నాడె: చూ, నాడె; వై. వి. 2.=డోల. ఉయాల. (రూ-తొట్టె - తొట్ల - తొట్లియ - తొట్లె): చూ, పాలకి. [ఆ. 21: చూ, పాలకి.

తొట్టిల. దే. వి. తొట్ల-రూ-తొట్టెల. వసు. 3,

తొట్టు. దే. వి. 1. చెఱువులోపలిపాలము: చూ, భూమి. 1; 2. స్పృక్కు: చూ, స్పర్శము. 1; 3. పాము: చూ, సర్పము; 4. వంట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూహుహూ; 5. గుంపు, తెట్టు: చూ, సమూహము; అ. క్రి. 6: చూ, వ్యాపించు; 7: చూ, ప్రవహించు. భార. ఆర. 5, ఆ. 421; 8. చూ, స్రవించు; 9: ఎగఁబట్టు, ఎత్తిపెట్టు. (సం. ప.)— ఉద్వహించు; 10. నిండుకొను. పా. 4, ఆ. 66: చూ, మెండుకొను; 11. నాటు: చూ, మొలవేయు; 12. జేరగు: చూ, పోగు; స. క్రి. 13. అంటు: చూ, స్పృశించు; 14. అవలంబించు: చూ, ప్రాపుకొను.

15. మొదలుకొను. భార. ఆది. 3, ఆ. 154: చూ, వహించు.

తొట్టుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొట్టు. 6 మొదలు 15 వఱకు. (స్వార్థమునకొను.)

తొట్టువ. దే. వి: చూ, రూ-తెట్టువ.

తొట్టె: చూ, రూ-తొట్టియ.

తొట్టెల. దే. వి: చూ, రూ-తొట్టిల.

తొట్రు. దే. వి. తొట్టు: చూ, రూ-తొట్ట. 1.

తొట్రిగిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొట్రిలు.

తొట్రిగిల్లుట. దే. వి. ఉరియాట. ఆం, భా. ప్ర. 143: చూ, స్ఖలనము. 2.

తొట్రిలఁబడు. ద్వి. అ. క్రి. (తొట్రిలన్ + పడు): చూ, సంభ్రమించు. భార. విరా. 2, ఆ. 104.

తొట్రిలు. దే. అ. క్రి. రూ-తొట్రిల్లు-తొట్రి గిల్లు.1.తడఁబడు: చూ,లుకలుకలాడు;2. భే దిల్లు: చూ, వేఱుపడు. [7, ఆ. 219.

తొట్రిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—భార. ఆర.

తొట్రు. దే. వి. 1. తొందర: చూ, సంభ్ర మము. 1; 2: చూ, తొట్రిగిల్లుట; 3: చూ, రూ-తొట్ట. 1. [ప్రే. తొట్రుకొలుపు.)

తొట్రుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు

తొట్రుపడు. ద్వి. అ. క్రి. 1.—పై—భార. విరా. 4, ఆ. 51; 2: చూ, తొట్రిలు. 1.

తొట్రుపాటు. ద్వి. వి: చూ, తొట్రిగిల్లుట. భార. విరా. 2, ఆ. 106.

తొట్ల. వై. వి.=డోల. ఉయాల: చూ, రూ-తొట్టియ. 2. (దేశ్యమని శ. ర.)

తొట్లియ. వై. వి.=—పై.—కళా. 5, ఆ. 2. (దేశ్యమని శ. ర)

తొట్లె. వై. వి.=—పై.— (దేశ్యమని శ.ర.)

తొడ. దే. వి. గజెకును మోఁకాలికిని నడిమి భాగము: చూ, జకురు, కుఱువు. (సం. ప.)-అంకపాళిక, ఉత్సంగము, ఊరువు. తద్వి.—తొడపైభాగము.— ఒడి. (సం. ప.)—అంకము, ఉత్సంగము, ఉపస్థ, క్రోలము, క్రోడము, అవ్య. ఆరాత్; తొడలోపలి భాగము.—క్రిందొడ.

తొడఁకు. దే. అ. క్రి: రూ-తొణఁకు-తొనఁకు. తొలకాడు- తొలఁకు, -చిందు.

తొడఁగు. దే. అ. క్రి. 1. ప్రారంభించు: చూ, యత్నించు; 2. మొదలుకొను. భార. ఆర. 6, ఆ. 115: చూ, వహించు.

తొడగు. దే. వి: చూ, రూ-తొడవు.

తొడతొక్కిడి. వా.వి.1.ఇఱుకు, జనసమ్మర్దము; 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

తొడప. దే. వి. 1. త్వక్కు. ఆం, భా. ద్వి. 131: చూ, బెరడు; 2. బండికల్లు లోనగు వాని మొనను వేసెడు లోహవలయము: చూ, శంబరము.

తొడపటము. దే. వి. 1.రూ-తొరపణము.వారు వుల రంధ్రము చేయు పనిముట్టు. (చూ, పిడసాన);వా. 2 పెక్కు మందిగలిగివివరము తెలియనిదొమ్మి:చూ, లటపటము. "వారును వీరునుతగవుపడితొడపటమై కొట్టుకొనిరి; 3.చూ,తొత్తడము; 4. వేన్నీళ్ళచల్లార్చుట. (గోదావరీ మండలప్రాంతమున వాడుక.) (తొడపడము - తొరపడము అనియు)

తొడపాశము. వా. మి. వి. తొడనుబొట్టనచూ పుడువేళ్ళతోనొక్కుట: చూ,సాంటిపిక్క (ఉత్తరసర్కారులయందు వాడుక)[క్యూఁడు

తొడపుట్టువు. దే. వి. ఊరుజుఁడు: చూ,వై

తొడబిడ్డ. దే. వి.—పై.— సాంబ. మాన. 2.

తొడబెల్లము. దే. వి: చూ, తొడపాశము.

తొడయు. దే. స. క్రి. 1. ఊడుచు: చూ, సమ్మార్జించు; 2. కడుగు: చూ, ప్రక్షాళించు.

తొడరిక. దే. వి. అనుసరణము: చూ, వెంబడి.

తొడరు. దే. వి. 1. ఉత్సాహము:చూ, యత్నము; 2. ఆయతము: చూ, యత్నము; 3. అభిముఖము: చూ, ముందఱ. 1; అ. క్రి. 4.కలుగు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 114: చూ, పుట్టు. 2; 5: చూ, యత్నించు. భార. విరా. 1,

ఆ, 127; 6. సక్తమగు: చూ, మేళగించు.1; 7. తొట్రుపడు. భార. ఆర. 2, ఆ. 85: చూ, సంభ్రమించు; స. క్రి. 8. ఎదిరించు: భార. సభా. 1, ఆ. 123; భార. విరా. 1, ఆ. 74: అభిగమనమగు (అనికొందఱు): చూ, ప్రతిఘటించు; 9. అనుసరించు: చూ, వెంబడించు; 10. పొందు: చూ, ప్రాపించు; 11. అనుకరణముచేయు. పా. 4, ఆ. 28: చూ, అనుకరించు.

తొడరువు. దే. వి. 1. ఆయతము. భార. శల్య. 1, ఆ. 349: చూ, యత్నము; విణ. 2. మొదటిది.

తొడలు. అం. 1. నఖక్షతస్థానములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, నఖక్షతస్థానములు; 2: చూ, కళలుండు స్థలములు; పా. 3. దీనికి ఉపమానములు.— ఏనుఁగుతొండము, అరఁటికంబము.

తొడలేనివాని సైఁదోడు. ద్వి. వి. గరుడుఁడు. సాం. దే. 15: చూ, హరివాహనుఁడు.

తొడవసము. దే. వి. త్వక్కు. ఆం, పదా. నర. 70: చూ, బెరడు.

తొడవిల్లు. దే. వి. బాణమును సంధించిన కార్ముకము: చూ, బాణము. 1. [భూషణము.2.

తొడవు. దే. వి. రూ—తొడగు. నగ: చూ,

తొడి. దే. వి. త్వర: చూ, సంభ్రమము.

తొడిఁబడు దే. అ. క్రి. (తొడిఁ + పడు) 1. చలించు: చూ, సలించు; 2. చెదరు. కళా. 6, ఆ. 64: చూ, వెల్లివిరియు; 3 తొట్రుపడు: చూ, సంభ్రమించు; వా. 4. (తొదఱచేతను నత్తివలనను) ఉచ్చారణలోపము కలుగు.

తొడికిలు. దే. స. క్రి: చూ, లంఘించు.

తొడికొను. దే. స. క్రి. (రూ— తొడుకొను— తోడికొను—తోడుకొను—తోకొను—తోడ్కొను) పిలుచుకొను: చూ, వెంటఁదీసికొను.

తొడితెచ్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ—తోడితెచ్చు. [ము.

తొడిమ. దే. వి. రూ—తొడిమె: చూ, వృంతము.

తొడిమె. దే. వి.— పై.—

తొడు. దే. స. క్రి. 1. సొమ్ములు లోనగువాని తొడుగు. భార. ఆది. 7, ఆ. 165: చూ, తొడుగు. 8; 2. బాణముతొడుగు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 40: చూ, తొడుగు. 9.

తొడుకు. దే. వి. 1. గోమహిష్యాదులు: చూ, పసులము: 2. ఆవు. అచ్చ. అ, కాం. 92: చూ, ధేనువు; 3. దొంగమేఁత: చూ, మేఁత; స. క్రి. 4. పట్టు. పాండు. 5, ఆ. 181: చూ, ప్రాపుగొను; 5. ఒడిసిపట్టు; 6. ఒడియు: చూ, రెమ్ము. 2; (చూ, లంఘించు); 7. గ్రహించు: చూ, పుచ్చుకొను. [ఆం. 2.

తొడుకుసామి. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. వేం.

తొడుకుసాహిణిమామ. ద్వ. వి. హిమాద్రి. వేం, ఆం. 77: చూ, పర్వతము.

తొడుకొను. దే. స. క్రి. 1: చూ, రూ—తొడికొను; 2. తొడుగుకొను.

తొడుగఱ. దే. వి. (తొడుగు + కఱ్ఱ) (రూ. తొడుగఱ్ఱ—తొడుగు—తొడువు—తొడ్గు) ముండ్లకంపమోపు, ముండ్లకంప (అనికొందఱు) స్వా. 3, ఆ. 130: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తొడుగఱ్ఱ. దే. వి.—పై.—

తొడుగు. దే. వి. రూ—తొడ్గు—తొడువు. 1.—పై.—స్వా. 4, ఆ. 54; 2. ఆభరణము, నగ: చూ, భూషణము. 2; 3. దుప్పటి: చూ, వస్త్రము; 4. గదాదండములు లోనగువానికి వేసెడు ఇనుము లోనగువాని కడియము: రూ— తొడుపు— తొడువు— తొడ్గు, అనుసు; 5. కవచము. జై. 2, ఆ. 78: చూ, వారవాణము; 6. శరము: చూ, బాణము. 1; 7. గవుసెన, వీణె మొదలగువానియొఱ: చూ,

నిచోళము; స. క్రి. 8. రూ-తొడు (భూషణాదులను) ధరించు: చూ, వహించు; 9. రూ-తొడు (వింటబాణము) సంధించు. రూ-తొడుపు-తొడ్గు: చూ, సంధించు. 4.

తొడుపు. దే. వి. 1. అనుసు: చూ, రూ-తొడుగు. 4; 2. కవచము: చూ, వారవాణము; 3. చెప్పినది మరలచెప్పుట: చూ, ప్రస్తారము. 2.

తొడువు: చూ, రూ-తొడుగు.

తొడుసు. దే. వి. 1. చేట్టజికము: చూ, సంబంధము; 2. భోగవనిత: చూ, స్త్రీ; 3. చిక్కు: చూ, స్రుక్కు. 3.

తొడ్గు: చూ, రూ-తొడుగు(భూషణముధరించుటకు.- భార. ఆది. 1, ఆ. 114.)

తొణకు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-తొడఁకు. "బిందెలోని నీరుతొణఁకుచున్నది.": తొణికిలు.

తొణికిలు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తొడికిలు; వా. అ. క్రి. 2: చూ, తొణఁకు.

తొత్తటము. దే. వి. భేదముతెలియనికూడిక, తొడపటము: చూ, సంకరము. 1.

తొత్తటికము. దే. వి. (తొత్తు + అటికము) తొత్తుదనము. [ముది: చూ, వేశ్య.

తొత్తు. దే. వి. 1. దాసి: చూ, బానిసె; 2. భోగ

తొత్తుకొడుకు. వా. ద్వి. వి. 1. భోగముదాని కొడుకు; 2. దాసీదానికొడుకు; 3. తప్పుచేసినవానిని తిట్టెడుతిట్టు. "నీవుదొంగతొత్తుకొడుకువురా.?" "తొత్తుకొడకా?" అనియు) (ఉత్తరసర్కారులలో వాడెదరు.)

తొత్తులమారి. దే. విణ. తొత్తులయిండ్లకుఁబోవు స్వభావముకలవాఁడు.

తొన. దే. వి. 1. పనసపండులోనితొల: రూ-తొల; విణ. 2. అద్దికము. జై. 1, ఆ. 105: చూ, రక్షకము; వా. 2. కడుపుమీఁది మడుపు: చూ, మడత. 3.

తొనఁకు. దే. వి. తొట్రుపాటు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 110; చూ, సంభ్రమము. 1; అ. క్రి. 2. చిందు: చూ, తొడఁకు; 3. చలించు. వసు. 3, ఆ. 150; ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సలించు. [చూ, శయనించు.

తొన్నండు. దే. అ. క్రి. రూ-తెన్నండు:

తొపారము. దే. వి. డేగలముఖమునఁగట్టెడుతోలుగంత: రూ-తోపారము.

తొప్పగఁదోఁగు. దే. అ. క్రి.(తోఁగు+తోఁగు) 1. మిక్కిలితోఁగు. రూ-తొప్పఁదోఁగు. భార. ఆర. 7, ఆ. 76; ప్రే. 2. తొప్పఁదోఁచు

తొప్పఁదోఁగు.—పై—

తొప్పజిలఁబడు. దే. అ. క్రి. తట్టువిఱుగఁబడు: చూ, వ్రాలు. 3. [జిల్లు-తొప్పఱు.)

తొప్పతిలు. దే. అ. క్రి.—పై—(రూ-తొప్ప

తొప్పతిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—

తొప్పఱు. దే. అ. క్రి.—పై— [గోటులు.

తొప్పలుదోరలు. దే. విణ. బ: చూ, కోటానఁ

తొప్పి. దే. వి. 1: చూ, రూ-టోపి; వా. 2: చూ, రూ-తెప్పి. [లోనగునది)

తొబక. దే. విణ. విత్తులురాలినది (మిరపకాయ

తొమ్మండ్రు. దే. స. బ. తొమ్మిదిమంది. (తొమ్మిదికి మహన్మహత్వ్యర్థకరూపము "సీ. తొమ్మండ్రుకొడుకులఁ." ఉ, హరి. 2, ఆ.144.

తొమ్మందము. ద్వి. వి.బ.(తొమ్మిది+తూము): చూ, రూ-తొంబందుము.

తొమ్మనూఱు. దే. స. బ. (తొమ్మిది+నూఱు) తొమ్మిదినూఱులు. రూ-తొమ్మన్నూఱు. నిర్వ. ఉ, రా. 8, ఆ. 84.

తొమ్మన్నూఱు. దే. స. బ.—పై—

తొమ్మ్రాడు. దే. వి. నాశము. "దానినితొక్కి తొమ్మ్రాడుచేసినారు.": చూ, రుత్త.

తొమ్మిది. దే. స. ఖండము, నవకము: చూ, ముమ్మాఁడు. భార. ద్రోణ. 4, ఆ. 189; భార. భీష్మ. 2, ఆ. 34; భార. ద్రోణ. 3, ఆ. 207; కాశీ. 3, ఆ. 181; (తొమ్మిదికి బహువచనరూపము 'తొమ్మిదులు' గాని 'తొమ్ముదులు' గాదని తెలియునది.):(చూ, ఓమ్.)

తొమ్మిదియంకములుగలవి. అం. పాశములు, ఆత్మలు, వర్షములు, ఖండములు, గ్రహములు, బ్రహ్మలు, రసములు, రత్నములు, ధాన్యములు, నిధులు, రంధ్రములు, వ్యాకరణములు, స్థాయిభావములు, తారలు, మేఘములు, భక్తులు, చక్రములు, ద్రవ్యములు, శిరోభేదములు, చేతనరత్నములు, అప్రకాశములు, అజ్ఞానదాయకములు, భక్తిలక్షణములు, గతిభేదములు, సంబంధములు, సృష్టిసర్గములు మొ.

తొయ్యలి. దే. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తొర. వై. వి. 1.=త్వర. వేగిరపాటు: చూ, వేగము. 3; 2 ఆపద. హరిశ్చ. 4, ఆ. 108: చూ, విపత్తు; విణ. 3.=త్వర. త్వరితము: చూ, వేగము. 3.

తొరఁగు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-తొరుఁగు. విజ. 1, ఆ. 179: చూ, స్రవించు; 2. ప్రవహించు. భార. విరా. 1, ఆ. 12: చూ, వెల్లిగొను; 3. పడు. భార. అర. 1, ఆ. 183-184: చూ, దొరలు; 4: చూ, తొప్ప జిలఁబడు.

తొరపడు. వై. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

తొరవణము. దే. వి: చూ,రూ-తొడపటము.1.

తొరపుట. వా. వి: చూ, తొడపటము. 4.

తొరలించు. దే. ప్రే. వేన్నీళ్ళుచెల్లార్చు: రూ-తొరుపు-తొర్లించు-తొల్లించు.

తొరలు. దే. అ. క్రి. 1. కలుగు: చూ, పుట్టు.2; 2. వేఱురూపమగు: మాఱు.

తొరలుచు. దే. ప్రే. రూ-తొరల్చు.బదలించు: చూ, మార్చు. 3.

తొరల్చు. దే. ప్రే.—పై.— [లెస్స. 2.

తొరితొరి. దే. అవ్య. క్రి. విణ. లెస్సగా: చూ,

తొరుఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొరఁగు.

తొరుపు. దే. స. క్రి: చూ, తొరలించు.

తొర్లించు. దే. ప్రే.—పై.—

తొఱ. దే. వి. రూ-తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1.

తొఱఁగు. దే. వి. 1. విడివడుట. రూ-తొఱవు; స. క్రి. 2. విడుచు. కళా. 7, ఆ. 225: చూ, విసర్జించు; వా. 3: చెఱచు: చూ, త్రెక్కొను. 1.

తొఱఁగుచొచ్చు. దే. అ. క్రి. (పసులు) తప్పించుకొనిపోవు.: రూ-తొఱఁగువోవు.

తొఱఁగువోవు. దే. అ. క్రి.—పై.— భార. విరా. 1, ఆ. 279.

తొఱఁగుట. దే. వి: చూ, విమోచనము.

తొఱట. దే. వి: చూ, తొఱ.

తొఱటలువాఱు. దే.అ.క్రి.(తొఱటలు + పాఱు) చిల్లులుపడు. జై. 7, ఆ. 101: చిందరవోవు, చిల్లులువోవు, చీఁదఱగొను, చీఁదఱలువోవు, తూఁటుకట్టు.

తొఱతేనె. దే. వి. పుట్టతేనె: చూ, మధువు.5.

తొఱవు: చూ, రూ-తొఱఁగు.

తొఱుద్రొక్కు. దే. వి. (త్రొక్కు + త్రొక్కు) గట్టిత్రొక్కుడు.

తొఱ్ఱ. దే. వి. (రూ-తొఱ-తొఱట-తొట్ట-తొట్రి-తొట్రు-దొఱట-దొఱ్ఱ): చూ, రంధ్రము. 1.

తొఱ్ఱి. దే. వి. 1.ముందటిపండ్లులేనినోరు: చూ, వదనము. 1; 2: చూ, తొడుకు. 1. ఆ భా. ద్వి. 261; 3. రిప్ప, పీసర-రూ-శీగము: చూ, వెలితి.

తొట్టివాఁడు. దే. విణ. తొట్టినోటివాఁడు, పతితదంతుఁడు. [చూ, ధేనువు.

తొట్టు. దే. వి. ఆవు. పాండు. 5, ఆ. 240:

తొట్టుపట్టు. దే. వి. ఆవులమంద. భార. ఆది. 8, ఆ. 210: చూ, ధేనువు.

తొల. దే. వి: చూ, రూ-తొన. 1.

తొలఁకాడు. దే. అ. క్రి. (తొలఁకి + ఆడు) 1. చిందు: చూ, తొడఁకు; 2. చలించు: చూ, సలించు; 3. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 4. ప్రకాశించు: చూ, హవణిల్లు.

తొలఁకియాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తొలఁకు. దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 3. అల: చూ, వీచి. 1; 4. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 5. చలించు: చూ, సలించు; 6: చూ, తొడఁకు. పా. 5, ఆ. 88; 7. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 8: చూ, తొలఁకాడు. 4. కళా. 4, ఆ. 105.

తొలఁగఁబాఱు. దే. అ. క్రి. (తొలగన్ + పాఱు) తొలఁగు: చూ, విరియు. 5.

తొలఁగించు. దే. స. క్రి. ఈఁగు: చూ, విసర్జించు.

తొలఁగింపు. వా. వి. త్యక్తము.

తొలఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, తొలఁగఁబాఱు.

తొలఁగుడు. దే. వి: చూ, రూ-తలఁగుడు

తొలఁగుబావ. ద్వ. వి: చూ, శత్రువు.

తొలఁచు. దే. ప్రే. తొలఁగఁజేయు. పాండు. 2, ఆ. 53. [చూ, బెరడు.

తొలక. దే. వి. రూ-తోలు. చెట్టుపైపట్ట:

తొలకరి. ద్వ. వి. రూ-తొలుకరి-తొల్కరి-తొలుకారు-తొల్కారు. 1. (చైత్రవైశాఖమాసములయందు కురియు) వాన "తొలకరివానలు" చూ, వాన. 1; 2. వర్షర్తువు. వసు. 3, ఆ. 15: చూ, మాసద్వయము.

తొలకరించు. దే. అ. క్రి. రూ-తొల్కరించు. 1. (చైత్రవైశాఖమాసములయందు) వానకురియు: చూ, వర్షించు; 2. వానకురియు: చూ, వర్షించు; 3. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2.

తొలకరిమెఱుపు. ఆం. 1. మల్లయుద్ధగతిభేదము, కాయమానములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, కాయమానములు; దే. వి. 2. వర్షకాలారంభమందలి తటిత్తు. రూ-తొలుకరిమెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1 [ఆం. 97.

తొలకరిగల్గుగువ్వ. దే. వి: చూ, హంస. వేం,

తొలకరిసూడు. దే. వి.—పై.—

తొలకు. దే. వి. మృగముల వెనుకకాలి మూలమునకును ప్రక్కకును నడిమిచోటు: చూ, ఉపరంధ్రము.

తొలతేనె. దే. వి. ఒరకము తేనె: చూ, మధువు. 5.

తొలసి. వై. వి.=తులసీ, తొళసి*: చూ, హరిప్రియ.

తొలి. దే. వి. రూ-తొల్లి. 1. కందరము. ఆం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. తొట్టి: చూ, రంధ్రము. 1; 4. బండికంటినడిమితూము, పిండిక: చూ, రంధ్రము. 1; 5. ముందు, పూర్వకాలము. (రూ-తొల్లి-తొలుత-తొల్త-తొలితొలుత-తొంటి-తొంటె) చూ, మొదలు. 4; 6. ఎత్తనగోలు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 79: చూ, మొదలు. 4 (ఆమ్రేడితమందు తొలి తొలి); విణ. 7. ముందటిది. "తొలిబాము": రూ, తొల్లి. వెనుక-రూ-వెన్క: చూ, పూర్వము. 1; 8. మొదటిది. "తొలిముద్ద": చూ, మొదలు. 6; అవ్య. 9. పురార్థకము. ఆం, భా. తృ. 73. రూ-తొల్లి-తొలుత-తొలుదొల్త: చూ, మొదలు. 4.

తొలిక. దే. వి. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1

తొలికోడి. వా. వి. తెల్లవాఱుజామున మొట్ట మొదట కూసెడుకోడి: చూ, పుంజు.

తొలిచేదువులు. దే. వి. బ. మొదటిమినుకులు. రూ-తొల్చదువులు: చూ, వేదము. (ఇట్లు తొలుపలుకులు, తొలుమినుకులు.)

తొలిచూలావు. వా. వి. ఉపసర్య: చూ, ధేనువు.

తొలిదుక్కి. దే. వి. ఆద్యకృషి, మున్నరక. ఆం, భా. ద్వి. 233: చూ, లాంగలము. 1.

తొలినాఁడు. దే. వి. రూ-తొలునాఁడు. అన్య దిన పూర్వదినము: చూ, రోజు.

తొలివారము. మి. వి. అ. పుం. భాను (ఆది) వారము: చూ, వారము. 2.

తొలివేలుపు. దే. వి. రూ-తొలువేలుపు. 1. న లువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2. అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

తొలివేల్పుపగతురు. ద్వ. వి. బ. దేవతలు. సాం, దే. 18: చూ, వేలుపు.

తొలు. దే. విశ. వృత్తియందు తొలుతశబ్దము నకును తొలుకుశబ్దమునకును మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "తొలు చూలు, తొలుమబ్బు." మొ.

తొలుక. వై. వి.=త్వక్: చూ, బెరడు.

తొలుకరి. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలకరి.

తొలుకరిమెఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-తొలకరి మెఱుపు.

తొలుకారు. ద్వ. వి. 1. (తొలుకు + కారు): చూ, రూ-తొలకరి. 1; 2. (తొలుత + కా రు) ముక్కారుపంటలలో మొదటి కారుపం ట: చూ, ముక్కారుపంట.

తొలుకు. దే. స. క్రి. కురియు: చూ, వర్షించు. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణలోపము. "తొలు కారు, తొలుమొగులు" మొ)

తొలుకడుపు. దే. వి. (తొలుత + కడుపు) అ న్నప్రాశనము: చూ, కర్మములు. 1.

తొలుగట్టు. ద్వ. వి. (తొలుత + గట్టు) ఉద యాద్రి, పూర్వపర్వతము. వసు. 6. ఆ. 6: చూ, పర్వతము.

తొలుచేదువులు. దే. వి. బ. (తొలుత + చేదువు లు): చూ, రూ-తొలిచేదువులు.

తొలుచు. దే. స. క్రి. రూ-తొల్చు. 1. నాఱు లోనగువాని గ్రుచ్చు. ఆం, భా. తృ. 112: చూ, నాఱునాటు; 2. రంధ్రిము చేయు: చూ, మల్చు; 3. తోఁడు, కెల్లగించు. భార. (స్త్రీ). 2, ఆ. 109: చూ, విదారించు.

తొలుజాతివాఁడు. ద్వ. వి. విప్రుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

తొలుత: చూ, రూ-తొలి. 5—7—8—9. (ద్రి. పురార్థకము.—వసు. 4, ఆ. 36.)

తొలుతొలుత. ద్వ. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, రూ-తొలుదొల్త.

తొలుదీవి. ద్వ. వి. (తొలుత + దీవి) నేరేడుదీవి. వసు. 1, ఆ. 93. దీవులు ఏడింటిలో నొక టి: చూ, ద్వీపములు.

తొలుదెస. ద్వ. వి. తూరుపుదెస. ఆం, భా. ప్ర 71: చూ, హరిత్తు.

తొలుదొల్త. ద్వ. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, తొలి. 9.

తొలునాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-తొలినాఁడు.

తొలునీటిరిక్క. ద్వ. వి. (తొలుత + నీటిరిక్క.) పూర్వాషాఢానక్షత్రము. నీటిరిక్క-రూ- నీరురిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

తొలుపంది. దే వి. (తొలుత + పంది) రూ- తొల్పంది. ఆదివరాహము. అచ్చ. బాల, కాం. 153: చూ, సూకరము.

తొలుపక్కము. ద్వ. వి. (తొలుత + పక్కము): చూ, తెలిపక్కము.

తొలుఁబలుకులు. దే. వి. బ: చూ, తొలిచేదువులు.

తొలుమినుకులు. దే. వి. బ.—పై.—

తొలుమొగులు. దే. వి. వర్షించుచున్న మేఘము. అచ్చ. యు, కాం. 65: చూ, మేఘము. 1

తొలురిక్క. ద్వ. వి. అశ్వినీనక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1. [చూ, మాసము. 1.
తొలురిక్కనెల. ద్వ. వి. ఆశ్వయుజమాసము:
తొలువేలుపు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలివేలుపు.
తొలుసంజె. ద్వ. వి: చూ, సూర్యోదయము.
తొల్కరి. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలకరి.
తొల్కరించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొలకరించు. [చేదువులు.
తొల్చదువులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-తొలి
తొల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తొలుచు.
తొల్జంగమయ్య. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.
తొల్కారు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలుకారు.
తొల్తి. దే. వి: చూ, రూ-5-7-8 తొలి.
తొల్పంది. దే. వి: చూ, రూ-తొలుపంది.
తొల్లి. దే. వి. 1: చూ, తొలి. 5; 2: చూ, తొలి. 6; 3. బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; అవ్య. 4: చూ, తొలి. 9. ఆం, భా. తృ. 73; విశ. 5. ముందటిది. "తొల్లిఁటివారు-తొల్లింటివారు.": చూ, పూర్వము. 1.
తొల్లించు. దే. ప్రే: చూ, రూ-తొరలించు.
తొల్లింటికత. వా. వి. పురావృత్తము: చూ, సమాచారము. 2.
తొల్లింటిది. దే. విశ.పూర్వకాలసంబంధమైనది.
తొల్లిక. దే. వి. 1. ఒకరకముచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. రూ- తొల్లిక: చూ, ముద్గరము.
తొవ. దే. వి. కలువ: చూ, రూ-తొగ.
తొవర. నై. వి.=తువర: చూ, రూ-తొగర.
తొవరి. నై. వి.=తువరి: చూ, రూ-తొగరి.
తొవరు:చూ, రూ-తొగరు. (ఎఱ్ఱనిది.—అచ్చ. యు, కాం. 323)
తొస్న. దే. వి. ఉచ్చారణలోపము. తొస్సి.
తొస్సి. వా. వి. —.పై.—
తొస్సె. దే. విశ. పండ్లులేనిది, బొక్కి: చూ, బోసి. [పేలవము.
తొళక. దే. విశ. పలుచనిది, తనువు; చూ,
తొళసి. నై. వి.=తులసి: చూ, రూ-తొలసి.*
తొళ్ళిక. వా. వి: చూ, రూ-తొల్లిక. 2.

తో

తో. దే. అప. 1. తృతీయావిభక్తి యందువచ్చెడు ఒకానొక ప్రత్యయము: చూ, చే. 1; ద్రి. 2. కూడ. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 112: చూ, సైతము; 3. వెంట. జై. 5, ఆ. 192: చూ, వెంబడి. [ణతోమ్ ."
తోమ్. వా. అవ్య. ఒకానొకరాగము. "తధకి
తోఁక. దే. వి: చూ, రూ-తొంక.
తోఁకగుంజె ద్వ. వి. ఆఁదోఁకగానేర్పఱచిన స్తంభము: చూ, స్తంభము. 1.
తోఁకచిచ్చు. ద్వ. వి. ఉపాహితము, నిప్పుదగిలించిన పిడుగుకలవరుస. స్వా. 1, ఆ. 37: చూ, పిడకః. [నక్షత్రము. 1.
తోఁకచుక్క. ద్వ. వి. ధూమకేతువు: చూ,
తోఁకతెగించుకపోవుట. జా. పారిపోవుట. "నీమాటవిన్నఁదానిలుసు నే మరు తేజి తోఁక తెగించుక కానఁ దొలఁగి చేనక. " (రసికజన మనోరంజనము)
తోఁకతొక్కినతాఁచువలె. లో. ఉదా.— "అనినఁ దోఁకఁదొక్కిన తాఁచుచందంబున సముత్థితుండై వళిక్ష పక్షీంద్రుండు రోషావేశంబున." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.) [పురుగు.
తోఁకపురుగు. ద్వ. వి. రూ-తోఁకపుర్వు:చూ,
తోఁకపుర్వు. ద్వ. వి.—పై—
తోఁకమిరియము. ద్వ. వి: చూ, చేలువ మిరియము (చూ, మిరియము) [జాబు.
తోఁకఁలేనిపిట్ట. తొంబై ఆమడ వెళ్ళెను. లో.
తోఁగు. దే. వి. 1. నిదుర: చూ, స్వప్నము. 2; 2. తడి: చూ, పదను. 2; అ. క్రి. 3. మునుఁగు. పాండు. 1, ఆ. 150: చూ, నీ

శ్యాడు; 4. తడియు. కళా. 3, ఆ. 16: చూ, నాను.

తోఁచిగాఁడు. దే. వి. ఒకానొక డేగ. స్వా. 4, ఆ. 58: చూ, శ్యేనము. 1.

తోఁచే. వై. వి.=తుచ్ఛ. (దేశ్యమని శ. ర) మాదిగ: చూ, కడజాతివాఁడు.

తోఁచు. దే. అ. క్రి. 1. ఉదయించు. రూ-తోతెంచు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 128: చూ, స్ఫురించు. 2; 2. భావముదయించు: చూ, స్ఫురించు. 2; 3. ప్రత్యక్షమగు, తలచూపు: చూ, పొడచూపు; 4. ఫలపరిమితి నూహించు: అంచించు, అంచెవకట్టు, అంచెనజూచు, అంచెనవేయు, అద్దించు, అద్దు, ఉండఁజూచు, ఉజ్జగొను, ఉజ్జాయించు. (సం. ప.).-ఊహించు; ప్రే. 5.తోఁగఁజేయు. పాండు. 2, ఆ. 128.

తోఁచుట. వా. వి: చూ, ఉపస్థితి. 2.

తోఁట. దే. వి. 1. ఇంటితోఁట. కళా. 2, ఆ. 49: చూ, వనము. 2; 2. ఉపవనము, తోఁపు, పళానుతోఁట. కళా. 2, ఆ. 41: చూ, వనము. 2; 3. ఆశ్రమము: చూ, సదనము. 1.

తోఁటకాఁపు. దే. వి. రూ-తోటఁవాఁడు-తోఁటీఁడు, కత్తావేతుకుఁడు: చూ, వనపాలుఁడు.

తోఁటకూర. దే. వి: చూ, మారిషము*.

తోఁటపోఁక. ద్వ. వి. భూపూగము.*: చూ, పోఁక.

తోఁటమాలియ. ద్వ. వి. రూ-తోఁటమాలె-తోమాలియ-తోమాలె. 1. (ఆకులుపువ్వులు కూర్చికట్టిన దండ); చూ, వనమాల; వా. వి. 2. తోఁటను పెంచువాఁడు.

తోఁటమాలె. ద్వ. వి.—పై.—

తోఁటమొల్ల. ద్వ. వి. కుందము, మల్లియ-రూ-మల్లె*: చూ, మొల్ల.

తోఁటవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, తోఁటకాఁపు.

తోఁటీఁడు. ద్వ. వి. (తోఁట+ఈఁడు)-పై.-

తోఁడు. దే. స. క్రి. 1. కెల్లగించు: చూ, విదారించు; 2. నూలిపోఁగుతీసి చుట్టు: చూ, చుట్టు. 5.

తోఁడుదు. దే. వి. తంతునిస్సరణము. (నిస్సరణము=వెడలఁబాటు): చూ, వెలువడు.

తోఁడుఁబోతు. దే. వి. 1. పంపుచేయుట: చూ, హింసాకర్మ; విశే. 2. పంపుచేయువాఁడు. హింసాకర్మ చేయువాఁడు.

తోఁడెలు. దే. వి. రూ-తోఁడేలు. స్వా. 4. ఆ. 50: చూ, వృకము.

తోఁడేటికడుపుమేటి. ద్వ. వి. (తోఁడేలు+కడుపుమేటి): చూ, భీముఁడు.

తోఁడేలు. దే. వి: చూ, రూ-తోఁడెలు. (తోఁడేలుపు అనికొందఱు.) [రామము.3.

తోఁడేళ్ళకొంగ. ద్వ. వి. పెద్దదుప్పి: చూ,

తోఁతెంచు. దే. అ. క్రి. (తోఁచు+తెంచు.) 1. ఉదయించు: చూ, స్ఫురించు. 2; 2. కనఁబడు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 174: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 3. కనిపించు. భార. అర. 4, ఆ. 226: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 4. దూరమునుండి సమీపమునకు నడచు: చూ, వచ్చు.2.

తోఁప. దే. వి. 1. పిండికూడు, సంకటి: చూ, సాదము. (1); వా. 2. తొక్కు. "తోఁప రేఁగునట్లు కొట్టెను." [వాంధ.

తోఁపిక. దే. వి. రూ-తోఁపు. తలఁపు: చూ,

తోఁపు. దే. వి. 1.—పై.—; 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. పెంపుడువనము: చూ, వనము. 2; 4. చీమిడి. ఆం, భా. ద్వి. 126: చూ, శింఘాణము; 5. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 6. ఎఱ్ఱ(కపిల వర్ణము) బట్ట; అరుణవస్త్రము. ఆం, భా. ద్వి. 154: చూ, వస్త్రము; 7. నుకియలు లోనగువాని మూఁతపిండి

(బూరెలపై చోవిపిండి అనికొందఱు): చూ, సాదము. (1) [భా. ద్వి. 113.

తోఁబుట్టినది. దే. వి: చూ, సహోదరి. అం,

తోఁబుట్టు. దే. వి. (తోన్+పుట్టువు): చూ, రూ-తోడఁబుట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 6.

తోఁబుట్టుగు. దే. వి. (తోన్+పుట్టుగు)-పై-. జై. 7, ఆ. 134.

తోఁబుట్టువు. దే. వి.—పై.—

తోకము. సం. వి. అ. న. బిడ్డ: చూ, శిశువు.

తోకొను. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తోడికొను. భార. అర. 3, ఆ. 220.

తోక్మము. సం. వి. అ. న. 1. గులిమి: చూ, పింజూషము; పుం. 2. పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6; 3. పచ్చయవలు: చూ, ధాన్యము; విణ. 4. పచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

తోటకము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-స-స-స గణములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగల ద్వాదశఛందోద్భవ వృత్తము. "కరుణా వరుణాలయ-కాం, తి నిధీ.": చూ, వృత్తము. 1.

తోటి. దే. వి. మాల. జై. 8, ఆ. 65: చూ, కడజాతివాఁడు. [2, ఆ. 33.)

తోడ: చూ, రూ-తో. (వెంబడికి —స్వా.

తోడంటు. దే. వి. (తోడు+అంటు.) చేమిరి: చూ, తోడు. 4.

తోడఁబుట్టు. దే. వి. (తోడన్+పుట్టు) (రూ-తోడఁబుట్టుగు-తోడఁబుట్టువు-తోఁబుట్టు-తోఁబుట్టుగు) తోడు, తోడిచూలు, సైఁదోడు. 1: చూ, సహోదరుఁడు; 2: చూ, సహోదరి.

తోడఁబుట్టుగు. దే. వి.—పై.—

తోడఁబుట్టువు. దే. వి.—పై.—

తోడనము. సం. వి. అ. న.=తుండెము, తునుక: చూ, శకలము. 4.

తోడా. దే. వి. 1. హస్తభూషావిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 2. కాలికివేసికొను బిరుదు: చూ, భూషణము. 2; 3: చూ, బాలక్రీడ; వా. 4. శిష్టార్హ్యని ముంజేతులకుఁ దగిలించుసంకెల; 5. చేతికివేసికొనుబిరుదు. (బంగారుమురుగు) "తోడామురుగు"

తోడి. అం. 1. రాగాంగములు పదు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, రాగాంగములు: (చూ, స్వరము. 2); 2. స్త్రీ రాగములు ఇరువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, స్త్రీరాగములు. (చూ, స్వరము. 2)

తోడికొను: చూ, రూ-తోడుకొను.

తోడికోడలు. దే. వి. మగనితోడఁబుట్టినవాని భార్య, యాత: చూ, భార్య.

తోడిచూలు. దే. వి: చూ, తోడఁబుట్టు.

తోడితెచ్చు. దే. స. క్రి. 1. పిలుచుకొని వచ్చు. రూ-తోడితెచ్చు-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు; ప్రే. 2. తోడితెప్పించు: రూ-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు.

తోడిపెండ్లాము. దే. వి. ఏగలు-ఏరాలు, సవతాలు, సపత్ని: చూ, సవతి. (చూ, భార్య)

తోడియల్లుఁడు. దే. వి: చూ, షడ్డకుఁడు.

తోడివాఁడు. దే. వి: చూ, సహాయుఁడు. 1.

తోడు. దే. వి. 1. త్వక్కు. అం, భా. ద్వి. 37: చూ, బెరడు; 2: చూ, తోడఁబుట్టు. 1; 3: చూ, తోడఁబుట్టు. 2; 4: చేమిరి, తోడంటు. (సం. ప).—ఆతంకము, ఆతంచనము; 5. ఆన: చూ, సెలవు; 6. (శపథమునందుఁబలుకునది) మాట: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 7. సహాయము: చూ, వెంబడి; వా. వి. 8. దిక్కు, అండ "నాకునీవుతోడు"; వా. స. క్రి. 9. (నూలుపోఁగు) చేట్టు;

తోడుఁబాలు. ద్వ. వి. పాలుపిండఁబోవునపుడు పాలదుత్తలో నుంచుకొనెడు నీళ్లు: చూ, సలిలము. 1.

తోడుకొను. దే. అ. క్రి. రూ-తోడ్కొను-తోడికొను. 1. (పాలు) పేరుకొను; స. క్రి. 2. పిలుచుకొను: చూ, వెంటఁదీసికొను.

తోడుచేల్ల. దే. వి. చేమిరిపెట్టు మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

తోడుత. దే. ద్రి. వెంబడిని. (రూ-తోడుతో-తోడుతోడ-తోడ్తో-తోడ్తోడ) భార.విరా. 1, ఆ. 118: చూ, సైతము.

తోడుతో. దే. ద్రి.—పై.—

తోడుతోడ. దే. ద్రి.—పై.—

తోడునీడ. దే. విశే.1:చూ, సహాయుఁడు. స్వా. 2, ఆ. 17; జా. విశే. 2: (చూ, తోడు.7) సహాయము. "అఖిలకళలందుఁదోడునీడగు చే మెలఁగు" (కళాపూర్ణోదయము)

తోడుపట్టు. ద్వ. వి: చూ, తోడు. 1.

తోడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-తోడ్పడు. సహాయపడు. [వెంబడి.

తోడఁపాటు. ద్వ. వి. రూ-తోడ్పాటు: చూ,

తోడుపాయసము. వా. మి. వి. అనుకుగావండిన పరమాన్నము.

తోడుపెట్టు. దే. స. క్రి. చేమిరిపెట్టు.

తోడులేనివాఁడు. వా. విశే. అసహాయుఁడు: చూ, విడి. 12.

తోడువోవు. దే. అ. క్రి. (తోడు + పోవు) సరియగు, నశించు: చూ, సమయు. 3.

తోడెము. దే. వి. రూ-తోలెము: చూ, స్వల్పము. [విరా. 4, ఆ. 68.

తోడ్తెచ్చు: చూ, రూ-తోడితెచ్చు. భార.

తోడ్కొను. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తోడుకొను.

తోడ్తో. దే. ద్రి: చూ, రూ-తోడుత.

తోడ్తోడ. దే. ద్రి.—పై— [డు.

తోడ్పడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తోడుప

తోడ్పాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తోడుపాటు.

తోణము. దే. వి. చాపకర్షణ బలసాధనము. అం, భా. ద్వి. 212: చూ, బాణము. 1.

తోతెచ్చు: చూ, రూ-తోడితెచ్చు.

తోత్రము. సం. వి. అ. న. 1. ఏనుఁగును పొడిచెడు బరిగోల, ఈఁటె, వైణుకము: చూ, బాణము. 1; 2. పసులను దోలెడుమునికోల: చూ, మునికోల 2; అం. 3. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1.)

తోదకము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమున- జ-జ-యగణములతోఁగూడి యెనిమిదింట యతిగల ద్వాదశ ఛందస్సునఁబుట్టిన వృత్తము. "కొలుతు, మురారి, నిగోత్కర, లుదీర్పన్" (అప్ప. 4, ఆ. 232. పారట)

తోదనము. సం. వి. అ. న. 1. నొప్పించుట; 2: చూ, తోత్రము. 2; అం. 3. హస్తక్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి: చూ, హస్తక్రియలు.

తోడు. దే. వి. పరుసకట్టు.

తోనకము. నై. వి.=తోరణ. ఆకుమండలదండ: చూ, తోరణము.

తోనమ్ము. దే. వి. అల్పబాణము: చూ, బాణము. 1. [నము.

తోనికాఁడు. దే. వి. పుంశ్యేనము: చూ, శ్యే

తోపరా. వా. వి. ఉలవలసంచి.

తోపాటు. దే. అవ్య. 1. వలె: చూ, సామ్యము; వా. 2. కూడ.

తోపారము. దే. వి. డేగలముఖమునకుఁగట్టెడు తోలుగంత. రూ-తోపారము: చూ, బెగడు.

తోపి. దే. వి. రూ-టోపి: చూ, సీసకము. 1.

తోపు. వా. విశే. పింగళ (అరుణ) వర్ణము, ఒకరకము ఎఱుపు "తోపుచీర": చూ, వర్ణము. 6.

తోమకము. దే. వి: చూ, తోముడు.

తోమరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చిల్లకోల, సర్వల: చూ, బాణము. 1; అం. 2. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము.1.)

తోమాలియ. ద్వ.వి. (తోఁట + మాలియ): చూ, రూ-తోఁటమాలియ (వనమాల.— పాండు. 2, ఆ. 21)

తోమాలె. ద్వ. వి.—పై— [రుద్దు. 1.

తోము. దే. స. క్రి. మురికిపోవరుద్దు: చూ,

తోముడు. దే. వి: చూ, రుద్దుడు.

తోయగాఁడు. దే. విశే (తోయము + కాఁడు) విధముగలవాఁడు. [ట్టుగు: చూ, పద్మము.1.

తోయజము. సం. వి. అ. న. తామర, నీటిపు

తోయజాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. తామరపువ్వువంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (దీనికి తెనుఁగు తమ్మికంటి.) [గల్లు.

తోయడింభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వడ

తోయదము. సం. వి. అ. న. 1. నెయ్యి: చూ, హవిస్సు. 1; పుం. 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3. తుంగ*: చూ, తృణము. 1.

తోయధి. సం. వి. ఇ. పుం. మున్నీరు: చూ, సముద్రము. [చూ, శకులాదని. 2.

తోయపిప్పలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నీరుపిప్పలి*:

తోయము. సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; దే. వి. (1) వర్గము, తెగ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, సమూహము; (2) దండు: చూ, సేన. 1; (3) రీతి. భాగ. 2, స్కం. 78: చూ, విధము 1; (4) అదను. భాగ. 1, స్కం. 459: చూ, సమయము. 1; (5) పరిజనము: చూ, సంగడము.5; (6) కొడవ: చూ, వెండియు. [జము.

తోయరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, తోయ

తోయలక్ష్మీప్రయోగము. అం. తంత్రములు అఱువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తోయలి. దే. వి: చూ, రూ-త్రొయ్యాలి.

తోరణ. వై. వి.1.=తోరణమ్: చూ, తోరణము. 1; వా. 2. బారు: చూ, పంక్తి. 1.

తోరణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తోరణ-తోనకము-తోరనము-దోరణము. పుష్పమాలికాదులు గట్టుటకై గృహమునకు వెలుపల స్తంభద్వయము చేత నేర్పఱుపఁబడిన ద్వారమునకును, మంగళార్థముగా ఆతోరణమునకుఁ గట్టెడు మామిడాకులు లోనగువాని సరమునకును, రెండు స్తంభములకుగాని గుమ్మమునకుగాని కట్టినమామిడిచిగురు లోనగువాని మాలికకును పేరు; వా. 2. బారు: చూ, పంక్తి. 1; అం. 3. సాదరేఖలలో నొకటి: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

తోరణస్తంభము. సం. వి. అ. పుం. నాందీకము: చూ, స్తంభము. 1.

తోరనము. వా. వై. వి.=: చూ, తోరణము.1.

తోరమల్లి. దే. వి. వజ్రమువలె తెల్లగానుండు అల్పమణివిశేషము: చూ, రాయి, రత్నము.

తోరము. వై. వి. 1. వ్రతసూత్రము. స్వా. 3, ఆ. 88: చూ, సూత్రము. 1; విశే.=స్థూల. 2. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4; 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 4. మిక్కిలిబలము కలది. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 140: చూ, బలిష్ఠము; 5. మంజులము: చూ, హృద్యము. ఆం, సం. మాన. 52; 6. అందము: చూ, సౌందర్యము.

తోరహత్తము. వై. వి.= స్థూలహస్త. ఒకానొకమల్లబంధము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

తోరహత్తు. వై. విశే: చూ, సమృద్ధి.

తోరెము. దే. వి. రూ-దోరెము, దేగనుగట్టు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తోలించే దే. స. క్రి: చూ, తోలుచే.

తోలు. దే. వి. 1. రూ- తోలుక. చర్మము: చూ, బెరడు; 2. జంతువు లోనగువాని చర్మము: చూ, బెరడు; వా.స.క్రి. 3. పసులులోనగువాని నడపించే: చూ, నెలుచే.

తోలుక. దే. వి: చూ, రూ-తోలు. 1.

తోలుచే. దే. ప్రే. తోలఁజేయు: తోలించే.

తోలుదాలుపు. దే. వి. రూ-తోలుదాల్పు.అచ్చ. బాల, కాం. 176: చూ, శివుఁడు.

తోలునోఁగు. వా. అ. క్రి: చూ, తోలూడ్చు.

తోలువాయిదము. ద్వ. వి.ఆనద్ధము, తోలుకప్పినవాద్యము: చూ, వీణె.

తోలూడ్చు. వ్యా. అ. క్రి: తోలునోఁగు, ఒలియు, స. క్రి.—ఒలుచే.

తోలెము. దే. వి: చూ, రూ-తోడెము.

తోవ. దే. వి. 1. కలువ, ఆం. పదా. 6-49: చూ, పద్మము. 1; 2. కొణిగ, వలభి. ఆం, భా. ద్వి. పుర. 21: చూ, సదనము. 1.

తోవకము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఉదా.— భ, భ, భ, గగ. 7 యతి. " తోయజలోచన-తోడగుమయ్యా. "

తోషిణి. అం. తంత్రములు 64 లో నొకటి: చూ, తంత్రములు. [మాన. 23.

తోసము. నై. వి.=:చూ, సంతోషము. సాం.

తోసిరాజు. మి. వి. 1. తొలఁగఁదగిన రాజు. విజ. 1, ఆ. 103 (చదరంగమునందలి పరిభాష. దీనిని భాషాంతరమందు షహా అందురు) " తోసిరాజు ఆటకట్టు "; జా. 2. లక్ష్యము చేయకుండుట. [కొట్టివేయు.

తోసివేయు. వా.స.క్రి.1.తీసివేయు; 2.(దావా)

తౌ

తౌ. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తవ్వు-తగు.

తౌటిపాము. దే. వి. (తౌడు + పాము): చూ, రూ.తవుటిపాము.

తౌడు. దే. వి: చూ, రూ-తవుడు.

తౌర్యత్రికము. సం. వి. అ. న. నృత్త గీతవాద్యములు మూఁడును గూడుట, నాట్యము. (చూ, ఉద్ధతము-చూ, లాస్యము.)

తౌలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తవులఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 195.

తౌలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తగులు. (తవులునకు.—భార. ఆర. 1, ఆ. 211)

తౌలుకొను: చూ, రూ-తవులుగొను. 1-2; దే. ప్రే. 3: చూ, రూ-తవులుకొలుపు. జై. 8, ఆ. 114.

తౌలుచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-తగులుచే

తౌలువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తవులువడు.

తౌల్యము. సం. వి. అ. న. సామ్యము: చూ, సమానము. 2. [కటి: చూ, దేశములు.

తౌళవము. అం. ఏఁబదియాఱు దేశములలోనొ

త్య

త్యక్తము. సం. విణ. విడువఁబడినది, నిర్వ్యూఢము: చూ, సముజ్ఝితము.

త్యజనము. సం. వి. అ. న. వర్జనము,విడుపు: చూ, విమోచనము. [విసర్జించే.

త్యజించే. సం. స. క్రి. వర్జించే, విడుచే: చూ,

త్యజితవంతము. సం. విణ. రూ-త్యాజితవంతము. విడిచిపెట్టినది: చూ, హీనము. 3.

త్యా

త్యాగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తేగ-చాగము, ఈవి: చూ, వితరణము.

త్యాగరత్నము. సం. వి. అ. న.=చాగర తనము, చింతామణి: చూ, రత్నము. 1.

త్యాగరాజకృతి. పా. (సంగీతవిద్యను లోకమునకు త్యాగముచేసిన విద్వాంసుఁడగు) త్యాగరాజు చెప్పినకృతి (త్యాగరాజకృతులు పెక్కుగలవు.)

త్యాగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) 1.=చౌగి.దాత: చూ, వదాన్యుఁడు. [వంతము.

త్యజితవంతము. సం. విణ: చూ, రూ-త్యజేత

త్యాజ్యము. సం. విణ. 1. విడువఁదగినది: చూ, హీనము. 2; వా. వి. 2.విడువఁదగినకాలము; 3. దోషయుక్తమైనకొద్దికాలము; (పంచాంగమునందు ప్రతిదినమును త్యాజ్యముచూపఁబడును.)

త్ర

త్రంగ. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, ఉద్రంగము.2.

త్రంగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

త్రంపి. దే. వి: చూ, రూ-తంపి.1.

త్రచ్చన. వై. వి. 1. ఆట: చూ, పరిహాసము; 2. చిలుకుట: చూ, మథనము; 3. చెక్కుట: చూ, చెరువు. 1. [చిలుకు: చూ, మథించు.

త్రచ్చు. వై. స. క్రి.=త్రా, తక్షి. రూ-తరుచు.

త్రచ్చుట. వై. వి. చిలుకుట. ఆం, భా. ద్వి. 265: చూ, మథనము.

త్రప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సిగ్గు; 2: చూ, అంకులాఁడి; అం. 3. సంచారిభావములు 33 లో నొకటి. (తనవరుని నామంబుఁబలాకునం బేర్కొని తననెచ్చెలి విసెఁగదాయని యచ్చోటి మోమువంచె): చూ, సంచారిభావములు.

త్రపిష్ఠుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలిసిగ్గుగలవాఁడు. చూ, హ్రీమంతుఁడు. [చూ, దోస.

త్రపుకర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ములుదోస*:

త్రపులము. సం. వి. అ. న. 1=తగరము: చూ, లోహము. 1; 2. సీసము: చూ, లోహము.1.

త్రపువు. సం. వి ఉ. న. 1.—పై.—; ఉ. న్. న. 2.—పై.— [చూ, దోస.

త్రపుస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదుగలదోస*:

త్రపుసము. సం. వి. అ. న. రూ-త్రాపుసము. తగరపుబొమ్మ: చూ, బింబము. 3.

త్రమ్మ. దే. వి. 1. రూ-తుమురు-త్రుమ్మ-దుము-దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; స. క్రి. 2: దుమ్ముచేయు. రాఘ. 1, ఆ. 42.

త్రయము. సం. స. అ. మూఁటిసమూహము. త్రయి, త్రికము. తద్విశేషములు.— అం. మూఁడంకములుగలవి.— అంతరజాతులు. (శశాది), అంబలు, అక్షులు, అగ్నులు, అనుప్రాసము (అలంకారము), అభిషేకములు, అలంకారములు, అవస్థలు, అవాంతరములు (హరిణ్యాది), ఆదిశక్తులు, ఆనందములు (మనుష్యానందాది), ఇచ్ఛాదులు, ఈషణములు, ఉదయములు (క్షయాది), ఋణములు, కటుకములు (త్రికము), కరణములు, కర్తృత్రయము (ప్రకృత్యాది), కర్మలు (కాయికాది), కర్మలు (పుణ్యాది), కర్మలు (ఆగామ్యాది), కవులు, కాండములు, కార్యములు, కాలములు(ఉదయాది), కాలములు(త్రిషవణము=గ్రీష్మాది), కావ్యదోషములు, కావ్యపాకములు (పాకములు), కావ్యరీతులు (రీతులు), కుంభకారత్రయము, క్రైస్తవత్రిపుటి, క్రియాకాలములు, క్రియలు, ఘాగములు, గజజాతులు (జాతులు), గాయత్రీమంత్రత్రిపాదములు, గుణములు (త్రైగుణ్యము), గురువులు, చిత్రమూలాది, జాతకములు (ఏలకులుమొ), జ్ఞానములు, తత్త్వములు, తాపములు, త్రికము (శొంఠిమొ), త్రిదండము (మనోదండాది 1-2), త్రిదోషములు, దండములు (మనోదండాది), దండలు, దళలు, దీక్షలు, దేవత్రయము, దేవీత్రయము, దేహ-

ములు, (లక్షణములకుఁగలిగెడు) దోషములు, ద్విజులు, ధనగతులు, నాడీక్రియలు, నాదులు, నాయకులు (దేవాది), నాయకులు (పతిమొ), నాయికలు, నేత్రములు (జ్ఞానాది), నేత్రములు (భూ్రమధ్యాది), పత్రములు (లవంగపత్ర్యాది), పాపములు, పునర్నవాత్రియము, పురుషములు, పూర్వరాగము (కుసుంభ, నీలి, మంజిష్ఠములు), ప్రకృతులు (శ్లేష్మాది), ఫలములు(త్రికము), బంధనములు, భక్తులు, భేదములు, మండలములు, మతములు, మదములు, మధువులు, ముక్తులు, మూర్తులు, మౌనములు, యతులు, రాజముఖ్యగుణములు, రాములు, లక్షణాలు (లక్షణములు), లక్ష్యములు, లయలు, లవణములు, లింగములు (స్త్రీలింగాది), లింగములు (శ్రీశైలాది), లోకములు (స్వర్గాది), లోకములు (పృథివ్యాది), వర్గములు, వాసనలు, విధులు, వృత్తులు, వృద్ధులు, వేదములు (త్రయి), వేదస్వరములు, వైద్యశాస్త్రస్కంధములు, వైరాగ్యములు, వ్యంజనములు, వ్యాహృతులు, శక్తులు (జేతనము మొ), శక్తులు (సిద్ధులు) (ఉత్సాహాది), శక్తులు (ఇచ్ఛాది), శక్తులు (జీవనదాత్రిత్యాది), శతృవుతోడిసంధులు, శాస్త్రములు, శుద్ధులు, సంగములు, సంహితలు, సింహాసనములు, సిద్ధిత్రయము, సుఖములు, సూత్రత్రయము (యజ్ఞోపవీతములోనగునవి), స్థానములు, స్వరములు, స్వాధ్యాయము (వాచికాది) (ఇందుగల పదములకు 'త్రి' చేర్చి యుచ్చరింపవలెను—త్రిమూర్తులు, త్రిలోకములు, త్రిగుణములు మొ.): చూ, మూఁడు అంకములుగలవి.

త్రియరాశికము. పా: చూ, రూ-త్రైరాశికము.

త్రయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఋగ్యజుస్సామవేదములు (చూ, వేదము): చూ, త్రయము; 2. మూఁటిసమూహము: చూ, త్రియము; 3. ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 4. కుటుంబముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 5. మంచిమనస్సుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; అం. 6. ధర్మాధర్మములు తెలిపెడు శాస్త్రము. రాజవిద్యలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, విద్యలు (చూ, అన్వీక్షకి.)

త్రయీతనువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

త్రయీధర్మము. సం. వి. అ. పుం. వేదవిహితధర్మము.

త్రయీూషిత. అం. ఏకవింశతి స్థానకములలో నొకటి: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

త్రయోదశము. సం. స. పదుమూఁడవది.

త్రయోదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదుమూఁడవతిథి: చూ, తిథులు-తిథి; 2. పదుమూఁడు తంత్రులుగల పరివాదిని యను వీణె: చూ, వీణె; విణ. 3. పదుమూఁడవది; అం. 4. తతవాద్యములు ఇరువదింటిలో నొకటి: చూ, తతవాద్యములు; అం. 5. (శుక్లపక్ష-కృష్ణపక్ష) తిథులుపదునేనింటిలో నొకటి: చూ, తిథులు.

త్రవ్వు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రివ్వు. (పుట్టుపూర్వోత్తరములనెత్తు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ. 311)

త్రవుకోల. దే. వి: చూ, రూ-త్రివ్వుకోల.

త్రవ్వ. దే. వి. రెండుసోలలు: చూ, రూ-తవ్వ.

త్రవ్వటము. దే. వి. త్రవ్వుట. కళా.4, అ.78.

త్రివ్వితలకెత్తుట. జా. నిశ్చయముగా నిచ్చుట. హెచ్చుగా నిచ్చుట, అమితలాభము గలిగించుట. "కొమరులుపుట్టి తమకేమోయస్థైత్రివ్వితలకెత్తెదగను చిత్తంబుతో" (ధర్మజరాజ సూయము); "తమకునేమి త్రివ్వితలకెత్తి రమురలీ, యుర్విమనుజులేమి యొసఁగరైరి." (వైజయంతీ విలాసము)

త్రివ్వితలపోసికొనుట. జా. పూర్వపుసంగతులను మరలజ్ఞప్తికిఁదెచ్చుకొని యదియే యాలోచించుట." "లేనిపోనివి త్రివ్వితలపోసికొననేల." (ధర్మజరాజసూయము.)

త్రివ్వు. దే. స. క్రి. రూ-త్రివు- త్రివ్వటించు. 1. ఖననముచేయు; 2. ఖండించు: చూ, సెలగు; 3. ఫుట్టు పూర్వోత్తరగములనెత్తు; 4. ప్రస్తావనకుఁదెచ్చు; వా. 5. (మొక్కలకు గొప్పులు) త్రివ్వు; 6. (కొంపలు కట్టుటకును తీయుటకును గోతులు) త్రివ్వు.

త్రివ్వుకోల. దే. వి. రూ-త్రివుకోల-తవుకోల-తవ్వుగోల: చూ, ముద్గరము. [వాఁడు.

త్రివ్వువాఁడు. వా. విశ: చూ, రూ-త్రివ్వెడు

త్రివ్వెడువాఁడు. వా. విశ. రూ-త్రివ్వువాఁడు (సం. ప).—ఖనకుఁడు, ఖాతకుఁడు.

త్రిసకము. సం. వి. అ. న. గడ్డిపరక: చూ, తృణము. 1. [ము. 1.

త్రిసము. సం. విశ తిరుగునది: చూ, వలమాన

త్రిసరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తసరము. పంటెకత్తి, నూలుచుట్టుట (అనికొందఱు): చూ, మగ్గము.

త్రిసరేణువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. సంజ్ఞాదేవి; పుం. 2. ముప్పదిపరమాణువుల కొలఁది.

త్రిస్త. అం. సంచారీభావమునఁబుట్టిన దృష్టులు 20 లో నొకటి: చూ, సంచారీభావమునఁబుట్టినదృష్టులు. [ము.

త్రిస్తము. సం. విశ. భయపడినది: చూ, భీత

త్రిస్తరి. దే. వి. ఆట: చూ, పరిహాసము.

త్రిస్తరించు. దే. అ. క్రి. పరిహాసమాడు: చూ, పిసాళించు. [వెటపరి.

త్రిస్నువు. సం. విశ. భయపడువాఁడు: చూ,

త్రిస్స. దే.వి. వేదాధ్యయనముచేయునపుడునోటనుండి రాలెడు తుంపర, బ్రహ్మబిందువు: చూ, ప్రిస్స.

త్రా

త్రాఁచు. దే. వి. రూ-తాఁచు. పడగదారి: చూ, సర్పము. (త్రాఁచులలో భేదములు-నల్లత్రాఁచు, తెల్లత్రాఁచు, గోదుమత్రాఁచు. మొ.)

త్రాగు. దే. స. క్రి: రూ-త్రావు, ఆను, ఆరగించు, కుడుచు-రూ-కుడ్చు, క్రోలు, తెక్కొను, నిముకు. (సం. ప.)— అనుతర్షించు.

త్రాగుఁబోతు. వా. వి. కల్లు సారాయి బ్రాందిలోనగువాని నెల్లప్పుడు పానముచేయువాఁడు. [నము. 1.

త్రాగుడు. దే. వి. రూ-త్రావుడు: చూ, పా.

త్రాడు. దే. వి. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2. రూ-తాడు. పేనినదారము, పాశము: చూ, సూత్రము. 1; 3. తాడి. *. సాంబ. స్థా. 3: చూ, శ్రీతాళము; 4. రూ-తాడు. చేరు: చూ, సూత్రము. 1; వా. 5. మంగళసూత్రము. "నాత్రాడుగట్టినది గాన నాభర్త 99 ఏండ్లు జీవించెను." (బ. త్రాడులు-త్రాళులు—త్రాళ్లు.)

త్రాడుతాలుపు. దే. వి. పాశి. అచ్చ. సుం. కాం. 41: చూ, వరుణుఁడు. 1.

త్రాడుబారుట. జా. దృఢత్వమునొందుట; సమద్దేశ్యము లేకుండుట. "బావకాపరాధముల కంతంబుగలదె త్రాడు బారెడు దౌష్ట్యంబుఁదవులుకతన." (శ్రీనివాస విలాసము)

త్రాణువడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు; 2. దాగమగు. [శక్తి. 1.

త్రాణ. వై. వి.=ద్రవిణమ్. బలము: చూ,

త్రాణము. సం. వి. అ. న. 1. కలుఁగానుగు*: చూ, వార్షికము. 1; 2. కాపు: చూ, రక్షణము; విశ. 3. రూ-త్రాతము. కాపఁబడినది: చూ, రక్షితము.

తా్రిత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రక్షకుఁడు.

తా్రితము. సం. విణ: చూ, రూ-తా్రిణము. 3.

తా్రిపుషము. సం. విణ. త్రిపువుచేత చేయఁబడినది. సము

తా్రిపుసము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-త్రిపు.

తా్రియంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, త్రాణము. 1. *; 2.=తాఁయి. తల్లి: చూ, మాత 1; విణ. 3. కావఁబడుచుండునది: చూ, రక్షితము. [ము. 1. *.

తా్రియమాణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తా్రిణ

తా్రివణ. అం. 1. పంచమజభాషలు పదిలో నొకటి: చూ, పంచమజభాషలు (చూ, భాష. 1.) ; 2. భిన్నషడ్జకజభాషలు 17 లో నొకటి: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు (చూ, భాష. 1.) [ఉద్యో. 4, ఆ. 195.

తా్రివు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తా్రిగు. భార.

తా్రివుడు. దే. వి: చూ, రూ-తా్రిగుడు.

తా్రిసము. సం. వి. అ. పుం. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. మణిదోష విశేషము: చూ, రత్నము. 1; అం. 3. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి. (చిత్తరువునందు వా్రిసిన మన్మథునింగాంచి యయ్యింతి బెదరుచూపులతో దవ్వనం బోవసాఁగెను): చూ, సంచారీభావములు.

తా్రిసు. దే. వి: రూ-తరాజే-తరాసు. (సం. ప).— ఆరాచి, ఏపణి, తుల, త్ర్యంకటము, నారాచి. తద్వి.-తక్కె. డను.-తక్కిడ— రూ-తక్కిడి-తక్కెడ, దడ. (సం. ప)— ధటము. పెద్దతక్కెడను.— కాటా.

తా్రిసురాసి. ద్వ. వి. తులారాశి: చూ, రాశి.1.

తా్రిళ్ళరాశిగాఁడు. ద్వ. వి: ఎలికె: చూ, మూషికము.

త్రి. సం. స.=తీ: చూ, మూఁడు.

త్రింశత్తు. సం. స. త్. స్త్రీ.1: ముప్పది; అం. 2: చూ, ముడ్డిపూస.

త్రింశము. సం. స. ముప్పదవది.

త్రింశాంశ. అం. (త్రింశాంశము) 1. షోడశవర్గనందొకటి. (లగ్నమును 30 సమభాగములు చేయుటకే త్రింశాంశయని పేరు. త్రింశాంశకనుఁగొనవలసిన గ్రహ మేరాశియందున్నదో కనుఁగొనవలెను. బేసిరాసులయిన మేష, మి, సిం, తు, ధ, కుంభములయందు గ్రిమముగా నీదిగువ వ్రాసిన భాగములకు కుజ, శని, గు, బు, శుక్రులు త్రింశాంశాధిపతులగుదురు.(అనఁగా కు5, శ5, గు8, బు7, శు5=భాగములు 30 సరిరాసులయిన వృషభ, కర్క, కన్యా, వృశ్చి, మక, మీనములయందు వరుసగా నీక్రిందిభాగములకు శుక్ర, బు, గు, శ, కుజులు త్రింశాంశాధిపతు లగుదురు. అనఁగా. శు5, బు7, గు8, శ5, కు5=భాగములు30): చూ, షోడశవర్గు; అం. 2. వర్గములు ఆరింటిలోనొకటి: చూ, వర్గములు. [రాట్నము.

త్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నూతిగిరక: చూ,

త్రికంటకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ములుజెముడు*; 2. పెద్దపల్లేరు*: చూ, పల్లేరు; 3. లఘుగర్గము, ఏనుఁగుపల్లేరువంటి చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1;

త్రికకుత్తు. సం. వి. ద్. పుం. 1. త్రికూటాద్రి: చూ, పర్వతము; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

త్రికటుకము. అం. సొంటిపిప్పిళ్ళిమిరియాలు: చూ

త్రియము. (గళరోగగుల్మ పీనసములనుహరించి దీపనపాచనశక్తి నిచ్చును.)

త్రికటువు. సం. వి. ఉ. న.—వై.—

త్రికము. సం. వి. అ. న. 1.=తిక. మూఁటి సమూహము: చూ, త్రియము. 1; 2.=తికము-రూ-టికము: చూ, ముడ్డిపూస; 3: చూ, త్రికటుకము; 4. కరక తాడి యుసిరికలు: చూ, త్రియము. 2; 5. మూఁడుదారులు కలయుచోటు: చూ, మార్గము. 1; పా. 6. పష్ఠాష్టమవ్యయములు; 7. కావ్యలక్షణమున.— సంఖ్యాబద్ధమగు ముక్తకాదికముల లోనొకటి: చూ, మహాకావ్యము. (చూ, దండకము. 7.)

త్రికరణములు. అం. మనస్సు, వాక్కు, కాయము. (చూ, త్రియము)

త్రికావర్తి. అం. అశుభావర్తములలో నొకటి: చూ, అశుభావర్తములు [బాణము. 1.

త్రికాష్ఠి. సం. వి. ఇ. న.=త్రిక్కుటి: చూ,

త్రికూటము. సం. వి. అ. న. 1. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2: చూ, త్రికకృత్తు. 1.

త్రికోణము. సం. వి. అ. న. మూఁడుమొనలు కలసినరూపము, త్రిభుజము, ముక్కోణము: చూ, కోణము, కోణమానము.

త్రికోణములు. పా. జన్మలగ్నమునకు 5—9 రాసులు త్రికోణములు అనఁబడును. వీటికి కోణములనియు పేరుగలదు.

త్రిక్కు. దే. వి: చూ, రూ-తిక్కు. 1—2; దగ్. 3. వినార్థకము: చూ, వినా.

త్రిక్కుటి. వై. వి.=: చూ, త్రికాష్ఠి.

త్రిక్కు. వై. వి. 1=తక్కు. మోసము: చూ, వంచన; దే. వి. 2. చిక్కు, బాధ: చూ, శోకము; అ. క్రి. 3. తక్కు, తప్పు, గెంటువడు: చూ, మిడివోవు.

త్రిగతము. పా. సూత్రధార నటీమారిషులు ముగ్గురు సంభాషించుట (ఇదియుంబూర్వరంగాంగమే)

త్రిగర్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అంటులాఁడి.

త్రిగర్తము. సం. వి. అ. పుం. త్రిగర్తదేశము: చూ, దేశము. [*: చూ, సాలపర్ణి.

త్రిగుణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మయ్యాకుపొన్న

త్రిగుణములు. అం: చూ, త్రియము, గుణములు.

త్రిగుణాకృతము. సం. విణ. మూఁడుచాళ్ళుదున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

త్రిఘటము. సం. వి. అ. పుం.=తెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిజాతములు. (త్రిసుగంధములు.) అం. ఏలకులు, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క. (వాతవికారము కఫరోగము విషవికారము వీనినిహరించి దీపనపాచనశక్తినిచ్చి శుక్లవృద్ధిని కలిగించును): చూ, త్రియము.

త్రిణత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తృణత. 2.

త్రితయము సం. స: చూ, త్రి.

త్రిదండము. అం. పుం. 1. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము అను మూఁడుదండములుగల సన్యాసాశ్రమము: చూ, త్రయము; అం. న. 2. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము: చూ, త్రియము.

త్రిదండి. సం. వి. న్. పుం. మనోదండ, వాగ్దండ, కర్మదండములను మూఁడుదండములుగల సన్యాసి: చూ, ముని. 1.

త్రిదశాయుధము. సం. వి. అ. న. ఇంద్రుని వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1. [ర్గము.

త్రిదశాలయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వ

త్రిదశుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దేవత: చూ, వేలుపు. [చూ, నది.

త్రిదివ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రిదివ అనునేఱు:

త్రిదివము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

త్రిదివేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, త్రిదశుఁడు.

త్రిదోషజము. అం. ఏనుఁగుయొక్క త్రిదోష జనితజ్వరము. (ఇవిమూఁడు.— పిత్తజ్వరము, పాలకము, కూటపూర్వము అనునవి)

త్రిదోషము. అం. 1. వాతపిత్తశ్లేష్మములు: చూ, త్రియము; 2. లక్షణములకు గలిగెడివి.- అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము: చూ, త్రయము.

త్రిద్యుస్పృక్కు. సం. వి. శ్. పుం. మూఁడు వారములు కూడినతిథి, అవమము: (చూ, తిథి. 5.) చూ, వారము.

త్రిధాముఁడు. సం. వి. న్. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; 4: చూ, యముఁడు; 5. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

త్రినగము. సం. వి. అ. పుం.=తెనుఁగు: చూ, [తెనుఁగు.

త్రినేత్రక్రియ. అం. క్రియాంగములు పండ్రెండింటిలో నొకటి (చూ, అంగము 9): చూ, క్రియాంగములు.

త్రినేత్రచూడామణి. సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

త్రిపతాకము. సం. వి. అ. న. 1. మూఁడు రేఖలుగలనొసలు; పుం. 2. అభినయహస్త విశేషము. (బొటనవ్రేలినివంచి చూపుడు వ్రేలి మొదటఁగూర్చి యుంగరపువ్రేలిని వంచి కడమవ్రేళ్ళను జాఁచిపట్టినది); అం. 3. అసంయుతహస్తములు 45 లో నొకటి: చూ, అసంయుతహస్తములు.

త్రిపథగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గంగానది, ముత్రోవదిమ్మరి: చూ, నది.

త్రిపద. పా. 1. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు నాలుగు ఇంద్రగణములుగలిగి మూఁడవగణాద్యక్షరము యతిగాఁగలవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; 2. చిత్రకవిత్వమునందొకటి. ఉదా.—"దేవమునివంద్య గోవింద-దితిజహరణ, పుండరీకాక్షయవ్యక్త-పుణ్యపురుష, యమరసన్నుతగోపాల-హరిముకుంద, దేవయవ్యక్త హరియనాఁ-దిపదయయ్యె.": చూ, వృత్తము. 1.

త్రిపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము. 2.

త్రిపర్ణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సాలపర్ణి.*

త్రిపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

త్రిపుండ్రకము. సం. వి. అ. న. నొసటనుంచిన విబూదిలోనగు వాని మూఁడురేఖలు; త్రిపుండ్రము.

త్రిపుండ్రము. సం. వి. అ. న.—పై—

త్రిపుట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చిట్టేలకి *: చూ, పత్రిల; 2. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి; 3: చూ, మల్లె*; 4: చూ, బొల్లిబూసర*; అం. 5. సూళాదిసప్తతాళములలో నొకటి (యా-త్రిపుటము.): చూ, సూడకములు. (ఇదెసప్తతాళములలో నొకటి: చూ, తాళములు, తాళము. 2.): చూ, స్వరము.2.

త్రిపుటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏడక్షరముల కాలము: చూ, త్రిపుట. 5; 2. తీరము: చూ, రోధస్సు; 3. నాడి: చూ, నరము.(1).

త్రిపుటీఫలము. సం. వి. అ. న. ఆముదము *: చూ, వ్యాడంబకము.

త్రిపురదహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, [శివుఁడు.

త్రిపురము. సం. వి. అ. న. 1. మయునిచేనిర్మింపఁబడిన మూఁడుపురములు: చూ, దేశము; పుం. 2: చూ, బంగి.*.

త్రిపురాంతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. (ఇతనికి త్రిపురసంహారమపుడు తేరు భూమి, చక్రములు సూర్యచంద్రులు, గుఱ్ఱములు వేదములు, చాపము మేరువు, నారి శేషుఁడు, బాణము విష్ణువు.అయ్యెను.)

త్రిపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము. [విహారము. 1.

త్రిప్పట. దే వి. రూ-త్రిప్పు-త్రిమ్మట: చూ,

త్రిప్పరి. దే.విణ. (త్రిప్పు + అరి.) రూ-త్రిమ్మరి-త్రిమ్మరీఁడు-దిమ్మరి: చూ, దిమ్మరీఁడు.

త్రిప్పికొను. దే. అ. క్రి. 1. తిరిగికొను: చూ, వటిగ్రిల్లు; ప్రే. 2: త్రిప్పికొలుపు.

త్రిప్పియాడు. దే. ప్రే. (త్రిప్పి + ఆడు) తిరుగఁజేయు, త్రిప్పు, మలపు. భార. శల్య. 1, ఆ. 317: చూ, మురించే. (స్వార్థమునఆడు.)

త్రిప్పు. దే. వి. 1. తిరుగుడు. లక్ష్మీ. 5, ఆ. 172: చూ, విహారము. 1; ప్రే. 2: చూ, త్రిప్పియాడు. జై. 5, ఆ. 173. (తలత్రిప్పు, ఒడలుత్రిప్పు, గానుగత్రిప్పు, చక్రముత్రిప్పు ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

త్రిప్పుడుత్రాడు. దే. వి: చూ, తిరుగుడుత్రాడు.

త్రిప్పుత్రాడు. దే. వి: చూ, తరిత్రాడు.

త్రిప్పుళ్ళు. వా. వి. బ. 1. తిరుగుటలు; 2: చూ, బాలక్రీడ.

త్రిప్రాస. పా. హ్రస్వాక్షరమున కవ్వలనొకటి రెండక్షరములు. తక్కిన పాదములందుఁ గూడఁగూర్చి చెప్పినచో వానిని ద్విప్రాస, త్రిప్రాసములందురు. ఉదా.-"భారవిసకల కలా శోభారవి." "కుందమ్ములుచెలి రద ముల కుందమ్ములు." తద్విశేషాంశములు.-నాల్గక్షరములు వచ్చునది చతుఃప్రాస; సంయుక్తాక్షరముల నేకములున్నది దుష్కర ప్రాస. ఉదా. "అస్త్రంబులతో నతని శి । రస్త్రాణముడుల్చి"; విశేషణాంత్య నియమము గలది అంత్యప్రాస. ఉదా.—"రామ, మహోద్దామ ధామ, రాజలలామా." ర, ఋ; ల, ళ, డ; ద, థ; న, ణ; ఇవిసరియైన ప్రయోగంబులం జూపట్టు టంబట్టి విశేషప్రాస లయ్యె. ఉదా.—కం. "అబుషి పుత్రుఁడు గట్టిన । చీరలు మృదులములు కేళికలం దేలిన యా । బాలికలంజూచి......చిలుకలుగూసిన నెద భయ । పడుచేన్న ది......అదగమున బాలునిసం । బోధనగావింప...పోనుద్యోగ ముజేసిన । ప్రాణంబాయింక." (చూ, ప్రాస యతి)

త్రిఫల. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-త్రైఫల-త్రిఫలి. 1. కరకతాడి యుసిరికలు: చూ, త్రియము; 2. ద్రాక్షాకాశ్మర్య ఖర్జూరఫలములు: చూ, త్రియము; 3. జాజీలవంగపూగ ఫలములు: చూ, త్రియము.

త్రిఫలములు. అం. కరకతాడి ఉసిరికలు: చూ, త్రియము. [కటి: చూ, పరిచారకులు.

త్రిబాహువు. అం. పరిచారకులు 32 లో నొ

త్రిభంగి. పా. 1. మాలికావృత్తములలో నొకటి. న, న, న, న, స, న, స, స, భ, మ, స, గ. 2—10—18 అక్షరములు ప్రాసయతి ముమ్మాఱు. "వెనమనిచెడు దొర, బిసరుహనయనయ, నిసతము వేడ్క భజంతున్వినుతింతు న్భక్తిఁదలంతున్.": చూ, వృత్తము. 1; అం. 2. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు. [చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిభండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లతెగడ*:

త్రిభద్రికము. సం. వి. అ. న. రతి: చూ, సంయోగము.

త్రిభద్రము. సం. వి. అ. న. 1.—పై—; అం. 2. చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు. [బము.

త్రిభిన్నపత్రము. పా: చూ, చిక్కుడుకుటుం

త్రిభిన్నము. అం. 1. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు; 2. గమకములు 15 లో నొకటి: చూ, గమకములు.

త్రిభుజము. పా. త్రికోణము: చూ, కోణము.

త్రిముఖ. సం. వి. అ. స్త్రీ. బుద్ధునితల్లి. చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

త్రిమూర్తి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. బ్రహ్మ విష్ణువు మహేశ్వరుఁడు అను పేర్లుగల మూఁడుశరీరములు గలవాఁడు; 2: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

త్రిమూర్తులు. అం. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు.

త్రిమ్మట. దే. వి. 1: చూ, రూ-త్రిప్పట; 2.ఆపద:చూ,విపత్తు.

త్రిమ్మటకాఁడు. దే. విణ: చూ, త్రిప్పరి. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 273.

త్రిమ్మర. దే. విణ.—పై—

త్రిమ్మరీఁడు. దే. విణ. (త్రిమ్మరి + ఈఁడు) —పై—వసు. 3, ఆ. 137.

త్రిమ్మరు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంచరించే; స. క్రి. 2. చేట్టిపచ్చే. భార. ఆర. 3, ఆ. 23: చూ, ఫలగొను.

త్రియంబకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-త్ర్యంబకుఁడు. (వాడుక)

త్రియామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రాతిరి: చూ, రాత్రి; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3.యమునానది: చూ, నది. [రజస్వల.

త్రిరాత్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముట్టుది: చూ,

త్రిరాత్రికృఛ్రము. పా. మూఁడుదినము లుపవసించుట: చూ, కృఛ్రము.

త్రిరాత్రము. సం. వి. అ. న. 1. మూఁడురాత్రులు: చూ, రాత్రి; పుం. 2. ఒకానొక యాగము: చూ, యజ్ఞము; 3. పట్టణమునందలి పెదురుపొద.

త్రిరేఖపోధి. అం. చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు.

త్రిరేఖాన్వితగ్రీవ. పా. రాజుభార్యయయ్యెడు మగువకు గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

త్రిలక్షణములు. అం. జహల్లక్షణము, అజహల్లక్షణము, జహ దజహల్లక్షణము.

త్రిలింగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తెలుఁగు: చూ, తెనుఁగు; అం. 2. ఏఁబదియాఱుదేశములలో నొకటి: చూ, దేశము.

త్రిలింగములు. అం. స్త్రీలింగ పుంలింగ నపుంసక లింగములు. (3)

త్రిలోకములు. అం. స్వర్గ మర్త్య పాతాళములు.

త్రిలోకి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, త్రైలోక్యము.

త్రిలోచన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహా. 2.

త్రిలోచనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు. (ఇట్లుతిర్నేత్రుఁడు)

త్రివత్సము. సం. వి. అ. పుం. మూఁడేండ్లకోడెదూడ: చూ, వృషభము. 1.

త్రివర్గము. సం. వి. అ. పుం. 1. ధర్మార్థ కామములు: చూ, త్రయము; 2. సత్త్వరజస్తమములు: చూ, త్రయము; 3. క్షయస్థానవృద్ధులు: చూ, త్రయము; 4. త్రికటుకములు: చూ, త్రయము; 5. త్రిఫల: చూ, త్రయము.

త్రివర్ణము. అం. ఆరోహితవర్ణగతాలంకారములు 12 లో నొకటి: (చూ, అలంకారము3) చూ, ఆరోహితవర్ణగతాలంకారములు.

త్రివిక్రమాయనమః. అం. (త్రివిక్రమః=త్రిలోకాన్ విశేషేణ క్రామతి=వ్యాప్నోతి) సకలజగత్తును వ్యాపించియుండు వస్తువుకొఱకు నమస్కారము: చూ, ఓమ్.

త్రివిక్రము. అం. ఉత్తానకరణబంధములు 41లో నొకటి: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

త్రివిక్రముఁడు. సం. వి. అ. పుం. మూఁడులోకములను మూఁడుఅడుగులుగా కొలిచిన విష్ణువు: చూ, విష్ణువు. 1.

త్రివిష్టపము. సం. వి. అ. న: చూ, స్వర్గము.

త్రివృత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=తెగడ. రూ-త్రివృత్తు. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

త్రివృత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ.=—పై.—

త్రివేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంగ: చూ, నది.
త్రివేతు్రఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
త్రిశంకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఒకానొక రాజు: చూ, రాజు. 1; 2. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 3. మిడుత: చూ, శలభము.
త్రిశంకుజుఁడు. సం. విణ. హరిశ్చంద్రమహారాజు: చూ, రాజు. 1. [డు. 1.
త్రిశరణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁ
త్రిశిఖము. సం. వి. అ. న. 1. త్రిశూలము: చూ, ముమ్మొనవాలు; 2. సిగదండ: చూ, భూషణము. 2.
త్రిశిఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. త్రిశిఖుఁడను రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
త్రిశిరఃపురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = తిరిచినాపల్లె. ఒకపట్టణము: చూ, దేశము.
త్రిశిరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
త్రిశూలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, త్రిశిఖము. 1; అం. 2. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి. (ముమ్మొనవాలు) : చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1); 3. అసంయుతహస్తములు 45 లో నొకటి : చూ, అసంయుత హస్తములు; 4. దిక్పాలాయుధములు 8 లో నొకటి: చూ, దిక్పాలాయుధములు. [చూ, బంగి.
త్రిశూలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంజాయి *:
త్రిశృంగము. సం. వి. అ. పుం. పరికెగడ్డ: చూ, శృంగాటకము. 2.
త్రిశ్రము. అం. తాళజాతులైదింటిలో నొకటి: చూ, తాళజాతులు.
త్రిషవణము. అం. 1. మూఁడుసవనములు (ప్రాతస్సవనము, మధ్యందినసవనము, సాయంసవనము; (చూ, త్రయము) : చూ, సవనము; 2. మూఁడుకాలములు: చూ, త్రయము.
త్రిష్టుప్పు. సం. వి. భ్. స్త్రీ. రూ-త్రిష్టుక్కు-త్రిష్టుభము. 11 వ ఛందస్సు : చూ, ఛందస్సులు.
త్రిసంధ్యము. సం. వి. అ. న. పూర్వాహ్ణమధ్యాహ్నాపరాహ్ణసంధ్యలు: చూ, సంధ్యలు.
త్రిసర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నువ్వులు బియ్యము ఉద్దులుపోసిచేసిన పులగము: చూ, సావము. (1)
త్రిసీత్యము. సం. విణ. మూఁడుచాళ్ళు దున్నినది (పొలము) : చూ, భూమి. 1.
త్రిసూత్రము. సం. వి. అ. న. 1. బ్రహ్మసూత్రము: చూ, సూత్రము. 1; పుం. 2. పద్మమువలె ఆఱురేఖలుగల వైడూర్యము: చూ, రత్నము. 1.
త్రిస్థానగమకప్రౌఢి. అం. సుగుణములు 28లో నొకటి: చూ, సుగుణములు.
త్రిస్రోత. సం. వి. స్. స్త్రీ. 1. (మూఁడు ప్రవాహములుగలది) గంగానది: చూ, నది; 2. ఒకానొకనది: చూ, నది.
త్రిస్వరములు. అం. ఉదాత్తము, అనుదాత్తము, స్వరితము. (3): చూ, త్రయము.
త్రిస్వరయుక్తరాగములు. అం. సామికములు: చూ, రాగములు.
త్రిహల్యము. సం. విణ: చూ, త్రిసీత్యము.
త్రిహాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మూఁడేండ్లపెయ్య: చూ, ధేనువు.

త్రు

తు్రంగు. దే. అ. క్రి. 1. చేచ్చు. సాంబ. మా. 36: చూ, మరణించు; 2. తునుకలగు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 339: చూ, వ్రక్కలాఱు; 3: చూ, నశించు. [ద్వి. 225.
తు్రంగుట. దే. వి: చూ, మరణము. అం, భా.

తుఱంగుడు. దే. వి. 1. పఱళయము: చూ, సంవర్తము. 1; 2. నాశము: చూ, రుత్త.
తుఱంగుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నశించు.
తుఱంచు. దే. స. క్రి. 1. చెంపు. ఆం, భా. తృ. 123: చూ, సంహరించు; ప్రే. 2. తునకలు చేయు; 3. చెంపు: చూ, సంహరించు; 4. ఉత్తరించు: చూ, భేదిల్లు.
తుఱంచుట. దే. వి. హింస. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, వధము.
తుఱంపు. వై. వి. = త్వష్ట. తునుక. రూ- తుఱంపుడు. జై. 5, ఆ. 192: చూ, శకలము. 4. (దేశ్యమని శ. ర.) [శ. ర.)
తుఱంపుడు. వై. వి. = —పై.— (దేశ్యమని
తుఱక్కు. దే. వి. 1. తుఱల్లు, గర్వము: చూ, హంకారము; 2. చిలుము: చూ, లోహము. 1.
తుఱటణము. సం. వి. అ. న. తెగుట, చచ్చుట: చూ, మరణము.
తుఱటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. లఘ్వక్షరము యొక్క చతుర్థభాగోచ్చారణను చేయునంతటి కాలము: చూ, తాళము; 2. ఇంచుక: చూ, స్వల్పము; 3: చూ, సంశయము; 4. చిట్టేలకి *: చూ, పత్రిల.
తుఱటితము. సం. విశ. తెగినది: క్రోధము.
తుఱట్టియ. దే. వి. రూ- తుఱట్టై. వర్గము: చూ, సమూహము.
తుఱట్టై. దే. వి. —పై.— (తుఱట్టైలుగట్టి= గుమిగూడి) పాండు. 5, ఆ. 246.
తుఱప్పు. దే. వి. 1. రూ- తుప్పు. ఇనుము మీఁది మురికి. పాండు. 1, ఆ. 182: చూ, లోహము. 1; 2. రుచిలేమి. స్వా. 2, ఆ. 11: అరుచి, ఆరోచకము.
తుఱప్పుడు. దే. వి. పశుపక్ష్యాదులమేని రోమము, ఉన్ని. భార. విరా. 5, ఆ. 233; జై. 1, ఆ. 45: చూ, వెండ్రుక. 1.
తుఱమ్ము. దే. వి. రూ- తుమురు- తుఱమ్ము. దుమారము, ధూళి: చూ, రేణువు. 1.
తుఱస్సు. దే. వి. నీళ్లుచిమ్ముటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహూహూ.
తుఱళుమింత. వా. వి. పెరుగుట: రూ- తుఱళ్ళుమింత- తుఱళ్ళగింత. [ఘించు.
తుఱళ్ళగించు. దే. అ. క్రి. ఎగురు: చూ, లంఘించు.
తుఱల్లగింత. దే. వి: చూ, రూ- తుఱళుమింత.
తుఱల్లడంచు. దే. స. క్రి. చెంపు: వేం. ఆం. 52: చూ, సంహరించు.
తుఱళ్ళాట. వా. వి. క్రీడ: చూ, విలాసము. 1.
తుఱల్లింత. దే. వి. 1. ఎగిరిపాటు: చూ, విజృంభణము; 2. గర్వము: చూ, హంకారము.
తుఱళ్ళియాడు. దే. అ. క్రి. 1. ఎగిరిపడు: చూ, లంఘించు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు. (స్వార్థమునఆడు)
తుఱళ్ళు. దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. ఎగిరిపాటు: చూ, విజృంభణము; అ. క్రి. 3. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 4. ఎగిరిపడు: చూ, లంఘించు; 5. చచ్చు. సాంబ. మాన. 33: చూ, మరణించు.
తుఱల్లుంబోతు. దే. విశ. తుఱల్లునట్టి స్వభావముగలవాఁడు.
తుఱళ్ళుపిండి. ద్వ. వి. స్ఫోటకము కనిపించినప్పుడు పోలేరమ్మకు కొట్టిపెట్టెడుపిండి: చూ, సాదము. (1)
తుఱళ్ళుమింత. దే. వి: చూ, రూ- తుఱళుమింత.

తె

తెఱంచు. దే. ప్రే: చూ, రూ- —టెంచు.
తెఱంపు. దే. ప్రే. —పై.—
తెఱకొట్టు. దే. అ. క్రి. ఎగఁదట్టు.

త్రెక్కొను. దే. స. క్రి. 1: చెరుచు-రూ-చెఱచు. తొఱఁగు. భార. అర. 6, ఆ. 192; 2. చంపు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 306: చూ, సంహరించు; 3: కలఁచు, కలఁచియాడు, కలగుండువెట్టు, చోపు, తటుమటించు. జై. 5, ఆ. 169; 4. కబళించు: చూ, మ్రింగు; 5: చూ, త్రాగు. భార. విరా. 5, ఆ. 58.

త్రెక్కొలు. దే. వి. త్రెక్కొనుట.

త్రెక్కొలుకొను. దే. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

త్రెగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తెగు.

త్రెడ్డు. నై. వి.=: చూ, రూ-తెడ్డు.

త్రెయ్యు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తెగు.

త్రెవ్వన. దే. వి. చక్కన: చూ, సౌందర్యము.

త్రెవ్వు. దే. అ. క్రి. రూ-తెగు. ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కవాఱు.

త్రెళ్లు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు; 2. పడు. భార. సభా. 2, ఆ. 69: చూ, దొరలు.

త్రెళ్లుట. దే. వి: చూ, మరణము.

త్రే

త్రేంచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-త్రేనుచు. స్వా. 6, ఆ. 28.

త్రేఁచు. దే. అ. క్రి.—పై.—

త్రేఁపు. దే. వి: చూ, రూ-త్రేనుపు.

త్రేగుడు. దే. వి. జిగటపాటిన యెంగిలి లోనగునది: రూ-త్రేవుడు.

త్రేతాగ్నులు. అం. 1. దక్షిణాగ్ని, గార్హపత్యము, ఆహవనీయము (చూ, అగ్నులు, త్రియము): చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, శుభావర్తములు.

త్రేతాయుగము. అం. 1. యుగములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, యుగములు; పా. 2. త్రేతాయుగంబున జలోదయలగ్నమే జన్మలగ్నము: చూ, జన్మలగ్నసమయములు.

త్రేనుచు. దే. అ. క్రి. రూ-త్రేంచు-త్రేఁచు-త్రేన్చు. (సం. ప).—ఉద్గారించు.

త్రేనుపు. దే. వి: రూ-త్రేఁపు-తేన్పు-తేణుపు. (సం. ప).—అన్నిక, ఉద్గరణము-రూ-ఉద్గారము.

త్రేన్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-త్రేనుచు.

త్రేన్పు. దే. వి: చూ, రూ-త్రేనుపు.

త్రేవుడు. దే. వి: చూ, రూ-త్రేగుడు.

త్రై

త్రైగుణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. సత్వరజస్తమోగుణములు: చూ, త్రియము; 2. శైత్య సౌగంధ్య మాంద్యములు: చూ, త్రియము.

త్రైగుణికుఁడు. సం. విణ. మూఁడురెట్టింపుల వడ్డీకి ఇచ్చెడువాఁడు.

త్రైరాశికము. పా. రూ-త్రయరాశికము. మూఁడింటిపోలిక. "క. ఇదురాసిమూఁటిలోపల, కడనడుమగుణించి రాశిగైకొనిమొదటను, వ్వడిఁబాలుగొన్నలబ్ధము, పుడమింద్రియ(త్రై)రాశికంబుపొందుగవచ్చెన్." (వా)

త్రైలింగఁడు. సం. విణ.=తెలగ. త్రిలింగదేశశూద్రుఁడు: చూ, తెలగ.

త్రైలోక్యము. సం. వి. అ. న. రూ-త్రిలోకి. త్రిలోకముల సమాహారము.

త్రైలోక్యమోహనము. అం. రి-ధ-హీనతానములు 7 లో నొకటి: చూ, రి-ధ-హీనతానములు: (చూ, సర్వతానములు.)

త్రైవర్గికుఁడు. సం. విణ. ధర్మార్థకామముల యందిచ్ఛగలవాఁడు.

త్రైవిద్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వేదము తెలిసినవాఁడు: చూ, వేదాంతి. 1.

త్రొ

త్రొక్కటి. దే. వి. రూ-త్రొక్కటము: చూ, రూ-తొక్కటి.

త్రొక్కటపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తొక్కటపడు. [టపాటు.

త్రొక్కటపాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొక్క

త్రొక్కటము. దే. వి: చూ, రూ-త్రొక్కటి.

త్రొక్కు. దే. వి. 1. త్రొక్కుడు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 36: చూ, సంయోగము; స. క్రి. 2. పాదములతో నదుము; 3. (అంటు) త్రొక్కు: అంటకట్టు, అంటుత్రొక్కు, ఒత్తు, కదియకట్టు, పట్టు, మెట్టు.

త్రొక్కుడు. దే. వి. 1: చూ, త్రొక్కు. 1. భాగ. 6, స్కం. 349; 2. పక్షిరతము: చూ, సంయోగము; 3. ఆపద: చూ, విపత్తు. [త్రొక్కుఁడుగమ్మి.

త్రొక్కుడుఁగమ్మి. ద్వ. వి: చూ, రూ-

త్రొక్కుడుపట్టె. ద్వ. వి. 1.—పై.—; బ. 2. సాలెవాఁడు నేయునప్పుడు త్రొక్కెడు చెక్కలు. [దిపలక.

త్రొక్కుడుపలక. ద్వ. వి. కాళ్లపనివాని క్రిం

త్రొక్కుడుబిళ్ల. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

త్రొక్కుడువడు. ద్వ. అ. క్రి. నలఁగుడుపడు: రూ-త్రొక్కువడు.

త్రొక్కువడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.

త్రో

త్రోచు. దే. స. క్రి. 1. చేంపు: చూ, సంహరించు; 2. త్రోయు: చూ, నిషేధించు; 3. అతిక్రమించేయు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 302: ఒప్పరికించు, కన్నడించు, తరితీపు సేయు. (సం. ప).— ఉపేక్షించు; అ. క్రి. 4. వేగముగలుగు: చూ, వడిగొను; 5. పూను. ఉత్సహించు: చూ, యత్నించు; 6. నడచు: చూ, వెళ్లు. 3; 7. కవియు: చూ, వ్యాపించు; 8. మీఱు. జై. 1, ఆ. 89: చూ, ఘుమ్మరించు.

త్రోటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 2. చేఁపముక్కు: చూ, ముక్కు; 3. టేఁకు*: చూ, బారంగి.

త్రోటిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (5-7-8-9 అంకములు దేవమనుష్యమిళితము): చూ, నాటికలు.

త్రోతలము. అం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

త్రోతలోత్తరము. అం.—పై.—

త్రోత్రోపు. దే. వి. (త్రోపు + త్రోపు) మిక్కిలిత్రోపు: చూ, పహేలనము.

త్రోత్రోపులాడు. దే. స. క్రి. (త్రోత్రోపులు + ఆడు) మిక్కిలిత్రోయు: చూ, నిషేధించు.

త్రోపడు. ద్వ. అ. క్రి. (త్రోపు + పడు) త్రోయఁబడు: చూ, రూ-త్రోపువడు. స్వా. 3, ఆ. 23.

త్రోపనంగొఱవి. దే. వి. 1. ఉభయభ్రష్టుఁడు: చూ, వెలివాఁడు. 1; విణ. 2. ఉభయభ్రష్టురాలు: చూ, వెలికత్తె.

త్రోపరి. దే. విణ. (త్రోపు + అరి): చూ, నిరాకరిష్ణువు. [చూ, విద్ధము.

త్రోపాటు. ద్వ. వి. త్రోపడుట, త్రోపు:

త్రోపాడు. దే. స. క్రి. (త్రోపు + ఆడు): చూ, త్రోయు. భార. విరా. 2, ఆ. 343.

త్రోపు. దే. వి. 1. త్రోయుట. భార. సభా.

2, ఆ. 41: చూ, త్రోపాటు; 2. తిరస్కా-
రము: చూ, పహేళనము; 3: చూ, నిషే-
ధము. [ధము; 2: చూ, చిత్రిక.

త్రోపుడు. దే. వి. 1. త్రోపు: చూ, నిషే

త్రోపుడుపెట్టు. దే. స. క్రి. చిత్రికతో మ్రా
ను నునుపుపఱచు. [వల. 1.

త్రోపుడువల. దే. వి. ఒకరకమువల: చూ,

త్రోపువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-త్రో
పడు. [రించు.

త్రోపుసేయు. ద్వ. స. క్రి: చూ, తిరస్కా

త్రోముడు. దే. వి: చూ, రద్దుడు.

త్రోయు. దే. స. క్రి. చూ, నిషేధించు.

త్రోయువాఁడు. దే. విణ: చూ, త్రోవరి.

త్రోలు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తోలు. 2.

త్రోలుట. వా. వి. 1. యుద్ధమువలనఁబాఱుట, చోదనము. ఆం, భా. ద్వి. 220: చూ, విద్రావము; 2. పసులు లోనగు వానిని నడపించుట. (తోలుట)

త్రోవ. దే. వి. దారి: చూ, మార్గము. 1.

త్రోవనడచుట. అం. అష్టకష్టములలో నొకటి:
చూ, అష్టకష్టములు. [థుఁడు.

త్రోవరి. దే. విణ. (త్రోవ + అరి): చూ, పాం

త్ర్య

త్ర్యంకటము. సం. వి. అ. న.=: చూ, త్రాసు.

త్ర్యంగటము. సం. వి. అ. న. ఒకరకము చిక్కము: చూ, శిక్యము. 1.

త్ర్యంగటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

త్ర్యంబకసఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ముక్కంటిచెలి, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

త్ర్యంబకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-త్రియంబకుఁడు (అనికొందఱు), ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.

త్ర్యక్షరి. పా. శబ్దాలంకారములలో నొకటి: చూ, శబ్దాలంకారములు (చూ, హేతువు. 2.)

త్ర్యక్షరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మనువుకుదుర్చువాఁడు: చూ, నాగవీటుఁడు.

త్ర్యక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

త్ర్యబ్ద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మూఁడేండ్లపెయ్య: చూ, ధేనువు.

త్ర్యశ్రము. అం. జాతిక్రియలు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, జాతిక్రియలు.

త్రు

త్రుష్యణము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-త్ర్యూషణము.

త్రూ

త్ర్యూషణము. సం. వి. అ. న. సొంటి, పిప్పలి, మిరియాలు: చూ, రూ-త్రుష్యణము: చూ, త్రికము. 3: చూ, త్రయము.

త్వ

త్వమ్. సం. స. 1. (యుష్మత్) నీశబ్దమునకు ప్రథమైక వచనము: చూ, నీవు; అవ్య. 2. నీవు అనుట: చూ, అసి. 2.

త్వక్కండురము. సం. వి. అ. న: చూ, వ్రణము.

త్వక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-త్వచము.= తోలుక-తొక్క. 1. తోలు: చూ, బెరడు; 2. చెట్టుపట్ట: చూ, బెరడు; 3. రూ-త్వచము. లవంగపుపట్ట: చూ, వరాంగకము; 4. నార: చూ, బెరడు; 5.=చెక్క. (కొం

తలోపలిభాగము కొంతవెలుపలిభాగము గల మ్రానితుండులోని) పొరాటుచెక్క: చూ, బెరడు; అం.6.జ్ఞానాదిపంచేంద్రియములలో నొకటి: చూ, ఇంద్రియములు; 7. త్వగాది దశేంద్రియములలో నొకటి: చూ, ఇంద్రియములు.

త్వక్పత్రము. సం. వి. అ. న. 1. లవంగపుపట్ట: చూ, వరాంగకము; 2. ఇంగువాకు: చూ, పర్ణము. 1. [చము.

త్వక్పుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రోమాం

త్వక్పుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శోభి: చూ, సిధ్మము. [చూ, శర్కరాంకము.

త్వక్సుగంధకము. సం. వి. అ. పుం. నారింజే*:

త్వక్షీర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-త్వక్షీరము-త్వక్షీరి-తుకాక్షీరి-తుగాక్షీరి-తవాక్షీరి-తవక్షీరి)*: చూ, వంశరోచన.

త్వక్షీరము. సం. వి. అ. న.—పై.— (ఇది ఆకారాంత స్త్రీలింగమును, ఈకారాంత స్త్రీలింగమును అగును.)

త్వక్సారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-త్వచసారము. వెదురు*: చూ, వేణువు. [ష్పము.

త్వగంకురము. సం. వి. అ. పుం: చూ, త్వక్పు

త్వచము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-త్వక్కు. పా. 2. త్వచములు.—ఆవరణత్వచము, ఆగంతుకత్వచము, శాంతవత్వచము, శ్లేష్మత్వచము, రక్తజలత్వచము మొ.

త్వచిసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-త్వక్సారము: [పత్రిల.

త్వచిసుగంధ. సం. వి.ఆ. స్త్రీ. ఏలకి*: చూ,

త్వర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=తరవు-తుఱ్ఱు-తొరదురము 1. శీఘ్రము, వేగిరపాటు:చూ, వేగము. 3; 2: చూ, సంభ్రమము. (త్వరత్వర=దురదుర, అతివేగము.)

త్వరపడు. మి. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించే.

త్వరితము. సం. క్రి. విశే. అ. న.=షురుతు. 1. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; విశే. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3.

త్వష్ట. సం. వి. ఋ. పుం. 1.=తట్రు. వడ్లవాఁడు. త్వష్ట్ర (అనికొందఱు): చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2.=తుండు-తుంపు-తునుక: చూ, శకలము. 1; విశే. 3. చెక్కఁబడినది: చూ, రుషితము; అం. 4. ద్వాదశాదిత్యులలో నొకఁడు: చూ, ఆదిత్యులు.

త్వా

త్వాదృశము. సం. విశే. నీవంటిది.

త్వాష్ట్రము. వా. వి. 1: చూ, తఱటు. 2; 2. మోటవాఁడు, మోటుది, మొద్దు (తాష్ట్రము అనియు)

త్వాష్ట్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రథ, లఘ్వీ, తేలికగాఁ బోవురథము: చూ, శకటము. 1.

త్వాష్ట్రికము. అం. అస్త్రములు 53 లో నొకటి; చూ, అస్త్రములు.(చూ, బాణము. 1.)

త్వాష్ట్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వృత్రాసురుఁడు: చూ, వృత్రుఁడు; వా. 2: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు.

త్వి

త్విట్టు. సం. వి. ష్. స్త్రీ. రూ-త్విష-త్విషి. 1. కిరణము, జిగి (అనికొందఱు): చూ, హాయనము. 2; 2. మంట: చూ, వహ్ని. 1; 3. వెలుఁగు (ఇది త్విష అనిన ఆ. స్త్రీ. అగును): చూ, వెలుతురు. 1.

త్విషాంపతి. సం. వి. ఇ. పుం. వెలుఁగుఱేఁడు. చూ, సూర్యుఁడు.

త్స

త్సరువు. సం. వి. ఉ. పుం. కత్తిలోనగువాని పిడి: చూ, పిడి. 2.

థ

థ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. చందమామ: చూ, హిమాంశువు: 3. అల: చూ, వీచి. 1; 4.భయమును పాఱదోలుట: చూ,రక్షణము; 5. ఒకరోగము: చూ, రోగము. 1; 6. భయమునకు గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 7.తినుట: చూ, భుక్తము. 1; అ.(స్త్రీ). 8. ఏఱు: చూ, నది; 9. భయమును పాఱదోలుట: చూ, రక్షణము; విశ. 10. తెలుపు గలది: చూ, వర్ణము. 6; 11. నలుపుగలది: చూ, వర్ణము.6; 12. పెద్దది:చూ, విపులము; అం.13.తవర్గమునందలి రెండవ యక్కరము: చూ,కవర్గము; ("థ "వత్తు.— "స" అను నక్షరముక్రింద "థ" అనునదిగాని "ధ" యెన్నఁడునుండదు. ఉదా.—అస్థి,అస్థిరము, ప్రస్థము,వ్యవస్థ,స్థానము,స్థితము,స్థిరము మొ.)

థు

థుత్కారము. సం. వి. అ. పుం. ఉమియూట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

థూథూ. సం. అవ్య.—పై.—

థైథై. సం. అవ్య.వాద్యానుకరణ శబ్దవిశేషము: చూ, హూహూ.

ద

ద. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఈశ్వరుఁడు: చూ, శివుఁడు; 2. గురుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 3. తాగ్రుడు: చూ, పానము. 1; 4. రాగములేమి: చూ, విరక్తి; 5. చూపు: చూ, వీక్షణము; 6. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 7. సరిగమ పదనిస యను సప్త స్వరములలోనొకయక్షరము: చూ, స్వరము. 2; అం. 8. సరళాక్షరములలో నొకటి:చూ, సరళములు;9.తవర్గమునందలిమూఁడవయక్కరము:చూ,కవర్గము;వా.వి. 10. దా, పిలుపు.

దమ్. సం. అవ్య. పెండ్లాము: చూ, భార్య.

దంగు. దే. అ. క్రి. రూ-డంగు:చూ, మెదుగు.

దంగుడు. దే. విశ. దంచినది. "దంగుడు బియ్యము."

దంగుడులు. దే. వి. బ. రూ-దంగుళ్లు: చూ, చేరుడుబియ్యము.

దంచేన. దే. వి. రూ-దంచేనము-దంచెనము-డెంచేనము. పెద్దపిరంగి: చూ, బాణము. 1. (చూ, బాణాసంచే.)

దంచేనము. దే. వి.—పై.—

దంజోలరిబ్రాహ్మణులు. పా. నేపాళదేశపుబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దంట. దే. వి. 1.=దండ. రూ-జంట. "దంట మోములవేలుపు.": చూ, రెట్టి. 1; నై. విశ. 2. నేర్పరి. కళా. 5, ఆ. 39: చూ, సమర్థుఁడు; 3.=ధృష్టః. దిట్టతనముగలవాఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 147: చూ, దిట్టఁడు; 4.=దండః. ద్వంద్వము: చూ, సంగడిక.

దంటపోరు. ద్వ. వి. ఎక్కటికయ్యము: చూ, యుద్ధము.

దంటమోములదేవర. ద్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ, యు, కాం. 280: చూ, వహ్ని. 1.

దంటు. నై. వి.=దండః. 1. జొన్న లోనగు వానికఱ్ఱ: చూ, సస్యము; 2. సస్యదండము. ఆం, భా. ద్వి. 238:చూ,సస్యము; 3. యావనాళాదిదండము. ఆం, భా. ద్వి. 76: చూ, సస్యము; వా. 4. సారములేమి. "చొప్ప దంటుప్రశ్నలు."

దండ. అం. 1. ఆకాశచారులలో నొకఁడు:

చూ, ఆకాశచారులు; నై. వి. (1) హారము: చూ, భూషణము. 2; దే. వి. (2) దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; (3) అండ. హరిశ్చ. 4, ఆ. 97: చూ, ప్రాపు. 2; (4) ఎద్దు ముడ్డిమీఁద ముల్లుకోలతో పొడువఁగా నేర్పడినమచ్చ: చూ, బొరుసు 5; (5.) తోలు సిద్దెమూతికప్పు: దట్ట-రూ-దట్టు; (6.)ముష్టి యుద్ధముయొక్క మొదటిగతి:చూ,యుద్ధము.

దండకడియము. నై. వి. సందిదండ: చూ, భూషణము. 2.

దండకము. సం. వి. అ. పుం. 1. దండకారణ్యమను అడవి: చూ, విపినము (ఇది ఆ. స్త్రీ. అగును.); 2. దండకమనుదేశము: చూ, దేశము: 3. ప్రార్థన. "శ్యామలాంబదండకము, ఆంజనేయదండకము"; 4. చెట్టు బోదె: చూ, మ్రాను; విణ. 5. మోసము: చూ, వంచన; పా. 6. మాలికావృత్తములు అయిదింటిలో నొకటి. ఉదా.—న, స, హ,తగణములందేదైననొకటియాది నుంచిపిద పఁదుదిదాఁకఁ దగణములంగూర్చిగురుపుతో సమాప్తి సేయునది. "శ్రీరామ, నారాయ, ణావాసు, దేవాజ, గన్నాయ, కాభక్త, చింతామ, ణీకృష్ణ, విష్ణూద, యాళూన, మ స్తేన, మః: చూ, వృత్తము. 1. (చూ, గద్య.); 7. కావ్యలక్షణమున.—చాటువు అనఁగానప్పటికప్పుడుకవిచెప్పిన పద్యములు. ఇవి గ్రంథస్థములుగావు. ఇది సంఖ్యాబద్ధము అసంఖ్యాబద్ధము అని యిరుతెఱఁగులు.(అసంఖ్యాబద్ధములో దండకమొకటి): చూ, మహాకావ్యము. [కట్ట: చూ, పుస్తకము.

దండకవిలియ. ద్వ. వి. ప్రాఁతలెక్కపుస్తకపు

దండకారణ్యము. పా. ఇక్ష్వాకువంశీయుఁడగు దండునిచేఁబాలింపఁబడి దేవేంద్రునిచే మృద్వర్షము కురిపింపఁబడుటచే నరణ్యము గామారినది. ఇదె దత్తమండలము, రాయలసీమ అనఁబడుచున్నది.)

దండగోల. దే. వి. (దండ + కోల) ఊఁత. జై. 1, ఆ. 100: చూ, ప్రాపు. 2.

దండచక్రము. అం. అస్త్రములు 53 లో నొకటి: చూ, అస్త్రములు (చూ, బాణము. 1.).

దండచే. నై. వి.=దృష్టశయ-దృఢశయ. రూ-దండచేయి. ప్రగండము: చూ, సందిలి.

దండచేయి. నై వి.=—పై.—

దండచేరు. ద్వ. వి. సందిటఁగట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రము. 1.

దండక్రియము. అం. వధము, అర్థహరణము, పరిక్లేశము (చూ, త్రయము.)

దండధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యముఁడు; 2: చూ, రాజు. 1.

దండనము. సం. వి. అ. న. దండించుట: చూ, శిక్ష. 2.

దండనాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సైనికుఁడు.

దండనిలుకడ. అం. ఉపవీతములు 16 లో నొకటి: చూ, ఉపవీతములు.

దండనీతిశాస్త్రము. పా. (కామందకార్యర్థశాస్త్రము) అర్థశాస్త్రము నీతిశాస్త్రమును రాజనీతియును దండనీతియును అని వాడఁబడుచున్నది. అందు దండనీతియొకటి (చతురంగబలము లనునయించుట) ఇదిరాజవిద్యలగు ఆన్వీక్షికి, త్రయీ, వార్త, దండనీతియను నాలుగింటిలోను ఒకటి: చూ, రాజవిద్యలు (చూ, విద్యలు) (చూ, ప్రకరణములు) (చూ, దండము.)

దండపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, సమీపించు; 2. ఎద్దు ముడ్డిమీఁదముల్లు కోలతో పొడువఁగా బొరుసుగా నేర్పడు.

దండపక్షము. అం. 1. నృత్తహస్తములు 29 లో నొకటి: చూ, నృత్తహస్తములు; 2. కరణ

ములు 108 లో నొకటి: చూ, కరణములు.

దండపరుషము. అం. 1: చూ, క్రోధజములు; 2. ధర్మశాస్త్రమునందలి వ్యవహారపదములు 18 లో నొకటి: చూ, వ్యవహారపదములు.

దండపాటు. ద్వ. వి. దండపడుట, సమీపించుట: చూ, సమీపము. 1.

దండపాదము. అం. 1. ఆకాశమండలములు 10 లోనొకటి: చూ, ఆకాశమండలములు; 2. కరణములు 108 లో నొకటి: చూ,కరణములు.

దండపాలము. సం వి. అ. న. తిమింగిలభేదము: చూ, మత్స్యము. 1.

దండపాశికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్షకభటుఁడు: చూ, పోలీసు.

దండపోరు. వా. వి. ఎక్కటికయ్యము. ఆం. పదా. నర. 43. చూ, యుద్ధము.

దండప్రిధానహేతుకము. అం. శత్రువుతోడి సంధులు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, శత్రువుతోడి సంధులు.

దండము. సం. వి.అ. పుం, న. 1.=దుడ్డు. కఱ్ఱ: చూ, వేత్రము. 1; పుం. 2.=దండుగ:చూ, సేగి. 4; 3. చెట్టుబోదె: చూ, మ్రాను;4.=దంటు. కాఁడ. ఆకుల యీనెలు (ఆనికొందలు): చూ, పర్వరీణము; 5. కవ్వము: చూ, మంథానము; 6. వాద్యమువాయించెడి కోడుపు, కొడుపు, కోణము: చూ, వీణె; 7.=దండు: చూ, సేన. 1; 8. గర్వము: చూ, హంకారము; 9. అదుముడు: చూ, పీడనము; 10. కోల: చూ, ఐధము; 11. బార: చూ, వ్యామము; 12. తట్టువా, సాధారణగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 13. తోఁక తెగినయెద్దు: చూ, వృషభము. 1; 14. హారమునందలిపేట: చూ, భూషణము. 2; 15. కొప్పము: చూ, లంచము; 16.=దంట-దొంతు. జత: చూ, దంట. 1; 17. గుంపు:చూ, సమూహము; 18. రాజశిక్ష, దండన: చూ, శిక్ష. 2; 19. జొన్నలోనగుకఱ్ఱ: చూ, సస్యము; 20. సస్యదండము: చూ, సస్యము; 21. యావనాళాదిదండము: చూ, సస్యము; అం. 22: చూ, ఉద్ధతము; 23. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1); 24. ఆసనములు 3౦లో నొకటి: చూ, ఆసనములు; 25. దిక్పాలాయుధములు 8 లో నొకటి: చూ, దిక్పాలాయుధములు; 26. ఉపాయములు 4 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 27. ఉపాయములు 7 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 28. వ్యూహభేదములు 4 లో నొకటి. “దండాదయఃయుధిభేదాః”=యుద్ధమందుఁజేయఁబడు దండము మొదలైనవి వ్యూహభేదములు. బలము నడ్డముగాఁదీర్చుట వ్యూహము. ఆది శబ్దముచేత భోగమండలా సంహతములు మూఁడు ను గ్రహింపఁబడును. చతురంగబలము ఒకటి వెనుక నొకటి నిలుపుట భోగము. మండలాకారముగా సర్వశరీరమువలెఁ దీర్చుటమండలము. బలమును వేఱువేఱుగాఁదీర్చుట అసంహతము. తథాచ కామందకః— “తిర్యగ్వృత్తిస్తు దండస్స్యా ద్భోగో న్వావృత్తి రేవచ, మండలస్సర్వతో వృత్తిః పృథగ్వృత్తి రసంహత.” ఇతి. అందు ప్రదర దృఢకాదులు 17 దండభేదములు, గోమూత్రికా హింసిక సంచారి శకట పతంతకములను నైదును భోగభేదములు. సర్వతోభద్ర దుర్జయములు మండలభేదములు. అర్ధచంద్రోర్ధ్వాదులు అసంహతభేదములు.); పా. 29. దనుధాతువుమీఁదగాని దండధాతువుమీఁదగానిదండశబ్దముపుట్టినది.ధాతువునకుశిక్షించుటగాని అడ్డగించుటగాని యర్థము. (ఆధాతువుమీఁద

పుట్టినదండశబ్దము భావవ్యుత్పన్నము, కరణవ్యుత్పన్నము, కర్తృవ్యుత్పన్నము అనిమూఁడువిధములు. (దండించుట, దండనము, దండము); మె;దే. వి.(1):చూ,నమస్కారము; (2) దండు: చూ, సేన.

దండములు. అం. వధించుట, ధనము హరించుట, పీడించుట.

దండయాత్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దిగ్విజయము: చూ, విజయము; 2. యుద్ధయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 3. అధ్వరయాత్ర (నిదురలోనగు సమయములందు శత్రువులపైఁబడుట): చూ, యుద్ధము.

దండలాసకము. అం. నృత్యవిశేషము, కోలాటము: చూ, ఉద్ధతము.

దండలు. అం. మల్లశాస్త్రములోనివి.—సమము (సమదండ), గజము (గజదండ), భృంగి (భృంగిదండ), ఎడమవరభృంగి (ఎడమవరదండ), కుడివరభృంగి (కుడివరదండ), భృంగిపటలము, పయిసరము (వేసరపుదండ), సింగము (సింగపుదండ), పాదలిక (పాదలికదండ), అడుగడుగు పాదలిక (అడుగడుగు పాదలికదండ) మద్దెలసంచె (మద్దెలసంచె దండ),కుక్కుటము(కుక్కుటపు దండ)(12)

దండవాక్పారుష్యము. అం. వివాదములు 18లో నొకటి: చూ, వివాదములు.

దండవిష్కంభము. సం. వి. అ. పుం. చేల్లరాడు: చూ, స్తంభము. 1.

దండవ్యూహములు. అం. 1 ప్రతోదరము, దృఢశేశము, శ్వావత్తు, శ్వావత్కుక్షి, ప్రతిష్టము, సుప్రతిష్టము, ధ్యానము, విజయము, సంజయము, విశాలము, అవిజయము, సూచి, స్థూణాకర్ణము, చమూముఖము, రథాస్యము, వలయము, దుర్జయము(17);2. ప్రకృతివ్యూహములు నాలుగింటిలో నొకటి:చూ, ప్రకృతివ్యూహములు.

దండసిలు. దే. అ. క్రి. రూ_దండసిల్లు. 1:చూ, మఱుఁగుపడు; 2: చూ, పీడితమగు.

దండసిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దండాగొండెము. వా. వి. లంకె.

దండాట. ద్వ.వి. (దండ + ఆట): చూ, డేగాట.

దండాపూపన్యాయము. పా. చిలుకకొయ్యను గారెలుతగిల్చిరి. ఆచిలుకకొయ్యను ఎలుక కొట్టివేసినది. అని చెప్పినతర్వాత గారెలు తిన్నదని వేఱేచెప్ప నేల? దీనినే "కైముత్యన్యాయ" మందురు.

దండాపూపికాన్యాయము. పా.—పై.-(అపూపికములు=అప్పచ్చులు)

దండాభావన్యాయము. పా. కఱ్ఱలేనివానిని గొఱ్ఱె కఱచినదనురీతి.

దండాయుధాంశము. అం. షష్ఠ్యంశములలో నొకటి చూ, షష్ఠ్యంశములు.

దండాహతము. సం. వి. అ. న: చూ, మజ్జిగ.

దండి. సం. వి. న్. పుం. 1. దండియనుకవి; 2: చూ, యముఁడు; 3. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు; 4. పూర్వజైనవిశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1: విణ. 5. దండము గలవాఁడు; దే. వి. (1) వీరము: చూ, శౌర్యము. 1; (2) కోశబలమువలన గలిగిన తేజము: చూ, ప్రతాపము. 1; విణ. (3): చూ, ప్రతాపవంతుఁడు; (4): చూ, శౌర్యవంతుఁడు; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 192; (5) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి; (6) గొప్ప: చూ, మహితము.

దండించు. సం. స. క్రి: చూ, శిక్షించు.

దండిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దండె. కిన్నర: చూ, వీణె; 2. హారమునందలిపేట: చూ, భూషణము. 2; 3.=దణ్ణెము. బట్టలువేయు దండెము: చూ, దండియ. 8.

దండితుఁడు. సం. విణ. దండింపఁబడినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు.

దండియ. వై. వి. రూ—దండె. 1.=దండికా. వీణ: చూ, వీణె; 2.=దండికా. తుంబుర: చూ, వీణె, 3.=దండికా. కిన్నెర: చూ, వీణె; 4.=దండికా. పల్లకీబొంగు, కొమ్ము: చూ, బొంగు; 5. త్రాసుకోల: చూ, తుని కోల; 6. పడుగునేల రాచుకొనకుండ మగ్గపు గుంతకెదుట అడ్డముగా పాతినకొయ్య; 7. ఏతపుకడవకు మీఁద నడ్డముగానుంచి కట్టెడు కొయ్య; 8.=దండికా. బట్టలువేయు దండెము (త్రాడు లేక వెదురులోనగునది), దండియము-రూ-దండెము-దణ్ణెము-దణ్నెము: చూ, సూత్రము. 1.

దండియము. వై. వి. రూ-దండెము. 1.=దండికా.—వై.—పాండు. 4, ఆ. 237; 2. ఒకానొక గరిడిసాధనము. "దండియములు తీయుట."

దండు. వై. వి. 1: చూ, సమూహము. అచ్చ, బాల, కాం. 152; 2.=దండః:చూ, సేన. 1.

దండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్యునకుఁ బరిచర్యసేయు నిందాదులు 18 లో క్రమముగా ముఖ్యులగు ముగ్గురిలో దండుఁడొకఁడు. (దండుఁడు, పింగళుఁడు, మాఠరుఁడు అని వీరు మువ్వురు. సూర్యుఁడు దైత్యులకు వరమియ్యక విఘ్నముచేయుటకు రుద్రాగ్నియములు క్రమంబుగ పైమూఁడునామములతో వర్తింతురు.); 2: చూ, యముఁడు; 3. దండించువాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.

దండుకొను. గ్రా. స. క్రి. అడుగుకొను. "పిల్లలు భోగిముందు రోజున పిడుకలు దండుకొందురు."): చూ, యాచించు.

దండుగ. వై.వి.=దండ. (రూ-దండువ-దండుగు-దండువు.) 1. రాజుధనవంతుని బలాత్కారము చేసి పుచ్చుకొనెడు ధనము: చూ, వడుసుడి; 2. జెరిమానా: చూ, వడుసుడి; 3. నష్టము: చూ, సేగి.

దండుగు. వై. వి.=: చూ, రూ-దండుగ.

దండుదారి. దే. వి. తెట్టతెన్ను: చూ, మార్గము. 1.

దండుదివియ. వై. వి.=దీపదండ. దీపపుసెమ్మె: చూ, సెమ్మె.

దండుబాట. ద్వ. వి: చూ, దండుదారి.

దండుముండ. ద్వ. వి: చూ, దండులంజె.

దండులంజె. వై. వి.=ధృష్టలంజా. బజారి, గట్టివా: చూ, స్త్రీ.

దండువ. వై. వి.=దండ: చూ, రూ-దండుగ.

దండువు. వై. వి.=—వై.—

దండూరా. వా. వి. టముటమూ: చూ, సాటింపు.

దండె. వై. వి: చూ, రూ-దండియ.

దండెత్తు. ద్వ. అ. క్రి. (దండు + ఎత్తు) యుద్ధప్రయత్నము చేయు: ఎత్తు-రూ-ఎత్తువెంచు. దాడిచేయు.

దండెపుఁబీఁటలు. వై. వి. బ. (దండెము + పీఁటలు) గడచీల తగుల్చుటకు దండెకునడుమ గుచ్చినరంధ్రములుగల రెండు పీఁటలు.

దండెము. వై. వి.=: చూ, రూ-దండియము. శశాం. 1, ఆ. 17.

దండెములు. అ. కన్నాతలు. ఆం, భా. ద్వి. 207: చూ, విన్నాణములు.

దండోరా. వా. వి: చూ, రూ-దండూరా.

దండ్యుఁడు. సం. విణ. దండింపఁదగినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.

దంతక్షతములు. అం. 1. ఉచ్చూనకము-శోలచర్చితము-ఖండాభ్రకము-ప్రవాళమణి-బిందుకము-మణిబిందుమాలిక-మూఢకము.(చూ, కామము. 8); 2: చూ, వాతెరకెంపు.

దంతధావనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పలుదోముట; పుం. 2. చెండ్రి*: చూ, వెలిచెండ్రి.

దంతభాగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు ముందటిభాగము: చూ, హస్తి.

దంతమధ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కటము. 12. (చూ, శంఖము. 2.)

దంతమలము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, పండ్లపాఁచి.

దంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. రదనము: చూ, పల్లు 1—2; 2. కొండనడుము: చూ, పర్వతము; 3. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. పాడవుతాయి: చూ, రాయి.

దంతములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.— మొల్లలు, ముత్యములు, దాడిమీబీజములు, వజ్రపుముక్కలు, కేసరములు, నక్షత్రములు; అం. 2. పురుష లక్షణాంగములలో నొకటి (మల్లెమొగ్గలవలె నున్న రాజగు. ఋక్షవానరదంతములైన నిత్యమూఁకలిదప్పియుఁ గలవాఁడగు. ముప్పదిరెండైన రాజును భోగియునగు.): చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీలక్షణాంగములలోనొకటి(దంతములు సమములై తెలుపుగలిగిన శుభప్రదము. దానిమ్మగింజలవలె నున్న రాజపత్నియగు. నున్నగనున్న సుఖవతియగు. విషమములైన దొంగదగు. స్థూలములైన దుఃఖియగు. కాలినరీతి నున్న మగని విడుచును. విరళములైన స్వల్పసుఖము దుఃఖముగలుగును): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దంతరోగముగల జాతకుఁడు. పా. ద్వితీయమున శనిరాహువులుండి లగ్నాధిపతితో సంబంధించి గురుఁడు నీచపడినపుడును, అష్టమాధిపతియగు గురువును గలిసి యష్టమమందుండి లగ్నాధిపతి నీచనుబొంది యున్నపుడును దంతరోగము గలుగును.

దంతరోగములు. అం. చాలనము, క్రిమిదంతము, దంతహర్షము, శరాళము, దంతచాలనము, దంతశర్కర, అధితము, శావదంతము, దంతభేదము, కలిపాకము.

దంతశఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పులిచింత*.

దంతశఠము. సం. వి. అ. పుం.1:చూ, నిమ్మ*; 2: చూ, వెలఁగ*; 3. చింత*:చూ, బహుపత్రి; 4. నారింజ*: చూ,శర్కరాంకము.

దంతావళము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు (దంతములుగలది): చూ, హస్తి.

దంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=దంతి-దంతె. జాంబవతి*: చూ, విశల్య. 5; న. పుం. 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. కొండ: చూ, పర్వతము; 4: చూ, ముకూలకము*; విణ. 5. కోఱపంటివాఁడు; దై. వి. (1).=దంతి. జాంబవతి*: చూ, విశల్య. 5. (చూ, దంతి. 1.); వా. వి. (2) పండ్లకఱ్ఱ. (వ్యవసాయపు పనిముట్టు. చెత్తచెదారములను నొల్లి చేదునుగను గుల్లగను చేయును.)

దంతియ. దై. వి. రూ-దంతె.1.= తండకః.మిద్దెటింటికి అడ్డముగా వేసెడుపట్టె (దూలము): చూ, మదనచేతులు; 2. అచ్చుకట్టుదంతె; వా.3. కలుపు పోవునటుల దున్ను పనిముట్టు.

దంతురము. సం. విణ. ప్రక్కలఁగినడుము పొడవైనది: చూ, పొడవు. 2.

దంతురుఁడు. సం. విణ: చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.

దంతులు. వా. వి. మూఁడు-చిన్న-చిన్న గుంటకల చేరిక (మూఁడుగుంటకలును ఒకకాఁడికే కట్టఁబడి ఒకజతఎడ్లచేతనే లాగఁబడును)

దంతె. దై. వి. 1.=: చూ, రూ-దంతి. 1.(1); 2.=తండకః: చూ, రూ- దండియ. 1; 3:చూ, రూ-దంతియ. 1; 4: చూ, రూ-దంతియ. 2; 5: చూ, రూ-దంతియ. 3.

దంత్యము. సం. విణ. దంతమునందుపుట్టినది.

దంత్యములు. పా. 1. ఌ ౡ త థ ద ధ న ల స; 2. అ-ఆ, ఉ-ఊ, ఒ, ఓ, ఔ లం గూడిన

చే జేలు దంత్యంబులు. (దంతోష్ఠములఁబుట్టి నది—వ.)

దండడి. దే. వి. 1. ఆరుపోరు: చూ, యుద్ధము; 2. తఱచే: చూ, మొత్తము; విణ. 3. తఱచైనది. భార. అర. 4, ఆ. 169: చూ, మొత్తము.

దండడించే. దే. అ. క్రి. తఱచేగు. భార. అర. 7, ఆ. 28: క్రిందుకొను, జోదుకొను, జీబుకొను.

దండడివెట్టు. దే. స. క్రి. ఘర్షించే. భార. విరా. 4, ఆ. 184: చూ, రాయిడిచేయు.

దండన. వై. వి. 1.=దంధన. గారడము: చూ, మాయము. 1; విణ. 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1. (రూ-దండనము.)

దండనకత్తియ. వై. విణ. రూ-దండనకత్తె. జాలము చేయునది: చూ, స్త్రీ.

దండనకాఁడు. ద్వ. విణ. జాలముచేయువాఁడు.

దందశూకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము.

దందశూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దందశూకుఁడను రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దండనము. సం. వి, విణ.=:చూ, రూ-దండన.

దంప. వా. వి. సాగుబడి నేల "దంపతడిసినది."

దంపకఱ్ఱ. ద్వ. వి. (దమ్ము+కఱ్ఱ): చూ, దంపనాఁగలి.

దంపతులు. సం. వి. ఇ. పుం. ద్వి.=జంపతులు. ఆలుమగలు-రూ-ఆల్మగలు. (వధూవరులు.)

దంపనాఁగలి. వై. వి. (దమ్ము+నాఁగలి) అడుసునదున్నెడునాఁగలి. (ఇందలిభాగములు.-నాఁగటిదుంప, కఱుకోల, ఏడికోల, మేడి, పిడిసీల): చూ, లాంగలము. 1. (చూ, ఇనుపనాఁగలి,క్లైమాక్సు నాఁగలి)(దక్షిణకన్నడపునాఁగలియు ఇట్లేయుండును.)

దంపు. దే. వి. 1: చూ,దంపుడు; పేరి. 2:చూ, డంచే. భాగ. 6, స్కం. 370.

దంపుటిల్లు. దే. వి. (దంపు+ఇల్లు) దంచేనట్టియిల్లు: చూ, సదనము. 1.

దంపుడు. గే. వి. దంచేటు: రూ-దంపు, కొట్టుము. (సం. ప).— అవహననము.

దంపుడుబియ్యము. వా. వి: చూ, దంగుడులు.

దంపుళ్ళు. వా వి. బ.—పై.—

దంబుగము. దే. వి. రూ-తంబుర (అ): చూ, వీణె.

దంభము. సం. వి. అ. పుం. 1.=డంబు-దబ్బు. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2.=తప్పు: చూ, నేరము; అం. 3. హేయగుణములు 16 లో నొకటి: చూ, హేయగుణములు.

దంభోళి. సం. వి. ఇ. పుం. వజ్రాయుధము, ఱాతివాలు: చూ, బాణము. 1.

దంశనము. సం. వి. అ. న. రూ-దంసనము. 1: రూ-దంశము-దంసనము. (తె. ప.).—కఱచేట, కాటు; 2. కవచము: చూ, వారవారణము; పుం. 3. రూ-దంసనము: చూ, పల్లు. 1—2.

దంశము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడవియీఁగ: చూ, మక్షిక; 2. కాటు: చూ, దంశనము. 1; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.

దంశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దోమ: చూ, మశకము. [సందంశము.

దంశిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పటుకాటు: చూ,

దంశితుఁడు. సం. విణ. 1. కాటుపడ్డవాఁడు; 2. కవచముతొడిగినవాఁడు. [పల్లు. 1.

దంష్ట్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కోఱపల్లు: చూ,

దంష్ట్రాకరాళాంశము. అం. షష్ట్యంశములలో నొకటి: చూ, షష్ట్యంశములు.

దంష్ట్రాయుధము. సం. వి. అ. పుం. పంది. అడవిపంది (అనికొందఱు:) చూ, సూకరము.

దంష్ట్రి. సం. వి. న్. పుం.—పై.—

దంసనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దంశనము.

దక్కించే. వా. స. క్రి. చెల్లించే. "నాకుమాట దక్కించేము."

దక్కినంపుదోవ. దే. వి. దక్షిణాయనము: చూ, అయనము.

దక్కినంపురాయఁడు. వై. వి. (దక్కినము + రాయఁడు): చూ, యముఁడు (ఇట్లు దక్కిన పుతేఁడు మొ)

దక్కినము. వై. వి.=దక్షిణా. దక్షిణపుదిక్కు: చూ, హరిత్తు.

దక్కు. దే. విశ. 1. అనుభవయోగ్యము. పా. 4, ఆ. 56; అ. క్రి. 2.=దక్కు. అనుభవయోగ్యమగు: డక్కు; వా. 3. మాటదక్కు. (చూ, దక్కించే)

దక్కొను. దే. అ. క్రి. (దక్కు + కొను) స్వతంత్రుఁడగు. భాగ. ఆది. 4, ఆ. 79: చూ, రూ-డక్కొను.

దక్కోలు. దే. వి. 1. దక్కొనుట; విశ. 2: చూ, పళము. 1.

దక్షకన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.1.

దక్షస్మృతి. అం. స్మృతులు 20లో నొకటి: చూ, స్మృతులు (చూ, మూలస్మృతులు.)

దక్షాయ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దాక్షాయ్యము.

దక్షిణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. యజ్ఞములోనగువానియందు ఋత్విజులులోనగు వారికి ఇచ్చెడుసొత్తు: చూ, సంభావన; 2.=దక్కినము. కుడిదిక్కు: చూ, హరిత్తు; అం. 3. ఘూర్జర్యుపాంగములు 4 లో నొకటి: చూ, ఘూర్జర్యుపాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

దక్షిణకన్నడపు నాఁగలి. వా. వి: చూ, దంపనాఁగలి.

దక్షిణధ్రువము. అం. 1. ధ్రువములు రెండింటిలో నొకటి (భూమియొక్క దక్షిణపుకొన): చూ, ధ్రువములు, (సౌత్ పోల్)(దక్షిణ మహాసముద్రమునకు క్రిందనున్నది.)

దక్షిణనేత్రము. అం. నేత్రములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, నేత్రములు.

దక్షిణపాదము. అం. పాదములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, పాదములు.

దక్షిణమహాసముద్రము. అం. మహాసముద్రములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, సముద్రములు.

దక్షిణము. సం. విశ. 1. కుడి: చూ, వలపల; 2. కుడిదిక్కుది: చూ, హరిత్తు; వి. 3. కుడిదిక్కు: చూ, హరిత్తు; అం. 4. మార్గప్రాణములునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, మార్గప్రాణములు. (చూ, తాళమార్గములు); 5. శివప్రోక్తములగుచతుష్షష్టితంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు; 6. దిశలునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు; 7. దిక్కులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు; 8. దిశలు పదింటిలోనొకటి: చూ, దిశలు.

దక్షిణసముద్రము. అం. సముద్రములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, సముద్రములు.

దక్షిణస్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తేరుగడపువాఁడు: చూ, సారథి.

దక్షిణహస్తము. అం. హస్తములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, హస్తములు.

దక్షిణాంతిక. పా. వైతాళీయజాతివృత్తములలో నొకటి. బేసిపాదములందు స, న, జ, గురువులును, సరిపాదములందు స, భ, ర, వ గణములునుగలిగి బేసిచరణంబులయం దాఱింటను, సరిచరణంబు లం దేడింటను యతిగల వృత్తము: (చూ, వైతాళీయము.) చూ, వృత్తము. 1.

దక్షిణాగ్ని. అం. అగ్నులు 5 లో నొకటి:(చూ, అగ్నులు): చూ, వహ్ని.1.

దక్షిణాగ్రశ్వేతి. అం. అశ్వశాస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు.

దక్షిణాపథము. సం. వి. అ. పుం. వింధ్యపర్వతము మొదలుకొని సేతువువఱకుగల దేశము: చూ, దేశము.

దక్షిణాయనము. అం. 1. కర్కాటక సంక్రాంతి మొదలు ఆఱునెలల కాలము: చూ, అయనము; 2. అయనములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, అయనములు.

దక్షిణార్హ్యుఁడు. సం. విశ: చూ, దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణీయుఁడు. సం. విశ.—పై.—

దక్షిణుఁడు. సం. విశ. రూ-దాక్షిణ్యుఁడు. 1. కుటిలముగాక చేక్కనైన మనస్సుకలవాఁడు: చూ, సరళుఁడు; 2. దయకలవాఁడు: చూ, సురతుఁడు; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు; అం. 4. శృంగారనాయకులు 4 లో నొకఁడు (అనేకనాయికల యందు సమస్నేహవర్తి) (చూ, పతులు): చూ, శృంగారనాయకులు.

దక్షిణేయుఁడు.సం.విశ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణేర్మము. సం. వి. న్. పుం. వేఁటకాని చేత కుడిదిక్కున గాయము చేయఁబడిన మృగము.

దక్షిణ్యుఁడు. సం. విశ. దక్షిణకుఁదగినవాఁడు: రూ-దాక్షిణ్యుఁడు- దాక్షిణేయుఁడు-దక్షిణార్హ్యుఁడు- దక్షిణీయుఁడు- దక్షిణేయుఁడు.

దక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్యుఁడు. నవబ్రహ్మలలోనొకబ్రహ్మ: చూ, బ్రహ్మ.1; 2. ఒకానొకముని: చూ, ముని. 1; విశ. 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దఖలు. వా.వి. వశము" నాకుదఖలుకాఁబడినది"

దగ. పై. వి. 1.=దాహః. దప్పి. స్వా. 4, ఆ. 58: చూ, పిపాస; 2. తాపము: చూ, సంతాపము.

దగదగ. పై. వి.=ధగద్ధగ. (దేశ్యమని శ. ర.) మెఱయుట లోనగువాని యందగుననుకరణము: చూ, హూహూ.

దగదగమను. ద్వ. అ. క్రి. దగదగయని ప్రకాశించు: చూ, హావణిల్లు.

దగర. దే. వి. 1. పిశాచము: చూ, రూ-డగర.1; విశ. 2. గండు: చూ, రూ-డగర. 2.

దగరము. దే. వి. అశుభము: చూ, హాని. 2.

దగరు. దే. వి. యుద్ధసాధనములలో నొకటి: చూ, యుద్ధము.

దగులుబాజీ. వా. వి. (రూ-దగుడుబాజీ-దగుల్బాజీ) దురుద్దేశముగలవాఁడు. [ణము.

దగళా. వా. వి. కవచము: చూ, వారవాణ

దగా. వా. వి. మోసము.

దగాకోరు. వా. వి. మోసగాఁడు.

దగ్గఱ. దే. వి. రూ-డగ్గఱ: చూ ,సమీపము.1.

దగ్గఱవాఁడు. వా. వి. 1. అంతేవాసి: చూ, సన్నిహితుఁడు; 2. దగ్గఱచేట్టము: చూ, సన్నిహితుఁడు; 3. జ్ఞాతి: చూ, సన్నిహితుఁడు.

దగ్గఱించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డగ్గఱించు.

దగ్గఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—(రూ-డగ్గఱు)

దగ్గు. దే. వి. 1: రూ-డగ్గు. ఉక్కిస, ఉబ్బసము, కక్కువాయి, కుముటు, గస. (సం. ప) —కాశము-రూ-కాసము, క్షయథువు-క్షవథువు,క్షయము,క్షవకము-క్షవము, గదాగ్రణి; తద్వి.—పొడిదగ్గునకు. (చూ, రోగము. 1); అ. క్రి. 2: చూ, రూ-డగ్గు. 2.

దగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.సూర్యుఁడున్నదిక్కు: చూ, హరిత్తు; 2: కర్కశదల*; విశ. 3. కాల్పఁబడినది: చూ, ప్లుష్టము.

దగ్ధజ్వలితధూమితనక్షత్రములు. పా. రవి-శ-కుజ-రాహువు క్రూరులుగావున నాగ్రహము లనుభవించి విడిచిన నక్షత్రములు దగ్ధములు. వాసము చేయునక్షత్రములు జ్వలితములు. ప్రవేశింపఁబోవు నక్షత్రములు ధూమితములు.

దగ్ధపటన్యాయము. పా. మడతపెట్టినబట్ట కాలి పోయిన మడతలుమడతలుగాను నూలిపోఁగులు స్పష్టముగాను గాన్పించును. కానిచేతితోఁబట్టుకొనిన విడిపోవుననురీతి.

దగ్ధపదమార్జాలన్యాయము. పా. నలుగురు దూది వర్తకులుపిల్లినిఁబెంచినకథ. అందు న్యాయాధికారితీర్పురీతి. (కాలుకాలిన పిల్లివలె)

దగ్ధమగు. మి. అ. క్రి. ఎగయు: చూ, మండు.1.

దగ్ధము. సం. విణ. కాల్పఁబడినది: చూ, ప్లుష్టము.

దగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మాఁడినవంటకము, మాఁడు: చూ, సాగము (1)

దచ్చి. దే. స. ఎనిమిది. "సీ. వడిదచ్చియేనుఁగుల్." సారం. 1, ఆ. 37: ఇరునాలుగు, ఎనిమిది-రూ-ఎన్మిది, దచ్చేవుక-రూ-దచ్చాక. (సం. ప.)— అష్టకము, ఆయువు, గజము.

దచ్చికడలు. ద్వ. వి. ఎనిమిది దిక్కులు.

దచ్చికాళ్ళమెకము. ద్వ. వి: చూ, శరభము.1.

దచ్చియడుగులమెకము. ద్వ. వి.—పై.-సాంబ. తిర్య. 4.

దచ్చేవుక. వై. స. రూ-దచ్చాక (దంట+చేవుకము): చూ, దచ్చి. కళా. 3, ఆ. 131.

దచ్చాక. వై. స.—పై.— "మ....దచ్చాక చావంచి యి, త్తిగబారాదుగ." కళా. 3, ఆ. 31; "ద్వి....దచ్చాక,మనిదాయ మాడు." పండితా. పురాతన. 125. పుట.

దజిబ్రాహ్మణులు. పా. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దట్ట. దే. వి. రూ-దట్టా. అండ. ఆం, భా. ద్వి. 243: చూ, దండ. (6)

దట్టన. దే. వి: చూ, తర్జనము. [పించు.

దట్టమగు. వా. అ. క్రి. ఘనమగు: చూ, వ్యా

దట్టము. దే. వి. 1. పావడ. స్వా. 6, ఆ. 8: చూ, వస్త్రము; 2. తఱచు: చూ, మొత్తము; విణ. 3. తఱచైనది. "దట్టకెంపు" : చూ, మొత్తము; 4. చిక్కఁదనము: చూ, సాంద్రము. 2; 5. విరళము. భార. విరా. 3, ఆ. 161: చూ, వెలితి.1.

దట్టా. దే. వి: చూ, రూ-దట్ట.

దట్టి. వై. వి.=ఘటీ. రూ-దట్టీ.1, దిండు, కాసె: చూ, వస్త్రము; వా. 2. నడికట్టు, కాసెకోక: చూ, వస్త్రము; 3. చేలాడము:చూ, వస్త్రము.

దట్టించు. వై. స. క్రి. 1: చూ,దట్టిఁగట్టు;దే. 2: చూ, గట్టించు. భాగ. 7. స్క-ం. 144.

దట్టింపు. వై. వి. దట్టించుట: చూ, ఘ. 5.

దట్టిఁగట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, కచ్చించు. 2.

దట్టీ. వై. వి.—చూ, రూ-దట్టి. కళా.3,ఆ.265.

దట్టుఁడు. వై. వి.=ధృష్టః. ధీరుఁడు. భార.ఆర. 5, ఆ. 223: చూ, దిట్టఁడు.

దడ. వై. ప. 1.=ధటః. కంపము (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, లోలము; 2.=ధటః: చూ, దాళా; 3.=ధటః. కొయ్యత్రాసు: చూ, త్రాసు.

దడకట్టు. ద్వ. స. క్రి. పాత్రాదులనుసరిమొత్తు జాలతో దడతట్టనుంచితూఁచు: చూ, పడికట్టు. 4.

దడదడ. దే.వి.1. దబదబ, శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్రి. 65: చూ, వేగము. 3; 2. నియమము లేనిపడి: చూ, వేగము. 3; 3. ఆటోపము: చూ, సంభ్రమము. 1; క్రి. విణ. 4. (నియమములేనిది) వడిగా.

దడదడమను. దే. అ. క్రి. దడదడకొట్టుకొను.

దడబడ. దే. వి: చూ, సంభ్రమము.1.

దడబిడ. దే. వి.—పై.— "దడబిడలగ్నము, తాతకుపెండ్లి."

దడము. దే. విణ.1.దట్టము: చూ, సాంద్రము.2; వై. వి. 2.=దళః: చూ, సేన. 1; 3. గుంపు.

భార. ఉద్యో. 1, అ. 220: చూ, సమూహము; 4. లోహదళము: చూ, లోహము.1.

దడారి. వా. విణ. అనాయాసముగా సంపాదించువాఁడు. [లభించిన బేరము.

దడారీబేరము. వా. విణ. అనాయాసముగా

దడి. దే. వి. తడిక-రూ-తడుక-తడక-తడికె: చూ, మఱుఁగుగోడ (చూ, వాకిలి.)

దడిగ. దే. వి. ఖేటకము: చూ, హరిగ.

దడిబము. వై. వి.=తలిమ. (రూ-దడిమము-దడివము-దలిమము) తలిమము - తలిపము: చూ, శయ్య. 1.

దడిమము. వై. వి. 1.=తలిమ.—పై.—; దే. విణ. 2. సన్నము. కళా. 7, అ. 65: చూ. సూక్ష్మము. 4. [చూ, భూమి. 1,

దడియ. దే. వి. ఉపత్యక, కొండచేరువనేల:

దడియఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (దడియన్ + పడు) రూ-దడియఁగఁబడు. డడియు. లక్ష్మీ. 1, అ. 80: చూ, వణఁకు. 2.

దడియము. దే. వి. (రూ-దడెము-దడ్డియము-దడ్డెము.) 1. పది సేరులయెత్తు, అయిదుసేరులయెత్తు (అనికొందఱు); 2. వీసెపట్టు.

దడియు. దే. అ. క్రి: చూ, దడియఁబడు.

దడివము. వై. వి. 1.=తలిమ: చూ, రూ-దడిమము. 1; దే. విణ. 2: చూ, రూ-దడిమము.2.

దడెము. దే. వి: చూ, రూ-దడియము.

దడ్డియము. దే. వి.—పై.—

దడ్డెము. దే. వి. 1.—పై.—; 2.మట్టికంచేము, సానిక: చూ,పాత్రము. 6.(రాయలసీమయందువాడుక)

దణా. వై. వి.=దళ: చూ, సేన. 1.

దణాయఁడు. వై. వి.=ధన్వి: చూ, సైనికుఁడు.

దణాయించు. వా. వై. అ. క్రి. నిండు, క్రిక్కిఱియు, కూర్చుండికదలకు.

దణి. వై. వి.=ధన్వి. (రూ—దణియ- దణె-దణాయఁడు) 1. భేఁడు: చూ, ప్రభువు. 2; 2: చూ, దణాయఁడు.

దణియ. వై. వి.=—పై.—

దణె. వై. వి.=—పై.—

దణ్ణము.వా.వి. నమస్కారము "దణ్ణమండి."

దణ్ణెము. వై. వి.=దండికా: చూ, దండియ.8. (దణ్ణెము అని కొందఱు.)

దత్తకముని. అం. కామశాస్త్రమువ్రాసిన మునులలో నొకఁడు: చూ, కామము. (8)

దత్తకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.దత్తపుత్రుఁడు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

దత్తత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దత్తు. 1. అంగీకారము: చూ, సమ్మతము. 1; 2. పెంపు: చూ, పెంపకము. (వాడుకలోనిది.)

దత్తపుత్రశోకము. జా. దత్తునిచావునకేడ్చుట. (తెచ్చిపెట్టుకొనిన దుఃఖము.)

దత్తప్రదానికము. అం. ధర్మశాస్త్రమునందలి వ్యవహారపదములు 18 లో నొకటి: చూ, వ్యవహారపదములు.

దత్తబ్రాహ్మణులు. పా: చూ, కపూరియేబ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

దత్తము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవి: చూ, వితరణము; విణ. 2. ఇయ్యఁబడినది: చూ, ఇష్టము. 6.

దత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దత్తము. 1.

దత్తిలుఁడు.అం. శాస్త్రప్రవర్తకులలోనొకఁడు: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

దత్తు. వై. వి.=: చూ, దత్తత. 1—2.

దత్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. దత్తాత్రేయుఁడు; విణ. 3. తొకట్టుపెట్టఁబడినవాఁడు; 4. =దత్తు. దత్తపుత్రుఁడు;చూ, పుత్రుఁడు.1; 5. పురుషజాతి చతుష్టయమునందొకఁడు: చూ, పురుషజాతులు; 6. పుత్రులు 12 గురిలో నొకఁడు: చూ, పుత్రులు.

దద్దడము. దే. వి. రూ-దద్దళము. 1. అల్పదేవాలయము: చూ, సదనము. 1; 2. బోడిబిద్దె: చూ, సదనము.1. (రాయలసీమలోని యిండ్లు చాలవఱకు దద్దడములే.)

దద్దఱిల్లు. దే. అ. క్రి. రూ-దద్దిల్లు. తబ్బిబ్బుపడు. కళా. 5, ఆ. 24: చూ, భయపడు.

దద్దఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దద్దళము. దే. వి: చూ, రూ-దద్దడము.

దద్దిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దద్దఱిల్లు.

దద్దు. వై. వి. రూ-దద్దురు.=దద్రూ. చీమకుట్టుట లోనగువానిచే గలిగెడు బుడిపి: చూ, దద్రువు.

దద్దురు. వై. వి.=—పై.— [ప్రపున్నాటము.

దద్రుఘ్నము. సం. వి. అ. పుం. తగిరిస*: చూ,

దద్రుణుఁడు. సం. విశ.రూ-దర్దుణుఁడు, (దద్రువనుకుష్ఠరోగముగలవాఁడు) దద్రురోగి.

దద్రురోగి. సం. విశ.—పై.—

దద్రువు. సం. వి. ఉ. పుం.=దద్రుః: గ్రంథి. (తె. ప.)—ఆణియ-రూ-ఆణె- ఆణెము-ఆనియ-ఆనె, కంతి-రూ- కడఁతి-కణఁతి, దద్దు-రూ-దద్దురు, బొరుసు. తద్వి.—చీమలోనగునవికుట్టిన దద్దురు.—(తె. ప)-కంతి. (చూ, మండలము. 3.) (దద్రువుకుష్ఠ రోగజాతిలోనిది.)

దధి. సం. వి. ఇ. న. 1: చూ, పెరుఁగు. (దధిభేదములు.—అర్శోఘ్నము, ప్రాగ్రటము, అఘనము.); 2. సరళమను ధూపద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 3: చూ, మద్ది*.

దధిచారము. సం. వి. అ. పుం. కవ్వము: చూ, మంథానము. [వెన్న; 2: చూ, వెలగ*.

దధిత్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. మిసిమి: చూ,

దధిఫలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

దధిబుసము. సం. వి. అ. న.మీఁగడతీసిన పెరుఁగు. (మీఁగడ పెరుఁగు అర్శోఘ్నము): చూ, పెరుఁగు.

దధిమథము. సం. వి. అ. న. చిలుకుట: చూ, మథనము.

దధిసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దధిత్థము.

దధిసముద్రము. అం. సముద్రములు 7 లో నొకటి (పెరుఁగుసంద్రము): చూ, సముద్రములు.

దధివ్రీహిన్యాయము. పా. పెరుఁగును వడ్లును గలసినట్లుగా నేమియుతోఁచక యుండెనను రీతి. [ముని. 1.

దధీచి. సం. వి. ఇ. పుం. దధీచియనుముని: చూ,

దధీచిబ్రాహ్మణులు. పా. యజుర్వేదులు, వీరు గురువులుగను పైరు పెట్టెడి వారుగను యాచకులుగను ఉన్నారు. వీరికీ పేరు దధీచియను ఋషినిఁబట్టి గలిగినది: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దధ్యాకరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దధిసముద్రము.

దధ్యార్ణవము. సం. వి.అ. పుం.—పై.—

దధ్యుదము. సం. వి. అ.పుం.—పై.—

దనము. వై. వి.=ధనః. ఆస్తి, సొత్తు: చూ, విత్తము. 1.

దనియము. వై. వి.=ధన్యా. కొతిమిరి*. (తాపమును వాంతిని శ్వాసమును త్రిదోషములనుపోఁగొట్టును. పచ్చిదనియాలు మూత్రము నధికపఱచును.): చూ, వితున్నకము. 1.

దనియాలు. వై. వి. బ.=ధనికా-ధాన్యాక. కొత్తిమిరివిత్తులు. (విత్తులు చెప్పుతోరాచిన గాని మొలకలెత్తవు. "దనియాలజాతి"): చూ, వితున్నకము. 1.

దనియు. దే. స. క్రి. కూడు: చూ, సంగమించు.

దనివు. దే. వి. కూడిక, సంగమము: చూ, సంయోగము. [చూ, పఱకు.

దనుక. దే. ద్రి. రూ-దాఁక. పర్యంతార్థకము:

దనుకు. దే. స.క్రి. రూ-దన్కు.1. తాఁకు: చూ, స్పృశించు; 2. పొందు, సక్తమగు: చూ, ప్రాపించు.

దనుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు (కశ్యపునకు దనువను భార్యయందుఁగల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దనుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దనుకు.
దప్పము. దే. విణ. దట్టము: చూ, సాంద్రము.2.
దప్పళము. దే. వి: చూ, పులుసు.
దప్పి. దే. వి. 1. రూ-డప్పి-దప్పిక. నీరువట్టు. భార. అర. 7, ఆ. 143: చూ, పిపాస; 2. అలసట: చూ, శ్రమము. 1. [యము.)
దప్పిక. దే. వి.—పై.— (స్వార్థమునక ప్రత్య
దఫా. వా. వి. తడవ, మరల.
దబకాయించు. వా. స. క్రి. అదుము, గడమాయించు, దబాయించు, బుకాయించు.
దబదబ. దే. వి. తలుపులోనగునవి తట్టుట, పరుగెత్తుట, బాఁదుట, మొత్తుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
దబము. దై. వి.=తపస్: చూ, తపస్సు.
దబరా. వా. వి. వెడల్పయినగిన్నె, బోగిణి: చూ, పాత్రము. 6.
దబాదిబ. దే. వి: చూ, రూ-దబదబ.
దబాయించు. వా. స. క్రి: చూ, దబకాయించు.
దబాలున. వా. ద్రి. ఒక్కుమాఱుగా, దబుక్కున, దిబుక్కున, దిబ్బున: చూ, వేగము.3.
దబుక్కున. వా. ద్రి.—పై.—
దబ్బ. వై. వి. 1.=దర్భ*: చూ, తృణము. 1; 2. కావడిబద్ద: చూ, బద్ద. 3; 3. వెదురు బద్ద: చూ, బద్ద, 2; దే.వి. 4. నాగరంగము* (దీనిభేదములు:— కోలదబ్బ, తియ్యదబ్బ, దూదిదబ్బ, పుల్లదబ్బ, నాగదబ్బ మొ): చూ, శర్కరాంకము.
దబ్బడము. దే. వి. 1. రూ-దబ్బు- దబ్బుడు, మూఁకుడు, సిబ్బి (మూఁతఅనియు): చూ, పాత్రము. 6; వా. వి. 2: చూ, రూ-దబ్బనము.
దబ్బడించు. దే. స. క్రి. 1: చూ, బోరలించు; 2. చేతులతో చేఱుచు: చూ, పటుతళించు.
దబ్బనము. దే. వి. రూ-దబ్బడము. గోనె కుట్టెడుసూది, బృహత్సూచి: చూ, సూది.
దబ్బయుంగరము. ద్వ. వి. పవిత్రపుముడినశె బంగారుతో చేసిన యుంగరము: చూ, భూషణము. 2.
దబ్బర. దే. వి. అరివాణము: చూ, పాత్రము.6.
దబ్బఱ. దే. వి. 1.(రూ-డబ్బఱ-దబ్బు-డబ్బు-డబ్బు) బొంకు: చూ, వితథము; వై. వి. 2. =దభ్ర. (దేశ్యమని శ. ర) మోసము.అచ్చ. బాల, కాం. 172: చూ, వంచన; దే. వి. 3. ఆపద: చూ, విపత్తు; 4. తప్పు: చూ, నేరము; విణ. 5. కల్లరి: చూ, బొంకుకాఁడు; 6. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. 1.
దబ్బఱకత్తియ. ద్వ. వి: దబ్బఱలాడునది. దబ్బఱి: చూ, స్త్రీ. (రూ-దబ్బఱకత్తె)
దబ్బఱకాఁడు. దే. విణ. 1. కల్లరి: చూ, బొంకులాఁడు; 2. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. 1.
దబ్బఱి. దే. విణ. (దబ్బఱ + ఇ) 1: చూ, దబ్బఱకాఁడు. 1; 2: చూ, దబ్బఱకాఁడు.2; 3: చూ, దబ్బఱకత్తియ.
దబ్బవాఁడు. ద్వ. వి. మేదరవాఁడు: చూ, వేణులావకుఁడు. [వేలు. 2.
దబ్బవ్రేలు. ద్వ. వి. పవిత్రపువ్రేలు: చూ,
దబ్బాటు. దే. క్రి. విణ: చూ, రూ-డబ్బాటు.
దబ్బిచిప్ప. దే. వి. కొబ్బరి, తాటి లోనగువాని తుండ్లను బ్రద్దలుచేసెడి పనిముట్టు.
దబ్బిలి. దే. వి: చూ, ధూర్తు. 1—2.
దబ్బు. దే. వి. 1. వచనము. సా. 1, ఆ. 71: చూ, శబ్దము. 2; వై. వి. 2.=దంభ (దేశ్యమని శ. ర.) బొంకు: చూ, వితథము; దే. వి. 3: చూ, రూ-దబ్బడము; 4. వేఱుమాట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము,

దిబ్బు: చూ, హూహూ; స. క్రి. 5. అను: చూ, పచించు.
దబ్బుడు. దే. వి. మూఁత: చూ, దబ్బడము.
దబ్బున. దే. ద్రి. క్రి. విణ. శీఘ్రముగా: చూ, వేగము. 3.
దబ్బర. దే. వి: చూ, రూ-డబ్బర.
దబ్బునెట్టు. దే. స. క్రి. కప్పు:చూ, మూయు.
దభ్రము. సం. విణ. 1.=దబ్బర. మోసము: చూ, వంచన; 2. సన్నినూలుపోఁగు: చూ, పోఁగు. 1.
దమథము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్లేశము నోర్చు తనము, (బ్రహ్మచర్యాది క్లేశమును సహించుట): దమము, దాంతి; 2. దండనము: చూ, శిక్ష. 2.
దమనము. సం. వి. అ. న. 1. అణఁచుట: దనము; పుం. 2.=దవనము. రూ-దవనము (అని కొందఱు): చూ, రుచి. (వాసనమొక్క); అం. 3. అస్త్రములలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు. (చూ, బాణము. 1.); వా. 4. వ్యవహారమున — యజ్ఞాదిక్రతువులకు చేయు ధర్మము. "దానదమన విక్రయాద్యధికారములు."
దమనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకముని: చూ, ముని. 1; 2. శూరుఁడు: చూ, పాంపీరుఁడు. 2; విణ. 3. అణఁచువాఁడు: దమి.
దమము. సం. వి. అ. పుం. 1. దండోపాయము: చూ, దండము. 26; 2: చూ, దమథము. 1; 3. బ్రహ్మచర్యాదిక్లేశములనోర్చుట:దాంతి. (ఇంద్రియనిగ్రహము); 4: చూ,దమనము.1; 5.=దమ్మ. అడుసు. (నీరుపెట్టి దున్నిన నేల అనియు): చూ, బురద; అం. 6. మానసిక పూజాకుసుమములు 16 లో నొకటి: చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.
దమయంతి. పా. నలునిభార్య (తనయందము చేతనితరులనుదమింపఁజేయునది:చూ,భార్య.
దమి. సం. విణ. (న్.ఈ.న్): చూ,దమనుఁడు.3.
దమించు. సం. స. క్రి. అణఁగఁద్రొక్కు: చూ, పిసుకు. 3. (రూ-దమియించు అనియు)
దమితుఁడు. సం. విణ. అణపఁబడినవాఁడు. (ఆచార్యాదులచేత శిక్షింపఁబడిన శిష్యుఁడు.):దాంతుఁడు. [డు: చూ, వహ్ని. 1.
దమునసుఁడు. సం. వి. స్. పుం.అగ్నిహోత్రుఁ
దమ్మఁడు. వై. విణ.=ధార్మిక. కపటములేని వాఁడు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 101: చూ, నిష్కపటి. 2.
దమ్మము. వై. వి. 1.=ధర్మమ్:చూ,పుణ్యము1; దే. వి. 2. నాలుగుకాసుల నాణెము: చూ, తారము. (1)
దమ్మిడి. దే.వి. 1. పైస, అణాలో పండ్రెండవ వంతు, అయిదుకాసుల నాణెము: చూ, రువ్వ. 1; 2. రెండుకాసుల నాణెము: చూ, రువ్వ. 2.
దమ్మ. వై. వి. 1.=దమః. అడుసు:చూ,బురద, 2. నీరుకట్టి దున్నినదుక్కి (చూ, బురద)
దమ్మకొను. ద్వ. అ. క్రి.అడుసగు,పంకిలమగు.
దమ్మపలక. వా. వి: అడపట్టె - రూ- అడ్డపట్టె. [వృషభము. 1.
దమ్యము. సం. వి. అ. పుం. వత్సతరము: చూ;
దయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: అనుకంప-రూ-అనుకంపము, అనుక్రోశము, అర్తనము. అహోబత, ఊ, ఓ, కరుణ, కాపేయము, కారుణ్యము, కృప, ఖుంబు, ఖమ్, ఘృణ, జనని, జుగుప్స, ణ, తా, ప్రేమ-రూ-ప్రేమము. (తె. ప).—అక్కటిక-రూ- అక్కటికము, అక్కసము, ఉబలాటము, ఒగచేడము, కనికరము, జాలి, నిబ్బరము (చూ, ప్రేమమ్ము); పా. 2. దీనికి ఉపమానములు. విష్ణుమూర్తి, బుద్ధుఁడు; అం. 3. యోగయ

మాంగములలోనొకటి: చూ, యోగయమాంగములు, (చూ. అంగము.9.)
దయచేయు. మి. అ. క్రి. 1. కరుణించు. పాండు. 5, ఆ. 154: చూ, రూ-దయసేయు; స. క్రి. 2. అచ్చు, అచ్చుకొను, ఇచ్చు, ఇడు, ఒసఁగు, ఒసవు. నిర్వ. 3, ఆ. 81: చూ, పెట్టు. 8; వా. 3. కూర్చుండు; 4. రండు, రా; 5. పొంఘు,పో.
దయసేయు. మి. అ. క్రి: చూ, రూ-దయచేయు (కరుణించుటకు.—కనికరించు, దయచేయు దయసేయు, నిబ్బరికించు. (సం. ప): కరుణించు.) [నము.
దయాధర్మబిచ్చెము. జా. దయతోఁగూడిన దానము.
దయాపరము. సం. విణ: చూ, కరుణాపరము.
దయాపరుఁడు. సం. విణ. దయాళువు: చూ, సురతుఁడు. [వృత్తులు.
దయావతి. అం. వృత్తులు 22లో నొకటి: చూ, వృత్తులు.
దయాళువు. సం. విణ. ఉ:చూ, దయాపరుఁడు.
దయిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
దయితము. సం. విణ. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ.
దయితుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. ప్రాణనాథుఁడు: చూ, ప్రియుఁడు; విణ. 2. ఇష్టుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.
దయివాఱు. దే. అ. క్రి. రూ- దైవాఱు. 1.అతిశయించు:చూ,ముమ్మరించు; 2: చూ, పొరలిపాఱు.
దయ్యపుకంటికిఁబేలపుగింజ పెద్దది. లో. ఉదా. "అక్కటకటా ! దయ్యంబనీకంటకిం బేలపుగింజయుం బెద్దదయ్యనే." (శృంగారనైషధము)
దయ్యము. వై. వి. 1=దైవమ్. పిశాచము. రాఘ. 3, ఆ. 23: చూ, భూతము; 2.=దైవమ్. దేవుఁడు. రాఘ. 3, ఆ. 23: చూ, వేలుపు; 3. విధి: చూ, బ్రహ్మ. 1. (అనికొందఱు.) (ఇదివిచార్యము)
దయ్యు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-డయ్యు. బలహీనముగు: చూ, వలియు; 2. కృశించు: చూ, శోషించు. (దర తెలిసికొనుట)
దర. వై. వి.=ధర: చూ, వెల. 1. (కొనఁదలఁచి
దరఖాస్తు. వా. వి. విన్నపము " వారంటుదరఖాస్తు, నీటిదరఖాస్తు, పరీక్షదరఖాస్తు"మొ.
దరణము. వై. వి.=ధరణము. ఎనిమిది డబ్బుల నాణెము. (దేశ్యమని శ. ర)
దరదము. సం. వి. అ. న. రూ-దారదము. ఇంగిలీకము: చూ, హింగుళము.
దరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. శంఖము: చూ, సంకు; 3. గొయ్యి, గుంట:చూ,రంధ్రము.1; అవ్య. 4. ఇంచుక "దరహాసము" : చూ, స్వల్పము. [హాస్యము. 1.
దరహాసము. సం. వి. అ. పుం. చిఱునవ్వు:చూ,
దరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గుహ. కృత్రిమమైన (మనుజులుత్రవ్విన) గృహాకారమైన పర్వతబిలము: చూ, రంధ్రము. 1. (చూ, పర్వతము); వై. వి. (1)= తీరమ్. గట్టు. పాండు. 4, ఆ. 40: చూ, రోధస్సు;(2)= తీరమ్. దగ్గఱ. సా. 3, ఆ. 232: చూ, సమీపము. 1; (3) మేర: చూ, సీమ. 1.
దరికొను. దే. అ. క్రి. 1 ఎరియు, కాలు (అనికొందఱు): చూ, మండు. 1; ప్రే. 2. దరికొలుపు. [కుఁడు.
దరిజీ. వా. వి. కుట్రపువాఁడు: చూ, సూచికుఁడు.
దరితుఁడు. సం. విణ. భయపడినవాఁడు: చూ, వెఱపరి. [నము.
దరిద్రము. సం. వి. అ. న. లేమి: చూ, బీదతనము.
దరిద్రుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.
దరిబేసి. దే. వి. దైన్యముగలవాఁడు. దీనుఁడు. జై. 5, ఆ. 196: చూ, ప్రాయిడి.

దరిమిలా. వా. క్రి. విశే. తరువాత. " దరిమిలా యీనాము" "దరిమిలాసంగతులు"

దరిరూప్తు. వా. వి. రూ-దర్యాప్తు. విచారణ.

దరిసించు. వై. స. క్రి. 1.= దర్శ. చూచు: చూ, వీక్షించు; 2. కానుకగానిచ్చు: చూ, పెట్టు. 8; వా. 3. (కోపాదులచేత) ఉచితముగానిచ్చు. " నీకేమి ? నేనువానికిదరిసించు కొనెదను "

దరిసెనము. వై. వి.=దర్శనమ్. రూ-దర్సెనము. చేదరిసెనము, చేకానుక: చూ, లంచము.

దరుజా. దే. వి. 1. గోడలకు పూయు సున్నపుగచ్చు: చూ, లేపనము. 2; 2. సున్నము జాళ్ళతో కలుపుట. [సత్యము. 1.

దరుమము. వై. వి.=ధర్మమ్. న్యాయము: చూ,

దరువు. వై. వి. 1. గీతివిశేషము; 2.=ధ్రువ. (సూళాది సప్తతాళములలో నొకటి): చూ, సూడకములు; వా. వి. 3. శరీరమందలి కండరాదుల బలము. " పీఁడుము నుపటివలె లేఁడు. ఒడలంతయు దరువుతీసినది "; 4. కొట్టుట. " పాఠము రానందున పంతులు పిల్లవానినొక్క దరువుతీసినాఁడు"

దరువుచేయు. వై. అ. క్రి: చూ, తాళగించు.

దరేఖానా. వా. అవ్య. 1. దిక్కులేని; 2. అంతులేని; 3. లెక్కలేని.

దరోబస్తు. వా. వి. సర్వము.

దరీజ. వా. వి: చూ, రూ-దరిజీ.

దద్దుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1.

దద్దురము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, మండూకము. 1; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

దర్పకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దుర్గతినిబొందువాఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

దర్పణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; అం. 2. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.

దర్పము. సం. వి. అ. పుం. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; అం. 3: చూ, అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము; 4. అస్త్రములలో నొకటి:చూ, అస్త్రములు. [రించు.

దర్పించు. సం. అ. క్రి. గర్వించు: చూ, హంక

దర్బారు. వా. వి. 1. కచ్చేరి, కొలువుకూటము: చూ, సభ. 2; 2. దర్బారు అను రాగము: చూ, స్వరము. 2.

దర్భ. సం. వి. అ. పుం. 1.=దబ్బ. కుశము, పవిత్రము, కుశము: చూ, తృణము. 1; అం.2. అర్ఘ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్ఘ్యములు.

దర్భముద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దబ్బయుంగరము. పాండు. 3, ఆ. 50: చూ, భూషణము 2.

దర్భలు. అం. కుశము, కాశము, యవము, దూర్వము, విశ్వామిత్రము, ఉసీరము, కుందురము, గోధూమము, వ్రీహి, ముంజము (10)

దర్యాప్తు. వా. వి: చూ, రూ-దరియాప్తు.

దర్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిక్కిలిచిన్నగరిఁటె, మిళ్ళి, ఖజపము: చూ, పాత్రము.6; తద్వి.— గరిఁటెకు, చిల్లుల గరిఁటెకు, కఱ్ఱగరిఁటెకు—: చూ, పాత్రము. 6; 2. పాముపడగ: చూ, సర్పము.

దర్వీకరము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము.

దర్వీపాకరసన్యాయము. పా. గరిఁటె సమస్త వస్తువులలోను మెలఁగుచున్నను ఆవస్తువుల రుచి దానికిఁదెలియదనురీతి.

దర్శకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూచువాఁడు, ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రేక్షణికుఁడు; విశే. 2. చూపెడువాఁడు: దర్శయిత; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దర్శనము. సం. వి. అ. న. 1. చూపు: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము; 3. అద్దము: చూ, ముకురము; 4. తెలివి: చూ, బుద్ధి; 5. కల: చూ, స్వప్నము: 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 7. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 8.=దరిసెనము, కానుక: చూ, లంచము. అం. 9. దశావస్థలలో నొకటి: చూ, దశావస్థలు; 10. ద్వాదశావస్థలలో నొకటి: చూ, ద్వాదశావస్థలు.

దర్శపూర్ణమాసేష్టి. అం: చూ, హవిర్యజ్ఞములు.

దర్శని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దర్శిని.

దర్శనీయము. సం. విశ. చూడఁదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 2.

దర్శము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమావాస్య: చూ, సూర్యేందుసంగమము (చూ, తిథులు); 2. అమావాస్యనాఁడు చేయఁదగినయిష్టి: చూ, యజ్ఞము; 3. చూపు; చూ, వీక్షణము; అం. 4. స—మ—హీనతానములు 7 లో నొకటి: చూ, స—మ—హీనతానములు (చూ, సర్వతానములు)

దర్శయిత. సం. విశ. (ఋ. ఈ. ఋ) చూపువాఁడు; దర్శకుఁడు. [చూ, హిమాంశువు.

దర్శవిపత్తు. సం. వి. ద్. పుం. చేండమాను:

దర్శించు. సం. స. క్రి.=దరిసించు. చూచు: చూ, వీక్షించు. [క్షితము.

దర్శితము. సం. విశ. చూపఁబడినది: చూ, వీ

దర్శిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉపరథ్య: చూ, మార్గము. 1; వా. 2. చూపెడు ఒకానొక యంత్రము. "దూరదర్శిని"

దర్సెనము. వై. వి.=: చూ, రూ-దరిసెనము.

దలపము. సం. వి. అ. పుం. ముఖత్రాణము: చూ, వారవారణము.(చూ, తనుత్రాణము)

దలారి, దలాలి. వా. వి. తరగరి.

దలిమము. వై. వి. 1.=తెలిమ: చూ, రూ-దడిబము; దే. విశ. 2. సన్నము: చూ, సూక్ష్మము. 4.

దల్లు. వై. వి.=జల: చూ, రూ-జెల్లు.

దవ. దే. వి. 1. చెఱుకుకోన: చూ, తలవాడి; 2. ధూళి. ఆం, భా. ద్వి. 220: చూ, రేణువు. 1.

దవంతి. దే. వి. అగడిత: చూ, పరిఖ.

దవగము. వా. వి. ఎండాకు: చూ, సొరుగాకు.

దవడ. వై. వి.=: చూ, రూ-దవుడ.

దవనము. వై. వి.=దమనః. వాసనగల మూలిక.* చూ, రుచి.

దవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-దావము. 1. కార్చిచ్చు: చూ, వహ్ని. 1; 2. అడవి: చూ, విపినము.

దవసము. వై. వి.=దాస్యమ్. కొలుచు, పసుపరకము. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, సేవ. 1.

దవాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. ఎరగలి: చూ, వహ్ని. 1.

దవారిబ్రాహ్మణులు. పా. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దవిష్ఠము. సం. విశ. మిక్కిలిదవ్వైనది: చూ, సుదూరము. (చూ, విప్రకృష్టము)

దవీయము. సం. విశ.=దవ్వు. (న్. ఈ. న్)
—వై.—

దవు. వై. విశ=దవీయః: చూ, రూ-దవ్వు.

దవుడ. వై. వి.=ధాడా. తాలువు. (రూ-దవడ-దాళువ-దౌడ) బుగ్గలోపలిభాగము. (దేశ్యమని. శ. ర.): చూ, సెలవి.

దవుడనకాలుపట్టుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, పణతలపడు. ఆం, భా. తృ. 104.

దవుడు. వై. వి.=రూ-దౌడు. ధౌరితకమ్. అశ్వగతి: చూ, హయము; 2.=ధావనమ్: చూ, పరుగు. 2; 3. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము.

దవురు. దే. వి. రూ-దౌరు. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1 [సు. 2.

దవురుగల్లి. వా. వి. మెడనగ: చూ, భూషణ

దవ్వ. దే. వి. మ్రానునడిమి మెత్తనిభాగము: చూ, ఏకద్విబీజదళ వృక్షములు.

దవ్వు. నై. విశే.=దవీయము. (రూ-దవు-దౌ-దౌవు) భార. అర. 2, ఆ. 169: చూ, రూ-దవు.

దశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దెస. కాలకృతమైనస్థితి. "శుక్రమహాదశ మహారాజయోగమునుఇచ్చును": చూ, పాటు (అవస్థ): 2. దీపపువత్తి: చూ, వత్తి. 2; బ. 3. బద్దె: చూ, వత్తె. [వాఁడు: చూ, రావణుఁడు.

దశకంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పదికంఠముల

దశకము. సం. న. ఈరేను: చూ, పది.

దశకుమారచరిత్రము. అం. ఈగ్రంథమునుదండి వ్రాసెను: చూ, కావ్యనాటకములు.

దశకోటి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశక్షారములు. అం. మునగ, ముల్లంగిదుంపలు, మోదుగ, చింత, చిత్రమూలము, అల్లము, వేఁప, గుమ్మడు, ఉత్తరేణి, వాఁకుడు. (ప్లీహ అనాహగుల్మఉదగ శోఫరోగములు హరించును)

దశదానములు. అం: చూ, దానములు.

దశనము. సం. వి. అ. న. 1. కవచము: చూ, వారవాణము. పుం. 2. దంతము. (దీని చేతవనితలయధరమును గొఱుకుదురు:) చూ, పల్లు. 2; 3. శిఖరము: చూ, సుద. 3.

దశనవాసస్సు. సం. వి. స్. న. పలువలువ: చూ, పెదవి.

దశబలములు. అం. బుద్ధి, క్షాంతి, వీర్యము, ధ్యానము, జ్ఞానము, కృప, శీలము, బలము, దానము, ఉపేక్ష.

దశబలుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, బుద్ధుడు.1.

దశభూమీశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, దశార్హుఁడు.

దశమము. అం. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (రాజ్యము, ఆజ్ఞ, కర్మ, కీర్తి, ఉద్యోగము, మానము, జీవనము, వాణిజ్యము, కృషి, నిధి, యజ్ఞము, ఊరువు, జానువు, దత్తపుత్రుఁడు, ప్రభుసన్మానము, రాజాజ్ఞ): చూ, లగ్నకారకత్వములు.

దశమాంశ. అం. షోడశవర్గులో నొకటి. (లగ్నమును పది సమభాగములు చేయుటకే దశమాంశయనిపేరు. దశమాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహమేరాసి యందెన్నవభాగమునందున్నదో తెలుసుకొనవలెను. గ్రహమోజరాశియందున్న యెడల నారాసి మొదలుగను, యుగ్మరాశియందున్నయెడల నారాసికి 9 వరాసి మొదలుగను బయినఁజెప్పిన రీతిని గ్రహమెన్నవభాగమందున్నదని కనుఁగొనఁబడెనో నన్నవరాసి దశమాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతియే దశమాంశాధిపతియగును): చూ, షోడశవర్గు.

దశమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదియవతిథి. "విజయదశమి": చూ, తిథి. (చూ, తిథులు); విశే. న్. 2. మిక్కిలివృద్ధుఁడు:చూ,వృద్ధుఁడు.1; విశే.3. పదియవది.

దశమిస్థుఁడు. సం. విశే. 1. నష్టవీర్యుఁడు; 2. ముదుసలి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దశము. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశరంధ్రములు. అం. (2 ముక్కు, 2 కన్ను, 2 చెవి, 2 మూత్ర-మలద్వార, వాక్కు, బ్రహ్మరంధ్రములు; స్త్రీలకు స్తనరంధ్రములు 2, గర్భమార్గమునందొకటి అధికముగ గలవు)

దశరథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. సూర్యవంశపురాజు (పలుదిక్కులను రథములుగలవాఁడు): చూ, రాజు. 1.

దశరూపకములలక్షణములు. అం. 1 నాటకము, 2 ప్రకరణము, 3 భాణము, 4 ప్రహసనము, 5. డిమము, 6 వ్యాయోగము, 7 సమవాకారము, 8 అంకము, 9 వీథి, 10 ఈహామృగము, (10) (వీనిలక్షణము లాయాపదముల కడ వివరింపబడియె): చూ, రూపకములు.

దశరూపభృత్తు. సం. వి. ద్. పుం. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దశరూపము. అం. ఈగ్రంథమును ధనంజయుడు వ్రాసెను: చూ, కావ్యనాటకములు.

దశలక్ష. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశలు. అం. 1. బాల్య, యౌవన, కౌమారములు. మఱియు వార్ధక్యము: చూ, అవస్థలు; 2. రవి, చంద్ర, అంగారక, బుధ, బృహస్పతి, శు, శని, రా, కేతు దశలు (9)

దశవిధకావ్యగుణములు. అం. శ్లేషాది: చూ, కావ్యగుణములు.

దశవిధగమకములు. అం. ఆరోహణము, అవరోహణము, ఢాలు, స్ఫురితము, కంపితము, ఆహతము, ప్రత్యాహతము, త్రిపుచ్ఛము, ఆందోళము,మూర్ఛన.(10) (చూ,15.గమకములు.)

దశవిధధాతువులు. అం: చూ, ధాతువులు.

దశవిధనాడులు. అం: చూ, నాడులు.

దశవిధనాదములు. అం: చూ, నాదములు.

దశవిధనియమములు. అం: చూ, నియమములు.

దశవిధప్రళయములు. అం: చూ, ప్రళయములు.

దశవిధప్రాణపురి. అం: చూ, పురులు.

దశవిధబ్రాహ్మణులు. అం. " దేవోమునిర్ద్విజో రాజా వైశ్యశూద్ర బిడాలకః । పశుమ్లేచ్ఛశ్చఛండాలో దశవిప్రాః ప్రకీర్తితాః॥ ద్రావిడ గౌడాది భేదములచే నలరుచుండు బ్రాహ్మణ శాఖలవారియందుగలగుణధర్మాదులననుసరించి దేవ,ముని, ద్విజ, క్షత్రియ, వైశ్య,శూద్ర, బిడాలక, పశు, మ్లేచ్ఛ, ఛండాలురను భేదముగలవారగుచుండిరని స్మృతికర్తలు నిర్ణయించిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దశవిధమన్మథావస్థలు. అం: చూ, దశావస్థలు.

దశవిధశాస్త్రలక్షణములు. అం: చూ, శాస్త్రలక్షణములు.

దశవిధసద్గుణములు. అం: చూ, సద్గుణములు.

దశశీర్షము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దశసహస్రము. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశాంగధూపము. అం. తేనె, మంచివాసనగల ముస్తలు, మంచినెయ్యి, గంధకము, మహిసాక్షిగుగ్గిలము, అగరుచెక్క, జాతిపువ్వు, సరళదేవదారుబంక, శిలారసపుజిగురు, ఆవాలు (10) వీనిని చూర్ణించి ధూపమువేసిన పసిపిల్లల వ్యాధులును, భూతబాధలును హరించును)

దశాంశమానము. పా. ఒకానొక మానము.

దశాకర్షి. సం. వి. న్. పుం. దివ్వె: చూ, స్నేహాశము.

దశాక్షము. అం. శస్త్రములు 47 లో నొకటి: [చూ, శస్త్రములు.

దశానామేకాదశస్యాయము. పా. ఏదియో కొంతమట్టుకు ఖర్చుచేయవలసి వచ్చినపుడు ఇంకొకకొంచెము సహింపవలెను. పదిలోపదునొకండు అనురీతి.

దశాప్రమాణములు. పా: చూ, గ్రహముల దశాపరిమాణాదులు.

దశార్హుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,బుద్ధుడు.1.

దశాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

దశావతారములు. అం: చూ, అవతారములు.

దశావతారుడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దశావస్థలు. అం. దర్శనము(చూచుట), మనస్సంగమము (తలచుట), సంకల్పము (కోరిక), జాగరము, కార్శ్యము (అరుచి), అరతి (చిక్కుట), అలజ్జ (సిగ్గువిడుచుట), ఉన్మా

దము (అఱచేట), మూర్ఛ, మరణోద్యమము (చేచ్చేట) (10): చూ, అవస్థలు. (చూ, కామము 8)
దశాహము. సం. వి. అ. పుం. మృతిపొందినవాని కిఁబదియవనాఁడుఁజేయు శ్రాద్ధము: చూ, శ్రాద్ధము. [ఇంద్రియములు.
దశేంద్రియములు. అం. నేత్రాది.—: చూ,
దశోపనిషత్తులు. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు. (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము)
దష్టము. సం. విణ. కఱవఁబడినది. [ములు.
దసరా. వై. వి.=దశరాత్రి. దేవీనవరాత్రి
దసిలీ. దే. వి. 1. ఒకరకముపట్టు. కళా. 2, ఆ. 15: చూ, మొగ్గపట్టు (చూ, పట్టు 17); 2. వదలు, పరిత్యాగము: చూ, విమోచనము.
దసువంది. దే. వి. గుర్రెద్దులాటకు జెట్టీలను గూర్చువాఁడు. [బాణము. 1.
దసెన. దే. వి. ఒకానొక ఆయుధము: చూ,
దస్కతు. వా. వి: చూ, సంతకము.
దస్తరము. వా. వి: చూ, రూ-దస్త్రము.
దస్తా. వా. వి. 1. ఇరువదినాలుగు కాగితములు (తావులు): చూ, పటపత్రము; 2. ఇరువది నాలుగు బాణములకట్టు: చూ, బాణము. 1.
దస్తావేజు. వా. వి. వ్రాఁతపూర్వకమైన సాధనము: చూ, పత్రము.
దస్తు. వా. వి. 1. పోఁగుచేసినసొమ్ము: చూ, విత్తము. 1; 2. వసూలయిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1; 3. ధనము: చూ, విత్తము.1.
దస్తూరీ. వా. వి. 1. చేవ్రాఁత: చూ, వ్రాలు; 2. ఇతరులవ్రాఁత: చూ, వ్రాలు; 3. చేవ్రాలు: చూ, సంతకము.
దస్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.
దస్రులు. అం. అశ్వినీదేవతలు (రోగములను శమియింపఁజేయువారు): చూ, అశ్వులు.

దస్త్రము. వా. వి: చూ, రూ-దస్తరము.
దహనము. సం. వి. అ. న. 1. కాల్చుట: ఓష, ము; పుం. 2. చిత్రమూలము *: చూ, వహ్ని సంజ్ఞకము; 3. జీడి*: చూ, భల్లాతకి.
దహనసంస్కారము. పా: చూ, అగ్నిసంస్కారము.
దహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2. [లుఁగు. 5.
దహించు. సం. స. క్రి. కాల్చు: చూ, వె
దళకొను. దే. అ. క్రి. రూ-దళముకొను, దళగించు, అధికమగు: చూ, హెచ్చు. 3.
దళగించు. దే. అ. క్రి.—వై.—
దళనము. సం. వి. అ. న. 1. ఖండించుట: చూ, హతి; 2. చీల్చుట, భేదించుట: చూ, విదారణము. 1.
దళము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; 2.=దడము-దణా. దండు: చూ, సేన. (తెనుఁగు అని కొందఱు); 3: చూ, హరిదళము; 4. భాగ్యము, అదృష్టము: చూ, సంపత్తి; దే. వి. (1) ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. (2) అధికము. స్వా. 5, ఆ. 51: చూ, హెచ్చు. 1; (3) తఱుచు, ఒత్తడము: చూ, మొత్తము; (4) దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.
దళముకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-దళకొను; ప్రే. 2. దళముకొలుపు.
దళవరి. దే. వి. (దళము + వరి) 1. ఒకరకము వడ్లు: చూ, ధాన్యము; వై. వి. 2.=దళవాహి. సేనాధిపతి: చూ, సైనికుఁడు.
దళవాయి. వై. వి. 1.=దళవాహి. (రూ-దళ్వాయి-దళవరి): చూ, సైనికుఁడు; 2. రూ-దళ్వాయి. సుంకరిసహాయుఁడైన యుద్యోగస్థుఁడు.

దళవాహి. సం. వి. ఇ. పుం.=దళవాయి-దళపతి: చూ, సైనికుఁడు. [జాతి.
దళసంచే. దే. వి. (దళము + సంచే) దళము
దళసరి. స్వ. వి. (దళము + సరి) 1. ఘనత: చూ, సాంద్రము. 2; విశ. 2. తలచే: చూ, దళము (3); 4. మందము, జోగు: చూ, విలంబనము. 1; వా. 5. మందము, (పొడవు వెడల్పు ఎత్తు అనుమూఁడింటిలో నొకటి). "ఆ కమ్మి అడుగున్నర దళసరికలదు."; 6. చిక్కన. "ఆకాగిత ము దళసరి."
దళసూవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము; [విరేచని*.
దళస్నుహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సుఖ
దళించే. సం. స. క్రి. 1. ఖండించే: చూ, సెలగు; 2. నిర్భేదించే: చూ, భేదించే.
దళితము. సం. విశ. 1. భేదింపఁబడినది. (ఖండింపఁబడినది (అనియు): చూ,విచ్ఛిన్నము. 3; 2. వికసించినది: చూ, హసితము. 1.
దళుఁకు. దే. వి. భయము: చూ, వెఱపు.
దళ్వాయి. వై. వి.=దళవాహి: చూ, రూ-దళవాయి.

దా

దా. దే. విశ. 1. రూ-డా: చూ, సవ్యము. 1; వా. అవ్య. 2. రా, రమ్ము (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)
దాంతి. సం. వి.ఈ. స్త్రీ:చూ, రూ-దమము.3.
దాంతుఁడు. సం. విశ. రూ-దమితుఁడు. 1. గురు శిక్షితుఁడు: చూ, శిష్యుఁడు; 2. అడఁపఁబడినవాఁడు; 3. తపఃక్లేశము నోర్చువాఁడు.
దాంపత్యము. సం. వి. అ. న. ఆల్మగలభావము.
దాంభికుఁడు. సం. విశ.=డాంబికుఁడు: చూ, ప్రాతిహారకుఁడు.

దాఁక. దే. ద్రి: చూ, రూ-దనుక.
దాఁకొను. దే. అ. క్రి. (దాఁగు + కొను): చూ, మఱుఁగుపడు.
దాఁగనముచ్చేలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనముచ్చేలు. .:చూ, సజ్జె).
దాఁగర. దే. వి. పరిసేవకము: చూ, స్యోనము
దాఁగినవాఁడు. దే. విశ: చూ, డ. 11.
దాఁగిలిమూఁతలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనముచ్చేలు.
దాఁగిలిముచ్చేలు. దే. వి. బ.—పై.—
దాఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డాఁగు.
దాఁగుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—
దాఁగురించే. దే. స. క్రి. 1. దాఁచే: చూ, మఱుఁగు; 2: చూ, వంచించే.
దాఁగురింత. దే. వి.దాఁగురించేట.
దాఁగురింతలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనముచ్చేలు.
దాఁగురుమూఁతలు. దే. వి. బ.—పై.—
దాఁచియుంచే. వా. అ. క్రి: ఇల్లడయిడు.
దాఁచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-దాఁగురించే. హరిశ్చ. 3, అ. 20.
దాఁచేట. వా. వి: దాఁపటికము, దాఁపుడు, దాఁపురము, బందు. (సం. ప).—ఉపగూహనము, గుప్తి, గూహనము, గోపనము. (చూ, బందు)
దాఁటడుగుపరువడి. అం: చూ, విసరులు.
దాఁటడుగుమొన. అం. 1.—పై.—; 2. మొనలు 12 లో నొకటి: చూ, మొనలు.
దాఁటరి. దే. వి. కప్ప: చూ, మండూకము. 1,
దాఁటించేవాఁడు. వా. విశ: చూ, ఉత్తారకుఁడు.
దాఁటు. వై. వి. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; ద్వ. వి. 2. ప్లుతగతిభేదము: చూ, హాయము; దే. వి. 3. లంఘనము: చూ, లంఘు; వై. వి. 4.=ధాటీ. దండయాత్ర:

చూ, యుద్ధము; 5.=ధాటీ దండు: చూ, సేన. 1; వా. 6. తప్పించుకొనిపోవుట; అ. క్రి. 7: చూ, లంఘించు; స. క్రి 8: చూ, తరించు; 9: అంగవించు, అడుగు పోఁటు, అతకరించు, అవఘళించు, ఒత్తరించు, కడచు, గుంపించు, జేవదాఁటు, తప్పు, తఱియు, తలఁకడచు, తుటారించు, మీఱు, మేర మీఱు, వాలు. (సం. ప).—అంతరించు, అతిక్రమించు, ఉల్లంఘించు, క్రమించు (చూ, వాలు 12.)

దాఁటుకట్టు. ద్వ. అ. క్రి. గుంపుగూడు: చూ, సంతనకట్టు. 1.

దాఁటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, లంఘించు.

దాఁటుట. వా. వి: చూ, లంఘ.

దాఁటుడువల. దే. వి. ఒకానొకవల:చూ,వల.1.

దాఁటుపరువడి. అం: చూ, పరువళ్లు.

దాఁటులు. వా. వి. బ. పేరెములు:చూ, లంఘ.

దాఁపన. దే. వి. దాఁచుట.

దాఁపరము. దే. వి. రూ-దావరము. దొంగిలించుట: చూ, ముచ్చిలి.

దాఁపరించు. దే. స. క్రి. 1. దొంగిలించు:చూ, ముచ్చిలించు; వా. 2. తగులుకొను, వెంబడించు. (వీఁడు నాకుదాఁపరించినాఁడు.)

దాఁపరీఁడు. దే. వి. (దాఁపరము+ఈఁడు) దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

దాఁపటికము. దే. వి. (దాఁపన+టికము): చూ, దాఁచుట.

దాఁపు. దే. పే: చూ, రూ-దాఁచు.

దాఁపుడు. దే. వి: చూ, దాఁచుట.

దాఁపురము. దే. వి. 1.—పై.— కళా. 6, ఆ. 255; 2. దాఁచినసొమ్ము. సా. 2, ఆ. 185: చూ, విత్తము. 1.

దాక. వై. వి. 1.=ద్రాక్షా*: చూ, స్వాదుఫల; దే. వి. 2. భోగిణి: చూ, పాత్రము. 6; 3. వెడల్పునోరుగలఅటికె:చూ, పాత్రము.6.

దాకలి. దే. వి. (దాయి+కలు): చూ, రూ-డాకలి.

దాకల్లు. దే. వి. (దాపు+కల్లు) 1.—పై.—; 2. బండికంటి కడకమ్మి: కమ్మి. (సం.ప.) నేమి. [చూ, సమీపించు.

దాకొను. దే. అ. క్రి. (దాఁపు+కొను):

దాక్షాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 2. రోహిణీనక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1; 3. అశ్విన్యాదినక్షత్రములు: చూ, నక్షత్రము. 1; 4. నేల: చూ, భూమి. 1.

దాక్షాయ్యము. సం. వి. అ. పుం. గ్రద్ద, బోరువ: చూ, హరివాహనుఁడు. (సంపాతి తమ్ముఁడు.—అరుణాత్మజుఁడు, జటాయువు, జరాయువు: (చూ, హరివాహనుఁడు.)

దాక్షిణాత్య. అం. 1: చూ, పంచమజభాషలు. (చూ, భాష. 1); 2: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు.(చూ, భాష. 1.)

దాక్షిణేయుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు. [టము.

దాక్షిణ్యము. సం. వి. అ. ప: చూ, మొగమా

దాక్షిణ్యుఁడు. సం. విణ: చూ,రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దాగలి. దే. వి: చూ, రూ-డాకలి.

దాచిని. వా. వి: చూ, రూ-దాల్చిని.

దాజపండాబ్రాహ్మణులు. పా. సామవేదులు. చండప్రచండులను నామాంతరమునయితముకలదు. వీరు గోబిల, ద్రాహ్యాయణ సూత్రములకుఁజెందినవారు. కొందఱిపుడు కృష్ణయజుర్వేదము నవలంబించుచున్నారు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దాటాయి. వై. వి: చూ, బాలక్రీడ.

దాడి. వై. వి. 1.=ధాటీ. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2.=ధాటీ. దండు: చూ, సేన. 1; 3. గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

దాడింబ. వై. వి.=దాడిమః.(రూ-దాడినిమ్మ-దాడిమ్మ-దానిమ్మ-దాళింబ - దాళిమ్మ)*: చూ, రక్తబీజము. [లక్ష్మీ. 2,ఆ. 60.
దాడికాఁడు. వై. వి: చూ, వేగులవాఁడు.
దాడిచేయు. వై. అ. క్రి: చూ, దండెత్తు.
దాడినిమ్మ. వై. వి.=: చూ, రూ-దాడింబ.
దాడిమపుష్పకము. సం. వి. అ. పుం. రోహి, రోహితకము*: చూ, ములువెూదుగు.
దాడిమము. సం. వి. అ. పుం. 1.=దాడింబ*: చూ, దాడింబ; 2. ఏలకి*: చూ, పత్రిల.
దాడిమి. సం. వి. ఇ. పుం=:చూ,దాడింబ*.
దాడిమ్మ. వై. వి.=దాడిమ.—వై.—
దాడియాడు. ద్వి. స. క్రి. మార్కొను: చూ, ప్రతిఘటించు.
దాఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=1.దౌడ. కోఅపల్లు: చూ,పల్లు. 1; 2. గుంపు:చూ, సమూహము.
దాణ. వై. వి.=ఖాదన. ఎడ్లుగుఱ్ఱములులోనగువాని యొకరకముతిండి: కాణము, ఖాణము. (సం.ప.)—ఖాదనము.
దాణము. దే. వి. శుల్కము: చూ, సుంకము.1.
దాణుధోడ. అం. విసరులు 15 లో నొకటి: చూ, విసరులు. [చూ, వదాన్యుఁడు.
దాత. సం. విణ.(ఋ. ఈ. ఋ.)ఇచ్చువాఁడు;
దాతము. సం. విణ. దితము, నఱకఁబడినది: చూ, వృక్ణము. [చూ, పట్టెడ. 6.
దాతికట్టు. దే. వి. (దాయి + కట్టు) దాదుంగ:
దాత్యూహము. సం వి. అ. పుం. 1: కర్కరాంకము, కాలకంఠకము-రూ-కాలకంఠము, కాకమద్గువు, జలరంకము, జలరంజి. (తె. ప).—కూఁకటిగుడ్డంగి- రూ-కూకురుగుండఁగి-కూకురుగుండె; 2: చూ, వానకోయిల. [లవిత్రము.
దాత్రము. సం. వి. అ. న. కొడవలి: చూ,
దాదాఁపు. దే. వి. (దాఁపు + దాఁపు) మిక్కిలి సమీపము: చూ, సమీపము. 1.

దాది. వై. వి.=ధాత్రీ: రూ-దాదిలి. (సం. ప.) అంకపాళి,ఉపమాత,ధాత్రి (చూ, మాత.1.)
దాదిలి. వై. వి.=—వై— [దాతికట్టు.
దాదుంగ. దే. వి. (దాయి + దుంగ): చూ,
దానపంచకము. అం. సంప్రాప్తము,ఉత్సర్గము, సంప్రాప్తధనోత్సర్గము, స్వయంగ్రాహము, అతి మోక్షము. (5) [చేయు. 2.
దానమిచ్చు. మి. స. క్రి. ఇచ్చు: చూ, దయ
దానము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవి: చూ, వితరణము; 2. ఏనుఁగుకణోలనుదము: చూ, మదములు (చూ, హస్తి); 3. పాలనము: చూ, రక్షణము; 4. ఛేదనము: చూ, వర్ధనము. 2; 5. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1; అం. 6. చతురుపాయములలో నొకటి. (ఇది ఐదువిధములు.— తనకుఁగల ధనమంతయు నిచ్చుట, ఎక్కడనేని ధనముతీసుకొన్నచో దానికిఁ దానముకూలుఁడై యుండుట, అపూర్వవస్తువులనిచ్చుట, ఒకని ధనముఁబుచ్చుకొనఁబ్రవర్తింపఁజేయుట, అప్పు తీర్చుట): చూ, ఉపాయములు; 7. ఉపాయములు 7 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 8.నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపముబోఁగొట్టునపుడు ఉపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 9:చూ, రాజ ముఖ్యగుణములు; 10. ధనగతిత్రియమునందొకటి: చూ, ధనగతిత్రియము (చూ, త్రియము); పా. 11. దీనికి ఉపమానములు.—బలి, కర్ణుఁడు, దధీచి, శిబి, మేఘము, కల్పవృక్షము, కామధేనువు, చింతామణి. [నొకటి: చూ, నియమములు.
దానముచేయుట. అం. నియమములు 10 లో
దానములు. అం. 1. దశదానములు.— గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, ఆజ్యదానము, వస్త్రదానము,

ధాన్యదానము, గుడదానము, రౌప్యదానము, లవణదానము; 2. షోడశమహాదానములు.—గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, రత్నదానము, విద్యాదానము, కన్యాదానము, దాసీదానము, శయ్యాదానము, గృహదానము, అగ్రహారదానము, రథదానము; గజదానము, అశ్వదానము, ఛాగదానము, మహిషిదానము; మఱియొకవిధము.—తులాపురుషము, హిరణ్యగర్భము, బ్రహ్మదండము, స్వర్ణము, పంచలాంగలము, స్వర్ణధేనువు, భూగోళము, కనకపర్వతము, కామధేనువు, కల్పవృక్షము, రజితపర్వతము, సహస్రధేనువు, సాలంకృతహేమవృషభము, సాలంకృత లక్ష్మీప్రతిమ, సాలంకృత సప్తాచలము, సప్తసముద్రము, గజము, సర్గచ్ఛాయ. (18)3; చూ, దానము. 6, 8, 9, 10)

దానవారి. సం. వి. ఇ. పుం. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు. |చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దానవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు.

దానవులు. అం. కశ్యపునకు దనువునందుగల్గిన సంతతి. వీరుమూఁడుమంది. ద్విమూర్థుఁడు, శంకుకర్ణుఁడు, హయశిరుఁడు, అయోముఖుఁడు, శంబరుఁడు, కపిలుఁడు, వామనుఁడు, మారీచి, మఘవంతుఁడు, ఇల్వలుఁడు, స్పృమణుఁడు, విక్షోభనుఁడు, కేతువు, కేతువీర్యుఁడు, శతహ్రదుఁడు, మహాబలుఁడను తారకుఁడు, వైశ్వానరుఁడు, పులోముఁడు, విద్రావణమహాశిరుఁడు, స్వర్భానువు, వృషపర్వుఁడు, విప్రచిత్తి ఇత్యాది. స్వర్భానువునకుఁ బ్రభయు, పులోమునకు శచియు, హయశిరునకుపదానవియు, వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠయుఁ బుత్రికలు. పులోమ, కాలకలు వైశ్వానరునకుఁ బుత్రికలై మారీచునకు భార్యలైరి. పులోమయందుఁ గల్గినవారు పౌలోములు (60000) కాలకయందలి సంతానము కాలకేయులు (1400) హిరణ్యపుర నివాసులు. శతహ్రదునకు మూషకుఁడు, హుండుఁడు కల్గిరి. సుందునివలనఁ దాటకి యందు మారీచుఁడు పుట్టెను. సంహ్రాదునకు గొప్ప దపః ఫలులగు నివాతకవచులనఁ బడు మూఁడుకోట్లమంది పుట్టిరి. వీరు మణిపతీపుర నివాసులు (విద్యార్థికల్పతరువు)

దానశౌండుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలియీవి కాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు.

దానహీనుడఁగురాజు. అం. అపరికాళములు 9 లో నొకటి: చూ, అపరికాళములు.

దానింబ. వై. వి.=దాడిమః*: చూ, రూ-దాడింబ. (దీని వేరు చెక్క కషాయము సేవించిన పేగులలోనుండెడు పొడుగైనపాములు పడిపోవును. లేఁతకాయ అతి సారాదులకు మంచిది.)

దానిమ్మ. వై. వి.=—వై—

దాపనము. సం. వి. అ. న. దండుగగొనుట.

దాపరము. దే. వి: చూ, రూ-డాపురము.

దాపరించు. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

దాపల. దే. వి. రూ-డాపల: చూ, సవ్యము.1.

దాపలించు. దే. అ. క్రి. రూ-డాపలించు. 1. చుట్టివచ్చు. భార. శల్యా. 2, ఆ. 267: చూ, వలగొను; 2. చుట్టుకొను: చూ, వేష్టించు.

దాపించు. దే. అ. క్రి: చూ, సమీపించు.

దాపితుఁడు. సం. విణ. రూ-దాయితుఁడు: చూ, సాధితుఁడు.

దాపు. దే. వి. 1 భయము: చూ, వెఱపు; 2. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; స. క్రి. 3. చెక్క: చూ, వాలు. 1.

దాపురము. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

దాపురము. దే.వి: చూ, రూ-డాపురము.

దాప్యము. సం. విశే. దండుగఁగొనఁదగినది.

దాబ. వా. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

దామని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).=దామెన: చూ, సూత్రము. 1.

దామము. సం. వి. న్. పుం, న. 1. తలుగు: చూ, సూత్రము. 1; 2. హారము: చూ, భూషణము. 2.

దామర. దే. వి. 1. ఉరిత్రాడు. వసు. 4, ఆ. 132: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, రూ-దామెర.

దామెన. వై. వి.=దామనీ. పెక్కు తలుగులుగల నిడివిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

దామెర. దే. వి. రూ-పలుదామెర. మండలాకారకుష్ఠవ్యాధి: చూ, మండలము. 3.

దామోదరాయనమః. అం. శమదమాది షట్కసంపత్తివలనసంస్కరింపఁబడిన శుద్ధమనస్సుచేఁ బొందఁదగిన వస్తువుకొఱకు నమస్కారము: చూ, ఓమ్.

దామోదరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు. (తులసీమాలిక యుదరమందు గలవాఁడు): చూ, విష్ణువు. 1.

దాయ. వై. వి.=దాయాదః. 1. సగోత్రుఁడు: చూ, సంగధుఁడు. 2. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు.

దాయఁగట్టు. దే. స. క్రి: చూ, ఉట్టుకట్టు.

దాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచుకొనఁదగిన తండ్రిసొత్తు: చూ, విత్తము. 1; 2. ఈవి: చూ, వితరణము; 3. అరణము: చూ, హరణము; 4. కట్నము: చూ, లంచేము; 5. ఉల్లకుట్టుమాట: చూ, శబ్దము. 2; దే. వి. (1) ఆపద: చూ, విపత్తు; (2) పాచికలు గవ్వలు మొదలైనవాని యందలి పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; (3) గవ్వలాట: చూ, వ్యవహారము. 4.

దాయాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=దాయ. 1. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు; 2. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

దాయి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్) 1. ఇచ్చేవాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు; దే. వి. (1): చూ, డాకలి; వై. వి. (2).=ధాత్రీ: చూ, రూ-దాది; వా. క్రి. (3) దాఁచు.

దాయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డాయు.

దార. సం. వి. అ. పుం. బ. 1. అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య; వై. వి.=ధారా. (1) త్యాగము: చూ, వితరణము; (2) కత్తియంచు: చూ, వాదర; (3): చూ, నీటిచేలు. పా. 4, ఆ. 16; దే. వి. (4) క్రమము: చూ, విధము. 1.

దారకర్మ. సం. వి. న్. న: చూ, వివాహము.

దారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2. కృష్ణునిసారథి: చూ, సారథి; విశే. 3. చీల్చువాఁడు: చూ, విదారకుఁడు. [వెల. 1.

దారణ. వై. వి.=ధారణ. క్రియము: చూ,

దారణము. సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ, రూ-విదారణము.

దారదము. సం. వి. అ. పుం. 1. స్థావర, విష భేదము: చూ, హాలాహలము; 2. పాదరసము: చూ, సూతము; 3. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 4. కడలి: చూ, సముద్రము; 5. రూ-దరదము: చూ, హింగుళము.

దారపదము. పా: చూ, ఆరూఢము.

దారబందము. వై. వి.=ద్వారబంధః. రూ-దోరము. దువారము: చూ, వాకిలి.

దారము. దే. వి. 1. చౌర్యము: చూ, ముచ్చిలి; 2. నూలిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

దారముగట్టుట. జా. నాదినాదసిన వానింగూర్చి నీవేదారముఁగట్టితివాయనుట (నీవేపుస్తికట్టి

తినాయనుట. (పు స్త్రీ=దారముతోఁగూడినది, మంగళసూత్రము; స్వాధీనము చేసికొనుట, మంగళసూత్రముగట్టుట. "ఏవారును మనము దారముగట్టితిమని మీఁదచూపు చూడరాదు." (ధర్మజరాజసూయము)

దారి. పై. వి. 1.=ద్వార్. చేనుప: చూ, మార్గము. 1; 2.=ధారా. రూ-దోరి. కత్తియంచు: చూ, వాదర; 3.=ధారీ. ధరించువాఁడు; 4. రూ-తారి: చూ, సూత్రధారుఁడు; వా. 5. గతి, దిక్కు. "నాకేమిదారి."

దారించు. సం. స. క్రి. చీల్చు: చూ, విదారించు.

దారితము. సం. విణ. విదారితము, చీల్పఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

దారిదారి. వా. విణ: చూ, దారి. 4. [ముచ్చు. 1.

దారిదొంగ. వా. వి. ఎడతోవకాఁపరి: చూ,

దారిద్ర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, బీదతనము.

దారిపన్ను. వా. వి: చూ, సిస్తు. 1.

దారిలేమి. వా. వి. అధ్వానము, అమార్గము, నిర్జనత్వము. [పురుగు.

దారుకీటము. సం. వి. అ. పుం. ఘుణము: చూ,

దారుణము. సం. వి. అ. పుం. 1. భయానకరసము; చూ, రసములు; విణ. 2. భయంకరము: చూ, రసములు; వా. 3. చెప్పనలవి కానిది; 4. ఊహింప తరముకానిది; 5. వ్రాయనలవికానిది.

దారున. దే. ద్రి. క్రి. విణ. తటాలున. కళా. 3, ఆ. 67: చూ, వేగము. 3.

దారుపురుషన్యాయము. పా. కఱ్ఱమొద్దునుజూచి మనుష్యుఁడని భ్రమపడినరీతి.

దారువు. సం. వి. ఉ. న. 1. కొయ్య: చూ, వంటచెఱకు; 2. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 3. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1.

దారుహరిద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మ్రానిపసుపు. [డువు. 1.

దారుహస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తెఁ

దారేషణము. అం. ఇషణత్రయమందొకటి: చూ, ఇషణము. (చూ, త్రయము)

దారోగా. వా. వి. పై యధికారి. [శక్తి. 1.

దార్ఢ్యము. సం. వి. అ. న. దిటవు: చూ,

దార్వాఘాతము. సం. వి. అ. పుం. వడ్లంగిపిట్ట: చూ, శతపత్రికము. 4

దార్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మ్రానిపసుపు*; 2: చూ, బెండ *; 3. అడవికంద*: చూ, సూరణము.

దార్వీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, బెండ*; 2. మ్రానిపసుపున పండిన అంజన విశేషము: చూ, రసాంజనము.

దాలి. దే. వి. పాలుకాఁచుటలోనగువానికిపేర్చిన పిడకలపోగు (గుంట). "పాలదాలి."

దాలిగుంట. దే. వి. పాలుమొదలగునవికాఁచు గుంట, తంపి: చూ, రంధ్రము. 1. "కుక్క దాలిగుంటసామ్యము"

దాల్చిని. వా. వి. రూ-దాచిని. సుగంధద్రవ్యములలో నొకటి: చూ, రాజార్హము.

దావంతము. దే. వి. దుఃఖము: చూ, శోకము.

దావము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడవి: చూ, విపినము; 2. కాఱుచిచ్చు: చూ, వహ్ని. 1.

దావరడంగి. దే. వి: చూ, రూ-డావరడంగి.

దావరము. దే. వి: చూ, రూ-దాఁపరము.

దావరి. దే. విణ. రూ-దావరీఁడు. వీరుఁడు: చూ, శూరుఁడు.

దావరీఁడు. దే. విణ. (దావరి + ఈఁడు)-పై-.

దావా. దే. వి. 1. చౌర్యము: చూ, ముచ్చిలి; వా. వి. 2. వ్యాజ్యము.

దావికము. సం. విణ. రూ-దేవిక. దేవికయను నది: చూ, నది. [చూ, తృణము. 1.

దాశపురము. సం. వి. అ. న. కయివడిముస్తె*:

దాశార్హుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దాశేరకము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేశము: చూ, దేశము.

దాసనము. దే. వి. జప*: చూ, హయజీవన మారకము. (దోహదశాస్త్రరీత్యా—అర్థి కము, కల్లు, రేఁగుపండ్లు, మాంసము మొదట నేసిన విశేషముగా ఫలించును): చూ, దోహద శాస్త్రము. [దాశపురము*.

దాసపూరము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ—

దాసరయ్య. వై. వి. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4.

దాసరి. వై. వి.=దాస, దాసేర. రూ—దాహరి. విష్ణుసేవకుఁడైన శూద్రుఁడు: చూ, సాతాని.

దాసరికొయ్య. ద్వ. వి. ఒకానొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

దాసరిగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, దాసరయ్య.

దాసరిపాము. ద్వ. వి. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము.

దాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పనిచేయుట కేర్పాటైనదాసి, వెలకుఁగొన్న పనికత్తె, ఉం పుడుకత్తె (అనియు): చూ, పరిచారిక; 2. కాకిదొండ*: చూ, రక్తఫల; 3. నల్ల గోరంట*: చూ, మహాసహా; 4. పిన్నవర గోఁగు*: చూ, పీలువు; అం. 5. మహాదాన ములు 16 లో నొకటి: చూ, దానములు (చూ, మహాదానములు.2.); 6. మహాదానము లు 16 లో నొకటి: చూ, దానములు (చూ, మహాదానములు2.); 7 ఐశ్వర్యములు 8 లో నొకటి: చూ, ఐశ్వర్యములు; 8. శృంగార నాయికలు 8 కి సహాయులుగనుండెడు ఎన మండ్రిలో నొకతె: చూ, నాయికలు.

దాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వెలకుఁగొన్న పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2. అడుగు పుట్టువు: చూ, శూద్రుఁడు; 3. జ్ఞాని: చూ, విద్వాంసుఁడు; 4. రూ—దాశుఁడు. చేఁపలఁ బట్టుజాలరి: చూ, వలఁతేఁడు. (ఈయర్థమున నిది శకారోపధముఅగు)

దాసేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శంతనుని పెం డ్లాము; చూ, భార్య.

దాసేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు. రూ—దాసేరుఁడు, వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుఁ డు; విణ. 2. రూ—దాసేరుఁడు. దాసికిఁబు ట్టినకొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

దాసేరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. విణ.—పై—.

దాస్యము. సం. వి. అ. న. 1 =సేవనము. కొలు వు: చూ, సేవ; అం. 2: భక్తిలక్షణములలో నొకటి: చూ, భక్తిలక్షణములు.

దాహకుఁడు. సం. విణ. కాల్చువాఁడు.

దాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాలుట: ఓ షము; 2.=దగ. దప్పి: చూ, పిపాస.

దాహరి. వై. వి.=దాస: చూ, దాసరి.

దాళవా. వా. వి: చూ, దాళువా.

దాళా. దే. వి. 1. పడియొక్కు గొప్పువ త క్కువలు: రూ—దాళవా—దాళువా—దాళ్వా; వై. వి. 2. నెయ్యి నూనె మొదలగునవి తీయు పాత్రములనుగాని అవియుంచియున్న పాత్ర ములనుగాని సరియెత్తుగాలను దడతట్టనుంచి తూఁచుట: వడ, దాళవా—రూ—దాళువా— దాళ్వా.

దాళాలు. అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.

దాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సెనగలులోనగువాని పప్పు. [దాడింబ.

దాళింబ. వై. వి.=దాడిమః*: చూ, రూ—

దాళిమ్మ. వై. వి.=—పై—

దాళీకుఁడు. దే. వి. కార్యకర్త. వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుఁడు.

దాళు. దే. వి. వర్ణభేదము. "పసుపుదాళు"

దాళువ. వై. వి.=తాలు: చూ, సెలవి.

దాళువా. దే. వి. రూ—దాళవా. దాళ్వా. శర దృతువు మొదలుకొని నీరాసరానుపండెడు

పల్లపుపంట: చూ, పిక్కారు; వా. 2: చూ, రూ-దాళా. 1; 3: చూ, రూ-దాళా. 2.
దాళ్వా. దే. వి.—పై.—

ది

ది. దే. అప. సంబంధమును దెలుపునది. "నాది, నీది, వానిది, వీనిది" మొ. దీనికిబహువచనమున వి "నావి, నీవి, వానివి, వీనివి" మొ.
దింకలు. అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.
దించే. దే. పే్రి: చూ, రూ-డించే.
దింటెన. దే. వి. రూ-గింటెన *: చూ, విష్ణుకాంత.
దిండడ. దే. వి. అడ్డముగానమర్చిన దారువు: [రూ-దిండీడ.
దిండీడ. దే. వి.—పై.— [కట్టినవాఁడు.
దిండీఁడు. దే. విశ. (దిండు + ఈఁడు) కాసె
దిండు. దే. వి. రూ-దిండు. 1. నిడుపాటిగుండ్రపు తలగడ: చూ, లోడు; 2. నిడుపాటిగుండ్రపుతలగడ వలె చెక్కఁబడిన మాను: చూ, పాపటము; 3. మెఱుఁగుబిళ్లలో నగునవి యంటించెడు ఱాళ్లపనివాని సానతిరుగుడు కొయ్య; 4. దట్టి: చూ, వస్త్రము; 5: అడపట్టె-అడ్డపట్టె, అడ్డమాను.
దిందిం. దే. వి. మృదంగరవము. రూ-దిమిదిమిదిమును: చూ, స్వరము. 2.
దింపు. దే. వి: చూ, రూ-డింపు.
దింపులువోవు. దే. అ. క్రి: చూ, వేగ్రిలాడు.
దికామొగము. వై. విశ. రూ-దిక్కమొగము: చూ, భయదు్రితుఁడు.
దిక్కమొగము. వై. విశ.—పై.—విజ. 3, ఆ. 159. [ఆ. 37.
దిక్కామొగము. వై. విశ.—పై.—పా. 5,
దిక్కు. సం. వి. శ్. స్త్రీ. 1.=దిస్స-దెస. రూ-దెశ-దిశ: చూ, హరిత్తు; 2. చేరుగడ: చూ, శరణము. వై. వి. (1)=దిక్కు. (చూ, దిక్కు.1): చూ, హరిత్తు; (2) ఆశ్రయము: చూ, పాప్రిపు. 2; వా. (3) గతి, దారి. "నీవేనాకుదిక్కు"
దిక్కుమాలినతనము. వా. వి: ఎక్కటి, ఎగ్గతము, ఒంటరిపాటు, ఒంటి, ఒంటిపాటు, ఒంటికంటిగొయుడు. (సం. ప).— అసహాయత, అసహాయము, ఏకాంతము, ఏకము, ఏకలము.
దిక్కులు. అం. 1. తూర్పు, దక్షిణము, పడమర, ఉత్తరము(4); 2. తూర్పు, ఆగ్నేయము, దక్షిణము, నైరృతి, పశ్చిమము, వాయవ్యము, ఉత్తరము, ఈశాన్యము. (8)
దిక్చక్రము. పా. భూమ్యాకాశములు కలిసినట్లు కనుపించుగీత (హారైజన్)
దిక్చారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=దిచ్చేరి: చూ, అంకులాఁడి. [పాలుఁడు.
దిక్పాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఆశా
దిక్పాలకులు. అం: చూ, దిగధిపతులు.
దిక్పాలపట్టణములు. అం. అమరావతి, తేజోవతి, సంయమన, కృష్ణాంగన, శ్రద్ధావతి, గంధవతి, అలక, యశోవతి (8)
దిక్పాలభార్యలు. అం. (దిక్పాలుగభార్యలు) శచీదేవి, స్వాహాదేవి, శ్యామలాదేవి, దీర్ఘాదేవి, కాళికాదేవి, అంజనాదేవి, చిత్రరేఖ, పార్వతీదేవి. (8)
దిక్పాలవాహనములు. అం. ఐరావతము, తగరు, మహిషము, నరుఁడు, మొసలి, లేడి, గుఱ్ఱము, వృషభము. (8)
దిక్పాలాయుధములు. అం. వజ్రము, శక్తి, దండము, కుంతము, పాశము, ధ్వజము, ఖడ్గము, త్రిశూలము. (8)
దిక్స్వస్తికము. అం. కరణములు 108 లో నొకటి: చూ, కరణములు.

దిగ. దే. అప. దిగువశబ్దమునకు వృత్తియందు ఆదేశముగా వచ్చినరూపము. (వృత్తియందు ఇది అర్థవిశేషముల నిచ్చుచున్నది. "దిగఁబోఁత. దిగఱోఁజే")

దిగంతము. సం. వి. అ. న. దిక్కులకొన, కరిశోలుకము: చూ, హరిత్తు.

దిగంతరము. సం. వి. అ. న. దిక్కులనడిమిచోటు, కీశము: చూ, హరిత్తు.

దిగంబరాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

దిగంబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాఁడు: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, భైరవుఁడు; విణ. 3: అవాససుఁడు, ఋషి, కాకరూకుఁడు-రూ-కాకలూకుఁడు, కీశుఁడు, గోరంకువు, నగ్నుఁడు. (తె. ప).—అంగమొలవాఁడు, దిసమొలవాఁడు-రూ-దిస్సమొలవాఁడు, బట్టఁగట్టనివాఁడు, బిత్తలి-బిత్తిలి. (చూ, బిత్తలి.)

దిగఱోఁజే. దే. వి. కుట్టూపిరి.

దిగఁదీయు. దే. స. క్రి. 1. దృష్టిదోషము మొదలైన వానికి ఉప్పుమిర్చిలోనగువాని చుట్టివేయు: చూ, సురాళించే; వా. 2. క్రిందకులాగు.

దిగఁదుడుచే. దే. స. క్రి.—పై.—

దిగఁదుడుపు. దే. వి: చూ, సురాళము.

దిగఁదాగ్రివు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, దిగు. 4;స. క్రి. 2. విడుచే. భార. అర. 7, ఆ. 480: చూ, విసర్జించే. 4.

దిగఁజోఱు. వా. అ. క్రి: చూ, చిలుకు. 11.

దిగఁబోఁత. దే. వి. దిగువకు వ్యాపించేట.

దిగఁబడు. ద్వ. అ.క్రి.రూ-డిగఁబడు.1: చూ, దిగు. 4. స్వా. 4, ఆ. 20; 2. అడఁగుఱలక్ష్మీ. 5, ఆ. 52: చూ, స్రుక్కు. 4; 3.. జోఱు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 66: చూ, సల్లు. 2.

దిగదిగ. దే. వి. వచ్చుట, పోవుట, విసరుట, మెఱయుట లోనగువాని యందగు ననుకరణము (శ. ర.): చూ, హూహూ.

దిగధిపతులు. అం:ఇందుర్రి. డు, అగ్ని, యముఁడు, నైర్తృతి, వరుణుఁడు, వాయువు, కుబేరుఁడు, ఈశానుఁడు. (8) [విస్జంచే.

దిగనాడు. దే. స. క్రి. రూ-దిగ్గనాడు: చూ,

దిగవిడుచే. దే. స. క్రి.—పై.—

దిగసన. దే. ఒ్రి. క్రి. విణ. దిగువగా.

దిగు. దే. అ. క్రి. రూ-దివు. 1. మీఁదనుండి క్రిందకువచ్చు; 2. ప్రయాణమైపోవునపుడు దారిలోవిడుచే; 3. దిగుమతియగు; 4: రూ-దివు, ఎరఁగు-రూ-ఎఱఁగు, డిగఁదా్రివు-రూ-డిగ్గఁదా్రివు-దిగఁదా్రివు-దిగ్గఁదా్రివు-డిగఁబడు-రూ-దిగఁబడు, డిగు-రూ-డిగ్గు-దిగ్గు. (సం. ప).—అవతరించే, అవతరిల్లు.

దిగుచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-డించే.

దిగుట. వా. వి. (సం. ప).— అవతారము, అవరోహణము, అవరోహము.

దిగుడు. దే. విణ. రూ-దిగ్గుడు-దిగువాయి. 1. ఆనతము: చూ, భుగ్నము. 1; 2. న్యూనము: చూ, వెలితి. [వాటు.

దిగుదల. ద్వ. వి. (దిగుడు + తల): చూ, దిగు

దిగుమతి. దే. వి. (ఓడలోనున్నసరకును రేవునందు) దించేట. [(అనియు):చూ,వెఱపు.

దిగులు. దే. వి. బ. గుండెయదరు, భయము

దిగులుపడు. ద్వ. అ. క్రి: దిగులొందు.

దిగులుపాటు. ద్వ. వి: దిగులుపడుట.

దిగులొందు. ద్వ. అ. క్రి: దిగులుపడు.

దిగువ. దే. అవ్య. 1: చూ, క్రింద; దే. వి. 2: చూ, దిగువాటు; విణ. 3. క్రిందైనది.

దిగువాటు. ద్వ. వి. (సా. 1, ఆ. 124): అడుగు-రూ-అడ్గు, డిగువ-రూ-దిగువ, దిగుదల, పాదు. (సం. ప).— అధోభాగము, తలము.

దిగువాయి. దే. విశ: చూ, రూ-దిగుడు.
దిగువాఱు. దే. అ. క్రి. (దిగుడు + పాఱు) 1. మీఁదినుండి క్రిందికిపడు; 2: చూ, స్రవించు. స్వా. 3, ఆ. 9.
దిగ్గదాఁకు. దే. అ. క్రి: చూ, దిగు. 4.
దిగ్గజభార్యలు. అం. అభ్రము, కపిల, పింగళ, అనుపమ, తామ్రపర్ణి, శుభ్రదంతి, అంగన, అంజనావతి. (8)
దిగ్గజములు. అం. ఐరావతము, పుండరీకము, వామనము, కుముదము, అంజనము, పుష్పదంతము, సార్వభౌమము, సుప్రతీకము (8): చూ, హస్తి. [గము. 3.
దిగ్గన. దే. ద్రి. క్రి. విశ. చటాలున: చూ, వే
దిగ్గనాడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దిగనాడు.
దిగ్గియ. నై. వి.=దీర్ఘికా: చూ, రూ-డిగియ.
దిగ్గు: చూ, రూ-డిగ్గు.
దిగ్గుడు. దే. విశ: చూ, రూ-దిగుడు.
దిగ్గున. దే. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, రూ-దిగ్గన.
దిగ్గురను. దే. అ. క్రి. (దిగ్గు + అను) భయముచే హృదయము దిగ్గురను. (సంధియందువర్ణాధిక్యము) [చూ, సస్యము.
దిగ్గోలు. దే. వి. కోయుపైరునకు ముందు పైరు:
దిగ్ధము. సం. వి. అ. పుం. 1. లిప్తకము, విషము పూసినబాణము: చూ, బాణము. 1; విశ. 2. పూయఁబడినది: చూ, లిప్తము.
దిగ్బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత కట్టేడు దిక్కులకట్టు: చూ, మంత్రము. 1; 2: చూ, సాలెపురుగు.
దిగ్బలము. అం. షడ్బలములలో నొకటి (బుధగురులు తూర్పుదిక్కున లగ్నగతులై బలవంతులగుదురు. రవికుజులు దక్షిణదిక్కున లగ్నమునకు దశమస్థానగతులై బలవంతులగుదురు. శనిపశ్చిమదిక్కున లగ్నమునకు సప్తమమందుండి బలవంతుఁడగు. చంద్రశుక్రులు ఉత్తరదిక్కున లగ్నమునకుఁజతుర్థమందున్నవారై బలవంతులగుదురు. ఏగ్రహము లెక్కడ దిగ్బలవంతులని చెప్పఁబడెనో తత్సప్తమస్థానమందు దిగ్బలశూన్యులగుదురు. పైనఁజెప్పఁబడిన స్థానములుగాక ఇతరచోట్లనున్న యెడల త్రైరాశికమువలన దిగ్బలసాధనము చేయవలయును): చూ, షడ్బలములు.
దిగ్భ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1.=దిమ్మ. దిక్కులతబ్బిబ్బు: చూ, హరిత్తు; వా. 2. భ్రమమునొందుట, త్రిప్పు: చూ, విహారము. 1.
దిచ్చ్వేరి. నై. వి.=దిక్చారిణీ: చూ, అంకులాఁడి.
దిచ్చెమొగము. ద్వ. విశ. అదృశ్యము: చూ, కంచుమెంచు.
దిట. నై. వి.=దృఢ. రూ-దిట్ట. దార్ఢ్యము. భాగ. 3. స్కం. 693; చూ, శక్తి. 1.
దిటము. నై. వి.=దృఢ. (రూ-దిటవు-దిట్ట-దిట్టము) 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము; 2. దృఢము: చూ, స్థిరము; దే. విశ. 3. పెచ్చు: చూ, హెచ్చు. 2. [దేశ్యమని శ.ర.)
దిటవరి. నై. వి.=దృఢ: చూ, రూ-దిట్టఁడు.
దిటవు. నై. వి. 1.=దృఢ. దార్ఢ్యము: చూ, శక్తి. 1; విశ. 2.=దృఢ: దృఢము: చూ, స్థైర్యము.
దిట్ట. నై. వి. 1.=దృఢ: చూ, రూ-దిట; విశ. 2: చూ,సమర్థుఁడు. ఆచ్చ. సుం,కాం. 167; 3.=దృఢః: చూ, రూ-దిట్టఁడు; 4. దార్ఢ్యముకలవాఁడు; 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.
దిట్టఁడు. నై. విశ.=ధృష్టః. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 65: ఉటంకి-రూ-ఉటంకు, ఉక్కు, ఉక్కుతునియ, ఉరియ-రూ-ఉటియ, గడుసరి, గద్దటీకాఁడు, గాళకుఁడు, గుండా, తుటారికాఁడు, దంట, దట్టుఁడు, దిటవరి-దిట్ట-రూ-దిట్టఁడు-దిట్టరి, పెంకి, రణపెంకి,

(సం. ప).—అతిధృతి, అదీనుఁడు, ఏకాగ్రుఁడు, ధీరుఁడు, ధృష్టుఁడు, ధైర్యశాలి: (చూ, హంవీరుఁడు. 2)
దిట్టము. వై. వి. 1. నిర్ణయము: చూ, సత్యము. 1; 2.=ద్రిఢిమ-ద్రఢిష్ఠ: చూ, రూ-ఠిట.
దిట్టరి. వై. విణ.=దృఢ: చూ, దిట్టఁడు.
దిడ్డి. దే. వి. 1. గవనిలోనగునానిచ్చిక్క-నుండు వాకిలి: చూ, వాకిలి (చూ, సదనము. 1.); 2. చిన్నవాకిలి: చూ, వాకిలి (చూ, సదనము. 1.) [దిడ్డి. 2.
దిడ్డిగంత. వా. వి. పెరటిగుమ్మము: చూ,
దిడ్డివాకిలి. వా. వి.—పై.— [న్యక్షము.
దితము. సం.విణ. నఱకఁబడినది. దాతము: చూ,
దితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అసురులతల్లి: చూ, మాత. 1; 2. నఱకుట: చూ, హతి.
దితిసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దైత్యుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దిద్దు. దే. స. క్రి. 1. దండించే. కళా. 2, ఆ. 34: చూ, శిక్షించే; 2: చూ, సవరించే. కళా. 3, ఆ. 174; వా. 3. బొట్టుదిద్దు; 4. అక్షరములుదిద్దు.
దిద్దుగడ. దే. వి. (రూ-దిద్దుడు-దిద్దుపాటు-దిద్దుబడి)
దిద్దుడు. దే. వి.—పై—
దిద్దుపాటు. దే. వి.—పై.—
దిద్దుబడి. దే. వి.—పై.— (వాంఛ.
దిదృక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూడనిచ్ఛే: చూ,
దిదృక్షువు. సం. విణ. ఉ. చూడనిచ్ఛేగలవాఁడు: చూ, వాంఛితుఁడు.
దిధక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాలువనిచ్ఛే: చూ, వాంఛ. (చూ,వాంఛితుఁడు.
దిధక్షువు. సం. విణ.ఉ. కాలువనిచ్ఛేగలవాఁడు:
దిధిషువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. మాఱుమనువుది: చూ, భార్య; ఉ. పుం. 2. మాఱుమనువుదాని మగఁడు: చూ, భర్త. 1.

దినకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
దినగోల. వా. వి: చూ, దినబత్తెము.
దినదినము. వా. సం. వి. ప్రతిదినము: చూ, వాసరము.
దినప్రణి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.
దినబత్తెము. వా. మి. వి. (దినము + బత్తెము) ప్రతిదినమునను ఇచ్చేడుబత్తెము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 19: చూ, పాదము (1). [అతుది.
దినభవము. సం. వి. అ. న. నాఁటిది: చూ,
దినభాగములు. అం. రౌద్రము, శ్వేతము, మైత్రము, శారభటము, సావిత్రము, విజయము, గాంధర్వము, కుతపము, రౌహిణేయము, విరించము, సోమము, నిర్వృతి, మహేంద్రము, వరుణము, భటము. (15)
దినమణి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.
దినము. సం. వి. అ. న. 1. పగలు (12 గంటల కాలము): చూ, వాసరము; వా. 2. పగలురాత్రికలసినకాలము(24గం.కాలము):చూ,వాసరము; 2. ఇంగ్లీషు నెలలోనితారీఖు: చూ, రోజే; 4. సౌరమాసమందలి ఒకదినము, తిథి: చూ, వాసరము; వా. 5. తద్దినము. "నేఁడుమాతండ్రిగారిదినము."
దినవెచ్చము. వా. మి. వి. (దినము + వెచ్చము.) ప్రతిదినమును జరిగెడు వ్యయము. పాండు.3, ఆ. 16: చూ, వెచ్చము. 2.
దినసరి. దే. వి. ఒకరకమువరి: చూ, సస్యము.
దినసరులు. దే.వి. ఒకరకమువడ్లు:చూ,ధాన్యము.
దినుసు. దే. వి. రూ-దినుస్సు. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 2. వస్తువు: చూ, సరకు. 2.
దినాంగములు. అం. తిథి, వారము, నక్షత్రము, యోగము, కరణము (5): చూ, పంచాంగములు. [లము.
దినాంతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాయంకా
దినారి.వై.వి.=దీనారః.వర హా:చూ,లోహము.1.

దినుసు. దే. వి: చూ, రూ-దినసు. 1—2; 3. రీతి: చూ, విధము. 1.

దినుస్సు. దే. వి. రూ-దినుసు. 1. వస్తువు. కళా. 6, ఆ. 83: చూ, సరకు. 2; 2. రీతి: చూ, విధము. 1. [కాం. 332.

దిన్న. దే. వి: చూ, రూ-జిన్న*. అచ్చ. యు,

దిబదిబ. వా. వి. నడమట కొట్టుట లోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహా.

దిఁబుక్కున. వా. ద్రి: చూ, దిబ్బున.

దిబ్బ. వై. వి.=ద్వీప. 1: చూ, తిన్నె. 2; 2. మెరక నేల: చూ, భూమి. 1; 3.=ద్వీప. కుప్ప: చూ, రాశి. 1.

దిబ్బడము. దే. వి: చూ, రూ-దబ్బడము. 1.

దిబ్బు. వా. వి. రూ-దిమ్ము: చూ, దబ్బు. 4.

దిబ్బున. వా. ద్రి: చూ, దబాలున.]శము.

దిబ్బెము. వై. వి.= దీపము: చూ, స్నేహా

దిబ్బెమెత్తుట. జా. దీపముతోఁ బ్రమాణముచేయుట. "దిబ్బెమెత్తఁగవచ్చె నబ్బురంబగు కల్మి మేరమీఱినరీతి మెలఁగఁ డనుచు" (పాండురంగమాహాత్మ్యము.)

దిమాకు. వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 3. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. (ధిమాకుఅనియు)

దిమిదిమి. దే. వి. 1: చూ, రూ-దిందిం; 2. మద్దెలమ్రోఁత యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహా.

దిమిస. వా. వి: రూ-దిమ్మిస-దిమ్మెస, గట్టన, (సం. ప).—ఘట్టన.

దిముకు. దే. వి: చూ, దిమిదిమి.

దిమ్మ. వై. వి. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; 2.=ద్వీప. కుప్ప. దిబ్బ. అచ్చ. బాల, కాం. 121: చూ, రాశి. 1; వా. 3.=దిగ్భ్రమ. దిగ్భ్రమనొందుట, భ్రమము: చూ, విహారము. 1.

దిమ్మరి. వై. విశ.=ధీక్షర. (దిమ్మ + అరి) రూ-డిమ్మరి. 1. భ్రమకలవాఁడు: రూ-దిమ్మరీఁడు; 2. భ్రమకలది: చూ, స్త్రీ; 3. మత్తుకలవాఁడు. రూ-దిమ్మరీఁడు: చూ, సోమరి; 4. మత్తుకలది: చూ, స్త్రీ.

దిమ్మరీఁడు. వై. విశ.=ధీహర. (దిమ్మరి + ఈఁడు.) 1: చూ, రూ-దిమ్మరి. 1. శశాం. 1, ఆ. 108; 2: చూ, రూ-దిమ్మరి. 3.

దిమ్మిస. దే. వి: చూ, రూ-దిమిస.

దిమ్ము. దే. వి. 1. గుంపు: చూ, సమూహము; వై. వి. 2: చూ, దిమ్మ. 3. సా. 2, ఆ. 99; 3. మత్తు: చూ, మదము. 1; వా. వి. 4: చూ, రూ-దిబ్బు.

దిమ్ముపట్టు. ద్వ. అ. క్రి.(దిమ్ము + పట్టు) 1. భ్రమగొను: చూ, పరిభ్రమించు; 2. మత్తుకొను: చూ, మబ్బుగొను.

దిమ్ముపడు. ద్వ. అ క్రి: చూ, పరిభ్రమించు.

దిమ్మె. దే. వి. 1. తామరదుద్దు: చూ, మిద్దె. 2. (చూ, పద్మము. 1.); 2. చిన్నచిన్న రాళ్ల గుట్ట: చూ, పర్వతము; 3. కొయ్యబిరడా: చూ, బిరడ.

దిమ్మెస. దే. వి. 1: చూ, రూ-దిమిస; 2. కానె వాని ఒకానొక కొఱముట్టు.

దిరదిర. దే. వి. తిరుగుట యందగు ననుకరణము: చూ, హాహాహా.

దిరసన. వై. వి.=శిరీషః. (రూ-దిరిసనము-దిరిసెనము-దిరిసెము-గిరిసెము)*: చూ, శ్యామవర్ణ.

దిరిసనము. వై. వి.=—పై—.

దిరిసెనము. వై. వి.=—పై.—

దిరిసెము. వై. వి.=—పై.—

దిద్దిర. దే. వి: చూ, రూ-దిరదిర. భార. ఆది. 4, ఆ. 38.

దిలాసా. వా. వి. ధైర్యము.

దిలీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాజు, 1.

దివటి. వై. వి.=దీపయష్టికా. [కాగడా: చూ, రూ-దివిటి.

దివటీ. వై. వి.=—వై.—

దివము. సం. వి. అ.న.=దివి. 1: చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; 3: చూ, దినము. 1-2-3-4.

దివసము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-దినము. 1-2-3-4. [వేల్పుఱేఁడు.

దివస్పతి. సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ,

దివాంధన్యాయము. పా. అందఱికి నిష్టమగుపగలు గుడ్లగూబకు అనిష్టముగా నుండుననురీతి.

దివాంధము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, పకినంపుఁబులుఁగు. [చూ, సూర్యుఁడు.

దివాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పగటివేలుపు:

దివాకీర్తి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, మంగలి: 2. మాలవాఁడు: చూ, మాల. 1.

దివాణము. వై. వి.=దేవాయనమ్. 1. దర్బారు: చూ, సభ. 2; 2. కచ్చేరి. పాండు. 1, ఆ. 109: చూ, సభ. 2.

దివాతపచంద్రన్యాయము. పా. పగటిచంద్రుని వలెఁ గాంతిహీనుఁడై యుండెననురీతి.

దివాను. వా. వి. ప్రెగ్గడ: చూ, మంత్రి 1.

దివాభీతము. సం.వి.అ.పుం. 1. గుడ్లగూబ: చూ, పకినంపుఁబులుఁగు; 2. కలువలకొలను: చూ, సరస్సు. 1.

దివాభీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; వా. 2. పనికిమాలినవాఁడు: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు.

దివాలా. వా. వి. వ్యవహారముచెడి కలుగునష్టము. "దివాలాకోరు."

దివావైజయికము. అం. అశ్వశాస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు.

దివ్. సం. వి. వ్. స్త్రీ. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; 2.=దివ్. రూ-దినము: చూ, స్వర్గము (నైకృతమనికొందఱు); 3. కొండనాలుక: చూ, రోగము (చూ, రసన); ఇ. పుం. 4: చూ, పాలపిట్ట; వా. వి. 5: చూ, దినము. 3. (దివి. 20-4-1937 సం॥రం).

దివిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేలుపు.

దివిటి. వై. వి.=దీపయష్టికా. కరదీపము. రూ-దివటి- దివటీ- దివిటీ - దివ్వటి - దివ్వటీ -దివ్విటి- దివ్విటీ-దివ్వెటి- దీటి- దీవటి-దీవిటి, దివియ-రూ-దివ్వియ-దివె-దివ్వె; తద్వి.—అగ్గిఁబోడి, ఇంగిలాయ, ఇలాయ-ఇలాయి, కరదివియ-కరదివ్వియ-కరదివ్వెఁ, కాగడ-కాగడా, కాలుదివియ,కోలదివియ-కోలదివ్వె, చేదివియ, చేనెలుఁగు, జిగతీజోతులు, జోంజేము-జోంజోము, దివియకోల-దివ్వెకోల-దివ్వెనకోల, నడదివియ, నిచ్చెనపంజే-నిచ్చెనపంజో, పగలొత్తులు, పెనుపంజే, మపాలు, మోఁబత్తులు; తద్వి.-(సం. ప.)— ఆకాశదీపము, కరదీపము, తిమోనుత్తు, దీపయష్టిక. (చూ, స్నేహాశము).

దివిటీ. వై. వి.=—వై.—సాంబ. తిర్య. 26.

దివిదారికొమ్మ. ద్వ. వి: చూ, ఒడ్డగ.

దివియ. వై. వి.=దీప. (రూ-దివ్వియ-దీవియ-దివె-దివ్వె-దివ్వ-దీబె-దిబ్బెము) 1. దీపికా. దీపము. సా. 3, ఆ. 27: చూ, స్నేహాశము; 2: చూ, రూ-దివిటి.

దివియకంబము. వై. వి.=దీపస్తంభః. దీపపుసెమ్మె. (రూ-దివెకంబము-దివ్వియకంబము-దివ్వెకంబము-దీవియకంబము): చూ, సెమ్మె.

దివియకోల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివిటి.

దివిషదుఁడు. సం. వి. ద్. పుం. (రూ-దివిషత్తు-ద్యుషత్తు-ద్యుషదుఁడు): చూ, వేలుపు.

దివు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దిగు. రాఘ. 2. ఆ. 86.

దివె. వై. వి.=దీప: చూ, రూ-దివియ. 1-2.

దివెకంబము. వై. వి.=: చూ, రూ-దివియకంబము. [ము: చూ, పెమ్మె.
దివెబారికొమ్మ. ద్వ. వి. దాసరుల దీపపుస్తంభ
దివోకసము. సం. వి. స్. పుం: చూ, రూ-దివౌకసము. [దివౌకసుఁడు.
దివోకసుఁడు. సం. వి. స్. పుం: చూ, రూ-
దివౌకసము. సం. వి. స్. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2. రూ-దివోకసము. చాతకము: చూ, వానకోయిల. [సుఁడు: చూ, దివిషదుఁడు.
దివౌకసుఁడు. సం. వి. స్. పుం. రూ-దివోక
దివ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1; వై. వి.(1.)=దీప. రూ-దివియ దీపము: చూ, స్నేహాశము ;(2.)=దీప. రూ-దివియ. కరదీపము: చూ, రూ-దివిటి.
దివ్యక్షేత్రము. పా. ఆక్షేత్రము: చూ, పుణ్యక్షేత్రము.
దివ్యచక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. సుగంధవిశేషము: చూ, రాజార్హాగు; విణ. 2. జ్ఞానదృష్టికలవాఁడు; 3. మంచికన్నులు గలవాఁడు; 4. గ్రుడ్డివాఁడు: చూ, రేచీఁకు. [బడి.
దివ్యదోహదము. సం. వి. అ. న: చూ, మొక్కు-
దివ్యము. సం. వి. అ.న. 1. మహావ్యవహారముల యందు జయింపఁదగిన సత్యము, బాస. (ఇది పంచవిధము.— : చూ, దివ్యములు.); 2: చూ, లవంగము; పుం. 3: చూ, ఉత్పాతము. 1; విణ. 4. దివియందుఁ బుట్టినది; 5. ఒప్పునది.
దివ్యములు. అం. తులాదివ్యము, అగ్నిదివ్యము, జలదివ్యము, విషదివ్యము, కోశదివ్యము. (5)
దివ్యవనములు. అం. మేరువునకుత్తరమున నందనము, తూర్పున చైత్రరథము, దక్షిణమున గంధమాదనము, పశ్చిమమునవైభ్రాజనమును గలవు: చూ, వనములు.
దివ్యాస్త్రమంత్రతంత్రప్రయోగ విస్తారప్రస్తావము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

దివ్యోపపాదుకుఁడు. సం. విణ. (స్వర్గమందుండు వారు దివ్యులు. తల్లి మొదలైనవారు లేకయే అయోనిజులై పుట్టువారు ఉపపాదుకులు) అయోని సంభవదేవాది.
దివ్వటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి.
దివ్వటీ. వై. వి.=:—పై.—విజ. 3, ఆ. 102.
దివ్వాఁబుపుఁబుగ్రివ్వ. ద్వ. వి. (దివ్య + ఆఁబుపు + పుగ్రివ్వ) మిడుత: చూ, శలభము.
దివ్విటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి.
దివ్విటీ. వై. వి.=—పై— [దివియ.
దివ్వియ. వై. వి.=దీప. దీపికా: చూ, రూ-
దివ్వియకంబము. వై. వి.=: చూ, రూ- దివియకంబము.
దివ్వియకోల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివియకోల.
దివ్వె. వై. వి.=దీప. దీపికా: చూ, రూ-దివియ. [బము.
దివ్వెకంబము. వై. వి.=: చూ, రూ-దివియకం
దివ్వెకోల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివియకోల. (ఇట్లు దివ్వెనకోల) [సాంబ. మాన. 47.
దివ్వెచేమురు. దే. వి: చూ, స్నేహము. 2.
దివ్వెటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి. సాంబ. తిర్య. 26. [బుగ్రివ్వ.
దివ్వెయార్పు. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివ్వాఁబుపుఁ
దివ్వెసుడి. ద్వ. వి. గోడయందు దీపము పెట్టు గూఁడు. [చూ, హరిత్తు.
దిశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దిస్స-దెస. దిక్కు-:
దిశలు. అం: చూ, దిక్కులు 8 + భూమ్యాకాశములు 2=(10) [టి: చూ, ఉపవీతములు.
దిశావదిశలు. అం. ఉపవీతములు 17 లో నొక
దిశ్యము. సం. విణ. దిక్కునందుఁబుట్టినది.
దిష్టము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి; పుం. 2: చూ, సమయము. 1; విణ. 3. ఉపదేశింపఁబడినది: ఆదిష్టము, ఉపదిష్టము.

దిష్టాంతము. సం. వి. అ. పుం. చావు: చూ, మరణము.

దిస. పై. వి.=నెక్. దిక్కు. రూ-దిస్స: చూ, హరత్తు [దూఱు: చూ, సెగ్గించే.

దిసంతడుచే. దే. స. క్రి. (దిసంతు + అడుచే)

దిసంతు. దే. వి. 1. దూఱు: చూ, నింద. 1; 2. అలరింత: చూ, హాస్యము. 1.

దిసంతుకొట్టు. దే. స. క్రి: చూ, దిసంతడుచే. స్వా. 3, ఆ. 108.

దిసంతులుకొట్టు. దే. స. క్రి—పై.—

దిసమొల. ద్వ. వి. రూ-దిస్సమొల: చూ, బిత్తల.

దిసమొలవాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, దిగంబరుఁడు.

దిసమొలవేల్పు. ద్వ. వి. రూ-దిస్సమొలవేల్పు. 1: చూ, శివుఁడు; 2. కాలభైరవుఁడు.

దిస్స. పై. వి.=: చూ, రూ-దిస.

దిస్సమొల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దిసమొల.

దిస్సమొలవాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, రూ-దిసమొలవాఁడు. పాండు. 1, ఆ. 213.

దిస్సమొలవేల్పు. ద్వ. వి: చూ, రూ-దిసమొలవేల్పు. 1—2.

దిస్సు. దే. వి. పాముబుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము (బుస్సు): చూ, హూహూ.

దీ

దీ. దే. అవ్య: చూ, రూ-డీ. [ఆ.91.

దీకు. దే. వి: చూ, రూ-డీకు. భార. విరా. 5,

దీకొను: చూ, రూ-డీకొను.

దీకోలు. దే. వి. రూ-డీకోలు: చూ, లూటీ. 4.

దీక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, శ్రద్ధ "ఏకదేక దీక్ష"; 2. యజ్ఞాది క్రియారంభమందు అనుష్ఠింపఁ బూనుకొనెడు ఆచార నియమము; అం. 3: చూ, గహీనతానములు.

దీక్షాంతము. పా: చూ, అవభృథము.

దీక్షించే. సం. అ. క్రి. దీక్షవహించే.

దీక్షితబ్రాహ్మణులు. పా. 1. సారస్వతులలోని రెండవతెగలోనివారు: చూ, ఆచార్యేఅను బ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.); 2. కన్యాకుబ్జులందలి పంచగౌడులలోని యొకానొకతెగవారు. వీరు యజుర్వేదులు ఆపస్తంబులునై యున్నారు: చూ, కన్యాకుబ్జులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దీక్షితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. సోమముగలయజ్ఞమునందు దీక్షవహించినవాఁడు.

దీటి. పై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి.

దీటు. పై. వి. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; దే. వి. 2. ఆక్రమణము: చూ, పురి. 4; విణ ఏ. 3. చక్కన: చూ, సరి. 11; స. క్రి. 4. సరిచేయు. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 86: చూ, సరిపెట్టు. [డుకొను. 3.

దీటుకట్టు. దే. అ. క్రి. పూర్ణమగు: చూ, మెం

దీటుకొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై.— భార. కర్ణ. 1, ఆ. 120; భార. విరా. 5, ఆ.34; స. క్రి. 2. సవరించే. హరిశ్చ. 4, ఆ. 215: చూ, సవరణించే; 3: చూ, సరిపోలు; [పే. 4. దీటుకొలుపు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 223.

దీదివి. సం. వి. ఇ. పుం, న. 1. అన్నము: చూ, సాదము. (1); పుం. 2. బృహస్పతి: చూ, వేల్పుటొజ్జ. [హోయనము. 2.

దీధితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కిరణము: చూ,

దీన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎలుక: చూ, మూషికము; విణ. 2. దీనురాలు: చూ, స్త్రీ.

దీనము. అం: చూ, దృష్టులు.

దీనారము. సం. వి. అ. పుం.=దీనారి. పైఁడినాణెము, గద్దియ: చూ, లోహము. 1.

దీనావస్థ. అం. గ్రహముల అవస్థలు 10 లో నొకటి. (శత్రుక్షేత్రమందున్న గ్రహము దీనావస్థను బొందును=రోగము, అనాచారము, విరోధముగలుగును): చూ, అవస్థలు.

దీనికి. దే. స: చూ, ఇంగులకు. 2.

దీనుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, బీదవాఁడు; 2. దర్పముడిగినవాఁడు; 3. భయపడిన వాఁడు: చూ, వెఱపరి; 4. దైన్యముకల వాఁడు, దరిజేసె: చూ, పాఱియిడి.

దీపకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. దీపము: చూ. స్నేహాశము; 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 4.=:చూ, దీమ ము. 2; విణ. 5. వెలిఁగించునది:చూ, వెలు తురు. 1; అం. 6. అర్థాలంకారములలో నొకటి (వర్ణ్యావర్ణ్యములకు ధర్మైక్యము. ఉదా.— "మదమున గజపతి బొల్చును. ప్రతాపమున భూపతిబొల్చును."): చూ, అలంకారము. 3; 7. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు. [నొకటి.

దీపకలికాన్యాయము. పా. న్యాయములలో

దీపపుకొడి. వా. మి. వి. కొడి: చూ, సిగ. 4.

దీపము. సం. వి. అ. పుం. 1.=దివ్వెము. రూ- ప్రదీపము. దీపిక: చూ, స్నేహాశము; 2. తీఁగె: చూ, లత. 1; 3. బయిరహాసము: చూ, వస్త్రము; 4:చూ, మయూరశిఖి*;అం. 5. షోడశోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు. [డా: చూ, దివిటి.

దీపయష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దివిటి, కాగ

దీపవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దీపపువత్తి: చూ, వత్తి. 2. [భము.

దీపవృక్షము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దీపస్తం

దీపశిఖ. సం. వి. అ. న. కోటి, దీపపుకొడి: చూ, సిగ. 4. [చూ, సెమ్మె.

దీపస్తంభము. సం. వి. అ. పుం.=దివ్వెగంటము:

దీపాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుఁడు: చూ, ముని. 1. [దేవతలను బూజించుట.

దీపారాధనము. పా. దీపమునువెలిఁగించి యిష్ట

దీపావళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకచతుర్దశికిమ ఱునాఁటి పండుగ (దీపములసమూహము): (చూ, బాణాసంచు) [స్నేహాశము.

దీపిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దీవియ. దీపము:చూ

దీప్తము. సం. విణ. 1. వెలిఁగినది, ద్యుతము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కాలినది, ఉపచి తము: చూ, ప్రజ్వలితము; 3. మండినది: చూ, ప్రజ్వలితము; అం. 4: చూ, ఆగమ ములు.

దీప్తావస్థ. అం. గ్రహముల అవస్థలు 10 లో నొ కటి (ఉచ్చయందున్న గ్రహము దీప్తావస్థ యందుండును.=వాహనము, ఐశ్వర్యము, రాజపూజ్యత, గౌరవము, ఆయుష్యము కలు గును): చూ, అవస్థలు. [తురు. 1.

దీప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కాంతి: చూ, వెలు

దీప్యకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. యవలబియ్యము: చూ, బియ్య ము; 3. నెమిలిజొట్టు: చూ, సిక. 4.

దీప్యము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-దీపము-దీప కము-దీపనీయ) ఓమము: చూ, యవాని.

దీమము. వై. వి. రూ-దీము. 1.=ధామ. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2.=దీపకః. వేఁటమృగ ములు పక్షులు లోనగునవి, దీపకము, దీము: చూ, వేఁటపిట్ట.

దీమసము. దే. వి. 1. ధైర్యము:చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉపాయము. భార, విరా. 2, ఆ. 91: చూ, వెరవు.

దీము. వై. వి.=దీపకః: చూ, దీమము. 2; స్వా. 4, ఆ. 22; 2.=ధామ. ఇల్లు. "దిక్కు దీములేదు": చూ, సదనము. 1.

దీర్ఘకోశిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏనుఁగుజెలగ: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.

దీర్ఘజంఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. బెగ్గురు: చూ, సారసము; విణ. 2. నిడుపాటిపిక్క గలది.

దీర్ఘదర్శి. సం. వి. న్. పుం. 1. పేదువరి: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. గద్ద: చూ, హరివాహనుఁడు; విణ. 3. దూరప్రయోచనకలవాఁడు.
దీర్ఘదేహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పందికొక్కు: చూ, మూషికము.
దీర్ఘపత్రము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లగలిజేరు: చూ, వర్షకేతువు. [రంభ. 2.
దీర్ఘపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి: చూ,
దీర్ఘపర్ణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శాలేయము: చూ, సదాప. [సర్పము.
దీర్ఘపృష్ఠము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ,
దీర్ఘమగు. మి. అ. క్రి. చాఁగు: చూ, పొడవగు.
దీర్ఘము. సం. విణ. నిడుద: చూ, పొడవు. 2.
దీర్ఘములు. పా. పొడవులు. ఆ, ఈ, ఊ, ఋూ, ఌూ, ఏ, ఐ, ఓ, ఔ (9)
దీర్ఘమూల.సం.వి.ఆ.స్త్రీ: చూ, తీఁగతుమిడి*.
దీర్ఘయష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, చిలుగు*.
దీర్ఘరాజము. సం. వి. అ.పుం. గుండ్రతుంగ*: చూ, తృణము. 1.
దీర్ఘవృంతము. సం. వి. అ. పుం. దుండిగము*: చూ, శోణకము. (శునకము.
దీర్ఘసురతము. సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ,
దీర్ఘసూత్రుఁడు. సం.విణ:చూ,చిరక్రియుఁడు.
దీర్ఘా. అం: చూ, ధారలు.
దీర్ఘాయువు. సం. వి. స్. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. మార్కండేయుఁడు; 3. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; 4. జీవకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; విణ. 5. పెక్కేండ్లుబ్రదుకువాఁడు: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, వృద్ధుఁడు. 1. (చూ, సరస్సు. 1.
దీర్ఘిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=డిగ్గియ–దిగ్గియ:
దీర్ఘైకరేఖావిశిష్టత్రిరేఖపాత్రిధి. అం: చూ, చిత్రివర్ణములు.
దీర్ణము. సం. విణ. 1. చీల్పఁబడినది:చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. భయపడినది: చూ,భీతము.
దీలు. దే. విణ. 1: చూ, డిల్లము; అ. క్రి. 2. దీలుపడు: చూ, రూ–డిల్లపడు.
దీలుపడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ–డిల్లపడు.
దీవటి. వై. వి.=: చూ, రూ–దివిటి.
దీవన. దే. వి: రూ–దీవెన, జే– జేజే–జోజో. (సం. ప).— ఆశాసనము, ఆశీర్వచనము, ఆశీర్వాదము, ఆశీస్సు, జయ, మంగళాశాసనము: (చూ, మంగళాశాసనము)
దీవనఁబ్రాలు. దే. వి. బ. అక్షతలు. షా. 2, ఆ. 36: చూ, సేసఁబ్రాలు.
దీవసము. దే. వి:చూ, రూ–దీమసము.1. భార. విరా. 3, ఆ. 137. [లంక. 1.
దీవి. వై. వి.=ద్వీపః. నీటినడిమిదిబ్బ: చూ,
దీవించు. దే. స. క్రి: జేజేపెట్టు, తిమ్మ్ర (సం. ప).— ఆశాసించు, ఆశీర్వదించు, జయపెట్టు: (చూ, మంగళముచేయు)
దీవిటి. వై. వి.=: చూ, రూ–దివిటి.
దీవియ. వై. వి.=దీపికా. రూ–దివ్వె. దీపము. భార. సౌ. 1, ఆ. 147: చూ, స్నేహాశము.
దీవికంబము. వై. వి.=దీపస్తంభః: చూ, రూ–దివియకంబము.
దీవె. వై. వి.=దీపికా: చూ, రూ–దీవియ.
దీవెన. దే.వి:చూ,రూ–దీవన. శశాం. 5,ఆ,156.
దీవెనకోల. దే. వి. 1. నతి: చూ, నమస్కారము; 2. ఒకానొకనతి: చూ, నమస్కారము.
దీవెనఁబ్రాలు. వై. వి. బ. మంత్రాక్షతలు: చూ, సేసఁబ్రాలు. (వాడుక.)

దు

దు. వా. వి. 1. సంబంధార్థమందు యుష్మదస్మచ్ఛబ్దములకు ఏకవచనమున వికల్పముగ వచ్చు ప్రత్యయము; 2. రూ–దూ. కుక్కను

పిలుచుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
దుంకము. దే. వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.
దుంగ. దే. వి. మ్రానిమొద్దు: చూ, మొద్దు.
దుండగము. వై. వి.=దౌష్ట్యం. 1: చూ, నేరము; 2. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము. 2; 3. కీడు. జై. 1, ఆ. 92: చూ, హాని. 2.
దుండగీఁడు. వై. విశే. (దుండగము + ఈఁడు) 1. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 2. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. అపరాధి: చూ, రూ-దుండెకాఁడు.
దుండటికము. వై. వి=: చూ, దుండగము.
దుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=దొండ*: చూ, రక్తఫల; దే.వి. (1) దొరసాని:చూ,రాజ్ఞి.
దుండిగము. వై. వి.=దుండుకః *: చూ, శోణకము.
దుండిలము. వై. వి.=—పై.—
దుండుకము. వై. వి.=—పై.—
దుండుబలి. దే. విశే: చూ, సోమరి.
దుండుబలితనము. దే. వి: చూ, చేండితనము.
దుండెకాఁడు. దే. వి. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. దుండగములుచేయువాఁడు: చూ, రూ-దుండగీఁడు. 3.
దుంత. దే. వి. దున్న: చూ, మహిషము.
దుంతరవుతు. ద్వ. వి: చూ, యముఁడు. [గము.
దుంజిలము. వై. వి.=దుండుకః*: చూ, దుండి
దుందుకము. వై. వి.=—పై.—
దుందునాభము. అం: చూ, శస్త్రములు.
దుందుభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాచికయందలి ఇత్తిగ: ఇత్తిగ, ఇద్దుగ (చూ, పట్టము); పుం. 2. భేరి: చూ, వీణె; 3: చూ, వరుణుఁడు; 4. ఒకానొక రక్కసుఁడు: చూ,రాక్షసుఁడు.1;అం.5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, అనద్ధవాద్యములు.
దుందుము. దే. వి. రూ-దుందుభు. చకారికారపుదివటీ. కళా. 8, ఆ. 10: చూ,నురుడు.
దుందుభు. దే. వి.—పై.—
దుంప. దే. వి. 1. ద్వివార్షికము. (గనసులోనగువానిగడ్డ) (చూ, ఏకబీజదళము): చూ, వేరు. 1; 2. నాఁగేటిగొడగ: చూ, లాంగలము. 1.
దుంపతీయుట. వా. వి. 1. గడ్డపెల్లగించుట; జా. 2. కొంపతీయుట;3.సమూలముపెల్లగించుట; 4. మాంసమును ఛేదించుట.
దుంపతెంపుం. జా.—పై.—
దుంపబచ్చలి. దే. వి. మట్టుబచ్చలి*: చూ, బచ్చలి. [చూ, సన్నరాష్ట్రము.
దుంపరాష్ట్రము. ద్వ. వి. రూ-దుంపరాష్ట్ర*:
దుంపరాష్ట్ర. ద్వ. వి.—పై.—
దుంపలుదంపలుచేయుట. జా. పడరానిపాట్లుపడుట, దుంపలుఅగు మెరకనేలలు పల్లపునేలలుగాఁజేయుట. "దుంపలు దంపలుచేసికొని వచ్చితిమి." (ధర్మజరాజసూయము)
దుంబాలా. వా. వి. పన్నులేనిది (ఋూనాము).
దుంబొడి. దే. వి. (దుమ్ము + పొడి) (మెంతిజీలకఱ్ఱచేర్చిచేసిన) నున్ననికూరపిండి. రా, వి. 2, ఆ. 101: చూ, సాదము (1).
దుఃఖపడు. మి. అ. క్రి. (దుఃఖము + పడు) 1. నొగులు: చూ, రోదించు; ప్రే. 2. దుఃఖపఱచు. [ఉద్యో. 4, ఆ. 3.
దుఃఖపాటు. మి. వి: చూ, శోకము. 1. భార.
దుఃఖపెట్టు. మి. స. క్రి: అడజేడిపెట్టు, ఏపఱించు, జాలిఁబెట్టు.
దుఃఖభాగులు. అం. ఈర్ష్యాళువు, జుగుప్సావంతుఁడు, నిస్సంతోషి, క్రోధనుఁడు, నిత్యశంకితుఁడు, పరభాగ్యోపజీవి. (6)
దుఃఖము. సం. వి. అ. న.=దూఁకలి. 1. పీడ, బాధ, వ్యధ. (దీనియందు ఇంద్రియములు

దుష్టములగును): చూ, శోకము; అ. పుం. 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము.

దుఃఖాన్వితుఁడు. సం. విణ: చూ, విమనుఁడు.

దుఃఖించే. సం. అ. క్రి. 1. వగచే: చూ, స్రుక్కు. 5; 2. ఏడ్చు: చూ, శోకించే.

దుఃఖితము. సం. విణ: ఆయస్తము, ఆర్తము, క్లిశితము, క్లిష్టము, క్లేశితము, ఖిన్నము. (తె. ప).— ఒంజిలి-రూ-ఒందిలి: (చూ, శోచ్యము.)

దుఃఖితుఁడు. సం. విణ: చూ, విమనుఁడు.

దుకాణము. దే. వి. 1. పసారము, సరకులమ్మెడి ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. అళేము, ఉట్టు, ఉప్పరాసులుండెడుచోటు: చూ, నట్టు.

దుకూలము. సం. వి. అ. న. 1. తెల్లనిబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. సన్ననిబట్ట: చూ, వస్త్రము (వెలిపట్టు-చీర)

దుక్కి. దే. వి. దున్నుట, కృషి: చూ, వ్యవసాయము(దీని భేదములు.-రొంపిదుక్కి, వెలిదుక్కి.)

దుక్కిటెద్దు. దే. వి. (దుక్కి + ఎద్దు) హాలికము: చూ, వృషభము. 1.

దుక్కిముచ్చు. దే. వి: చూ, వ్యవసాయి.

దుక్కివాలు. ద్వ. వి. నాఁగలి: చూ, లాంగలము. 1.

దుక్కివాలువాలుపు. ద్వ. వి. హలాయుధుఁడు: (చూ, బలరాముఁడు.

దుగ. వై. స.=ద్వికమ్. రూ-దువ. ఇనుమడి. కళా. 3, ఆ. 131: చూ, రెట్టి. 1.

దుగపదిరూపుల దుండగీఁడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం. ఆం. 11. [సాంబ. మా.2.

దుగపుట్టుక. వా. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

దుగమొగముల పులుఁగు. ద్వ. వి. గండభేరుండము. అచ్చ. అ, కాం. 77: చూ, పక్షి.

దుగమొగమువేల్పు. ద్వ. వి. నిప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 279; చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు దుగమోములయ్య-దుగమోరపాదుసా.)

దుగలము. దే. వి. రూ- దుగులము. చివుక, వరహాలో 1/16 భాగము, 1/4 రూపాయ.

దుగినుఁడు. వై. వి.=ద్విగుణః: చూ, బ్రహ్మ. 1.

దుగుణము. వై. స.=ద్విగుణమ్. 1. దుగ: చూ, రెట్టి. 1; విణ. 2. రెండింతలు.

దుగులము. దే. వి: చూ, రూ-దుగలము.

దుగ్గ. వై. వి.=దుర్గా. రూ-దుగ్గి. 1. కాళి, సత్తి: చూ, పార్వతి. 1; 2. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1.

దుగ్గతండ్రి. ద్వ. వి. హిమాద్రి. వేం. ఆం. 77: చూ, పర్వతము.

దుగ్గాని. వై. వి. (దుగ + కాని) రెండుదమ్మిళ్లు. (టంకమునకు 16 డబ్బులు. ఈలెక్కనుబట్టి కానియనఁగా దమ్మిడి.)

దుగ్గి. వై. వి.=దుర్గా: చూ, రూ-దుగ్గ. 1—2.

దుగ్గికన్నయ్య. ద్వ. వి: చూ, దుగ్గతండ్రి.

దుగ్గు. దే. విణ. రూపముచెడినది (తృణము)

దుగ్ధతుంబి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాలానుగు*: చూ, సొఱ.

దుగ్ధము. సం. వి. అ. న. 1. క్షీరము: చూ, పాలు. 1; విణ. 2. పిదుకఁబడినది; 3. నింపఁబడినది: చూ, భృతము. 2.

దుగ్ధాకరము. సం. వి. అ. పుం. పాలసముద్రము: చూ, సముద్రము. (ఇట్లు దుగ్ధార్ణవము)

దుగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనుపాల. *.

దుట్టుపు. దే. వి. రూ-దుట్టువు-జొట్టుపు, ఇట్టుపు*: చూ, విషాణి.

దుట్టువు. దే. వి.—వై.—అం, భా. ద్వి. 61. (గాఢవిరేచనకారి, పత్తువాతములలోవాడెదరు.)

దుడిదుడి. దే. వి. గునగున: చూ, హూహూ.

దుడుకఁడు. వై. విణ. (దుడుకు + అఁడు) 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2.=దుండుకః. దుష్టుఁడు. భాగ. 7, స్కం. 253: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (ఇట్లు చెడుగఁడు, నిడుపఁడు మొ)

దుడుకు. వై. వి. 1. తప్పు: చూ, నేరము; 2.= దుండుకః. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము. 2; 3. గర్వము, ఉద్ధతి: చూ, హంకారము;విణ. 4: చూ, దుష్టము. అచ్చ. సుం, కాం. 167; 5. ఉద్ధతము, గర్వించినది: చూ, బిఱ్ఱు. 4.

దుడ్డు. వై. వి.రూ-దుడ్డు.= దండః. 1. లావు కఱ్ఱ: చూ, వేత్రము. 1; 2. గుదియ: చూ, గద; 3. గుదిగఱ్ఱ: చూ, బంశ. 3; 4. ఇనుపదుడ్డు: చూ, ముద్గరము; 5. కాణి: చూ, కాని. 1; విణ. 6. మోటుకాఁడు, దిట్టఁడు (అనియు): చూ, హరిందముఁడు.

దుడ్డుగఱ్ఱ. ద్వి. వి. 1: చూ, దుడ్డు. 1; 2: చూ, దుడ్డు. 3. (ఇక్కడదుడ్డుశబ్దము స్థూలమాత్రపరము)

దుడ్డుఁగోల. ద్వి. వి.—పై.—

దుడ్డె. దే. విణ. 1. చోటి: చూ, శిశువు; 2. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 3. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. ధూర్తురాలు: చూ, స్త్రీ.

దుత్త. దే. వి. పాలచెంబు, పాలముంత, పాలకుండ, బుంగ: భాండము. 3: (చూ, పాత్రము. 6.)

దుత్తాయి. దే. వి. కుఱుచే: చూ, వస్త్రము.

దుత్తూరము. సం. వి. అ. పుం.(రూ-దుత్తురము-ధుత్తూరము-ధుస్తూరము.) 1. ఉమ్మెత *: చూ, హాలాపుష్పము; దే. వి. (1) కపటము: చూ, వ్యాజము (1)

దుద్దు. దే. వి. 1. తామరపూవులోని దిమ్మె, కర్ణిక: చూ, మిద్దె (చూ, పద్మము. 1.); 2. తాటాకు జోబుమీఁది చెందిరిక; బ. 3. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2; విణ. 4. అసత్యము: చూ, వితథము.

దుద్దుపెట్టుట. జా. మోసముచేయుట. "చేక్కన్నను దుద్దువెట్టి యురకంగఁదలంచెదు." (సారంగధరచరిత్ర)

దుద్దెక్కు. దే. అ. క్రి: చూ, ముమ్మరించే.

దుద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. పచ్చనీరుల్లి *: చూ, పలాండువు.

దునీఁడు. వై.విణ. (రూ-దునీదారు-దునెదారి-దునేదారి-దుముదారి) శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు.

దునీదారు. వై. విణ.—పై.—

దును. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దున్ను.

దునుకు. వై. వి. బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము.

దునుము. వై. స.క్రి. చంపు:చూ, సంహరించే.

దునెదారి. వై. విణ: చూ, రూ-దునీఁడు; 2.= ధనుర్ధారి. కత్తిచేతధరించినవాఁడు: రూ-దునేదారి. (సం. ప)—ధనుర్ధారి.

దునేదారి. వై. విణ.—పై.—

దున్న. దే.వి. 1: చూ,దుంత; 2. పురుషపశువు.

దున్నపోతు. దే. వి.—పై.—

దున్నయీనినదన దూడనుగట్టుమన్నట్లు. లో. విమర్శనలేని ప్రభుత్వము. ఉదా.—"చెప్పెడి వారొకవేళఁజెప్పినను వినెడివారికయిన వివేకముండవలెను గదా! అట్లుగాక దున్నయీనినదన దూడనుగట్టుమన్న మతివసయొక్కటే." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

దుప్పటము. వై. వి.=ద్విపటీ. (రూ-దుప్పటి-దుప్పటీ-దువ్వటము) 1. వెలగలసన్నపాటి వెడల్పుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. ముతుక నూలుతోనేసిన రెండుపొరలబట్ట; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.

దుప్పటి. వై. వి.=—పై.—

దుప్పటీ. వై. వి.=—పై.—

దుప్పి. దే. వి. 1. జింక. ఇఱ్ఱి: చూ, హరిణము; 2. దుప్పి, కాఱుకొమ్ము మెకము: చూ, పృషతము; 3. చమూరువు. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, రామము.3.

దుబరకా. వా. వి. చినిఁగినసంచేలకువేయు అస్త్ర [రసంచి (గుడ్డ)-

దుబారా. వా. విణ. వ్యర్థమైనది.
దుబాసి. వా. వి.=ద్విభాషి. రెండుభాషలునేర్చినవాఁడు, భాషాంతరము చేయువాఁడు, వ్యవహారము జరుపువాఁడు.
దుబేబ్రాహ్మణులు. పా. వీరు కన్యాకుబ్జులు. వీరు పంచగౌడులలో నొకతెగవారు. మాధ్యం దినశాఖ. శుక్లయజుర్వేదులొక కొండ అను నామశాఖ గోబిల సూత్రీయులొక కొంగఱును కలరు: చూ, కన్యాకుబ్జులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
దుబ్బ. దే. వి. ఆఁడుగుఱ్ఱి: చూ, భగము. 12.
దుబ్బు. వై. వి.=స్తంభః. చూ, పైరుదుబ్బు.
దుమగతికేతు. వై. వి.=ధుమకేతుః. తోఁక చుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.
దుమదుమ. వా. వి. 1. మొగముచిట్లించుకొను టయందగుననుకరణము: చూ, హూహూ; దే. విణ. 2. మిక్కిలితడిగలది. కళా. 3, అ. 68: చూ, స్తిమితము. 2.
దుమా. దే. వి. వ్రాయుట చేయుట పరుగెత్తుట లోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (దుమాదుమాఅనియు)
దుమారము. దే. వి. ధూళి. స్వా. 5, అ. 38: చూ, రేణువు. 1.
దుమాలు. దే. విణ. సమాలము: జోడా.
దుము. దే. వి: చూ, దుమారము.
దుముకు. దే. వి. రూ-దూకు. 1. ఒకానొక ప్లుతగతి: చూ, హయము; 2. గంతు: చూ, లంఘ; అ. క్రి. 3. గంతువేయు: చూ, లంఘించు. 3; 4. దాఁటు:చూ, లంఘించు. 2; 5. ఉఱుకు: చూ, లంఘించు. 2.
దుముకులాడు. దే. అ. క్రి. గంతులువేయు: చూ, లంఘించు. 2.
దుముక్కు. దే. వి. ఉఱుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము, దుబుక్కు (అనికొందఱు): చూ, హూహూ.

దుముదారి. దే. వి: చూ, దునీఁడు.
దుముదారు. దే. వి. దండు. స్వా. 3, అ. 54: చూ, సేన. 1.
దుముదుములాడు. దే. అ. క్రి. దుమ్ములురేఁగు, నిప్పులురేఁగు.(ఇట్లుదుముదుములాడువాడుక)
దుమ్ము. దే. వి. 1. ఎమికె: చూ, శల్యము. 1; 2. (రూ-దుమారము-దువ-దువ్వ-తుమురు-తుత్రుమ్ము-త్రుమ్ము.) మాళి:చూ, రేణువు. 1.
దుమ్ముచేయు. వా. స. క్రి: చూ, త్రుమ్ము.
దుమ్మురేఁచు. దే. స. క్రి. కోరాడు. ఆం, భా. తృ. 132: చూ, సెలగు.
దుమ్ములగండు. దే. వి. ఒకానొకమృగము: రూ-దుమ్ములగొండి-దుమ్ములగొండు, కొరనాసిగండు-కొరసానిగండు-కొర్నసగండు.
దుమ్ములగొండి. దే. వి.—పై.
దుమ్ములగొండు. దే. వి.—పై.—
దుయుముడి. దే. వి. రూ-దూముడి-దూయుముడి. సులభముగానూడఁదీయునట్లు మొనముడిఁచి వేసినముడి: చూ, ముడి. 3.
దుయ్యు. రూ-దూయు: చూ, రూ-దుయ్యు.
దుర్. సం. ఉప. (౧) దుర్బలుఁడు=ఇచేట "దుర్" అనునది బలశబ్దముతో సమసించి అభావార్థమును చెప్పుచున్నది. ఇది తఱుచు ఈయర్థమందే యుండును. (౨) దుర్మార్గుఁడు.=ఇచేట మార్గశబ్దముతో సమసించి దుష్టమను నర్థముకలదియైనది. (౩) దుర్వాహము=ఇచేట అశక్యము అను నర్థముకలదియైనది. (౪) దుర్జనము=ఇచేట దుష్టము అను నర్థముకలది యైనది. (౫) దుర్ఘటము=ఇచేజ ధాత్వర్థమును సంఘటన కానిది యను నర్థమునకు మార్చినది. ఇత్యాది.
దురంతము. సం. విణ. 1. అనవధి, అంతములేనిది: చూ, అపారము. 3; వా. 2. చేటు.
దురంతుఁడు. సం. విణ: చూ, ఆదీనవుఁడు.

దురతిక్రమము. సం. విణ. అతిక్రమింపఁగూడ నిది. [శుచి. 1.

దురత్యయము. సం. విణ. చేటులేనిది: చూ,

దురద దే. వి. 1. తీఁట: చూ, విదర్చిక; 2.నస, కనరు: చూ, మసము."దురదకంద"

దురదకంద. ద్వి. వి. కనరుగలకంద *: చూ, సూరణము.

దురదగొండి. దే. వి: చూ, శూకశింబి. *.

దురదగోఁజల. దే. వి.—పై.—

దురదుర. వై. ద్రి. క్రి. విణ. వేగముగా: చూ, వేగము. 3.

దురదృష్టము. సం. వి. అ. న. దుర్భరభావము, దౌర్భాగ్యము: చూ, అదృష్టము. 1.

దురదృష్టవంతుఁడు. సం. విణ: చూ, పెట్టిపుట్టనివాఁడు.

దురధిగమము. సం. విణ. 1. కష్టముచేతఁపొందఁదగినది; 2. కష్టముచేతచేయుఁదగినది.

దురధ్వము. సం. వి. అ. పుం. చెడ్డత్రోవ: చూ, మార్గము. 1.

దురపిల్లు. అ. క్రి. 1. ఏడ్చు. భార. శల్య. 2, ఆ. 369: చూ, శోకించు; 2. తపించు: చూ, సంతాపించు; 3. కలఁగు. జై. 6, ఆ. 55; చూ, సంక్షోభించు.

దురపుటోరెపు దాసరితండ్రి. ద్వి. వి. నలువ. వేం. అం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.

దురభిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము; విణ. 2. గ్రహింపఁగూడనిది.

దురము. వై. వి. 1.=త్వర. శీఘ్రము. శశాం. 3, ఆ. 100: చూ, వేగము. 3; 2=ఉదర: చూ, యుద్ధము.

దురవాపము. సం. విణ. త్స్వేదము, దురావము, పొందఁగూడనిది.

దురా. దే. వి. ఆజ్ఞ. రూ-దురాయి. శశాం. 3, ఆ. 48:చూ, సెలవు.

దురాకృతము. సం. వి. అ. న. 1. అకృత్యము; క్రి. విణ. 2. అకృత్యముగా.

దురాచారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెడ్డనడవడి: అనాచారము; విణ. 2. చెడ్డనడవడి కలది: అనాచారము.

దురాచారుఁడు. సం. విణ. చెడ్డనడవడికలవాఁడు: దురాత్ముఁడు, దుర్మార్గుఁడు.

దురాడము. దే. వి. ఒఱగుదిండు:చూ, లోడు.

దురాత్ముఁడు సం. విణ. న్. చెడ్డమనస్సు కలవాఁడు:చూ, దురాచారుఁడు; వా. 2. చెడుగుఁడు: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2.

దురాధర్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెల్లావలు: చూ, సర్షపము; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: కచాకువు. [వాఁడు.

దురాధర్షుఁడు. సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగిన

దురాపము. సం. విణ. పొందఁగూడనిది: చూ, త్స్వేదము. 6.

దురాయి. దే. వి: చూ, రూ-దురా.

దురారోహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,శాల్మలి*.

దురారోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. తొండ: చూ, సరటము; విణ. 2. ఎక్కఁగూడనిది.

దురాలభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తీఁటకసింద*: చూ, సముదాక్రింత; విణ. 2: చూ, దురాపము. [చూ, శబ్దము.2.

దురాలాపము. సం. వి. అ. పుం. చెడుమాట:

దురాలోకము. సం. విణ. చూడఁగూడనిది: చూ, పిచ్చిమొగము. [వాంఛ.

దురాశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దురాస: చూ,

దురావదము. సం. విణ: చూ, దురాపము.

దురాస. వై. వి.=దురాశ: చూ, వాంఛ.

దురితము. సం. వి. అ. న: చూ, పాపము.

దురీక్షణము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

దురుద్ధానము. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

దురుసు. దే. వి. 1. కాఠిన్యము:చూ, పరుషము;

విశ. 2. కఠినము: చూ, బెడిదము; క్రి. విశ. 3. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3. [రుఁడు.

దురూదరుఁడు. సం.వి.అ.న: చూ, రూ-దురోద

దురోదరము. సం. వి. అ. న. 1. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4.

దురోదరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దురూదరుఁడు. జూదరి: చూ, పందెకాఁడు.

దుర్గ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-దుర్గి=దుగ్గి. గౌరి. (వనాదిదుర్గములు నివాసముగాగలది): చూ, పార్వతి. 1; 2. నల్లపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 3. నీలి*: చూ, రంజని.

దుర్గంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. గబ్బు: చూ, వాసన; విశ. 2. గబ్బుగలది: చూ, వాసన.

దుర్గతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకము: చూ, నరకములు; 2: చూ, బీదతనము.

దుర్గతుఁడు. సం. విశ: చూ, బీదవాఁడు.

దుర్గపాలనము. అం: చూ, తంత్రములు.

దుర్గమము. సం. విశ. 1. పోకూడనిది: కలిమము, దుర్గము; 2: చూ, దురాపము.

దుర్గము. సం. వి. అ. న. 1. కోట: చూ, ప్రాకారము; విశ. 2: చూ, దుర్గమము. 1; అం.3: చూ, సప్తాంగములు; 4.అష్టవర్గమునందొకటి: చూ, అష్టవర్గము.

దుర్గసంచరము. సం. వి. అ. న. పోరానిజలప్రవాహాదులయందు పోవుటకుకట్టినకట్ట మొదలగునవి: చూ, సంక్రమము.

దుర్గి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దుర్గ. 1.

దుర్గుణము. సం. విశ: చూ, వ్యళీకము. 2.

దుర్ఘటము. సం. విశ. ఘటింపనిది.

దుర్జనుడు. సం. విశ. దుర్జాతి, దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దుర్జయము. అం. 1: చూ, దండవ్యూహములు; 2: చూ, మండలవ్యూహములు.

దుర్జయుఁడు. సం. విశ: అజితుఁడు, అపరాజితుఁడు. [దుస్స్వప్నము.

దుర్జాతము. సం. వి. అ. పుం: అసమంజము,

దుర్జాతి. సం. విశ. ఇ: చూ, దుర్జనుఁడు.

దుర్జ్ఞేయము. సం. విశ. ఎఱుఁగఁగూడనిది: అప్రసిద్ధి, గహనము.

దుర్దాంతము. సం. విశ. అణపఁబడినది.

దుర్దినము. సం. వి. అ. న. 1. మబ్బుక్రమ్మిన దినము: చూ, మునురుపొద్దు; వా. 2. అపజయముకలిగిన రోజు. [స్త్రీకుఁడు.

దుర్దురూటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నా

దుర్ధరము. సం. విశ. ధరింపఁగూడనిది.

దుర్ధర్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లయుప్పి*: చూ, లవణి; విశ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: చూ, వహేలనము. [వాఁడు.

దుర్ధర్షుఁడు. సం. విశ. తిరస్కరింపఁదగని

దుర్నయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అన్యాయము. [చూ, బుడ్డపిడుఁదు.

దుర్నామ. సం. వి. న్. స్త్రీ. ఏనుఁగజలగ:

దుర్నామము. సం. వి. అ. న: చూ, మూలసంక. [చూ, పిచ్చిమొగము.

దుర్నిరీక్ష్యము. సం. విశ. చూడఁగూడనిది:

దుర్నివారము. సం. విశ. నివారింపఁగూడనిది.

దుర్బలము. అం. (బలములేనిది): చూ, అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము.

దుర్బలస్య బలంరాజా. లో. బలములేనివానికి రాజేబలము. ఉదా.—"రాజులకార్త రక్షణంబుంబోలు ధర్మంబులొండులేవు. "దుర్బలస్య బలంరాజా": యనవినవే. (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

దుర్బలుఁడు. సం. విశ: చూ, బక్కవాఁడు.

దుర్భిణి. వా. వి. దూరవస్తు దర్శనయంత్రము: దూరదర్శిని.

దుర్బోధనము. సం. వి. అ. న: చూ, దుస్సలహా.

దుర్భగుఁడు. సం. విణ. ద్వేషింపఁదగినవాఁడు.
దుర్భర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లవాఁకుడు *: చూ, వాఁకుడు. [దుర్వహము.
దుర్భరము. సం. విణ. భరింపఁగూడనిది: చూ,
దుర్భాగ్యుఁడు. సం. విణ: చూ, దౌర్భాగ్యుఁడు.
దుర్భిక్షము. సం. వి. అ. న. క్షామము: చూ, వఱపు.
దుర్భిణి. వా. వి: దూరదర్శిని.
దుర్మతి. సం. విణ. 1. దుర్బుద్ధికలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు, 2; అం. 2: చూ, సంవత్స రములు. [ధుఁడు. 2.
దుర్మదుఁడు. సం. విణ. కావరుఁడు: చూ, వ్యా
దుర్మరణము. సం. వి. అ. న. (విషభక్షణాదుల చేత వచ్చెడు) చెడ్డచావు: చూ, మరణము.
దుర్మల్లిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (4 అంకములు, కోర్కెము, నాయక, స్నే హితులు, ఒకరితర్వాతనొకరు నాయకులవు దురు): చూ, నాటికలు.
దుర్మార్గతలేకుండుట. అం: చూ, నియమములు.
దుర్మార్గుఁడు. సం. విణ: చూ, దురాచారుఁడు.
దుర్ముఖి. అం: చూ, దుర్మతి. 2.
దుర్ముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరాక్ష సుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 2: చూ, ముఖరుఁడు. [బన్నము. 2.
దుర్యశము. సం. వి. అ. న. చెడుపేరు: చూ,
దుర్యోధనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: 1. గాంధా రేయుఁడు: చూ, సుయోధనుఁడు; అం. 2: చూ, దుష్టులు.
దుర్వర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. వెండి: చూ, లోహము. 1; 2. నూఁగుదోస*: చూ, హరి వాలుకము (చూ, దోస); విణ. 3. చెడ్డ వర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.
దుర్వహము. సం. విణ. వహింపఁగూడనిది, దుర్భ రము: చూ, వెక్కసము. 4.

దుర్విధుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, బీదవాఁడు; 2: చూ, దుర్జనుఁడు.
దుర్వినీతుడు. సం. విణ. వినయములేనివాఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు. [క్కసము. 3.
దుర్లభము. సం. విణ. అంపరానిది: చూ, వె
దుర్లభములు. అం. ప్రియవచనములతోడి దాన ము, గర్వరహితమైన జ్ఞానము, క్షమాసహిత మైన శౌర్యము, త్యాగయుక్తమైన విత్తము.
దుర్హృదుఁడు. సం. వి. ద్. పుం. 1. పగవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1; విణ. 2. చెడ్డమనస్సు కలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దులదుల. దే. వి: చూ, సంభ్రమము. 1.
దులాబి. వా. వి. దూబరతిండి (చూ, దుబారా).
దులి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. =ధులి. ఆఁడుతాఁ బేలు: చూ, వృత్తము. 4; పుం. 2. సన్యా సి: చూ, ముని. 1.
దులుపు. దే. స. క్రి. 1. ప్రక్కలనంటుకొని యుండు గింజలనురాల్చు; 2: చూ, విద ళించు; 3. తప్పులుఎంచు.
దువ. వై. స.=ద్విక. రూ-దుగ: చూ, రెట్టి.1.
దువారము. వై. వి. 1. కన్నము: చూ, రంధ్ర ము. 1; 2.=ద్వారమ్. గుంబము: చూ, వాకిలి.
దువాళము. అం. (చూ, అశ్వధారలు) వేగమున అంతమేరయు సమముగాపాఱెడి యశ్వ ధార) ప్లుతము: రూ-దువాళి, నిబ్బరము, పుటము: చూ, హయము. (చూ, ధారలు)
దువాళి. అం.—పై.—
దువాళించు. దే. అ. క్రి. 1. దువాళముచేయు; అం. ప్రే. 2. దువాళముచేయించు.
దువ్వ. దే. వి. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.
దువ్వగాలించుజోణ. దే. స. క్రి. గాలి. సాంబ. దే. 13: చూ, వాయువు. [టము. 1.
దువ్వటము. వై. వి.=ద్విపటీ: చూ, రూ-దుప్ప

దువ్వాలువ. వై.వి.=రూ-దువ్వాల్వ. 1: చూ, దువ్వటము; 2. కట్టుగోక: చూ, వస్త్రము.

దువ్వాల్వ. వై. వి.=—పై.—

దువ్వి. వై.వి. రూ-దువ్వి=ద్వీపి. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1.

దువ్వు. వై. వి.=—పై 1.2—; దే. స.క్రి. 3. దువ్వెనతో తల చిక్కుదీయు; 4. అల్లనతడవు: చూ, నిమురు; వా. 5. ఇచ్చకమాడు.

దువ్వెన. దే. వి. 1. పన్నె: చూ, ప్రసాధని; 2. చిక్కంటు: చూ, ప్రసాధని.

దుశ్చ్యవనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు. [కల్లతనము.

దుశ్చేష్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెడుపని: కఱత,

దుశ్శకునము. సం. వి. అ. న. అపశకునము, తోఁకచుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1. [డుము.)

దుశ్శకునములు. అం. (పంచాంగమునందు చూ

దుశ్శాసనుఁడు. అం=దుస్ససేనుఁడు: చూ, దుష్టులు. [ధుఁడు. 2.

దుశ్శీలుఁడు. సం. విణ. ఒఱటు: చూ, వ్యా

దుష్కరప్రాస. పా. సంయుక్తాక్షరములనేకము లున్నది. "అస్త్రంబుతో నతని కి । రస్త్రాణంబు డుల్చి."

దుష్కరము. సం. విణ. చేయఁగూడనిది.

దుష్కృతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాపము; విణ. 2. దుష్టముగా చేయఁబడినది.

దుష్టచతుష్టయము. అం: చూ, దుష్టులు.

దుష్టచేష్ట. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

దుష్టము. సం. విణ. చెడ్డది: (తె. ప).—అఱవ, కీడు, చెడ్డ, గొట్టు, చెరుగొండి, దుడుకు.

దుష్టావేశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కంఁదరి-కంఁదారి, కందము, కృతగంధ, తీక్ష్ణకంటక.*.

దుష్టుఁడు. సం. విణ.=తుంట: చూ, దుర్జనుఁడు.

దుష్టులు. అం. దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ, శకునులు (4)

దుష్పత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. నల్లకచోరము*: చూ, షడ్గ్రంథ; 2: చూ, బలురక్కెస*. [చూ, హింగుళి.

దుష్ప్రధర్షణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ములక*:

దుష్ప్రఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మైలచోయతొండ: చూ, సరటము.

దుష్ప్రాపము. సం. విణ: చూ, దురాపము.

దుష్షమము. సం. అవ్య; చూ, నిష్షమము.

దుస్. సం. ఉప. ఇది 'దుర్' యొక్క రూపము నే పొందును.

దుసికిలు. దే. అ. క్రి. రూ-దుసికిల్లు. 1. జాఱు: చూ, సళ్లు. 2; 2. తప్పించుకొను; వా. 3: అసిఁబోవు, కూరు, తప్పిపోవు, దుస్సిపోవు-దూసిపోవు. ("తప్పిపోవు" అను పదముకడ ద్వ. అ. క్రి. అని చేదువుకొనవలెను.)

దుసికిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దుస్తరము. సం. విణ. తరింపఁగూడనిది.

దుస్తు. దే. వి. 1. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము.

దుస్త్యజము. సం. విణ. విడువఁగూడనిది.

దుస్పర్శ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు*.

దుస్పర్శము. సం. వి. అ. పుం. 1. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత; విణ. 2. తీక్ష్ణమైన స్పర్శముకలది.

దుస్సమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దుర్జాతము.

దుస్సర. దే. వి. రూ-దుస్సిర*: చూ, వత్సాదని.

దుస్సలహా. వా. మి. వి. చెడ్డఆలోచన. దుర్బోధనము: చూ, బోధనము (చూ, యోచన.)

దుస్ససేనుఁడు. వై. వి:=: చూ, దుశ్శాసనుఁడు (దుర్యోధనుని తమ్ముఁడు)

దుస్సహము. సం. విణ. సహింపఁగూడనిది: చూ, వెక్కసము. 4. [వెక్కసి. 1.

దుస్సహుఁడు. సం. విణ. ఆక్షేపకుఁడు: చూ,

దుస్సిర. దే. వి: చూ, రూ-దుస్సర*.
దుస్సిపోవు. వా. అ. క్రి. రూ-దూసిపోవు, కూరు: చూ, దుసికిలు. 3.
దుహిత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. రూ-ద్రుహి-ద్రుహిత. కూఁతురు: చూ, పుత్రిక.
దుహ్యము. సం. విణ. దోహనముచేయఁదగినది (దోహనము=పాలుపితుకుట.)

దూ

దూ. వా.వి: చూ, రూ-దు. 2.("దూదూ"అని కుక్కను పిలిచితిని.)
దూఁకరి. పై. వి.=దుఃఖమ్: చూ, శోకము.
దూఁకు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దుముకు.
దూఁకుడు. దే. విణ: చూ, ఎగుడుదిగుడు.
దూఁకొను. దే. స. క్రి. (దూఁటు+కొను) 1.ఆస్వాదించు: చూ, భుజించు; 2. పొందు: చూ, ప్రాపించు.
దూఁట. దే. వి. అరఁటియూఁచ: చూ, ఊచ. 2.
దూఁటు. దే. స. క్రి: చూ, పొడుచు.
దూఁటుకొను. దే. అ. క్రి. ఎగురు. భార. ఆర. 4, ఆ. 386: చూ, లంఘించు.
దూఁబఱిఁదిండి. దే. వి. 1. అతివ్యయము; విణ. 2. (దూయు+పఱి+తిండి) మిగులఁబెట్టక యెంతయున్నను అంతయు వెచ్చించి తిను వాఁడు: చూ, బోగుబడి.
దూఁబిడి. దే. వి. (దూయు+పిడి) నూలుతోఁడునపుడు చీడుతగిలించుటకు నిలిపెడు పీట మమర్చెడు కొయ్య.
దూగర. దే. వి. రూ-దూగఱి-దూవర (దూపము+కఱి) 1. కఱదూపము: చూ, పొగ; 2. ధాన్యాదిపరాగము: చూ, నూక; 3. చిట్టు తవుడు కలిసిన భాగము.
దూగఱి. దే. వి.—పై.—
దూడ. దే. వి. వత్సము. (ఆవుదూడ, ఎనుపదూడ): చూ, ధేనువు.
దూడపాల. దే. వి. గూడపాల*: చూ, శారిబ.
దూత. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రాయబారి; 2: చూ, దూతుఁడు.
దూతవికల్పము. అం. దండనీతిశాస్త్రములోని ప్రకరణములు 20 లోనొకటి: చూ, దండనీతిశాస్త్రము: (చూ, కామందకము. చూ, ప్రకరణములు)
దూతి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ.=జోజి. 1. కుంటెనకత్తె: చూ, శంభలి; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.
దూతిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.
దూతీచతుష్టయము. అం. కామశాస్త్రములోని వి.—సారిక, చతురిక, సహసంచారిక, దూతిక. (దీనికి మతాంతరములు మూఁడు.—మొదటిదానిలో ఆఱు.—ప్రాతివేశిని, శిల్పిని, గారువు, లింగిని, సఖి, తనుప్రజాత; రెండవదానిలో ఎనిమిది.—ప్రహిత, ఉద్విహిత, పత్రిహారి, భావన, పత్రికా, మూక, స్వయం, భావదూతిక; మూఁడవదానిలో పదియాఱు.—బానిస, కన్య, చెలికత్తె, విధవ, చాకలది, గంధమమ్మునది, పువ్వులమ్మునది, మాఱుఁదల్లి, ఇంటిపెత్తనకత్తె, నీళ్లమ్ముకొనునది, చిత్తరువులను వ్రాయునది, భార్య, రతిప్రవేశముకలది, కథలుచెప్పునది, చిలుక, గోర్వంక.)
దూతీభేదములు. అం.—పై.—
దూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఎడకాఁడు, కుంటెనకాఁడు, కుంటెనీఁడు, తారుచేవాఁడు-తార్చువాఁడు, పెంటిఁగూర్చువాఁడు, బడవా. (సం. ప.).—దూత:(చూ, బడవా)
దూత్యము. సం. వి. అ. న. రూ-దౌత్యము. 1.దూతభావము; 2. దూతకర్మము; 3. దూత స్వభావము.

దూది. వై. వి.=తూల. విత్తుతీసినప్రత్తి: చూ, ప్రత్తి.

దూదిచెట్టు. వా. వి. ఏకు: చూ, పెంజిక.

దూదిదబ్బ. దే. వి. తోలుదళముగానుండెడు దబ్బ*: చూ, శర్కరాంకము.

దూదినిమ్మ. దే. వి: చూ, మాతులుంగము. *.

దూదిపోగ్రు. వా. వి: ఇంద్రితూలము, గీష్మ్మ హాసము. [టాళిము.

దూదిమగాటి. వా. వి: కంటలము-కంట్లము-కం

దూదేకులవాడు. వా. వి: చూ, పెంజారి.

దూనము. సం. విణ: చూ, సంతాపితము.

దూప. నై. వి.=తాప. దప్పి (దేశ్యమని శ.ర): చూ, పిపాస.

దూపటిలు. దే. అ. క్రి: (రూ-దూపటిల్లు-దూపించు-దూపిలు-దూపిల్లు) 1. దప్పికొను: చూ, నీరుపట్టు; 2: చూ, సంతాపించు.

దూపటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దూపము. నై. వి.=ధూపః. వాసనగలపొగ: చూ, పొగ.

దూపార్తి. వై. వి. (దూపము + ఆర్తి) దూప ము వేసెడు పాదసు పెట్టినతట్ట: చూ, సంచి.

దూపించు. దే. అ. క్రి: చూ, దూపటిలు.

దూపిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దూపిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దూపె. దే. వి. 1. ఆడుగుతి: చూ, భగము. 12; 2. అవలక్షణము.

దూబ. దే. వి. 1: చూ, సోవిదల్లుడు; విణ. 2. అధముడు:చూ, హీనుడు; 3: చూ, నిష్ప్రయోజకుడు; నై. వి. 4. ఒకరకము ఖాతము; 5. ఒకరకముగాదె: చూ, పంటపాల.

దూబూచి. ద్వ. వి. (దూయు + బూచి) రూ-దోబూచి. బాలక్రీడావిశేషముసందగు నను కరణము. సా. 1, అ. 49: చూ,హూహూ; ఋ. 2: చూ, బాలక్రీడ.

దూముడి. దే. వి: చూ, రూ-దుసుముడి.

దూయు. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-దుయ్యు. 1; 2: చూ, రూ-దుయ్యు. 2; 3. ప్రవేశించు: చూ, సోకు. 4; స. క్రి. 4: చూ, రూ-దుయ్యు. 3; 5: చూ, రూ-దుయ్యు. 4.

దూయుతీగ. ద్వ. వి: చూ, దుస్పర *.

దూయుముడి. దే. వి: చూ, రూ-దుయుముడి.

దూరగిరిన్యాయము. పా. దూరముగానున్న పర్వతములు నునుపుగాగాన్పించును. దగ్గఱకుఁ బోవగుట్టలు మెట్టలు ముండ్లుగానుండునను రీతి. "దూరపుకొండలు నునుపు."

దూరదర్శి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుడు; 2: చూ, హరివాహనుడు; విణ. 3: చూ, దీర్ఘదర్శి. 3.

దూరదర్శిని. పా. (టెలెస్కోప్) దుర్భిణి.

దూరసికటస్థలక్ష్యభేదనలక్షణములు. అం. ప్రమేయములు. [పై —

దూరపాతిశరాభ్యాస విస్తరకీర్తనము. అం.—

దూరపుచుట్టము. వా. మి. వి: చూ, బంధువు.

దూరము. సం. విణ. దవ్వు: చూ, విప్రకృష్టము.

దూరాన్వయము. అం. సంధిదోషములు 15 లో నొకటి.(వీడు నామేనబావ యల్లుడనుటకు వీడు నాతల్లితోడఁబుట్టినవానికొడుకుకూతు మగఁడని చెప్పుట. ఈతఁడుదూరపుబంధువని తోఁపఁజేయుటకై యిట్లుచెప్పుట గుణమే యగును. అట్టియుద్దేశములేకుండినదోషము): చూ, సంధిదోషములు.

దూరు. దే. వి. రూ-దూఱు: చూ, నింద. 1.

దూరుబారు. దే. వి. ఒకానొక పావురము:చూ, పావురము.

దూర్చు. దే. స. క్రి. 1. చెక్కు: చూ, వారు. 1; వా. ప్రే. 2: చూ, రూ-తూఱుచు.

దూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గఱిక *: చూ, తృణము. 1.

దూర్వామూలన్యాయము. పా. గఱికవేరు భూమిలోనుండియుండి చినుకుపడఁగానే చిగుర్చును గానియెన్నటికిని చావదనురీతి.
దూఱు. దే. వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1; స. క్రి. 2: చూ, నిందించే; 3. ప్రవేశించే: చూ, సోఁకు. 4.
దూఱుదుంకెన. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.
దూఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి. నిందింపఁబడు: చూ, వీటిబోవు.
దూల. దే. వి. 1: చూ, విదర్చిక; వా. 2. సంభోగేచ్ఛ: చూ, వాంఛ. 1. [శూకశింబి.
దూలకొండి. దే. వి. రూ-దూలగొండి*: చూ,
దూలగొండి. దే. వి.—పై.—
దూలగోవెల. దే. వి.—పై.—
దూలపోతు. దే.వి. ఎల్లప్పుడునుదూలగలవాఁడు.
దూలము. నై. వి.=తులా-స్థూల. ఇంటికురుఁజోలకాదరువుగానమర్చెడు మ్రాను: చూ, మదనచేతులు.
దూలి. వై. వి.=ధూళి. రూ-దూళి. ఆంధ్ర. పదా. చర. 51: చూ, రేణువు. 1.
దూవర. దే. వి: చూ, రూ-దూగర.
దూవలువ. దే. వి. (రూ-దూవల్వ-దువ్వలువ-దువ్వల్వ-దువ్వటము) నిచోళము: చూ, వస్త్రము.
దూవల్వ. దే. వి.—పై.— [నింద. 1.
దూషణము. సం. వి. అ. న. దూషించుట: చూ,
దూషణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దూషించే. సం. స. క్రి: చూ, నిందించే.
దూషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: 1. (రూ-దూషి-దూషీక-దూషము) కంటిపుసి: చూ, పుసి; 2: చూ, వాగలు; 3: చూ, సాలెపురుగు.
దూష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-చూష. వరత్ర: చూ,నూతిత్రి. 1.
దూష్యము. సం. వి. అ. న. 1. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1; 2. బట్ట: చూ,వస్త్రము; విశే. 3. దూషింపఁదగినది: చూ,హీనము. 2.
దూసర. దే. వి: చూ, రూ-దుస్సర *.
దూసరి. దే. వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1, 2. దూసరిగడ్డి *: చూ, తృణము. 1.
దూసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
దూసిపోవు. హా. అ. క్రి: చూ, రూ-దుస్సిపోవు.
దూళి. నై. వి.=ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దృ

దృంభువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ: చూ, సర్పము. జై. 1, అ. 10.
దృక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-దృశ. 1:చూ, లోచనము; 2: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, బుద్ధి; విశే. 4. చూచేవాఁడు.
దృగాయుధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. [యోజితము.
దృగ్ధము. సం. విశే. కూర్పఁబడినది: చూ, సం
దృగ్బలము. అం: చూ, షడ్బలములు.
దృఢదేశము. అం: చూ, దండవ్యూహములు.
దృఢనాభము. అం: చూ, శస్త్రములు.
దృఢము. సం. క్రి. విశే. అ. న. 1. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 2; విశే. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 3.=దిటము. దిటవుగలది: చూ, స్థైర్యము; 4.=రుటము. గట్టిది: చూ, బెడిదము; 5. బలిసినది: చూ, స్థూలము. 2.
దృఢసంధి. సం. వి. ఇ. పుం. (దృఢమైన కీలుగల హస్తాద్యవయవము): చూ, సంహతము.
దృతము. సం. విశే. ఆదరింపఁబడినది: చూ, ప్రతీతము.
దృతి. సం. వి. ఇ. పుం.=తిత్తి. కొలిమితిత్తి, తోలుతిత్తి (అనియు): చూ, భస్త్రి.

దృతాఖ్యము. అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధనులు.
దృప్తుఁడు. సం. విణ: చూ, పొగరుఁబోతు.
దృబ్ధము. సం. విణ. సృవ్వఁబడినది: చూ, స్యూతము.
దృశ్. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రూ-దృశు.
దృశత్తు. సం. వి. చ్. స్త్రీ: చూ, రూ-దృషత్తు.
దృశ్యము. సం. విణ. 1. చూడఁదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 1; అం. 2. కావ్యము.—దృశ్యము, శ్రవ్యము అని ద్వివిధము. అందు దృశ్యము (చూడఁదగినది) నాటకము (మురారి-శాకుంతలము లోనగునవి) (దీనికే రూపకమని నామాంతరము): (చూ, అనూచ్యము) చూ, కావ్యము. 4: (చూ, నాటకము. 1.)
దృషత్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ. రూ-దృశత్తు. 1. శిల: చూ, రాయి; 2. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి.
దృషత్పుత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొత్రము: చూ, రాయి. [పార్వతి. 1.
దృషద్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ,
దృష్టము. సం. వి. అ. న. రాజునకు తనబలము వలనను, పగవారివలనను పుట్టినబలము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2: చూ, వీక్షితము; అం. 3: చూ, దృష్టులు; 4. కావ్యలక్షణంబున.—ధనయశఃప్రభృతులు: చూ, అదృష్టము.
దృష్టరజ. సం. వి. స్. స్త్రీ: చూ, రజస్వల.
దృష్టాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఉదాహరణము; 2. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 3: చూ, మరణము; అం. 4. ఒకయర్థాలంకారము. (వాక్యసాధర్మ్యము. ఉపమానోపమేయముల సాధారణ ధర్మములను బింబప్రతిబింబములవలెభిన్నవాక్యములతోఁ జూపుట): చూ, అలంకారము. 3. [రించే.
దృష్టాంతీకరించే. సం. స. క్రి: చూ, ఉదాహ
దృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము (తద్వి.—దోషముచేత క్రూరమైనచూపునకు.—అదృష్టి.); 3: చూ, బుద్ధి; అం. 4: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు.(చూ, అంగము.9.)
దృష్టించే. సం. స. క్రి: చూ, వీక్షించే.
దృష్టిక్రియలు. అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, ఉల్లోకితము, అవలోకితము, అనువృత్తము, విలోకితము, పార్శ్వగతము, యాతము, నిమీలితము, అర్థనిమీలితము, ఉన్మీలితము, అధస్థలము, కంపితము, అంతర్మీలితము, ఊర్ధ్వతలము, వ్యాపర్తము. (18): చూ, దృష్టిభేదములు: (మఱియు ఇందుకు సంబంధించినవి: చూ, రసదృష్టులు 8, స్థాయిదృష్టులు 8, సంచారిభావమునఁబుట్టిన దృష్టులు. 20.)
దృష్టిదోషము. సం. వి. అ. న: చూ, కనుఁబాటు.
దృష్టిభేదములు. అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, నిమీలితము, ఉల్లోకితము, అనువృత్తము, అవలోకితము (అని కొందఱు) (8): చూ, దృష్టిక్రియలు.
దృష్టిలక్షణాన్వేక్షణము. అం: చూ, ప్రమేయములు.
దృష్టులు. అం. స్నిగ్ధము, హృష్టము, దీనము, క్రుద్ధము, దృప్తము, సభయము, జుగుప్స, విస్మితము (8)

దె

దెంచేనము. దే. వి: చూ, రూ-దంచేన.
దెందము. దే. వి: చూ, రూ-డెందము.
దెత్తి. వా. వి: చూ, భూతము.
దెప్పము. దే. వి. లెప్పము: చూ, లక్ష్యము. 1.
దెప్పర. దే. వి. రూ-డెప్పర. 1. అశుభము: చూ, హాని. 2; 2. అశక్యము: చూ, లావు. 7.
దెప్పరము. దే. వి. రూ-డెప్పరము. 1 అశుభము: చూ, హాని. 2; 2: చూ, విపత్తు; విణ. 3. అశక్యము: చూ, లావు. 7.

4. దుస్సహము: చూ, వెక్కసము. 4; వా. 5. దుర్లభము: చూ, రూ-డెప్పరము. 6.
దెప్పరములు. దే. వి. బ. దుస్సహావచనములు. భాగ. సభా. 2, ఆ. 255. [బాధపడు.
దెప్పరలు. దే. అ. క్రి: రూ-డెప్పరిల్లు: చూ,
దెప్పరిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—
దెప్పటికము. దే. వి. (దెప్పరము + టికము) దుస్సహత్వము: చూ, హెచ్చె. 1.
దెప్పిపొడుచు. వా. స. క్రి: ఒత్తిపొడుచు, దెప్పు-డెప్పు.
దెప్పు. దే. వి. 1. ఎత్తిపొడుపు:చూ, సోత్ప్రాసము; స. క్రి. 2: చూ, రూ-డెప్పు.
దెప్పుడు. దే. వి:చూ, దెప్పు. 1. (బ. దెప్పులు)
దెబ్బ. దే. వి. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 1.
దెబ్బసరులు. అం: చూ, ధాన్యము.
దెబ్బాటు. దే. వి. (దెబ్బ + ఆటు) బలిష్ఠమైన వాన: చూ, వాన. 2.
దెబ్బున. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, వేగము. 3.
దెస. వై. వి. 1.=దిశా. దిక్కు. భార. ద్రో. 2, ఆ. 57: చూ, హరిత్తు. 1; 2. నైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 3.=దశా. అవస్థ: చూ, పాటు. 7; 4.=దశా. దురవస్థ: చూ, పీనుగుపెంట; 5: చూ, రక్షణము; 6. అండ: చూ, ప్రాపు. 2.

దే

దేండ్రి. దే. వి: చూ, జేండ్రి.
దేండ్రివాఁడు. దే. వి:చూ, రూ-జేండ్రివాఁడు.
దేకి. వై. వి.=శ్రీకృష్ణునితల్లి, దేవకి: చూ, మాత. 1.
దేకిస. వా. వి: చూ, రూ-డేగిస.
దేకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-డేకు.
దేనము. వై. వి.=ధ్యాన. తలంపు:చూ,స్మృతి.1.
దేబె. దే. విణ: చూ, ప్రాయిడి.
దేయము. సం. విణ. ఇయ్యఁదగినది: చూ, హీనము. 3.
దేరిజే. దే. వి. రూ-దేరీజ: చూ, సదనము. 1.
దేరీజే. దే. వి.—పై.—
దేవఋణము. అం: చూ, ఋణత్రియము.
దేవకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవనము. 1: చూ, పాచిక; 2. గెలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ. [చూ, విష్ణువు. 1.
దేవకీనందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుఁడు:
దేవకులోద్భవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కాచిమము. *
దేవకుసుమము. సం. వి. అ. న: చూ, లవంగము.
దేవకృతి. అం: చూ, గాఢకృతి.
దేవఖాతకము. సం. వి. అ. న: చూ, పరిఖ.
దేవగంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకాశగంగ:చూ, నది.
దేవగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఆరామశీతలము, కుక్కుటమర్దకము, గంధాఢ్య. (తె. ప).— గొడిసాల.*
దేవగడ్డలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దబోడతరము *: చూ, ముండిని.
దేవగణవిశేషము. అం: చూ, దేవతాభేదము.
దేవగణాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.
దేవచ్ఛందము. సం. వి. అ. పుం. నూఱుపేటలహారము: చూ, భూషణము. 2.
దేవజగ్ధకము. సం. వి. అ. పుం. కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1.
దేవజగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—
దేవత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు. [జెట్టు; 2: చూ, రచ్చ *.
దేవతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, వేల్పుఁ
దేవతరువులు. అం: చూ, దేవవృక్షములు.
దేవతాడి. వై. వి.=దేవతాళము. డావరడంగి *: చూ, విషనాశని.

దేవతాపంగాబ్రాహ్మణులు. అం. కృష్ణయజుర్వేదులు. శ్రీకృష్ణాది కృష్ణాలయ రోధకులునైయున్నారు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దేవతాభేదము. అం. (దేవతలవలనఁబుట్టినవారు) విద్యాధరుఁడు, అప్సరసలు (ఊర్వశీప్రభృతులు), యక్షులు (కుబేరాదులు), రక్షస్సులు (విభీషణాదులు), గంధర్వులు (హాహాహూహూప్రభృతులు), కిన్నరులు (గుఱ్ఱపుమోముగలవారు), పిశాచములు (మాంసాశనులు, కుబేరానుచరులు), గుహ్యకులు (మాణిభద్రుఁడు మొదలైన నిధిపాలకులు), సిద్ధులు (విశ్వావసుప్రభృతులు), భూతములు (ఇష్టమునొందెడి బాలగ్రహాదులు); తద్విశేషములు.— కింపురుషుఁడు-కింపూరుషుఁడు, ద్రుమిణుఁడు, ద్రుముఁడు, క్షేత్రపాలుఁడు, క్రతువు, కుష్మాండుఁడు, కువేరుఁడు, కాలకికాలుఁడు, ఖేచరుఁడు; (తె. ప.)—జెక్కిమోరవేలుపు. (మిగత విశేషాదులకు: చూ, వేలుపు.) [దేవతాడి *.

దేవతాళము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, రూ-

దేవదత్తము. సం.వి. అ.పుం. 1. ఒకఉపవాయువు (జృంభప్రవర్తమానవాయువు): చూ, వాయువు; 2. అర్జునుని శంఖము: చూ, సంకు. 1.

దేవదారి. వై. వి.=దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు. (చర్మరోగములలో దీని తైలమును వాడెదరు.) [వై.—

దేవదారువు. సం. వి. ఉ. పుం.=దేవదారి.—

దేవదాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లత. 1.

దేవద్ర్యఙ్. సం. విణ. (చ్. ఈ. చ్.) 1. దేవతలనుగూర్చిపోవువాఁడు; 2. దేవపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

దేవనము. సం. వి. అ. న. 1. క్రీడ: చూ, విలాసము. 1; 2. జూజము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. గెలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 4. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; పుం. 5. పాచిక: చూ, వ్యవహారము. 4.

దేవనాయకుఁడు. అం: చూ, నాయకత్రయము.

దేవనాళము. సం. వి. అ. పుం. అడవి కిక్కసకసవు*: చూ, తృణము. 1.

దేవబ్రాహ్మణులు. పా. ఉంఛవృత్తిచే సాత్వికమగు మితాహారముభుజింపుచు సంతుష్టికలిగి ఇంద్రియ నిగ్రహులై వేదశాస్త్రములయందలి యథార్థార్థజ్ఞానము గలవారై తత్వజిజ్ఞాస గలవారగువారే దేవబ్రాహ్మణులు. (వీరు దశవిధబ్రాహ్మణులలోనివారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేవభాగాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

దేవభూయము. సం. వి. అ. న. దేవత్వము: చూ, సాయుజ్యము.

దేవమణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కౌస్తుభము: చూ, రత్నము. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3. గుఱ్ఱము మెడసుడి: చూ, సుడి. 1; అం. 4: చూ, శుభావర్తములు.

దేవమాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ: చూ, మాత. 1

దేవమాతృకము. సం. వి. అ. పుం. వానచేపండెడు దేశము: చూ, దేశము.

దేవమాసము. సం. వి. అ. పుం. గర్భాష్టమమాసము: చూ, మాసము. 1.

దేవయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, హోమము; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

దేవయోనివిశేషము. అం: చూ, దేవతాభేదము.

దేవర. వై. వి.=దేవః. 1. ఏలికవాఁడు: చూ, ప్రభువు. 2; 2: చూ, వేలుపు.

దేవరింపు. దే. వి. బతిమాలడము. అం. భా. ప్ర. 116: చూ, వాచౌరపము.

దేవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవృఁడు, మగనితోఁబుట్టువు: చూ, సహోదరుఁడు.

దేవరుక్షబ్రాహ్మణులు. పా. అథర్వణవేదములో దేవర్షిశాఖకుఁజెందినవారు. రత్నగిరిజిల్లాలోను, ఉత్తరకొంకణ దేశములోను, బరోడాలోను కానంబడుదురు. వీరుకృష్ణయజుర్వేదులలో నొకశాఖవారు. హిరణ్యకేశాయనసూత్రము: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేవలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అర్యకుఁడు. 1.2.3.

దేవలోకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

దేవవల్లభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పొన్న.*

దేవవృక్షములు. అం. (దేవతరువులు) మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము.

దేవసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వాలు.

దేవసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

దేవసాయుజ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, దేవభూయము.

దేవస్సర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

దేవళము. వై. వి.=దేవాలయ: చూ, సదనము.1.

దేవళ్లు. వై. వి. బ.=దేవాః. దేవతలు: చూ, వేలుపు.

దేవాంగి. దే. వి: చూ, జేండ్రి-దేండ్రి. (దేవాంగులు సంస్కృతమని శ. ర.)

దేవాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

గేవాగ్న్యంశము. అం.—పై.—

దేవాజీవి. సం. వి. న్. పుం: చూ, దేవలుఁడు.

దేవాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

దేవాదివర్ధని. అం: చూ, టక్క-జవిభాషలు. (చూ, భాష. 1.)

దేవానాంప్రియము. సం. వి. అ. పుం. 1. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1. [డు. రాఘ. 1, ఆ. 5.

దేవానాంప్రియుఁడు. సం. విణ: చూ, మూర్ఖుఁ

దేవాలయము. సం. వి. అ. న.=: చూ, దేవళము.

దేవావాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రచ్చ*.

దేవి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. (క్రీడించునది) 1. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1; 2.=గేవేరి. రాణి: చూ, రాజ్ఞి; 3. చోఁగ*: చూ, స్రివ; 4. పిక్క*: చూ, స్పృక్క.

దేవిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దానికము.

దేవిడీ. వా. వి. కోటవాకిలి. [ను ఉత్తరువు.

దేవిడీమన్నా. వా. వి. కోటవాకిలికి రాకూడద

దేవీకోట. అం. శోణితపురము: చూ, దేశము.

దేవీమతము. అం: చూ, తంత్రములు.

దేవు. దే. స. క్రి. 1. నీళ్లలోనగువానియందుండి తడవియెత్తు; 2: చూ, వెతకు. అచ్చ. సుం, కాం. 8.

దేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=దేవర: చూ, వేలుపు; వా. 2. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు. భట్టారకుఁడు: చూ, రాజు. 1.

దేవునిదర్శనము. అం: చూ, శకునరహితములు.

దేవురించు. దే.అ. క్రి: చూ, వాచోరు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 103.

దేవురింపు. దే. వి: చూ, రూ-దేవరింపు.

దేవురు. దే. వి.—పై.—

దేవురుగొట్టు. దే. విణ: చూ, దేబె.

దేవులాడు. దే. స. క్రి (దేవులు + ఆడు). 1: చూ, వెదకులాడు; వా. 2. విచారించు.

దేవృఁడు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రూ-దేవరుఁడు.

దేవెరి. వై.వి.=దేవి.రూ-దేవేరి. 1.రాణి: చూ, రాజ్ఞి; వా. 2. దొరసాని: చూ, రాజ్ఞి.

దేవేరి. వై. వి.=1.—పై.—; 2.—పై.— పాండు, 1, ఆ. 239.

దేశకాలవిభజనము. అం: చూ, అంగపంచకము. (చూ, అంగము. 9) [డు.

దేశకుఁడు. సం. విణ: చూ, అవ్యవసాయవంతుఁ

దేశజధర్మములు. అం: చూ, ధర్మములు.

దేశభాషావిజ్ఞానము. అం: చూ, ఉపవిద్యలు.

దేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనేకపట్టణములుగల గొప్పభూభాగము: ఉపవర్తనము, జ, జనపదము, జనాంతము, జానపదము, డ, ఞ, ప్రదేశము, మండలము, రాష్ట్రము, విషయము. (తె. ప.)—ఆణియము-ఆణెము, ఆఱుప, ఊరు, ఏఱుక, కలంక, నాడిక, నాడు, నాణెము, మాగాణి-మాగాని, విలాతి, సీమ: చూ, దేశములు; (మిగతవానికి చూ, సీమ. 1); అం. 2: చూ, వింశతి విగ్రహములు; 3: చూ, రాగాంగములు. (చూ, అంగము. 9)

దేశములు. అం. ప్రధానమైన దేశములు. ౫౬:- ౧ అంగము; ౨ వంగము, పుండ్రము; ౩ కళింగము-కలింగము; ౪ కర్ణాటము; ౫ కేరళము-కేరలము; ౬ కామరూపము; ౭ గౌడము-గడము, పుండ్రము, వరేంద్రి; ౮ వనవాసము; ౯ కుంతలము; ౧౦ కోంకణము-కోంకణకము; ౧౧ మగధము, కీకటము; ౧౨ సురాష్ట్రజము; ౧౩ మాళవము-మాలవము; ౧౪ లాటము; ౧౫ భోటము; ౧౬ వరాటము; ౧౭ శబరము; ౧౮ కుకురము; ౧౯ కురువు, కురుక్షేత్రము, గమిష్ణువు, ధర్మక్షేత్రము, వినశనము; ౨౦ అవంతయము-అవంతి, ఉజ్జయని, విశాల. (తె. ప).—ఉజ్జైని; ౨౧ పాండ్యము; ౨౨ మద్రము; ౨౩ సింహళము; ౨౪ ఘూర్జరము, (తె. ప).—గుజేరాతి-గుజేరీ-గుజేరు- గుజ్జరాతి-గుజ్జరి; ౨౫ పారశీకము; ౨౬ మిథిలము; ౨౭ పాంచాలము; ౨౮ శూరసేని; ౨౯ గాంధారము; ౩౦ బాహ్లీకము-బాహ్లీకము; ౩౧ హైహయము; ౩౨ తాళవము; ౩౩ సాల్వము- శాల్వము, కారకుక్షీయము; ౩౪ పుండ్రకము; ౩౫ ప్రాగ్జోతిషము; ౩౬ మత్స్యము; ౩౭ చేది-చైద్యము-చేదయము, డాహలము; ౩౮ బర్బరము; ౩౯ నేపాళము; ౪౦ గౌళము; ౪౧ కాశ్మీరము-కశ్మీరము, కీరము, శాస్త్రశిల్పనము; ౪౨ కన్యాకుబ్జము-కన్యాకుబ్జ-కాన్యాకుబ్జము, కుశస్థలము, కౌశము, గాధిపురము; ౪౩ విదర్భ-విదర్భము; ౪౪ ఖురసాణము; ౪౫ మహారాష్ట్రము; ౪౬ కోసలము; ౪౭ కేకయము; ౪౮ అహిచ్ఛత్రము; ౪౯ త్రిలింగము, త్రిలింగక్షేత్రము, ఆంధ్రము-అంధ్రము, అంధ్రమండలము-ఆంధ్రమండలము (తె. ప).—తెనుఁగు-తెలుఁగు; ౫౦ ప్రయాగము; ౫౧ కరహాటకము; ౫౨ కాంభోజము- కంభోజము-కంబోజము; ౫౩ భోజము; ౫౪ చోళము-చోలము-చోడము; ౫౫ హూణము; ౫౬ కాశి, అవిముక్తము, ఆనందకాననము, కాశము, కాశిక, జిత్వరి, తపస్థలి, తీర్థరాజి, వారణాసి. (తె. ప.)—బనారసు ఇత్యాది: (చూ,సీమ.1); మఱికొన్ని ముఖ్యదేశములు. ౧. అంగలభూము-ఆంగలభూమి; ౨. అంబష్ఠము; ౩. అధిష్ఠానము; ౪. అరేబియా-హరబ్బి; ౫. అలక-అళక; ౬. ఆంధతి; ౭. ఆకరి; ౮. ఆభీరము; ౯. ఆరట్టము; ౧౦. ఆర్యావర్తము, కర్మభూమి, పుణ్యభూమి; ౧౧. ఆశ్రియము; ౧౨. ఉత్కలము, ఒరిస్సా, ఓఢ్రదేశము, ఓఢ్రము. (తె. ప.)—ఒడ్డాది; ౧౩. ఉదీచ్యము; ౧౪. ఉపవర్తనము; ౧౫. ఉరుమంజి- హురుముంజి-హురుముంజీ-హుర్ముంజీ; ౧౬. కచ్ఛ; ౧౭. కరూశము-కారూశము; ౧౮. కాంపిలము-కాంపిల్యము; ౧౯. కామరూపము; ౨౦. కీకటము-కీకటాము; ౨౧. కుండినము; ౨౨. కుకురము; ౨౩. కుణాలము; ౨౪. కుముద్వంతము-కుముదావాసము-కుముద్వాన్; ౨౫. కురాసాని; ౨౬. కొట్టాము; ౨౭. కోదండము; ౨౮. కోమలము; ౨౯. కోలాంశము; ౩౦.. కొంగము; ౩౧. కౌశాంబి, వత్స

పత్తనము; ౩౨. ఖశము, ఖశయష్టిస్కము;
౩౩. గర్తము; ౩౪. గోండము; ౩౫. ఘో
ట్టాణము; ౩౬. చీనము; ౩౭. జవనము-యవ
నము; ౩౮. తక్షశిల; ౩౯. తామలిప్తము-
తామలిప్తి, వేలాకూలము; ౪౦. తురుష్క
ము; ౪౧. త్రిగర్తకము; ౪౨. దండకము;
౪౩. దక్షిణాపథము; ౪౪. దశార్ణము, కు
కురము, యదవము, సాత్వతము; ౪౫.
దాశేరకము; ౪౬. దేవమాతృకము; ౪౭. న
ద్వంతము-నద్వలము; ౪౮ నదీమాతృకము;
౪౯. బ్రహ్మవర్తము, తపోవటము; ౫౦.
మందిరము; ౫౧. మరుభువ; ౫౨. మలయము;
౫౩.లంపాకము; ౫౪.శకము; ౫౫.సింధువు;
౫౬. సౌవీరము, కుమాలకము, ౫౭. దోణి.
మఱియు, అచ్చి, అచ్చిమట్టము, కలంక,
కోన ఇత్యాది: చూ, సీమ. 1; ప్రధానమగు
పుణ్యనగరములు.—౧. అయోధ్య, కోశల
ము-కోషల-కోసల-కోసలము. (తె.ప.)—
అయోధ్య; ౨. మధుర; ౩. మాయ, ౪. కాశి;
౫. కాంచి.(తె. ప.)—కంచి; ౬. అవంతి-
అవంతిక, ఉజ్జయిని, విశాల. (తె. ప.)—
ఉజ్జేని; ౭. ద్వారతి; మఱికొన్ని ముఖ్యనగర
ములు.—౧. గయ; ౨. చంప; ౩. ప్రాగ్జ్యోతి
షము, కామరూపము; ౪. అశ్మనగరము;
౫. ఉపపట్టణము, గుహ్య-గుహ్యము-గృహ్య.
(తె. ప.)—పెంట-పేట; ౬. రాజధాని,
కటకము. (తె. ప.)—రాచవీడు. ఇత్యాది:
(చూ,సీమ 1.) పట్టణమునకు.—కర్వటము,
కోట్టము, ఖిమ్-ఖింబు, నగరము, నగరి, ప
ట్టణము, పురము. (తె.ప.)—పట్టము-పట్న
ము, ప్రోలు, సీమ; ప్రసిద్ధికెక్కిన పట్టణ
ములు.—౧. అధిష్ఠానము; ౨. అమర, అమ
రోహము, అమరము, ఇంద్రనగరి, ఇంద్ర
లోకము, సుదర్శనము. (తె. ప.)—అమరా
వతి; ౩. అలక, కాంతిమతి; ౪. ఐశాని, ఐశి;
౫ కుసుమపురము; ౬ ఖపురము; ౭ ఖర్పణ.
(తె. ప).—కసుబా; ౮ గంధవతి; ౯
చంప, పుష్ప, మాలి; ౧౦ త్రిపురము; ౧౧
దుర్గము, కోట్టము. (తె. ప)—కోట; ౧౨
ధార; ౧౩ బాణపురము, బాణరాజనగరము,
ఉషావనము, కోటివర్షము-కోటీవర్షము-కో
ట్టవీపురము, దేవికోట, శోణితము; ౧౪ బ్ర
హ్మపుర, అజాపత్య, అభ్రి, ఆనందిని; ౧౫
మాహిష్మతి, కథ; ౧౬ యమపుర, చిత్రితా
కరి; ౧౭ (తె. ప).—రేవు (కరవాః పట్ట
ణము); ౧౮ వైకుంఠము; ౧౯ శంభపురి-శం
భుపురి, ఏకచక్రము, హరిగృహము; ౨౦
హస్తినాపురము- హస్తినపురము-హస్తిని-హా
స్తినీపురము, గజసాహ్వయము-గజాహ్వ-
గజాహ్వము-గజాహ్వయము; ౨౧ తిరిచినా
పల్లి (త్రిశిరఃపురి) ఇత్యాది:(చూ,సీమ. 1);
దిక్పాలపట్టణములు.—అమరావతి, అలక,
కృష్ణాంగన, గంధవతి, తేజోవతి, యశోవతి,
శ్రద్ధావతి, సంయమని; గ్రామాదులు.—
౧ పట్టణమునకు దగ్గఱయూరు.-ఉపపట్టణము;
౨ గ్రామము.— ఉ ప న స థ ము, కసి
త ము, కీ ర ము, కులము, గ్రామటిక, (గ్రా
మము, జనపదము, జానపదము, నివృత్తు-
నీవృతి. (తె. ప).—ఊరు, కుప్పము, కో
టిక-కొట్టిక, గ్రామము, పల్లియ-పల్లె, పాడు,
పాలెము, పోలము; ౩ బ్రాహ్మణుల ఊరు-
అగ్రహారము, విప్రపురి. (తె. ప).—నల్లిం
డ్లు; ౪ వర్తకుల పేట.—ఖేటము; ౫. పం
టకాఁపులపల్లె.-ఖేటము; ౬. గొల్లపల్లె.-ఆ
భీరపల్లి, కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము,
ఖేటకము-ఖేటము, గ్రామప్రధానము, ఘు,
ఘోషము. (తె. ప.)—గొల్లపల్లె, మంద,
వేప్రపల్లె; ౭ బోయపల్లెకు.—కశ్మలము, ని
షావము, శబరాలయము (తె. ప.)—పక్క
ణము, బోయపల్లె; ౮ సాలెపేటకు.—

తరలము; ౯. కమ్మరి పడ్రింగులపల్లె.—కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము; ౧౦. కొండ పక్క పల్లె.— కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్వటము; ౧౧. నన్నూఱుగ్రామములుగల పరగణాకుముఖ్యగ్రామము.— కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము; ౧౨.నగరమునకు దగ్గఱనున్న గ్రామము.-గృహ్యా;౧౩.మంగలిపల్లె. కలింజనము; ౧౪. చిన్నపల్లె.—ఖండిక-ఖండ్రిక; ౧౫ అడవిలోనిఊరు.—అడవిపల్లె, కారూరు; ౧౬. నూలపల్లె.—గ్రామాంతము. (తె. ప.)—మాలపల్లె; ౧౭. గ్రామముల గుంపు.—గ్రామత, చక్రము;౧౮. గ్రామవిశేషము.—ఖేటకము; ౧౯. చెంబడిపల్లె.-(తె. ప.)—కుప్పము; ౨౦. పల్లెటూరు.—జనపదము;౨౧. మండలము, జనపదము; ఇత్యాది: (చూ, సీమ. 1); మఱికొన్నివిశేషములు.—౧. చంద్రలోకము.—ఆనందాలయము; ౨.ఇహము, ఇహలోకము ఇత్యాది: (చూ, లోకములు;) 3. ఐరావతమను ఖండము.-ఐరావతము; ౪. ఖండములు.—(చూ, ఖండములు. 1.) (చూ, ఐరోపా 572 పొరట); ౫. తనదేశము కానిదేశము.—దేశాంతరము. ఇత్యాది: (చూ, దేశము. 1) (మిగిలినవానినిఁగూర్చి "సీమ. 1." చూ, డుము.) [సత్యము. 1.

దేశరూపము. సం. వి. అ. న. న్యాయము:చూ,

దేశపాండ్య. వా. వి. చిన్నజమీదారుఁడు.

దేశస్త్రీలు. అం: చూ, స్త్రీ.

దేశస్థబ్రాహ్మణులు. పా. ఋగ్వేదులు.—కొందఱు సామవేదులు కొందఱు అధర్వణవేదులు. ఈరెండుశాఖలవారు ఋగ్వేదులతో చుట్టరికము చేయుచున్నారు. వీరిలో దక్షిణ పరిగ్రహించువారు భిక్షులనియు తదితరులు గృహస్థులనియుఁ జెప్పుదురు. వీరిలో రావు, పంట్, దేశాయి, దేశపాండి, దేశముఖి, కులకరణి, పటేల్ ఇత్యాదులు వీరిబిరుదములు: చూ, బ్రాహ్మణులు. [చూ, ఊరు. 3

దేశాంతరము. అం. తనదేశముకాని దేశము:

దేశాటనజచాతుర్యము. అం:చూ, సుగుణములు.

దేశి. అం: చూ, రాగాంగములు.

దేశికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గురువు: చూ, పంతులు. 1; 2. దేశముతిరుగువాఁడు.

దేశియ్యము. అం: చూ, ఉద్ధోకము. 2.

దేశీయక్రియలు. అం. ధృవక, సర్పిణి, కృష్య, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాక, పతిత.(8)

దేశీయము, పా: చూ, జాతీయము.

దేశ్యక్రియలు. అం. 1: చూ, తాళక్రియలు; 2. ధృవకము, సర్పిణి, కృష్యము, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాకము, పతిత (8).చూ, దేశీయక్రియలు.

దేశ్యము. సం. విణ. దేశమునవాడఁబడునది: చూ, గ్రామ్యము. 10 (చూ, దేశ్యములు.)

దేశ్యములు. పా. 1. ఎ ఒ ఁ చే జే ఱ ఈ యక్షరంబులుగల పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—ఎవఁడు, ఒకఁడు, కొన, అనఁటి, చోపడి, జోలు, చెఱుకు; 2. స్వార్థంబు గాగమంబులేని క్రియలు దేశ్యములు. "ఉదా.—పండు,చేయి; 3. రేఫము ద్విత్వముగలవి దేశ్యములు. ఉదా.—అఱ్ఱు, ఇఱ్ఱి, కుఱ్ఱ; 4. సర్వనామములును, కృత్తద్ధితాంతములును దేశ్యములు; 5. ఔపవిభక్తికములు దేశ్యములు. ఉదా.—కన్ను, ముల్లు, ఱాయి, పేను; 6. డువర్ణమునకు వెనుక ఉత్వములేని పదములు దేశ్యములు. ఉదా.—కత్తలఁడు, వెంకఁడు; 7. ప్రథమవచనైక లోపంబుగల పున్నపుంసకంబులగుఅకారాంతములునుఅన్నియుకారాంతపదములును దేశ్యములు.ఉదా.—అన్న, పాలు, బల్లెము; 8. హ్రస్వాంతముల బహువచనము రువర్ణంబాయెనేని యవి దేశ్య

ములు. ఉదా.—అల్లురు, పగతురు; 9. సంయుక్తవర్ణంబు బహువచనంబగు పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—ఆంమ్రి, తాళ్లు, కోమట్లు, పైర్లు, అటకండ్లు.౧౦. అయి, అవు, గ, డొ, మొదలగునవి ఆదేశముగాఁగలవి దేశ్యములు. ఉదా.—ఐతి=అయితి; ఔడు=అవుడు; కాకితము=కాగిదము; పోడిమి=పోణిమి; పగలు=పపలు మొ.)

దేసము. వై. వి.=ద్వేష: చూ, విరోధము. 1

దేహగంధము. అం. స్త్రీ లక్షణాంగములలో నొకటి. (సంపెంగకలిగొట్టు పువ్వులవాసన గలిగిన సౌభాగ్యముగలిగి పతివశయై యుండును. క్షీరగంధ, కటుగంధ, రక్తగంధములు దుఃఖప్రదములు. ధాన్యగంధము, వేసగంధము, గోమూత్రగంధము, హరిదళగంధము, దుష్టగంధము, గంధమూషికా గంధము (చేంచేవాసన), మత్స్యగంధము, ఉగ్రగంధములైన విడువవలెను): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహపుపారువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

దేహబాధ. వా.వి 1.మలవిసర్జనమునకు వెడలుట; 2. శరీరాయాసము.

దేహము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. మేను: చూ, శరీరము; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.—తీఁగె, శంపాలత; అం. 3. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (శరీరము, అంగము.—మిక్కిలిపొడవుగాక మిక్కిలిపొట్టిగాక మిక్కిలిలావుగాక మిక్కిలి సన్నముగాక యున్నఁబ్రశస్తము. భోజనము, నిదుర, రతి శీఘ్రకాలమునఁజేయుచేస్నానము ఆలస్యముగఁజేయుట ఆయుర్వృద్ధి. 108 అంగుళముల పురుషుండైన దివ్యపురుషుండగు): చూ, లక్షణాంగములు; 4. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (లావుగాక, సన్నముగాక, పొడవుగాక, పొట్టిగాకయున్న శ్రేష్ఠము. మృదువైనభోగియగు. విరిక్తురైనసల్పాయువగు.): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5. (దేహము): చూ, టక్కజభాషలు. (చూ, భాష. 1).

దేహయాత్ర. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సాపాటు; 2: చూ, మరణము.

దేహరోమము. అం. 1.పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి(రోమము.—ఒక్కటియైనరాజగు. రెండైనధనవంతుఁడగు. మూఁడైనపండితుఁడగు. బహురోమమైన దరిద్రుఁడగును): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (రోమము.—సూక్ష్మములైన సుఖవతియగు. రూక్షములైన బిడ్డలు లేనిదగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: గేహళి, ఉదుంబరము, కుతుపము, గృహావగ్రహణి(తె.ప).—కడప-గడప. (చూ, వాకిలి)

దేహళీదీపన్యాయము. పా. (దేహళీదత్తదీపన్యాయము) గడపమీఁద దీపముబెట్టిన నింటిలోనఁ బైఁట గూడ నుపయోగించేనటురీతి.

దేహి. సం. విణ (న్. ఈ. న్.) 1. దేహము కలవాఁడు: చూ, శరీరి; వా. 2. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; 3. ఓచ్చేమెత్తువాని ప్రార్థనయందలి విధేయతను సూచించు శబ్దము. "భవతు భిక్షాందేహి."

దై

దైతేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దైత్యుఁడు.(బ. దైతేయులు=కశ్యపునకుదితియందుఁగల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దైత్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లు: చూ, సుర.2.

దైత్యగురువు. సం. వి. ఉ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

దైత్యము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దైత్యారి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. దేవుఁడు:చూ, వేలుపు.

దైత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దైతేయుఁడు.

దైన్యపడు. మి. అ. క్రి: చూ, వాచౌరు.

దైన్యపాటు. మి. వి: చూ, వాచౌరపము.

దైన్యము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; అం. 2. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (ఓ మన్మథుఁడా ! పురవైరికిందిరను దప్పించిన నీకీ విరిబోఁడియనసెంత ! కరుణఁజూచిరక్షింపుము): చూ, సంచారీభావములు. [వు. 2.

దైర్ఘ్యము. సం. వి. అ. న. నిడుపు: చూ, పొడ

దైవఘటన. 1. భగవంతుని యేర్పాటు: చూ, సంధానము; అం. 2. అగ్నిజలాదులవలనఁ బుట్టెడు కీడులలో నొకటి:చూ, అదృష్టము.

దైవజ్ఞ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, సోదెకత్తె; 2: చూ, బల్లి.

దైవజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. జోస్యుఁడు: చూ, సాంవత్సరుఁడు; 2. గణకుఁడు: చూ, పంజీకరుఁడు.

దైవతభూషణ. అం: చూ, భిన్నపంచమజభాషలు. (చూ, భాష. 1)

దైవతము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, వేలుపు; 2. దేవతది.

దైవత్వము. సం. విణ. ఈశ్వరత్వము: చూ, అనిమిషత్వము. [చూ, వినికిడి.

దైవప్రశ్నము. సం. వి. అ. పుం. ఉపశ్రుతి:

దైవము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, అదృష్టము; 2. దయ్యము, పిశాచము: చూ, భూతము; 3: చూ, వేలుపు; పుం. 4. జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞముప్రారంభింపఁబడినప్పుడు యథావిధిగా తత్కర్మము నడపిన ఋత్విజుని నలంకరించి కన్యనిచ్చి చేయు వివాహము: చూ, వివాహము; అం. 3: చూ, విగ్రహములు.

దైవాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దయివాఱు. (అతిశయించుటకు.— లక్ష్మీ. 5, ఆ. 95.)

దైవికము. సం. విణ. దైవమువలనఁగలిగినది: చూ, గ్రుడ్డివాటు.

దైశికరాగజ్ఞానము. అం: చూ, మగుణములు.

దొ

దొంకెన. ద్వి. వి: చూ, రూ-డొంకెన.

దొంగ. దే. వి. 1. రూ-డొంగ: చూ, మ్రుచ్చు. 1; 2.అరఁటిపువ్వులోనికాడ: చూ,మ్రుచ్చు. 2; విణ. 3: చూ, వంచనము.(దొంగచూపు, దొంగనిద్ర, దొంగభక్తి, దొంగకూడు మొ)

దొంగకాయ. పా. 1. (వృంతపరిణామఫలము) జీడిమామిడిపండు: చూ, గుంజోకాయలు; వా. 2. దొంగిలించినకాయ.

దొంగతనము. దే. వి. (దొంగపని, దొంగతీకము): చూ, ముచ్చిలి.

దొంగతొత్తులు. దే. వి. బ. 1: చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2. దొంగబుద్ధికలవారు.

దొంగపని. దే. వి: చూ, దొంగతనము.

దొంగతీకము. దే. వి.—పై.—

దొంగిలించు. దే. స.క్రి. (రూ-దొంగిలు):చూ, ముచ్చిలించు.

దొంగిలు. దే. స. క్రి.—పై—

దొంగు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దొంగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డొంగు.

దొండ. వై. వి.=దుండి.* (దీనిభేదములు.— అడవిదొండ, కాకిదొండ, చేఁతిదొండ, నాగదొండ, నీటిదొండ, పాముదొండ,పిండిదొండ, లింగదొండ, మరుదొండ (లేక) మర్లదొండ మొ):చూ, రక్తఫల.

దొండి. దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.

దొండు. దే. వి. ఒకానొకచేప: చూ, మత్స్యము. 1. [చూ, శంఖలి.

దొంతకత్తియ. దే. వి. రూ-దొంతకత్తె. కుట్టని:

దొంతర. ద్వ. వి. (దొంతి + తరఁగ) 1. దొంతి. విజ. 3, ఆ. 196: చూ, దోర. 1; 2. పరంపర. విజ. 1, ఆ. 114; విశే. 2. పరంపరయైనది. కళా. 8, ఆ. 96; వా. 4. ఇరువది రూపాయలు "ఒకదొంతర లంచేము ఇచ్చినాను." [ముద్దు. 3.

దొంతరముద్దు. ద్వ. వి. ఒకరకముముద్దు: చూ,

దొంతరవళులు. ద్వ. వి. బ: చూ, అంచెలు. 2.

దొంతి. దే. వి. రూ-దొంతర-దోర. 1. ఒకటిమీఁదనొకటిగా నుంచిన కుండలు లోనగువాని వరుస: చూ, దోర. 1; 2. పంక్తి. లక్ష్మి. 4, ఆ. 141: చూ, వరుస. 1; విశే. 3. దొంతియైనది. ఆం, భా. ద్వి. 34.

దొంతిగనిడు. వా. స. క్రి: చూ, అడుకు. 3.

దొందడి. ద్వ. వి. (దొందు + దడి) 1. సందడి చలనగలుగు ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. రాసిగొను జనసమూహము. భార. ద్రో. 4, ఆ. 129: చూ, సందడి. 1.

దొందడించే. దే. అ. క్రి: చూ, సందడించే.

దొందము. వై. వి.=ద్వంద్వ. 1. ద్వంద్వరోగము: చూ, రోగము. 1; వా. 2. జత: చూ, సంగడి. 5. [సంగడి. 5.

దొందు. వై. వి.=దండ-ద్వంద్వము. జత: చూ,

దొంపు. దే. వి. 1. మళ్లవరుస: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, తలనట్టు.

దొంబులిగొట్టు. ద్వ. వి. (దొందు + పులి + కొట్టు) (వ్యతిరేకలక్షణచే) పిటికి (రెండుపులలను గొట్టువాఁడు అని శబ్దార్థము: చూ, నెఱపరి.

దొగ్గలి. దే. వి: చూ, రక్తశోష్పము. *

దొడదొడ. దే. వి. కాఱుట లోనగువానియందగునను కరణము: చూ, హూహూ.

దొడవ. దే. విశే: కుడిపి. (సం. వ).-కురూపి.-అనాకారి.

దొడ్డ. దే. విశే. రూ-దొడ్డు. గొప్ప. "దొడ్డమ్మ, దొడ్డవాఁడు": చూ, మహితము.

దొడ్డతనము. దే. వి. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత. 1; 2. మంచితనము: చూ, యోగ్యత. 2.

దొడ్డయడవి. దే. వి. పెద్దయడవి: చూ, విపినము.

దొడ్డయెద్దు. దే. వి. మహోక్షము: చూ, వృషభము. 1.

దొడ్డవాఁడు. వా. వి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

దొడ్డి. వై. వి.=ద్రోణి. 1. పసులగొట్టము: చూ, సదనము. 1; 2. పసులుమేయుకంచె: చూ, వివీతము; 3: చూ, పెరడు; వా. 4: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి, 5. పొంతుదొడ్డి.

దొడ్డికట్టు. ద్వ. వి. చేట్టుకొల్లాయు: చూ, సదనము. 1.

దొడ్డికాళ్ళవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞావు.

దొడ్డికాళ్లు. ద్వ. వి. బ. పంగటికాళ్లు: చూ, ముడికాళ్లు.

దొడ్డివల. ద్వ. వి. ఒకరకమువల: చూ, వల. 1.

దొడ్డివాకిలి. ద్వ. వి. పెరటిద్వారము: చూ, వాకిలి (చూ, సదనము. 1)

దొడ్డు. దే. విశే: చూ, రూ-దొడ్డ. [హెచ్చు. 3.

దొడ్డువాఱు. దే. అ. క్రి. అధికమగు: చూ,

దొత్త. దే. విశే. వ్రేలాడునది.

దొద్ద. దే. వి. కొల్ల: చూ, లూటీ. 4.

దొద్దకత్తె. ద్వ. విశే. కొల్లపెట్టుఆఁడుది: చూ, ముచ్చె. 1 (చూ, స్త్రీ)

దొద్దకాఁడు. దే. వి: చూ, దొంగ. 1.

దొద్దగొను. దే. స. క్రి. కొల్లగొను: చూ, హరించే. [వోవు.

దొద్దవోవు. దే. అ. క్రి. కొల్లవోవు: చూ, పతివోవు.

దొద్దు. వై. విశే.=తుందీ. పెనుబొజ్జవాఁడు: చూ, బొజ్జవాఁడు.

దోన. సై. వి. 1: చూ, తూము. 3; 2.=ద్రుణ. దోని. కొండమీఁదిపల్లము: చూ, రంధ్రము. 1: 3.=తూణ-ద్రోణీ. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1; 4. ఈడ్రివానికత్తిపిడక.

దొనకు. దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2. [యు.

దోఁదోనమను. దే. అ. క్రి. దోనదోనమనికూ

దోనయుప్పు. వ్యు. వి. (దోన + ఉప్పు) సంభరి దేశమునందలి రుమ యనెడు గనియందు కట్టెలవలనఁగలుగు ఉప్పు. రోమకము, చేవుటి యుప్పు (అనికొందఱు): చూ, లవణము.

దొనరు. వా. వి: చూ, యోగ్యత.

దోనుకు. వా. వి. 1. దుఃఖము: చూ, శోకము; 2. విచారము: చూ, సంతాపము.

దోన్నియ. సై. వి =ద్రోణికా. (రూ-దొన్నె-డొప్ప-దొప్ప) పత్రిచషకము: చూ, పాత్రము. 6.

దొన్నె. సై. వి.=—పై.—

దొప్ప. సై. వి.=—పై.—

దొప్పదొప్పు. దే. వి. అడిచికొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దొబ్బ. దే. వి. రూ-ద్రొబ్బ. 1. నంజోడుముక్క: చూ, మాంసము; 2. నెత్తురుముద్ద: చూ, రక్తము. 1; 3. పిండము: చూ, ముద్ద. 2. [నెఱపరి.

దొబ్బలగొట్టు. దే. వి. అదురుగుండియ: చూ,

దొబ్బు. వా. స. క్రి. ద్రొబ్బు. 1. పడద్రోయు; 2. అపహరించు. [తనము.

దొబ్బుడాయి. వా. వి. 1. గరుపము; 2. పెంకి

దొబ్బుతెగులు. వా.వి. మూర్ఖప్రపట్టుదలగలవాని స్వభావము.

దొమ్మ. దే. వి. 1: చూ, పశురోగము; 2. అవయవవిశేషము. అచ్చ. యు, కాం. 134: చూ, విశేషము. 3.

దొమ్మడోలు. దే. వి: చూ, పెన్నేరు *

దొమ్మర. దే. వి. గడకట్టియాడి జీవనముచేసెడి యొకానొకజాతి.

దొమ్మరవాఁడు. దే. వి: చూ, వంశనర్తి.

దొమ్మరి. దే. వి. (దొమ్మర + ఇ)—పై.—

దొమ్మి. సై. వి.=తుములు. 1. అందఱుకలియఁబడిచేయు యుద్ధము. జై. 7, ఆ. 178: చూ, యుద్ధము; 2. అందఱుకలియఁబడుట; 3. సందడి: చూ, స్వరము. 2.

దొమ్ములాడు. ద్వి. అ. క్రి. (దొమ్ములు + ఆడు) 1. దొమ్మియుద్ధముచేయు; 2. పెనఁగొను: చూ, పెంటిగొను.

దొర. దే. వి. 1. రాజు: చూ, ప్రభువు. 2; 2: చూ, సైనికుఁడు; 3: చూ, యోధవరుఁడు. భార. విరా. 3, ఆ. 122; విశ. 4.సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 5: చూ, విశ్రుతుఁడు; 6. సమసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; 7: చూ, సమానుఁడు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 29; వా. వి. 8. జమీందారు; 9. పన్మినాయకుఁడు: చూ, నెలమ; 10. ఐరోపా దేశస్థుఁడు: 11. ఐరోపానుండివచ్చినవాఁడు.

దొరఁకు సన్న్యాసి. ద్వ. వి. రూ. దొరకోలు సన్న్యాసి. నమ్మించి మోసపుచ్చి దొంగిలించుకొని పోయెడు దొంగ. విజ. 3, ఆ. 163. (దొరఁకు=యత్నించు): చూ, మ్రుచ్చు. 1.

దొరఁకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించు. భాగ. 1, స్కం. 7; స. క్రి. 2. మొదలుకొను: చూ, వహించు.

దొరకు. దే. అ. క్రి. 1. చిక్కు. రాఘ. 2, ఆ. 69: చూ, సిద్ధించు; ప్రే. 2. దొరకించు. [లోఁబడు.

దొరకుపడు. ద్వ. అ. క్రి. చిక్కుకొను: చూ,

దొరకొను. దే. అ. క్రి. (దొరకు+కొను) 1. లభించు. భార. అర. 6, ఆ. 137; భార. విరా. 4, ఆ. 77: చూ, సిద్ధించు; 2. పుట్టు, భార. సభా. 2, ఆ. 133: చూ, సంభవించు;

వా. 3. పట్టుకొను. (దొరకొని=దొరకఁ బుచ్చుకొని) [7 పలుకు.)
దొరకోలు. దే.వి:చూ, ఉపక్రమము(1. మొదలు
దొరకోలుసన్యాసి. ద్వ. వి: చూ, రూ-దొరఁకు సన్యాసి. [అల: చూ, నీచి. 1.
దొరగడము. దే. వి. (దొర + కడలు) గొప్ప
దొరతనము. దే. వి: చూ, ప్రభుత్వము.
దొరయు. దే. అ. క్రి. 1. అంటు: చూ, లంకించు. 1; 2. సమానమగు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 251: చూ, సరిపోవు. 1; 3. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 4. జరుగు: చూ, సాగు; స. క్రి. 5. పోలు: చూ, సరిపోవు. 1.
దొరలు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-దొర్లు: చూ, పొరలఁబడు; 2. కూలఁబడు. (చూ, చేతికిలపడు.) స్వా. 5, ఆ. 40: చూ, పడు. 5; 3. కలయు: చూ, మేళగించు. 1; 4. మాఱుకొను: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 5. అనుభవించు; చూ, భుజించు.
దొరవి. దే. వి. రూ-దొరువు. కొలను. జై. 5, ఆ. 97: చూ, సరస్సు. 1.
దొరసాని. ద్వ. వి. 1. రాజుభార్య:చూ, రాజ్ఞి; 2. అంతఃపురస్త్రీ:చూ, స్త్రీ; వా. 3. ఐరోపాదేశపు స్త్రీ; 4. వెలమకులజునిభార్య.
దొరుగండి. దే. వి. (దొరువు + గండి) నిండినప్పుడు నీళ్లువెలుపలకు పోవుటకై యేర్పఱచిన దొరువు తూము: చూ, మరిగొమ్మ.
దొరువు. దే. వి. 1: చూ, రూ-దొరవి. రాఘ. 2, ఆ. 6; 2. నడబావి: చూ, సరస్సు. 1.
దొరువుపట్టెడ. దే. వి.గంతయెద్దుల తోఁకక్రిందఁదగిలించెడు పట్టెడ.
దొర్లు. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ,రూ-దొరలు.
దొలట. దే. వి. రూ-దొల్లట. కోటరము: చూ, రంధ్రము. 1. [పించు.
దొలయు. దే. స. క్రి. పొందు: చూ, ప్రా
దొల్లట. దే. వి: చూ, రూ-దొలట.

దొలుపు. దే. ప్రే. దొర్లఁజేయు.
దొలుపుగమ్మి. వా. వి. ఇరుసుపయిదొలుపుకఱ్ఱ-
దొసఁగు. వై. వి. 1.=దోష. రూ-దొసఁగు-దొసవు: చూ, పాపము (దేశ్యమని శ. ర); దే. వి. 2 రూ-దొసవు. ఆపద: చూ, విపత్తు; 3. రూ-దొసవు, అడ్డు. అచ్చ. బాల, కాం. 7: చూ, విఘ్నము.
దొసవు.—పై.—

దో

దో. సం. వి. న్. పుం, న. భుజము: చూ, స్కంధము. 1.
దోఃకరము. అం.=: చూ, డొక్కరము.
దోఁకిస. దే. వి. దోఁకుట: దోఁకుడు.
దోఁకు. దే. స. క్రి 1. నేలనుఎదురుగచెక్కు: చూ, వారు. 1; వా. 2. డోఁకు.
దోఁకుడు. దే. వి: చూ, దోఁకిస.
దోఁకుడుఁబాఱు. దే. వి: చూ; కోలుడుపాఱు.
దోఁకుడుబారు. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
దోఁగాడు. దే. అ. క్రి. (దోఁగి + ఆడు) బిడ్డ నేలఁ జేతులూఁది మోఁకాళ్లతో నడచు. రూ-దోఁగియాడు: చూ, రూ-డోఁగాడు.
దోఁగియాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—
దోఁగిపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, ఒరసికొనిపోవు
దోఁగు. దే. అ. క్రి. 1. మేనితోలొలయు; 2: చూ, రూ-దోఁగాడు. [చ్చిలి.
దోఁగురు. దే. వి. దొంగతనము: చూ, ము
దోఁచు. దే. స. క్రి. 1. అపహరించు: చూ, ముచ్చిలించు; 2. దొంగిలించు: చూ, ముచ్చిలించు; వా. 3. బలవంతముగా దొంగిలించు: చూ, ముచ్చిలించు.
దోఁటనుముక్కర. ద్వ. వి. దోఁటిపంటి ముంగర: రూ-దోఁటిముక్కర.

దోఁటమ్ము. ద్వ. వి. (దోఁటి + అమ్ము) దోఁటివంపైన అలుఁగుగల బాణము, కర్ణిశరము: చూ, బాణము. 1.

దోఁటి. దే. వి. అంటనిపండ్లు కోసెడు వంకరచిల్లదోఁపిన కోల. [ముక్కర.

దోఁటిముక్కర. ద్వ. వి: చూ, రూ-దోఁటము

దోఁటు. దే. స. క్రి. ఇచ్చు: చూ, పెట్టు 8.

దోఁపరి. దే. వి. (రూ-దోఁపిడికాఁడు-దోఁపుకాఁడు- దోఁపుడుకాఁడు- దోఁచువాఁడు) (దోఁపు + అరి) 1. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; 2. కొల్లకాఁడు: చూ, ముచ్చు. 1.

దోఁపిడి. దే. వి. చూ, రూ-దోఁపు.

దోఁపిడికాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి.

దోఁపు. దే. వి. (రూ-దోఁపడము- దోఁపిడి- దోఁపుడు) 1. దోఁచుకొనుట; 2. కొల్ల: చూ, లూటీ. 4; 3. దోఁపిడి: చూ, ముచ్చిలి; 4. అలుకలదోఁపు: చూ, పూర్ణానకము. 1; స. క్రి. 5: కూరుకొను-కూర్కొను, కుక్కు, చొనుపు-చొన్పు, చొప్పరించు-చొప్పించు-చొప్పపఱచు-చొప్పఱచు.

దోఁపుకాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి.

దోకెన. వా. వి. నీరుతోడు పనిముట్టు.

దోగ్ధ. సం. వి. ఋ. పుం. 1. గొల్లవాఁడు: చూ, మహాశూద్రుఁడు; 2. దూడ: చూ, ధేనువు; 3. కవిత్వముజెప్పి జీవించెడుకవి: చూ, మాటలల్లువాఁడు; విణ. 4: చూ, పిదుకువాఁడు. [ధేనువు.

దోగ్ధ్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఈనినఆవు: చూ,

దోణము. దే. వి. (రూ-దోణాము-ద్రోణము-ద్రోణాము-దోనము.) 1. భుజమునకుబలము వచ్చుటకై త్రిప్పెడుజెట్టివాని యుపకరణవిశేషము; 2. మ్రానుసుకరముగా చీలుటకై యక్కడక్కడ చెక్కిన మేకులనుదిగఁగొట్టెడి యుపకరణ విశేషము.

దోణాము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.

దోదకము. పా. (పాదపవృత్తము) ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదంబున భ, భ, భ, గ, గములుగలిగి ఏడింట యతిగల పదునొకండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

దోదమ్మి. దే. వి. (రూ-దోదుమి-దోదుమ్మి) పట్టా, పట్టాకత్తి, సైబు, ఉభయపార్శ్వధారాసి: చూ, బాణము. 1.

దోదసి. వై. వి.=ద్వాదశి, పక్షమునందు పండ్రెండవతిథి: చూ, సూర్యేందుసంగమము. (చూ, తిథులు)

దోదుమి. దే. వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.

దోదుముదారి. దే. వి. ఒకరకముబాణము: చూ, బాణము. 1.

దోదుమ్మి. దే. వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.

దోనము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.

దోనమ్ము. ద్వ. వి. (దోని + అమ్ము) అల్పశరము: చూ, బాణము. 1.

దోని. వై. వి. 1.=ద్రోణి. నావ: చూ, హోడము; 2: చూ, దొన. 2; 3. కాలువతూము. పా. 2, ఆ. 38: చూ, మరిగొమ్మ; 4. అల్పము: చూ, స్వల్పము.

దోనియ. వై. వి. రూ-దోనె=ద్రోణి. 1. పడవ: చూ, హోడము; 2. 'చిన్నపడవ: చూ, హోడము; 3. జలగడుగువాని సాధనము; 4. సాలెవాఁడు చేఁపు చేట్టెడుమ్రాను.

దోనె. వై. వి.=—పై.— [ముచ్చిలి.

దోపడము. దే. వి. దోఁచుకొనుట: చూ,

దోపుఁబోవు. దే. అ. క్రి: చూ, ముచ్చిలించు.

దోబూచి. వా. వి: చూ, రూ-దాబూచి.

దోమ. దే. వి: చూ, మశకము.

దోమటి. దే. వి. అన్నము: చూ, సాదము. (1)

దోమతెర. ద్వ. వి. దోమలుచొరకుండ మంచే

మునంటి పందిరిచేట్టు వేయు వలగుడ్డ: చూ, చతుష్కి. 2. [రోగము. 1.

దోము. దే. వి. అజీర్ణిచే పొలుకొనుట: చూ,

దోయి. వై. వి.=ద్వయీ-ద్వంద్వము. జైత. భార. ద్రోణ. 2, ఆ. 291: చూ, సంగడి.5.

దోయికట్టు. ద్వ. అ. క్రి. జతకూడు: చూ, సంధించే. 3. [శూన్యము. 1.

దోయిడి. దే. విశ. రిక్త. జై. 2, ఆ. 17: చూ,

దోయిలి. వై. వి.=ద్వయీ. వంపబడిన రెండు చేతుల చేరిక: చూ, రూ-దోసిలి.

దోయిలించే. వై. స. క్రి:చూ, రూ-దోసిలించే.

దోర. దే. వి. 1. దొంతర, దొంతి, అడుకు. (సం. ప).--ఉత్పం క్తి. [ఆం, భా. ద్వి. 34); 2. రాసి: చూ, రాశి. 1; విశ. 2. ఎఱ్ఱపాతినది. "దోరగాయ, దోరకాంగి నపాలు"; 4. ఒఱగినది. " "దోరపాక "

దోరగలు. దే. వి. రూ-దోరగల్లు: చూ, వాటు పడుట. [చూ, వాటుపడు.

దోరగలువడు. ద్వ. అ.క్రి. రూ-దోరగల్లువడు:

దోగగల్లు. దే. వి: చూ, రూ-దోరగలు.

దోరగల్లువడు. దే. వి: చూ, రూ-దోరగలు వడు. స్వా. 5, ఆ. 35.

దోరగాయ. దే. వి. ఎఱ్ఱపాతిఫలరసమును పూరించుకొనుచున్న శలాటువు: చూ, శలాటువు. 2.

దోరగించే. దే. ప్రే. దోరగిల్లఁజేయు.

దోరగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-దోరగిల్లు. 1. ఎఱ్ఱవాఱు: చూ, పల్లటిల్లు; 2. ఒరగు: చూ, వ్రాలు. 3.

దోరగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దోరణ. వై. వి.=తోరణమ్. రూ-దోరణము. కళా. 3, ఆ. 7: చూ, తోరణము.

దోరణపుఁగమ్మి. వై. వి. (దోరణము + కమ్మి) :చూ, లచ్చికమ్మి.

దోరణపుఁబట్టె. వై. వి. కపిలె బిల్లకిరింది యుడ్డపట్టె.

దోరణపుసాటిరిక్క. ద్వ. వి. చెలిమిచుక్క, అనూరాధ: చూ, నక్షత్రము. 1. [రణ.

దోరణము. వై. వి.=తోరణమ్: చూ, రూ-దో

దోరపాక. దే. వి. ఓరపాక: చూ, సదనము. 1.

దోరము. వై. వి.=ద్వారమ్. గుమ్మము: చూ, వాకిలి. (చూ, సదనము. 1.)

దోరు. దే. అ. క్రి. 1. చేచ్చు. సా. 1, ఆ. 107: చూ, మరణించే; 2. ఒరగు: చూ, వ్రాలు. 3.

దోరుచే. దే. ప్రే. 1. చావఁజేయు: చూ, మరణించే; 2. వ్రాల్చు. పాండు. 3, ఆ. 92.

దోర్చు. దే. ప్రే.—పై.—

దోరు. వా. వి. ఒకరకముపిట్ట: చూ, పక్షి.

దోరెము. దే. వి: చూ, రూ-తోరెము. స్వా. 4, ఆ. 27.

దోర్మధ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, పిడికిడి పోటు. [మడిసంది.

దోర్మూలము. సం. వి. అ. పుం. చంక: చూ,

దోల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-డోల.

దోవతి. వై. వి.=ధౌతి. ఉదికినబట్ట. 1. మగవానికట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. ఆఁడుదానికట్టుకోకజేబు: చూ, వస్త్రము. (దేశ్యమని శ. ర.); వా. 3. నుడిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

దోష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. భుజము: చూ, స్కంధము. 1; 2: చూ, రాత్రి.

దోషకము. సం. వి. అ. పుం.=దోసె: చూ, భక్ష్యము.

దోషకారి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్.)= దోసకారి. పాపి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దోషగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం. ఇందుపుఁజెట్టు: చూ, సల్లకి.

దోషజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, వైద్యుఁడు; విణ. 3. దోషమును ఎఱిఁగినవాఁడు.

దోషము. సం. వి. అ. పుం.=దొసఁగు-దోసము. 1. తప్పు: చూ, నేరము; 2: చూ, పాపము; వా. వి. 3. (జ్వరాదులయందలి) సంధి.

దోషములు. అం. 1. కావ్యదోషములు త్రివిధము.—పదదోషములు. వాక్యదోషములు, అర్థదోషములు.—అందు పదదోషములు (17); వాక్యదోషములు (24); అర్థదోషములు (18); (పదదోషములకు.—: చూ, కావ్యదోషములు; వాక్యదోషములకు.—: చూ, వాక్యదోషములు; అర్థదోషములకు.—: చూ, అర్థదోషములు; 2. సంధిదోషములు (15).-ఉత్వసంధ్యాది: చూ, సంధిదోషములు.

దోషరహితము. పా: చూ, కావ్యస్వరూపము.

దోషాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు, శశేఁడు: చూ, హిమాంశువు.

దోషాచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.— 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దోషి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్)=దోసి: చూ, దోసి.

దోషించె. సం. అ. క్రి. 1. దోషముపుట్టు; వా. 2. జ్వరాదులయందు వీర్యముస్ఖలనమగు; 3. సంధిచూపు; 4. సంధించె.

దోస. దే. వి. కర్కటి* (దీనిభేదములు.-చేఁతిదోస, తియ్యదోస, నక్కదోస, నూఁగుదోస, ములుదోస మొ): చూ, హరివాలుకము.

దోసకారి. వై. విణ.=షబొకారీ. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. పరస్త్రీగమనాదిదోషములచే దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, పాపిష్ఠుఁడు; 4. కుత్సితస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 5. దుష్టురాలు, వెంబర: చూ, స్త్రీ.

దోసఁగు. వై. వి.=దోష. కసటు: చూ, పాపము.

దోసము. వై. వి.=దోష. 1.—పై.—; 2.తప్పు: చూ, నేరము.

దోసి. వై. విణ.=దోషీ. 1. తప్పుగలవాఁడు: చూ, దోసకారి. 3; 2. మిక్కిలిపాపి: చూ, దోసకారి. 3; 3. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. తప్పుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 5. పాపిష్ఠురాలు: చూ, స్త్రీ. [భత్స్యము.

దోసియ. వై. వి.=దోషకా. రూ-దోసె: చూ,

దోసిలి. వై. వి.=ద్వయి: రూ-దోయిలి; అంజలి-అంజలికి. (సం. ప).—అమ్, అంజలి.

దోసిలించె. వై. స. క్రి: చూ, రూ-దోయిలించె.

దోసె. వై. వి.=: చూ, రూ-దోసియ.

దోసెడు. వా. వి. అంజలిపరిమాణము.

దోహదము. సం. వి. అ. న. 1. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. గంట్లము, గర్భిణికి గల వేవిళ్ళు: చూ, వేవిళ్లు; 3. ఎరువు: చూ, పిడక; 4.తరుగుల్మలతాదులకు అకాలమునందుపుష్పాదులను బుట్టించెడు స్త్రీలపాదతాడనాది క్రియ. (అశోకమునకు దోహదము పాదతాడనము, పొగడకు ముఖసీధువు, గోరంటకు ఆలింగనము, బొట్టుగునకు వీక్షణము, మామిడికి కరస్పర్శము; సంపెఁగకు ముఖరాగము, కొండగోఁగునకు సల్లాపము, వావిలికి ఊర్పు, మోరటికి పాట, సురపొన్నకు నవ్వు)

దోహదవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-దోహళోవతి, వేవిళ్లుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

దోహదలక్షణము. సం. వి. అ. న. స్త్రీలవయస్సంధి; 2. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1.

దోహదశాస్త్రము. అం. ఆయుర్వేదము (ఋగ్వేదోపవేదము) నందుఁ జెప్పఁబడినది. వృక్షలతాదు లకాలములయందుఁ బుష్పించి ఫలించుటకుఁ జేయుక్రియ. (దాడిమాదివృక్ష

దోహము— ఇందు దాడిమ, వెలగ, మారేడు, నారికేళము, పనస, మాతులుంగము, బీజపూరము, నారింజ, అరఁటి, ద్రాక్ష, మామిడి, లేఁతమామిడి, సంపెంగ, పున్నాగ, గిరిమల్లిక, వకుళము, దాసనము, రేఁగు, తిందుకము, చింత, జాజి, కరవీర, గోరింట, మాధవీలత, చిక్కుడు, పాట్ల, బీర, కాఁకర, కూశ్మాండములోనగునవి): చూ, ఉపవిద్యలు. (చూ, కాఁకర, చింత, జాజి.)

దోహనము. సం. వి. అ. న. పాలుపిదుకుట.

దోహలము. సం. వి. అ. పుం. ఉత్సాహము: చూ, యత్నము. [దోహదవతి.

దోహళవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-

దౌ

దౌ. దే. విణ: చూ, రూ-దవు.

దౌడ. వై. వి.=దాఢా. (దేశ్యమని శ. ర). (రూ-దవడ-దవుడ-దాళువ.) బుగ్గలోపలి భాగము: చూ, సెలవి. [పల్లు. 1.

దౌడపల్లు. వా. వి. పార్శ్వదంతములు: చూ,

దౌడు. వై. వి.=: చూ, రూ-దవుడు.

దౌత్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దూత్యము.

దౌరాత్మ్యము. సం. వి. అ. న. దురాత్మభావము, చెడ్డతనము: చూ, వ్యళీకము. 2.

దౌరు. దే. వి: చూ, రూ-దవురు. రా, వి. 5, ఆ. 35. [చూ, దౌరాత్మ్యము.

దౌర్జన్యము. సం. వి. అ. న. దుర్జనభావము:

దౌర్భాగ్యము. సం. వి. అ. న. దుర్భగభావము: చూ, దురదృష్టము. [గ్యుఁడు.

దౌర్భాగ్యుఁడు. వా. సం. విణ: చూ, దుర్భా

దౌర్వాసము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

దౌవారికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు.

దౌవు. వై. విణ.=దవీయః: చూ, రూ-దవ్వు. జై. 2, ఆ. 51. [దౌరాత్మ్యము.

దౌష్ట్యము. సం. వి. అ. న.=దుండగము: చూ,

దౌహిత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దుహితకొడుకు: చూ, మనుమఁడు.

దౌహిత్రులు. అం. పిండదానకరులలో నొకరు: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

దౌహృదము. సం. వి. అ. న: చూ, దోహదము. 2. [భాష. 1.)

దౌహ్య. అం: చూ, టక్కుజభాషలు. (చూ,

ద్యా

ద్యావాపృథువులు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ద్వి. మిన్నుమన్ను: చూ, దరోసి. (ఇట్లు ద్యావాభూములు. ఇ. స్త్రీ.)

ద్యు

ద్యుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. వెలుఁగు: చూ, శోయనము. 2. [చూ, సూర్యుఁడు.

ద్యుమణి. సం. వి. ఇ. పుం. చేదలుమానికము:

ద్యుమ్నము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. బలము: చూ, శక్తి. 1.

ద్యూ

ద్యూతకారుఁడు. సం. విణ: చూ, పందెకాఁడు.

ద్యూతము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్యూతి. 1. జూజము (ఇందలి జెగడము అక్షద్యూతికము): చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2. కామజంబులలో నొకటి: చూ, కామజంబులు.

3. సప్తవ్యసనములలో నొకటి (జూదమాడుట): చూ, సప్తవ్యసనములు; 4. ద్యూతము.— ప్రాణిద్యూతము, అప్రాణిద్యూతము అని ద్వివిధము (చూ, ఉపవిద్యలు)
ద్యూతసమాహ్వాయము. అం: చూ, వ్యవహార పదములు.

ద్యో

ద్యోతకము. సం. విశే. ప్రకాశింపఁజేయునది: చూ, శోభితము. 5. [చూ, వెలుతురు. 1.
ద్యోతనము. సం. వి. అ. న. ప్రకాశించుట:
ద్యోతమానము. సం. విశే. ప్రకాశించుచున్నది: చూ, శోభితము. 5.
ద్యోతము. సం. వి. అ. పుం.=జోతము. ప్రకాశము, ఎండ: చూ, వెలుఁగు. 3.
ద్యోతించు. సం. అ. క్రి. ప్రకాశించు: చూ, హవణిల్లు. [శోభితము. 5.
ద్యోతితము. సం. విశే. ప్రకాశితము: చూ,

ద్ర

ద్రగడము. సం. వి. అ. న: చూ, తూర్యగంజ.
ద్రప్సము. సం. వి. అ. న. 1. అడుగుపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; 2. మీఁదిపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; 3. నీళ్ళుకలిసినపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; పుం. 4. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.
ద్రబ్బెడ. దే. వి: చూ, భత్యము.
ద్రమిడుఁడు. సం. విశే. (రూ-ద్రమిణుఁడు-ద్రామిడుఁడు-ద్రామిణుఁడు ద్రావిడుఁడు.) ద్రవిడదేశస్థుఁడు. (చూ, అఱవలు): చూ, ద్రావిడులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ద్రవంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*: చూ, భల్లాతకి.
ద్రవము. సం. వి. అ. పుం. 1. తడి: చూ, స్తేమము; 2. పరిహాసము: చూ, విలాసము. 1; 3: చూ, పరుగు; 4. యుద్ధమునఁ బాఱుట: చూ, పలాయనము. [స్రవించు.
ద్రవించు. సం. అ. క్రి. కాఱు, చేఁపు: చూ,
ద్రవిడదేశస్త్రీ. అం. దేశస్త్రీలలో నొకతె: (చూ, దేశస్త్రీలు): చూ, స్త్రీ.
ద్రవిడము. అం. ద్రవిడదేశము. (తెలుఁగుదేశమునకును మైసూరునకును దక్షిణముగా నుండునట్టియు కొచ్చిరాజ్యమునకును మళయాళదేశమునకును దూర్పుగా నుండునట్టియు దేశమునకు ద్రవిడదేశమని పేరు): చూ, దేశము.
ద్రవిణము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3.=త్రాణ. బలము: చూ, శక్తి. 1.
ద్రవ్యము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1; 3: చూ, పూఁత; 4. మంద బుద్ధి: చూ, బుద్ధి; 5: చూ, లక్క; విశే. 6. భవ్యము, శుభమైనది: చూ, శుభము; 7. ద్రవికారము; అం. 8. పృథివ్యాది: చూ, ద్రవములు.
ద్రవ్యములు. అం. పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, కాలము, దిక్కు, ఆత్మ, మనస్సు. (9)
ద్రవ్యాంగము. సం. వి. అ. న: చూ, ద్రవ్యము. 4.
ద్రవ్యావస్థలు. అం. సమస్తద్రవ్యములును రస-గుణ-వీర్య-విపాక-ప్రభావములను అయిదు అవస్థలు కలిగియుండును.

ద్రా

ద్రాక్. సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ, వేగము. 3.
ద్రాక. సై. వి.=ద్రాక్షా. గోస్తని *: చూ, స్వాదుఫల (కుండేలు తొండ వీనిమాంసము చెట్టు మొదట వేసిన పెక్కు పండ్లు ఇచ్చును): (చూ, దోహదశాస్త్రము.) [—పై.—
ద్రాక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దాక-ద్రాక.
ద్రాక్షాపాకము. అం. (అర్థగాంభీర్యము పాక మనంబడును. అది రెండు విధములు. ౧. ద్రాక్షాపాకము, ౨. నారికేళపాకము—ని.) వెలుపలను లోపలను స్ఫురించుచున్న రసము గలది ద్రాక్షాపాకము. ఉదా.— "వీనుల విందై యమృతపు సోనలపొందై యమందసుమ చలదళినీ। గానముక్రిందై యాస్వన।మానంద బ్రహ్మమైన నధిపతి వలికెన్." (వసు. 2,ఆ.14.) (చూ, నారికేళపాకము): చూ, పాకములు.
ద్రాక్షారామము. అం: చూ, త్రిలింగము.(చూ, ఆంధ్రమండలము) గోదావరీమండలములోని యొకానొక పుణ్యక్షేత్రము.
ద్రాఘిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలి దీర్ఘమైనది: చూ, మూల. 2.
ద్రాబ. దే.విణ. 1. అసారము: చూ, ఫల్గువు.2; 2. అసారుఁడు: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు; 3. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు. 2; 4. అధమము: చూ, హీనము. 1.
ద్రావకము. సం. వి. అ. పుం. 1. గంధకపాషాణాదులయందు తీసెడు రసవిశేషము, అరఖు; 2. బరువైనరాయి: చూ, రాయి; విణ. 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు. (శ. ర.); 4. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు.(శ. ర).
ద్రావిడ. అం: చూ, ఘూర్జర్యుపాంగములు. (చూ, అంగము. 9.)
ద్రావిడకము. సం. వి. అ. పుం. కచ్చూరము*: చూ, షడ్గ్రంథ.
ద్రావిడప్రాణాయామము. జా. సులభముగాని పని. (ద్రవిడ ప్రాణాయామమనియు.)
ద్రావిడము. సం. వి. అ. న. 1. ద్రవిడభాష: చూ, భాష. 1; పుం. 2: చూ, ద్రావిడకము*.
ద్రావిడవరాటి. అం: చూ,వరాట్యుపాంగములు.
ద్రావిడి. అం. ఉత్కలకైశికిజభాష: చూ, భాష. 1.
ద్రావిడుఁడు. సం. విణ: చూ, ద్రమిడుఁడు.
ద్రావిడులు. అం. ద్రవిడదేశమున నివసించు బ్రాహ్మణులు ద్రావిడులు. వీరి భాష ద్రావిడము. వీరిలో కోనసీమ ద్రావిడులు, తుమ్మగుంట ద్రావిడులు; పుమారి ద్రావిడులు; చోళివాండ్లు తెన్నాయిరము తిల్లమువ్వాయిరము అను బ్రాహ్మణులు; శ్రీ వైఖానస బ్రాహ్మణులు; శ్రీ పాంచరాత్ర బ్రాహ్మణులు; శ్రీ వైష్ణవ బ్రాహ్మణులు; భాగవత బ్రాహ్మణులు; బృహచ్చరణ బ్రాహ్మణులు, వడమ బ్రాహ్మణులు; మాధ్వబ్రాహ్మణులు కలరు: చూ, బ్రాహ్మణులు (చూ, ఆఱవలు. 1.)
ద్రాహ్యాయణము. అం: చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము.

ద్రి

ద్రిండు. దే. వి: చూ, రూ-దిండు.
ద్రిమ్మరి. వా. వి: చూ, రూ-త్రిప్పరి.
ద్రిమ్మరీఁడు. వా. వి.—పై.—

ద్రు

ద్రుంగు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తుంగు..

ద్రికిలిమము. సం. వి.అ.పుం: చూ, కిలిమము*.

ద్రిఘణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుపగుదియ: చూ, ముద్గరము; 2. గండ్రిగొడ్డలి: చూ, ముద్గరము. [బ్రహ్మ. 1.

ద్రిఘణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నలువ: చూ,

ద్రొడ్డు. వై. వి.=దంశ: చూ, రూ-దుడ్డు అచ్చ. యు, కాం. 237.

ద్రిణము. సం. వి. అ. న. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2. విల్లు; చూ, బాణము. 1. పుం. 3. ఒకరకము తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 4. (రూ- ద్రిణి- ద్రోణము- ద్రోణము) తేలు: చూ, వృశ్చికము. 1; 5.=వోన. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1.

ద్రిణి. సం. వి. ఇ.(స్త్రీ): చూ,రూ-ద్రిణము.4.

ద్రితప్రకృతికసంధి. అం: చూ, సంధిదోషములు.

ద్రితము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. త్వరితము: చూ, వేగము. 3; విణ. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3; 3. కరఁగినది: చూ, లీనము. 2; 4. చీలినది: చూ, సారపు; పా. 5. 'న' కారముద్రితము: చూ, న. 13; అం. 6: చూ, కాలప్రాణములు; 7: చూ, ప్రచారములు; 8: చూ, లయప్రాణములు; 9: చూ, అంగప్రాణములు.

ద్రితమేరునష్టము. అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు. (ఇట్లు ద్రితమేరువు-ద్రితమేరూద్దిష్టము)

ద్రితవిలంబితము.పా. పద్యవిశేషము. ఒక్కొక్కపాదమున న-భ-భ-రగణములుగలిగి ఏడింట యతిగల పండ్రెడవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. (చూ,జాతులు) చూ,వృత్తము. 1.

ద్రినఖము. సం. వి. అ. పుం. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము. [చూ, బోను.

ద్రిపదము. సం. వి. అ. న. బొండకొయ్య:

ద్రిమము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ద్రువు- చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. పారిజాతము*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2.అంజూరు*: చూ, మేడి.

ద్రిమముఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్రిముఁడు. 1: చూ, కింపురుషుఁడు; 2. శిశుపాలుని స్నేహితుఁడు: చూ, ద్రిముఁడు.

ద్రిమరము సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్రినఖము. [లక్క.

ద్రిమామయము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ద్రిముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ద్రిమముఁడు.

ద్రిమోత్పలము. సం. వి. అ. పుం. కొండగోఁగు *: చూ, మృదుద్రిమము.

ద్రివయము. సం. వి. అ. న. త్రాసు మూగతూములోనగు మానము: చూ, మానము.

ద్రివు. సం. వి. ఉ.పుం:చూ,రూ-ద్రిమము.1.

ద్రిహణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=నుగిణుఁడు: చూ, రూ-ద్రిహిణుఁడు.

ద్రిహిణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ద్రూ

ద్రూణము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్రిణము. 1. ఎఱ్ఱతేలు: చూ, వృశ్చికము.1; 2. తేలు: చూ, వృశ్చికము. 1.

ద్రే

ద్రేక్కాణము. అం. షోడశవర్గనంబొకటి. (లగ్నమును మూఁడు సమభాగములు చేసిన యెడల ద్రేక్కాణము అనుసంజ్ఞ కలుగుచున్నది అట్లు చేయఁగాలగ్నముయొక్క మొదటి భాగమునకు లగ్నాధిపతియును, ద్వితీయ

భాగమునకు నాలగ్నమునకుఁ బంచమాధిపతియు, తృతీయభాగమునకు నాలగ్నమునకు నవమాధిపతియును ద్రేక్కాణాధిపతులగుదురు.): చూ, షోడశవర్గు.

ద్రేక్కాణలగ్నము. అం: చూ, ద్రేక్కాణము. (జన్మలగ్నప్రమాణము ÷ 3; అట్లుచేయఁగా వచ్చిన 3 భాగములలో ప్రథమభాగములో జాతకుఁడుజననమైనయెడలజన్మలగ్నమే ద్రేక్కాణలగ్నము. ద్వితీయభాగములో జననమైనయెడల జననలగ్నమునకుఁ బంచమరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము. తృతీయభాగములో జననమైనయెడల జననలగ్నమునకు నవమరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము.)

ద్రొ

ద్రొబ్బ. దే. వి: చూ, రూ-దొబ్బ.

ద్రొబ్బు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దొబ్బు; వా. 2. త్రోయు (రాయలసీమలో వాడుక)

ద్రో

ద్రోఁచువాఁడు. వా. వి: చూ, దోఁపిడికాఁడు.

ద్రోడాష్టకము. పా. (32 కుంచెములు ద్రోణము, 2 కుంచెములు ఆఢకము)

ద్రోణక్షీర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇద్దుముపాలు పిండెడు ఆవు [ఇద్దుము=రెండుతూములు. (అమరము); 2.తూమెడు పాలుపిదికెడుఆవు తూము=నాలుగుకుంచములకొలఁది (శ.ర.)]

ద్రోణదుఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

ద్రోణము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. తూము; 2. నల్లుము; పుం. 3. ఒక కొండ: చూ, పర్వతము; 4. తుమ్మికూర*: చూ, స్ఫూర్జకము; 5. తేలు: చూ, వృశ్చికము. 1; 6. ఎఱ్ఱతేలు: చూ, వృశ్చికము 1; 7. మాలకాకి: చూ, వాయసము; దే. వి. (1): చూ, రూ-దోణము.

ద్రోణముఖము. సం. వి. అ. న. 400 గ్రామముల మధ్యనున్న గ్రామము: చూ, దేశము.

ద్రోణాము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.

ద్రోణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=దోనె. చిన్నయోడ: చూ, హోడము; 2. పసులుమేయు కంచె: చూ, వివీతము; 3.=దొన-దోని. కొండపల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 4.=దొన్నె-దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6; 5.=దోనె. అరిణ: చూ, హోడము; 6.=దోనియ-దోనె. జలగడుగువాని సాధనము: చూ, దోనియ. 3; 7. ఒకదేశము: చూ, దేశము; 8. నీలి*: చూ, గంజని; 9.=దొడ్డి: చూ, పెరడు; 10.=దొన. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1.

ద్రోణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ద్రోణాచార్యుఁడు: ఆచార్యుఁడు, కీర్తిభాజుఁడు, కుంభజుఁడు, కుంభయోని, కుంభసంభవుఁడు, గురువు; 2. గురువు: చూ, పంతులు. 1.

ద్రోపది. వై. వి. 1.=ద్రౌపది. రూ-ద్రోవది. పార్వతి, పాంచాలి, ద్రుపదరాజుకూఁతురు: చూ, పుత్రిక; 2. అంగన, కృష్ణ.

ద్రోయువాఁడు. వా. వి. దొంగ: చూ, ముచ్చిలి.

ద్రోవది. వై. వి.=ద్రౌపది. రూ-ద్రోపది: చూ, పార్వతి. 2.

ద్రోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. చంపనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ, 2. కీడు తలఁపు: చూ, వ్యళీకము. 2; 3.కలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ద్రోహి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్). ద్రోహాచు

ద్రౌ

ద్రౌణాయనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అశ్వత్థామ.

ద్రౌణికము. సం. విణ. నల్తుముత్తులు విత్తఁదగినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్రౌపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, రూ–ద్రోపది.

ద్వ

ద్వంద్వము. సం. వి. అ. న. 1.=దొందము. స్త్రీపురుషులజేత: చూ, సంగడి. 5; 2. ఇద్దఱొకరితో నొకరు చేయుయుద్ధము: చూ, యుద్ధము; 3. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1; 4. శీతోష్ణాదులు; 5: చూ, రెండు; పా. 6. ఉభయపదార్థ ప్రధానము ద్వంద్వము "ద్విపద ద్వంద్వము.—" తల్లిదండ్రులు"; బహుపద ద్వంద్వము.—" రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులు; సమాహారద్వంద్వము.– 'రథగజతురగపదాతి" అయినను నడుమ వచ్చునది కర్మధారయము. విభక్తులలోసమసించునది తత్పురుష. చివర కలవాఁడు వచ్చునది బహువ్రీహి. విశేషంబు లూహ్యంబులు: చూ, సమానము.

ద్వయము. సం. వి. అ. న.= దోయి. 1. జేత: చూ, సంగడి. 5; 2: చూ, రెండు.

ద్వయాతిగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రజస్తమోగుణరహితుఁడు. రూ–ద్వియాతిగుఁడు.

ద్వయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= దోయి. (రూ_ద్వయము– ద్వంద్వము – ద్వితయము– ద్వైతము) జేత: చూ, సంగడి. 5.

ద్వా

ద్వాదశకము. సం. స. అ. న. బారా. పండ్రెండు: చూ, ముచ్చాకము. (చూ, పండ్రెండు.)

ద్వాదశజ్యోతిర్లింగములు. అం. (చూ, జ్యోతిర్లింగములు.) సోమనాథము, మల్లిఖార్జునము, మహాకాళము, ఓంకారము, వైద్యనాథము, భీమశంకరలింగము, రామేశలింగము, నాగేశలింగము, విశ్వేశలింగము, త్ర్యంబకలింగము, కేదారలింగము, ఘృష్ణేశలింగము.

ద్వాదశాదిత్యులు. అం: చూ, ఆదిత్యులు.

ద్వాదశభావములు. అం: చూ, భావములు.

ద్వాదశము. సం. విణ. 1. పండ్రెండవది: ద్వాదశి; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (పాప, మోక్ష, నరక, చిత్తవికల, మనోవ్యధ, వామనేత్ర, వ్యయ, జారత్వ, వివాహనష్ట, శయన, శత్రు, శృంఖల: అన్యదేశగమనములు.): చూ, లగ్నకారకత్వములు.

ద్వాదశరాజమండలము. అం. అరి, మిత్రుఁడు, మిత్రమిత్రుఁడు, అరిమిత్ర మిత్రుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు, ఆక్రందుఁడు, ఆక్రందాసారుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహసారుఁడు, విజిగీషుఁడు, మధ్యముఁడు, ఉదాసీనుఁడు.(12.)

ద్వాదశసత్వాలు. అం. దేవ, మనుజ, నాగ, యక్ష, గంధర్వ, పిశాచ, కాక, వానర, గార్దభ, ముని, రాక్షస, కిన్నరసత్వాలు. (12): (చూ, సత్వాలు.)

ద్వాదశాంగుళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, జేన. (శ. ర). (వాడుకయందు 12 అంగుళములు లేక అడుగు.): చూ, వితస్తి.

ద్వాదశాంశ. అం. షోడశవర్గునందొకటి (లగ్న

మును 12 భాగములు చేయుటచే ద్వాదశాంశ యనఁబడును. ద్వాదశాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహ మేరాశియందెన్నవ భాగమునందున్నదో కనుఁగొనవలెను. ద్వాదశాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహమున్న రాశి మొదలు పండ్రెండు రాశ్యధిపతులును ద్వాదశాంశాధిపతులగుదురు. పైనఁజెప్పిన ప్రకారము గ్రహ మేరాసి యందెన్నవ భాగమందున్నదని కనుఁగొనఁబడెనో యా గ్రహమున్న రాశి మొదలు నన్నవరాశి ద్వాదశాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతియే ద్వాదశాంశాధిపతి): చూ, షోడశవర్గ.

ద్వాదశాఖ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [ర్యుఁడు.

ద్వాదశాత్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, సూ

ద్వాదశాదిత్యులు. అం: చూ, ఆదిత్యులు.

ద్వాదశావస్థలు. అం. చక్షుఃప్రీతి, మనస్సంగము, సంకల్పము, ప్రలాపము, జాగరము, కార్శ్యము, అరతి, లజ్జాత్యాగము, సంజ్వరము, ఉన్మాదము, మూర్ఛ, మరణము(12): చూ, అవస్థలు.

ద్వాదశాహము. అం. 1: చూ, రహీనతానములు. (చూ, కూటతానములు); సం. వి. న్. న, 2.=బారసాల. నామకరణము: చూ, బారసాల; వా. 3. పండ్రెండవనాటి కర్మము.

ద్వాదశాళ్వారులు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.

ద్వాదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, దోదసి; విణ. 2. పండ్రెండవది: చూ, ద్వాదశము.

ద్వాపరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంశయము; అం. 2: చూ, యుగములు.

ద్వాపరయుగము. అం. 1: చూ, ద్వాపరము. 2; 2. జ్యోతిష.—ద్వాపరయుగంబున శీర్షోదయలగ్నమే జన్మలగ్నము: చూ, జన్మలగ్న సమయములు. [చూ, క్షేత్రములు.

ద్వారక. అం. క్షేత్రములు 24 లో నొకటి: ద్వారకంటకము. సం. వి. అ. న. తలుపు: చూ, వాకిలి. [ప్రతిహారుఁడు.

ద్వారపాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ద్వారబంధము. సం. వి. అ. పుం.=దారబందము: చూ, వాకిలి.

ద్వారము. సం. వి. అ. న. 1.=దువారము.—పై.—; 2. ఉపాయము: చూ, నెరవు; 3.=దారి: చూ, మార్గము. 1. [ద్వారము.

ద్వారములు. అం. పాణి, ఉపస్థ, పదము, వాణి

ద్వారవతి. అం: చూ, పుణ్యనగరములు (చూ—ద్వారావతి-ద్వారకాపురము) [పాలకుఁడు.

ద్వార్థ్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వార

ద్వార్థ్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ద్వి

ద్వికము. సం. వి. అ. న. 1.=దుగ: చూ, రెండు; వి. అ. పుం. 2. కాకి: చూ, వాయసము; 3. జేమ్కావ: చూ, బటువుగువ్వ; అం. 4. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి: చూ, త్రికము. 7.

ద్విక్షారములు. అం. సర్జక్షారము, యవక్షారము.

ద్విగుణము. వా.=దుగుణము: చూ, రెట్టింపు.

ద్విగుణాకృతము.సం.విణ. రెండుచాళ్లుదున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విగువు. పా. సంఖ్యాపూర్వపదము ద్విగువు. "మూఁడులోకములు.": చూ, సమానము.

ద్విజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, బారంగి *; 2. రేణుకయను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.

ద్విజబ్రాహ్మణులు. అం. షట్కర్మనిరతుఁడై యెల్లప్పుడును దేవతలను అతిథులను పూజించుచు వేదాధ్యయన నిరతులై సత్ప్రవర్తనముగలవారే ద్విజబ్రాహ్మణులు. (వీరుదశ

విధబ్రాహ్మణులలోనివారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

ద్విజము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2. దంతము: చూ, పల్లు. 1; 3. పాము: చూ, సర్పము. [1—2.

ద్విజన్మము. సం. వి. న్. పుం: చూ, ద్విజము.

ద్విజన్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం 1: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు; 2. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాయి. 1; 3. కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు.

ద్విజరాజు. సం. వి. అ. పుం. 1. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 3. శేషుఁడు: చూ, సర్పము.

ద్విజాతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. పక్షి పాము లోనగునవి; 2: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

ద్విజిహ్వుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. [సూచకుఁడు.

ద్విజిహ్వుఁడు. సం. విశే. కొండెగాఁడు: చూ,

ద్విజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విజన్ముఁడు.

ద్వితయము. సం. స, అ. న. 1. జత: చూ, సంగడి. 5; వా. 2: చూ, రెండు.

ద్వితలము. అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

ద్వితీయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 2.=విదియ: చూ, తిథి, తిథులు (చూ, సూర్యేందుసంగమము); విశే. 3. రెండవది.

ద్వితీయకము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

ద్వితీయము. అం. 1. లగ్నకారకత్వములలో నొకటి. (ధనము, వాక్కు, కుటుంబ, ముఖ, నేత్ర, భోజన, జిహ్వా, ఆగ్రహ, దాతృత్వ, విద్యా, వినయ, బంగార, మారక, సత్య, అనృత, లోభములు): చూ, లగ్నకారకత్వములు; 2: చూ, అసంహత వ్యూహములు.

ద్వితీయాకృతము. సం. విశే: చూ, ద్విగుణాకృతము.

ద్వితీయాతత్పురుషము. పా. విగ్రహమునందు మొదటి పదము ద్వితీయావిభక్తియందుండెడి ద్వితీయాతత్పురుషము.

ద్వితీయావిభక్తి. అం. ని-ను-ల, కూర్చి-గుఱించి-గుఱించి: చూ, విభక్తులు.

ద్వితీయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1; విశే. 2. రెండవవాఁడు.

ద్వితీయోక్థ్యము. అం: చూ, క్రతుచతుష్టయము.

ద్విత్వము. పా. ఏకవిధమైన హల్లులకూడిక.

ద్విదేహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1. [చూ, వస్త్రము.

ద్విపటము. సం. వి. అ. న. కప్పడు దుప్పటి:

ద్విపటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=దుప్పటము—పై—

ద్విపద. పా. 1. ఒకానొక పద్యభేదము. మూఁడు ఇంద్రగణములు, తుదిసూర్యగణము. మూఁడవగణాదినియతి (రెండుపాదములు.): చూ, వృత్తము. 1; 2. చిత్రకవిత్వములో నొకటి: చూ, వృత్తము. 1; 3. కావ్యలక్షణమున.—అసంఖ్యాబద్ధములలో నొకటి: చూ, అసంఖ్యాబద్ధము. [ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

ద్విపము. సం. వి. అ. పుం. రెంటఁద్రావుడు,

ద్విపలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఇరుపలము.

ద్విపాదపశువు. జా. పనికిమాలినవాఁడు.

ద్విపాద్యము. సం. వి. అ. పుం. తగినదండుగకంటె రెట్టింపుదండుగ: చూ, నేగి.

ద్విప్రాస. పా: చూ, త్రిప్రాస.

ద్విబీజదళములు. పా. ౧. లెగుమినములు.—కంది, సెనగ, పెసర, చిక్కుడు, లూసర్న మొ; ౨. యూఫోర్బియములు.—ఆముదము, కఱ్ఱపెండలము, పెద్దఉసిరిక, చెముడు, క్రోటనులు మొ; ౩. పెడాలినములు.—నువ్వు; ౪. కంపోజిటములు.—కుసుంబా, చేమంతి, బంతి, పెట్యూసు మొ; ౫. క్రూసిఫరములు.—ఆవ, కాబేజీ, ముల్లంగి; ౬. మాల్వేసములు.—ప్రత్తి, బెండ, గోఁగు,

౭. సాలసేనములు.—పొగాకు, ఉరలగడ్డ, వంగ, మిర్చి, మొ; ౮. అంబేలిఫరములు.—ధనియము, జీలకఱ్ఱ; ౯. కూకర్బిటములు.—గుమ్మడి, కాఁకర, ఆనబ, పొట్ల, బీఱ; ౧౦ అనాకార్డిసములు.—మామిడి, జీడిమామిడి (చూ, ఏకబీజదళము, ఏక-ద్విబీజదళవృక్షములు, గుంజోకాయలు)

ద్విభల్లకము. అం: చూ, బాణాగ్రములు.

ద్విభాషి. సం. వి. న్. పుం.=తుపాసి-దుబాసి. రెండుభాషలు తెలిసినవాఁడు.

ద్విముఖాహి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రెండుతలలపాము: చూ, సర్పము.

ద్వియాతిగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వ [యాతిగుఁడు.

ద్విరదగతి. పా. నవవిధరగడలలోనొకటి (ఇరువదిమాత్రలుగలిగి పదునొకండవ మాత్రయే యతిగాఁగల వృత్తము): చూ, రగడ (చూ, వృత్తము. 1.)

ద్విరదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విపము.

ద్విరసనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విముఖాహి.

ద్విరేఫము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, [భ్రమరము.

ద్విలవణములు. అం: చూ, లవణములు.

ద్వివార్షికములు. పా. దుంపజాతిలోనివి: చూ, ఏకవార్షికములు. (చూ, గుంజోకాయలు.)

ద్వివిదారణపుటకఫలము. పా. రెండువైపులపగులుకాయ (చిక్కుడు, అలచేంద మొ): చూ, గుంజోకాయలు.

ద్విషత్తు. సం. వి. త్. పుం. (రూ-ద్విషంతుఁడు-ద్విషదుఁడు- ద్విషుఁడు-ద్వేషణుఁడు) పగవాఁడు: చూ, శత్రువు.

ద్విషుఁడు. సం.వి. అ. ష్. పుం.—పై.—

ద్విసీత్యము. సం. విశే. రెండుచాళ్లుదున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విహల్యము. సం. విశే.—పై.—

ద్విహాయని సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రెండేండ్లప్రాయముగలపెయ్య (ఇట్లు ద్వివర్ష. ఆ. స్త్రీ.): చూ, ధేనువు.

ద్విస్వరయుక్తరాగములు. అం. గాధికములు: చూ, రాగములు.

ద్వీ

ద్వీపము. సం. వి. అ. పుం. 1. పులితోలు: చూ, జెరడు; పుం, న. 2.=దీవి: చూ, లంక. 1.

ద్వీపములు. అం. జంబు, ప్లక్ష. కుశ, క్రౌంచ, శాక, శాల్మలి, పుష్కరద్వీపములు. (7)

ద్వీపవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

ద్వీపి. సం. వి. న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2.=మువ్వె. చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1; 3. కడలి: చూ, సముద్రము.

ద్వే

ద్వేషణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేషము. సం. వి. అ. పుం.=దేసము, పగ: చూ, విరోధము. 1.

ద్వేషి. సం. విశే. (న్. ఈ.న్): చూ, ద్విషత్తు:

ద్వేషించే. సం. అ. క్రి: చూ, విరోధించే.

ద్వేష్ట. సం. విశే. (ద్వేషించువాఁడు): చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ద్విషత్తు; విశే. 2. పగఁగొనఁదగినవాఁడు: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వ్య

ద్వ్యక్షరము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (చూ, హేతువు. 2.)
ద్వ్యక్షరి. అం. —పై.—
ద్వ్యష్టము. సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

ద్వై

ద్వైతము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకానొకవనము: చూ, విపినము; వా. 2. జీత: చూ, సంగడి.5; అం. 3. మతత్రియమునందొకటి. (జీవాత్మ పరమాత్మలకు భేదముచెప్పెడి యొక మతము) చూ, మతములు. (చూ,త్రియము)
ద్వైధము. అం. (భేదము) షడ్గుణములలో నొకటి. (ఇదిత్రివిధము.— బలవంతులగు నిద్దఱుశత్రువులనడుమ నుండెడువాఁడు వారి రువురతో ప్రత్యేకముగా నీ వాఁడ నని చెప్పుట, అందొకనితో సంధిచేసుకొనుట, ఒకనితోకలహించుట): చూ, గుణములు.3.
ద్వైధీభావము. అం.—పై.—
ద్వైధీభావద్వయము. అం. స్వతంత్రము, పరతంత్రము.(2)
ద్వైపము. సం. విణ. 1.ద్వీపిచర్మముచే కప్పఁబడినది. (రథము) : చూ, శకటము. 1; 2. ద్వీపిసంబంధమైనది; 3. ద్వీపసంబంధమైనది. [వ్యాసుఁడు.
ద్వైపాయనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,
ద్వైమాతురుఁడు. సం. వి. అ.పుం. 1. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1: 2. జరాసంధుఁడు: చూ, బార్హద్రథి.

ధ

ధ. ఒకయక్షరము. (వ్యాకరణవిషయము.— శబ్దాదియందున్న అక్షరములు "త" లుగాని "ధ" లుగావు. ఉదా.—ధనము, ధాన్యము మొ ; సజాతీయ ద్విత్వములలో "అశ్వత్థ, అశ్వత్థామ, ఉత్థానము, ఉత్థితము" తప్పఁ దక్కినవి "ధ" లు గాని "త" లు కావు. ఉదా.—బద్ధము, రుద్ధము, యుద్ధము, సన్నద్ధము మొ.)
ధగిడిమియ్యా. వా. వి. అడ్డుగాకూర్చుండుట.
ధగిడీ. వా. వి. నీచురాలు.
ధట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దణ. వణఁకు: చూ, లోలము. [చూ, త్రాసు.
ధటము. సం. వి. అ. పుం. కొయ్యత్రాసు:
ధటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=దట్టి: చూ, వస్త్రము; 2. గోఁచి: చూ, బొట్టను.
ధటిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నూలిమొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.
ధట్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1.
ధట్టము. సం. వి. అ. పుం.=తెట్టు: చూ, సమూహము.
ధనంజయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక ఉపవాయువు (శవశరీరప్రవర్తమానవాయువు): చూ, వాయువు; 2. ఒకజాతిపాము: చూ, సర్పము; 3: చూ, మద్ది. *
ధనంజయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [స్వాహా. 2.
ధనందద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ,
ధనకేలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [(3): చూ, త్రియము.
ధనగతులు. అం. దానము, భోగము, నాశము
ధనగ్రాహకుఁడు. సం. విణ. అప్పుపుచ్చుకొనువాఁడు: అధమర్ణుఁడు, ఋణగ్రస్తుఁడు,

ఋణి, ఋణికుఁడు, ఖాతకుఁడు-ఖాదకుఁడు. (తె. ప.)—అప్పులకాఁపు, అప్పులపోతు, అరవరి-అరువరి. [దొంగ. 4.

ధనదాయాదులు. అం. ధర్మము, అగ్ని, రాజు,

ధనదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు; విణ. 2. దాత: చూ, వదాన్యుఁడు.

ధనధాన్యము. అం. 1: చూ, శస్త్రములు; వా. 2. సొమ్మున్ను ధాన్యమున్ను "ధనధాన్యాభివృద్ధిరస్తు." (ధనధాన్యాదులు)

ధననిక్షేపము. అం: చూ, సప్తసంతానములు.

ధనమదము. అం: చూ, అర్థమదము.

ధనము. సం. వి. అ. న. 1.=దనము: చూ, విత్తము 2. ఆవులమంద: చూ, ధేనువు; 3.=దనియము. కొతిమెర (ఇట్లు ధనీ-ధనిక-ధనికా-ధానా-ధానక-ధానేయక-ధానేయకా-ధాన్య-ధాన్యాక-ధన్యాక-ధన్యా-దానీ-దానీక: చూ, వితున్నకము.1; పా. 4. దీనికి ఉపమానసము.—కుబేరుఁడు; అం. 5: చూ, అష్టైశ్వర్యములు, ఐశ్వర్యములు; వా. వి. 6. పశుధనము.

ధనముకొల్లపోవుట. అం: చూ, నష్టములు.

ధనవంతుఁడు. సం. విణ. అచ్చుకుప్ప: చూ, సంపన్నుఁడు. [ఋణవిద్యుత్తు.)

ధనవిద్యుత్తు. పా. అనుకూలవిద్యుత్తు (చూ,

ధనవృద్ధులు. అం. కాయికవృద్ధి, కాలికవృద్ధి, కారితవృద్ధి, చక్రవృద్ధి. (4)

ధనహారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లకచోరము *: చూ, షడ్గ్రంధ; 2: చూ, బలురక్కెస *. [చూ, శ్రీదుఁడు.

ధనాధిపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పైఁడితేఁడు:

ధనాపహారము. అం: చూ, వింశతివిగ్రహములు.

ధని. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) రూ- ధనికుఁడు: చూ, సంపన్నుఁడు.

ధనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. యౌవనముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [ధనము. 3

ధనికము. సం. వి. అ. పుం.=దనియాలు: చూ,

ధనికుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, రూ- ధని; 2: చూ, సజ్జనుఁడు; 3: అప్పులవాఁడు.

ధనియము. వా. సం. వి. అ. పుం. = దనియము: చూ, ధనము. 3.

ధనిష్ఠ. అం: చూ, నక్షత్రము. 1.

ధనుఃపటము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పటము-ధనువు) మోరటి *: చూ, పేరింకణము.

ధనురూర్ధ్వాధరభాగనిర్ణయము. అం : చూ, పరిమేయములు.

ధనుర్ద్వయనామోద్దేశము. అం.—పై.—

ధనుర్ధరుఁడు. సం. విణ: చూ, విలుకాఁడు.

ధనుర్ధారి. సం. విణ: చూ, దుసెదారి.

ధనుర్నిర్మాణాదివిశేషము. అం: చూ, పరిమేయములు. [ములు.

ధనుర్బంధము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధ

ధనుర్విద్యావిలాసము. అం: చూ, ధనుర్వేదము.

ధనుర్వేదము. అం. ఉపవేదములు 4 లో నొకటి. (ఇది విల్లు మొదలగువానియొక్క ధారణము గ్రహణము ఆకర్షణము బాణసంధానము బాణవిసర్జనము మొదలగు క్రియలను బోధించును. దీనికి ధనుర్విద్యా విలాసమనియు వాడుకకలదు:) (చూ, ఉపవేదములు, ఉపవిద్యలు.)

ధనుర్వేదాంగములు. అం. చారి, స్థాన, న్యాస, పరివిచార, సౌష్ఠవ, కరణ, వ్యాయామ, మండల, గతి, ఆసనములు. (10)

ధనువు. సం. వి. స్. పుం, న. (రూ-ధనుస్సు-ధన్వము.) 1. విల్లు: చూ, బాణము. 1; 2. నాలుగు మూరలకొలఁది; పుం. 3. మోరటి *; చూ, పేరింకణము; విణ. 4: చూ,

విలుకాఁడు; అం. 5. పంద్రెండురాసులలో నొకటి: చూ, రాసులు;6:చూ,కార్ముకము.

ధనుశ్శరపూజాయోజనము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

ధనుశ్శ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చాఁగ*: చూ, స్రివ. [చూ, విలుకాఁడు.

ధనుష్మంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్):

ధనుస్సు: చూ, రూ-ధనువు.

ధనూరాకర్షణ కౌశలోపన్యాసము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

ధన్నన్నో తేబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు.(చూ, బ్రాహ్మణులు.)

ధన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి; 2. ఉపమాత: చూ, దాది; (చూ, మాత. 1.). 3.=దనియము: చూ, ధనము. 3; విణ. 4. ధన్యురాలు:చూ, స్త్రీ.

ధన్యాసి. అం: చూ, రాగాంగములు.

ధన్యుఁడు. సం. విణ: చూ, సుకృతి.

ధన్వంతరము. సం. వి. అ. న: చూ, వింటిపట్టు.

ధన్వంతరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. దేవవైద్యుఁడు: చూ, వైద్యుఁడు (చూ, ఉపవిద్యలు); 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3: చూ, శివుఁడు.

ధన్వము. సం. వి. న్. న. 1. మెట్టనేల: చూ, భూమి. 1; 2. విల్లు: చూ, రూ-ధనువు. 1; పుం. 3. నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1.

ధన్వయాసము. సం. వి. అ. పుం. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత.

ధన్వి. సం. వి. న్. పుం. 1. ఏఱుమద్ది*: చూ, మద్ది; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; విణ. 3: చూ, విలుకాఁడు; 4: చూ, సమర్థుఁడు; 5=దణి: చూ, సైనికుఁడు.

ధమనము. సం. వి. అ. పుం. కిక్కసకసవు: చూ, తృణము. 1.

ధమని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నాడి: చూ, నరము. 1; 2. నఖముసెఱు గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 3: చూ, మెడ; 4. అగసాలెవానిగొట్టము; 5. గువ్వగుత్తిక*: చూ, రాజార్హము; పా. 6. శుద్ధరక్తవాహిని, (ధమనులు.—యకృద్ధమని, పుప్పుసధమని, ధమనివ్యూహము. మొ.)

ధమనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. కొలిమితిత్తినూఁదువాఁడు; 3. క్రూరుఁడు: చూ, నిర్దయుఁడు.

ధమనులు. అం. బొడ్డును ఆశ్రయించి యుండెడి రసవాహినులగు బోలువాడులు. వాతమును. పూరించు నటులఁజేయుటచేనవి ధమనులనఁబడును.(౧౦ అధోగామినులు ౧౦ ఊర్ధ్వగామినులు ౧౦ తిర్యక్కుగఁబ్రసరించునవిగ నుండును.) (చూ, ధమని. 6.)

ధమ్మల్లము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధమ్మిల్లము. కొప్పు: చూ, వేనలి.

ధమ్మిల్లము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ధర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.(రూ-ధరణి-ధారణి-ధరుణీ-ధారుణి) నేల: చూ, భూమి. 1; 2. జరాయువు: చూ, మావి. 2; 3: చూ, మెదడు; వా. 4.=దర: చూ,వెల. 1.

ధరణము. సం. వి. అ. న. 1. ధరించుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2:=చూ, దరణము.

ధరణా. వా. వి. సొమ్ము ఇమ్మని కూర్చుండుట.

ధరణి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, ధర. 1; పా. 2. ఒకానొకవృత్తము. (మొదటిపాదము పండ్రెండవదగు జగతీ ఛందస్సునందలి తోటకవృత్తచ్ఛాయను, కడమమూఁడుచరణములును కవికల్పితములై నడచును.) అప్ప. 4, ఆ. 205: చూ, వృత్తము. 1.

ధరణీధరగతి. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, న, న, న, న, న, న గురువులు గలిగి ఎనిమిదింటఁ బదునాతింట యతిగల పంచవింశచ్ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

ధరణీకందము. సం. వి. అ. పుం. పాటికంద*: చూ, సూరణము.

ధరణీధరము. సం. వి. అ. పుం. కొండ, నేల తాల్పు: చూ, పర్వతము.

ధరణీధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పుడమిరా: చూ, విష్ణువు. 1; 2. శేషుఁడు: చూ, సర్పము; 3. రాజు: చూ, రాజో. 1.

ధరణీప్లవము. సం. వి. అ. న: చూ, సముద్రము.

ధరణీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ధరణీధరుఁడు. 3; 2: చూ, శివుఁడు.

ధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేటి ఱేఁడు; 3: చూ, ప్రత్తి; 4.=దర: చూ, ధర. 4.

ధరాధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4. [చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

ధరామరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నేలవేలుపు:

ధరావతు. వా. వి. హామీసొమ్ము. [ణించు.2.

ధరించు. సం. స. క్రి. తాల్చు: చూ, హవ

ధరిత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-ధారయిత్రి. నేల: చూ, భూమి. 1.

ధర్త. సం. విణ. ధరించువాఁడు. [హితము. 2.

ధర్తవ్యము. సం. విణ. ధరింపఁదగినది: చూ,

ధర్మకర్త. పా. ఆలయములు సత్రములులోనగు వానియందలి కార్యనిర్వాహకాధ్యక్షుఁడు.

ధర్మకాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [(ధర్మచక్షువు)

ధర్మచక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

ధర్మచింత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ధర్మమును చింతించుట: ఉపాధి.

ధర్మజ్ఞుఁడు. సం. విణ. ధర్మము నెఱిఁగినవాఁడు.

ధర్మదాత. వా. సం. విణ. ధర్మమందే బుద్ధి నిలిపినవాఁడు, ఎల్లప్పుడును ధర్మము చేయువాఁడు.

ధర్మదేవతకు పాదములు. అం. అహింస, సత్యము, దయ, శాంతి. (4)

ధర్మద్రవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆకాశగంగ: చూ, నది. [కాయుఁడు.

ధర్మధాతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ధర్మ

ధర్మధ్వజి. సం. వి. న్. పుం: చూ, తాఁటదమ్మఁడు.

ధర్మపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య.

ధర్మపాశము. అం. (కాలపాశము, వరుణపాశము) అస్త్రములు 50 లో నొకటి: చూ, అస్త్రములు. (చూ, బాణము. 1.)

ధర్మపుత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అజమీఢుఁడు.

ధర్మపురి. అం: చూ, క్షేత్రములు.

ధర్మము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. పుణ్యము. రూ-ధర్మువు: చూ, సుకృతము. 1; 2.=దమ్మము-దరుమము. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3. పోలిక, సమత్వము: చూ, సామ్యము; 4. స్వరత్నము: చూ, స్వభావము; 5. ఆచారము: చూ, వర్తనము. 1; 6: చూ, అహింస; 7. వేదోక్తవిధి: చూ, ఉపనిషత్తు. 2; 8. వేదాంతము: చూ, ఉపనిషత్తు 1; 9. క్రతువు: చూ, యజ్ఞము; పుం. 10. విల్లు: చూ, బాణము. 1; పా. 11. దీనికి ఉపమానములు.— ధర్మరాజు, యమధర్మరాజు; అం. 12. మీమాంసాదులు 4 లో నొకటి: చూ, ఉపాంగము. 5; 13: చూ, పురుషార్థములు.

ధర్మములు. అం. ధర్మశాస్త్రములలోనివి.—జాతిధర్మములు, దేశజధర్మములు, కులధర్మములు, గుణధర్మములు, ఆపద్ధర్మములు (విపద్ధర్మములు) (5)

ధర్మరాజు. సం. వి. అ. పుం. 1. పాండురాజు పెద్దకొడుకు: చూ, యుధిష్ఠిరుఁడు; 2: చూ,

యముఁడు; 3. బుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [శివుఁడు.

ధర్మవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ధర్మశాస్త్రము. అం. శాస్త్రములలో నొకటి. (ధర్మము అనఁగా యజమానుని మనస్సహితాత్మయందు సంస్కారరూపమున ధరింపఁబడు గుణమనుట. దానికి సాధనముగ శ్రుతిస్మృతులచేత విధింపఁబడిన క్రియయూ ధర్మమనఁబడును. బ్రహ్మ హృదయములో నుండి వినిపించిన శ్రుతుల తాత్పర్యమునకు విరోధము రాకుండఁగ తనకు విధేయులగు ప్రధానులవంటి స్వాయంభువమనువు మొదలు గాఁగల 18 గురుఋషులహృదయములలో నుండి స్మరింపఁజేసిన గ్రంధములు స్మృతులనియును ధర్మసంహితలనియును వాటిననుసరించి కొందఱు మునులు స్మరించినవి ఉపస్మృతులనియును వాడఁబడుచున్నవి. మూలస్మృతులు= స్వాయంభువాది (చూ, స్మృతులు) స్మృతులుపుట్టినవి. ఇట్టి స్మృతులను ఉపస్మృతులను అనుసరించి పురాణములందు జరిగిన దేవతా సంవాదఋషి సంవాదవాక్యములను ఈస్మృతులకు మూలభూతములైన ప్రతివాక్యములను బాగుగ పరిశీలించి కమలాకరుఁడు మొదలగువారు నిర్ణయసింధువు, ధర్మప్రవృత్తి, స్మృత్యర్థసారము, హేమాద్రి, స్మృతిరత్నమహోదధి, స్మృతిచంద్రిక, షడశీతి మొదలగు ననేక స్వతంత్రగ్రంధములు చేసియున్నారు. వ్యాఖ్యానములు.— మనుస్మృతికి కుల్లూక భట్టీయము, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతికి విజ్ఞానేశ్వరీయము— సరస్వతీ విలాసము, పరాశరస్మృతికి పరాశర మాధవీయము, అపస్తంబ స్మృతికి ఉజ్వలదత్తీయము ఈరీతిని తక్కిన స్మృతులకును పుట్టియున్నవి. ప్రతిస్మృతియందును ఆచార-వ్యవహార-ప్రాయశ్చిత్త కాండములుండును. ఇత్యాది. (చూ, వ్యవహారపదములు, ధర్మములు, శాస్త్రములు, స్మృతులు)

ధర్మసంహిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మన్వాదిధర్మశాస్త్రము, స్మృతి: చూ, ధర్మశాస్త్రము.

ధర్మాత్ముఁడు. సం. విణ. న్: చూ, సుకృతి.

ధర్మాధికరణము. సం. వి. అ. న. న్యాయవిచారణస్థలము: చూ, సభ. 2.

ధర్మాధికృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. న్యాయము విచారించువాఁడు: చూ, న్యాయాధికారి.

ధర్మాసనము. సం. వి. అ. న. ధర్మాధికారి కూర్చుండు పీఠము: చూ, పీఁట.

ధర్మి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) ధర్మముగలది.

ధర్మితము. సం. వి. అ. న. రతి: చూ, సంయోగము.

ధర్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యముఁడు; 2: చూ, సోమయాజి. 1; 3. ఒకవసువు: చూ, వసువులు. [ర్మము. 1.

ధర్మువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-ధ

ధర్మ్యము. సం. విణ. ధర్మమువలన తొలఁగనిది.

ధర్షణము. సం. వి.అ. న. 1: చూ, పరాభవము; 2. ధర్షించుట. [అంకులాఁడి.

ధర్షణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-చర్షణి: చూ,

ధర్షించు. సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 2. ధర్షణముచేయు.

ధవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము; 2. చేండ్ర*: చూ, వెలిచేండ్ర.

ధవళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆవు: చూ, ధేనువు.

ధవళకైగవము. సం. వి. అ. న.=తెల్లగలువ*: చూ, పద్మము. 1. [చూ, శుక్రుఁడు. 1.

ధవళగ్రహము. సం. వి. అ. పుం.=తెలిగాము:

ధవళపక్షము. సం. వి. అ. పుం.=తెలిపక్కము: చూ, పక్షము. 1. [పిట్ట: చూ, హంస.

ధవళపిత్సన్ (న్న). సం. వి. న్. పుం.=తెలి

ధవళము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తెలుపు. రూ- ధవళి: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఆఁబోతు: చూ, వృషభము. 1; విణ. 3. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 4. చక్కనిది: చూ, హృద్యము; పా. 5. ఒకానొకవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

ధవళములు. వా. వై. వి. బ. ఒకరకముపాట: చూ, స్వరము. 2. [చూ, సింహము.

ధవళమృగము. సం. వి. అ. పుం.=తెల్లిమెకము:

ధవళిమ. సం. వి. న్. పుం. = తెలుపు. రూ- ధవళిమము: చూ, వర్ణము. 6.

ధవళిమము. సం. వి. అ. పుం.= —పై.—

ధవిత్రము. సం. వి. అ. న. యాగమునందు అగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయుటకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసనకఱ్ఱ. యాగమునందు ఉష్ణపదార్థమందుఁగల యుష్ణత్వమును చల్లార్చుటకొఱకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసన కఱ్ఱ. (అని కొందఱు): చూ, సురటి.

ధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, మనుష్యుఁడు.

ధా

ధాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1=దాడి. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2.=దాఁటు. దండు: చూ, సేన 1; వా. 3. ధైర్యము; 4. శక్తి. "నీధాటికి నిలువలేరు."

ధాణు. అం: చూ, విసరులు.

ధాణుకపాలు. అం.—పై—

ధాణుధాక. అం.—పై—

ధాణుధారు. అం —పై—

ధాత. సం. వి. ఋ. పుం. 1=తాత. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; విణ. 2. ధరించువాఁడు; 3: చూ, రక్షకుఁడు; అం. 4. ఆదిత్యులు 12 లోనొకఁడు: చూ, ఆదిత్యులు; 5.(రూ-ధాతు-ధాతృ): చూ, సంవత్సరములు.

ధాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆరె*: చూ, సుభిక్ష.

ధాతుపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై—

ధాతుభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. కొండ: చూ, పర్వతము. [చూ, రసవాది.

ధాతువాది. సం. వి. న్. పుం. కారంధమి:

ధాతువిచక్షణత్వము. అం: చూ, సుగుణములు.

ధాతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. వాతములోనగునది. (వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు అను నామములు); 2. రసలోనగునది. (రస, అసృక్కు, మాంసము, మేదస్సు, అస్థి, మజ్జ, శుక్లము అని ఇవి యేడు. పక్షాంతరమున రోమత్వఙ్మాంసాస్థిస్నాయు మజ్జాప్రాణములు); 3. మణిశిలలోనగు శిలావికారము; 4.=జాజు. కావి, గైరిక ధాతువు: చూ, వర్ణము. 6; 5. పృథివిలోనగునది (చూ, భూతములు); 6. శబ్దములో నగునది: (చూ, గుణములు); 7. త్వక్కులోనగునది (చూ, ఇంద్రియములు); 8. భూధాతువులో నగునది; 9. క్రియ: (చూ, ధాతువులు. 3, క్రియ, క్రియలు); పా. 10. కణసంహతి. (కణసమితి; కణజాలము; ఘటకధాతువు; పేశీజాలము, పేశీసంఘాతము).

ధాతువులు. అం. 1. శల్యములు, మాంసము, శోణితము, చర్మము, మెదడు, మజ్జము, శుక్లము (7); 2. దశవిధధాతువులు.—భ్వాది, అదాది, జుహోత్యాది, దివాది, స్వాది, తుదాది, రుధాది, తనాది, క్ర్యాది, చురాది (10); 3. అకర్మకములు (శ్లో. వృద్ధిక్షయ భయ జీవితమరణం లజ్జాసత్తాస్థితి జాగరణం। శయన క్రీడారుచి దీప్త్యర్థం ధాతుగణంత మకర్మకమాహుః.), సకర్మకములు

(పూర్వోక్త అకర్మక భిన్న ధాతువులు);
—4. (లడాదులు) లట్-లిట్-లృట్-లుట్-లేట్-లోట్-లఙ్-లిఙ్-లుఙ్-లృఙ్. (ఇందు లేట్ వేద సంబంధము) (10); అం.5. బంగారు, వెండి, రాగి,వంగము, సీసము, యసదము, లోహము (7): చూ, లోహము. 1. [చూ, రాయి.

ధాతూపలము. సం. వి. అ. న. జేగురురాయి,

ధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2.=దాది. ఉపమాత: చూ, దాది (చూ, మాత. 1); 3. తల్లి: చూ, మాత. 1; 4. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి; విణ. 5. ధరించునది: చూ, హితము. 2; 6. ధరింపఁజేయునది: చూ, హితము. 2.

ధాత్రేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.

ధాన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దనియాలు *: చూ, ధనము. 3; 2. ముకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; బ. 3: బొరుగులు-రూ-బొరువులు-బోరులు.

ధానుష్కుఁడు. సం. విణ: చూ, విలుకాఁడు.

ధాన్యకృతి. అం: చూ, క్రియాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

ధాన్యపంచకము. అం. మారేడు పిందెలు, వట్టివేరు, దనియాలు, శొంఠి,తుంగముస్తెలు.(5).

ధాన్యము. సం. వి. అ. న. వడ్లు. (ప్రా. వరి): అక్షతలు, ధద్మము, తండులీయము, వ్రీహి, స్తంబకరి. (తె. ప).—కొలుచు, వడ్లు. (చూ, స్తంబకరి); ధాన్యవిశేషములు.—అవసరదార్లు, ఆతపనీయము, ఆర్య, ఆశువు, ఈశ్వరప్రియములు, ఓడిక, కురువిందము, ఖండికము, ఖర్జూరము, గౌరము, పతంగము, పారిజాతము, మదనగంధులు, మన్మథబాణాలు, మల్లెశ్రీగంధులు, మోహనపుసరులు, రత్నసరులు, రామబాణాలు, రామసాగరములు, హాయనము.(తె.ప).—అక్కుళ్ళు, అట్రికడాలు-అట్రగడములు-అట్రిగడలు, అలుగురాజనములు, ఆకుసన్నములు, ఆరుగలు-ఆరెవడ్లు, ఇప్ప పూరాజనములు, ఉద్దులు, ఊదరలు, ఎద్దుకట్లువంకెలు, ఎఱడాలు, ఏనుఁగుకొమ్ములు, ఏలికిరాజనములు, ఒదివిరిపాల్రు, కంటసరులు, కంబులు, కటకసరులు, కన్నెసరులు, కప్పురబోగులు, కస్తురిపట్టియలు-కస్తూరిపట్టెలు, కస్తూరినిగరాలు, కాకిముక్కులు, కురువడాలు, కేసరులు, కొండజొన్నలు, కోడిబుడమలు, కోదండరామములు, క్రోడి, గంగాజలంబులు, గందసరులు, గంబూరరాజనాలు, గరుడసరులు, గవ్వసరులు, గాజుకప్పెరలు, గుత్తిమల్లెలు, గుత్తుబుగుత్తులు,గుత్తులు, గొజ్జఁగిఁబార్లు, గొబ్బికాయలు, గొలివెలు, గోరురాజనాలు, గౌరికుంకుమలు,చెందురువంకలు-చెంద్రవంకలు—చెంద్రవంకలు, చిటిముత్తెము, చిలుకముక్కులు, చెనఁగులు-చెన్నఁగులు, చేమపూరాజనములు, జేనలు, జేవ్వాజివంకెలు, జాజిరాజనములు, జిలకఱరాజనములు, జిలమలు, జీనిసరులు, జీనువముక్కులు, జొన్నఁబాలు, జొన్నలు, తావి, తిరువరంగములు, తీఁగమల్లియలు-తీఁగమల్లెలు-తీఁగెమల్లియలు, తీఁగసరులు-తీఁగెసరులు-తీవెసరులు, తుమ్మిపూరాజనాలు, తెల్లచెన్నంగులు, తెల్లబుడమలు, దినసరులు, దెబ్బసరులు, దేవసరులు, నక్కతోఁకబియ్యము, నల్లచెన్నంగులు, నల్లబుడసులు, నల్లయారెలు, నాగమల్లెలు, నీరుకావులు, నెమిలివడ్లు, పగడంపుతీఁగెలు, పచ్చకప్పురపు సరులు, పచ్చగన్నెరు, పచ్చసరులు, పాలకన్ను, పాలమీఁగడలు,

పాసంగు, పిచ్చేకగోళ్లు, పునాసలు, పునా సాటకడాలు, పునుఁగు,పునుఁగురాజీనాలు. పులిగోళ్లవంకెలు, పూబాళలు, పూతీఁకులు, పొంగుపాళ్లు, పొన్నశ్రీరాజీనాలు, పోతు గంటరాజీనములు, ప్రియాగలు, బంగారు తీఁగెలు,బలరామభోగులు,బలుగుత్తులు, బసం గులు, భారతసేసలు, బాహుపురులు, బీటిస రులు, బుడమలు, బొగడసరులు, మంకెనలు, మండిగండ్రలు, మణిసరులు, మల్లెలు, మామి డిగుత్తులు, ముత్తెసరులు, ముదుకసరులు, ముద్దుపాళ్లు, మైపాలలు, మొలగులికలు, మోదుగుతోడిమెలు, మోదుగుమాడలు, రణ పెండ్లికొడుకులు, రసంగులు, రాజీనములు-రాజీనాలు, రెడ్డిపాలవంకెలు, రెక్క పాయలు, లత్తుకబొత్తులు, వంకసన్నములు, వంగాకుబుడమలు, వజ్రింపుదళుకులు, వట్టి సరులు, వన్నెపూలు, వరగలు, వాసనరాజీ నాలు, వెదురుబియ్యము, వెన్నముద్దలు, వెలు వడములు, సంపంగిపూవడ్లు, సంపెగలు, సంబావులు, సన్నమండెగలు, సగ్గుబియ్యము, సాలంకలు,సీతాభోగసరులు,సుకభోగులు మొ (చూ, స్తంబకరి), (చూ, సస్యము. 1); ౧. ఆళ్లు.—కుదరవము-కోదరవము, కోర దూషము- కోరదువు, వరకము, వర్షరీరూ పము. (తె. ప).—ఆళ్లు, వరగలు;౨. ఊఁద రలు.—ఉదారము. (తె. ప).—ఊఁదరలు; ౩. ఎండబోసినవడ్లు.— (తె. ప).—ఎండు గులు-ఎండువులు; ౪. ఎగురఁబోయనివడ్ల రాసి.—(తె. ప).— మండియ- మండె; ౫.ఎడ్లచేనుతపఁబడినవడ్లు.—అవసితము.-ఆపసితము.- ఆవసితరి, బుద్ధము; ౬. ఓవర ధాన్యము.— కుల్మాషము; ౭. కాయ (పయర) ధాన్యములు.—(తె. ప).—అప రాలు, పయర-పయిగ-పయ్యర-పైర; ౮. కుసుమ.— కుసుంభము-కౌసుమము.

(తె. ప).— కుసుమపూరాజీనములు.- కుసుమములు- కుసుమలు; ౯. కిచిడి.— (తె. ప).—కిచిడి-కిచ్చడి, పిచికచెంబ, పిచికసన్నవరి; ౧౦. కొఱ్ఱలు.—కంగుణి, కంకువు-కంగువు-క్వంగువు, కాసారము, గౌరి, పియంగువు, ప్రియంగుకము, పీత తండులము. (తె. ప).— కొఱ-కొఱ్ఱ; ౧౧. గంటెలు.— గర్మూత్తు.-(తె. ప.)— కంబు,గంటె,సజ్జ;౧౨. గడ్డిగలపొల్లువడ్లు.— ఉమాకటము.(తె. ప).—బూగర; ౧౩. గిం జెపట్టినవడ్లు. (తుచ్ఛధాన్యము).—కంకప త్రము, కటంగరము-కడంగరము, కటుని ష్పావము, కాకయవము, నిష్పావము, బుస ము - బుసము. (తె. ప).-ఇనుకు, కట్టు, గల్ల, చింక, తంకర, తప్ప, తప్పకాయ, తబక, తఱక, తలకపొల్లు,తాలు, తూరు, పొల్ల, పొల్లకట్టు, పొల్లుకాయలరాసి; ౧౪. గోదుమలు-గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజ నము, సుమనము. (తె. ప).— గోదు మలు; ౧౫. అడవిగోదుమలు.— కుశిక, క్షుద్ర, గంధవిహ్వలము, గవేదువు-గవేదుక-గవేదుకము - గవేదువు-గవేదువు-గవేరుక ము ; గుత్మము, గోధూమము;౧౬. చిఱువడ్లు-అణువు. (తె. ప).—చిఱువడ్లు; ౧౭. చీనక మనువడ్లు.—కాకకంగువు, చీనకము-చీన ము; ౧౮. చేర్చిపెట్టినవడ్లు.—(తె. ప).— కట్టుగడ;౧౯. చేక్కగముదరని జొన్నలోన గునవి.— (తె. ప).— ఊఁచేబియ్యము; ౨౦.చేమలు.-శ్యామాకము, గజప్రియము, తృణబంధువు, మునిభక్షము. (తె. ప).— చేమలు;౨౧. జొన్నకంకులు పొగాకు లోన గునవి మగ్గుటకై పెట్టినపోగు.— (తె. ప).—మండియ-మండె; ౨౨. జొన్న లలోభేదము.- ఉద్దాలకము, గర్తమూర్ణము. (తె. ప).—చింక; జొన్నలు.—జూర్ణము,

గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజనము, యావనాళ
ము; ౨౩. తువరయావనాళము.—కషాయ;
యావనాళము, తువరయావనాళము
౨౪.తూర్వెత్తినధాన్యము.-బహులీకృతము,
పూతము; ౨౫. తృణధాన్యము.—కురి,
గర్ముత్తు, తృణధాన్యము, నీవారము, యమ
ళము. (తె. ప).—అమడలు, గునకలు-గు
నుకలు, గొలినెలు, గోళ్లగొండిలు, దూసరు
లు, నివరి-నివ్వరి-నీవరి, బరపటలు;
౨౬. తేలికయైనపాఁతవడ్లు.-(తె. ప).—
ఆగాడి, కాయలరాసి; ౨౭. తొవరి.—
ఆఢక, తువరి, సురాష్ట్రజము. (తె. ప).-
కంది, తొవరి; ౨౮. ధాన్యములోని భాగ
ము.—కణము; ౨౯. ధాన్యరాశి.—(తె.
ప.)—అంబారము-అంబారు; ౩౦. నవ
ధాన్యములు.—గోదుమలు, యవలు, పెసలు,
సెనగలు, కందులు, బొబ్బరలు, నువ్వులు,
మినుములు, ఉలవలు; ౩౧. నిర్ణయములేని
పంట.—(తె. ప).—గాలిపంట; ౩౨. ను
ఱిచినవడ్లు.—బుద్ధము; 33. పూర్ణముగా
కుండని వడ్లరాసి.—(తె. ప).—ఈన
రాసి ; ౩౪. మూఁడేండ్లకిందటి వడ్లు.—
అజము; ౩౫. యవలు.—అక్షతలు, అసి
పత్రికము, కుంతలము, గంధవిహ్వలము,
గోధూమము, యవ, స్థూలమధ్య-స్థూలమధ్య
ము, శితశూకము; ౩౬. పచ్చియవలు.—
తోక్మము; ౩౭. యవలులోనగునవి.—తో
క్మము; ౩౮. రాగులు.—గుచ్ఛకణీశము.
(తె. ప.).—అఱవము, ఉద్ది, తమిఁద-
తమిఁదె-తవిఁద-తవ్విఁద-తవ్విఁదె, చోడి,
రాగి; ౩౯. వన్యశింబి.—ఆమ్లమల్లిక, వన్య
శింబి; ౪౦. వరికుండు.—కణము, కణికము.
(తె. ప).—వరిపండు; ౪౧. వ్రీహి.—
అణువు, ఆశువు, ఆశువ్రీహి, ఉద్దాలకము,
కలమము, కలాబాక్షము, కలామకము,
కుక్కుటాండము, కురువిందము, కృష్ణపచ్య
ము, కృష్ణపాక్యము, కృష్ణవ్రీహి, కృష్ణశాలి,
గంధనము, గర్ముటిక, జతూముఖము,
పాటము, వ్రీహి. (తె. ప).—ఎఱ్ఱజిలమ
వడ్లు, ఎఱ్ఱబుడమలు, ఎఱ్ఱవడ్లు; ౪౨. శాలి.—
కలమోత్తమము, కాలశాలి, కృష్ణశాలి,
కైదారము, గంధశాలి; (తె. ప).—గఱిక
సూదులు; (చూ, స్తంబకరి); 2.=దనియా
లు: చూ, ధనము. 3; అం. 3: చూ,
అష్టైశ్వర్యములు, ఐశ్వర్యములు; పా.
4. ఒంటిపలుకువిత్తనపు జాతిలోనివి: చూ,
ఏకబీజదళము.

ధాన్యము కొల్లపోవుట. అం: చూ, నష్టములు.

ధాన్యములు. అం. తృణధాన్యములు (వరి, జొ
న్న, గోదుమ మొ); కాయధాన్యములు.
(ఉలవ, కంది, పెసర మొ); చేమురుగింజలు
(నువ్వులు మొ); నారపంటలు (ప్రత్తి-
గోఁగు మొ); రంగుపంటలు(నీలి మొ); ఓష
ధులు మత్తుద్రవ్యములు(పొగాకు, నల్లమందు,
గంజాయి మొ): చూ, ధాన్యము.

ధాన్యాకము. సం. వి. అ. న.=దనియాలు:చూ,
ధనము. 3. [ము.1.

ధాన్యామ్లము. సం. వి. అ. న. కలి: చూ, శుక్త

ధామనిధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

ధామము. సం. వి. న్. న. 1.=దీమము. ఇల్లు:
చూ, సదనము. 1; 3. చోటు: చూ, స్థాన
ము. 1; 3. వెలుఁగు, కాంతి (అని కొంద
ఱు): చూ, వెలుఁతురు. 1; 4. కోశబలము
వలన కలిగిన తేజము: చూ, ప్రభావము. 1;
5. మేను: చూ, శరీరము; 6:చూ, పుట్టుక.

ధామార్గవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆవడ *.
చూ, బీఱ. 2; 2. ఉత్తరేను *: చూ,
శైఖరికము; 3.=డావరడంగి *: చూ, విష
నాశని.

ధాయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యాగమునందు అగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయునపుడు పఠించెడు ఋక్కు: ధార్య.

ధార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దార. పైనుండి పడు నీరులోనగువాని చాలు: చూ, నీటి చాలు; 2.=దార: చూ, వానకాలు; 3.= దార-దారి. కత్తి లోనగువాని వాదర: చూ, వాదర; 4. కుండలోనగువాని చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1; 5. దండు ముందరిభాగము; 6. అశ్వగతి: చూ, ధారలు; 7. ప్రవాహము: చూ, వెల్లువ; 8: చూ, పరంపర; 9. ధారాపట్టణము: చూ, దేశము; వా. 10.=దార. ఈవి: చూ, వితరణము; 11.= దార. ఆశుకవిత్వము : చూ, మాటలల్లుట.

ధారకపాలు. అం: చూ, విసరులు.

ధారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మేర, ఎల్ల (అనికొండలు): చూ, సన్మానము; 2. క్రయము: చూ, పణము. 6; అం. 3. అంగయోగములు 8 లోనొకటి. (భగవంతునిఁ దప్ప మఱియొకటి నెఱుఁగమి): చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

ధారణము. సం. వి. అ. న. 1. ధరించుట; 2.= దారణ. వెల: చూ, వెల. 1. [భూమి. 1.

ధారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-ధరణి: చూ,

ధారపోయు. మి. స. క్రి. చేతనీళ్లుపోసికొని దత్తముచేయు.

ధారమల. సం. వి. అ. పుం. 1. అప్పు: చూ, బాకి. 2; 2. ఒక కొండ: చూ, పర్వతము.

ధారలలో భేదములు. అం. లఘ్వీ, మధ్యా, దీర్ఘా (3): చూ, ధారలు (చూ, హయము)

ధారలు. అం.(నడకలు)అశ్వశాస్త్రములోనివి.- ఆస్కందితము (గతి=రవగాలు) ధౌరితకము (పుల=జోడన), రేచితము (చతుష్క=ప్వెము), వల్గితము (మధ్యజవ=చౌకళింపు), ప్లుతము (పూర్ణవేగ=మువాళము): చూ, హయము (చూ, అశ్వధారలు).

ధారాకదంబము. సం. వి. అ. పుం. నీరుకడిమి *: చూ, హలిప్రియము.

ధారాటము. సం. వి. అ. పుం. 1, గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2: చూ, వానకోయిల.

ధారాదత్తము. పా. మంత్రపూర్వకముగా దానముచేయఁబడినది.

ధారాధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. ఖడ్గము: చూ, రిష్టి. 2.

ధారావని. సం. వి. ఇ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. [చూ, వాన. 1.

ధారాసంపాతము. సం. వి. అ. పుం. జడివాన:

ధారాళము. సం. విశ. అడ్డపాటులేనిది: చూ, విశృంఖలము. [(చూ, భాష. 1.)

ధారాళి. అం: చూ, భిన్నషడ్జజ విభాషలు.

ధారి. నం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోరింట*: చూ, ముర్ము రి.

ధారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చెవిజోరుపాము: చూ, సర్పము; 2. జెఱ్ఱి: చూ, సర్పము.

ధారు. అం: చూ, విసరులు.

ధారుధాణ. అం.—పై.—.

ధార్తరాష్ట్రము. సం. వి. అ. పుం. నల్లని ముక్కుకాళ్ళుగల హంస: చూ, హంస.

ధార్తరాష్ట్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ధృతరాష్ట్రునికొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. 1.

ధార్మపత్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము.

ధార్మికత. అం: చూ, నాయకగుణములు.

ధార్మికుఁడు. సం. విశ. 1.=దమ్మఁడు. పుణ్యాత్ముఁడు: చూ, సుకృతి; 2: చూ, ధానుష్కుఁడు.

ధార్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ధాయ్య; 2. కోరింద *: చూ, ముర్మురి; విణ. 3. ధరింపఁదగినది: చూ, హితము. 2. [శక్తి. 1.

ధార్ష్ట్యము. సం. వి. అ. న. దిట్టతనము: చూ,

ధావనము. సం. వి. అ. న. 1. = దవుడు: చూ, పరుఁగు. 2; 2. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1.

ధావనమొనర్చు. మి. అ. క్రి: చూ, పరుగెత్తు.

ధావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నక్కతోకపొన్న *: చూ, సృగాలవిన్న. [మము.

ధావళ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధవళి

ధి

ధిక్కారము. సం. వి. అ. పుం. తిరస్కారము, ఛీ: చూ, పహేలనము. [చూ, పహేలనము.

ధిక్కృతము. సం. విణ. ధిక్కరింపఁబడినది:

ధిక్కృతుఁడు. సం. విణ: చూ, వెలివాఁడు.

ధిక్క్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ధిక్కారము.

ధిమి. అం: చూ, కిట.

ధియాంపతి. సం. వి. ఇ. పుం. పూర్వ్యజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ధిషణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బుద్ధి.

ధిషణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బృహస్పతి: చూ, వేలుపుటొజ్జ.

ధిష్ణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. బలము: చూ, శక్తి. 1; 4: చూ, రిక్క.

ధీ

ధీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, బుద్ధి.

ధీంద్రియము. సం. వి. అ. న: చూ, జ్ఞానేంద్రియములు.

ధీమంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, ధిషణుఁడు.

ధీర. అం. 1. మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడు తెఱఁగులు (ధీర ఇతర స్త్రీనిఁబొంది వచ్చినపిదప పతినిఁజూచి దండించునది): చూ, స్వీయ. (ధీర, అధీర, ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠ భేదంబులచే నిరువె అంగులైరి.); అం. 2: చూ, తంత్రములు.

ధీరము. సం. వి. అ. న. రూ-దీరము. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

ధీరలలిత. అం. (ధీరలలితుఁడు) (సుఖియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరశాంత. అం. (ధీరశాంతుఁడు) (శాంతుఁడునైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరాధీర. అం. (ధీరాధీర పతి నన్నివిధముల దండించునది): చూ, ధీర. 1.

ధీరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, దిట్టరి; 3: చూ, స్వతంత్రుఁడు.

ధీరోదాత్త. అం. (ధీరోదాత్తుఁడు) (స్థైర్యము గలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరోద్ధత. అం. (ధీరోద్ధతుఁడు) (గర్వాసూయాదంభమాయా క్రోధాదులు గలవాఁడు: చూ, నాయకులు. [చూ, వలతేఁడు.

ధీవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. = తీవరుఁడు. జాలరి:

ధీసచివుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంత్రి. 1.

ధీహరుఁడు. సం. విణ. = దిమ్మరి. మందుఁడు: చూ, సోమరి.

ధు

ధుంధుమారము. సం. వి. అ. పుం. 1. కఱదూపము: చూ, పొగ; 2. పట్టుపురుగు: చూ, పురుగు.

ధుతము. సం. విణ. రూ- ధూతము. 1. కదలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము; 2.విడువఁబడినది : చూ,సముజ్ఝితము;అం.3:చూ, శిరఃక్రియలు.

ధుత్తూరము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ధుస్తూరము-ధుర్తూరము, ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.

ధుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

ధుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ధురి. బరువు: చూ, భారము. 1.

ధురంధరము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ధురీణము-ధుర్యము- ధూర్వహము- ధౌరేయము) 1. బరువు మోసెడుఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; విణ. 2. బరువుమోయునది: చూ, వృషభము. 1.

ధురంధరుఁడు. సం. విణ. (రూ-ధుర్యుఁడు-ధురీణుఁడు- ధూర్వహుఁడు- ధౌరేయుఁడు) బరువుమోయువాఁడు:చూ,భారవాహుఁడు.

ధురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ధుర.

ధురీణము. సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ,రూ-ధురంధరము.

ధురీణుఁడు. సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.

ధురీన. మి. దశ్రి: చూ, యుగపత్.

ధురీలున. మి. దశ్రి.—పై.— [ధుత్తూరము. *

ధుర్తూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

ధుర్యము. సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, రూ-ధురంధరము.

ధుర్యుఁడు. సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.

ధుస్తూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ధుత్తూరము.*

ధూ

ధూంక్ష్మము. సం. వి. న్. పుం. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1.

ధూంగియాలబ్రాహ్మణులు. అం. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ధూతము. సం. విణ: చూ, రూ-ధుతము.

ధూననము. సం. వి. అ. న. కదలించుట.

ధూనము. అం: చూ, హస్తక్రియలు.

ధూపము. సం. వి. అ. పుం.=దూపము. 1. వాసనగల (సాంబ్రాణి, గుగ్గిలములోనగువాని) పొగ: చూ, పొగ; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 5.

ధూపాయితము. సం. విణ. తపింపజేయఁబడినది: చూ, సంతప్తము.

ధూపితము. సం. విణ. 1. ధూపము వేయఁబడినది; 2: చూ, ధూపాయితము.

ధూమకదంబము. సం. వి. అ. పుం. బట్టకడిమి*: చూ, హాలిప్రియము.

ధూమకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.=దుమగతికేతు. తోఁకచుక్క: చూ, ఠిక్క

2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [చూ,వహ్ని1.;

ధూమధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని:

ధూమనాళిక. పా. పొగగొట్టము. [మేఘము.1.

ధూమయోని. సం. వి. ఇ. పుం. మబ్బు: చూ,

ధూమలము. సం. వి. అ. పుం.1. నలుపుమించేఁగలసిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. నలుపుమించేఁగలిసినయెఱుపుఁగలది: చూ, వర్ణము. 6.

ధూమశకటము. పా. పొగబండి: చూ, శకటము. 1. [చూ, హిమము.

ధూమిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మూడమంచు:

ధూము. వా. వి. కలత, జాడ్యము.

ధూమ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ధూమములగుంపు.

ధూమ్యాటము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధూమ్రాటము.కూఁకటిమూఁగ:చూ,భృంగరాజము.3.

ధూమ్రపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొగచెట్టు.

ధూమ్రము. సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, ధు
మలము. [పిట్ట.

ధూమ్రశూకము. సం. వి. అ. న: చూ, లొట్టి

ధూర్జటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు;
2. కాళహస్తి మాహాత్మ్యము వ్రాసినకవి.

ధూర్తము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకరకముఉప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. ఉమ్మెత్త *: చూ, హాలాపుష్పము.

ధూర్త. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధూర్తుఁడు. 1: చూ, పందెకాఁడు; విణ. 2: చూ, వంచకుఁడు.

ధూర్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. విణ.—పై.—

ధూర్వహము. సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, ధురంధరము.

ధూర్వహుఁడు. సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.

ధూళిధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. (ధూళిధ్వజుఁడు).

ధూళి.సం.వి.ఇ.ఈ.స్త్రీ.రూ-ధూలి=దూళి: చూ, రేణువు. 1.]కదంబము.

ధూళికదంబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ధూమ

ధూసరము. సం. వి. అ. పుం. 1. బూడిదరంగు: చూ, వర్ణము. 6; 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విణ: 3. బూడిదరంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6.

ధృ

ధృతపూర్ణము. సం. వి. అ. పుం. కానుఁగు *: చూ, బారంగి.

ధృతమధ్య. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది దోదకవృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదంబులున్ను తోదకవృత్తచ్ఛాయను సరిపాదంబులున్ను నడచును: చూ, వృత్తము. 1.

ధృతము. సం. విణ. ధరింపఁబడినది, గృహీతము: చూ, హితము. 2. [హంసపాది *.

ధృతరాష్ట్రపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,

ధృతరాష్ట్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దుర్యోధనుని తండ్రి: చూ, పితరుఁడు; 2. ఒకానొక పాము: చూ, సర్పము; 3.రాజు: చూ, రాజు. 1.

ధృతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ధరించుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2. ధైర్యము:చూ, స్థైర్యము.1; 3. ఆనందము, సౌఖ్యము (అని కొందఱు): చూ, సంతోషము; పుం. 4: చూ, యజ్ఞము; అం. 5: చూ, ఛందస్సులు; 6: చూ, యోగములు. (ధ్రుతిఅని కొందఱు.)

ధృతిర్మాలి. అం: చూ, శస్త్రములు.

ధృవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముయ్యాకుపొన్న *: చూ, సాలపర్ణి.

ధృవక. అం: చూ, దేశీయక్రియలు. [ము. 1.

ధృవకోకిల. పా. పద్యవిశేషము: చూ, వృత్త

ధృవము. అం: చూ, సశబ్దక్రియలు.

ధృవములు. అం. ఉత్తరధృవము, దక్షిణధృవము. (2)

ధృవస్థానములు. అం. అశ్వశాస్త్రమునందు.—౨ వక్షస్థలమున, ౨ శిరమున, ౨ మలద్వారమున, ౨ మూత్రమున, ౧ లలాటమున, ౧ క్రిందిపెదవియందు (10) (ధ్రువస్థానమని కొందఱు): చూ, శుభావర్తములు.

ధృవుఁడు. సం. వి. అ. పుం, అం: చూ, రూ-ధ్రువుఁడు. (ధ్రువుఁడు అని కొందఱు)

ధృష్టలంజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = దండులంజె: చూ, అంకులాఁడి.

ధృష్టుఁడు. సం. విణ. 1. = దిట్ట - దంట - దట్టుఁడు. (రూ-ధృష్ణుఁడు-ధృష్ణువు): చూ, దిట్టఁడు; అం. 2. శృంగారనాయక చతుష్టయమందొకఁడు. (పరస్త్రీ గమనాదులచేఁ

దప్పు చేసియు నిర్భయుఁడు.): చూ, పతులు (చూ, శృంగారనాయకులు.)

ధృష్ణువు. సం. విణ. ఉ. 1: చూ, రూ-ధృష్టుఁడు; 2. సభలో సంశయింపఁబడినది: రూ-ధృష్ణుహము.

ధృష్ణుహము. సం. విణ. ఉ. 2 =పై.—

ధే

ధే. వా. వి. గుఱ్ఱమును తోలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా.8, ఆ.62: చూ, హుహూహూ.

ధేనుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. లేఁగటియావు: చూ, ధేనువు; 2. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము: 4. చిన్నకత్తి: చూ, ఋష్టి. 2; 5. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1. [యాకము.

ధేనుకము. సం. వి. అ. పుం. చీరపేను: చూ,

ధేనుకసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

ధేనుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ధేనువు. సం. వి. ఉ స్త్రీ. (దూడకుఁ బాలు పడుపునది=ఆవు) అఘ్న-అఘ్న్య- అఘ్న్య, అనడుహి-అనడ్వాహి, అర్జుని, ఇడ-ఇల-ఇళ, ఉస్రి, కళ్యాణి, కుతపము, గవి, గోవు, ణ, తంబ, ధవళ, ధేనుక, నారాయణుఁడు, బహుళ, మహి- మాహ- మాహేయి, రోహిణి, వశ, శృంగిణి, సరస్వతి, సవిత్రి, సురభి, సౌరభేయి. (తె. ప).—ఆఁబసి, ఆవు (బ. ఆలు), కుఱ్ఱి, గిడ్డి, తొడుకు, తొఱ్ఱు, పయిరము- పైరము, పసులు, పెయ-పేయ, మొదవు, లేఁగటియావు; (చూ, సౌరభేయి); తద్విశేషములు.—౧. అడవియావు.—గవయము. (తె).—గురపిడి; ౨. అప్పుడేయీనుచున్న యావు.—గోగృష్టి; ౩. ఈచుకపోయిన చూలావు.—అపతోక-అవతోక, ఉపఘాతిని, స్రివద్గర్భ; ౪. కట్టినపిదప నాఁబోతు పొంఁగానిచ్చుకొన్న యావు.—గర్భోపఘాతిని, వేహత్తు; ౫. ఈనుచున్న యావు (దూడతోఁగూడినయావు).—దోగ్ధ్రి; ౬. ఒకవిధమైన వన్నెగలయావు. (తె). —చూరియావు; ౭. కట్టుటకు నీడువచ్చినయావు.—కాల్య; ౮. కామధేనువు.—కరవీరి, కామద—కామదుఘ-కామధుక్కు, కామధేనువు. (తె).—అడిగిన నొసఁగెడియావు, ఈవుల మొదవు, చేదలుఁదొడుకు, జేజేగిడ్డి, తెలిమొదవు-తెల్ల మొదవు, పాల్కడలికాన్పు, పుడుకుఁదొడుకు, వింటిపసి, వెదికిలఁబడు దొడుకు, వెలిగిడ్డి,-వేలుపుగిడ్డి, వేలుపుటావు; ౯. గొడ్డుఆవు.—గోవశ, వంధ్య, వశ; (తె). -గొడ్డు; ౧౦. చౌలాకాలమునకు ముందీనిన యావు.—చిఱసూత, బష్కయణి. (తె).—తరిపెయావు-తఱపి, యావు; ౧౧. చిత్రవర్ణములుగలయావు.—చిత్రగవి. (తె.)—చెమటియావు- చేమటియావు; ౧౨. తెల్లనియావు.— (తె).—అచ్చావు; ౧౩. తొలిచూలావు.—ఉపసర్య, గృష్టి-ఘృష్టి, నవసూతిక. (తె).—తొలిచూలావు; ౧౪. దూడలుబ్రతుకనియావు.—అభివాన్య; ౧౫. దేవతాదుల నుద్దేశించి యథేచ్ఛముగా విడిచినయావు. (తె)—జెన్నియ-జెన్నె; ౧౬. దానార్థమేర్పఱచిన యావు.—క్షీరధేనువు; ౧౭. నల్లావు.—నీలధేనువు. (తె).—కఱియావు; ౧౮. నీటియావు.—ఉస్రిక-ఉస్త్రిక, కాలింది—కాళింది. (తె).—నీటిఆవు-నీటియావు; ౧౯. పుల్లావు.—కపిల. (తె).—పుల్లావు; ౨౦. పొట్టిఆవు.—కుబ్జ; ౨౧. బందెవడ్డయావు.—ధేనుష్య; ౨౨. బెల్లము లోనగువానితో జేసిన ఆవు.—గుడధేనువు. (తె).—గొడ్డు;

౨౭. మంచిరూపముగలిగి చాలపాలిచ్చెడి యావు.—నిచికి-రూ-నైచికి; ౨౮ మైలవన్నె యావు.—శబలి-శబళి; ౨౯. యజ్ఞపశువు. అప్తువు; ౨౬. రకములుగలయావు.—అఘ్న్యం; ౨౭. వెదయై యాంబోతుచేత వెంటాడించఁబడినయావు.—సంధిని. (తె).—ఎదావు-వెదావు, వెదమొదవు; ౨౮. సవత్సధేనువు-గుడ; ౨౯. సాధువైనయావు.—అచండి, సుకర. (తె).—గంగిఆవు; ౩౦. సాధువు కానియావు.—కగట, కాధేనువు, సుకత. (తె).—అటవ-అట్టు-నట్టు, ఒట్టియ-ఒట్టె, గోవావు, పోట్లావు; ౩౧. యజ్ఞమునందు అభిమంత్రించి చంపఁబడిన పశువు.—ఉపాకృతము; ౩౨. యజ్ఞమునందు బలి యిచ్చుటకు మంత్రించఁబడిన పశువు.—ఉపాకృతము; ౩౩. ఆవులజంట.—గోగో యుగ్మము; ౩౪. ఆవులమంద.—కథాపత్రి సంగము, గవ్య, గోకులము, గోత్రము, గోధనము, గోబృందము, ఘోషము, ధనము, ధైనుకము. (తె).—కదుపు, కిలారము-కీలారము, కోన, జెంగిలి, పదుపు-పదువు, పసిమంద, మొదవు; ౩౫. ఆవులదొడ్డి.—గోగోష్టము, గోధనము (మిగిలియున్నవిశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూడుము); దూడలు. వానివిశేషములు.—౩౬. అప్పుడు పుట్టినదూడ.—తర్ణకము, నారము; ౩౭. ఏడాదిలోపు ఆవుదూడ(లేక) పెయ్య.—ఏకహాయని, ఏకాబ్ద, కటాహము, దోగ్ధ, వత్సము, శకృత్కరి. (తె).—ఆఁబద్ద-ఆఁబెయ్య, ఎనపదూడ, క్రేపు,దూడ,పెయ్య-పేయ, లేఁగ; ౩౮. రెండేండ్లపెయ్య.—ద్విహాయని, ద్విపష్ఠ; ౩౯. మూఁడేండ్లపెయ్య.—త్రిహాయని, త్ర్యబ్ద; ౪౦. నాలుగేండ్లపెయ్య.— చతురబ్ద, చతుర్హాయని; ౪౧. వత్సతరి. (తె).—తరిపిదూడ,తరుపు-తఱపి-తఱుపు; ౪౨. పాలచేపునకు నిర్మించిన ప్రాణములేని తోలుపెయ్య. (తె).—చేటపెయ్య-చేతపెయ్య. (మిగిలియున్న విశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూడుము.)

ధేనుష్య. సం. వి.ఆ. స్త్రీ. 1. బందెనడ్డయావు, కుదువఁబెట్టిన యావు (అనికొందఱు): చూ, ధేనువు. ౨౧; 2.బందెనడ్డయెనుము, కుదువఁబెట్టినయెనుము(అనికొందఱు): చూ,మహిషి.

ధై

ధైనుకము. సం. వి. అ. న. ఆవులమంద: చూ, ధేనువు. ౩౪.

ధైర్యము. సం. వి. అ. న. 1. ధీరత్వము, దీమసము: చూ, స్థైర్యము. 1; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.— పర్వతము (మేరువు); అం. 3: చూ, శృంగారచేష్టలు.

ధైర్యశాలి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దిట్టఁడు.

ధైవతము. అం. సప్తస్వరములలో నొకటి (నాభ్యాదిస్థానములనలనఁబుట్టినది. బుద్ధిమంతులచేఁబాడఁబడునది): చూ, సప్తస్వరములు, స్వరము. 2 (చూ ఉచ్చ్రితమము).

ధైవతి. అం: చూ, శుద్ధజాతులు. (చూ, అంశములు).

ధో

ధోడ. అం: చూ, విసరులు.

ధోరణము. సం. వి. అ. న. ఎక్కఁదగిన యేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము.

ధోరణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పద్ధతి: చూ, విధము. 1; 2. పంక్తి: చూ, వరుస.

ధోరితకము. అం: చూ, ధౌరితకము.

ధోళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాలకి.

ధౌ

ధౌతము. సం. విణ. కడుగఁబడినది: చూ, ప్రక్షాళితము.
ధౌరంధర్యము. సం.వి. అ. న ధురంధరత్వము.
ధౌరితకము. అం.=దవుడు. (రూ-ధోరితకము=జోడన) ఆస్కందితమునకంటె నధికమై చతురమైన యొక యశ్వధార): చూ, ధారలు.
ధౌరేయము. సం. వి. అ. పుం, విణ: చూ, ధురంధరము.
ధౌరేయుఁడు. సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.
ధౌర్త్యము. సం. వి. అ. న. ధూర్తత్వము.

ధ్యా

ధ్యాత. సం. విణ. ధ్యానించువాఁడు.
ధ్యాతము. సం. విణ. ధ్యానింపఁబడినది.
ధ్యాతవ్యము. సం. విణ. ధ్యానింపఁదగినది: ధ్యేయము.
ధ్యానము. సం. వి. అ. న.=దేనము. 1. తలఁచుట: చూ, స్మృతి. 1; అం. 2. యోగాంగములలో నొకటి. (చాంచల్యము లేక భగవంతుని మనసున తలఁచుట): చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9); 3. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (అమ్మహాము హుండగు రాఘువేంద్రుండు నాకన్నులకుఁగల నిప్పచ్చేరం బెట్లు తీర్చును ? ఎప్పుడు నామనంబున కాశ్వాసంబుగలుగు. ఇది యెన్నఁడేని చేకూరునో !): చూ, సంచారీభావములు.
ధ్యానించే. సం. స. క్రి: చూ, తలఁచు. 2.
ధ్యామము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-ధ్యాయము కామంచిగడ్డి*: చూ,తృణము. 1; 2. దవనము *: చూ, రుచి. 1; విణ. 3. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6. [మము. 1.
ధ్యాయము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధ్యా

ధ్యే

ధ్యేయము. సం. విణ: చూ, ధ్యాతవ్యము.

ధ్రు

ధ్రుతి. అం. (ధృతిఅనికొందఱు) సంచారీభావములు 33 లో నొకటి. (ఆంజనేయా ! ఇఁకనాజన్మమునకు రామునొకసారి కన్నులం గాంచినంజాలు: చూ, సంచారీభావములు.
ధ్రువ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్రుగ్భేదము: చూ, స్రువము, 2. గుబ్బపుసుడి: చూ, సుడి. 1; 3. గుబ్బపుసుడియుండు చోటు; 4. చాఁగ *: చూ, స్రువ; 5. ముయ్యాకుపొన్న *: చూ, సాలపర్ణి; అం. 6.=దరువు (సూళాదిసప్త తాళములలోనొకటి): చూ, సూడకములు.
ధ్రువము. సం. వి. అ. న. 1. ఊహ: చూ యోచన; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; పుం. 3: చూ, మఱ్ఱి *; 4. మోడు: చూ, వృక్షము; 5. గసిక: చూ, శూలము. 3; 6. పదునాలుగక్షరములు గలతాళవిశేషము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 7. ఎడతెగనిది: చూ, సతతము; 8. కదలనిది: చూ, స్థావరము. 9. నిలుకడగలది: చూ, స్థిరము; అం. 10: చూ, యోగములు.
ధ్రువుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. ధ్రువనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు;

అం. 4: చూ, వస్తువులు. (ధృవుఁడు అని కొందఱు)

ధ్వ

ధ్వంసము. సం. వి. అ. పుం. నాశము: చూ, రుత్త.

ధ్వంసించే. సం. స. క్రి: చూ, పాడుసేయు.

ధ్వంసితము. సం. విణ. ధ్వంసముచేయఁబడినది.

ధ్వజము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. టెక్కెము: చూ, సిడము; 2. టెక్కెపుకంబము; 3. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 4. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము; 5: చూ, హంకారము; అం. 6: చూ, ప్రధానవ్యూహములు.

ధ్వజముఁడు. సం. వి. అ. పుం. కల్లమ్మెడు వాఁడు: చూ, సురాజీవి.

ధ్వజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సీమాభేదము.

ధ్వజారోహణము. పా. (దేవళాదులలో) ధ్వజమెత్తి చేయునొక కర్మము.

ధ్వని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మ్రోఁత, శబ్దము: చూ, స్వరము. 2; 2. వ్యంగ్యప్రధానపదము: చూ, స్వరము. 2; అం. 3. కావ్యస్వరూపము.

ధ్వనించే. సం. అ. క్రి. 1. మ్రోయు: చూ, శబ్దించే; 2. కూయు: చూ, శబ్దించే.

ధ్వనిగ్రహము. సం. వి. అ. న. చెవి: చూ, శ్రోత్రము.

ధ్వనితము. సం. విణ. మ్రోయునది: చూ, రవణము. 2.

ధ్వనిద్వేణువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, కణా [దిబొంగు.

ధ్వన్యనుకరణము. అం. ధ్వన్యనుకరణంబులు ద్వి-త్రి-చతురుక్తంబులునగు. (ఇందు-ధ్వన్యనుకరణంబులకు ననుధాతువనుప్రయుక్తంబైనపుడు కొన్నియెడల ముగాగమంబగు; అను ధాతువనుప్రయుక్తమైనపుడు ధ్వన్యనుకరణంబుల యుదిహల్లునకు ద్విత్వంబగు; ముగాగమంబగుచో ద్విత్వంబు విభాషనగు): చూ, హూహూ.

ధ్వస్తము. సం. విణ. 1. నశించినది: అంతరితము; 2. జాఱినది: చూ, స్రస్తము.

ధ్వా

ధ్వాంక్షపుష్టము. సం. వి. అ. పుం: కోయిల: చూ, పికము.

ధ్వాంక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము; 2. కొక్కెర: చూ, బకము.

ధ్వాంతము. సం. వి. అ. న. చీఁకటి: చూ, మేచకము.

ధ్వానము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ధ్వని. 1.

న

న. ఒకయక్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిశాచరి: చూ, వినాయకుఁడు. 1; 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 3. దానము: చూ, వితరణము; 4. మేలు: చూ, శుభము. 1; స్త్రీ. 5. పొక్కిలి: చూ, బొడ్డు. 1; 6. తెలివి: చూ, బుద్ధి. 1; 7. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 8. గొడ్రాలు: చూ, స్త్రీ; 9. కొంచెపుది: చూ, స్వల్పము; 10. మిక్కిలికష్టమైనది; 11. వేఱయినది: చూ, విభాజితము. 1; 12. సుందరమైనది: చూ, హృద్యము; 13. కఠినమైనది: చూ, జెడిదము; 14. కోరికల నీడేర్చుకొనునది (పని); అవ్య. 15. అభావార్థకము: చూ, శూన్యము. 1; 16. నఞర్థకము: చూ, లేదు. 2;

17. నిషేధార్థకము: చూ, వద్దు; 18. ఈష దర్థకము: చూ, స్వల్పము; పా. 19. సాధారణముగానన్ని మంత్రములయందిమిడియుండెడు ఒకానొకయక్షరము: చూ, మంత్రము. 1; అం. 20: చూ,కవర్గము; దే. అప. (1) సప్తమ్యేకవచనమునందు వచ్చెడి యొకానొక పత్యయము. "వనమున"

నఞ్. సం. అవ్య. 1. పోలిక; చూ, సమానము. 2; 2. కొంచెము: చూ, స్వల్పము; 3. విరోధార్థకము: చూ, విరోధము; 4. నిషేధార్థకము: చూ, వద్దు; 5. మఱియొకయర్థము; 6. అభావార్థకము: చూ, శూన్యము.1.

నంకు. దే. వి. 1: చూ, వస్తు; స. క్రి. 2:చూ, కోరాడు. [చూ, స్త్రీ.

నంగ. దే. విశ. రూ-నంగనాచి. గడుసుది:

నంగనాచి. దే. విశ. 1.—పై.—; వి. 2: చూ, వడ్లచిలుక. [చూ, శబ్దము. 2.

నంగి. దే. వి. ముక్కుతో మాటాడఁబడుమాట:

నంగిమాట. దే. వి.—పై.—

నంగు. దే. అ. క్రి. ముక్కుతో మాటాడు.

నంచే. వా. స. క్రి: చూ, రూ-నంజే. 3.

నంజ. వా. వి. 1. మాగాణి: చూ, పొలము (చూ, భూమి. 1.); 2: చూ, పచ్చేడి.

నంజే. వా. వి.—పై—(రూ-నంజో).

నంజో దే.వి.1. విషము. స్వా. 5, ఆ. 50: చూ, విసము. 1; 2: చూ, రూ-నంజే; 3. నెత్తురుచేర్చి తెల్లపాలుట. నజో; స. క్రి. 3. రూ-నంచే. కూరలు లోనగు వ్యంజనములనుతిను: చూ, సాపడు. [379: చూ, మాంసము.

నంజోడు. దే. వి. ఎఱచి. భార. అను. 4, ఆ,

నంజోడుదిండి. జే. వి. 1: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. సుం, కాం.158; విశ. 2. మాంసమునుదినువాఁడు.

నంజోడుముక్క. వా. వి: చూ, మాంసము.

నంజోపాలు. దే. అ. క్రి. (నంజో + పాలు) నెత్తురుచేర్చి తెల్లపాలు.

నంటు. దే. వి. 1. రూ-అంటు: చూ, స్నేహము. వసు. 4,ఆ. 36; విశ. 2: చూ, స్నేహితుఁడు. శశాం. 1, ఆ. 33.

నంటుకత్తె. ద్వా. విశ:చూ,రూ-అంటుకత్తియ.

నంటుకాఁడు. దే. విశ: చూ, రూ-అంటుకాఁడు.

నండ్రికాయ. వా. వి: చూ, పీత.

నంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కొన్నితిథులు కలిసిన తిథి: చూ, తిథి; 2. ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 3. కలిమి: చూ, సంపత్తి; పా. 4. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము తగణ లగములతోఁగూడినదై ఐదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; అం. 5: చూ, గాంధారగ్రామగతమూర్ఛనలు.

నందకము. సం. వి. అ. పుం. 1. విష్ణుఖడ్గము (దేవతలను సంతోషపెట్టునది): చూ, రిష్టి. 2; విశ. 2. సంతోషించునది: చూ, సంతోషము.

నందన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూఁతురు: చూ, పుత్రిక; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

నందనము. సం. వి. అ. న. 1. ఇంద్రునియుద్యానవనము: చూ, వనము. 2; 2. ఉద్యానవనము: చూ, వనము. 2; అం. 3: చూ, జన్యతాళములు. [1—2.

నందనవనము. సం. వి. అ. న: చూ, నందనము.

నందనాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

నందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1; విశ. 2: చూ, హృష్టుఁడు. [పార్వతి. 1.

నందపుత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ,

నందబ్రాహ్మణులు. పా. ఉత్కళులలో నొక తెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన

శాఖ: చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

నందయంతి. అం: చూ, అంశములు.

నంది. సం. వి. ఇ. న్. పుం. 1. శివునివృషభము: చూ, వృషభము. 1; 2. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; న్. పుం. 3. కలజువ్వి: చూ, ప్లక్షము; 4: చూ, మఱ్ఱి *; 5: చూ, నందివర్ధనము (1)

నందిని. పా. ఒక్కొక్కపాదము భ, త, జ, గురువులుగలిగి ఆఱింట యతిగల దశమఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము:చూ,వృత్తము.1.

నందిముఖి. సం. వి. న్. పుం: చూ, నక్కతోఁకబియ్యము.

నందివర్ధనము. సం. వి. అ. న. 1. అమావాస్య (లేక) పున్నమ. (చూ, తిథులు): చూ, సూర్యేందుసంగమము; వా. వై. వి. (1).= నంద్యావర్తు. గరుడవర్తనిపూవు *. ఉ, రా. 3, ఆ. 201; (పురుషోత్తమ కవీయము.): కాలపర్ణము, కాలానుసారకము, కుణి, కుబేరకము-కుబేరము - కువేరకము, తగరము, నంది, నంద్యావర్తము. (తె. ప.)—నందివర్ధనము.

నందివర్ధనుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, శివుఁడు.

నందివృక్షము. సం. వి. అ. పుం.ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

నందీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (నంది): చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు. [కుఁడు.

నందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక గోప

నంద్యావర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. పడమటదక్కఁదక్కిన మూఁడుదిక్కుల వాకిళ్లుగల రాజగృహము: చూ, సదనము. 1; 2.=: చూ, నందివర్ధనము (1) *; అం. 3: చూ, ఏకవింశంతి స్థానకములు.

నంబరు. వా. వి. 1. సంఖ్య; 2. గురుతు; 3. దావా; 4. ఇండ్లు భూములు లోనగువాని వరుససంఖ్య. (నెంబరు).

నంబి. దే. వి. విష్ణుపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

నంబెరుమాళ్లు. వా. వి. బ. (నమ్ + పెరుమాళ్లు) చూ, శ్రీరంగఁడు.

నకనకఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (నకనక + పడు) కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు.

నకనకలాడు. దే. అ. క్రి.—పై—.

నకనకలు. దే. వి. బ: చూ, సొటసొట. స్వా. 3, ఆ. 28.

నకనకలుసడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, నకనకఁబడు. కళా. 4, ఆ. 105. (రూ-నకనకల్గుడుచు)

నకలు. వా. వి. 1. మాతృకనుచూచి వ్రాసిన పత్రిక, ఆదర్శము: చూ, ప్రతి. 2; విశ. 2. ఒకదానినిఁజూచి అదేమాదిరిగవ్రాసినది.

నకిలీ. వా. విశ. 1. కపటముతోఁగూడినది; 2. కలుషమైనది. "నకిలీపని."

నకీబు. దే. వి. వెండిబెత్తమువాఁడు. స్వా. 5, ఆ.42:చూ, వేత్రహస్తుఁడు. [మత్స్యము. 1.

నకులప్లవము. సం. వి. అ. పుం. నీరుపిల్లి: చూ,

నకులము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముంగిస.

నకులుఁడు. అం. యుధిష్ఠిరునితమ్ముఁడు: చూ, పాండవులు.

నకులేష్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి *.

నక్క. వై. వి. 1.=నాక - నాక్రి: చూ, సృగాలము; విశ. 2. క్షుద్రము: చూ, సాధారణము. 2.

నక్కజిత్తులు. జా. కొంటెతనపు పనులు.

నక్కతోఁకకసవు. ద్వ. వి: చూ, సింహపుచ్ఛి *. (నక్కతోఁకపొన్న అనికొందఱు).

నక్కతోఁకపొన్న. ద్వ. వి. క్రోష్టువిన్న *—పై—(నక్కతోఁకకసవు అనియు).

నక్కతోఁకబియ్యము. ద్వ. వి. నందిముఖి, ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

నక్కదోస. ద్వ. వి. చిర్భటము *: చూ, హరివాలుకము. (చూ, దోస.)

నక్కనడుము త్రొక్కుట. జా. శుభశకునమగుట. "మనమీ దిన మిక్కడికి నక్కనడుము ద్రొక్కి వచ్చినారము." (ధర్మజ)

నక్కనేరేడు. ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ, నేరేడు. [లు *: చూ, రేఁగు.

నక్కరేఁగు. ద్వ. వి. రూ-నక్కరేను- నక్కె-

నక్కరేను. ద్వ. వి.—పై.—

నక్కవినయము. జా. 1: చూ, ఘోటకబ్రహ్మచర్యము; వా. వి. 2. కపటముతోఁగూడిన వినమ్రత.

నక్కవిరిగి. ద్వ. వి. క్షుద్రశ్లేష్మాతకము*: రూ-నక్కవిరిగె.

నక్కవిరిగె. ద్వ. వి.—పై.—

నక్కి. వా. వి. మోటుజేరీ.

నక్కిళ్లు. ద్వ. వి. బ. (నక్క + కీళ్లు) ప్రక్కపండ్లకీళ్ళు.

నక్కిళ్ళుపడుట. జా. మాటరాకుండ అంకిళ్ళునొక్కుకొనిపోవుట. "మారుతుండు దారసంబై యీరసంబునఁ బోరునప్పుడు వారి నక్కిళ్లుపడును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

నక్కు. దే. వి. 1. మ్రానియతుకు. "ఇది నక్కు దూలము"; 2. బంగారపుబిల్ల: చూ, భూషణము. 2; 3. బంగారు నలుకఁగా నడుమ గనిపట్టెడి నిగ్గు; 4. నాఁగటికఱ్ఱు: చూ, మడక; వా. 5. చింతగింజలఅంబలి సరేసులోన గుబంకలతో బొమ్మలకీళ్లులోనగువానికిపెట్టెడుఅతుకు; 6. గోడ పెట్టుటకొఱకు త్రవ్వెడు పునాదులకిటునటు వేయు ముక్కలు (గసికలు); అ. క్రి. 7. ఒదుగు: చూ, విరియు. 5; వా. 8. దాఁగు; 9. మూలదాఁగు.

నక్కె. దే. వి. నక్కెర. కంది*: చూ, సురాష్ట్రజము.

నక్కెర దే. వి.—పై.—

నక్కెలు. ద్వ. వి. (నక్క + ఏలు): చూ, రూ-నక్కరేఁగు*.

నక్తంచరము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

నక్తంచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రేదిమ్మరి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

నక్తకము. సం. వి. అ. పుం. 1. చినిఁగినబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. మాసినబట్ట: చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 4. తడిని తుడుచుగుడ్డ: చూ, వస్త్రము; 5: చూ, నక్తంచరము. [చూ, శాదఘ్నము.

నక్తమార(ల)ము. సం. వి. అ. పుం. కానుగు*:

నక్తము. సం. వి. అ. న. రేయి: చూ, రాత్రి.

నక్రము. సం. వి. అ. న. 1. అడ్డకమ్మి: చూ, లచ్చికమ్మి; 2: త్రొక్కుడుగమ్మి-త్రొక్కుడుగమ్మి, త్రొక్కుడుపట్టె; పుఁ. 3. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.

నక్షత్రపంక్తి. అం. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తాదికములలో నొకటి: చూ, త్రికము. 7.

నక్షత్రమాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇరువదియేడు ముత్యములుగ్రుచ్చిన యొంటిపేటహారము: చూ, భూషణము. 2.

నక్షత్రము. సం. వి. అ. న. (నశింపనిది). 1: ఉడువు, ఋక్షము, ఖమ్, ఖంబు, గగనేచరము, జాని, జ్యోతి, తారకము, తారము, ధిష్ణ్యము, భం. (తె. ప.)—చుక్క, రిక్క. ('రిక్క' అను పదముకడ అశ్విన్యాది నక్షత్రములయొక్క పర్యాయ పదాది వివరణములు చూచుకొనవలెను.)

నక్షత్రములు, వాని వివరణములు. పా. నక్షత్రములు దక్షప్రజాపతి కుమార్తెలు. అందువలన వీటికి దాక్షాయణులని పేరుగలిగెను. (చూ, రిక్క.)

నక్షత్రములు.	లింగములు.	రాసులు.	మహాదశలు.	సవ్యాపసవ్యములు.	త్యాజ్యములు.	బాలారిష్టములు.	నక్షత్రాధిపతులు.	గుఱుతులు.	గణములు.
అశ్వి	పు	మే 4	కే	స	50	అశ్వి	అశ్వనీ దేవతలు	గుఱ్ఱపు మొగము 3.	దేవ
భ	స్త్రీ	మే 4	శు	స	24	భ	యమ	యోని 3.	మనుష్య
కృ	,,	మే1; వృ3.	ర	స	30	కృ	అగ్ని	మంగలికత్తి 6.	రాక్షస
రో	,,	వృ 4	చం	అ	40	రో	బ్రహ్మ	రథము 5.	మ
మృ	న	వృ 2; మి 2	కు	అ	14	మృ	చంద్ర	మృగముతల 3.	దేవ
ఆర్ద్ర	స్త్రీ	మి 4	రా	అ	21	...	శివ	పగడాకారము 1.	మ
పున	పు	మి 3; క 1	గు	స	30	...	అదితి	ధనురాకారము 5.	దేవ
పుష్య	పు	క 4	శ	స	20	పుష్య	బృహ	పువ్వు 3.	దేవ
ఆశ్రే	స్త్రీ	క 4	బు	స	32	...	సర్ప	సర్పము 6.	రా
మఖ	,,	సిం 4	కే	అ	30	మ	పితృ	పాలకి 5.	రా
పుబ్బ	,,	సిం 4	శు	అ	20	...	భగుడు	మంచేపుకోళ్లు 4.	మ
ఉత్త	,,	సిం 1; క 3	ర	అ	18	ఉ	అర్యముడు		మ
హ	పు	క 4.	చం	స	21	హ	రవి	అఱచేయి 5.	దేవ
చిత్త	స్త్రీ	క 2; తు 2	కు	స	20	చి	ఇంద్ర	చేప 1.	రా
స్వా	,,	తు 4	రా	స	14	...	వాయువు	మాణిక్యం 1.	దేవ
విశాఖ	,,	తు 3; వృ 1	గు	అ	14	వి	ఇంద్రాగ్నులు	కుమ్మరసారె 5.	రా
అనూ	పు	వృ 4	శ	అ	10	అ	మిత్రుడు	కామవలె 3, గొడు	దేవ
జ్యేష్ఠ	స్త్రీ	వృ 4	బు	అ	14	జ్యే	దేవేంద్రుడు	గువలె 3.	రా
మూల	న	ధ 4	కే	స	56	మూ	రాక్షసుడు	అంకుశము 6.	రా
పూ	స్త్రీ	ధ 4	శు	స	24	...	గంగ	విరిగిన మంచేపు	మ
ఉ	,,	ధ 1; మ 3	ర	స	20	ఉషా	విశ్వేదేవులు	కోళ్ళు 4.	
శ్ర	పు	మ 4	చం	అ	10	...	విష్ణు	వేణునాదము 3.	మ
ధ	స్త్రీ	మ 2;కుం 2	కు	అ	10	ధ	అష్టవసువులు	మద్దెల 4.	దేవ
శత	న	కుం 4	రా	అ	18	శ	వరుణ	పట్టణప్రాకారము	రా
								100	రా
పూ	పు	కుం3; మీ1	గు	స	16	...	అజైకపాద	విరివియైన మంచపు	మ
ఉ	పు	మీ 4	శ	స	24	ఉ	అహిర్బుధ్న్యుడు	కోళ్ళు 4.	మ
రే	స్త్రీ	మీ 4	బు	స	30	...	పూషుడు	చేప 3 (32)	దేవ

నక్షత్రసంధి. పా. నక్షత్రాంతమందు రెండుగడియలును నక్షత్రాదిని రెండుగడియలును కలిసిన కాలము. (చూ, రిక్క.)

నఖతే్రిఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, హిమాంశువు.

నఖంపచము. సం. వి. అ. న: కోష్ణజలము. (తె.)—అత్తెసరు-ఎత్తెసరు, ఎసరు.

నఖక్షతము. అం. 1. అర్ధచంద్రము, అర్ధేందువు, ఘురితము. (తె.)—గిల్లు-గిల్లుడు, గోటినాటులు, గోటినెలవంకలు, గోటినొక్కులు, గోరువంకలు-గోర్వంకలు, గోరొత్తు, చెనకు, చేందురుకూనలు, చేందురువంకలు-చంద్రివంకలు, నెలకూనలు, నెలవంకలు. తద్వి-౧.పిఱుఁదులమీఁది నఖక్షతములు.—ఉత్పలపత్రిము. (తె).—కలువఱేకు-కల్వఱేకు; ౨. కంటియందుఁజేయునఖక్షతము.-(తె.)-కలువఱేకు- కల్వఱేకు; 3 నఖక్షత భేదములు.— అచ్ఛురితకము, ఉత్పలపర్ణకము, ఊరువు, కంఠము, కక్షము; ౪. కపోలోరుకటోపరి ప్రిదేశమందలివి.—(తె.)క్రొన్నెలలు; ౫.వీఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు.-(తె.).—నమ్మలు; 2: చూ, కళలు.

నఖక్షతములు. అం: (చూ, నఖక్షతము) వర్ధిష్ణుత, అనువినుత, మృదుత, ఉజ్జ్వలత, నిరేఖత, స్ఫుటత (6) (చూ, కామము. 8.)

నఖక్షతస్థానములు. అం. చేతులు, తొడలు, చంకలు, గజ్జలు, పిక్కలు, పిఱుఁదులు, మెడ, ఱొమ్ము, చనులు (9) (చూ, అర్ధచంద్రము. చూ, కామము. 8); తద్వి.—నఖక్షతస్థానభేదములు.—గండము, జఘనము ఇత్యాది.

నఖము. సం. వి. అ. పుం. 1: రూ-నఖరము, కరకంటకము, కరజము-ఖరజము, కరరుట్టు, కరరుహము, కరశూకము, కరవాలము, కరేటము, కరేటువు, కామాంకుశము, ఖురరము, ఖురము, పునర్భవము. (తె).—గోరు; 2. గంధద్రివ్యవిశేషము: చూ, రాజార్హము; 3. వీణెలోనగువాని వాయించెడికొడుపు, కొడుపు: చూ, శలాక.

నఖములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.—నక్షత్రిములు, ముత్యములు, వజ్రిపుపలుకులు, మొగలిఱేకులు.

నఖరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, నఖము. 1; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము. 1.) [పుంజో.

నఖరాయుధము. సం. వి. అ. పుం. కోడి: చూ,

నఖోత్పాటని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె.)—గోరుగల్లు, గోరుగొండి-గోర్గొండి.

నగ. దే. వి. 1. తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. లోహపాత్రిము: చూ, పాత్రిము. 6; 3. పాగాకు దూదిలోనగువాని కంట్లపుమూట; 4. సిద్దెలజోడు; 5. అంగి: చూ, వస్త్రము. [చూ, ఉపగణములు.

నగగము. అం. (న + గగ) "వరములీవే":

నగణము. అం. మూఁడులఘువులు. "నృహరి": చూ, అష్టగణలక్షణము.

నగదు. వా. వి. 1. పైకము: చూ, విత్తము. 1; 2. చేతివెల, రొక్కము.(చూ,విత్తము.1.)

నగధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గట్టుతాలుపు: చూ, విష్ణువు. 1. [తము.

నగపతి. సం. వి. ఇ. పుం. కొండ: చూ, పర్వ

నగము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నాగము. —పై.—; 2. రూ-నాగము. పాము: చూ, సర్పము. 3. చెట్టు: చూ, వృక్షము; అం. 4. (న + గ) "పలుకుమా": చూ, ఉపగణములు.

నగరబ్రాహ్మణులు. అం. కర్ణాటకబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

నగరము. సం. వి. అ. న. రూ-నగరి. పట్టణము: చూ, దేశము.

నగరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

నగరు. దే. వి. (రూ- నగళు- నవరు- నవళు.) 1. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

నగలచేప్పుడు. వా. వి. వస్తువులమోత: చూ, స్వరము. 2. [చూ, ఉపగణములు.

నగలము. అం. (న + గల) "కరుణఁజూడు":

నగవరి. దే. విశే. (నగవు + అరి) నవ్వుగలవాఁడు.

నగవు. దే. వి. (రూ-నగు-నవు-నవ్వు) 1: చూ, హాసము; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.— వెన్నెల, పాలు, చంద్రకాంతమణులు, నురుగు, మల్లెపూవులు, వజ్రములు, కీర్తి కిఁ జెప్పఁబడిన ఇతర వస్తువులు.

నగవైరి. సం. వి. న్. పుం. గట్టుదాయ, ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

నగళు. దే. వి: చూ, రూ-నగరు.

నగాధిపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గట్టులఱేఁడు, హిమవంతుఁడు: చూ, పర్వతము.

నగారా. వా. వి. పెద్దఢంకా.

నగాసు. వా. వి. చిత్రము.

నగిషి. వా. వి. అందమగు చెక్కడపుపని.

నగు. దే. వి. 1: చూ, రూ-నగవు. అచ్చ. బాల, కాం. 138; అ. క్రి. 2. నవ్వు: చూ, హసించే.

నగుఁబాటు. ద్వి. వి.రూ-నవుబాటు-నవ్వుబాటు. భార. అర. 6, ఆ.30:చూ,పరిహాసము.

నగౌకసము. సం. వి. స్. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2: చూ, సింహము; 3. సెరబము: చూ, శరభము. 1.

నగ్గు. దే. వి. సుగ్గు: చూ, సురుము.

నగ్నచ్ఛద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లవిష్ణుక్రాంతము *: చూ, విష్ణుక్రాంత.

నగ్నహువు. సం. వి. ఉ. ఊ, పుం. నానాద్రవ్యములచేత చేయఁబడిన సురాబీజము, కిణ్వము: చూ, సుర. 2.

నగ్నిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కన్యక, సమర్తాడనిపడుచు: చూ, స్త్రీ; 2. దిసమొలయాఁడుది, ఉచ్చేమల్లి: చూ, స్త్రీ.

నగ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2. బట్టువాఁడు: చూ, వంది; విశే. 3. దిసమొలవాఁడు: చూ, బిత్తలి.

నఞ్ తత్పురుషము. పా. వ్యతిరేకార్థమునిచ్చే అకారంబుతోఁ గూడుకొనఁగలపదంబు. ఉదా.-అభవుఁడు, అజ్ఞానము, అనాథ. (చూ, సమాసము.)

నచ్చిక. దే. వి. (రూ-నచ్చిగ, నమ్మకము-నమ్మిక-నమ్మిగ.) విసువాసము: చూ,విశ్వాసము.

నచ్చిగ. దే. వి.—పై.—

నచ్చినవాఁడు. వా. వి. ఆప్తుఁడు. ఆం. భా. ద్వి. 187: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

నచ్చుచెప్పు. వా. స. క్రి. నచ్చునటుదులనుపు.

నచ్చు. దే. వి. 1. బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; స. క్రి. 3. నమ్ము. భాగ. ఉద్యో. 4, ఆ. 234: చూ, విశ్వసించే.

నచ్చుకాఁడు. దే. విశే. 1. అలసుఁడు: చూ, సోమరి; 2. బాధకుఁడు: చూ, వేసరి.

నచ్చుకుప్ప. దే. విశే. నచ్చు పెట్టువాఁడు: నచ్చుగొట్టు.

నచ్చుగొట్టు. దే. విశే. —పై— [బాధించే.

నచ్చుపెట్టు. దే. స. క్రి. తొందరపెట్టు: చూ,

నచ్చుబాటు. వా. వి. నచ్చుట.

నజరానా. వా. వి. రాజులకిచ్చు కానుక.

నజరు. వా. వి.—పై.—

నజ్జు. దే. వి. 1. అణువు, నఱుజో. స్వా. 3, ఆ. 39: చూ, స్వల్పము; వా. 2: చూ, నంజో. 3; విశే. 3. మిక్కిలి నలఁగినది: గజిబిజి.

నటనము. సం. వి. అ. న. రూ-నాట్యము. 1. ఆట: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. నటన,

కపట పరివర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; వా. 3. కపటనాటకము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. దుండిగము *: చూ, శోణకము; 3. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

నటవాలు. దే. వి. రేచితము. రూ-నట్వాలు-నట్టువాలు: చూ, హయము.

నటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నట్టువుని పెండ్లాము (సూత్రధారునిభార్య) (ఇది సకలభాషలు కథలు చదివి మాటలాడఁదగినదైయుండవలెను): చూ, భార్య; 2. కాకిదొండ *: చూ, రక్తఫల; 3. గున్నగుత్తిక *: చూ, రాజార్హము; దే. వి. (1): చూ, వేశ్య.

నటించే. సం. అ. క్రి. 1. నర్తించే: చూ, మలపుగొను; 2.ఉండు: చూ, వర్తించే; 3. కపటముగా పరివర్తించే: చూ, వర్తించే.

నటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=నట్టువుఁడు: చూ, నట్టు 8. [జాబు. (నాటపెయిడ్లు).

నటుపెయిడ్లు. వా. విశ. (బీరెంగు) బిళ్లలేని

నట్ట. దే. వి. బ. 1. పాశకము: చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2: చూ, పంచమపాదవజభాషలు. (చూ, భాష. 1.)

నట్టకనడుము. దే. వి. (నడుము + నడుము): చూ, రూ-నట్టనడుము.

నట్టకోఁతి. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నట్టడవి. ద్వి. వి. (నడుము + అడవి) అరణ్యమధ్యము: చూ, విపినము.

నట్టనడుము. దే. వి. (నడుము + నడుము) సరిమధ్యము. ఉ, రా. 3, ఆ. 138: నట్టకనడుము.

నట్టాడు. ద్వి. అ. క్రి. 1. నర్తించే: చూ, మలపుగొను; 2. చలించే: చూ, సరించే.

నట్టి. దే. వి. గర్భగృహము. రూ-నట్టిల్లు-అయినిల్లు: చూ, సదనము. 1. (చూ. రూ-నట్టు. 1-2-3.)

నట్టింటనుండి నాభాగ్యము దైవము తెచ్చెనా. లో. ఉదా.—"పరగనట్టింటనుండి నాభాగ్యమనిన, దైవమెక్కడఁగొని తెచ్చె తనకునిచ్చె". (కుచేలోపాఖ్యానము).

నట్టిల్లు. దే. వి. (నడుము + ఇల్లు). 1: చూ, నట్టి; 2. గృహమధ్యము: చూ, సదనము. 1.

నట్టు. దే. వి. 1. రూ-నట్టి. చోటు. అచ్చ. యు, కాం. 27: చూ, స్థానము. 1; 2. రూ-నట్టి. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. రూ-నట్టి. వాసస్థానము: చూ, వీడుపట్టు (చూ, సదనము. 1); 4.సస్యరోగము: చూ, నావి; 5. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 6. రూ-నెట్టు. ఉప్పురాసులుండుచోటు: చూ, భూమి. 1; 7.నిరోధము: చూ, వారణము. 1; 8.=నటనర్తక. (రూ-నట్టుగుఁడు-నట్టువుఁడు-నట్టువకాఁడు-నట్టువాఁడు-నట్టువ-నట్టువు) నాటకుఁడు: చూ, శైలూషుఁడు; వా. 9. సీలపైబిగింపు.

నట్టుక. వా. వి: చూ, అటక.

నట్టుకొట్టు. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు. కళా. 7, ఆ. 191: చూ, వివరించే. 3.

నట్టుకొను. దే. అ. క్రి. కుదురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, మట్టుపడు.

నట్టుగుఁడు. వై. వి.=: చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టుపులుఁగు. ద్వి. వి. రూ-నట్టువపులుఁగు. కేకి: చూ, మయూరము.

నట్టువ. వై.వి.=1: చూ, రూ-నట్టు. 8; 2.=నాట్య. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నట్టువకాఁడు. ద్వి. వి. (వైకృతమని కొందఱు). =: చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టువచావడి. ద్వి. వి. నాట్యశాల: చూ, సదనము. 1

నట్టువడు. ద్వి. అ. క్రి. (నట్టు + పడు): అంకిలిపడు, అడ్డపడు-అడ్డిపడు, అడ్డుగొను, అడ్డ

గొను, అరిపడు, అంకపడు, నిలఁబడు-నిల్వఁబడు-నిలుపఁబడు, నిలుచు-నిల్చు. (మి. ప.).
—అభ్యంతరమగు.

నట్టువపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, నట్టువపులుఁగు.

నట్టువపులుఁగు. ద్వ. వి.—పై.— [కము. 1.

నట్టువము. వై. వి.=నాట్యము: చూ, వ్యంజ

నట్టువాఁడు. ద్వ. వి.=: చూ, నట్టు. 8. (వై. అనికొందఱు). [2: చూ, బాలక్రీడ.

నట్టువాలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-నటవాలు;

నట్టువు. వై. వి.=: చూ, రూ-నట్టువ.

నట్టువుఁడు. వై. వి=: చూ, నట్టు. 8.

నట్టువొజ్జ. వై. వి. (నట్టువ + ఒజ్జ)=నాట్యోపాధ్యాయుఁడు. భార. విరా. 1, ఆ. 242: చూ, పంతులు. 1. [ము: చూ, నది.

నట్టేఱు. దే. వి. (నడుము+ఏఱు) నదీమధ్య

నట్లొట్లు. దే. వి. బ: చూ, రూ-అట్లొట్లు. స్వా. 3, ఆ. 110.

నట్వాలు. దే.వి: చూ, రూ-నటవాలు.

నడ. దే. వి. గతి (రూ-నడక-నడయాట-నడత-నడపు-నడుపు): చూ, ప్రయాణము.

నడక. దే. వి. 1.—పై.—; 2. నడత: చూ, వర్తనము. 1; 3. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1; పా. 4. దీనికి ఉపమానములు.—హంస, ఏనుఁగు.

నడకలు. అం: చూ, ధారలు. (చూ, హయము.)

నడగాఁడు. దే. వి. (నడ + కాఁడు) గుఱ్ఱము. వై. 8, ఆ. 79: చూ, హయము.

నడఁగొండ. వా. వి. జంగమపర్వతము: చూ, పర్వతము. [వసించు.

నడగొట్టు. దే. అ. క్రి. నిలుచు, ఉండు: చూ,

నడచు. దే. అ.క్రి. 1. గమనించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 66: చూ, వెళ్లు. 3; 2. ప్రవర్తించు: చూ, వర్తించు.

నడజోదు. ద్వ. వి. కాలిబంటు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 229: చూ, భటుఁడు. 1.

నడత. దే. వి: చూ, రూ-నడక. (రూ-నడవడి-నడవడిక-నడితి-నడ్తి - నడువడి-నడపు.)

నడతెంచు. దే. అ. క్రి. (నడచు + తెంచు) గమనించు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 46: చూ, వెళ్లు. 3.

నడదివియ. ద్వ. వి. దివిటీ, కరదీపము. భార. విరా. 5, ఆ. 320: చూ, స్నేహాశము.

నడపీనుఁగు. ద్వ. వి: చూ, వ్రాజె.

నడపు. దే. వి: చూ, రూ-నడక. 1-2-3, (ప్రయాణమునకు.—భార. విరా. 1, ఆ. 345.); పే్రే. 4. నడవఁజేయు: చూ, వర్తించు; 5. తోలు: చూ, వెలుచు.

నడపుట. వా. వి: ఉత్తేజము.

నడబావి. ద్వ. వి: చూ, డిగియ. [ముము.

నడమీనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, చిలిచి

నడము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నళము. కిక్కసపు: చూ, తృణము. 1.

నడయాడు. దే. అ. క్రి. (నడ + ఆడు) 1: చూ, సంచరించు; 2: చూ, సలించు.

నడయాట. వా. వి: చూ, నడ.

నడవ. దే. వి. 1. సేతువిశేషము: చూ, సేతువు. 1; 2. దారి: చూ, మార్గము. 1; 3. తలవాకిటికిని నడిమివాకిటికిని నడిమిచోటు: చూ, హజారము.

నడవడి. దే. వి. రూ-నడువడి-నడవడిక. 1. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 2. చరిత్రము: చూ, సమాచారము. 2; 3. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1.

నడవడిక. దే. వి.—పై.—

నడి. దే. వి. 1. నడుమునకు వృత్తియందుఁగలుగు నడిమి అను రూపమునందు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినది; 2. మధ్యము. (రూ-

నడిమి-నడు-నడుము): చూ, మండలము. 1; వా. 3. తాటికమ్మనుండి తీసినతడప. (బ. నళ్లు.) "చేటకు నళ్లుకట్టిరి."
నడికట్టు. దే. వి. (నడిమి + కట్టు) 1. కాసె కోక: చూ, వస్త్రము; వా. 2. దట్టి: చూ, వస్త్రము.
నడికట్టుతాడు. దే. వి. ఏనుఁగునడుమునఁ గట్టెడుతాడు, కళ్యా. కళా. 8, ఆ. 85: చూ, సూత్రము. 1.
నడికిరేయి. ద్వి. వి. (నడిమికిన్ + రేయి) అర్ధ రాత్రము. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 182: చూ, రాత్రి.
నడికొప్పు. వా. వి. మొగుడు: చూ, సదనము. 1.
నడిత, దే. వి: చూ, నడపడి. 1.
నడినెత్తి. వా. వి: చూ, మాడపట్టు.
నడిపివాఁడు. వా. వి. 1. నడిమివయస్సువాఁడు; 2. ముగ్గురు అయిదుగురులోనగు (బేసి) సోద రులలో నడిమివాఁడు.
నడిమి. దే. వి: చూ, నడి. 2.
నడిమిచోటు. వా. వి: చూ, నడి. 2.
నడిమిదిన్నె. వా. వి. ద్వీపము: చూ, లంక. 1.
నడిమివ్రేలు. దే. వి. రూ-నడివ్రేలు-నిడువ్రేలు. మధ్యమ: చూ, వేలు. 2.
నడివ్రేలు. దే. వి. (నడిమి + వ్రేలు)—పై—
నడిరేయి. ద్వి. వి. (రూ-నడికిరేయి-నడురే): చూ, రాత్రి.
నడివేటు. వా. వి: చూ, అర్ధ. 3.
నడు. దే. వి. 1. వృత్తియందు నడుమశబ్దము నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము; 2: చూ, రూ-నడి. 2.
నడుఁకు. దే. వి. కంపము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 2. కంపించు. నిర్వ. 2, ఆ. 5: చూ, వణఁకు. 2.
నడుకొన. వా. వి. మధ్యభాగము: చూ, మధ్యము. 1.
నడుకొను. దే. అ. క్రి. (నడుఁకు + కొను) కం పించు. భార. విరా. 4, ఆ. 84: చూ, నడుఁకు. 2.
నడుగలను. వా. వి. యుద్ధభూమిమధ్యము.
నడుగుంట. ద్వి. వి. (నడుము + గుంట): చూ, మాడపట్టు.
నడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నడచు.
నడుచేతటి. వా. వి: చూ, నగ్నసానకాలము.
నడుచొచ్చు. దే. అ. క్రి. (నడుము + చొచ్చు) నడుమ ప్రవేశించు: చూ, సోఁకు. 4.
నడుదింపు. దే. వి. మాంసవిశేషము: చూ, మాం సము.
నడుదీవె. దే. వి. ద్వీపము: చూ, నడిమిదిన్నె.
నడునడు. దే. వి. నడుఁకుటయందగు ననుకర ణము: చూ, హూహూ.
నడుపు. దే. వి. 1. అరుగుడు: చూ, ప్రయా ణము; 2. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; ప్రే. 3. క్రాలు: చూ, వర్తించు.
నడుబ్రాయపుది. వా. వి. ప్రౌఢ: చూ, స్త్రీ.
నడుమ. దే. ద్రి. ఎడ: చూ, మధ్యము. 2.
నడుమంతరము. మి. వి. (నడుము + అంతరము) రూ-నడుమంత్రము. 1. కవును: చూ, మధ్యము. 1; 2. మధ్యకాలము. అని. 3, ఆ. 100: చూ, సందు; విశ. 3. మధ్యకాలమునఁ గలిగినది.
నడుమంత్రపుకల్మి. జా. (నడుమంత్రపుసిరి) మధ్యకాలములోవచ్చిన యైశ్వర్యము. "క్షితి నిటుగాదె యొక్కొకరికిన్ నడుమంత్రపు కల్మిగల్గినన్". (విజయవిలాసము.)
నడుమంత్రము. మి. వి: చూ, రూ-నడుమంత రము. (మధ్యకాలమునకు.— ఉ, రా, 2, ఆ. 9.)
నడుము. దే. వి. రూ-నడ్మ. 1. కవును. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 202: చూ, మధ్యము. 1; పా.

2. దీనికి ఉపమానములు.—ఆకసము, సింహము, పిడికిలి, పేదతనము, ఏమియులేకుండుట.

నడుముకట్టుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధమగు.

నడురవలి. వా. అవ్య. మధ్యమధ్యను.

నడురాతిరి. వా. వి: చూ, నడికిరేయి.

నడురా. ద్వ. వి.—పై.—

నడురేయి. ద్వ. వి.—పై.—

నడువడి. దే. వి: చూ, రూ-నడవడి.

నడువీది. వా. వి. ఘంటాపథము, తెట్టతెన్ను: చూ, మార్గము. 1.

నడ్డి. దే. వి. 1. వెన్నెముకయొక్క మధ్యభాగము, వీఁపునకు మధ్యభాగము; విణ. 2. చేప్పట. [రము: చూ, పిఱ్ఱ.

నడ్డిగుంట. ద్వ. వి. పిఱ్ఱదిమీఁదిగుంత, కుకుందర

నడ్డిపూస. దే. వి. నడ్డియొక్క కీలు.

నడ్డిముక్కుగలాఁడు. దే. విణ: చూ, నడ్డిముక్కువాఁడు. [వాఁడు: చూ, విగ్రిఁడు.

నడ్డిముక్కువాఁడు. దే. విణ. చేప్పటముక్కు

నడ్తి. దే. వి: చూ, రూ-నడితి.

నడ్ము. దే. వి: చూ, రూ-నడుము. (నడుకొనను.—ఉ, హరి. 5, ఆ. 159.)

నడ్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కిక్కిసపామి: చూ, తృణము.1. [కసవుగలదేశము: చూ, దేశము.

నడ్వంతము. సం. విణ. (త్. ఈ. త్.) కిక్కిస

నడ్వలము. సం. విణ.—పై.—

నఞ్‌తత్పురుషము. పా. అకారనకారములు సమాసాదినుండి వ్యతిరేకార్థమునుబోధించునేని నఞ్‌తత్పురుషము: చూ, తత్పురుషము.

నతనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేప్పటముక్కు: చూ, ముక్కు. [డు.

నతనాసికుఁడు. సం. విణ: చూ, నడ్డిముక్కువాఁ

నతము. సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2; 3. లోఁతైనది: స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, లోఁతు; అం. 4: చూ, పార్శ్వక్రియలు; 5: చూ, నాసికాక్రియలు; 6: చూ, జంఘాక్రియలు.

నతాగ్రము. అం: చూ, అశ్వసంచారమార్గములు.

నతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమస్కారము: చూ, హాణిగలు; అం. 2. నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపమును పోఁగొట్టునప్పుడు ఉపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు. 3.

నతిజోబిళ్ళు. వా. వి. నతివిశేషము: చూ, హాణిగలు. [పురుగు.

నత్త. దే. వి. గుల్లయందుండు పురుగు: చూ,

నత్తగుల్ల. ద్వ. వి. క్షుద్రశంఖము: చూ, సంకు.1.

నత్తడి. దే. వి. రూ-అత్తడి: చూ, హయము.

నత్తి. దే. వి. తడఁబడుచు మాటాడెడు రోగము: చూ, రోగము. 1.

నత్తివాఁడు. దే. విణ: చూ, లోహలుఁడు.

నత్తు. దే. వి. 1. ముక్కుపోఁగు: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి. 2. తడఁబడుచు మాటాడు.

నత్రిజని. పా. (నైట్రోజెన్) లవణవాయువు; సారజనకము; దహ్యాక్షారధాతువు. ఇందుకు సంబంధించిన పరిభాషాపదములు.— నత్రిజ ఏకామ్లజనిదము, నత్రిజద్వ్యామ్లజనిదము, నత్రిజ పంచామ్లజనిదము, నత్రిజత్ర్యామ్ల జనిదము, చతురమ్లజనిదము, నత్రిజత్రియ ఉదజనిదము ఇత్యాది: చూ, వాయువు.

నదము. సం.వి. అ.పుం. 1. పడమరగాఁబాఱెడి యేఱు: చూ, నది; 2. నీటిమడువు: చూ, సరస్సు. 1; 3: చూ, సముద్రము; 4. రూ-నాదము.=నాదు. మోఁత: చూ, స్వరము. 2.

నదరు. వా. వి. 1. ఎదురు; 2. కానుక.

నది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (మోయునది) ఏఱు: అధ్వగ, అపగ-ఆపగ, అబ్ధి. అబ్ధివధువు,

అవి, ఆకాశగంగ, ఉగ్రశేఖర, ఋ, ఋషికుల్య, కపింజల, కపిలధార, కమ్రి, కర్షువు, కల్యాణగోత్రి, కల్లోలిని, కిరాతి, కుమారసువు, కూలంకష, కూలవతి, ఖజలము, ఖాపగ, గంగ-గంగక-గంగాక-గంగిక, గాందిని, గాధిని, గౌరి, చాంపిల, జహ్నుతనయ, జాహ్నవి, జ్యాని, ఝషవతి, తటిని, తరంగిణి, తరణి, తలోగ, త్రిపథగ, త్రివేణి, త్రిస్రోత, దివ్యోదకము, దేవగంగ, ద్వీపవతి, ధర్మద్రవి, ధుని, నర్మద, నలిని, నిమ్నగ, నిర్ఝరిణి, భద్రము, భాగీరథి, భీష్మసువు, మందాకిని, రోధోవక్ర, లోకజనని, లోకమాత, వహ, వియద్గంగ, విష్ణుపది, శైవలిని, సరిత్తు, సాగరగామిని, సింధువు, సిద్ధసింధువు, సురదీర్ఘిక, స్రవంతి, స్రోతస్విని - స్రోతస్సు, సువర్ణముఖి-స్వర్ణది, హైమవతి, హ్రదిని-హ్రాదిని. (తె. ప.)—అంచేలవిడిది, అడుగుపుట్టువు, ఏఱు, ఏల, కడలివెలఁది, కరకంఠుతలయేఱు, కూఁకటిబిడ్డ, చేదలేఱు, జేక్రు, జేడదారి చెవిబుగ్గ, జోలంచేల విడిది, జోలు-జోలువు, తలయేఱు, తాతపనఁటిపెల్లి, తెగినయఱువది వేవురముగితిత్రోవ, తెలియేఱు, తెలివాఁక, నేమంబుఁగన్న మన్నినితల్లి, పులుచూలిసవతితల్లి, పెరుమాళ్లడుగుబుగ్గ, పొందామరలపంట, బంగారు తామరపంటచేను, మిన్నుకొలఁకు, మిన్నువాఁక-మిన్వాఁక, మిన్నేఱు, ముత్తెరువులాఁడి, ముత్రోవదిమ్మరి, ముయ్యేఱు, మెట్టుచాలు, రెప్పవేయని మెప్పుకేళాకూళి, వినువాఁక-విన్వాఁక, వంత-వ్రంత, వఱఁత-వఱఁత-వఱఁతి, వరద, వాఁక, వెన్నునడుగుపాప, వెల్లివాఁక, వేలుపుటేఱు-వేల్పుటేఱు, సతతపసులటెంకి (మిగిలియున్న పర్యాయపదములకు "హ్రాదిని" చూడుము); తద్విశేషములు.—(౧) పంచగంగలు.—౧. కావేరి, కనకాపగ, కవేరకన్య-కవేరజ, అర్ధగంగ, అర్ధజాహ్నవి; ౨. కృష్ణ.—కృష్ణవేణి-కృష్ణవేణ్ణ-కృష్ణావేణి; ౩. గౌతమి; ౪. తుంగభద్ర; ౫. భాగీరథి; (౨) ద్వీపములలోని మహానదులు.—(ఇవి శ్లిష్టకాపదములు కావు). ౧. జంబూద్వీపము.—అనుతప్తశిఖి, విపాశ, త్రిదివ, క్రముపు, అమృత, సుకృత (7); ౨. శాల్మలి.—శ్రోణి, తోయ, వితృష్ణ, చక్ర, శుక్ర, విమోచని, నివృత్తి (7); ౩. కుశ.— ధూతపాప, శివ, పవిత్ర, సమ్మతి, విద్యుత్తు, మహి, చాన్య. (7); ౪. క్రౌంచ.—గౌరి, కుముద్వతి, సంధ్య, రాత్రి, మనోజవ, ఖ్యాతి, పుండరీక (7); ౫. శాక.—సుకుమారి, కుమారి, నలిని, రేణుక, ఇక్షువు, ధేనుక, గభస్తి (7); ౬. ప్లక్ష; ౭. పుష్కరద్వీపములో మహానదులు లేవు; (౩), నదులు:—అంతఃప్రవాహ-అంతర్వాహిని; అగోద, కరతోయ; అర్జుని-ఆర్జుని; అసిక్ని; ఆకాశగంగ మందాకిని; ఉత్తరపినాకిని; ఉదుంబరావతి; ఋషికుల్య; ఇరావతి-ఐరావతి; కనక; కపిశ; కల్మాషి; కస్తూరి; కాదరి; కాలరాత్రి, భీమరథి; కిరాత, గండోలి, భద్ర, మందాకిని, కుటిల; కుమార-కుమారి; కుముదవతి-కుముద్వతి; కుహూవు; కృతమాల; కౌశికి; గండకి; గండోలి; గుండిక; గోదావరి, గోదా, గోల, తపనాత్మజ, తపని; గోమతి, వాసిష్ఠి; ఘట్టగ; ఘుర్ఘురిక-ఘుర్ఘరిక; చండిల; చందల; చంద్రభాగ-చంద్రభాగి; చతుష్పాటి; చర్చ; చర్మణ్వతి; చాంపిల; చిత్రరథ; చిత్రసేన, జంబాలిని; జంబువు. (తె).—జేంబు-జేంబేఱు-జెమ్మేఱు-జేమ్మేఱు, నేరటేఱు; తటిని; తపతి; తరంగిణి; తామ్రపర్ణి, తీర్థము, త్రిదివ; త్రియామ; దక్షిణపినాకిని; దావి-

కము, దేవిక, ద్వీపవతి; ధుని; నదము, నర్మద, మేఖలకన్యక, రేవ, సోమోద్భవ; పాతాళగంగ భోగవతి; పాలారు; బాహుద, సైతవాహిని; బ్రహ్మపుత్ర-బ్రహ్మపుత్రము, మహానది; మాలిక; యమున, కలిందకన్య, కలిందజ, కాలానుజ, కాలింది- కాళింద, కృష్ణ, తపనతనయ, తపనాత్మజ, తాలాంక, శమనస్వస, సూర్యతనయ. (తె. ప.)—జమున; విపాట్-విపాశా; వేత్రవతి; శర్వ; శతద్రువు-శితద్రువు; శరావతి; శైవలిని; శోణము; సంధ్య; సరస్వతి; సింధు-సింధువు; సువర్ణముఖి, స్వర్ణది; హేల. (తె) ఏల; హిరణ్యవాహము; హ్రదిని-హ్రాదిని, (మిగిలియున్నవానికొఱకు "హ్రాదిని" చూడుము.); (౮) గోదావరీ నదిలోపుట్టిన సప్త గోదావరులు.— గౌతమి, వశిష్ఠ, కౌశిక, ఆత్రేయ (యి), తుల్య, భారద్వాజము, వైనతేయము; (౪) వీరభద్ర పాదమండలినగి. (తె).—కల్లేఱు; (౬) నీళ్లులేనినది. (తె).—గొడ్డేఱు; (౭) ఆమడకు మీఁదపాఱెడు ఏఱు.—నది; (౮)నదీమధ్యము. (తె).—నట్టేఱు;(౯)సెలయేఱు.—(ఉత్సము, ప్రస్రవణము= సెలయూట) ఝరము-ఝలము- ఝూలము- ఝరి- ఝూరి, నిర్ఝరము. (తె).—కొండకాలువ, జేక్కుర, వాఁక,వాఁగు,వ్రంత,సెల,సెలయేఱు; (౧౦) చిన్నయేఱు. (తె).—జొల్ల; (౧౧) స్వామిపుష్కరిణి. (తె).—కొమరేఱు; చిన్నసీటికాలువ.— కర్షువు, కాలసారము, కుల్య. (తె).-అప్పసము, అవుజో-ఔజో, అవుదు-ఔదు, ఓడిక, ఔదగ, కాలవ-కాలువ-కాల్వ, కయ్య- క్రియ్య, చింక, బట్టె, వంక, వరవ; (౧౨) తూముకాలువ.—కుల్యము. (చూ, వాహసము.2.); (మిగిలిన విశేషాదులకు "హ్రాదిని" చూడుము) (చూ, సముద్రము, చూ, సలిలము:చూ, సెలయూట, సెలయేఱు). [సముద్రము.

నదీనము. సం. వి. అ. పుం. మున్నీరు: చూ,

నదీప్రఘోషము. పా. ఒకానొకవృత్తము, ఇది స్రగ్విణీవృత్తచ్ఛాయను మొదటి చరణమున్ను, వంశస్థవృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమున్నూ, భుజంగ ప్రయాతచ్ఛాయనుమూఁడవచరణమున్నూ, ఇంద్రవంశచ్ఛాయను నాలుగవచరణమున్నూ నడచును: చూ, వృత్తము.1.

నదీమాతృకము. సం. వి. అ. పుం. ఏటినీళ్లచేత పండెడు పైరుగల దేశము: చూ, దేశము.

నదీసముద్రన్యాయము. పా. అన్నినదులకు సముద్రుఁడేగతి యనురీతి. [మద్ది.

నదీసర్జము. సం. వి. అ. పుం. ఏఱుమద్ది*: చూ,

నద్ధము. సం. విణ. 1. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4; 2. పైకెత్తఁబడినది, నిక్కినది (అనికొందఱు): ఉన్నమితము. [వరత్ర.

నధ్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. టుంగువాఱు: చూ,

నన. దే. వి. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. కోరకము: చూ, మొగ్గ. 1; 3. పువ్వు: చూ, సుమము.

ననంద. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. (రూ-ననాంద-నానంద-నానాంద-ననందిని) మగనితోడఁబుట్టిన ఆఁడుది, ఆఁడుబిడ్డ: చూ, వదినె.

ననఁబోఁడి. దే. వి.(నన + పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. పువ్వువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ననకారు. ద్వ. వి. చైత్ర వైశాఖ మాసములు, వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

ననసీరు. ద్వ. వి. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.

ననయు. దే. అ. క్రి. 1. పుష్పించే: చూ, వికసించే; 2: చూ, పల్లవించే.

ననవిలుకాఁడు. దే. వి. పుష్పధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు (ఇట్లు ననవింటివాఁడు)
ననవిలుకానన్న. దే.వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ.1.
ననవిలుతుఁడు. దే. వి: చూ, ననవిలుకాఁడు.
ననుఁబాయి. వా. వి. రూ-నన్బ్రాయి-ననుఁబ్రాయి. చక్కఁగా ఉడుకని బియ్యము, నలుకుబియ్యము: చూ, బియ్యము.
ననుఁబ్రాయి. దే. వి.—పై.—
ననుఁబ్రాయివడు. ద్వ. అ. క్రి. ననుఁబ్రాయియగు. జై. 8, ఆ. 198.
ననుచు. దే. అ. క్రి. 1. పూఁచు: చూ, రూ-ననయు. 1; 2. మొగ్గయెత్తు; 3: చూ, పల్లవించు; 4. అనురాగమొందు; 5: చూ, మున్మరించు; 6: చూ, సాగియు; ప్రే. 7. ననిపించు.
ననుపు. దే. వి. 1. అనురాగము: చూ, స్నేహము. 1; 2. అతిశయము. నై. 7, ఆ. 161: చూ, హెచ్చు. 2; 3. ఇంపు: చూ, సౌందర్యము; వా. 4. పెంపు.
ననుపుకత్తె. ద్వ. విశ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; 2: చూ, అంకులాఁడి.
ననుపుకాఁడు. దే. విశ. 1. ప్రియుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 2: చూ, విటుఁడు. స్వా. 2, ఆ. 73.
ననుపువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొత్తుసేయు.
నన్న. దే. విశ. కలుచ: చూ, హ్రస్వము.
నన్నూఱు. దే. స. (నాలుగు+నూఱు) (400) చతుశ్శతము. కాశీ. 5, ఆ. 192.
నన్నుకాఁడు. దే. విశ: చూ,రూ-ననుపుకాఁడు.
నన్బ్రాయి. దే. వి: చూ, రూ-ననుఁబాయి.
నపీరు. వా. వి. ఊదువాద్యవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.
నప్ప. వా. వి. అబ్బి: చూ, శిశువు. [ఁసకత్వము.
నపుంసకత్వము. సం. విశ. (ఊబ.): చూ, షం
నపుంసకలింగము. అం: చూ, లింగములు.
నపుంసకుఁడు. సం. వి. అ. న: చూ, షండుఁడు.
నప్తృ. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. రూ-నప్త్రి. (కొడుకు కూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు): చూ, మనుమరాలు; పుం. 2. పౌత్రుఁడు (కొడుకు కొడుకు): చూ, మనుమఁడు. (దౌహిత్రుఁడు=కూఁతురుకొడుకు); 3. ప్రపౌత్రుఁడు; చూ, మునిమనుమఁడు.
నప్త్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నప్తృ. 1.
నప్పు. వా. స. క్రి. పచ్చీసులోనగు ఆటలలోని కాయలు నడిపించు.
నఫా. వా. వి. లాభము. (నఫాఅనియు)
నభప్రాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు.
నభము. సం. వి. స్. న. 1. రూ-నభసము-నభస్సు, ఆకాశము:చూ,వ్యోమము.1; 2: చూ, స్వర్గము; పుం. 3. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1; 4. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 5. వర్షాకాలము (శ్రావణ భాద్రపదములు): చూ, మాసద్వయము; 6. బిసతంతువు: చూ, పద్మము. 1; 7. తమ్మపడికము: చూ, పాత్రము. 6; 8: చూ, ముక్కు.
నభసంగమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.
నభస్యము. సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. [ప్రాణుఁడు.
నభస్వంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నభ
నభోగజము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నభము.4.
నమకము. పా. ప్రతిమంత్రమునకును ఆద్యంతములయందు నమశ్శబ్దమున్నందున నమక మనఁబడుచున్నది. "నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోతఇషవేనమః" ఇత్యాది; (చమకము.—హెచ్చుగ చకార మకారములతోఁగూడిన ప్రార్థనమంత్రములుగలది కావున చమకము. "వాజశ్చమే ప్రసవశ్చమే." ఇత్యా

ది) (రెండును రుద్రాభిషేకమందుపయోగిం తురు. గనుక చమకముగూడ నిచేట తెలుపఁ బడియె). [భగ్నము. 1.

నమనము. సం. వి. అ. న. వంగుట: చూ,

నమలి. వా. వి. కేకి: చూ, మయూరము;

నమలు. దే. స. క్రి. రూ-నములు. తిను: చూ, సాపడు.

నమలుట. వా. వి. చర్వణము.

నమశ్శివాయ. పా. పంచాక్షరి: చూ, మంత్రము. 1.

నమసితుఁడు. సం. విణ. రూ-నమస్యితుఁడు. నమస్కరింపఁబడినవాఁడు: చూ, పూజితుఁడు.

నమస్కరించే. సం. స. క్రి: చూ, మొక్కు.

నమస్కారము. సం.వి.అ.పుం. 1. చేమోడ్పుట: చూ, హణిగలు; అం. 2. పంచోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 3. షోడశోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు.

నమస్కారసమయము. అం. గ్రహసమయములు 27 లో నొకటి (మంగళమునుబొందును): చూ, గ్రహసమయములు.

నమస్కారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సోఁకుడుముడుఁగు*. [రము. 1.

నమస్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నమస్కా

నమస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పూజ: చూ, సపర్య.

నమస్యితుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-నమసితుఁడు.

నమస్సు. సం. వి. స్. న: చూ, నమస్కారము.1.

నమాజ్. వా. వి: చూ, నిమాజ్. [1, ఆ. 18.

నమించే. సం. స. క్రి: చూ, మొక్కు.శాం.

నమితము. సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; అం. 2: చూ, చుంబనములు.

నమిలి. దే. వి: చూ, రూ-నమలి.

నముగాములు. వా. వి: చూ, మేలుకీళ్లు.

నముచిసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

నములు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నమలు.

నమూదు. వా. వి: చూ, రూ-నమోజో-నమోదు.

నమూనా. వా. వి. మాదిరి. రూ-నమోనా.

నమేరువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సురపొన్న*: (దీనికి దోహదము హసితము).

నమోజో. వా. వి. పేరుచేర్పుట.

నమోదు. వా. వి.—పై.—

నమోనా. వా. వి: చూ, రూ-నమూనా.

నమ్మకము. దే. వి: చూ, విశ్వాసము.

నమ్మదుంప. దే. వి: చూ, సుపుష్పము.

నమ్మలు. వా. వి. బ. వీఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు: చూ, నఖక్షతములు.

నమ్మి. దే. వి. 1: చూ, నమ్మదుంప*; 2. రూ-నెమ్మి: చూ, నమలి.

నమ్మిక. దే. వి: చూ, రూ-నమ్మకము.

నమ్మిగ. దే. వి. —పై.—భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 315. [హితుఁడు. 1.

నమ్మినవాఁడు. వా. పి. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నే

నమ్ము. దే. స. క్రి: చూ, విశ్వసించే.

నమ్మువాఁడు. వా. వి: చూ, నమ్మినవాఁడు.

నమ్రమగు. మి. అ. క్రి: చూ, వంగు.

నమ్రము. సం. విణ: చూ, నమితము. 1.

నయ. దే. వి: చూ, సౌందర్యము.

నయగారము. దే. వి. (నయము + కారము) 1. మృదుత్వము. స్వా. 1, ఆ. 135: చూ, సుకుమారము; 2. మృదువచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

నయగారి. దే. విణ. (నయగారము + ఇ) 1.మృదుత్వముగలవాఁడు; 2. మృదువచనము గలవాఁడు.

నయనము. సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2: చూ, పొందింపు.

నయపుపాఱువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

నయము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీతి: చూ, సత్యము.1; 2: చూ, నయనము. 2; 3. జూదమునందలి భేదము: చూ, వ్యవహారము. 4; దే. వి. (1): చూ, లాభము; (2) నునుపు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 110: చూ, స్నిగ్ధము. 2; (3) మృదుత్వము. నిర్వ. 8, ఆ. 36: చూ, నయగారము. 1: (4): చూ, సౌందర్యము; విశే. (5) వెలతక్కువ: చూ, వెల. 1; (6) నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము.2; (7) మేలైనది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; (8) మృదువైనది: చూ, సాంద్రము. 3; (9) అందమైనది: చూ, సౌందర్యము; నా. (10) వ్యాధి తగ్గుచున్నదనెడు సూచన. "వానికి జ్వరము నిన్నటికంటె నయము"; (11) సమస్తశాస్త్రములలోను పాండిత్యమును కొద్ది కొద్దిగా నొకనికిమించి యొకఁడు సంపాదించినాఁడనెడు సూచన. (ప్రతివిషయము నందును "నయము" అను శబ్దము ఉపయోగింపఁబడును.) "వానికంటె వీఁడు చేదువు సంధ్యలలో నయము." [పించే.

నయించే. సం. స. క్రి. పొందించే: చూ, ప్రా

నర. దే. వి. 1. (రూ-నరపు-నరువు-నెరపు): చూ, పలితము. 1; 2. ముదిమిచే తెల్లఁబాఱినవెండ్రుక: చూ, వెండ్రుక. 1.

నరకఁడు. వై. విశే.=నరకగ-నారంగ.దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [విష్ణువు. 1.

నరకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం. వెన్నుఁడు: చూ,

నరకమనుభవించే జాతకుఁడు. పా. ౧. శనిపంచమమందుండి రాహువుతోఁగలిసి ద్వాదశమున నున్నను, ౨. లగ్నాధిపతి షష్ఠమమందుండి అష్టమమున బుధరాహువులుండి ద్వాదశమున శనియున్నను, 3. అంగారకుఁడు ద్వాదశమందును లగ్నాధిపతిరాహువుతో కలిసి యష్టమమున నుండునపుడును నరకము కలుగును.

నరకము. సం. వి. అ. పుం. రూ.-నారకము. (పాపిష్ఠులను తనసమీపమునుబొందించునది) కుజము, దుర్గతి, నిరయము: చూ, నరకములు.

నరకములు. అం. తామిస్రము, లోహశంకువు, మహానిరయము, శల్మలి-శాల్మలి, రౌరవము, కుంభలము, పూతిమృత్తికము, కాలసూత్రము, సంఘాతము, లోహితోదము, సవిషము, సంప్రపాతనము, మహానరకము, కాకోలము, సంజీవనము, మహాపథము, అవీచి, అంధతామిస్రము, కుంభీపాకము, అసిపత్రము-అసిపత్రవనము, తపనము-తాపనము-(21). ఇవిగాక మఱికొన్ని నరకములు.—అంబరీషము, ఋజీషము, కరాళము, కల్మషము, కుట్మలము, కేనారము, ఘనవాశము, ఘనోదధి, తప్తకుంభము, తప్తపాషాణకుండము, తప్తవాలుకము, తప్త కూర్మికుండము, తప్తసురాకుండము, తమసము, దుర్గతి పరితాపము, మహారౌరవము, సంహారము. (మిగతివానికి "సంహారము 2" చూడుము.)

నరకములు. వానిని అనుభవించువారు. పా. ౧. రౌరవము (కూటసాక్షి, పక్షపాతి, అసత్యవాది, భ్రూణహంత, గురుహంత, గోఘ్నుఁడు, ఉచ్ఛ్వాసనిరోధకుఁడును); ౨. శూకరము (సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, బంగారు దొంగిలుట మొ. చేయువారును); 3. తప్తలోహము (క్షత్రియులను, వైశ్యులను, రాజభటులను వధించువాఁడును, సోదరితో సంగమించువాఁడును, గురుతల్పగుఁడును); ౪.మహాజ్వాలము(కోడలినిగాని, కుమార్తెను

గాని కూడువాఁడు); ౫. శబలము (పర దూషకుఁడు, గురునవమానించే వాఁడు, వేదమును దూషించేవాఁడు, వేదవిక్రయుఁడు, పొందరాని స్త్రీనిఁ బొందు వాఁడు); ౬. విమోహము (మర్యాద హీనుఁడు, చోరుఁడు); ౭. కృమి భక్ష్యము (దేవ, బ్రాహ్మణ, పితరులను ద్వేషించేవాఁడు); ౮. కృమీశము. (దుష్టుల నాశించియాగాదులు చేయువాఁడు); ౯. లాలాభక్ష్యము (పితృదేవతలను, దేవతలను, అతిథులను సత్కరింపక భుజించెడువాఁడు); ౧౦. విశసనము. (శరకర్త, వేధకుఁడు, రంధ్రాన్వేషకుఁడు. ఖడ్గాది యుద్ధ సాధనము చేయువాఁడు); ౧౧. అధోముఖము. (పట్టరాని దానమును పట్టువాఁడు, అనర్హులచే యాగములు చేయించేవాఁడు, తెలియకయే జ్యోతిశ్శాస్త్రము నెఱిఁగినట్లు నటించేవాఁడు); ౧౨. కృమిపూయము. (ఒంటరిగా తినువాఁడు, లక్క-పాదరసము-మాంసము- ఉప్పు - నువ్వులు అమ్మెడు బ్రాహ్మణుఁడు); ౧౩. రుధిరాంధము. (నాటకమువలన జీవించేవాఁడు, చేపలఁ బట్టువాఁడు, కుండలయందన్నము తినువాఁడు, విషము పెట్టువాఁడు, కుట్టుపని వాఁడు, తనభార్య వ్యభిచారమువలన జీవించేవాఁడు, పర్వములయందు స్త్రీలతో సంగమించేవాఁడు, ఇండ్లకు నిప్పుపెట్టువాఁడు, మిత్రఘ్నుఁడు, శకునములు చెప్పువాఁడు, గ్రామపురోహితుఁడు); ౧౪. వైతరణి. (కల్లమ్మువాఁడు, గ్రామములను నాశనము చేయువాఁడు, తేనెపట్టులను దీయువాఁడు); ౧౫. కృమిభ్రము. (రతఃపానము చేయువాఁడు, మర్యాదను భేదించి వర్తించేవాఁడు, శౌచ్యములేనివాఁడు, మోసముచే జీవించేవాఁడు); ౧౬. అసిపత్రవనము. (అనవసరముగాఁ జెట్లను నఱకు వాఁడు); ౧౭. వహ్నిజ్వాలము (గొఱ్ఱెలమందను బెంచెడువాఁడు, వేఁటకాఁడు); ౧౮. సందంశము. (వ్రతలోపము చేయువాఁడు, స్వాశ్రమభ్రష్టుఁడు); ౧౯. శ్వభోజనము (పగటివేళను, స్వప్నముల యందును రేతస్ఖలనము గానించే బ్రహ్మచారియు, పుత్రులచేఁజదివింపఁబడు తండ్రులును); (మిగతవివరములకు "సంహారము. 2." చూడుము)

నరకాంతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

నరకాసురవ్యాయోగము. అం. (ఈగ్రంథమునకు ధర్మసూరికర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నరకాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మహీతుఁడు. [చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

నరకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకయసురుఁడు:

నగర. దే. వి. మడ్డువు, గిడిగి: చూ, వీణె.

నరగజేము. దే. వి.—పై.—

నరగతి. అం: చూ, గతులు. [రాజే. 1.

నరపాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఱేఁడు: చూ,

నరపు. దే. వి: చూ, నర. 1.

నరభూమి. అం: చూ, ఇలావృతము.

నరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రామకర్పూరము; దే. వి. (1). నాడి: చూ, నిర. 1.

నరయు. దే. అ. క్రి. ముదిమిచే వెండ్రుకలు తెలుపగు: రూ-నరియు, ఊరియు.

నరవ. దే. వి. అరవ: చూ, మార్గము. 1.

నరవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [2: చూ, సింగఁడు. 1.

నరసింగఁడు. వై. వి.=నరసింహ. కళా. 1, అ.

నరసింగము. వై. వి. 1.=—పై.—; 2: చూ, నృసింహము, నారసింహము. [—పై.—

నరసింహము. సం. వి. అ. పుం.=నరసింగము.

నరాజి. దే. వి. (రూ-నరాజీ-నారాజి-నారాజీ) కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

నరాజీ. దే. వి: చూ, రూ-నరాజి. [యణుఁడు.
నరాయణుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, రూ-నారా
నరిగి. దే. వి. ఒకగకము గొబ్బెరంగు.
నరిషి. దే. వి. గుండెయుబ్బరపు పశురోగము: చూ, పశురోగము.
నరియఁడు. దే. వి. నక్క. ఉ, రా. 6, ఆ. 235: చూ, సృగాలము.
నరియు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నరయు.
నరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-నారుఁడు. 1: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; 3. ఒకఋషి: చూ, ముని.1.
నరుకు: చూ, రూ-నఱుకు.
నరుజో. దే. వి. చీమలచొల్పు.
నరుపు. దే. వి: చూ, రూ-నర. 1.
నరులుగననిపెద్దలు. మి. వి. బ: చూ, వేలుపు. సాం. దే. 18.
నరేంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రాజో. 1; 2: చూ, వ్యాళగ్రాహి.
నర్కుటము. పా. (కోకిలకాకము) ఒక్కొక్క పాదమున స-జ-భ-జ-జ-వగణములు గలిగి 11వ యింట యతిగలిగి సప్తదశ ఛందస్సు నందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
నర్కురము. సం. వి. అ. న. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1. [నటనము. 1.
నర్తకము. సం. వి. అ. న:=నాటకము: చూ,
నర్తకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆటకత్తె: చూ, శైలూషి; 2. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. గువ్వగుత్తిక *: చూ, రాజార్హము.
నర్తకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=నట్టువు (ఆట చేజీవించువాఁడు): చూ, శైలూషుఁడు; 2: చూ, వ్యాళగ్రాహి; విశే. 3. ఆడెడువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.
నర్తనప్రియము. సం. వి. అ. పుం. నెమలి: చూ, మయూరము.
నర్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, నటనము. 1.
నర్తనశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆటపట్టు: చూ, సదనము. 1.
నర్తించే. సం. అ. క్రి: చూ, మలపుగొను.
నర్తిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై.—
నర్మద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నది.
నర్మదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నర్మసచివుఁడు.
నర్మము. సం. వి. న్. న: చూ, పరిహాసము.
నర్మసఖుఁడు. అం. (విదూషకుఁడు సూత్రధారునికి నర్మసఖుఁడనం బడును).
నర్మలి. దే. వి: చూ, వాంఛ. విజ. 3, ఆ. 127.
నర్సిపుర బ్రాహ్మణులు. అం. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. ఋగ్వేదులు-శుక్లయజుర్వేదసూత్రులు- కృష్ణయజుర్వేదులునై కృష్ణదేవాలయములందు పూజారులైయుందురు. వల్లభాచార్య సంప్రదాయము వారు. ఈ తెగ ఋగ్వేదులు యజుర్వేదులు సామవేదులునై యున్నారు. రాజపిపల, ధర్మపూరు సంస్థానపు రాజులకు గురువులు: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు). [భార. ద్రో. 1, ఆ. 174.)
నఱకు: చూ, రూ-నఱుకు. (ఖండించేటకు.—
నఱకుడు దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు. జై. 8, ఆ. 119. [ఉ, రా. 4, ఆ. 292.
నఱకుడువడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, వ్రక్కవాఱు.
నఱకువాఁడు. వా. వి: చూ, హింసకుఁడు.
నఱవ. దే. వి: చూ, రూ-అఱవ. భార. విరా. 1, ఆ. 101.
నఱుకు. దే. వి. 1. దెబ్బ. రూ-నరుకు-నఱకు: చూ, హతి; స. క్రి. 2. ఖండించే. రూ-నరుకు-నేఱకు. భాగ. 6, స్కం. 370: చూ, సెలగు.
నఱుకుడు. దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు. 1.
నఱు(రు)కుడుపరువడి. అం: చూ, విసరులు. (రూ-నఱుకుపరువడి.)

నఱుకుబియ్యము. దే. వి: చూ, నసుఁబ్రాయి
నఱుకులాడు. దే. స. క్రి. నఱుకుకొను.
నఱుకులు. అం. మల్లశాస్త్రములోనివి.-లోనెలి నఱుకు, గుజ్జెనెదుముకు, మోరణనఱుకు (3)
నఱుక్కు. దే. వి. దిగులుపడుట యందగు నను కరణము: చూ, హాహూహూ.
నఱుజో. దే. వి. అణువు.అచ్చ. కిష్కిం, కాం, 105: చూ, స్వల్పము.
నఱుమాడు. దే. స క్రి: చూ, పొడిసేయు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 237.
నఱుము. దే. వి. 1: చూ, సురుము; స. క్రి. 2: చూ, నఱుమాడు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 210.
నఱ్ఱు. దే. వి. 1. ప్రియాసముచేత పిదుకఁదగిన యావు: చూ, ధేనువు; 2. ప్రియాసముచేత బండిలోనగువానికి పూన్పఁదగినయెద్దు:చూ, వృషభము. 1.
నల. అం. 1: చూ, రూ-నళి; నై. విణ. (1)= నైల్య-నీల: చూ, రూ-నల్ల. 1; (2) (రూ-నలి) నలుసు:చూ, వట్టిగడ్డి.(ఎండుకసవు.)
నలఁక. దే. వి. రూ-నలఁకువ. 1. వ్యాధి: చూ, రోగము. 1; 2: చూ, శ్రమము; 3. బాధ: చూ, శోకము; 4. అత్యంత సూక్ష్మవస్తువు: చూ, రేణువు. 1.
నలఁకువ. దే. వి.—పై.—
నలఁగు. దే. అ. క్రి. 1. నలియగు: చూ, సద మదమగు; 2: చూ, పీడితమగు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 130; 3: చూ, నశించే; 4. శ్రమ పడు. కళా. 4, ఆ. 93: చూ, వేసరు. 2.
నలఁగుడు. దే. వి. 1: చూ, పీడనము; 2: చూ, శ్రమము.
నలఁగుడుపడు. దే. అ. క్రి: చూ, పీడితమగు.
నలఁగుడుపెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పీడించే. ఉ, రా. 5, ఆ. 197.

నలఁద. జే. పే్రి. నఁఁగఁజేయు,రాఘ.2, ఆ.99.
నలకూబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుని కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.
నలగము. అం. (న + లగ) "గసుడహయా": చూ, ఉపగణములు.
నలదము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వట్టివేరు; 2. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.
నలపుట వా. వి: చూ, పీడనము.
నలబై. వా. వి: చూ, రూ-నలుబది. (40)
నలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-నడము; 2: చూ, నళినము. 1; అం. 3. (న + ల) "నరహరి": చూ, ఉపగణములు.
నలమేనిదొర. ద్వి. వి. కృష్ణుఁడు:చూ,విష్ణువు.1.
నలలము. అం. (న + లల) "కరినరద.": చూ, ఉపగణములు.
నలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గున్నగుత్తిక*: చూ, రాజార్హము; దే. వి. (1): చూ, రేణువు. 1; (2):చూ, నలఁక.1; (3): చూ, సురుము; విణ. (4) నలఁగినది. స్కా. 1, ఆ. 37) నలినలి. విజ. 1, ఆ. 102): (5). సన్న ము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 85: చూ, సూక్ష్మము. 4; ద్రి. (6) అత్యంతము: చూ, మటిమటి; ద్రి. క్రి. విణ. (7) యోగ్యముగా. భార. ఆర. 7, ఆ. 393.
నలికండ్లపాము. దే. వి. నలికీఁచే:చూ, సర్పము.
నలికము. దే. వి. సన్నఁదనము. [చూ, సర్పము.
నలికిరి. దే. వి. (రూ-నలికిలి-నల్లిక-నలికీఁచే):
నలికిలి. దే. వి.—పై.—
నలికీఁచే. దే. వి.—పై.—
నలిగులి. దే. వి. మిక్కిలినలఁగినది: గజిబిజి, నజ్జో. [శీర్ణము. 2.
నలిగొట్టు. దే. విణ. సన్నమగునది: చూ,
నలితిండి. దే. వి: చూ, చిఱుదిండి.
నలితిండికాఁడు. వా. వి: చూ, సోమరి.

నలినము. సం. వి. అ. న. (రూ-నలీనము-నలము-నళికము-నాళికము-నాళీకము). 1. తామర: చూ, పద్మము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము.

నలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నళినము. 1; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతీఁగ: చూ, పద్మము. 1; 4. తామరతంపర: చూ, పద్మము. 1; 5. మిన్నేఱు: చూ, నది; పా. 6. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదములో స-స-స-స-స గణములు గలిగి పదింట యతిగల పంచదశ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నలినీపద్మకోశము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

నలినేశయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1. [హరి. 3, ఆ. 80.

నలియు. దే. అ. క్రి: చూ, నలఁగు. 1. ఉ,

నలు. దే. స. ప్రకృతియందు హల్లుపరమగుచో నాలుగునకాదేశముగా వచ్చును. "నలుగడ-నలుమూల" మొ. (నాలుగు.).

నలుఁగు. వా. వి: చూ, నలుఁగుఁబిండి. భారవిరా. 2, ఆ. 22; దే. అ. క్రి. 2: చూ, రూ-నలఁగు. 1. [2: చూ, పీడనము.

నలుఁగుడు. దే. వి. 1: చూ, నలుగుఁబిండి;

నలుఁగుఁబిండి. వా. వి. సున్ని: చూ, సాదము(1)

నలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నలమహారాజు: చూ, రాజు. 1; 2. ఒకకోఁతి: చూ, వానరము; 3. పితృదేవత: చూ, యముఁడు.

నలుకువ. దే. వి. 1: చూ, నలఁక. 1; 2: చూ, నలఁక. 3.

నలుగు. వా. వి: చూ, రూ-నలుఁగు. 1.

నలుగురినోళ్లలోఁబడుట. జా. అల్లరిపాలగుట, అపకీర్తిని బొందుట. "పసులఁగాచేచేనలుగురినోళ్లలోఁబడ్డ గులుతువోవ" (శ్రీనివాసవిలాసము).

నలుగురు. దే. స. నాలుగునకు మహన్మహాత్త్వార్థక బహువచనాంతాదేశము: రూ-నలువురు-నల్గురు-నల్వురు. [చతురిము. 3—4.

నలుచేదరము. వా. వి. రూ-నల్చదగము: చూ,

నలుచే. దే. పే్రి. నలియఁజేయు: నలుపు.

నలుతుము. ద్వ. వి. (నాలుగు + తూము) చతురాఢకి: రూ-నల్తుము.

నలుపగు. వా.అ.క్రి.కందు: చూ, సందడించే.

నలుపలము. ద్వ. వి. చతుఃపలము: రూ-నల్పలము.

నలుపు. వై. వి.=నైల్య-నీల. రూ-నల్ల-నల్లన. 1. నీలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. నీలవర్ణముగలది. సై. 8, ఆ. 184: చూ, వర్ణము. 6; పే్రి. 3: చూ, నలుచే.

నలుపుయొత్తిచెఱకు. ద్వ. వి. ఒకరకము చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3. [ముఁడు.

నలుపుగింటెముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, బలరా

నలుపుపాఱు. వా. అ. క్రి: చూ, కాటుకకట్టు.

నలుబది. దే. స. (40): రూ-నలబై-నలునది-నల్బది-నల్వది. [బ్రహ్మ. 1.

నలువ. ద్వ. వి. (నాలుగు + వా): చూ,

నలువంగుర్రి. ద్వ. స. నలువదిమంది (నలువదికి మహన్మహాత్త్వార్థక రూపము.)

నలువతేజి. వా. వి: చూ, హంస. [బని.

నలువది. ద్వ. స. (నాలుగు + పది): చూ, నలు

నలువరాణి. వై. వి: రూ-నల్వరాణి. బ్రహ్మ భార్య: చూ, సరస్వతి.

నలువు. దే. వి. 1. ఒప్పిదము, మంజులము: చూ, హృద్యము; 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, సామర్థ్యము. స్వా. 4, ఆ. 37; 4. క్రమము: చూ, విధము. 1; విణ. 5. ఒప్పిదమైనది: చూ, శ్రీమంత. 2. (హృద్యము)

నలువురు. దే. స: చూ, రూ-నలుగురు.

నలుసాల. ద్వ. వి. (నాలుగు + సాల) చేట్టు

కొల్లారు: చూ, సదనము. 1.

నలుసంత. ద్వ. వి. నలి: చూ, రేణువు. 1.

నలుసు. దే. వి.—పై.—

నలోదయము. అం. (ఈగ్రంథమునకు కాళిదాసుకర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నల్గురు. దే. స: చూ, రూ-నలుగురు.

నల్చదరము. వా. వి: చూ, రూ-నలుచదరము.

నల్తిగ. వా. స: చూ, ఇరాలు. అం, పదా. నర. 124.

నల్తుము. ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుతుము.

నల్పలము. ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుపలము.

నల్బది. దే. స: చూ, రూ-నలుబది.

నల్మోముదేవర. ద్వ. వి: చూ, నలువ.

నల్ల. వై. వి.=నైల్య. నీలః 1: చూ, రూ-నలుపు. 1. భార. ఆది. 2, ఆ. 32; 2: చూ, బొగ్గు. జై. 3, ఆ. 74; విణ. 3.=నైల్య. నీలః: చూ, నలుపు. 2; దే. వి. 4: చూ, రక్తము. అచ్చ. సుం, కాం. 105.

నల్లఁబాఱు. వా. అ. క్రి: చూ, సందడించు.

నల్లఁదవము. వై. వి: చూ, చేమనచాయ.

నల్లఅగలు. వా. వి. 1. అగరువు: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, జాపువ్వు.

నల్లఉమ్మెత్త. దే. వి. ఒకరకము ఉమ్మెత్త * (దీనిగింజలు నిమ్మపండ్లరసములో ఒకరోజు నానవేసి యెండించుటయే శుద్ధి): చూ, హాలాపుష్పము.

నల్లక. దే. వి: చూ, సురభి.

నల్లకంద. వై. వి. ఒకకంద*: చూ, సూరణము.

నల్లకచోరము. వై. వి. చోరము *: చూ, రాజార్హము.

నల్లకలువ. వై. వి. రూ-నల్లగలువ_నల్లగల్వ: [చూ, పద్మము. 1.

నల్లగగ్గెర. ద్వ. వి: చూ, పర్ణాసము. *

నల్లగజిక. ద్వ. వి. పచ్చిక: చూ, హరిత (చూ, తృణము. 1.)

నల్లగలిజేరు. ద్వ. వి: చూ, వర్షకేతువు *.

నల్లగింటెన. ద్వ.వి. నల్లదింటెన.(సం. ప).—నీలపుష్పి *.

నల్లగినియ. వై. వి: చూ, శిరీషపత్రి*.

నల్లగిసియ. వై. వి: చూ, శుకనాసము. 1.*

నల్లగుండె. ద్వ. వి: చూ, యకృత్తు.

నల్లగురిగింజ. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి. *

నల్లగుఱ్ఱము. వై. వి. నీలాశ్వము: చూ, హయము.

నల్లగూబ. ద్వ. వి. కృతమాలకము: చూ, నకినంపుఁబుఱుఁగు.

నల్లగొలిమిడి. ద్వ. వి. నీలదూర్వ *: చూ, [మెంగబీర.

నల్లగోరంట. వై. వి: చూ, మహాసహ.*

నల్లగ్రుడ్డు. ద్వ. వి. కనీనిక: చూ, లోచనము.

నల్లగ్రోలుసట్టి టెంకి. ద్వ. వి: చూ, మూలతోఁడు. వేం. అం. 4.

నల్లచీమ. ద్వ. వి. ఒకానొకచీమ: చూ, పిపీలిక.

నల్లచెన్నంగులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నల్లచెఱకు. ద్వ. వి: చూ, రసాలము. 3. *

నల్లచేమ. ద్వ. వి: చూ, శకటము.*

నల్లచ్చిగాఁడు. ద్వ. వి. (నల్ల+లచ్చేనము+కాఁడు) 1: చూ, ఏటిరింత; 2. ఒకానొకపక్షి: చూ, పక్షి.

నల్లజీడి. ద్వ. వి: చూ, భల్లాతకము*.

నల్లజీలకఱ్ఱ. వై. వి. రూ-నల్లజిలకఱ్ఱ*: చూ, సుషవి. 2.

నల్లజెట్టి. ద్వ. వి. ఒకరకముజెట్టి: చూ, [సర్పము.

నల్లతీఁగ. వై. వి. కమ్మెరావుతీఁగ: చూ, సురలి*.

నల్లతుమిక. ద్వ. వి. కాకితుమ్మికి*: చూ, [స్వార్జకము*.

నల్లతుమ్మ. ద్వ. వి: చూ, విట్ఖదిరము.*

నల్లతెగడ. వై. వి: చూ, సర్వానుభూతి*.

నల్లతేలు. ద్వ. వి: చూ, ఎనుపతేలు.

నల్లత్రాఁచు. ద్వ. వి. (రూ- నల్లఁదాఁచు) కృష్ణసర్పము: చూ, సర్పము.

నల్లదాసరిగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, తాఁబేలు.
నల్లదిరిసెనము. నై. వి. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప.
నల్లదింటెన. ద్వ. వి: చూ, నల్లగింటెన*.
నల్లదోమ. ద్వ. వి. తీక్ష్ణతుండము: చూ, మశకము. 1. [బుడ్డపిడుఁదు.
నల్లద్రాగుడు. దే. వి. రూ-నల్ల(ద్రావుడు: చూ,
నల్లద్రావుడు. దే. వి. 1.—పై—అచ్చ. అర, కాం. 12; 2 రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [ఆం. సం. దే. 20.
నల్లద్రావువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మూలదేఁడు,
నల్లన. నై. వి.=నైల్య-నీల: చూ, వర్ణము. 6.
నల్లనగు. వా. అ. క్రి: చూ, నలుపగు.
నల్లనయ్య. నై. వి. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. కృష్ణుఁడు:—పై—; 3. కోమటి. సాంబ. మా. 2: చూ, వైశ్యుఁడు; విణ. 4. నల్లనివాఁడు: చూ, అసితుఁడు. 2.
నల్లనయ్యరవాలు. ద్వ. వి. గరుడుఁడు. సాంబ. దే. 15: చూ, హరివాహనుఁడు.
నల్లనియీఁగ. వా. వి: చూ, మక్షిక.
నల్లనివాఁడు. ద్వ. వి: కత్తి. (సం. ప).—కాలుఁడు.
నల్లనేల. ద్వ. వి. కృష్ణభూమి: చూ, భూమి.1.
నల్లనేలగుమ్మడు. ద్వ. వి. పాలగుమ్మడు*: చూ, మహాఫలము.
నల్లనైదువగేస్తు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.
నల్లపిచ్చుక. ద్వ. వి. పోతకి: చూ, పిచ్చుక.
నల్లపులుగుడు. ద్వ. వి. కృష్ణకాంభోజి*: చూ, వాతంగిని.
నల్లపూస. ద్వ. వి. నల్లని గాజుపూస.
నల్లపెసలు. ద్వ. వి. బ. శింబికము: చూ, పెసర.
నల్లబుడమలు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లబుడుసర. ద్వ. వి: చూ, వాయసి*.
నల్లమందు. ద్వ. వి. అభిని. (సం. ప).—అఫేనము, అహిఫేనము. (దీనికి విరుగుడు ఎట్రొపిన్ అను ఇంగ్లీషుమందు) (శుద్ధి.—నేతిలో నొకదినముమర్దించినశుద్ధి)
నల్లమందుపాలు. ద్వ. వి. అభినిపాలు.
నల్లమడుఁగు. ద్వ. వి. మిక్కిలిలోఁతుగల మడుగు: చూ, సరస్సు. 1.
నల్లముంగ. ద్వ. వి: చూ, శ్వసనము*.
నల్లమద్ది. ద్వ. వి: చూ, ఇనుమద్ది*.
నల్లమజ్జి. ద్వ. వి: చూ, కర్మజము. 2.
నల్లమామిడి. ద్వ. వి: చూ, మామిడి*.
నల్లయారెలు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లయతివస. ద్వ. వి: చూ, విష*.
నల్లయిరుగుడు. ద్వ. వి: చూ, శింశుప*.
నల్లయుప్పి. ద్వ. వి: చూ, లవలి.*. [పుష్పము.
నల్లయుమ్మెత్త. నై. వి. హేమిక*: చూ, హాలా
నల్లయూరగ. ద్వ. వి: చూ, పుంజో.
నల్లరఁటి. ద్వ. వి: చూ, రంభ. 2.*
నల్లరాయి ద్వ. వి. నీలమణి: చూ, రత్నము.1.
నల్లవంగ. నై. వి. నీటివంగ *: చూ, వంగ.
నల్లవడు. నై. అ. క్రి: చూ, సందడించు.
నల్లవలువదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, బలరాముఁడు.
నల్లవస. నై. వి. ఉగ్ర *: చూ, విష.
నల్లవావిలి. ద్వ. వి. శేఫాలిక *: చూ, వావిలి.
నల్లవిష్ణుక్రాంత. మి. వి. స్థూలపుష్పి *: చూ, విష్ణుక్రాంత. [వేణువు.
నల్లవెదురు. నై. వి. కృష్ణసారకము *: చూ,
నల్లవో. దే. అవ్య. రూ—నల్లవో. జౌరా. భార. విరా. 3, ఆ. 93: చూ, సంతాపము.
నల్లవో. దే. అవ్య.—పై.—
నల్లసుగంధిపాల. మి. వి: చూ, శారిబ *.
నల్లానలు. ద్వ. వి. బ: చూ, సర్షపము.
నల్లి. దే. వి. (నల్ల + ఇ): చూ, మత్కుణము.
నల్లిండ్లు. ద్వ. వి. బ. (నల్ల + ఇండ్లు) బ్రాహ్మణులపల్లె, అగ్రహారము. భార. సభా. 2, ఆ. 121: చూ, దేశము.

నల్లిక. దే. వి. రూ-నలికిరి: చూ, సర్పము.

నల్లికనరము. వా. వి: చూ, బక్క_వాఁడు.

నల్లె. దే. వి. జేన: చూ, వితస్తి.

నల్లెడు. దే. వి. జిట్టెడు: చూ, మూర. 1.

నల్లెరు. దే. వి.రూ-నల్లేరు*: చూ, హస్తిశుండి.

నల్లేరు. దే. వి. —పై—

నల్లేరుపైబండి. జా. నిరభ్యంతరము, సులువు "నల్లేరుపై బండినడకమాకు." (నానారాజసందర్శనము.)

నల్వజెక్కి. ద్వ. వి: చూ,హంస. వేం. ఆం. 97.

నల్వది. ద్వ. స: చూ, రూ-నలువది.

నల్వము. సం. వి. అ. పుం. నన్నూఱుమూరల దూరము.

నల్వరాణి. వై. వి: చూ, రూ-నలువరాణి.

నల్వురు. దే. స: చూ, రూ-నలువురు.

నవ. సం. స. 1. తొమ్మిది: చూ, ముమ్మూఁడు; దే. వి. (1) దునద: చూ, విదర్చిక.

నవఁత. దే. వి. 1. క్షయము: చూ, రోగము.1; 2. నవయుట; 3. దుఃఖము: చూ, శోకము.

నవకము. సం. వి. అ. స. 1: చూ, తొమ్మిది; దే. వి. (1) మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము.

నవక్షారము. సం. వి. అ. పుం.=చూ, నవాసారము.

నవఖండములు. అం. 1: చూ, ఖండములు. 4; 2. భరత, హేమకూట, నైషధ, ఇలావృత, నీల, శ్వేత, కురు, భద్రాశ్వ, కేతుమాల. (ఇవే నవవర్షములు.)

నవగోజే. దే. వి. పెద్దడేరా: చూ, సదనము. 1.

నవగ్రహములు. అం: చూ, గ్రహములు.

నవటాకు. వా. వి. అరసోల, 1/8 సేరు, పది రూపాయలఎత్తు.

నవతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, తొంబది.

నవదళము. సం. వి. అ. న: చూ, సంపత్రిక.

నవద్రవ్యములు. అం: చూ, ద్రవ్యములు.

నవధాన్యములు. అం. చూ, ధాన్యములు.

నవనందిని. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-జ-స-న-గగములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగలిగి 14 వ ఛందస్సునం దుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నవనము. సం. వి. అ. న: చూ, స్తోత్రము.

నవనిధులు. అం: చూ, నిధులు.

నవనీతము. సం. వి. అ. న. అప్పుడు చిలికి యెత్తిన వెన్న: చూ, వెన్న.

నవబ్రహ్మలు. అం: చూ, బ్రహ్మలు.

నవమము. సం. విశ. 1. తొమ్మిదవది; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (భాగ్యము, తీర్థయాత్ర, తపస్సు, పితృ, దాన, ధర్మ, గురుదేవతాభక్తి, విద్య, వాహనము, పుత్రులు, గుఱ్ఱము, ఏనుఁగు, మహిషము, పట్టాభిషేకము): చూ, లగ్నకారకత్వములు.

నవమల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, విరజాజి*.

నవమాంశ. అం. షోడశవర్గునందొకటి. (లగ్నమును 9 సమభాగములు చేయుటయే నవమాంశ. ఏగ్రహమునకు నవమాంశకనుఁగొనవలెనో యాగ్రహ మేరాసి యందెన్నవభాగమునందున్నదో తెలిసికొనవలెను. అట్లు తెలిసికొని గ్రహము మే-సిం-ధనుస్సులయందున్నయెడల మేషాదిగను, వృష-కన్య-మకరముల యందున్నయెడల మకరాదిగను, మి-తు-కుంభములయందున్నయెడల కర్కాటకాదిగను, గ్రహమెన్నవ భాగమందున్నదనిఁదెలిసి కొనఁబడెనో నన్నవరాశి నవమాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతి నవమాంశాధిపతియగును): చూ, షోడశవర్గ.

నవమాలిక. సం.వి: ఆ. స్త్రీ: చూ, నవమల్లిక*.

నవమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథులు; విశ. 2. తొమ్మిదవది.

నవము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్తోత్రియు విశే. 2. రూ-నవీనము-నవ్యము. క్రొత్తది చూ, నూతనము.
నవయు. దే. అ. క్రి. 1. (రోగాదులచే)చిక్కు. భార. ఆర. 5, ఆ. 330: చూ, సొటసొట వోవు; 2. శుష్కించు. భార. ఆర. 7, ఆ. 28: చూ, శోషించు.
నవరంగము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక యిల్లు. పాండు. 5, ఆ. 266: చూ, సదనము. 1.
నవరత్నములు. అం. 1: చూ, రత్నములు; 2. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి. చూ, తిలకము. 7.
నవరసములు. అం: చూ, రసములు.
నవరసస్థాయీభావములు. అం: చూ, రసస్థాయీభావములు. [3: చూ, సౌందర్యము.
నవరు. దే. వి.1:చూ,నగరు.1;2: చూ,నగరు. 2;
నవల. దే. వి. 1. రూ-నవలా. ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. మానిక: చూ, సేరు. 1; వా. 3. కథయందలి చమత్కారమును దెలుపు వచనగ్రంథము: చూ, పుస్తకము.
నవలా. దే. వి. ఆడుది. స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, స్త్రీ. [హ్మణులు.
నవలెబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియే బ్రా
నవవర్షములు. అం: చూ, నవఖండములు. 2.
నవసూతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (క్రొత్తగా ఈనినది) లేఁగటియావు: చూ, ధేనువు.
నవాంబరము. సం. వి. అ. న. క్రొత్తబట్ట:చూ, వస్త్రము.
నవాతు. దే. వి. తెల్లనిచేక్కర: చూ, బెల్లము.
నవారు. వా. వి. మంచేముపట్టెడ: చూ, పట్టెడ. 1.
నవార్చి. సం. వి. ఇ. పుం:చూ, అంగారకుఁడు.
నవాసాగరము. నై. వి.=నవక్షారము, ఒకరకము ఉప్పు: చూ, లవణము.

నవాసారము. నై. వి.=చూ, రూ-నవాసాగరము.
నవి. దే. వి. కరగోడ పెట్టుటకు నిడుపునత్రివ్వి యెత్తిన మట్టిపల్లము.
నవీనము. సం. విశే: చూ, నూతనము.
నవీనుఁడు. సం. విశే: చూ, నూతనుఁడు.
నవు. దే. వి: చూ, రూ-నవ్వు.
నవుకరి. వా. వి: చూ, శుశ్రూష. 2.
నవుకరు. వా. వి: చూ, సేవకుఁడు.
నవుకు. వా. వి. 1. లోఁతు: చూ, రంధ్రము. 1; 2: చూ, మొట్ట.
నవుడుకొట్టు. దే. అ. క్రి. రూ-నౌడ్కొట్టు. ఏమియుతోఁచక భ్రమించు: చూ, మిణుకరించు.
నవురు. దే. వి. మృదువు: చూ, సుకుమారము.
నవోఢావస్త్రము. సం. వి. అ. న. పెండ్లికూఁతునకుఁ కట్టెడుమధుపర్కము:చూ,వస్త్రము.
నవోద్ధృతము. సం. వి. అ. న: చూ, నవనీతము.
నవ్యము. సం. విశే. 1. నవీనము: చూ, నూతనము; 2. నుతింపఁదగినది: చూ, శ్లాఘ్యము.
నవ్వ. దే. వి. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు.
నవ్వు. దే. వి. రూ-నవు. 1. అలరింత: చూ, హాస్యము. 1; 2. అపహాస్యము: చూ, హాస్యము. 1; 3: చూ, పరిహాసము; 4: చూ, వికాసము; అ. క్రి. 5: చూ, హసించు; 6:చూ,వికసించు; స. క్రి. 7. పరిహసించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 470: చూ, వెక్కిరించు. 3; 8. అపహసించు. విజ. 1, ఆ. 150: చూ, వెక్కిరించు. 3.
నవ్వుఁబోటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నగుఁబోటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 141. [3, ఆ. 61.
నవ్వుటాల. దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో.
నవ్వులాట. దే. వి.—పై.—
నవ్వులబండి. దే. వి. నవ్వెడు స్వభావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నశించే. సం. అ. క్రి: చూ, నమయు. 3.

నశ్వరము. సం. విశ. నశించేనది: చూ, భంగురము.

నష్టమగు. మి. అ. క్రి: చూ, అదృశ్యమగు.

నష్టము. సం. విశ. 1. నాశము (ద్రవ్యనాశము) నొందినది: చూ, సేగి; 2. మఱుఁగుపడినది; అం. 3: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు.

నష్టములు. అం: ఇల్లుకాలిపోవుట, పెండ్లాము చచ్చుట, పనులు గోల్పోవుట, మిత్రులు నశించుట, కొడుకులు చెడుట, ధనము కొల్లపోవుట, ధాన్యము కొల్లపోవుట (7).

నష్టలబ్ధి. అం: చూ, షట్ప్రీత్యములు.

నష్టప్రతుఁడు. సం. విశ: చూ, అపకీర్ణి.

నష్టాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వీరహ. గార్హపత్యాగ్నిని విడిచినవాఁడు; 2. నష్టమైనయగ్ని గలవాఁడు.

నష్టాశ్వదగ్ధరథన్యాయము. పా. యుద్ధములో ఒకని గుఱ్ఱము చచ్చెను. ఇంకొకని రథము కాలిపోయెను. ఉభయులు గలిసిన రథికులయ్యెదరనురీతి. (కష్టసమయమున పరస్పర సాహాయ్యము).

నష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నాశము: చూ, రుత్త; 2. ద్రవ్యనాశము: చూ, సేగి.

నస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (రూ-నస్-నస్య-నాస-నాసికః) చూ, ముక్కు; 2. దురద: చూ, విదర్చిక; 3. కనరు: చూ, మసము; 4: చూ, విపత్తు. [అంకులాఁడి.

నసగూఁటి. దే. విశ. (నసగూఁడు + ఇ): చూ,

నసగూఁడు. దే. వి. కామోద్రేకము.

నసిమిరి. దే. వి. 1: చూ, నస. 2; 2. ఒకానొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

నసీబు. వా. వి. నుదుటివ్రాఁత.

నసుకు. దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; విశ. 2. అబద్ధోక్తి.-పై-;వా. 3: చూ, సణుగు.

నసువు. దే. వి. మొలక: చూ, మొక్క. 1.

నస్తితము. సం. వి. అ. పుం. ముకుఁదాడుగట్టిన యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

నస్యోతము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

నహి. సం. అవ్య: చూ, న. 15-16-17.

నహినిందాన్యాయము. పా. ప్రతిప్రతము సంకల్పించినపుడది యెల్లవ్రతములలో నెల్లనుత్తమమని చెప్పఁబడుచుండును. ఇట్లు చెప్పుటచేఁ దక్కినవి నిందింపఁబడినవని తలంపరాదు. ప్రస్తుతమగుదాని స్తుతించినంతమాత్రమున దానితో సమానములగు నితరములను దూషించినట్లు తలంపరాదు అనురీతి.

నహీనతానములు. అం. అశ్వక్రాంతము, యవక్రాంతము, విష్ణుక్రాంతము, సూర్యక్రాంతము, జగత్క్రాంతము, వలభిత్తు, నాగయక్షకము (7): చూ, శుద్ధతానములు.

నళ. అం. (నల): చూ, సంవత్సరములు.

నళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నడము.

నళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, టుంటికూర *.

నళికము. సం. వి. అ. న: చూ,రూ-నలినము. 1.

నా

నా. అం. 1: చూ, అష్టాక్షరి(అనుబంధములో); దే. స. (1) నేను అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2. సంబంధమున "నీ-నా" లకు బహువచనరూపం బొక్కఁడగు. ఉదా.—మీయూరు, మాతల్లి మొ.

నాంచారు. వా. వి. ఒకానొక వైష్ణవదేవత. (నాంచారి అనియు).

నాంది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దేవతలు బ్రాహ్మణులు లోనగువారు చేయునట్టి ఆశీర్వాదము: చూ, మంగళాశాసనము; 2. నాటకప్రారంభమునందు జరిపెడు మంగళము; (నాందియనఁ గావ్యాది పద్యము. ఇందుఁ బదముచేఁగాని యర్థముచేఁగాని కథాసూచన

చేయుటాచారము. నాందికిఁ బదనియమము గలదని కొందఱు, లేదని కొందఱు, పాదమే పదమని కొందఱు, 8-12-18-22 పదము లుండవలెనని యందురు. నాంది ద్వివిధము.-శుద్ధనాంది, క్రియానాందియని. కేవల పద్యపూర్వక దేవతాస్తుతి శుద్ధనాంది. ఈ స్తుతిపద్యమునం "దాశీర్నమస్క్రియా, వస్తు నిర్దేశ" ములలో నొకటి యుండును. అక్షతలు, పుష్పములు దోయిలించి సభ్యులమీఁద జల్లుచు మంగళగీతముఁ బాడుట క్రియా నాంది. పూర్వరంగమనఁగా నాట్యోపక్రమమునఁ గుశలవులచే విఘ్నోపశాంతికొఱకుఁ జేయు కృత్యము. దీనికిఁ బెక్కులంగము లున్నవిగాని వానిలో నాంది ముఖ్యము.); 3. భేరి: చూ, దుందుభి. 2; అం. 4: చూ, స-మ-హీనతానములు. (చూ, సర్వతానములు); 5: చూ, వేసగపాడవజ భాషలు (చూ, భాష. 1.); 6: చూ, జన్యతాళములు. [స్తంభము.

నాందీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తోరణ

నాందీకరుఁడు. సం. విశే. 1. మంగళపాఠకుఁడు: నాందీవాది; 2. భేరీవాయించువాఁడు: నాందీవాది.

నాందీవాది. సం. విశే. (న్. ఈ.న్.)—పై—

నాఁగటిచాలు. వా. వి: చూ, సీత. 2.

నాఁగటిచాలుకూర. ద్వ. వి. తటిగొట్టి *: చూ, హాలిని.

నాఁగటిచాలుపేరియతిప. ద్వ. వి. శ్రీరాముని భార్య: చూ, సీత. 1. (చూ, భార్య)

నాఁగటిచిప్ప. ద్వ. వి.(నాఁగలి + చిప్ప)(రూ- నాఁగంటిచిప్ప, నాఁగంటిదుంప- నాఁగటిదుంప, నాగంటిపడత-నాఁగటిపడత-నాగంటియూరు-నాఁగటియూరు - పడత - పణత: చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగటిజోదు. వై. వి: చూ, బలరాముఁడు.

నాఁగటిదుంప. ద్వ. వి: నాఁగటిచిప్ప.

నాఁగటిపడత. ద్వ. వి. —పై.—

నాఁగటియూరు. ద్వ. వి. —పై.—

నాఁగటిసీల. ద్వ. వి. ఏడికోల జారకుండుటకై బిగించిన చీల.

నాఁగలి. వై. వి.=లాంగలమ్. (రూ-నాఁగెలు- నాఁగేలు - నాఁగేరు) 1. హలము: చూ, లాంగలము. 1; 2. మడక: చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగలివాల్జోదు. వై. వి: చూ, నాఁగటిజోదు. [న్యము.

నాఁగు. దే. వి. ధాన్యమునకు వడ్డీగానిచ్చు ధా

నాఁగురు. వై. వి. నాగిని *: చూ, శూలిని.

నాఁగెలు. వై. వి.=: చూ, రూ-నాఁగలి.

నాఁగేరు. వై. వి.= —పై.—

నాఁగేలు. వై. వి.= —పై.—

నాఁచికోలు. దే. వి.అపహరించుకొనుట. భార. శల్య. 1, ఆ. 49: చూ, ముచ్చిలి.

నాఁచు. దే. వి. 1. తీఁగపాఁచి: చూ, శైవలము; 2:చూ, ముచ్చు, 1; స. క్రి. 3:చూ, ముచ్చిలించు. అని. 2, ఆ. 136.

నాఁచేడు. దే. వి. క్షుద్రజలచరము : చూ, మత్స్యము. 1. [పద్మము. 1.

నాఁచేనగ. వా. వి. అంతరదామర *: చూ,

నాఁడు. దే. వి. 1. తారీఖు. ఆం, భా. ప్ర. 90: చూ, రోజు; 2. ఆదినము. జై. 8, ఆ. 65; భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 407; ఉ, రా. 7, ఆ. 232; కళా. 4, ఆ. 132; 3. కాలము: చూ, సమయము. 1; 4. ఆకాలము.

నాఁడునాఁడు. వా. వి. రూ-నానాఁడు: చూ, ప్రతిదినము. [కత్తె: చూ, స్త్రీ.

నాఁడెకత్తె. దే. వి. నాణెముకలది. రూ-నాణె

నాఁడెకాఁడు. దే. వి. నాణెముకలవాఁడు. రూ-నాణెకాఁడు. చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [ణెము.

నాఁడెము. వై. వి.=నాణక: చూ, రూ-నా

నాఁపఱాయి. దే. వి. (నాము + ఱాయి) విష శిల: చూ, రాయి.

నాకబలి. సం. వి. ఇ. పుం.=నాగప-నాగప్ప-నాగవలి-నాగవల్లి-నాప. పెండ్లిచివరనాటి తంతు. కళా. 7, ఆ. 83.

నాకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము:చూ, వ్యోమము.1; 3. నక్ర:చూ, సృగాలము.

నాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, నాగిని.(1)

నాకు. గ్రా. స. 1. నాకొఱకు; దే. స. క్రి. 2. లేహనముచేయు.

నాకుట. వా. వి: చూ, లేహనము.

నాకులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి *.

నాకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పుట్ట: చూ, వల్మీకము; 2. కొండ: చూ, పర్వతము; 3: చూ, ముని. 1. [కోఁడు.

నాకేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేలుపు

నాక్రము సం. వి. అ. పుం.=నక్ర: చూ, సృగాలము.

నాక్షత్రమానాబ్దము. పా. 27 నక్షత్రములయం దు చంద్రుఁడు సంచరించుకాలము నాక్ష త్రమానము. ఇది 12 మాసములుకలది. ఇది 324 దినములుగలది: చూ, మాసములు.(చూ, చాంద్రమానాబ్దము.)

నాగ. నై. విశ. 1. పూజ్యము: చూ, సత్తు; 2. పెద్ద:చూ,విపులము;వా.3:చూ,నాగా. 1.

నాగఁడు. నై. వి.=నాగఁ. శేషుఁడు: చూ, సర్పము. [శివుఁడు.

నాగకంకణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

నాగకన్నియ. ద్వ. వి: చూ, ఉలూపి. 2.

నాగకృతి. అం: చూ, క్రియాంగములు (చూ, అంగము. 9) [ఖ్యము. *.

నాగకేసరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సుప

నాగకేసర చూర్ణకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కరికుసుంభము.

నాగకేసరులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నాగగన్నేరు. ద్వ. వి. ఒకరకముగన్నేరు *: చూ, హయమారకము. [చూ, స్నుహి.

నాగచెముడు. ద్వ. వి. ఒకరకము చెముడు *:

నాగజిహ్వక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మణిసిల: చూ, రాయి. [వాసము. 3.

నాగదంతకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగ

నాగదంతి. ద్వ. వి: (సం. ప).—ఏరండ పత్రిక, ఏరండఫల, కాండేరి, కామదూతిక, నాగస్ఫోట *.

నాగదమని. సం. వి.ఈ. స్త్రీ:చూ, ఈశ్వరి. 2.

నాగదాళి. దే. వి. ఒకానొకముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ, నేరేడు.

నాగనేరేడు. ద్వ. వి. ఒకరకమునేరేడు *:

నాగప. నై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాగపడగలదండ. మి. వా. వి. ఆఁడువారి మెడనగ: చూ, భూషణము. 2.

నాగపడగలు. మి. వా. వి. బ.—పై.—

నాగపసాని. నై. వి. నాకబలిచిరంటి. (రూ-నాగప్పసాని- నాగసాని- నానాపసాని- నాపసాని): చూ, స్త్రీ.

నాగపాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. వరుణుని ఆయుధము: చూ, బాణము. 1; 2: చూ, రతిబంధము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణ బంధములు. [మత్స్యము. 1.

నాగపెంజెర. ద్వ. వి. ఒకరకము పెంజెర: చూ,

నాగప్ప. నై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాగప్పసాని. నై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నాగబందము. నై. వి.=నాగబంధ. సర్పాకృతి ముగ్గు.

నాగబంధము. సం. వి. అ. న. 1.=నాగబంద ము.—పై.—; అం. 2: చూ, కాయమాన ములు; 3: చూ, శబ్దాలంకారములు; 4: చూ, సంయుతహస్తములు.

నాగబల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బల. 2. *.

నాగబలుఁడు. సం.వి.అ.పుం:చూ, భీమసేనుఁడు.

నాగబెత్తము. వై. వి. పొన్నువేసినమంత్రపూతమైన చిన్నపేము. కళా. 2, ఆ. 48.

నాగబ్రాహ్మణులు. పా. సారస్వతులలోనొక తెగవారు: చూ, ఆచార్య అను బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు). [మల్లె. *.

నాగమల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=: చూ, నాగ

నాగమల్లె. వై. వి.=నాగమల్లికా. (రూ-నాగమల్లియ-నాగుమల్లియ-నాగుమల్లె) అష్టపత్రిక: చూ, మల్లె. 1. (హసంతి. 2)

నాగమల్లెలు. వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నాగసూత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ: చూ, ఙా. 9.

నాగము. సం. వి. అ. న. 1. సత్తు:చూ, లోహము.1; 2.తగరము:చూ,లోహము1; 3: చూ, నాగపాశము. 2; పుం. 4.=నాగువు. రూ-నగము: చూ, సర్పము; 5. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 6. కొండ. రూ-నగము: చూ, పర్వతము; 7. గ్రహము, గాము: చూ, రాహువు. 2; 8: చూ, నాగవాసము. (3); 9.మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 10. ఉద్గారపరివర్తమానవాయువు: చూ, వాయువు: 11. ముస్తె *: చూ, తృణము. 1; 12: చూ, సుపర్ణాఖ్యము *; 13: చూ, పొన్న *; 14. (ఉత్తరపదమైనవుడు) శ్రేష్ఠము:చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 15. అష్టనాగములు.—అనంతుఁడు, వాసుకి, తక్షకుఁడు, శంఖపాలుఁడు, కులికుఁడు, పద్ముఁడు, మహాపద్ముఁడు, కర్కోటకుఁడు: (చూ, సర్పము); 16: చూ, భస్మములు. [తృణము. 1.

నాగముస్తె. వై. వి. భద్రముస్తకము *: చూ,

నాగయక్షకము. అం: చూ, నహీనతానములు (చూ, శుద్ధతానములు.)

నాగరంగము. సం. వి. అ. పుం. నారింజె *: చూ, శర్కరాంకము.

నాగరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శుంఠి; 2. ముస్తె *: చూ, హరిత; 3. నాగరదేశీయాక్షరము; పుం. 4. గోరఁట *: చూ, మహాసహా; విశ. 5. నగరమునఁబుట్టినది; పా. 6. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము భగణ, రగణ, వగణములతోఁగూడి నద్దెయష్టమ ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; దే. విశ. (1) ఆఁడువారి శిరోభూష: చూ, భూషణము. 2.

నాగరముస్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకానొక తుంగ*: చూ, తృణము. 1. [ములు.

నాగరాఖ్యము. అం: చూ, ఉత్తానకరణ బంధ

నాగరికత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ, నాణెము.4.

నాగరికము. సం. విశ. నాణెమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. [చూ, లోకము. 1.

నాగలోకము. సం. వి. అ. పుం. పాతాళము:

నాగవము. సం. వి. అ. న: చూ, కరణము. 14.

నాగవలి. వై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాగవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తాంబూలవల్లి, తాంబూలవల్లిక, తాంబూలి. (తె).-తములపాకుతీఁగె*; వై.వి.(1)=:చూ, రూ-నాగవలి.

నాగవల్లినిష్ఠురము. జా. 1. పెండ్లియైదవనాఁటి దెప్పలు; 2. ముద్దబపిండిదగ్గఱ దెబ్బలు; 3. పనియైనపిదప పోరాటము. "లోలత నింక నాగవలిలోపల నిష్ఠురమేలపల్లగన్." (విజయవిలాసము. 3, ఆ, 72.))

నాగవల్లీదళము. సం. వి. అ. న: (తె. ప.)—ఆకు, తమలపాఁకు- తములపాకు- తములపుటాకు; తద్వి.-కారపు నల్లతములపాకునకు.-(తె. ప.)—కమ్మెరాకు. (కమ్మెరాకు తీఁగెకు.—: చూ, సురలి.)(మిగతవానికి:చూ, సురలి.)

నాగవాసము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నాగలోకము; వై. వి. (1) వేశ్యాసమూహము.

స్వా. 2, ఆ. 73: చూ, వేశ్య; (2) ఆట మేళము. అచ్చ. బాల, కాం. 33: చూ, వేశ్య; దే. వి. (3) గొండ్లెము తగిలించెడు రెండుకొనలువంచిన యినుపకమ్మి: నాగదంతము, నాగము, నిర్వ్యూహము. (తె. ప)—కతిమెల.

నాగవీటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మనువుకుదుర్చువాఁడు: ఖటకుఁడు, టాంకరుఁడు, తర్క్షుఁడు.

నాగశుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఖురాసాని పుచ్చే*: చూ, పుచ్చే.

నాగసంభవము.సం.వి.అ.న:చూ,సిందూరము. 1.

నాగసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

నాగసరము. వై. వి.=నాగస్వరః.రూ-నాగసారము. 1. పాములవాఁడు ఊఁదెడుబుఱ్ఱ:చూ, వీణె; 2.మంగలికొళ్ళు,సన్నాయి:చూ, వీణె.

నాగసాని. వై. వి: చూ, రూ-నాగవసాని.

నాగసుగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,సర్పాక్షి*.

నాగసారము. వై. వి.=:చూ,నాగస్వరము.1-2.

నాగస్వరము. సం. వి. అ. పుం=: చూ, నాగసరము. 1—2.

నాగా. వా. వి. 1. పనిచేయనిరోజు; 2. శూన్యము.

నాగాంతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

నాగాఖ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగకేసరము*.

నాగానందనాటకము. అం. (శ్రీహర్షుఁడు గ్రంథకర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నాగాపసర్పితము. అం: చూ, కరణములు.

నాగాశనుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, నాగాంతకుఁడు.

నాగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లజిడ్డు*: చూ, శూలిని; వై. వి. (1)=నాకిని. దేవత్వ మొందిన ముత్తైదువ: చూ, స్త్రీ.

నాగుఁబాము. ద్వ. వి: చూ, సర్పము.

నాగుమల్లె. వై. వి.=నాగమల్లికా*: చూ, రూ-నాగమల్లె.

నాగులు. వై. వి. బ,=నాగాః (కశ్యపునకుఁ గద్రువయందుఁగల్గిన సహస్రసంఖ్యాకమగు సంతతి.—శేష-వాసుకి-తక్షక-ఐరావత-కంబళ-అశ్వతర - మహాపద్మ-శంఖ-కర్కోటక-ధనంజయ-మహానీల-ఐలాపత్ర-మహాకర్ణ-ధృతరాష్ట్ర-బలాహక-కుహర-పుష్పదంష్ట్ర, దుర్ముఖ, సుముఖ, శంఖపాల, కపిల, వామన, నహుష, మణి, శంఖరోమాదులు ప్రముఖులు): చూ, సర్పము.

నాగువు. వై. వి.=నాగ: చూ, సర్పము.

నాగోదము. సం. వి. అ. న. ఉదరత్రాణము: చూ, వారవారణము.

నాచికేతుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,వహ్ని.1.

నాజూకు. వా. విశ. సున్నితము, నాణెము.

నాట. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము. 2.

నాటకము. సం. వి. అ. న. 1. నాట్యప్రధానమై పద్యగద్యాత్మకమైన గ్రంథవిశేషము. (చూ, నాట్యము; చూ,ఉద్ధతము. 2; చూ, వ్యంజకము. 1.) రూపకము- రూపము. (౧ దృశ్యము నాటకము. దీనికే రూపకమని నామాంతరము; ౨. నాటకమనఁగా నాట్యముచేఁజూపఁబడునది; 3. నాటకము త్రివర్గ (ధర్మ-అర్థ- కామ)ఫలదము; ౪నాటకములు వస్తు, నేతృ, రసభేదములచేఁబదియయ్యె.-నాటకము, ప్రకరణము, భాణము, ప్రహసనము, డిమము, వ్యాయోగము, సమవాకారము, వీథి, అంకము, ఈహామృగము.(చూ, దశరూపకముల లక్షణములు); ౫ దశరూపకముల లక్షణములలో.— నాటకము.— ఇందుఁ గథప్రఖ్యాతము. ధీరోదాత్తుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరరసములలో నొకటిప్రధానము. ఇతరరసము లంగములు. భా

రతివృత్తి. సంధులైదునుగలవు. 5 మొదలు 10 లోపుగ నంకము లుండవలెను. అంకకథ పరిమితిదినమని కొందఱు వత్సరమని కొందఱు చెప్పుదురు; ౬ నాటకకథను నడిపించువాఁడు సూత్రధారుఁడు; ౭ నాటకములోని భాగములకు "అంక" మనిపేరు; ౮ సర్వనాటకములందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వరంగము, తర్వాతఁ బ్రస్తావనము జరుపవలెనని సామాన్యలక్షణము.) తద్విశేషములు.— ౧ నాటకాంగభేదములు.—అధమాసారితక్రియ, అవకృష్ట, అవతరణము, ఉత్థానము, గానము, చూలిక; ౨ నాటకపరిచ్ఛేదము.— అంకము, ఉద్ఘాతము, ఆశ్రావణము, ఆశ్వాసము; 3 విలంబితనృత్యము.— జీవము; ౪ జెక్కిణియనుఆట.— (తె. ప) జెక్కిణి; ౫ నాట్యము.— ఖంఖ; ౬ నాట్యగతిభేదము.— (తె. ప).— కోపు, కారు, తీరుకు, తీరుపు-తీర్పు, సారె; ౭ నాట్యబంధము.— (తె. ప).— కంట, కట్టరము-కట్టారము; ౮ నాట్యతృతీయసంధి.. గర్భము; ౯ నాట్యచతుర్థసంధి.— అవమర్శము; ౧౦ నాట్యచతుర్దశాంగభేదము.— అయారము, కళాసకము, కీతువు, ఖర్వత్వము, చలి, చాల, చాలి, తూకము. (తె. ప).— కలాసికి (మిగతవానికి "వ్యంజకము. 1." చూడుము); పుం, న. 2. నాటకగ్రంథము యొక్క నాట్యము; వై. వి. (1)= నాట్యము- నర్తక- నర్తనము. ఆట. పాండు. 4, ఆ. 77: చూ, విలాసము. 1; (2) ప్రవర్తనము. ఉ, హరి. 2, ఆ.70: చూ, వర్తనము.1.

నాటకరత్నకోశము. అం: చూ, కావ్యనాటకములు.

నాటకసంధులు. అం. (సంధులు) ముఖము, ప్రతిముఖము, గర్భము, విమర్శము, నిష్ఠ.

నాటకసాల. వై. వి.= నాట్యశాల. ఆటపట్టు. స్వా. 5, ఆ. 63: చూ, సదనము. 1.

నాటకావతారము. అం: చూ, కావ్యనాటకములు.

నాటామ్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తిమిటము.

నాటిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి (4అంకములు. పాత్రభేదముచే ప్రకరణికవంటిది): చూ, నాటికలు.

నాటికలు. అం. ఇవి 18.—నాటిక, త్రోటిక, గోష్ఠి, సత్తకము, నాట్యరాసకము, ప్రస్థావనము, ఉపలాస్యము, కావ్యము, ప్రేంకణము, రాసకము, సల్లాపకము, సృగాదితము, శిల్పకము, విలాసిక, దుర్మల్లిక, ప్రకరణిక, హల్లీసకము, భాణికము.

నాటిది. వా. వి: చూ, ఆతుది.

నాటివెడలు. వా. అ. క్రి: చూ, ఉచ్చే. 2.

నాటు. దే. వి. 1. నాటులోనగువానిని నాటుట: నాట్నము; 2. నాటుట; అ. క్రి. 3. గుచ్చుకొను. భార. ఉద్యో. 4, ఆ.407: చూ, స్థిరపడు; స. క్రి. 4. నాటులోనగువాని స్థాపించు: చూ, మొలవేయు; అం. ప్రే. 5. గ్రుచ్చు. ఉ, హరి. 3, ఆ, 60: చూ, మొలవేయు.

నాటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, నాటు. 3. (ప్రే. నాటుకొలుపు. అచ్చ. సుం, కాం. 91).

నాటుపురము. వా. వి. పల్లెటూరు.

నాట్నము. దే. వి: చూ, నాటు. 1.

నాట్యప్రదీప. అం: చూ, కావ్యనాటకములు. (దీనిని సుందరమిశ్రుఁడు వ్రాసెను).

నాట్యభేదములు. అం. నృత్తము నృత్యము నను రెండును నాట్యభేదములే.

నాట్యము. సం. వి. అ. న.=నట్టువ. 1. నృత్యము (నాట్యము మృదుమధురమైనచో "లాస్యమని" ఉద్ధతమైనచో "తాండవమని" చెప్పుదురు): చూ, తాండవము, చూ, లాస్యము.

(చూ, వ్యంజకము.1; చూ, నాటకము. 1.); (నాట్యమునకు భరతసూత్రములాధారములు. కాఁబట్టియే నాట్యమునకు "భరతము" ని పేరువచ్చినది: చూ, భరతము); 2. నృత్త గీతవాద్యములకూడిక: చూ, తౌర్యత్రికము; అం. 3: చూ, విసరులు.

నాట్యరాసకము. అం. నాటికలు 18 లోనొకటి. (ఒకంకము, నాట్య, గాన, హాస్య, ప్రణయ ములుండవలె): చూ, నాటిక.

నాట్యలోచన. అం: చూ, కావ్యనాటకములు.

నాట్యవిలాసము. అం.—పై— (సాల.

నాట్యశాల. సం. వి. అ. స్త్రీ.=: చూ, నాటక

నాట్యశేఖరము. అం: చూ, కావ్యనాటకములు.

నాట్యోపయోగములైన యంగములు. అం. ఇవి 19.-వీనిలో నొక్కొక్కదానికిఁ గల భేద సంఖ్య.—శిరస్సు 17, దృష్టి 18, తారలు9, పుటలు 9, భ్రువులు 7, నాసికము6, గండము లు6, అధరము6, చిబుకము 8,ముఖము6, కం ఠము 4, హస్తములు 10, వక్షము 3, జఠ రము 3, పార్శ్వములు 5, కటి 5, ఊరులు 5, జంఘులు 5, చరణములు 9 : (చూ, ఉపవి ద్యలు:చూ, అంగము 9.)

నాడా. వా. వి. 1. సన్ననినూలుపట్టె; 2. గుఱ్ఱ ములు ఎద్దులు లోనగువాని డెక్కలకువేసెడు ఇనుపముక్క.

నాడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నరము (1) (చూ, నాడులు); 2: చూ, నాడిక; 3.=నారి. నారికుఱుపు: చూ, వ్రణము; 4. ఈనె: చూ, పర్వరీణము; 5. కూరకాడ: చూ, శాకము. 1; 6. తెల్లగఱిక: చూ, హరిత (చూ, తృణము. 1.); 7. మోసకాని నడక. [కారుఁడు.

నాడింధముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్ణ

నాడిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గడియకాలము: గడియ-గడె. (సం. ప).—ఘటిక, నాడి; (మిగతవానికి "విఘటిక" చూడుము.) వై. వి. (1) రూ-నాడు-నాఁటిమ. అచ్చ. అ, కాం. 111: చూ, దేశము.

నాడీచరణము. సం. వి. అ. న అగసాలె: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

నాడీదేహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. భృంగీశ్వ రుఁడు: చూ, శివుఁడు.

నాడీవ్రణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాడి.3.

నాడు. దే. వి. 1: చూ, దేశము; 2. జనపదము; అ. క్రి. 3. నాటు. భార. కర్ణ. 2, ఆ. 245: చూ, మొలవేయు; స. క్రి. 4. స్థాపిం చే. అం, భా. తృ. 122: చూ, స్థిరపడు.

నాడుమొదలు. దే. అవ్య. అప్పటినుండియు.

నాడులు. అం. 1. దేశభేదములనుబట్టి రాఁబడి న బ్రాహ్మణాది వర్ణములకు గలిగినపేళ్లు. (వెలినాడు, మురకనాడు, కాసలనాడు, తెలనాడు, వెంగినాడు మొ); 2. మండలము లోని అంతర్భాగములనుబట్టి ఆయాభాగ ములకు రాఁబడిన పేళ్లు. (చాగలునాడు, పోలునాడు మొ) (చూ, దేశములు); 3. ఇవి. 10.—నాసికాద్వారములు, నేత్ర ద్వారములు, కర్ణద్వారములు, శంఖినీనాడి, గుదనాడి, బ్రహ్మనాడి, సుషుమ్నానాడి; (దశవిధనాడుల వివరము.—౧ ఇడానాడి యన చంద్రనాడి (ముక్కునకు ఎడమ భాగమున నుండును. శివుఁడు అధిదేవత); ౨. పింగళినాడియన సూర్యనాడి (ముక్కు నకు కుడిభాగమున నుండును. విష్ణువు అధి దేవత); 3. సుషుమ్నానాడి అన అగ్నినాడి (ముక్కుమధ్య నుండును, బ్రహ్మ అధిదేవత); ౪. గాంధారినాడి (కుడినేత్రమందుండును. ఇంద్రుఁడు అధిదేవత); ౫. అస్తినినాడి (నాలుకయందుండును. ఎడమనేత్రమం దును ఉండును. వరుణుఁడధిదేవత); ౬. పు షానాడి. (కుడిచెవియందుండును. దిగ్దేవత

అధిదేవత); ౭. పయశ్విని నాడి (ఎడమచెవి యందుండును. బ్రహ్మ అధిదేవత); ౮. అలంబసనాడి (శిశ్నమందుండును. అగ్ని అధిదేవత); ౯. లకుహానాడి. (గుదస్థానమందుండును. భూమి అధిదేవత); ౧౦. శంఖిని నాడి (నాభిస్థానమున నుండును. చంద్రుఁడు అధిదేవత); (శరీరమునందు మజ్జాతంతువులు (నాడులు) దాదాపుగ 700 కలవు.)

నాడె. దే. వి. నడుమ నూలికండె నుంచెడు నాడా: తోట్టియ-తొట్టె - తొట్టెనాళ. (సం. వ).—ఉపర, తంతుకాష్ఠము, తురి, తుర్య.

నాణకము. సం. వి. అ. న.=నాఁడెము. రూపాయలోనగు నాణెము: ఆహతము.(తె. వ).—నాణెము. (చూ, లోహము. 1.)

నాణము. వా. వి. మాంసరసము. ఆం, భా. ద్వి. 252.

నాణిమ. దే. వి: చూ, దేశము.

నాణియము. వై. వి.=నాణక: చూ, రూ-నాణెము.

నాణెకత్తె. వై. విణ: చూ, రూ-నాఁడెకత్తె.

నాణెకాఁడు. వై. విణ. 1. కోమటి. సాంబ. మా. 2: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ, రూ-నాఁడెకాఁడు.

నాణెము. వై. వి.=నాణక. (రూ-నాణియము-నాఁడెము.)1. శుద్ధదీనారము: చూ, లోహము. 1; 2. ముద్రింపఁబడిన రాగి వెండి బంగారములబిల్ల: చూ,లోహము. 1; 3. ఇచ్చిపుచ్చుకొనుటయందలి యోగ్యత; 4. నాగరికత; 5. యోగ్యతాయోగ్య పరిశీలనము: చూ, శ్రేష్ఠత; 6. మంజులము: చూ, హృద్యము.

నాతము. దే. వి. బత్తెము. రా, వి. 2, ఆ. 34: చూ, సంబళము.

నాతి. దే.వి. రూ-నాతుక. ఆఁడుది:చూ, స్త్రీ.

నాతుక. దే. వి. (నాతి + ఉక): చూ, రూ-నాతి.

నాతోడు. జా. నాయాన, నాపైబట్టు, వస్ను చేంపుకొనితిన్నట్టు. "నీనెచ్చెలితోడుసుమ్మీ సఖి నిక్కముచెప్పుము." (ప్రభావతీ. 1, ఆ. 87.);" కలయట్లు చెప్పుమీ కల్లలాడిననీకు నాతోడుసుమ్మీ ప్రాణసఖివీవు" (ప్రభావతీ. 3, ఆ. 107.)

నాదము. సం. వి. అ. పుం.=నాదు. 1. ధ్వని, మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; అం. 2. ఆహతము- అనాహతము. అనిద్వివిధము. (ఆహతము.—హరికీర్తనాది రూపముచేత శ్రోత్రు శ్రోత్రరంజకమై భవభంజకమైయున్నది. ఈయాహతనాదమునకే స్థానభేదములనుబట్టి 22 భేదములుగలవు. అవేవినఁబడునవి గనుక శ్రుతులనిపించుకొనినవి: చూ, ఉచ్చతమము.), అనాహతము (ప్రాణాగ్నిసంయోగరూపమైనది); (నాదమనఁగా వ్యాకరణప్రకారము = మ్రోఁగెడి అస్ఫుట ధ్వనియని తాత్పర్యము. మంత్రవ్యాకరణ ప్రకారమైనచో.-న.=ప్రాణము, ద=అగ్ని. ప్రాణాగ్నిసంయోగరూపమైనది గనుక నాదమనిపించుకొనినది.): చూ, స్వరము. 2; 3: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

నాదములు. అం. (దశవిధనాదములు) జల, భేరీ, మద్దెల, మృదంగ, ఘంటా, కాహళ, కింకిణీ, వేణు, భ్రమర, ఓంకారనాదములు.

నాదాంతరి. అం: చూ, భాషాంగములు.

నాదారు. వా. వి. 1. నిప్పచ్చే: చూ,బీదతనము; 2. పేల; 3. పాట్టి; 4. శక్తిలేమి; విణ. 5. చిక్కినది; 6. పేఁది.

నాది. దే. వి. నాసంబంధమైనది.

నాదించే. సం. అ. క్రి. మ్రోఁగు. శ శాం. 5, ఆ. 53: చూ, శబ్దించే.

నాదు. వై. వి.=నాదః. శబ్దము, ధ్వని. సా. 2, ఆ. 98: చూ, స్వరము. 2.
నాదేయము. సం. వి. అ.పుం. 1. కైవడిముస్తె*: చూ, ముస్తకము; 2. నీరుప్రబ్బ*: చూ, ప్రబ్బలి; విణ. 3. నదీసంబంధమైనది.
నాదేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కిత్తలి *: చూ, శర్కరాంకము; 2. నారదబ్బ *: చూ, శర్కరాంకము; 3. తక్కలి *:చూ, వైజయంతి; 4. దాసనము *: చూ, హయజీవన మారకము; 5: చూ, నాదేయము. 2 *; 6. కాకినేరేడు (నేలనేరేడు)*: చూ, లికుచము. (నాగరంగపు చెట్టుఅనికొందఱు)
నాధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముక్కుత్రాడు. [చూ, పరాధీనుఁడు.
నాధవంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్):
నాధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. ఱేఁడు, ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [3, ఆ. 137.
నాన. వై. వి.=జ్ఞాన: చూ, సిగ్గు. భార. ఆది.
నానఁబ్రాలు. దే. వి: చూ, నానబియ్యము.
నానగండ. వై. విణ. సిగ్గుమాలినవాఁడు. పాండు. 5, ఆ. 179.
నానబియ్యము. దే. వి. నానఁబెట్టిన క్రొత్త చేరుడు బియ్యము: చూ, బియ్యము.
నానాఁడు. దే. వి. రూ-నాఁడునాఁడు: చూ, ప్రతిదినము.
నానాప. వై. వి.=: చూ, నాకబలి.
నానాపసాని. వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.
నానారూపము. సం. విణ. పలుదెఱఁగులుగలది; చూ, వివిధము.
నానార్థరత్నమాల. అం: చూ, నిఘంటువులు.
నాను. దే. వి. 1. నానుక్రోవి: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి. 2: చూ, ఊరు. 6.
నానుక్రోవి. దే. వి: చూ, నాను. 1.
నానుచే. దే. ప్రే.1:రూ-నాన్చు. నానఁజేయు. పాండు. 3, ఆ. 191.
నానుడి. దే. వి. (నాను+నుడి) 1. లోకోక్తి, గాలిమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామెత. సా. 2, ఆ. 258: చూ, శబ్దము. 2.
నానుఁడు. దే. విణ. 1.—పై—;2. తడిసినది.
నానుడువాన. దే. వి. విడువకకురిసెడు పొడిపొడి చినుకులవాన: చూ, వాన. 1.
నానుపు. దే. ప్రే. (బట్ట) చేలువచేయు.
నానుబోర. దే. వి. మాంసముగలఱొమ్ము: చూ, వక్షము.
నానేఁత. వా. వి. ఆలస్యము: చూ, విలంబము.1.
నానోడి. వా. వి: చూ, రూ-నానుడి. అం, భా. ప్ర. 111.
నానోడు. వా. వి.—పై.—
నాన్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-నానుచే.
నాన్తైల. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.
నాన్న. దే. వి. రూ-నాయన. 1. తండ్రి:చూ, సవిత్రుఁడు. 2; 2. పూజ్యుఁడు: చూ, మహనీయుఁడు; వా. 3. (శూద్రులలో) అన్న; 4. (శూద్రులలో) మేనమామ.
నాప. వై. వి.=: చూ, నాకబలి.
నాపసాని. వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.
నాపితుఁడు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, మంగలి.
నాభాగ్యముదేవరచిత్తము.లో.దయతోఁగూడిన లాభము. "మామకస్వాంతవీథి, చెలువభాగ్యంబు దేవరచిత్తమధుప."(పాంచా)
నాభి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; పుం, స్త్రీ. 2: చూ, బొడ్డు. 1; పుం. 3. విషవిశేషము: వత్సనాభి, వసనాభి; 4. బండికంటి నడిమితూము: చూ, పిండిక. 1; 5. తిలకము: చూ, బొట్టు. 1; 6. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు.1; 7. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1; పా. 8. దీనికి ఉప

మానములు — పొన్నపువ్వు, సుడి, మడుగు, నూయి, చక్రము; అం. 9. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (దక్షిణావర్తమై వర్తులమై యతిగంభీరమైనఁ బ్రశస్తము. వామావర్తమై మిక్కిలి లోఁతుగలిగిన పాపాత్ముఁడగు. ఉత్తానవిరళమైన దుఃఖప్రదము.): చూ, లక్షణాంగములు; 10. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (లోఁతుగనున్న పూజ్యురాలగు. ఏటిసుడివలె దక్షిణావర్తమైన రాజపత్నియు, పుత్రవతియు, పతిప్రియయు, భోగియునగు. ఎడమ సుడియైన చచ్చుబిడ్డలు కలదియగు. లోపల సుడియున్న జారయగు. బొడ్డునకుఁ గ్రింద కుంకుమవర్ణగర్భితమై పద్మసమమగు చిన్నెయున్న మన్నెవాని యన్నుమిన్నయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 11: చూ, అధమక్షేత్రములు; 12: చూ, కళలుండు స్థలములు; 13: చూ, హస్తక్షేత్రములు; 14: చూ, చుంబనస్థానములు; 15. నాభిశుద్ధి. — గోమూత్రములో 3 రోజులు నానవైచి యెండించినశుద్ధి (7 రోజులనికొందఱు).

నాభికావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

నాభిజన్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం. పొక్కిలి చూలి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

నాభిశ్విత్రి. అం: చూ, చిత్రపర్ణములు.

నామకరణము. సం. వి. అ. న. 1. బిడ్డలకు పేరుపెట్టుట; అం. 2: చూ, కర్మములు.

నామకా. వా. క్రి. విశే. స్వతంత్రము లేకుండఁగ.

నామగుంట. ద్వ. వి. (నామము + గుంట) గళగర్తము: చూ, రోగము. 1.

నామధేయము. సం. వి. అ. న: చూ, పేరు. 1.

నామమడచు. మి. స. క్రి. చంపు. భార. స్త్రీ. 2, ఆ. 54: చూ, సంహరించు.

నామము. సం. వి. న్. న. 1: చూ, నామధేయము; పా. 2. (నామము) పేరునకుఁబ్రాతిపదికమని సంజ్ఞ. "రామ, కృష్ణ" మొ; దే. వి. (1) నొసట పెట్టుకొనెడుబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నామములు. అం: చూ, పదములు. [హోగము. 4.

నామరులు. దే. వి. బ. పాచికలు: చూ, వ్యస.

నామర్దా. వా. వి. అగౌరవము.

నాము. దే. వి. జొన్నలోనగువాని కొయ్యగాలున చిగిరించినమొలక: చూ, మొక్క. 1.

నామూషీ. వా. వి. అవమానము.

నాయంకరము. ద్వ. వి. (నాయకుఁడు + కరము): చూ, ప్రభుత్వము.

నాయఁకవాడి. ద్వ. వి. పంటపరామరికచేసెడు దివాణపు బంటు. రూ-నాయఁకవాళి: చూ, మహానూలుదారు.

నాయఁకవాళి. ద్వ. వి. — పై. —

నాయకుఁడు. వై. వి. 1. ప్రభువు. చూ, స్వామి. 1; 2. సన్నద్ధులు భటులకధిపతి: చూ, స్వామి. 1.

నాయఁడు. వై. వి. 1. శూద్రవిశేషము: చూ, శూద్రుఁడు; 2. =నాయకః. ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. బలిజెలోనగువాని పట్టపుఁబేరు.

నాయకగుణములు. అం. కావ్యలక్షణంబున. — మహాకులీనత, మహాభాగ్యము (పరిపాలన), ఔజ్జ్వల్యము, ఔదార్యము (దాతృత్వము), తేజస్విత (పరాక్రమ), ధార్మికత, వైదగ్ధ్యము (నేర్పు), పాండిత్యము (విద్యావివేకము) మొ. వీరికిఁదగిన నాయికలు సాధారణముగ ముగ్గురు: చూ, స్వీయ, అన్య, సామాన్య. (ఈ గుణములన్నియు పూర్తిగాగలవాఁడుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగలవాఁడధముఁడు.)

నాయకత్రయము. అం. దేవనాయకుఁడు, మనుష్యనాయకుఁడు, ఉభయనాయకుఁడు. (3.)

నాయకనర్మసచివులు. అం: చూ, నాయక సఖులు. [రత్నము: చూ, భూషణము. 2.

నాయకము. సం. వి. అ. పుం. పతకమునడిమి

నాయకసఖులు. అం. విటుఁడు, విదూషకుఁడు, పీఠమర్దుఁడు, చేటుఁడు. (4)

నాయకస్వరూపము. అం. కీర్తిప్రతాపసుభగత్వము, ఆర్తావనత్వము, సుగుణాఢ్యత్వము, భూభరణధురీణత్వము, కావ్యగీతప్రియత్వము. (5)

నాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=నాయఁడు. అధిపతి(చూ, నాయకులు): చూ, స్వామి.1; 2. శృంగార రసాలంబన పురుషుఁడు (చూ, నాయకులు); విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; నై. వి. (1).=నాయక. అధిపతి: చూ, స్వామి. 1. (పురుషోత్తమ కవీయము.)

నాయకులు. అం. 1. సర్వగుణ సాధారణులయిన నాయకులు నల్వురు.—ధీరోదాత్త, ధీరోద్ధత, ధీరశాంత, ధీరలలిత (4) (ధైర్యము గలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైన వాఁడు ధీరోదాత్తుఁడు, గర్వాసూయాదంభమాయా క్రోధాదులు గలవాఁడు ధీరోద్ధతుఁడు, ప్రసన్నాత్ముఁడు ధీరుఁడు శాంతుఁడునైనవాఁడుధీరశాంతుఁడు, నిశ్చింతుఁడు విద్యాసక్తుఁడు సుఖియైనవాఁడు ధీరలలితుఁడు); 2. శృంగార నాయకులు నల్వురు.— అనుకూలుఁడు, దక్షిణుఁడు, ధృష్టుఁడు, శఠుఁడు (4) (చూ, ఉపనాయకులు) [అనుకూలుఁడు.—ఒకే నాయిక యందాసక్తుఁడు; దక్షిణుఁడు —అనేక నాయికల యందు సమస్నేహవర్తి; ధృష్టుఁడు.—పర స్త్రీగమనాదులచేఁ దప్పుచేసియు నిర్భయుఁడు; శఠుఁడు.—నాయికామాత్రవిదిత విప్రియకారి (చూ, పతులు); 3. ఉపనాయకులు నల్వురు.—పీఠమర్దుఁడు, విటుఁడు, చేటుఁడు, విదూషకుఁడు.(చూ, నాయక సఖులు, ఉపనాయకులు.)

నాయన. దే. వి. (నా + అన్న): చూ, రూ- నాన్న. [మహి.

నాయనమ్మ. వా. వి. తండ్రితల్లి: చూ, పితా

నాయబారము. నై. వి.=న్యాయభారః. 1.సత్యమునువహించుట;2. రాజీకిఁబ్రయత్నించుట.

నాయబారి. నై. వి.=న్యాయభారి. సత్యదూత.

నాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాపణము: చూ, లాభము. 1; 2. నీతి: చూ, సత్యము. 1; నై. విణ. (1).=న్యాయః. న్యాయయుక్తము: చూ, సత్యము. 1.

నాయిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శృంగారరసావలంబనస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

నాయికలు. అం. వివిధశృంగార రమణీయలైన రమణీమణులు స్వీయ, పరకీయ, సామాన్యలను ముత్తెఱంగులయి యుండిరి. అందు స్వీయ పదమూఁడు, పరకీయ రెండు, సామాన్య యొకవిధములవుటచేఁ బ్రధాననాయికలు పదునాఱ్వురైరి. అవస్థాభేదంబుచే శృంగారనాయిక లష్టవిధములైరి. ౧ స్వాధీనపతిక (ప్రియునిం దనకు వశపఱచుకొన్నది): ౨ వాసవసజ్జిక (పతి వచ్చువేళకు శయ్యాదుల లంకరించునది); ౩ విరహోత్కంఠిత (నాయకుఁడు వేళకురాకున్నఁ దపించునది); ౪ విప్రలబ్ధ(సంకేతస్థలమునం బ్రియునిం గానకకలఁగునది); ౫ కలహాంతరిత(ముందు కోపముచేఁ బతినివిడనాడి పిదపఁ బశ్చాత్తాపపడునది); ౬ ఖండిత (ప్రియుఁడు పరస్త్రీనిఁగూడిన చిన్నెలఁజూచికోపించునది); ౭ ప్రోషితభర్తృక (పతి పరదేశమున నుంటచేఁ బరితపించునది); ౮ అభిసారిక (ప్రియునిఁగూర్చి సంకేతస్థలమునకేగునది) (వీరికి దూతి, దాసి, సఖి, చేటి, ధాత్రేయి, ప్రా

తివేశిని, లింగిని, శిల్పిని యనువారు సహాయలు) (ధాత్రేయి=దాదికూఁతురు. ప్రాశ్నిక వేశిని=పొరుగింటిది. లింగిని=సన్యాసిది. శిల్పిని=ముచ్చిది.)

నాయికాత్రయము. అం. స్వీయ, పరకీయ, సామాన్య (3).

నార. దే. వి. 1. నడితపప, చీల్చిన తాటిమట్ట లోనగునది: చూ, శల్కము. 2; 2. జనప నారపీఁచు: చూ, శల్కము. 2; 3. కూర మీఁదిపీఁచు, కడంబను: చూ, శల్కము. 2; 4. కొబ్బరి, ఈఁత, మొగలి, గోఁగులోనగువాని పీఁచు: చూ, శల్కము. 2; 5. చెట్టు మీఁదిపట్ట, వల్కలము. భార. అర. 2, ఆ. 326: చూ, వల్కలము. (చూ, బెరడు)

నారంగఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విటుఁడు; 2.=నరకఁడు. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

నారంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము; 2. కంచెఈడ*: చూ, శర్కరాంకము; బ. 3. అమడబిడ్డలు: చూ, యమళశిశువులు; 4. పిప్పలిరసము.

నారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నరకము.

నారచీరలు. దే. వి. బ. పొత్తిచీరలు.

నారట్టము. సం. వి. అ. పుం. బీటికనేల, వివీతము: చూ, భూమి. 1. [పక్షి.

నారణపక్కి. వై. వి.=నారాయణపక్షి: చూ,

నారదబ్బ. వై. వి.=నారదము. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, శర్కరాంకము.*

నారదము. సం. వి. అ. పుం. 1=: చూ, నారదబ్బ*; 2.=నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము. (నారంగతద్భవము నారదమని కొందఱు) [తులు.

నారదస్మృతి. అం: చూ, మూలస్మృతులు, స్మృ

నారదీయము. అం. 1: చూ, పురాణములు; 2: చూ, ఉపపురాణములు.

నారదీయరత్నాకరము. అం: చూ, భరతశాస్త్రగ్రంథములు. [ముని: చూ, ముని. 1.

నారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవ

నారపంటలు. అం. ప్రత్తి, గోఁగు, జనుము, కిత్తనార. మొ.

నారమడి. దే. వి. నారతోనేసినబట్ట, ముకుటము-ముక్కుటము: చూ, వస్త్రము.

నారము. సం. వి. అ. న. 1. నరులగుంపు; 2: చూ, రూ-నారాచము. 1; పుం. 3. అప్పుడుపుట్టినదూడ: చూ, ధేనువు; బ. 4. నీళ్ళు: చూ, సలిలము.

నారవేళ్లు. దే. వి. బ. ఏకబీజదళ వృక్షముల వేళ్లు (కొబ్బరి, తాటి, ఈఁత, వరి, చోడి, జొన్న లోనగువానివేళ్లు): చూ, వేరు. 1.

నారసము. వై. వి.=నారాచము: చూ, బాణము. 1.

నారసింహాయనము. అం. (నరసింహః=అన్యేన నరీయతే నక్షీయత ఇతి చతుర్విధ నాశరహిత ఇత్యర్థః): చూ, ఓమ్. [ములు.

నారసింహీయము. అం: చూ, ఉపపురాణ

నారాచము. సం. వి. అ. పుం. 1.=నారాసము-నారము, అచ్చేము ఇనుప బాణము, ప్రక్ష్వేడనము: చూ, బాణము. 1; 2. నీటియేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 3: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము. 1); పా. 4. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము తగణ, రగణ, వగణములుగలదై యెనిమిదవ ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారునఱకెడు కోఁతముట్టు. అగసాలెవాని ఇనుప త్రాసు. (అనికొందఱు): చూ, స్రానము.

నారాజి. దే. వి: చూ, రూ-నరాజి.
నారాజీ. దే. వి.—పై.— [నారణపక్కి.
నారాయణపక్షి. సం. వి. న్. పుం.=: చూ,
నారాయణబలి. పా. సన్యాసికిఁజేయు శ్రాద్ధము (పరిషత్తు).
నారాయణము. పా. తైత్తిరీయమను వేదభాగమునందొకపన్నము (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము)
నారాయణాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.
నారాయణాయస్వాహా. అం. (నారాయణః=నారస్య-జ్ఞానస్య-ముక్తేర్వా-అయనంప్రాప్తిః=(రేఫాత్ పరనకారస్యణత్వవిధానాత్ సర్వప్రాణిబుద్ధిగుహానివాసాత్ శుద్ధచైతన్యమిత్యర్థః): చూ, ఓమ్.
నారాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పార్వతి. 1; 2: చూ, లక్ష్మి; 3: చూ, శతమూలి*.
నారాయణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నారయాణుఁడు-నరాయణుఁడు- నరాయుఁడు) (౧ అవతారపురుషుఁడు, ౨ ఉదకమందు స్థానము, ౩ నరసమూహమున కునికిపట్టు, ౪ నరసమూహమునివాసము, ౫ శబ్దగమ్యుఁడు, ౬ సారూప్యముక్తికి స్థానము, ౭ తొంబదియాఱు తత్వములకు స్థానము, ౮ ఒక మన్వంతరమున నరుఁడనుఋషికిఁ గుమారుఁడు) 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 4. నలువ: చూ, బ్రహ్మ.1; 5: చూ, శివుఁడు; 6. అగ్ని: చూ, వహ్ని.1; 7: చూ, అశ్వమేధిని; 8. ఆవు: చూ, ధేనువు.
నారాశంసి. పా. నరులనుగుఱించి చెప్పెడువేదవాక్యముకలది. (పరిషత్తు)
నారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; వై. వి. (1)=నాడి: చూ, నరము; (2)=నాడి. నారికుఱుపు: చూ, వ్రణము; దే. వి. (3) వింటియల్లెత్రాడు: చూ, మౌర్వి.1.
నారింజె. వై. వి. 1.=నారంగ*: చూ, శర్కరాంకము; అం. 2. (దోహదశాస్త్రరీత్యా.-వాయువిళంగాలు, ఆవాలు, నువ్వులు, నీళ్లు పాలతోనూతి కుండేటిమాంసముతో మూలమందు లేపనముచేయ పెక్కుఫలముల నిచ్చును.): చూ, దోహదశాస్త్రము. (నారింజెపండుతొక్కలో విటమినులున్నవి. మన ఆహారములో యీవిటమినులు లేకపోయినచో మనకు తిమ్మిరివాతము వచ్చును.)
నారికడము. వై. వి.=: చూ, నారికేళము.*
నారికాయ. దే. వి. అల్లెత్రాటి తాఁకుడువలన చేతఁగలిగిన కిణము. (చూ, కిణము 1-2.)
నారికుఱుపు. ద్వ. వి. సెలపుండు: చూ, వ్రణము.
నారికెడము. వై. వి.=: చూ, నారికేళము*.
నారికేడము. వై. వి.=—పై.—
నారికేళము. సం. వి. అ. పుం.1.=నారికడము-నారికెడము-నారికేడము. (రూ-నారీకేళము-నారికేళి-నారీకేళి- నాళికేరము - నాడికేరము-నాళికేరము-నారికేరము) టెంకాయ*: చూ, స్కంధఫలము; అం. 2. (దోహదశాస్త్రరీత్యా.—మినుములు, పెసలు, దేవదారువిత్తులును చల్లనినీటిలో నానవేసి రుబ్బి మద్యములోకలిపి ఉప్పుతోఁగూడ చెట్టువ్రేళ్ళకు మొదట రాత్రివేళ లేపనముచేసినచో మధురములగు పెక్కుఫలముల నిచ్చును.): చూ, దోహదశాస్త్రము.
నారికేళతృణన్యాయము. పా. కొబ్బరిచెట్టెందులకెక్కితివన దూడగడ్డికై యెక్కితినను రీతి.
నారికేళపాకము. అం. 1. పాకములు 2 లో నొకటి. (మిగుల కఠినమై యభేద్యమైనది): చూ, పాకములు. (చూ, ద్రాక్షాపాకము); 2. పాకములు 4 లో నొకటి: చూ, పాకములు. (చూ, వృత్తులు.)

నారికేళాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.

నారికేళాంబున్యాయము. పా. కొబ్బరికాయ లోనికి నీరెట్లువచ్చినది తెలియదనినరీతి.

నారీ. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక మగణముగలదై మూఁడవ ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారీసుతము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది పదునొకండవ త్రిష్టుప్ఛందస్సునందలి శాలినీ వృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములున్ను ఇంద్రవజ్రచ్ఛాయను సరిపాదములున్ను నడచును: చూ, వృత్తము. 1.

నారు. దే. వి: చూ, రూ-నాఱు.

నారుచు. దే. ప్రే. నాడఁజేయు: నార్చు.

నార్చు. దే. ప్రే.—పై.—

నాఱు. దే. వి: రూ-నారు, ఆకు, కోఁగు. (సం. ప.)—అంకురాళి.

నాఱునాటు. దే. స. క్రి: చూ, మొలవేయు.

నాఱునాటుట. దే. వి: ఊడుపు-ఊడ్పు.

నాఱుపోయు. దే. స. క్రి: ఆకుపోయు.

నాలము. వా. వి: చూ, లాడము.

నాలవకోలమువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, శూద్రుఁడు.

నాలాయకు. వా. వి. లాయఖులేని.

నాలాయనము. పా. ద్రవిడవేదములోనిభాగము.

నాలి. దే. వి. 1. కుత్సితపుపని. స్వా. 3, ఆ. 51: చూ, వంచన; విణ. 2. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1; 3. మందము, ఆలస్యము: స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, విలంబము. 1; 4.తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1.

నాలిక. దే. వి: చూ, రసన. జై. 7, ఆ. 100.

నాలికచేఱు. ద్వ. వి. 1. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; 2: చూ, పశురోగము.

నాలికతీపు లోనవిషము. లో. ఉదా.—ఆజిత్తులమారి మృగముయొక్క తేనెమాటలకు మోసపోయితిని. నాలిక తీపు లోన విషమని గొఱుంగుదునా" (నీతిచంద్రిక-మిత్రలాభము). [నాలుకలు.

నాలికలు. దే. వి. బ. సర్పజిహ్వకలు. రూ-

నాలికి. హిం. వి. పల్లకి. రూ-నాలకి-నాల్కి. (లాలకి-లాలికి- లాల్కి-యని వాడుక.)

నాలిగాలి. వా. వి: చూ, చిఱుగాలి.

నాలిజంఘము. సం. వి. అ. పుం. కాకి: చూ, వాయసము.

నాలిబూతము. ద్వ. విణ. 1. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ.

నాలిముచ్చు. దే. విణ: చూ, నాలిబూతము. 1.

నాలీషు. వా. వి: చూ, నామర్దా.

నాలుక. దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాలుకమిగులుట. జా. (మాటమిగులుట) దూషించుట "నాలుక మిగులరానీయకుము" (చిన్నయసూరి నీతిచంద్రిక)

నాలుకలు. దే. వి. బ. 1: చూ, రూ-నాలికలు. భాగ. 4, స్కం. 729; 2. జ్వాలలు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 223.

నాలుగాకులెక్కువచదువుట. జా. విశేషాంశంబులు తెలిసియుండుట. "అంతకునాలుగాకు లెక్కువయే చదివితివి." (ధర్మజ)

నాలుగు. దే. స: రూ-నాలువు-నాల్గు, అడ్డ-ఉడ్డ-ఉడ్డా, చేవు- చా-చేవుకము- చాకము, తిగవంచే- తీవంచే, పుంజీ, మూఁడునొకటి-మూడునొకటి. (సం. ప.).—అబ్ధి, చతుర్థము, చతుష్కము, చతుష్టయము, చరమము. (చూ, మూఁడునొకటి)

నాలుగుఅంకములుగలవి. అం. అంతఃకరణములు, అగ్నులు, అనుబంధములు, అభినయములు, అలంకారములు, అవస్థలు, ఆశ్రమములు, ఉపవేదములు, ఉపాయములు, కరణులు,

కావ్యవృత్తులు (వృత్తులు), క్రితువులు, గీర్వాభేదములు, జ్ఞాతులు, తౌర్యికపరిమాణములు, తాళగ్రహములు, దిశలు, దుష్టులు, ద్వారములు, ధనవృద్ధులు, నాయకనర్మసచివులు, నృత్యములు, పతులు, పాకములు, పురుషజాతులు, పురుషార్థములు, ప్రయోగములు, ప్రాణాయామములు, మనుజవృత్తులు, ముక్తులు, ముఖరతులు, మేఘములు, యుగములు, యోగములు, రతులు, రథికులు, రాజవిద్యలు, మనుష్యవర్ణములు, వర్జితములు, వాదిత్రము, వేదములు, వేదోపాంగములు, వ్యూ(హ)హభేదములు, శుశ్రూషలు, సముద్రములు, సాధనములు, సృష్టిభేదములు, సేనాంగములు, స్త్రీజాతులు ఇత్యాది.

నాలుగుకంబాలాట. ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నాలువు. దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్క. దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాల్గు. దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్గుకన్నులవేల్పు. దే. వి. అగ్ని. అచ్చ. బాల, కాం. 54: చూ, వహ్ని. 1.

నావ. సం. వి. ఔ. స్త్రీ.=నౌక. 1. తరణి: చూ, హోడము; వై.వి.(1)=నావ.ఓడ:చూ, హోడము.

నావి. దే. వి. సస్యరోగము: ఆవ, చీడ, నట్టు.

నావికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సరంగు.

నావురు. వై. వి: చూ, రూ-నాఁగురు*.

నావ్యము. సం. విణ. ఓడచేతదాఁటఁ దగినది. (నద్యాదులు)

నాశకుఁడు. సం. విణ: చూ, తుట్టు. 3.

నాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేటు: చూ, రుత్త; 2. కనఁబడమి; 3. అనుభవములేమి; 4: చూ, మరణము; అం.5:చూ,ధనగతులు.

నాశిలు. సం. అ. క్రి. నవయు: రూ-నాశిల్లు.

నాశిల్లు. సం. అ. క్రి. —వై—

నాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు. 1; 2: చూ, లచ్చికమ్మి; 3. ఆవ *: చూ; సర్షపము.

నాసత్యులు. సం. వి. అ. పుం. ద్వి. అశ్వినీదేవతలు (అసత్యములేనివారు)

నాసాపుటావర్తి.అం: చూ, అశుభావర్తములు.

నాసాభరణము. సం. వి. అ. న. అడ్డబాస, ముక్కర: చూ, భూషణము. 2.

నాసామణి. సం. వి. ఇ. పుం. —వై—

నాసి. దే. వి. పిల్లి: చూ, మార్జాలము.

నాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు; 2. దీనికి ఉపమానములు.— తిలపుష్పము, సంపెంగపువ్వు, కోటేరు; అం. 3: చూ, చుంబనస్థానములు;4. పురుషలక్షణాంగములలోనొకటి(ముక్కు)(చిలుకముక్కువలెనున్న రాజగు. దీర్ఘమైన భోక్తయగు. హ్రస్వమైన ధర్మశీలుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; 5. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (ముక్కు) (సమముగనున్న పతిని సంపన్నునిఁజేయును. నువ్వుపువ్వువలెను సంపెంగపువ్వువలెనున్న సుఖవతియగు. కుడినుడియున్న ధనవృద్ధియుఁబుత్రవృద్ధియునగు. ఎడమనుడియున్న విధవయగు.మచ్చయున్న హానియగు.ఊర్ధ్వమైనను హ్రస్వమైనను దాసియగు. దీర్ఘమైనకోపియగు. లంబమైన నప్రశస్తురాలగు. మిక్కిలి పొడవు మిక్కిలి లావులేకున్న సుఖప్రదురాలగు. చేట్టియైయున్న విధవయగు. నాసాబిలముల రోమమున్న నప్రశస్త రాలగు. మీసములున్న విధవయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నాసికాంగుళీవ్యాయమ. పా. ఎవని ముక్కురంధ్రములలో వాని వేళ్లేవైనను పట్టునను రీతి.

నాసికాక్రియలు. ఆం. భావాధ్యాయ ప్రమే యములోనివి.—స్వాభావికి, నత, మంద, సోచ్ఛ్వాస, నికూణిత, వికృష్ట. (6).

నాసికాద్వారములు. ఆం: చూ, నాడులు.

నాసికావేదనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాస. 3. * [సమయము. 3.

నాసిల్లు. సై. అ. క్రి.=నాశ. నశించు: చూ,

నాసీరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సేనా ముఖము. 1: 2. దర్పము: చూ, హంకా రము.

నాస్త. హిం. వి. చేలిదిభోజనము, ఫలహారము.

నాస్తి. వా. సం. అవ్య. లేదు.

నాస్తికత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పరలోకము లేద నెడు బుద్ధి: చూ, మిథ్యాదృష్టి.

నాస్తికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరలోకము లేదనెడువాఁడు.

నాస్తిక్యము. సం. వి. అ. న: చూ, నాస్తికత.

నాళము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. రూ–నాళి. తామరలోనగువానికాడ: చూ, బిసము. 1; 2. క్రోవి: చూ, బాణము. 1; 3. చిమ్మనఁ గ్రోవి: చూ, శృంగము.3;4. అగసాలెవాని ఊఁదుఁగ్రోవి: ఊఁదుఁగ్రోవి, క్రోవి, గొట్టము; 5. సస్యాదినాళము: చూ, క్రోవి. 2; (ఆకారాంతస్త్రీలింగమునగును); దే. వి. (1). రూ–నాలము: చూ, లాడము.

నాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నాళము.1; 2. కూరయొక్క నార, కాడ, గొట్టము.

నాళికము: చూ, రూ–నాళీకము.

నాళికేరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ–నారి కేళము*.

నాళీకము. సం. వి. అ. న. రూ–నాళికము. 1. తామర: చూ, రూ–నలినము. 1; 2. తా మరతంపర: చూ, పద్మము. 1; పుం. 3.అమ్ము: చూ, బాణము.1; 4. బాణపుము లికి: చూ, బాణము. 1. [బ్రహ్మ. 1.

నాళీకాసనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వలువ: చూ,

ని

ని. సం. అవ్య. 1. నిశ్చయార్థకము: చూ, సత్యము.1; ఉప.2.(నికర్షణము=ఇచట"ని" అనునది మిక్కిలి అనునర్థముకలది: నిక షము=ఇచట నిరర్థకము; నికారము-ఇచట ధాత్వర్థమును పంచనయను నర్థమునకు మార్చి నది; నికాశము= ఇచట ధాత్వర్థమును తుల్య ముఅను నర్థముకలదిగా మార్చినది; నికృం తనము=ఇచట వ్యర్థము): అం. 3: చూ, స్వర ము. 2; (చూ, గ. 1.) దే. అప. (1) ద్వితీ యైకవచనమునందువచ్చెడుఒకప్రత్యయము. "రాముని, సోముని" మొ; ద్రి.(2.) చార్థ కము. ఆం, భా. తృ. 67: చూ, ను (14).

నింకిరి. దే. వి. రూ–నింపిరి. ముణికి: చూ, మలము. 1.

నింకిటి. దే. అవ్య. క్రి. వి॥: చూ,వేగము.3.

నింగి. దే. వి. ఆకాశము. స్వా. 4, ఆ. 93: చూ, వ్యోమము. 1. [వాయువు.

నింగిచూలి. దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ,

నింగిమిరి. దే. వి: సువర్చల*

నింగిపడు. ద్వ. అ. క్రి.(ఉ, హరి. 5, ఆ. 84): అస్తమిల్లు, కూఁకు, క్రుంకు, పడు. (సం. ప).—అస్తమించు. [శివుఁడు.

నింగిసిగ. ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు: చూ,

నించు. దే. ప్రే: రూ–నినుచు-నింపు, నెరపు- నెఱపు.

నింజిలి. వా. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

నింటు. దే. వి. జలపూరము.

నిండఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (రూ–నిండారు–

నిండు-నిండుకొను) పూర్ణమగు: చూ, మెండుకొను. 3.

నిండారు. దే. అ. క్రి.—పై.—

నిండు. దే. వి. 1. పూర్ణత: చూ, సంపూర్ణత; విశే. 2. నిండినది, పూర్ణము. భార. ఆది. 1, ఆ. 100: చూ, సంపూర్ణము; అ. క్రి. 3: చూ, నిండఁబడు; వా. 4: చూ, నిండుకొను. 2.

నిండుకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, నిండఁబడు; వా. 2. లేకపోవు. "ధాన్యమునిండుకొనెను."

నిండుజవ్వనము. వా. వి. నెఱజవ్వనము. ఆం, భా. ద్వి. 118: చూ, వయస్సు. 1.

నిండుమాట. వా. వి. ఆలాపము: చూ, సంభాషణము (చూ, శబ్దము. 2.)

నింద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దూఱు: చూ, సెగ్గింపు; 2. అపదూఱు: చూ, సెగ్గింపు.

నిందించు. సం. స. క్రి. దూఱు: చూ, సెగ్గించు.

నిందింపఁబడు. మి. అ. క్రి: చూ, పీటిఁబోవు.

నిందితుఁడు. సం. విశే. దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, వెలివాఁడు. 1. [హీనము. 2.

నింద్యము. సం. విశే. నిందింపఁదగినది: చూ,

నింద్యములు. పా. కవులు వాడుకొనఁగూడనివి. ఉదా.—వ్రాస్తాడు, కొంటావు, ఇచ్చేని, అందాము మొ. [చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

నింద్యుఁడు. సం. విశే. దూఱఁదగినవాఁడు:

నింపాది. దే. విశే. (నింపు + ఆది) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి. [నిండఁబడు.

నింపారు. దే. అ. క్రి. రూ-నినుపారు: చూ,

నింపిరి. దే. వి: చూ, నింకిరి.

నింపు. దే. వి. 1. రూ-నినుపు. కళా. 8, ఆ. 235: చూ, సమృద్ధి; ప్రే. 2: చూ, రూ-నించు. [స్నుఁడు.

నింపువాఁడు. దే. విశే. సమృద్ధుఁడు: చూ, సంప

నింబతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. వారిజము *: చూ, సూక్ష్మదారువు.

నింబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేము*.

నికటము. సం. వి. అ. న. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; విశే. 2. సమీపమైనది: చూ, సమీపము. 2; దే. వి. (1) నిర్బంధము: చూ, బలవంతము. [ము. 2.

నికటస్థము. సం. విశే. ఉపోద్ఘము: చూ, నికట

నికము. దే. వి, విశే: చూ, రూ-నిక్కము.

నికరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమూహము; 2: చూ, రాశి. 2; విశే. 3. శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; దే. విశే. (1) త్రోపుడు పోఁగామిగిలినది: చూ, సారాంశము; వా. (2) శ్రేష్ఠమైనది.

నికర్షణము. సం. వి. అ. న. పట్టణము చుట్టువానినబయలు: చూ, సన్నివేశము. [మాత. 1.

నికష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాక్షసులతల్లి: చూ,

నికషము. సం. వి. అ. పుం. రూ-కషము. 1. ఒరగల్లు, శాణము: చూ, సాన. 1; 2. గంధము తీసెడుతాయి: చూ, సాన. 3; 3. కత్తులు లోనగునవి నూరెడుతాయి: చూ, సాన. 2; అవ్య. 4. సమీపార్థమందు వర్తించును, హిరుక్కు: చూ, సమీపము. 1.

నికషాత్మజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు.

నికామము. సం. క్రి. విశే. అ. న: చూ, స్వేచ్ఛ.

నికాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. (రూ-నీకాయము-నికాయ్యము-నీకాయ్యము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. తెగ: చూ, సమూహము; 3.=నిగా: చూ, లక్ష్యము. 1; 4. పోగు. చూ, రాశి. 1; 5. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు. [యము. 1.

నికాయ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నికా

నికారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నికారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వంచన; 2: చూ, ఉత్కారము 1; 3: చూ, ఉత్కా

రము. 2; 4. దంతినిష్పీడనమువలనఁగలిగిన మణ్యాదివికారములలో నగునది: చూ, విపరీకారము. 3; వా. 5 తిరస్కారము: చూ, వహేలనము.

నికాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; విణ. 2. రూ-నీకాశము. తుల్యము: చూ, సమానము. 2.

నికుంచకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సోల.

నికుంచకార్థము. సం. వి. అ. న: అర్ధ, అరసోల.

నికుంచితము, అం. 1: చూ, శిరఃక్రియలు; 2:చూ, భ్రూక్రియలు; 3: చూ, కిరణములు.

నికుంజము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-కుంజము. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1.

నికుంజికామ్ల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కుంజిక, కుంజవల్లరి *. [విశల్య. 4.

నికుంభము. సం. వి. అ. పుం. దంతి *: చూ,

నికుంభుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుంభకర్ణుని కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

నికుట్టనము. అం: చూ, కరణములు. [హము.

నికురుంబము. సం. వి. అ. న: చూ, సమూ

నికూణిత. అం: చూ, నాసికా క్రియలు.

నికృంతనము. సం. వి. అ. న: చూ, హతి.

నికృతము. సం. విణ. 1. దూఱఁబడినది: చూ, హీనము. 2; 2. వంచింపఁబడినది: చూ, వ్యపసితము. 3; 3. తోఁపుడు చేయఁబడినది.

నికృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బెదరుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, వంచన; 3. తోఁపుడు: చూ, నిషేధము; వా. 4. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1.

నికృతుఁడు. సం. విణ: చూ, వంచకుఁడు.

నికృత్తము. సం. విణ. నఱకఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

నికృష్టము. సం. విణ. అధమము: చూ, హీనము. 1.

నికృష్టుఁడు. సం. విణ. అధముఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (చూ, హీనుఁడు.)

నికేతనము. సం. వి. అ. న. (రూ-నికేతము-నీకేతము-కేతము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

నికోచకము. సం. వి. అ. పుం. ఊడుగ*: చూ, మహాయమళపత్రిక.

నిక్కచ్చి. దే. వి. 1. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3. సంకటము: చూ, శోకము.

నిక్కము. దే. వి. (రూ-నికము-నిక్కువము.) 1. నిశ్చయము. లక్ష్మి. 4, ఆ. 157: చూ, సత్యము. 1; 2. యథార్థము. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 187: చూ, సత్యము. 1; 3. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; విణ. 4. సత్యమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5. పొసఁగినయర్థముగలది: చూ, అన్వర్థము.

నిక్కల. దే. వి. కన్నదియనుభవమునకు తెచ్చెడుకల. భార. ఆర. 6, ఆ. 401: చూ, స్వప్నము. 1.

నిక్కువుఁడు. వై. వి. 1. డంభములేనివాఁడు; 2.=నిక్కుపటివి: చూ, సత్యవంతుఁడు.

నిక్కవొడుచు. దే. అ. క్రి. (నిక్కు + అనపొడుచు) నిక్కన నిలుచు.

నిక్కాఁక. దే. వి. (నిండు + కాఁక) మిక్కిలి కాఁక: చూ, వేఁడిమి.

నిక్కించు. వా. స. క్రి. నిక్కునటులఁజేయు.

నిక్కు. దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము. 1; 2. బులుపు: చూ, విలాసము. 2; 3. పడుచుతనపు టెక్కు: చూ, టెక్కు; 4. ఉన్నతి: చూ, పొడవు. 2; అ. క్రి. 5: చూ, వర్ధిల్లు. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 78; 6. అతిశయించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 57: చూ మున్మురించు; 7. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 8. తనరారు, ఉన్నతమగు: చూ

పొడుగు.6; వా.9.ఉద్ధితమగు: చూ, లేచే.1.
నిక్కుఁబోతు. దే. విశ: చూ, పొగరుఁబోతు.
నిక్కుడు. దే. వి: చూ, నిక్కు. 4.
నిక్కువము. దే. వి: చూ, రూ-నిక్కము.
నిక్కుపీసులజెక్కి. దే. వి. ఉచ్చైశ్శ్రవము: చూ, హయము.(ఇట్లునిక్కువీన్వావురము)
నిక్కుపీసులజెక్కిజెక్కురౌతు. ద్వ.వి. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
నిక్వణము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నిక్వాణము-క్వాణము- క్వణము- క్వణనము) వీణలోనగువాని మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
నిక్వాణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
నిక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెప్పి చూపి యుంచిన యిల్లడ: చూ, వాడిక; 2. నిధి: చూ, లబ్ధి. 2; అం. 3: చూ, వ్యవహారపదములు; వా. 4. చేమిరి: చూ, తోడు. 4.
నిక్షేపించే. సం. స.క్రి. పాఁతు:చూ,పూడుచే.
నిఖాతము. సం. విశ. త్రవ్వఁబడినది.
నిఖిలము. సం. విశ. ఎల్ల: చూ, సర్వము.
నిగడము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-నిగళము. 1. ఏనుఁగుకాలి సంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 2. సంకెల: చూ, శృంఖలము. 3.
నిగణము. సం. వి. అ. పుం. హోమధూమము: చూ, పొగ.
నిగదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగాదము. స్పష్టముగాఁ బలుకుట: చూ, ప్రస్తావము.2.
నిగదించే. సం. స. క్రి. స్పష్టముగా చెప్పు. భాగ. 2, స్కం. 37: చూ, వచించే.
నిగనిగ. దే. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుటయందగు ననుకరణము. వసు. 6, ఆ. 85:చూ, హొూహొూ.
నిగమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేదము; 2. అంగళ్లవాడ:చూ, మార్గము. 1; 3.దారి: చూ, మార్గము. 1; 4. పట్టణము: చూ, సీమ. 1. [వర్తకుఁడు.
నిగముఁడు. సం. వి. అ. పుం. బేహారి: చూ,
నిగరణము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-గరణము-నిగారము: చూ, మ్రింగుట; పుం. 2. కంఠము: చూ, మెడ.
నిగరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నిగరణము. 1; నై. విశ. రూ-నిగారము. (1)=నికరః. శ్రేష్ఠము. ఉ, రా. 7, అ. 197: చూ, శ్రేష్ఠము; (2)=నికరః. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; (3) బలము: చూ, శక్తి. 1.
ని—గ—హీనతానములు. అం. ధైవతము, కామదము, గర్భదము, అష్టాకపాలకము, స్విష్టకృత్తు, వషట్కారము, మోక్షదము (7): (చూ, సర్వతానములు.)
నిగళము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిగడము. 1—2; అం. 3. గ్రహములు ద్విస్వభావరాసులలో చివరమూఁడు పాదములయందున్న నిగళముపట్టును (చూ, పాశము, భుజంగము.)
నిగా(నిగహ్). వా. వి. 1.దృష్టి:చూ,వీక్షణము; 2. జాగరూకత; నై. వి. 3.=నికాయ:చూ, లక్ష్యము. 1.
నిగాదము. సం. వి. అ. పుం:చూ,రూ-నిగదము.
నిగారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నిగరణము. 1; నై. విశ. (1)=నికరః: చూ, రూ-నిగరము (1), (2), (3). (శ్రేష్ఠము నకు.—అచ్చ. అ, కాం. 83.)
నిగాళము. సం. వి. అ. పుం, న. గుఱ్ఱముమెడ సమీపపుచోటు: చూ, హయము.
నిగిడారు. దే. అ. క్రి. (నిగిడి + ఆరు): చూ, వ్యాపించే.
నిగిరిక. దే. వి. ఇగిరిక: చూ, హవిస్సు.
నిగుడు. దే. అ. క్రి. రూ-నిఘడు. 1: చూ,

వ్యాపించు. భార. అర. 5, ఆ. 3; ఉ, హరి. 3, ఆ. 141; 2: చూ, విజృంభించు. భార. శల్య. 1, ఆ. 123; 3. నిక్క. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 146: చూ, వీఁగు. 5; 4. చేఁగు. భార. విరా. 3, ఆ. 79: చూ, పొడసగు; 5: చూ, సంభ్రమించు; 6. కన్నువేయు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 375: చూ, దృష్టించు; 7. చెక్కఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 61: చూ, సరిపడు. 2; 8. చిప్పిల్లు: చూ, బుగులుగొను. [డు్చ-నివుడుచు-నివుడు్చ.

నిగుడుచు. దే. ప్రే. నిగుడఁజేయు: రూ-నిగు

నిగుడుడెంచు. దే. అ. క్రి. నిక్కు: చూ, వీఁగు.5.

నిగుడ్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచు.

నిగుఱు. దే. వి. (రూ-నివుఱు-నీఱు)కట్టెనిప్పు విూఁది భస్మము. ఉ, రా. 5, ఆ. 58: చూ, భస్మము. [రహస్యము.

నిగూఢము. సం. విణ. మఱుఁగుపుచ్చినది: చూ,

నిగూహనము. సం. వి. అ. న. మఱుఁగుపుచ్చుట: చూ, బందు (చూ, దాఁచుట.)

నిగ్గడి. దే. విణ. కఠినము: చూ, బెడిదము.

నిగ్గు. దే. వి. 1. ఉత్కృష్టకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. వర్ణలేశము: చూ, వర్ణము. 6; 3. కిరణము. అం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 4. పస: చూ, సారాంశము; విణ. 5: చూ, నికరము. (1); అ. క్రి. 6. రూ-నెగ్గు. నిర్వహిల్లు: చూ, రవణించు

నిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. త్రోపాట; 2. బెదరుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. చెఱ: చూ, బంధనాలయము; 4. మేర: చూ, సన్మానము; 5. రూ-నిగ్రాహము. అడ్డగింపు: చూ, వారణము. 1; అం.6: చూ, హస్తక్రియలు.

నిగ్రహించు. సం. స. క్రి. 1. త్రోపాడు; వా. 2. గెలుపొందు. "వానివ్యాజ్యము నిగ్రహించినది." [హము: చూ, వారణము. 1.

నిగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగ్ర

నిఘంటుప్రాశస్త్యము. అం: చూ, సుగుణములు.

నిఘంటువు. సం. వి. ఉ. పుం. పదపదార్థములను పర్యాయపదాదులను తెలియఁజేసెడు ప్రమాణగ్రంథము.

నిఘంటువులు. అం. నిఘంటువులు నాలుగు విధములు.— ౧. పర్యాయపదములఁ దెలుపు శ్లోక (పద్య) రూప నిఘంటువులు, ౨. శ్లోక (పద్య)రూప నానార్థనిఘంటువులు, 3. అకారాది ప్రతిపదార్థనిఘంటువులు, ౪. అకారాది ప్రతిపదార్థ పర్యాయ పద నిఘంటువులు (ఇందు సంస్కృత నిఘంటువులును, తెలుగు నిఘంటువులును, ఉభయభాషలం దెలుపు నిఘంటువులును గూడకలవు.)

నిఘట్టనము. సం. వి. అ. న.=నెగ్గడము: చూ, పీడనము.

నిఘము. సం. వి. అ. పుం. చదరపువస్తువు.

నిఘసము. సం. వి. అ. పుం. కుడుపు: చూ, సాపాటు. [వ్యానకరణబంధములు)

నిఘాతకము. అం: చూ, అదూషితములు. (చూ,

నిఘాతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. డాకలి: చూ, పట్టెడ. [పరాధీనుఁడు.

నిఘ్నుఁడు. సరి. విణ. లోఁకువైనవాఁడు: చూ,

నిచయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సమూహము.

నిచికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-నైచికి. మంచి రూపముగలిగి చాల పాలిచ్చెడియావు: చూ, ధేనువు. [సారితము. 1.

నిచితము. సం. విణ. పఱపఁబడినది: చూ, ప్ర

నిచుల (శ) ము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱ్ఱగన్నేరు *: చూ, హయమారకము; 2. రూ-(నిచోళము-చోళము.) కప్పెడు దుప్పటి, పక్కదుప్పటి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; 3. నీరుప్రబ్బలి.*: చూ, ప్రబ్బలి.

నిచోళము. సం. వి. అ. పుం. 1: కోళము-కోషము, ఖడ్గకోశము, ఖడ్గపిధానకము-ఖడ్గపిధానము. (తె. ప).—2ఱ, గనెబు-గలీబు, గవిసెన-గవుసెన-గౌసెన: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, నిమ్న (ళ) ము. 2.

నిచ్చెన. వై. వి.=నిశ్రేణిః. తాప. (సం. ప).-అధిరోహిణి, ఆరోహణము, నిశ్రేణి.

నిచ్చెనపంజో. ద్వ. వి. దివిటీలకమ్ములమర్చిన నిచ్చెనవంటి సాధనము, కరదీపము: చూ, స్నేహాళము.

నిచ్చెనదివ్వెపంజో. ద్వ. వి.—పై.—

నిచ్చే. వై. అవ్య. రూ-నిచ్చేలు. 1.=నిత్య. సదార్థకము. వసు. 2, ఆ. 126: చూ, సతతము. 2; 2. ప్రతిదినము. పంచ. నా. 1, ఆ. 153: చూ, వాసరము; 3. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; వా. 4. తారీఖు. ఆం, భా. ప్ర. 90: చూ, రోజు.

నిచ్చేమల్లె. వై. వి.=నిత్యమల్లికా. ఎల్లప్పుడును బూచెడుమల్లిక. ఆం, భా. ద్వి. 51: చూ, రూ-నిత్తెమల్లె.

నిచ్చేయము. వై. వి.=నిశ్చయః. రూ-నిచ్చేలము-నిచ్చేలు: చూ, సత్యము. 1.

నిచ్చేలము. వై. వి. 1.=—పై.—; 2.=నిర్మలము. ఆం, భా. తృ. 15: చూ, సొచ్చెము. 2; విణ. 3.=నిశ్చలమ్. కళా. 3, ఆ. 198: చూ, స్థావరము; 4. నిర్దోషము. శశాం. 2, ఆ. 18: చూ, సమీచీనము. 2; 5. నిరంతరము. రాఘ. 2, ఆ. 5: చూ, సతతము .2.

నిచ్చేలు. వై. వి, అవ్య.=నిత్య: చూ, రూ-నిచ్చే. (సదార్థకము.—పాండు. 2, ఆ. 53)

నిజము. సం. వి. అ. న.=నిజేము. 1. కలతెఱఁగు: చూ, సత్యము. 1; 2. సత్యవచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, స్వభావము. 2; విణ. 4. నిజమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5 యథార్థము: చూ, సత్యము. 1; 6. తనది: చూ, స్వకీయము; 7. శాశ్వతమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నిజమోహము. ఆం: చూ, మోహచతుష్టయము.

నిజాయతీ. వా. విణ. న్యాయమైన.

నిజమరి. ద్వ. విణ: చూ, సత్యవంతుఁడు. 2.

నిజేము. వై. వి. విణ=: చూ, నిజము (కలతెఱఁగునకు.-కళా. 1, ఆ. 168; నిజమైనది అనుటకు.-లక్ష్మీ. 4, ఆ. 154; భార. కర్ణ. 3, ఆ. 60.) [మంత్రి. 1.

నిజోగి. వై. వి.=నియోగి. రూ-నియ్యోగి: చూ,

నిటలము. సం. వి. అ. పుం, న.=నుదురు-నొసలు. (రూ-నిటాలము- నిటీలము- నిటిలము-నీటిలము): చూ, లలాటము.

నిటలాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

నిటాకు వా. విణ. నిలువున. [నిటలము.

నిటాలము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-

నిటిలము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై—

నిటీలము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై—

నిట్ట. దే. వి. 1. ప్రవాహము. భార. విరా. 2, ఆ. 66: చూ, వెల్లువ; 2. చోటు. భార. విరా. 1, ఆ. 45: చూ, స్థానము. 1; 3. కంబము: చూ, స్తంభము. 1; 4. ఎత్తు. పాండు. 3, ఆ. 133: చూ, నిక్కు. 4; 5. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6.(రూ-నిట్ర- నిటువు): చూ, లంకణము; విణ. 7. నిక్కినది. భాగ. 6, స్కం. 469: ఉన్నమితము, నద్ధము; 8. సరియైనది. స్వా. 4, ఆ. 73: చూ, సుషమ. 1.

నిట్టకనిలుచు. దే. అ. క్రి సరిగానిలుచు: రూ-నిట్టనిలుచు, నిట్టనిలుచుండు. [నిల్వు.

నిట్టకనిలువు. దే. వి. సరినిలువు: రూ-నిట్టక

నిట్టకనిల్వు. దే. వి.—పై.—

నిట్టగ్రమ్ము. దే. అ. క్రి. 1. నిట్టవొడుచు.

లక్ష్మి. 2, ఆ. 50: చూ, విజృంభించే; 2: చూ, పులకరించే.
నిట్టనిలుచే. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిట్రకని లుచే. పాండు. 2, ఆ. 55.
నిట్టనిలుచేండు. దే. అ. క్రి.—పై.—
నిట్టపంట. దే. వి. నిష్కారణము. [గుంజే.
నిట్టరాడు. దే. వి. రూ-నిటారిడు: చూ, తల
నిట్టలము. దే. విణ. రూ-ఇట్టలము. భాగ. 6, స్కం. 319: చూ, పొచ్చే. 1. [1, 2.
నిట్టవొడుచే. దే. అ. క్రి: చూ, నిట్టగ్రిమ్మ.
నిట్టు. దే. వి. 1. రూ-నిటురి. పస్తు. రా, వి. 2, ఆ. 69: చూ, లంకణము; 2: చూ, పిపాస; 3: చూ, వఱపు; విణ. 4: చూ, రాతిరి; విణ. 5. రూ-నిటురి: చూ, శుష్కము. 2.
నిట్టుపాసము. ద్వ. వి. రూ-నిటురిపాసము, శుష్కోపవాసము: చూ, లంకణము.
నిట్టూరుచే. ద్వ. అ. క్రి. (నిడుద+ఊరుచే) రూ-నిట్టూర్చు: చూ, వగర్చు.
నిట్టూర్చు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—
నిట్టూరుపు. ద్వ. వి. (నిడుద+ఊరుపు) రూ-నిట్టూర్పు. దీర్ఘనిశ్వాసము: చూ, వాయువు.
నిట్టూర్పు. ద్వ. వి.—పై.—
నిటరి. దే. వి. రూ-నిటరిము. 1. ఇల్లి: చూ, లంకణము; 2. నిలువు.
నిటరిము. దే. వి. —పై—
నిటారిడు. దే. వి: చూ, నిట్టరాడు.
నిటారిలు. దే. వి. (నిట్ట+ఱాయి) పొడవు ఱాయి: చూ, రాయి.
నిటిరించే. దే. స. క్రి. నిలువుగానుంచే.
నిటెరిల్లు. దే. అ. క్రి. ఉపవాసముండు.
నిటురి. దే. వి, విణ: చూ, నిట్టు. 1-5. [ము.
నిటురిపాసము. ద్వ వి: చూ, రూ-నిట్టుపాస
నిడికుడక. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.
నిడివి. దే. వి.(రూ-నిడుద-నిడుపు.) 1. దైర్ఘ్యము: చూ, పొడవు. 2; విణ. 2. దీర్ఘము. లక్ష్మి. 3, ఆ. 76: చూ, మూల. 2.
నిడివేరిలు. దే. వి. నడిమివేరిలు: చూ, వేలు. 2.
నిడు. దే. విణ. వృత్తియందునిడుద శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "నిడుమోము, నిడువాలు" మొ.
నిడుచేట్ట. దే. వి: చూ, కుసుమము.
నిడుచేను. దే. అ. క్రి. (నిడుద + చేను) చోఁగు. భాగ. ఆది. 7, ఆ. 175: చూ, పొడవగు.
నిడుద. దే. విణ: చూ, నిడివి. 2.
నిడుఁదలు. పా. దీర్ఘాచ్చులు.
నిడుదవెన్ను. దే. వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. సుం, కాం. 57.
నిడుపఁడు. దే. వి. —పై.—
నిడుపకమ్ములు. ద్వ. వి. కఱపకు నిరుపరిక్కలనుండు నిలువులు. [వు. 1.
నిడుపఁడుపాన్పుఁ ఱేఁడు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణు
నిడుపు. దే. వి. 1: చూ, చోఁపు. 1. ఆం, భా. ద్వి. 152; 2. దీర్ఘము:చూ, పొడవు.2; విణ. 3: చూ, నిడివి. 2.
నిడుపుకాసె. దే. వి: చూ, అంగదట్టము.
నిడుముస్తె. ద్వ. వి. (నిడుద + ముస్తె) తుంగ*: చూ, తృణము. 1.
నిడువెండురిక. దే. వి. (నిడుద + వెండురిక) 1. గగురు: చూ, రోమాంచము; వా. 2.పొడవుగనుండెడు వెండురిక.
నిడువెండురికనెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, పులకరించే. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 181.
నిడుసు. వా. వి. బారిముదరి. ఆం. భా. ద్వి. 274: చూ, లోహము. 1.
నిడ్డ. వా. వి. దెబ్బ: చూ, హతి.
నితంబము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిఱ్ఱ; (స్త్రీల మొలకు వెనుక నున్న ప్రదేశము. సురతసమ్మర్దము చేత మిక్కిలిగా సిఁబొందునది); 2. మొల: చూ, శ్రోణిఫలకము; 3. కొండ

నడుము: చూ, పర్వతము; 4. మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1; 5. దరి: చూ, రోధస్సు; అం. 6: చూ, నృత్తహస్తములు; 7: చూ, కరణములు.

నితంబిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొప్పపిఱుఁదులు గలయాఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [చూ, హెచ్చు. 1.

నితాంతము. సం. క్రి. విశే. అ. న. 1. మెల్లి:

నిత్తెమల్లె. వై. వి.=నిత్యమల్లికా *: నిచ్చెమల్లె. (సం. ప).—నిత్యమల్లి-నిత్యమల్లిక.

నిత్యకళ్యాణము పచ్చతోరణము. జా. ఎడ తెగని శుభములు. "నిత్యకళ్యాణముఁబచ్చతోరణమై జనులందఱు నుల్లసిల్లఁగన్." (విజ. 1, ఆ. 84). [మల్లె.*.

నిత్యమల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, నిచ్చె

నిత్యమల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=—పై.—

నిత్యము. సం. క్రి. విశే. అ. న.=నిచ్చలు. 1. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; విశే. 2. ఎడతెగనిది: చూ, సాంద్రము. 2; 3. స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము. [చతుష్టయము.

నిత్యానిత్యవస్తువివేకము. అం: చూ, సాధన

నిత్యైకవచనాంతములు. పా. సస్యలోహవాచక శబ్దములును, కొన్ని సంబారధాన్య వాచక శబ్దములును, గుణరసవాచకములు సమానార్థకములైన దేశ్యవిశేషణ శబ్దంబులును, శేల్వాదులును నిత్యైక వచనాంతములు.

నిదర్శనము. సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; పుం. అం. 2. నిదర్శనాలంకారము. (వాక్యార్థములకు సామ్యారోపణము.) "దాతకు సౌఖ్యత యెడియొయదెపూర్ణేందునకు నిష్కళంకత.": చూ, అలంకారము. 3.

నిదాఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. వెట్టకాలు: చూ, మాసద్వయము; 2. వెచ్చన: చూ, వేఁడిమి; 3. చెమట: చూ, స్వేదము.

నిదానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ఆదికారణము; 2. పెయ్యాపలుపు: చూ, సూత్రము. 1; 3. రోగనిర్ణయము: చూ, ఆదానము. 3; వై. వి. (1)=నిర్ధారణ. ఆత్రపడక విచారించుట: (సం. ప).—నిర్ధారణ.

నిదానించు. వై. అ. క్రి: చూ, తాళు. 3.

నిదిగ్ధము. సం. విశే. (క్రొలఁత హెచ్చిన ధాన్యాదులు) పెంపఁబడినది: చూ, వర్ధితము. 1.

నిదిగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁపుడు. *

నిదిధ్యాసనము. సం. వి. అ. న. మఱిమఱితలఁచుట. [స్వప్నము. 2.

నిదుర. వై. వి.=నిద్రా. రూ-నిద్దుర: చూ,

నిదురపోతు. ద్వ. విశే. రూ-నిద్దురపోతు: చూ, స్వప్నకుఁడు. [చూ, నిద్రించు.

నిదురవోవు. ద్వ. అ. క్రి: రూ-నిద్దురవోవు:

నిదురించు. వై. అ. క్రి.—పై.—

నిదేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. పనుపు: చూ, సెలవు; 2. రూ-నిర్దేశము, చెప్పుట: చూ, శంసనము; 3. దాపు: చూ, సమీపము. 1.

నిదేష్ట. సం. విశే. (ఋ. ఈ. ఋ) ఆజ్ఞాపించువాఁడు.

నిద్దము. వై. విశే.=స్నిగ్ధ. 1. రూ-నిద్దా. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2; 2. స్నేహము కలది: చూ, స్నిగ్ధము. 1; 3. దట్టమైనది: చూ, సాంద్రము. 2; 4. చిక్కనైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 3.

నిద్దా. వై. విశే=స్నిగ్ధమ్: చూ, రూ-నిద్దము. 1.

నిద్దుర. వై. వి.=నిద్రా: చూ, రూ-నిదుర. రాఘ. 4, ఆ. 165.

నిద్దురపోతు. ద్వ. విశే: చూ, రూ-నిదురపోతు.

నిద్దురలేనట్టి పెద్దలు. ద్వ. వి. బ. దేవతలు. వేం, అం. 20: చూ, వేలుపు. [వోవు.

నిద్దురవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, దురూర-ని

నిద్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=నిదుర: చూ, స్వప్నము. 2; అం. 2. సంచారిభావములు 33 లో నొకటి. (అమ్మన్నుకన్నియ స్వప్నంబునసైన ఁబ్రియానలోకనంబు లభించెనేమోయని నిద్రిఁగోరి నేత్రికంజంబుల మూయుచుండెను): చూ, సంచారిభావములు; 3: చూ, శిక్షాకాలములు.

నిద్రిపోవు. మి. అ. క్రి: చూ,రూ-నిదురవోవు.

నిద్రాళుఁడు. సం. విశ: చూ, నిదురపోతు.

నిద్రాసమయము. అం. గ్రహసమయములు 27 లో నొకటి (భోగవిహీనము): చూ, గ్రహసమయములు.

నిద్రాసువు. సం. విశ. ఉ: చూ, నిదురపోతు.

నిద్రించు. సం. అ. క్రి: నిద్రిలు-నిద్రిల్లు. (తె. ప).—కునికిపడు, కునుకు, కూరుకు, తూఁగు, నిదురించు, నిదురవోవు-నిద్దురవోవు, నిద్రిపోవు.

నిద్రిలు. సం. అ. క్రి.—పై.—

నిద్రిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై.—

నిధనము. సం. వి. అ. న. 1. కొలము: చూ, వంగడము; పుం, న. 2. చావు: చూ, మరణము; 3. చేటు: చూ, రుత్త.

నిధానము. సం. వి. అ. న. 1. ఉంచుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2. పాఁతఱ: చూ, లిబ్బి. 2.

నిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, లిబ్బి.2; అం 2: చూ, సంతానములు. [చూ, శ్రీదుఁడు.

నిధినాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు:

నిధులు. అం. మహాపద్మము, పద్మము,మకరము, శంఖము, కచ్ఛపము, ముకుందము, కుందము, నీలము, వరము. (9)

నిధువనము. సం. వి. అ. న. 1. కలయిక: చూ, సంయోగము; 2. వడఁకు: చూ, వేపథువు.

నిధ్యానము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

ని. దే. ద్రి. చార్మకము: చూ, రూ-ను. అం, భా. తృ. 67. [ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నినదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నినాదము.

నినాదము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిచుచు. దే. పేర్: చూ, రూ-నించు. స్వా. 1, అ. 78.

నినుపారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నింపారు.

నినుపు. దే. వి: చూ, రూ-నింపు.

నిన్న. దే. వి. (నిరు + నాఁడు) గతదినము. (సం. ప.)— అధరేద్యువు.

నిపతము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిపాతము. 1. పేదువుట: చూ, పతనము; వా. 2: చూ, హెచ్చరిక. [పడఁద్రోయు.

నిపతించు. సం. స. క్రి. రూ-నిపాతించు:చూ,

నిపము. సం. వి. అ. పుం. కలశము: చూ, భాండము. 3. [తము. 1—2.

నిపాతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిప

నిపాతనము సం. వి. అ. న: చూ, నియాతనము.

నిపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. పడుట: చూ, పతనము; 2. వ్యాకరణమునందు సాధారణ విధికి సంబంధింపక విధింపఁబడినశబ్దము; 3: చూ, అవ్యయము. 4.

నిపాతించు. సం. స. క్రి: చూ,రూ-నిపతించు.

నిపానము. సం. వి. అ. న. నీళ్లగాఁడి: చూ, లట్టు. 1.

నిపీడితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నిపుణుఁడు. సం. విశ: చూ, సమర్థుఁడు.

నిప్పచ్చే. ద్వ. వి.(నిరు + పచ్చే)రూ-నిప్పచ్చేరము.1:చూ,బీదతనము;2.నాశము:చూ,రుత్త.

నిప్పచ్చేరము. సై. వి. 1: చూ, రూ-నిప్పచ్చే. 1; 2: చూ,రూ-నిప్పచ్చే.2; విశ. 3. ఉత్తది: చూ, శూన్యము. 1.

నిప్పటి. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

నిప్పట్టు. దే. వి: చూ, నిప్పటి.
నిప్పస్తు. దే. వి.(నిఱు+వస్తు.): చూ, లంకణము.
నిప్పు. దే. వి. రూ-నిప్పుక. 1. అగిని: చూ, వహ్ని. 1; 2. నిప్పుకణము. భార. భీష్మ. 4, ఆ. 349: చూ, వహ్ని. 1.
నిప్పుఁదిండి. దే. వి. 1: చూ, వెన్నెలపులుఁగు; వా. 2: నిప్పుకోడి.
నిప్పుక. దే. వి: చూ, రూ-నిప్పు.
నిప్పుకలు. దే. వి. బ. రూ-నిప్పులు. స్ఫులింగములు: చూ, వహ్ని. చూ ,2.
నిప్పుకోడి. వా. వి: నిప్పుఁదిండి. 2. [దిండి. 1.
నిప్పులను మ్రింగుపులుఁగు. దే. వి: చూ, నిప్పుఁ
నిప్పులగుంపు. వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.
నిప్పులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-నిప్పుకలు.
నిప్పువన్నె గుత్తులకానుఁగు. ద్వ. వి: చూ, శాదఘ్నము. 1,*.
నిబంధనము. సం. వి. అ. న. 1. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. తంతులుగట్టెడి బిరడ: చూ, బిరడ; 4. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 5. కట్టుపాటు: చూ, సమ్మె; విణ. 6. కూర్పఁబడినది: చూ, సంయోజితము.
నిబంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మలమూత్రబంధము; 2: చూ, నిబంధనము. 2; 3. వర్షాశనము మొదలైనది.
నిబంధించే. సం. స. క్రి. 1: చూ, బంధించే; 2: చూ, వాశించే. [చూ, సత్యము. 1.
నిబద్ది. వై. విణ.=నిబద్ధ.(రూ-నిబ్బది-నిబ్బద్ది):
నిబద్దించే. వై. స. క్రి. నిజేపజుచే: రూ-నిబద్దిలించే.
నిబద్దిలించే. వై. స. క్రి.—పై.—
నిబద్ధమగు. మి. అ. క్రి: చూ, సంధించే.
నిబద్ధము. సం. విణ. 1. బంధింపఁబడినది: చూ, సితము. 4; 2. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1. [వధము.
నిబర్హణము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ,
నిబర్హితము. సం. విణ. చంపఁబడినది: చూ, పోక్షితము. 2. [ము. 2.
నిబిడము. సం. విణ. దట్టమైనది: చూ, సాంద్ర
నిబిడీకరించు. సం. స. క్రి. దట్టముచేయు.
నిబిడీకృతము. సం. విణ. దట్టముగాఁజేయఁబడినది: చూ, సాంద్రము. 2.
నిబిరీసము. సం విణ: చూ, నిబిడము.
నిబోధనము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.
నిబ్బది. వై. వి.=నిబద్ధ: చూ, రూ-నిబద్ది.
నిబ్బద్ది. వై. వి.—పై.—
నిబ్బరము. వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చే. 2; 2. అశ్వగతివిశేషము: చూ, హయము; క్రి. విణ. 3. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 4.=నిర్భరమ్. తిన్ననః చూ, హృద్యము; వా. వి. 5. బెదరులేమి.
నిబ్బరించే. వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించే; 2: చూ, నిదానించే. [చూ, ప్రేమము.
నిబ్బరికము. దే. వి. దయ. సా. 2, ఆ. 216:
నిబ్బరికించే. వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించే; దే. అ. క్రి. 2: చూ, దయసేయు.
నిభము. సం. వి. అ. పుం. 1.=నెపము: చూ, వ్యాజము. 1; విణ. 2. సమానము: చూ, ఉపమ. 4.
నిభాయించే. వా. క్రి. తాళు.
నిభుగ్నము. అం: చూ, వక్రక్రియలు.
నిభృతము. సం. విణ. పరిశ్రితము, శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము.
నిమంత్రణము. సం. వి. అ. న. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించుట.
నిమంత్రించే. సం. స. క్రి. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించే: చూ, పిలుచే. [వాఁడు.
నిమంత్రితుఁడు. సం. విణ. నిమంత్రింపఁబడిన

నిమజ్జనము. సం. వి. అ. న. మజ్జనము: చూ, స్నానము. 1. [చూ, వృక్షము.
నిమటాయి. దే. వి. ఒకరకముతీఁగ *: చూ,
నిమయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వినిమయము.
నిమాజో. వా. వి. ప్రార్థన : రూ-నమాజో.
నిమితకాఁడు. ద్వ. వి. బరువుమోసెడి పనివాఁడు: చూ, భారవాహకుఁడు.
నిమితకాండ్రు. ద్వ. వి. బాణశాలజీవిజనము.
నిమితము. వై. వి. 1: చూ, బైసీ; విణ. 2.=: చూ, నియమితము. 1.
నిమిత్తము. సం. వి. అ. న. 1. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 2: చూ, శునకము. 1; 3. గురి: చూ, లక్ష్యము. 1; 4. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; అం. 5: చూ, అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము.
నిమిషము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిమేషము. =నిముసము(మినిట్) (60సెకనులకాలము.) (1/60 గంట).
నిమీలనము. సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; 2. చావు: చూ, మరణము.
నిమీలితము. అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.
నిముకళా. దే. వి, (నిమురు+కళ్లము) 1. కైలుచేసిన కళ్లమునందలి యడుగు ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2.కొఱఁత: చూ, వెలితి. 2.
నిముచు. దే. స. క్రి.స్తన్యపానముచేయు:చూ, త్రాగు.
నిమురు. దే. స. క్రి. 1. ఆకర్షించే. అం, భా. తృ. 132: చూ, రెమ్మ. 2; 2. ప్రేమచే శరీరము అల్లనతడవు: రూ-నివురు.తడవు-తడుము, దువ్వు. (సం. ప).—అభిమర్శించే.
నిమురుట. దే. వి: అభిమర్శనము.
నిముసము. వై. వి.=: చూ, నిమిషము. [యము.
నిమేయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిమ
నిమేషము. సం. వి. అ. పుం. 1.= నిముసము: చూ, రూ-నిమిషము; అం. 2: చూ, పుటక్రియలు; 3: చూ, కాలప్రాణము.
నిమ్నగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.
నిమ్నము. సం. విణ: చూ, లోఁతు. 2. (చూ, భూమి. 1.)
నిమ్మ. దే. వి: (సం. ప).—ఐరావతము, కరుణము, కాకఫలము, క్షుద్రాంబుపనస-క్షుద్రామ్లపనస, గంభి, గంభీరము, గిలము, జంబిరము- జంబీరము - జంభీరము, జంభము, జంభలము, జలేంద్రము, డహువు, తమాలము, దంతశఠము, దంతహర్షణము; తద్వి.—అడవినిమ్మకు.—అడవినిమ్మ. (సం. ప).—వనజంబీరము.
నిమ్మళము. వై. విణ.=నిర్మల. 1. నిశ్చింత:చూ, మదిమది; 2: చూ, శాంతము. 1; 3: చూ, స్వస్థము.
నిమ్మళి. వై. వి=: చూ, నిమ్మళము. 2.
నిమ్మళించే. వై. అ. క్రి. 1. నిశ్చింతమగు; 2: చూ, సేదదేరు.
నియంత. సం. వి. ఋ. పుం. (రూ-నియంతృఁడు-యంతృఁడు) 1. తేరునడపువాఁడు: చూ, సారథి; విణ. 2. నడపువాఁడు: చూ, సారథి.
నియంతవ్యుఁడు. సం. విణ. 1. అడ్డగింపఁదగినవాఁడు; 2. ఆజ్ఞాపింపఁదగిన వాఁడు.
నియంత్రణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అడ్డగింత: చూ, వారణము. 1. [చూ, రుద్ధము. 1.
నియంత్రితము. సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది:
నియతము. సం. విణ. 1.=నీతకము. నియతి. నియమము గలది; 2. నిత్యమైనది: చూ, శాశ్వతము.
నియతశ్రావ్యము. అం. శ్రావ్యములు 2 లో నొకటి (స్వగతము) (దరినున్నవారికివినఁ

బడుట అని కొందఱు): చూ, శాశ్వ్యము. (శాశ్వ్యము.— సర్వశాశ్వ్యము, నియత శాశ్వ్యము).

నియతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నియమము: చూ, సత్యము. 1; 2: చూ, సంపత్తి.

నియమనము. సం. వి. అ. న. నియమించుట: చూ, సత్యము. 1.

నియమము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నియామము.=నేమము. 1.ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. పనుపు: చూ, సెలవు; 4. పట్టుదల: చూ, స్పర్ధ. 4; 5. శరీరముకంటె భిన్నములైన మృజ్జలాదులు సాధనముగాఁగలిగి నిత్యము సేయవలయునను నిర్బంధములేని శౌచతపస్స్వాధ్యాయ దేవతా నమస్కారము: చూ, హణిగలు; 6: చూ, బైసి; 7: చూ, సమ్మతి. 1; 8. శాస్త్రముచే నియమింపఁబడునది, పుణ్యకము: చూ, వ్రతము; అం. 9: చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నియమములు. అం. 1. తపము, సంతోషము, ఆస్తికత్వము, దానము, భగవదర్చన, వేదాంతశ్రవణము, లజ్జ, మతి, జపము, వ్రతము. (10); 2. వితాన, విలోమ, వ్యుత్పన్న, అస్తిత్వ, మధ్యమాన, బహుపద, ఉత్క్రమ, శేషఫలనియమాదులు గలవు; 3. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వర ప్రణిధానము (5).

నియమించే. సం. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించే: చూ, సెలవిచ్చే.

నియమితము. సం. విణ. 1.=నిమితము. నియమింపఁబడినది: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

నియమ్యము. సం. విణ. నియమింపఁదగినది.

నియాతనము. సం. వి. అ. న. దిగదొబ్బుట: రూ-నిపాతనము. అవనాయము.(తె.ప).— పడఁద్రోయుట.

నియామకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, తండెలు; విణ. 2. నియమించేవాఁడు.

నియామము. సం. వి. అ. పుం.=నేమము: చూ, రూ-నియమము. 1.

నియుక్తుఁడు. సం.విణ.నియోగింపఁబడినవాఁడు: అనుజ్ఞాతుఁడు, ఆజ్ఞాతుఁడు.

నియుతము. సం. వి. అ. న. లక్ష: చూ, సంఖ్య. 1. [చూ, యుద్ధము.

నియుద్ధము. సం. వి. అ. న. బాహుయుద్ధము:

నియోక్తవ్యము. సం. విణ. నియోగింపఁదగినది: చూ, ప్రతిసరము. 9.

నియోగబ్రాహ్మణులు. అం. ఆంధ్రులలో నొక తెగవారు. వీరిలో ఆఱువేల నియోగులనియు, ప్రాజ్ఞాటినియోగులనియు, నందవరీకులనియు భేదములుగలవు. కొందఱు కృష్ణయజుర్వేదీయులు ఆపస్తంబసూత్రులు, కొందఱు ఋగ్వేదులు ఆశ్వలాయన సూత్రులు, కొందఱు శుక్లయజుర్వేదులు కాత్యాయన సూత్రులునైయున్నారు. ఊర్ధ్వపుండ్రధారులు చక్రాంకనపరులొక కొందఱును, త్రిపుండ్రధారులొక కొందఱును, మీసములుంచేవారొక కొందఱును నైయున్నారు. లౌకిక వృత్తియందతి సమర్థులై గ్రామకరణములుగను లేఖకులుగను ఉన్నారు: చూ, బ్రాహ్మణులు. (పంజీకరుఁడు.) (నిజోగి)

నియోగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నియమము. 3. [నిజోగి.

నియోగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.)=: చూ,

నియోగించే. సం. స. క్రి: చూ, నియమించే.

నియోగ్యుఁడు. సం. విణ. నియోగింపఁదగినవాఁడు. [చూ, సెలవు.

నియోజనము. సం. వి. అ. న. ఆజ్ఞాపనము:

నియోజ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు. [చేయువాఁడు.

నియోద్ధ. సం. వి. ఋ. పుం. బాహుయుద్ధము

నియ్యోగి. వై. వి. 1.=: చూ, నియోగి; 2. నియోగిశాఖకుఁ జెందిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, లేఖకుఁడు.

నిర్. సం. ఉప. (౧) నిర్దగ్ధము.=ఇచేట "నిర్" అనునది నిరర్థకము; (౨) నిర్ణీతము=ఇచేట ధాత్వర్థమును నిశ్చయము అను నర్థమునకు మార్చినది; (౩) నిర్దయుఁడు=ఇచేటదయా శబ్దముతో సమసించి అభావార్థముకలది యైనది; (౪) నిర్దళితము=ఇచేట నిరర్థకమైనది; (౫) నిర్దేశము=ఇచేట ధాత్వర్థము ను నిర్ణయమను నర్థమునకు మార్చినది. మొ.

నిరంకుశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జిబిలిక*: చూ, హ్రస్వగవేధుక. [నిరర్గళము.

నిరంకుశము. సం. విణ. అడ్డములేనిది: చూ,

నిరంజన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పున్నమ.

నిరంజనము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞమునకుఁదగిన చిత్రవర్ణహరిణము: చూ, హరిణము. 1; విణ. 2. కాటుకలేనిది; 3. దోషములేనిది: చూ, సమీచీనము. 2.

నిరంతరము. సం. విణ. 1. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 2: చూ, సతతము. 2.

నిరంతస్థము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిరకు. వా. వి: చూ, రూ-నిరుకు.

నిరక్షరరేఖ. పా. భూమధ్యరేఖ.

నిరతము. సం. విణ. మిక్కిలి ఆసక్తికొన్నది: చూ, లోల. 3. [చూ, వాంఛ.

నిరతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి ఆసక్తి:

నిరత్యయము. సం. విణ. నాశములేనిది: చూ, శాశ్వతము.

నిరపరాధుఁడు. సం. విణ: చూ, అనపరాధి.

నిరపాయము. సం. విణ. అపాయములేనిది.

నిరపేక్షము. సం. విణ. అపేక్షలేనిది: నిరాశము, నిస్పృహము.

నిరయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నరకము.

నిరర్గళము. సం. విణ.= నిరుకళము, అడ్డములేనిది; చూ, విశృంఖలము.

నిరర్గళుఁడు. సం. విణ: అనర్గళుఁడు, అనివారణుఁడు, అబాధకుఁడు.

నిరర్థకము. సం. విణ. 1. ప్రయోజనములేనిది: చూ, వ్యర్థము; అం. 2. కావ్యదోషములలో నొకటి. పాదపూరణమునకై ప్రయోగించిన పదము. ఉదా.—"తలఁపగ వెలయుచులలి నుజ్జ్వలమగు నీతనివిలాస సౌష్టవమనఁగన్" విలాసమనుపదము మాత్రమిచేట నావశ్యకము. తలఁపగన్, వెలయుచున్, లలిన్ అను శబ్దములు నిరర్థకములు.): చూ, కావ్యదోషములు, పదదోషములు.

నిరర్థకములు. అం. శీలములేని యాఁడుది; కన్నులులేని ప్రాణి, కర్మహీనుఁడగు విప్రుఁడు, ఆవులేనియిల్లు, శాంతములేని చేదువు, నీళ్లులేనియేఱు, పురుషుఁడులేని స్త్రీ. (7)

నిరలంకృతి. అం. వాక్యగతదోషములలో నొకటి. (గుణములు చెప్పుటతో శూన్యమైనది. ఉదా.— "బాహుయుతుఁడు రాజే."): చూ, వాక్యగతదోషములు. [డు.

నిరవగ్రహుఁడు. సం. విణ: చూ, స్వతంత్రుఁ.

నిరవధికము. సం. విణ: చూ, నిరర్గళము.

నిరసనము. సం. వి. అ. న. 1. (రూ- నిరాసనము- నిరాసము) : చూ, వహేలనము; 2: చూ, బెదరింపు; 3: చూ, వధము; 4. ఉమియుట: చూ, నిష్ఠీవనము.

నిరసించు. సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 2: చూ, విసర్జించు.

నిరస్తము. సం. విణ. 1. త్వరితముగా చెప్పఁబడినది (మాట): చూ, శబ్దము. 2; 2. తిరస్కరింపఁ

బడినది: చూ, వహేలనము; 3. వెడలఁగ్రక్కఁబడినది: చూ, వాంతము. 2; 4. న్యాయముచే త్రోయఁబడినది; 5. ప్రయోగింపఁబడినది (గౌణము): చూ, ప్రయుక్తము.

నిరాకరణము. సం. వి. అ. న. ఈసడింపు: చూ, వహేలనము.

నిరాకరించు. సం. స. క్రి: చూ, నిషేధించు.

నిరాకరిష్ణువు. సం. విణ. ఉ. తిరస్కరించువాఁడు: క్షిప్నువు. (తె. ప).—త్రోపరి, త్రోయువాఁడు.

నిరాకారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నిరాకరణము; 2:చూ, వ్యోమము.1.

నిరాకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు; విణ. 4: చూ, నిరాకృతి. 2.

నిరాకృతము. సం. విణ: చూ, నిరస్తము. 4.

నిరాకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, నిరసనము.1; విణ. 2. రూపములేనివాఁడు: నిరాకారుఁడు; 3: చూ, అస్వాధ్యాయుఁడు.

నిరాఘాటము. సం. విణ. 1. కొలఁదిలేనిది; 2: చూ, నిరవధికము.

నిరాతంకము. సం. విణ. 1: చూ, నిర్భయము; 2: చూ, నిరామయము. 2.

నిరాధారము. పా: చూ, దిక్కుమాలినతనము.

నిరాపనింద. మి. వా. వి. అపదూఱు. సా. 3, ఆ. 51: చూ, నెగ్గింపు.

నిరాబారి. వై. వి.=నిరాహారి. ఉపవసించితపముచేయువాఁడు: చూ, సన్యాసి.

నిరామయము. సం. వి. అ. పుం. 1. రోగము లేమి; విణ. 2. రోగములేనిది: చూ, వార్తము. [చూ, వార్తుఁడు.

నిరామయుఁడు. సం. విణ. రోగములేనివాఁడు:

నిరాయాసము. సం. విణ. ఆయాసములేనిది; చూ, మైమై. 2.

నిరాశము. సం. విణ: చూ, నిరపేక్షము.

నిరాసకము. సం. విణ. నిరసించునది: చూ, వహేలనము. [నము. 1.

నిరాసనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-నిరస

నిరాసము. సం. వి. అ. న.—పై—

నిరాహారి. సం. వి. ఇ. పుం=: చూ, నిరాబారి.

నిరీక్షణము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

నిరీక్షించు. సం. స. క్రి. చూచు:చూ, వీక్షించు.

నిరీక్షితము. సం. విణ. చూడఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

నిరీశ(ష)ము. సం. వి. అ. న: చూ, లాంగలము.

నిరు. వై. అవ్య. గతార్థము. "నిరుడు, నిన్న, నిప్పచ్చె." మొ.

నిరుకడము. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నిరుకళము. వై. విణ=:చూ,నిరర్గళము. పాండు. 2, ఆ. 229.

నిరుకు. దే.వి. రూ-నిరకు.1.నిర్ణయము:చూ,సత్యము.1; 2.నిర్ణయముచేసినవెల:చూ,పణము.6.

నిరుక్తము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదాంగములు.(చూ, అంగము. 7); విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2; పా. 3. వ్యాకరణమునకు సాధ్యముగాని వ్యుత్పత్తులనుగాని కొన్నిచోట్ల నట్టిశబ్దములుగల మంత్రభాగములనుగాని వివరించెడిగ్రంథము. ఇది యాస్కమహాముని వ్రాసెను. (నిరుక్తమునకు భాష్యమును పుట్టియుండుటయేగాక వేదభాష్యములోఁ జాల మంత్రార్థముల దగ్గఱగ దీనితోడను పని గలుగుచుండునని తెలిసికొనవలసినది.)

నిరుక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అర్థనిర్వచనము; అం. 2. ఒకానొక అర్థాలంకారము. (నామసంబంధముచే నన్యార్థకల్పనము. ఉదా.- "నీచరిత్రములచేత నేనీవుదోషాకరుఁడవు.": చూ, అలంకారము. 3.

నిరుడిమావియావు. దే. వి. ఒకతూరి యీనిన యావు, గృష్టి: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)
నిరుఁడు. దే. వి. (నిరు + ఏఁడు) కడచినసంవత్సరము: చూ, సంవత్సరములు.
నిరుత్తరము. అం: చూ, తంత్రములు.
నిరుద్ధము. సం. విణ. నిరోధింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.
నిరుపద్రవము. సం. విణ: చూ, అరము. 7.
నిరుపమము. సం. విణ. ఉపమలేనిది.
నిరుపయోగము. సం. విణ: చూ, వ్యర్థము.
నిరూఢము. సం. విణ. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, రూఢము. 2. [1; 2: చూ, నియమము.
నిరూఢి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసిద్ధి.
నిరూపణము. సం. వి. అ. న. 1. అరయిక: చూ, వెదకుడు; 2. చూపు: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, రుజువు. [నిర్ధరించు.
నిరూపించు. సం. స. క్రి. నిరూపణముచేయు:
నిరూపితము. సం. విణ. నిరూపింపఁబడినది.
నిరూప్యము. సం. విణ. నిరూపింపఁదగినది.
నిరూహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముగిసినవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. ఊహలేనిది; 3. నిశ్చయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3.
నిర్ఋతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అలక్ష్మి: చూ, పెద్దమ్మ; పుం. 2. (రూ-నైరృతి-నైరృతుఁడు): చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3. దినము యొక్క 12 వ భాగము: చూ, దినభాగములు; అం. 4: చూ, దిగధిపతులు.
నిర్ఋతిమూల. మి. వి: చూ, రూ-నైరృతిమూల.
నిరేఖత. అం: చూ, నఖక్షతములు.
నిరోగి. సం. విణ: చూ, పటువు. 4.
నిరోధకము. సం. విణ: చూ, నిరోధము. 1.
నిరోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డు: చూ, వారణము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్త.
నిరోధించు. సం. స. క్రి: చూ, వారించు.
నిరోష్ఠ్యము. అం. 1. శబ్దాలంకారములలో నొకటి (ప, ఫ, బ, భ, మ, వ, యను నక్షరములు లేకుండఁగనుండునది): చూ, హేతువు. 2. (శబ్దాలంకారములు.)
నిర్గతము. సం. విణ. వెడలఁబడినది: చూ, వాంతము. 2.
నిర్గతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, వెడలఁబాటు.
నిర్గమనము. సం. వి. అ. న.—పై.—
నిర్గమము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
నిర్గమించు. సం. అ. క్రి. వెడలఁబడు: చూ, వెళ్లు. 3.
నిర్గళనము. సం. వి. అ. న. వెలికిజాఱుట.
నిర్గళితము. సం. విణ. వెలికిజాఱినది: చూ, వాంతము. 2.
నిర్గుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, వావిలి*; 2. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి. ((2)
నిర్గుండీద్వయము. అం. నల్లవావిలి, తెల్లవావిలి*.
నిర్గుణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భగవంతుఁడు: చూ, వేలుపు; విణ. 2. గుణరహితుఁడు.
నిర్గ్రంథనము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, వధము.
నిర్గ్రంథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాఁడు: చూ, బిత్తలి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, మూర్ఖుఁడు.
నిర్ఘటము. సం. వి. అ. న. బహుజనసమ్మర్దముగల అంగడి, అంగడివీధి (అనికొందఱు): చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. ఘటములేనిది.
నిర్ఘాతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిడుగు; 2. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1.
నిర్ఘాతాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. మేఘాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
నిర్ఘృణుఁడు. సం. విణ: చూ, నిర్దయుఁడు.
నిర్ఘోషము. సం. వి. అ. పుం. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిర్జనత్వము. సం. వి. అ. న: చూ, దారిలేమి. (వాడుక.)

నిర్జనము. సం. విశ. జనములేనిది.

నిర్జర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సోమవల్లి*: 2. మురము, అందుగు*: చూ, సల్లకి.

నిర్జరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దేవత: చూ, వేలుపు; విశ. 2. ముదిమిలేనివాఁడు.

నిర్జలభూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నీరులేనినేల: చూ, భూమి. 1.

నిర్జించు. సం. స. క్రి: చూ, విజయమునొందు.

నిర్జితుఁడు. సం. విశ. గెలువఁబడినవాఁడు.

నిర్జీవుఁడు. సం. విశ. జీవములేనివాఁడు. [నది,

నిర్ఝరము. సం. వి. అ. పుం. సెలయేఱు: చూ,

నిర్ఝరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఏఱు: చూ, నది; 2. ఒకానొకనది: చూ, నది.

నిర్ణయము. సం. వి. అ. పుం. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1. [సృజించు

నిర్ణయించు. సం. స.క్రి.ఏర్పాటుచేయు: చూ,

నిర్ణయింపఁబడు. మి. అ. క్రి: చూ, ఏఱుపడు. 2. [వాఁడు: నిర్ణేత.

నిర్ణాయకుఁడు. సం. విశ. నిర్ణయము చేయు

నిర్ణిక్తము. సం. విశ: చూ, శోధితము.

నిర్ణీతము. సం. విశ. నిర్ణయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3. [చూ, రజకుఁడు.

నిర్ణేజకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చాకలవాఁడు:

నిర్ణేత. సం. విశ. (ఋ. ఈ. ఋ.) : చూ, నిర్ణాయకుఁడు.

నిర్ణేయము. సం. విశ. నిర్ణయముచేయఁదగినది.

నిర్దంత్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్దగ్ధము. సం. విశ. చెక్కుఁగా కాలినది: చూ, ప్రజ్వలితము.

నిర్దయుఁడు. సం. విశ. దయలేనివాఁడు: అదయుఁడు, క్రూరుఁడు, ధమనుఁడు, నిర్ఘృణుఁడు. [చుట,

నిర్దళనము. సం. వి. అ. న. చెక్కుఁగా భేదిం

నిర్దళితము. సం. విశ. చెక్కుఁగా భేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

నిర్దహనము. సం. వి. అ. న. చెక్కుఁగాకాలుట.

నిర్దహించు. సం. స. క్రి. చెక్కుఁగాకాలుచు.

నిర్దారణము. సం. వి. అ. న. చెక్కుఁగాచీల్చుట. [:చూ, నిర్దళితము.

నిర్దారితము. సం. విశ. చెక్కుఁగాచీల్పఁబడినది

నిర్దిష్టము. సం. విశ. నిర్దేశింపఁబడినది.

నిర్దేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు; 2. చెప్పుట: చూ, శంసనము; 3:చూ, సమీపము. 1.

నిర్దేశించు. సం. అ. క్రి. 1.ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు; 2 నిర్దేశముచేయు.

నిర్దేశ్యము. సం. వి. నిర్దేశింపఁదగినది.

నిర్దేష్ట. సం. విశ. (ఋ. ఈ. ఋ) నిర్దేశించువాఁడు.

నిర్దోషము. సం. విశ. దోషములేనిది: చూ, సమీచీనము. 2.

నిర్ధనుఁడు. సం. విశ: చూ, చేబోడి.

నిర్ధరించు. సం. స. క్రి. నిర్ధారణచేయు: చూ, నిరూపించు. [నము. (1)

నిర్ధాగణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=: చూ, నిదా

నిర్ధారణము. సం. వి. అ. న. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1. [నిర్ధార్యము.

నిర్ధారణీయము. సం. విశ. నిర్ధరింపఁదగినది:

నిర్ధారితము. సం. విశ. నిర్ధరింపఁబడినది.

నిర్ధార్యము. సం. విశ: చూ, నిర్ధారణీయము.

నిర్ధార్యుఁడు. సం. విశ. ఆపత్సంపదల యందొక్కతీరున నుండెడి ధైర్యముతో పూనిన పనిని విడువక చేయువాఁడు.

నిర్ధూతము. సం. విశ. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

నిర్నిద్రము. సం. విశ. 1. నిద్రలేనిది; 2. జాగరూకతకలది.

నిర్బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము; 2. కదలమెదలఁగూడనికట్టు: చూ, బంధము. 1.

నిర్బంధించు. సం. స. క్రి: చూ, సంధించు.

నిర్భయము. సం. విణ. భయములేనిది: అఘోరము, అభయము, నిరాతంకము.

నిర్భయుఁడు. సం. విణ: అకుతోభయుఁడు, అభయుఁడు, అభీకుఁడు.

నిర్భరము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2.=నిబ్బరము. తిన్నన: చూ, హృద్యము.

నిర్భర్త్సనము. సం. వి. అ. న. 1: అదలుపు-అదల్పు, దట్టిన. (సం. ప.)—తర్జనము; 2: చూ, లక్క.

నిర్భర్త్సించు. సం. స. క్రి: చూ, బెదరించు.

నిర్భర్త్సితుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

నిర్భిన్నము. సం. విణ: చూ, నిర్దళితము.

నిర్భేదించు. సం. స. క్రి: చూ, విదారించు.

నిర్మదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముడిగిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మదములేనిది.

నిర్మర్యాద. అం: చూ, పరిచారగులు.

నిర్మలము. సం. వి. అ. న.=నిచ్చెలము. అకళంకము, నిర్మాల్యము: చూ, శుద్ధము. 3; 2. అభ్రికము: చూ, శుద్ధము. 1; విణ. 3. మయిలకానిది.

నిర్మలాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

నిర్మాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, నిర్మితి; 2: చూ, యోగ్యత; 3. సారము: చూ, సత్యము. 1. [వాఁడు: నిర్మాయి.

నిర్మాత. సం. విణ. (బు. ఈ. బు.) నిర్మించు

నిర్మాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.): చూ, నిర్మాత.

నిర్మాల్యము. సం. విణ. ధరించి తీసివేసినది: చూ, నిర్మలము. 1.

నిర్మించు. సం. స. క్రి: చూ, సృజించు.

నిర్మితము. సం. విణ. నిర్మింపఁబడినది: చూ, వ్యాపారము. 1. [నిర్మాణము.

నిర్మితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్మించుట:

నిర్మిమీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నిర్మింపనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

నిర్ముక్తము. సం. వి. అ. పుం. కుబుసము విడిచినపాము: చూ, సర్పము.

నిర్ముక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సంగము విడిచినసన్యాసి: చూ, సన్యాసి; విణ. 2. సంగమువిడిచినవాఁడు.

నిర్మూర్ధన్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మూలము. సం. విణ. వేరులేనిది.

నిర్మూలించు. సం. స. క్రి. 1. వేరులేనిదిగాఁ జేయు; 2. నాశముచేయు.

నిర్మూషకము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మృష్టము. సం. విణ. తుడవఁబడినది.

నిర్మోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాముకుబుసము: చూ, సీదరము. 3; 2. కుబుసము: చూ, వస్త్రము; 3. విడుపు: చూ, విమోచనము; 4. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

నిర్యంత్రిణము. సం. విణ: చూ, నిరర్గళము.

నిర్యంత్రితము. సం. విణ. అడ్డములేనిదిగాఁ జేయఁబడినది.

నిర్యాణము. సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుకడకన్ను: చూ, హస్తి; 2. చావు: చూ, మరణము; 3: చూ, మోక్షము. 1; 4: చూ, నిర్గతి.

నిర్యాతనము. సం. వి. అ. న. 1. పగతీర్చుట: 2. చంపుట: చూ, వధము; 3. అప్పులోనగువాని దీర్చుట; 4. దాఁచఁబెట్టినసొమ్ము మరల నప్పగించుట; 5. ఈవి: చూ, వితరణము. [వాంతము. 2.

నిర్యాతము. సం. విణ. వెడలఁబడినది: చూ,

నిర్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బందన.

నిర్యూహము. సం. వి. అ.పుం. 1. సిగబంతి: చూ, భూషణము. 2; 2: చూ, నాగవాసము (3); 3: చూ, నిర్యాసము; 4. వాకిలి: చూ, సదనము. 1.

నిర్లక్ష్యము. సం. విణ: చూ, పహేలనము.

నిర్లజ్జము, సం. విణ. లజ్జలేనిది: తృపణము.

నిర్లూత. వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ,మత్స్యము. 1.

నిర్వచనము. సం. వి. అ. న. 1. అర్థవివరణముచేసి చెప్పుట; విణ. 2. మాటలేనిది.

నిర్వచనీయము. సం. విణ. నిర్వచింపఁదగినది.

నిర్వచించు. సం. స. క్రి. నిర్వచనముచేసి చెప్పు.

నిర్వపణము. సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ, వితరణము.

నిర్వర్ణనము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

నిర్వర్తించు. సం. ప్రే. నిర్వర్తిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు.

నిర్వర్తిల్లు. సం. అ. క్రి. నెఱవేఱు: చూ, రవణించు.

నిర్వహణము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రస్తుతకథయొక్క సమాప్తి: చూ, సంధి; 2: చూ, నిష్ఠ. 6.

నిర్వహము. సం. విణ. గట్టిది: చూ, బెడిదము.

నిర్వహించు. సం. ప్రే. నిర్వహిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు. [2. నెఱవేఱు: చూ, సక్తమగు.

నిర్వహిల్లు. సం. స. క్రి. 1: చూ, జేరగు. 9;

నిర్వాకము. వా. విణ. గొప్పకుచేసినపని.

నిర్వాణము. సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 2. నాశము: చూ, రత్త; 3. సుఖము: చూ, సంతోషము; 4. ఏనుఁగు నీళ్లలోమునుఁగుట: చూ, హస్తి; విణ. 5. చల్లాఱినది (దీపము నిప్పులోనగునది): 6. నీళ్ళమునిఁగినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

నిర్వాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2: చూ, భారవాహుఁడు; విణ. 3. శాంతుడైనముని: చూ, సన్యాసి; 4. శాంతిఁబొందినది (వహ్ని మొ.)

నిర్వాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. చలింపనిగాలి: చూ, వాయువు: విణ. 2. గాలిలేనిది (చోటు మొ.) గాలిలేని దేశాగులపేరు (అనికొండలు): నివాతము.

నిర్వాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపవాదము: చూ, సెగ్గింపు; 2. వాదములేమి; 3. నిశ్చితవాదము.

నిర్వాపణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వధము; 2: చూ, వితరణము.

నిర్వాసనము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-నిరాసనము: చూ, వధము; 2. వెళ్లఁగొట్టుట.

నిర్వాసితము. సం. విణ. వెళ్లఁగొట్టఁబడినది.

నిర్వాస్యము. సం. విణ. వెళ్లఁగొట్టఁదగినది.

నిర్వాహకుఁడు. సం. విణ. నిర్వహించువాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.

నిర్వాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. బలిమి:చూ, శక్తి. 1; 2. జేరగుఁబాటు: చూ, వృత్తి.2.

నిర్వికారుఁడు. సం. విణ. వికారములేనివాఁడు.

నిర్విఘ్నము. సం. విణ. విఘ్నములేనిది: చూ, విశృంఖలము.

నిర్విణ్ణుఁడు. సం.విణ. నిర్వేదమునొందినవాఁడు.

నిర్వివాదము. సం. విణ: చూ, అవివాదము.

నిర్విశేషము. సం. విణ. విశేషములేనిది.

నిర్విష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అతివస*: చూ, విస; విణ. 2. విషములేనిది.

నిర్విష్టము. సం. విణ. 1. చొరఁబడినది; 2. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. నిలిచినది. [నిష్కాశ.

నిర్వీర్యము. సం. విణ. వీర్యములేనిది: చూ,

నిర్వృతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విణ. 2. సుఖించినది: చూ,

సంతోషము; 3. నశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము.

నిర్వృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము: 2. ఊఱట: చూ, సమాశ్వాసము; 3. నాశము: చూ, రత్త. [సిద్ధము. 3.

నిర్వృత్తము. సం. విణ. నెఱవేఱినది: చూ,

నిర్వృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంతోషము; 2. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 3. నెఱవేఱుట; విణ. 4. వృత్తిలేనిది.

నిర్వేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. తత్త్వజ్ఞానదుఃఖేర్ష్యాదుల చేతఁగలుగు హేయత్వబుద్ధి: చూ, బుద్ధి; అం. 2. సంచారీ భావములు 33 లో నొకటి (ఓచెలీ! యాతనింజోడ కున్న మణిమయాభరణంబులు శిలలును, హారములు సముద్రిపుచినుకులుగను గాన్పించుచున్నవి!): చూ, సంచారీభావములు.

నిర్వేదించు. సం. అ. క్రి. నిర్వేదపడు: చూ, విసుగు. 2.

నిర్వేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. కూలి: చూ, వేతనము; 2. జీతము: చూ, వేతనము; 3. భోగము: చూ, భుక్తి. 2; 4. మూర్ఛపోవుట: చూ, రోగము. 1.

నిర్వైరము. సం. విణ. వైరములేనిది.

నిర్వ్యధనము. సం. వి. అ. న. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

నిర్వ్యాజము. సం. విణ. నెపములేనిది.

నిర్వ్యాపారాంబష్టన్యాయము. పా. పనిలేని మంగలి పిల్లితలగొఱుగుననురీతి. [ఝితము.

నిర్వ్యూఢము. సం. విణ. త్యక్తము: చూ, సము

నిర్హరణము. సం. వి. అ. న. 1. నిక్షేపముగా హరించుట; 2. పీనుఁగును కాల్చుట.

నిర్హ్రాదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిర్హ్రాదము, ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిర్హారము. సం. వి. అ. పుం. నిర్హృతి: చూ, అభ్యవకర్షణము.

నిర్హారి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) దూరముగా వ్యాపించునట్టిది (పరిమళము): చూ, సమాకర్షి. [ముల్లులోనగునది).

నిర్హృతము. సం. విణ. ఊడఁబెఱికినది. (నాటిన

నిర్హృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిర్హారము.

నిర్హ్రాదము. సం.వి.అ. పుం:చూ,రూ-నిర్హ్రాదము.

నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షము. పా. అకారణముగ కలిగినదయ (వాడుక)

నిర్హేతుకము. సం. విణ: చూ, అహేతుకము.

నిఱు. వై. ఉప.=నిర్. మిక్కిలి. "నిఱుపేద": చూ, హెచ్చు. 1. [వాఁడు.

నిఱుపేద. వై. వి. రూ-ఇఱుపేద: చూ, బీద

నిఱ్ఱనీలుగు. దే. అ. క్రి. (నీలుగు + నీలుగు) 1. మిక్కిలినీలుగు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు.

నిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి.(రూ-నిల్వఁబడు-నిలువఁబడు.) 1. నిలుచుండు, నిలుచు: చూ, మట్టుపడు; 2. అభ్యంతరమగు: చూ, నట్టువడు; 3. ప్రతిష్ఠితమగు: రూ-నిల్వఁబడు, నిలుచు-నిల్చు.

నిలక. దే. వి: చూ, నిలుగు. 1.

నిలకడ. దే. వి: చూ, రూ-నిలుకడ.

నిలయము. సం. వి. అ. పుం. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1. [వు: చూ, శేషము. 1.

నిలవ. దే. వి. (రూ-నిలువ-నిల్వ) నిలిచినవస్తు

నిలవరము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిలింపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; 2. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

నిలీనము. సం. విణ. మిక్కిలి అడఁగినది: చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిలుకడ. దే.వి.(రూ-నిలకడ-నిల్కడ.) 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. స్థైర్యము. భార. విరా. 2, ఆ. 315: చూ, స్థితి. 3; 3: చూ, విరామము; 4. తక్కువ:చూ, వెలితి. 2; అం. 5. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

నిలుగు. దే.వి. నిలుచేట: నిలక, నిలుపు-నిల్పు-నిలువు; అ. క్రి. 2. ఒళ్లువిఱుచుకొను. స్వా. 3, ఆ. 58, (రూ-నీలుగు-నీల్గు-ఈలుగు)

నిలుచు. దే. అ. క్రి. రూ-నిల్చు. 1. నిలుచుండు. చూ, మట్టుపడు; 2: చూ, నిలఁబడు. 3; 3: చూ, నిలఁబడు. 2; 4: చూ, వసించు. 5: చూ, శేషించు.

నిలుచుండు దే. అ. క్రి: చూ, నిలుచు. 1.

నిల్చుండు. దే. అ. క్రి.—పై.—

నిలుచుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—

నిలుచున్నవాఁడు. వా. వి: ఊర్ధ్వంధముఁడు, ఊర్ధ్వస్థుఁడు.

నిలుపు. దే. వి. రూ-నిల్పు. 1: చూ, నిలుగు. 1; 2: చూ, నిష్ఠ. 7. భార. శాం. 4, ఆ. 111; 3. ప్రతిష్ఠ: చూ, సన్మానము; 4: చూ, రూ-నిలకడ. భాగ. ద్వి. 2, ఆ. 355; విణ. 5. నిలుపునది. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 266; 6. స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము; ప్రే. 7. నిలువఁబెట్టు: నిలువరించు-నిల్వరించు; 8. అడ్డగించు: చూ, వారించు; 9. స్థిరపఱచు: చూ, స్థాపించు; 10: చూ, నిలుపుచేయు.

నిలుపుచేయు. వా. స. క్రి: ఆపు, ఆపుచేయు, నిలుపు, నిలుపుచేయు, నిలుపుదలచేయు. (సం. ప).—ఉత్తంభించు.

నిలుపుదలచేయు. వా. స. క్రి.—పై.—

నిలుపోపు. దే. అ. క్రి. (నిలుపు + ఓపు): చూ, సహించు.

నిలువ. దే. వి: చూ, రూ-నిలవ. [7,ఆ.173.

నిలువఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నిలఁబడు. జై.

నిలువరము. దే. విణ. 1. (నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము) స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము; 2. (రూ-నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము) యాథార్థ్యము): చూ, సత్యము. 1; 3. (రూ-ఇలవరము-ఇలువరము - ఇలువారము-ఇలారము,నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము): చూ, సదనము. 1.

నిలువరించు. దే. అ. క్రి. రూ-నిల్వరించు. 1. చలింపకనిలుచు. భార.విరా.5,ఆ. 181; అం. ప్రే. 2. చలింపకనిలుపు. కళా. 8, ఆ. 121; 3: చూ, నిలుపు. 7.

నిలువారము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిలువు. దే. వి. 1: చూ, నిలుగు. 1; 2. చేయి మీఁదికెత్తుకొని నిలుచున్న పురుషుని చేయి పొడవుకొలఁది; 3. మీఁదిఅంతస్తు, మేడ. లక్ష్మి. 4, ఆ. 131: చూ, సదనము. 1; 4. ఆకృతి: చూ, రూపు. 3; 5. చేనిలో కొంత కోసినతర్వాత కోయఁగలభాగము.

నిలువుఁగొలువు. దే. వి. నిలుచుండిచేయుసేవ: చూ, సపర్య.

నిలువుగాళ్లు. దే. వి. బ. తావకాళ్లకువెనుక మాను మొదలైనవానికాధారముగా నాటిన రాటలు: చూ, స్తంభము. 1.

నిలువుజీతము. ద్వ. వి. నిలుచుండి సేవచేయువానిజీతము: చూ, వేతనము.

నిలువునీగగుటు. జా. ఒడలంతయు కంపమొందుట. "నిలువునీరగుటెంతయనంటి కంబముల్." (కవికర్ణరసాయనము)

నిలువుబొట్టు. వా. వి. వైష్ణవభక్తులబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నిలువులు. దే. వి. బ: చూ, అరిగాళ్లు.

నిలువోపు. దే. అ. క్రి: చూ, నిలుపోపు.

నిల్కడ. దే. వి: చూ, రూ-నిలుకడ.

నిల్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిలుచు.

నిల్పు. దే. వి: చూ, రూ-నిలుపు.

నిల్వ. దే. వి: చూ, రూ-నిలవ.

నిల్వఁబడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిలఁబడు.

నిల్వరము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిల్వరించే. దే. అ. క్రి, అం. ప్రే:చూ, రూ-నిలువరించే. (చలింపక నిలుచేటకు.-భార. భీష్మ. 2, ఆ. 241.)

నివరి. వై. వి.=నీవారః. రూ-నీవరి- నివ్వరి. వి త్తకపండువరి: చూ, ధాన్యము.

నివర్తనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరలఁబాటు; అం. 2: చూ, తారాక్రియలు.

నివర్తించే. సం. ప్రే. నివర్తిల్లఁజేయు: చూ, విసర్జించే.

నివర్తితము. అం. 1: చూ,ఊరూక్రియలు, విశ. 2. మరలఁబడినది: అపాస్తము, ఆవర్తితము, నివృత్తము.

నివర్తిలు. సం. అ. క్రి. రూ-నివర్తిల్లు. మరలఁబడు: చూ, వటిల్లు.

నివర్తిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై—

నివసతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

నివసథము. సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ, సీమ. 1.

నివసనము. సం. వి. అ. న: చూ, నివసతి.

నివసించే. సం. అ. క్రి: చూ, వసించే.

నివహము. సం. వి. అ. పుం. గుమి: చూ, సమూహము.

నివాకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీవాకము. జయఘంట మొదలగువానిగుండ ధాన్యాదుల వెల ప్రసిద్ధపఱచుట. వ్యవహారాదులయందు న్యూనాధిక్యములు లేక కలిగినది పలుకుట (అనికొందఱు), మహార్ఘములైనధాన్యాదుల యందలి జనుల యాదరాతిశయము (అనికొందఱు): చూ, ప్రియామము.

నివాతకవచులు. పా. సంహ్లాదుఁడు గొప్పతనమువలనఁబొందిన మూఁడుకోట్ల రక్కసులు. మణిమతీపుర నివాసులు. వీరిని అర్జునుఁడు సంహరించెను.

నివాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆసరా: చూ, ప్రాపు. 2; విశ. 2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3: చూ,నిర్వాతము.2; 4. గట్టి: చూ, బెడిదము.

నివాపము. సం. వి. అ. పుం. పితాళ్లనుద్దేశించి నువ్వులునీళ్లు విడుచేటలోను గాఁగల కర్మము: (తర్పణము.)(తిలోదకమునువిడుచేట.)

నివారణము. సం. వి. అ. న: చూ,వారణము.1.

నివారణీయము. సం. విశ. అడ్డగింపఁదగినది.

నివారించే. సం. స. క్రి: చూ, వారించే.

నివారితము. సం. విశ. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

నివాసము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నివాసనము-నివసము-నివసనము-వసనము-వాసము-నివసానము) 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1 (స్. న. అనికొందఱు.)

నివాసి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్) వాసముచేయువాఁడు.

నివాళి. వై. వి. (రూ-నివాళిక-నివ్వాళి-నివ్వాళిక)=నిరాజన: చూ, హారతి.

నివాళించే. వై. అ. క్రి. ఆరతెత్తు.

నివాళిక. వై. వి.=: చూ, రూ-నివాళి (స్వార్థమున కప్రత్యయము)

నివాళికరములు. వై. వి. బ: చూ, హణిగలు.

నివాళితము. సం. విశ. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 1.

నివిష్టుఁడు. సం. విశ. 1. కూర్చున్నవాఁడు; 2. ప్రవేశించినవాఁడు.

నివీతము. సం. వి. అ. న. 1. కంఠలంబితము, మెడనుదండవలె వ్రేలెడు జన్నిదము: చూ, యజ్ఞోపవీతము: విశ. 2. ప్రావృతము, కప్పుకొనుకోక: చూ, వస్త్రము.

నివీతి. సం. వి. న్. పుం. నివీతముగలవాఁడు.

నివుడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిగుడు.

నివుడుచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచే.

నివుడ్చు. దే. ప్రే.—పై—

నివురు. దే. స. క్రి: చూ, నిమురు. 2. భాగ.4, స్క౦, 226.
నివులు. దే. వి: చూ, రూ-నిగులు.
నివృతము. సం. విణ. నలుప్రక్కలచుట్టఁబడినది: చూ, పరిక్షిప్తము.
నివృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ,మరలఁబాటు.
నివృత్తము. సం. విణ. మరలఁబడినది: చూ, నివర్తితము. 2.
నివృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నలుప్రక్కలమెట్టుట.
నివృత్తు. సం. వి. త్. పుం:చూ, రూ-నీవృత్తు.
నివేదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుక: చూ, బుద్ధి; 2: చూ, సమర్పణము.
నివేదించే. సం. స. క్రి. 1. ఎఱిఁగించే: చూ, బోధించే; 2: చూ, సమర్పించే.
నివేదితము. సం. విణ. 1. ఎఱిఁగింపఁబడినది; 2. సమర్పింపఁదగినది: చూ, సన్యస్తము. 2.
నివేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చొరవ: చూ, ప్రవేశము; 3: చూ, శిబిరము; 4: చూ, వివాహము; 5. ఇల్లడ: చూ, వాడిక; అం. 6: చూ, కరణములు.
నివ్వటించే. వై. ప్రే. నివ్వటిల్లఁజేయు.
నివ్వటిలు. వై. అ. క్రి. రూ-నివ్వటిల్లు. 1:చూ,వ్యాపించే.భార. శల్య. 1, ఆ. 228; 2. పూర్ణమగు. ఆం, భా. తృ. 101: చూ, మెండుకొను; 3. అతిశయించే: చూ, ముమ్మరించే; 4. కలుగు: చూ, సంభవించే; 5:చూ, సిద్ధించే.
నివ్వటిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—
నివ్వరి. వై. వి.=నీవారః: చూ, రూ-నివరి.
నివ్వాళి. వై. వి.=నీరాజన: చూ, రూ-నివాళి.
నివ్వాళిక. వై. వి:=-పై- [కరణబంధములు.)
నివ్వేటితము. అం: చూ, అదూషితములు. (వ్యాన
నివ్వెర. దే. వి. (రూ-నివ్వెఱ- నివ్వెఱఁగు.) 1: చూ, భ్రాంతి; 2: చూ, వింత. 1; 3. పారవశ్యము. స్కా. 5, ఆ. 65: చూ, విస్మృతి; 4. నిశ్చేష్టత:చూ, వెఱవెఱపాటు; 5. మిక్కిలిభయము: చూ, వెఱపు.
నివ్వెఱ. దే. వి. —పై—
నివ్వెఱఁగు. దే. వి. —పై—(పారవశ్యమునకు. —భార. భీష్మ. 2, ఆ. 157)
నివ్వెఱపడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, విస్మృతినొందు; 2: చూ, వెఱఁగుపడు; 3. భ్రాంతిపడు. భార. విరా. 4, ఆ. 85; 4. మిక్కిలిభయపడు: చూ, భయపడు.
నివ్వెఱపాటు. ద్వ. వి: చూ, నివ్వెర. (పారవశ్యమునకు.—కళా. 5, ఆ. 2; మిక్కిలిభయమునకు.—భార. భీష్మ. 1, ఆ. 97)
నిశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=నిసి. రేయి: చూ, రాత్రి; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, మ్రానిపసుపు; పా. 4. ఒక వృత్తము. న, న, ర, ర, ర, ర గణములు. 9 యతి.(11వ ఛందస్సు):చూ, వృత్తము.1.
నిశంకబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కళులలో నొక తెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాణ్వ శాఖ: చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు. (బ్రాహ్మణులు.)
నిశాంకుశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జిబిలిక*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.
నిశాంతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, వేగుజాము; విణ. 3. మిక్కిలి అడఁగినది: చూ, స్తబ్ధము. 1.
నిశాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు, రేఱేఁడు: చూ, హిమాంశువు.
నిశాఖ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నిశ. 2.
నిశాచరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రాక్షసి. 1; 2: చూ, అంకులాఁడి; 3: చూ, నిశాటనము. [సుఁడు. 1.
నిశాచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, రాక్ష
నిశాటనము. సం. వి. అ. పుం. పయిఁడికంటి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

నిశాటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిశాచరుఁడు.

నిశాతము. సం. విణ. మిక్కిలివాఁడిచేయఁబడినది: చూ, శాతము. 1.

నిశాని. వా. వి. 1. సంస్థానాధిపతులు ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు తమకోటముందు వాయింపించెడు మంగళధ్వని; 2. వివాహాది శుభకర్మములలో ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు వాయించెడు మంగళధ్వని; 3. చేదు వురానివాని వ్రాలునకు మాఱుగా (వాయు (వేయు) గుఱుతు. (ఎడమచేతి బొటనవ్రేలి ముద్ర). "నిశానీదారు."

నిశాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నిశాకరుఁడు; 2. కర్పూరము: చూ, సిరము.

నిశారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నిశారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీశారము. చేలికప్పుడుదుప్పటి, శరీరమంతయుఁగప్పు పరికిణి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము.

నిశావైజయికము. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

నిశితము. సం. విణ. 1: చూ, నిశాతము; 2. సానఁబెట్టఁబడినది (పదును పెట్టఁబడిన ఖడ్గాదులు): క్ష్ణుతము, తేజితము.

నిశిపతి. సం. వి.ఇ. పుం:చూ, రూ-నిశాపతి. 1.

నిశీథము. సం. వి.అ. పుం.=నిసి. 1. నడురేయి: చూ, రాత్రి; 2. రేయి: చూ, రాత్రి.

నిశీథిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేయి:చూ, రాత్రి.

నిశ్చయము. సం. వి. అ. పుం.=నిచ్చేయము: చూ, సత్యము. 1. [సృజించే.

నిశ్చయించే. సం. స. క్రి. నిర్ణయించే: చూ,

నిశ్చల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; విణ. 2.=నిచ్చలము. కదలనిది: చూ, స్థావరము.

నిశ్చలతపస్వియగుట. అం: చూ, నియమములు.

నిశ్చాయకుఁడు. సం. విణ. నిశ్చయించువాఁడు.

నిశ్చింతుఁడు. సం. విణ. చింతలేనివాఁడు.

నిశ్చితము. సం. విణ. నిశ్చయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3.

నిశ్చేష్టత. సం. విణ: చూ, వెఱవెఱపాటు.

నిశ్చేష్టాకరణము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక మన్మథబాణము: చూ, బాణము. 1.

నిశ్చేష్టితుఁడు. సం.విణ. చేష్టలుతక్కినవాఁడు.

నిశ్రేణి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1=:చూ, నిచ్చెన.

నిశ్రేణికము. అం: చూ, శుభావర్తములు.(చూ, ఆగంతుకములు 653 పొరట.)

నిశ్రేయము. సం. వి. అ. న: చూ, సదాప*.

నిశ్రేయసము. సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి:చూ, మోక్షము. 1; 2. మేలు: చూ, శుభము. 1.

నిశ్రేయసుఁడు. సం. వి. అ.పుం:చూ, శివుఁడు.

నిశ్వసనము. సం. వి. అ. న. రూ-నిశ్వాసము: చూ, నిట్టూరుపు. [చూ, నిట్టూరుచే.

నిశ్వసించే. సం. అ. క్రి. రూ-నిశ్వాసించే:

నిశ్వాసనము. సం. వి. అ. పుం:చూ, నిట్టూర్పు.

నిశ్వాసము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; అం. 2: చూ, ఆగమములు.

నిశ్వాసించే. సం. అ. క్రి:చూ, రూ-నిశ్వసించే.

నిశ్శబ్దక్రియలు. అం ఆవాపము, నిష్క్రామము, విక్షేపము, ప్రవేశము. (4)

నిశ్శబ్దము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాళమానలఘుచతుష్టయకాలము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 2. శబ్దములేనిది (ఆకారాంతస్త్రీలింగమైనప్పుడు రాత్రి అర్థము); అం. 3: చూ, కాలప్రాణము. [రహస్యము.

నిశ్శలాకము. సం. విణ. ఏకాంతము: చూ,

నిశ్శేషము. సం. విణ. అంతయు: చూ, సర్వము.

నిశ్శోధ్యము. సం. విణ. కడుగుటలోనగు వానిచేత గరగరికైనది: చూ, శోధితము.

నిషంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమ్ములపొది: చూ, బాణము. 1; 2. మిక్కిలిసంగము: చూ, సంయోగము.

నిషంగరచనాప్రవచనము. అం: చూ, ప్రమే యములు.

నిషంగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, విలు కాఁడు.

నిషణ్ణము. సం. విణ. 1. ఉండినది; 2. కూర్చుం [డినది: ఆసితము.

నిషదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిషా దము. 2.

నిషద్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దుకాణము: చూ, [సదనము. 1; 2. కూర్చుండుట.

నిషద్వర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రేయి: చూ, రాత్రి. [శాదము. 2.

నిషద్వరము. సం. వి. అ. పుం. అడుసు: చూ,

నిషధము. సం. వి. అ. పుం. 1. వర్షపర్వతములు 7 లో నొకటి (ఇది హరివరమనెడు వర్షము నకు ఉత్తరమందు బాలసూర్యప్రకాశమై యుండును.): చూ, పర్వతము; 2. ఒక దేశ ము: చూ, సీమ. 1; విణ. 3. గట్టి: చూ, బెడిదము.

నిషా. వా. వి. మత్తు.

నిషాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకబోయపల్లె: చూ, దేశము; 2. ఒకస్వరము (మనస్సు దీని యందు నిషాదించును (కూర్చుండును) సప్త స్వరములలో కడపటిదగుటవలన దీనియందు స్వరములన్నియుఁ జేరియుండును): చూ, స్వరము. 2. (సప్తస్వరములు.)

నిషాది. సం. వి. న్. పుం: చూ, హస్త్యారోహుఁడు. [భాష. 1.)

నిషాదిని. అం: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు.(చూ,

నిషాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పుల్కసుఁడను ఒకబోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 2: చూ, మాల. (1) [సంయుతహస్తములు.

నిషిద్ధము. సం. విణ. 1. నిషేధింపఁబడినది; చూ,

నిషూదనము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నిషేకప్రస్తుతము. పా. గర్భాధానము: చూ, శోధనము. (సంయోగము)

నిషేకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిషేకప్రస్తుతము.

నిషేధము. సం. వి. అ. పుం: అంగులితోరణము, ఆచ్ఛాదనము, ఊమము, నిష్కృతి. (తె. ప.)— గెంటుట, తోపుడు, నూకుడు.

నిషేధించు. సం. స. క్రి: నిరాకరించు. (తె. ప.). —ఆఁగు, ఒత్తు, గెంటు, త్రోద్రోపులాడు, తోయు.

నిషేవణము. సం. వి. అ. న. 1. చక్కఁగా సే వించుట; 2: చూ, సోమపానము.

నిషేవితము. సం. విణ. చక్కఁగా సేవింపఁబడి నది: చూ, సేవితము.

నిషేవ్యము. సం. విణ. చక్కఁగా సేవింపఁదగినది.

నిష్కాంత్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిష్కపటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1.=నిష్కపుఁడు: చూ, సత్యవంతుఁడు; 2. కపటములేనివాఁ డు: అకౌటిల్యుఁడు, నిష్కపటుఁడు. (తె. ప.)—అంబస్తు, దమ్మఁడు.

నిష్కపటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. మాడ: చూ, హిరణ్యము. 2; 2. పైఁడి, టంకము: చూ, లోహము. 1; 3. నూటయెనిమిది మాడలు (సువర్ణములు): చూ, హిరణ్యము. 2; 4. పత కము: చూ, భూషణము. 2; 5: చూ, పల ము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. వెండి: చూ, లోహము. 1.

నిష్కర్ష. సం. వి. అ. పుం. నిశ్చయము; చూ, సత్యము. 1. (శ. ర.) (ఆ. స్త్రీ. అని కొందఱు).

నిష్కర్షము. అం. 1: చూ, ఆరోహివర్ణగతా లంకారములు; 2: చూ, అవరోహి వర్ణగతా లంకారములు. [సృజించు.

నిష్కర్షించు. సం. స. క్రి. నిశ్చయించు: చూ,

నిష్కళి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-నిష్కళి. విగతార్తవ, ముట్లుడిగిన ఆఁడుది: చూ,

స్త్రీ; విశ. 2. కళలేనిది; 3. వీర్యములేని
ది: నిర్వీర్యము. [నిష్కళ. 1.
నిష్కళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-
నిష్కాముఁడు. సం. విశ: చూ, అకాముఁడు.
నిష్కాసితము. సం. విశ. 1. ఉనుపఁబడినది;
2. వెడలింపఁబడినది: చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్కుటము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిష్కూట
ము. 1. తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1, 2. అం
తిపురము:చూ, సదనము. 1; 3. ఇంటితోఁట;
చూ, వనము. 2; 4. తలుపు: చూ, వాకిలి;
5. మడి: చూ, భూమి. 1.
నిష్కుటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి *:
చూ, పత్రిల.
నిష్కులి. అం: చూ, శస్త్రములు. [టము. 1.
నిష్కుషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిష్కు-
నిష్కుహము. సం. వి. అ. పుం.—పై—
నిష్కూజితము. అం: చూ, సంచారీవర్ణగతా
లంకారములు. [నిష్కుటము. 1.
నిష్కూటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
నిష్కూహము. —పై—(రూ- నిష్కుహము)
నిష్కోపి. సం. విశ: అకోపుఁడు, అక్రోధనుఁ
డు.
నిష్కృతము. సం. విశ. 1. ప్రాయశ్చిత్తము
చేయఁబడినది; 2. చేయఁబడినది: చూ,
వ్యాపారము. 1. [శ్చిత్తము; 2. చేయమి.
నిష్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రాయ
నిష్క్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెడు కు
లము: చూ, వంగడము; 2. సంపత్తు: చూ,
బుద్ధి (శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము,
ధారణము, ఊహ, అపోహము, అర్థవిజ్ఞాన
ము, తత్వవిజ్ఞానము అను ఎనిమిది విధము
లైన బుద్ధిసామర్థ్య విశేషములు నిష్క్రమ
మనంబడును); 3: చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్క్రాంతము. సం. విశ. బయలువెడలినది.
నిష్క్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బయలువెడలు
ట: చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్క్రమము. అం. 1: చూ, తారాక్రియలు;
2: చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు.
నిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉనికి: చూ, స్థాన
ము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్తు; 3. తుది:
చూ,సుద. 3; 4. ముగియిక:చూ, సమాప్తి.
1; 5. వేఁడికోలు: చూ, యాచన; అం.
6: చూ, నాటకసంధులు (రూ-నిష్ఠము):
చూ, నిర్వహణము. 2; వా. 7. నిలుపుట:
ఉత్తంభనము. (తె. ప.)—నిలుపు-నిల్పు.
నిష్ఠానము. సం. వి. అ. న. మజ్జిగపులుసు: చూ,
మజ్జిగ.
నిష్ఠించు. సం. అ. క్రి. స్థిరమగు.
నిష్ఠితము. సం. విశ. చక్కఁగానుంచఁబడినది.
నిష్ఠీవనపాత్రము. సం. వి. అ. న. పీకిదాను:
చూ, పాత్రము. 6.
నిష్ఠీవనము. సం. వి. అ. న. ఉమియుట: నిరస
నము, నిష్ఠ్యూతి, నిష్ఠేవనము, నిష్ఠేనము.
నిష్ఠురము. సం. విశ. 1. కఠినము: చూ, బెడిద
ము; 2. పరుషోక్తి, పరుషము: చూ, శబ్ద
ము. 2. [ధుఁడు. 2.
నిష్ఠురుఁడు. సం. విశ. కఠినుఁడు: చూ, వ్యా
నిష్ఠూతము. సం. విశ. రూ- నిష్ఠ్యూతము. త్రో
యఁబడినది: చూ, విద్ధము. [నిష్ఠీవనము.
నిష్ఠేవనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం: చూ,
నిష్ఠేవము. —పై.—
నిష్ఠ్యూతము. సం. విశ. 1. ఉమియఁబడినది;
2: చూ, రూ-నిష్ఠూతము.
నిష్ఠ్యూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిష్ఠీవనము.
నిష్ణాతుఁడు. సం. విశ: చూ, సమర్థుఁడు.
నిష్పక్వము. సం. విశ. ఎనిమిదవపాలు మిగులు
నట్లు కాఁచఁబడిన కషాయాదులు, క్వథిత
ము: చూ, బృంగుడు. 1.

నిష్పత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నెఱవేఱుట: చూ, సిద్ధి. 1; 2. పరిసమాప్తి: చూ, సమాప్తి. 1; పా. 3. (Ratio) సంబంధము; రెండు సంఖ్యలకుగల సంబంధము. (సమాంతర సంబంధము నిష్పత్తి. నిరంతరసంబంధము. సమ సంబంధము; అనులోమనిష్పత్తి. వర్గసంబంధము నిష్పత్తి. అంత్యమధ్య సంబంధము నిష్పత్తి. సమగుణకసంబంధము నిష్పత్తి. విలోమ సంబంధము మొ.)

నిష్పన్నము. సం. విణ: చూ, నిర్వర్తితము.

నిష్పాదనము. సం. వి. అ. న: చూ, నిష్పత్తి.1.

నిష్పాదించె. సం. స. క్రి: చూ, సిద్ధించె.

నిష్పాదితము. సం. విణ. సిద్ధించినది: చూ, సిద్ధము. 3. [సిద్ధము. 3.

నిష్పాద్యము. సం. విణ. సిద్ధింపఁదగినది: చూ,

నిష్పావము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుములు: చూ, ధాన్యము; 2. చేటగాలి: చూ, వాయువు; 3: చూ, పవనము. 3; 4. పెసలు లోనగువాని పొట్టు: చూ, బరడు; 5. పొల్లు: చూ, సస్యము. 1; విణ. 6: చూ, స్థిరము.

నిష్పిష్టము. సం. విణ. చేక్కఁగానూఱఁబడినది: చూ, మర్దితము.

నిష్పేషణము. సం.వి.అ.న. చేక్కఁగానూఱుట.

నిష్ప్రభము. సం. వి. అ. న. కాంతిలేని దివా చంద్రాదులు: చూ, అరోకము.

నిష్ప్రయోజకుఁడు. సం. విణ: చూ, వ్రాజె.

నిష్ప్రయోజనము. సం. విణ: చూ, వ్యర్థము.

నిష్ప్రవాణి. సం. విణ. ఇ. క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

నిష్ఫలము. సం. విణ. ఫలములేనిది: అతిముక్తకము, అసంగతము, అసంబంధము, అసంబద్ధము, వలాలము.

నిష్షమము. సం. అవ్య. నిదింపఁదగినవానియందు వర్తించెను: దుష్షమము.

నిస్. సం.ఉప. ఇది 'నిర్' యొక్కరూపమునే పొందును.

నిసర్గగణములు.అం."య-ర-త-భ-జ-స-న-మ": చూ, అష్టగణలక్షణము.

నిసర్గము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వభావము; 2. కలిగించుట; 3: చూ, వితరణము.

నిసి. వై. వి.=నిశా-నిశీధ: చూ, నిశీథము. 1-2.

నిసిందా. వా. విణ. తెలియకుండునటుల కలిపి వ్రాసినది. "నిసిందావ్రాత."

నిసివెలుఁగు. ద్వ. వి: చూ, నిశాకరుఁడు.

నిసుంభితము. అం: చూ, కరణములు.

నిసుఁగు. వై. వి.=శిశుకః-శిశు. రూ-నిసువు. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి: చూ, శిశువు; 2. స్తనపాయి. అచ్చ. యు, కాం. 146: చూ, శిశువు.

నిసువు. వై. వి.=—పై.—

నిసృష్టము. సం. విణ. 1. దాఁచఁబెట్టినది: చూ, రహస్యము; 2. మధ్యస్థము.

నిస్తంద్రిము. సం. విణ. చొరవఁగలది.

నిస్తరణము. సం. వి. అ. న. 1. దాఁటుట: చూ, లంఘు; 2: చూ, నెడలఁబాటు; 3: చూ, వెగవు. [చూ, లంఘించె. 1.

నిస్తరించె. సం. స. క్రి. చేక్కఁగాదాఁటు:

నిస్తర్హణము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నిస్తలము. సం. విణ. 1: చూ, పలితము. 3; 2: చూ, వృత్తము. 5.

నిస్తారకము. సం. విణ. నిస్తరింపఁజేయునది.

నిస్తారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిస్తరణము.

నిస్తాలవ్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిస్తుషితము. సం. విణ. 1. చెుఁకనగా చేయఁబడినది; 2. పొట్టిపోఁగొట్టినది; 3. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

నిస్త్రింశము. సం. వి. అ. పుం. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; విణ. 2. కనికరములేనిది.

నిస్పందము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలిచలనము: చూ, లోలము.

నిస్పృహము. సం. విణ. ఆశలేనిది: చూ, నిర [పేక్షము.

నిస్యందము. సం. వి. అ. పుం. కాఱుట.

నిస్రావము. సం. వి. అ. పుం. గంజి: చూ, వారువుడు.

నిస్వనము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిస్వానము. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిస్వానము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిస్సంగుఁడు. సం. విణ. తనకుటుంబమును వర్జించి ఋషివలె సంచరించువాఁడు.

నిస్సంతతి. సం. విణ.=నిస్సంతు. సంతానము లేనిది: (తె. ప).—నిస్సంతు.

నిస్సంతు. వై. విణ.=నిస్సంతతి—పై—

నిస్సంధి. సం. విణ: చూ, నిర్వ్యూహము.

నిస్సంపాతము. సం. వి. అ. పుం. అర్ధమరేయి: చూ, రాత్రి.

నిస్సత్తువ. వై. వి.=నిస్సత్వ. శక్తిలేమి: రూ-నిస్సత్తువు. (సం. ప).—అశక్తి, గ్లాని.

నిస్సత్తువు. వై. వి.=—పై.—

నిస్సత్వమగు. మి. అ. క్రి: అశక్తియగు. (తె. ప).—ఓటలు-ఓటూఱు.

నిస్సరణము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లులోనగు వాని ముందటిభాగము: చూ, సదనము. 1; 2. చావు: చూ, మరణము; 3. ముక్తి: చూ, మోక్షము.1; 4: చూ, వెడలఁబాటు; 5: చూ, వెరవు.

నిస్సహాణము. వై. వి.=నిస్సాణ. రూ-నిస్సానము. 1. చర్మవాద్య విశేషము: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

నిస్సాకారము. వా. వి: చూ, నికారము. 4,

నిస్సాణము. సం.వి.అ.పుం.=:చూ,నిస్సహాణము.

నిస్సానము. సం. వి. అ. పుం.=—పై—

నిస్సార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి *: చూ, రంభ. 2.

నిస్సారకము. అం: చూ, జన్యతాళములు. [2.

నిస్సారము. సం.విణ.సారములేనిది:చూ,బెండు.

నిస్సారుఁడు. సం. విణ: చూ, అబలుఁడు. 1.

నిస్స్వరుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

నిస్స్వుఁడు. సం. విణ. —పై.—

నిహంత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) చంపు వాఁడు: చూ, హింసకుఁడు.

నిహక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-నిహాక.

నిహతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హెచ్చే వేఁత; పుం. 2. అనుదాత్తస్వరము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, అనుదాత్తము); విణ. 3. చంపఁబడినది: చూ, సూదితము; 4. గుణింపఁబడినది: గుణితము.

నిహతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చావు:చూ, మరణము.

నిహననము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, వధము.

నిహాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-నిహక. 1. ఉడుము: చూ, బిలేశయ; 2. నీటియుడుము: చూ, బిలేశయ. [మంచు: చూ, హిమము.

నిహారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీహారము.

నిహింసనము. సం. వి. అ. న: చూ, నిహననము.

నిహితము. సం. విణ. ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

నిహీనతానములు. అం. చాతుర్మాస్యము, సంస్థ, శస్త్రశ్లోకము, చతుర్దశి, సౌత్రామణి,చిత్ర, ఉద్భిత్తు (7): చూ, శుద్ధతానములు.

నిహీనుఁడు. సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

నిహ్నవము. సం. వి. అ. పుం. 1:అవిశ్వాసము. (తె. ప).— అపనమ్మకము- అపనమ్మిక; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, వహేలనము; 4. దాఁపఱికము: చూ,బందు; 5. నమ్మిక: చూ, విశ్వాసము; 6. మఱుఁగు మాట: చూ, శబ్దము. 2.

నిహ్నవించు. సం. స. క్రి: చూ, మఱుఁగుపెట్టు.

నిహ్నుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మఱుఁగుపుచ్చుట: చూ, నిహ్నవము. 4.

నీ

నీ. దే. స. 1. నీవు అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2. సంబంధార్థమందు యుష్మచ్ఛబ్దమునకుం గల ప్రాతిపదికము; 3: చూ, నా. (2).

నీఁగు. దే. స. క్రి: చూ, నివర్తించు. భార. అర. 5, ఆ. 289.

నీఁడు. వై. వి. కమ్మవారిబిరుదుపేరు. [1.

నీకాయ్యము. సం.వి.అ.పుం.ఇల్లు:చూ,సదనము.

నీకాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము: 1; విణ. 3. తుల్యము: చూ, సమానము. 2.

నీకులోఁబడితిని. అం: చూ, చిహ్నములు.

నీకేతనము. సం.వి.అ. న: చూ,రూ-నికేతనము.

నీగపోగిస. వై. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నీచపాత్రలు. అం. విటచేటీపరిభృతులు నీచపాత్రలు. (చూ, సూచ్యము.) [జూ. గా.

నీచమిత్రపురుషసంబుద్ధి. అం. ఓరి-ఓరీ, జార-

నీచము. సం. విణ. తక్కువైనది:చూ, వెలితి.2.

నీచమిత్రసంబోధన. అం. ఓసి-ఓసీ.

నీచాఃకలహమిచ్ఛంతిసంధిమిచ్ఛంతిసాధవః.లో. నీచులు జగడముం గోరుదురు. యోగ్యులు కలయికం గోరుదురు. "ఉదా.—మాచేతనయి నంతదనుకం గలుపుకోలుతనంబున కడంగుదము. "నీచాఃకలహమిచ్ఛంతి సంధిమిచ్ఛంతి సాధవ" యని ధర్మజ్ఞులు వచింతురుగాదె." (నీతిచంద్రిక). [మొ.

నీచార్థకములు. అం. ఛీ, సీ, ఇస్సిరో, గాఁడు.

నీచుఁడు. సం. విణ.=నీచు. 1: చూ, హీనుఁడు; 2: చూ, వామనుఁడు.

నీచు. వై. వి.=నీచ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు.

నీచుతనము. వై. వి.=నీచత్వ. 1: కేరడములు చేతనము, గట్టిదనము, టవళి; 2. అధమత్వము. [8: చూ, పక్షి. 1.

నీటికానుపు. ద్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ. బాల,కాం.

నీటికుప్ప. ద్వ. వి. 1: చూ, సముద్రము. వసు. 5, ఆ. 36; వా. 2. జలమయము: చూ, సలిలము. [చూ, మత్స్యము. 1.

నీటికుమ్మరిపురుగు. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము:

నీటికూర. వై. వి: చూ, పద్మము. 1.

నీటికెదురెక్కుపుట్టువు. ద్వ. వి. చేఁప. వేం, ఆం. 71: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటిచెంబు. ద్వ. వి. నీరుగలచెంబు: చూ, పాత్రము. 6. [బుక్షరము.

నీటిచాలు. ద్వి. వి. దార. (సం. ప.)— ధార,

నీటిచూలి. ద్వ. వి. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1.

నీటితాత. వై. వి: చూ, వాయువు.

నీటితాలుపు. ద్వ. వి: చూ, మేఘము. 1.

నీటితొట్టి. ద్వ. వి: చూ, లట్టు. 1. [ము.1.

నీటిదయ్యము. వై.వి.జలగ్రహము: చూ, మత్స్య

నీటిపాఁచి. వై. వి. ఆకాశమూలి*; చూ, తృణము. 1. [1; 2: చూ, నీటియిక్క.

నీటిపుట్టుగు. ద్వ. వి. 1. తామర: చూ, పద్మము.

నీటిబిడ్డఁడు. ద్వ. వి: చూ, నీటిచూలి.

నీటిబొట్టు. వై. వి: చూ, బొట్టు. 6.

నీటిమూట. వై. వి: చూ, నీరుముడియ.

నీటిమోపరి. దే. వి: చూ, నీటితాలుపు.

నీటియాట. ద్వ. వి. జలక్రీడ:చూ,విలాసము.1.

నీటియావు. ద్వ. వి. ఉస్రిక: చూ, ధేనువు (నీటిఆవు అనియు) [ము. 1.

నీటియిక్క. ద్వ. వి. కౌస్తుభమణి: చూ, రత్న

నీటిరాసి. వై. వి: చూ, నీటికుప్ప.

నీటిరిక్క. వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటిరిక్క: చూ, రిక్క.(నీరురిక్క)

నీటిరిక్క-నెల. ద్వ. వి. ఆషాఢము: చూ, మాసము.1. [2: చూ, సముద్రము.
నీటిఱేఁడు. ద్వ. వి. 1: చూ, వరుణుఁడు;
నీటిఱేనిరిక్క. ద్వ. వి. శతభిషము, నూఱుచుక్కలపోవు. రూ-నీళ్లఱేనిరిక్క: చూ, రిక్క. [లఘు.
నీటిలము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిట
నీటివంగ. వై. వి.=: చూ, రూ-నీరువంగ*.
నీటివ్రాలు. ద్వ. వి. 1 అసత్యము: చూ, వితథము; 2. నశ్వరము: చూ,భంగురము. 1; జా. 3. నిలిచియుండనిది. "మనయత్నంబులన్నియు నీటివ్రాలగును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.) [మత్స్యము. 1.
నీటేఁగె. ద్వ. వి. క్షుద్ర జలచరము: చూ,
నీటు. దే. వి. 1. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము. 2: చూ, విలాసము. 2; 3. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2.
నీటుకత్తియ. ద్వ. విణ. నీటుగలది: చూ, స్త్రీ.
నీటుకాఁడు. దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.
నీడ. దే.వి. 1:చూ,ప్రతిబింబము.1; 2. ఛాయ: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఎండలేమి; 4:చూ, రక్షకము. "తోడునీడ".
నీడము. సం. వి. అ. న. 1. చోటు: చూ, జ్ఞానము. 1; పుం, న. 2. పక్షిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.
నీడోద్భవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.
నీతకము. వై. వి.=నియత. రూ-నీతము. నియమము: చూ, బైసి. 1.
నీతము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి;విణ. 3. పొందింపఁబడినది; 4. శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము; 5. తేఁబడినది: ఆనీతము; వై. వి. (1)=నియత. శశాం. 3, ఆ. 69: చూ, నీతకము.
నీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. పొందించుటు; పా. 3. దీనికి ఉపమానము.— చాణక్యుఁడు.
నీతిశాస్త్రము. అం. (దీనిని చాణక్యుఁడు వ్రాసెను.): చూ, విద్యలు.
నీనుదుటనే వ్రాద్దుపాడిచెనా. జా. అంతయు నీకే తెలియునా? "కానిమ్ము. వేగిరింపకు! నీనుదుటనెఁ బొద్దువొడిచినే." (కళాపూర్ణోదయము.)
నీపము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 2. నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 3. నుంకెన*: చూ, రక్తకము; 4. నల్లయిరుగుడు*: చూ, శింశుప.
నీరంధ్రము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; విణ. 2. సందులేనిది.
నీరకము. సం. వి. అ. న. బేగడ:చూ,శుభ్రము.1.
నీరక్షీరము. అం: చూ, జాతస్మరాలింగనములు (చూ, ఆలింగనములు. 2.)
నీరజనము. సం. వి. అ. న.=నివ్వాళి. రూ-నీరాజనము: చూ, హారతి.
నీరజము. సం. వి. అ న. 1. తామర. చూ, పద్మము. 1; 2: చూ, ముత్తెము; 3. చెంగల్వకోష్టు:చూ,పారిభావ్యము; విణ. 4. నీటఁబుట్టినది.
నీరదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1: 2. తుంగ*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.)
నీరధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.
నీరనీరన్యాయము. పా. నీరునునీరునుగలిసినయెడల విడఁదీయుట యసాధ్యమనురీతి.
నీరము. సం. వి. అ. న.=నీరు: చూ, సలిలము. (నీరశబ్దమునకు సంబంధించినశబ్దములు.— నీరకాకము, నీరధృతి,నీరపిప్పలి,నీరబిడాల, నీరబుద్బుద, నీరమానుష, నీరవర్తిక, నీరవాస్తాక, నీరశుచి ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

నీరసము. సం. వి. అ. పుం. 1. దానిమ్మ *: చూ, రక్తబీజకము; వా. 2. శక్తిలేమి;విణ. 3. రసములేనిది: చూ, విరసము. 1.

నీరాకు. ద్వ. వి. పాఁచి: చూ, శైవలము.

నీరాఖువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, నీరుపిల్లి.

నీరాజనము.సం.వి.అ.న.=: చూ,రూ-నీరజనము.

నీరాట. ద్వ. వి. రూ-నీరాటము. 1: చూ, స్నానము; 2. జలక్రీడ: చూ, విలాసము.1.

నీరాటము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నీరాట.1;2:చూ, రూ-నీరాట. 2; 3. నీటియందు చరించెడుజంతువు: చూ,మత్స్యము. 1.

నీరాటరేవు. ద్వ. వి. (రూ-నీలాటిరేవు-నీళ్లాటరేవు.)స్నానముచేయురేవు:చూ,సరస్సు. 1.

నీరాడు. ద్వ. వి. 1. కూరాటిలో పోసెడు వేన్నీళ్ళు; అ. క్రి. 2: చూ, స్నానమాడు.

నీరామని. ద్వ. వి. వర్షఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

నీరారుచే. దే. ప్రే. నీరాడఁజేయు: రూ-నీరార్చు.

నీరార్చు. దే. ప్రే.—పై.—

నీరింకు. ద్వ. వి. ఎండు: చూ, మిడుకు. 8.

నీరిజే దే. వి. ఒకఅడవిచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నీరిప్ప. ద్వ. వి: చూ, మధూకము.*.

నీరు. వై. వి.=నీరమ్. 1. జలము: చూ, సలిలము; 2. కన్నీరు. భాగ. 1, స్కం. 430: చూ, సలిలము; 3. ఉచ్చ :చూ, మూత్రము; విణ. 4:చూ,స్వల్పము.

నీరుకట్టియ. వై. వి. రూ-నీరుకట్టె-నీర్కట్టె: చూ, సర్వము.

నీరుకట్టు. ద్వ. వి. 1. అశ్మరి: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము; అ. క్రి. 2: చూ, పాటించే.

నీరుకట్టు తెవులు. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టు. 1.

నీరుకట్టె. వై. వి: చూ, రూ-నీరుకట్టియ.

నీరుకడిమి. ద్వ. వి. ధారాకదంబము *: చూ, హాలిప్రియము.

నీరుకాకి. ద్వ. వి.=నీరకాక. మద్గువు: చూ, వాయసము. 1.

నీరుకాయ. ద్వ.వి. నీరుబుడ్డ:చూ,బుద్బుదము.1.

నీరుకాయవాఁడు. ద్వ. వి:నీరుపాప,నీరుమానిసి.(సం.ప).-క పురుషుఁడు.(చూ,మనుష్యుఁడు.)

నీరుకాయ. ద్వ వి: చూ, సందంశకము.

నీరుకావి. దే. వి. రూ-నీర్కావి. కొంచెను ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.

నీరుకావులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నీరుకాళ్లు. ద్వ. వి. బ. శోణహరితవర్ణములైనయుభయసంధ్యలయందుఁ దోఁచెడు సూర్యకిరణములు (ఇది వర్ష సూచకము): చూ, హాయనము 2.

నీరుకుక్క. వై. వి. జలశునకము: చూ, శునకము.

నీరుకుప్ప. ద్వ వి: చూ, రూ-నీటికుప్ప.

నీరుకోఁతి. ద్వ. వి. శింశుమారము: చూ, వానరము.

నీరుకోడి. ద్వ. వి. జలకుక్కుటము:చూ,పుంజో.

నీరుగండి. ద్వ. వి. తూముకాలువ: చూ, వాహసము. 2.

నీరుగన్నేరు. ద్వ. వి. ఇలసము*: చూ, హింజలము.

నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె. లో. "అ. మంచుమఱుఁగువడిన మార్తాండుఁడునుబోలె, నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె." భార. విరా. 1. ఆ. 228.

నీరుగుట్టు. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుగొబ్బి. ద్వ. వి: చూ, మొగబీర*.

నీరుగొలిమిడి. ద్వ. వి: చూ, పద్మము. 1.

నీరుచిచ్చు. వై. వి.=నీరశుచి. రూ=నీర్చిచ్చు. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

నీరుచిట్టి. వై. వి: రూ-నీరుచిట్టె, చెలిమిడి. (సం. ప).—జలతండులీయము. *

నీరుచిట్టె. వై. వి. —పై.—

నీరుచెంచేలి. ద్వ. వి. ఒకానొకచెంచేలి *:చూ, సునిషణ్ణకము.

నీరుచెల్ల. ద్వ. వి: చూ, నీరుమజ్జిగ.

నీరుచేటుకు. ద్వ. వి. ఉచ్చవెలువరించేటలో కలుగుమంట: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము.

నీరుటెంకి. ద్వ. వి: చూ, సరస్సు. 1.

నీరుడి. ద్వ. వి. (నీరు + ఊడు) ఉచ్చ అధికముగా దిగు రోగము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము.

నీరుడుము. ద్వ. వి: చూ, బిలేశయ.

నీరుతాలుపు. ద్వ. వి. మబ్బు. అచ్చ. అ, కాం. 188: చూ, మేఘము. 1. [కాం. 21.

నీరుతిట్ట. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. అచ్చ. అ,

నీరుతిత్తి. వై. వి.=నీరదృతి. ఉచ్చబుడ్డ: చూ, మూత్రకోశము.

నీరుతుట్రి. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టియ.

నీరుతుమికి. ద్వ. వి: చూ, స్ఫూర్జకము.*

నీరుతోటకూర. ద్వ. వి: చూ, మారిషము*.

నీరుదొత్త. ద్వ. వి: చూ, నీరుతుట్రి.

నీరుదోమ. ద్వ. వి. జలమశకము: చూ, మశకము.

నీరుద్రిమ్మరి. ద్వ. వి. జలజంతువు. అచ్చ. యు. కాం. 3: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుపంది. ద్వ. వి. జలసూకరము: చూ, సూకరము.

నీరుపట్టు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నీరువిడుచు. 1.

నీరుపట్టుదోమ. ద్వ. వి: చూ, నీరుదోమ.

నీరుపదును. దే. వి. కొద్దిపదును: చూ, స్తేమము.

నీరుపాది. ద్వ. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నీరుపాప. ద్వ. వి. 1. నిప్పు; చూ, వహ్ని. 1; 2. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1; 3: చూ, నీరుకాయవాడు.

నీరుపాపర. ద్వ. వి: చూ, నీరుపాప. 2.

నీరుపాము. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టియ.

నీరుపాయము. ద్వ. వి. జవ్వనము: చూ, వయస్సు. 1.

నీరుపాలించు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నీరుకట్టు. 2.

నీరుపిప్పలి. వై. వి.=నీరపిప్పలి*: చూ, శకులాదని. 2.

నీరుపిల్లి. వై. వి.=నీరబిడాల: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుపుట్టువ. ద్వ. వి. 1. శంఖము. అచ్చ. బాల, కాం. 3: చూ, సంకు. 1; 2. తామర: చూ, పద్మము. 1; 3: చూ, నీటియుక్కు.

నీరుపుట్టువు. ద్వ. వి. 1: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 1; 2: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 2; 3: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 3; 4. ఉచ్చైశ్శ్రవము: చూ, హయము; 5. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 6: చూ, హిమాంశువు; 7. ఐరావతము: చూ, హస్తి.

నీరుపెట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, నీరుకట్టు. 5.

నీరుపోసికొను. ద్వ. స. క్రి. 1: చూ, స్నానమాడు; 2: చూ, నీరుమోసికొను.

నీరుప్రబ్బ. ద్వ. వి. రూ-నీరుప్రబ్బలి *: చూ, విదులము.

నీరుప్రబ్బలి. ద్వ. వి. —పై.— [య

నీరుబుగడ. వై. వి.=నీరుబుద్బుద: చూ, నీరుకా

నీరుబుగ్గ. వై. వి.=—పై.—

నీరుబుడ్డ. వై. వి.=—పై— [దారకము.

నీరుబొద్ది. ద్వ. వి. ఒకరకముబొద్ది *: చూ, వృద్ధ

నీరుమజ్జిగ. వై. వి.=నీరమార్జికా. మూడుపాళ్లు నీళ్లుగలసిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

నీరుమానిసి. వై. వి.=నీరమానుష: చూ, నీరుకాయవాడు.

నీరుముంపు. ద్వ. విణ. కీనీరునేల: చూ, భూమి. 1.

నీరుముట్టు. ద్వ. వి. 1. ఉచ్చ: చూ, మూత్రము; అ. క్రి. 2. నీరుముట్టుకొను; వా. 3. ఉచ్చవెడలించే: నీరుముట్టుకొను.

నీరుముట్టుకొను. ద్వ. అ. క్రి. —పై—

నీరుముడియ. ద్వ. వి: నీరుమూట. (సం. ప.)—కమూతము.

నీరుమోపరి. ద్వ. వి. 1. కడవ: చూ, భాండము. 3; 2. బిందె: చూ, పాత్రము. 6; 3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; విణ. 4. నీరుమోచేనది.

నీరుమోరు. వై. వి.=: చూ, నీరుమజ్జిగ.

నీరుమోసికొను. ద్వ. స. క్రి. గర్భిణిధరించే: నీరుపోసికొను.

నీరురాసి. వై. వి: చూ, సముద్రము.

నీరురిక్క వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటి రిక్క: చూ, రిక్క. (నీటిరిక్క)

నీరుల్లి. ద్వ. వి. ఎఱ్ఱగడ్డ*: చూ, పలాండువు.

నీరువంగ. వై. వి.=నీరవార్తాక*: చూ, వంగ.

నీరువట్టివేరు. ద్వ. వి. లామజ్జకము:చూ,వట్టివేరు.

నీరువట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, పిపాస; అ. క్రి. 2. దప్పికొను. భార. అర. 3, ఆ. 202:చూ, దూపటిలు. 1.

నీరువత్తిగ. వై. వి.=నీరవర్తిక: చూ, భక్ష్యము.

నీరువరి. వై. వి.=నీవార (దేశ్యమని శ. ర.) నీవారతృణము: చూ, హరితి; 2. నీవారధాన్యము: చూ, స్తంబకరి. (సస్యము.)

నీరువామి. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 64.

నీరువిడుచే. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, నీరువట్టు; 2. నీరునదలు; 3: చూ, వెళ్ళోలఁబోలు.

నీరూరు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్రవించే.

నీరెండ ద్వ. వి: చూ, ఈరెండ.

నీరెత్తువంగ. ద్వ. వి: చూ, నీరువంగ.*

నీరెన. వా. వి: చూ, నీరుగట్టు.

నీరేనుఁగు. ద్వ. వి. నీటిగజము: చూ, హస్తి.

నీరొట్టియ. ద్వ. వి. రూ- నీరొట్టు- నీరొట్టె: చూ, భక్ష్యము.

నీరొట్టు. ద్వ. వి. —పై—

నీరొట్టె. ద్వ. వి. —పై— [అం. 75.

నీర్కట్టె. వై. వి:చూ, రూ-నీరుకట్టియ. వేం,

నీర్కావి. దే. వి: చూ, రూ-నీరుకావి.

నీర్చవి. వా. వి: చూ, నీరెన.

నీర్చిచ్చు. వై. వి.=: చూ, రూ-నీరుచిచ్చు.

నీర్చిచ్చుకాఁడు. ద్వ. వి. ఒకానొక టిట్టిభము: చూ, లకుముకి.

నీర్వట్టు. ద్వ. వి:చూ, రూ-నీరువట్టు. (దప్పికి.—పాండు. 5, ఆ. 168.)

నీర్వామి. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరువామి.అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 91.

నీఱు. దే. వి: చూ, రూ-నిగురు.

నీలంగువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. ఈఁగ: చూ, మక్షిక; పుం. 2. నక్క: చూ, సృగాలము; 3. రూ-నీలాంగువు: చూ, పురుగు.

నీలఁడు. వై. వి. నల్లగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

నీలకంఠము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముల్లంగి*; పుం. 2. నెమలి: చూ, మయూరము; 3.ఊరఁబిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 4. బంగారు పిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 6. పాము: చూ, సర్పము.

నీలకంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

నీలకము. సం. వి. అ. పుం. నల్లకోఁతి: చూ, వానరము.

నీలగంధి. సం. వి. ఇ. పుం. ఒకరకముమాణిక్యము (ఇది తుంబురమునఁబుట్టినది. నల్లదాళుగలది. అధమజాతిరత్నము: (చూ, మాణిక్యము): చూ, రత్నము. 1.

నీలఝింటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లగోరంట*: చూ, మహాసహ.

నీలదూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నల్లగోలిమిడి*. [ధేనువు.

నీలధేనువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. నల్లనిఆవు: చూ,

నీలపునర్నవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు. *: చూ, వర్షకేతువు.

నీలపుష్పము. సం. వి. అ. న. నల్లగింటెన *: చూ, విష్ణుకాంత.

నీలపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

నీలమణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1.

నీలము. సం. వి. అ. న. 1. నల్లజాయి: చూ,

రాయి; 2.=నీలి*: చూ, రంజని; పుం.3.=నల్ల. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4. ఒకానొక కొండ: చూ, పర్వతము; 5. ఒకనిధి: చూ, నిధులు; విణ. 6. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

నీలలోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. "నీలలోహితపూజ"

నీలవర్ణి. అం: చూ, అనుపర్ణములు.

నీలసరస్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదే వి: చూ, స్వాహా. 2. [గువు. 3.

నీలాంగువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-నీలం

నీలాంజనము. సం. వి. అ. న. 1. కాటుకఱాయి: చూ, సౌవీరము. 2; అం. 2: చూ, అంజనములు.

నీలాంబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3. శని: చూ, రాహువు. 2.

నీలాంబుజన్మము. సం.వి. అ.న: చూ, నీలాబ్జము*

నీలాగ్రికర్ణి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

నీలాటిరేవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరాటరేవు.

నీలాబ్జము. సం. వి. అ. న. నల్లకలువ: చూ, పద్మము. 1. [పుతట్ట.

నీలాలి. ద్వ. వి. రెండుముఖముల దీపారాత్రిక

నీలాశ్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నీలఁడు.

నీలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లగోరంట *: చూ, మహాసహ; 2.=నీలి*: చూ, రంజని; 2: చూ, అంకుశము; వై. వి. (1).=నీలిని*: చూ, నీలి. 2; (2) నల్లనిబట్ట. నల్లనూలు (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; విణ. (3) =నీల. నల్లనిది. హరిశ్చ. 2, ఆ. 8: చూ, వర్ణము. 6; (4) గాగడముగలది. పాండు. 3, ఆ. 71.

నీలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి; 2. పాఁచితీఁగె*: చూ, శైవలము.

నీలిగోతాము. అం: చూ, మల్లశాస్త్రము.

నీలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=నీలి: చూ, నీలి.2,(1).

నీలిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-నీలిమము. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6. [నవస్తువు.

నీలిమందు. ద్వ. వి. నీలిమొక్కలు వండిచేసి

నీలిమబ్బు. ద్వ. వి. వేఁటసాధనము.

నీలిరాగము. సం. వి. అ. పుం. బయటికి విశేషముగాకనఁబడక లోపల నెప్పటికినివీడకుండెడుగాఢానురాగము. (చూ, పూర్వరాగము).

నీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం.1. ఒకానొకకోఁతి: చూ, వానరము; 2. పూర్వుఁడైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

నీలుగు. దే. వి. రూ-నీల్గు. 1. గాత్రవినామము; అ. క్రి. రూ-నీల్గు. 2: చూ, రూ-నిలుగు. 2; 3: చూ, మరణించు.

నీలోత్పలము. సం. వి.అ. న: చూ, నీలాబ్జము*

నీలోత్పలవర్ణి. అం: చూ, అనుపర్ణములు.

నీలోత్పలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నీలుఁడు. 2; అం. 2: చూ, భాషాంగములు.

నీల్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-నీలుగు.

నీవరి. వై. వి.=నీవార: చూ, రూ-నివ్వరి.

నీవాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నివాకము.

నీవారము. సం. వి. అ. పుం=: చూ, నీవరి.

నీవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సందిమొదలు; 2: చూ, వలపుకీలు; 3: చూ, బంధనాలయము; 4. పందెపుసొమ్ము.

నీవిబంధము. సం. వి. అ. న: చూ, నీవి. 2.

నీవు. దే. వి. రూ-ఈవు. 1. ఎదుటవినువాఁడు; 2. నీశబ్దమునకుప్రథమైకవచనము: చూ, త్వమ్; 3. బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించునపుడు పయోగించు శబ్దము: చూ, హుం.

నీవృత్తు. సం. వి. త్. పుం. రూ-నివృత్తు. 1. గ్రామము: చూ, సీమ. 1; 2. దేశము: చూ, సీమ. 1.

నీవ్రము. సం. వి. అ. న. 1. చూరు: చూ, వెలిసె; 2. బండికంటినడిమికమ్మి: చూ, బండికల్లు; 3: చూ, విపినము; 4. రేవతి: చూ, రిక్క.

నీశారము. సం. వి.అ.పుం: చూ, రూ-నిశారము.

నీహారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- నిహారము. [తె: చూ, లక్ష్మి. 1.

నీళ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విష్ణుభార్యలలో నొక

నీళ్లగాఁడి. వా. వి: చూ, లట్టు. 1.

నీళ్లపాలుడు. వా. వి: చూ, వెల్లువ.

నీళ్లమ్మకొనునది. అం. దూతీచతుష్టయమునందలి మూఁడవదానిలోని పదియాఱింటిలో నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము.

నీళ్లఱేఁడు. వా. వి: చూ, వరుణుఁడు.[రిక్క.

నీళ్లఱేనిరిక్క. ద్వ. వి: చూ, రూ- నీటిఱేని

నీళ్లవరుగు. ద్వ. వి. ఉప్పు: చూ, లవణము.

నీళ్ళాటబొద్దులు. వా.వి.బ.తొమ్మిదినెలలునిండిన పిదప ప్రసవమగు సమయమందలి సూచనలు.

నీళ్ళాటరేవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరాటరేవు.

నీళ్ళాడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రసవించు. భార. శల్య. 2, ఆ. 160; 2: చూ, స్నానమాడు.

నీళ్ళునమలుట. జా. మాంద్యము వహించుట. "నీవివి యన్నియు నీళ్లునమలక" (నీతిచంద్రిక - విగ్రహము)

ను

ను. సం. అవ్య. 1.ప్రశ్నార్థకము: చూ, ప్రశ్నము; 2: చూ, యోచన; దే. అవ. (1) నా శబ్దమునకు ప్రథమైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "నేను"; (2) తఱచుగ అవు వాదర్థకశబ్దములకు ద్వితీయైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "వనమును";(3) క్రియలలో తద్ధర్మార్థక ప్రథమపురుషైకవచనమునందును, తద్ధర్మవర్తమాన భవిష్యద్వ్యతిరేకార్థకోత్తమ పురుషైకవచనములయందును వచ్చెడు ప్రత్యయము. "కొట్టును, కొట్టుదును, కొట్టుచున్నాను, కొట్టఁగలను, కొట్టను" మొ; అవ్య. (4) సముచ్చయార్థమును తెలుపును. (ఇది ఉకారేతరములమీఁద యువర్ణపూర్వకముగా వచ్చును. భార. ఆది. 1, ఆ. 12; ఆయువర్ణము ఒకానొకచో లోపించును. భార. సభా. 2,ఆ. 282; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 31; వన.3, ఆ.173): చూ, సముచ్చయము: చూ, యు; (5) అవధారణార్థకము: చూ, సత్యము.1; (6) సహితార్థకము. స్వా. 1, ఆ. 72:చూ, సైతము; (7) వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందు సహితార్థమును తెలుపును. జై. 1, ఆ. 85; (8) ఏని, ఐన అను వానివలె వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందువచ్చును. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 28; ఉద్యో. 4, ఆ. 285; (9) ఎటులు, ఎట్టు, ఎట్లు అనుశబ్దములు కడపటఁజేరినప్పుడు ఏవిధముచేతనైన అను నర్థమును తెలుపును. భార. ఆర. 1, ఆ. 49; (10) కొన్నిచోట్ల అర్థవిశేషములను తెలుపును. భార. ఆది. 1, ఆ. 14; (11)వ్యతిరేకక్రియలమీఁద వికల్పార్థమును తెలుపును. భార. ద్రో. 3, ఆ. 162; (12) పాదపూరణమందు అంతలోనగు శబ్దములమీఁద వచ్చును. (అంతఁయును, అందఱును, ఎప్పుడును, తద్దయును, నిచ్చలును, వాలాయమును, మఱియును, రెండియును మొ. "ఇవి యేనున్" అనుచో ఏనుశబ్దముమీఁదిది యు పాదపూరణమునందువచ్చినదని యెఱుంగునది. ఇట్లు ఇతరస్థలములయందును తెలిసికొనవలయును. ఇది యెదుత్రమనఁబడు. దీని యుత్వము నవు తఱచుగ లోపంబగు.);

(13) "న" కారము ద్రుతము. (నకారము నకు ద్రుతమని పేరుండినను నిజమైన ద్రుతము 'ను' అను నక్షరమని యెఱుంగవలయును. ఈద్రుతము ప్రత్యయముతోఁ జేరివచ్చును. "తానుగుఱ్ఱమును గొనెను"లు ఇందుండు 'ను' కారములు ప్రత్యయములు; "హరిచేతను,గిరిచేతను"ఇందుండు'ను'లు ఆగమములు; "రాముఁడును, లక్ష్మణుఁడును" ఇందుండు 'ను' లు సముచ్చయార్థమును దెలుపు నవ్యయములు. వీనిలో 'ను' లోపించినను దోషము లేదు, ఇట్టి 'ను' కారములు ద్రుతములగుఁగాని చేను-పేను-మీను-బోను ఇత్యాది ప్రథమావిభక్తులయందుండు 'ను' కారములు గావు. "ఉన్నాను" ఇట్టిచోట్ల ద్రుతమునకు లోపములేదు ఇత్యాది; ద్రు. (14): చూ, ని. (2). ఆం, భా. తృ. 67.

నుంకు. దే. వి. పస్తు: చూ, లంకణము.

నుక్కాట. దే. వి. చలనము: చూ, లోలము.

నుగ్గాట. దే. వి. హింస. ఆం, పదా. నర. 115: చూ, వధము.

నుగ్గాడు. దే. స. క్రి. 1. చంపు. ఆం, భా.తృ. 123: చూ, సంహరించు; 2. ఖండించు:చూ, సెలగు.

నుగ్గు. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2: చూ, సురుము; బ. 3: చూ, పిడక; అ. క్రి. 4. నుగ్గగు, నలఁగు.లక్ష్మి. 4, ఆ. 114: చూ, సదమదమగు.

నుగ్గులువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, నుగ్గు. 4.

నుచ్చిల్లి. దే. వి. బ: చూ, ఫేనము.

నుచ్చు. దే. వి. 1. గొఱ్ఱెల మేఁకల పెంటిక, స్వా. 3, ఆ. 60: చూ, మలము. 1; స. క్రి. 2. నుచ్చుపాఁతలుచేట్టు.

నుచ్చుపాఁత. ద్వ. వి. గొఱ్ఱెల మేఁకల చెన్నులకుఁ జొట్టెడుగడ్డ.

నుచ్చెన. వా. వి: చూ, మాడపట్టు.

నుజ్జే. దే. వి. క్షతినొందినది.

నుడి. దే. వి. (రూ-నుడికారము-నుడు-నుడుగు-నుడువు-నొడి-నొడికారము-నొడుగు-నొడువు)1: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చెడ్డపేరు: చూ, బన్నము. 2.

నుడికారము. దే. వి. 1. మాటచమత్కారము: రూ-నొడికారము; 2: చూ, రూ-నుడి. 1. ఆం, భా. ప్ర. 110.

నుడివోనలుఁగు. దే. వి. ముమ్మొనవాలు. ఆం, పదా. సుర. 12: చూ, బాణము. 1.

నుడు. దే. వి: చూ, రూ-నుడి. 1.

నుడుగు. దే.వి. 1.—పై—; స.క్రి. 2. చెప్పు: చూ, వచించు.

నుడుగుతోఁడు. దే. వి: చూ, వేల్పుటొజ్జ.

నుడువరి. దే. విశ. 1. మాటలమారి: చూ, వక్త. 1; 2. చెప్పువాఁడు: చూ, వక్త. 1.

నుడువు: చూ, రూ-నుడుగు.

నుతము. సం. విశ. నుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము.

నుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, స్తోత్రము.

నుతించు. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

నుతిక. దే. వి: చూ, సమూహము.

నుత్తము. సం.విశ.త్రోయఁబడినది:చూ,విద్ధము.

నుదురు. వై. వి.=నిటల (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, లలాటము; పా. 2. దీనికి ఉపమానము.—అర్ధచంద్రుఁడు.

నును. దే. విశ. 1. వృత్తియందు నునుపు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందిది అల్పార్థకమునగును. ఉదా.— నునుఁజెక్కిలి, నునుసిగ్గు మొ) (హల్లుపరమగుచో కడపటి ఉకారము వికల్పముగలోపించును. (నున్బూది మొ.); ద్రు. 2. చార్థకము: చూ, ని. ఆం, భా. తృ. 67.

నునుపరి. దే.విణ. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము.2.
నునుపు. దే. వి. 1. నున్నన: చూ, స్నిగ్ధము. 3; విణ. 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్న. దే.వి. 1. నున్ననిఉమక; విణ. 2. నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్నన. దే. వి.(రూ-నున్న-నునుపు-నున్నదన ము): చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్నము. దే. విణ: చూ, న్యుత్తము.
నుయి. దే. వి. (రూ-నుయ్యి-నూయ-నూయి) చేఁదబావి. పాండు. 4, ఆ. 274: చూ, నగస్సు. 1.
నుయ్యి. దే. వి. —పై—
నురుఁగు. దే. వి.1.రూ-నురువు: చూ, నుచ్చిల్లి. రాజ. 1.ఆ, 84; 2. గతిలేనిశరము,సరుదు: చూ, బాణము. 1.
నురుఁగుదబ్బ. దే. వి: చూ, యకృత్తు. [గు. 1.
నురువు. దే. వి. రూ-నుర్వు: చూ, రూ-నురుఁ
నురువుడు. దే. వి. సస్యమంజరీ చూర్ణము:చూ, స్తంబకరి. [ప్రి. 154.
నుర్వు. దే. వి: చూ, రూ-నురువు. ఆం, భా.
నులిచివేయాడు. దే. స. క్రి. నాశముచేయు. రాఘ. 4, ఆ. 122: చూ, సరిపెట్టు.
నులిపిడి. దే. వి. (రూ-నూర్పిడి- నూర్పు-నూలిపిడి-నూలుపు.) ధాన్యాదికమునుకాళ్ల తోను దూడలతోను త్రొక్కినులుచేట. భార. ద్రో. 3, ఆ. 268: చూ, నూలుపు.
నులుచే. దే. స. క్రి. (రూ-నులుపు-నూర్చు-నూలుచే) ధాన్యాదికమును కాళ్లతోను దూడలతోను త్రొక్కినులుచే.
నులుపు. దే. స. క్రి. 1.—పై.—; 2. చేంపు. చూ, సంహరించే; 3. పరిహారించే. ఆం, భా. తృ. 124: చూ, మొత్తు. 2.
నులుమాడు. దే. స. క్రి. 1:చూ, పాడిసేయు; 2.చేంపు. భార. కర్ణ.2,ఆ. 376: చూ, సంహరించే.
నులుము. దే. వి. 1: చూ, సురుము. భార. ఆది. 6, ఆ. 160; స. క్రి. 2: చూ, పాడిసేయు; 3: చూ, నులుమాడు. 2. [డు.
నులుముచేయు. ద్వి. స. క్రి: చూ, నులుమా
నులక. దే.వి.రూ-నుల్క. మంచేనుల్లెడుగోఁగు, జనుము, వెుగలిలోనగువాని నారతోపేనిన (త్రాడు) దారము: చూ, నూత్రము. 1.
నులి. దే. వి. 1. (పేగులలోనొప్పి; 2. చిక్కు. పరిభా. 2, ఆ. 42; కళా. 5, ఆ. 113:చూ, నుర్కు. 3; విణ. 3: చూ, స్వల్పము. "నులివెచ్చ-నులివేఁడి."
నులించే. దే. (పే. నులియఁజేయు:రూ-నులుచే-నులుపు, నులివెట్టు.
నులికొమ్ములమెకము. ద్వి. వి. జింక. సాంబ. తిర్య. 4: చూ, హరిణము.1.
నులిగుల్ల. ద్వి. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1. [తాపించే.
నులిగొను. దే. అ. క్రి. చిక్కుపడు: చూ, సం
నులితడ. దే. వి: చూ, మహాబల*.
నులిపురుగు. ద్వి. వి. కడుపులోని సన్నని యెమిడిక: చూ, పురుగు.
నులియు. దే. అ. క్రి. 1. ఏదైననొకటి తాఁకుటచే స్థానముతప్పి యిట్టటుతొలఁగు. భార. శల్య. 1, ఆ. 176; 2. పాడియగు: చూ, వలియు. [పసివాళ్లు.
నులివాళ్లు. దే.వి. బ. కొంచెమువాడుటలు:చూ,
నులివాళ్లువాడు. దే. అ. క్రి. కొంచెమువాడు.
నులివు. దే. వి. నులియుట. (ఉలివువంటిది)
నులివెచ్చ. దే. వి. మందోష్ణము: చూ, వేఁడిమి.
నులివెచ్చన. దే. వి. —పై.—
నులివెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, నులించే.
నులుచే. దే. ప్రే. —పై—

నులుపు. దే. క్రి: చూ, నులివెట్టు.

నులుము. దే. స. క్రి. 1. చంపు. ఆం, భా.తృ. 123: చూ, సంహరించు; 2. తొడబుగ్గలోనగు వానికండ రెండువ్రేళ్లతో అటునిటునొక్కి త్రిప్పు. కళా. 4, ఆ. 41: చూ, పడివేయు; 3. ఉన్మూలించు: చూ, ఛేదిల్లు.

నులుసు. దే. వి: న్యూనత: చూ, వెలితి. 2.

నుల్క. దే. వి: చూ, రూ-నులక.

నువు. దే. వి. (రూ-నువ్వు-నూ-నూవు) 1. సస్యవిశేషము: చూ, సస్యము. 1; బ. 2. తెలికలు: రా. వి. 3, ఆ. 48: చూ, నువ్వులు.

నువ్వు. వా. వి. 1: చూ, నీవు. (అప్రి); 2: చూ, నువ్వు. *.

నువ్వు (నువ్వులు). దే. వి. బ. (ఋతురక్తము జారీచేయును) 1: తెలకలు-తెలికలు, నువు-నువ్వు-నూ-నూగు-నూవు, బొట్టుగు-బొట్టువు. (సం. ప).—కరండము, కాకగుడము, కాకరుహము, కుతపము, కురివము, క్షురికము, ఖురకము, ఛిన్నరుహము, తిల, తిలకము, శ్రీమాన్. తద్వి.—౧. అడవి నువ్వులు. (సం. ప.)—జర్తిలము; ౨. కుఱినువ్వులు - కుఱునువ్వులు; ౩. పొట్టినువ్వులు. (సం. ప).—కాతిలలు, కాతువరిక; ౪. పొల్లనువ్వులు. (సం. ప.)-తిలపింజము - తిలపేజము. (మిగతవానికి "శ్రీమాన్" చూడుము); 2: చూ, నవధాన్యములు, ధాన్యము. [హము. 2.

నువ్వులనూనె. వా. వి. తిలతైలము: చూ, స్నే

నుస. దే. వి. 1. కంఠమాలి. ఆం, భా. ద్వి. 129: చూ, విచర్చిక; వా. 2. గొంతుకలోని పొడిదగ్గు.

నుసము. దే. వి: చూ, రూ-నుసుము

వివరించు. 3; 2. పూను: చూ, వహించు; స. క్రి. 3. (ఒళ్లు) విఱుచుకొను. శశాం. 4, ఆ. 62: చూ, విఱుచు.

నుసి. దే. వి. 1. పురుగులుతొలువఁగా రాలు మ్రానిపొడి: చూ, సురుము; 2: చూ, స్వల్పము.

నుసిపురుగు. ద్వ. వి. ఘుణము: చూ, పురుగు.

నుసుఁగు. దే. స. క్రి: చూ, తిరస్కరించు. నై. 7, ఆ. 130. [దోమ: రూ-నుసమ.

నుసుమ. దే. వి. కండ్లయందు ముసరెడు చిన్న

నుసుము. దే. స. క్రి. ఆకర్షించు. వసు. 4, ఆ. 23: చూ, రెమ్ము. 2.

నుసులు. దే. వి. 1. అలఁతి. భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, లాఘవము. 1; అ. క్రి. 2. కొంచెము చలించు, మెదలు. సా. 2, ఆ. 126: చూ, సలించు.

నూ

నూ. దే. విశే. 1. వృత్తియందు నూవుశబ్దమునకు అంత్యవర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (ఉదా.— నూఁబిండి-నూఁబువ్వము); 2: చూ, రూ-నువ్వులు.

నూఁక. దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నూఁగారు. వా. వి. రూ-నూఁగాఱు. 1: చూ, రోమరాజి; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.—తుమ్మెదలచాలు, చీమలబారు, సలాకు, కత్తి, నల్లత్రాఁచు, ఇంద్రనీలమణులవరుస, ధూమము, మబ్బు. మొ.

నూఁగు. దే. వి. 1. కొన్నియాకులమీఁదను, కాయలమీఁదను ఏర్పడియుండు చిన చిన్న

245: చూ, సౌకుమార్యము. 1;విశ. 4. లేఁత: చూ, సుకుమారము.
నూఁగుడు. దే. వి: చూ, రూ-నూఁగు. 2.
నూఁగుదోస. దే. వి. కూఁతురుబుడము*: చూ, హారివాలుకము.
నూక. దే. వి: చూ, శంబూకము.
నూకపొట్టు. వా. వి. ఊఁక: చూ, తుషము.
నూకు. వా. స. క్రి. 1. తుడుచు, ఊడుచు (రాయలసీమలోవాడుక): చూ, సమ్మార్జించు; 2. తుడుచు, ఒత్తు: చూ, ప్రాము. 4; 3. త్రోలు. స్వా. 4, ఆ. 44: చూ, వెలుచు.
నూకుడు. దే. వి. త్రోపుడు: చూ, నిషేధము.
నూగు. దే. వి: చూ, రూ-నూవు*.
నూచె. దే. వి. రూ-నూచెము. పాడి. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 211: చూ, నురుము.
నూచెము. దే. వి. —పై— భార. భీష్మ. 2, ఆ. 361.
నూటయెనిమిది. వా. వి. అష్టోత్తరశతము (108).
నూతనము. సం. విశ. రూ-నూత్నము: చూ, హోస. [(తె. వ.)—క్రొత్తవాఁడు.
నూతనుఁడు. సం. విశ: ఆధునికుఁడు, నవీనుఁడు.
నూతిరొయిఱ. వా. వి: చూ, బావిరొయిఱ.
నూత్నము. సం. విశ: చూ, రూ-నూతనము.
నూదోస. దే. వి: చూ, రూ-నూఁగుదోస*.
నూనము. సం. క్రి. విశ, అ. న: చూ, నెట్టన.
నూనియ. ద్వ. వి. రూ-నూనె. 1. తలచెమురు. వసు. 5, ఆ. 74: చూ, స్నేహము. 2; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2; 3. నువ్వులనూనె: చూ, స్నేహము. 2.
నూనె. ద్వ. వి. (నూవు + నేయి)—పై—
నూనెముడి. ద్వ. వి:చూ, వేనలి. స్వా.3,ఆ.31.
నూనియగిసె. ద్వ. వి. నల్లగిసె*: చూ, శుకనాసము. 1.
నూపురపాదిక. అం: చూ, ఆకాశచారులు.

ణము. 2; అం. 2: చూ, కరణములు.
నూయ. దే. వి: చూ, రూ-నుయి.
నూయి. దే. వి.—పై.—
నూరి(త్రి)పోయుట. జా. బాగుగబోధసేయుట. "అప్పుడీతనిఁజేరఁదీయవలనని మీరెండ రెంద రెన్నెన్నివిధములనో నూరి(త్రి)పోసిరి." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)
నూర్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-నూఱుచు.
నూర్పిడి. దే. వి: చూ, రూ-నూఱిపిడి.
నూర్పు. దే. వి: చూ, రూ-నూఱుపు.
నూఱంచులకత్తిచేఁగాంచుజోదు. ద్వ. వి. వజ్రపాణి, ఇంద్రుఁడు. వేం, ఆం. 12: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
నూఱంచులకైదువు. దే. వి. శతకోటి, వజ్రాయుధము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 46: చూ, బాణము. 1.
నూఱంచులవాలు. దే. వి.—పై.—
నూఱార్లు. జా. విస్తారము. "నొచ్చినతరువాత గిరులు నూఱార్లు పడన్వచ్చునే." (రామాభ్యుదయము.)
నూఱిపిడి. దే. వి: చూ, రూ-నుఱిపిడి.
నూఱు. దే. స. 1. వంద: చూ, సంఖ్య. 1; స. క్రి. 2: చూ, వాడిచేయు; 3. సన్నకంట మర్దించు :చూ, మర్దించు.
నూఱుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నుఱుచు.
నూఱుచుక్కలపోవు. వా. వి. శతభిషము:చూ, రిక్క.
నూఱుట. వా. వి. పాడిచేయుట: చూ,నుఱుము.
నూఱుపు. దే. వి: చూ, నుఱిపిడి.
నూఱురాయి. వా. వి. 1. సన్నికల్లు: చూ, రాయి; 2. మంగలికత్తినూఱురాయి: చూ, రాయి.
నూఱువందలు. వా.స. పదివేలు: చూ,సంఖ్య.1.

నూఱువేలు. వా. స. లక్ష, నియుతము: చూ, సంఖ్య. 1.

నూలాను. వా. వి. సరకుపోయుపస్తువిశేషము.

నూలిగరను. దే. వి: చూ, బట్టశల.

నూలు. దే.వి. ప్రత్తివడికినపోఁగు:చూ,స్తోకము.

నూలుకండె. దే. వి: చూ, సరిగ.

నూలుకొను. దే. అ. క్రి. రూ-నూల్కొను. 1: చూ, సమ్మతించు; 2: చూ, మట్టుపడు; 3: చూ, సరిపడు. 2; 4: చూ, వ్యాపించు. (ప్రే. నూలుకొలుపు-నూలుకొల్పు. సమ్మతింపఁజేయుటకు.-కళా. 7, ఆ. 157; మట్టుపఱచుటకు.—భార. విరా. 4, ఆ. 187.)

నూలుకోలు. దే. వి. నూలుకొనుట.

నూలుపోఁగఱుకు. వా. వి: చూ, క్రొత్తముట్టు.

నూల్కొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నూలుకొను. (మట్టుపడుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 174.)

నూవు. దే. వి: చూ, రూ-నువ్వు.

నూవుచేను. దే. వి. తిల్యము. ఆం, భా. ద్వి. 229: చూ, భూమి. 1.

నృ

నృగాదికము. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (ఒకయంకము. గానము. సంభాషణము గలది): చూ, నాటికలు.

నృత్తము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-నృత్యము. నర్తనము, కేవలభావాశ్రయము (కాళ్లతో గంతులువైచుట): చూ,వ్యంజకము.1; (చూ, నాటకము); 2.=నెత్తము. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4.

నృత్తహస్తములు. అం. ఉద్ధృతము, తలముఖము, విప్రకీర్ణము, గజదంతము, అరాళకటకాముఖము, ఆవిద్ధవక్త్రము, సూచీవిద్ధము, రేచితము, అర్ధరేచితము, పల్లవము, నితంబము, కేశబంధము, లత, కరిహస్తము,దండపక్షము, ఊర్ధ్వమండలము, పార్శ్వమండలము, ఉరోమండలము, నలినీపద్మకోశము, ఉరఃపార్శ్వమండలము, కపోతము, మకరము, జ్ఞానము, పరబాధకము, ముద్ర, గరుడపక్షము, ముష్టిస్వస్తికము, ముకుళస్వస్తికము, ప్రియుక్తాలపల్లవము (29)

నృత్యము. సం. వి. అ. న. తాళలయాన్వితము. (మాటలాడకుండ భావమును హస్తాద్యవయవములచేఁగనఁబఱచుట:) చూ, నృత్తము. 1.

నృత్యవిద్యావినోదము. అం: చూ, భరతశాస్త్రగ్రంథములు.

నృత్యసంగ్రహము. అం.—పై.—

నృపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, శ్రీముఁడు.

నృపపదము. అం. (దీనినేరాజ్యపదమందురు): చూ, ఆయూఘము.

నృపలక్ష్మము. సం.వి. న్. న. రాజునకుఁబట్టెడు తెల్లగొడుగు: చూ, వారిత్ర.

నృపాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నృపతి.1.

నృపుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నృశంసుఁడు. సం. విణ: చూ, హింసకుఁడు.

నృసింహము. అం. (నరసింగము): చూ, విష్ణ్వ ణములు. [అవతారములు.

నృసింహావతారము. అం. (నారసింహము): చూ,

నృసింహుఁడు.సం.వి.అ.పుం.1:చూ, విష్ణువు. 1; 2. నరశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, సింగఁడు. 1.

నృహరి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

నె

నె. దే. విణ. నెఱనెతిశబ్దములకు వృత్తియందు అంత్యవర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందు దీనిమీఁది హల్లునకు ద్విత్వ

ముపచ్చెడి, ఉదా.—నెఱిశబ్దమునకు.—నెచ్చెలి, నెత్తమ్మి, నెత్తతి, నెత్తామర, నెత్తావి, నెమ్మది, నెవ్వగ, నెవ్వడిమొ, నెఱిశబ్దమునకు.— నెన్నడ, నెన్నడుము, నెన్నుదురు, నెనొ్నసలు, నెమ్మొయి, నెమ్మేను, నెమ్మొగము, నెమ్మోము మొ. నెన్నడ, నెన్నడుము, నెమ్మేను ఇత్యాదిస్థలములయందు నెఱిశబ్దపూర్వకమై అర్థము పొసఁగి యుండునట్లు నెఱిశబ్దపూర్వకమై పొసఁగియుండదని యెఱుంగవలయును. కొన్నియెడల తత్సమపదము పగమగునపుడును ద్విత్వముకానఁబడుచున్నది. " నీవు నెమ్మనమున'' భార. ఆర. 4, ఆ. 377.

నెంజిలి. దే. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

నెక్కర. దే.వి.ఒకానొకచెట్టు:చూ,వృక్షము.

నెక్కొను. దే. అ. క్రి. (రూ-నెట్టుకొను-నెలకొను-నెలవుకొను) 1. పాదుకొను. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 287: చూ, స్థిరపడు;2:చూ, మట్టుపడు; ప్రే. 3.(రూ-నెక్కొలుపు-నెక్కొల్పు) భార.విరా. 1, ఆ. 321.

నెక్కోలు. దే. వి. నెక్కొనుట.

నెగడి. దే. వి. 1.దుష్టమృగములు బెదరుటకును, చలికాఁచుకొనుటకును వేసెడుమంట: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, భూతము.

నెగడు. దే. వి. రూ-నెవడు. 1. అగడు: చూ, మత్స్యము. 1; 2: చూ, తంతునాగము; అ. క్రి. 3. బయలుమెఱయు. భార. విరా. 1, ఆ. 143; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

నెగపు. దే. వి. 1: చూ, హుంకారము; 2. మండిపడుట: రూ-ఎగపు-ఎగసిపాటు, గోరింపు.

నెగయు. దే. అ. క్రి. రూ-నెవయు-ఎగయు. 1. ఎగురు: చూ, లఘించు; 2. పైకిలేచు. భార. విరా. 1, ఆ. 162: చూ, రేఁగు.

నెగయుదెంచు. దే. అ. క్రి.—పై.—భార. ఆది. 5, ఆ. 173.

నెగవు. దే. వి: చూ, సందీనము.

నెగులు. దే. వి. (రూ-నెవులు-నొగులు-నోవి-నొవ్వ-నొవ్వు-నోవు) 1. నొప్పి: చూ, శ్రమము. 1; 2. దుఃఖము: చూ, శోకము; 3. దుఃఖరూపమైనవిచారము: చూ, శ్రమము. 1. (శోకము.)

నెగ్గడము. వై. వి. 1.=నిఘట్టన: చూ, సమ్మర్దము; 2.=నికట: చూ, సాంద్రము.

నెగ్గు. దే. అ. క్రి: చూ, రవణించు.

నెగ్గురు. దే. వి. గుండె యదరుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నెచ్చె. దే. వి. మిక్కిలి సన్నమైననూకలసమూహము: చూ, శంబుకము.

నెచ్చెలి. దే. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

నెటిక. దే. వి. రూ-నెట్టిక. వ్రేళ్లకీళ్ళు చేప్పుడు: చూ, చిటిక.

నెటుకతట్లు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నెటికురు. దే. వి. నెటికవిఱుఁగుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. జై. 8, ఆ. 17: చూ, హూహూ.

నెట్టన. దే. అవ్య. క్రి. విణ. అనివార్యముగ. భాగ. అని. 5, ఆ. 58: చూ, భృశము. (రూ-నెట్టనము.)

నెట్టనము. దే. అవ్య.—పై—

నెట్టపంట. దే. అవ్య. క్రి. విణ.నిష్కారణముగ.

నెట్టము. వా. వి. కెమలియీఁకలచేఁ జేసిన దారము. (రూ-నెట్టియము-నెట్టెము): చూ, సూత్రము. 1.

నెట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-నెటిక.

నెట్టికసీల. వై. వి. 1.=నైష్ఠికశీల. సదాచార సంపన్నమగు స్వభావముగలవాఁడు. జై. 6, ఆ. 190: చూ, నైష్ఠికుఁడు; విణ. 2.=నైష్ఠికశీలా, సదాచార సంపన్నమగు స్వభావముగల యాఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నెట్టియము. దే. వి.(రూ - నెట్టెము - నెట్టము) 1: చూ, రూ-నెట్టము; 2. చేట్టుకుదురు: చూ, మట్టు. 3; 3. గుండుపాగ: చూ, పాగ. 2.

నెట్టు. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఉపద్రవము: చూ, శోకము; 3: చూ, యత్నము; 4. రూ-నట్టు. ఉప్పురాసులుండెడుచోటు: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, బాలక్రీడ; స. క్రి. 6. పూనిత్రోయు. భాగ. 3, స్కం. 13.

నెట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించు; 2: చూ, స్థిరపడు; 3: చూ, ముమ్మరించు. శశాం. 3, ఆ. 4; స. క్రి. 4: చూ, బలాత్కరించు; వా. 5. అడ్డుకొను.

నెట్టుడుగాయ. వా. వి: చూ, నెట్టు. 5.

నెట్టె. దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము. 2.

నెట్టెము. దే. వి. ద్వీపము (అప్ర): చూ, లంక. 1.

నెత్తకమ్మ. దే. వి. (నెత్తము+కమ్మ) పాచికలపందెము. కళా. 6, ఆ. 118: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తంపుపలక. ద్వ. వి. (నెత్తము+పలక) రూ-నెత్తపలక: చూ, శారిఫలము. (వాడుక) (నెత్తపలము అని కొందఱు.)

నెత్తపలక. ద్వ. వి.—పై.—(వాడుక)

నెత్తము. దే. వి. 1. దెప్ప, స్నువు. స్వా. 4, ఆ. 78: చూ, పర్వతము; 2.=నృత్త. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3.=నృత్త. పాచికలాట. జై. 3, ఆ. 42: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తమ్మికొలనికాంపు. ద్వ. వి. గాలి. వేం, ఆం. 13: చూ, వాయువు.

నెత్తమ్మిదిమ్మల నిదురమందు. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు. వేం, ఆం. 11.

నెత్తరి. వా. వి. జూజరి. ఆం, పదా. నర. 53: చూ, పందెకాఁడు.

నెత్తఱులు. దే. వి. బ. (నెఱ+తరులు) 1. పెద్దయలలు: చూ, వీచి. 1; 2. రూ-ముత్తరలు. ఆం, భా. ద్వి. 137: చూ, పళి. 1.

నెత్తి. దే. వి. తల. జై. 8, ఆ. 98: చూ, శిరము. 1. (తలపైభాగమనికొందఱు).

నెత్తికాయ. వా.వి.—పై.—"నీనెత్తికాయ"

నెత్తురు. దే. వి. రూ-నెత్రు: చూ, రక్తము.

నెత్తురుంబొద్దు. ద్వ. వి: చూ, సందెజాము. స్వా. 4, ఆ. 60.

నెత్తురుకందు. ద్వ. వి. రూ-నెత్రుకందు. పాండు. 3, ఆ. 156: చూ, శిశువు.

నెత్తురుగడ్డ. వా. వి: చూ, వ్రణము. 1.

నెత్తురుదాగ్రువుఁడు. దే. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. యు, కాం. 60. [సర్పము.

నెత్తురుపెనుపొడ. వా. వి. ముఱ్ఱుంబాము: చూ,

నెత్తురుపొడ. దే. వి.—పై.—

నెత్తురుబంక. దే. వి. మలముతో నెత్తురును బంకయును పడురోగము: చూ, రోగము. 1.

నెత్తురువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పల్లటిల్లు.

నెత్రు. దే. వి: చూ, రూ-నెత్తురు.

నెత్రుకందు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నెత్తురుకందు.

నెనడు. దే. వి: చూ, మూలగ. భార. ద్రో. 2, ఆ. 312.

నెనరు. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. కృతజ్ఞత: చూ, శుభము. 1.

నెన్నడుము. వా. వి: చూ, మధ్యము. 1. సాంబ. మాన. 15. [ఆం. 37.

నెన్నుదురు. వా. వి: చూ, లలాటము. వేం,

నెన్నుదుర్లను వ్రాయుదు నేదు. వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1. ఆం. పదా. సుర. 17.

నెన్నొసలు. వా. వి: చూ, నెన్నుదురు.

నెపము. వై. వి. (రూ-నెవము-నేవము) 1.=నిభః. మిష, కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, సిగ్గు. అం, భా. ప్రి. 38; 3. కారణము. భార. ఆది. 8, ఆ. 112: చూ, హేతువు. 1; 4. తప్పు. భార. అర. 5, ఆ. 318: చూ, సొంటు. పా. 5. లేనిదిమీఁద మోపుట.

నెప్పరము. దే. వి. రూ-నెప్పళము. పా. 4, ఆ. 66: చూ, వేగము. 3.

నెప్పరి. దే. విణ. 1. ఉపాయశాలి: చూ, సమర్థుఁడు; 2. ఉపాయశాలిని: చూ, స్త్రీ.

నెప్పరించే. దే. స. క్రి: చూ, రుజోవుసఱచే.

నెప్పళము. దే. వి: చూ, రూ-నెప్పరము.

నెప్పు. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, స్థైర్యము; 3: చూ, వెరపు; 4: చూ, విధము. 1; విణ. 5: చూ, నిలువరము. 1.

నెప్పుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, స్థిరపడు. స్వా. 4, ఆ. 34.

నెమకు. దే. స. క్రి: చూ, వెదకు. పా. 2, ఆ. 33.

నెమకుట. వా. వి: చూ, వెదకుడు.

నెమకుడు. వా. వి.—పై.—

నెమరు. దే. వి. 1: చూ, రోమంథము; 2. నెరను: చూ, రేణువు. 1.

నెమరుచే. దే. అ. క్రి. రూ-నెమర్చు. నెమరు [వేయు.

నెమలి. దే. వి. 1. (రూ-నెమ్మి-నమలి-నమ్మి, నెమిలి-నెమ్మిలి- నెవిలి): చూ, మయూరము; 2. రూ-నెమలు*;: చూ, పూతికరజము; అం. 3. (నెమలిపలుకు): చూ, కూజితములు.

నెమలికన్ను. వా. వి: చూ, అర్ధచంద్రము. 5.

నెమలియడుగు. దే. వి. రూ-నెమిలియడుగు. 1: చూ, పూతికరజము*; బ. 2. కుచనఖక్షతములు: చూ, స్ఫుటత. (చూ, నఖక్షతము).

నెమలు. వా. వి: చూ, రూ-నెమలి. 2. *

నెమిలి. దే. వి: చూ, రూ-నెమలి. 1. జై. 4, ఆ. 73.

నెమిలివడ్లు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

నెమిలిసౌరము. వా. వి. షడ్జస్వరము: చూ, స్వ[రము. 2.

నెమురు. వా. వి. 1. తైలలేపనము; 2. (వియ్యములోనగునవి) నెమురుట; 3. తడవుట.

నెమ్మది. వా. వి. 1: చూ, మదిమది. అం, భా. ద్వి. 181; 2: చూ, శాంతము. 1; 3. కుదిరిక: చూ, పాదు. 3; 4. ఆరోగ్యము.

నెమ్మయి. వా. వి: చూ, శరీరము. వేం, అం. 36.

నెమ్మలిపరుఁజో. వా. వి: చూ, నెమ్మిలిపరుఁజో.

నెమ్మి. దే. వి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, శుభము. 1. అచ్చ. సుం, కాం. 86; 3.=స్నేహ: చూ, స్నేహము. 1. భార. అర. 1, ఆ. 63; 4. రూ-నెమ్మది: చూ, శాంతము. 1. భార. అర. 2, ఆ. 338; 5. రూ-నెమ్మది: చూ, మదిమది; 6.=నేమి. తినాసము *: చూ, వంజులము. 2; 7: చూ, రూ- నెమలి. 1; 8.=నేమి బండికంటికడకమ్మి. రథనేమి: చూ, శకటము. 1.

నెమ్మిక. దే. వి: చూ, రూ-నెమ్మి. 3,

నెమ్మిజోటు. ద్వ. వి: చూ, సిక. 1.

నెమ్మిరవుతు. ద్వ. వి. శిఖివాహనుఁడు: చూ, స్కందుఁడు. (ఇట్లు నెమ్మి రేఁడు)

నెమ్మిలి. దే. వి: చూ, రూ-నెమలి.

నెమ్మిలిపరుఁజు. దే. వి. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.

నెమ్ము. దే. వి. 1. తడి: చూ, స్తేమము; 2. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; బ. 3. పలకలు-తలుపులచెక్కలు లోనగునవి ఒకదానికొకటి చేర్చి యంటవేయలోపలఁజొప్పించెడు మేకులు; బ. 4. బండిచక్రముల రంధ్రములయందు జొప్పించెడు ఇనుపగొట్టములు; వై. వి. 5.=నేమి: చూ, రూ- నెమ్మి. 8.

నెమ్మికొను. దే. అ. క్రి: చూ, పదనుకొను.

నెమ్మెను. వా. వి: చూ, నెమ్మయి. వేం, అం. 36.

నెయి. నై. వి. (రూ-నెయ్యి-నే-నేయి)=స్నేహ. 1. ఘృతము: చూ, హావిస్సు; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2.

నెయ్యపుటలుక. ద్వ. వి. ప్రిణయ కోపము: చూ, రోషము.

నెయ్యపు ఱేఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

నెయ్యమాడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు.

నెయ్యమి. నై. వి. రూ-నెయ్యము.=స్నేహః. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, సౌందర్యము.

నెయ్యము. నై. వి.=(రూ-నేయము-నెయ్యమి-నెమ్మి-నెమ్మిక)=స్నేహ.—పై.— (సౌంద్యముకు.—భార. ఆది. 7, ఆ. 172.)

నెయ్యరి. ద్వ. విణ. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖి: చూ, స్త్రీ.

నెయ్యి. నై. వి. 1.=: చూ, రూ-నెయి; వా. స. క్రి. 2. (బట్టలు) నేయు. (అప్రి)

నెయ్యుఁడు. నై. విణ.=: చూ, స్నేహితుఁడు. భార. సభా. 1, ఆ. 77.

నెయ్యురాలు. ద్వ. విణ. (నెయ్యము + ఆలు): చూ, నెయ్యరి. 2.

నెర. దే. విణ. వృత్తియందు నెరవు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము: రూ-నెఱ-నెఱా-నేఱా.

నెరడు. దే. విణ. 1. గొగ్గి: చూ, రత్నము. 1; 2. సమముకానిది: చూ, విషమము.

నెరపు. దే. వి. .1 రూ-నెగవు: చూ, వ్యాపనము; 2: చూ, పలితము. 1; విణ. 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; ప్రే. 4. నెరయుచు. జేయు; 5: చూ, నించు; 6. నెఱవేర్చు. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 76; 7. పఱపు; 8. వ్యాపింపఁజేయు; 9: చూ, దువ్వు. 5.

నెరయిక. దే. వి. నెరయుట.

నెరయు. దే. అ. క్రి. రూ-నెఱయు. 1: చూ, వ్యాపించు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 41; 2: చూ, మెండుకొను. భార. ఆది. 3, ఆ. 157; 3: చూ, సిద్ధించు.

నెరయొంటరి. వా. వి. తుమ్మెద. వేం, అం. 98: చూ, భ్రిమరము. [చూ, సరవెంద.

నెరవంజి. దే. వి. (రూ-నెరవు-నెగవెంద *):

నెరవు. దే. వి. 1. రూ-నెఱవు. పూర్తి: చూ, సంపూర్ణత; 2. రూ-నెరపు. చుట్టుట: చూ, వ్యాపనము; 3. రూ-నెఱవు, దారి: చూ, మార్గము. 1; 4: చూ, రూ-నెరవంజి *; విణ. 5. రూ-నెఱవు. పూరణము: చూ, సంపూర్ణము; 6. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 7. యుక్తము: చూ, యోగ్యము. 2; 8. విశాలము: చూ, విస్తారము. 1; 9: చూ, వ్యాపకము; 10: చూ, వ్యాప్తము. నై. 5, ఆ. 161.

నెరవెంద. దే. వి: చూ, రూ-నెరవంజి *.

నెరసరి. వా. వి. 1. రూ-నెఱసరి: చూ, సింహము; 2. పూర్ణోపమానము: చూ, ఉపమ.

నెరసు. దే. వి. 1. కళంకము: చూ, లక్షణము. 1; 2. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 3. రూ-నెరుసు. ఉ, రా. 1, ఆ. 98: చూ, రేణువు. 1; 4. తప్పు. అని. 1, ఆ. 12: చూ, సొంటు; 5. గవుండ్లవాఁడు కత్తులునూఱెడు పొడి: చూ, రేణువు. 1.

నెరి. దే. వి. రూ-నెఱి. పాండు, 1, ఆ. 117: చూ, వేల్లితము. 2.

నెరుము. దే. స. క్రి. రాచు: చూ, రుద్దు. 1.

నెఱ. దే. విణ. 1. రూ-నెఱా-నేఱా. వృత్తియందు నెఱవు శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "నెఱగాణ-నెఱజాణ" మొ; అచ్చ, రయు, కాం. 420; వి. 2. కేశము. అం, భా. ద్వి. 145: చూ, వెండ్రుక. 1.

నెఱఁకు. దే. వి. రూ-నెఱను. జీవస్థానము, మర్మము (అనియు). భార. విరా. 3, ఆ. 161: చూ, మర్మము. 1.

నెఱక. దే. వి: చూ, నెఱ. 2.

నెఱకాఁడు. దే. విణ. (నెఱవు + కాఁడు): చూ, పూర్ణుఁడు.

నెఱను. దే. వి: చూ, రూ-నెఱఁకు. భార. విరా. 3, ఆ. 161; ఉ, హరి. 5, ఆ. 98.

నెఱపు. దే. వి, విణ, ప్రే: చూ, రూ-నెరపు. (వ్యాపింపఁజేయుటకు.—శశాం.3,ఆ.102.)

నెఱమీటుమొన. అం: చూ, మొనలు.

నెఱయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెరయు.

నెఱవాది. దే.వి: చూ,సమర్థుఁడు.

నెఱవిద్దె. ద్వ.వి. హస్తలాఘవముగల జాలవిద్య: [చూ,విద్య.1.

నెఱవు. దే. వి: చూ, రూ-నెరవు. (అధికము.—అచ్చ. యు, కాం. 33; యుక్తము.—స్వా. 4, ఆ. 27; విశాలము.—ఉ, హరి. 4, ఆ. 272.)

నెఱవేఱు. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించే.

నెఱవేఱుచే. దే. స. క్రి: చూ, సిద్ధినొందించే.

నెఱవేఱుట. దే. వి: చూ, సమాప్తి. 1.

నెఱసరి. ద్వ. విణ. 1:చూ, శూరుఁడు; 2:చూ, రూ-నెరసరి. 1.

నెఱా. దే. విణ: చూ, రూ-నెఱ. 1.

నెఱి. దే. వి. 1. కచ్ఛభేదము: చూ, పింజె. 4; 2. క్రమము: చూ, విధము. 1. భార. ద్రో. 2, ఆ. 132; 3. న్యాయము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 263: చూ, సత్యము. 1; 4. పరాక్రమము. భార. ఆది. 4, ఆ. 201: చూ, శౌర్యము. 1; 5. రూ-నెరి. వక్రత: చూ, వేల్లితము. 2; 6: చూ, సౌందర్యము. కళా. 4, ఆ. 103; 7: చూ, ఱెక్క. 1. స్వా. 4, ఆ. 58; 8. పక్షియీఁకల చిక్కు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 112; 9:చూ, నెఱిక. 1; 10. ఆచారము: చూ, వర్తనము. 1; 11:చూ, నెరవు. 1; 12. ప్రజ్ఞ: చూ,బుద్ధి; బ. 13. కేశము: చూ, వెండ్రుక. 1; 14. చుట్టువెండ్రుకలు: చూ, వెండ్రుక. 1; విణ. 15. వక్రము: చూ, వేల్లితము. 2.

నెఱిక. దే. వి. 1. వస్త్రపుకుచ్చె: చూ, వళి. 2; 2. పైఁటపావడ. వై. 6, ఆ. 22: చూ, వస్త్రము.

నెఱికురులు. దే. వి. బ. అలకలు: చూ, వెం[డ్రుక. 1.

నెఱిసడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించే.

నెఱియ. దే. వి. (రూ-నెఱె-నెఱ్ఱియ-నెఱ్ఱె) 1. చీలిక: చూ, శకలము. 4; 2. నేల పగులు: చూ, బీఁట.

నెఱె. దే. వి.—పై.—

నెఱ్ఱియ. దే. వి.—పై.—

నెఱ్ఱె. దే .వి.—పై.—

నెల. దే. వి. 1: చూ, హిమాంశువు; 2: చూ, పున్నమ; 3: చూ, మాసము. 1. (బ. నెల్లు అని యయాతిచరిత్రము); 4. చోటు. పాండు. 1, ఆ. 153: చూ, స్థానము. 1; 5. కర్పూరము. కళా. 7, ఆ. 60:చూ, సిరము; 6. ఆఁడుదానితలనగ: చూ, భూషణము. 2.

నెలఁత. దే. వి. ఆఁడుది. రూ-నెలఁతుక: చూ, [స్త్రీ.

నెలఁతుక. దే. వి.—పై—

నెలకట్టు. దే. వి. కట్టడపునేల. భార. విరా. 4, ఆ. 26: చూ, భూమి. 1.

నెలకువ. దే. వి. చోటు. నిర్వ. 2, ఆ. 11: చూ, స్థానము. 1.

నెలకూన. ద్వ వి. 1. బాలచంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2. నెలవంక: చూ,నక్షత్రము.

నెలకొను. దే. అ. క్రి. రూ-నెలవుకొను. 1. నిలుకడయగు: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు.

నెలగ. దే. వి. ధనము: చూ, విత్తము. 1.
నెలచూలి. దే. వి. బుధుఁడు: చూ, రాహువు. 2.
నెలచెలియలు. దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
నెలజేవ్వనము. ద్వ. వి: చూ, నిండుజేవ్వనము. అం, భా. ద్వి. 118.
నెలజోడు. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాంబ. దేవ. 9. [శేఖరుఁడు: చూ, శివుఁడు.
నెలతాల్పు. దే. వి. రూ-నెలతాల్పు. చంద్ర
నెలతునియ. వా. వి. చంద్రకళ: చూ, శశికళ.
నెలతావడము. దే. వి: చూ, వెన్నెలపులుఁగు.
నెలదారిసింగిణి. వా. వి: చూ, పర్వతము.
నెలపంది. వా. వి. ముండ్లపంది:చూ,సూకరము.
నెలపట్టి. దే. వి: చూ, నెలచూలి.
నెలపట్టు. దే. వి. చంద్రగ్రహణము: చూ, గ్రహణము. 1.
నెలపాలు. దే. వి: చూ, నెలతునియ.
నెలపు. వా. వి. పరిమాత్ర భాగధేయము: చూ, రూ-నెలవు.(శు. పా.) [తావడము.
నెలపులుఁగు. దే. వి. రూ-నెలపుల్గు: చూ, నెల
నెలమేపరి. దే. వి. 1. విధుంతుదుఁడు: చూ, రాహువు. 1; 2. శని: చూ, రాహువు. 2.
నెలయల్లుఁడు. వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
నెలఱా. దే. వి. రూ-నెలఱాయి. చంద్రకాంత పుశిల: చూ, రాయి.
నెలఱాయి. దే. వి. —పై.—
నెలలు. అం. మాసములు: చూ, మాసము. 1.
నెలవంక. ద్వ. వి: చూ, నెలకూన. (నఖక్షతము.—వసు. 1, ఆ. 75.) [బాణము. 1.
నెలవంకకోల. ద్వ. వి. అర్ధచంద్రబాణము:చూ,
నెలవత్తి. ద్వ. వి. 1. పచ్చకప్పురపుపలుకు. కళా. 7, ఆ.60:చూ, సిరము; 2. పోఁక*: చూ, స్రంసి.
నెలవరి. దే. విణ. రూ-నెళవరి. 1. పరిచయము కలవాఁడు; 2: చూ, మర్మజ్ఞుఁడు. సా. 3, ఆ. 239. [రము. 2.
నెలవారము. మి. వి. సోమవారము: చూ, వా
నెలవీసము. దే. వి: చూ, నెలతునియ.
నెలవు. దే. వి. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 4. పరిచయము: చూ, సంస్తవము.
నెలవుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెలకొను.
నెలవెలుఁగు. దే. వి: చూ, వెన్నెల.
నెల్లి. దే. వి. 1: చూ, శ్రీపర్ణము. 1*; 2. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1.
నెల్లిబద్ద. వా. వి. మోరుకట్టుబద్ద. (విశాఖపట్టణ ప్రాంతమున వాడుక).
నెవడు. వా. వి: చూ, రూ-నెగడు. (బయలు మెఱయుటకు.—పంచ. వేం. 4, ఆ. 159).
నెవము. వై. వి.=నిభ. మిష: చూ, రూ-నెపము. (కారణమునకు.—నై. 8, ఆ. 47.)
నెవయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెగయు. (ఎగురుటకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 254.)
నెవిలి. దే. వి: చూ, రూ-నెమలి. (అప్ర.)
నెవులు. దే. వి: చూ, రూ-నెగులు.
నెవ్వ. దే. వి. 1. దారిద్ర్యము: చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, విపత్తు; 3: చూ, పఱపు.
నెవ్వగ. వా. వి. రూ-నెవ్వము. అధికవిచారము: చూ, శోకము.
నెవ్వడి. వా. వి. అతిశీఘ్రము:చూ, వేగము.3.
నెవ్వము. వా. వి: చూ, రూ-నెవ్వగ.
నెళవరి. దే. విణ: చూ, రూ-నెలవరి.
నెళము. దే. వి. 1. రూ-నెలవు. పరిచయము: చూ, సంస్తవము, 2: చూ, మర్మము. 1.
నెళవు. వా. వి. —పై—
నెళినెళి. దే. వి. విఱుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నే

నే. దే. స. 1. నాశబ్దప్రథమైక వచనమునకు సరళస్థిరవర్ణములు పరములగుచో ద్రుతము లోపించిన రూపము. "నేగెలిచితిని" మొ; నై. వి. 2: చూ, రూ-నెయి. 1; 3: చూ, రూ-నెయి. 2.

నేఁజెల్ల. దే. అవ్య. (నేను + చెల్లె) బతార్థకము: చూ, సంతాపము.

నేఁడు. దే. వి: చూ, ఈదినము.

నేఁత. వై. వి. 1.=వ్యూతి. నేయుట: చూ, వ్యూతి; బ. 2. సన్నబాగచేఁపులు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర.) [లెవాఁడు.

నేఁతకాఁడు. దే. వి. రూ-నేఁతరి: చూ, సా

నేఁతపలక. దే. వి. నేఁతకాఁడు నేయునపుడు పడుగుపేకలను ఉగ్గించేనట్టిపలక.

నేఁతపురుగు. ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.

నేఁతరి. దే. వి: చూ, రూ-నేఁతకాఁడు.

నేజీ. దే. వి. (రూ-నేజా-నేజేము) 1. చిల్లకోల. శశాం. 5, ఆ. 25: చూ, సర్వల; 2. కుంతము: చూ, బాణము. 1.

నేజేము. దే. వి. —పై—

నేజా. దే. వి. —పై—

నేటించు. దే. అ. క్రి. దృఢపడు: నేటుకొను, పదిలపడు, పనుగొను.

నేటు. దే. వి. 1. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; 2. నిజము: చూ, సత్యము. 1; 3. దృఢము. అచ్చ. యు, కాం. 128: చూ, స్థైర్యము; 4. శ్రేషము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

నేటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, నేటించు.

నేటుసేయు. ద్వ. అ. క్రి. నిశ్చయపఱచు: చూ, రేణికివచ్చు.

నేత. సం. విణ. (బు. ఈ. బు.) 1. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1; అం. 2. నేతయనఁగాఁ గథానాయకుఁడు. [(నాయకునకుమహాభాగ్య (పరిపాలన) ఔదార్య (దాతృత్వ) తేజస్వితా (పరాక్రమ) వైదగ్ధ్య (నేర్పు) పాండిత్య (విద్యావివేకము) ప్రముఖసుగుణములుండవలయును. ఈగుణములన్నియు పూర్తిగాఁ గలవాఁ డుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగల వాఁడధముఁడు. సర్వగస సాధారణులయిన నాయకులు నల్వురు (చూ, నాయకులు), శృంగారనాయకులు నల్వురు (చూ, నాయకులు), ఉపనాయకులు నల్వురు. (చూ, నాయకులు.)]

నేతి. సం. అవ్య: చూ, యద్వ.

నేతిచోలు. వా. వి. ఆజ్యధార: చూ, హవిస్సు 1.

నేతిబీర (ఱ). ద్వ. వి. ఘృతకోశాతకి *: చూ, బీఱ. 2.

నేతిబీరకాయవాటము. జా. లోపలసారము లేనిది.

నేతిసంద్రము. ద్వ. వి. సర్పిస్సముద్రము: చూ, సముద్రము.

నేత్రికూటావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

నేత్రపర్వము. జా కనులపండువు. "నేత్రంబుల కప్పూరపర్వంబులొనర్చె." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము); "కన్నులపండువై ధగధగం" (కవికర్ణరసాయనము.)

నేత్రము. సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2. శరిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 4. వెలిపట్టుచీర: చూ, వస్త్రము; 5. తేరు: చూ, శకటము. 1; 6. చెట్టువేరు: చూ, వేరు. 1.

నేత్రములు. పా. కండ్లు. 1. వీనికిఉపమానములు.—తామరరేకులు, లేడికన్నులు, తుమ్మెద, కలువ, చేఁపలు; అం. 2. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (రక్తరేఖలైన ధనవంతుఁ

డగు. వ్యాఘ్రాక్షుండైన నత్యంత కోపనుఁడగు. కుక్కుటాక్షుఁడు సదాదుఃఖియగు. మృగాక్షుఁడైన శుభలాభనుఁడగు. బిడాలాక్షుఁడైనను హంసాక్షుఁడైనను నరాధముఁడగు. మయూరాక్షుఁడును నకులాక్షుఁడు నైన మధ్యముఁడగు. నేత్రాంతము లెఱ్ఱనైన లక్ష్మీయుక్తుఁడగు. మధుపింగళ వర్ణమైన నైశ్వర్యము దీర్ఘాయువునగు. ఏకాక్షుఁడైన కూరుఁడగు. మిడిగుడ్లుగలిగిన నైష్ఠికుఁడగు. తడికన్నులైన దుఃఖియగు. గుంటకన్నులైన దరిద్రి దుఃఖియగు. రోమములున్న దరిద్రుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి.(లేడి కన్నులవలెనున్న రాజభార్యయగు. విశాలమైనను సుఖవతియగు. పింగళవర్ణములైన బిడ్డలు లేనిదియును దుశ్శీలురాలును విధవయును నగు. కాటుకపిట్టవలెనున్న భాగ్యవంతురాలగు. ఎఱ్ఱనైన నెందుకలుండిన దరిద్రురాలగు. మచ్చెయున్న నశుభప్రదము. గుండ్రముగనున్న రాక్షసీసమయై దుశ్చారిణియగు. గూబకన్నులైనను పిల్లికన్నులైనను ఎనమండ్రుగురు మగలగుదురు. కదలుచున్న చూపు గలిగిన జారిణియగు.): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

నేత్రాంబువు. సం. వి. ఉ. న. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2.

నేత్రామృతము. అం: చూ, అంజనములు.

నేతృఁడు. సం. విశే. ఒడయఁడు: చూ, స్వామి. 1.

నేదిష్ఠము. సం. విశే. రూ-నేదీయాంసము. మిక్కిలి దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1.

నేదీయాంసము. సం. విశే. —పై—

నేను. దే. స: రూ—ఏను. (సం. ప).—అహమ్.

నేపథ్యము. సం. వి. అ. న. రూ-నైపథ్యము. 1. వస్త్రాద్యలంకారము: చూ, భూషణము. 2; 2. నటినిలుచుచోటు: చూ, రంగము. 3.

నేపాళదేశపుబ్రాహ్మణులు, వారి జాతులయొక్క నామములు. అం. పార్బత్స, అధికారి, అర్జల, ఆచార్య, ఉక్నియాల, కండరియా, కప్యాల, కొయిక్యాల, కొయినాల-కొయినాల, ఖనాల, ఖాండ్యాల, గజ్నియాల, గురగాయి, గైతౌల, ఘిమిరియా, చంపాగాయి, చవలాగాయి, దజి, దంజాలరి, దవారి, ధూంగియాల, నేపాలియా, పండిత, పనేరు, రిజాల, రిష్యాల, రుకాయి, లంసాల, లహోని, వాస్తగాయి, సత్యాల, సిద్ధియాల: చూ, బ్రాహ్మణులు. (నేపాళదేశము పర్వతములతో నిండినదగుటచే నిందు వసించు బ్రాహ్మణులు పార్బత్యాదినామములు గల వారై గోమాంసభక్షకులను శూద్రజాతిలో నధములగు కచోరా, భోటియాల నెడితక్కువ జాతివారలచే నీళ్లు తెప్పించి యుపయోగించుకొందురు. వీరిలో ఋగ్వేదులు, యజుర్వేదులు, మాధ్యందినులు, సామవేదులు, అధర్వణవేదులును కూడ కలరు. వీరు శాక్తేయమతమునకుఁ జెందిశక్త్యుపాసనాపరులై యొక తెగవారును, తంత్రోపాసకులై యొకతెగ వారునైయున్నారు. వీరిలో పార్బత్యాది బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణులకును క్షత్రియులకును పురోహితులై యున్నారు. కొందఱు ఇతరజాతులవారికి పురోహితులై యున్నారు. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణ తెగవారందఱును గొఱ్ఱెలను మేఁకలను పక్షిజాతులను భక్షించెదరు. ఆదేశపుప్రభువు క్షత్రియుఁడగుటచే బ్రాహ్మణాదిజాతులవారు కులాచారములు చెడకుండ కాపాడుచుందురు.)

నేపాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. నేపాళదేశము: చూ, దేశము; 2. ఒకరకము చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; వై. వి. (1) నేపాళము*: నేపాళిక. (ఇదిద్వివిధము.—పెద్దనేపాళము, సీమనేపాళము.)(శుద్ధి.—గింజెలలో నిపప్పును పేడనీళ్లలో రెండుజాములుఉడికించినశుద్ధి.)

నేపాళవేము. సం. వి. అ. పుం: అశ్వతిక్తము, తృణనింబము. *
నేపాళిక. సం.వి.ఆ. స్త్రీ: చూ, నేపాళము(1)*.
నేబు. గే. వి. 1. పండ్రెండుకాసుల నాణెము; వా. బ. 2.డబ్బులు(కానులు)"నేబులసంచి"
నేమంబుఁగన్న మన్నీనితల్లి. ద్వ. వి. దేవగంగ. వేం, ఆం. 17: చూ, నది. [చూ, వైసి.
నేమకము. వై. వి.=నియమ. రూ-నేమము:
నేమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 3. ఖండము: చూ, శకలము. 4; 4: చూ, ప్రాకారము; 5. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; వై.వి. (1): చూ, రూ-నేమకము. కళా. 6, ఆ. 94; (2): చూ, వ్రతము.
నేమి. సం.వి. ఇ. పుం. 1.=నెమ్మి-నెమ్ము.బండి కంటికడకమ్మి: చూ, శకటము. 1; 2. తిని శము*: చూ, వంజులము. 2; ఇ. స్త్రీ. 3.త్రిక. నూతియందునీరెత్తుటకు సమీపమున నుంచినరాట్నము, ఏతము మొదలైనదారుయంత్రము; వా. వి. (1): చూ, సామర్థ్యము. 1.
నేమించే. వై. స. క్రి.=నియమ: చూ, సెలవిచ్చే.
నేము. దే. స. క్రి. 1. ధాన్యము చేటలోఁబోసి కొనియిటునటుఁదిప్పు; 2. రూ-ఏము-మేము. నాళబ్దప్రథమా బహువచనమునకు రూపాంతరము.
నేయము. వై. వి. (రూ-నెయ్యము-నెయ్యమి) 1.=:చూ, స్నేహము. రస. 3, గుచ్ఛము; 2.న్యాయము. "నేయముగాదు"క్షేత్రియ: చూ, సత్యము. 1.
నేయార్థము. అం. సంధిదోషములలో నొకటి. (తనకె సంకేతమైనది): చూ, కావ్యదోషములు, సంధిదోషములు.
నేయి. వై. వి: చూ, రూ-నెయ్యి.
నేయు. వై. స. క్రి. 1. నేఁతనేయు: అనువయించే; 2: చూ, అల్లు; వా. వి. 3. జెబ్బతోమంచేముమీఁదపరుండు.
నేయుఁడు. వై. వి.(రూ-నెయ్యరి-నెయ్యుఁడు) =స్నేహ: చూ, స్నేహితుఁడు.
నేరఁబోతు. దే. విశ: చూ, వ్రాజె.
నేరమి. దే. వి. 1. అజ్ఞానము. భాగ. ఆర. 5, ఆ. 311: చూ, మఱపు. 2; 2. పాపము. ఆం, భా. ద్వి. 191; భార. సభా. 2, ఆ. 224: చూ, వృజినము, 3: చూ, రూ-నేరము.
నేరము. దే.వి.తప్పు. (రూ-నేరమి-నేవము-నెవము-నెపము-నెరసు): చూ, సొంటు.
నేరాజీ. దే. వి. జేరబాజీ (బట్ట): చూ, వస్త్రము.
నేరిమి. దే. వి: చూ, రూ-నేరుపు. 1.
నేరుచే. దే. అ. క్రి. రూ-నేర్చు. 1. ఓపు: చూ, పర్యాప్తమగు; స. క్రి. 2: చూ, వాడుకపడు.
నేరుపరి. దే. విశ.(రూ-నేర్పరి-నేరుపుకాఁడు-నేరుపులాఁడు-నేర్పుకాఁడు): చూ, సమర్థుఁడు.
నేరుపు. వై. వి.=నైపుణ్య. రూ-నేర్పు. (దేశ్యమని శ. ర) 1: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2.చమత్కారము, విజ్ఞానము: చూ, సామర్థ్యము. 1. ఆం, భా. ప్ర. 103; 3. అజ్ఞ: చూ, సమర్థనము; ప్రే. 4. నేలువఁజేయు.
నేరుపుకాఁడు. దే. విశ: చూ, రూ-నేరుపరి.
నేరుపులాఁడి. దే. విశ. జాణ: చూ, స్త్రీ.
నేరుపులాఁడు. దే. విశ: చూ, రూ-నేరుపరి. అచ్చ. బాల, కాం. 7.
నేరెటేఱు. దే. వి: జంబు: చూ, నది.
నేరెడు. దే. వి: చూ, రూ నేరేడు.
నేరేడల్లులు. వా. వి. బ: చూ, హణిగలు.

నేరేడు. దే. వి. (రూ-నేరెడు-నేఱెడు-నేఱేడు): చూ, సురభిపత్రి. (అతిమూత్రమును, మధుమూత్రమును తగ్గించును. రక్తగ్రాహిణి కట్టును.)

నేరేడుదీవి. ద్వ.వి:చూ, తొలుదీవి.నై. 5,ఆ.76.

నేరేడుపండు. ద్వ. వి: జంబువు, జాంబవము.

నేర్చు: చూ, రూ-నేరుచు.

నేర్పరి. దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేర్పు. నై. వి, ప్రే: చూ, రూ-నేరుపు (దేశ్యమని శ. ర.)

నేర్పుకాడు. దే. విణ:చూ,రూ-నేరుపుకాడు.

నేర్పువాడు. దే. విణ: చూ, బోధకుడు.

నేలా. దే. విణ: చూ, రూ-నెఱ. 1.

నేల. దే. వి. 1. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 2.చోటు. ఉ, హరి. 2, ఆ.204:చూ, స్థానము. 1; 3. దేశము. భార. విరా. 4, ఆ. 221: చూ, సీమ. 1. (దేశము); వా. 4.పంటపండుపొలము. "నాకునాలుగుపుట్లనేలకలదు." [రించు.

నేలగలుపు. దే. అ. క్రి. చంపు: చూ, సంహ

నేలబెట్టికాలరాచుట. జా. మిక్కిలికష్టపెట్టుట. "నేలబెట్టి కాలరాచునట్టియాచిన్నవాండ్రు."(ధర్మజరాజనూయము.)

నేలకడిమి. ద్వ. వి. భూకదంబము *: చూ, హలిప్రియము. [స్థాలి. 2.

నేలకలిగొట్టు. దే. వి. భూపాటలి *: చూ,

నేలకుగోలకుదెచ్చుట. జా. మిక్కిలిబాధపెట్టుట. "నేలకుగోలకుదెచ్చుచున్నవాడు." (కళాపూర్ణోదయము. 7, ఆ. 35).

నేలగుమ్మడి.దే.వి:చూ,భూమికర్కారువు. *

నేలగుమ్ముడు. ద్వ. వి. విదారి *. (ఇది ద్వివిధము.— తెల్లనేలగుమ్ముడు, నల్లనేలగుమ్ముడు. ఇదియే తెల్లనేలగుమ్ముడు): చూ, భూమి కర్కారువు.

నేలగొలిమిడి. దే. వి. గోలోమి*: చూ, మొగబీర.

నేలచూలి. దే. వి. మన్నుకానుపు: చూ, సీత.

నేలజెమ్మి. ద్వ.వి. పిన్నజెమ్మి*:చూ,శమీరము.

నేలతంగేడు. దే. వి: చూ, హేమపుష్పకము*.

నేలతమ్మి. ద్వ. వి. మెట్టదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

నేలతాడి. ద్వ. వి. రూ-నేలతాడు: చూ, శలీంధ్రకము*.

నేలతాడు. ద్వ. వి.—పై—

నేలతామర. ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

నేలతాలుపు. దే.వి. 1: చూ, పర్వతము; 2.క్షత్రియుడు. అచ్చ.యు,కాం. 21:చూ,రాజా.1.

నేలతోళసి.ద్వ.వి. భూతులసి*:చూ,హరిప్రియ.

నేలనమలి. దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

నేలనేరేడు. దే. వి. భూమిజంబువు*: చూ, సురభిపత్రి.

నేలపట్టి. దే. వి. 1. అంగారకుడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుడు: చూ, మహీసుతుడు; 3: చూ, నేలచూలి.

నేలపట్టిమిగనిబంటు. ద్వ. వి. 1. అనుమడను కోతి. ఆం, పదా. 5—21: చూ, వానరము; 2. కోతి: చూ, వానరము.

నేలపడక. వా. వి. 1. చచ్చినవానిపడుక: చూ, మృతశయ్య; 2. నేలపైపరుండుట.

నేలపల్లటీ. దే. వి. ఒకరకముపావురము: చూ, సురటీ.

నేలపొన్న.ద్వ.వి.కోలపొన్న*: చూ,పృశ్నిపర్ణి.

నేలపోక.ద్వ.వి. బోధాంబకము*: చూ,సంసి.

నేలబువి. ద్వ. వి: చూ, వల్మీకము.వేం,ఆం.88.

నేలమాలె. ద్వ. వి. భూమిలోపలియిల్లు. (రూ-నేలమాలియ-నేలమాలె): చూ, సదనము.1.

నేలమాలియ. ద్వ. వి.—పై.—

నేలమాలె. ద్వ. వి.—పై.—

నేలములక. దే. వి. (రూ-నేలములగ-నేలను లుక) వార్తాకి*: చూ, వాఁకుడు.

నేలములగ. దే. వి.—పై.—

నేలములగచెట్టువకు డొంకెవలుకట్టుట. జా. పుట్టినది పుట్టినట్టుగానే యుండుట.

నేలములుక. దే. వి: చూ, రూ-నేలములక.*

నేలయడుగు. వా. వి. పాతాళము: చూ, లోకము. 1.

నేలయుసిరిక. దే. వి. భూమ్యాలిక*: చూ, శివ. 4. (దీనిలో "ఫైలాన్‌తిన్" అనుచేఁదుగలపదార్థముండును. దీనిసమూలముఉబ్బులలోను సెగలలోను మూత్రవ్యాధులలోను ఉపయోగింతురు)

నేలరేను. దే. వి. భూబదరి*: చూ, రేఁగు. 1.

నేలఱేఁడు. దే. వి. భూపతి: చూ, రాజా. 1.

నేలవిడిచిసాము. జా. నిరాధార వ్యాపారము. "ఊరకయేల నేలవిడిచి సాముచేసెదవు." (నీతిచంద్రిక—మిత్రభేదము)

నేలవేము. దే. వి: చూ, భూనింబము*.

నేలవేలుపు. దే. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

నేలసంపెఁగ. ద్వి. వి. భూమిచంపకము*: చూ, సంపెఁగ. [(రాయలసీమలో వాడుక)

నేలసెనగబుడ్డలు. వా. వి. వేరుసెనగకాయలు

నేలాఁపు. దే. వి. ఒకరకముడేగ: చూ, శ్యేనము.

నేవ. వా. వి. 1. కోపము: చూ, కోపము; 2. నింద: చూ, సెగ్గింపు.

నేవడము. దే. వి. (రూ-నేవలము-నేవళము) రత్నాలదండ: చూ, భూషణము. 2.(రాయి.)

నేవము. పై. వి: చూ, రూ-సెవము.

నేవలము. దే. వి: చూ, రూ-నేవడము.

నేవళము. దే. వి.—పై.—కళా. 7, ఆ. 66.

నేష్టుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

నేస్తకత్తియ. పై. విశ. నేస్తకత్తె: చూ, స్త్రీ.

నేస్తకాఁడు. పై. విశ.=: చూ, స్నేహితుఁడు.

నేస్తము. పై. వి.=స్నేహ: చూ, స్నేహము.

నేస్తి. పై. విశ.=—పై.—

నేస్తు. పై. విశ.=—పై.—

నేస్తురాలు. ద్వి. విశ: చూ, నేస్తకత్తియ.

నేహరము. దే. వి: చూ, నేవలము.

నై

నైకభేదము. సం. విశ: చూ, ఉచ్చావచము.

నైగనిగ్యము. సం. వి. అ. న. నిగనిగలాడుట.

నైగమము. సం. వి. అ. న. 1. వేదాంతము: చూ, వేదము; విశ. 2. పట్టణమునది.

నైగముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నాగరుఁడు; 2: చూ, నిగముఁడు.

నైచికము. సం. వి. అ. న. ఆవుయొక్క తల భాగము: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)

నైచికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చక్కనిరూపము మంచిప్రాయముగలిగి చాలపాలిచ్చెడియావు: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)

నైచ్యము. సం. వి. అ. న.(భక్ష్యాదులచేఁగలుగు) అధమభావము: చూ, హీనము. 1.

నైజము. సం. విశ. 1. తనది: చూ, స్వతంత్రము; 2: చూ, స్వాభావికము.

నైపథ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, నేపథ్యము.

నైపాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేపాళదేశపుమణిశిల, కునటి: చూ, రాయి.

నైపుణము. సం. వి. అ. న.=నేర్పు. నేర్పరితనము: చూ, సమర్థనము.

నైపుణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=—పై.—

నైపుణ్యము. సం. వి. అ.న.=—పై.—

నైమిత్తికము. సం. విశ. నిమిత్తమువలనఁగలిగినది; వా. 2. పితృసంబంధమైనది.

నైమేయము. సం. వి.అ. పుం: చూ, వినిమయము.

నైయగ్రోధము. సం. వి. అ. న. మఱ్ఱిపండు.
నైయాయికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, న్యాయాధిపతి. [అం. 2: చూ, శస్త్రములు.
నైరాశ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వలవమి;
నైరృతి: చూ, రూ-నిరృతి. 2. 4. [(హరిత్తు.)
నైరృతిమూల. మి. వి: చూ, రూ-నిరృతిమూల.
నైరృతుఁడు: చూ, రూ-నిరృతి. 2.-4.
నైర్ఘృణ్యము. సం. వి. అ. న. దయలేనితనము.
నైర్మల్యము. సం. వి. అ. న. నిర్మలత్వము, గరగర: చూ, శుద్ధము. 3. [చూ, వర్ణము. 6.
నైల్యము. సం. వి. అ. న.=నల్ల. నల్లఁదనము:
నైవేద్యము. సం. వి. అ. న. రూ-నివేదనము. 1. నివేదింపఁదగినవస్తువు (దేవుని కారగింపుమనది); చూ, సమర్పణము; అం. 2: చూ, ఉపచారము. 1; 3: చూ, ఉపచారము. 2.
నైషధము, అం. (దీనిని శ్రీహర్షుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
నైషధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిషధుఁడు, నలచక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1.
నైషాది. అం: చూ, శుద్ధజాతులు (అంశములు.)
నైష్కృషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూపాధ్యక్షుఁడు.
నైష్ఠికుఁడు. సం. విశే.=: చూ, నైష్ఠికసీల. 1.
నైష్ఠుర్యము. సం. వి. అ. న. నిష్ఠురత్వము.
నైసర్గికబలము. అం. షడ్బలములందొకటి. (శ-కు-బు-గు-శు-చం-రవులుఉత్తరోత్తరక్రమమున బలవంతులగుదురు.) ౧. రవి పూర్ణబలవంతుఁడు. 1; ౨. చం.=రవికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 1/1—1/7= 6/7; ౩. శు=చంద్రునికంటె 1/7 బలము తక్కువగలవాఁడు అనఁగా 6/7—1/7= 5/7; ౪. గు=శుక్రునికంటె1/7బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 5/7—1/7=4/7; ౫. బు=గురునికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 4/7-1/7=3/7; ౬. కు=బుధునికన్న 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 3/7-1/7=2/7; ౭. శ=కుజునికన్న 1/7బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 2/7-1/7=1/7: చూ, షడ్బలము.
నైసర్గికము. సం. విశే: చూ, సైజము. 2.
నైస్త్రింశికుఁడు. సం. విశే: చూ, అసిహేతి.
నైస్పృహ్యము. సం. వి. అ. న. ఇచ్ఛలేనితనము: చూ, వలవమి:

నొ

నొంచు. దే. క్రి. నొవ్వఁజేయు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 192: చూ, నొగులుచు. 1, 2.
నొక్కము. దే. వి. పెద్దసదాప*: చూ, సదాప.
నొక్కు. దే. వి. 1. రూ-నొక్కుడు. అదుముడు వలనఁగలిగిన పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. ముడుత. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వళి. 2; స. క్రి. 3. పేనుచేదుపు: కుక్కు-(కుక్కు, చేదుపు; 4. పంటనొక్కు: చూ, మాకొను; 5. అదుము: చూ, పిసుకు. 1.
నొక్కుడు. దే. వి: చూ, రూ-నొక్కు. 1.
నొక్కులు. దే. వి. బ. వళులు: చూ, వళి. 1.
నొగ. దే. వి: చూ, యుగంధరము.
నొగచివర. దే. వి: చూ, పంగలగుంజె.
నొగులు. దే. వి. 1. వికలమగుట; 2: చూ, రూ-నెగులు; 3: చూ, శోకము; అ. క్రి. 4: చూ, వైకల్యమగు. ఉ. హరి. 3, ఆ.80; 5: చూ, నొచ్చు. 1; 6: చూ, నొచ్చు. 2.
నొగులుచు. దే. క్రి. రూ-నొగుల్చు-నొంచు. 1. నొగులఁజేయు, ఎడలించు; 2. నొప్పించు: చూ, హింసించు.
నొగుల్చు. దే. క్రి. —పై—

నొచ్చిళ్ళు. దే. వి. బ. చొంగ: చూ, లాల.
నొచ్చు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వేసారు; 2. దారిద్ర్యాదులచే పీడనొందు: నొగులు.
నొచ్చుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సుఖ్కు. 1.
నొచ్చుకోలు. దే. వి: చూ, విపరీతిసారము. 1.
నొట్ట. వా. వి: చూ, రూ-నొష్ట. "నొట్టమేక"
నొదలదొంతి. దే. వి: చూ, సంశయము (అప్రి)
నొడి. దే. వి: చూ, రూ-నుడి.
నొడికాఁడు. దే. విణ: చూ, నుడువరి.
నొడికారము. దే. వి: చూ, రూ-నుడికారము. (మాట చమత్కారమునకు.-కళా. 8, ఆ. 55; మాటకు.-ఆం, భా. ప్రి. 110.)
నొడికారి. దే. విణ. (నొడికారము + ఇ): చూ, రూ-నుడువరి. ఉ, హరి. 4, ఆ. 155.
నొడుగు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.
నొడుచు. దే. స. క్రి. తప్పులుపట్టు.
నొడుపు. దే. వి. తప్పులుపట్టుట.
నొడువు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.
నొప్పి. దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు. జై. 7, ఆ.117; 3: చూ, శ్రమము. 1
నొప్పించు. దే. ప్రే: చూ, హింసించు.
నొప్పిగుంటి. వా. వి: చూ, వ్యాధితుఁడు.
నొప్పియెత్తు. వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 29.
నొలి. వా. వి: చూ, శోకము.
నొల్లు. దే. స. క్రి. 1. బిడ్డలు నోటవేల్లిడుకొని చప్పరించు; వా. 2. గ్రహించు,నొల్లుకొను.
నొవులు. వా. వి: చూ, నొలి.
నొవ్వి. దే. వి. రూ-నొవ్వు. 1. వేదన: చూ, శ్రమము. 1; 2. తెవులు. పంచ. నా. 1, ఆ. 408: చూ, రోగము. 1; 3: చూ, శోకము.
నొవ్వు. దే. వి.—పై—
నొసటియొముక. దే. వి. అళి: చూ, శల్యము. 1.
నొసలు. వై. వి.=నిటల. రూ-నెన్నొసలు. (దేశ్యమని శ.ర) 1. నుదురు: చూ, లలాటము; ఆం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.
నొసలుబత్తుఁడు నోరుతోడేలు. జా. "ననఘనొసలు బత్తుఁడును నోరు తోఁడేల, టన్న కీతి దోఁచుచున్న దిపుడు" (వైజయంతీమాసము)
నొష్ట. వా. వి. నుదురు: చూ, రూ-నొట్ట. (లలాటము)

నో

నోఁచు. దే. స. క్రి. నోము. పాండు. 2, ఆ. 30: చూ, వ్రతమాచరించు.
నోఁత. దే. వి. నోఁచుట.
నోటికితాళము వేయుట. జా. మాటాడకుండఁ జేయుట. "ఈపాటికి నోటికితాళము వేయ వచ్చును." (ధర్మజరాజసూయము)
నోటిబీగము. దే. వి. దేవతాప్రార్థనకై దౌడల యందుపట్టుకొనెడు చొకపు లోహపుకమ్మి.
నోటీసు. వా. వి: ప్రకటన.
నోటు. వా. వి. 1. బదులుపుచ్చుకొని వ్రాసి యిచ్చెడు ప్రామిస్సరీనోటు; 2. రూపాయలుగా మార్చుకొనెడు బ్యాంకినోటు; 3. జ్ఞాపకార్థము వ్రాసియుంచుకొనెడు పుస్తకము. [గుటక.
నోటెంకఁడు. వా. వి: గుక్కెఁడు-గుక్కెఁడు,
నోము. దే. వి. 1: చూ, వ్రతము; స. క్రి. 2: చూ, నోఁచు; 3. పోఁగొట్టు: చూ, భంగించు.
నోయు. దే. అ. క్రి. నొచ్చు: చూ, వేసారు.
నోరు. దే. వి: చూ, వదనము. 1.
నోరుమెంగ. దే. విణ: చూ, మూఁగ. కళా. 3, ఆ. 238.
నోరుమెదల్పుట. జా. మాటలాడుట. "బ్రహ్మయు నోరుమెదల్పలేని" పాండు. 3, ఆ. 151. "మిన్నకచేనసంతనోరు మెదపక" కళా. 3, ఆ. 238.

నోరూరు. దే. అ. క్రి. 1. రుచిగలవస్తువులను తినెడుకోరికచే నోటనీళ్ళూరు; 2: చూ, వాంఛించు. పా. 3, అ. 51.
నోరెత్తు. దే. అ. క్రి. మాటాడయత్నించు: చూ, ఎత్తు. 23.
నోరోడక. జా. మాటాడ సందేహింపక. "అచ్చేట నోరోడకాయన రచ్చేలో" (శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధము)
నోవరి. దే. విణ: చూ, నొప్పిగుంటి.
నోవి. దే. వి: చూ, రూ-నొవ్వి. [267.
నోవు. దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో. 3, అ.

నౌ

నౌ. సం. వి. ఔ. స్త్రీ. 1. ఓడ. (పదార్థమును గట్టును బొందించునది): చూ, హోడము; దే. వి. (1): చూ, రూ-నవు-నవ్వు.
నౌక. సం. వి. అ. స్త్రీ.=నావ: చూ, నౌ. 1;
నౌకశకట న్యాయము. పా. ఓడలు బండ్లగును. బండ్లోడలగుననురీతి.
నౌకాఖ్యము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
నౌకాదండము. సం. వి. అ. పుం. ఓడనడపుగడ: చూ, పీలి. 2.
నౌను. దే. వి: చూ, రూ-నవును.
నౌడుకొట్టు. దే.అ.క్రి: చూ, రూ-నవుడుకొట్టు.
నౌబతు. వా. వి. మహారాజుల కోటముందు వాయించెడు వాద్యము. "ఢంకా నౌబతులు"
నౌరు. దే. విణ: చూ, రూ-నవురు.

న్య

న్యంకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఇఱ్ఱి (తలవంచుకొనిపోవునది): చూ, హరిణము.1; 2. ముని: చూ, సన్యాసి.
న్యక్కారము. సం.వి.అ.పుం: చూ, వహేలనము.
న్యక్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.—పై—
న్యక్షము. సం. విణ. 1. అధమము; చూ, హీనము. 1; 2: చూ, సర్వము.
న్యక్షుడు. సం. విణ: చూ, హీనుడు.
న్యగ్రోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మఱ్ఱి: చూ, వటము. 3; 2: చూ, శమి*; 3. బార: చూ, వ్యామము. [రావి, మేడి(5).
న్యగ్రోధాదిగణము. అం. మఱ్ఱి, మామిడి, జువ్వి,
న్యగ్రోధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, భల్లాతకి*
న్యర్బుదము. సం. వి. అ. న. 1. పదియర్బుదములసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ. 2. పదియర్బుదములసంఖ్యగలది. [వ్యూఢము. 2.
న్యస్తము. సం. విణ. ఉంచఁబడినది: చూ,

న్యా

న్యాదము. సం. వి. అ. పుం. కుడుపు: చూ, సాపాటు.
న్యాయము. సం. వి. అ. పుం.=నాయము. 1. తగవు, న్యాయబుద్ధి: చూ, సత్యము. 1; 2. స్వధర్మమువలన చలింపకుండుట: చూ, సత్యము. 1; అం. 3: చూ, తర్కము. 5; బ. 4: చూ, న్యాయములు.
న్యాయములు. అం. న్యాయమనఁగా పోలిక. (ఇవి సమయోచితముగాఁగొన్నిచోట్లఁ బ్రయోగించినచోఁ గావ్యము శ్రావ్యముగానుండును.) ఉదా.—అంకోల బీజన్యాయము. మొ. (గ్రంథవిస్తరభీతిచే న్యాయములనన్నిటి నిచట నుదాహరింపలేదు.)
న్యాయశాస్త్రము. పా. న్యాయమనఁగా దృష్టాంతము. దీనివలనఁదెలియఁబడని గవయాదిపదార్థములను, తెలియఁబడినగోవు మొదలగు పదార్థములనుజూపి వీటివంటివే గవయాది పదార్థములని చెప్పి తెలుపవచ్చును.

గనుక ప్రమాణము మొదలైన షోడశపదార్థ మూలందొకటియగు దృష్టాంతపదార్థమునకు నామమైన న్యాయశబ్దముతో శాస్త్రము నకుఁ బేరేర్పఱుపఁబడినది: (చూ, ఉప విద్యలు)

న్యాయాధికారి. సం. విణ: చూ, స్వామి. 3.

న్యాయాధిపతి. సం. విణ.—పై.—

న్యాయాన్యాయములు. పా: చూ, యుక్తా యుక్తలు.

న్యాయ్యము. సం. విణ: చూ, యోగ్యము. 2.

న్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉనుచుట: చూ, విన్యాసము. 1; 2. ఇల్లడ: చూ, వాడిక.

న్యు

న్యుబ్జఖడ్గము. సం. వి. అ. పుం. బాఁకు: చూ, బాణము. 1.

న్యుబ్జము. సం. వి. అ. న. 1. కర్మరంగమను మ్రానిపండు; పుం. 2. దర్భతోఁజేసిన సృక్కు. (శ. ర)

న్యుబ్జుఁడు. సం. విణ. 1. క్రిందుచూచువాఁడు; 2. తెవులుచే వంకరైనవాఁడు.

న్యూ

న్యూంఖ. పా. పదునాఱోకారముల నుచ్చరించి న పిదప శబ్దమునుచ్చరించుట. అందు 1-7-13 ఓకారములను ప్లుతములనుగాను తక్కినవాని ననుదాత్తములఁగాను ఉచ్చరింపవలెను.

న్యూనపదము. అం. వాక్యదోషములలో నొకటి. ("శ్రీరామచంద్రుని శరణుచొరమి హతుఁ డయ్యెను." ఇందు రావణుఁడను పదము న్యూనము. పదలోపముకొన్నియెడల నపార్థము న కెడమిచ్చును. "పిల్లవాఁడైనను వానికిఁ బెద్దవానికున్నంత యున్నది." ఇందు తెలివి యను పదము లుప్తము.): చూ, వాక్యదోష ములు.

న్యూనము. సం. విణ. 1. తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1; 2. నిందింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2; వా. 3. తగ్గుదలఁగలది: చూ, వెలితి. 2.

న్యూనాధిక్యము. సం. వి. అ. న: చూ, వాసి. 4.

న్యూనోపమము. అం. వాక్యదోషములలోనొకటి (ఉపమయందు న్యూనతయుండె నేనిన్యూనో పమము. ఉదా.—పీతాంబరుఁడైన హరి మేఘనిభుఁడు. మేఘముతోఁబోల్పఁదగిన గు ణమునీలవర్ణము హరియందుఁజెప్పకుండుట చే నుపమ చాలదు. ఇత్యాది): చూ, వాక్యదోష ములు.

ప

ప. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; అం. 2: చూ, కవర్గము; 3: చూ, స్వరము. 2; 4: చూ, పరుషములు;

పంకక్షాళన్యాయము. పా. బురదలోదిగి కాళ్ళు కడుగుకొనుటకంటె దూరముగా నొత్తిగి లుటయే మేలనురీతి.

పంకజము. సం. వి. అ. న. అసలుఁబుట్టువు. రూ—పంకేజము: చూ, సహస్రపత్రము.

పంకప్రక్షాళనన్యాయము. పా. అడుసుతొ్రొ క్క నేల? కాలుకడుగ నేల?.

పంకమగ్నగజన్యాయము. పా. బురదలోనేనుఁ గు పడిచినచో దానినెత్తుట దుర్లభము. దాని నేనుఁగే యెత్తవలెననురీతి.

పంకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=పంకిః చూ, బురద; 2. పాపము: చూ, వృజిన

ము. 1; దే. వి. (1) పాలు. జై. 4, ఆ. 73.: చూ, స్తన్యము. [(రూ-పంకేరుహము.)
పంకరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, పంకజము
పంకా. వా. వి. కఱ్ఱచెక్కనుకు గుడ్డనతికి త్రేలఁ గట్టిలాగెడు యొకానొక పెద్దవిసనఁగఱ్ఱ. "పంకాలాగుము." [బురద.
పంకి. వై. వి.=పంకము. య. 5, ఆ. 12: చూ,
పంకించు. వై. అ. క్రి. 1.=కంపః: చూ, సలించు. జై. 3, ఆ. 40; దే. స. క్రి. 2. పట్టించు. జై. 6, ఆ. 85; పాండు. 2, ఆ. 41: చూ, పూయు.
పంకిణి. వా. వి. పరిమళద్రవ్యములుంచెడు పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.
పంకిలమగు. మి. అ. క్రి: చూ, అసలుకొను.
పంకిలము. సం. విశే. బురదగలది (దేశము): చూ, సీమ. 1.
పంకెన. దే. వి. తడి; చూ, స్తేమము.
పంకేజము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పంకజము. [పంకరుహము.
పంకేరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-
పంక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బంతి: చూ, శ్రేణి. 1; 2=పది: చూ, పది; పా. 3. పదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము. భ-భ-భ-గ 7: చూ, వృత్తము. 1; 4. పంచమఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము. ఒకభగణము రెండు గురువులుగలది: చూ, వృత్తము. 1.
పంక్తికంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (పంక్తికంధరుఁడు) 1. పదునగాఁగంఠములు గలవాఁడు; 2. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పంక్తికంధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పంగ. వై. వి. 1. రూ-ప్రగ్గ, పలవకొమ్మ, పాయగొమ్మ. స్వా. 4, ఆ. 21: చూ, శాఖ; వా. 2. ఎడముగాచీఁపఁబడినరెండు కాళ్ళనడిమిభాగము. (అంగవంటిది.)
పంగటి. వై. విశే. ఎడముగలది.
పంగటించు. వై. స. క్రి. ఎడముగాచాఁచు.
పంగటికాళ్లవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞువు.
పంగటికాళ్లు. వా. వి. బ: చూ, ముడికాళ్ళు.
పంగనామము. ద్వ. వి. నడుమఎడముగలుగ పంగవలెతీర్చినతిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.
పంగము. వై. వి. దేవబ్రాహ్మణవృత్తులమీఁద దొరతనమువారు తీసెడు చతుర్థాంశమైన కప్పము: చూ, శిస్తు. 1.
పంగలగుంజె. ద్వ. వి. 1: చూ, ఇఱుకుమ్రాను; 2: కోడిపీఁట, నొగచివర. (సం. ప).— అనుకర్షణము-అనుకర్షము.
పంగిడి. దే. వి. (రూ-పంగిడీ-పంగిణీ, పంగెన) ఓదము: చూ, వారి. 6.
పంగిడీ. దే. వి.—పై.—
పంగిడీయెత్తు. జా. మోసపుయెత్తు.
పంగు. దే. వి. 1: చూ, నెఱపు; వై. వి. 2.= భగః: చూ, భగము. 12.
పంగువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. శని: చూ, రాహువు. 2; విశే. 2: చూ, కలి. 4.
పంగెన. దే. వి: చూ, రూ-పంగిడి.
పంగ్వంధన్యాయము. పా. ఒకఁడుగ్రుడ్డి. మఱియొకఁడుకుంటి. కుంటివానిని గ్రుడ్డివాఁడు మోచికొనిపోవుచుండెను. కుంటివాఁడు మార్గము చెప్పుచుండెను. పరస్పరలాభమునకై పరస్పర సాహాయ్యము.
పంచకము. సం. వి. అ. న. 1. యుద్ధభూమి: చూ, భూమి. 1; స. 2. నాలుగునొకటి: ఇంద్రియము; (తె. ప.)—అయిదు-ఐదు, అరపది, ఏను, చేవ్వంచే-చౌవంచే-చౌవంచి; అం. 3. (అయిదు అంకములుగలవి) అంగములు, అగ్నులు (గార్హపత్యాది), అగ్నులు (పూర్వాగ్న్యాది), అమృతములు, అలంకారములు, అవయవములు (ప్రతిజ్ఞాది), అవస్థలు,

అశ్వధారలు, ఆకాశములు, ఆరామములు,ఆసనములు, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియవిషయములు, ఉత్తరవాహములు, ఉపచారములు, ఉపవాయువులు, కన్యకలు, కన్యాదానాంగములు, కర్మేంద్రియములు, కల్పవృక్షములు, కాలములు, కావ్యములు, కృతసాక్షులు, కోలములు, కోశములు, క్రియలు, క్షారములు, క్షేత్రములు, ఖండములు, గంగలు, గవ్యములు, గురుమూలములు, గౌడులు,జ్యోతిర్లింగములు, తంత్రములు, తన్మాత్రలు, తాళకళలు, తాళజాతులు, తిక్తకగణము, తృణములు, దినాంగములు, దేవతలు, ద్రావిడులు, నాటకసంధులు, పంచాక్షరి, పంచసూత్రములు, పర్వతములు, పాకయజ్ఞములు, పితలు, పుత్రులు, ప్రకరణములు, ప్రాణములు, బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు,భక్ష్యములు, భూతములు, మన్మథబాణములు, మహాపాతకములు, మహాయజ్ఞములు, మహావాద్యములు, మాతలు, మార్గములు, ముఖములు (శివునివి), ముద్రలు, యానములు, రంగులు,లఘుమూలము, లవణములు, లోహములు, వర్ణములు, విలుకాని స్థానములు,విష్ణ్వాయుధములు, శక్తులు, శిఖలు,శిల్పులు,శివాననములు, సంస్కారములు, సమాధులు, సామములు, సూత్రములు, సోమయజ్ఞములు, హవిర్యజ్ఞములు, హేత్వాభాసము ఇత్యాది(సందర్భానుసారముగ ఇందు గలశబ్దములకు "పంచ" అనునది మొదట చేర్చి యుచ్చరింపవలెను.)

పంచకరహితము. పా. తిథివారనక్షత్రలగ్నముల సంఖ్యను కలిపి 9 చే భాగింపఁగా 1-2-4-6-8 సంఖ్యలు మిగులకుండుట.

పంచకళ్యాణము. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

పంచకోలములు. అం. శొంఠి, చవ్యము, మోడి, పిప్పళ్లు, చిత్రమూలము. (5)

పంచక్రియలు. అం. ఉక్తి, ఆదానము,గమనము, విసర్గము, ఆనందకము. (5)

పంచక్షేత్రములు. అం. శ్రీశైలము, కాశి, కేదారము, కాళహస్తి, పట్టిసము. (5)

పంచగవ్యము. అం. ఆవుపేడ, ఆవుపంచితము, ఆవుపాలు, ఆవుపెరుఁగు, ఆవునెయ్యి (5)

పంచగూఢము. సం. వి. అ. పుం.తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4. (ఇట్లుపంచగుప్తము.)

పంచగౌడులు. అం. ఉత్కల, మైథుల, కనోజ, కాన్యకుబ్జ, సారస్వతులు (5). (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

పంచచామరము. పా. షోడశఛందోద్భవవృత్తము.జ-ర-జ-ర-జ-గ. 10:చూ,వృత్తము.1.

పంచజనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

పంచజ్ఞానుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పంచతంత్రము. పా.(ఇదివిష్ణుశర్మకృతము): చూ, కావ్యనాటకములు.

పంచతన్మాత్రలు. అం. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు(5)

పంచతిక్తగణము. అం. మారేడుపిందెలు, వట్టివేరు, దనియాలు, శుంఠి, తుంగముస్తెలు (5)

పంచత్వము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరణము; 2. పంచభావము.

పంచదశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భద్ర. పదునైదు; 2: చూ, వృత్తము. 1.

పంచదశప్రకరణములు. అం. ప్రత్యక్తత్వ, పంచభూత, పంచకోశ, ద్వైత, మహావాక్యవివేకములు; చిత్ర, తృప్తి, కూటస్థ, ధ్యాన, నాటకదీపములు; బ్రహ్మానందమందు యోగానందము, బ్రహ్మానందమందు ఆత్మానందము, అద్వైతానందము, విద్యానందము, విషయానందము. (15)

పంచదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అమవస: చూ, సూర్యేందుసంగమము; 2: చూ, పున్నమ.

పంచదైవతములు. అం. బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరుఁడు, రుద్రుఁడు, సదాశివుఁడు. (5)

పంచనఖము. సం. వి. అ. పుం. పులి: చూ, శార్దూలము. [బిలేశయు.

పంచనఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉడుము: చూ,

పంచపాత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచపాత్రముల సమూహము: చూ, పాత్రము. 6; వా. 2. కోలగానుండులోహపాత్రము (పంచపాత్రిఅనియు): చూ, పాత్రము. 6.

పంచభద్రము. సం. వి. అ. పుం. ఐదుచోట్ల మంచిసుళ్ళుగలగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పంచమంగళము. సం. వి. అ. పుం. స్తన శిర స్కంధ చూళికా వక్షో మధ్యములయందు మంచి సుళ్లుగలగజము: చూ, హస్తి.

పంచమజభాషలు. అం. కైశికి, త్రవణ, తానోద్భవ, అభీరి, ఘూర్జరి, సైంధవి, దాక్షిణాత్య, ఆంధ్రి, మాంగళి, భావని.(10)

పంచమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల, చూ, పికము; అం. 2. రాగవిశేషము: చూ, స్వరము. 2 (నాభి, ఉరము, హృదయము, కంఠము, శిరస్సు అను అయిదు స్థానములందును బుట్టినది. కోయిలలచే విస్తరింపఁబడునది. సప్తస్వరములలో నొకటి); విణ. 3: అయిదవది-ఐదవది; 4. ఇంపైనది: చూ, హృద్యము; పా. 5. (జ్యో):చూ, లగ్నకారకత్వములు (సంతానము,బుద్ధి,మంత్రము,మనస్సు, ఘనత, వినయము, రహస్యము, క్షేమము, అన్నప్రదానము, పాండిత్యము,ప్రజ్ఞ.)

పంచమలక్షిక. అం: చూ, టక్కుజభాషలు.

పంచమషాడవజభాషలు. అం. వేళావళి, శుద్ధమాళి, నట్ట (3) (భాష)

పంచమషాడవజవిభాష. అం: పల్లవిభాష. (1).

పంచమషాడవజాంతరభాషలు. అం. లలిత, కిరణావళి, శకాద్యావళి. (3) (భాష)

పంచమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు అయిదవతిథి: చూ, తిథులు; 2. ద్రౌపది: చూ, సూన. 1; అం. 3: చూ, శుద్ధజాతులు.

పంచమిజవిభాష. అం. కౌసలి. (1) (భాష)

పంచమిజవిభాషలు. అం.భర్మాణి,అందోలిక(2).

పంచమీవిభక్తి. అం. (వలన, కంటె, పట్టి): చూ, విభక్తులు.

పంచముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మాలఁడు: చూ, మాల(1); 2.అయిదవవాఁడు;3: చూ, సమర్థుఁడు. [స్యము.

పంచముఖము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచా

పంచముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పంచాస్యుఁడు, అయిదుమోములవేలుపు: చూ, శివుఁడు. (ఈశానము, తత్పురుషము, వామదేవము, సద్యోజాతము, అఘోరము అని 5 ముఖములు) [(చూ, త్రికము. 7.)

పంచరత్నములు. అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

పంచరాశికము. పా. త్రయిరాశికము మాదిరినే 5 రాసులమీఁదలెక్కించుట.

పంచలక్షణము. అం.(అయిదులక్షణములుగలది.) పురాణము. (పురాణమాత్రమునందెల్ల సాధారణముగ సర్గము, ప్రతిసర్గము, వంశము, మన్వంతరము, వంశానుచరితము అని పంచలక్షణములుండును. శ్రీకృష్ణభాగవతమునందు దశలక్షణ లక్షితత్వము చెప్పఁబడియున్నది.)

పంచవటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటుఁడు: చూ, మహావ్రతి.

పంచవీరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

పంచశరుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ,మన్మథుఁడు. (ఉన్మాదన,తాపన, శోషణ, స్తంభన, సమ్మోహనములను నైదుబాణములుకలవాఁడు.)

పంచశాఖము. సం. వి. అ. పుం: చూ,హస్తము.

పంచసరము. సం. వి. అ. పుం.=బన్నసరి: చూ, భూషణము. 2. [చూ, శర్కర. 1.

పంచసారము. సం. వి. అ. పుం.=పంచేదార:

పంచస్వరయుక్తరాగము. అం. (ఔడవము): చూ, స్వరము. 2.

పంచాంగము. సం. వి. అ. న. 1.(తిథి, వారము, నక్షత్రము, కరణము, యోగముల తెలిపెడి పొత్తము): చూ, అంగము. 3; పుం. 2. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4; 3. ఒకానొక గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 4: చూ, హాణిగలు.

పంచాంగములు. అం: చూ, పంచాంగము. 1.

పంచాంగుపుష్పితము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచభద్రము. [చూ, వ్యడంబకము.

పంచాంగులము. సం. వి. అ. పుం. ఆముదము*:

పంచాక్షరీ మహామంత్రము. అం. న-మ-శి-వా-య(లేక)న-మ-శి-వ-య: చూ, మంత్రము.1.

పంచాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పంచాణపువాఁడు. శిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

పంచాదశ. అం. సంఖ్యాబద్ధమందొకటి: చూ, త్రికము. 7. [స్యము.

పంచాననము. సం. వి. అ. పుం: చూ, క్షంచా

పంచాననుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పంచామృతములు. అం. 1: చూ, తంత్రములు; 2: చూ, అమృతము. 9. (వీనిమిశ్రము)

పంచాయతి. వా. వి: చూ, అయిదుగురికూటమి.

పంచార్చి. సం. వి. స్. స్త్రీ. బుధుఁడు :చూ, రాహువు. 2. [స్వరము. 2.

పంచాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పంజేళము: చూ,

పంచావటము. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటము, బాలురకట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పంచావయవములు. అం. ప్రతిజ్ఞ, హేతువు, ఉదాహరణము, ఉపనయము, నిగమనము.(5)

పంచాస్యము. సం. వి. అ. పుం. తెలనొటిమెకము: చూ, సింహము.

పంచాస్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచముఖుఁడు.

పంచితము. దే. వి. అవుఉచ్చే: చూ, మూత్రము.

పంచితిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పంచిత్లిల్లు. గోవు మూత్రము విడుచే.

పంచియ. నై. వి. రూ-పంచె. కట్టుకొను పెద్ద పంచె; కట్టుకొనుచిన్నపంచె; అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పంచివేత. దే. వి. 1. ఒక్కొక్కనిపై విడుమించినచేంగా; వా.2.పంచిపెట్టుట.[ఘుఁడు.

పంచేషువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మ

పంచోత్తరవాదము. అం. సామాన్యనిరుక్తి, సవ్యభిచారము, సత్ప్రతిపక్షము, అసిద్ధము, బాధ (5)

పంచే. నై. వి.=పార్శ్వ-ప్రాంతః. రూ-పంచే పాక-పంచేపాళి-పంచోది) ఇంటిప్రక్క ప్రదేశము, ఇంటిప్రక్క పంచి కట్టినకట్టడము (అనియు). ఉ. హరి. 4, ఆ. 270: చూ, సదనము. 1; 2. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; వా. 3: చూ, రూ-పంచియ; విణ. 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

పంచేకము. దే. వి. 1. గుఱ్ఱముయొక్క పశ్చాత్ప్రదేశము. సా. 1, ఆ. 31: చూ, హయము; నై. వి. 2: అయిదుతూములు, ఏఁదుము, ఏనుము. (20 కుంచములు)

పంచేకరపాటులు. ద్వ. వి. బ. అత్యధిక దుఃఖములు. కాశీ. 4, ఆ. 18: చూ, శోకము.

పంచగౌడులు. అం. "సారస్వతాః కన్యకుబ్జా గౌడాఉత్కలమైథిలాః। గౌడాః పంచవిధాః ప్రోక్తావింధ్యాదుత్తరవాసినః.": సారస్వతులు, కన్యాకుబ్జులు, గౌడులు, ఉత్కలులు, మైథిలులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచేదార. నై. వి.=పంచసారః: చూ, శర్కర. 1. [ఘుఁడు.

పంచేదారతింపి తేజికాతు. ద్వ. వి: చూ, మన్మ

పంచద్రావిడులు. అం. "మహారాష్ట్రాంధ్రద్రవిడాః కర్ణాటాశ్చైవఘూర్జరాః। ద్రావిడాః పంచధాపోక్తా విన్ధ్యదక్షిణవాసినః" మహారాష్ట్రులు, ఆంధ్రులు, ద్రావిడులు, కర్ణాటకులు, ఘూర్జరులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచేపాక. ద్వి. వి: చూ, పంచే. 1.

పంచేపాళి. ద్వి. వి.—పై—

పంచేబంగారము. వై. విశ. దూరము. కాశీ. 1, ఆ. 122: చూ, విపకృష్టము.

పంచేపట్టె. వై. వి. అయిదుపట్టెలు. (రుక్మాంగదచరిత్ర. 1, ఆ)

పంచేవన్నియ. వై. వి.=పంచవర్ణః. రూ-పంచేవన్నె: చూ, వర్ణము. 6.

పంచేవన్నెబిరుసులు: వా. వి. బ: చూ, బాణసంచే.

పంచోణంపువాఁడు. వై. వి.=: చూ, పంచాణుఁడు. (రూ-పంచోణమువాఁడు-పంచోణపువాఁడు-పంచోణంబువాఁడు) (ద్వయమని కొందఱు.) [ము. 1.

పంచోణము. వై. వి.=పంచానన: చూ, శిల్ప

పంచోపె. ద్వి. వి: చూ, పంచే. 1. [ఘూరతి.

పంచోరతి. వై. వి.=పంచరాత్రిక: చూ, అళ

పంచోరము. వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, వ్యాపనము.

పంచోరించే. వై. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించే. పాండు. 3, ఆ. 179; 2. అతిశయించే. కాశీ. 6, ఆ. 125: చూ, సందడించే.

పంచే. దే. స. క్రి. రూ-పనుచే. 1. అజ్ఞాపించే. భార. ఆది. 1, ఆ. 30: చూ, సెలవిచ్చే; 2. పుచ్చే: చూ, సెలవిచ్చే; 3: చూ, భాగించే; 4: చూ, పంపు. 11.

పంచె. వై. వి: చూ, రూ-పంచియ.

పంజరము. సం. వి. అ. న. 1.=పంజేరము: చూ, సదనము. 1; 2. గవుసెన: చూ, పక్రము; పుం. 3: చూ, శరీరము; 4. శరీరముయొక్క యెముకలగూడు: చూ, శల్యము. 1.

పంజి. దే. వి: చూ, పంగము.

పంజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పింజనము; వా. 2: చూ, పింజిక. [చూ, హంజిక.

పంజియ. వై. వి.=భార్జి. రూ-పంజె. బారంగి*:

పంజీకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కరణము: చూ, సంపత్తి.

పంజె. వై. వి. 1: చూ, రూ-పంజియ.*; 2. దారిద్ర్యము: చూ, సీదరము. 1; 3. దరిద్రుఁడు: చూ, శాతుఁడు. 1.

పంజెతనము. వై. వి: చూ, పంజె. 2.

పంజే. వై. వి: చూ, అవిక. రామా. 4, ఆ. 168.

పంజేన. దే. వి. నిగరమైనది. (అప్ర)

పంజేరము. వై. వి.=: చూ, పంజరము. 1. అచ్చ. అ, కాం. 90. [చూ, స్వరము. 2.

పంజేళము. వై. వి.=పంచాలి. కాశీ. 6, ఆ. 265:

పంజోయి. దే. వి. అగ్గిబొడి. హంస. 3, ఆ. 28: చూ, స్నేహాళము.

పంజో. దే. వి. 1. దివటీ: చూ, స్నేహాళము; 2: చూ, పంజోయి; 3. విడవలిలోనగువానికట్టె. రామా. 5, ఆ. 41: చూ, విడవలి; 4. విడవలిలోనగువాని గంట: చూ, విడవలి.

పంజోలకమ్మలు. దే. వి. బ. రత్నములుచెక్కిన కమ్మలు. ఉ, రా. 3, ఆ. 81: చూ, భూషణము. 2.

పంట. దే. వి. 1. పండుట; 2. కృషి: చూ, వ్యవసాయము; 3: చూ, ఫలము. 1; 4. వరిపైరు: చూ, సస్యము. 1. [పంటరెడ్డి.: చూ, రెడ్డి.

పంటకాఁపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యవసాయి; 2.

పంటపొలము. వా. వి. 1. పండిననేల: చూ, భూమి. 1; 2. పండెడునేల: చూ, భూమి. 1

పంటరెడ్డి. దే. వి: చూ, పంటకాఁపు. 2.

పంటవలఁతి. దే. వి. నేల: చూ, భూమి. 1. పా. 1, ఆ. 24. (ఇట్లు పంటచెలి, పంటపొలఁతి.)

పంటవలఁతితోడికోడలు. గే. వి: చూ, లక్ష్మి. ఆం. పదా. సుర. 14.

పంటసాల. ద్వ్య. వి. (ధాన్యాదులుపోసెడుగాదె, పాఁతఱ, పురి, కొట్టు, పాణక, బోరెము లోనగువానిస్థానము; మఱియు ధనాదికము దాఁచికొనెడు బొక్కసములోనగువాని స్థానము): తద్వి.- గాదెకు.—కణఁజేము, గరిసె-గఱిసె, గవిసె, గాజె-గాదె, గుమ్మి. (సం. ప.)—కంతువు, కుశూలము-కుసూలము, కృదరము, కోష్ఠము, వ్రీహ్యాగారము; పాఁతఱకు.—కణఁజము, దూబ, పాఁతఱ. (సం. ప).—గుప్తి; పురికి.—కూటు, పురి; పాణకకు.-కుమి-కుమ్మి, కూటము, కొట్టె, గుమి, పాడక-పాణక, బొట్టు; (సం. ప).—అవలలము; బోరెమునకు.—బోరెము; వడ్లు ఉప్పులోనగు రాసులుండెడుచోటునకు.—కొటారము_కొటారు—కొట్టరువు, గొదాము, పంటసాల; బొక్కసమునకు.— ఉగ్రాణము, ఖజానా, పంటసాల, బండరము-బండారము-బండారు-బండరువు, బొక్కసము, ములుగు. (సం. ప).—కోశము-కోషము, గంజము, భండారము, భాండాగారము; సామగ్రిలకొట్టునకు.—ఉగ్రాణము, కొట్టడి, కొట్టము-కొట్టాము-కొట్టు-కొఠారు, గిడ్డంగి. (సం. ప).—కోశము-కోషము-కోష్ఠము, కోష్ఠాగారము. (మిగతవిశేషాదులకు చూ, "సదనము. 1.")

పంటి. దే. వి: చూ, రూ_పసఁటి.

పంటించు. దే. అ. క్రి. 1. జోగుచేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124: చూ, వివరించు; 2: చూ, సంభ్రమించు. [అర్బుదము.

పంటితెవులు. వా. వి: పుప్పి-ప్రుప్పి. (సం. ప).-

పంటియ. దే. వి. రూ-పంటె-పఱఁటె-పంటెకోల. పంటెకఱ్ఱ. సాలెవాఁడు నూలుచుట్టెడుసాధనము: చూ, మగ్గము. 1.

పంటె. దే. వి.—పై.—

పంటెకఱ్ఱ. దే. వి.—పై.—

పంటెకోల. దే. వి.—పై.—

పంట్రి. దే. వి. చిల్లులుగల అలుఁగులు మూఁడునాలుగుగలకఱ్ఱ: పంట్రికోల, బల్లగోల.

పంట్రికోల. దే. వి.—పై.—స్వా. 4, ఆ. 54.

పంట్రించు. దే. స. క్రి. పంట్రితోఁబొడుచు.

పండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యథార్థమెఱిఁగిన బుద్ధి: చూ, బుద్ధి.

పండగ. వా. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండాకు. వా. వి. రూ-పండుటాకు: చూ, సొరుగాకు.

పండాబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఉత్కళులు. (ఉత్కళదేశ దేవాలయములలో పూజారులుగనుందురు. సామవేదులు, శుక్లయజుర్వేదులుగూడనున్నారు.): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పండాలు. దే. వి. బ. (పండావారు) జగన్నాథ ప్రాంతవాసులు.

పండించు. వా. స. క్రి. 1: చూ, వంచించు; 2. పండఁబాఱిన కాయలు కావువేయు; 3. శవమునుకాల్చు; 4. ఆటలో గెలుపును పొందించు. [దలఁచుకొనువాఁడు.

పండితంమన్యుఁడు. పా. తనను పండితునిగాఁ

పండితపుత్రుఁడు. పా. పండితునికొడుకు. (శుంఠయని వాడుక.)

పండితబ్రాహ్మణులు. అం. 1: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు; 2: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

పండితరాయశతకము. అం. (దీనిని పండితరాయఁడువ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

పండితుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పంతులు. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. వ్యాపారి.

పండు. దే. వి. 1: చూ, ఫలము. 1; విణ. 2.పండినది; వా. 3. జయము; 4. గెలుపు; అ. క్రి. 5: చూ, ఫలించు; 6: చూ, శయనించు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 218. [డుఁడు.

పండుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పేడి: చూ, షం

పండుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, శయనించు.

పండుగ. దే. వి. (రూ-పండగ-పండుగు-పండువ-పండువు) 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, సంబరము; 3. సంక్రాంతిలోనగు పండుగ: చూ, సంబరము.

పండుగలు. అం. సంవత్సరాదిపాడ్యమి, భాను విదియ, అక్షతృతీయ, నాగులచవితి, ఋషి పంచమి, సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠి, రథసప్తమి, కృష్ణాష్టమి, శ్రీరామనవమి, విజయదశమి, భీష్మయేకాదశి, క్షీరాబ్ధిద్వాదశి, శనిత్రయోదశి, అనంతపద్మనాభచతుర్దశి, వ్యాసపౌర్ణమి, దీపావళీ అమావాస్య, సంక్రాంతి ఇత్యాది.

పండుగు. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ. (ము.1.

పండుచేప. దే. వి. ఝషము: చూ, మత్స్య

పండుటాకు. వా. వి: చూ, రూ-పండాకు.

పండురతీబుడంట. ద్వి. వి.చిలుక: చూ, శుకము. వేం. అం. 99.

పండువ. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువంటికాఁపురము. జా. సమస్తసంపదలతో నిండియున్న కాఁపురము.

పండువు. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువెన్నెల. ద్వి. వి. పూర్ణచంద్రిక: చూ, వెన్నెల. [పుంజో: చూ, పుంజో.

పండెబ్బది. ద్వి. వి. ఒకరకము పందెపుకోడి

పండేరము. వై. వి.=భక్ష్య: చూ, భక్ష్యము. సా. 1, ఆ. 23.

పండ్రెండు. ద్వి. స. (పది + రెండు): చూ, ముచ్చొకము. [లము.

పండ్లపాఁచి. వా. వి. దంతమలము: చూ, శమ

పండ్లమ్రాఁకు. దే. వి. రూ-పండ్లమ్రాను. 1. చేలయందుగల పైరులోని గాదముపోవునట్లు దున్నెడుసాధనము; 2: అవంధ్య, ఫలేగ్రహి.

పండ్లమ్రాను. వా. వి.—పై.—

పండ్లుకొఱుకుట. జా. అధికముగకోపపడుట. "పాపితుంబురుడాయంచుఁ బండ్లుకొఱుకుకొంచు." (కళాపూర్ణోదయము.)

పంతకాఁడు. ద్వి. విణ. (పంతము + కాఁడు) 1. పోటీచేయువాఁడు: పోటిగాఁడు; 2. ప్రతిజ్ఞకలవాఁడు; 3. పౌరుషముగలవాఁడు.

పంతగించు. వై. అ. క్రి. 1:చూ, పోటీచేయు; 2. ప్రతిజ్ఞచేయు: పట్టు, పట్టుపట్టు; 3:చూ, గెలవిచ్చు.

పంతము. వై. వి. 1.=స్పర్ధా. రూ-పంతు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 178: చూ, స్పర్ధ. 4; 2. పౌరుషము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 47: చూ, శక్తి. 1; 3. రీతి: చూ, విధము. 1; 4. పోటి. కళా. 1, ఆ. 146: చూ, స్పర్ధ. 1.

పంతు. వై. వి. 1.=స్పర్ధా: చూ, రూ-పంతము. 1; దే. వి. 2. మేలిమి: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 3. మేలు:చూ, శుభము. 1. [స్త్రీ.

పంతులమ్మ. వా. వి. ఉపాధ్యాయిని: చూ,

పంతులు. వై. వి. బ.=పండిత.(దేశ్యమని శ.ర) 1: అయగారు- అయవారు- అయ్యగారు- అయ్యవారు, ఒజ్జ-ఓజ, చేదువులయ్య, ఠాకురు. (సం. ప.)—ఇజ్య, ఉపాధ్యాయుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, తీర్థము, తీర్థుఁడు, దేశికుఁడు,ద్రోణుఁడు;తద్వి.—నాట్యోపాధ్యాయుఁడు.—నట్టువొజ్జ; (మిగతవానికి చూ, "సురాచార్యుఁడు."); 2. బ్రాహ్మణులలోగొప్ప యుద్యోగస్థులకును, లౌక్యులకును, నియోగులులోనగువారికినిపూజ్యవాచకము. (దేశ్యమని శ. ర.)

పంథ. సం. వి.న.పుం. త్రోవ:చూ, మార్గము. 1.

పంద. వై. విశే. 1. పిఱికి. భార. అర. 6, ఆ. 245: చూ, వెఱపరి; 2: చూ, షండుఁడు.

పంది. దే. వి: చూ, సూకరము. (దీనిభేదము లు.—ఊరబంది, అడవిపంది, ముండ్లపంది.)

పందికొక్కు. దే. వి. రూ-కొక్కు: చూ, మూషికము.

పందికొమ్ము. వా. వి. పందికోఱ:చూ, పల్లు. 1.

పందికోఱ. వా. వి.—పై—

పందిగడ్డ. ద్వ్య. వి: చూ, శృంగాటకము*.

పందిగోరు. ద్వ్య. వి. వేఁటకానిసాధనము: చూ, బాణము. 1.

పందితోఁక. వా. వి. ఋషభము:చూ,వాలము.1.

పందిపీఁట. ద్వ్య. వి. గాఁడీమొదలగు ఎక్కుడు బండ్ల చివరను పందిమూతివలె మూతిమలోన గువానితోఁజేసి యమర్చిన పరికరము: పంది ముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ-ముట్టె.

పందిపోటు. దే. వి. పందినిపొడిచెడియీఁటె. రూ-పందీఁటె: చూ, బాణము. 1.

పందిముక్కు. దే. వి: చూ, పందిపీఁట.

పందిమూతి. దే. వి. —పై—

పందియము. వై. వి.=ఫణిత:చూ,రూ-పందెము.

పందిరి. దే. వి. రూ-పందిలి. కాయమానము: చూ, సదనము. 1.

పందిలి. దే. వి—పై—

పందిపెంట. వా. వి.ఇది గుఱ్ఱపుపెంటవలె వేఁడి చేయును. నీరుపెట్టఁబడు కూరమొక్కలు, ఉల్లి, చెఱకు, తములపాకులు మొదలగుసస్యముల కిదిమంచిది. ఈపెంటవలన తయారైన ఫలాదులను బాగుగతోమి కడిగివండనిచో వీనినంటియుండు సూక్ష్మజీవులు కీడుచేయును. ఇందుస్ఫురత్పంచామ్లజనిదముకలదు.

పందీఁటె. దే. వి: చూ, రూ-పందిపోటు. [ము.

పందుము. వై. వి. పదితూములు:చూ,రూ-పదు

పందెకాఁడు. ద్వ్య. వి. రూ-పందెపుకాఁడు. విక్రి. 7, ఆ. 124: చూ, హారకుఁడు. 2.

పందెపుకాఁడు. ద్వ్య. వి: చూ,రూ-పందెకాఁడు. ఆం, పదా. నర. 53.

పందెపుకోడి. వా. వి: చూ, రూ-పుంజు.

పందెనమందుము. వా. వి. పదునెనిమిది తూములు.

పందెమిడు. వా. స. క్రి: ఒడ్డు, కాయు.

పందెము. వై. వి.=ఫణిత. రూ-పందియము. 1. ఒడ్డనము, జూజములోనగు వానియందు ఓడెడువాఁడు గెలిచెడి వానికిచ్చునట్లు పంతమాడిపెట్టెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. దాయము, జూజము: చూ, వ్యవహారము. 4. [చూ, పంపిణి. 1.

పందేరము. దే. వి. ధనాదికముపంచిపెట్టుట:

పందొమ్మందుము. ద్వ్య. వి. పందొమ్మిదితూములు:

పందొమ్మిగి. ద్వ్య. స: ఏకోనవింశతి.

పందొమ్మిదవవాఁడు. ద్వ్య. వి: ఏకోనవింశుఁడు.

పంచాగ్నియెత్తు. ఆం. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు)

పంపకము. దే. వి. 1. పంచుట: చూ, భాగము. 1; 2. పంపుట: చూ, ప్రేషణము.

పంపర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: పంపరపనస *.

పంపరపనస. మి. వి.—పై.—; తద్వి.—..ఫుల్ల పంపరపనసకు.—ఫుల్లపంపరపనస. (సం. ప).—అ (అ) మ్లపంపర, కుంతీభోజము.

పంపించు. దే. స. క్రి: చూ, పంచు. 1-2-11.

పంపిణి. దే. వి. 1:చూ,పందేరము; 2.కట్టువడి.

పంపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యభిచారము. ఆం, పదా. నర. 99; 2. ఆజ్ఞ. జై. 7, ఆ. 96: చూ, సెలవు; 3. ఆజ్ఞాపింపఁబడినపని. నిర్వ 8, ఆ. 82; 4: చూ, రూ-పంపకము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 9; 5. దాస్యము. ఆం, పదా. నర. 67: చూ, సేవ; 6. పరిమళ్ళ పరుస. వసు. 1, ఆ. 99: చూ, భూమి. 1; వై. వి. 7. మారణకర్మము: చూ, హింస.1;

8. వీసెలో 8వ పంతు (15 తులములు.); 9. అభిచారవాచకము; స. క్రి. 10: చూ, సెలవిచ్చు. నిర్వ. 5, ఆ. 102; 11. అరుగఁ జేయు: అంపు-అనుచు-అన్చు-అనుపు, పంచు-పంపించు-పనుచు-పన్చు, పుచ్చు; వా. వి. 12. గాలిలోనగువాని సెక్కించుగొట్టము.
పంపుట. వా. వి: చూ, ప్రేషణము.
పంపువడు. ద్వ. అ. క్రి. ఆజ్ఞాపింపఁబడు. జై. 4, ఆ. 122: చూ, సెలవిచ్చు. [సెలవిచ్చు.
పంపుపెట్టు. దే. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు: చూ,
పంబ. నై. వి.=పణవము. చర్మవాద్యవిశేషము, "పంబనాదము.": చూ, వీణె. [వాఁడు.
పంబలవాఁడు. వా. వి. బ. పంబవాయించెడు
పంబిన.వా.అవ్య.భృశార్థకము:చూ, భృశము. 3.
పంబు. దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁదవేసెడు పెద్దసిద్దె: చూ, సిద్దె;2.జయము: ఆం, పహా. నగ. 116: చూ, విజయము.1;అ. క్రి.3:చూ,సందడించు.
పంబుదాళ్లు. దే. వి. బ. దేనిసేవి ఈడ్చికట్టెడి త్రాళ్ళు: చూ, మూత్రము. 1. (పంబుత్రాళ్ళు అనియు)
పకపక. దే. వి. రూ-పకాపక. నవ్వుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము.ఉ. హరి. 2, ఆ.148:చూ, హహాహా.
పకాపక. దే. వి.—పై—
పకాలి. దే. వి: చూ, రూ-పక్కాలి.
పకాలు. వా. వి: చూ, పకపక.
పకీరు. వా. వి. 1 మహమ్మదీయుల బైరాగి; 2.మహమ్మదీయునిచిహ్నము;3.బిచ్చగాఁడు.
పకీలు. దే. వి. ఏడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహా.
పకోడి. వా. వి. రూ-పగోడా:చూ, భక్ష్యము.
పక్క. నై. వి.=పక్ష. రూ-ప్రక్క. 1: చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, ప్రక్క. 2; 3:చూ, సహాయుము; 4: చూ, పక్షము. 1; దే. వి. 5: చూ, శయ్య.
పక్కణము. సం. వి. అ. పుం. బోయపల్లె: చూ, దేశము.
పక్కణి. నై. వి.=భరణి. డబ్బి.రూ-పక్కిణి. (దేశ్యమని శ. ర): చూ, పాత్రము. 6.
పక్కము. నై. వి.=పక్షము. 1: చూ, పక్క. 4; 2: చూ, స్నేహితుఁడు; 3:చూ, పక్క. 3; విశ. 4. తోడు: చూ, పక్క. 5.
పక్కా. వా. విశ. పక్వమైన, సిద్ధమైన, నిండు."పక్కారంగు"" పక్కావ్యవహారము."
పక్కాలి. దే. వి. రూ-పకాలి: చూ,తగడము.
పక్కి. నై. వి. 1.=పక్షి. పులుఁగు చూ, పక్షి; 2.=స్పృక్కా. స్పృక్కాయను గంధద్రవ్యము. రూ-పక్కియ-పక్క: చూ, రాజార్హము; వా. 3. రీతి: చూ, విధము. 1. [విష్ణువు. 1.
పక్కిటాల్యేలుపు. ద్వ. వి.గరుడధ్వజుఁడు:చూ,
పక్కిణి. నై. వి.=: చూ, రూ-పక్కణి.
పక్కిపాప. వా. వి. పక్షిపిల్ల: చూ, పక్షి.
పక్కియ. దే. వి.రూ-పక్క. 1.(రూ-పక్క-ప్రక్క-ప్రక్కి-ప్రక్క)బరివెంక*: చూ, శాఖోట; నై. వి. 2.=పక్షః. భార. అర.1, ఆ. 303: చూ, పార్శ్వము. 2; 3. పక్షము. ఆం. భా. ద్వి. 138: చూ, ప్రక్క. 2; 4. ఒకానొకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
పక్కిరాయఁడు. నై. వి:చూ, హరివాహనుఁడు.
పక్కు. దే. వి. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2. ఎండిన మెతుకు: చూ, సాదము. (1); 3. ఎండినపట్టు; 4. నవ్వుటలోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. స్వా. 4, ఆ. 103: చూ, హహాహా (ఆమ్రేడితమందు పక్కుపక్కు)
పక్కున. దే.ద్రి. క్రి. విశ. తటాలున. స్వా. 3, ఆ. 69: చూ, వేగము. 3.
పక్కె. చూ, రూ-పక్కియ.(చేఁపలలోనిభేదములు.—చందమామపక్కె, బుడ్డపక్కె, మొదలగునవి)

పక్కెర. సై. వి.=ప్రఖరః. 1. గుఱ్ఱములోనగు వాని అంగీ, కంబళము. పా. 4, ఆ. 76; భార. అర. 1, ఆ. 378; భార. ద్రో. 1, ఆ. 353; భార. విరా. 3, ఆ. 131; భో. 3, ఆ. 238: చూ, ప్రఖరము; 2. కవచము: చూ, వారవాణము.

పక్కెరాలు. ద్వ. వి. అంతఃపుర కావలికత్తె. రామా. 6, ఆ. 171: చూ, స్త్రీ.

పక్త్రిమము. సం. విణ. 1. వండినది: చూ, శ్రాణ. 2; 2. వండఁబడినది:చూ,శ్రాణ.2.

పక్వమగు. మి. అ. క్రి: చూ, ఫలించు.

పక్వము. సం. విణ. 1. పరిపాకముఁబొందినది. (నశింపనాయిత్తమైనది); 2. చేటుమూఁడినది: చూ, పరిణతము. 1.

పక్షకము. సం. వి. అ. పుం. దిడ్డివాకిలి: చూ, సదనము. 1.

పక్షగ్రహణము. అం: చూ, సూర్యగ్రహణము.

పక్షచరము. సం. వి. అ. పుం. తనకదుపును బాసియొంటిఁజరించెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి.

పక్షచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

పక్షజన్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై —

పక్షతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పాడ్యమి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, ఱెక్కమొదలు.

పక్షపరిమాణప్రశంస. అం:చూ,ప్రమేయములు.

పక్షపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకప్రక్క కొఱఁగుట; వా. 2. పక్షపాతబుద్ధితోవర్తించుట. (ఒకపక్షము పనిచేయుట): చూ, వలపక్షము.

పక్షపాతి. సం. వి. న్. పుం. పక్షపాతముకలవాఁడు.

పక్షభాగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుయొక్క పార్శ్వభాగము: చూ, హస్తి.

పక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పక్క-పక్కము, నెలయందు పదునైదుదినములు. (ఇది ద్వివిధము.—శుక్ల (శుద్ధ) పక్షము; కృష్ణ(బహుళ) పక్షము) శుక్ల పక్షమునకు.—ధవళపక్షము, శుక్లము,సితపక్షము.(తె.ప.)- తెలిపక్కము, తొలుపక్కము; బహుళపక్షమునకు.—అసితపక్షము, కృష్ణపక్షము,కృష్ణము, బహుళపక్షము. (తె. ప).—కటిపక్కము, మలుపక్కము; పక్షమునకు.— (తె. ప).— పక్క-పక్కము, (మిగతవానికి" చూ, శుక్లము. 3"); 2: చూ, ఱెక్క. 1; 3.=ప్రక్క-పక్క. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 4. ప్రక్కయిల్లు: చూ, సదనము. 1; 5:చూ, విరోధము; 6. బలము: చూ,శక్తి.1; 7. రాజెక్కెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 8.ప్రియ్యనోరు: చూ, ప్రియ్యి; 9: చూ, స్నేహితుఁడు; 10: చూ, సహాయుఁడు. 1; 11. తర్కవిషయసాధ్యము; 12 ఏటము: చూ, ప్రక్క. 2; 13. కేశతత్పర్యాయములకు పరమైనచో సమూహము. "కేశపక్షము" మొ: చూ, సమూహము.

పక్షములు. అం. 1: చూ, పక్షము. 1; 2. కుడిఱెక్క, ఎడమఱెక్క; 3. వాదిపక్షము, ప్రతివాదిపక్షము; 4. పాండవులపక్షము, కౌరవులపక్షము. ఇత్యాదులూహ్యంబులు; 5. వ్యూహాంగములు.

పక్షవంచితము. అం:చూ, సంయుతహస్తములు.

పక్షవాతము. సం. వి. అ. పుం. శరీరమును ఒకప్రక్క కొఱఁగఁజేసెడి రోగము: చూ, రోగము. 1.

పక్షాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పున్నము; 2. అమవస: చూ, సూర్యేందుసంగమము.

పక్షాంతరము. వా. సం. అవ్య. 1. ఆలోచింపఁగా ఒకపద్ధతిని; 2. మఱొకప్పుడు.

పక్షి. సం. వి. న్. పుం.=పక్కి. (ఱెక్కలుగలిగినది) 1. చిలుక మొదలైనది: అండజము, అగౌకసము, అనేకజము, అభ్రగము,

ఊకము, ఉత్పతము, కటాకువు, కాహళము, కీకశాస్యము-కీకసాస్యము, కీశము, కుక్షుము, కుటరువు, కులాయస్థము, క్రాంతువు, ఖగము, ఖచరము, ఖజాకము, ఖేటము, ఖేలి, గరుత్మంతము, గాంధారరాజము, చంచుభృత్తు, తపము-తపస్సు, తరుశాయి, తుండి, దివౌకసము, ద్విజన్మము, ద్విజము, ద్విజాతి, నగౌకసము, నభస్సంగమము, నాడీచరణము, నీడోద్భవము, పతంగము-పతగము, పతత్తు-పతత్త్రి-పత్రి, పత్రిరథము, పిత్సంగము, బంధురము- బంధూరము, వారంకము, వాజి, విహంగమము-విహంగము- విహగము, వికిరము, విష్కిరము, విహాయము-విహాయసము, వ్యోమచారి, శకుంతము, శకుంతి, శకునము, శకుని. (తె. ప).—ఇఱుఁబుట్టువు, గువ్వ, గూఁడుకానువు, గుడ్డుకానువు, పక్కి, పిట్ట, పులుఁగు, పులువు; తద్విశేషములు:—పర్యాయపదములఁ జూపెడివి.—కాఁజో, హరివాహనుఁడు (గరుత్మంతుఁడు), సకినంపుఁబులుఁగు (గుడ్లగూబ), డేగ (శ్యేనము), జీనువాయి, జీలుఁగు, తీతువు, తైలపాయిక, దాత్యూహము, పాలపిట్ట, పావురము, సాఁకుడుపులుఁగు (పికము), పిగిలిపిట్ట, పిచ్చుక, పిన్నగ్రిద్ద, పెన్నడపులుఁగు, బకము, బటువుగువ్వ, బెళగువ్వ, భారిటము, భృంగరాజము, మల్లెజేగురు, మహాపక్షము, రాబందు, లకుముకి, లావుక, వర్తిక, వానకోయిల, వాయసము, విట్ఛారిక, వెన్నెలపులుఁగు (చకోరము), వేసడము, వ్యాఘ్రాటము, వ్యోమనాసిక, శకునము, శతపత్త్రము, శారిక, శుకము, సారసము, హారీతము; (మఱియు) పలుగకముల పక్షులు.—అంగదీర్ఘసంతము, అట్టయోధి-అష్టయోధి, అవచక్రము, కంఠాగ్ని, కచాటరము, కతిసోలము, కరకము, కరటువు, కవి, కాష్ఠకుట్టము, కుటాకువు, కుథరము, కోంకణము, క్షుద్రచూడము, గండభేరుండము, గళేగండము, గిరివర్తికము, గుంద్రము, గూఢలక్తము, చికురము, ప్లవము ఇత్యాది. (మఱియు) పలుగకముల పక్షుల తెనుఁగు పేళ్లు.—అంబటిజోరిగాఁడు, అణుజో, అలజేడిదరి, ఆసకప్పెరగాఁడు, ఉల్లంకి-ఉల్లఁగి, ఉల్లాము, ఎబ్బెగ, కల్లేడు, కళుకు-కళ్కు, కాటిగాఁడు, కుటాక, కురుజో, కేర్జము, గడ్డిపిట్ట, గావ, గుండుములుపుగాఁడు, గుడుగురావిలము, గున్నంగి, గొంగడికాఁడు, గొబడి, గోగడి, గ్రుడ్డుకానుపు, చేల్లపిట్ట, చౌకిబాన, చీతలవ, జిట్ట, జీనువ-జీనువాయి, జేమ్మ, తప్పుడుగాఁడు, దోవవా, నల్లచ్చిగాఁడు, నేలనమలి, సగడంపుజిట్ట-సగిడపుజిట్ట, పరబ, పఱిక, పఱిగపిట్ట, పాతుకాఁడు, పాములనారిగాఁడు, పాలకాకి, పానళము, పురిడిపిట్ట, పూరెడు-పూరేడు, పెడిసె, పొట్టిపిట్ట, పొడిపిట్ట, పొన్నంగి, పోతుకాఁడు, పోపిట్ట, పోలుగ-పోలువ, బంగరుపిచ్చిక, బట్టమేఁక, బెలంచి, బెళగువ్వ, బెళవ, బొజ్జజిట్ట, మాస, ముల్లంగిపిట్ట, మూఁగ, రివ్వ, లాటి, లావిల, లొటకజిట్ట, లొట్టకన్నుజిట్ట, వంగపండు, వరిక, వాజము, వామన, వామనపాతుకాఁడు, వెదురుకంపజిట్ట, వెదురుపిచ్చిక, వెన్నడాయి, వెన్నముద్దకోడి; (మఱియు) కేర్జమునకు.—గేరంజనము-గేరజము. (తె. ప).-కెర్జము-కేరజేము-కేర్జము; గండభేరుండమునకు.—గండభేరుండము-భేరుండము. (తె. ప).—ఇఱుఁదలపులుఁగు, ఇరువాయిపక్కి, ఏనుఁగులతిండి, దుగమొగములపులుఁగు; పదుదలపక్కికి.—డాబ-దాబ, పదదల-పదుదల; నారాయణపక్షికి.—నారాయణపక్షి. (తె. ప).—నారణపక్కి; ఈఁకలురాల్చినపక్షికి.—(తె. ప).—అణుజు, కురుజు, గూఁటి

గువ్వ; గువ్వలగుంపునకు.— (తె. ప).—గువ్వకరి; పక్షిజాతికి.— కషిక-కషీక; పక్షిపిల్లకు.— అవటము, చమసము. (తె. ప).—పక్కిపాప; ఱెక్కలువచ్చి వయస్సువచ్చిన పక్షిపిల్లకు.—(తె. ప).—ఎగుబోఁద; ఆఁడుపక్షికి.—(తె. ప).—పక్కిణి మొదలగునవి. (మిగత విశేషాదులకు "శకుంతి" చూడుము.); అం. 2: చూ, గతులు.

పక్షిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రెండుపగళ్ల నడుమనున్న రాత్రి: చూ, రాత్రి; 2: చూ, రాత్రి; 3: చూ, పున్నమ; 4. ఆఁడుపక్షి: చూ, పక్షి; వా. 5. చేనిపోయినవానింగూర్చి దగ్గరబంధువులు లోనగువారికింగలుగు మృతాశౌచము: చూ, మృతాశౌచము.

పక్షివృక్షన్యాయము. అం. పక్షి చెట్టుమీఁద నిలుచునట్టిదనురీతి.

పక్షిసింహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పన్నగాశనుఁడు.

పక్షీకరించు. సం. అ. క్రి. పక్షముంచు.

పక్ష్మము. సం. వి. న్. న. 1. ఱెప్పవెండ్రుక: చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షితుప్పుడు: చూ, వెండ్రుక. 1; 3. నూలులోనగువాని సన్నపు తునుక: చూ, సూత్రము. 1; 4. అకరువు, కింజల్కము: చూ, సహస్రపత్రము.

పక్ష్మలము. సం. విశే. పక్ష్మములుగలది.

పక్ష్మలించు. సం. అ. క్రి: చూ, ఱెప్పవేయు. కాశీ. 2, ఆ. 44.

పగ. వై. వి. 1.రూ-పగర: చూ, విరోధము.1. నిర్వ. 5, ఆ. 139; 2: చూ, రూ—పగతుఁడు.

పగఁబట్టు. ద్వ. అ. క్రి. పగగొను: చూ, విరోధించు.

పగకెదిరించు. వా. స. క్రి: చూ, అభియోగించు.

పగకెదురు. వా. వి. 1: అభిగ్రహుఁడు, అభియుక్తుఁడు; 2: చూ, లూటీ. 4.

పగగొను. ద్వ. అ. క్రి. విరోధపడు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 227: చూ, విరోధించు.

పగచాటు. ద్వ. వి. దూషించుట. పంచ. వేం. 1, ఆ. 60: చూ, వెగ్గింపు.

పగటిచీఁకు. వా. వి: చూ, పకినంపుఁబులుఁగు.

పగటిజోతి. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

పగటివేలుపు. దే. వి.-వై.-(రూ-పగటివేల్పు.)

పగటు. వై. వి. 1.=ప్రకటు. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, లావణ్యము; 3. విరోధపుమాట. అం, భా. ప్ర. 116: చూ, పరుషము. 2; స. క్రి. 4.=ప్రకటించు. కళా. 8. ఆ. 175; హరివ. 1, ఆ. 37: చూ, వెల్లడించు.

పగడ. దే. వి. 1. ఒకటి: చూ, పంచి; 2. పాచికలమీఁది ఒంటిమెక్క: చూ, వ్యవహారము.4.

పగడచావంచే యడుగులుగలపక్కి. ద్వ. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.

పగడ పంటిదొర. ద్వ. వి: చూ, వినాయకుఁడు.1.

పగడపుజిట్ట. ద్వ. వి. రూ-పగడంపుజిట్ట. ఒకరకముపిట్ట: చూ, పక్షి.

పగడపుతీఁగెలు. ద్వ. వి. రూ-పగడంపుతీఁగెలు. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

పగడపురిక్క. వై. వి. రూ-పగడంపురిక్క= ప్రవాళర్క్ష. ఆర్ద్ర: చూ, రిక్క.

పగడము. వై. వి. 1.=ప్రవాళము: చూ, రత్నము. 1; వా. వి. 2: చూ, రూ-పగడ. 1; పా. 3. పగడముశుద్ధి.- నిమ్మపండ్లరసములో నానవేయుటయేశుద్ధి.

పగడసాల. ద్వ. వి. (పగడ + సారె) 1. పాచికలు సారెలుగల సొగటాలజేత: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. సొగటాలఆట, సొగటాలు: చూ, వ్యవహారము. 4.

పగతుఁడు. ద్వ. వి. (పగ + అతఁడు) (రూ—పవతుఁడు-పగ-పగఱు-పగవాఁడు): చూ, శత్రువు. 1.

పగతురాలు. ద్వ. వి. (పగతుఁడు + ఆలు) శత్రు రాలు: చూ, స్త్రీ.

పగదారి. వై. వి. 1. పగగొనఁదగినవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. పగకెదిరించువాఁడు: చూ, శత్రువు. 1.

పగఁదెంచు. వా. స. క్రి. చంపు. ఆం, భా. తృ. 123: చూ, సంహరించు.

పగఁదెంచుట. వా. వి. చంపుట. ఆం, పదా. నర. 115: చూ, హింస. 1.

పగయీఁగుట. దే. వి. వైరశుద్ధి. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, విరోధము. 1.

పగఱు. ద్వ. వి. బ. (పగ + వాఱు) (శత్రువులు. భార. సౌ. 1, ఆ. 120: చూ, శత్రువు. 1. [పగటిజ్యోతి.

పగలింటిదొర. దే. వి. (పగలు + దొర): చూ,

పగలు. దే. వి. రూ-పవలు. 1. పట్టపగలు: చూ, వాసరము; వా. వి. 2. పండ్రెండు గంటలకాలము: చూ, వాసరము; 3. 24 గం టలకాలము: చూ, వాసరము; బ. 4. విరోధములు. "పగలు పెరిగినవి".

పగలుకానని పుల్గు. ద్వ. వి: చూ, పగటిజ్యోతి. వేం. అం. 101. [ప్రమాణము.

పగలుపొద్దుకట్టువిధము. పా: చూ, అహః

పగలువత్తి. ద్వ. వి. మతాబు: చూ, బాణాసంచు.

పగలు సేయువలంతి. వా. వి: చూ, పగలింటిదొర.

పగలొత్తులు. వా. వి. బ. కరదీపికాభేదము: చూ, స్నేహాశము.

పగవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పగతుఁడు.

పగిడి. దే. వి. 1: కరబుజేము. (సం. ప).— ఇతాళిలము*; 2. రూ-పగిది. ఉపధ: చూ, లంచేము; 3. రూ-పగిది. కప్పము: చూ, శిస్తు. 1.

పగిది. దే. వి: చూ, రూ-పగిడి 2—3; 4.= ప్రకృతి, రీతి: చూ, విధము. 1.

పగులఁగొట్టు. దే. స. క్రి. పగులఁజేయు: పగులుచు-పగుల్చు. [రించు.

పగులఁబాఱు. దే. అ. క్రి. పగులు: చూ, విదా

పగులు. దే. వి. 1. చీలిక. ఆం, భా. ద్వి. 130: చూ, స్ఫోటనము; అ. క్రి. 2. రూ-పవులు. వ్రక్కలగు: చూ, పగులఁబాఱు.

పగులుచు. దే. ప్రే: చూ, పగులఁగొట్టు.

పగుల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పగుల్పవాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పగులఁబాఱు.

పగోడా. వా. వి: చూ, రూ-పకోడి.

పగ్గము. వై. వి.=ప్రగ్రహః. రూ-ప్రగ్గము. 1. గుఱ్ఱములోనగువాని కళ్ళెములోనగువాని యందు తగిల్చి యీడ్చిపట్టెడుత్రాడు. భార. విరా. 3, ఆ. 180: చూ, సూత్రము. 1; 2. సాలెవాఁడు పడుగునీడ్చికట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3. తరిత్రాడు. స్వా. 5, ఆ. 30: చూ, సూత్రము. 1; 4. త్రాడు. నీలా. 2, ఆ. 66: చూ, సూత్రము. 1; 5. ఎడ్లతలకుఁబెట్టెడిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; వా. వి. 6. రథాదులను లాగెడిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

పగ్గించు. వై. అ. క్రి. ప్రజ్ఞలుపలుకు.

పగ్గియ. వై. వి. రూ-పగ్గె.=ప్రజ్ఞా. 1. గర్వోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామర్థ్యమును తెలుపు మాట: చూ, శబ్దము: 2; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పగ్గె. వై. వి.=—పై.—(2వ యర్థమునకు.— ఉ, రా. 6, ఆ. 80; 3వ యర్థమునకు.— అచ్చ. యు, కాం. 288.) [కాఁగము.

పచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వంట: చూ, సూప

పచంపచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.= పచ్చే-పసుపు. రూ-పత్రింపచ. *: చూ, హరిద్రువు.

పచనము. సం. వి. అ. న.=బానసము: చూ, పచ. [చూ, వర్తకుఁడు.

పచా (చో) రి. వా. వి. చిల్లరదినుసులమ్మువాఁడు:

పచి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని.1

పచేరము. వై. వి.=పరిచారః. 1: చూ, విహారము. 1; 2: చూ, పచోరు.

పచేరు. వై. వి.=—వై.—

పచేలిమము. సం. విణ. తనంతట పక్వమైనది: చూ, శాలిణ. 2.

పచ్చి. దే. వి. 1. తడిగలది: చూ, స్తిమితము. 2; 2. ఉడుకనిది; 3. ఎండనిది; 4. కాలనిది; 5. తేఱనిది; 6. మఱుఁగులేనిది; 7. ముదురనిది.

పచ్చిక. దే. వి. (పచ్చి+కలది) శాదము: చూ, హరితి.(తృణము. 1.)

పచ్చికపడియ. వా. వి. అల్పసరస్సు: చూ, [సరస్సు. 1.

పచ్చికాయ. వా. వి. 1: చూ, శలాటువు; 2.లేఁతవయస్సువాఁడు: చూ, యౌవనుఁడు.

పచ్చిగడ్డి. వా. వి: చూ, గడ్డి.

పచ్చిదేఱు. దే. అ. క్రి. పచ్చియగు.

పచ్చిదొంగ.వా.వి.గజదొంగ:చూ,హారకుఁడు.1.

పచ్చినెత్తురు. వా. వి. నికరమైనరక్తము: చూ, రక్తము. 1.

పచ్చిపులుసు. వా. వి.కాచేనిచింతపండురసము.

పచ్చిబియ్యపుమామిడి. దే. వి. నార లేక కండగల మామిడి*: చూ, మామిడి.

పచ్చిబియ్యము. దే. వి. 1. నానఁబాలు: చూ, బియ్యము; 2. ఉప్పుడుచేయని బియ్యము: చూ, బియ్యము; వా. వి. 3. ఈసంవత్సరపు పంటబియ్యము: చూ, బియ్యము.

పచ్చియము. వై. వి. రూ-పచ్చెము.=పశ్యతోహరణ. చూచుచుండఁగా దొంగిలుట: చూ, ముచ్చిలి.

పచ్చీసు. వా. వి: చూ, బాలికాక్రీడ.

పచ్చెకాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, పచ్చిదొంగ. (వైకృతము అనికొందఱు)

పచ్చెపువాఁడు. ద్వ. విణ.—వై—

పచ్చెము. వై. వి.=: చూ, రూ-పచ్చియము.

పచేరణ. వై. వి.=పరిచరణ: చూ, మిహి.

పచేరించు. వై. అ. క్రి.=పరిసరః. 1. పరిసర్తించు. య. 1, ఆ. 87: చూ, సర్తించు; స.క్రి. 2.=పరిసరః: చూ, రూ-పచోరించు.2. హరి. పూ. 7, ఆ. 189; 3.(అంగడియందమ్మకపు) సరకులమర్చు. భార. ఆది. 8, ఆ. 73; 4. వలపఱచు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 271; 5: చూ, ప్రయోగించు. 2. భో. 5, ఆ. 243; 6. బాణము ప్రయోగించు. వసు. 5, ఆ. 60: చూ, ప్రయోగించు. 4; 7. చోఁచు. మార్క. 1, ఆ. 251: ఒగ్గు, ఒడ్డు, చోఁచు,చోఁపు; 8: చూ, పచోరించు. 1. వసు. 3, ఆ. 85; 9: చూ, సవరించు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 252; 10: చూ, పగటు. 4.

పచేరింపు. వై. వి. పరిసరణము: చూ, వ్యాప[నము.

పచోరము. వై. వి.=పరిసాదః. అంగడి: చూ, సదనము. 1.

పచోరించు. వై. స. క్రి. (రూ- పచేరించు-పసరించు) 1. నడపు. రామా. 6, ఆ. 144: చూ, వర్తించు; 2. పరిసరింపఁజేయు. స్వా. 5, ఆ. 101: చూ, వ్యాపించు.

పచోరు. వై. వి.=పరిచారః (రూ-పచేరుపచేరము) మండపాదవిన్యాసము: చూ, పరియాణము.

పచ్చే. వై.వి.1.=పచంపచ. రూ-పచ్చేన .పసరువన్నె:చూ,వర్ణము.6; 2.పసుపువన్నె.రూ-పచ్చేన:చూ.వర్ణము.6; 3.మరకతమణి: చూ, రత్నము. 1; 4. పచ్చేనిచెట్టు మొదలైనది. పాండు.3,ఆ.46:హరిశ్చ. 3,ఆ.162; 5. కరచరణాదుల యందు పొడుచుకొనుటచేత నేర్పడెడు పసరువన్నె రేఖ; విణ. 6. పసరువన్నెగలది:చూ, వర్ణము. 6; 7. పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చేందనము. వై. వి.=పచంపచ:చూ, పచ్చే. 1.

పచ్చేంబాళిలు. ద్వ. వి. బ. శోభనాక్షతలు: చూ, సేసంబాళిలు.

పచ్చేకన్నులమెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

పచ్చేకన్నులవేల్పునూడు. ద్వ. వి. పింగళాక్షుండు. అచ్చ. సుం, కాం. 105: చూ, రాక్షసుండు. 1. [చూ, ధాన్యము.

పచ్చేకప్పురపుసరులు. వా. వి. ఒకరకమువడ్లు:

పచ్చేకప్పురమయ్యె. జా. అపురూపమాయెను. "పచ్చేకప్పురమయ్యె భామపల్కు." (విజయవిలాసము)

పచ్చేకప్పురము. వై. వి. చల్లందనమును, మంచి పరిమళమునుగల కర్పూరము: చూ, సిగము.

పచ్చేగన్నేరు. ద్వ. వి. 1. పచ్చేపూవులగన్నేరు*: చూ, హయమారకము; 2. వ్రీహిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పచ్చేగుఱ్ఱము. వై. వి. కలీనము:చూ, హయము.

పచ్చేగుఱ్ఱముగలాండు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుండు. ఆం, భా. ప్రి. 81.

పచ్చేగోరంట. వై. వి: చూ, మహాసహ*.

పచ్చేచేమంతి. వై. వి. కురంటకము *: చూ, సేమంతి.

పచ్చేజేనము. వై. వి: చూ, శణపుష్పి*.

పచ్చేజువ్వి. ద్వ. వి. కలజువ్వి*: చూ, ప్లక్షము.

పచ్చేడము. వై. వి.=పరిచ్ఛద. 1. బట్ట య. 2, ఆ. 68: చూ, వస్త్రము; 2. పక్కదుప్పటి. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 89: చూ, వస్త్రము; 3. కట్టుబట్ట. కాశీ. 6, ఆ. 184: చూ, వస్త్రము; 4. అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పచ్చేడి. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. నంజే. పాండు. 4, ఆ. 184: చూ, రుచింగాయ; 3. ఊరుంబిండి: చూ, భక్ష్యము; వా. 4. ముద్ద: చూ, సరసవడము.

పచ్చేతలపిచ్చుక. ద్వ. వి. బంగారుపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక.

పచ్చేన. వై. వి.=పచంపచ. 1: చూ, రూ-పచ్చే. 1; 2: చూ, రూ-పచ్చే. 2. స్వా. 4, ఆ. 28.

పచ్చేనీరుల్లి. ద్వ. వి. దుర్ద్రుమము *: చూ, సుకందకము. 1. [పచ్చేన: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చేపచేన. వై. వి.=పచంపచ. రూ- పచ్చే

పచ్చేపచ్చేన. వై. వి.—పై.—

పచ్చేపిట్ట. వై. వి: చూ, హారితము. 3.

పచ్చేపూమొగలి. ద్వ. వి: చూ, హేమపుష్పిక*.

పచ్చేపూమొల్ల. ద్వ. వి: చూ, మొల్ల*.

పచ్చేపూసాయె. జా: చూ, పచ్చేకప్పురమయ్యె. "పచ్చేపూసాయెం బోపాలంతియారు." (విజయ విలాసము.)

పచ్చేపైకము గుఱ్ఱముచేచ్చినదాంకనె. లో. "పచ్చేపయికంబు గుఱ్ఱము, చేచ్చినదాంకనె యట్లన్నసామెత వినవే." (నిరంకుశోపాఖ్యానము)

పచ్చేముపాడు. దే. విణ. (పాడు + పాడు) మిక్కిలి శూన్యము. జై. 4, ఆ. 20: చూ, శూన్యము. 1. [మహాసహ.

పచ్చేములుగోరంట. ద్వ. వి. కురంటకము*: చూ,

పచ్చేయరంటి. ద్వ. వి. మహారంభ*: చూ, రంభ.

పచ్చేయిరుగుడు. ద్వ. వి: చూ, శింశుప*.

పచ్చేయెన్నువిల్లు. ద్వ. వి: చూ, చిగురువిల్లు. వేం. ఆం. 9.

పచ్చేఱాయి. ద్వ. వి: చూ, పచ్చే. 3.

పచ్చేఱెక్కలపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, శుకము.

పచ్చేవలువదారి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పచ్చేవారువపుజోదు. ద్వ. వి. రూ-పచ్చేవార్వపుజోదు. 1: చూ, సూర్యుండు; 2: చూ, మన్మథుండు. అచ్చ. బాల, కాం. 3.

పచ్చేవార్వపుజోదు. ద్వ. వి.—పై.—

పచ్చేవిలుతుండు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుండు. భార. అర. 7, ఆ. 174. [బ. తిర్య. 8.

పచ్చేవిలుకుని తేజి. ద్వ. వి: చూ, శుకము. సాం

పచ్చేసరులు. వా. వి: చూ, ధాన్యము.

పచ్చేసెగ. వా. వి. ఒకానొక సెగరోగము: చూ, రోగము. 1.

పచ్చోకు. ద్వ. వి: చూ, హరితపత్రిక *.

పజే. వై. వి.=ప్రజా: చూ, ప్రజ.

పజేవొర. ద్వ. వి. నలువ. వేం. ఆం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పజ్జే. వై. వి.=పశ్చాత్. 1. వెనుక. భార. ఆది. 7, ఆ. 289: చూ, వెనుక. 1; 2: చూ, సమీపము. 1. ఉ, రా. 2, ఆ. 330.

పటకా. వా. వి. నడికట్టు (బెల్టు): చూ, సూత్రము. 1.

పటకారు. వా. వి: చూ, రూ-పట్టుకారు(లు).

పటకారుండు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలెవాండు.

పటకుటీరన్యాయము. పా. డేరా యెక్కడ కాపలెవన్న నచ్చేట నిల్లుగా నేర్పడుననురీతి.

పటచ్చరము. సం. వి. అ. న. ప్రాంతగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.

పటపట. దే. వి. కదలుట, కొలుకుట, పగులుట, విఱుగుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. పా. 3, ఆ. 32; స్వా. 4, ఆ. 113: చూ, హూహూ.

పటపత్రము. సం. వి. అ. న: కాకలము-కాగలము, పత్రిక. (తె. ప).—కాకితము-కాకిదము-కాగితము-కాగిదము. తద్వి.—ఒకబందుకాకితమునకు.—(తె).—టావు-తావు-తావు; ఇరువదినాలుగు కాగితములకు.—(తె).—దస్తా; ఇరువదిదస్తాలకు.-(తె).-రీము; పదిరీములకు.—(తె).—శేలు. (మిగతవానికి" చూ, సంపుటము. 3. ")

పటము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=పడము-పుట్టము. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్తరువు వ్రాసియు వస్త్రాదికము: చూ, వస్త్రము; పుం. 3: చూ, మోరటి*; వై. వి. (1).=స్ఫటా. పాంపపడగ: చూ, సర్పము.

పటలప్రాంతము. సం. వి. అ.న. చూరుకొనిగె: చూ, వెలిసె.

పటలము. సం. వి. అ. న. 1. ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. గ్రంథభాగము: చూ, సర్గము. 1; 5. నేత్రరోగము: చూ, హర్షణము; 6. నొసటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 7.=పొట్లము. సేనాసమూహము: చూ, సేన. 1; పుం. 8. రత్నదోషము: చూ, రత్నము. 1.

పటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సమూహము.

పటవణి. దే. వి: చూ, వ్యాపనము.

పటవణించే. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే.

పటవాసకము. సం. వి. అ. పుం. వస్త్రములకు వాసనకట్టెడు బుక్కాము: చూ, సురము.

పటహము. సం. వి. అ. పుం. 1. తప్పెట: చూ, వీణె; పుం. 2. యుద్ధవాద్యపుమ్రోత: చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, పంచమహావాద్యములు; 4: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

పటా. వై. వి.=పట్ట. రూ-పట్ట-పట్టా. గోనెపట్టలోనగునది: చూ, సంచి.

పటాకి. వా. వి: చూ, పటాసు.

పటాణి. దే. వి. గుజ్జము. ఉ, రా. 4, ఆ. 300: చూ, హాయము.

పటాపంచే. దే. విణ. రూ-పటాపంచేము. అగోచరము. పాండు. 2, ఆ. 8: చూ, విచ్చేమొగము. [65.

పటాపంచేము. దే. వి.—వై.—విజ. 2, ఆ.

పటాపంచేలు. వా. వి. బ: చూ, కకవికలు.

పటాలము. వై. వి. దండు: చూ, సేన. 1.

పటాసు. వా. ని. మణిసిలతోఁ జేరి ప్రేమాదము ను కలుగఁజేయు ఒకానొక యంగడిమందు: పటాకి.

పటిక. వై. వి.= స్ఫటిక: చూ, పటికారము. (ఆవుపాలలోఁ జేర్చఁ బెట్టినశుద్ధి.)

పటికపుకాయి. వా. వి: చూ, పటికము.

పటికబెల్లము. ద్వ. వి: చూ, శర్కర. 1

పటికము. వై. వి.=స్ఫటిక: చూ, రాయి.

పటికారము. వై. వి.=స్ఫటికా. (పటిక + కారము): చూ, వెలిగారము.

పటికిరింత. దే. వి. చేలము: చూ, లోలము.

పటిలింౘు. దే. స. క్రి. (ఉ, హరి. 6, ఆ. 85): అప్పళించు. చెప్పటించు, చేమరు, చేఁచు, తట్టు, దబ్బడించు. (సం. ప).— ఆస్ఫాలించు, ఆస్ఫోటించు.

పటిమ. సం. వి. న్. పుం. 1. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2. ఓపిక: చూ, శాంతము.1.

పటిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిపటువైనది.

పటీరము. సం. వి. అ. న. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; పుం. 2. చందనవృక్షము*: చూ, సుగంధము. [(లు).

పటుకారు(లు). దే. వి: చూ, రూ- పట్టుకారు

పటుకు. దే. వి. రూ-పటుక్కు. పడవైచుట, త్రెంచుటలోఁ గనువాని యందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హుహూహూ.

పటుక్కు. దే. వి.—వై.—(పుటుక్కు)

పటుతాళించు. దే. స. క్రి. అటునిటు బెళుకం గఁజేయు. ఆం, భా. త్రి. 138.

పటుపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్వర్ణక్షీరి*.

పటువు. సం. వి. ఉ. న. 1. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. చేతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల; విణ. 3: చూ, సాహసికుఁడు; 4. నిరోగి; 5.=పటగ: చూ, సమర్థుఁడు.

పటుసాలె. వై. వి.=పట్టశాలిక. (రూ-పటుసాలియ, పట్టుసాలియ - పట్టుసాలె): చూ, సాలెవాఁడు.

పటెమంచము. వై. వి.=పట్టికామంచ. (రూ-పట్టెమంచము-పట్టెడమంచము) ఆం, భా. ద్వి. 164: చూ, మంచము.

పటేలు. వా. వి. 1. పేలుట పగులుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూహూ; 2. ఒకానొకజాతివారి బిరుదు (పేరు) "వల్లభాయిపటేలు." మొ.

పటోలము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పటువు. 2*; 2.=పొట్ల*: చూ, పొట్ల.

పటోలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ=బొళ్ళ. రూ-పటోలిక*: చూ, పొట్ల.

పటోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—వై—

పట్ట. వై. వి. 1. చెట్టుమీఁదితోలు: చూ, బెరడు; 2: చూ, రూ—పటా.

పట్టకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పడిగ. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6; పా. 2. మూఁడుపలకలుగల గాజుకడ్డీ.

పట్టడ. దే. వి. కమ్మరసాల: చూ, సదనము.1.

పట్టణము. సం. వి. అ. న.=పట్టము-పట్నము (రూ-పట్టనము-పత్తనము - పాట్టణము-పాత్తనము): చూ, దేశము.

పట్టపగలు. దే. వి. (పగలు + పగలు) మట్ట మధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము.

పట్టపగ్గములులేవు. జా. పట్టుటకుఁదాళ్లులేవు అనఁగాలొంగఁడనుట.

పట్టపుటేనుఁగు. వై. వి.=పట్టణానేకప. రాజెక్కెడియేనుఁగు: చూ, హస్తి.

పట్టపుదేవి. మి. వి. పట్టపురాణి: చూ, రాజ్ఞి.

పట్టపువాఁడు. దే. వి: చూ, పలకోఁడు.

పట్టభంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సోపానము. స్కా. 2, ఆ. 21.

పట్టభద్రుఁడు. వా. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టా

మార్పిడి. ఒకానొకపందెపుకోడి పుంజు: చూ, పుంజు; 2. పట్టాభిషిక్తుఁడు.

పట్టమార్పిడి. వా. వి: చూ, పట్టభద్రుఁడు. 1.

పట్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. రాజ్యాభిషేక కాలమున నొసటఁగట్టెడుపట్టె: చూ, లలామకము; 2. పట్టునూలు: చూ, సూత్రము. 1; 3. చెట్టుమీఁదిపట్ట: చూ, బెరడు; 4. (రాజు రైతులకిచ్చెడు) పట్టా (కవులు): చూ; పట్టా. 1; 5. చేదుకము: చూ, మార్గదు. 1; 6. (ప్రాణము మొదలైనకానికకట్టెడు) కట్టు; 7. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి; 8: చూ, పీఁట; దే. వి. (1): చూ, బిరుదము; వై. వి. (2)=పట్టణ. రూ-పట్నము. య. 2, ఆ. 62: చూ, దేశము; (3)=పట్టిస. అడ్డకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి.2.)

పట్టసారాయి. వై. వి: చూ; సుర. 2.

పట్టా. వై. వి. 1: చూ, కవులు. 1; 2. రెండువైపుల వాదరగల పెద్దకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2.); 3: చూ, రూ-పటా.

పట్టాకత్తి. వై. వి: చూ, పట్టా. 2.

పట్టాభిషేకము. వా. సం. వి. అ. పుం. పట్టాభిషిక్తునిగఁజేయుట, పట్టముగట్టుట.

పట్టి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పలక (లలాటపట్టి): చూ, లలాటము; 2: చూ, పట్టము. 1; ఈ. స్త్రీ, న్. పుం. 3. ఎఱ్ఱలొద్దుగు*: చూ, లొద్దుగు; దే. అప. (1) పంచమీవిభక్తిప్రత్యయము; (2) అపత్యము(కొడుకు కూఁతురు): చూ, శిశువు; వి. (3) కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; (4) కూఁతురు: చూ, సూన. 1; (5) హేతువునందును, గుణమునందును క్రియయందును వచ్చును; వా. (6): చూ, పట్టీ. 1.

పట్టించు. దే. ప్రే. 1. పూయు: చూ, లేపనముచేయు; 2. విద్యార్థులకు నూతనపఠనముచేయు; 3. ప్రారంభముచేయించు; వా. 4. ఎద్దునకు బుడ్డకొట్టించు.

పట్టింపు. దే. వి. 1. (విద్యార్థులకు నూతనపుస్తకపఠనమును) ప్రారంభముచేయించుట.(అక్షరాభ్యాసానంతరము పొత్తముపట్టించుకర్మము); 2. ప్రారంభముచేయించుట; 3. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; వా. 4. పట్టుదల.

పట్టిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పలక (ఫాలపట్టిక): చూ, లలాటము; 2. మంచెము లోనగువాని చెట్టము: చూ, మంచెము; 3. కమ్మరివాని దాగలి: చూ, పట్టెడ. 6; వా. దే. వి. (1): పట్టి-పట్టీ, జాబితా.

పట్టికాఖ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టి. 3.*.

పట్టికామంచెము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టెమంచెము.

పట్టికాలోధ్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, [పట్టి. 3. *.

పట్టినదెల్లబంగారు. జా. ప్రయత్నించిన ప్రతికార్యమును సఫలమగుట.

పట్టిపట్టి. దే. వి. 1: చూ, మనుమఁడు; 2: చూ, మనుమరాలు; వా. క్రి. 3. గట్టిగా నొక్కి-నొక్కి.

పట్టిపల్లార్చుట. జా. వివాదముచే సిద్ధాంతము చేయుట. "జారచోరాదులు సుజనులంబట్టి పల్లార్తురు" (ధర్మజరాజసూయము); "పట్టిపల్లార్చి నామీఁద వట్టి లేని, పోనివాదువేయఁగఁబాడియౌనె మీకు." (రసికజనమనోరంజనము.).

పట్టియ. వై. వి. రూ-పట్టె. 1. పలక: చూ, లలాటము; 2.=పట్టః: చూ, పట్టము. 1; 3.=పట్టికా. మంచెములోనగు వానిపట్టె. అని. 2, ఆ. 61: య. 1, ఆ. 97: చూ, మంచెము; 4. మిద్దెటింటిమీఁది అడ్డుదూలము: చూ, మదనచేతులు; 5. పక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6. పట్టెపలెతీర్చిన ద్రవద్రి

వ్యపురేఖ; వా. 7. కోకసరిగపట్టె: గోటు: 8. ఎజ్జుమట్టెపట్టె: చూ, సమాలంభము; 9: చూ, నురటి.

పట్టియము. సై. వి.= పాటక. రూ- పట్టెము. 1. పెద్దకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2. [లప్ప.

పట్టిలి. దే. వి. కమి, కమిలికి, కుప్ప: చూ,

పట్టిసము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డకత్తి: చూ, బాణము. 1 (రిష్టి.2); 2.ఒకదివ్యక్షేత్రము.

పట్టీ. దే. వి. 1. వస్తువులపేళ్లజాబితా: పట్టి, పట్టిక, జాబితా; వా.2.కాలపుకిల్లి,కారాకిల్లి, కిల్లి మొదలగునవి; 3. ఇనుముతోనగువాని రేకు : చూ, సరిగ; 4. (వ్రణాదులపై వేయఁబడెడు పాలాస్త్రి) పట్టీ.

పట్టు. సై. వి. 1.=పట్టు. కౌశేయము. పట్టుపురుగువలన కలిగినవూలు: చూ, నూత్రము.1; దే. వి. 2. పద్దు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 242: చూ, స్పర్ధ. 4; 3. గ్రహణము. (చంద్రగ్రహణము=నెలపట్టు, సూర్యగ్రహణము =పొద్దుపట్టు): చూ, ప్రతిగ్రహము. 1; 4. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 5: చూ, వైశాల్యము. స్వా. 3, ఆ. 28; 6. వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 7. పూఁత: పా. 1, ఆ. 99; అచ్చ. బాల, కాం. 33: చూ, సమాలంభము; 8. అవకాశము. భార. ఆర. 4, ఆ. 224: చూ, సందు. 6; 9. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 10: చూ, విషయము. 4. య. 8, ఆ. 115; 11. అవలంబము:చూ, ప్రాపు. 2; 12. కారణము:చూ, హేతువు. 1; 13. కోరిక: చూ, వాంఛ; 14: చూ, ఘట్టము. 4; 15. పేకాట (చీట్లాట)యందు పొంకుము లోనగువానివలన కట్టినపట్టు. "కళావరు ఆనుపట్టు, ఇస్పేటు జాకీపట్టు, అరఘుతురఫుపట్టు, డైమానుహుకుముపట్టు" మొ; 16. జెట్టికీలెత్తఁగి కరచరణాద్యవయవములను ఇటునటుకదలక యదుముట. "కుస్తీపట్టు". చూ, సమ్మర్దము; 17. చుట్టరికము: చూ, సంబంధము; అ. క్రి. 18. చెల్లు: చూ, సిద్ధించు; 19. బహుకాలము చెల్లు; 20. పద్దుపట్టు. జై. 4, ఆ. 50; 21. ఇంపగు. భాగ. విరా. 2, ఆ. 192: చూ, రమ్యమగు; 22: చూ, యత్నించు; 23. అంటు: చూ, లంకించు.1; 24. అక్కఱకలుగు; 25. పట్టుదలచేయు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 308: చూ, సంతరించు. 2; 26. కలుగు: చూ, సంభవించు; 27. శంఖములోనగువాని నూఁదు: ఈలవిడుచు, ఈలవేయు, ఊఁదు, ఒత్తు; స.క్రి. 28. గ్రహించు. భార. విరా. 2, ఆ. 47: చూ, స్వీకరించు; 29. నిర్బంధముచేసి గ్రహించు; 30. అవలంబించు. భార. విరా. 2, ఆ. 140: చూ, ప్రాపుగొను; 31. ఊఁదు: (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 27); 32: చూ, మార్కొను; 33: చూ, పినుకు. 1; 34. జెట్టికీలెత్తఁగి కరచరణాద్యవయవములుఇటునటు కదలక యదుము. "కుస్తీపట్టు"; 35. తగులు-తవులు-తౌలు (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 23.) (గొంతుపట్టు,దెయ్యముపట్టు, గంధముపట్టు మొ; తిక్కపట్టు, నొక్కపట్టు, నీరుపట్టు,నోటఁబట్టు,పెంకిపట్టు.మొ.);అం. 36: చూ, చిహ్నములు. [ఎత్తనగోల.

పట్టుఁగొమ్మ. దే. వి: ఆనుకట్టు, ఊఁతకోల,

పట్టుఁగొమ్మలు. జా. ఆధారములు. "పట్టుకొమ్మలు రమణీయ భావములకు."(కవికర్ణరసాయనము); "నూన్పతలక్ష్మికిఁబట్టుకొమ్మలై." (పాండురంగమహాత్మ్యము); "లక్ష్మీలీలకుంబట్టుఁగొ,మ్మ." (రామాభ్యుదయము).

పట్టుకారు(ఱు). దే. వి. (రూ-పటకారు(ఱు), పటుకారు(ఱు)): చూ, సందంశము.

పట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1. నెలకొను. నిర్వ. 10, ఆ. 115: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు; 3. (వాయురోగము మొదలగువానిచేత) బిగిసికొను: చూ, బిగిసికొను; ప్రే. 4. పట్టుకొలుపు. [2,ఆ.292.

పట్టుకోలు. దే. వి: చూ, నిలకడ. భార. విరా.

పట్టుగా. వా. అవ్య: ఒత్తిలి.

పట్టుచీర. వా. వి. పట్టాంశుకము. (స్త్రీలుధరింతురు) ఆం, భా. ద్వి. 152: చూ, వస్త్రము.

పట్టుజీనువు. ద్వ. వి: చూ, పిగిలిపిట్ట. వసు. 1, ఆ. 113.

పట్టుట. వా. వి. గ్రహణము: చూ, స్వీకారము. 2.

పట్టుడు. దే. వి. 1.—పై.—; వా. 2. పంతము: చూ, స్పర్ధ. 4.

పట్టుదల. దే. వి. —పై.—

పట్టునూలు. వా. వి: చూ, పట్టు. 1.

పట్టుపంచె. వా. వి. పట్టాంశుకము: చూ, వస్త్రము (ఇందు అంచుగలవి పురుషులును, అంచులేనివి విధవలును ధరింతురు.)

పట్టుపట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు. 2.

పట్టుపురుగు. నై. వి. ఇంద్రగోపము: చూ, పురుగు.

పట్టుబడి. దే. వి. 1. ఏదేనొకదానికిందవ్యయమైన సొమ్ము; వా. 2. ధాన్యాదులు సంచులలో నింపుట: బస్తాబంది.

పట్టరబ్రాహ్మణులు. అం. శైవబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరును మూత్తదుబ్రాహ్మణులు (కేరళదేశస్థులు) ను కృష్ణశుక్లయజుస్సులకును ఋగ్వేదమునకును అధర్వణశాఖలకును జెంది ఆపస్తంబ హిరణ్యకేశి సత్యాషాఢ శాంభవీయాది సూత్రములకుఁజెంది శైవ వైష్ణవాది ప్రవర్తకులై లౌక్యవైదికములయందరితి సమర్థులైయున్నారు: చూ, శైవబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు)

పట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు. భార. అర. 7, ఆ. 102: చూ, లోఁబడు; 2: చూ, విదితమగు. భార. విరా. 2, ఆ. 47; ప్రే. 3. పట్టువఱుచు. భార. సభా. 2, ఆ. 21.

పట్టుసారువ. దే. వి. మీటఁద్రొక్కువాఁడు పట్టుకొనుటకు గుంజెతోచేర్చి కట్టిన పంగలకొయ్య.

పట్టుసాలియ. నై. వి.=పట్టశాలిక: చూ, రూ-పటుసాలె. (ఇట్లు పట్టుసాలె, పట్టుసాలెవాఁడు.) [-అచ్చ. యు, కాం. 462)

పట్టె. నై. వి: చూ, రూ-పట్టియ,(పట్టమునకు.

పట్టెడ. దే. వి. 1. మంచమునకల్లెడు నవారు. అని. 2, ఆ. 61: చూ, సూత్రము. 1; 2. ఎద్దు మొదలైనవాని మెడకుకట్టుటకు ఉపయోగముగా నూలితోనేసినపట్టె: చూ, సూత్రము. 1; 3. పట్టెవలెచోఁగఁగొట్టినతగడు: చూ, సరిగ; 4. పట్టెవలెకోసినతోలు. రామా. 2, ఆ. 21: చూ, బెరడు; 5. ఆఁడుదాని మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; 6. చెక్కుడుమ్రానికి ఊఁతగా క్రిందనుంచుకొనెడు కఱ్ఱదుంగ బల్ల ఇనుపముద్ద లోనగునది, కమ్మరదాగలి (అనియు): డాకలి-డాకల్లు-దాకలి-దాకల్లు-దాగలి, డాయి-దాయి, దాతికఱ్ఱ, దాదుంగ. (సం. ప).—ఉద్ఘనము, కర్మధారము, చతురశ్రికము, నిఘాతిక, పట్టిక; 7. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ, పుంజో.

పట్టెడజొట్టుది. వా. వి. పందెపుకోడిపుంజో:

పట్టెడమంచము. నై. వి: చూ, రూ-పట్టెమంచము. [కొయ్యలక్రిందిచట్టము.

పట్టెడమ్రాను. దే. వి. సానదిండు ప్రక్క-

పట్టెమంచము. నై. వి. నవారుఅల్లినమంచము, రూ-పటెమంచము: చూ, మంచము.

పట్టెమాలుపు. ద్వ. వి. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణవిశేషము: చూ, వస్త్రము.

పట్టెము. వై. వి.=: చూ, రూ-పట్టియము. (క త్తికి.—కళా. 3, ఆ. 120)

పట్టెవర్ధనము. మి. వి. సుగవారు మిక్కిలి వెడల్పుగాను, దళముగాను పట్టెవలె తీర్చిన నొసటిబొట్టు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 162: చూ, బొట్టు. 1.

పట్టెస. వా. వి: చూ, రూ-పట్టియము.

పట్న్నము. వై. వి.=పట్టణము: చూ, దేశము.

పట్న్నాలవాఁడు. వా. వి: చూ, పటుసాలె.

పట్రి. దే. వి. ఒకానొకకిరాతుఁడు, కిరాతుల జాతి (అనియు): చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పట్రివాఁడు. దే. వి. కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పట్రిది. దే. వి. ఎఱికెత: చూ, సోదకత్తె.

పఠనము. సం. వి. అ. న. చేదువు:చూ, విద్య.1.

పఠాణి. వా. వి. 1. యవనభేదము; 2. కచ్ఛిదేశపు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పఠానులు. వా. వి. ఒకానొకజాతివారు.

పఠించే. సం. స. క్రి: అధికరించే, అధిగమించే, అనుసంధించే. (తె. ప):—చేమువు, సంతచెప్పు(చూ,సంతచెప్పు) [చెప్పువాఁడు.

పఠిత. సం. విశ. పఠించేవాఁడు: చూ, సంత

పఠితము. సం విశ. పఠింపఁబడినది: అధిగతము.

పఠితవ్యము. సం. విశ. పఠింపఁదగినది.

పడ. దే. వి. బ: చూ, రాశి. 1.

పడఁకు. దే. వి. రూ-పణఁకు. 1. గుహ. అచ్చ. యు, కాం. 384: చూ, రంధ్రము. 1; 2. సందు. స్వా. 5, ఆ. 52: చూ, సరి. 9.

పడఁత. దే. వి. హనువు. కాశీ. 6, ఆ. 19: చూ, పార్శ్వము. 2.

పడఁతి. దే. వి. (రూ-పణఁతి-పణఁతుక-పడఁతుక) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పడఁతుక. దే. వి. (పడఁతి + ఉక)—పై—

పడఁద్రోయు. వా. స. క్రి: (సం. ప).-నిపతించే-నిపాతించే.

పడఁద్రోయుట. వా. వి: చూ, నియాతనము.

పడక. వా. వై. వి. రూ-పడుక, పఱపు: చూ, శయ్య. 1.

పడగ. వై. వి. 1.=స్ఫటా. (రూ-పడిగ-పడిగె) పాముపడగ: చూ, సర్పము. 2.=పతాకా. టెక్కెము. నిర్వ. 6, ఆ. 91: చూ, సిడము; 3. ఆఁడుదానిచెవినగ. పంచ. వేం. 4, ఆ. 416: చూ, భూషణము. 2; 4. నదీప్రాంతము. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ-పడిగెమడి): చూ, మడి. 1. [సర్పము.

పడగదారి. వై. వి.=స్ఫటాధారి. పాము: చూ, పడచే. దే. స. క్రి. రూ-పడయు. 1. పొందు: చూ, ప్రాపించే; 2: చూ, సంపాదించే; 3: చూ, ప్రసవించే.

పడచ్చు. వా. వి: చూ, పనిముట్టు.

పడత. దే. వి: చూ, రూ-పణత.

పడతామర. వా. వి: చూ, మండలము. 3.

పడదల. వా. వి. 1. ఒడ్డాణము: చూ, భూషణము. 2; 2. రూ-పడుదల: చూ, పక్షి.

పడపు. దే. వి. 1: చూ, సంపాదనము; 2. ఆర్జితము: చూ, విత్తము, 1.

పడపుఁగొమ్మ. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పడమట. వా. వి. రూ-పడమర. 1. పశ్చిమదిక్కు: చూ, హరిత్తు. 1; విశ. 2. పశ్చిమము: చూ, హరిత్తు. 1. [పర్వతము.

పడమటికొండ. ద్వ. వి. కుగ్రింపుకొండ: చూ,

పడమటిగాలి. వా. వి. పడమరనుంచి వీచెడుగాలి: చూ, వాయువు.

పడమటిదొర. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు.

పడమటివంకఱేఁడు. వా. వి.—పై.—

పడమర: చూ, రూ-పడమట. 1—2.

పడము. వై. వి. 1. అందలమున క్రిందపఱచెడు రత్నకంబళము. రా, వి. 2, ఆ. 43: చూ, రల్లకము; 2.=పట్ట. బట్ట: చూ, వస్త్రము.

-పడయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పడచే. (ప్రి సవించేటకు.—నిర్వ. 3, ఆ. 58; సంపా దించేటకు.—భాగ. అర. 3, ఆ. 132).
-పడవ. దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. ఎక్కుటికయ్యము చేయు భూమి: చూ, భూమి. 1; 3. ప్రిళయము: చూ, హాని. 2; వై.వి.4.=ప్లవ. చిన్నదోనె: చూ, హోడము.
-పడవలము. దే. వి. (పడలు + వలము) 1: చూ, సేనాముఖము. 1; వా. 2. పూజ్యాశ్వము: చూ, హయము.
-పడవవాఁడు. వా. వి: చూ, సరంగు.
-పడవాలు. వై. వి. రూ-పడాలు: 1. సేనాధిపతి: చూ, సైనికుఁడు; 2. స్వల్పసేనాధిపతి. అని. 4, ఆ. 23: చూ, సైనికుఁడు; వా. 3.=ప్రితీహార: చూ, వేగువాఁడు.
-పడసాల. ద్వ. వి. (పడము + సాల) కూటము: చూ, సభ. 2. [పన్నాగము.
-పడాల. వై. వి. అందలమువిూఁది పన్నాగము:
-పడాలు. వై. వి: చూ, రూ-పడవాలు.
-పడి. దే. వి. రెండుసోలలకొలఁది:తద్వ-త్రివ్వ.
-పడిక. వై. వి.=పతద్గ్రాహ. రూ-పడికము. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రిము. 6.
-పడికము. వై. వి.—పై—
-పడికట్టు. దే. వి. 1. తూనికకట్టె: చూ,రాయి; 2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3: చూ, సోపానము; వా. స. క్రి. 4: తూఁచే, తూనికవేయు, దడకట్టు.
-పడిగ. వై. వి. 1.=పట్టక. రూ-పడిగము: చూ, పడిక; 2.=స్ఫటా: చూ, పడగ. 1.
-పడిగము. వై. వి.=పట్టక: చూ, రూ-పడిగ. 1.
పడిగల్లు. దే. వి. తుపాకిగుండు: చూ, పిరంగిగుండు. [చూ, సేవకుఁడు.
-పడిగాపు. దే. వి. పంచేనుకాచియుండుబంటు:
-పడిగాపులుండుట. జా. నిరీక్షించియుండుట.

"అంకణభూమిపల్లకులు, వందలముల్పడి గాపులుండఁగన్" (వై. 2, ఆ. 71.)
పడిగె. వై. వి.=స్ఫటా: చూ, రూ- పడిగ. 1.
పడిగెమణి. వా. వి: చూ, పడగ. 4. ఆం, భా. ద్వి. 6. (రూ-పడిగమణి-పడిగమెడ)
పడితరము. దే. వి. 1. ఏరుపాటు: చూ, సైని; 2. ఏఁటేఁటపచ్చేమొత్తము: చూ, వార్షికము. 4.
పడిద. వా. వి. (రూ-పడిదియ-పడిదె-పణిదియ) చౌకలవాఁడు చేలువలు అద్దకిచ్చేట.
పడిదియ. దే. వి. —పై—
పడిదియము. దే.వి.రూ-పడిదెము. 1. బజ్జి:చూ, భత్యము; 2. కట్టు: చూ, యూపము.
పడిదె. దే. వి: చూ, రూ-పడిద.
పడిదెము. దే. వి. 1: చూ, రూ-పడిదియము.1. వై.3,ఆ.50;వా. 2:చూ,రూ-పడిదియము.2.
పడినవాఁడు. వా. విణ: (సం ప.)—పతితుఁడు.
పడియ. దే. వి. రూ-పడె. హరిశ్చ. 2, ఆ. 67: చూ, సరస్సు. 1.
పడియమ్మే. ద్వ. వి: చూ, గండరువు.
పడివాగె. ద్వ. వి. 1. ఎక్కుటకాయిత్తపఱుచేనపుడు పవరించెడు గుఱ్ఱపుపవరణ; వా. 2: చూ, పడవలము. 2. [ప. 2.
పడిసెము. వై. వి.=ప్రితిశ్యాయము: చూ, రోం
పడిసేటు. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పడిహారి. వై. వి.=ప్రితిహారి. (రూ-పడిహారుఁడు-పణిహారి-పణిహారుఁడు) 1: చూ, వేత్రిహస్తుఁడు; 2. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2.
పడిహారుఁడు. వై. వి.—పై—
పడు. వై. అ.క్రి. 1:చూ, శయనించే; 2:చూ, మరణించే. భార. అర.4,ఆ. 401; 3. అస్తమించే. భార. అర. 2, ఆ. 67: చూ, నింగిపడు; 4. శ్రిమమునొందు: చూ, వేసరు. 2; 5.= పత్. పతనమగు: కూలఁబడు, కూలు,

కడియు, దుల్లు-డొల్లు, దొరలు; 6: చూ, రాజు; 7. పూను: చూ, మెండుకొను. 3; ఁ. క్రి. 8. అనుభవించు. భార. ఆర. 2, ఆ. 209: చూ, భుజించు. 2; 9.=పత్. పొందు. భార. విరా. 2, ఆ. 316: చూ, ప్రాపించు.

పడుక. వై. వి: చూ, రూ-పడక.

పడుకటిల్లు. ద్వ. వి. (పడుక + ఇల్లు) శయనగృహము: చూ, సదనము. 1.

పడుకు. దే. వి. 1. శిల: చూ, రాయి; 2. రూ-పడుగు. చేతియ: చూ, పర్వతము.[టువు.2.

పడుగాయ. ద్వ. వి. రాలినకాయ: చూ, శలా

పడుగు. దే. వి. 1: చూ, పంగము. ఆం, పదా. చర. 48; 2. ఆతానము, వస్త్రము నేతయందలి నిడుపునూలు: చూ, మగ్గము; 3: చూ, రూ-పడుకు. 2; 4. పైకప్పుతీసిన జొన్నకుచ్చెల వరికుప్పలోనగునది.

పడుగొమ్మ. ద్వ. వి. ఊడ: చూ, శిఫ. 1.

పడుచేడు. వా. వి. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు.

పడుచు. దే. వి. 1. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 2.యువతి: చూ, స్త్రీ;3.బాలుఁడు.మార్క. 5, ఆ. 304: చూ, శిశువు; 4. కన్నెతకము కానివేశ్య: చూ, వేశ్య; 5. పోటి. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 285: చూ, స్త్రీ.

పడుచేజేఁత. ద్వ. వి: చూ, వ్యభిచారము.

పడుచేతనము. వా. వి. 1. బాల్యము: చూ, శైశవము; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు.1.

పడుచేది. దే. విశ. (పడుచు + అది): చూ, పడుచు. 2. [రాశి. 2.

పడుచేరాసి. ద్వ. వి. కన్యారాశి: చూ,

పడుచేలతిండి. దే.విశ:చూ,శిశుఘాతిని.హరిశ్చ. 5, ఆ. 130.

పడుచేవాఁడు. దే. విశ: చూ, యౌవనుఁడు.

పడుట. వై. వి.=పతన: చూ, రాలుపు.

పడుదల. దే. వి: చూ, చూ, రూ-పడదల. 2. ఆం, భా. ద్వి. 204.

పడుపు. వా. వి: చూ, పడుచేజేఁత.

పడుపుకత్తియ. వా. వి: చూ, పడపుఁగొమ్మ.

పడుబాటు. వా. వి. 1. నతి: చూ, హాణిగలు; విశ. 2. శిథిలమైనది: చూ, శ్లథము.

పడువ. దే. విశ. మిక్కిలిపల్లమైనది (నేల): చూ, భూమి. 1.

పడువరి. ద్వ. వి. కోఁతకోయునప్పుడు గింజెలురాలి మొలచిన వరిపైరు: చూ, సస్యము. 1.

పడె. దే. వి: చూ, రూ-పడియ. భాగ. 10, స్కం. ఉ. 257.

పడ్డ. వై. వి. 1. తొలిచూలియావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గేదె: చూ, మహిషి.

పణఁకు. దే. వి: చూ, రూ-పడఁకు.

పణఁతి. వా. వి: చూ, రూ-పడఁతి.

పణఁతుక. వా. వి.—పై.—

పణత. దే. వి. రూ-పడత: చూ,నాఁగటిచిప్ప.

పణఫరములు. పా. జన్మలగ్నమునకు 2, 5, 8, 11 రాసులు పణఫరములనఁబడును.

పణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. విలువ: చూ, వెల. 1; 3. కూలి: చూ, వేతనము; 4. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 5. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6: చూ, నిరుకు ; 7: చూ, అక్షము.8; 8. కర్షమెత్తు రాగి టంకము: చూ, లోహము. 1; 9. గవ్వయెత్తు; 10. అమ్మఁదగిన కూరలోనగువానిపిడికిలి; 11.=పన్ను: చూ, శిస్తు. 1; దే. వి. (1): చూ, విన్నాణములు.

పణవము. సం. వి. అ. పుం.=పంబ. 1. ఉడుక, వాద్యభేదములలో నొకటి: చూ, వీణె. (స్వరము. 2.); ఆం. 2: చూ, అనద్ధవాద్యములు; పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు మగణ, నగణ, యగణ గురువుతోఁగూడి యాటింటయతి గలిగి 10 వ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

పణస. సం. వి. అ. పుం.=పనస*: చూ, పనస.2.
పణాయితము. సం. విణ. (రూ-పనాయితము-పణితము-పనితము) పొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.
పణార్ఘము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అడ్డిగ.
పణితము. సం. విణ. 1: చూ, రూ-పణాయితము; 2. పందెముగాఁజేయఁబడినది; 3. సీమయందలి యేక దేశము.
పణితవ్యము. సం. విణ. 1. పొగడఁదగినది: చూ, స్తుత్యము; 2. అమ్మఁదగినది: చూ, విక్రేయము.
పణిదము. వా. వి. గుడపాకము: చూ, శర్కర.1.
పణిదియ. దే. వి: చూ, రూ-పడిద.
పణిహారి. వై. వి.=: చూ, రూ-పడిహారి.
పణిహారుఁడు. వై. వి.=—వై.—
పణుగు. వా. వి: చూ, పడుకు. 2.
పణ్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.
పణ్యము. సం. విణ. 1: చూ, పణితవ్యము. 1; 2: చూ, పణితవ్యము. 2.
పణ్యవీథి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విపణి, అంగడి వీధి: చూ, మార్గము. 1.
పణ్యాంగన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.
పణ్యాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వర్తకుఁడు.
పణ్యారము. వై. వి.=పణ్యాహార. 1. నానఁబప్పు: చూ, సూపము; 2: చూ, భక్ష్యము.
పతంగము. సం. వి. అ. న. 1. పాదరసము: చూ, సూతము; పుం. 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, శలభము; 4: చూ, బాణము. 1; 5: చూ, మార్జాలము; 6. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [మక్షిక.
పతంగిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ: చూ,
పతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పతంతకము. అం: చూ, భోగవ్యూహములు.
పతకము. వై. వి.=పదక. హారమునడుమనుండెడు రత్నపుబిల్ల: చూ, భూషణము. 2.
పతగము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పతంగము-పతంగము-పతము.): చూ, పక్షి.
పతత్తు. సం. వి. త్. పుం.—వై.—
పతత్రము. సం. వి. అ. న. పత్త్రము: చూ, ఱెక్క. 1.
పతత్రి. సం. వి. ఇ. న్. పుం: చూ, పతగము.
పతత్ప్రకర్షము. అం. అతిశయముతప్పి చెప్పుట. (శోభటుఁడు పులులను, వరాహములను, జింకలను వధించెను. ఇందు ముందుఁజెప్పిన వానికన్న వెనుకటివి బలహీనములు కావున దోషము. పులులను జంపినాఁడని చెప్పిన తరువాత జింకలను జంపినాఁడని చెప్పుట యందు సారస్యములేదు.): చూ, వాక్యదోషములు. [పతద్గ్రాహము: చూ, పాత్రము. 6.
పతద్గ్రహము. సం.వి. అ. పుం.=పడికము. రూ-
పతద్గ్రాహము. సం. వి. అ. పుం.=—వై.—
పతనము. సం. వి. అ. న.=పడుట: చూ, రాలుపు.
పతయాలువు. సం. విణ. ఉ: చూ, పాతుకుఁడు.
పతాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పడగ. టెక్కెము: చూ, సిడము; 2. టెక్కెపుఁగంబము: చూ, స్తంభము. 1; 3: చూ, సౌభాగ్యము.
పతాకము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (బొటనవ్రేలినివంచిచూపుడు వ్రేలిమొదటఁ గూర్చి వ్రేళ్లన్ని చక్కఁగఁజాచి పట్టినది.) [ములు.
పతాకస్వస్తికము. అం: చూ, సంయుతహస్త
పతాకి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) టెక్కెము గలవాఁడు: చూ, వైజయంతికుఁడు.
పతాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ధ్వజిని: చూ, సేన. 1.
పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విణ. 2. ఏలిక: చూ, స్వామి.1.
పతింవర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తనంతట మగని

పరించేనట్టి ఆఁడుది, వర్య, స్వయంవర: చూ, స్త్రీ.
పతిత. అం: చూ, దేశీయక్రియలు.
పతితుఁడు. సం. విణ. 1: (తె. ప.)—పడిన వాఁడు; 2. పదవిచెడినవాఁడు.
పతిపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పతివత్ని. మగనాలు: చూ, స్త్రీ.
పతిమ. వై. వి.=ప్రతిమా: చూ, బింబము. 8.
పతివత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పతిపత్ని.
పతివ్రత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సాధ్వి: చూ, స్త్రీ.
పతులు. అం. శృంగారనాయకచతుష్టయము :చూ, నాయకులు. 2.
పత్తనము. సం. వి. అ. న. రూ-పట్టణము: చూ, సీమ. 1 (దేశము)
పత్తా. వా. వి. జోడు: చూ, సూచన. 1.
పత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రయాణము; 2. సేనావిశేషము. (ఒకరథము, ఒక యేనుఁగు, మూఁడుగుఱ్ఱములు, ఏవురుకాల్బురునుగలది): చూ, సేన.1; పుం. 3. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు; దే. వి. (1): చూ, రూ-ప్రత్తి.*
పత్తికట్టు. వా. వి: చూ, పత్తిరేకు.
పత్తిగాకు. వై. వి.=పత్త్రి: చూ, పత్తిరి.
పత్తిరి. వై. వి.=పత్త్రమ్. 1. పూజకుపయోగించెడుబిల్వదళాదులు. కాశీ. 2, ఆ. 49:చూ, పర్ణము. 1; వా. వి. 2. గంజాయిపత్తిరి. "పత్తిరిపీల్చుచున్నాఁడు": చూ, పర్ణము. 1.
పత్తిరిబొట్టు. వై. వి. తిలకవిశేషము: చూ, బొట్టు. 1.
పత్తిరేకు. దే. వి. లోహాదులనొకదానితో నొకటి యదికించునపుడు పత్తివలెఁ గొట్టిపెట్టెడు సజాతీయమైన పొడిరేకు: పత్తికట్టు.
పత్తు. వా. వి. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2. రూ-పస్తు: చూ, లంకణము.
పత్తెచ్చము. వై. వి.=ప్రత్యక్షము, ఐంద్రియకము: చూ, స్పష్టము.
పత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.
పత్రఝంకారము. సం. వి. అ. పుం. నీటినుడి: చూ, నుడి.1.
పత్రనాడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పారక.
పత్రపరశువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఆకుఱాయి: చూ, వృశ్చనము. (చీరణము-చీర్ణము అను పదములకు "వృక్షాదనము. 1." చూడుము.)
పత్రపాత్రము. సం. వి. అ. పుం. కుట్టుడాకు: చూ, పత్రము. 8.
పత్రపాశ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాపటబొట్టు లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.
పత్రభంగము. సం. వి. అ. పుం. స్త్రీలయొక్క చెక్కిలి స్తనములు లోనగువానియందు లిఖించెడుమకరికాపత్రము: పత్రరేఖ, పత్రలేఖ, పత్రాంగుళి, పత్రావళి.
పత్రము. సం. వి.అ. న. 1.=పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; 2. వ్యవహారముయొక్కచెల్లుబడికై యొకరికొకరువ్రాసికొనెడు ఆకు: చూ, దస్తావేజు; 3: చూ, పతత్రము; 4. ఎక్కఁదగినయేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము; 5: చూ, బాణము. 1; 6. చురకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 7. లంగపుపట్టె: చూ, వరాంగకము; 8. భోజనపాత్రము (కుట్టినఆకు(అడ్డాకు),కుట్టనిఆకు (తామరపాకు)లోనగునది): చూ, విస్తరి. [పక్షి.
పత్రరథము. సం. వి. అ. పుం. పులుఁగు: చూ,
పత్రరేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,పత్రభంగము.
పత్రిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెద్దయేలకి: ఏల, ఐంద్రి, కటుచాతుర్జాతకము, కన్యక, గుల్మి, చంద్రబాల, త్వచిసుగంధ, దాడిమము, నిష్కుటి, పుటిక, పృథ్వీక, పృథ్వేల, బహుళ, బృహదేల. (తె. ప.)—ఏలకి, పెద్ద

యేలకి, పేరేలకి; తద్విశేషములు.— సన్నయేలకికి.—ఉపకుంచిక - ఉపకుంభిక, ఏలీక, కటుక, కపోతక, కపోతపర్ణి, కోరంగి, తుచ్ఛ, త్రిపుట, త్రుటి, బహుళ, భద్రేల, మహాతుక, సూక్ష్మ, సూక్ష్మైల. (తె. ప).—చిట్టేలకి, పిన్నయేలకి, సన్నయేలకి, (చూ, సూక్ష్మైల); 2: చూ, శ్రీతాళము*. [మేరియ: చూ, రిష్టి. 2.

పత్రిలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మిక్కిలినిడుపు

పత్రిలేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పత్రిభంగము.

పత్రివాహనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాణము. 1. [సితాగ్రము.

పత్రిసూచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లు: చూ,

పత్రిస్నుహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సువిరేచని*.

పత్రిమ్రిక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ.—వై.—

పత్రిహారి. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పత్రాంగము. సం. వి. అ. న. 1. గ్రక్తచందనము. చూ, వాసన.1; 2: చూ, భూర్జము*; 3: చూ, పద్మకాష్ఠము. * [భంగము.

పత్రాంగుళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పత్రి

పత్రి. సం. వి. న్. పుం 1. డేగ: చూ, శ్యేనము; 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, బాణము. 1; 4: చూ, పర్వతము; 5: చూ, మ్రాను; 6: చూ, రథికుఁడు; వై. వి.(1)=పత్త్రి: చూ, రూ-పత్త్రిరి.

పత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కాగితము: చూ, పటపత్రము; 2: చూ, పత్రము. 2; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము; వా. 4. వార్తాపత్రిక. "ఆంధ్రపత్రిక, హిందు" మొ.

పత్రోర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉదికిన పొత్తి చీర, పట్టుచీర మొ: చూ, వస్త్రము; పుం. 2: చూ, శోణకము.* [మార్గము. 1.

పథము. సం. వి. అ. పుం. త్రోవ: చూ,

పథికుఁడు. సం. విణ: చూ, పాంథుఁడు.

పథ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరక*: చూ, హరీతకి.

పథ్యాకందము. పా. (పథ్య): చూ, కందము.3.

పదంపడి. దే. అవ్య. రూ-పదపడి. 1. వెనుక. ఉ, హరి. 4, ఆ. 17: చూ, వెనుక. 1, 2. మఱియు. భాగ. 4, స్కం. 118: చూ, వెండియు.

పదకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పతక. సరవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; వై. వి. (1)=పదక. క్రమము. నిర్వ. 4, ఆ. 31: చూ, విధము. 1; వా. (2) పన్నుగడ, రచన. [ణములు.

పదకవితారచనానైపుణ్యము. అం: చూ, సుగు

పదకీర్తన. అం. ఒకానొక రాగము (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు): చూ, స్వరము. 2.

పదఖండనము. అం: చూ, కాయమానములు.

పదగతము. అం: చూ, అర్థాంత సంక్రమితవాచ్యము.

పదగతములు. అం: చూ, కావ్యదోషములు.

పదగళాప్తి. అం: చూ, విన్నాణములు.

పదగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.

పదచౌళి. వై. వి. పెక్కణమనునాట్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.

పదచ్ఛేదము. పా. పదములు విభజించుట.

పదటము. దే. వి. (రూ-పదటు-పల్లటము): చూ, సంభ్రమము. [చూ, రేణువు. 1.

పదటి. దే. వి. ధూళి. అం, భా. ద్వి. 220:

పదటు. దే. వి: చూ, రూ-పదటము.

పదడు. దే. వి. బూడిదె: చూ, భస్మము.

పదదోషములు. అం: చూ, కావ్యదోషములు.

పదను. దే. వి. 1: చూ, సమయము.1; 2. తడి. రామా. 4, ఆ. 176: చూ, స్తేమము; 3. వై శిత్యము, రూ-పదును. య.2, ఆ. 67: చూ,

వాఁడి. 1; 4. పరిపాకము: చూ, పరువు; వా. 5: చూ, రూ-పదును. 1. [మగు.

పదనుకొను. దే. అ. క్రి. తడియు: చూ, స్త్రేమ

పదపడి. దే. అవ్య: చూ, రూ-పదంపడి. (వెను కఅనుటకు.—భార. ఆది. 3, ఆ.109; మఱి యు అనుటకు.—భార. ఆది. 1, ఆ. 68.)

పదభ్రమకము. పా. ఒకానొక చిత్రకవిత్వము: చూ, వృత్తము. 1.

పదము. సం. వి. అ. న. 1. పాదము: చూ, హజ్జె; 2. పద్యపాదము, చరణము: చూ, వృత్తము. 1; 3. ఇసుకలోనగుచోట్లఁ గనఁ బడెడు పాదచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 4. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 5. శబ్దము (ధ్వనితోఁగూడినది): చూ, స్వ రము. 2; 6. వాక్యము, పాట (అనికొం దఱు): చూ, శబ్దము. 2; 7. ప్రయత్నము: చూ, యత్నము; 8: చూ, స్థానము. 1; 9: చూ, వ్యాజము. 1; 10: చూ, సరకు. 2; 11: చూ, వేరు. 1; పుం. 12. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; పా. 13. కర్తము. (Term); ధనము. (దీనికి సంబంధించిన పరిభాషాపదములు.— శుద్ధపదము, తుల్య పదము, పూర్వపదము, సాధారణపదము (తర్కః), సహాహారక సాధారణపదము, శుద్ధ సాధారణపదము (తర్కః) ఇత్యాది.

పదములు. అం. 1. నామములు, క్రియలు, అవ్య యములు, విశేషణములు, సర్వనామములు అని ౫ విధములు; (పదములనఁగా (వర్ణస ముదాయము) మాటలు. ఉదా.—శివుఁడు, చిలుక, చూచె, ధళి, నల్లని, ఒకటి మొ.); 2. తత్సమము (సంస్కృతప్రాకృత తుల్యం బగుభాష), తద్భవము (సంస్కృతప్రాకృ తతద్భవంబగుభాష), దేశ్యము (త్రిలింగదేశ వ్యవహారసిద్ధంబగు భాష), గ్రామ్యము (లక్షణవిరుద్ధమగుభాష) అని ౪ విధములు; 3. పదములు.— కళలు, గుప్తప్రకృతికములు అనిద్వివిధము.

పదయమకము. అం: చూ, యమకము.

పదరము. వై. వి. తములపాకులయడపము: చూ, హడపము.

పదరు. వా. వి. 1. పదరుఁబోతుతనము: చూ, శబ్దము. 2; 2. నింద: చూ, సెగ్గింపు; బ. 3. త్వరితోక్తి. స్వా. 6, ఆ. 44: చూ, శబ్దము. 2; బ. 4. కోపోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 5. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 6. రూ-పదురు. త్వరపడు. కళా. 6, ఆ. 222: చూ, సంభ్రమించు; 7. కోపించు: చూ, రోషించు; 8. చలించు: చూ, సలించు; స. క్రి. 9. ఆక్షేపించు. భార. ఆది. 5, ఆ. 101: చూ, సెగ్గించు.

పదలము, వా.వి. అరవీసె. (½వీసె=రెండుఏబుల ములు=60 తులముల యెత్తు)

పదవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; వై. వి. (1) కలిమి: చూ, సం పత్తి.1; (2)=పద. ఉన్నతమగుస్థితి. "చక్ర వర్తిపదవి. మహారాజపదవి."

పదాజి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.

పదాడము. వా. వి: చూ, బిరుదము. [గము.9.)

పదాతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పదాజి (అం

పదార్థటీక. అం: చూ, హస్తప్రాణములు.

పదార్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 2. శబ్దములయొక్క అభిధేయము.

పదార్థములు. అం. 1. ద్రవ్యము, గుణము, కర్మ ము, సామాన్యము, విశేషము, సమవాయము, అభావము (7); 2. మాంసకృత్తులు, పిండిప దార్థములు, క్రొవ్వుపదార్థములు, ఉప్పుప దార్థములు, నీరు (5); 3. పదములయొక్క అర్థములు (టీక); 4.సరకులు.

పదార్ప్రశ్లద్దొర. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు. అం, పదా. సుర. 23.
పదాఱు. ద్వ. స. రూ-పదియాఱు-పదునాఱు, కల-కళ: చూ, షోడశము. 1.
పది. సం. వి. ద్. పుం. 1. పాదము. రా. వి. 1, ఆ. 86:చూ, హజ్జె; వై. స. (1)=పంక్తి: దశమము, పంక్తి. (తె. ప.)—ఈరేను, ఐదు, బంతి, రెండయిదులు-రెండైదులు.
పదింబదిగ. ద్వ. క్రి.విన. (పదియున్ + పది + కాన్) 1. గట్టిగా, చక్కఁగా. రాఘ. 4, ఆ. 101; వా. 2. అదేపనిగ.
పదికఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పదాతి.
పదికోట్లు. మి. వి. స. బ. అర్బుదము: చూ, సంఖ్య. 1. [(శాణము 1.)
పదినూఱుంచేలవాలు. ద్వ. వి: చూ, కడిదలుఁగు
పదియార్దును. ద్వ. వి. పదునాఱుతూములు.
పదియాఱు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.
పదియేడు. ద్వ. స: రూ-పదునేడు.
పదియేడ్దును. ద్వ. వి. పదియేడుతూములు: రూ-పదునేడ్దును. [దు పదిహేను)
పదియేను. ద్వ. స: రూ-పదునేను (వాడుకయం
పదిరెండు. ద్వ. స: చూ, ముచ్చోకము.
పదిలపడు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, నేటించు; 2: చూ, స్థిరపడు; ప్రే. 3. పదిలపఱుచు.
పదిలము. వై. వి.=భద్రి. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. అవధానము; చూ, హెచ్చరిక; 3: చూ, స్థైర్యము. హరి. ఉ. 10, ఆ. 147; విన. 4: చూ, మేలుకోలు. నీలా. 2, ఆ. 59; 5. దృఢము. భో. 4,ఆ. 303: చూ, స్థైర్యము. 1. [స్థిరపఱుచు. జై. 7, ఆ. 221,
పదిలించు. వై. స.క్రి. 1. దృఢపఱుచు; 2: చూ,
పదిలుఁడు. వై. విన. 1.=భద్రి: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 69; 2. స్థిరుఁడు, శని:. చూ, రాహువు. 2.

పదివేలకు. జా. శాశ్వతముగా. "వీరు మనవలనే పదివేలకైన" (దాశరథివిలాసము); "చేలు పదివేలువచ్చె నీచలమువిడువు" (రసికజనమనోరంజనము)"; చేలుపదివేలువచ్చెఁబాంచాలిదొరకినట్టిగద."(పాంచాలీపరిణయము)
పదివేలు. ద్వ. వి. నూఱువందలు: చూ,సంఖ్య.1.
పదివేసములసామి. వై. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పదుండ్రు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగుండ్రు.
పదుగు. దే. వి. 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 2. కొలము: చూ, వంగడము; 3. రూ-పదువు. సజాతీయప్రాణి సమూహము: చూ, వంగడము.
పదుగుండ్రు. ద్వ. స. పదిమంది: (రూ-పదుగురు-పదువురు-పదుండ్రు-పదురు-పదువు).
పదుగురు. ద్వ. స.—వై.—(పదికి మహన్మహత్ర్యర్థకబహువచనాంతాదేశము.)
పదునల్దును. ద్వ. వి. పదునాలుగుతూములు.
పదునాఱు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.
పదునాలుగు. ద్వ. స:రూ-పదునాల్గు, ఈరేడు. (సం. వ).— ఇంద్రము.
పదును. దే. వి. (పది + ఊను.) రూ-పదను. 1. పదియంగుళములవఱకు నేలయందు తడిచొచ్చునంతటివర్ష ప్రమాణము;వా. 2: చూ, రూ-పదను. 3.
పదునుపెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, వాఁడిచేయు.
పదునెనమందును. ద్వ.వి.పదునెనిమిదితూములు.
పదునెనిమిది. ద్వ. స: అష్టాదశకము.
పదునెనిమిదివర్ణనములు. అం. ప్రబంధమన కవికల్పిత చరిత్రము.ఇందు 18 వర్ణనలన్నికొందఱు, 22 వర్ణనలని కొందఱు. ఈచెప్పిన వర్ణనలందేవేని 4-5 తక్కువైననుసరే. పెక్కులు లోపించినచో దానిని ప్రబంధమనరు. 18 వర్ణనములు.—పుర, సముద్ర, పర్వత, రవి, శశి, ఋతు,వివాహ,రతి,విరహ,సుతోదయ, వన, జల, యాన,పాన,దౌత్య, నృప,మంత్రి,

యుద్ధములు. వీనికి స్త్రీ, దౌహృద, మృగ య, జయములు కలిపినచో 22 పద్యనలగును. (చూ, కావ్యము. 5.)

పదునేడు. ద్వ. స: రూ-పదియేడు.

పదునేడ్దుము. ద్వ. వి: రూ-పదియేడ్దుము.

పదునేను. ద్వ. స: రూ-పదియేను. [ము.

పదునొకటి. నై. స: ఏ, ఏకాదశకము, ఏకాదశ

పదునొకోల్తుము. నై. వి: (పది + ఒకండు + తూము) పదునొకండుతూములు.

పదువు. దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3. అచ్చ. యు, కాం. 491. (ధేనువు)

పదుము. నై. వి: చూ, పందుము.

పదుముత్తుము. ద్వ. వి. పదుమూఁడుతూములు.

పదురు. నై. స. 1: చూ, రూ-పదుగురు. కాశీ. 3, ఆ. 142. 2: చూ, విధము. 1; బ. 3:చూ, రూ-పదరు. 3; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-పదరు. 6.

పదురుచే. దే. ప్రే. రూ-పదుర్చే. పదురఁజే యు: చూ, పక్కళించే.

పదువు. దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3.

పదువురు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగురు.

పద్గుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పదకుఁడు-పదికుఁడు-పత్తి-పదాతి-పదాతికుఁడు-పదాతి గుఁడు): చూ, భటుఁడు. 1.

పద్దియము.నై.వి.(రూ-పద్దె-పద్దెము.)=పద్యమ్. ఛందోబద్ధమైన కావ్యము. నీలా. 2, ఆ. 91: (చూ, వృత్తము. 1): చూ, శ్లోకము.

పద్దు. నై. వి. 1.=ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్థ. 4; 2.=స్పర్థా. పోటి: చూ, స్పర్థ. 1; 3.=భద్ర. అంకెలకత్తెము; వా. 4. (అంగడిసరకుల) జాపితా; 5: (బదులు పత్రమునకు మాఱుగావ్రాసినది) పద్దు; 6. (కూలీలముస్తరు) పద్దు; 7. తాకట్టుపద్దు; 8. సత్రమందు భోజనపుపద్దు; 9: కరుడు, చిట్టా-చిఠా. "పద్దులపొత్తము"; వెఱ. 10.=అబద్ధ. నిజముకానిది:చూ,వితథము; వా.క్రి. 11. వెళ్లు "నీవు పద్దు. నేను వచ్చెదను." (వాడుక. అప్ర)

పద్దె. నై. వి.=పద్యమ్: చూ, రూ-పద్దియము.

పద్దెము. నై. వి.=—పై—య. 1, ఆ. 12.

పద్ధతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; 2. వరుస: చూ, విధము. 1; 3. అడుసు: చూ, బురద.

పద్నాల్గు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదునాలుగు.

పద్మ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి. 2. బొరంగి*: చూ, హంజిక; 3. మెట్టతామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

పద్మకంద సం. వి. ఆ. స్త్రీ.తామరదుంప:చూ, సహస్రపత్రము. (పద్మకందము అనియు)

పద్మకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పద్మము. 5; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*: పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. "న-భ-జ-జ-జ గురువులు." 11వ యింటయతి.పదునాఅవఛందస్సు:చూ, వృత్తము. 1.

పద్మకాష్ఠము. సం. వి. అ. న. ఒకానొకఓషధి*: పతాంగము, పద్మకము, పన్నగము.

పద్మకోశము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (అయిదువ్రేళ్లను కొనలు కూడకుండునట్లు విల్లుపలెవంచి యెడముగలవానిగాఁబట్టునది.)

పద్మగర్భ. సం. వి. ఇ. పుం.(రూ-పద్మగర్భుఁడు, పద్మనాభి, పద్మనాభుఁడు):చూ, విష్ణువు.1.

పద్మచారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పద్మ. 3.

పద్మనాభము. అం. 1: చూ, శస్త్రములు; పా. 2. ఒకానొక వృత్తము. "త-త-త-త-త-త-త- గగములు." 13వ యింట యతి. 23వఛందస్సు: చూ, వృత్తము. 1.

పద్మనాభాయనమః. అం.(పద్మనాభః=హృదయపద్మస్యనాభౌ నాభేరీషదు పరిభాగేప్రకాశనాత్.): చూ, ఓమ్.

-పద్మనాభుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పద్మగర్భి.
-పద్మనాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలమ.
-పద్మపత్త్రము. సం.వి.అ.న.1: చూ, తామరపాకు; 2. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము.
-పద్మపాణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఒకానొక బుద్ధుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు.
-పద్మపుదీఁగ. మి. వి. చోరపుష్పి*: చూ, శంకిని.
-పద్మబాంధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
-పద్మము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. తామర, కమలము: చూ, సహస్రపత్త్రము; అం.బ.2: చూ, నిధులు. (లిబ్బి. 2.); 3: చూ, వ్యూహభేదములు; 4. సంఖ్యాభేదము: చూ, సంఖ్య. 1; 5. ఏనుఁగు మొగమునందలి బొట్లసమూహము, జేల, పొగరుపాడ, పద్మకము: చూ, హస్తి; పుం. 6: చూ, సర్పము.
-పద్మరాగము. సం. వి. అ. పుం. తామరకెంపు, మాణిక్యము, (ఇది సింహళమున పుట్టినది. రక్తవర్ణముగలది. ఉత్తమజాతి రత్నము.): చూ, రత్నము.1. [చూ, సహస్రపత్త్రము.
-పద్మలతాశిఫ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తామరతూడు:
-పద్మవెలమ. మి. వి: చూ, వెలమ.
-పద్మవ్యూహము. అం: చూ, ప్రధానవ్యూహములు. (వ్యూహములు)
-పద్మాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.
-పద్మాకరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొలను: చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1. [ప్రపున్నాటము.
-పద్మాటము. సం. వి. అ. పుం. తగిరిస*: చూ,
-పద్మాలయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లక్ష్మి.
-పద్మాసనము. అం. 1: చూ, ఆసనములు; 2: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
-పద్మి. సం. వి. న్. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పద్మిని. సం.వి.ఈ.స్త్రీ. 1. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్త్రము; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతంపర: చూ, సమృద్ధి; 4. పద్మినీజాతి స్త్రీ. (స్త్రీలలో నత్యుత్తమమైనది. పాంచాలుఁడను పురుషుఁడు క్రేమించును. నాలుగవజామునఁ బంకజాసనపద్మమును బంధమిష్టము. నాభి, పిఱుఁదులు, తొడలు కళాస్థానములు. వంకలైన బహుకేశములు, కుటిలములగు స్తనములు, మొల్ల మొగ్గలవంటిదంతములు, పద్మగంధము, హంసస్వరము, ముఖసౌభాగ్యము, ప్రేమఁగోరుట కలిగియుండును): చూ, స్త్రీ; 5. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 6: చూ, పద్మాలయ; అం. 7: చూ, స్త్రీజాతులు; 8: చూ, దేశీయక్రియలు.
పద్మినీపత్త్రజలబిందున్యాయము. పా. తామరపాకులోనినీరు అంటకుండుననుకీతి.
పద్మినీవల్లభుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పద్య. సం.వి. ఆ.స్త్రీ. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1.
పద్యకావ్యము అం. (గణయతిప్రాస నియమము గలది): చూ, కావ్యము. (తిక్కనసోమయాజి నిర్వచనోత్తరరామాయణము మొ॥ వి)
పద్యభ్రమకము. పా. చిత్రకవిత్వమునందొకటి: చూ, వృత్తము. 1.
పద్యము. సం. వి. అ. న.=పద్దెము: చూ, పద్దియము.
పద్యములు. అం: చూ, జాతులు. 5.
పద్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శూద్రుఁడు.
పద్రుచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-పదురుచే.
పన. దే. వి. ఓదియ-ఓదె: చూ, సస్యము. 1.
పనఁటి. దే. వి. రూ-పంటి. 1. వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 2. కుండ: చూ, భాండము. 3.

పనవు. వై. స. క్రి.=ప్రలప్. ప్రలాపించు: చూ, రొల్లు.

పనస. వై. వి. 1.=పంచాశత్తు. ప్రశ్నాంశము. (ఏఁబదిపదముల సమూహము పంచాశత్తనఁబడును. ఇది తెనుఁగుదేశమున పనసయని చెప్పఁబడుచున్నది): చూ, తైత్తిరీయ సంహిత. 1432 పారట; 2. = పణస. * : చూ, వేరుపనస (దో హ ద శా స్త్ర ము) (చెట్టుమొదటనుండి కొమ్మలవఱకుఁదామర పాకులుచుట్టి చెట్టుమొదట సన్న ముళ్ళకంప వేయ గొప్పఫలములు పెక్కులుపుట్టును.)

పనసలవాండ్రు. వ్యా. వి. బ. కమసాలెవారిని యాచించిబ్రదుకువారు.

పనాయితము. సం. విణ: చూ, రూ-పణాయితము.

పని. దే. వి. 1. చేఁత: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కర్మము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3: చూ, ప్రయోజనము; 4: చూ, శిల్పము; 5. ఆజ్ఞ. భార. ఆది. 2, ఆ. 46: చూ, సెలవు; వా. 6. సేవకావృత్తి. "మా అబ్బాయికి కలెక్టరు ఆఫీసులోపని."; 7. స్వతంత్రవృత్తి. "మాఅబ్బాయికి మాభూములు సేద్యము చేయించెడుపని."

పనికుచ్చె. వా. వి. అధికకాంతిగల కృత్రిమ పద్మరాగము. ఆం, భా. ద్వి. 227: చూ, రత్నము. 1.

పనిగొను. దే. స. క్రి. నియోగించు. భార. విరా. 1, ఆ. 269: చూ, సెలవిచ్చు.

పనిగోరడిబండ. వా.వి. పనులుచేసెడిపలుగాకి.

పనిచెఱుచువాఁడు. వా.వి:చూ, వినాయకుఁడు. 1. (ఇట్లు పనిచెఱుపు వేల్పు)

పనిచెఱుపు. వా. వి: చూ, విఘ్నము.

పనిఁజేసిన పాతికపట్టము. లో. "ఉదా.— "మేముపనిఁజేసినపాతికపట్టమనుమాట మదిఁబెట్టక." (ధర్మజరాజసూయము)

పనితము. సం. విణ: చూ, రూ-పణాయితము.

పనిముట్టు. దే. వి: చూ, సాధనము. 2.

పనివంచు. దే. స. క్రి: చూ, పనిగొను.

పనివడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. అక్కఱపడు: చూ, వాంఛించు; వా. 2. పనియందునేర్పఱియగు.

పనివాఁడు. దే. వి. 1: చూ, సేవకుఁడు; 2. కర్మకారుఁడు: చూ, వ్యవహర్త.

పనివిను. దే. అ. క్రి. 1. ఆజ్ఞావశవర్తియగు. రామా.4, ఆ. 4: చూ, విను; 2. వచ్చెదను. భో. 6, ఆ. 378; 3. పోయెదను. "ఏనుబనియెదనన్న." భార. అను. 1, ఆ.

పనుకు. దే. అ. క్రి: చూ, రోషించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 63.

పనుగొను. దే.అ.క్రి. (పన్ను + కొను) 1: చూ, నేటించు. భార. ఆది. 4, ఆ. 163; 2. కలుగు: చూ, సంభవించు.

పనుచు. దే.స. క్రి: చూ, రూ-పంచు. 1-2-11.

పనుపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. రూ-పన్నుపడు: చూ, వాడుకపడు; 2: చూ, పనుగొను. 2; 3. నాటు: చూ, మొలవేయు.

పనుపరి. దే. విణ. రూ-పన్పరి. ఆజ్ఞకులోఁబడినవాఁడు: చూ, పరాధీనుఁడు.

పనుపు. దే. వి. రూ-పన్పు. 1: చూ, పని. 5; వా. 2. దాస్యము: చూ, సేవ.

పనులసాకిరి. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, పదా. సుర. 20.

పనేరుబ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ, నేపాళదేశపుబ్రాహ్మణులు.

పన్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పనుచు.

పన్న. దే. విణ. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2: చూ, పేరులేనివాఁడు.

పన్నకము. దే. వి. (రూ- పన్నుగడ- పన్నిక- పన్నికము): చూ, రచన.

పన్నగము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*.

పన్నగాశనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పాఁపమేపరి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పన్నము. సం. విణ. 1. జారినది: చూ, స్రస్తము; వై. వి. (1).=ప్రశ్నః. వేదమునందలి అట్టమునకు అవయవము. (వేదపరిచ్ఛేదము) (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము-తైత్తిరీయ సంహిత): చూ, వేదము. [దవు వెడల్పులు.

పన్నా. వా. వి. కాగితము బట్టలోనగువాని పా

పన్నాగము. దే. వి. 1: చూ, పడాల. 1; వా. 2. ఎత్తుగడ; 3. మోసము.

పన్నారు. దే. వి. బాలిక లాడెడుగురిగి. య. 3, ఆ. 151. [త్రము. 6

పన్నారులోవి. వా. వి. చిన్నగిన్నె: చూ, పా

పన్నిక. దే. వి: చూ, పన్నకము.

పన్నికము. వా. వి. —పై—

పన్నిదము. వై. వి.=పణితమ్. 1. జూదమునందు ఒడ్డెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పాచికలు గవ్వలు మొదలగువాని పార్లిక: చూ, వ్యవహారము. 4.

పన్నిద్దఱు. ద్వ. స. (పది + ఇద్దఱు) (రూ-పన్నిరుగురు-పన్నిరువురు-పన్నిర్వురు) పండ్రెండు మంది. (పండ్రెండింటికి మహాన్మహాత్వ్యగ్రక బహువచనాంతాదేశము)

పన్నిద్దుము. ద్వ. వి. పండ్రెండుతూములు: రూ-పన్నిర్దుము.

పన్నియ. దే. వి: చూ, రూ-పన్నె.

పన్నిరుగురు. ద్వ. స: చూ, రూ-పన్నిద్దఱు.

పన్నిరువురు. ద్వ. స. —పై—

పన్నిర్దుము. ద్వ. వి: రూ-పన్నిద్దుము.

పన్నిర్లము. వా.వి. రూ-పన్నిల్లము. పండ్రెండు పలములు. ఆం, భా. ద్వి. 269.

పన్నిర్వురు. ద్వ. స: రూ-పన్నిరువురు.

పన్నిల్లము. వా. వి: రూ-పన్నిర్లము.

పన్నీరము. సం.వి. అ.న.=పన్నీరు: చూ, సలిలము.

పన్నీరు. వై. వి.=పన్నీర. —పై.—

పన్ను. వై. వి. 1.=పణ. పంగము: చూ, సిస్తు. 1.(ఇందుల భేదములు.—ఇంటిపన్ను, భూమి పన్ను, వృత్తిపన్ను మొ.); వా. 2: చూ, పల్లు. 1; దే. విణ. 3. ఒప్పైనది. భార. ఆది. 3, ఆ. 128: చూ, హృద్యము; దే. అ. క్రి. 4. యుద్ధమునకు సిద్ధపడు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 52: చూ, సిద్ధించు; 5. కలుగు. హరిశ్చ. 2, ఆ. 90: చూ, సంభవించు; అం. ప్రే. 6: చూ, సిద్ధపఱచు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 212; 7. కలుగఁజేయు. పాండు. 5, ఆ. 122; స. క్రి. 8. ఏర్పఱచు, రచించు: చూ, సృజించు; 9: చూ, ఉపదేశించు; 10. చేయు: చూ, సమకట్టు; (మాయోపాయముపన్ను; కావడి బద్దకు మట్లుపన్ను; యుక్తి పన్ను మొ.)

పన్నుండు. దే. అ. క్రి: చూ, శయనించు.

పన్నుగడ. దే. వి. 1: చూ, పన్నకము; 2. ఏత పుకడవపైదండెనుంచి త్రాళ్ళతో బిగించుట; వా. 3. కావడిమట్లుబద్దకు సన్నాహము చేయుట. [(ప్రే. పన్నుపఱచు.)

పన్నుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-పనుపడు.

పన్నె. దే. వి. రూ-పన్నియ. 1. మగ్గమునందు పడుగునూలు వేఱువేఱుచొప్పించుటకై నడుమదువ్వెనపండ్లవలె నిలువునేర్పడి యుండునట్లు వెదురుబద్దలతో అడ్డముగాఁగట్టఁబడిన సాలెవాని సాధనవిశేషము; 2. అంకవన్నె వెనుకటియినుపముల్లు; 3. దువ్వెన. ఆం, పదా. 4—31: చూ, ప్రసాధని.

పన్వరి. దే. విణ: చూ, రూ-పనుపరి.

పన్వు. దే. వి: చూ, రూ-పనుపు.

పప్ప. దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2. బండికియెడమవైపునపూసెడుఎద్దు (చూ, టిర్రి): చూ, వృషభము. 1; వా. 3. ఆఁడుగుఱ్ఱ. (అపరి)(నీచజాతులయందు వాడుక)

పప్పణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాపట*.

పప్పర. దే. వి: చూ, మోదుగు*.

పప్పళి. దే.వి. 1. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 2. చిత్రవర్ణముగల వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పప్పళిపచ్ఛేడము. వా.వి. బొంత: చూ, వస్త్రము.

పప్పు. దే. వి. 1: చూ, సూపము; 2. పొట్టుపోయి బద్దలైన కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము) [యూషము.

పప్పుకట్టు. వా. వి. పప్పువేసికాచినచారు: చూ,

పప్పుచేయు. ద్వి. స. క్రి. 1: చూ, నలుమాడు; వా. 2. కందులు, పెసలులోనగువాని పొట్టుపోయి బద్దలగునట్లుచేయు.

పబలుట. వై. వి.=ప్రబల. వృద్ధినందుట.

పబువు. వై. విణ.=ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1.

పబ్బము. వై. వి.=పర్వ. 1. ఉత్సవము: చూ, సంబరము; 2. సంక్రాంతిపండుగలోనగునది: చూ, సంబరము; 3. ఆతిథ్యము. పంచ. నా. 5, ఆ. 56: చూ, విందు. 2.

పబ్లీకు. వా.వి. బహిరంగమైన; అందఱికిచెందిన.

పమిదె. వై. వి. (రూ-ప్రమిద-ప్రమిదె-ప్రమ్మిద) దీపముంచే పాత్రము: చూ, పాత్రము.6.

పముజో. దే. వి: చూ, రూ-పంజో. 2.

పమ్మకము. దే. వి. అంచేలుమడిచి పట్టెడికట్టు: చూ, న్యాతి. 1.

పమ్ము. దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించే. మార్క. 5, ఆ. 245: చూ, సందడించే; స. క్రి. 2. అంచేలు మడిచికట్టు: చూ, పొదుచే.9.

పయఁట. వై. వి.=పైఠా (రూ-పయిఁట-పయ్యఁట-పయ్యెఁట-పైఁట, పయ్యెద-పయ్యెద-పైయద) స్త్రీలఱొమ్ముమీఁదివస్త్రము. నిజ. 2, ఆ. 26: చూ, వస్త్రము.

పయనము. వై. వి.=ప్రయాణ. (రూ-పయినము-పైనము): చూ, ప్రయాణము.

పయనించే. వై. అ. క్రి.=ప్రయాణించే: చూ, వెళ్లు. 3.

పయరర. దే. వి. (రూ-పయిరర-పయ్యరర-పయ్యెరర-పైర) 1. దక్షిణపుగాలి: చూ, వాయువు; 2. గాలి: చూ, వాయువు; బ.3: చూ, అను రాలు.

పయస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 2. పిన్నపాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 3. రెడ్డివారినానఁబ్రాలు*: చూ, స్వర్ణక్షీరి; విణ. 4. పాలక. హితమైనది; 5. పాలయొక్క వికారము (నెయ్యి-పెరుఁగు-చేల్లమె): చూ, స్తన్యము.

పయస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 3: చూ, పాలగొలిమిడి*.

పయస్సు. సం. వి.స్. న. (రూ-పయము-పయసము-పాయసము)=పాయి. 1. చేనుపాలు: చూ, స్తన్యము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; 3. నీరు: చూ, సలిలము.

పయాట. వా. వి. రూ-పైయాట. 1: చూ, వ్యభిచారము; 2. ఉపరతి: చూ, సంయోగము; 3. చీట్లాటయందలి ఆటపై యాట.

పయి. దే. వి. 1. (రూ-పై-పైని) ఉప్పరము: చూ, మీఁదు. 2; ద్రి. 2. (రూ-పై-పైని) ఊర్ధ్వార్థకము. ఆం, భా. తృ. 66.

పయింబక్కఁబడుట. జా. స్నేహముగానుండుట, ఎక్కువ మమతగానుండుట. "పయింబక్కఁబడంగఁ జేక్కనికుమారుని మక్కువమీఱ" (సారంగధరచరిత్ర).

పయిఁట. వై. వి.=: చూ, రూ-పయఁట.

పయిఁటకొంగు. ద్వి. వి. రూ-పైఁటకొంగు; చూ, మైజోటు.

పయిఁడి. దే. వి. రూ-పైఁడి. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1: 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 3. ఉంకువ: చూ, శుల్కము. 2; 4. కోయి: చూ, శుల్కము. 3.

పయిఁడికంటి. దే. వి. (పైఁడి + కన్ను) (రూ- పయిఁడికంటె-పైఁడికంటి.) 1: చూ, సకి వంపుఁబులుఁగు; 2 మెడనగ: చూ, భూష ణము. 2; విణ. 3. బంగారుచాయకన్నులు గలది: పయిఁడికంటె.

పయిఁడికంటె. దే. వి.—పై.—

పయిఁడిచూలాలు. దే.వి. రూ-పైఁడిచూలాలు. వసుగర్భ: చూ, భూమి. 1.

పయిఁడితామర. ద్వ. వి. రూ-పైఁడితామర. మెట్టతామర: చూ, సహస్రపత్రము.

పయిఁడినెలఁత. దే. వి. రూ-పైఁడినెలఁత: చూ, లక్ష్మి. 1. [చూ, పత్తి. *.

పయిఁడిపత్తి. ద్వ. వి. రూ-పైఁడిపత్తి:

పయిఁడిబాసము. ద్వ. వి. రూ-పైఁడిబాసము: చూ, గాలిమాట. (శబ్దము. 2.)

పయిఁడిముడుచే. దే. అ. క్రి. రూ-పైఁడి ముడుచే. నిశ్చితార్థము చేయు.

పయిఁడిముడుపు. దే. వి. రూ-పైఁడిముడుపు, నిశ్చితార్థము.

పయిఁడియుమ్మెత్త. ద్వ. వి. రూ-పైఁడియు మ్మెత్త. కాంచనము *: చూ, యుగపత్రి కము. [రుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

పయిఁడిఱేఁడు. వా.వి.రూ-పైఁడిఱేఁడు.కుబే

పయికము. దే. వి. రూ-పైకము. 1. రెండు కానుల నాణెము:చూ, హరువు. 4; 2: చూ, విత్తము. 1; 3: చూ, సమూహము.

పయికాఁపు. జా. రూ-పైకాఁపు, పైజాగ్రత్త. "కుచోత్థిత భరంబునకుం బయికాఁపువోలె." (కళాపూర్ణోదయము).

పయికూటమి. దే. వి. రూ-పైకూటమి. ఉపరి సురతము: చూ, సంయోగము.

పయికొను. దే.అ.క్రి.రూ-పైకొను. 1. మీఱు: చూ, సందడించే; 2. కవియు: చూ, వ్యా పించే; 3: చూ, యత్నించే; 4. కలుగు: చూ, సంభవించే. (ప్రే. పయికొలుపు.)

పయిచేయి. జా. రూ-పైచేయి. అధికుఁడు. "చిల్వరాయనికిఁబైచేయియయ్యె." (శ్రీని వాసవిలాసము). [ముక.

పయిజోటు. దే. వి. రూ-పైజోటు: చూ, పా

పయిజోటుమట్ట. దే. వి. రూ-పైజోటుమట్ట: చూ, మత్స్యము. 1. [చర. 83.

పయిజో. వా. వి: చూ, పదరు. 1. అం, పదా.

పయిద. దే. వి. రూ-పైద. పిల్లకాయ: చూ, శిశువు. [స్త్రీ.

పయిదలి. దే. వి. రూ-పైదలి. ఆఁడుది: చూ,

పయినము. వై. వి.=ప్రయాణ: చూ, రూ- పయనము.

పయిపడు. ద్వ. అ. క్రి.రూ-పైపడు. 1: చూ, సందడించే; 2. కవియు:చూ, వ్యాపించే.

పయిపయిగ. దే. ద్రి.క్రి. విణ. (పయిపయి + కాన్) రూ-పైపైగ: చూ, సులభము. 2.

పయిపాటు. ద్వ. వి. రూ-పైపాటు. 1. (పైప డుట) కవియుట: చూ, వ్యాపనము; వా. వి. 2. చీఁకటితప్పువలన వచ్చెడురాబడి; 3. ఇతర వృత్తివలనవచ్చెడు రాబడి.

పయిఁబూసికొనుట. జా. సంబంధములేనివి కలు గఁజేసికొనుట. "అయినదానికిఁగానిదానికి నడ్డమువచ్చి పయిఁబూసికొనక." (నీతిచం ద్రిక—విగ్రహము.)

పయిర. దే. వి. రూ-పైర: చూ, రూ-పయ్యర.

పయిరము. దే. వి. రూ-పైరము. ఆవు: చూ, ధేనువు.

పయిరు. దే. వి. రూ-పైరు: చూ, సస్యము. 1.

పయిరుదుబ్బు. వా. వి. దుబ్బు: చూ, రూ- పైరుదుబ్బు. [వస్తాదు. 2.

పయిరుమాను. వా. వి. రూ-పైరుమాను: చూ,

పయిరులయొకిమీఁడు. దే. వి. రూ- పైరులయొకి మీఁడు:చూ, హిమాంశువు. [ములు.

పయిశాచము. అం. (పైశాచము): చూ, అస్త్ర

పయిస. వా. వి. రూ-పైస. [(కానికి పైసలు=3; కాని=1 అణా; పైస=దమ్మిడి (అనికొందఱు); (కానికి దమ్మిడీలు=4 (అనికొందఱు)]: చూ, రువ్వ. 1.

పయిరలునులు. వా. వి. రూ-పైరులునులు. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

పయిలుమాను. వా.వి: చూ, రూ-పయిరమాను.

పయిసరము. దే. వి. రూ-పైసరము. రతి: చూ, సంయోగము. [ప్కా-రము.

పయిసలా. వా. వి. రూ-పైసలా. తీర్పు, పరి

పయోజము. సం. వి. అ. న. నీటిపుట్టుగు, తామర: చూ, సహస్రపత్రము.

పయోధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. బ. పాలిండ్లు: చూ, స్తనము; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3: చూ, ముక్కంటిపండు; 4. కోశకారమను చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3.

పయోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

పయోముఖవిషకుంభన్యాయము. పా. లోపలవిషము నోటపాలునుగలకుండ యనుకీతి.

పయోరాశి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ,పయోధి.

పయ్యా. పై. వి.=పాటల. రూ-పయ్యో. 1. పాటలవర్ణము, పల్లవన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పయ్యాఁట. పై. వి.=పైతా:చూ, రూ-పయఁట.

పయ్యాద. ద్వ. వి.—పై.—

పయ్యార. దే. వి: చూ, రూ-పయర. (దక్షిణపుగాలికి.—స్వా. 3, అ. 84; గాలికి.—అచ్చ. బాల, కాం. 63.)

పయ్యో. పై. వి, విణ: చూ, రూ-పయ్యా.

పయ్యోఁట. పై. వి.=పైతా:చూ, రూ-పయ్యాఁట.

పయ్యోద. ద్వ. వి. (పయి + ఎద)—పై.—

పయ్యోర. వా. వి. 1: చూ, రూ- పయఁట; 2. పయ్యోరగాలి: చూ, రూ- పయర.

పర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. వాగ్భేదము; దే. వి. (1) కంటిపొర:చూ,పొర. 4; (2) అరఁటిలోనగువాని పొర: చూ, పొర. 5; పై. విణ. (3) వృత్తియందు పరశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. [చెక్క-.

పరంగి. పై. వి. 1. శ్వేతముఖుఁడు; 2. పరంగి.

పరంగీలాగి. ద్వ. వి. కెంపుజాతివస్తువు.

పరంజము. సం. వి. అ. పుం. 1: తిలయంత్రము. (తె. ప).— గానుఁగ- గాను ఁగ-గానుఁగు-గాన్గు; 2. చేరకత్తియలుఁగు:చూ, రిష్టి. 2; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4.=పరఁజో. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.

పరంజే. పై. వి. రూ-పరంజో. గోడకట్టుబాటునకెత్తుగకట్టినకట్టడము: చూ, సారువ. 3.

పరంజో. పై. వి.—పై.—

పరంజోగూఁడు. ద్వ. వి. పరంజోబొక్క: చూ, రంధ్రము. 1.

పరంపర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=తెరతెర. వరుస (విడువక సాగునది): చూ, వెల్లి. 4; 2. పుత్రపౌత్రపారంపర్యము: చూ, సంతానము. 2; 3. బాధ: చూ, శోకము; వా. వి. (1) వరుస: చూ, పరంపర. 1.

పరంపరాకము. సం. వి. అ. న. యజ్ఞమునందలి పశువధ: చూ, శసనము.

పరంపరావాహనము. సం. వి. అ. న. తేరుమోకు, పలువురు మోయఁదగిన యందలము,మొదలగునది (అనికొందఱు): చూ,సూత్రము.1.

పరంపరుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, మున్మనుమఁడు.

పరఁగు. పై. అ. క్రి. 1.=ప్రియుజ్. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2.=ప్రియుజ్. ప్రయాణమగు. మార్క. 4, ఆ. 220: చూ, వెళ్లు. 3; 3.=ప్రియుజ్; ప్రయుక్తమగు; 4.=ప్రియుజ్. ప్రవర్తిల్లు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 316; 5. ప్రసరించు.

ఉ. హరి. 5, ఆ. 313: చూ, వ్యాపించు; 6. ప్రసిద్ధమగు. మార్క. 5, ఆ. 220; 7. ప్రసహించు: చూ, నెల్లికొను; 8. విహరించు. ప్రభా. 1, ఆ. 65.

పరఁజే. వా. వి: చూ, రూ-పరుఁజే.

పరఁట. దే. వి: చూ, పిడక.

పరఁటి. దే. వి: చూ, రూ-పసఁటి. 1-2.

పరఁటిపుట్టువు. దే. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు. య. 1, ఆ. 95: చూ, సన్యాసి.

పరఁబె. దే. వి: చూ, రూ-పంటియ.

పరక. దే. వి. 1. రెండువీసములు; వా.2. రెండు కానులు, ఆరుపైసలు, అరణా, 1/32 వంతు రూపాయ; 3. పందెర్రెండు, డజను. (పండ్ల వర్తకులుపరకకొకపండుపైగా నిచ్చెదరు.); 4. గడ్డిపోఁచ. స్వా.4, ఆ. 48: చూ, మేటి.

పరకాయప్రవేశము. పా. ఒకశరీరమునుండి వేఱొక నిర్జీవశరీరమున జీవునిఁ బ్రవేశింపఁజేయుట. [చూ, వస్త్రము.

పరకాశాగుడ్డ. వై. వి. తెల్లని నాజూకుబట్ట:

పరకీయ. అం. 1. ఇది అన్య, కన్యయని ద్వివిధము. (అన్య అతిరహస్యమైన పరపురుష భోగముకలది. కన్య వివాహముకానిది. సామాన్యవేశ్య. (ఇట్లు స్వీయ 13, పరకీయ 2, సామాన్య. 1. విధములవుటచేఁ బ్రధాననాయికలు పదునాఱుగురైరి. (చూ, నాయికలు, స్వీయ,అన్య,కన్య); విణ. 2. ఇతరునిది.

పరగడ. వై. వి.=పరిసర. రూ-పరపడ. ఊరి వెలుపలిపొలము: చూ, భూమి. 1.

పరగడుపు. ద్వ. వి. (పరము + కడుపు) ఆహారమువేయనికడుపు: చూ, భూర్ణము. 1.

పరగణా. వా. వి. జేమీలోనిభాగము: చూ, సీమ. 1 (దేశము). [శిశువు.

పరఛేంటివాఁడు. వా. వి. స్తనపాయి: చూ,

పరచి. దే. వి. యాచితకము: చూ, బాకీ. 2.

పరచిత్తపరిజ్ఞానము. అం: చూ, మగుణములు.

పరజాతుఁడు. సం. విణ: చూ, సేవకుఁడు.

పరజే. దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పరతంత్రము. అం: చూ, ద్వైధీభావద్వయము.

పరతంతుర్రుఁడు. సం. విణ: చూ, పరాధీనుఁడు.

పరద. వా. వి: చూ, బకము. [ద్వి. 167.

పరదము. వా. వి: చూ, హడపము. అం, భా.

పరదా. వా. వి. 1. తెర: చూ, వస్త్రము; 2. బాడు. అం, భా. ద్వి. 199: చూ, మునుఁగు. 3.

పరదూషణము. అం: చూ, షోడశసంధులు.

పరదేశి. సం. వి. న్. పుం: చూ, విందు. 4.

పరపతి. వై. వి. 1. మాటనిలుకడ; 2.=పరభృతి. అప్పుతీసికొనుట: చూ, పరసత్తెము.

పరపత్తెము. వై. వి.=పరభృతి: చూ, పరపతి.2.

పరపిండాదుఁడు. సం. విణ: చూ, పరాన్నుఁడు.

పరపు. వా. వి. 1: చూ, పరిణాహము; 2: చూ, శయ్య. 1; 3. విశాలము. నిర్వ. 9, ఆ. 102: చూ, విస్తారము. 1; విణ. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; వై. ప్రే. 5. (బాణము)ప్రయోగించు. హరి. ఉ. 10, ఆ. 89: చూ, ప్రయోగించు. 4; 6. ప్రవహింపఁజేయు. హరి. పూ. 2, ఆ. 71.

పరపుకరము. వా. వి: చూ, హణిగలు.

పరపురుషుఁడు. సం.వి. అ.పుం: చూ,విష్ణువు.1.

పరబ్రహ్మము. సం.వి.అ.పుం: చూ, హంసుఁడు.

పరభక్షకులు. అం. మక్షికము, మశకము, వేశ్య, మూషికము, యాచకుఁడు, గ్రామణి, గణకుఁడు (7).

పరభాగము. సం. వి. అ. పుం. గుణోత్కర్షము.

పరభృతము. సం. వి. అ. పుం.=కోయిల: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు. [సము.

పరభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. కాకి:చూ, వాయ

పరమసీచ. అం: చూ, గ్రహములదశాపరిమాణములు.

పరమపదము. సం. వి. అ. న. విష్ణువుండెడు చోటు, వైకుంఠము: చూ, స్వర్గము.

పరమభాగవతోత్తములు. అం. ప్రహ్లాదుఁడు, నారదుఁడు, పరాశరుఁడు, పుండరీకుఁడు, వ్యాసుఁడు, అంబరీషుఁడు, శుకుఁడు, శౌనకుఁడు, భీష్ముఁడు, రుక్మాంగదుఁడు, అర్జునుఁడు, వసిష్ఠుఁడు, విభీషణుఁడు మె.

పరమము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; విణ. 2. అద్యము; 3: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; 4. ప్రధానము; అవ్య. 5: చూ, సమ్మతము. 1.

పరమహంస. సం. వి. అ. పుం. ఉత్తమపదము నొందిన సన్యాసి: చూ, సన్యాసి.

పరమాణువు. సం. వి. ఉ. పుం. సూక్ష్మముల కంటె సూక్ష్మమైనఅణువు: చూ, రేణువు. 1.

పరమాత్మ. సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమము. 1.

పరమాత్మయందలిఅవస్థలు. అం. చిత్తు, అంతర్యామి, సూత్రాత్మ, విరాట్టు. (4).

పరమాత్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమాత్మ. [పరమాయింపు.

పరమానా. వా. వి. రాజాజ్ఞ, రాజోనన్నదు:

పరమాన్నము. సం. వి. అ. న: చూ, పాదము(1).

పరమాయించు. వా. స క్రి: చూ, సెలవిచ్చు.

పరమాయింపు. వా. వి: చూ, పరమానా.

పరము. సం. వి. అ. న. 1. కేవలము: చూ, సర్వము; 2: చూ, మోక్షము. 1; విణ. 3.=పరాయి-పెర. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 4. దూరము: చూ, విప్రకృష్టము; 5. మీఁదిది: చూ, మీఁదు. 1; 6: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; దే. వి. (1) రథకూబరము: చూ, యుగంధరము; (2) కట్టెబండిమీఁదిపలుపు మ్రాను: పలుగాఁడి; (3) చేదును. కాశీ. 5, ఆ. 205: చూ, సపాటము; వై. వి. (4).=ప్రాయ. అనశనవ్రతము, నిరాహార వ్రతము.

పరమువడు వై. అ. క్రి. 1.=ప్రణామ: చూ, సాగిలపడు; 2. ప్రాయోపవేశముచేయు: ప్రాణాచారముపడు.

పరమేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

పరమేష్ఠి. సం. వి. న్. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పరమోచ్చ. అం: చూ, గ్రహముల దశాపరిమాణములు.

పరలోకములు, వానియధిపతులు. అం. దేవలోకము(దేవేంద్రుఁడు), బ్రహ్మలోకము (లేక) సత్యలోకము (బ్రహ్మ), కైలాసము (ఈశ్వరుఁడు), వైకుంఠము (విష్ణువు).

పరవంజో. దే. స. క్రి: చూ, నేష్టించు.

పరవంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్): చూ, పరాధీనుఁడు.

పరవడ. వై. వి.=: చూ, రూ-పరగడ.

పరవశమగు. మి. అ. క్రి: చూ, విస్మృతినొందు.

పరవశము. సం. విణ. 1: చూ, పరాధీనము; వా. వి. 2. ఒడలెఱుంగమి: చూ, విస్మృతి.

పరవా. వా. వి. 1. ప్రావరణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము. (పరదాఅనియు); 2. రూ-పర్వా. ప్రమాదము: చూ, స్ఖాలిత్యము.

పరవాది. దే. విణ: చూ, వేగిరకాఁడు. స్వా. 3, ఆ. 84.

పరవు. దే. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. స్వా. 4, ఆ. 115; అ. క్రి. 2. రూ-పర్వు: చూ, వ్యాపించు. [శురాముఁడు.)

పరశురామము. అం: చూ, అవతారములు (పర

పరశురాముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: కార్తవీర్యరిపువు, జామదగ్న్యి. (పరశురాముఁడు జమదగ్నికి రేణుకయందుఁ బుట్టినవాఁడు. అతనితండ్రినిఁ గార్తవీర్యార్జునుఁడను చక్ర

చ_ రించేం పెను. అందుచేతఁ బరశురాముఁడు రాజవంశము నాశనము చేయుచుండెను. రాజులనందఱను ఇరువది యొక్క_సారులు యుద్ధము చేసి చంపెను. ఇతనికి గండ్రగొడ్డలి ఆయుధము. దానిని యీశ్వరుఁడిచ్చెను. పరశువు=గండ్రగొడ్డలి. పరశువును దాల్చిన వాఁడుకానఁ బరశురాముఁడనఁబడెను. ఇది యె పరశురామావతారము): చూ, అవతారములు; 2. జమదగ్నికొడుకు: అధ్యక్షుఁడు; 3: చిరజీవి. [ముద్గరము.

పరశువు. సం. వి. ఉ. పుం. గండ్రగొడ్డలి:చూ,

పరశ్వథము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పరశ్శతము. సం. విశే. స. నూటికంటె నధికసంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పరస. దే. వి. ఉత్సవమునందువచ్చెడుజనము.

పరసవేది. వై. వి.=స్పర్శవేధి. రూ-పరుసవేది: చూ, స్పర్శవేధి. (ఇనుమునంటి బంగారము చేయు రసము.)

పరస్పరము. సం. విశే:చూ, మిథము.

పరస్పరోపకారదర్శనము. అం: చూ, సామపంచకము. [స్త్రీ

పరస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అన్యస్త్రీ: చూ,

పరస్సహస్రము. సం. విశే. స. వేయికంటె అధికమైన సంఖ్యగలది:చూ,సంఖ్య.1. [దము.

పరస్మైపదము. పా. క్రియాపదముయొక్క భే

పరా. సం. ఉప. (౧. పరాక్రమము=ఇచ్చట 'పరా' అనునది ధాత్వర్థమును వీర్యమనునర్థమునకు మార్చినది; ౨. పరాజయము=ఇచట ధాత్వర్థమును వ్యతిరేకార్థమునుగామార్చినది; 3. పరాభవము-ఇచట ధాత్వర్థమును అవమానమను నర్థముగామార్చినది; ౪. పరాయణము.=ఇచట ధాత్వర్థమును ఆశ్రయమను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరాసువు=ఇచట "అసు" శబ్దముతోఁగలసి తానుకొట్టఁబడిన యను నర్థముకలది యయినది. ఇత్యాది.)

పరాంగము. సం. వి. అ. పుం:చూ, సముద్రము.

పరాంతిక. పా. వైతాళీయజాతి వృత్తములలో నొకటి. నాలుగుపాదములును ప్రవర్తకవృత్తచ్ఛాయనే నడచును: చూ, వృత్తము.1.

పరాకకృఛ్రము. అం: చూ, కృఛ్రము. 5.

పరాకు. దే. వి.=పరాక్. 1: చూ, స్ఖాలిత్యము; 2. తత్పరత. విజ. 2, ఆ. 152.

పరాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పరాకుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు.

పరాక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వీర్యము. 1; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1; 4: చూ, యత్నము; పా. 5. దీనికి ఉపమానములు.—కుమారస్వామి, శ్రీరామమూర్తి, అర్జునుఁడు, పరశురాముఁడు, బలరాముఁడు మొ. [క్రమము.

పరాక్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరా

పరాగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పుప్పొడి; 2. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 3. నలుగుఁబిండి: చూ, పాదము. (1); 4. గ్రహము సూర్యచంద్రులఁబట్టుట: చూ, గ్రహణము. 1; 5. చందనము: చూ, వాసన. 1; 6: చూ, విఖ్యాతి; 7. ఒకానొకకొండ: చూ, పర్వతము.

పరాచీనము. సం. వి. అ. న. పెడమొగము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖము. సం. వి. అ. న. 1—పై.—; అం. 2: చూ, శస్త్రములు; 3: చూ, సాస్త్రపరిచారములు.

పరాఙ్ముఖత్వము. సం. విశే. విముఖత్వము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖుఁడు. సం. విశే: చూ, విముఖుఁడు

పరాచేకము. వై. వి.=: చూ, పరిహాసము. (వా).
పరాచితుఁడు. సం. విణ: చూ, పరజాతుఁడు.
పరాచీనము. సం.వి.అ.న: చూ, పరాఙ్ముఖము.
పరాచీనుఁడు. సం. విణ: చూ, విముఖుఁడు.
పరాజయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వీఁక.7.
పరాజితుఁడు. సం.విణ: చూ, పరాభూతుఁడు.
పరాత్పరుఁడు. సం. విణ. శ్రేష్ఠులకంటెకు శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [చూ, వశము. 1.
పరాధీనము. సం. విణ. ఒకరికి లోఁబడినది:
పరాధీనుఁడు. సం. విణ: అధీనుఁడు, ఆయత్తుఁడు, అస్వచ్ఛందుఁడు, క్షణుఁడు, గృహ్యకుఁడు, నాథవంతుఁడు, నిఘ్నుఁడు, పరతంత్రుఁడు, పరవంతుఁడు. (తె. ప.)—చొలు మానిసి, పనుపరి-పన్పరి.
పరాన్నభుక్కు. సం. విణ: చూ, పదనిక.*
పరాన్నుఁడు. సం. విణ. ఒకరింటికూడు తినువాఁడు: చూ, భిక్షకుఁడు.
పరాభవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.
పరాభవము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పహేలనము; 2: చూ, సంస్థ. 3.
పరాభవించే. సం. స. క్రి: చూ, భంగించే.
పరాభూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరాభవము.
పరాభూతుఁడు. సం. విణ. యుద్ధమందోడినవాఁడు: చూ, పహేలనుఁడు.
పరామరిక. వై. వి.=పరామర్శ. రూ-పరామరిస. స్వా. 3, ఆ. 129: చూ, పరామర్శము.
పరామరిస. వై. వి.=—పై—
పరామరిసించే. వై. స. క్రి.=పరామర్శించే. ఉ, రా. 7, ఆ. 17: చూ, విమర్శించే.
పరామర్శము. సం. వి అ. పుం.=పరామరిక: చూ, విమర్శనము. [చూ, విమర్శించే.
పరామర్శించే. సం. స. క్రి.=పరామరిసించే;
పరామృతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.
పరాయణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆశ్రయము: చూ, సన్నిధానము. 2; విణ. 2. అభీష్టము: చూ, వాంఛ.
పరాయణుఁడు. సం. విణ. ఒకట ఆసక్తిగలవాఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు, 2. [వేఱు. 3.
పరాయి. వై. విణ.=పర. ఇతరము: చూ,
పరాయివాఁడు. వై. విణ: చూ, వేఱయినవాఁడు
పరారి. దే. విణ. ఎత్తుపడి ఊరువిడిచిపాఱిపోయినవాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.
పరారువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పొట్ల*.
పరార్థవాది. సం. వి. న్. పుం: చూ, వకీలు.
పరార్థ్యము. సం. విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
పరార్థ్యుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.2.
పరావతి. పా. ఒకానొక వృత్తము. బేసిపాదంబుల ర-జ-ర-జ-గురువులును, సరులను జ-ర-జ-ర-గురువులును గలిగి బేసిపాదంబుల 9, సరులను 10, యతులుగలవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
పరావృతము. సం. విణ. పొర్లాడినది.
పరావృత్తము. అం. 1: చూ, శిరఃక్రియలు; 2: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.
పరాశరగోత్రము. అం: చూ, గోత్రము. 13.
పరాశరస్మృతి. అం. (కలియుగధర్మములఁదెలుపునది): చూ, స్మృతులు (దీనికివ్యాఖ్యానము పరాశరమాధవీయము.)
పరాసకము. వా. వి: పరియాచేకము.
పరాసనము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1. [స్థితుఁడు.
పరాసువు. సం. విణ. చచ్చినవాఁడు: చూ, సం
పరాస్కందీ. సం. వి. న్. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరాస్తము. సం. విణ. 1. అపజయమొందినది: చూ, వీఁక.7; 2. నిరాకరింపఁబడినది: చూ, ప్రత్యాఖ్యాతము.
పరి. సం. ఉప. 1. (ం. పరిశుద్ధుఁడు=ఇచేట

"పరి" అనునదినిరర్థకము; ౨. పరిధానము=ఇచట అంతట అను నర్థముగలది; ౩. పరిదానము=ఇచట ధాత్వర్థమునుమార్చు అను నర్థముగా మార్చినది; ౪. పరిభూతము=ఇచట ధాత్వర్థమును తిరస్కరించే అను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరిభ్రమము=ఇచ్చట అంతట అను నర్థముకలది): దే.వి. (1): చూ, సమూహము. హరి. ఉ. 6, ఆ. 179; (2).పదాతి. ఆం, పదా. నర. 42: చూ, భటుఁడు. 1; (3). దండు. భార. విరా. 4, ఆ. 78: చూ, సేన. 1; (4). పంక్తి. స్వా. 4, ఆ. 10: చూ, శ్రేణి. 1; (5). వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము; (6). చతురంగబలసేన: చూ, సేన. 1; (7). పంటబోదె (లేక)ముటికిబోదె:చూ, స్వర్ణది; (8). రూ-పారి. ఆవృత్తి (ఈయర్థమందిది యేకార్థశబ్దపూర్వకముగా సేప్రయోగింపఁబడును. ఉదా.—ఒకపరి-ఒక్కపరి. మొ) [5, ఆ. 45.

పరిజించే. వై. స. క్రి. పరుఁజేతోఁబట్టు.భో.

పరిక. దే. వి. 1. ముగ్గు: చూ, రంగవల్లి; 2.ఇల్లుఅలికిపెట్టిన ముగ్గుయొక్క అలంకారము: చూ, రంగవల్లి. [14: చూ, శాతుఁడు.

పరికట్టె. వా. వి. దరిద్రుఁడు. ఆం, భా. తృ.

పరికథ. అం. కావ్యభేదము. తద్వి.— ఆఖ్యాయిక, (ఉపలబ్ధార్థ), ఆశ్వాసము,ఉచ్ఛ్వాసము,కథ,ఖండకథ,చంపువు:చూ,సంపుటము.

పరికరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపకరణము: చూ, సాధనము. 2; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. నడికట్టు: చూ, వస్త్రము; 5: చూ, యోగపట్టె; 6: చూ, యత్నము; 7: చూ, మంచము; 8: చూ, స్మృతి. 3; అం. 9. పరికరాలంకారము. సాభిప్రాయవిశేషణములుగలది."ఉదా.—చతుర్భుజుఁడైనవిష్ణువేపురుషార్థములిచ్చును": చూ, అలంకారము. 3.

పరికరాంకురము. అం. సాభిప్రాయవిశేష్యముగల యర్థాలంకారము; "ఉదా.—ఈరాజు శత్రువులకుయముఁడు. స్త్రీలకుఁగాముఁడు. యాచకులకుఁ గామధేనువునయ్యె. ఇతనిం జూచి స్త్రీలుకాముఁడని, రిపులు కాలుఁడని, దీనులు కల్పవృక్షమనియెన్నుచుండిరి.": చూ, అలంకారము. 3.

పరికరించే. వై. స. క్రి.=పరీక్షా. రూ-పరికించే. జై. 1, ఆ. 103: చూ, విమర్శించే.

పరికర్మము. సం. వి. న్. న: చూ, స్నానము.1.

పరికాఁడు. దే. వి. యూథపము: చూ, హస్తి.

పరికి. దే. వి. ఒకానొకకిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పరికించే. వై. స. క్రి. 1: చూ, రూ-పరికరించే. భార. ఆది. 3, ఆ. 130; 2: చూ, వెదకు. ఆం, భా. తృ. 122.

పరికించుట. వా. వి: చూ, వెదకుడు. ఆం. పదా. చర. 39.

పరికిణీ. దే. వి. పావడ: చూ, వస్త్రము.

పరికూటము. సం. వి. అ. పుం. గవనివాకిట నుండెడుమంటిదిబ్బ.

పరికె. దే. వి: చూ, శృంగాటకము*.

పరికెగడ్డ. దే. వి.—పై—

పరిక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విహారము. 1; అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.

పరిక్రమసహము. సం. వి.అ.పుం. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

పరిక్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చుట్టుకొని పచ్చుట: చూ, వ్యాపనము; అం. 2: చూ, షోడశసంధులు.

పరిక్లేశము. అం: చూ, దండక్రియము.

పరిక్షిప్తము. సం. విణ. నలుప్రక్కలఁజొట్టఁబడి
నది: చూ, వ్యావృత్తము, 2.
పరిక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చుట్టుకొని
యుండుట: చూ, వ్యాపనము; 2: ఉన్న
మనము-ఉన్నయము-ఉన్నాయము. (తె.
ప).—ఎత్తుట.
పరిఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అగడిత:చూ, స్వర్ణది.
పరిగణనము. సం. వి. అ. న. ఎన్నిక: చూ,
సంకల్పము.
పరిగణించు. సం. స. క్రి: చూ, లెక్కించు.
పరిగణితము. సం. విణ. 1. కదలిపోయినది:చూ,
వేల్లితము. 1; 2. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యా
వృత్తము. 1; 3. తెలియఁబడినది: చూ,
వ్యక్తము. 2; 4. పొందఁబడినది: చూ, వ్యా
ప్తము. 3; 5. మఱువఁబడినది.
పరిగమి. వా. వి: చూ, పరి. 6.
పరిగియ. దే. వి: చూ, రూ-పరిగె.
పరిగృహీతము. సం. విణ. ప్రియముతోఁ పుచ్చు
కొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 2.
పరిగె. దే. వి. రూ-పరిగియ. 1.పరిగె*;2.పరి
గెచేప: చూ, మత్స్యము. 1; క్రి. విణ.
3: చూ, వేగము. 3; వా. వి. 4. కోసిన
చేలోఁ డిగఁబడిన వెన్నులు: రూ-పఱిగ.
పరిగెచేను. వా. వి. సస్యముకోసినపొలము:చూ,
భూమి. 1. [చూ, బ్రదుకు. 1.
పరిగెబ్రదుకు. వా. వి. పరిగెయేఱుకొనువృత్తి:
పరిగొను. దే. అ. క్రి. 1. (వసు. 5, ఆ. 65):
పవుఁజోలుతీరు- పొఁజోలుతీరు, బారుతీరు;
స. క్రి. 2: చూ, వేష్టించు. హరి. పూ. 6,
ఆ. 65.
పరిగ్రహణము. సం. వి. అ. న. ప్రియముతో
పుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2.
పరిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1 —పై—;
2: చూ, భార్య; 3.=బలఁగము: చూ, పరి
వారము.1; 4: చూ,సంచిమొదలు; 5: చూ,
శాపము. 1; 6. ఉపకరణము: చూ, సాధన
ము. 2; అం. 7: చూ, హస్తక్రియలు.
పరిగ్రహించు. సం. స. క్రి. ప్రియముతో పు
చ్చుకొను: చూ, స్వీకరించు.
పరిఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. (పరిఘ): చూ,
యోగములు; 2: చూ, లవుడి; 3: చూ, బా
ణము. 1; 4. గడెమ్రాను: చూ, విష్కంభ
ము. 2; 5. కోటగవను: చూ, వాకిలి;
6. గాజుకుండ: చూ,భాండము. 3; 7. కుం
డ: చూ, భాండము. 3; 8. దెబ్బ: చూ,
హతి; 9. ద్వారమునందుంచు లాటీకఱ్ఱ: చూ,
లాటీ; 10. చంపుట (హింసించుటయు హిం
సించునదియు పరిఘము): చూ, హింస. 1;
అం. 11: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.
పరిఘాణించు. దే. అ. క్రి: చూ, ఎదురాడు.
పరిఘాతనము. సం.వి.అ.పుం: చూ, పరిఘము.2.
పరిఘోషము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము:
చూ, స్తనితము; 2. సైఁగచేఁదెలిపెడుమాట:
చూ, శబ్దము. 2; 3. మ్రోఁత: చూ,
స్వరము. 2.
పరిచయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱుక: చూ,
సంస్తవము; 2: చూ, స్నేహము.
పరిచయించు. సం. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు.
సై. 7, ఆ. 128.
పరిచరించు. సం. అ. క్రి: చూ, సేవించు.
పరిచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: పరిధిస్థుఁడు.
కాచియుండు భటుఁడు, సేనగాచుభటుఁడు
(అనికొందఱు): చూ, భటుఁడు. 1.
పరిచర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సేవ.
పరిచాయ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉప
చాయ్యము. [సేవకుఁడు.
పరిచారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బంటు:చూ,
పరిచారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచర్య.

పరిచారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊడిగపుది: కర్మకరి. (తె.ప).—ఊడిగపుకత్తె; తద్వి.—౧.వెలమఁ గొన్నదాసి.— కుటహారిక, కుటి, దాసి. (తె. ప).— ఇంటిపాప, ఉంపుడుకత్తియ-ఉంపుడుకత్తె;౨.(శివపరిచారికలు.- కర్మమోటి, చాముండ-చాముండి, చర్మముండ, చర్చిక.)

పరిచార్యుఁడు. సం. విణ. పరిచర్యచేయువాఁడు: చూ, సేవ్యుఁడు.

పరిచితము. సం. విణ.పరిచయముగలది: చూ, సంస్తవము. 1. [చూ, సంస్తవము. 1.

పరిచితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పరిచయము, నెలవు:

పరిచ్యుతము. సం. విణ. చేక్కుఁగావిడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

పరిచోళిక. దే. వి. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పరిచ్ఛదనము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్పుడుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. పరిజనము: చూ, సంఘము.

పరిచ్ఛిత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1. [చూ, విభాజితము.

పరిచ్ఛిన్నము. సం. విణ. పరిచ్ఛేదమునొందినది:

పరిచ్ఛేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. గ్రంథభాగము, ఆశ్వాసము:చూ,సంపుటము; 2. మేర: చూ, సీమ. 1.

పరిజనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరివారము.1.

పరిఢవము. వా. వి. అతిశయము,విశేషము:చూ, హెచ్చు. 2 (దేశ్యమని శ. ర)

పరిఢవించు. వా. ప్రే. 1. పరిఢవిల్లఁజేయు: చూ, వర్తించు; 2. అతిక్రమించు. భాగ. 6, స్కం. 369: చూ, వాలు. 12; 3. ధరించు. కాశీ. 3, ఆ. 12: చూ, వహించు. (దేశ్యమని శ. ర)

పరిఢవిల్లు. వా. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. అం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు; 3. అతిశయిల్లు. భాగ. 6, స్కం: చూ, సందడించు. (దేశ్యమని శ.ర.)

పరిణతము. సం. విణ. 1. పరిపాకముబొందినది: చూ, పక్వము. 2; 2. కొమ్ముతో నడ్డముగాఁ బొడిచినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

పరిణతి. సం.వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరిపాకము;చూ, పరువు. (5); 2. త్రివిధమైన తెనుఁగుక్రియలలో నొకటి.

పరిణద్ధము. సం. విణ: చూ, సితము. 4.

పరిణమించు. సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించు. స్వా. 5, ఆ. 95; భాగ. 2, స్కం. 244.

పరిణయము. సం. వి.అ.పుం: చూ, వివాహము.

పరిణామము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2. అడ్డముగావిసరఁబడిన యేనుఁగుకొమ్ముదెబ్బ: చూ, హస్తి; 3. మాఱుపాటు (పాలు పెరుఁగగుట, కాష్ఠము భస్మమగుటమొ. ప్రకృతుల యన్యధాత్వము పేరు):చూ, ప్రతిబింబము.1; అం. 4. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఉపమానము ఉపమేయముగాఁ బరిణమించుట. ఉదా.—మదవతి తనకనుఁదమ్ములతోఁ బతింజూచె: చూ, అలంకారము. 3.

పరిణామిన్యాయము. పా. కాలమునుబట్టి ప్రతివస్తువునకును మార్పుగలుగుననురీతి.

పరిణాయము. సం. వి. అ.పుం. సారెలయొక్కసవ్యాపసవ్య ప్రసారము.

పరిణాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెడలుపు,

పరిణేత. సం. వి. ఋ. పుం. మగఁడు: చూ, సామి. 2.

పరితపించు. సం. అ. క్రి: చూ, సంతాపించు.

పరితము. వై. వి.=పరభృతః. కోయిల. య. 5, ఆ. 11: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పరితాపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీతాప

ము. 1: చూ, సంతాపము; 2: చూ, నరకములు. [షము: చూ, సంతోషము.

పరితుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిసంతోషము.

పరితోషము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరితోషించు. సం. అ. క్రి. మిక్కిలిసంతోషించు: చూ, సంతోషించు.

పరిత్యక్తము. సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

పరిత్యక్తుఁడు. సం. విణ: చూ, వెలివాఁడు.

పరిత్యజించు. సం. స. క్రి. బొత్తిగావిడుచు: చూ, విసర్జించు.

పరిత్యాగము. సం. వి. అ. పుం. బొత్తిగావిడుచుట: చూ, విమోచనము.

పరిత్యాజ్యము. సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁదగినది: చూ, హీనము. 3. [మానములు.

పరితాత్రిడు. అం. (ఉరితాత్రిడు): చూ, కాయ

పరిత్రాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రక్షణము; 2. చోలునసెడితలఁపు: చూ, యోచన; 3. చంపవచ్చినవాని నడ్డగించుట, పర్యాప్తి: చూ, హస్తవారణము. 3.

పరిదానము. సం. వి. అ. న: చూ, వినిమయము. 1.

పరిది. వై. వి.=పరిధి: చూ, పరిధి.

పరిదేవనము. సం. వి. అ. న. దుఃఖముతోఁబలికెడుమాట: చూ, వాచారపము.

పరిదేసి. వా. వి. రూ-పరదేసి: చూ, విందు. 4.

పరిద్రోణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నారికడపుపొత్తి: చూ, పొత్తి. 4. [వస్త్రము.

పరిధానము. సం. వి. అ. న. దోవతి: చూ,

పరిధి. సం. వి. ఇ. పుం.=పరిది. సూర్యాదిపరివేషము: చూ, వరదగుడి; 2. సున్నయొక్కచుట్టుగీఁత: చూ, సున్న. 1; 3. యజ్ఞమునందు పశుబంధనార్థము నాటినపైపట్టగలకొయ్య, యజ్ఞార్హమైన మేడిచెట్టు మొదలైనదాని కొమ్మ (అనికొండఱు).

పరిధిస్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచరుఁడు.

పరిపంథి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శత్రువు; 2. తెరువాటుదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

పరిపక్వము. సం. విణ. 1. పరిపాకముపొందినది: చూ, సంస్కృతము. 5; వా. 2. జ్ఞానోదయమైనది.

పరిపణము. సం. వి. అ. న: చూ, పంచి మొదలు.

పరిపరి. దే. విణ. 1. బహుప్రకారము. జై. 2, ఆ. 15; అవ్య. 2. కణశోర్థకము: అం, భా, తృ. 67: చూ, చింగఅవందఱ. 4.

పరిపరిగతులు. వా. వి. బ. నానావిధములు.

పరిపాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరువు. (5.)

పరిపాటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=పరువడి. సారిది: చూ, విధము. 1.

పరిపాలకుఁడు. సం. విణ. చక్కఁగా కాపాడువాఁడు: చూ, స్వామి. 1.

పరిపాలనము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగా కాపాడుట: చూ, రపము. 1. [డు: చూ, రక్షించు.

పరిపాలించు. సం. స. క్రి. చక్కఁగా కాపా

పరిపాలితము. సం. విణ. చక్కఁగా కాపాడఁబడినది: చూ, రక్షితము.

పరిపూతము. సం. విణ. చక్కఁగా పవిత్రమైనది: చూ, శుక్లము. 3. [ములు.

పరిపూర్ణచంద్రాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశ

పరిపూర్ణత. సం. వి. ఆ. న. ఆభోగము: చూ, సంపూర్ణత. [చూ, సంపూర్ణము.

పరిపూర్ణము. సం. విణ. చక్కఁగా నిండినది:

పరిపూర్తి. సం. విణ. స్త్రీ. చక్కఁగానిండుట: చూ, సంపూర్ణత. [చూ, ముస్తము. 1.

పరిపేలవము. సం. వి. అ. న. తుంగముస్తె *:

పరిపోవు. వా. అ. క్రి: చూ, వెల్లివిరియు. అం, భా. తృ. 105. [వాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.

పరిపోషకుఁడు. సం. విణ. చక్కఁగా పోషించు

పరిపోషణము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగా పోషించుట: చూ, రక్షణము.

పరిపోషించే. సం. స. క్రి. చేక్కఁగా పోషించే: చూ, రక్షించే.

పరిపోషితుఁడు. సం. విణ. చేక్కఁగా పోషింపఁబడినవాఁడు: చూ, రక్షితుఁడు.

పరిప్లవము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుకోడి: చూ, పుంజో; విణ.2. కదలునది: చూ, లోలము.

పరిబర్హము. సం. వి.అ.పుం. 1. శ్వేతచ్ఛత్రాదిరాజార్హవస్తువు: చూ, వారితి; 2. పరివారము: చూ, సంఘము.

పరిభవము. సం. వి.అ.పుం. అవమానము. (రూ-పరిభావము-పరాభవము-పరీభవము-పరీభావము-పారాభవము): చూ, వహేలనము.

పరిభవించే. సం. స. క్రి: చూ, పరాభవించే

పరిభావము. సం.వి.అ.పుం: చూ, రూ-పరిభవము.

పరిభాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పదార్థవివేచకాచార్యులయొక్క యుక్తియుక్తవాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; 2.గంధగ్రసంక్షేప నిర్వాహముకొఱకు చేయునట్టిసంకేత విశేషము:(చూ, కండరములు)

పరిభాషణము. సం. వి. అ. న. 1. నిందతోఁగూడిన దుర్వాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; 2.ఆలాపము: చూ, సంభాషణము; 3. నియమము: చూ, జైసి.

పరిభూతము. సం. విణ. అవమానింపఁబడినది: చూ, వహేలనము (సెగ్గింపు).

పరిభూతుఁడు. సం. విణ. తిరస్కరింపఁబడినవాఁడు: చూ, వహేలనుఁడు.

పరిభ్రమము. సం. వి. అ. పుం. అంతట తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.

పరిభ్రమించే. సం. అ. క్రి. అంతటతిరుగు, గుబ్బటిల్లు: చూ, విహరించే. [చూ, వృత్తము. 5.

పరిమండలము. సం. విణ. అంతటగుండ్రమైనది:

పరిమళము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీమళము. 1. మెదుపుటవలనను, రాయిడివలనను బుట్టినయొప్పిదపుతావి: చూ, వాసన. 1, 2. సురతమున నలఁగిన మేనిపూఁతలోనగువానివలనఁబుట్టినతావి: చూ, వాసన. 1; 3.(సంకేతనాముల) మెదుపుట: చూ, విమర్దనము.

పరిమళించే. సం.అ. క్రి. తావిచేచే: చూ, విసరు.6.

పరిమాణము. సం. వి.అ. న. 1.తూముల్లోనగు వాని కొలత: చూ, పరిమితి; వా. వి.2: చూ, సంచిమెపులు; 3. విశాలము.

పరిమాణార్థకములు. అం. "అంత, ఇంత, ఎదు." అనునవి. [టు: చూ, వద్దువు.

పరిమార్జనము. సం. వి. అ. న. అంతట తుడుచుట

పరిమార్పు. దే. వి. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పరిమాఱుచే. దే. స. క్రి. (పరియ + మాఱుచే) 1. ఖండించే. భాగ. 10, స్కం. ఉ. 444: చూ, సెలగు; 2. చంపు. భార. విరా. 2, ఆ. 193: చూ, సంహరించే. (రూ-పరిమార్చు-పరిమార్చు అనియు). [చూ, వృక్షము.

పరిమికంప. వా. వి. ఒకానొక ముండ్లచెట్టు:

పరిమితము. సం. విణ. 1.కొలఁచి యిడఁబడినది: ఉచితము;2.చేర్చఁబడినది: చూ, మట్టసము.

పరిమితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: ఇయత్త,ఇయాన్, గరిమము, పరిమాణము, పరివాపము, మితి. (తె. ప).—అలవి, కొలఁది-కొల్ది, కొలత, పాళము, మట్టము, మట్టసము, వాసి. తద్వి.-౧. అల్ప పరిమాణమునకు.— కణము; ౨. ధాన్యపు కొలతకు.—కణము.(తె .ప).-(చూ, కొలత); 3. రెండువేళ్ల పలుకుల పరిమాణమునకు.— శకటము. (మిగత వానికి "చూ, వాసి. 6.") (కొలత అను పదము కడనుగల వివరములు చూడుము).

పరిమేయత. పా. ఆకర్షణశక్తి.

పరియ. దే. వి: చూ, రూ-పఱియ.

పరియంకము. జై. వి.=పర్యంకః. పానుపు. విక్ర. 6, ఆ. 21: చూ, శయ్య. 1.

పరియాచేకము. వై. వి.=పరిహాసః. రూ-పరేచేకము. 1: చూ, పరిహాసము; విణ. 2. పరిహాససంయుక్తము.

పరియాచేకముసేయు. వై. స. క్రి. వెక్కిరించు. కాశీ. 4, ఆ. 81: చూ, హసించు.

పరియాచేకుఁడు. వై. వి.=పరిహాసక: చూ, హాస్యగాఁడు.

పరియు. దే. అ. క్రి. 1. తప్పు: చూ, విడివోవు; 2. నశించు: చూ, సమయు 3; 3. మీఁది భాగము సారహీనమై చెక్కులు వాసి రాలు.

పరిరంభము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీరంభము. కౌఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము.

పరివట్టము. వై. వి. 1. ఆలవట్టము: చూ, సూరెపాను; 2.=పరికట్టు. ఒకానొకమూలిక: చూ, స్పృక్కము; 3.=పరివేష్టన. విష్ణుప్రసాదముగా గ్రహించి తలపఁ జుట్టుకొనెడు పట్టు బట్ట: చూ, వస్త్రము.

పరివర్జనము. సం. వి. అ. న. 1. బొత్తిగా విడుచుట: చూ, విసర్జనము; 2. చంపుట: చూ, హింస. 1. [చూ, హీనము.3.

పరివర్జితము. సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁబడినది:

పరివర్తనము. సం. వి. అ. న. 1.(రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము.) వస్తువులమాఱుపు: చూ, వినిమయము. 1; 2. (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము.) చుట్టివచ్చుట: చూ, వ్యాపనము; 3. (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము.) వెనుకకు తిరుగుట: చూ, వైముఖ్యము; 4. కథావిభాగము: చూ, సంపుటము; అం. 5: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

పరివర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1.—వై.— 1-2-3; అం. 4: చూ, సంచారివర్గగతాలంకారములు. (రూ-పరీవర్తము).

పరివర్తించు. సం. అ. క్రి. చుట్టివచ్చు, తిరుగు: చూ, విహరించు.

పరివర్తితము. అం. 1: చూ, తిర్యక్కరణ బంధములు (బంధములు); 2: చూ, కంఠక్రియలు; 3: చూ, హస్తకరణములు.

పరివసథము. సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పరివాదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాదము. 1. నింద: చూ, నెగ్గింపు; 2. వీణవాయించెడు కోడుపు: చూ, శలాక. 2.

పరివాదిని. అం: చూ, తతవాద్యములు (ఏడుతంతులుగలవీణె) (చూ, వీణె)

పరివారు. వై. వి.=పరివార. పరిజనము: చూ, సంఘము. [ముండనము.

పరివాపనము. సం. వి. అ. న. గొఱుగుట: చూ,

పరివాపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాపము. 1. నెడవెట్టుట; 2. కొలఁది: చూ, పరిమితి (కొలత); 3: చూ, పాదు. 1; 4. తనివి: చూ, సౌహిత్యము.

పరివాపితము. సం. విణ. 1. గొఱుగఁబడినది, ముండితము: చూ, వాపితము. 1; 2. చెక్కుఁగా భేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

పరివారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవారము. 1.=పరివారు. ప్రాణిసమూహము: చూ, సంఘము; 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3. కత్తియొఱ: చూ, ప్రత్యాకారము; 4. తిరిగెడిప్రాణి: చూ, శరీరి.

పరివారు. వై. వి.=: చూ, పరివారము. 1.

పరివాహము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాహము. 1. కలుఁజు: చూ, వాహనము. 2; 2: చూ, పరిబర్హము. 1.

పరివాహితము. అం: చూ, శిరఃక్రియలు.

పరివిగ్నము. సం. విణ. వ్యవస్థ తప్పినది: ఉద్విగ్నము.

పరివిత్తి. సం. వి. ఇ. పుం. తమ్మునికి పెండ్లియయి తనకు లేకుండెడి యన్న. రూ-పరివిత్తుఁ.

డు. (వీనికి రెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. అట్లు చేయనిచో నరకము ను పొందును).

పరివిత్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పరివృఢుఁడు. సం. విశే. ఏలిక. రూ-పరీవృఢుఁడు: చూ, స్వామి. 1.

పరివృతము. సం. విశే. రూ-పరీవృతము. 1. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2; 2. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

పరివృత్తము. అం. 1: చూ, జంఘాక్రియలు; 2: చూ, కరణములు.

పరివృత్తి. అం. ఒకానొకయర్థాలంకారము(కొంచెమిచ్చి హెచ్చుగొనుటగాని హెచ్చిచ్చి యించుకగొనుటగాని పరివృత్తియై. ఉదా.- "ఏకవిశిఖమువిడిచి యరినృపాలపురవరముల గొనిరెు."): చూ, అలంకారము. 3.

పరివేత్త. సం. వి. ఋ. పుం. అన్నకన్నముందుఁ బెండ్లాడిన తమ్ముఁడు. (వీనికిరెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. ఇవి చేయనిచో నరకము తప్పదు.)

పరివేదిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరివేత్తయగువానిని పెండ్లిచేసికొనినస్త్రీ. (దీనికొకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రము. అదిచేయనిచో నరకము సిద్ధము.) (మఱియుఅట్టి పరివేత్తకుపిల్లనిచ్చినవాఁడు, అట్టిపెండ్లికి యాజకుఁడుకూడ నరకమును పొందుదురు. కన్యాదాతకు కృఛ్రాతి కృఛ్రము, యాజకునకు చాంద్రాయణము ప్రాయశ్చిత్తములు.)

పరివేశము. సం. వి. అ. పుం.1. రూ-పరివేషము-పరీవేషము. గాలిగుడి: చూ, వఱదగుడి; 2. వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము.

పరివేషము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పరివేష్టనము. సం. వి. అ. న. 1.—పై—; 2: చూ, పరివట్టము. 3.

పరివేష్టించు. సం. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

పరివ్యాధము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండగోఁగు*: చూ, మృదుమ్రిమము; 2. నీరుప్రబ్బలి*: చూ, విదులము.

పరివ్రాజకుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, సన్యాసి.

పరివ్రాట్టు. సం. వి. జ్. పుం.—పై—

పరిశిష్టము. సం. విశే. కడపట శేషించినది: చూ, శేషము. 1.

పరిశీలనము. సం. వి. అ. న: చూ, శోధన. 1.

పరిశీలించు. సం. స. క్రి: చూ, శోధించు.

పరిశుద్ధము. సం. విశే. మిక్కిలి శుద్ధిపొందినది: చూ, శుద్ధము. 3.

పరిశుద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిగరగర, తెలుపు: చూ, పరిశీలనము.

పరిశుద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శుద్ధుఁడు.

పరిశేషన్యాయము. పా. ఆఁడువాండ్రును మగవాండ్రును గలసి పదిమంది. అందులో నలుగురు మగవాండ్రు అని చెప్పఁగా మిగిలిన ఆఱుగురు ఆఁడువాండ్రని చెప్పనక్కఱలేకుండఁగనే తెలియుననురీతి.

పరిశోధనము. సం. వి. అ. న: చూ, పరిశీలనము.

పరిశోధించు. సం. స. క్రి: చూ, పరిశీలించు.

పరిశ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వభావము; 2. మిక్కిలి అలపు: చూ, హొంత.

పరిశ్రాంతము. సం. విశే. మిక్కిలి యాఁటఁ జెందినది.

పరిశ్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలియాఁట: చూ, శ్రాంతి.

పరిషత్తు. సం.వి. ద్. స్త్రీ. 1.=పరుసు. సమితి: చూ, సభ. 2. (పరిషత్తు 5 విధపక్షములు.- ౧. వేదవేదాంగములు పఠించి యజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు నలుగురుండుట; ౨. వేదవేదాంగములు పఠించియజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు ముగ్గురుండుట;

౩. ఆహితాగ్నులు కాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు అయిదుగురుండుట; ౪. ఆహితాగ్నులుకాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు ముగ్గురుండుట; ౫. ఆత్మవిద్యానుభవముకలిగి మనన శీలుఁడై ఆహితాగ్నియగు వాఁడొకఁడుండుట. ఇట్లు లేక కేవల నామధారక బ్రాహ్మణులు వేలకొలఁది యున్నను వారు పరిషత్త్వమునకుఅర్హులుకారు.); 2: చూ, సమూహము; వా. 3.=పరుస: చూ, సంగడము.

పరిషేచనము. సం. వి. అ.న. పుడిసిట నీళ్లుపోసికొని భోజనపాత్రాదుల చేట్టువిడుచుట.

పరిష్కరించు. సం. స.క్రి: చూ, సవరించు.

పరిష్కారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెక్కఁబెట్టుట: పరిష్కృతి; 2. తొడవు: చూ, భూషణము. 2.

పరిష్కృతము. సం.విశే.1. చెక్కఁబెట్టఁబడినది: చూ, సుకృతము. 3; 2. అలంకరింపఁబడినది: చూ, సజ్జితము. 2.

పరిష్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పరిష్కారము. 1; 2: చూ, పరిష్కారము. 2.

పరిష్కృతుఁడు. సం. విశే: చూ, భూషితుఁడు.

పరిష్వంగము. సం. వి. అ. పుం. కౌఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము.

పరిసంఖ్య. అం. 1.ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఒకచోలేదని మరొండుచో నియమించుట. ఉదా.—"స్నేహక్షయము చెలులదెంపంబులందుఁగాదు దీపములందుఁగాని.": చూ, అలంకారము. 3; అం. 2: చూ, విఘలు.

పరిసరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమీపము.1; 2.=పరగడ. ఊరుదరి పొలము: చూ, భూమి. 1; 3: చూ, మరణము.

పరిసర్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిక్రియ.1.

పరిసర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.చూ-పరిసారము-

పరీసారము. 1. కొండ లోనగువాని సమీప మార్గము ననుసరించిపోవుట; ౨. అంతటతిరుగుట: చూ, వ్యాపనము.

పరిసారము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరిసెనము. దే. వి. గంతు. స్వా. 4, ఆ. 27: చూ, లంఘు.

[జాతుఁడు.

పరిస్కందుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పర

పరిస్తరణము. సం.వి. అ.న అగ్నిచుట్టు పఱచిన దర్భ: చూ, హరిత. 1. (తృణము.1.)

పరిస్తోమము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుమీఁద పఱచెడియెఱ్ఱకంబళి, కుథము: చూ, రల్లకము.

పరిస్పందము. సం. వి. అ పుం. 1. మాల్యాది నిర్మాణము: చూ, రచన; 2. దర్పణాద్యుపకరణము: చూ, సాధనము. 2.

పరిస్ఫోటనము. సం. వి. అ. న. 1. చీల్చుట: చూ, విదారణము. 1; 2. ప్రకాశింపఁజేయుట: చూ, వెలుతురు. 1.

పరిస్ఫోటించు. సం. స. క్రి. 1. చీల్చు: చూ, విదారించు; 2. ప్రకాశింపఁజేయు.

పరిస్రుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 1; విశే. 2. కాఱినది: చూ, స్రుతము.

పరిహరించు. సం. స. క్రి: చూ, విసర్జించు.

పరిహాసనము. సం. వి. అ. న.=పరియాచకము: చూ, హేళి.

పరిహసించు. సం. స. క్రి. నవ్వు: చూ, హసించు.

పరిహస్తబ్రాహ్మణులు. అం. మైథిలులలో నొకతెగవారు.(సామవేదులుకొందఱును, కృష్ణయజుర్వేదులుకొందఱును, శుక్లయజుర్వేదులొకకొందఱును నైయున్నారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పరిహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. విడుపు: చూ, విమోచనము; 2. చేయి: చూ, హస్తము. (శ. ర.)

[వాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1.

పరిహారి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్.) పరిహరించు

పరిహార్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. హస్తవలయము: చూ, భూషణము. 2; విశ. 2. విడువఁదగినది, హేయము: చూ, హీనము. 3.
పరిహాసకలు. అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.
పరిహాసము. సం.వి. అ. పుం. రూ- పరీహాసము: చూ, పరిహసనము.
ప-రి-హీనతానములు. అం. సౌభాగ్యకృత్తు, శాకిరి, శాంతి, పుష్టికృత్తు, సైనతేయము, ఉచ్చాటనము,వశీకరణము. (7): చూ, తానములు. [చూ, హీనము. 3.
పరిహృతము. సం. విశ. పరిహరింపఁబడినది:
పరిహృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిహారము.1.
పరీక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పరిశీలనము.
పరీక్షకుఁడు. సం. విశ. కారణికుఁడు: చూ, శోధకుఁడు.
పరీక్షాతంత్రములు. అం: చూ, పంచతంత్రములు.
పరీక్షించె. సం. స. క్రి.=పరికించె: చూ, శోధించె. 1. [యుఁడు.
పరీక్షిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, జ్యోత్రే
పరీతము. సం. విశ. చేట్టుకొనఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2. [పరితాపము.1.
పరీతాపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
పరీధావి. అం: చూ, సంవత్సరములు. [భవము.
పరీభవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి
పరీభావము. సం. వి. అ. పుం.—పై—
పరీరంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిరంభము.
పరీవర్తము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివర్తము. 1—2—3; అం. 4: చూ, హస్తప్రాణములు. [వాదము.
పరీవాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి
పరీవాపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాపము. [వారము.
పరీవారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి
పరీవాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాహము. 1—3.
పరీవృఢుఁడు. సం. విశ: చూ, రూ-పరివృఢుఁడు.
పరీవృతము. సం. విశ: చూ, రూ-పరివృతము.
పరీష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అమంత్రితార్థము వెదకుట: చూ, వెదకుడు; 2. పరిచర్య: చూ, సేవ; అం. 3. అష్టసిద్ధులలో నొకటి (ప్రాకామ్యము): చూ, సిద్ధులు (విభూతులు).
పరీసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిసారము. [హాసము.
పరీహాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి
పరుండు. దే. అ. క్రి. (పడి + ఉండు): చూ, శయనించె (రేఫాదేశము.)
పరుఁజో. వై. వి.=పరంజ. కత్తిపిడి. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, పిడి. 2.
పరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శత్రువు; 2. పరమాత్ముఁడు: చూ, హంసుఁడు. 2; విశ. 3. అన్యుఁడు: చూ, వేఱయినవాఁడు.
పరుగిడు. వా. అ. క్రి. రూ-పరువిడు. పరుగెత్తు: చూ, వెళ్లు. 1.
పరుగు. దే. వి. 1: చూ, పరువు. (1); 2.(రూ-పఱుగు-పరువు-పర్వు): చూ, ప్రధావనము.
పరుగుగొను. వా. అ. క్రి: చూ, పరుగిడు.
పరుగునేల. వా. వి: చూ, పరువు. (1).
పరుగుమెట్టు. వా. వి. —పై.—
పరుగువాఱు. వా. అ.క్రి. (రూ-పరువువాఱు-పరుగువెట్టు- పరువువెట్టు- పరుగెత్తు-పరువెత్తు-పరుగుగొను-పరువుగొను-పరుగిడు-పరువిడు): చూ, వెళ్లు. 1.
పరుగువెట్టు. వా. అ. క్రి.—పై.—
పరుగెత్తు. వా. అ. క్రి—పై.— [శయ్య. 1.
పరువు. వా. వి. 1: చూ, వైశాల్యము; 2: చూ,
పరుము. వా. వి: చూ, సురుము.

పరుపడము. దే. వి. చేయుట, చయనము: చూ, నహ్ని. 1.

పరువడి. దే. వి. ఏ. 1. పర్యాయము: చూ, సమానము. 2; 2.=పరిపాటి. క్రమము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 86: చూ, విధము. 1.

పరువము. వై. వి. 1.=ప్రాయము. హరి. ఉ, 5, ఆ. 218: చూ, వయస్సు. 1: 2.=ప్రాయ. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. పరిపాకము: చూ, పరువు; 4.=పర్వ. ఉత్సవము: చూ, సంబరము.

పరువన్నెలు. అం. ఎడమడుగు పరువడి, కుడియడుగుపరువడి, కదలుపరువడి, దాఁటుపరువడి, కోపుపరువడి, ఒంటియడుగుకత్తెర, సర్పబందుకత్తెర, చిట్టడుగుకత్తెర, జోగినకత్తెర, పాదలికకత్తెర, పావురపు పావులు, జోగిన పావులు. (12) (మల్లశాస్త్రములోనివి.)

పరువిడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగిడు.

పరువు. సం. వి. ఉ. పుం. స్. న. 1. వెదురు గనుపు, గ్రంథి, పర్వము: చూ, వేణువు; దే. వి. (1) కోసుదూరము: కూఁతనేల, కూఁతపట్టు, కూఁతపట్టునేల, కూఁతవేటు, కోసు, పరుగు-పరుగునేల-పరువు-పర్వు, పరుగుమెట్టు. (సం. ప).—క్రోశము, గవ్యూ, గోమితము, గోరుతము, గోవు; తద్వి.—రెండుకోసులకు.— ఇరుపరువునేల-ఇరుపర్వునేల. (సం. ప).— క్రోశద్వయము, క్రోశయుగము, గోయుజ (మిగతవానికి "చూ, విప్రకృష్టము"); (2) ధావనము: చూ, రూ-పరుగు. 2; (3) ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; వై. వి. (4)=భర. గొప్పదనము: చూ, సన్మానము; (5)=పర్వ: కోలికి, పదను, పరువము, పరువు. (సం. ప).- పరిపాకము, పరిణతి, పాకము.

పరువుగొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగుగొను. అచ్చ, యు, కాం. 90.

పవురువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పరువుగొను.

పరువువెట్టు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పరువెత్తు. వా. అ. క్రి.—పై.—

పరుషము. సం. విణ. 1: కఠినము, నిష్ఠురము. (తె. ప).—ఈఱతాఱులు, కంకర, కరసు, కఱకు, కుఱుకు, క్రొవ్విదము, గండ్రలు, చిడిపి, దురుసు, పరుసఁదనము, పరుసన-పరుసనము-పరుసు, పలుసము, పిఱుము, ప్రల్లదము, మొఱకు, మొఱ్ఱ; (మిగతవానికి "చూ, శబ్దము. 2."); 2. నిష్ఠురవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 4.=కరుసు, బిరుసు-బెరుసు, కఠినము: చూ, బెడిదము; అం. 5. పద దోషములలో నొకటి (శ్రుతికటువు): చూ, కావ్యదోషములు; 6. వాక్యగతదోషములలో నొకటి (కఠినార్థముగలది): చూ, వాక్యగత దోషములు (వాక్యదోషములు); 7. కావ్య దోషములలో నొకటి (వినుటకుఁగఠినములగు పదములుగలది. ఉదా.—"కుధ్రోజ్ఞా పతిమూర్ధ ధృతార్ఘోఽవ్యాధి పతికొల్తు".) :చూ, కావ్యదోషములు; 8: చూ, అర్థదోషములు ("ఈరాజు సౌందర్యమునకు మంటలోఁబడిన మన్మథుఁడేసాటి.")

పరుషములు. అం. 1. క-చ-ట-త-ప (ఇవికఠినోచ్చారణములు.); 2. తెలుఁగులమీఁది తత్సమశబ్దంబుల క-చ-ట-త-ప లకు గ-స-డ-ద-వ లురావు.

పరుషోక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరుషము.2.

పరుస. వై. వి. 1. బాటసారులగుంపు: చూ, సమూహము; విణ. 2. కఠినుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 47: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3.=పరిషత్: చూ, పరిషత్తు. 1; 4.=పరిషత్. కదుపు: చూ, వంగడము; 5.=పరిషత్. గుంపు: చూ, సమూహము.

పరుసపనము. వై. వి.=పరుషత. (రూ-పరుసనము-పరుసన-పరుసు-పలుసము): చూ, పరుషము. 1.

పరుసన. వై. వి.=—పై—

పరుసనము. వై. వి.=—పై—

పరుసము. వై. వి.=స్పర్శవేధి: చూ, రూ-పరసవేది; విణ. 2. రూ-పలుసము: చూ, పరుషము.

పరుసవేది. వై. వి.=స్పర్శవేధి: చూ, రూ-పరసవేది. హరి. ఉ. 5, ఆ. 238.

పరుసు. వై. వి. 1.=పరుషత: చూ, పరుషము. 1; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.

పరూషకము. సం. వి.అ.పుం. పేరీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక.

పరూషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక. [సము.

పరేచేకము. వై. వి.=పరిహాసము: చూ, పరిహా

పరేతరాట్టు. సం.వి.జ్.పుం: చూ, యముఁడు.

పరేతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భూతవిశేషము: చూ, భూతము; విణ. 2. చచ్చినవాఁడు: చూ, మృతుఁడు. (తద్వి— కీర్తిశేషుఁడు, మృతజీవుఁడు, జీవన్ముక్తుఁడు, జీవన్మృతుఁడు ఇత్యాది.)

పరేద్యవి. సం. అవ్య. మఱునాటికిపేరు.

పరేష్టుక. సం. వి.ఆ.స్త్రీ. పెక్కు ఈఁత లీనిన యావు, బహుసూత: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు). [తుఁడు.

పరైధితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరజా

పరోక్షము. సం. విణ. ఇంద్రియగోచరముకానిది.

పరోఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పరకీయాభేదము (ఒకనిఁబెండ్లాడినది)

పరోపకారార్థమిదంశరీరమ్. లో. ఈశరీరము పరులకుపకారము చేయుటకొఱకు. "అరయ బరోపకారార్థ మిదంశరీరమ్మ'ను వాక్యసారము గ్రహించి." (కుచేలోపాఖ్యానము)

పరోయుతులు. సం. విణ. పదివేలకంటె నధికమైన సంఖ్యగలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పరోష్ణి. సం. వి. ఈ.స్త్రీ: చూ, తైలపాయిక. (తైలపాయికదగ్గఱ పరోష్ణిచేర్చిచేసువుము.)

పర్కటి. సం. వి. ఈ.స్త్రీ.న్.పుం. 1.జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 2. పోఁకమ్రాను లోనగువాని క్రొత్తపండు: చూ, సర్పంసి. 1.

పర్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచంపచ, మ్రానిపసుపు*: చూ, హరిద్రువు.

పర్జన్యన్యాయము. పా. మేఘునివలన చౌటినేలను మంచినేలనుగూడ వానకురియును. మంచినేలను గురిసినది యుపయోగించును. చౌటినేలను గురిసినది వ్యర్థమగుననురీతి.

పర్జన్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. ఉఱిమెడు మేఘము: చూ, మేఘము, 1.

పర్జన్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వర్షాధిదేవత. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు. [సహాము.

పర్ణభోజనము. సం. వి. అ. న: చూ, పరిక్రియ

పర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. (వృక్షమున నిండియుండునది): (చూ, ఆకు) అంగవము, ఉటము, కచపము, కసచము, ఛదనము-ఛదము, దళము, పత్రము, పర్ణము, పలాశము. (తె. ప).—ఆకు, గాదము; తద్వి.—౧. ఎండిన ఆకునకు.—(తె).— ఎండాకు, కారాకు, చొక్కాకు, చొరుగు-చొరువు, సొరుగాకు; ౨.గంజాయిఆకునకు.—(తె).—పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి; ౩.చివికినఆకునకు.—చీకాకు; ౪. పండిన ఆకునకు.—(తె).—కారాకు, పండుటాకు-పండాకు; ౫. పూజాదళమునకు.—(తె).—పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి (మిగత విశేషాదులకు "చూ, సొరుగాకు"); పుం. 2: చూ, మోదుగు *.

పర్ణశాకము. సం. వి. అ. న: ఆకుకూర.
పర్ణశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకుటిల్లు: చూ, సదనము. 1. [ఆకుబుట్ట.
పర్ణస్తబకము. సం. వి. అ. పుం: ఆకుమేట్ట,
పర్ణాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గగ్గెర*: చూ, సుగంధికము; 2. నల్లగగ్గెర*: చూ, సుగంధికము.
పర్ణాసము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, షడ్గ్రంధ*.
పర్ణ్యగాపాబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కళులలో నొక తెగవారు. (శుక్లయజుర్వేదము,మాధ్యందినశాఖ): చూ, బ్రాహ్మణులు.
పర్పటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాపట.2.*
పర్పటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, కృష్ణ. 14.
పర్పణము. సం. వి. అ. పుం: చూ,పర్పటము*.
పర్పరీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పర్పాటకము. వై.వి: చూ, తృణము. 1.
పర్మానా. వా. వి: చూ, సెలవు.
పర్యంకము. సం.వి. అ. పుం. 1.=పరియంకము. పలంగు: చూ,మంచేము; 2: చూ, పర్యస్తిక.
పర్యంతము. సం. వి. అ. పుం. వఱకు దాఁక, దనుక: చూ, వఱకు. [అనునవి.
పర్యంతార్థకములు. అం. "దనుక,దాఁక,వఱకు"
పర్యటనము. సం. వి. అ. న. పర్రివ్రాజ్య. భిక్షులోనగు వానికొఱకు తిరుగుట: చూ,విహారము.1.
పర్యటించే. సం. అ. క్రి. భిక్షులోనగువానికొఱకు తిరుగు: చూ, సంచరించే.
పర్యయము. సం. వి. అ.పుం. క్రమముతప్పుట: చూ, వ్యత్యయము.
పర్యవసానము. సం. వి. అ. న. ముగియుట: చూ,సమాప్తి. 1. [మాప్తము.
పర్యవసితము. సం. విణ. ముగిసినది: చూ, స
పర్యవస్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విరోధించుట: చూ, విరోధము .1.
పర్యవస్తము. సం. విణ. 1. పడినది; 2. కొట్టఁబడినది: చూ, పరిహతము. 1. [యోగపట్టె.
పర్యస్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పర్యంకము: చూ,
పర్యాప్తమగు. మి. అ. క్రి.(తె.ప).—అఁటు, ఉమగు, ఓపు, కలుగు-కల్గు-కలువు, నేరుచు-నేర్చు.
పర్యాప్తము. సం. వి. అ. న. 1. యథేష్టము: చూ, స్వేచ్ఛ; 2. తృప్తి:చూ, సాహిత్యము; 3: చూ, శక్తి. 1; 4. నివారణము: చూ, వారణము. 1.
పర్యాప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పర్యాప్తము. 2; 2: చూ, పరిత్రాణము. 3.
పర్యాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. అవసరము: చూ, సమయము. 1; 2. క్రమము: చూ, విధము. 1; 3. పోలిక: చూ, సమానము. 2; అం.4.ఒకానొకయర్థాలంకారము. (ఒకవస్తువున్న కనేకసంశ్రయములఁజెప్పుట.ఉదా— "కామినీముఖప్రభ తమ్మివిడిచి చంద్రుంబొందె."): చూ, అలంకారము. 3.
పర్యాయోక్తి. అం. (పర్యాయోక్తము) ఒకానొకయర్థాలంకారము (చేయవలసిన పనివిభంగ్యంతరముచేఁదెల్పుట. ఉదా.—"సముద్రపానము చేసిన మునికివందనము.") :చూ, అలంకారము. 3.
పర్యాలోచనము. సం. వి. అ. న. చేక్కఁగా ఆలోచించుట: చూ, యోచన.
పర్యాలోచించే. సం. స. క్రి. చేక్కఁగాఆలోచించే: చూ, విమర్శించే. [బాకీ. 2.
పర్యుదంచనము. సం. వి. అ. న. అప్పు: చూ,
పర్యుదస్తము. సం. విణ: చూ, విద్ధము.
పర్యుదాసము. సం. వి. అ. పుం. త్రోయుట: చూ, విద్ధము.
పర్యుషితము. సం. వి. అ. న. 1. చేలిటి: చూ, సాదము. (1); విణ. 2. బహుకాలము ఉంచేఁబడినది: చూ, వ్యాధము. 2.

పర్యదస్తము. సం. విశే. త్రోయఁబడినది: చూ, విద్ధము. [చూ, విద్ధము.

పర్యదాసము. సం. వి. అ. పుం. త్రోయుట:

పర్యదాసించే. సం. స. క్రి. త్రోయు: చూ, రాకొట్టు.

పర్యుషితము. సం. వి. అ. న. 1. చెలిది: చూ, సాదము (1); విశే. 2. బహుకాలము ఉంచేఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

పర్యేషణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పరీష్టి. 1.

పర్వతమార్గము. సం. వి. అ. పుం. కొండమీఁది దారి: చూ, మార్గము. 1.

పర్వతము. సం. వి. అ. పుం. (సంధులుగలిగినది): అగమము, అగము, అచలము, అద్రి, అబ్దము, అర్బుదము, అవి, ఆహార్యము, బుబ్రా, కందరాకరము, కటకి, కలింగము, కాలంజరము, కుంజము, కుండము, కుకీలము, కుట్టారము, కుట్టీరము, కుతి, కుత్కీలము, కుధరము, కుధ్రము, కుశీలము, కుశేశయము, కేదారము, క్షితిధరము, క్ష్మాభృత్తు, గంగాధరము, గిరి, గోత్రము, గోమేధము, గోవిందము, గ్రావము, ఘనాఘనము, చికురము, జీమూతకుటము, జీమూతము, జీమూలము, తుంగము, న, దంతి, ధరణి, ధరణీధరము, ధరము, ధరాధరము, ధాతుభృత్తు, నగము, నాకువు, నాగము, నిర్ఝరి, పత్రి, పృథుశేఖరము, భూభృత్తు, మహీధ్రము, మహేంద్రము, వరాహము, వలాహకము, వ్యంగకము, శిఖరి, శిలోచ్చయము, శృంగి, శైలము, సానుమంతము, స్థావరము, స్థిరము, (తె. ప).—కరువ, కొండ, గట్టు, గుండు, గుట్ట, గుబ్బలి, చేట్టు, తిప్ప, నేలతాలుపు, పుడమితాలుపు, మల, మెట్ట - మెట్టు; తద్విశేషములు.—౧. అంజనపర్వతమునకు.—అంజనాచలము, నీలము. (తె. ప).—కప్పుమల, కాటుకకొండ, కాటుకగుబ్బలి; ౨. అస్తాద్రికి.—అబ్దము, అర్బుదము, అస్తము, అస్తాచలము, అస్తాద్రి, కనకాచలము, కనకాద్రి, చరమక్ష్మాభృత్తు. (తె. ప).— పడ్రింకకొండ, క్రుంకుడుగట్టు, క్రుంకుమల, క్రుంకుమెట్ట, పడమటికొండ; ౩. ఉదయాద్రికి.— ఉదయము, ఉదయాద్రి, ఖగాసనము, పూర్వపర్వతము. (తె. ప).— తూరుపుఁగొండ, తొలుగట్టు, పుట్టుగట్టు, పొడుపుఁగొండ, మునుగట్టు; ౪. ఋక్షమనుకొండకు.— ఋక్షపర్వతము, ఋక్షము; ౫. ఓఢ్రదేశస్థపర్వతవిశేషమునకు.- కిష్కింధము-కిష్కింధ్య; ౬. కవ్వపుఁగొండకు.—ఇంద్రకీలము, మందరము, మంథాద్రి. (తె. ప).—కవ్వంపుమల, కవ్వపుఁగొండ, కవ్వపుమల, తరిగట్టు, తరిగొండ; ౭. కుల (ప్రధాన) పర్వతములు.—మహేంద్రము, మలయము, సహ్యము, శక్తిమంతము, గంధమాదనము, వింధ్య, పారియాత్రము (7) (చూ, 892 పారట); ౮. కృతకాద్రికి.— కృతకాద్రి, క్రీడాస్థానము. (తె. ప).— ఆటతిప్ప, ఆటపట్టు, చేఁతగట్టు; ౯. కైలాసపర్వతమునకు.— అపరావృత్తినిలయము, అష్టాపదము, కర్పూరవేదిక, కుబేరాచలము- కువేరాచలము, కేలాసము-కైలాసము, గణపర్వతము, గౌతమీద్వారము, రజతప్రస్థము, రజతాద్రి, శివాద్రి. (తె. ప) —తెల్లగుబ్బలి, మడికానుమలగట్టు, ముక్కంటిమల, ముక్కంటియిల్లు, విసపుమేఁతరిబలుటెంకి, వెండికొండ, వెండిగుండు, వెండిమించుకొండ, వెలిగొండ, వెలితిప్ప; ౧౦. కొండగుహకు.—(చూ, రంధ్రము.1.); ౧౧. కొండచేఱియకు.—అగము, తటము, ప్రపాతము, భృగువు. (తె. ప.)—కొండచేఱియ, కొండనడుము, గుబ్బపేట, చేఱి-చేఱియ, జాలువు, పడుకు-పడుగు-పణుగు; ౧౨. కొండ

పదునకు.—దంతము; ౧౩. కొండమీఁద సమమైనచోటునకు.—ప్రస్థము, స్నువు. (తె.ప).—దెప్ప, నెత్తము, పాళి; ౧౪. క్రౌంచాద్రికి.—కౌంచము-క్రౌంచము. (తె. ప).—కొంచే; ౧౫. చక్రవాళపర్వతమునకు.—చక్రవాళము. (తె. ప).— కడపటిమల, చుట్టుగొండ, బటువుగుబ్బలి, మేరగట్టు, సుడిగట్టు; ౧౬. చిత్రకూటాద్రికి.—గుణేశ్వరము, చిత్రకూటము; ౧౭. చిన్నచిన్న రాళ్ళగుట్టకు.— (తె. ప).— దిమ్మె; ౧౮. త్రికూటాద్రికి.—త్రికకుత్తు, త్రికూటము; ౧౯. ద్రోణాద్రికి.—ద్రోణము, ఓషధీశము; ౨౦. ప్రతిధ్వనించే కొండకు.— (తె. ప).—పలుకుడుబండ; ౨౧. మలయాద్రికి.—ఆషాఢము, గిరిసారము, చందనాచలము, మలయము. (తె.ప.)-గందపుఁగొండ; ౨౨. మేరుపర్వతమునకు.—ఉరు, కనకాచలము, కనకాద్రి, కర్ణికాచలము, కల్యాణగోత్రము, కాంచనగిరి, చామీకరము, జ, మేరువు, శక్రక్రీడాచలము, సుమేరువు, హేమాద్రి. (తె.ప).-జేజేగట్టు-జేజేలగట్టు, నెలదారిసింగిణి, పొంగట్టు, బంగరుకొండ-బంగారుకొండ, వేలుపుమల-వేల్పుమల, వేలుపులయిల్లు, వేవన్నెల పసిఁడిగట్టు; ౨౩. మైనాకపర్వతమునకు.— క్రౌంచానుజము, మైనాకము. (తె. ప).— గట్టుపట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రాచూలి; ౨౪. రైవతపర్వతమునకు.—కృష్ణాచలము, రైవతము; ౨౫. వర్షపర్వతములు.—చైత్రము, హిమవంతము, హేమకూటము, నిషధము, మేరువు, కర్ణి, శృంగి; (7) ౨౬. వృషభపర్వతమునకు.- ఋషభము, విష్ణుక్షేత్రము, వృషభము, వేంకటాచలము. (తె. ప).-తిరుపతి, తిరుమల; ౨౭. హిమాద్రికి.-అద్రిరాజు, ఉమాపిత, ఔశారము, గోవిందుఁడు, నగపతి, నగాధిపుఁడు, నారాయణుఁడు, మేనాధవము, హిమధాతువు, హిమవంతము, హిమాచలము, హిమాద్రి, హిమాలయము. (తె. ప).-కొండఱేఁడు, గట్టులఱేఁడు, గట్లయెకిమీఁడు, గుబ్బలివొర, చలిఁగొండ, చలువగట్టు, చలువలమల, చల్లనివెలిదిబ్బ, తొడుకుసాహిణిమామ, దుగ్గతండ్రి, దుగ్గికన్నయ్య, పులుచూలితాత, బేసికంటిమామ, మంచుగుబ్బలి, మంచుఁగొండ, మంచుటిలఁదాల్పు, రెల్లుకానుపుతాత, వడఁకుగుబ్బలి, వడఁకుఁగొండ, వలిమల; ౨౮. పర్వతవిశేషములు.- అయోముఖము; ఋష్యమూకము; కకుభము; కగోత్రులు(సముద్రము నందలి కొండలు); కలిందము; కాలాంజనము; కులాచలము; కూపిక (నీటినడిమికొండ); కూలకము (కృమిపర్వతము); కేదారము;(తె. ప).—కొండకోట (నరణాకారమైనకొండ); కోలాహలము; గులూచి-గుళూచి(పర్వతప్రాంతము); గోమంతము; గోవర్ధనము; ధారమల; (తె.ప).—నడఁగొండ(జంగమపర్వతము); పరాగము; వింధ్యము; ౨౯. శిలకు.—(చూ, రాయి);(మిగతవానికి "చూ, హిమాలయము.")

పర్వతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవఋషి: చూ, సన్న్యాసి. [శుభ్రము. 1.

పర్వతోద్భూతము. సం. వి. అ.న. బేగడ: చూ,

పర్వము. సం. వి. న్. పుం. 1. గనుపు: చూ, బుడిపి; 2. దర్శప్రతి పత్సంధి: చూ, పున్నమ; 3.=పబ్బము-ప్రబ్బము-పరువము, పండుగ: చూ, సంబరము; 4. విషువదాది: చూ, విషువత్తు; 5: చూ, సమూహము; 6: చూ, శంసనము; 7. లక్షణాంతరము; 8. గ్రంథసంధి: చూ, సంపుటము (సర్గము).

పర్వములు. అం. 1. కృష్ణపక్షాష్టమి, కృష్ణపక్షచతుర్దశి, కుహువు (అమవస), పూర్ణిమ (పున్నమ), రవిసంక్రాంతి (5): చూ, పం

-చకము; 2. భారతపర్వములు.—ఆది, సభా, ఆర, విరా, ఉద్యో, భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ, శాంతి, ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములు (18).

-పర్వారీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వహ్ని.1.

-పర్వారీణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకులయీనె: చూ, పారక; 2. జూదమాడెడు కంబళి: చూ, వ్యవహారము. 4. (రల్లకము); 3. గను పు: చూ, బుడిపి; 4: చూ, పసరు. 2.

-పర్వసంధి. సం. వి. ఇ. పుం. పున్నమకును పాడ్యమికిని, అమావాస్యకును పాడ్యమికిని మధ్యకాలము: చూ, పున్నమ.

-పర్వా. వా. వి. 1. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1; 2: చూ, రూ-పరవా. 2; 3: చూ, వెఱపు. "నీకుపర్వాలేదు."

-పర్వు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పరుగు. 2; 2: చూ, రూ-పరువు (1); అ. క్రి. 3. రూ-పరవు: చూ, వ్యాపించు. [చూ, శల్యము.1.

-పర్శుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రక్కయెముక:

-పఱ. దే. వి. 1. రూ-పఱ్ఱ. ఉప్పుపండెడు బయలు: చూ, భూమి.1; 2. రూ-పఱ్ఱ. బయలు: చూ, భూమి.1; 3. రూ-పఱ్ఱ. సున్నము లోన గువానిఁ గొలిచెడుమానవిశేషము; 4: చూ, సమూహము; వై. విశే. 5.=పరః. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 6. మిక్కిలి. భో. 5, ఆ. 289: చూ, హెచ్చు.1; 7.=పృథు. గొప్పది. భార. విరా. 4, ఆ. 86: చూ, విపులము. [ఉ.7, ఆ. 34:

-పఱఁగు. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు. హరి.

-పఱగడ. వై. వి. 1.=పరిసర. (రూ-పరగడ-పరవడ-పఱగడము) ఇతరస్థలము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 48: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పార్శ్వము. 2. రామా. 7, ఆ. 249.

-పఱగడము. వై. వి.=—పై.—

పఱగు. వై. అ. క్రి.=ప్రసర-ప్రయుక్: చూ, వ్యాపించు.

పఱచినపాటు. వా. వి. పొంసించిన మనవస్థ.

పఱచు. దే. అ. క్రి. 1. పాఱు. భార. ఆది. 2, ఆ. 67: చూ, వ్యాపించు; 2. పలపఱచు: ఒగ్గు, ఒడ్డు; వై. ప్రే. (రూ-పఱుపో-పఱుపు.) 3. పడఁజేయు. కళా. 7, ఆ. 225; 4. దుప్పటిలోనగువానిపఱచు; 5. పాఱు పడఁజేయు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 245.

పఱచుట. వా. వి: చూ, త్రోలుట.

పఱత. దే. వి. (రూ-పఱతి-పఱప-పఱ్ఱప-పఱ్ఱ, వరద-వఱద.) ప్రవాహము: చూ, వెల్లువ.

పఱతి. దే. వి.—పై.—

పఱతెంచు. దే. అ. క్రి. (పఱచు + తెంచు). పాటివచ్చు. భార. ఆది. 5, ఆ. 255.

పఱద. దే. వి: చూ, రూ-పఱత.

పఱపఱ. దే.వి. చించుట నమలుటలోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహహా.

పఱపు. దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; 3. విరివి. కళా. 2, ఆ. 133: చూ, విస్తారము. 1; విశే. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; దే. ప్రే. 5. పోఁగొట్టు. భార. విరా. 4, ఆ. 201: చూ, భంగించు; 6. త్రోలు: చూ, వెలుచు; 7: చూ, ప్రయోగించు; 8: చూ, పూయు. నిర్వ. 6, ఆ. 128.

పఱవ. దే. వి: చూ, రూ-పఱత. [బరువు.

పఱి. దే. వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2. కాఁడి

పఱిక. దే. వి. 1. ఒకానొకజాయి: చూ, గాయి; 2. ఒకగకముపక్కి: చూ, పక్షి.

పఱిగ. దే. వి: చూ, రూ-పరిగె. 4. [పక్షి.

పఱిగపిట్ట. ద్వ. వి. పఱిగయేఱితినెడుపిట్ట: చూ,

పఱిగబ్రతుకు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పరిగెబ్రదుకు.

పఱిగరి. దే. విశే. (పరిగ + అరి) పఱిగయేఱు వాఁడు: పఱిగవాఁడు.

పఱిగవాఁడు. దే. విణ: చూ, పఱిగరి. [సడపు.

పఱిగొను. దే. స. క్రి. అపహరించే: చూ,

పఱిపఱి. దే. విణ. పీడనము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 6; హరి. ఉ. 8, ఆ. 48: చూ, సమ్మర్దము.

పఱియ. దే.వి.రూ-పఱ్ఱియ: చూ, శకలము. 4.

పఱియవాయు. దే. అ. క్రి. 1. చీలు: చూ, విదారించే; ప్రే. 2. పఱియవాపు. భార. విరా. 1, ఆ. 77.

పఱివోవు. దే. అ. క్రి. 1. చెదఱిపోవు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 44: చూ, మ్రిచ్చేవోవు; 2. నశించే: చూ, సమయు. 4.

పఱుగు. దే. వి: చూ, రూ-పరుగు.

పఱుచే. దే. ప్రే: చూ,రూ-పఱచే. 3-4-5. (పడఁజేయుటకు —భాగ. 6, స్కం. 370).

పఱుపు. దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; ప్రే. 2: చూ, రూ-పఱచే. 3-4-5.

పఱె. వా. వి. 1: చూ, రూ-పఱియ; 2. గర్త ము: చూ, రంధ్రము. 1.

పఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, ముడ్డి. సాంబ. మాన. 19; 2: చూ, రూ-పఱ. 1-2-3. [ము.1.

పఱ్ఱఉప్పు. వా. వి. ఊషంజరము: చూ, లవణ

పఱ్ఱపంట. వా. వి. పఱ్ఱనేలయందుపండినపంట.

పఱ్ఱియ. దే. వి: చూ, రూ-పఱియ.

పఱ్ఱు. దే. వి. చినుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకర ణము: చూ, హూహూ.

పఱ్ఱె. దే. వి. 1: చూ, రూ-పఱ్ఱియ; వా. 2: చూ, రూ-పఱ్ఱ. 1. [మత్స్యము. 1.

పఱ్ఱెమీను. దే. వి. పెనుచొరచేఁప: చూ,

పలంకష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పల్లేరు*: చూ, స్వాదుకంటకము. 1; 2. గుగ్గిలము*: చూ, మహిసాక్షి; 3: చూ, మోదుగు*; 4. రాస్న*: చూ, సన్నరాష్ట్రము; 5. బోడతరము*: హాపుష. [కుల ఱేఁడు.

పలంకషుఁడు. సం. విణ. నైరృతి; చూ, సోఁ

పలంగు. సై. వి.=పర్యంక: చూ, శయ్య. 1.

పలండువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పలాండువు.*

పలఁకు. దే. అ.క్రి. పండు: చూ, ఫలించే(అప్ర).

పలక. సై. వి. 1.=ఫలకమ్. వ్రాయఁదగినసాధ నము: (సం. ప).—ఖమ్, ఫలకము; 2.=ఫల కమ్. కేడెము: చూ, హరిగ; 3.=ఫలకమ్. జూదమాడెడుబల్ల: చూ, శారిఫలము; 4. తలుపులోనగువాని కుపయోగించెడు మ్రాని చెక్క: చూ, శకలము. 4; 5. బల్ల, మేజా, కూర్చుండుటకై కాళ్ళుమర్చిన రెుత్తుపలక: చూ, పీఁట; 6. సాలెవాఁడు నేఁతనరిత్తెడుసాధనము: చూ, మగ్గము; 7.=ఫలకమ్. నుదురు: చూ, లలాటము.

పలకపుల్లి. వా. వి. బలపము: చూ, లేఖని.

పలకము. సై. వి. 1.=పల్యంక. కుక్కి, చిన్న మంచము: చూ, మంచము; 2. ఒకానొక గుఱ్ఱము (నిలువుముడి యగ్రభాగముగలది): చూ, హయము.

పలకసరి. వై. వి. స్త్రీపురుషుల కంఠాభర ణము: చూ, భూషణము. 2.

పలగండఁడు. సం. వి. అ. పుం. సున్నముపూఁ తపూయువాఁడు, లేపకుఁడు: చూ, నూనరి.

పలఘ్నము. సం. వి. అ. పుం. గుర్డికామంచి*: చూ, తృణము. 1.

పలచే. వా. విణ: చూ, రూ-పలుచే.

పలచేన. వా. వి: చూ, రూ-పలుచేన.

పలచేము. దే. వి: చూ, పంగము. నిర్వ. 1, ఆ. 33. [ఆ. 18. (చూ, నాడులు.1.)

పలనాడు. దే. వి. రూ-పల్నాడు. పరిభా. 1,

పలపల. దే. వి. 1. తొరఁగుట యందగుననుకర ణము. ఉ, రా. 5,ఆ. 308: చూ, హూహూ; 2. వేగుటయందగు ననుకరణము. కాశీ. 5, ఆ. 144: చూ, హూహూ; విణ. 3. విర

శము. పాండు. 2, ఆ. 46: చూ, వెలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సారవు.

పలపలన. దే. వి. 1. వైరళ్యము: చూ, వెలితి. 1; 2. కార్శ్యము: చూ, సొటసొట; విణ. 3. విరళము: చూ, వెలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సారవు.

పలపైతృకము. పా. శ్రాద్ధమున మాంసము నుప యోగించు పూర్వకాలపుకర్మ.

పలము. సం. వి. అ. న. 1. నిష్కము. నాలుగు కర్షములయెత్తు. (రెండిపలము=ఇరువు; బం గారుపలము= కురుబిస్తము) తద్వి.—(సం. ప).—అక్షము, అర్ధపలము, కర్షము. (తె. ప.)—అరపలము; 2. మూఁడుతులములు (లేక)1/8 శేరు: చూ, శతమానము. 1; 3.రూ—పలలము- పొలలము.=పొలసు: చూ, మాంసము; వై. వి. (1).=ఫల. మిగులు: చూ, లాభము. 1.

పలలము. సం. వి. అ. న. 1.=పొలసు: చూ, పలము. 3; 2. బురద: చూ, శాదము. 2; 3. నూవుపిండి: చూ, సాదము. (1).

పలలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [శాఖ. 1.

పలవ. దే. వి. రెండుకొమ్మల మొదలు: చూ,

పలవకొమ్మ. వా. వి. పంగ- పగ్గ, పాయగొ మ్మ, ఎడముగా చీఁచినశాఖ: చూ, శాఖ.1.

పలవరము. వై. వి.=ప్రలాపము. స్వప్నభాష ణము (రూ-పలువరము- పలవరింత- పలువ రింత- పలవరింపు- పలువరింపు- పల్లఱపు): చూ, శబ్దము. 2.

పలవరించు. వై. అ. క్రి.=ప్రలాప. ప్రలాపిం చు. (రూ-పలవించు- పలవు- పలుము- పల్వ రించు)ఉ,హరి.5,ఆ. 282: చూ, రొల్లు. 2.

పలవరింత. వై. వి.=ప్రలాప. 1. పలవరించుట: చూ, రూ-పలవరము; 2. వ్యర్థోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

పలవరింపు. వై. వి.=ప్రలాప: చూ,రూ-పలవర ము. ఆం. భా. ప్ర. 116.

పలవించు. వై. అ. క్రి.=ప్రలాపించు: చూ, రూ-పలవరించు. కై. 6, ఆ. 76.

పలాండువు. సం. వి. ఉ.పుం. రూ-పలండువు. నీరుల్లి* (ఇందుల భేదములు.—ఎఱ్ఱనీరుల్లి, తెల్లనీరుల్లి, పచ్చనీరుల్లి): చూ, సుకంద కము. 1. (ఇదె ఎఱ్ఱనీరుల్లి)

పలాములు. వా. వి. బ.నాశనము:చూ, సంస్థ.3.

పలాములుచేయుట. వా. స. క్రి. 1. పాడుచే యుట; 2. దోఁపిడిచేయుట.

పలాయనము. సం. వి. అ. న. పాఱిపోవుట: చూ, సందావము. [గ్రిగ్గులుకాఁడు.

పలాయితుఁడు. సం. విణ. పాఱిపోయినవాఁడు:

పలాలము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=పొల్ల- పొల్లు: చూ, నిష్ఫలము; 2. కిర్మి, మోడు: చూ, తృణము. 1. (తృణము 1 అను నర్థ మందు 'రలాలము' అను పదము "పలా లము" అని చేదువవలెను.)

పలాశము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; పుం. 2. ఆకుపచ్చ: చూ, వర్ణ ము. 6; 3. గంట్లకచోరము*: చూ, షడ్గ్రం థ; 4: చూ, మోదుగు*; విణ. 5. ఆకుపచ్చ నిది: చూ, వర్ణము. 6.

పలాశి. సం. వి. న్. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. కోరింద*: చూ, ముచపత్రి; 3. జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 4: చూ, పలా శము. 3*; 5: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పలాశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పలాశి.5.

పలాస్త్రి. వా. వి. వస్త్రములకంటించు మలా ముపట్టి: రూ-పొలాస్త్రి.

పలిక్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముదిసినయాఁ డుది, వృద్ధ: చూ, స్త్రీ; 2. తొలిచూలి యావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పలితము. సం. వి. అ. న. 1: నర-నరపు-నరుపు-

నెరుపు.(సం. ప).-పాకము;2.నరవెండ్రుక: చూ, నర. 2; 3.బురద: చూ, కాదము. 2; 4: చూ, జొపువ్వు

పలియ. వై. వి.=పల్లి. రూ-పల్లె: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పలు. దే. వి. రూ-పల్లు. 1. దంతము. భాగ. 9, స్కం. 196: చూ, రూ-పల్లు. 1; 2. అనేకము: చూ, విస్తారము. 1; అవ్య. 3.నానార్థకము. అం, భా. తృ. 68.

పలుఁగు. వై. వి.=స్ఫటికము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 172; భార. సభా. 1, ఆ. 12: చూ, పటికము.

పలుక. వై. వి. 1. తెల్లన. హరి. ఉ. 3, ఆ. 43: చూ, వర్ణము. 6; 2.=పలక. డాలు: చూ, హరిగ. [బు. పా. 2, ఆ. 59.

పలుకఁబాఱు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెల్లఁబా

పలుకన. వై. వి: చూ, రూ-పలుక. (విశేషణ మగుచో.—విక్ర. 2, ఆ. 155.)

పలుకప్పు. వా. వి. రూ-పల్కప్పు. పెదవి: చూ, వాతెఱ.

పలుకమి. వా. వి: చూ, మౌనము.

పలుకరించు. దే. స. క్రి. రూ-పల్కరించు. 1.మాటాడు: చూ, వచించు; 2. పిలిచిమాటాడు:చూ, వచించు; 3. నిద్దుర లేపిమాటాడు: చూ, వచించు; అం. ప్రే. 4. మాటాడించు: చూ, వచించు; స. క్రి. 5: చూ, హెచ్చరించు.

పలుకరింత. దే. వి. (రూ-పల్కరింత- పలుకరింపు) 1. మాటాడుట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, హెచ్చరిక.

పలుకరింపు. దే. వి.—పై—

పలుకసరి. వా. వి: చూ, రూ-పలకసరి.

పలుకు. దే. వి. రూ-పల్కు. 1. తునుక. య. 1, ఆ. 97: చూ, శకలము. 4; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. వచనము:చూ, శబ్దము. 2; 4. చేదువు: చూ, విద్య; 5. నింద. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 286: చూ, నెగ్గింపు: 6. పక్షిధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 7. విత్తులోపలి భాగము: చూ, బద్ద. 1; 8. వీణాదిస్వరము; చూ, స్వరము. 2; స. క్రి. 9. అను. భార. ఆర. 7, ఆ. 309: చూ, వచించు; 10. నిందించు: చూ, నెగ్గించు; అ. క్రి. 11. మాటాడు: చూ, వచించు.

పలుకుఁజెలి. దే. వి. రూ-పల్కుఁజెలి. వసు. 1, ఆ. 3: చూ, సరస్వతి.

పలుకుఁదత్తడి. దే. వి. చిలుక: చూ, శుకము.

పలుకుఁదోడు. దే. విణ. మాటతోడు.

పలుకుడుబండ. వా. వి. ప్రతిధ్వనించుకొండ: చూ, పర్వతము.

పలుకుపల్లదనము. అం: చూ, సప్తవ్యసనములు.

పలుకుబంగారము. జా. అపురూపము. "చిలుకా నీతోనైనను పలుకంగారాదె పలుకు బంగారఁటవే." (విజ. 2, ఆ. 181).

పలుకుబడి. దే. వి. రూ-పల్కుబడి. 1. ఉచ్చారణము: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచోనిబంధనము: చూ, రాజి.

పలుకుఱాయి. దే. వి. ప్రతిధ్వనినిచ్చుశిల. రూ-పలుగుఱాయి: చూ, రాయి.

పలుకులపులుఁగు. వా. వి: చూ, పలుకుఁదత్తడి.

పలుకులు. పా. దీనికిఉపమానములు.—కోకిలవాక్కులు, చిలుకవాక్కులు, చక్కెర, తేనె, కర్పూరము, అమృతము, మామిడి, పండు, చెఱకు. మొ. [బ్రహ్మా. 1.

పలుకువేలఁదిమగఁడు. వా. వి. నలువ: చూ,

పలుకెంపు. దే. వి: రూ-పల్కెంపు: చూ, పలుగంటి.

పలుగంటి. వా. వి.(రూ-పలుగంటు-పల్గంటి-పల్గంటు, పలునొక్కు-పల్నొక్కు, పలుకెంపు-పల్కెంపు)దంతక్షతము: చూ, వాతెరకెంపు.

పలుగంటు. వా. వి.—పై—అం, భా. ద్వి.180.

పలుగఱ. ద్వ. వి. పండ్లపాడి.పరిభా. 5,ఆ. 66: చూ, సురము.

పలుగాఁడి. దే. వి. 1. పెండెము. పసులదొడ్డి లోనగువానికి పెట్టెడుతలుపు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 34: చూ, వాకిలి; 2. బండిపరము. హరి. పూ. 5, ఆ. 174: చూ, పరము. (2); విశే. 3. పెక్కు-గాఁడులుగలది.

పలుగాకి. దే. విశే. దుష్టుఁడు. హరిళ్చ. 2, ఆ. 154: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

పలుగు. దే. వి. 1. గుంటకగుజ్జెలకును, పాపటపు గుజ్జులకును తగిలించెడు దళమైన తగడు: చూ, సరిగ; వా. వి. 2. గడ్డపలుగు: చూ, పలుగుగుంటక; వై. వి. 3.= స్ఫటిక: చూ, రాయి; 4.= ఫాల. పశువు పలుపు: చూ, సూత్రము. 1; దే. విశే. 5: చూ, పలుగాకి. హరిళ్చ. 2, ఆ. 154.

పలుగుండ్రు. దే. స. బ. (రూ-పలువుండ్రు-పలుగురు-పలువురు- పల్వురు, పెక్కండ్రు-పెక్కండ్రురు-పెక్కురు) అనేకులు.

పలుగుగుంటక. దే. వి: చూ, పలుగు. 2.

పలుగుడు. వా. వి. శరీరమును పగుల్చురోగము: చూ, విపాదిక.

పలుగుడుఁబాము. దే. వి. కట్లెడ: చూ, సర్పము.

పలుగుఁబిట్ట. ద్వ. వి. గుడ్లగూబ: చూ, సకిపంపుఁబులుఁగు.

పలుగురు. దే. స. బ: చూ, రూ-పలుగుండ్రు.

పలుగుఱాయి. వా. వి: చూ, రూ-పలుకుఱాయి.

పలుగొమ్ములమెకము.ద్వ.వి.ఏనుఁగు:చూ,హస్తి.

పలుగొఱ్ఱు. దే. వి. పలుగులోని గాదము పెల్లగించుటకై పండ్లవలె మేకులమర్చిన పలక.

పలుచే. దే. విశే. రూ-పలచే. 1. దళసరికానిది; 2. వెలితియైనది, వెలితి: చూ, హీనము. 1; 3. చిక్కనకానిది:చూ, వెలితి.3;4. చేలుకనైనది: చూ, లఘ్వి.2; 5. సన్నమైనది:చూ, సైకము.

పలుచేన దే. వి. రూ-పలచేన. 1. సన్నఁదనము, సన్నన: చూ, సూక్ష్మము. 4;2. వెలితిదనము, తక్కువ: చూ, వెలితి. 1; 3. అనుపుఁదనము: చూ, పిదపిద. 2; 4. చేలుకఁదనము. స్వా. 4, ఆ. 70: చూ,లాఘవము. 1; వా. 5. నీరు కలిసిన పాలు మజ్జిగ లోనగునవి తేటగా అగుట. ("పాలుపలుచేన, మజ్జిగపలుచేన." వెం.) [ము.

పలుచేనిపప్పు. వా. వి. సూపభక్ష్యము: చూ,సూప

పలుదెర(ఱ). ద్వ. వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.

పలుదోముట. దే వి. (సం. ప).-ఖమ్, దంతధావనము.

పలునొక్కు. దే. వి. రూ-పల్నొక్కు: చూ, పలుగంటి. [తితి. 6.

పలుపట్టెడ. దే. వి. సంకరజాతిజనము: చూ, సంకరజాతి. 6.

పలుపు. వై.వి.=ఫాల.రూ-పలుగు. 1. పసులమెడఁగట్టెడు తలుగు: చూ,సూత్రము. 1.(దేశ్యమని శ.ర); 2. గుఱ్ఱముమెడఁగట్టెడుత్రాడు. భార. విరా. 5, ఆ. 53: చూ,సూత్రము. 1.

పలుమరు. దే. ద్రి. క్రి. విశే. (పలు + మారు) (రూ-పలుమారు-పలుమఱు-పలుమాఱు-పల్మరు-పల్మారు-పల్మఱు-పల్మాఱు)మాటిమాటికి. రామా. 3, ఆ. 153: చూ, శశ్వత్తు.

పలుమఱు. దే. ద్రి. క్రి. విశే.—పై—

పలుమాఱు. దే. ద్రి. క్రి. విశే.—పై—

పలుమారు. దే. ద్రి. క్రి. విశే—పై—

పలుము. వై. వి.=ప్రలాప. 1: చూ, పలవరము; అ. క్రి. 2: చూ, పలవరించు.

పలుమేరు. దే. వి: చూ, వృత్తము. స్వా. 4,ఆ. 37.

పలువ. ద్వ. విశే. (పలు + వా): చూ,పలుగాకి; 2: చూ, పలుము. 1; వా. 3. బొంకు: చూ, వితథము. [పలువితములు.

పలువగలు. వా. వి. బ. ఉచ్చావచనములు: పలువతిట్టు, వా. వి: చూ, పలువ. 3.

పలువరము. వై. వి.=పర్ిలాప: చూ, రూ-పలవరము.
పలువరింత. వై. వి.=—పై.—
పలువరింపు. వై. వి.=—పై.— [కప్పు.
పలువలువ. దే. వి. రూ-పల్వల్వ: చూ, పలు
పలువితములు. వా. వి. బ: చూ, పలువగలు.
పలువిత్తు. దే. విణ. పలువురకుఁబుట్టినవాఁడు: లంజెకొడుకు: చూ, నూనుఁడు. 1.
పలువుండుి. దే. స. బ: చూ,రూ-పలుగుండుి.
పలువురు. దే. స. బ.—పై.—
పలుసము. వై. విణ.=పరుష: చూ, రూ-పరుసము. 2. హరిశ్చ. 5, ఆ, 111.
పల్కన. వై. వి: చూ, రూ-పలుకన. (ఆమేి డితమందు పలుపల్కన.—య. 1, ఆ.129).
పల్కప్పు. దే. వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.
పల్కరించే: చూ, రూ-పలుకరించే. (మాటాడుటకు.—భార. ఆది. 4, ఆ. 68; మాటాడించేటకు.—స్వా. 4, ఆ. 41).
పల్కరింత. దే. వి: చూ, రూ-పలుకరింత.
పల్కు: చూ, రూ-పలుకు.
పల్కుఁజెలి. దే. వి: చూ,రూ-పలుకుఁజెలి.
పల్కుటల్లుమేటులు. వా. వి. బ. దేవతలు. సాంబ. దేవ. 8: చూ, వేలుపు.
పల్కుడు. వా. వి. పల్లము: చూ, రంధ్రము.1.
పల్కుబడి. దే. వి: చూ, రూ-పలుకుబడి.కళా. 3. ఆ. 163.
పల్కులచెలియత్త. వా. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
పల్కెంపు. దే. వి: చూ, రూ-పలుకెంపు.
పల్గంటి. వా. వి: చూ, రూ-పలుగంటి.
పల్గంటు. వా. వి.—పై.— [5, ఆ. 70.
పల్గాకి. దే. వి: చూ, రూ-పలుగాకి. రామా,
పల్నాడు. వా. వి: చూ, రూ-పలనాడు.
పల్నొక్కు. వా. వి: చూ, రూ-పలునొక్కు.
పల్పల: చూ, రూ-పలపల.
పల్పలన: చూ, రూ-పలపలన. (విరళోమునకు.—భాగ. 10, స్క-ం. పూ. 75).
పల్మరు. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-పలుమరు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 124.
పల్మఱు.—పై.—
పల్మారు.—పై.—
పల్మాఱు.—పై.—
పల్యంకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పలంకము-పలంకు: చూ, మంచేము; 2. అరప: చూ, మంచె; 3. యతులులోనగువారి యానము: చూ, సవారి; 4: చూ, యోగపట్టె; 5.=పల్లకి-పాలకి. రూ-పల్యంకిక: చూ, సవారి. [చూ, పల్యంకము. 5.
పల్యంకిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పల్లకి-పాలకి:
పల్యయణము. సం. వి. అ. న.=పల్లాయనము-పల్లము. (రూ-పల్యయనము-పల్యాణము-పళ్యాణము) గుఱ్ఱపుజీను: చూ, హయము.
పల్యయనము. సం. వి. అ. న.—పై.—
పల్యాణము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—;2=పల్లన. ఏనుఁగుమీఁదిఅంబారి: చూ, హస్తి.
పల్ల. వై. విణ.=పాటల. 1. పాటలవర్ణముకలది: చూ, వర్ణము. 6; 2. కపిలవర్ణముకలది.కాశీ. 4, ఆ. 158: చూ, వర్ణము. 6; 3. అరుణవర్ణముకలది, పల్లకమ్మ: చూ, వర్ణము. 6.
పల్లకట్టు. ద్వ. విణ. పల్లవన్నెచూపట్టునది.
పల్లకమ్మ. వా. వి. 1. ఒకానొక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3; 2: చూ, పల్ల. 3.
పల్లకి. వై. వి.=పల్యంకికా. రూ-పల్లకీ. ఉత్సవవిగ్రహములు వధూవరులు లోనగువారిని శుభదినములలో మనుష్యులు మోసికొనిపోయెడు వాహనము. జై. 2, ఆ. 103: చూ, సవారి.
పల్లకీ. వై. వి.=—పై.—కళా. 2, ఆ. 7.
పల్లగించే. వై.స.క్రి.=పల్యాణ:చూ,పల్లించే.

పల్లగేదె. వా. వి. తెల్లబఱ్ఱె: చూ, మహిషి.

పల్లట. దే. వి. రూ-పల్లటము. 1: చూ, లోలము; 2: చూ, వ్యత్యాసము: 3: చూ, సంభ్రమము. [స్త్రీ. కష్టము: చూ, శోకము.

పల్లటము. దే. వి.—పై—; నై. వి. 4.=పర్య

పల్లటి. దే. వి. రూ-పల్లటీ- చేసల్లటీ- అంతరసల్లటీ. 1. ప్లుతగతిభేదము: చూ, హయము; 2. ఎగవు: చూ, సండీనము; నై. వి. 3.=పాటలాంఘ్రి. ఒకానొకపావురము: చూ, సురటీ.

పల్లటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పల్లటిల్లు. 1: చూ, సలించే. భార. ఆర. 5, ఆ. 394; నై. అ. క్రి. 2.=పర్యస్త. తడఁబడు: చూ, వ్యత్యస్తమగు (దేశ్యమని శ. ర); 3: చూ, వెల్లఁబాఱు; 4: ఎఱ్ఱవాఱు; వా. 5: చూ, శోకించే. [విరా. 2, ఆ. 135.)

పల్లటిల్లు.—పై.— (ఎఱ్ఱవాఱుటకు.— భార.

పల్లటీ: చూ, రూ-పల్లటి (పారావతవిశేషమునకు.— సా. 1, ఆ. 117)

పల్లటీల్గొను. దే. అ. క్రి. ఎగురు. కళా. 8, ఆ. 98: చూ, లంఘించే. [ఆ. 41.

పల్లటీల్గొఁటు. దే. అ. క్రి.—పై—కళా. 8,

పల్లటీల్వైచే. దే. అ. క్రి.—పై.—

పల్లదము. దే. వి. రూ-ప్రల్లదము: చూ, శబ్దము. 2.

పల్లన. వై. వి.=పల్యాణ. (రూ-పల్లనము- పల్లము-పల్లాయనము) 1: చూ, పల్యయణము; 2. అంబారి. పా. 4, ఆ. 111: చూ, పల్యాణము. 2. [5, ఆ. 132.

పల్లనము. వై. వి.=పల్యాణ.—పై.—విక్రి.

పల్లపుఁబంట. ద్వ. వి. నీరాసరాను పండెడు పంట: చూ, వ్యవసాయము.

పల్లము. సం. వి. అ. పుం. 1. ధాన్యముపోసెడు పెద్దగరిసె: చూ, సదనము. 1 (పంటపాల); వై. వి. (1).=పల్వల.(రూ-పల్లు-పల్లుసు- పల్కుడు) గోయి: చూ, రంధ్రము. 1; (2).=పల్యాణమ్. కోగిరి. స్వా. 4, ఆ. 28; కళా. 3, ఆ. 81; హరి. ఉ. 7, ఆ. 92: చూ, పల్లన. 1; (3).=ప్లవః. పల్లపునేల: చూ, భూమి. 1; విణ. (4) పల్లు (నేల): చూ, భూమి. 1.

పల్లఅవులు. ద్వ. వి. బ. (పలు + అఱవులు) 1: చూ, పలవరము; 2. (పలుచ + అఱవులు) ఆడరాని పెక్కు మాటలు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 109.

పల్లవము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. చిగిరించిన కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 3. కోకచెఱఁగు: చూ, మైజాఱు; 4. లత్తుకరంగు: చూ, వర్ణము. 6; 5. శృంగారము: చూ, సౌందర్యము; 6. విరివి: చూ, విస్తారము. 1; పుం. 7. వెనుకటిచరణములయందలి యర్థమునకుసరించి సంగీతము మొదటచెప్పెడు వాక్యము: చూ, స్వరము. 2; అం. 8: చూ, నృత్తహస్తములు.

పల్లవి. అం. ఒకరకమురాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు).

పల్లవించే. సం. అ. క్రి: (తె. ప).—ఇంకించే, ఇగిరించే-ఇగిరించే, ఇగురుకొను, ఇగురుచే-ఇగుర్చు- ఇగిర్చే, ఇగురొత్తు, ఇవురు, ఇవురుచే-ఇవుర్చు - ఇవులుచే-ఇవుల్చు, చిగిరించే, చిగురుకొను, చిగురుచే-చిగుర్చు, చిగురొత్తు, తలిరుచే-తలిర్చు, ననయు, మొగ్గతొడచ్చు.

పల్లవితము. సం. విణ. 1. చిగిరించినది: చూ, సంభూతము; 2. లత్తుకచే నెఱ్ఱనైనది: చూ, వర్ణము. 6; 3. విరివియైనది: చూ, విపులము.

పల్లవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పల్లవికుఁడు: చూ, విటుఁడు.

పల్లా. హిం. వి. నూటయిరువది పక్కాసేరుల మానము, పందుము (శ. ర.)

పల్లాయనంబువాఁడు. ద్వ. విణ. రూ-పల్లాయన

మువాఁడు. అప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 94.

పల్లాయనమువాఁడు. ద్వ. విణ.—పై.—

పల్లాయనము. సై. వి. 1. ఆప్తత: చూ, స్నేహము. 1; 2.=పల్యయన: చూ, పల్లన. 1.

పల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పల్లె-పల్లియ: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 2. గుడిసె: చూ, సదనము. 1; 3.=బల్లి. గౌళి: చూ, బల్లి.

పల్లించే. సై. స. క్రి. పల్లముకట్టు. పా. 4, ఆ. 66: పల్లగించే.

పల్లిక. సై. వి.=బిలక. రూ-పల్లిక. వెడల్పుగల చిన్నతట్ట: చూ, స్యోనము. [మత్స్యము. 1.

పల్లికతట్ట. వా. వి. ఒకానొకచేఁప: చూ,

పల్లియ. సై. వి. 1.=పల్లీ: చూ,రూ-పల్లె. 1. దే. వి. 2: చూ, రూ-పల్లె. 2; 3: చూ, రూ-పల్లె. 3.

పల్లు. దే. వి. 1: రూ-పలు, అవుడు-బౌడు, కోఱ, పన్ను. (సం. ప).—ఖురువు, ఖాననము, జంభము, దంతము, దశనము, ద్విజన్మము, ద్విజము, రదనము, రదము, వక్త్రఖురువు, హాసువు; తద్విశేషములు.-౧. కోఱపల్లునకు.— రూ-పలు, కోఱ, దౌడ, (సం. ప).—దంష్ట్రి, దాడ; ౨. పందికోఱకు.—కొమ్ము, కోఱ, పందికొమ్ము, పందికోఱ; 3. పాముకోఱకు.-కోఱ. (సం.ప.)-ఆశి, ఆశీస్సు, దంష్ట్రి; ౪. ఏనుఁగుదంతమునకు.—(చూ, హస్తి); (మిగతవానికి"చూ, హాసువు."); సై. వి. 2.=ప్లవ. నిమ్నము: చూ, రంధ్రము. 1. [గ్రము. 1.

పల్లుడు. సై. విణ.=ప్లవ. పల్లము: చూ, రం

పల్లె. సై. వి. రూ-పల్లియ. 1.=పల్లి. చిన్నఊరు: చూ, సీమ 1 (దేశము); దే. వి. 2.రూ-పల్లియ. అగ్నికులక్షత్రియజాతి; 3. రూ-పల్లియ. చేదువులబడి: చూ, నూ[..]లు.

పల్లెకూటము. దే. వి: చూ, పల్లె. 3.

పల్లెటూరివాఁడు. వా. వి: గ్రామేయుఁడు, గ్రామ్యుఁడు. [బుట్టిన యాఁడుది.

పల్లెత. దే. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁ

పల్లెమాట. దే. వి. పల్లెటూరి పలుకు: చూ, శబ్దము.2. [స్వాదుకంటకము.

పల్లెరు. దే. వి. రూ-పల్లేరు=పలంకష*: చూ,

పల్లెరుపూవు. వా. వి. (రూ-పల్లేరుఁబూవు.) జడయందును, చెవులయందును ధరించెడు ఆఁడుదానినగ: చూ, భూషణము. 2.

పల్లెవాఁడు. వా. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁ బుట్టినవాఁడు (ఇతఁడు ఓడదాఁటించుచు సర్వవర్ణములను మోసెడు వృత్తిగలవాఁడు): చూ, సరంగు.

పల్లేరు. దే. వి: చూ, రూ-పల్లెరు*.

పల్లేరుఁగాయ. దే. వి: చూ, పల్లెరుపూవు.

పల్లొత్తు. దే. వి: చూ, పలుగంటి. పాండు. 3, ఆ. 10. [రించే. రుక్మి. 3,ఆ. 96.

పల్వరించే. సై. అ. క్రి.=: చూ, రూ-పలవ

పల్వలము. సం. వి. అ. న. పడియ: చూ, సరస్సు. 1. [బాల,కాం.135.

పల్వల్వ. దే. వి: చూ, రూ-పలువలువ. అచ్చ-

సల్వాలుగలదొర. వా. వి. సర్వరాజో. వేం. ఆం. 102: చూ, సర్పము.

పవటిగుడ్డిగూబ. వా. వి: చూ, సకినంపుబులుఁ. గు. సాంబ. తిర్య. 10.

పవడగీతి. పా. ఇది ఆటవెలఁదివలె నడచును-ప్రతిపాదమునను రెండవయక్షరముప్రాసః చూ, వృత్తము. 1. [డము.

పవడము. సై. వి.=ప్రవాళ: చూ, రూ-పగ

పవడించే. దే. అ. క్రి. (రూ-పవళించే-పవ్వడించే-పవ్వళించే): చూ, శయనించే.

పవతుఁడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పగతుఁడు. పం. వేం. 4, ఆ. 181.

-పవనతనయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భీముఁడు. 1; 2. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

-పవనము. సం.వి. అ.పుం. 1. అవము; 2. గాలి: చూ, వాయువు; 3: రూ-పవము, నిష్పావము. (తె. ప).—ఎగరఁబోఁత, తూరుపెత్తు-తూర్పెత్తు. (చూ, స్తంబకరి)

-పవనాశనము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. [వాయువు.

-పవమానుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ,

-పవము. సం. వి. అ.పుం: చూ,రూ-పవనము.3.

-పవర్గము. అం. "ప-ఫ-బ-భ-మ": చూ,కవర్గము.

-పవలు. దే. వి: చూ, రూ-పగలు.

-పవళించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పవడించు.

-పవళింత. దే. వి. పవళించుట: చూ, శయ్య. 1.

-పవళింపు. దే. వి.—పై.—

-పవాడము. వై. వి. 1. రూ-పావాడము. కోరిక నెఱవేఱిననాఁడు దేవునిఁజేయు నిండారోపణము; 2: చూ, బిరుదము. ఆం, భా. ద్వి. 193. [ము: చూ, బాణము. 1.

-పవి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-భవి. వజ్రాయుధ

-పవిత్రకము. సం. వి. అ. న. 1. శణసూత్రము, జనపనారత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1;పుం. 2: చూ, మేడి *; 3: చూ, రావి *.

-పవిత్రము. సం. వి. అ. న, 1. జంధెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము;2.దర్భ *:చూ, తృణము.1; 3. నీరు: చూ, సలిలము; 4. ఆవుపేఁడ: చూ, పిడక; 5. తామ్రము: చూ, లోహము. 1; విణ. 6. పరిశుద్ధమైనది: చూ, శుద్ధము. 3. [వాఁడు:చూ, శుద్ధుఁడు.

-పవిత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. శుచియైన

-పవిది. వై. వి.=ప్రకృతి: చూ, రూ-పగిది.

-పవుఁజో. వై. వి. రూ-పౌఁజో. 1. వరుస, బారు: చూ, శ్రేణి; 2. దండు: చూ,సేన.1; అం. 3. బలము, రాజ్యాంగములలోనొకటి. (చూ, అంగము. 9.)

పవుఁజోలకమ్మ. వా. వి. రూ-పౌఁజోలకమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

పవుఁజోలుతీరు. ద్వి. అ. క్రి. రూ-పౌఁజోలుతీరు: చూ, పరిగొను.

పవుఁజోలతీరుచు. ద్వి. ప్రే. బారుతీర్చు.(రూ-పవుఁజోలుతీర్చు - పౌఁజోతీరుచు - పౌఁజోతీర్చు-పౌఁజోలుతీరుచు - పౌఁజోలుతీర్చు - పవుఁజోలు సేయు - పౌఁజోలుసేయు-పౌఁజోసేయు, పౌఁజోలుతీరఁజేయు (అనికొంటలు)

పవులు. దే. అ. క్రి. (రూ-పగులు-పౌలు): చూ, విదారించు. [త్రము. 6.

పవ్వ. వా. వి. తతముఖభాండము: చూ, పా

పవ్వఁడించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పవళించు.

పవ్వళించు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పవ్వళింపు. వా. వి: చూ, రూ—పవళింత.

పశుకంఠగవము. సం. వి. అ. పుం. అఱపు:చూ, స్వరము. 2.

పశుపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పశుపాదరోగము. సం. వి. అ. న. గొరిసెగాలి: చూ, పశురోగము.

పశుబ్రాహ్మణులు. అం. "గమ్యాంగమ్యాంసజానాతి స్త్రీయంయోఽశౌచనిర్ఘణః । కృత్యాకృత్య పరిభ్రాంత సవిప్రః పశురుచ్యతే." (గమ్యాగమ్యములను కృత్యాకృత్యములను ఎఱుఁగక పరస్త్రీలోలులగువారు): చూ, బ్రాహ్మణులు. [మక్షిక.

పశుమక్షిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జోఱీఁగ: చూ,

పశుమార్గము. సం. వి. అ. పుం. దర్శని: చూ, మార్గము. 1. (నక్షత్రమార్గమనియువాడుక).

పశురోగములు. సం. వి. అ. పుం. బ. పశువులకు వచ్చెడు తెవుళ్లు. పాదరోగమునకు.— అడప-అడుప, గాలికుంటు, గొరిసెగాలి, ఫుప్పి; నుఱికొన్ని రోగములు.—అదురుఁ

ద్రిక్కు-అరువు(ద్రిక్కు — అవురు(ద్రిక్కు; ఉంగడ-ఉంగిడి, కడుపూ(ద; కప్పనా వుసు; కింక; గురుకు; చేనుక; దొమ్మ; నరిడి; నాలికచేలు. మొ. (చూ, రోగము.1.)

పశువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.=పసలము-పసురము-నాలుగుకాళ్ల జంతువు: చూ, మృగము. 1; 2. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1.

పశ్చాత్. సం. అవ్య. 1. పడమటిదిక్కునందు వర్తించేను; 2. వెనుకదిక్కునందు వర్తించేను [11.

పశ్చాత్తాపపడు. మి. అ. క్రి: చూ, సుగ్రిక్కు.

పశ్చాత్తాపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విప్రతీసారము.

పశ్చాద్భాగము సం. వి. అ. పుం: చూ, వెనుక. 1.

పశ్చిమము. సం. విణ. 1. పడమటిది: చూ, హరిత్తు. 1; 2. వెనుకటిది: చూ, వెనుక. 1; 3. కడపటిది: చూ, వెరసి. 2; అం. 4: చూ, తంత్రిములు.

పశ్చిమసముద్రము. అం: చూ, సముద్రములు.

పశ్యతోహరు(డు. సం.వి. అ.పుం. 1. కమసాలె: చూ, స్వర్ణకారు(డు; 2.=పచ్చెపువా(డు. ఎదుటదొంగిలించేవా(డు:చూ,హోరకు(డు.1.

పశ్యత్ఫాలు(డు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివు(డు.

పష్ఠౌహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తొలుచూలిపడ్డ. రూ-ప్రష్ఠౌహి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పస. వా. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 2. ఉపస్థితి, తో(చేట. ఆం, భా. తృ. 30; చూ, స్ఫురణము. 2; 3. సారము: చూ, సారాంశము; 4: చూ, సమృద్ధి. కళా. 1, ఆ. 33; 5: చూ, సామర్థ్యము. 1. కళా.1, ఆ. 10; వై. వి. 6.=పచంపచా. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పసందు. వా. వి: చూ, సౌందర్యము.

పస(గు. దే. అ. క్రి: చూ, విశదమగు.

పసగడుగు. వా. వి. కడుగు: చూ, శుక్తము.

పసగరగొను. దే. స. క్రి. పీడించే. హరి. పూ. 7, ఆ. 167: చూ, హింసించే. 2.

పసదనము. వై. వి. 1.=ప్రసాదనమ్. అలంకారశోభ: చూ, భూషణము. 2; 2. తాను కోఱినపని నెఱవేరినప్పుడు నెఱవేర్చుకొన్నవా(డు సంతోషించి నెఱవేర్చినవానికి సంతోషముగా నిచ్చెడు వస్త్రాభరణాది ద్రవ్యము: పారితోషికము; వా. 5. (రూ-పసాదము-సాదము)భోజనము:చూ,సాదము.(1).

పసను. దే. వి. 1. ఎఱుపుమించినపసుపువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము.6; 3:చూ, సౌందర్యము.

పసపస. దే. వి: చూ, నానుడువాన.

పసపు. వై. వి.=పచంపచా. రూ-పసుపు 1. హరిద్రము: చూ, వర్ణము. 6. (దీనిభేదములు —కస్తూరిపసపు, కూరపసపు, మ్రానిపసపు); 2. హరిద్రావర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 3.జాతిమీ(దజాచిపూసికొనెడుపసుపు, బండారు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4 పసుపువన్నెకలది: చూ, వర్ణము. 6.

పసపుంజోయ. వా. వి. పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6.

పసరము. వై. వి.=పశు: చూ, రూ-పసులము.

పసరించే. వై. అ. క్రి.=ప్రసర: చూ, వ్యాపించే.

పసరింపు. వై. వి.=ప్రసర: చూ, వ్యాపనము.

పసరిక. వా. వి: చూ, రూ-పసిరిక. 4.

పసరు. వై. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 158; దే. వి. రూ-పసురు; 2. ఆకునలిపిన రసము: అసరు, ఆకుపసరు. (సం. ప).—పర్వరీణము; విణ. 3. ఆకుపచ్చేన. ఉ,రా. 6, ఆ. 8: చూ,వర్ణము. 6—

పసరుగాయ. దే. వి. ముదిరినపిందె: చూ, శలాటువు. 2.

పసరుచాయ. వా. వి: చూ, పసపుంజాయ.

పసరుమొగ్గ. ద్వ. వి. (రూ-పసిమొగ్గ, పసిరికమొగ్గ) లేఁతమొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.

పసలము. వై. వి.=: చూ, రూ-పసరము.

పసాదపడు. వై. స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.

పసాదము. వై. వి.=ప్రసాదనమ్. అన్నము: చూ, సాదము. (1.)

పసాపడు. వై. స. క్రి.(పసాదము + సాపడు): చూ,రూ-పసాదపడు. అచ్చ.బాల,కాం.75.

పసారము. వై. వి. రూ-పసారు. 1. అంగడి. రాజ. 2, ఆ. 90: చూ, సగనము. 1; 2.=ప్రసార. సంచారము.(రూ-పసారు-పచేరు-పచారు): చూ, ప్రయాణము.

పసారు. వై. వి.—పై—అచ్చ.బాల, కాం.34.

పసి. దే. వి. 1. పశ్వాదులమీఁదిగాలి. స్వా. 4, ఆ. 41; స్వా. 4, ఆ. 51: చూ, వాయువు; 2. పువ్వులమీఁదిగాలి. భో. 3, ఆ. 176: చూ, వాయువు; వై. వి. 3.=పశు. గోకులము: చూ, పసులము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 285; (బ. పసులకు.— హరి. ఉ. 8, ఆ. 260); 4. ఆఁకలి: చూ, బుభుక్షు; 5: చూ, వాసన. 1; విశ. 6. లేఁత: చూ, సుకుమారము.

పసిఁడి. దే. వి. 1. బంగారు. కాశీ. 5, ఆ. 53: చూ, లోహము. 1; 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1.

పసిఁడికంటి. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడికంటి.

పసిఁడికంటె. వా. వి.—పై— (రూ-పైఁడికంటె. [2, స్క-ం. 51.

పసిఁడికాయ. దే. వి: పొత్తినూలికాయ. భాగ.

పసిఁడిపుట్టముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు.1. ఆం. సం. దే. 7. (ఇట్లు పసిఁడిపలువదాల్పు.)

పసిఁడిపురుగు. ద్వ. వి. పొత్తినూలికాయపురుగు. మార్క. 2, ఆ. 118: చూ, పురుగు.

పసిఁడిఱేఁడు. దే. వి: చూ, శ్రీదుఁడు.

పసిక. దే. వి. 1. పస: చూ, సారాంశము; వా. 2: చూ, సమృద్ధి; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పసిగాఁపు. ద్వ. వి. గోపకుఁడు. పాండు. 2, ఆ. 128: చూ, మహాశూద్రుఁడు.

పసిగొను. దే. అ. క్రి. గాలిపట్టు: పసిపట్టు.

పసితిండి. ద్వ. వి. పులి. అచ్చ. బాల, కాం. 122: చూ, శార్దూలము.

పసిపట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, పసిగొను.

పసిపాప. దే. వి. 1. లేఁతబిడ్డ: చూ, శిశువు; విశ. 2. మిక్కిలిలేఁత యైనది. వై. 8, ఆ. 12: చూ,సుకుమారము.

పసిబిడ్డ. వా. వి: చూ, పసిపాప. 1.

పసిమంద. వా. వి. పసులము, ఆవులమంద: చూ, ధేనువు.

పసిమనుపరి. వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.

పసిమనుపు. వా. వి. గోరక్షణము: చూ, రక్షణము.

పసిమి. దే. వి. (రూ-పసిమిడి). 1. ఆకుపచ్చన. కళా. 3, క. 83: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె. కళా. 3, ఆ. 204: చూ, వర్ణము. 6; 3. గోరోజనపువన్నె. హరి. ఉ. 7, ఆ. 60: చూ, వర్ణము. 6. [ది: చూ, వర్ణము. 6.

పసిమిడి. దే. విశ. (పసిమి + మిడి) పసిమిగలది

పసిమొగ్గ. వా. వి; చూ, పసరుమొగ్గ.

పసిరిక. దే. వి. (పసరు + ఇక) 1. పసరువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 2. పచ్చపిట్ట: చూ, హరితము. 3; 3. నల్లగతిక*: చూ, హరిత; వా. 4: రూ-పసరిక, కామాల-కామెల. (సం. ప.)—కామల-కామలము; విశ. 5. పసరువన్నెకలది: చూ, వర్ణము. 6.

పసిరికపాము. దే.వి. పచ్చపాము:చూ, సర్పము.

పసిరికపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, పసిరిక. 2.

పసిరికమొగ్గ. ద్వ. వి: చూ, పసరుమొగ్గ.

పసివాఁడు. వా.వి:చూ, శిశువు. సాంబ.మా.న.5.

పసుపాడు. ద్వ. అ. క్రి. (పసుపు + ఆడు) పసుపుపూసికొని జలకమాడు:చూ,స్నానమాడు.

పసుపు: చూ, రూ-పసపు. (పసుపు పుండ్లు మాన్పును. పసుపు పటిక కలిపి చెవిలోపోసిన చీముగారుటతగ్గును.)

పసుపుఁబిట్ట. వై. వి: చూ, పసిరికపిట్ట.

పసుపుముద్ద. ద్వ. వి.—పై.—

పసుపుమొల్ల. వై. వి: చూ, పచ్చపూమొగలి*.

పసుపులమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పసురము. వై. వి.=పశు: చూ, రూ-పసులము.

పసురు. వా. వి: చూ, రూ-పసరు. 2.

పసులకాఁపరి. వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.

పసులకొట్టము. వా.వి. పశువులసాల: చూ, సదనము. 1.

పసులదారి. వా. వి: చూ, పశుమార్గము.

పసులఫుంత. వా. వి.—పై.—

పసులపోలిగాఁడు. ద్వ. వి. ఏటిరింత: చూ, వ్యాఘ్రము.

పసులము. వై. వి.=పశు. గోమహిషజాతి (శాకభక్షకజంతువుల గణము): (రూ-పసురము-పసరము-పసలము), పసి, తొడుకు, తొట్టి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పసులవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పసిగాఁపు.

పసులు. వై. వి. బ.=పశు. గోవులు: చూ, ధేనువు.

పస్తాయించు. దే. అ. క్రి: చూ, పశ్చాత్తాపపడు. [లంకణము.

పస్తిల్లి. వా. వి. (రూ-పస్తు-నిప్పస్తు): చూ,

పస్తు. వై. వి.—పై.—

పస్తుండు. వా. అ. క్రి: ఉపవసించు.

పస్తున్నవాఁడు. వా. వి: ఉపోషితుఁడు.

పస్త్రము. దే. వి. (రూ-పస్త్యము - వాస్త్యము—వస్త్రము-అవస్త్యము) ఇల్లు:చూ,సదనము. 1.

పస్సె. వై, వి, విణ: చూ, పయ్య. 1—2.

పళపళ. దే. వి. ప్రకాశించుట యందగు నను కరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. లెంపలు వాయించుట, ఎండినఆకులు లోనగునవి విఱుచుట యందగు ధ్వన్యను కరణము:చూ, హూహూ.

పళశబ్రాహ్మణులు. అం: చూ,మహారాష్ట్రులు. (వీరువాజసనేయ శాఖవారు. బొంబాయి రాజధానియందుఁజొడనగు. ఇతరబ్రాహ్మణులు వీరియాచారముల నిందింతురు) (చూ, బ్రాహ్మణులు).

పళ్ళాలమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పళ్ళిక. వా. వి: చూ, రూ-పల్లిక.

పళ్యము. వై. వి. (రూ-పళ్ళెము-పళ్ళెరము) 1. భోజనపాత్రము. కాశీ. 3, ఆ. 307: చూ, పాత్రము. 6; 2. తాంబాళము: చూ, పాత్రము. 6.

పళ్ళెము. వై. వి.—పై.—

పళ్ళెరము. వై. వి.—పై.—పా. 3, ఆ. 38.

పా

పాంచజన్యము. సం. వి. అ. పుం. విష్ణుశంఖము: చూ, బాణము. 1. [వహ్ని. 1.

పాంచజన్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ,

పాంచాలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దేశము.

పాంచాలి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పంచమి, ద్రౌపది: చూ, సూన. 1; 2:చూ, పుత్తడి. 2; అం. 3: చూ, రీతులు; వా. 4: చూ, పంచాలి.

పాంచాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,పాంచాలి.2.

పాంచాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పాంచాల పురుషుఁడు: చూ, పురుషజాతులు; విణ. 2. పాంచాలదేశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు.

పాంజేబు. వై. వి. రూ-పాఁజేబు, ఆఁడుదాని కాలినగ: చూ, భూషణము. 2.

పాండరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పాండురము; విణ. 2: చూ, రూ-పాండురము.

పాండవబీడు. వా. మి. వి. రూ-పాడవబీడు-పాడవ. దున్ననినేల: చూ, భూమి. 1.

పాండవాభీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పాండవులు. అం. ధర్మరాజు, అర్జునుఁడు, భీముఁడు, నకులుఁడు, సహదేవుఁడు (వీరియజ్ఞాతవాసమందలి పేర్లు.—(వరుసగా) కంకుభట్టు, బృహన్నల, వలలుఁడు, దామగ్రింథి, తంత్రీపాలుఁడు; (ద్రౌపది=మాలిని)

పాండితి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-పాండిత్యము.

పాండిత్యము. సం. వి. అ. న.—పై—

పాండిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-పాండిమము. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పాండిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పాండేఁడు. వై. వి.=పాండ్యః. పాండ్యదేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1.

పాండుకంబళి. సం. వి. న్. పుం. 1. తెల్లనికంబళిచేఁగప్పఁబడిన రథము: చూ, శకటము. 1; విణ. 2. తెల్లకంబళిగలది.

పాండుపృష్ఠుఁడు. సం. విణ. చెడుగుణములు కలవాఁడు.

పాండురము. సం. వి. అ. న. రూ-పాండరము. 1. తెల్ల పులుము: చూ, మండలము. 3; పుం. 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. తెలుపు మించిన పచ్చేన: చూ, వర్ణము. 6; 4. తెలుపు పసుపు కలసినరంగు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. రూ-పాండరము. 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 6. తెలుపుమించినపచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పాండువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.=పాలుడు. పాండురోగము: చూ, రోగము. 1; 2. పేఁకీఁడు*: చూ, మధుఖర్జూరిక; 3. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4: చూ, పాండురము. 3; 5: చూ, పాండురము. 4; విణ. 6: చూ, పాండురము. 5; 7: చూ, పాండురము. 6; 8. పాండురాజు. (ఇట్లుపాండుఁడు - పాండువుఁడు): చూ, రాజు. 1.

పాండ్యము. అం. పాండ్యదేశము: చూ, దేశము.

పాందాను. వా. వి: చూ, హడపము. 1.

పాంథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పథికుఁడు. తెరువరి: చూ, వాటచారి.

పాంశల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పాంశుల.

పాంశలవణము. సం. వి. అ. పుం. ఐరిణము: చూ, లవణము. 1. [శివుఁడు.

పాంశుచందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పాంశుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాంశల-పాంసుల: చూ, అంకులాఁడి.

పాంశువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. రూ-పాంసువు. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 2. ఎరువు: చూ, పిడక.

పాంసనము. సం. వి. అ. న: చూ, వహేలనము.

పాంసనుఁడు. సం. విణ. దూషకుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాంసుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-పాంశుల; 2. పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పాంసువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పాంశువు. 1.

పాఁకు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రాఁకు. 3-4.

పాఁకుడు. దే. వి. రూ-ప్రాఁకుడు. 1: చూ, ప్రాఁకుడు. 1; 2: చూ, ప్రాఁకుడు. 2;

3. నూతిపాఁకుడు: చూ, శైవలము; 4. నీళ్లమీఁదబలిసి పాఁకెడుకూర *: పాఁచి-పాఁచి. (సం. ప).—గుండాలువు, జలమంటపము: (చూ, శైవలము.)

పాఁకులాడు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఁకులాడు.

పాఁకోడు. వా. వి: చూ, పాదుక.

పాఁగెము. వై. వి: చూ, సంబంధము. య. 2, ఆ. 106.

పాఁచి. వై. వి. రూ-పాఁచి. 1. పండ్లమురికి: చూ, శమలము; 2. నీటియందుకలిగెడు పచ్చని మురికి. రూ-పాఁచి: చూ, శైవలము; 3. నీటియందుకలిగెడుపచ్చనితీఁగె*: చూ, శైవలము; విశే. 4. రూ-పాఁచి. పాఁతది: చూ, పురాతనము.

పాఁచితీఁగె. వై. వి. మజ్జిగచిక్కనఁజేయునొకానొకతీఁగె*: బదర. (సం. ప).-ఘృష్టి: (చూ, శైవలము)

పాఁజేబు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పాంజేబు. "పాఁజేబు పట్టీలు."

పాఁడి దే. వి. 1. పాలు. కాశీ. 3, ఆ. 181: చూ, స్తన్యము; 2. పాలయొక్కవికారము: చూ, స్తన్యము.

పాఁత. వై. వి.=వస్త్ర. రూ-పాఁత. 1. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విశే. రూ-పాఁత: చూ, పురాతనము.

పాఁతగిలు. వై. అ. క్రి=పాక్తన. (రూ-పాఁతగిల్లు-(పాఁతగిలు-(పాఁతగిల్లు)పాఁతదియగు.

పాఁతగిలు. వై. అ. క్రి.—పై—

పాఁతడము. వా. విశే: చూ, స్థాపితము. 1.

పాఁతఱ. దే. వి. (పాఁతు + అఱ) 1. ధాన్యముంచెడుగొయ్యి: చూ, పంటసాల; 2. నిధి: చూ, లిబ్బి. 2.

పాఁతఱికము. వా. వి. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము.

పాఁతు. దే. వి. 1. భూమిలోనగువాని లోపలఁదిగినట్టు పర్వతములోనగువాని క్రిందిభాగము. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 11; భార. విరా. 2, ఆ. 19; స. క్రి. 2: చూ, పూడుచే.

పాఁపజేందెములమేటి. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1. [కము. 1.

పాఁపజేగము. ద్వ. వి. నాగలోకము: చూ, లో

పాఁపజన్నిగట్టు. ద్వ. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పాఁపతూపు. దే. వి. పరుణాయుధము: చూ, బాణము. 2.

పాఁపతొడవులవేలుపు. వా. వి: చూ, శివుఁడు.

పాఁపమీను. ద్వ. వి. శృంగి, ఒకానొకఆఁడు చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పాఁపమేపరి. దే. వి. 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. నెమలి: చూ, మయూరము.

పాఁపమేపుడు. దే. వి.—పై.—య. 4, ఆ. 106.

పాఁపర. దే. వి: చిన్నపాఁపర, పిన్నపాఁపర, (సం. ప).—గోతుంబి *.

పాఁపరబుడమ. వా. వి: చూ, శ్రీపర్ణి. *

పాఁపరమ్మ. ద్వ. వి: చూ, పాఁపతూపు.

పాఁపఱేఁడు. దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము. (సదనము. 1.

పాక. దే. వి. రూ-పాక. సాల: చూ,

పాకకృష్ణము. సం. వి. అ. పుం. కలివి*. (రూ-కృష్ణపాకము- ఫలకృష్ణము-కృష్ణఫలము-ఫలపాకము-పాకఫలము- కృష్ణపాకఫలము-కృష్ణ ఫలపాకము-పాకకృష్ణఫలము-పాకఫలకృష్ణము): చూ, సామ్లపుష్పఫల.

పాకత్రియము. అం. నారికేళ-కదళీ-ద్రాక్షాపాకములు. (చూ, పాకములు, త్రియము)

పాకనాటిరెడ్లు. వా. వి. ఒకానొకరెడ్డిజాతివారు: చూ, రెడ్డి.

పాకనాడు. దే. వి: చూ, నాడులు.

పాకనాడు. దే.వి. దేశవిశేషము: (చూ, నాడులు)
పాకపుచేలిమిడి. వా. వి. బెల్లపుపాకపు పిండి ముద్ద: చూ, సాదము (1)
పాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరిపాకము: చూ, పరువు. (5); 2. వంట: చూ, సూప కారము; 3. నర: చూ, పలితము. 1; 4.పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 5.=పాఁగు: చూ, శర్కర. 1; అం. 6: చూ, కావ్యస్వరూపము; అం. 7: చూ, పాకములు.
పాకములు. అం. ౧. ద్రాక్షాపాకము (మృదుమధురమై సర్వజనవేద్యమైనది), ౨. నారికేళపాకము (మిగులకఠినమై యభేద్యమైనది), మఱియు 3. కదళీపాకము, ౪. రసాలపాకము అనియు నాలుగు విధములు.
పాకలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పారిభాష్యము *; పుం. 2. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. గజమునకుఁగలుగు పిత్తజ్వరము: చూ, రోగము. 1.
పాకశాసని. సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రునికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
పాకశాసనుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, పాకారి.
పాకశాస్త్రము. పా. ఆయుర్వేదమున నీపాకశాస్త్ర మొకభాగము. ఇందు నల భీమపాకములు ప్రసిద్ధములు. (భీమసేనుఁడొకనాఁడు ధర్మజుసభకు వచ్చి పాకశుద్ధినొందిన చేరు తెచ్చి తాను వనిన నాతఁడు సభాస్థలమని సంశయించిన నాభీమసేనుఁడు కోపించి సభయందా చేరు పాఱబోయ దానిచినుకులచ్చేటి స్తంభములయందును ద్వారములయందును సోఁకి స్తంభాది దారువులు చిగిరించెనట ఇత్యాది): చూ, ఉపవిద్యలు. [సదనము. 1.
పాకస్థానము. సం. వి. అ. న. వంటయిల్లు: చూ,
పాకాన్నము. సం. వి. అ. న.=పాకెన-పాకెన్న. నదన్యపువిందు: చూ, సాదము. (1).

పాకారి. సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [యెత్తెడువాఁడు: పాకీవాఁడు.
పాకి. దే. వి. రూ-పాకీ. మఱుఁగు పెరటికసవు
పాకీ. దే. వి.—పై.—
పాకీవాఁడు. దే. వి. 1. —పై.—; వా. 2. నేలపైప్రాఁకెడుశిశువు: చూ, ప్రాఁకెడువాఁడు. 2. (పాఁకువాఁడు అనియు)
పాకుఁడు. వా. వి. బిడ్డ: చూ, శిశువు.
పాకెత. వా. వి. పాకీవానిభార్య: చూ, భార్య.
పాకెన. వై. వి.=పాకాన్న. రూ-పాకెన్న-ప్రాకెన-ప్రాకెన్న: చూ, పాకాన్నము.
పాకెన్న. వై. వి.=—పై.—
పాక్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఉప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. యవక్షారము: చూ, లవణము. 1.
పాక్షికము. సం. విణ. పక్షమునఁగలిగినది.
పాగ. దే. వి. రూ-పాగా. 1. అశ్వశాల: చూ, సదనము. 1; 2: రూ-పాగా, తలకట్టు, తలచుట్టు, తలపాగ. (సం. ప).—ఉష్ణీషము, చోలండుకము-చోలోండుకము. తద్వి.—గుండుపాగకు.— వెట్టియము-వెట్టెము.(మిగతవానికి "చూ, సీసకము. 1."); 3. గుఱ్ఱములవరుస: రూ-పాగా-బాగా. (సం. ప).—అశ్వపంక్తి, అశ్వాతరము (చూ, హయము); 4. గుఱ్ఱములగుంపు: చూ, హయము; వై. వి. బ. 5.=పాదుకా, (రూ-పాగా-పావ-పావా)పావకోళ్లు: చూ, సమ్మెళిగలు.
పాగడ. వా. వి. నూలుపిడి: చూ, సూత్రము.1.
పాగడము. వై. వి.=పాటకః. రూ-పాడగము-పాడహము. అఁదుదానికాలినగ: చూ, భూషణము. 2.
పాగా: చూ, రూ-పాగ. (పావకోళ్లకు.—నై. 8, ఆ. 103; అశ్వశాలకు.—కాశీ.1,ఆ.35);

పాగు. వై. వి.=పాక. గుడ (చెక్కెర)పాకము: చూ, శర్కర. 1.

పాచకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వంటలక్క.

పాచకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూపకారుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

పాచనము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పాచితము; 2. పులుసు: చూ, పుల్లన. 1; 3.=పాచేనము-పాసనము. గ్రహణి: చూ, రోగము. 1. [హరీతకి.

పాచని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కరక*: చూ,

పాచిక. వై. వి. 1.=పాశక. జూదమాడెడు అడ్డసాళ్ళు: చూ, వ్యవహారము. 4; వా. 2. దాసి: చూ, బానిసె.

పాచితము. వై. వి.=ప్రాయశ్చిత్తము. రూ-ప్రాచితము. దోషనివృత్తి. పాండు. 5, ఆ. 47: చూ, శిక్ష. 1. [నము. 3.

పాచేనము. వై. వి.=పాచన. భేది: చూ, పాచ

పాచే. దే. ప్రే. (పాయఁజేయు) 1. తొలఁగించే. భార. ఆర. 1, ఆ. 195: చూ, విసర్జించే; 2. చిక్కుడలించే.

పాట్. సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.

పాట. దే. వి. 1. సంగీతము: చూ, స్వరము. 2; 2. రీతి. భార. సభా. 1, ఆ. 127. (రూ-పాటి-పాటు-పాళము): చూ, విధము. 1; 3. ఏలము: చూ, వేలము. 4; వై. వి. 4.=పాఠా. అగలుసొంటి*: చూ, విద్ధకర్ణి.

పాటకత్తె. వా. వి. గాణ: చూ, స్త్రీ.

పాటకము. సం. వి. అ. పుం. 1=: చూ, పాగడము; 2.=పట్టియము. పట్టాకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2;4. నద్యాదితీరము: చూ, రోధస్సు; 5. అక్షాదిచాలనము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6. సేనానివేశనము: చూ, శిబిరము; వై. వి. (1)=స్ఫోటకము. రూ-పోటకము-ఫోడకము, మశూచి: చూ, స్ఫోటకము; వా. (2) తక్కువ, హీనము. "పాటకపుజాతి."

పాటకాఁడు. వా. వి. రూ-పాటరి. 1. గాణ: చూ, సీకారి; 2. వేలముపాడినవాఁడు.

పాటచ్చరయామికన్యాయము. పా. దొంగకుగస్తి తిరుగుపని యిచ్చినయెడల వానిదొంగతనము పట్టువారుండరను రీతి. [హారకుఁడు. 1.

పాటచ్చరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ,

పాటన. దే. వి. 1. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2; 2. సంస్కారము. స్వా. 3, ఆ. 53: చూ, సొతాళింపు(ఇదివిచార్యము); 3. ఆదరణము: చూ, ముద్దు. [విదారణము. 1.

పాటనము. సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ,

పాటపాట. దే. విణ. కొంచెము కొంచెము. కళా. 4, ఆ. 89: చూ, స్వల్పము.

పాటపొలము. దే. వి. చిఱువేరు పైరయ్యెడు నేల: చూ, భూమి. 1.

పాటబండి. దే. వి. గాడీ: చూ, శకటము. 1.

పాటము. వై. వి. కెంపులు నాణెముచూచేటకు తెగినయొండ: చూ, వెలుఁగు. 3.

పాటరి. వా. వి: చూ, పాటకాఁడు.

పాటఅవళి. వా. వి. సంగీత సప్తస్వర సమూహము: చూ, స్వరము. 2.

పాటల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-పాటలము. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; 2. పాటల గంధి: చూ, స్త్రీ.

పాటలము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న. 1. కలిగొట్టుపువ్వు: చూ, స్థాలి. 2; అ. పుం. 2. ఎఱ్ఱవడ్లు: చూ, ధాన్యము; 3.=పయ్యె. తెలుపుమించిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4.=పయ్యె. తెలుపు మించిన యెఱుపుగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పాటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముష్కము*: చూ, మొక్కము; పుం, స్త్రీ: 2.=పాదిరి:* చూ, పాటల.

పాటవము. సం. వి. అ. న. 1. ఆరోగ్యము: చూ, లాఘవము. 2; 2. నైపుణ్యము: చూ, సమర్థనము; 3. శక్తత: చూ, శక్తి. 1; 4. తైక్ష్ణ్యము: చూ, మిడి. 4; వా. 5. క్షేమము: చూ, వర్ణము. 1.

పాటి. దే. వి. ఏ. 1. సామ్యము. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1598: చూ, సమానము. 2; 2. ప్రమాణము. పాండు. 1, ఆ. 148: చూ, శపథము; విణ. 3. సమము: చూ, సపాటము; 4. సామాన్యము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 8: చూ, సాధారణము. 2; 5. న్యాయము. భార. విరా. 5, ఆ. 278: చూ, సత్యము. 1; 6. కొండదిడి. కాశీ. 7, ఆ. 130; వా. వి. 7. రీతి: చూ, విధము. 1.

పాటించు. దే. స. క్రి. 1. ఆదరించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 89: చూ, సంభావించు; 2: చూ, ప్రతీక్షించు; 3: చూ, విమర్శించు; 4: చూ, వహించు; 5: చూ, ప్రాపించు. నై. 1, ఆ. 95.

పాటింపు. వా. విణ: చూ, పాటన. 3.

పాటికంద. వా. వి. ఊరఁగంద*: చూ, సూరణము.

పాటిగొను. దే. స. క్రి: చూ, సరిపెట్టు.

పాటితము. సం. విణ. చీల్పఁబడినది, ఘటితము: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

పాటినేల. దే. వి. ఊరెత్తుపడిపోయి పాడుపడిననేల, పాడు: చూ, భూమి. 1.

పాటిరేవు. దే. వి. దిగినడచి దాఁటిపోఁదగినరేవు: చూ, రేవు. 1.

పాటిలు. నై. అ. క్రి.=ప్రాప్తిః. రూ-పాటిల్లు. కలుగు: చూ, సంభవించు.

పాటిల్లు. నై. అ. క్రి.=—పై—

పాటీనము, నై. వి.=పాఠీన: చూ, పాఠీనము.

పాటీలు. దే. వి. బ. ఆఁడుదాని హస్తభూషః: చూ, భూషణము. 2.

పాటు. నై. వి. 1. కష్టము: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు; 3: చూ, శ్రమము. హరి. ఉ. 4, ఆ. 98; 4: చూ, విఘ్నము. 1; 5. పడుట. కళా. 6, ఆ. 75: చూ, రాలుపు; 6. సముద్రజలోల్బణ శమనము; వా. 7. ఉడుకువ: చూ, విరామము.

పాటునఁబడు. నై. అ. క్రి. యథాస్థితికివచ్చు.

పాటుపడు. నై. అ. క్రి: చూ, వేసరు. 2.

పాటుమానిసి. నై. వి: చూ, పాట్లమారి.

పాట్లని. వా. వి. ఆట్లఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

పాట్లమారి. ద్వ. విణ. మిక్కిలిశ్రమపడు స్వభావముగలవాఁడు: చూ, శ్రద్ధధానుఁడు.

పాఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చిఱుబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి; 2. పెనుబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి.

పాఠకబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరిమొబ్రాహ్మణులు.

పాఠకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వేదపాఠము చేయువాఁడు: అధ్యేత, పాఠి, పఠిత. (తె. ప.) —చేదువరి, సంతచెప్పువాఁడు; తద్విశేషములు.—౧. వైదికములుకాని గ్రంథములు చేదువువానికి.—అజపుఁడు; ౨. బట్టువానికి.— స్వస్తిముఖుఁడు. బ. (తె. ప).— క్రిక్కలు, చేదువరులు, బట్టులు-బట్లు-బట్టువారు, బూతులు, వంది; ౩. అన్యశాఖాపాఠకునకు.— శాఖారండుఁడు (మిగతవానికి "చూ, సంతచెప్పువాఁడు.")

పాఠము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేదువు (రూ-పఠనము-పఠము-నిపాఠము): చూ, విద్య. 1; 2. వేదపఠనము: చూ, విద్య. 1; 3. బ్రహ్మయజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము; 4. ఎచ్చరిక: చూ, హెచ్చరిక.

పాఠశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బడి: చూ, స్కూలు.

పాఠి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, పాఠకుఁడు; 2: చూ, వహ్నిసంజ్ఞికము*.

పాఠీనము. సం. వి. అ. పుం.=పాటీనము. సహస్రదంష్ట్రము: చూ, మత్స్యము. 1.
పాఠ్యము. సం. విణ. పఠింపఁదగినది:పఠితవ్యము.
పాడగము.వై. వి.=పాటక:చూ,రూ-పాగడము.
పాడము. వై. వి.=—పై.—
పాడఱు. దే. అ. క్రి. నశించే:చూ,సమయు.3.
పాడలి. వా. వి. గోడకుక్రిందుగా నిర్మించిన క్షుద్రశాల: చూ, సదనము. 1.
పాడవ. వా. వి. పాంగవబీడు: చూ,భూమి. 1.
పాడవబీడు. వా.వి.—పై.— [డము.
పాడహము. వై. వి.=పాటక: చూ, రూ-పాగ
పాడి. దే. వి. 1. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 2. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3: చూ, సమానము. 2; 4: చూ, వ్యవహారము. 3; 5: చూ, స్వభావము.భార.విరా. 3, ఆ.42.
పాడింట్లో దీపముఁబెట్టినట్లు. లో. ఉదా.— "పాడింటికినిడిన దీపపఙ్క్తియుఁబోలెన్" (కుచేలోపాఖ్యానము) [డము.
పాడిగము. వై. వి.=పాదాంగద: చూ, పాగ
పాడియాబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. (సామవేదులు. గోబిలసూత్రజ్ఞులు. పౌరోహిత వృత్తిగలవారు. కాలక్రమమున కృష్ణయజుశ్శాఖనవలంబించేమేన్నారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.
పాడియావు. వై. వి. మిగులపాలిచ్చేగోవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పాడు. దే. వి. 1: చూ, పాటినేల; 2. శూన్యగ్రామము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 3.పల్లె:చూ, దేశము; 4. చేటు:చూ, సంస్థ. 3; విణ. 5. చిక్కులేని స్థితిగలది; 6. రిక్త: చూ, శూన్యము. 1; అ. క్రి. 7: పాటపాడు, ఆలపించే. (సం. ప).—ఆలాపించు.
పాడునుయ్యి. దే. వి. అంధకూపము: చూ, సరస్సు. 1. [శబ్దము. 2.
పాడుమాట. వా. వి. అశుభవాక్కు: చూ,
పాడుముండ. వా. వి. పాడుపనులు చేసెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
పాడుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పాడఱు.
పాడువాఱు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—హరి. పూ. 5, ఆ. 32. [డమోపి: చూ, స్త్రీ.
పాడువిధవ. వా.మి.వి. పాడుపనులుచేసెడుముం
పాడువెధవ. వా. మి. వి. తుంటరి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పాడుసేయు. వా. స. క్రి: అఱవఱసేయు, కాడుచేయు. (సం. ప).—ధ్వంసించే.
పాడె. దే. వి: చూ, శవయానము.
పాడెగట్టు. వా వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పాడ్యమి. వై. వి.=ప్రతిపత్. ప్రథమా—మొదటితిథి. (ఇది సంస్కృతమనికొందఱు): చూ, ప్రతిపత్తు. [చూ, సురియాలువు.
పాణసి. దే. వి. మాల. హరిశ్చ. 2, ఆ. 174:
పాణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ-పాణము. మనికట్టుమొదలుకొని చాఁచినవ్రేళ్లతోఁగూడిన చేయి: చూ, హస్తము; అం. 2: చూ, ఇంద్రియములు; వై. వి. (1)=పానీయ. ముత్తెపునీరు: చూ, సలిలము.
పాణింధమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్ర; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 3. ఒకానొక వాద్యము: చూ, వీణె.
పాణిగృహీతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.
పాణిగ్రహణము. సం. వి. అ. న. చేపట్టు:చూ, వివాహము.
పాణిఘుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చేతులతో తాళముపేయువాఁడు: పాణివాదుఁడు.
పాణిని. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-పానిని. (ఇతఁడు వ్యాకరణసూత్రకర్త. ఇతని చిత్రచరిత్రము పారాశర్యమను పురాణమున విశేషముగ గలదు): చూ, సన్యాసి. [హణము—
పాణిపీడనము. సం. వి: అ. న: చూ, పాణిగ్ర

పాణిపడము. దే. వి. అమ్ముల పొది: చూ, బాణము. 1. [ఘుఁడు.

పాణివాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాణి

పాణిగ్రహణము. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వివాహము.

పాత. సం. విణ. కాచేవాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.

పాతకము. సం. వి. అ. పుం. మహాపాపము: చూ, వృజినము. 1.

పాతకములు. అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, ఇవిచేయు వారితోఁడి సహవాసము (5)

పాతనము. అం: చూ, భూ్రికి్రియలు.

పాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. పతనము: చూ, రాలుపు; 2. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 1; విణ. 3. కావఁబడినది: చూ, రక్షితము; అం. 4: చూ, తారాక్రియలు.

పాతరకత్తె. వా. వి. ఆటకత్తె: చూ, శైలూషి.

పాతరలాడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నర్తించు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 726.

పాతరలు. వై. వి. బ.=పాత్రి. 1: చూ, పాతరకత్తె; 2. ఆట: చూ, వ్యంజకము. 1.

పాతరి. వా. వి: చూ, పాతరకత్తె. అం, భా. ప్రి. 129. [పా్రిణములు.

పాతాళకము. అం: చూ, ప్రిస్థాగప్రిత్యయ

పాతాళగరుడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దూసరి*: చూ, వత్సాదని.

పాతాళము. సం. వి. అ. న. 1. క్రిందిలోకము: చూ, లోకము. 1; 2. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3: చూ, అధోలోకములు; 4: చూ, లోకములు.

పాతిక. వై. వి. రూ-పాతికె. 1=పాద-పాదిక, కాలు, ఒకటిలో నాలుగవభాగము, 1/4 వంతు; వా. 2. ఇరువది యైదు, నూటిలో నాలుగవభాగము; (ఇట్లు తూనిక, కొలత మానములయందు 1/4 వంతు పాతికఅని గ్రహించేనది).

పాతికె. వై. వి.= —పై—

పాతివ్రిత్యము. సం. వి. అ. న. 1. పతివ్రితాత్వము: ఈలువు; పా. 2. దీనికిఉపమానములు — సీత, అరుంధతి, దమయంతి, సావిత్రి, పార్వతి, సరస్వతి, లక్ష్మి.

పాతు. వై. వి.=పాత. 1. భూస్థాపనము: పాతుట; 2: చూ, లిబ్సి. 2.

పాతుకుఁడు సం. విణ: చూ, పతయాళువు.

పాతుట. వై. వి.=పాత: చూ, పాతు. 1.

పాత్రము. సం. వి. అ. న. 1. నద్యాదులయొక్క రెండుదరులనడుము: చూ, వంకము. 1; 2. భ్రికుంసాది.- స్త్రీవేషధారియై నటనముచేయు పురుషుఁడు: చూ, భూ్రికుంసుఁడు; 3: చూ, మంత్రి. 1; 4: చూ, యోగ్యము; బ. 5. స్రువము మొదలైనయజ్ఞపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-౮౭, (స్రుక్కు. 1); త్రి. 6. భాజనము. (ఇది తెనుఁగున భాజనార్థమునందు కొందఱిచే పాత్రి అని ప్రియోగింపఁబడియున్నది. ఒకచో నర్తకియను నర్థమందు వైకృతముగా ప్రియోగింపఁబడియున్నది "శీవెపాత్రిలకు" (య. 4, ఆ.) (పాత్రము=ఆధేయవస్తువులను రక్షించునది): పాత్రము, భాజనము, స్థాలము, స్థాలిక, హరివాణము. (తె. ప.)— అరివాణము, కంచము, కోర, చాకి, చాకీ, తట్ట, తట్టి, తలియ-తళియ, తళిగ, తెలి-, తెలిగ, తెలియ-తెలె, బోనపుట్టిక; పాత్రిముల భేదములు.— ౧. అండీకే.—అలంజరము-అలింజరము-అవింజరము- అళింజరము, అ, కర్పరము-ఖర్పరము, గోల, గోలకము-గోళకము, నందా, మందామణి, మణికము, లోహకటాహము-హండ-హండా, హండి-హండీ.(తె.ప).-అండా-అండి-అండీ,అనికి,

అలాయము, కంగాళము- గంగాళము, కడవ-కడువ, కప్పెర-కొప్పెర, కళాయి, కాఁగు, కొప్పె, గాబు, గోలియము-గోలెము, డేక్సా-డేగిస-దేకిచా- దేకిస, తపెల, తొట్టి, నీరుమోపరి, పవ్వ, పెద్దబాన, బందడము-బంపరము-బంపలము, బాన; ౨. అటికకు.-(తె.ప)-అటిక-అట్టిక, ఎసల, చేట్టి, డాక-దాక, బోగిణి; ౩. కరాటమునకు.-కరండకము-కరండము, ఛ. (తె. ప).—కరడ, కరవటము-కరవడము-కరాటము, గుండీ, డబ్బ-డబ్బి, తొరుపు-తొర్పు, పక్కాణి-పక్కీణి, పూసె, బరణి-బరిణె; ౪. కల్లుతాగెడు గిన్నెకు.—అనుకర్షణము, అనుకర్షము, అనుతర్షణము, అనుతర్షము, గల్వర్కము, చమనము, చషకము, పారి, పిష్టవర్తి, సరకము, సుర. (తె. ప).—కల్లుగిన్నె, కోర, చిప్ప; ౫. కాచపాత్రమునకు. (మాంత్రికునిది) .—(తె. ప).— ఆవిలి; ౬. కొమ్ముచెంబునకు.—జాకీ-ఝారి.(తె.ప)—జారీ; ౭. కొయ్యతోఁజేసిన నీటిపాత్రమునకు.—అద్మని; ౮. గందపుకుడకకు.—(తె. ప).—కుడక, గందపుకుడక; ౯. గంపవంటి పాత్రమునకు.—(తె. ప).—గుండిగ, తొట్టి; ౧౦. గరగకు.—ఘటము. (తె. ప).—గరగ-గరిగె; ౧౧. గరిఁటెకు.-(కఱ్ఱగరిఁటె).—తెండువు-తండువు-తర్దువు. (తె. ప).—కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-త్రెడ్డు, చేట్టువ-చేట్టువము, పొన్నట్టు; (ఇనుపగరిఁటె).—కంబి-కంభి, కరత్రము, కాష్ఠ, ఖజ, ఖజపము, ఖజము, ఖజాక, దర్వి. (తె. ప).—గంటె-గరిఁటె-గతిఁటె, చేట్టువము; (మిక్కిలిచిన్నగరిఁటె).—ఖజపము, దర్వి.(తె.ప.) —మిళ్లి; (చిల్లులుగరిఁటె)—(తె. ప.)-చేట్టము, బిత్తెడ; ౧౨. గళ్ళాకు.-(తె. ప).— గరగడ, గల్లా, గళాసు; ౧౩. గాజుగిన్నెకు(చిన్నమూతిగలనిడుపాటి కాచపాత్రము).— కటఖాదకము, కాచపాత్రము, కాచభాజనము, కున్నవము, కున్నారము, కుహనము. (తె.ప.)—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, కోవి, గాజుగిన్నె, పిడత-పిడుత, బుడిగ- బుడ్డి- బుడ్డిగ, బోడిగ; ౧౪. గిండిచెంబునకు.—ఆలుక, ఆలువు-ఆలూవు, ఆళు, కనకాలుక, కరక, కర్కరి-కర్కరిక, కర్కలి, గలంతిక-గళంతిక, చషకము, పారి, భృంగారము, (తె. ప).—కలంత, కైతట్ట, గరిగ-గరిగె, గరిగెపిడత, గలఁతియ, గిండి, గిండిచెంబు, చిన్నపిడత, జారీ, వేసలు; ౧౫. గిన్నెకు.—(గిన్నె.)—కోశము-కోషము, కౌశిక, గల్వర్కము, చషకము, హరివాణము. (తె. ప).-అరివాణము, కోరగిన్నె, చిప్ప, డబ్బర- దబ్బర- దబ్బురు; తద్వి.—ఉగ్గుచిప్పకు.— గుండకము.(తె).-గుండక, పారడ, పాలడ; బిచ్చగానిగిన్నెకు.-అక్షయపాత్రము, కటాహము, కమఠము, కర్పరము-ఖర్పరము, కోశిక-కోషిక, భవనాసి, భాజనము.(తె.ప).-కడవ, కడువ, కప్పెర-కొప్పెర, చిప్ప; చిన్నగిన్నెకు.-(తె.ప).—పన్నాగులోవి; ౧౬. చుల్లకిఅనుపాత్రమునకు.-చుల్లకి; ౧౭. చెంబునకు.-(తె.ప)-చీ(చే)ముంత, చెంబు, తంబుగ, సగ్గెడ; ౧౮. జలపాత్రమునకు.-కర్కరికము, గడ్డుకము-గడ్డూకము.(తె.ప).-నీటిచెంబు; ౧౯. జాజోలపాలికకు.-, పాలిక. (తె.)-జాజోలపాలిక, పాలిక, పాలియ, ౨౦. జొడ్డవెలవంటిపాత్రమునకు.- నంద.(తె.ప).-ముంత; ౨౧. తాంబూలపాత్రమునకు.-తాంబాళము; (తె.ప).-కంపె-కుంపె, కుప్పియ-కుప్పె, జాలవల్లిక, తబుకు, పళ్యము-పళ్లెము-పళ్లెరము; (చూ, హడపము1); ౨౨. తైలాదిపాకపాత్రమునకు.-కటాహము, కర్షరము, కలశము, కుండము, పటము, గుండకము, ఘటము, నిపము. (తె.

ప).—కడవ-కడువ, కుండ, నీరుమోపరి; ౨౩.దీపపాత్రమునకు.- కౌశిక,చక్రవాటము, మల్లము.(తె.ప).-కుంది-కుందియన-కుందెన, ప్రమిదె-ప్రమిద-ప్రమిదె-ప్రమ్మిద; ౨౪.దొప్పకు.-(తె.ప).—గూడ, దొప్ప-దొప్ప, దొన్నియ-దొన్నె,పొట.(సం.ప).-పుటము, పుటి; ౨౫. నీరుతోడెడు పాత్రమునకు.-(తె.ప).—చేఁద, బొక్కెన; ౨౬. పంచపాత్రమునకు.—పంచపాత్రము; ౨౭. పంచపాత్రములసమూహమునకు.— పంచపాత్రము; ౨౮. పచనపాత్రమునకు.— (తె. ప).—తప్పేల-తప్పేలా, పంటి- పనఁటి- పరఁటి, బానసము, లోవి, జెసల; ౨౯. పలురకముల పాత్రములకు...అయోముఖము, ఆవపనము, కడత్రము, కఠినము, ప్రతలాల్పభాండము, భాజనము; ౩౦. పరిమళద్రవ్యము లుంచే పాత్రమునకు.— (తె. ప).— పంకిణి; ౩౧. పళ్ళెమునకు.— కందువు.(తె.ప).-కంచెము, తబుకు, నగ, పళ్యము-పళ్ళెము-పళ్లెరము; ౩౨. పానపాత్రమునకు.—కాంస్యము, కుళపము, కోషము, కౌశిక, గల్వర్కము,చషకము,పానపాత్రము, పానభాజనము. (తె.ప).-కాసండీ;౩౩.పాలచెంబునకు.-గవి, తుంబ,దోహని,నిపానము,నిలింప,పార,పారి, రోహిణి. (తె. ప).—ఈడుముంత, గుత్త, పాలతప్పేల, పాలచెంబు, బుగ్గ; ౩౪. పింగాణి చిప్పకు.—(తె. ప).—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౩౫.పీఁకదానుకు.- ఆచామనకము,కటకోలము, కలాచి, చర్వితపాత్రము, నభము, నిష్ఠీవనపాత్రము, పట్టకము, పతద్గ్రహము, పాలము, పూగపీఠము, ప్రతిగ్రహము, ప్రోంతము. (తె. ప).—కళాంజి-కాళంజి-కాళాంజి, కళాసిక, తమ్మతసుకు, తమ్మపడిగ-తమ్మపడిగము, తనుకు, పడిక-పడికము, పడిగ-పడిగము, పీఁకెదాను; ౩౬. పుష్పోడాళిపాత్రమునకు.-ఇడ; ౩౭. పుష్పాదులుంచెడు కరండమునకు— (చూ, పెట్టె. 1.); ౩౮. పెనమునకు.— అగ్నిష్ఠము, కందువు, స్నేహని. (తె. ప).—కంచె, పెనము; ౩౯. బూరెలమూఁకుడుకు.— బుచీషము-బుజీషము-ఋచీషము,ఖల్లిక,పిష్టపచనము.(తె.ప). —బాణలి,బూరెలమూఁకుడు-బూర్లెమూఁకుడు;౪౦. బైరాగులజోలెకు. —కక్షపాల. (తె. ప.)—కకపాల- కక్కపాల-కైపాల; ౪౧. మంగలమునకు.—అంబరీషము, కందువు, భ్రాష్ట్రము. (తె. ప).— కంచుకంటు, బాణలి, బొరుసు, మంగలము, మండ, వేఁపుడు, వేఁపుడుచట్టి; ౪౨. మందు మర్దించు గిన్నెకు.—ఖల్లము(తె. ప).— కలువము-కల్వము: (చూ,రాయి);౪౩. మట్టికంచెమునకు.—(తె. ప).—దడ్డెము, బట్ల-బల్లె, మల్ల, సాద, సానిక; ౪౪. మాదిగవాఁడు కొవ్వుంచెడు పాత్రమునకు.-(తె. ప).—కొమ్మ; ౪౫. ముడుపులు చెల్లించే డిబ్బి.— (తె. ప).—డబ్బ- డబ్బి- డిబ్బి; ౪౬. మూఁకుడుకు.—ఉదంచనము, కూర్మపృష్ఠకము, వర్ధమానకము, వర్ధమానము,శరావము. (తె. ప).—డబ్బడము, దబ్బ, దబ్బడు, దిబ్బడము, పలక, మూఁకుడు, సిబ్బి; (ఇత్తడి మూఁకుడు).—(తె. ప).—సిబ్బి; (చిల్లులుగల మూఁకుడు).— (తె. ప.)— జల్లిమూఁకుడు; ౪౭. యజ్ఞపాత్రవిశేషములు.—ఉపభృత్తు, గ్రహము, చమసము-చమసి, జుహువు, ధ్రువ, పాత్రము-ప్రణీత, శమ్య,స్రుక్కు-స్రువము; ౪౮. రాగిపాత్రమునకు.—కిట్టాలము; ౪౯. రాగి లోనగు బిందెకు.—ప్రఘణము (తె. ప).—బిందియ-బిందె; ౫౦. లోహదళమునకు.— (తె. ప.)—తగటు-తగడు, దళము, రేకు-రేకు; ౫౧. లోహపాత్రమునకు.— ఖరపాత్రము

ఖగసోందము, లోహపాత్రిము, లోహిక; ౫౨. వండికడుగనిపాత్రిమునకు.— (తె. ప).—బ. అంటులు-అంట్లు; ౫౩. సన్యాసులపాత్రినునకు.— కమంభము, కమండలువు, కరకము, కుండి, కుసుంభము, చైత్యముఖము. (తె. ప).— కమండలము, జోరీ, బుడిపి-బుడ్పి,బుడ్డి-బుడ్డిగ, బోలె; ౫౪.హుక్కాకు నిప్పుపెట్టుకొనెడు పాత్రిము.(తె. ప).—చిల్లుము (ఇందు వ్రాియఁబడినవాని లోఁగొన్ని మట్టితోఁజేయఁబడిన వైనను పాత్రిములని వాడఁబడుటచే నిందువ్రాియఁబడియె:చూ, భాండము. 3.) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము.")

పాత్రిలాడు. ద్వి. అ క్రి: చూ, రూ-పాతరలాడు. రుక్మి. 3, ఆ. 96.

పాత్రిలు. అం. వేషధారులు. [సజ్జనుఁడు.

పాత్రుఁడు. సం. విణ. యోగ్యుఁడు; చూ,

పాత్రేసమ్మితన్యాయము. పా. భోజనసమయమునకుసిద్ధపడువారుపనికుపరోగాగించేరనురీతి.

పాథస్సు. సం. వి. స్. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; 2. అన్నము: చూ, పాదము. (1)

పాథేయము. సం. వి. అ. న. అన్నము బియ్యము-లోనగుదారిబత్తెము."స్వర్గపాథేయము": చూ, సంబళము.

పాథోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రిము.

పాథోనిధి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పాదకటకము. సం. వి. అ. పుం. అందియ: చూ, భూషణము. 2. [ద్వి. 67.

పాదకి. వా. వి: చూ, బానిసె. ఆం, పదా.

పాదకృఛ్రిము. పా: చూ, అర్ధకృఛ్రిము.

పాదక్రియలు. అం. అడుగులు అడవలు గంతులు అనియును విశేషముగానైన వల్పీలు పేరెములు అల్లీలు మొగ్గలు మెలిములు అనియును మొదలుగ వాడఁబడుచున్నవి:(చూ, ఉద్ధతము, వ్యంజకము).

పాదగ్రిహణము. సం. వి. అ. న. అభివాదనము: చూ, హణిగలు. [నడ-కాల్నడ.

పాదచారము. సం. వి. అ. న: (తె.ప).—కాలి

పాదచారి. సం. వి. న్. పుం. 1. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు. 1; విణ. 2. నడచిపోవువాఁడు; అం. 3: చూ, గతివిశేషములు.

పాదచ్ఛాయలు. పా. మనుష్యుఁడు సూర్యునకెదురుగ నిలబడి తర్జనివ్రేలు చెవియందుంచుకొని యదితననీడలో గుర్తుపెట్టుకొని ఆచోటికి తాను నిలుచుండియున్న పాదముతోఁగూడ కలిపి కొలిచిన నెన్నియడుగులగునో అవి పాదచ్ఛాయలగును.(చూ, అహఃప్రిమాణము). [చూ, శూద్రుఁడు.

పాదజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అడుగుపుట్టువు:

పాదట్టు. దే. వి. (పాదు + తట్టు) రూ-పాదొట్టు. వాసములకుఁబట్టెడుబూసి: బూసి.

పాదతలము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, అరకాలు; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.— మెట్టదామర, చెంగలువలు, కెంపులు, పగడములు, చిగుళ్లు మొ.

పాదతలములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని అఱకాళ్లు —ఎఱ్ఱఁదామరలఁబోలు రక్తిమయు, మృదుత్వముగలిగి చెమటలేకయున్న నైశ్వర్యప్రిదము. చేటలవలెనుండి చెమటగలిగి వ్రేళ్లసందులుగలిగి తెల్లనైయున్న దారిద్య్రి దుఃఖము లనుభవించును.); 2: చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు. (ఆఁడుదాని అఱకాళ్లు.—తామరపువ్వులఁబోలి రక్తవర్ణములైన రాజపత్నియగు. అంతయు భూమినంటిన అష్టపుత్రిసంపదనొంది మగనికి సంతసమొసంగును. ఛిద్రిములైన పుత్రివతియగు. కుఱుచలైన పతిదుఃఖితయగు. గుంటలు చెమటయు లేకున్న సుఖవతియగు. అరుగుడులైన దరిద్రిరాలగు.)

పాదతలరేఖలు. అం: చూ, లక్షణాంగములు. (ధ్వజ, వజ్ర, అంకుశ, ఛత్ర, శంఖ, పద్మ, కలశ, హల, మత్స్య, కుండలము మొదలగు రేఖలున్న శ్రీపతియును, భూపతియును అగును. రేఖలు రక్తవర్ణములై లోతుగనున్న శుభప్రదము.)
పాదనఖములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలిగోళ్లు.— రక్తతామ్రవర్ణములైన రాజగును.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (అడుదానికాలిగోళ్లు.— రక్తవర్ణములైన భాగ్యవతియగు. ఊర్ధ్వముఖములైన దాసియగు.)
పాదనివారణము. అం: చూ, విన్నాణములు.
పాదప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పావకోళ్ళు: చూ, పాదుక.
పాదపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. కాళ్ళుంచేకొనెడు పీట: చూ, సింహాసనము.
పాదపవృత్తము. పా: చూ, వృత్తము. 1.
పాదపుపోరువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.
పాదప్రమాణము. సం. వి. అ. పుం. (తె. ప.)- అడుగు-అడ్గు. (చూ, హజ్జే.)
పాదబంధనము. సం. వి. అ. న. ఆవుగోదెలోనగునది: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)
పాదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పాదు. రూ- పదము: చూ, హజ్జే; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 3: చూ, వేరు. 1; 4. పద్యమునందలి యొకచరణము: చూ, వృత్తము. 1; 5.=పాతికె-పావు.పాదిక. 1/4వ వంతు; 6. కొండతటితిప్ప, ప్రత్యంతపర్వతము: చూ, హిమాలయము(పర్వతము); అం.7: చూ, ఇంద్రియములు.
పాదములు. అం. (అడుగులు): చూ, కళలుండు [స్థలములు.
పాదయమకము. అం: చూ, యమకము.
పాదరక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (పాదమును రక్షించునది) పాదుక: చూ, సమ్మాళిగలు.
పాదరసము. వై. వి.=పారదః చూ, సూతము. (శుద్ధి.—కటుమారసము, ఇటికె పొడుము, పెరుగు, బెల్లము, పసుపు నీటితో వివిధిగా నూరి గుడ్డలో వడపోయుట రసశుద్ధి. ఇంగిలీకములోనుండి తీసిన పాదరసము విధిగా శుద్ధులు చేసినదానికంటె శ్రేష్ఠము).
పాదరి. వై. వి.=పాటలి: చూ, కూ-పొదరిక.
పాదరేఖలు. అం: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వజ్ర, చక్ర, పద్మ, ధ్వజ, స్వస్తిక, వర్ధమాన, తోరణ, మకరరేఖలున్న రాజపత్నియగు. అంకుశ, కుండల, మాలికాది రేఖలున్న భాగ్యవంతులగు రాజోలపుత్రులయగును.)
పాదలి. వై. వి. 1.=—పై—; 2. ఓరపాక: చూ, సదనము. 1; విణ. 3: చూ, హీనుడు.
పాదవల్మీకము. సం. వి. అ. న. బోదకాలు: చూ, హజ్జే.
పాదసరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాంజేబు.
పాదసేవకుడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, సేవకుడు.
పాదస్ఫోటము. సం. వి. అ. పుం. కాళ్లపగుళ్లు వాఱెడు కుష్ఠభేదము: చూ, విపాదిక.
పాదాంగదము. సం. వి. అ. న.=పాడిగము: చూ, పాదకటకము.
పాదాంగుళములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలివేళ్లు.—పొడుగులై సమములై నునుపులై అసితములైన సుఖియగు. వేళ్లకొనలు సమమై సందురలేనున్న రాజగు. నరములుగనిపించేచే శుష్కములై కుటిలములై విరళములైన దుఃఖియగు. బొటనవేలు విస్తారమైన దుఃఖియగు. రెండవవేలు బొటనవేలుకన్న నధికమైన స్త్రీ సంభోగియగు. మూడవవేలధికమైన భార్యకు హానియగు. నాలవవేలు హ్రస్వమైన

పరస్త్రీలోలుఁడగు. ఇదియ దీర్ఘమైనవిద్యా భోగములుగలుగు. చిటికెనవేశ్రిలు హ్రిస్వమై సన్నమైన భోగియగు. బొట్టనవేశ్రిలు రెండవమూఁడవ వేశ్రిల్లుసమములైన యుత్తముఁడగు. చిటికెనవేశ్రిలు పొడవై వేశ్రిళ్లెడములగుచేసులుచేలైన దాసత్వమునొందును); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (అడుఁదాని కాలివేశ్రిళ్లు.— పెసరకాయలవలెనున్న భాగ్యవతియగు. మృదువులైన సుఖవతియగు. విరళములైన దాసియగు. రెండవవేశ్రిలు బొటనవేశ్రికన్నఁ బొడవైన విధవయు జారయునగు. మూఁడవవేశ్రిలు పొడవైయున్న దుశ్శీలురాలును దౌర్భాగ్యురాలును కృపణురాలును అగును. నాలుగవవేశ్రిలు కురుచేయైన కలహప్రియయగు. ఇది యెత్తుగనున్న విధవయు దరిద్రురాలును అగును. చిటికెనవేశ్రిలు భూమినంటకున్న విధవయు జారయు అసౌఖ్యురాలును అగు. నాలుగవవేశ్రిలును చిటికెనవేశ్రిలును భూమినంటకున్న జారిణి యగు.)

పాదాంట్రిపురుగు. దే. వి: రూ-పాదాండ్రి-పాదొట్టుపురుగు: చూ, సాలెపురుగు.

పాదాండ్రి. దే. వి. —పై— [హజ్జే.

పాదాగ్రము. సం. వి. అ. న. మీఁగాలు:చూ,

పాదాతము. సం. వి. అ. న. పదాతులసమూహము: చూ, భటుఁడు. 1. [భటుఁడు. 1.

పాదాతికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పదాతి:చూ,

పాదాపవిద్ధకము. అం: చూ, కరణములు.

పాదావర్తి. అం: చూ, అనుభావర్తములు.

పాది. దే. వి. 1. ఏటుదాఁటించేసాధనము: చూ, హోడము; 2. కక్కెర క్కాఁజో కారు కోడి పూరేడు లోనగు పెంపుడుపిట్టలను పైకివిడిచి పిట్టలనుపట్టెడు ఒకానొకవేఁట: పాదివేఁట, పారివేఁట: (చూ, వేఁట); వై.వి. 3.=పాద. కుదురు: చూ,రూ-పాదు.

పాదిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చిన్నకంబము: చూ, స్తంభము. 1; 2.=పాతిక: చూ, పాదము. 5; విణ. 3. నాలుగవది.

పాదిగువ్వ. దే. వి. పాదివేఁటకుపయుక్తమైన పెంపుడుపిట్ట: చూ, శకుంతి (పక్షి).

పాదిరి. వై. వి.=పాటలి. (రూ-పాదరి-పాదిలి) కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2.

పాదిలి. వై. వి.=—పై.— [21.

పాదివేఁట. దే. వి: చూ, పాది. 2. య. 2, ఆ.

పాదు. వై. వి. 1.=పాద. (రూ-పాది.)కుదురు. కళా. 4, ఆ. 78: చూ, విల్లము; 2.=పాద. క్రిందు. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 120:చూ, దిగువాటు; 3. నిలుకడ:చూ,స్థితి.3.

పాదుక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. (రూ-పాదప-పాదువు) పావకోళ్ళు: చూ, సమ్మాళిగలు; అం. 2: చూ, ఆవర్తరూపములు.

పాదుకము. సం. వి. అ. న. ముచ్చె: చూ, సమ్మాళిగలు.

పాదుకాంతాభిషేకము. అం:చూ,అభిషేకములు.

పాదుకృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పాదూకృతుఁడు: చూ, మాదిగ.

పాదుకొను. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు. అని. 2, ఆ. 139; పేర్చి. 3. పాదుకొలుపు.

పాదునిలుచే. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పాదుకొను. 2. హరి. ఉ. 6, ఆ. 157.

పాదువు. సం. వి. ఉ. ఊ. స్త్రీ. 1: చూ, పాదుక. 1; 2: చూ, పాదుకము.

పాదుసా. వై. వి. (రూ-పాదుసాహి-పాదుషా): చూ, రాజా. 1.

పాదుసాహి. వై. వి.—పై.—

పాదుషా. వై.వి.—పై.—(పాదుక).

పాదూకృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పాదుకృతుఁడు.

పాదూవాహుఁడు. సం.వి.అ. పుం. పావకోళ్లను, చెప్పులను తెచ్చెడువాఁడు: చూ, మాదిగ.

పాదొట్టు. దే. వి: చూ, రూ-పాదట్టు.

పాదొట్టుపురుగు. ద్వి. వి: చూ, పాదాంట్రి పురుగు.

పాథోదకము. సం. వి. అ. పుం. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

పాథోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-పాథోధి.

పాథోనిధి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పాద్యము. సం. విణ. 1. పాదములకొఱకైనది (జలాదికలు); అం.2: చూ, ఉపచారములు.

పానకము. సం. వి. అ. పుం. 1. బెల్లము, యాలకులగింజెలు, మిరియములగుండ మున్నగునవికలిపిన పానీయము: చూ, సలిలము; దే. వి. (1) ఫలరసము. పంచ. నా. 1, ఆ. 321; అచ్చ. అ, కాం. 105: చూ, రసము. 13; (2) పాదు: చూ, విల్లము.

పానగోష్ఠిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లుత్రాగెడు చోటు (లేక) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

పానపాత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్లుత్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6; 2. నీరు త్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

పానము. సం. వి. అ. న. 1. త్రాగుడు: చూ, సరకము. 3; 2. త్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6; 3: చూ, రక్షణము; అం. 4: చూ, కామజంబులు; వై. వి. (1)=లింగపీఠము. (తె. ప).—జేలేరి, పానవట్టము; (2)=ప్రాణము: చూ, ప్రాణము. 6.

పానలు. దే. వి. బ: చూ, సంశయము.

పానవట్టము. దే. వి: చూ, పానము (1).

పానసము. వా. వి. రూ-శానసము: చూ, సదనము. 1.

పానసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అంగాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.

పానసీఁడు. వా. వి: చూ, పాచకుఁడు. 1.

పానారము. దే. వి. పండుపోఁక: చూ, పోఁక.

పానిని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-పాణిని.

పానీయము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 2. త్రాగఁదగినది: చూ, స్వాదితము; 3: చూ, రక్షితము.

పానీయవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అరితిఁగాః: చూ, సుషవికాఫల.

పానీయశాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేలిపందిలి: చూ, సదనము. 1.

పానుపు. దే. వి. రూ-పాన్పు. 1.పడక: చూ, శయ్య. 1; 2: చూ, మంచము; 3. పఱపు. అని. 3, ఆ. 12: చూ, శయ్య. 1.

పాన్పు. దే. వి.—పై.—

పాప. దే. వి. 1. రూ-పాపఁడు. భార. ఆర. 7, ఆ. 187: చూ, శిశువు; 2. ఆబ: చూ, లోచనము.

పాపంపుమొన. అం: చూ, మొనలు.

పాపఁడు. దే. వి. రూ-పాప. 1. బాలుఁడు. భార. విరా. 5, ఆ. 284: చూ, శిశువు; 2.పురుషశిశువు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 115: చూ, శిశువు.

పాపచేలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగలుసొంటి *: చూ, విద్ధకర్ణి.

పాపట. దే. వి. 1. కేశవీథి. (ఇదిపాయుధాతుకృదంతము: చూ, సేస. 3; వై. వి. 2:చూ, వృకధూమకము *.

పాపటచేఱు. ద్వి. వి. లాలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

పాపటపడ్డ. వా. వి. పైరుమీఁద దున్నెడుసాధనమునకు వేసిన యడ్డుకఱ్ఱ.

పాపటపుగుజ్జేలు. వా. వి. బ. పాపటపడ్డకుఁ బండ్లవలె వేసిన మేకులులోనగునవి.

పాపటపునొసలు. వా. వి. బ. పాపటపడ్డకువేసి కాఁడికిఁగట్టినవి.

పాపటపుపాన్పులు. వా. వి. బ. పాపటపు గుజ్జులకువేయుపాన్పులు.

పాపటబొట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, పాపటచేరు; 2: చూ, భూషణము. 2.

పాపటము. దే. వి. గొర్రెపైరుగాఁడగాపనుపోవ దున్నెడుపనిముట్టు. రూ-పాపనము. గుంటక-గుంటుగు, దిందు-దిన్దుడు:చూ, హలము.

పాటపపుచ్చే. దే. క్రి. (పాపటవోఁజేయు) డాకివిడిచి తోలఁగించె. రామా. 8, ఆ.165: చూ, పాయవడు. 1.

పాపటవోవు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పాపదశకము. అం. అసత్యోక్తి, దోషారోపణోక్తి, కఠినోక్తి, నిష్ఫలోక్తి, చౌర్యకరణము,దుష్కార్యకరణము,దుష్కార్యాపేక్ష, పరభార్యాపేక్ష, పరద్రవ్యాపేక్ష, జీవహింస. (10). [ము).

పాపది. వా వి. పాముది:ఆహేయము.(చూ, సర్ప

పాపనము. దే. వి: చూ, రూ-పాపటము.

పాపము. సం. వి. అ. న. రూ-పాప్మము. 1.=పాపన. దుష్కృతము: చూ, వృజినము. 1; 2: చూ, దయ. "పాపము వానికాలువిఱిగినది"; విణ. 3. దుష్కృతముగలది.

పాపరహితుఁడు. సం. విణ: అనఘుఁడు.

పాపలగనుతావు. ద్వ. వి: చూ, భగము. 12. సాం. మా. 19. [చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాపాత్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం. పాపాలముద్ద:

పాపాయపరపీడనమ్. లో. పెరవారిని బాధించుట పాపమునకొఱకు. "పా । పాయ పరపీడన" మ్మను । న్యాయమ్మున " (కుచేలోపాఖ్యానము)

పాపాలముద్ద. మి. వి: చూ, పాపాత్ముఁడు.

పాపాసు. వై.వి.=పాదపోష:చూ,సమ్మాళిగలు.

పాపి. సం. విణ.=పావి. (న్.ఈ.న్.) 1: చూ, పాపాలముద్ద; 2: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాపిష్ఠుఁడు.సం.విణ.మిక్కిలిపాపి:చూ, పాపి.

పాపు. దే. క్రి. 1. పాయఁజేయు; 2: దును-దున్ను. జై. 8, ఆ. 174.

పాపుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, పాపి. 1—2; 3: చూ, హింసకుఁడు; 4: చూ, హీనుఁడు.

పాపోసు. వై. వి.=పాదపోష: చూ, రూ-పాపాసు. [పాపము.

పాప్మము. సం. వి. న్. పుం, విణ:చూ, రూ-

పామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పామము.

పామనుఁడు. సం. విణ. గజ్జికలవాఁడు, కచ్ఛురుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు. [వ్రణము.

పామము. సం. వి. న్. పుం, న. గజ్జి: చూ,

పామరుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, మూర్ఖుఁడు: 2: చూ, హీనుఁడు; 3: చూ, గోండుఁడు.1.

పాము. దే. వి. 1: చూ, సర్పము; 2. కష్టము: చూ, శోకము; స. క్రి. 3. రూ-ప్రాము: చూ, రుద్దు. 1.

పాముచూపు. వా. వి. బూ: చూ, సర్పము.

పాముది. దే. వి: చూ, రూ-పాపది. [ఫల.

పాముదొండ. ద్వ. వి. నాగదొండ*: చూ,రక్త

పాము మేత. వా. వి: చూ, వాయువు.

పాములనారిగాఁడు. దే. వి: చూ, పక్షి.

పాములబిడారు. వా. వి: చూ, వల్మీకము.

పాములమేతరి. వా. వి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పాములవాఁడు. దే. వి: చూ, వ్యాళగ్రాహి. కాశీ. 2, ఆ. 87. [మేతరి.

పాములవేఁటకాఁడు. వా. వి: చూ, పాముల

పాయ. దే. వి. 1. చీలిక. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, శకలము. 4; 2. ఖండము: చూ, శకలము. 4; 3. చర్మములోనగుకాని ఖండము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 213: చూ, శకలము. 4; 4. ఒకనదిలోనుండి చీలిజేవ పానది: చూ, స్వర్ణది (నది); 5: మునుము-మున్ను.

పాయఁబాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పాయు. 3. పాండు. 3, ఆ. 22.

పాయకట్టు. దే. వి. ఒకముఖ్యగ్రామముతోఁ జేరిన యుపగ్రామముల సమూహము, జనపదము: చూ, సీమ. 1 (దేశము).

పాయకారి. దే. వి. భాగపరికారము భూస్వాతంత్ర్యములేని రైతు: చూ, రైతు.

పాయకానా. వా. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.

పాయగిలు. దే. అ. క్రి.(రూ-పాయగిల్లు.తొలఁగు. నై. 3, ఆ. 81: చూ, విరియు. 5.

పాయగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పాయగొమ్మ. దే. వి. పంగ. ఉ, హరి. 5, ఆ. 56: చూ, శాఖ. 1.

పాయపోసు. నై. వి.=: చూ, రూ-పాపోసు.

పాయము. నై. వి.=ప్రాయ. 1. ఈడు. పర. 2, ఆ. 49: చూ, వయస్సు. 1; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. జీవితకాలము: ఈడు. [భూషణము. 2.

పాయపట్టము. నై. వి.=పాదపట్ట, అందె: చూ,

పాయవడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. తొలఁగు. హరి. ఉ. 4, ఆ. 33: చూ, విరియు. 5; 2. చీలు: చూ, విదారించు; 3. దారివిడిచితొలఁగు. హరి. పూ. 9, ఆ.78: చూ, పాపటపుచ్చు, పాపటవోవు; 4: చూ, వెలివడు.

పాయవాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పాయవడు.1. భార. విరా. 5, ఆ. 61.

పాయసము. సం. వి. అ. న. 1=పాసెము: చూ, పరమాన్నము; పుం. 2. సరళ ద్రవము: చూ, రాజార్హము.

పాయి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్.) 1: చూ, త్రాగుఁబోతు; నై.వి. (1)=పయస్. పాలు: చూ, స్తన్యము.

పాయికానా. వా. వి: చూ, రూ-పాయకానా.

పాయిదా. వా. వి: చూ, వృద్ధి. 4.

పాయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, పాయపడు. 1; 2. చిక్కుపడలు; 3. చూ, ముడ్డకట్టు; 4: చూ, వేఱుపడు; స. క్రి. 5: చూ, విసర్జించు.

పాయువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, ముడ్డి; అం. 2: చూ, ఇంద్రియములు.

పాయ్యము. సం. వి. అ. న. 1. త్రాసు-మానితూములోనగుమానము: చూ,పడ్డు; 2. నీరు: చూ, సలిలము; విశే. 3. నిందింపఁదగినది: చూ,హీనము. 2.

పార. దే. వి. రూ-పాఱ: చూ, ముద్గరము.

పారంగతుఁడు. సం. విశే. దరిఁజేరినవాఁడు: పారగుఁడు.

పారంపరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పారంపర్యము. నై. 1, ఆ. 56.

పారంపర్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పారంపరి. 1. కులక్రమము. (పుం.గురుక్రమముఅనికొందఱు. అనుస్యూతము అనికొందఱు): చూ, ఐతిహ్యము; 2. పరంపరాభావము.

పారఁజూచు. వా. స. క్రి. తప్పకనుజూచు.

పారఁగుఁడు సం. విశే: చూ, పారంగతుఁడు.

పారడ. ద్వ. వి. ఉగ్గుచిప్ప: చూ,పాత్రము.6.

పారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పారణము. 1.ఉపవాసముండి మఱునాఁడు చేయుభోజనము: చూ, సాపాటు; పుం.2:చూ, మేఘము. 1;వా.3. పార్వణము: చూ,పిండము.4.

పారణము. సం. వి. అ. న.—పై—

పారతంత్ర్యము. సం. వి.అ.న. పరాధీనత:ఆజ్ఞ.

పారతము. సం. వి. అ. పుం.=పాదరసము: చూ, సూతము.

పారత్రికము. సం. విశే. పరలోకసంబంధమైనది: ఆముత్రికము, ఆముష్మికము, పారలౌకికము. [తము.

పారదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పార

పారదారికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరదారరతుఁడు. [2: చూ, వాటచారి.

పారదేశికుఁడు. సం. విణ. 1. అన్యదేశస్థుఁడు;

పారమార్థికుఁడు. సం. విణ. 1. పరమార్థబుద్ధికలవాఁడు; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

పారమేశ్వరము. అం: చూ, ఆగమములు.

పారమేష్ఠ్యరాజ్యము. పా. మోక్షరాజ్యము.

పారము. సం. వి. అ. న. 1. ఆవలిదరి: చూ, రోధస్సు; 2: చూ, సమీపము. 1; 3.=పాళము. కొలఁది; అం. 4. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పారలౌకికము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాయసము. 1; విణ. 2: చూ, పారత్రికము.

పారవతము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పారువాయి-పావురాయి. : చూ, రూ-పారావతము. 1; వై. వి. (1).=పారావతము: చూ, పారవము. 1.

పారవశ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, విస్మృతి; పా. 2: చూ, అశ్వహృదయ పరిజ్ఞానము.

పారవి. అం: చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు. [చూ, బాణము. 1.

పారశవము. సం. వి. అ. పుం. ఒకఆయుధము:

పారశవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. శూద్రవనితయందు బ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టినవాఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పారశీకము. సం. వి. అ. పుం.=పారసి. 1.(రూ-పారసికము-పారసీకము): చూ, దేశము; 2. పారశీకదేశపుగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పారశ్వథికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పారశ్వధుఁడు: చూ, యాష్టీకుఁడు.

పారశ్వధుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

పారసి. వై. వి. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2.=

పారశీక. పారశీకదేశభాష: చూ, భాష. 1; విణ. 3. పారశీకదేశమునందుఁగలిగినది. స్వా. 4, ఆ. 28. [పారశీకము.

పారసికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

పారసీకము. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

పారస్త్రైణేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరస్త్రీవలనఁబుట్టినకొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పారా. వా. వి. రూ-పహరా: చూ, రక్షణము.

పారాణి. దే. వి. 1. కుంకుమతోనగువానితోపాదములకుఁజేసెడు అలంకారము: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. 2. పసుపుసున్నముకలిపిన వస్తువు. (ఫుండ్లుమాన్పును).

పారాణించే. దే. స. క్రి. పారాణిపాదములతుఅలంకరించే: చూ, సింగారించే.

పారాపతము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారాయణము. సం. వి. అ. న. 1. అంతయు: చూ, రూ-పరాయణము; 2. అంతయుచేదువుట; 3. పారమునుపొందుట.

పారావతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పారువాయి-పావురాయి. (రూ-పారవతము-పారవము): చూ, సురటీ; 2. కోఁతితుమికి *: చూ, న్యూగ్రోధము; 3. విశాలముఖముగలబాణము: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, భావదూషితములు.

పారావతాంఘ్రి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.

పారావతాంశ. అం. ఏగ్రహంబునకైనను షోడశవర్గు చేయఁగా ఆఱువర్గంబులు స్వవర్గంబులు వచ్చెనేనిఁ బారావతాంశయగును.

పారావారము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవలావలిదరులు: చూ, రోధస్సు; పుం. 2. (రూ-పరావరము-పారవారము-పారాపారము): చూ, సముద్రము.

పారాశరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వ్యాసముని: చూ, సన్యాసి; న. 2. ముని: చూ, సన్యాసి.

పారాశర్యబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (యజుర్వేదులు. పరాశర ఋషినిఁబట్టిపేరికీనామముకలిగినది. జామ్నా రు-క్షత్రియవాడలలో గానంబడియెదరు.)

పారాశర్యము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

పారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గిండి: చూ, పాత్రము. 6; 2. ఈడుముంత: చూ, పాత్రము. 6; 3.=శారి. ఏనుఁగుకాలి గొలుసు: చూ, శృంఖలము. 2; 4: (తె. ప).—మల్లచిప్ప; 5. నీరుపబ్బ*: చూ, విదులము; దే. వి. (1) తడవ. ఉ,రా. 3,ఆ. 54:చూ, వెండియు; (2) మన్ను: చూ, భూమి. 1.

పారిక. దే. వి: చూ, బానిసె.

పారికాంక్షి. సం. వి. న్. పుం. 1. ముని: చూ, సన్యాసి; 2. తపస్వి: చూ, సన్యాసి;3. కృఛ్రి చాంద్రాయణాదివ్రతశీలుఁడు.

పారికాఁపు. దే. వి: చూ, పరిచరుఁడు.

పారిజాతకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పారిభద్ర*: చూ, సూత్మ్రదారువు. (దీనిలో "నిక్టాన్తిన్ "అనేప్రాముఖ్య పదార్థముకలదు. దీనిపసరు విరేచనకారి. జ్వరహారము); 2:చూ, వేలుపుఁజెట్టు; అం.3. ఒక దేవవృక్షము. (దేవవృక్షములు.—మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము) (5)

పారిజాతము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారిజాతములు. సం.వి.అ.పుం.బ:చూ,ధాన్యము.

పారిజాతాంశ. అం. ఏగ్రహమునకైనను షోడశ వర్గుచేయఁగా రెండువర్గంబులు స్వవర్గంబులు వచ్చెనేనిఁ బారిజాతాంశయగును.

పారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చియిరుగుడు*: చూ, శింశుప.

పారితథ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జడబిల్ల:చూ, భూషణము. 2; 2. సిగపువ్వు: చూ, భూషణము. 2.

పారితోషికము. సం. వి. అ.న:చూ,స్వత్వము.3.

పారిపార్శ్వకుఁడు. అం. సూత్రధారుని పక్కనెయుండి యతఁడుచెప్పెడుసర్వాంశములను బహిష్కరించువాఁడు. ఇతనికే మారిషుఁడని పేరు. (పండుఁడు, పింగళుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు ఈ ముగ్గురును నామాంతర ధారులై సూర్యునకుఁబరిచర్యసేయు నింద్రాదులు 18 మందిలోఁగ్రముఖముఖులై యున్నారు.)

పారిప్లవము. సం. విణ. చలించునది: చూ, లోలము.

పారిభద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పారిజాతకము*; 2: చూ, వేము *.

పారిభావ్యము. సం. వి. అ. న. చెంగల్వకోష్టు*: చూ, వాలుకము.

పారియాత్రికము. సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునందలికులపర్వతము: చూ,పర్వతము.

పారియాత్రము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారివాఁడు. దే. వి: చూ, పారికాఁపు.

పారివేఁట. వా. వి: చూ, పాది. 2.

పారిషదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పారిషత్తు. శివభటుఁడు.' (ప్రమథగణమునందలి చండి కేశ్వరాది): చూ, ప్రమథుఁడు.

పారిహారికుఁడు. సం. విణ. పరిహారము చేయువాఁడు.

పారిహార్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. సూడిగము: చూ, భూషణము. 2; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, రూ-పరిహార్యము; విణ. 4. పరిహారము చేయఁదగినది: చూ, హీనము. 3.

పారీంద్రము. సం. వి. అ. పుం:చూ, సింహము.

పారీక(ఖ)త్తు. వా. వి: చూ, విభాగపత్రము.

పారీణుఁడు. సం. విణ. పారముముట్టినవాఁడు.

పారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఱు.

పారుకాడు. దే. అ. క్రి: చూ, పాఱు.1.

పారుడు. దే. వి. పాసనము: చూ, రోగము. 1.

పారుపత్తెకాఁడు. దే. విణ. దొరతనమువారికి య్యవలసిన ధనమును ప్రజలవలనరాఁబట్టెడి అధికారి. (తిరుపతిమున్నగుదేవస్థానములలో వాడుక. ఇతనినే దేవస్థానపుతహశ్శీలుదారం దురు.): చూ, స్వామి. 3.

పారుపత్తెదారు. దే. విణ. —పై.—

పారుపత్తెము. దే. వి. రూ-పార్వత్తెము. దేవునికిని దొరతనమువారికిని ఇయ్యవలసినధనమును ప్రజలవలనరాఁబట్టెడి అధికారము: చూ, రపము. 1.

పారువ. దే. వి. జోడ. ఉ, రా. 6, ఆ. 73: చూ, సూచన. 1. [చూ, వీక్షించే.

పారువచూచే. వా. స. క్రి. చెక్కఁగాఁజూచే:

పారువము. నై. వి.=పారావత. సా. 2, ఆ. 65: చూ, సురటీ.

పారువాయ. నై. వి. బ.=—పై—

పారువేఁట. వా. వి. ఉత్సవవిగ్రహాదులను వేఁటకు తీసికొనిపోవుట.

పారుష్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పారుషము. 1: చూ, పరుషము. 1; 2. పరుసఁదనపు మాట: చూ, శబ్దము. 2.

పారె (ఱె) డుబండ్ల కెదురుగాఁగాళ్ళు జోతురా? లో. "పారెడు బండ్లకెదురు, కాళ్లు సాతురె యొావెఱ్ఱికాన వినుము." (కువలయాశ్వచరిత్ర). [చూ, శర్కరాంకము.

పారేవతము. సం. వి. అ.న.ఒకానొకఎఱ్ఱికత్తలి*:

పార్ఘటము. సం. వి. అ. న: చూ, భస్మము.

పార్తెంచే. దే. అ. క్రి. రూ-పాఱుతెంచే. 1. పరుగెత్తివచ్చు; 2: చూ, వెల్లిగొను.

పార్థక్యము. సం. వి. అ. న:చూ,వేఱుపాటు.1.

పార్థివ. అం: చూ, సంవత్సరములు. (నిఘంటుకర్త కొటిశ్యామల కామశాస్త్రి జననము.—పార్థివ సం॥ర అధిక జ్యేష్ఠ బ ౧౹ఆది వారము రాత్రి ౧౦ గడియలకు విశాఖా నక్షత్రము శిరోవీధినిదాఁటిఅనూరాధరానై యుండఁగా రేవతీనక్షత్ర ప్రథమచరణ మకరలగ్నమందు జననము. బుధమహాదశాశేషము. సం 15-నె4-రో 13-గ౯).

పార్థివము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; విణ. 2. పృథివీసంబంధమైనది: చూ, భూమి. 1.

పార్థివుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు; 2:చూ, రాజు. 1.

పార్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పార్వత్తెము. దే. వి: చూ, రూ-పారుపత్తెము.

పార్శ్వోతు. వా. వి: చూ, వెఱపరి.

పార్వణము. సం. వి. అ. పుం. 1. పార్వణమను మృగము: చూ, మృగము. 1; పుం. న. 2. పిండప్రదానము, పారణ- పారణము: చూ, పిండము. 4; విణ. 3. పర్వతసంబంధమైనది: చూ, హిమాలయము.

పార్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.(పర్వతమునకుఁ గూఁతురు): అ, అంబ, అంబిక, అగజాత, అదితి, అనంత, అపర, అపరాజిత, అపర్ణ, ఆర్య, ఇందాక్షి, ఈ, ఈశాని, ఈశి, ఈశ్వర, ఈశ్వరి, ఈశ్వరేశ్వరి, ఉమ, బుద్ధి, ఏకపాటల, ఏకానంశ, ఐంద్రి, కథ, కపాలిని, కమల, కర్బరి-కర్బురి, కర్వరి, కల్యాణి, కాత్యాయని, కార్తికేయప్రసువు, కాలంజరి, కాలరాత్రి, కాలి—కాళి,కాలిక, కిరాతి, కుజ, కుమారసువు, కుమారి, కుష్మాండి, కృష్ణపింగళ, కైటభ-కైటభ-కైటభి, కోటరి, కోటవి—కొట్టవి, కౌమారి, కౌశికి—కాషికి. క్షమ, క్షీరసాగరసుత, క్షేమ, గంగ, గణనాయిక, గిరిక, గిరిజ, గిరిసుత, గృహప్రశువు, గోమిని, గోల, గౌతమి, గౌరి, చండముండ-చండముండి, చండాలిక, చండి, చండిక, చర్చ, చర్చిక, చర్మముండ, చా

ణ్డిక (చాండిక),జయ, జయంతి, తామసి, ద క్షకన్య, దక్షజ,దర్దుర,దాక్షాయణి,దుర్గ,దుర్గి, దృషద్వతి, దేవి, ధేనుక, నందపుత్రి,నారా యణి, పింగ, ప్రేత, బర్హిధ్వజి, బాభ్రవి, భవాని, భార్గవి, భ్రామరి, మంగళ, మాత, మాతృక, మారి, మృడాని, మేనకాత్మజ, యమస్వస, యమున, యాదవి, రుద్రాణి, లంబ, వారాలిక, వృషాకపాయి, శక్తి, శ ర్వాణి, శివ, శాంభవి, శివదూతి, శిఖరవా సిని, శూలన్యక్కా, శైలేయి, షష్ఠి, సతి, సర్వమంగళ, సర్వార్థానుసాధిని, సింహధర, సినీవాలి,సో,హింండి, హైమవతి.(అవ్య).— అంతి. (తె. ప).—అమ్మిక, కటిచేడియ, కల్వలదొరదారి, కొండచూలి, కొండరా చూలి, గట్టుపట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రా చూలి, గయిరమ్మ- గవరమ్మ- గైరమ్మ, గవురు-గౌరు, చేండి-చెండి, జెగముతల్లి, దుగ్గ-దుగ్గి, మలయమ్మ, ముక్కంటివెలఁది, లచ్చిసెచ్చెలి, వలిమలకూఁతురు, వెనకయ్య తల్లి, వేల్పుటేటిసవతి, సత్తి, సామితల్లి, సామిసామేను చేకొన్నచాన,సింగముసెక్క- దంట; తద్వి.— ౧. కాళికి.-కాలి-కాళి, కాలిక-కాళిక. (తె. ప).—దుగ్గ, సత్తి; ౨. పార్వతిదూతకు.—జ్వాలాజిహ్వుఁడు. (ఇందు "క్షీరసాగరసుత" పొరపాటున పడి నది. రద్దుచేయవలెను) (మిగతవానికి "చూ, హైమవతి"); 2. ద్రౌపది: చూ ,మాన. 1; 3. ఒకగోపిక: చూ, మహేంద్రాద్రి; 4. అం బుగు*: చూ, సల్లకి; 5. పాలకూర *: చూ, సుమంగళ; అం. 6: చూ, వేసరషాడవజభా షలు; 7: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

పార్వతీనందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుమార స్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

పార్వతీయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పొద్దు తిరుగుడు*:చూ, సూర్యానువర్తిని; 2. ఏఱు జోజి*: చూ, సుభిక్షు; 3. కొండగోగు*: చూ,మ్మనుద్రుసుము;వి.అ.4.పర్వతమునందుఁ బుట్టినది: చూ, హిమాలయము. (పర్వతము)

పార్వతీలోచనము. అం: చూ, జన్యతానములు.

పార్వము. సై. వి.=: చూ, దూ-పాకుపము.

పార్శ్వక్రాంత. అం:చూ, ఆకాశచారులు.

పార్శ్వక్రాంతము. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వక్రియలు. అం: సమున్నతము, నతము, ప్రసారితము,వివర్తితము, అపసృతము.(5)

పార్శ్వగతము. అం. 1: చూ, దృష్టిక్రియలు; 2: చూ, హస్తప్రచారములు.

పార్శ్వజానువు. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వతలము. అం: చూ, హస్తప్రచారములు.

పార్శ్వతోముఖము. అం.—పై—

పార్శ్వనికుట్టనము. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వభాగము. అం: చూ, పక్షభాగము.

పార్శ్వమండలము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

పార్శ్వము. సం. వి. అ. న. 1. పర్శువులసమూ హము; పుం. 2.=పంచే (ఎముకలచేతపూర్ణ మై యుండునది. చేంక క్రిందిభాగము): కచ్ఛము, పక్షము. (తె. ప).—అంక, అం చేల, ఇడుపు, ఇరుగు-ఇరువు, ఇట్టియలు, ఓర, కడ-కెడ, కెలఁకు, కెడను- కెలను, కెలవు-కెళవు, కోపు, కోన, చెక్క-చెక్క య, చోయ,చెంప,చెరఁగు-చెఱఁగు, చేయి, తట్టు, దెస, నిట్ట, పక్క-ప్రక్క, పక్క య-పక్కె, పట్టియ-పట్టె, పఱగడ, పొరు గు-పొర్గు-పొరువు, బగి-బగులు, బరి , బరి వాగె, మయి-మెయి-మై-మే-మేను, లెంప, వయిపు-వైపు, వలను, సంగడి, సూరెలు; తద్వి.— ౧. ఏనుఁగుకటుమరలకు.— కుంజ ము; ౨. కంటిక్రింద మొదలుకొని చెక్కిళ్ల పార్శ్వమునకు.—కుంజము; ౩. గుమ్మముప్రక్క కు.—(తె. ప). -ఈడుపు - ఈడ్పు; ౪. చెక్కిలిక్రిందిభాగమునకు.—బుగి;౫. చె

క్కి-లిమీఁది భాగమునకు.—హనువు; ఱ. శిరః పార్శ్వమునకు.-అక్షము, కటము, కణము, కత లము. (తె. ప).—కడఁత-కణఁత, కడక. (నిగతవానికి "చూ, సూరెలు"); విణ. 3: చూ, సమీపము. 1; అం. 4: చూ, తాడితాంగములు.

పార్శ్వములు. అం. 1: చూ, స్త్రీలక్షణాంగ ములు. (ఎండియున్న మగఁడుచేచ్చును); 2: చూ, నాట్యోప యోగాంగములు (అం గము. 9). [ములు.

పార్శ్వవేష్టితము. అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధ

పార్శ్వసంఘటితము. అం. —పై.—

పార్శ్వావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

పార్శ్వోన్నత.అం:చూ,అశ్వసంచారమార్గములు

పార్ష్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. వేఁదు ఎత్తిన యాఁ డుది: చూ, స్త్రీ; పుం, న. 2: చూ, మడమ; 3. దండువెనుక: చూ, వెనుక. 1; 4: చూ, వెనుక. 1.

పార్ష్ణిగ్రాహసారుఁడు. అం: చూ, ద్వాదశరాజ మండలము(దండెత్తిపోవురాజునకు వెనుక దిక్కునందు శత్రువు): పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు.

పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు. అం. —పై—

పార్ష్ణిత్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.అఱకాలువిూఁగాలు మడమను మూసికొనియుండెడు ముచ్చె: చూ, సమ్మాళిగలు.

పార్ష్ణిత్రము. సం. వి.అ. న. ముందిటనుండిరక్షిం చెడుసేన: చూ, సేన. 1. [ములు.

పార్ష్ణిపార్శ్వగతము. అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానక

పార్ష్ణియుద్ధము. అం: చూ, యుద్ధము.

పార్ష్ణివిద్ధము. అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణులు.అం:(మడమలు)1:చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునిమడమలుసమములైరక్తవర్ణములైన నుత్తముఁడగు); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీమడమలు మల్లెసండ్లవలె పగడపుచాయగలిగిన పుత్రిపతియగు.)

పాఱ. దే. వి: చూ, రూ-పార.

పాఱఁజూచు. వా. స. క్రి. దృష్టించిచూచు.విజ. 1, ఆ. 95: చూ, వీక్షించు.

పాఱఁదోలు.వా.స.క్రి.తఱుము: చూ, వెంబడించు.

పాఱఁబోఁక. వా. వి: చూ, వాఁగఁబోఁత.

పాఱఁబోఁత. వా. వి. —పై—

పాఱఁబోయు. దే. స. క్రి: కుమ్మరించు.

పాఱమ్మ. ద్వా. వి. (పాఱ + అమ్మ) (రూ-పా ఱవాతమ్మ-పాఱవాతియమ్మ): చూ, శౌణ ము. 1.

పాఱవాతమ్మ.ద్వా.వి.—పై—ఆం,భా.ద్వి.213.

పాఱవాతియమ్మ. ద్వా. వి.—పై.— అచ్చ. సుం, కాం. 121.

పాఱవేయు. దే. స. క్రి. 1. విసరివేయు: పాఱ నైచు; 2. వదలవిడుచు: పాఱనైచు.

పాఱనైచు. దే. స.క్రి.—పై—స్వా.2,ఆ.17.

పాఱాడు. దే. అ.క్రి. (రూ-పారు-పారాడు-పారుకాడు) 1. పరుగెత్తు. భాగ. 7, స్కం. 99: చూ, వెళ్లు. 1; 2: చూ, వెల్లిగొను; 3. పాసనము చేయు: చూ, విప్లించు; 4: చూ, వ్యాపించు. ఉ, హరి.3, ఆ. 58;(ఇదికొన్ని క్రియలకు స్వార్థమందును, కొన్నిటికి ఇంచు క్త్వానమందును, మఱికొన్నిటికి ఆరంభార్థ మందును అనుప్రయుక్తమగుచున్నది.విరియఁ బాఱు, తెల్లవాఱు, పండఁబాఱు మొ.)

పాఱుఁడు.నై.వి.=విప్ర: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.1.

పాఱుటక్క. ద్వా. వి. (పాఱుఁడు + అక్క). 1. బాఁపనది: చూ, స్త్రీ; 2. బ్రాహ్మణునిభార్య: చూ, భార్య. [రాక్షసుఁడు.1.(రాక్షసి).

పాఱుటసుర. మి. వి. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు: చూ,

పాఱుటాకులు. దే. వి. బ. మునులుకట్టుకొనెడు ఆకులు. య. 1, ఆ. 120.
పాఱుడు. దే. వి: చూ, పఱుత.
పాఱుత. దే. వి: చూ, పాఱుటక్క.
పాఱుతెంచు. దే.అ.క్రి:చూ, రూ-పాఱ్తెంచు.
పాఱునీరు.వా.వి.ప్రవాహజలము:చూ,సలిలము.
పాఱుపోఁగు. దే. వి. దూరదూరముగా పోయు నూలిపోఁగు: చూ, సూత్రము. 1.
పాఱులకెకిమీఁదు. వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పాఱువాఁడు. దే. వి: చూ,స్వస్తిముఖుఁడు. 1. భార. ఆర. 4, ఆ. 342. [సంబరము.
పాఱువేఁట. దే. వి. దేవోత్సవము: చూ,
పాల. దే. వి. 1: చూ, సుమంగళి *; నై. వి. 2: చూ, పాలగుమ్మ; 3.=పాటల: చూ, వర్ణము. 6; 4.=పాటల. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; విశే. 5. శ్వేతము: చూ, వర్ణము. 6. (ఇది పాలుధాతుకృదంతము).
పాలంక్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాలుక్య. కుందురువు: చూ, రాజార్హము.
పాలకడలల్లుఁడు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పాలకడలి. ద్వ. వి. క్షీరాబ్ధి: చూ, సముద్రము.
పాలకడలివెన్న. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు.
పాలకన్నులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పాలకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగుపిత్త జ్వరము: చూ, హస్తి; 2: చూ, త్రిదోష పజము; 3: చూ, రక్షణము.
పాలకాకి. వా. వి. 1. తెల్లకాకి: చూ, వాయ సము. 1; 2. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.
పాలకాయ. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.
పాలకావడి చేక్కలు. వా. వి. బ: చూ, గొల్ల కావడి చేక్కలు.
పాలకి. నై. వి.=పల్యంకికా. (రూ-పాలకీ-పల్ల కి-పల్లకీ-పల్లక్కి-పాల్కి) నై. 7, ఆ. 145: చూ, సవారి.
పాలకీ. నై. వి.=:చూ, రూ-పాలకి.
పాలకీబొంగు సుంకక్కు. ద్వ.వి.న్యు:చూ,రెక్క.1.
పాలకుండ. నై. వి. పాలుకాచెడు కడవ: చూ, భాండము. 3.
పాలకుప్ప. ద్వ.వి. పయోరాశి: చూ,స్తన్యము.
పాలకూర. నై. వి: చూ, సుమంగళి*.
పాలకొడిస. ద్వ. వి: చూ, వత్సకము*.
పాలకొయ్య. దే. వి:చూ,యూపము. 1.
పాలగచ్చ. దే. వి: చూ, సనూలంఘము.
పాలగడువు. ద్వ. వి. మీఁదయిసుకగలజాతిపా ఱునేల:చూ, భూమి. 1.
పాలగారు. దే. వి:చూ, పాలగచ్చ.
పాలగుంజె. ద్వ. వి:చూ, పాలకొయ్య.
పాలగుమ్మ. దే. వి: చూ, పాలపిట్ట.
పాలగుమ్మడు. నై.వి.నల్లనేలగుమ్మడు*(ఇక్క డవ్యతిరేకలక్షణ):చూ, సర్వతోభద్ర.
పాలగొలిమిడి. ద్వ. వి. పయస్విని*: చూ, మొగబీర. [గంటు.
పాలగోఁకుడు. ద్వ. వి. పాలకుండలోనియడు
పాలఘ్నము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- పలఘ్నము *. [పాత్రము. 6.
పాలచెంబు. నై. వి. పాలుపితికెడుచెంబు:చూ,
పాలచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పాలచేరులు. ద్వ. వి. బ. రూ-పాలచేర్లు. గజ్జెవర ము. స్వా.4,ఆ.42. :చూ,సిర. 1.[ఆ. 413.
పాలచేర్లు. ద్వ. వి. బ.—పై.—ఉ, రా. 7,
పాలచొఱ. దే. వి. తెల్లనిచొఱ: చూ, మత్స్యము. 1. [పారడ.
పాలడ. ద్వ. వి. (పాలు + అడఁగు): చూ,
పాలతప్పేల. వా. వి: చూ, పాత్రము. 6.
పాలతుత్తము. ద్వ. వి: చూ, ఖర్పరి (సున్నపు నీటిలో రెండుజాములు వండిన శుద్ధి.)
పాలటేఁకు. దే. వి. రూ-పాలతేఁకు, గృహద్రుమము*: చూ, శాకోటము.

పాలతేఁకు. దే వి: చూ, రూ-పాలజేఁకు.*

పాలనము. సం. వి. అ. న: చూ, రక్షణము (ఆ. స్త్రీ. అగును).

పాలనేలగుమ్మడు. వా. వి: చూ, పాలగుమ్మడు*. [హాసువు.

పాలపండ్లు. ద్వ. వి. బ. పుట్టుదంతములు: చూ,

పాలపాపఁడు. ద్వ. వి: చూ, శిశువు.

పాలపిట్ట. వై. వి: పాల, పాలగుమ్మ.(సం.ప).- కికి-కీకి, కికిదివి-కికీదివి - కికీదివి-కికీదివము-కీకిదివి, కూటకము, క్షీరము, చాషము-చాసము, చిత్రవాలము, దివి. (చూ, శకుంతి).

పాలపూస. దే.వి. తెల్లనిగాజుపూస:చూ,పూస.

పాలబుగ్గలు. ద్వ. వి. బ: చూ, లెంప. 2.

పాలమడ్డి. వా. వి:చూ, సరళద్రవము.

పాలమన్ను. ద్వ. వి:చూ, భూమి. 1.

పాలమీఁగడలు. వా. వి. బ. 1: చూ,భక్ష్యము; 2: చూ, ధాన్యము.

పాలము. సం. వి. అ.పుం. 1. కొయ్యపడిగము: చూ,పాత్రము.6 ;2. మడ్డు:చూ,లోహము.1.

పాలముంచెదరో నీలముంచెదరో. జా. మేలుచేసెదరోకీడుచేసెదరో. "సీ.నీటను ముంచెదో పాలముంచెదవో యీబాలనింక."(శశిరేఖనాటకము)

పాలమున్నీటి కూఁతురు. ద్వ. వి:చూ,లక్ష్మి. 1.

పాలమున్నీటియల్లుఁడు. ద్వ వి: చూ,విష్ణువు. 1.

పాలమున్నీరు. ద్వ.వి. క్షీరాబ్ధి:చూ,సముద్రము.

పాలరాయి. వా. వి. తెల్లరాయి:చూ,రాయి.

పాలలము.సం.వి.అ.న.=పాలసు:చూ,పలలము.1.

పాలవన్నె. వా. వి. పయ్యా:చూ,వర్ణము. 6.

పాలవల్లి. వా. మి. వి. దేవునిపీఠమునకు మీఁదుగా వ్రేలాడఁగట్టెడు పాల లత.

పాలవాఁగు. వై. వి:చూ, పాలమున్నీరు.

పాలవాహనిక. అం: చూ, అంతరభాషలు.

పాలవిఱుగుడు. ద్వ. వి. కూసు: చూ, స్తన్యము.

పాలవెల్లి. ద్వ. వి: చూ, పాలమున్నీరు.

పాలసంద్రము. వై. వి: చూ, పాలవెల్లి.

పాలసత్రాళ్లు. ద్వ. వి. బ. రూ-పాలాసత్రాళ్లు-గుజ్జముకాళ్ళగట్టెడుత్రాళ్లు: చూ, సూత్రము. 1.

పాలసుఁడు. వై. విణ.=బాలిశః. 1: చూ, హంవీరుఁడు; 2: చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 484; 3: చూ, వ్యాధుఁడు.2. అచ్చ. బాల, కాం. 159; 4.=పలాశః: చూ,రాక్షసుఁడు. 1.

పాలసున్నము. ద్వ. వి: చూ, పాలగచ్చు.

పాలసురాలు. మి. వి. 1. దుష్టస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2. మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

పాలాడు. దే. స. క్రి. ఖండించు. స్వా. 4, ఆ. 50: చూ, సెలగు.

పాలానుగు. ద్వ. వి. దుగ్ధతుంబి*: చూ, సొఱ.

పాలారుచు. దే. స. క్రి. రూ-పాలార్చు. భాగ. 3, స్కం. 670: చూ, వివరించు. 3.

పాలార్చు. దే. స. క్రి.—పై.—

పాలావు. ద్వ. వి: చూ, పాడియావు.

పాలాశదలము. పా. (త్వరితగతి) ఒకానొకవృత్తము. "న-న-న-న-న-న-గగములు. 11 యతి. 17 వఛందస్సు": చూ, వృత్తము. 1.

పాలాశము. సం. వి, విణ: చూ, రూ-పలాశము.

పాలాసత్రాళ్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-పాలసత్రాళ్ళు.

పాలాస్త్రీ. వా. వి: చూ, రూ-పలాస్త్రీ.

పాలించు. సం. స. క్రి: చూ, రక్షించు.

పాలిండ్లు. ద్వ.వి.బ.స్త్రీస్తనములు:చూ,స్తనము.

పాలింది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ,పాలిని.*

పాలిందితము. సం. వి. అ. పుం, న: అశ్మంతకము, అశ్మంతము, కుశలి*.

పాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పాలియ: చూ, జోజోలపాలిక; అం. 2:చూ,సుషిరవాద్యములు; వై. వి. (1).=పాలికా:చూ,పాలిక. 1.

పాలికాఁపు. దే. విశే. (రూ-పాలిచేట్టము,పాలివాఁడు, పాలేరు, పాలేరువాఁడు. ఇవి రూపాంతరములని కొందఱు) 1. భాగస్థుఁడు: చూ, సగంథుఁడు; వా. 2. రైతుయొక్క పొలములోఁ జాకిరి చేయుబంటు; 3. మేఁడిపాలికి దున్నెడు మడకవాఁడు: చూ, వ్యవసాయి.

పాలిచేట్టము. దే. విశే.—పై—

పాలితము. సం.వి.అ.పుం.1. పెద్దజేఁకుు*:చూ, శాకోటము; విశే. 2:చూ, రక్షితము;3. పెంచుకొనఁబడినది:చూ, వర్థితము. 1.

పాలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి;విశే. 2. పాలించేనది: చూ, రక్షితము.

పాలియ. వై. వి.=: చూ, పాలిక. (1), 1.

పాలియము. వై. వి.=పాళికా. రూ-పాలెము. ఊరుదరిపల్లె:చూ, సీమ. 1 (దేశము.)

పాలివాఁడు. దే. విశే:చూ, పాలికాఁపు.

పాలు. వై. వి. 1.=పయస్సు:చూ,స్తన్యము(పాలకును తద్విశేషములకును"చూ,స్తన్యము"); 2. మఱ్ఱిలోనగుచెట్లరసము: చూ, స్తన్యము; దే.వి. 3. భాగము: చూ, పంపకము. 2; 4: చూ, వంతు. 5; 5:చూ,వశము. 1; 6:చూ,సమీపము. 1;బ.7.రూ-ప్రాలు:చూ, బియ్యము; 8: చూ, సేనఁబ్రాలు; అ. క్రి. 9:చూ, వెల్లఁబాఱు.

పాలుక్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,పాలంక్య.

పాలుగొను, దే. స. క్రి. రూ-పాల్గొను:చూ, సంవిభాగించు.

పాలుడు. వై. వి.=పాండు:చూ, పాండువు.

పాలునీరునువెలిఁజేయుపక్కి. వా.వి:చూ,హంస.

పాలుపడు. ద్వి. అ.క్రి.రూ-పాల్పడు. 1:చూ, లోఁబడు; 2:చూ, సమకట్టు.2.వై.4,అ.26.

పాలుపుచ్చు. దే. ప్రే. (పాలుపోఁజేయు)1:చూ, పాలుగొను; 2. నిర్ణయించు: చూ,సృజించు.

పాలుపోవు. దే.అ.క్రి.1:చూ,విభక్తమగు;2:ఏరుపడు-విర్పడు. (వి. ప). నిర్ణయింపఁబడు; 3. తోఁచు: చూ,స్ఫురించు.

పాలుబాన. దే. వి. ఉభయరాశిస్థమైన అంబారములో కాఁపువానికి చేరవలసిన వస్తునధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము)

పాలుమాలిక. దే. వి. (రూ-పాల్మాలిక-ప్రాలుమాలిక-ప్రాల్మాలిక): చూ, విలంబము. 1.

పాలుమాలు. దే. అ. క్రి. (రూ-పాల్మాలు-ప్రాలుమాలు-ప్రాల్మాలు) బద్ధకించు: చూ, వివరించు. 3. [1—2.

పాలువెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పాలుపుచ్చు.

పాలెగాఁడు. వా. వి. చిన్నజమీందారుఁడు: గుత్తగాఁడు, ఇజారాదారు-ఇజారాదారుఁడు, మొఖాసాదారు: చూ, రాజు. 1.

పాలెము. వై. వి.=: చూ, రూ-పాలియము.

పాలెలు. దే. వి. బ. బిల్లలమొలత్రాటియందలి వెండి బంగారముల బిల్లలు. భో. 4, అ.60: చూ, భూషణము. 2.

పాలేరు. దే.వి. 1. మేఁడిపాలికి దున్నెడు మడక:చూ,లాంగలము; విశే.2:చూ,పాలికాఁపు.

పాలేరువాఁడు. దే. విశే :చూ, పాలికాఁపు.

పాలేఱు.ద్వి.వి.1: చూ, పాలమున్నీరు; 2. క్షీరనది. పర. 4, అ. 233:చూ,పౌరిదిని (నది).

పాలొల్లనిపిల్లియున్నదా. లో. "పాలొల్లనిపిల్లిగలదెవరికింపంగన్" (కుచేలోపాఖ్యానము).

పాల్కడలి. ద్వి. వి: చూ, రూ-పాలకడలి.

పాల్కడలికాన్పు. ద్వి. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

పాల్కడలిపట్టి. ద్వి. వి: చూ,పాలకడలివెన్న.

పాల్కి. వై. వి.=:చూ, రూ-పాలకి.

పాల్కొను. దే. స. క్రి:చూ, రూ-పాలుగొను.

పాల్పడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుపడు. రామా. 2, అ. 32.

పాల్మాలిక. దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

పాల్మాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.

పావ. వై. వి.=పాదుకా: చూ, సమ్మాళిగలు.

పావంచే. ద్వ. వి. 1. మెట్టు: చూ, సోపానము; 2. (చెఱువులోన నగువానియందలి) మెట్టు: చూ, సోపానము; 3. (గుమ్మములోనగువానియందలి) చీడి: చూ, సోపానము; 4.(మేడకొండలో నగువానియందలి) మెట్టు:చూ, సోపానము.

పావకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వహ్ని సంజ్ఞకము*; 2. జీడి*: చూ, భల్లాతకి; 3. నెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1.

పావకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. మంచి నడవడి కలవాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

పావకోడు. వై. వి.=పాదుకా (రూ-పావుకోడు-పాఁకోడు) పావ-పాగ-పాగె: చూ, సమ్మాళిగలు. (ద్వ్యయమని శ. ర.)

పావటి. దే. వి: చూ, పావంచే.

పావడ. వై. వి. 1. ధౌతవస్త్రము. కళా. 7, ఆ. 65; ఉ, రా. 6, ఆ. 125: చూ, వస్త్రము; 2.=పావన. ప్రావార. పరికిణీ: చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట. ప్రభా. 1, ఆ. 80: చూ, వస్త్రము.

పావడము. దే. వి. కానుక. విక్రి. 5, ఆ. 115: చూ, లంచేము.

పావనము. సం. వి. అ. న. 1. సాంతపనాది వ్రతము: చూ, కృఛ్రము. 7; 2: చూ, సలిలము; 3. ఆవుపేఁడ: చూ, పిడక; 4:చూ, రుద్రాక్షము. 2; పుం. 5. అందుగు బంకతోఁజేసిన ధూపద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 6. పచ్చేగుంట గలిజేరు *: చూ, వర్షకేతువు; విశ. 7. పవిత్రము: చూ, శుద్ధము. 3.

పావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గంగ: చూ, హరిద్రిదిని (నది); 3. తులసి*: చూ, హరిప్రియ; ఇ. పుం. 4: చూ, భీముఁడు; 5. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; విశ. 6.పవిత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.

పావనుఁడు. సం. విశ: చూ, శుద్ధుఁడు.

పావలా. వై.వి.=:చూ, రూ-పావులా.

పావలి. దే. వి:చూ,విచిల్లిక*

పావళిము. వా. వి: చూ, పక్షి.

పావాడము. దే. వి: చూ, రూ-పవాడము. 1.

పావి. వై. వి.=పాపి. పర. 2, ఆ. 176: చూ, పాపాలముద్ద.

పావిలి. దే. వి:చూ, రూ-పావలి*.

పావు. వై. వి.1.=పాద.వరహాలో $\frac{1}{4}$ భాగము;2.=పాదుకా: చూ,సమ్మాళిగలు; వా. 3.నాలుగు సమభాగములలో నొకభాగము.

పావుకోడు. వై. వి.=పాదుకా: చూ,రూ-పావకోడు. [పరువళ్లు.

పావురపుపావులు. అం. (పావుపావులు): చూ,

పావురపుఁబలుకు. ద్వ. వి.రూ-పావురాఁబల్కు. మణితము: చూ, స్వరము. 2.

పావురము. వై. వి. 1.=పారావత. (రూ-పావురాయి -పారువము-పారవము-పార్వము-పారువాయి): చూ,సురటీ; అం. 2: చూ,కూజితములు. [బలుకు.

పావురాఁబల్కు. ద్వ. వి: చూ,రూ-పావురపుఁ

పావురాయి. వై. వి.=:చూ, రూ-పావురము.

పావులా. వై.వి.=పాద.రూ-పావలా.(రు0-4-0)

పావుసేరు. వా. వి. 1.సోల, 20 తులములఎత్తు; 2. ఆఱుతులముల బంగారు మొదలగునది.

పాశకము. సం. వి. అ. పుం.=పాచిక. రూ-ప్రాసకము. సొగటాలకాయ: చూ, వ్యవహారము. 4.

పాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. కేశపర్యాయములకు పరమైనచో వానిసమూహము: చూ, సిక. 4; 3. కర్ణశబ్దపూర్వక మైనపుడు సుకర్ణము; 4. ఛత్రపూర్వక మైనపుడు కుత్సితఛత్రము: అం. 5. గ్రహములు చరరాసులలో మొదటి మూఁడు పాదములయందున్న పాశముపట్టును (చూ, నిగళము, భుజంగము); అం. 6: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పాశి. సం. వి. న్, పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వ్యాధితుఁడు; విణ. 4. పాశధరుఁడు: చూ, సూత్రధారుఁడు. 5.

పాశుపతము. సం. వి. అ పుం. 1. పశుపతి యధిదైవతముగాఁగల యొక యస్త్రము: చూ, బాణము. 1; 2. పశుపతిమతము; 3: చూ, బకపుష్పము*; విణ. 4. పశుపతియందాసకలది.

పాశుపాల్యము. అం. గోమహిష్యాదిపోషణవృత్తి: చూ, వైశ్యవృత్తి. [చూ, వేదము.

పాశురము. పా. ద్రవిడవేదములోని భాగము:

పాశ్చాత్యము. సం. విణ: చూ, పశ్చిమము.

పాశ్చాత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; విణ. 2. పడమటివాఁడు; 3: చూ, వెనుకటివాఁడు. 2; 4: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1.

పాశ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రాళ్ళయొక్క సమూహము: చూ, సూత్రము. 1. [తము.

పాషండము. సం. వి. అ. పుం. వేదబాహ్యమ

పాషండి. సం. వి. న్. పుం. రూ-పాషండుఁడు. వేదబాహ్యుఁడు: చూ, సర్వలింగి.

పాషండుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పాషాణదారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఱాతిపనివాఁడు.

పాషాణదారణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వృక్షాదనము. 1. [బంధముబ్బు. *.

పాషాణభేది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పిండి

పాషాణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాయి.

పాసంగు. దే. వి. రూ-పాసఁగు.శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పాసనము. వై. వి.=: చూ, పాచనము.

పాసిక. వై. వి.=పాశక: చూ, రూ-పాచిక.

పాసియము. వై. వి.=పాయస. రూ-పాసెము: చూ, పాయసము. 1.

పాసెము. వై. వి.=—పై.— [అ. 84.

పాళ. దే. వి: చూ, పోఁకపాత్తి. స్వా. 3,

పాళము. దే. వి. 1: చూ, విధము. 1; 2: చూ, సమయము. 1. పా. 4, ఆ.16; వై.వి. 3.=ఫాల.రూ-పాశా. బంగారులోనగువానికడ్డి: చూ, శలాక; 4.=పార. కొలఁది. పాండు. 4,ఆ.211: చూ, పరిమితి.

పాశా. వై. వి.=: చూ,రూ-పాళము. 3.

పాళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. అంచు: చూ, మైజేలు; 2. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 3. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 4. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 5. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2; 6. కొండనెత్తము, స్నువు: చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 7. మీసములుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 8. పేను: చూ, యూకము; వై. వి. (1)=ఫాళికా. జూదమాడెడి పలక, జూదము (అనికొందఱు). (రూ-పాళియ-పాళె-పాళీ): చూ, వ్యవహారము. 4; (2). =పాళికా: చూ, సాళియము. 1; (3). సాకెలపోఁత: చూ, వ్యవహారము. 4; వా. వి.(4): చూ, రూ-పాళీ. 3.

పాళియ. వై. వి.=: చూ, రూ-పాళి. (1).

పాళియము. వై. వి.=పాళికా. 1. పండువిడియుచోటు (రూ-పాళె-పాళెము): చూ, శిబి

రము; 2.=బలమ్. దండు: చూ, సేన. 1; 3: చూ, రక్షణము; 4. పాలెగాని పట్టణము (రూ-పాళెము)పాళెముపట్టు: చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పాళీ. వై. వి. రూ-పాళి. 1.=పాలికా: చూ, పాళి (1); 2.=పాళికా: చూ, పాళి (2); దే. వి. 3. వ్రాసెడి ఇనుపకలముయొక్క మొన: రూ-పాళి; వా.4. పాలి.పాళీనివచ్చెడుజ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పాళె. వై. వి.=:చూ, రూ-పాళియ.

పాళెంబుదిగు. ద్వ. అ. క్రి. 1. (దండు) విడియు: చూ, విడియు. 1; ప్రే. 2. పాళెంబుదించు. ఉ, రా. 4, ఆ. 146.

పాళెగాఁడు. ద్వ. వి. (పాళెము + కాఁడు) పాళెముపట్టుదొర. అని. 3, ఆ. 9.

పాళెము. వై. వి.=:చూ,రూ-పాళియము (దండువిడియు చోటునకు.-రామా. 7, ఆ. 40; దండునకు.—ఉ, రా. 7, ఆ. 63; చిన్న పట్టణమునకు.—య. 1, ఆ. 87)

పాళెముపట్టు. ద్వ. వి: చూ, పాళియము. 4.

పి

పింగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రోచన; 2: చూ, పార్వతి. 1; 3: చూ, హింగువు. 2; 4: చూ, వృంతము.

పింగటించు. వా. స. క్రి: చూ, పింగళించు.

పింగము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హ్రీబేరము *; పుం. 2. రూ—పింగళము. గోరోజనమువంటి వన్నె: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3.రూ-పింగళము. గోరోజనమువంటివర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పింగలి. దే. వి. 1. వెనుకటిది; 2: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1—2. నిర్వ. 6, ఆ. 146.

పింగళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దక్షిణదిక్కునందలి ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. పింగళనాడి: చూ, నాడులు. 3; 3: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 4. పింగళయను బోగముది: చూ, వేశ్య; అం. 5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, దిగ్గజభార్యలు.

పింగళము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పింగము. 2; 2: చూ, వానరము; 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, ఘుంగిస; 5: చూ, లిబ్బి. 2; విణ. 6: చూ, పింగము. 3.

పింగళాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పచ్చకన్నులవేల్పునూఁడు.

పింగళి. వా. వి: చూ, పుంజో.

పింగళించు. వా. స. క్రి. మోసమునరాఁబట్టు: పింగటించు, పిక్కిలించు.

పింగళుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్యుని ప్రక్కనుండెడు వారిలో నొకఁడు (చూ, దండుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు); 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 3: చూ, శివుఁడు.

పింగాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పింగాణి. దే. వి. పింగాణిమట్టిగిన్నె: చూ, భాండము. 3.

పింగాణిచిప్ప. వా. వి.—వై.—

పింగు. వా. వి: చూ, సొమ్ము.

పించియము. వై. వి.=పింఛమ్. (రూ-పించెము-పించేము-పీఁచేము-పెంచేము) 1. నెమలిపురి. పాండు.1,ఆ.213:చూ,శిఖండము; 2. నెమలిపురికన్ను: కన్ను. (సం. ప).—చంద్రికము.

పించెము. వై. వి.=—వై.—

పించే. వా. వి. బలము: చూ, శక్తి. 1.

పించేను. వా. వి: పెన్నను.

పించేమడపు. వా. వి: చూ, హింస. 1.

పించేము. వై. వి. రూ-పీఁచము=పింజ. 1:చూ, హోమిక; 2: చూ, హుంకారము; 3.=పింఛః రూ-పించియము.

పెంచే. వా. వి. బోఁకి: చూ, శల్యము. 1.

పిఁచేమన్నిగొను. వా. స. క్రి: చూ, సంహరించే.

పింఛము. సం. వి. అ. న. 1.=: చూ, పించియము; 2 =పింజే. బాణపుఁగొన: చూ, బాణము. 1; 3. శ్రీకృష్ణుని శిరోభూషణము: చూ, భూషణము. 2.

పింజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పింజనము. సం. వి. అ. న. దూదేకువిల్లు; చూ, బాణము. 1.

పింజము. సం. వి. అ. న. 1.=పింఛే. బలము: చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, హింస. 1; విశే. 3. కలఁతపాటినది: చూ, వ్యాకులము.

పింజరము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, హరిదళము; పుం. 3. ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6: 4. తామ్రము: చూ, లోహము. 1; విశే. 5. ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు గలది: చూ, వర్ణము. 6;6: చూ, పింజము. 3.

పింజలము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి కలఁతపాటిన సేనలోనగునది: చూ, సేన. 1.

పింజలి. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

పింజించే. దే.స. క్రి. 1. పింజెపోయు; 2 నీళ్లు చిలుకరిలఁజిమ్ము. భాగ.8, స్కం. 47: చూ, ప్రోక్షించే. [ము. 1.

పింజిక. సం.వి.ఆ. స్త్రీ. నూలిచుట్ట: చూ, సూత్ర

పింజూషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, శమలము.

పింజె. దే. వి. 1. ముందుఁజెక్కుకొనెడివస్త్రపు కుచ్చె. స్వా.3, ఆ.71: చూ, వళి. 2; 2. వెనుకకుఁజెక్కుకొనెడి దోవతికొంగు. ఉ, రా. 6, ఆ. 361: చూ, వళి. 2; 3. కచ్ఛభేదము: చూ, వళి. 2; బ. 4. కుచ్చిళ్లు: చూ, వళి. 2.

పింజె. నై. వి.=పింఛ. 1: చూ, పింఛము. 2; 2: చూ, పింజనము.

పింజెకాడ. ద్వ. వి: చూ, పింజె. 1.

పింజెనఁగ్రోవి. దే. వి. చిమ్మనగ్రోవి. జై. 2, ఆ. 69: చూ, శృంగము. 3.

పింజెపింజెఁగఅచేట. జా. ఒకదాని వెనుకనొకటి పోవుట(పింజె=బాణముయొక్క వెనుకభాగము.) "పింజెపింజెగఅచుకొని పాఱుతూపులొక్కటియవోలె." (కళాపూర్ణోదయము)

పింజారి. ద్వ. వి. రూ-పెంజారి. 1. దూదేకులవాఁడు: చూ, రూ-పెంజారి; వా. 2. తుచ్ఛుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. తుచ్ఛస్త్రీ: చూ, స్త్రీ. [(అనికొందఱు): చూ, సదనము. 1.

పింత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పేఁట. అంగళ్ళవాడ

పిండకము. సం. వి. అ. న. 1. చిల్లముడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్హము); 2: చూ, భూతము.

పిండఖర్జూర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అచ్ఛపిండ*.

పిండదానకరులు. అం: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

పిండపాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హస్తి.

పిండపుష్పము. సం. వి. అ. న. 1. మెట్టనూయి: చూ, సరస్సు. 1; 2. అశోకపుఁబువ్వు: చూ, హేమపుష్పము; 3. దాసనపుఁబువ్వు: చూ, హయజీవనమారకము. [చూ, సాఅ.

పిండఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదుసొఱ*:

పిండము. సం. వి. అ. న. 1. బ్రిదుకుఁదెరువు: చూ, వృత్తి. 2; 2. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 3.=పిండలి. అన్నపుపిడుచే ముద్ద: చూ, సాదనం. (1); 4. పితృదేవతలకిచ్చెడు అన్నములోనగువానిముద్ద: చూ, సాదము (1); 5. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1; 6: చూ, శరీరము; 7. శరీరమునందుఏకదేశము: చూ, శరీరము; 8. గృహమునందు ఏకదేశము: చూ, సదనము. 1; 9. చెండు: చూ, సరి. 3; 10. గజకుంభము: చూ, హస్తి; 11. బో

కము: చూ, సౌరభము.3; 12. బలము: చూ, శక్తి. 1; 13: చూ, సమూహము; 14. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 15: చూ, రూ- పిండకము. 1; 16. దాసనము*: హయజీవన మారకము. [ఉ, హరి. 4, ఆ. 229.
పిండలి. వై. వి.=పిండ: చూ, పిండము. 3
పిండాంశుకము. సం. వి. అ.న:చూ,తృణము. 1.
పిండాకూడు. వా. మి. వి: చూ, పిండము. 4. (దీనిని ఒకానొకతిట్టునందుపయోగించెదరు) (ఇట్లుపిండాకుడు) [చూ, వాన. 1.
పిండాభ్రము. సం. వి. అ. న. వానతూర:
పిండాలువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.చౌఅకంద*: చూ, సూరణము; 2:చూ,పిండాంశుకము *.
పిండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పిండు: చూ, సమూహము; 2. ఒకానొక ఈఁదు*: చూ, హింతాలము; 3. మంగ *: చూ, శ్వసనము; 4: చూ, సాఅ*; వై. వి. (1).=పిష్టము. బియ్యములోనగువానిపొడి: చూ, సాదము. (1). (ఉడికినపిండినిగూడ పిండిఅనివాడెదరు.) [2: చూ, పిండకము. 1.
పిండిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నాభి. 4;
పిండికూడు. ద్వ. వి. సంకటి.చూ,సాదము (1).
పిండికూగ. వై. వి: పిండిబొద్దికూర*. జై. 4. ఆ. 96.
పిండికొండ. వై. వి. నగభేది*: కొండపిండి.
పిండితము. సం. విణ. 1. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 2. గుణింపఁబడినది:చూ, హెచ్చవేఁత; 3.ఎంచేఁబడినది: చూ, సంఖ్యేయము; 4. చేర్పఁబడినది: చూ, మట్టసము.
పిండిదొండ. వై. వి: చూ, రక్తఫల *.
పిండిపేఁచు. వా. వి: చూ, సంవాహనము. 1.
పిండిపోఁక. వై. వి. చిమిడిన అన్నపు ముద్ద: చూ, సాదము. (1). (లగడపిండమందురు).
పిండిబండ. వా. వి: చూ, పిండిబండదుబ్బు *.
పిండిబండదుబ్బు. వా. వి: పిండిబండ. (సం. ప).—అశ్మగర్భజము, అశ్మఘ్నము, అశ్మభేది,పాషాణభేది. (చూ, వృక్షము) *.
పిండిబొద్దికూర. వా. వి: చూ, పిండికూర.*
పిండిమిరియము. వై. వి:చూ, భక్ష్యము.
పిండిలము. సం. వి. అ. పుం:చూ, వంతెన.
పిండివంట. ద్వ. వి. 1. అప్పము:చూ, భక్ష్యము; 2. చేక్కిలము:చూ, భక్ష్యము;వా. బ. 3. పిండితోతయారైన రొట్టె మొదలగునవి.
పిండివడియము. వై. వి:చూ, భక్ష్యము.
పిండివంటవాఁడు. వా. వి:చూ, అపూపకుఁడు.
పిండీకృతము. సం. విణ. ముద్దగాఁజేయఁబడినది.
పిండీతకము. సం. వి.అ. పుం. 1. మంగ*:చూ, శ్వసనము; 2:చూ, మరువము*.
పిండీతగర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కఫవర్ధనము.*
పిండు. సం. వి. అ. పుం. 1. చెండు(తెనుఁగున ఉత్వము) భార. ఆది. 5, ఆ. 203:చూ, సరి. 3; వై. వి. (1).=బృంద:చూ, పిండి. 1; దే. స. క్రి. (2). పాలుపిండు:చూ,పిదుకు; (3) రసము పిండు: పిడుచు; (4) (తడిసినబట్ట) పిండు: పిడుచు.
పిండుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంతనకట్టు. భార. అర. 3, ఆ.13. [టుపు. 2.
పింద. దే. వి. (రూ-సిందియపి-ంచె):చూ,శలా-
పిందియ. దే.వి. రూ-పించె. 1.—పై.—వసు. 1, ఆ.135; 2.రత్నాలపోఁగులులోనగువానియందుజీవచుట్టు నేర్పఱచెడు తదవయవము.
పించె. దే. వి.—పై—
పింపిణి. దే.వి. స్త్రీ వేణీవిశేషము:చూ, వేణి.2.
పింపిసలాడు. దే. అ. క్రి. 1. బాలికలు పెదవిమీఁదుగా నొకవిధమైనధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. రుక్మి. 1, ఆ. 86:చూ, మలపుగొను; 2. నర్తించు:చూ, మలపుగొను.
పింపిసలు. దే. వి. బ:చూ, పింపిళ్లు.

*పింపిళులు. దే. వి. బ:చూ, రూ-పింపిళ్లు.
*పింపిళ్లాడు. దే. అ. క్రి:చూ, పింపిసలాడు.
*పింపిళ్లు. దే. వి. బ. 1:చూ, బాలికాక్రీడ;వా. 2:చూ, సన్నాహము;3:చూ, లంఘు;4:చూ, హాణిగలు.
*పింపిళ్లుగూయు. దే.అ.క్రి.(పింపిళ్లు + గునియు) చూ, పింపిసలాడు. (1 వ యర్థమునకు.— హరి. పూ. 7, ఆ. 160; 2వ యర్థమునకు.— య. 3, ఆ. 56; కళా. 6, ఆ. 6.)
*పికపికలు. దే. విఱ. బ:చూ, వికావికలు. నిర్వ. 6, ఆ. 148.
*పికము. సం.వి.అ. పుం:చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.
*పికవర్ధనము. సం. వి. అ. పుం:చూ, వాయసము.
*పికిలి. దే. వి. రూ-పిక్కిలి:చూ, పిగిలిపిట్ట.
*పికిలిపువ్వు. ద్వ.వి. పికిలిపిట్టతోఁ(కక్రిందిపువ్వు.
పికులు. వా. అ. క్రి. చినువు: చూ,విదారించు.
*పిక్క. నై. వి. 1.=పిండికా:చిఱుతొడ-చిఱుఁదొడ, జంగ. (సం. వ).—జంఘు, టంక, పరిసృత. (చూ, హజ్జె); 2.=స్ప్రిక్కా *: చూ, రాజార్హము; వా. 3. గింజె. "జీడిపిక్క" "పనసపిక్క": చూ, విత్తనము.
*పిక్కటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పిక్కటిల్లు. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, వ్యాపించు; 3: చూ, పికులు. ఉ, రా. 6, ఆ. 45; 4: చూ, మెండుకొను. నిర్వ. 10, ఆ. 10; 5: చూ, సందడించు.
*పిక్కటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—(సందడించుటకు.—భాగ. 6, స్కం. 221; వ్యాపించుటకు.—పరిభా. 1, ఆ. 68.)
*పిక్కపాశము. వా. మి. వి:చూ, సొంటిపిక్క.
*పిక్కలు. పా. 1. దీనికి ఉపమానములు.— మొసళులు, కాహళములు, వరిపొట్టలు, అంబులపొదులు, ఆవుతోఁక; అం. 2:చూ,నఖక్షతస్థానములు.

పిక్కారు. ద్వ. వి. (పిదప + కారు) దాళవా-దాళువా-దాళ్వా:చూ, రెండవపంట.
పిక్కిలి. దే. వి. 1:చూ, రూ-పికిలి. జై. 1,ఆ. 45; వా. 2. అబద్ధము. "పిక్కిలిఆట":చూ, వితథము.
పిక్కిలించు. వా. స. క్రి:చూ, పింగళించు.
పిక్కు. దే. వి.1. కపటము;చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, వంచనము; 3: చూ, మర్మము; 4. కొత్తబట్టమడతలోనున్నతుక్కువచెంగు: చూ, వలి. 2;దే.స. క్రి. 5:చూ, వంచించు; అ. క్రి. 6:చూ, వెనుదీయు.
పిక్కుమోకము. వా.వి. నక్క:చూ, సృగాలము.
పిగిలి.వా.వి:చూ,రూ-పికిలి. [గమందలితూలిక.
పిగిలికుచ్చె. వా. వి. పిగిలిపిట్టయొక్క పృష్ఠభా
పిగిలిపిట్ట. వా. వి: పికిలి-పిక్కిలి-పిగిలి- పీలి; తద్వి.-తురకపికిలి;పట్టుజీనువు.(చూ,శకుంతి)
పిగులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పికులు.
పిచండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1; 2. పశువు: చూ, శయ్యు. 1.
పిచండిలుఁడు. సం. విఱ: చూ, బొజ్జెవాఁడు.
పిచిండము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిచండము. 1; 2. మృగములవీఁపు: చూ, వీఁపు.
పిచికారి. వా. వి. నూదితోమందు ఎక్కించుట.
పిచుతూలము. సం. వి. అ. న: మా, పిచువు.1.
పిచుమందము. సం. వి. అ. పుం :చూ, వేము.*.
పిచుమర్దము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పిచులము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుకాకి:చూ, వాయసము. 1; 2. గన్నేరు *: చూ, హయమారకము; 3. పక్క*: చూ, శాఖోట.
పిచువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1 దూది: చూ, సముద్రాంత. 3; 2. కుష్ఠభేదము:చూ, విపాదిక: 3.మాడ:చూ, హిరణ్యము. 2; 4:చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పిచ్ఛటము. సం. వి. అ. న. 1. తగరము: చూ,

లోహము. 1; 2. సత్తు: చూ, లోహము 1; పుం. 3. కంటి తెవులు: చూ, హస్గణము.

పిచ్చి. వై. వి.=పిత్తమ్: చూ, పిచ్చే.

పిచ్చిక. దే. వి: చూ, రూ-పిచ్చేక.

పిచ్చికకుంటు. దే. వి. (రూ-పిచ్చికుంటు-పిచ్చేకకుంటు-పిచ్చేకుంటు).1. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు; విశ. 2. కాళ్లులేనివాఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు. [8,ఆ.13.)

పిచ్చికుంటు. దే.వి.-పై—(అనూరునకు.—పై.

పిచ్చితనము. వా. వి:చూ, పిచ్చే. 1. [లుకోను.

పిచ్చిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పిచ్చిల్లు:చూ, బుగు

పిచ్చిల్లు. దే.అ.క్రి.—పై— [వాఁడు అనియు)

పిచ్చివాఁడు. ద్వ. విశ:చూ, వెఱ్ఱివాఁడు. (పిచ్చే

పిచ్చే. వై. వి. 1.=పిత్త. మతిభ్రమ:చూ, వెఱ్ఱి. 1; వా. 2:చూ, వృషణము; విశ. 3: చూ, హీనము. 1. రామా. 7, ఆ. 259.

పిచ్చేకుంచము. వా. వి. కొంతతగ్గెడు కుంచేము.

పిచ్చేపట్టు. దే.వి. 1. లుబ్ధత్వము:చూ,లోభము; వా. 2. పీడనిపట్టునల. [చూ, పెసర.

పిచ్చేపెసర. దే. వి. ఒకరకము పెసర*:

పిచ్చేలించే. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించే. ఉ, హరి. 6, ఆ. 181; 2. భయపడు. అచ్చ. యు, కాం. 170: చూ, స్రుక్కు. 6; స. క్రి. 3: చూ, ప్రశంసించే. భార. విరా. 3, ఆ. 205.

పిచ్చే. దే. వి. రూ-పిచ్చె. 1. చింతవిత్తు: చూ, పిత్తనము; వై. వి. రూ-పిచ్చె. 2.=పిత్త. జంతువుల కడుపులోని పిత్తకోశము; వా. 3: చూ, వృషణము; 4: చూ, పిచ్చే. 1.

పిచ్చేక. దే. వి: రూ-పిచ్చిక, ఊరఁబిచ్చిక, పిట్ట. (సం. ప).—ఆటకము, కలవింకము, కలానువా(నా)ది,కలావికలము,కాలకంఠము, కాలానునాది,కులింగకము-కులింగము, గృహనీడము, గృహబలిభుక్కు-చటకము, చటాకము, చిత్రపృష్ఠము, నీలకంఠము, వృషాయణము; తద్విశేషములు.-౧.అడవిపిచ్చేకకు.—(సం. ప).— కులింగము; ౨. ఆఁడు ఊరఁబిచ్చేకకు.—(సం. ప).—అకృష్ణిక, కుమారి, చటక-చటకక, చటకోత్తమ; 3. ఆఁడుపిచ్చేకపిల్లకు.— (సం. ప).— చటక; ర. నల్లపిచ్చేకకు.— నల్లపిచ్చేక.(సం. ప).— కుమారి, కృష్ణిక, గాంధారరాజము, దుర్గ, పోతకి, శకుని; ౫. బంగరుపిచ్చికకు.—పచ్చతలపిచ్చేక, బంగారుపిచ్చేక. (సం. ప).—కలికారము, కావ్యకము, నీలకంఠము, పీతము స్తకము, పీతముండము; ౬. మగపిచ్చేకపిల్లకు. (సం.ప).—చాటకైరము; ౭. మందపిచ్చేకకు.—ఉవ్వ, ఉవ్వపిట్ట, కాటుకపిట్ట, కురవకపులుఁగు, మందపిచ్చేక, రువ్వపులుఁగు-ఉువ్వపులుఁగు. (సం. ప).—కణాటీనము, కణాటీరకము—కాకచ్ఛదము, కాకచ్ఛది, కృష్ణము, ఖంజఖేటము, ఖంజఖేలము, ఖంజనము, ఖంజరీటము, గూఢనీడము, గోలత్తిక,చంచలము, చరటకు, తండకము; ౮. ఆఁడుకాటుకపిట్టకు.-(సం.ప).-ఖంజరీటి; ౯.నల్లనికడుపుగల మందపిచ్చేకకు.—(సం. ప).—కృష్ణము. (మిగతవానికి "చూ, శకుంతి")

పిచ్చేకకాలు. దే. వి. పర్పటమను తృణము*: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పిచ్చేకకుంటెది. వా. వి: కుంటెది. (అప్ర)

పిచ్చేకకుంటు. దే. వి, విశ:చూ, రూ-పిచ్చికకుంటు (అనూరునకు.—కాశీ. 1, ఆ. 126.)

పిచ్చేకపైబ్రహ్మాస్త్రము. జా. కొద్దివానిమీఁద విస్తారప్రయత్నము చేయుట. "పిచ్చేకపై బ్రహ్మాస్త్రమన్నటుల"(ధర్మజరాజసూయ).

పిచ్చేకగూఁడు. వా. వి: చూ, గూఁడు. 1.

పిచ్చేకుంటు. దే. వి, విశ: చూ, రూ-పిచ్చేకకుంటు.(అనూరునకు.—ఉ,రా. 1, ఆ.17.)

పిచ్ఛేగుంటివాఁడు. దే.వి. 1. కమ్మవారిని అడిగి కొని జీవించేవాఁడు:చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, యాచకుఁడు.

పిచ్ఛేగుంటుమీఁద భాగీరథి ప్రవేశించినట్లు. లో. పిచ్ఛేకపై బ్రహ్మాస్త్రమువంటిది.(సారం. 3, ఆ. 175.)

పిచ్చె. దే, వై. వి: చూ, రూ-పిచ్ఛే.

పిచ్చెత్తు. వా. అ. క్రి: చూ, వెఱ్ఱెత్తు.

పిచ్ఛ. సం. వి.ఆ. స్త్రీ.1. అరఁటి*:చూ,రంభ. 2; 2:చూ, ప్రత్యాకారము; 3. గుఱ్ఱపుకాలిపుండు:చూ, వ్రణము; 4. పోఁక*: చూ, స్రాంసి. 1; 5:చూ, సమూహము; 6. పాము యొక్కజొల్లు: చూ, స్యందని; 7: చూ, శాల్మలీవేష్టనము; 8. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 9. గంజిమీఁది మీఁగడ: చూ, సాదము. (1). [చూ, సదనము.1.

పిచ్ఛందనము. సం. వి. అ. న. రాజగృహరచన:

పిచ్ఛము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పించియము; 2: చూ, సిక. 4; పుం. 3: చూ, వాలము. 1.

పిచ్ఛిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; విశే. 3. పేరినది; 4. మీఁగడకట్టినది: చూ, విజిలము.

పిటకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. పుండు. రూ-పీటకము: చూ, వ్రణము; పుం. 2.చిన్నపెట్టె.రూ-పేటకము:చూ,సందుకా; 3.=బుట్టిక. చిన్నగంప: చూ, సజ్జె. 1;4.=: చూ, పిడుగు.

పిటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పిటకము. 3.

పిట్ట. వై. వి. 1.=పిత్సన్. పులుఁగు: చూ, పక్షి; 2: చూ, జచ్ఛేక; 3: చూ, గడ్డ.

పిట్టగూఁడు. ద్వ. వి. పక్షిగృహము: చూ, సదనము. 1.

పిట్టతగవుపిల్లితీర్చెను. లో. "సిట్టతగవుపిల్లితీర్చినట్లా జఠరమార్జాలంబు కాళ్లతో నారెంటినిఁ జిక్కంబట్టి" (నీతిచంద్రిక-సంధి).

పిట్టపిడుగు. దే. క్రి. విశే. 1. అనివార్యము: చూ, వాలాయము. 2; 2. అధికారము: చూ, రపము. 1. [సాదము. (1).

పిట్టు. వై. వి.=పిష్ట. వాసెనపోలె; చూ,

పిఠరము. సం. వి. అ. న. 1. కవ్వపుకోల: చూ, స్తంభము. 1; 2. ముస్తె*:చూ, హరిత (తృణము. 1.); పుం, న. 3. వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 4: చూ, ఉఖ్యము.

పిడక. వై. వి.=పిష్టక. (దేశ్యమని శ. ర.) పిసికిముద్దగాఁజేసి తట్టియెండించిన పేఁడ: రూ-పిడుక, చేఅపుఁబిడక. (సం. ప).— ఉత్పలము, ఉపలనాడి, గరిండము, గహరము, గోగణము, గోగ్రంథి, గోహలము-గోహళము, చాణము, ఛగణము, బుషము - బుసము; తద్విశేషములు.— ౧. ఎరివికి.— రూ-పిడుక, ఎరివి-ఎరువు, గత్త-గత్తము, గొబ్బరము. (సం. ప).— కరీషము-కారీషము, గోగ్రంథి, దోహదము, పాంశువు, శుష్కగోమయము; ౨. ఏరుపిడకకు— రూ-పిడుక,ఏరుపిడక-ఏర్పిడక-ఏఱుపిడక-ఏఱ్పిడక, ఏఱునుగ్గు, నుగ్గు, పరట, వంట. (సం. ప).— కరీషము-కారీషము; ౩. కాలిన పిడక తునుకకు.— కచిక-కచ్చిక; ౪. గోమయమునకు.— పెండ-పేఁడ. (సం. ప).— గోకృతము, గోపురీషము, గోమయము, గోవిట్టు, గోవిష్ఠ,గోకృత్తు,గోహన్నము;౫. నిప్పుతగిలించిన పిడకలవరుసకు.-తోఁకచిచ్చే. (సం. ప).— ఉపాహితము; ౬. పేఁడకు.— పెండ-పేఁడ.(సం.ప).—గోమయము;(మిగతవానికి"చూ,శుష్కగోమయము.")(శమలము).

పిడకనిప్పు. వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.

పిడకమొసలి. వా. స్త్రీ. వి. రూ-పిడుకమొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.

పిడచే. వా. వి. రూ-పిడుచే: చూ, సాదము(1).

పిడచేపాఁత. వా. వి: చూ, అలుకుమేట్ట.

పిడత. వా. వి. రూ-పిడుత. 1. మిక్కిలిచిన్న కుండ: చూ, భాండము. 3; 2. చిన్నగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

పిడప. వా. వి. పిడిచినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పిడి. దే. వి. 1. రూ-పిడికిలి. గుప్పిలి, గబ్బిలి, ముష్టి:(చూ, హస్తము.)1; 2. కత్తిలోనగువాని పిడి: గాజోపరుఁజో, జేర, పరుఁజో, సెమ్మలిపరుఁజో-సెమ్మిలిపరుఁజో. (సం. ప).— తలము, త్సరువు, పరంజము (మిగతవానికి "చూ, రిష్టి. 2."); 3. ఆఁడుఏంక. ఉ. హరి. 4, ఆ. 29; హరి. ఉ. 7, ఆ. 155: చూ, హరిణము. 1; వా. 4. (నూలులోనగువాని)పిడి, పాగడ: చూ, సూత్రము. 1; 5. శ్రోద్ధలో వేదము లోనగువానిని పల్లించుట.

పిడికట్టు. దే. వి. రూ-పిడికిటికట్టు: చూ, లస్తకము.

పిడికిటికట్టు. వా. వి.—పై—

పిడికిటిపోటు. వా. వి: చూ, గోర్మధ్యము.

పిడికిలి. గే. వి: చూ, పిడి. 1.

పిడికిలించే. దే. స. క్రి. పిడికిటఁబట్టు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 180.

పిడికిలింత. వా. వి. నతి: చూ, హణిగలు.

పిడికెడు. వా. వి. పిడికిలిపట్టెడు పరిమాణము: చూ, హస్తము. [చూ, మేఁడి.

పిడికోల. దే. వి. నాఁగేలులోనగువానిమేఁడి:

పిడిగంట. ద్వ. వి. సిడుపుపిడిగలగంట. రాజ. 1, ఆ. 167: చూ, పీఠె.

పిడిగంటలింగయ్యభీమలింగయ్య. వా. జా. పట్టిపట్టు వీడనివాఁడు.

పిడిగుద్దులు. దే. వి. బ. 1: చూ, బాలక్రీడ; 2. (ముష్టియుద్ధమునందలి) గుద్దులు.

పిడిగొట్టు. దే. స. క్రి: చూ, బుడ్డకొట్టు.

పిడివెలితిమూర. దే. వి: చూ, రత్ని. (చిటికెనవ్రేఁచినపిడిమూర అరత్ని): చూ, హస్తము. 1.

పిడియము. దే. వి. రూ-పిడెము. బాఁకు. స్వా. 4, ఆ. 30: చూ, బాణము. 1.

పిడియేనుఁగు. ద్వ. వి. కరిణి: చూ, హస్తి.

పిడివాటు. దే. వి. 1. పసకట్టలను చేతికోలఁడి నెత్తి గింజేల రాలఁగొట్టుట : బల్లకొట్టు; 2: చూ, రాజి. 3. [బము. 1.

పిడివాదము. వా. వి: చూ, దగ్ధవాదము.

పిడివేయు. దే. అ. క్రి. 1. పసులకతలోఁచేయిడి త్రిప్పు; వా. 2. (కత్తిలోనగువానిని కత్తిలోనగువానికి మొదట) చెక్కివేయు.

పిడిసాన. ద్వ. వి: చూ, నైధనిక.

పిడుఁజో. వా. వి. (రూ-పిడుఁదు- పిణుఁజో) కొణుఁజో, గోమారి, చెక్కకొణుఁజు, చెక్కపిడుఁజు: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.

పిడుఁదు. వా. వి.—పై— [దేశ్యమని. శ. ర).

పిడుక. వై. వి.=పిష్టక: చూ, రూ-పిడక.

పిడుకమొసలి. దే. వి: చూ, రూ-పిడకమొసలి.

పిడుగు. వై. వి.=పిటక. రూ-పిడ్గు. (దేశ్యమని శ. ర.) (సం. ప).—అశని, నిర్ఘాతము, పిటకము; తద్వి.— చేలిపిడుగు. [బాణము. 1.

పిడుగుకైదువు. దే. వి. వజ్రాయుధము: చూ,

పిడుగుమొత్తినరాయి. జా. 1. పిడుగుచే అదుముడు పడినరాయి; 2. జవాబుచెప్పనివాఁడు, మూర్ఖుఁడు.

పిడుచే. దే. వి: చూ, రూ-పిడచే.

పిడుచేపాఁత. ద్వ. వి: చూ, రూ-పిడచేపాఁత.

పిడుచే. దే. స. క్రి: చూ, పిండు, (2) (3) (4).

పిడుత. దే. వి: చూ, రూ-పిడత.

పిడెము. దే. వి: చూ, రూ-పిడియము. [శ.ర.)

పిడ్గు. వై. వి.=: చూ, రూ-పిడుగు (దేశ్యమని

పిణుఁజో. వా. వి: చూ, రూ-పిడుఁజో.

పిణ్యాకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: కిణ్వము, తిలపిష్టము. (తె. ప).— గానుఁగపిండి, తెలకపిండి - తెలికపిండి; 2. ఇంగువ: చూ, హింగువు. 1; 3. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్హము); 4. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. [సవిత. 2.

పిత. సం. వి. ఋ. పుం.=పితరుఁడు: చూ,

పితర. వై. వి.=పితృ.—పై.-మార్క.3, ఆ.177.

పితరదొర. ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.

పితరుఁడు. వై. వి.=పితృ: చూ, పిత. భార. అర. 4, ఆ. 215. [రిక్క.

పితరులచుక్క. వై. వి.=పిత్ర్యాక్షు. మఖ: చూ,

పితరులు. వై. వి. బ.=పితరః. పితృదేవతలు: రూ-పెతరులు, పితాళ్లు. [లోభము.

పితలాటకము. దే. వి. రూ-పితలాటము: చూ,

పితలాటము. దే. వి.—పై.—

పితలు. అం. కన్నవాఁడు, వడుగుచేసినవాఁడు, చదువుచెప్పినవాఁడు, అన్నము పెట్టినవాఁడు, వెఱపుదీర్చి కాపాడినవాఁడు. (5)(ద్వి. తల్లిదండ్రులు.) [హుఁడు. 1

పితాపిత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామ

పితామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తండ్రితల్లి: అయ్యమ్మ, నాయనమ్మ, బామ్మ, మామ్మ. (చూ, సవిత. 2.)

పితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రితండ్రి.(రూ-పీతమహుఁడు-పీతామహుఁడు-పైతామహుఁడు): ఆ, గురువు, పితాపిత-పితృపిత. (తె. ప).—తండ్రితండ్రి, తాత. (చూ, సవిత. 2); 2. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పితాళ్లు. వై. వి. బ: చూ, పితరులు.

పితుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిదుకు. హరి. పూ. 1, ఆ. 134. [చూ, యుద్ధము.

పితూరి. వా. వి. రాజద్రోహము, కలహము:

పితృదేవత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పితరదొర.

పితృపతి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పితృపిత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామహుఁడు. 1.

పితృప్రసువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. పొద్దు పొడుచుటకు ముందైదుగడియల వఱకును, ప్రొద్దుగ్రుంకినవెనుకమూఁడు గడియలవఱకును గలకాలము: చూ, సందెజాము. [త్యకర్మము.

పితృమేధము. వా. తల్లిదండ్రులకుఁ జేసెడు అం

పితృయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1. తనుపు: చూ, తర్పణము. 2; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

పితృవనము. సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.

పితృవ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తండ్రితోడఁ బుట్టినవాఁడు. [ట్టినది:చూ, మేనత్త.

పితృష్వస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తండ్రితోడఁబు

పితృసౌమనసము. అం: చూ, శస్త్రములు.

పిత్ర్యాక్షము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, పితరులచుక్క.

పిత్రృణము. అం: చూ, ఋణత్రయము.

పిత్తజ్వరము. అం: చూ, త్రిదోషజము.

పిత్తడి. వై. వి.=పిత్తళ (రూ-పిత్తళి-ఇత్తడి-ఇత్తళి): చూ, లోహము. 1.

పిత్తము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ధాతువు. 1; వా. 2.=పిచ్చి: చూ, వెఱ్ఱి. 1; 3. జత్తరోగము, కాంతిదము: చూ, రోగము. 1.

పిత్తల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శకులాదని*.

పిత్తలము. సం. వి. అ. న. 1.=ఇత్తడి: చూ, పిత్తడి; విణ. 2. పిచ్చిగలది.

పిత్తళి. వై. వి.=పిత్తళ: చూ, రూ-పిత్తడి.

పిత్తు. దే. వి. 1. అపానవాయువు: చూ, వాయువు; అ. క్రి. 2. అపానవాయువువిడుచు: పిత్తుకొను.

పిత్తుకొను. వా. అ. క్రి. 1: చూ, పిత్తు. 2; 2. అసమర్థతను వెల్లడించు. [పైత్రము.

పిత్ర్యము. సం. విణ. తండ్రిది: పితార్జితము,

పిత్రార్జితము. సం. విణ.: చూ, పిత్ర్యము(వాడుక)
పిత్సంతము. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, పక్షి (ఇందుగల పిత్సంగముతప్పు. పిత్సంతము అని చేయవలెను); విణ. 2. పడనిచ్చేగలది.
పిదప. వా. అవ్య. 1: చూ, పిమ్మట; దే. వి. 2: చూ, వెనుక. 1; విణ. 3. వెనుకటిది: చూ, వెనుక. 1; 4. తక్కువ: చూ, హీనము. 1.
పిదపిద. దే. వి. 1: చూ, సుకుమారము. 2; విణ. 2. ముద్దగాకపలుచేనైనది: రూ-పిదపిదన, ఆనుకు, తనువు, తొళక, పలుచేన, పేలవము, బక్క, ముదుగు-ముదుము-మదువు. (మిగత వానికి "చూ, విరళము. 3")
పిదపిదన. దే. వి. విణ.—పై—(విణ. 2వ అర్థమునకు.—భాగ. 10, స్కం. పూ. 758.)
పిదుకు. దే. స. క్రి: రూ-పితుకు, పిండు, పిడుచే, ఈడు: చూ, రెమ్మ. 2.
పిదుకువాడు. వా. వి: దోగ్ధ.
పిధానము. సం. వి. అ. న: చూ, వ్యవధానము. 3.
పిన. దే. విణ. రూ-పిన్న. చిన్న: చూ, స్వల్పము.
పినగుమ్మడు. ద్వ. వి. పేకు*: చూ, శాకోటము.
పినతండ్రి. వా. వి. పిన్నయ్య: చూ, సవిత. 2.
పినతల్లి. వా. వి. తల్లిచెల్లెలు (మఱియు) పినతండ్రిభార్య. (మేనమామభార్య మేనత్త కాదు-పినతండ్రిభార్యపినతల్లి కాదుఅనునది నిజమగు లోకోక్తి): చూ, మాత. 1.
పినద్ధము సం. విణ: చూ, రూ-అపినద్ధము.
పినాకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1 శివునివిల్లు (త్రిపురదహనకాలమున బాణజ్వాలలచే నాకమును గప్పినది.): చూ, బాణము. 1; 2. త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1; 3. మట్టివాన: చూ, వాన. 1.
పినాకి. సం. వి. న్. పుం: చూ, శివుడు.
పినాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పెన్న: చూ, హ్రదిని (నది); 2. ఒకానొకవీణె: చూ, వీణె; అం. 3: చూ, తతవాద్యములు.
పినుగు. దే. వి. 1. రూ-పీనుగు. లుబ్ధకుడు: చూ, లోభి; విణ 2. రూ-పినుగు. లుబ్ధుడు: చూ, లోభి. [రూ-పిన.
పిన్న. దే. వి. 1: చూ, శిశువు; విణ. 2: చూ,
పిన్నకక్కెర. ద్వ. వి. కక్కెర: చూ, బకము.
పిన్నగోరంట. ద్వ. వి: చూ, సహా. 3.* [నుడు.
పిన్నగ్రద్ద. ద్వ. వి. చిందు: చూ, హరివాహ
పిన్నచెఱకు. వా. వి: చూ, హాలిని *. [రము.
పిన్నజెమ్మి. ద్వ. వి. నేలజెమ్మి*: చూ, శమీ
పిన్నటనాడు. దే. వి. రూ-పిన్ననాడు. జై. 1, ఆ. 59: చూ, శైశవము.
పిన్నతుమికి. దే. వి. కాకితుమికి*: చూ, స్ఫూర్జకము. [శూకశింబి.
పిన్నదూలగొండెల. దే. వి. కంపూర *: చూ,
పిన్ననాడు. దే. వి: చూ, రూ-పిన్నటనాడు.
పిన్ననీలి. ద్వ. వి. విషాణిక *: చూ, రంజని.
పిన్నముదురు. దే. వి. ఏనుగునొసటి బుడిపి, వాతకుంభము: చూ, హస్తి.
పిన్నవెల్లి. దే. వి. క్షుద్రాగ్నిమంథము*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1. [సురభిపత్రి.
పిన్ననేరేడు. ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ,
పిన్నపాచర. దే. వి: చూ, పాచర *.
పిన్నపాప. దే. వి. కన్యక: చూ, స్త్రీ.
పిన్నపాల. దే. వి. చిఱుపాల *: చూ, సుమంగళి. (ఓషధ్రులు పచ్చికా మెర్లకు వాడెదరు.)
పిన్నబూరుగు. దే. వి: చూ, శాల్మలి *.
పిన్నములక. దే. వి. నేలములక *: చూ, వాకుడు. [చూ, హస్తికంద.
పిన్నముల్లంగి. ద్వ. వి. క్షుద్రమూలకము *:
పిన్నమ్మ. వా. వి: చూ, పినతల్లి. [ప్రస్థము. 2.
పిన్నయిప్ప. దే. వి. మధూళిక *: చూ, వాన
పిన్నయేలకి. వా. వి: చూ, పత్రిల*.
పిన్నయ్య. వా. వి: చూ, పినతండ్రి.
పిన్నరేగటిదూల. వా. వి: చూ, స్వల్పదురాలభ*.

పిన్నతికము. వా.వి: చూ, శైశవము. [గోఁగు.
పిన్నవరగోఁగు. దే. వి. పీలువు *: చూ, వగ
పిన్నవాఁడు. వా. వి: చూ, శిశువు.
పిన్ని. వా. వి: చూ, పినతల్లి. [చూ,బొత్తాము.
పిన్నీసు. వా. వి. ఒకరకము సూదిబొత్తాము:
పిపాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అనుబంధ, ఉదన్య, ఓషము, తర్షము, తృట్టు, తృష, తృష్ణ, దాహము. (తె. ప).—డప్పి-దప్పి, దప్పిక, దగ, దూప, నిట్టు, నీరువట్టు-నీర్వట్టు.
పిపాసితుఁడు. సం. విణ. నీరుతాగవలెనన్చేఁ గొన్నవాఁడు: పిపాసువు.
పిపాసువు. సం. విణ. ఉ.—పై—
పిపీలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పిపీలిక.
పిపిలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పిపీలి, హీర. (తె. ప).—చీమ, సన్నగాఁడు; తద్విశేషములు.—౧. ఎఱ్ఱచీమకు.—కపింజిక, ఘృతేళిక, తైలపిపీలి-తైలపిపీలిక, రక్తపిపీలిక. (తె).—ఎఱ్ఱచీమ; ౨. చిన్నఎఱ్ఱచీమకు.—కపిశ; 3. పెద్ద ఎఱ్ఱచీమకు.— (తె).—కొఱవిచీమ; ౪. కొండచీమకు.—ఉద్దీపకము, వజ్రహేతువు. (తె).—కొండచీమ, గామ; ౫. నల్లచీమకు.—ఉలంగవము,కృష్ణపిపీలి, కృష్ణపులంగవము, మర్కటపిపీలిక, మహద్వజ్రహేతి. (తె).—కండచీమ, కండ్రి, కట్టెచీమ, గండ్రిచీమ, నల్లచీమ, పెద్దనల్లచీమ; ౬. ఒకరకము నల్లచీమకు.—(తె)—చేలిచీమ; ౭. తెట్టెపెట్టెడునల్లచీమకు.— అస్థ్యుపదేహిక, ఉద్దీపకము, ఉపజిహ్విక, ఉపతీక, కన్యాపిపీలిక, వమ్రము, వమ్రి, వమ్రిక; ౮. పుట్టపెట్టెడుచీమకు.-ఉపదేహిక, శిథిలి. (తె).—చెద, చెదపురుగు, చెదలు, చేకొణుజా- చేకొణుదు; ౯. బ్రాహ్మి. (తె).-బాఁపనచీమ.(చూ,హీర.)
పిపీలికాన్యాయము. పా. చీమ పండుకొఱకు చెట్టుమొదటినుండియు ప్రాఁకిపోయిపండు నకు కన్నముచేసి లోని రసమానుననురీతి.
పిప్పల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి*: చూ, పిప్పలి. 1. [చూ, ప్లక్షము.
పిప్పలచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం. జువ్వి *:
పిప్పలము. సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; పుం. 2: చూ, రావి*; 3. బాతు: చూ, శరారి.
పిప్పలాశనము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
పిప్పలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: అమృత, ఉపకుల్య, ఉషణము, ఊషణ, కటి, కటుబీజ, కణ, కఫఘ్ని, కృకల, కృష్ణ, కోరంగి, కోల, కోలమూలము, కోల్య, క్రౌంచాదనము, చపల, జటిల, తండులఫల, పిప్పల, మాగధి, వైదేహి, శౌండి. (తె).—పిప్పలి తీఁగె, పిప్పళ్లమోడి*; తద్విశేషములు.—౧. అడవి పిప్పలికి.—కారంభము, క్షుద్రపిప్పలి, వనపిప్పలి, వనీరము. (తె).—అడవిపిప్పలి; ౨.గజపిప్పలికి.—కచ్ఛటము, కపిల్లిక, కపివల్లి, కరిపిప్పలి, కాండీరము, కుంజరపిప్పలి, కృత్రిమ, కోలవల్లి, గజకణ, గజపిప్పలి, గజాహ్వ, గృహకాండము, చవికాఫల, జలపిప్పలి, వశిరము-వసిరము, శ్రేయసి. (తె).—ఏనుఁగుపిప్పలి; 3. నీరుపిప్పలికి.—కోష్ఠి, గైరి, తోయపిప్పలి, పిత్తల, లాంగల, శకులాదని, శారద. (తె).—నీరుపిప్పలి, బొక్కెన; ౪. పిప్పలీమూలమునకు.—కోలమూలము, గ్రంథికము, చటక,పిప్పలీమూలము*. (మిగతవానికి"చూ, శౌండి"); ఇ. పుం. 2: చూ, రావి*; అం. 3: చూ, పిప్పలీద్వయము. [పిప్పలి.1*.
పిప్పలితీఁగె. వా. మి. వి. పిప్పలికట్టె: చూ,

పిప్పలీద్వయము. అం. పిప్పలి, గజపిప్పలి.
పిప్పలీమూలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పిప్పలి. 1 *
పిప్పల్యాదిలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్యములు.
పిప్పళ్లమోడి. మి. వి: చూ, పిప్పలి. 1.*
పిప్పి. వై.వి.=పిప్పలీ. రసములేని తుక్కు (దేశ్యమని శ. ర): పిప్పిరి, పిసరు.
పిప్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శమలము.
పిప్పిపన్ను. వా. వి. పురుగుపట్టినపన్ను. రూ-పుప్పిపన్ను: చూ, హానువు (పల్లు.)
పిప్పిరి. వై. వి.=పిప్పలీ: చూ, రూ-పిప్పి. (దేశ్యమని శ. ర.) జై. 6, ఆ. 157.
పిప్లువు. సం. వి. ఉ. పుం:చూ, పుట్టుమచ్చ.
పిమ్మట. దే. వి. 1. మనోవ్యథ. విజ. 3, ఆ. 3: చూ, శోకము; 2: చూ, అవతల. 2; ది. 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1; 4. పరోక్షమందు. [ప్రియాలము. 1.
పియాళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
పెయ్యి. దే. వి: చూ, రూ-పీయి.
పిర. దే.వి.కానిలో క్షీభాగము:రూ-పిఱ, ప్రియ.
పిరంగి. వా. వి. 1. రూ-పీరంగి. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2: చూ, ఫుంజో; 3: చూ, వానరము; దే. వి. 4. (రూ-పిరంగీ-పీరంగి-పేరంగి) ఒకానొకతుపాకి: చూ, బాణము. 1.
పిరంగిగుండు. వా. వి. ఔటుగుండు, పడిగల్లు: చూ, రాయి.
పిరంగిచెక్క. వా. వి: (సం. ప).—ఏలాపర్ణి, కార్డమమ్. (ఈచెట్టు చైనా జపానుదేశములలో పెరుఁగును.హిందూదేశములో లేదు. సవాయికి పనిచేయును.)
పీరంగీ. దే. వి: చూ, రూ-పిరఁగి. 4.
పిరంగు. వా. వి. —పై.—
పిరి. దే. వి. రూ-పురి. 1. గోనెలులోనగునవి కుట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. మెలి: చూ, లంకె; 3. వెంటి. కళా. 6, ఆ. 58: చూ, సూత్రము. 1.
పిరిగొను. వా.స. క్రి. 1:చూ, వేష్టించు; దే. స. క్రి. 2: చూ, మెలిపెట్టు; అ. క్రి. 3: చూ, వెంటిగొను.
పిరవీఁకు. దే.వి. (పీఁకు + పీఁకు) రూ-పిర్వీఁకు. 1. బాధ. పరిభా. 5, ఆ. 155: చూ, శోకము; 2: చూ, పైశున్యము. కళా. 1,ఆ.176.
పిరవీఁకులాడు. దే. అ. క్రి: చూ, పిరిగొను. 3.
పిరవీఁకుసేయు. ద్వ. స. క్రి.1.—పై.—. పర. 5, ఆ. 54; 2: చూ, హింసించు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 163.
పిరవీఁకులుసేయు. ద్వ. స. క్రి.—పై.—
పిర్వీఁకు. దే. వి: చూ, రూ-పిరవీఁకు. (బాధకు.—పాండు. 4, ఆ. 146.)
పిఱ. వా. వి: చూ, రూ-పిర.
పితికి. వై. విశ.=భీరుకః. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 57: చూ, వెఱపరి. [ఆ. 86.
పితికికండ. వై. వి: చూ, వెఱపు. కాశీ. 2,
పితికిమెకము. వై. వి.=భీరుకమృగ. ఇట్టి: చూ, హరిణము.
పిఱు. దే. వి. వృత్తియందు పిఱుఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము.
పిఱుఁదు. దే. వి. 1. రూ-పిఱ్ఱ: చూ, శ్రోణి. 1; 2: చూ, వెనుక. 1. భార. ఆది. 6, ఆ. 9; అం. 3: చూ, కళలుండుస్థలములు; 4: చూ, నక్షత్రస్థానములు.
పిఱుఁదుకొను. దే. స. క్రి: చూ, వెంబడించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 24.
పిఱుఁదులు. అం. వీనికి ఉపమానములు.— భూమి, ఇసుకతిన్నెలు, బండిచక్రములు, గిన్నెలు.
పిఱుతివియు. దే. అ. క్రి. (పిఱుఁదు + తివియు) (రూ-పిఱుతివుచు-పిఱుదీయు-పిఱువోవు-పిఱుసను): చూ, వెనుదీయు.
పిఱుతివుచు. దే. అ. క్రి.—పై.— య.3,ఆ.34.

పిఱుదీయు. దే.అ.క్రి.—పై.— స్వా.3,ఆ.31.

పిఱుము. దే. వి. 1. పరుషభావము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 126; విణ. 2: చూ, పరుషము. 1. హరిశ్చ. 4, ఆ. 11.

పిఱువడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, సృక్కు. 6 .జై. 8, ఆ. 156.

పిఱువెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, రాకొట్టు.

పిఱువోవు. దే. అ. క్రి:చూ, వెనుదీయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 165.

పిఱుసను. దే. అ. క్రి.—పై—

పిల్టి. దే. వి: చూ, రూ-పిఱుఁదు. 1.

పిలక. వై. వి.=పీలుక-పిల్లాక, రూ-పిలుక-పిల్క. 1. (కందగడ్డలోనగువాని యందుండు) మొలక: చూ, విత్తనము; 2. (మూలశంక తెవులునందలి) మొటిమ: మొటిమ, మొలక-మొల్క; 3. (తలమీఁదకొద్దిగా నుంచుకొనిన) జోట్టు:చూ, వెండ్రుక.1; 4. (పక్షిలోనగువాని)పిల్ల:చూ, శకుంతి(పక్షి).

పిలపిల. దే. వి. మూఁగుట-వచ్చుట- పోవుట-చిక్కించుట లోనగువాని యందలి అనుకరణము. సా. 3, ఆ. 117; విజ. 2, ఆ. 193: చూ, హూహూ. (బిలబిలఅనియువాడుక.)

పిలుఁగు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పినుఁగు. (లుబ్ధునకు.-పంచ. వేం. 1, ఆ. 217.)

పిలుక. వా. వై. వి.=: చూ, రూ-పిలక.

పిలుకు. దే. వి: చూ, హుంకారము.

పిలుకుమారు. దే. అ. క్రి. (రూ-పిలుకుమాలు-పిల్కుమాలు)1:చూ,మరణించు;2. పొకారు, నాశమగు: చూ, సమయు. 3.

పిలుకుమారుచు. దే. ప్రే. పిలుకుమారఁజేయు. (రూ-పిలుకుమార్చు-పిలుకుమాలుచు-పిలుకుమాల్చు) 1: చూ, సంహరించు. జై. 6, ఆ. 190; 2. నాశముచేయు :చూ, సమయు. 3.

పిలుకుమార్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పిలుకుమాలు. దే. అ. క్రి:చూ,రూ-పిలుకుమారు.

పిలుకుమాలుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పిలుకుమారుచు.

పిలుకుమాల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పిలుచు. దే. స. క్రి. రూ-పిల్చు: చూ, సంబోధించు. [సంబోధనము.

పిలుపు. దే. వి. (రూ-పిల్పు-పిలుపుడు): చూ,

పిలుపుడు. దే. వి. —పై.—

పిలువనిపేరంటము. జా. తనకుఁడాను వచ్చినది. "పిలువని పేరఁటంబనుచు" విజ. 1,ఆ. 79.

పిల్క. వా. వై. వి.=: చూ, రూ-పిలక.

పిల్కుమాలు. దే.అ.క్రి: చూ, రూ-పిలుకుమాలు.

పిల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిలుచు.

పిల్ల. వై. వి. 1.=పిల్లాక. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. మనుష్యాదులసంతతి: చూ, శిశువు; 3. వృక్షాదులసంతతి."అరఁటిపిల్ల":చూ, వృక్షము; 4.ఆఁడుపడుచు: చూ,స్త్రీ; బ. 5. బిడ్డలు; విణ. 6. చిన్న: చూ, స్వల్పము. [పీఠ.

పిల్లఁగ్రోలు.వా.ద్వ.వి.మురళి.నీల.1,ఆ.81: చూ,

పిల్లఁగ్రోవి. ద్వ. వి.—పై.—

పిల్లకాయ. ద్వ. వి: చూ, శిశువు.

పిల్లకోడి చుక్కలు. వా. వి. బ. ఆకాశమున సంచరించెడు చుక్కలగుంపు.(ఇవి రైతులకు వేళఁదెలుపును.)

పిల్లగడ్డము. ద్వ. వి. నడుమమాత్రము కొంచెము వెంట్రుకలుగల గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

పిల్లగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పిల్లకాయ.

పిల్లగిఱులు. ద్వ. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లజోట్టు. ద్వ.వి.తలనుండటిసిగ: చూ,సిక. 4.

పిల్లదీపు. ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లదీవి. వై. వి.—పై—

పిల్లనఁగ్రోలు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పిల్లఁగ్రోలు.

పిల్లనఁగ్రోవి. ద్వ. వి.—పై—

పిల్లనూయి. ద్వ. వి. నూతిలోపలి చిన్ననూయి: చూ, సరస్సు. 1. [పిల్లపీఁచేర)

పిల్లపిచ్చేర. ద్వ. వి: చూ, శతావరి* (రూ-పిల్లపీఁచేర. ద్వ. వి.—పై—

పిల్లపెసర. ద్వ. వి. ముద్గపర్ణి*: చూ, పెసర.

పిల్లమిరియము. వా. వి. 1. వేశ్యాకన్య*: చూ, మిరియము; 2:చూ, పిల్లమెఱము. 1—2.

పిల్లము. సం. వి. అ. పుం. 1. తడికన్ను: చిల్లము, చుల్లము: చూ, లోచనము; విశ. 2. తడికన్నుగలది: చిల్లము, చుల్లము.

పిల్లమెఱము. ద్వ. వి. 1. తలక్రిందుగావేసెడు లాఁగు, పిల్లేరుగంతు, మెఱము: చూ, వాలుమొగ్గ; 2. లాఁగు. రామా. 6, ఆ. 72:చూ, వాలుమొగ్గ. [సాం. మా. 19.

పిల్లలగలిగించేకామ. వా. వి: చూ, శిశ్నము.

పిల్లవేళ్లు. ద్వ. వి. చిటికెనవేళ్లు. జై. 8, ఆ. 41: చూ, వేలు. 2.

పిల్లాఁడి. దే. వి. (రూ-పిల్లాణి-గిజపిల్లాణి) ఆఁడుదాని కాలి నాలుగవవ్రేలినగ. కళా. 7, ఆ. 204: చూ, భూషణము. 2.

పిల్లాకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పిల్ల: చూ, పిలక. 4; 2.=పిలక. బీజము:చూ, విత్తనము.

పిల్లాణి. దే. వి: చూ, రూ-పిల్లాఁడి.

పిల్లి. వై. వి.=బిడాలు: చూ, మార్జాలము.

పిల్లికన్రితనము. ద్వ. వి. వైడూర్యము: చూ, రత్నము. 1.

పిల్లికూన. వా. వి. పిల్లిపిల్ల: చూ, మార్జాలము.

పిల్లిగడ్డ. వై. వి: చూ, పునుఁగుచెట్టము. నీలా. 1, ఆ. 911.

పిల్లితేగలు. వా. వి: చూ, పిల్లపిచ్చేర*.

పిల్లిపెసర. ద్వ. వి. కాకిపెసర*: చూ, పెసర.

పిల్లిశీలము. జా. కృత్రిమస్వభావము. "శీలమఖిలంబునిది పిల్లిశీలమనుచే." పాండు.3,ఆ.36.

పిల్లు. దే. వి. రూ-పుల్లు.*. విక్రి.2,ఆ. 171: చూ,తృణము. 1.

పిల్లేరుగంతు. ద్వ. వి. (పిల్ల + వేరుగంతు): చూ, పిల్లమెఱము. 1.

పిశంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కపిలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విశ. 2. కపిలవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పిశాచకి. సం. వి. న్. పుం: చూ, శ్రీదుఁడు.

పిశాచము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దేవతాభేదము; 2.=పిసాసి: చూ, భూతము; 3: చూ, పిల్లి.

పిశాచసత్త్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్త్వలు.

పిశాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. స్త్రీపిశాచము: చూ, భూతము; 2: చూ, మాంసి.*

పిశిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పిశాచి. 2.

పిశితము. సం. వి. అ. న: చూ, మాంసము.

పిశున. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్పృక్క: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, షడ్గ్రంథ. *

పిశునము. సం.వి. అ.న. 1. కుంకుమపువ్వు:చూ, వహ్నిశిఖము. 1; పుం. 2:చూ, వాయసము.

పిశునుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నారదుఁడు: చూ, సన్యాసి; విశ. 2: చూ,సూచకుఁడు.1; 3: చూ,హీనుఁడు; 4: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పిష్టకము. సం. వి. ఆ. న. 1. నూఁబొడి: చూ, శ్రీమాన్. 1; పుం. 2: చూ, భక్ష్యము; 3. కంటిరెప్పులు: చూ, హర్షణము; 4. కించిజ్జఘనాధిక్యమును స్తనాంతవిస్తృతియు గల గజవిశేషము: చూ, హస్తి.

పిష్టపచనము. సం. వి. అ. న. బూరెలమూఁకుడు: చూ, పాత్రము. 6. [ముగ నూఱుట.

పిష్టపేషణన్యాయము. పా. నూతినపిండినే వ్యర్థ

పిష్టప్రమిత్య ఘూపన్యాయము. పా. పిండియెంతయో రొట్టెయు నంతయే యనురీతి.

పిష్టము. సం. వి. అ. న. 1.=పిండి (విసిరినది): చూ, పిండి (1); 2.=పిట్టు. వాసెనపోలె: చూ, సాదము (1); 3. సీసము: చూ, లో

హము. 1; వా. 4: చూ, పిణ్యాకము; విశే. 5. పొడిచేయఁబడినది.

పిష్టవర్తి. సం. వి. ఇ. న: చూ, చమసము. 1.

పిష్టసౌరభము. సం. వి. అ. పుం,న. చందనము: చూ, వాసన. 1. [కము.

పిష్టాతరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పటవాస

పిస. దే. వి. అవివేకము: చూ, వెఱ్ఱి. 2.

పిసక. దే. వి. తలకెంట్రుకలయందు చెమటచే బందనగొను మురికి: చూ, మలినము.

పిసరు. దే. వి. 1: చూ, పిప్పి; 2. కడిగినధాన్యములో తోప్రుడుపడినది: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 3. లేశము: చూ, స్వల్పము. 4: చూ, శమలము.

పిసాపి. వై. వి.=పిశాచ. 1.పిశాచము:చూ,భూతము; 2. ఆఁడుదయ్యము: చూ, భూతము.

పిసాళము. దే. వి. 1:చూ,వెలుతురు. 1;2:చూ, పరిహాసము. పర. 3, ఆ. 196; 3:చూ, వ్యాపనము; 4: చూ, వికాసము. పాండు. 4, ఆ. 13; 5. దొంగటక్కరి: చూ, వంచన; 6: చూ, రోషము.

పిసాళి. దే. విశే. 1. వ్యాపనముగలది. విజ. 2, ఆ. 128: చూ, హిండితము; 2. ప్రకాశము గలది. పాండు. 4, ఆ. 132: చూ, శోభితము. 5; 3. దొంగయెత్తుగలది; వా. 4. కోపముగలది (ఆఁడుది), కోపన: చూ, స్త్రీ; 5. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2; 6: చూ, మూర్ఖుఁడు; 7. కుత్సితపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పిసాళించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. జై. 7, ఆ. 198; 2: చూ, హావణిల్లు; 3:చూ,హేళనము చేయు.కళా. 1, ఆ. 143; 4. పరిమళించు. స్వా. 2, ఆ. 55: చూ, విసరు. 6; 5. దొంగటక్కరిచేయు: చూ, వంచించు; 6: చూ, రోషించు; స. క్రి. 7:చూ, హసించు.

పిసి. వా. వి. 1: చూ, రూ-పిస; దే. వి. 2.తొలయందు బిగఁగొట్టుటకై చెక్కిన స్తంభము పట్టెలోనగువానిచివర.

పిసికిళ్లు. దే. వి. బ. 1. జొన్నలులోనగువాని యూఁచబియ్యము; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. పిసుకుటలు. [ఆ.84: చూ, లోభి.

పిసిడి. గే. విశే. (రూ-పిసిని-పిసినారి) జై. 1,

పిసినారి. దే. విశే. —పై.—

పిసిని. దే. విశే. —పై.—

పిసినిగొట్టు. దే. విశే. —పై.—

పిసినితనము. వా.వి. లోభత్వము:చూ,లోభము.

పిసుకు. దే. స. క్రి. 1. పిండిలోనగువానిచేత మర్దించు: చూ, సమ్మర్దించు; 2. పాదములు లోనగువాని నొత్తు:అదుము,ఇఱుకు, ఊఁదు, ఒత్తు, కుక్కు, నొక్కు. (సం.ప).—ఘర్షించు. (చూ, సమ్మర్దించు);3. అడఁగఁజేయు: అడఁచు-అణఁచు, అదుము, ఆనించు, ఆను, ఇఱుకు, ఊఁదు, ఒత్తియాడు, ఒత్తు,క్రుక్కు, దమించు-దమియించు,పట్టు. (చూ, సమ్మర్దించు).

పిసుకుట. వా. వి: చూ,పిండిపీఁచు.

పిసుకువాఁడు. వా. వి: చూ, సంవాహకుఁడు.

పిస్తాపప్పు.వా.వి.అభిషుకము(జ్ఞాపకశక్తినిచ్చును)

పిహితము. సం. వి. అ. న. 1. కనుఱెప్పమూఁత: చూ, మూఁత. 3; విశే. 2: చూ, స్థగితము; అం. 3: చూ, పుటక్రియలు; 4: చూ, ఆకాశమండలములు;5: చూ,అలంకారము.3. (ఇతర రహస్యవృత్తి తానెఱిఁగినట్లు చెప్పుట. ఉదా.—"పతియుదయవేళ నింటికిరాఁగ శయ్యఁబఱచె.") [జేర్చెదుపదము.

పిళ్ల. వా. వి. కొన్నిజాతుల పేరునకు తుదను

పిళ్ళారి. దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పిళ్లు. దే. వి. బ. దూడలను కుడవనీని యావులను దూడలు చచ్చినయావులను మరలు కొలుపుటకై తద్యోనిద్వారమునఁజొప్పించి లాగెడు తోరపుకుఱుచ కసవువెంటి,పాడుఁ గుపట్టుట.

ప్పీ

పీఁకిపిండెట్టు. వ్యా.స.క్రి.నలిపినసల్లేరుకాఁడవలెఁ జేయు, బాధించు: చూ, హింసించు.
పీఁకు. దే. స. క్రి. 1. పెఱుకు: చూ, మెఱుకు; 2. తీసివేయు: పెరుకు-పెర్కు-పెఱుకు; వా. 3.ఒలాగు: చూ, రెమ్ము. 2.
పీఁకులాట. దే. వి: చూ, పిరువీఁకు.
పీఁకులాటపంచాంగము. జా. సాధ్యముకానిపని.
పీఁకులాడు. దే. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను.
పీఁకువీఁకాడు. దే.స.క్రి. మిక్కిలిపెఱుకులాడు.
పీఁకె. దే. వి. 1. నాగసరము లోనగు వాద్యముఖమునఁ జొప్పించెడుకొవిపుల్ల; 2. కాళివలెఁ జుట్టిన చిన్న ఆకుచుట్ట; 3. తాగి మిగిలినపొగచుట్ట. [త్రిము. 6.
పీఁకెదాను. వా. వి. తమ్మపడిగను: చూ, పా
పీఁకెవాఱు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సొటసొట వోవు. అచ్చ. అర, కాం. 22; 2. చేప్పటయగు.
పీఁచె. వై. వి.=పింఛ: చూ, రూ- పింఛియము.
పీఁచెమడపు. దే. వి: చూ, రూ-పింఁచెమడపు.
పీఁచెమణఁచు. వా. స. క్రి. (రూ- పీఁచెమడఁచు-పించెమడఁచు-పించెమణఁచు): చూ, సంహరించు. [4: చూ,శక్తి.1.
పీఁచెము. వై. వి: చూ, రూ-పించెము. 1-2-3;
పీఁచెర. దే. వి: చూ, శతావరి * (ఇదిద్వివిధము.-పిల్లపీఁచెర, పెద్దపీఁచర.ఇదెపిల్లపీఁచెర.)
పీఁచు. దే. వి. జీబు, నార: చూ, శల్కము.2.
పీఁట. వై. వి.=పీఠ: చూ, సింహాసనము.
పీఁటముడి. వా. వి. దట్టముగావేయఁబడినముడి.
పీఁటవెట్టు. ద్వ. అ. క్రి. లేవక యొకచోటనే పాదుకొనియుండు. స్వా.4,ఆ. 42; సారం. 1, ఆ. 92.
పీఁటవెట్టుమెకము. ద్వ. వి: చూ, సూకరము.
పీక. వా. వి. 1: చూ, మెడ; 2. పిల్ల."ఆఁడుపీక" (భద్రాచలప్రాంతమున వాడుక).
పీకఁడు. వా. వి. కొడుకు. "పీకఁడుపుట్టెను" చూ, నూనుఁడు. 1. (భ-ప్రాం-వాడుక.)
పీకి. వా. వి: చూ, రూ-పీక.1-2. (భద్రాచలప్రాంతమునవాడుక).
పీకియ. వా. వి.—పై.—
పీకె. వా. వి.—పై.—
పీగ్రద్ద. ద్వ. వి: చూ, పిన్నగ్రద్ద.
పీఠకేళి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, విటుఁడు.
పీఠమర్దుఁడు. సం. విశ. 1.—పై.—; అం. 2. ధృష్టుఁడు: చూ,నాయకులు. 2; 3: చూ, నాయకులు. 3.
పీఠము. సం. వి. అ. పుం.=పీఁట: చూ, పీఁట.
పీఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=—పై.—
పీఠిక. సం. వి.ఆ. స్త్రీ.1: ఎగ్గుర్తు-ఎగ్గులుతు; 2. ఉత్కృష్టపీఠము: చూ, సింహాసనము.
పీడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2. కరుణ: చూ, హార్దము. 2; 3. సిగదండ, కచ్చే:చూ, భూషణము. 2; 4. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.
పీడనము. సం. వి. అ. న. 1. పరులచేఁగలుగు రాయిడి: చూ, సమ్మర్దము; అం. 2: చూ, ఆలింగనములు.
పీడాకరుఁడు. సం. విశ: చూ, కనుపట్టు.
పీడావస్థ. అం. రాశ్యంతనవాంశయందున్న గ్రహము పీడావస్థను బొందును.-బంధుమిత్రవిరోధము, బంధనము,దాసత్వము గలుగును. (చూ, అవస్థలు. 5.)
పీడించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, పీడితమగు, 2: చూ, హింసించు; 3: చూ, సమ్మర్దించు.
పీడితమగు. మి. అ. క్రి: అణఁగు, అదుముడుపడు, అలుగులపడు, ఇఱుకు, ఈండ్రించు, ఒత్తుపడు, కమియు, కసుగు, దండసిలు—

దండసిల్లు, నలఁగు, నలఁగుడుపడు, నలఁగుడు పెట్టు, పొట్టుపొదలగు.(సం.వ).—పీడించే. (చూ, సమ్మర్దించే.)

పీడితము. సం. విశ. 1: చూ, గజబిజి. 5; 2: చూ, సమ్మర్దితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4: చూ, చుంబనములు.

పీడ్యమానము. సం. విశ. పీడింపఁబడుచున్నది.

పీత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; వై. వి. (1)=పీతము. ఎండ్రికాయ: చూ, హరిలాంఛనము.

పీతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్నిమేడి, తిండుకిని. (తె. వ).— అగ్గిమేడి.* (చూ,వృక్షము).

పీతఘోష.సం.వి.ఆ.స్త్రీ:చూ,పీతపుష్పము.1.*.

పీతచందనము. సం. వి. అ. న: చూ, వాసన. 1.

పీతదారువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ. (రూ- పూతిదారువు) 1. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2: చూ, హరిద్రువు *.

పీతద్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, పీతదారువు. 2; 2. సరళము*:చూ,సర్వానుభూతి.

పీతనము. సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1; 2: చూ, హరిదళము; 3: చూ, పీతదారువు. 1*. [కుపొన్న.

పీతని.సం.వి.ఈ.స్త్రీ.రూ-పీవని*:చూ, ముయ్యా

పీతపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోఁగు, మృదుద్రుమము*:చూ, వరగోఁగు; 2: చూ, శ్వేతపుష్పము *.

పీతభద్రము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పీతమస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 3.

పీతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పీత: చూ, పీత. 1; 2. పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6; విశ. 3. పసుపురంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6; 4.త్రాగఁబడినది: ఆపీతము. [చూ,పిచ్చేక.

పీతముండము. సం. వి.అ. పుం. పచ్చేతలపిచ్చేక:

పీతముస్తకము. సం.వి.అ.పుం:చూ,పీతముండము

పీతమ్మ. వా. వి. అంజేద: చూ, వ్రాజె; 2. పని చేయని అఁడుది: చూ, స్త్రీ. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక).“చేఁతకానిపీతమ్మ”.

పీతశాఖము. సం. వి. అ. పుం. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము. [చూ, సర్జకము. 2.

పీతసారకము. సం. వి. అ. పుం. వేఁగిస *:

పీతసాలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పీతాంబరుఁడు.సం.వి.అ.పుం.1:చూ, పచ్చేవలువదారి; విశ. 2. పీతవస్త్రముగలవాఁడు.

పీతి.సం వి.ఇ.స్త్రీ.1.పానము:చూ,సరకము. 3; పుం. 2.గుఱ్ఱము.(రూ-వీతి): చూ, హయము.

పీతిగోరువంక. ద్వ. వి: చూ, విట్చారిక.

పీతిరిగుంట. ద్వ. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.

పీతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పీతోలు. వా. వి. పైనుండునన్నని చర్మము: చూ, బెరడు. [డు; 2: చూ, వహ్ని. 1.

పీథువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁ

పీనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సంతోషము; పుం. 2: చూ, స్వేదము. 1; విశ. 3. బలిసినది, పీవము, పీవరము: చూ, స్థూలము. 2.

పీనశము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పీనసము:చూ, రొంప. 2.

పీనసము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పీనస రోగజాతకుఁడు. పా. ౧. షష్ఠమమందు చంద్రుఁడును అష్టమమందుశనియును లగ్నాధిపతి వ్యయమందు నున్నపుడును, ౨ లగ్నాధిపతి పాపుఁడై వ్యయమందును పాపగ్రహాంశలయందును నుండి షష్ఠమమందు చంద్రుఁడును అష్టమమందు శనియును నుండు నపుడును, ౩ షష్ఠాధిపతిఁ జంద్రునితోఁగలిసి యష్టమమున శనిచేఁ జూడఁబడినను, ౪ ద్వాదశమందుఁ బాపగ్రహములుండి యష్టమమున శనిచంద్రులు గలిసినను పీనసరోగము గలవాఁడగును.

పీనాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తాగాఁడి.
పీనుఁగు. దే. వి. రూ-పీన్గు:చూ,శవము.
పీనుఁగుఁదిండి. దే. వి: చూ, భూతము.
పీనుఁగునకుఁ జేసిన శృంగారము రాజోలకుఁ జేసిన కొలువు. జా. వ్యర్థము.
పీనుఁగుపెంట. వా.వి. 1. శవకాలుప్పయము:చూ, భస్మము;2. దురవస్థ: కొడిమె-కొడిమె, జీండ్రిము, దెస; 3. కష్టము:చూ, శోకము.
పీనోధ్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపొదుఁగుగల యావు, పీవరస్తని:చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పీన్గు. దే. వి:చూ, రూ-పీనుఁగు.
పీయి. దే. వి. రూ-పియ్యి: చూ, శమలము.
పీయూషము. సం. వి. అ. న. రూ-పేయూషము. 1. అమృతము:చూ,సుధ. 1; 2. జోన్నుపాలు: చూ, స్తన్యము.
పీరంగి. వా. వి: చూ, రూ-పిరంగి. 4.
పీరంగిబాణము. వా. మి. వి.—పై— [పికులు.
పీరు. దే. వి. 1: చూ, గుమ్మ.1;అ.క్రి. 2:చూ,
పీరుచు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పీల్చు.
పీర్లు. వా. వి. తురకల జ్ఞాపకార్థమైన గుఱుతు.
పీల. దే. విణ. బక్క:చూ, సొలపు.
పీలి. దే. వి. 1:చూ, పిగిలిపిట్ట. స్వా.4, ఆ.14; 2. ఓడకుదారిచూపెడు చుక్కాని: అగప-అపక-అబక (ఇవి వాడుకలోనివి), కడపుఁజేయి, చుక్కాని-చుక్కాను. (సం.ప).—అరిత్రము, కర్ణము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము; తద్వి.— ౧. ఓడనడపుగెడకు.—(సం.ప).-క్షిపణి- క్షేపణి, నౌకాదండము; ౨. ఓడలోనుండు కట్టు గుద్దలికిని లవణాదులసుత్రిప్పునట్టి మ్రానుగుద్దలికిని.—(సం ప.).-అభ్రి; 3. పడవతోసెడుపలక (ఓడతెడ్డు)కు.—కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-(తెడ్డు. (సం. ప).—కృపీటపాలము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము, ఖజపము, తండువు-తెండువు-తడ్డు-తడ్డువు-తద్దు-తడ్డువు. (చూ, హాడము).
పీలిక. దే. వి. గుడ్డముక్క:చూ, వస్త్రము.
పీలికాఁడు. దే. వి. కర్ణధారుఁడు:చూ, సరంగు.
పీలిదండలు. వా. వి. బ. సందిట నుంచుకొనెడు కుచ్చులమాలికలు: చూ, భూషణము. 2.
పీలు. దే. అ. క్రి:చూ, రూ-పికులు.
పీలుకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2.=పిల్క. కంద*:చూ,సూరణము.
పీలుచు. దే. స. క్రి:చూ, రూ-పీల్చు.
పీలుపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*:చూ, స్రివ; 2. దొండ *: చూ, రక్తఫల.
పీలువాది. సం. వి.న్. పుం. ఒకమతమువాఁడు.
పీలువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. గొలుగు *: చూ, వరగోఁగు; 2. ఏనుఁగు:చూ,హస్తి; 3: చూ, పరమాణువు; 4. తాటిచెక్క: చూ, శకలము. 4;5:చూ, సుమము; 6:చూ, బాణము.1.
పీల్చు. దే.స.క్రి. రూ-పీలుచు-పీరుచు-పీర్చు. 1. నీరు పాలులోనగునవి జొఱ్ఱు: జొఱ్ఱు; 2. గాలిని పీల్చు: ఎగఁగొర్రిలు.(సం.ప).—ఉచ్ఛ్వసించు.
పీవము. సం. విణ. (న్. ఈ. న్)బలిసినది:చూ, రూ-పీనము. 3. (స్త్రీలింగము పీవరి.)
పీవరము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాఁబేలు:చూ, వృత్తము. 4 (తాఁబేలు); విణ. 2: చూ, పీవము. (కొవ్వినదిఅనియు)
పీవరస్తని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ, పీనోధ్ని.
పీవరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపిఁచేర *: చూ, శతావరి.

పు

పుంఖము. సం. వి. అ. పుం.=పింజె. బాణపుపిడి: చూ, పింఛము. 2.
పుంఖానుపుంఖము. జా. పరంపరగా, ఒకదాని వెంబడినొకటి. "శంఖారవంబులు పుంఖానుపుంఖంబులుగా" (ధర్మజ రాజసూయము)

పుంఖితము. సం. విణ. 1. పుంఖానుపుంఖము గాఁజేయఁబడినది; అం. 2: చూ, హస్త ప్రాణములు. [యములు.
పుంఖోద్వేజితవిభజనము. అం: చూ, ప్రమే
పుంఖోపసంఖ్యానము. అం.—పై.—
పుంగవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 2. ఒకఓషధి: చూ, వృక్షము.
పుంగవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (ఉత్తరపద మైనచో) శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
పుంగుడు. దే. వి. 1. రూ-పుంగుడు: చూ, పులిపిరి; 2: చూ, పుండరీకము. 9; 3: చూ, బొప్పి. [చూ, రాశి. 1.
పుంజము. సం. వి. అ. పుం.=పుంజి. ప్రో:
పుంజి. వై. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2. వరి మొద లగుపైరు: చూ, సస్యము. 1; 3.=పుంజ: చూ, పుంజము;విణ. 4: చూ, సంపన్నము. 2.
పుంజికొను. ద్వ. అ. క్రి: జోజోరకొను.
పుంజీ. దే. వి. (స): చూ, నాలుగు.
పుంజీభవించు. సం. అ. క్రి: చూ, ప్రోగువడు.
పుంజే. వా. వి. ఎద్దడి నేల: చూ, భూమి. 1.
పుంజేము. వై. వి. 1. ముప్పదియొనికలనూలు: చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. (నులకమంచే ముయొక్క) కాళ్లకట్టుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.
పుంజోలదండ. వై. వి. ఆఁడుదాని మెడనగ. పాండు. 3, ఆ. 62: చూ, భూషణము. 2.
పుంజో. దే. వి: అజ్జివాలు, అడుగువాలుపులుఁగు, ఆరణి, కొమరుడాలు,కోడి, పెట్టపోలి, మెట్టవాలుపిట్ట-మెట్టవాల్పిట్ట. (సం.ప).- అండజము, ఇంద్రనామము, ఉదగ్రధము, కలావికము, కాలజ్ఞము, కామృకము, కాహళము, కికిటి-కిరీటి, కుక్కుటకము, కుక్కుటము, కుమారోపవాహము, కుహూకస్వనము, కుహూకస్వరము, కృకవాకువు, గోవృకము, చంద్రికి, చటకము, చరణాయుధము, జ్ఞాని, తామ్రచూడము, నఖరాయుధము; తద్భే.— ౧. అడవికోడికి.- అడవికోడి, కానపుంజో, కారుకోడి-కాఱుకోడి, గునపనకోడి, పొదకోడి. (సం.ప).- కుక్కుటము, కుక్కుభము, కులాలము, కుహూకస్వనము, కుహూకస్వరము, వనకుక్కుటము; ౨.ఆఁడుకోడికి.—పెంటి, పెట్ట, బోబు.(సం. ప).—కుక్కుటి; ౩. కుక్కుట(స్త్రీ)పురుష సామాన్యమునకు.—కోడి; ౪. గ్రామపుకోడికి.— (సం. ప).— కృకవాకువు, మయూరచటకము; ౫. తెల్లవారజామున మొదటకూయుకోడికి.— తొలికోడి; ౬. నీరుకోడికి.— గుండఁగి. చిలవ, నీరుకోడి, పుల్లగొరక, బుడకోడి, బొల్లికోడి. (సం. ప).— అంతర్నిమాపృతము,జలకుక్కుటము,పరిప్లవము, సలిలకుక్కుటము;౭. పందెపు కోడిపుంజోనకు.— కాకివన్నె, జెట్టి. (సం.ప).—కపిలము; ౮. పుంజోలరకములు.— అరజొట్టు, ఈఁకెలదారము, కంచుడేమారము, కాజ్చేచ్చు, కోడిడేగ, గద్దెకాకు (ళు)లది, గరుడండు, గాజోలగాఁడు, తెల్లయూరగపిల్లవేళ్లది, నల్లగూరగ, పండెఱ్ఱది.పట్టెడజోట్టుది, పింగళి, పిరంగి, మూగఁబిట్టుకోడి, పుంజోలవేరువిత్తు, రణబేరు, రాహుత్తి, పసులపాతఱ, సెలుకాలుది, (సం. ప).—పట్టభద్రుఁడు. (మిగతవానికి "చూ, సెలుకాలుది").
పుంజోదాలుపు. దే. వి: చూ, స్కందుఁడు.
పుంజోలవేరువిత్తు. వా. వి:చూ, పుంజో.
పుంట. దే. వి. (రూ-పుంటె-పురంట-పురఁట-పూఁట) సంధ్య:చూ, సందెజాము.
పుంటె. వా. వి.—పై—
పుండరీకము. సం. వి. అ. న. 1. తెల్లతామర*: చూ,సహస్రపత్రము; 2. తెల్లగొడుగు:చూ, వారిత్ర; 3. ఒకతీర్థము; 4. గంధద్రవ్యము:

చూ, రాజార్హము; పుం. 5. ఆగ్నేయపు దిక్కునందలి ఏనుఁగు:చూ, హస్తి(చూ,దిగ్గజములు); 6. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 7.కప్పు:చూ, హరి. 12; 8.తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి; 9. తెల్లపొడలకుష్ఠము:చూ, విపాదిక.

పుండరీకాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తెలిదమ్మికంటి: చూ, విష్ణువు. 1.

పుండరీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొకముని: చూ, సన్యాసి; 2. నిఘంటుకర్తలలో నొకఁడు.

పుండర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పౌండర్యము.

పుండలించె. దే. అ. క్రి. అభూతకల్పనచేయు.

పుండాకోఁగు. వా. వి: చూ, వంచకుఁడు. 1.

పుండికూర.వా.వి.గోఁగుకూర:చూ,పరగోఁగు.

పుండు. దే. వి. కుఱుపు: చూ, వ్రణము.

పుండ్రికము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పుండ్రము. 5 *; 2: చూ, పుండ్రము. 6.

పుండ్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. నలుపుగలిసిన యెఱ్ఱచెఱకు *: చూ, రసాలము. 3; 2:చూ, పుండరీకము. 1; 3.=బొట్టు:చూ, బొట్టు. 1; 4: చూ, పురుగు; 5. పుండ్రకము, పువ్వులగురివెంద *: చూ, శ్వేతపాకి; 6. పుండ్రికము, వంగదేశము: చూ, దేశములు.

పుండుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పుంత. దే. వి. ఇసుకదారి: చూ, మార్గము. 1.

పుంభావము. సం.వి.అ.పుం: చూ, పౌరుషము.

పుంలింగము. అం: చూ, లింగములు.

పుంశ్చలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ,అంకులాఁడి.

పుంసవనము. సం. వి. అ. న. 1. గర్భచిహ్నము తెలిసినతోడనే పురుషుఁడు పుట్టవలెనని చేసెడు శుభకర్మము: చూ, కర్మములు; 2. క్షీరము: చూ, స్తన్యము.

పుంస్థానకములు. అం. వైష్ణవము, సమపాదము, వైశాఖము, మండలము, ఆలీఢము, ప్రత్యాలీఢము (6) (చూ, స్థానకములు.)

పుకారు. వా. వి. వదంతి: చూ, శబ్దము. 2.

పుకిలించె. దే. స. క్రి: రూ-పుక్కిలించె. గుప్పించె. (సం. ప).—గండూషించె.

పుకిలింత. దే. వి: రూ-పుక్కిలింత- పుక్కిలి. పుక్కబుగ్గ.(సం.ప).—గండూషము.

పుక్క. దే. వి. రూ-బుగ్గ. 1: చూ, లెంప. 2; 2. నీటికాయ: చూ, స్ఫోటము. 2; 3. పర్వాదులయందుండి సంతతధారగా పైకుబికి వచ్చెడు నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; వా. 4: చూ, పుకిలింత.

పుక్కసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుల్కసుఁడు.

పుక్కిటిపురాణము. జా. పుక్కిటినుండి వెలువడు వ్యర్థపుపలుకులు. "పుక్కిటిపురాణములఁ బొద్దుఁబుచ్చునతఁడు." (రామలింగేశశతకము); "కన్యకయిది పుక్కిటిపురాణమై తోఁచెఁ జోమీ." (రామాభ్యుదయము)

పుక్కిలి. వా. వి. 1: చూ,రూ-పుకిలింత;దే.వి. 2. బుగ్గలోపలిభాగము.

పుక్కిలించె. దే. స. క్రి: చూ,రూ-పుకిలించె.

పుక్కిలింత. దే. వి: చూ, రూ-పుకిలింత.

పుచ్చి. వా. వి. (రూ-పుచ్చియ-పుచ్చె.) 1. కొబ్బరి పూఁబిందె: చూ, స్కంధఫలము; 2. తలపుర్రె: చూ, శల్యము. 1.

పుచ్చికోలు. వా. వి. రూ-పుచ్చుకోలు: చూ, ప్రతిగ్రహము.

పుచ్చినట్టు. వా. క్రి. విశ. తప్పనిసరిగా. "నాబాకీని పుచ్చినట్టు తీర్చుము."

పుచ్చియ. వా. వి: చూ, రూ-పుచ్చి.

పుచ్చె. వా. వి.—పై—

పుచ్చె. దే. వి: పుచ్చెతీఁగె, పుచ్చెపాదు. (సం. ప).—కర్కారుకము,కలింగము- కళింగము- కాలింగము- కాళింగము-కాళింగి, కృష్ణబీజము, గోతుంబ, తద్వి.— ౧. ఖరా

-సానిపుచ్ఛేను.—(సం. ప).—డంగరి-డాం గరి, డింగరము, నాగకుండి; ౨. తిక్తకాళిం గికి.— చేఁతిపుచ్ఛే. (చూ,హరివాలుకము.)

-పుచ్ఛేటిక. వా. వి. (రూ-పుచ్ఛేడిక-పుచ్ఛే డీక-పుచ్ఛేడీకతనము): చూ, సిగ్గు.

-పుచ్ఛేడిక. వా. వి.—పై—

-పుచ్ఛేడీక. దే. వి. 1.—పై—; 2: చూ, హ్రీమంతుఁడు;3. హ్రీమంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

-పుచ్ఛేడీకతనము. వా. వి: చూ, పుచ్ఛేటిక.

-పుచ్ఛేతీఁగె. వా. వి: చూ, పుచ్ఛే.*

-పుచ్ఛేపోదు. వా. వి.—పై—

-పుచ్ఛే. దే. వి. 1. ఆముదపుమడ్డి; చూ, మడ్డి. 2; స. క్రి. 2. ఆజ్ఞాపించుట: చూ, సెలవిచ్చు; 3. ఇఱుకు. భాగ. 4, స్కం. 105—106: చూ, పీఁకు. 1; 4. గ్రహించుట. పంచ. నా. 1, ఆ. 245: చూ, స్వీకరించుట; అ. క్రి. 5. పుష్పిపట్టు: చూ,రూ-పుచ్ఛే;[పే.6.పోఁజే యు. భార. అర. 3, ఆ. 372: చూ, పుచ్ఛే. 2; స. క్రి. 7: చూ, పంపు. 11.

-పుచ్ఛేకొను. దే. స. క్రి. 1: చూ, పుచ్ఛే. 4. భార. సభా. 1, ఆ. 143; 2. పరిగ్రహించుట: చూ, స్వీకరించుట.

-పుచ్ఛేకోలు. దే. వి: చూ, రూ-పుచ్చికోలు.

-పుచ్ఛేట. వా. వి: ఉత్తేజనము.

-పుచ్ఛటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (పున్నపుంసకలింగమని కొందఱు) సెటికవిఱుచుట: చూ, వ్రేల్పుడి.

-పుచ్ఛము. సం. వి.అ.పుం, న. 1. తోఁక:చూ, వాలము.1;2.వెనుకపక్క:చూ,వెనుక. 1.

-పుచ్ఛావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

-పుట. వా. వి. (సం. వి. అ. న. అనియు, దీనికి పొరటతద్భవమనియుకొందఱు):చూ,పొరట.

-పుటక్రియలు. అం. వివర్తితము, ఉన్మేషము, పిహితము, కుంచితము, సమము, వితాళితము, స్ఫురితము, నిమేషము, ప్రసృతము. (9) (చూ,ఉపవిద్యలు).

పుటపుట. దే. వి. అదురుట యందగుననుకరణము: చూ, హూహూ.

పుటపుటన. దే. వి. 1: చూ, హెచ్చు. 1; విజ. 2: చూ, పరివృద్ధము. పాండు. 2, ఆ. 35.

పుటపుటనగు. దే. అ. క్రి: పరివృద్ధమగు. స్వా. 3, ఆ. 28. [సీమ. 1 (దేశము).

పుటభేదనము. సం. వి. అ. న. పట్టణము: చూ,

పుటభేదము. సం. వి. అ. న. 1. —పై—; 2. చతుర్విధవాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 3. ఏటిపెంపు, చక్రాణి:చూ,హ్రదిని (నది).

పుటము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. పూలబుట్ట: చూ, సజ్జె. 1; 2. దొప్ప:చూ, హరివాణము. (పాత్రము 6); 3. గుఱ్ఱపుకాలిగొరిజె: చూ, వింఖము; నై. వి. (1).=ప్లుత. అశ్వగతి: చూ, హయము; వా. (2) లోహాదులను పుటము వేయుట: రూ-పుతము.

పుటముబ్బు. ద్వ. అ. క్రి. మీఁదికుబ్బు. వసు. 2, ఆ. 39. [చూ, మల్లశాస్త్రము.

పుటములు. వా. వి. బ. మల్లయుద్ధవిశేషము:

పుట(త)ములు. అం. అంకపోత, కుక్కుట, గజ, గోవర,మహా,వరాహపుటములు మొదలగునవి.

పుటమెగయు. ద్వ. అ. క్రి. 1. మీఁదికెగయు: చూ, రేఁగు. 1; 2. దాఁటు. రామా. 6, ఆ. 84: చూ, లంఘించుట.

పుటలు. అం: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (అంగము. 9.)

పుటి. సం.వి.ఈ. స్త్రీ. 1.=పుటికె-పుట్టిక-బుట్ట: చూ, పుటము. 1; 2: చూ, పుటము. 2.

పుటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఏలకి*: చూ,పత్రిల; నై. వి. (1).=పిటకః. (రూ-పుటికె-పుట్టి-పుట్టిక-బుట్ట-బుట్టి-బుట్టిక): చూ, పుటము. 1.

పుటికె. వై. వి.=చూ, రూ-పుటిక. (1)
పుటితము. సం. వి. అ. న. 1. దోసిలి: చూ, హస్తము; విణ. 2. కుట్టఁబడినది: చూ, స్యూతము; 3. దొప్పఁగాఁజేయఁబడినది.
పుటుక్కు. దే. వి. తెగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుళాహుళా.
పుట్ట. వై. వి. 1.=పుటకమ్: చూ, వల్మీకము. (దేశ్యమని శ. ర.); 2. చిన్నపొద: చూ, పొద. 2; 3. జన్మస్థానము. "రోగముల పుట్ట": చూ, స్థానము. 1; 4: చూ, పునాది; 5: చూ, రాశి. 1. [తిర్య. 10.
పుట్టకాఁపరి. వా. వి: చూ, సర్పము. సాం.
పుట్టకాఁపు. దే. వి. 1.—పై—; 2: చూ, వెలుఁగుబంటి. [దుఁడు.
పుట్టకాలివాఁడు. వా. విణ: చూ, వల్మీకపా
పుట్టకాలు. దే. వి. బోదకాలు: చూ, హజ్జె.
పుట్టకీటు. వా. వి.పుట్టగోడ.
పుట్టకుట్టము. అం: చూ, భౌమమండలములు.
పుట్టకూటిమెకము. వా. వి:చూ,పుట్టకాఁపు. 2.
పుట్టకూడు. దే. వి. చీమగుడ్లతోఁ గలసిన పుట్టమట్టిముద్ద. స్వా. 4, ఆ. 37.
పుట్టకూడుదిండి. వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపు.2.
పుట్టకూడుమెక్కుమెకము. ద్వ. వి.—పై—
పుట్టకొక్కు. ద్వ. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టకోట. ద్వ. వి. కోటకు బలముకొఱకు కోట బయటవేసిన మట్టితిన్నె: చూ, వేదిక.
పుట్టకోవలు. వా. వి.పుట్టమీఁదిశిఖరములు:చూ, వల్మీకము. [సర్పాక్షి.
పుట్టగొడుగు. వా. వి. కుక్కగొడుగు*: చూ,
పుట్టగోఁచి. దే. వి. పోటముంజి:చూ,బొట్టము.
పుట్టచూలు. వా. వి. వాల్మీకిమహర్షి: చూ, సన్యాసి.
పుట్టచెండు. ద్వ. వి. 1. ఎగురఁగొట్టియాడెడు బంతి. రామా. 8, ఆ. 51: చూ, సరి. 3;బ. 2: చూ, బాలక్రీడ.
పుట్టచెమ్మ. వా. వి: చూ, వల్మీకశింబి *.
పుట్టచేర్పు. దే. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టతమ్మ. దే. వి: చూ, పుట్టచెమ్మ *.
పుట్టతేనె. దే. వి. (పుట్టలోఁ పెట్టిన) పెరతేనె: చూ, మధువు. 5. [చూ, వృశ్చికము. 1.
పుట్టతేలు. దే. వి. మండగబ్బ—మండ్రగబ్బ:
పుట్టదిట్ట. వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపరి.
పుట్టపుట్టువు. దే. వి: చూ, పుట్టచూలు. విక్రి. 1, ఆ. 9. [సం. మా. 17.
పుట్టపెట్టెనట్టు. వా. వి: చూ,పుట్టకాఁపరి.అం.
పుట్టమెనెడుగబ్బి. వా. వి.—పై—
పుట్టము. వై. వి.=పటః. బట్ట: చూ, వస్త్రము.
పుట్టి. దే. వి. 1. ఏఱుదాఁటెడుసాధనము: చూ, హోడము; 2: చూ, ఖారి; 3. ఇరువది మణుగులు; వై. వి. 4.=పుటి: చూ, పుటిక. (దేశ్యమని శ. ర.)
పుట్టించు. దే. ప్రే: చూ, సృజించు.
పుట్టించుట. వా. వి. కలిగించుట: చూ, సంభవము. 1. [ఆ. 156.
పుట్టిక. వై. వి: చూ, రూ-పుటిక. కళా. 6,
పుట్టినవాఁడు. వా. విణ: చూ, సంభూతుఁడు.
పుట్టినిల్లు. దే. వి. (పుట్టిన + ఇల్లు) రూ-పుట్టిల్లు, మాతృగృహము: చూ, సదనము. 1.
పుట్టిమునుగుట. జా. నష్టమగుట. (పుట్టి=ఏఱుదాఁటించుబుట్ట) రామా. 8, ఆ. 55.
పుట్టు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పుట్టుక. 1; అ. క్రి. 2. జన్మించు: చూ, సంభవించు.
పుట్టుక. దే. వి. (రూ-పుట్టు-పుట్టుగు-పుట్టువు): చూ, సంభవము.
పుట్టుకచెల్వజోతి. వా. వి: చూ, హిమాంశువు.
పుట్టుకల్లరి. దే. విణ. పుట్టుకమొదలు కల్లలాడువాఁడు. భార. అర. 5, ఆ. 405: చూ, మూఖరుఁడు. [చూ, పర్వతము.
పుట్టుగట్టు. ద్వ. వి.ఉదయాద్రి. యు.3,ఆ. 143:
పుట్టుగు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టుక.

పుట్టుగొడ్డు. దే. విణ. పుట్టుక మొదలు గొడ్డుతన
ముకలది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ. [సేచీఁకు.
పుట్టుగుడ్డి. దే. విణ. జనుపాంధుఁడు: చూ,
పుట్టుచీఁకు. దే. విణ.—పై— భార. ఆది. 4,
ఆ. 231. [చూ, జాతకర్మము.
పుట్టుచెయువు. ద్వా. వి. రూ-పుట్టుచెయ్వు:
పుట్టుచెయ్వు. ద్వా. వి.—పై—
పుట్టుచోటు. వా. వి: (సం. ప).—అభిజనము,
ఆకరము, జన్మభూమి. [హేముగలవాఁడు.
పుట్టుపాప. దే. విణ. వ్యాధిచే తెల్లఁబాఱిన దే
పుట్టుపునుఁగు. వా. వి. లోముశమృగమదము.
పుట్టుబడి. దే. వి: చూ, పుట్టుక.
పుట్టుమచ్చ. దే. వి: మచ్చ, మఱువు. (సం.ప).
—కాలకము, తిలకము, తిలకాలకము, జటు
లము-జడులము, పిప్లువు (చూ,లక్షణము.1.)
పుట్టుమూఁగ. ద్వా. వి. పుట్టుక మొదలుమూఁగ:
చూ, మూఁగ. 3.
పుట్టుమొండి. వా. వి. పుట్టుక మొదలు మొండి
వాఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.
పుట్టువడుగు. ద్వా. వి. 1. పుట్టుక మొదలు బ్ర
హ్మచారి: చూ, వటువు; 2:చూ, విష్ణువు.1.
పుట్టువు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టుగు.
పుట్టువెఱ్ఱి. దే. విణ. పుట్టుక మొదలు వెఱ్ఱివాఁ
డు: చూ, వెఱ్ఱివాఁడు.
పుట్టెడు. వా. వి. పుట్టెడుపరిమితి. (80 కుం.
అనికొందఱు, 200 కుం. అని కొందఱు)
పుట్టెడునేల. వా. వి. 20 కుంటలు (2 పందు
ములు, 4 ఏదుములు, 8 ఎకరములు,
80 కుంచెములు, 800 సెంట్లు, 38720చతురపు
గజములు) [8, స్కం. 155.
పుట్నిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టినిల్లు. భాగ.
పుతము. వా. వి: చూ, రూ-పుటము. (2).
పుడక. వా. వి. (రూ-పుడుక-పుల్ల) 1. తృణ
కాండము:చూ, హరిత(తృణము.1); 2. కట్టె
పుల్ల(చిన్నచిదుగు):చూ, సమిధ; 3. అడ్డము.
"పానకములోనిపుడక": చూ, సంరోధము.
పుడమి. వై. వి.=పృథ్వీ: చూ, భూమి. 1.
పుడమిచెలి. వా. వి: చూ, వల్మీకము.
పుడమితాలుపు ద్వా. వి. 1. శేషుఁడు:చూ, సర్ప
ము; 2. కొండ. అచ్చ. బాల, కాం. 40:చూ,
పర్వతము; 3. భూపతి:చూ, రాజు. 1.
పుడమితేరెక్కు-వాఁడు. వా. వి: చూ, శివుఁడు.
పుడమినంటు. వా. వి: చూ,విష్ణువు. 1.
పుడమిపట్టి. ద్వా. వి. 1. అంగారకుఁడు:చూ,రా
హువు. 2; 2: చూ, నేలపట్టి.2; 3.భూమిజ.
రామా. 5, ఆ. 65:చూ, సీత.
పుడమిపుట్టు. ద్వా. వి. 1. భూజము,చెట్టు:చూ,
వృక్షము; 2: చూ, పుడమిపట్టి. 3. రామా.
5, ఆ. 244. [సాంబ. దే. 17.
పుడమిముద్దియకోక. వా. వి:చూ, సముద్రము.
పుడమిమొలనూలు. వా. వి. —పై—
పుడమిబా. వా. వి: చూ, పుడమినంటు.
పుడమిఱేఁడు. ద్వా. వి:చూ, రాజు. 1.
పుడమివేలుపు. ద్వా. వి:చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
పర. 2, ఆ. 136. [ఱేఁడు.
పుడమీశుఁడు. వై. వి.=పృథివీశ: చూ, పుడమి
పుడికిరించు. దే. స. క్రి. రూ-పుణికిరించు.
1. కొంచెముగాయిచ్చు: చూ, పెట్టు. 8;
2. సన్నిపాతదోషముచేత గ్రహించు.
పుడికిరింత. దే. వి. (రూ-పుణికిరింత-పుడుక
రింత) 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2. పు
ణికిరించుట. [బాలక్రీడ.
పుడికిళ్లు. దే. వి. బ. రూ-పుణికిళ్లు: చూ,
పుడిగ. వా. వి. (రూ-ప్రడుగ-పుడుకు-పుణుకు)
ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3.
పుడిసలి. వా. వి. రూ-పుడిసిలి. కుదియఁబట్టిన
చేరలో సగము: చూ, హస్తము.
పుడిసిలి. వా. వి. —పై—

పుడిసిలించు. దే. స. క్రి. పుడిసిటఁబట్టు.
పుడిసిలింత. దే. వి. పుడిసిటఁబట్టుట.
పుడిసెడు. వా. వి. కుదియఁబట్టినచేగలోనగము పరిమాణము: చూ, హస్తము.
పుడుఁకులు. దే. వి. బ. రూ-పుణుఁకులు. కాశీ. 7, ఆ. 136: చూ, భక్ష్యము.
పుడుక. దే. వి: చూ, రూ-పుడక. [ణము. 2.
పుడుకబావిలి. దే. వి. స్త్రీ చెవిగ: చూ, భూష
పుడుకరింత. దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.
పుడుకు. దే. వి. రూ-పుణుకు. 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; స. క్రి. 2. కొంచెముగాయిచ్చు. విక్రి. 2, ఆ. 170: చూ, పెట్టు. 8; 3. ఇచ్చు. హరి. ఉ. 9, ఆ. 46: చూ, పెట్టు. 8; 4. (అయిదు వ్రేళ్లతో) గ్రహించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 202: చూ, స్వీకరించు; 5. త్రిచ్చు: చూ, మథించు; 6.(చీఁకటిలో) తడవు: చూ, వెదకు.
పుడుకుఁగల్లు. దే. వి. చింతామణి. అచ్చ. బాల, కాం. 8: చూ, రత్నము. 1. [ధేనువు.
పుడుకుఁదోడుకు. దే. వి. కామధేనువు: చూ,
పుడుకుమ్రాను. దే. వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 2. [ద్వి. 182.
పుడుగ. వా. వి: చూ, రూ-పుడిగ. ఆం, భా.
పుణికిపుచ్చుకొనుట. జా. పుడికి గ్రహించుట. విజ. 1, ఆ. 198; విజ. 2, ఆ. 162.
పుణికిరించు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడికిరించు.
పుణికిరింత. దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.
పుణికిళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పుడికిళ్ళు.
పుణుఁకులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పుడుఁకులు.
పుణుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడుకు.
పుణ్యంపుమొన. అం: చూ, మొనలు.
పుణ్యకము. సం. వి. అ. న: చూ, వ్రతము.
పుణ్యక్షేత్రము. సం. వి. అ. న: ఆక్షేత్రము, దివ్యక్షేత్రము.(చూ, క్షేత్రములు."కకారాది" అనుబంధములో)
పుణ్యక్షేత్రములు.అం.1: చూ, పుణ్యక్షేత్రము; 2: చూ,భూమి. 1. (చూ, పుణ్యనగరములు)
పుణ్యజనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నైరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు;3: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3: చూ, యక్షుఁడు; 4: చూ, పుణ్యాత్ముఁడు. [శ్రీదుఁడు.
పుణ్యజనేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,
పుణ్యనగరములు. అం: చూ, దేశము 1516 పొగట. [1515 పొరట.
పుణ్యభూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దేశము
పుణ్యము. సం. వి. అ. న.=పున్నియము-పున్నెము. 1. ధర్మము: చూ, సుకృతము. 1; 2. దానము: చూ, స్పర్శము. 3;విణ. 3: చూ, శుద్ధము. 3; 4: చూ, హృద్యము.
పుణ్యవంతుఁడు. సం. విణ.(త్. ఈ. త్): చూ, పుణ్యాత్ముఁడు. [కుఁడు.
పుణ్యశ్లోకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాహు
పుణ్యాత్ముఁడు. సం. విణ.(న్) పుణ్యస్వరూపుఁడు: చూ, సుకృతి. [రోజు.
పుణ్యాహము. సం. వి. అ. న. పుణ్యదినము: చూ,
పుణ్యాహవాచనము. పా. దైవాదికర్మ ప్రారంభమునందు విఘ్నేశ్వర పూజానంతరము మంగళార్థము పుణ్యాహవాచనమను శబ్దమును మూఁడుమాఱులు చెప్పెడు శుభకర్మము.
పుతపుత. దే. వి. చలనమునందగు ననుకరణము: చూ, హుహూహూ. [ఉ, హరి. 6, ఆ. 104.
పుతపుతపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, వివశమగు.
పుత్త. వై. వి.=పృష్ఠ: చూ, వెనుక. 1.
పుత్తడ. వా. వి.నూలికండె: చూ, సూత్రము. 1.
పుత్తడి. వై. వి.=పుత్తళికా. (రూ-పుత్తళి-పుత్తళిక) 1. అపరంజి, మేలిమి (దేశ్యమని శ. ర): చూ, లోహము. 1; 2. బొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్రేషణము. అం: చూ, ఈషణత్రియము.

పుదియబొట్టు. ద్వ. వి. ఊర్ధ్వపుండ్రము: చూ, బొట్టు. 1.

పుదీన. వా. వి: రూ-పుదీనా-పొదీనా, ఈఁగయెంగిలికూర *. (జీర్ణశక్తి నిచ్చును).

పుదీనా. వా. వి.—పై.—"పుదీనాపువ్వు".

పుదూరిద్రావిడులు. అం: చూ, ద్రావిడులు.

పునఃపునః. సం. అవ్య. మాటిమాటికి: చూ, శశ్వత్తు.

పునరుక్తవదాభాసము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (మరలఁజెప్పినట్లు దోపించేనది. ఉదా.—"జిష్ణుఁడిందుద్రుఁడు")

పునరుక్తి. అం: చూ, వాక్యదోషములు.(చెప్పినదే చెప్పుట. ఉదా.—"చక్రమున రాక్షసులదుంచే చక్రధరుఁడు").

పునర్జీవితము. సం. వి. అ. న: ఉజ్జీవనము.

పునర్నవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు *: చూ, శోథఘ్ని.

పునర్నవము. సం. వి. అ. పుం. గోరు: చూ, నఖము. 1. (నఖముకడఁజూపఁబడినవానికి సంబంధించిన మిగతవిశేషములు.—నఖము చిప్పను—కర్బరుహము, కాలి, కేశి, కోలము; తంతిమీటుగోరునకు.—(తె).—కొడుపు, గోరు; పులియొక్కగోరునకు.—(తె).-పులిగోరు.(మిగతవానికి "చూ,హస్తము")

పునర్భవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చంద్రకళ, జౌ, కల, కళ: చూ, పున్నమ.

పునర్భవము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోరు: చూ, పునర్నవము; 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము. 1; విణ. 3. మరలఁబుట్టినది.

పునర్భువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, దిధిషువు. 1.

పునర్వసు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పునర్వసు నక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2.=పునాస. ముందుపంట: చూ, సస్యము. 1.

పునర్వసువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3. కాత్యాయనముని: చూ, సన్యాసి. [పునః పతనము.

పునశ్చరణము. సం. వి. అ. న. మంత్రముయొక్క

పునస్సంధానము. సం. వి. అ. న. 1. విచ్ఛిన్నాగ్నిని మరల హోమగుండమునందుఁ గూర్చుట: చూ, వహ్ని. 1; వా. 2. కలపడము, గర్భాధానము.

పునస్సంస్కారము. సం. వి. అ. పుం. ద్వితీయవారోపనయనాది సంస్కారము. [బంధము.

పునాది. దే. వి. గోడక్రింది పుట్ట: చూ, మూల

పునాస. వై. వి.=1: చూ, పునర్వసు. 2; బ. 2. సూర్యుఁడుపునర్వసునక్షత్రమందుండఁగా విత్తినసజ్జెలులోనగుధాన్యము: చూ, ధాన్యము

పునాసాటకడాలు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పునిస్త్రీ. వా. సం. వి. సువాసిని: చూ, స్త్రీ.

పునీతుఁడు. సం. విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.

పునుఁగు. దే. వి. 1. పూతిగడ్డ, జాలిక, గంధబిడాలిక, పూతికేశి: చూ, రాజాగ్హము; వా. 2. కమలధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుఁగుపిల్లి. ద్వ. వి. రూ-పున్గుపిల్లి: చూ, మార్జాలము.

పునుఁగురాజేనాలు. దే. వి. బ. మిక్కిలివాసనగల శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుక. దే. వి. రూ-పున్క. తలచిప్పయెముక: చూ, శల్యము. 1. [శివుఁడు.

పునుకకంచెమువాఁడు. దే.వి. కపాలభృత్తు: చూ,

పునుకకంచెమువానివిల్లు. ద్వ. వి. మేరునగము: చూ, పర్వతము. [వాఁడు.

పునుకచేట్టులదణి. ద్వ. వి: చూ, పునుకకంచెము

పునుకతాలుపు. దే. వి.—పై.—

పునుకదారి. ద్వ. వి.—పై.— [యము.

పునెము. వై. వి, విణ.=పుణ్య: చూ, రూ-పున్నె

పున్క. దే. వి: చూ, రూ-పునుక.

*పున్గుంబిల్లి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పునుఁగుపిల్లి.

*పున్న. దే. విణ. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

*పున్నమ. వై. వి.=పూర్ణిమా. (నిండుతిథి) శుక్ల పక్షమునందు పదునేనవతిథి: నెల.(సం.ప)— అశ్వత్థ, నిరంజన, పంచదశి, పక్షిణి,పూర్ణ, పూర్ణిమ, పౌర్ణమాసి, పౌర్ణిమ; తద్విశేషము లు.—౧. ఒకకళతక్కువైన చంద్రుఁడుగల పున్నమకు.— (సం.ప).— అనుమతి; ౨. చంద్రునిలో పదునాఱవభాగమునకు.— (సం.).—జో, కల-కళ, పునర్భవ; 3.దర్శ ప్రతిపత్సంధికి.— (సం.).— పర్వము; ౪.పున్నమకునుపాడ్యమికిని,అమవసకును పా డ్యమికినినడుమ కాలమునకు.— (సం).— పర్వసంధి;౫.చైత్రపౌర్ణిమకు.(వసంతోత్సవ ము)—(సం).—కర్దమి-కూర్దని,కామమహ ము,చైత్రావళి-చైత్రి, మధూత్సవము,వాసం తి,సువసంతము;౬. జ్యేష్ఠపౌర్ణిమకు.-(సం).- జ్యేష్ఠి - జ్యైష్ఠి; ౭. ఆషాఢపున్నమకు.— .(సం).- ఆషాఢి; ౮. ఆశ్వయుజపూర్ణిమకు- (సం).—ఆశ్వయుజి, కోజాగరము, కౌము దీచారము, ద్యూతపూర్ణిమ, శరత్పర్వము, శారది. (మిగిలినవానికి చూ, హరివాసర ము. చూ, హిమాంశువు.)

పున్నాగము. సం.వి.అ.పుం. 1.=పొన్న.సురపొ న్న(అనికొందఱు):చూ,సురపొన్న; 2.ఇం ద్రుని యేనుఁగు: చూ,హస్తి; 3. పురుషశ్రే ష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4. తెల్లఁగలువ: చూ, సహస్రపత్రము; 5. జాజికాయ; అం. 6: చూ, దోహదశాస్త్రము.

*పున్నియము. వై. వి.=పుణ్య.(రూ-పునియము- పునెము-పున్నెము).1: చూ,సుకృతము. 1. కాశీ. 2, ఆ. 45; 2.=పుణ్యా. ఈవి:చూ,స్ప ర్శము. 3; విణ. 3. సుకృతముకలది.

*పున్నెము. వై. వి, విణ.—పై—

పుప్పము. వై. వి.=పుష్ప: చూ, సుమము.

పుప్పి. దే. వి. రూ-పుప్పి. 1: చూ, పంటితె వులు; వా. వి. 2: చూ, గోరుచుట్టు.

పుప్పించు. దే. ప్రే: చూ,పుచ్చు.6. [హోసువు.

పుప్పిపన్ను. వా. వి. రూ-పిప్పిపన్ను: చూ,

పుప్పిపురుగు. ద్వ. వి. నులిపురుగు:చూ, పురుగు.

పుప్పు. దే. వి. పశువులగొరిజెలు వ్రస్సిపురుగు లుపడెడు వ్యాధి: చూ, పశురోగము.

పుప్పొడి. ద్వ. వి. (పూ+పొడి) పుష్పముల యందలిధూళి: చూ, సుమనోరజము.

పుబ్బ. వై. వి.=పూర్వా. సామకంటి చుక్క: చూ, రిక్క (సం. అనికొందఱు)

పుమాంసుఁడు. సం.వి. స్. పుం: చూ, మను ష్యుఁడు. [చూ, వస్త్రము.

పుముత్తరీయము. సం. వి. అ. న. అర్ధోరుకము:

పుయిలోట. దే. వి. 1: చూ, సిగ్గు; 2: చూ, వెఱపు; 3: చూ,పిఱికికండ; 4. రూ—పుయి లోటము. జైమి. భార. విరా. 3, ఆ. 206: చూ, సంకోచము. 3; 5:చూ, మోమోటమి.

పుయిలోటము. దే. వి:చూ,రూ-పుయిలోట.4. భార. విరా. 2, ఆ. 70.

పుయిలోడు. దే. అ. క్రి. 1:చూ,సంకోచించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 22; 2. ఖిన్నుఁడగు. ఆం. శే. 28:చూ, విన్నవోవు.

పురంట. వా. వి. 1: చూ,రూ—పుంట; 2. కాల ము: చూ, సమయము. 1.

పురందరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పురందుఁ డు. 1: చూ, రాముఁడు; 2: చూ, సహ స్రాక్షుఁడు.

పురందుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పురంధ్రి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. కుటుంబిని: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ,స్త్రీ.

పురఁట. వా. వి: చూ, రూ-పుంట.

పురడించు. వై. అ.క్రి.=స్ఫూర.(రూ-పురణించు—

పురాణించే-పురాయించే)1: చూ,వర్ధిల్లు. హరి.పూ,6. ఆ. 174; 2: చూ, విజృంభించే.

పురణించే. నై. అ. క్రి.—పై.—

పురపుర. దే. వి. పొక్కుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

పురఫురబొక్కు. దే.స. క్రి. మిక్కిలివెతనొందు: చూ, శోకించే.

పురపురలాడు. దే. స.క్రి. మిక్కిలిఅపేక్షపడు: చూ, వాంఛించే. [మాయించే.

పురమాయించే. వా. స. క్రి: చూ, రూ-పర

పురము. సం. వి. అ. న. 1. పట్టణము: చూ, దేశములు; 2. పాటలీపుత్రమను పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశములు); 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. మేడ: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, శరీరము; 6: చూ,మూఁడు; పుం. 7: చూ, మహిసాక్షి *.

పురస్కరించే. సం. స. క్రి. 1. ముందిడుకొను; 2. పూజించే: చూ, సమర్పించే.

పురస్కారము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పురస్కృతి - పురస్క్రియ) 1. ముందిడుట; 2.పూజనము: చూ, సపర్య; 3: చూ,సన్మానము; 4. పరిగ్రహించేట:చూ, స్వీకారము. 2; 5. తడుపుట; 6. శత్రువుఆక్రమించేట; 7. అపదూఱుపడుట.

పురస్కార్యము. సం. విణ.పురస్కరింపఁదగినది.

పురస్కృతము. సం. విణ. 1. ముందిడఁబడినది; 2. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 3. సన్మానింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 4. పరిగ్రహింపఁబడినది: చూ, స్వీకృతము; 5. తడుపఁబడినది: ఉక్షితము; 6.శత్రువుచేనాక్రమింపఁబడినది;7.అపదూఱుపడినది: చూ, హీనము. 2. [రము.

పురస్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పురస్కా

పురస్క్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

పురస్సరుఁడు. సం. విణ: చూ, పురోగముఁడు.

పురహరుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, శివుఁడు.

పురాకృతము. సం. విణ. పూర్వజన్మమందు చేయఁబడినది (శుభాశుభకర్మము)

పురాణగుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,బ్రహ్మ.1.

పురాణపురుషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పురాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పురాణములు; న. 2. పదునెనిమిది; పుం. 3. కర్షమెత్తుటంకసాలవాటు; విణ. 4. ప్రాఁతది: చూ, పురాతనము; అం. 5: చూ, ఉపాంగము. 4; 6. (పంచలక్షణము).— వైవస్వతాది— సర్గ (సృష్టి) ప్రతిసర్గ(ప్రళయ) వంశ (సూర్య చంద్రవంశ)మన్వంతర (మనువులైన స్వాయంభువ, స్వారోచిష, రైవత, తామస, ఉత్తమ, వైవస్వత,చాక్షుష,సూర్యసావర్ణి, ధర్మసావర్ణి, రౌచ్య, దక్షసావర్ణి, బ్రహ్మసావర్ణి, రుద్రసావర్ణి,భౌచ్యులను పదునల్వురి కాలములోజేరిగిన చరిత్ర) వంశానుచరిత (సూర్యచంద్రవంశస్థుల కథ) లను పంచలక్షణములుగలది.

పురాణములు. అం. 1. (అష్టాదశమహాపురాణములు).— ౧ బ్రాహ్మము ౧౦౦౦౦, ౨ పాద్మము= ౨ ఖండములు ౫౦౦౦౦, ౩ వైష్ణవము= ౬ అంశములు ౮౦౦౦, ౪ శైవము ౨౪౦౦౦, ౫ భాగవతము=౧౨ స్కంధములు ౧౮౦౦౦, ౬ భవిష్యోత్తరము ౩౧౦౦౦, ౭ నారదీయము ౨౫౦౦౦, ౮ మార్కండేయము ౩౨౦౧౦, ౯ ఆగ్నేయము ౮౦౦౦, ౧౦ బ్రహ్మకైవర్తము ౧౨౦౦౦, ౧౧ లైంగము ౧౧౦౦౦, ౧౨ వారాహము ౨౪౦౦౦, ౧౩ స్కాందము= ౫౦ ఖండములు ౧౦౦౦౦౦, ౧౪ వామనము ౧౪౦౦౦, ౧౫ మాత్స్యము ౧౪౦౦౦, ౧౬ కూర్మము ౬౦౦౦, ౧౭ గారుడము ౧౨౦౦౦,

౻రా బ్రహ్మాండము ౧౨౦౦౦;2. ఇవిద్వివిధము.— మహాపురాణములు (బ్రాహ్మ్యాది) (చూ, పురాణములు. 1.), ఉపపురాణములు (సనత్కుమారీయాద) (చూ, ఉపపురాణములు.)

పురాణించే. సం. స. క్రి. 1. పురాణముచెప్పు; నై. అ. క్రి. (1)=పూరణ: చూ,రూ-పురడించే. 1. భార. విరా.1, ఆ.285; పాండు. 4, ఆ. 77; (2): చూ, రూ-పురడించే. 2.

పురాణేతిహాసాదులను తెలియఁజేసెడివారు.అం: చూ, ఉపదేశకులు.

పురాతనము. సం.విణ.=ప్రాఁతది: చూ,ప్రాఁత.4.

పురాయించే. నై. అ. క్రి.=పూరణ:చూ,రూ-పురడించే. పాండు. 4, ఆ. 77.

పురారి. సం. వి. ఇ. పుం:చూ, శివుఁడు.

పురావృత్తము. సం. వి. అ.న.తొల్లిటికథ:చూ, సమాచారము. 2.

పుర్జా. వా. వి. లెక్కలచిఠా.

పురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-పురము.=ప్రోలు. పాండు. 1, ఆ.107:చూ, సీమ. 1. (దేశములు); దే.వి (1) నెమిలిపింఛము. రామా. 6, ఆ. 10: చూ, శిఖండము; (2): చూ, పిరి. 1; (3): చూ, పిరి. 2; (4): అలుము, అలము, ఆవరింత, ఒత్తు, దీటు. (సం. ప).— అధిష్ఠానము, అధ్యాసనము, అభివేదనము, ఆయోగము, ఆక్రమణము, ఆక్రాంతి,క్రాంతి, (అవ్య)ఆజ్. తద్వి.—విణ. అక్రమింపఁబడినది అనుటకు.—(సం.)-అవష్టబ్ధము;(5) కూటు: చూ, పంటసాల; (6) గోనెకుట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; (7):చూ,హంకారము. [2: డీకొను-దీకొను.

పురికొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించే;

పురికొలుపు. దే. ప్రే. 1:చూ, సెలవిచ్చే; 2.ప్రేరేపించే: చూ, రేఁచే.

పురికోస. వా. వి.రూ-పురికోస. చూ,పురి.(6).

పురికోస. వా. వి. 1.—పై.—; 2. పురికోచేఁ: చూ, పురుగు.

పురిటిల్లు. వా.వి. రూ-పురుటిల్లు:చూ, సదనము.1.

పురిపిట్ట. ద్వ. వి. పూరేడు:చూ, పక్షి.

పురిడిపిట్ట. ద్వ. వి. నెమలి: చూ, మయూరము.

పురిపులుఁగు. దే. వి.—పై—

పురిలోము. దే. స. క్రి:చూ, పురలోము.

పురివిచ్చే. దే. అ. క్రి:చూ, వేఁబుపడు.

పురివిదర్చుపిట్ట. ద్వ. వి: చూ,పురిపిట్ట.వేం. అం. 97. (ఇట్లుపురిపిప్పి చూడెడు పులుఁగు.)

పురివెట్టు. వా. స. క్రి:చూ, పేఁడు.

పురీతత్తు. సం. వి. త్. న: చూ, ప్రేవు.

పురీషము. సం. వి. అ. న: చూ, శమలము. 1.

పురుగు. నై. వి.=పులక. (రూ-పుర్గు-పురువు-పుర్వు-పుర్వు.(సం. ప).—కీటకము,కీటము, కృకణము, కృపణము, కృమి, కోషకారము, క్రిమి, క్రిమి, ఖర్జువు, తంతురీణము-తందు(దూ)రీణము, నీలంగువు—నీలాంగువు,పుండ్రము,పులకము;తద్విశేషములు.—౧:అరుద్రపురుగు,మిడుఁగుఱుఁబురువు-మిడుఁగుఱుఁబుర్వు, మిడుఁగుఱు-మిణుఁగుఱు, మిణుఁగుఱుఁబురువు- మిణుఁగుఱుఁబుర్వు, మిణుఁగుఱుబూచి,మెఱుఁగుమఁబురువు-మెఱుఁగుడుఁబుర్వు. (సం).—అర్ద్రికము, కీటమణి, కోటికము, కోటీరము, ఖద్యోతము-ఖద్యోతము,జ్యోతిరింగణము, జ్యోతిర్బీజము, జ్యోతిర్మాలి,తామ్రకృమి; ౨: ఉరిడే,కుమ్మరపురుగు. (సం).—కీటరాజము, ఘుర్ఘుఘు, ఘుర్ఘురము, ఘుర్మురము,పృథుకంఠము, యమకీటకము; 3: (సం).—కాలిక-కాళిక, క్షీరకీటము;౪:కొంకిపురుగు, నులిపురుగు.(సం).—కీకసము, ౫: జేగుఱుపురుగు-జేవుఱుపురువు, పట్టుపురుగు, పసిఁడిపురుగు;(సం).—ఇంద్రగోపకము, ఇంద్రగోపము, కాష్ఠతంతువు

కోశకారము, తంతుకీటము, ధుంధుమారము; ౬: నుసిపురుగు, పుప్పిపురుగు. (సం).—కాష్ఠకీటము, కాష్ఠలేఖకము, ఘుణము, ర్యకా...; ౭; చీడ, చీడపురుగు. (సం).—వత్సకీటకము, సస్యసంహారి; మఱికొన్ని రకములు.— ౮: కర్ణకీటి, కర్ణదుందుభి, ఖర్జువు, గోపాలిక, శకుంతము; ౯: కీఁచురాయి; ౧౦: కుంకుడుఁబురువు; ౧౧: కృమి, పులకము; ౧౨: గిఱ్ఱుపురుగు; ౧౩: గుజువు; ౧౪: జోఱకులు; ౧౫: తుట్టపురుగు, పెంటపురుగు; ౧౬: తృణ జలూక; ౧౭: తోఁకపురువు-తోకపుర్వు; ౧౮: నత్త; ౧౯: పురికోస-పులికోచే; ౨౦: పులుకాసిపురువు; ౨౧: పూత్యండము; ౨౨: పేఁడపురుగు; ౨౩: వడ్లచిలుక, చిలకపిట్ట, చిలుకపిట్ట, నంగనాచి, పెంకె పురుగు. (సం. ప).—అశ్వాతరము; ౨౪. సెనగలులోనగు అపరములకును చింతపండులోనగువానికిని బట్టెడు పురుగు:— పెంకె పురుగు; ౨౫. పుస్తకములను తొలిచెడి క్రిమి. (సం.)— రామబాణము. (మిగతవానికి "చూ, సస్యసంహారి.")

పురటాలు. దే. వి. రూ-పురటియాలు. భాగ. 8, స్కం. 520: చూ, బాలెంతరాలు.

పురటితగువు. వా. వి. పురుషుఁడు పురటాలు నకుకాయపువస్తువులులోనగువానినిఁబంపుట.

పురటియాలు. దే. వి.: చూ, రూ-పురటాలు. రామా. 6, ఆ. 250.

పురటిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పురిటిల్లు.

పురడించే. దే. అ. క్రి. 1. పోలికయగు; స, క్రి. 2: చూ, సరిపోలు. భార. విరా. 2. ఆ. 330.

పురడు. దే. వి. 1: (సం) జాతము, జాతాశౌచము. రామా. 3, ఆ. 124; 2. జాతాశౌచ సమయము. భార. అర. 3, ఆ. 241; 3. ఉపమావాచకము: చూ, సమానము. 2; విశ. ఏ. 4: చూ, సమానము. 2. హరి. ఉ. 5, ఆ. 75; 5: చూ, సమానుఁడు. (ఈయర్థమునందు పురుఁడు అని కొందఱు).

పురభువు. సం. విశ. (ఊ. ఊ. ఉ) రూ-పురోహువు. మిక్కుటము: చూ, రూ-పురువు. 3.

పురులోము. దే. అ. క్రి. క్షాత్రము నొలయించే: రూ-పురిలోము.

పురువు. సం. వి. ఉ. న. 1. తల: చూ, శిరము. 1; 2: చూ, పురూరవుఁడు; విశ. 3.=పొరి. మిక్కుటము: చూ, హెచ్చు. 1; వై. వి. (1).=పులకః. రూ-పుర్వు: చూ, రూ-పురుగు.

పురుషకము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పురుషకారము. సం. వి. అ. పుం. పురుషప్రయత్నము.

పురుషజాతులు. అం. 1. పాంచాలుఁడు, కూచిమారుఁడు, భద్రుఁడు, దత్తుఁడు (4); 2. శశి, వృషభ, తురగజాతులు (3)

పురుషభుజములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.— ఏనుఁగు తొండములు, పాములు, కాఁడి.

పురుషము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్రియలమీఁది విభక్తులసంజ్ఞ: చూ, పురుషములు; 2: చూ, శాస్త్రము; 3: చూ, సురపొన్న*.

పురుషములు. అం. ప్రథమ, మధ్యమ, ఉత్తమపురుషములు (3).

పురుషమృగారతి. వా. వి: చూ, అళిఘూరతి.

పురుషమేధము. అం: చూ, మహీనతానములు.

పురుషలక్షణాంగములు. అం: చూ, లక్షణాంగములు.

పురుషలీల. అం: చూ, కరణములు.

పురుషసూక్తము. పా. విష్ణ్వాదిదేవుల పూజావిధానము. కాశీ. 3, ఆ. 82.

పురుషాంతరము. పా. 1: చూ, తరబడి. తరము; అం. 2: చూ, షోడశసంధులు.

పురుషాయితము. సం. వి. అ. న. 1. ఉపరతి. కాశీ. 3, ఆ. 82: చూ, సంయోగము; అం. 2: (చూ, విపరీత కరణబంధములు, వ్యానకరణబంధములు)

పురుషార్థములు. అం. 1. (పురుష ప్రయోజనములు) ధర్మార్థ కామమోక్షములు (4); 2.(పురుషార్థత్రయము)ధర్మార్థకామములు(3).
పురుషికము. సం. వి. అ. న: చూ, ఊర్ధ్వస్థితి.
పురుషుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పూరుషుఁడు. 1: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. అశబ్దవాద: చూ, సాంఖ్యుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు.
పురుషోత్తమాయనమః. అం. (పురుషోత్తమః=పురుషజీవేషు వ్యాపకత్వాదితి పురుషః సచాసావుత్తమశ్చ-పురుషోత్తమః): చూ, ఓమ్.
పురుషోత్తముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.
పురుహూవు. సం. విణ: చూ, రూ-పురుభువు.
పురుహూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [డు: చూ, రాజు. 1.
పురూరవుఁడు. సం.విణ.రూ-పురూరవసు(వు)ఁ
పురూరవసు(వు)ఁడు. సం. విణ.—పై—
పురె. దే. అవ్య. రూ-పురే. ప్రశంసనార్థకము; చూ, సెబాసు.
పురే. దే. అవ్య.—పై.—భాగ. 3, స్కం.381.
పురోగముఁడు. సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.
పురోగామి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.)-పై.-
పురోగుఁడు. సం. విణ.—పై.—
పురోటి. సం. వి. ఇ. న. నీటినుడి:చూ,నుడి.1.
పురోడాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞార్థమైన అపూపము: అదము, ఐంద్రాగ్నేయి; 2. సోమలతరసము; 3. హుతశేషము: చూ, హుతము. [త్రిక: చూ, లేశ. 3.
పురోణి. పై. వి. చిన్నఉత్తరము, అను,ఖండప
పురోధ. సం. వి. అ. పుం. రూ-పురోధనుఁడు: చూ, యాజ్ఞికుఁడు.
పురోధనుఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై.—
పురోభాగము. సం. వి. అ. న:చూ, ముందఱ.1.
పురోభాగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) ఎప్పుడును తప్పులు వెదకువాఁడు.
పురోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,పురోధ.
పుర్వు. పై. వి.=: చూ, రూ-పురువు (1)
పుటీయ. పై. వి. (రూ-పుట్టీయ-పుట్టై) ఉ. హరి. 2, ఆ. 126: చూ, శల్యము. 1.
పుట్టి. దే. విణ. ఎడమ:చూ, సవ్యము. 1.
పుట్టాకులు. వా. వి. బ.లేనిపోనిచిక్కులు:మారాముల్లు. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)
పుట్టీయ. పై. వి:చూ, రూ-పుటీయ.
పుట్టు. దే. వి. 1. పలుచేనిమలము: చూ, శమలము; వా. 2. పలుచేని పేఁడ: చూ, శుష్కగోమయము; 3. పలుచేని అడుసు: చూ, శాదము. 2.
పుట్టై. పై. వి: చూ, రూ-పుటీయ.
పుల. దే. వి. పసుపుఋంచిన తెలుపువన్నెగలది. రూ-పుల్ల: చూ, వర్ణము. 6.
పుల్‌దాల్బుటాయి. వా. వి. నీలమణి.వేం. అం. 84: చూ, రత్నము. 1. [శర్కర. 1.
పులకండము. ద్వ. వి. రూ-పులకండము: చూ,
పులకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పులగము-పులగము-పుల్గము. పెసరపప్పుచేర్చి వండినయన్నము:చూ,సాదము(1);2.ఏనుఁగునకిచ్చెడుయన్నపుముద్ద: చూ, సాదము. (1);3:చూ, పురుగు; 4. కృమి, చెట్టుమీఁది నల్లపురుగు: చూ, పురుగు. ౧౧; 5. నులిపురుగు; చూ, పురుగు. ౮; 6. మణిదోషము: చూ, రత్నము. 1; 7. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1; 8: చూ, హరిదళము; 9. కడప*: చూ, హరిప్రియము; 10: చూ, పులకము (1);పై. వి. (1)=పులక. గగుర్పాటు: చూ, రోమాంచము.
పులకరము. పై. వి.=పులకః. 1: చూ, పుల

కము (1); 2. జ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పులకరించే. వై. అ. క్రి: గగురుపాడుచే, గగురుపాటు, నిట్టగ్రిమ్మ, నిట్టవొడుచే, నిడుపెండు్రికపెట్టు.

పులకలు. సం. వి. అ. పుం.1.=పులకలు-పుల్కలు. గగురు: చూ, పులకము (1) (శ. ర); వై. వి. బ. (1).=పులక. గగురు: చూ, పులకము. (1) (అనికొంపలు)

పులకించే. సం. అ. క్రి. గగుర్పాటుగలదియగు. (తెనుఁగు అనికొంపలు).

పులగము. వై. వి.=పులక: చూ, పులకము. 1.

పులగలి. వా. వి. పులికడుగు: చూ, శుక్తము.1.

పులపరము. వా. వి: చూ, పులకరము.

పులపాడుచే. దే. అ. క్రి. రెప్పవేయకచూచే. రూ-పుల్పాడుచే:చూ, వీక్షించే.

పులము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పులకలు. (రూ-పులకము-పులాకము-పూలకము) గగురు: చూ, పులకము (1); విశ. 2.=పెల్లు: చూ, హెచ్చే. 2; అం. 3: చూ, ధారలు.

పులస. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పులసరము. దే. వి. పాకము చెడుటవలనగలిగిన పులుసు. [బుఁడు. 2.

పులసరి. దే. వి. పొగరుఁబోతు: చూ, పేరం

పులస్త్యుఁడు. అం. సప్తఋషులలో నొకఁడు: (చూ, సన్యాసి): చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.

పులహుఁడు. అం.—పై.—

పులాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పొల్లుధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2. మెతుకు: చూ, సాదము (1); 3. చయము, సంక్షేపము: చూ, సంగ్రహము. 2; 4.=పులగము: చూ, పులకము. 1.

పులావు. వా. వి. 1. మాంసాదులంజేర్చి వండిన వంటకము; 2. మాంసాహారము.

పులి. దే. వి. 1. (రూ-పులుపు-పుల్పు) పుల్లన: చూ, శుక్తము. 3, 2: చూ, శార్దూలము; విశ. 3. పులిసినది: చూ, శుక్తము. 4.

పులికడుగు. దే. వి: చూ, పులగలి.

పులికూడు. దే. వి. 1. పులిసినయన్నము: చూ, సాదము (1); 2. భిక్షాన్నము. వసు. 1, ఆ. 98: చూ, సాదము (1); 3. పులియొక్క ఆహారము: చూ, సాదము (1).

పులికోచే. దే. వి. పులిమొగమువంటి ముఖము కలిగి విషపు కోఱలుగల సాలెపురుగువంటి యొక పెద్దపురుగు, పురికోస: చూ, పురుగు. (దీనిపోటు పాముకాటువంటిది.)

పులిగంజి. ద్వ. వి: చూ, పుల్లనీళ్ళు.

పులిగాయము. దే. వి. ఆఱినగంటిమచ్చే.

పులిగోరు. ద్వ. వి. 1. పులిగోరునుగూర్చినహారము: చూ, భూషణము. 2; 2. పులియొక్క గోరు: చూ, పునర్నవము; 3: చూ, వ్యాఘ్రనఖము*.

పులిగోళ్లవంకెలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పులిచించేలము. ద్వ. వి. (రూ-పులిచించేల-పులిచించేలి-పులిచెంచేలి) చూ, సునిషణ్ణకము*.

పులిచించేల. ద్వ. వి.—పై—

పులిచించేలి. ద్వ. వి.—పై—

పులిచెంచేలి. ద్వ.వి.—పై— [వృక్షము.

పులిచెవులాగు. ద్వ. వి. ఒకమందు చెట్టు: చూ,

పులిజూదము. ద్వ. వి. ఒకరకముఆట: చూ, వ్యవహారము. 4. [ఆ. 165: చూ, బెరడు.

పులితోలు. వా. వి. పులిచర్మము. పాండు. 1,

పులితేఁపు. దే. వి. అజీర్ణపుతేఁపు. (చూ, తేనుపు) [హోరాళము.

పులినము. సం. విశ. ఆధిక్యముగలిగినది: చూ,

పులినీరు. ద్వ. వి. క్షుద్రి:చూ, సలిలము.

పులినాకినవాఁడు. జా. చావుఁ దప్పినవాఁడు. (నీతిచంద్రిక-సంధి)

పులినోరుకండ. జా. తప్పకవశించుటకు సిద్ధమై

నరి.(ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము. 1, ఆ. 36.)
పులిపిరి, దే. వి. (రూ-పులిపిరికాయ-పులిపిలి-పులిపులి- పులిపురికాయ పుప్పిరి-పుల్పిలి) కేమరు: చూ, వ్రణము.
పులిపిరికాయ. దే. వి.—పై—
పులిపిలి. దే. వి.—పై—
పులిపులి. దే. వి. 1.—పై—: విణ.2;గజిబిజి. (సం. ప).—పీడితము.
పులిపురికాయ. దే. వి: చూ, పులిపిరి.
పులిపెంజెర. దే. వి: చూ, సర్పము.
పులిమల. దే. వి: చూ,పులిపిరి.
పులిమిపుచ్చు. దే. స. క్రి. (విషయమును) తేలిక గాఁపోనిచ్చు. నిర్వ. 1, ఆ. 7.
పులిమీఁదపుట్రి. జా. కష్టముమీఁదకష్టము.
పులిమెకము.ద్వ.వి.ఒకచేఁప:చూ, మత్స్యము.1.
పులిమెట్టు. దే. వి. తేర్చినకడుఁగుయొక్కయడుగుది. మెట్టు, మెడుదః చూ, శుక్తము. 1.
పులిమేర. వా. వి. (రూ-పొలిమెర-పొలిమేర) సీమ. ఆం, భా. ద్వి. 24:చూ, హద్దు.
పులియ. దే. వి. (రూ-పుల్లియ-పుల్లె) 1. విస్తరాకు: చూ, విస్తరి; 2. ఎంగిలివిస్తరి: చూ, విస్తరి.
పులియఁడు. దే. వి. పులివలెనుండుటచే కుక్కకియ్యఁబడినపేరు: చూ, సివఁగి.
పులియఁబాఱు. దే. స. క్రి. పుల్లనగు: పులియు.
పులియాట. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.
పులియు. దే. స. క్రి: చూ, పులియఁబాఱు.
పులియోర. వా. వి. (రూ-పులిహోర-పుళిహోర) పులుసు పసుపులోనగునవి కలిపిన అన్నము: చూ, సాదము (1).
పులిరసు. దే. వి. తొండాపుత్రాటికి అనుకుదలగా నమర్చినయిరుసు; రూ-పుల్లిరుసు.
పులివరుగు. దే. వి. పులియఁబెట్టినవరుగు. కాశీ. 7. ఆ. 186:చూ, వరుగు. 1.

పులిసరి. దే. వి: చూ, వాతంగిని*.
పులిహోర. వా. వి:చూ, రూ-పులియోగ.
పులు. దే. వి. 1. రత్నమాణిక్యము. పర. 2, ఆ. 31: చూ,రత్నము. 1; 2. రూ-పుల్లు.కసవు: చూ, తృణము. 1; విణ. 3. రూ-పుల్లు:చూ, స్వల్పము; వై. వి. 4.=పులక. గగురు: చూ, రోమాంచము.
పులుఁగు. దే. వి. 1. పిట్ట:చూ, పక్షి; వా. వి. 2:చూ, పులుఁగుపిట్ట; 3. తీతువు. "పులుఁగు కూఁత పిల్లలకు కీడుచేయును." (దీనికూఁత దోషపరిహారమునకు.— "ఛీఛీ రేపల్లెవాఁడు మావాఁడు" అని ముమ్మాఱు స్మరింతురు).
పులుఁగుతత్తడిరాతు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పులుఁగుపిట్ట. ద్వ. వి:చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.
పులుఁగుబోల్లఁడు. ద్వ.వి:చూ,హరివాహనుఁడు.
పులుఁగుఱాయి. దే. వి. పచ్చ:చూ, రత్నము. 1.
పులుఁగుఱేఁడు. దే. వి:చూ, పులుఁగుబోల్లఁడు.
పులుఁగులదొర. దే. వి.—పై.—
పులుకండము. వా. వి: చూ, రూ-పులకండము.
పులుకాసిపురుగు. ద్వ. వి. 1, పచ్చెఱెక్కల పురుగు: చూ, పురుగు; బ. 2. అల్పులు.
పులుకాసిపులుఁగు. గే. వి: చూ, శుకము.
పులుకుపులుకు. దే. వి. రూ-పుల్కుపుల్కు. ఱెప్పమూసిమూసి తెఱచుట చూచుట యందగు ననుకరణము. సా. 2, ఆ. 110: చూ, హుూహూ.
పులుగడిగినముత్యము. జా. నిర్మలమైనది. వాసనలేకుండఁగడుగఁబడినముత్యము. పాండు. 3, ఆ. 9; పారి. 1, ఆ. 57. [పులకము. 1.
పులుగము. వై. వి.=పులక. రూ-పుల్గము: చూ,
పులుగరి. దే. విణ. రూ-పుల్గరి. జోడయెత్తఁగినవాఁడు. పర. 5, ఆ. 51: చూ, వాటచారి.
పులుగాకు. దే. వి: చూ. శోకము.

పులుగు. దే. వి. 1. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2. జాడ: చూ, సూచన. 1.
పులుగుడు. దే. వి: చూ, పులిసరి* (ఇది ద్వివిధము.— నల్లపులుగుడు, తెల్లపులుగుడు). (గ్రాణికట్టును).
పులుగులగదుమరి.వా.వి:చూ పసులపోలిగాఁడు.
పులుచే. దే. వి: చూ,రూ-పులస.
పులుచేమాలితాత. దే. వి. హిమాలయము. సాంబ. స్థా. 1: చూ, పర్వతము. [17: చూ, నది.
పులుచేమాలి సవతితల్లి. ద్వ. వి. గంగ. వేం. ఆం.
పులుదిండితాయి. దే. వి. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1. [భక్ష్యము.
పులుప. దే. వి. ఉలుప. కాశీ.7,ఆ.186: చూ,
పులుపు. వా. వి. రూ-పుల్పు: చూ, పులి. 1.
పులుమానిసి. ద్వ. వి. అల్పమనుష్యుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు.
పులుము. దే. వి. 1. కుష్ఠరోగము:చూ,విపాదిక; స. క్రి. 2. తోము:చూ, రుద్దు.1;3: నలుచే-నలుపు; 4 ఉనుము: చూ, రుద్దు; 5: చూ, మొత్తు. 2.
పులుముడు. దే. వి:చూ, రుద్దుడు.
పులుమ్రాను. దే. వి. తాళనారికేళాదితృణద్రుమము: చూ, హరితే (తృణము. 1.)
పులువు. వా. వి: చూ, రూ-పులుఁగు (రాయలసీమయందువాడుక) [జనము. 1.
పులుసు. దే. వి. 1: చూ, పులి. 1; 2:చూ,వ్యం
పులుసుఁగూర. ద్వ.వి.పులుసుపోసి వండినకూర. రూ-పుల్లఁగూర:చూ,వ్యంజనము.1. [యి.
పులెదాల్పుతాయి. దే.వి:చూ,పుల్దాల్పు తా
పులోజో. దే. వి:చూ,శర్కర. 1. [వారిత్రి.
పులోటజము. సం. వి. అ. న. గొడుగు: చూ,
పులోమజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శచి: చూ, భార్య. [సాత్రిఘుఁడు.
పులోమజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, సహ

పుల్కము. వై. వి.=పులక (రూ-పులకము) గగురు: చూ, రోమాంచము.
పుల్కరము. వై.వి.=—వై.- (రూ-పులకరము)
పుల్కలు. వై. వి.=—వై.— (రూ-పులకలు)
పుల్కశుఁడు. సం.వి.అ.పుం.రూ-పుల్కసుఁడు. 1: చూ, నిషాదుఁడు. 1; 2: చూ, నిషాదుఁడు. 2; 3: చూ, హీనుఁడు.
పుల్కసుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—వై.—
పుల్కుపుల్కు. గే. వి: చూ, రూ-పులుకుపులుకు. నై. 7, ఆ. 53.
పుల్గము. వై. వి.=: చూ, రూ-పులగము.
పుల్గరి. దే. విణ: చూ, రూ-పులుగరి. పర. 5, ఆ. 161.
పుల్పిరి. దే. వి:చూ, రూ-పులిపిరి.
పుల్పిలి. దే. వి.—వై—
పుల్పు. వా. వి: చూ, రూ-పులుపు.
పుల్పొడుచే. దే.అ. క్రి: చూ,రూ-పులపొడుచే.
పుల్ల. దే. వి. 1:చూ, పులి. 1; 2:చూ, పుడక. 1; 3. పొయినిడుకట్టె: చూ, వంటచెఱకు; విణ. 4. పుల్లనిది: చూ,శుక్తము. 4; 5.పసుపుమించిన తెలుపువన్నెగలది: చూ,వర్ణము.6.
పుల్లంటుతాయి. దే.వి.(పుల్లు + అంటుతాయి). ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1.
పుల్లఁగూర. వా. వి: చూ, రూ-పులుసుఁగూర.
పుల్లకంద. ద్వ. వి. ఒకరకముకంద *: చూ, సూరణము.
పుల్లకలివె. దే. వి: చూ, ఓఁక*. [వాడుక)
పుల్లకాయ. వా. వి. పొట్లకాయ(రాయలసీమలో
పుల్లగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లగిల్లు. భయపడు. భో. 5, ఆ. 67: చూ, సుక్కు. 6.
పుల్లగిల్లు. దే. అ. క్రి.—వై—
పుల్లగొరక. దే. వి: చూ, పరిప్లవము. [కోల.
పుల్లతి. దే. వి. సాదనకాండ్రు గుటికినాటెదు
పుల్లతీఁగ. ద్వ. వి:చూ, సోమలత*. పాండు.5, ఆ. 289. (ఇంవు 24 రకములుగలవు)

పుల్లదానిమ్మ. ద్వ. వి: చూ, రక్తబీజము*.
పుల్లన. దే. వి. 1: చూ, శుక్తము. 3; విశే 2: చూ, శుక్తము. 4.
పుల్లనీళ్లు. ద్వ. వి. కూటినీళ్లు: చూ, శుక్తము.1.
పుల్లపంపరపనస. ద్వ. వి: చూ, పంపరపనస*. (చూ, వేరుపనస) [సముద్రాంత. 3.
పుల్లప్రత్తి. దే. వి. ఒకానొకప్రత్తి *: చూ,
పుల్లప్రబ్బ. దే. వి. చేక్కుకూర* : చూ, సహ స్రవేధి.2.
పుల్లప్రబ్బలి. దే. వి.—పై—
పుల్లబచ్చెలి. దే. వి. 1.—పై—; 2. అత్యమ్ల పర్ణ*: చూ, బచ్చెలి. [మామిడి.
పుల్లమామిడి. దే. వి. కొండమామిడి *: చూ,
పుల్లయుసిరిక. దే. వి. కొండయుసిరిక * (దీని కాయలు పెద్దవి. ఊరుఁగాయకుప్రశస్తము) : చూ, శ్రీఫలి. 1.
పుల్లరి. దే.వి. పసులు కసవు మేయుటకై యిచ్చెడు పన్ను: చూ, లావణి.
పుల్లరజా. దే.వి. ఒక చేప: చూ, మత్స్యము. 1.
పుల్లలావు. వా. వి. పులుపుహెచ్చే. "మజ్జిగలో పుల్లలావు."
పుల్లవడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించే. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 162; భార.ఆర.4,ఆ. 360.
పుల్లవావిలి. దే. వి. తెల్లవావిలి *: చూ, వావిలి.
పుల్లవిఱుచేట. జా. దృష్టిదోషము తీర్చుట. భయము తీర్చుటకై పుల్లను విఱచి పాఱవేచేట. పాండు. 3, ఆ. 156. [వాక్యము.
పుల్లవిఱుపుమాట. జా. కలియకుండఁగఁజేయు భేద
పుల్లవెలఁగ. దే. వి. ఒక వెలఁగ *: చూ, వెలఁగ.
పుల్లసిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లసిల్లు. 1: చూ, వెల్వెలఁబాఱు; 2: చూ, సంక్షోభించే.
పుల్లసిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—
పుల్లాకు. వా. వి: చూ, పులియ. 2.
పుల్లావు. దే. వి. కపిలగోవు: చూ, ధేనువు.
పుల్లియ. దే. వి: చూ, రూ-పులియ.

పుల్లిగుసు. దే. వి: చూ, రూ-పులిగుసు.
పుల్లు. దే. వి, విశే: చూ, రూ-పులు. 2—3.
పుల్లుడి. దే. వి. ఒకానొకప్పుడు సాగుబడికి ఉపయోగించెడు పొలము: చూ, భూమి. 1.
పుల్లురుకుపాము. దే. వి: చూ, సర్పము.
పుల్లె. దే. వి : చూ, రూ-పులియ. (పుల్లెఆకు)
పుల్లెన. దే. వి. ఒకమందుచెట్టు: చూ, వృక్షము.
పువు. వై. వి.=పుష్ప. (రూ-పువ్వు-పుష్పము-పూ-పూవు.) 1. పుష్పము. ఉ, రా. 3, ఆ. 199: చూ, సుమము; 2. కాఁకరవత్తి లోనగువానియందలి పువ్వు; 3. కంటియందుపడెడు పువ్వు; 4: చూ, సౌందర్యము. [బోఁడి.
పువుఁబోఁడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వారుఁ
పువుటెత్తు. ద్వ. వి. (రూ-పువ్వుటెత్తు-పూటెత్తు-పూవుటెత్తు) తూలిక : చూ, పూవులపొట్లము.
పువుఁదేనె. ద్వ. వి: చూ, మధువు. 5.
పువ్వాటు.ద్వ. వి. ముందువెనుకలనూఁగాడుట.
పువ్వార.ద్వ.వి.రూ-పువ్వారము, ఈఁదుకొబ్బరి వరిలోన గువాని చెట్లపూఁత: చూ, సుమము.
పువ్వారము.వా. ద్వ. వి.—పై.—
పువ్వారుఁబోఁడి. ద్వ. వి. (పువ్వు + ఆరు + పోఁడి) (రూ-పువుఁబోఁడి - పూఁబోఁడి - పూవుఁబోఁడి) 1. పువ్వువలె మిక్కిలి మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
పువ్విలుకాఁడు. ద్వ. వి. పుష్పధన్వుఁడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 468: చూ, మన్మథుఁడు.
పువ్విలుతుఁడు.ద్వ.వి.-పై.-పాండు.5,ఆ. 22.
పువ్వు. వై. వి.=పుష్ప: చూ, రూ-పువు.
పువ్వుటెత్తు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుటెత్తు.
పువ్వులపొట్లము. వై. వి.—పై.—
పువ్వులముడుపు. ద్వ. వి. రూ-పూలముడుపు. గర్భిణికి చేయించెడు పుష్పధారణము: చూ, సీమంతము. 2.

పుప్వ్వలమ్మనది. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పుషితము. సం. విణ. పుష్టము. పోషింపఁబడి నది (పక్షిమృగాదులు): చూ, రక్షితము.

పుష్కర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెట్టతామర *: చూ, సహస్రపత్రము.

పుష్కరము. సం. వి. అ. న. (రూ-పూష్కరము-పూష్కారము) 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము; 3. తామర: చూ, సహస్రపత్రము; 4. మెట్ట తామరదుంప:చూ,సహస్రపత్రము; 5:తొండముచివర.(సం.ప).-అంగురి-అంగులి-అంగుళి,కర్ణిక,గండూషము,స్రోతస్సు(చూ,హస్తి); 6. వాద్యముఖము:చూ,వీణె; 7. కత్తివాదర: చూ, వాదర; 8. అమ్ము: చూ, బాణము. 1; 9. కుష్ఠమనెడు ఓషధి: చూ, పుష్కరమూలము;10.పుష్కరద్వీపము:చూ,లంక.1; 11. పుష్కరమను తీర్థము; (పండ్రెండుసంవత్సరముల కొకమాఱువచ్చెడు పుణ్యనదుల తీర్థము): చూ, భూమి. 1: పుం. 12.= పెగ్గురు-బెగ్గురు: చూ, సారసము; 13. పుష్కరమనురోగము: చూ, రోగము. 1; 14. పుష్కరమను పాము: చూ, సర్పము; 15.ఏనుఁగు:చూ,హస్తి;వా.స.16.పండ్రెండు.

పుష్కరమూలము. సం. వి. అ. న: కాశ్మీరము, పుష్కరము *. (వాలుకమనికొందఱు).

పుష్కరాహ్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్కరము. 12.

పుష్కరి. సం. వి. న్. పుం. 1. మగయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోనేఱు: చూ, సరస్సు. 1; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. ఆఁడేనుఁగు: చూ; హస్తి.

పుష్కరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. వరుణుని కొడుకు:చూ, సూనుఁడు. 1. [2: చూ, హేరాళము.

పుష్కలము. సం. విణ. 1: చూ, శ్రేష్ఠము;

పుష్టము. సం. విణ. 1: చూ, పుషితము;2:చూ, స్థూలము. 2.

పుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంరక్షణము, 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి.

పుష్టికృత్తు. అం. (చూ, తానములు. 3): చూ, ప-రి-హీనతానములు. [చూ,షట్పదము.

పుష్పంధయము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద:

పుష్పకము. సం. వి. అ. న. 1. కుబేరుని విమానము: చూ, విమానము. 1; 2. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము; 3. రత్నకంకణము: చూ, భూషణము. 2; 4. కుంపటి: చూ, పొయ్యి; విణ.5.కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱములలో నొకటి: చూ, హయము. [ధయము.

పుష్పకీటకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పం

పుష్పకేతువు. సం. వి. ఉ. న. 1: చూ, పుష్పకము. 2; పుం. 2: చూ, మన్మథుఁడు.

పుష్పదంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. వాయువ్యదిక్కునందలి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 2: చూ, దిగ్గజములు. (చూ, హస్తి)

పుష్పదంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒక విద్యాధరుఁడు: చూ, వేలుపు. [థుఁడు.

పుష్పధన్వుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, మన్మ

పుష్పపథము. సం. వి. అ. పుం:చూ,భగము.12.

పుష్పపుటము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పుష్పఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సొఱ.*

పుష్పఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలఁగ*.

పుష్పబాణవిలాసము. అం.(ఈగ్రంథమును కాళిదాసు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

పుష్పమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూగుత్తి; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

పుష్పమాలిక. అం: చూ, ఉద్ధతము. [రములు.

పుష్పమాలికాబంధము. అం: చూ, శబ్దాలంకా

పుష్పము. సం. వి. అ. న. 1.= పుష్పము: చూ,

సుమము; 2. స్త్రీరజస్సు: చూ, రజస్సు.3; 3. గండివనము, స్థౌణేయమను గంధద్రవ్యము: చూ,రాజార్హము; 4. మాచి*:చూ, స్థౌణేయము. 2;అం. 5:చూ,ఉపచారములు; 6: చూ, అష్టభోగములు.

-పుష్పరథము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పుష్పరథము, క్రీడాయోగ్యమగు రథము: చూ, శకటము. 1. [దము.

-పుష్పరసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరం

-పుష్పరోచనము.సం.వి. అ. పుం: చూ, సువర్ణాఖ్యము.*

-పుష్పలావిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పూలబంతులు సరములు లోనగునవి గ్రుచ్చి యమ్మెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [ధయము.

-పుష్పలిహము. సం. వి. హ్. పుం: చూ, పుష్పం

-పుష్పవంతులు. సం. వి. త్. పుం. ద్వి: సూర్యచంద్రులు.

-పుష్పవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రజస్వల.

-పుష్పశకటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉపశ్రుతి: చూ, వినికిడి. [ఘుఁడు.

-పుష్పశరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

-పుష్పసమయము. సం. వి. అ.పుం.పూఁదఱి,వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము. [సపండు.

-పుష్పసమూహపరిణామఫలము. పా: చూ, అనా

-పుష్పాంజనము. సం. వి.అ.న:చూ,పుష్పకము.2.

-పుష్పించు.సం.అ.క్రి.=పూచు: చూ, వికసించు.

-పుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.1.దంతమలము:చూ, శమలము, 2. లింగమలము: చూ, శమలము.

-పుష్పిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పుష్పవతి.

-పుష్పితము. సం.విణ.పూచినది:చూ,వికసితము.1.

-పుష్పిమోహిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము. [ము: చూ, రిక్క.

-పుష్యమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమీనక్షత్ర

-పుష్యము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2. పౌషమాసము, సహస్యము:చూ,మాసము; 3: చూ, పుష్యరాగము; 4. కలియుగము: చూ, యుగములు. [థము.

పుష్యరథము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పర

పుష్యరాగము. సం. వి. అ. పుం. శ్వేతమణివిశేషము: చూ, రత్నము. 1.

పుసలాయించు. సై. స. క్రి: చూ, బుజ్జగించు.

పుసి. దే. వి. రూ-పుసె: చూ, శమలము.

పుసికండ్లవాఁడు. దే. వి: (సం. వ).— చిల్లుఁడు-చుల్లుఁడు.

పుసుక. దే. వి. రూ-పుసుక్కు.తుమ్ముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పుసుక్కు. దే. వి.—పై.—

పుసుగుడుగాఁడు. వా. వి. బేరములనడుమ సంధాత. (బోకరు): చూ, సంధాయకుఁడు.

పుస్తకము. సం. వి. అ. న.=పొత్తము-పొస్తకము:చూ,సంపుటము.3. (పుస్తకమనియు)

పుస్తకవాచకము. అం: చూ, ఉపవిద్యలు. 1.

పుస్తము. సం. వి. అ. న. 1. చెక్క: చూ, లప్పము; 2.=పొత్తము: చూ, పుస్తకము; 3. మాంసపుచెక్కలము: చూ, భక్ష్యము; 4.=పొత్తువు: చూ, సరస్వతి.

పుస్తియ. దే. వి: చూ, రూ-పుస్తె.

పుస్తు. దే. వి. దుర్గంధము: చూ, వాసన. 1.

పుస్తె.దే.వి.రూ-పుస్తియ:చూ,భూషణము. 2.

పుస్తెముడుపు. దే. వి. 1. కంటెబొట్టు: చూ, భూషణము. 2; వా. 2: చూ, లంకె. 3.

పుస్సు. వా. వి. కోపము: చూ, రోషము.

పుళిందము. సం. వి. అ. పుం. ఒకదేశము: చూ, సీమ. 1(దేశము)

పుళిందిక. అం: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు.

పుళిందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇతరభాష తెలియక అడవియందుండి మిక్కిలి జీవహింసాపరుఁడై తిరిగెడు; బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు.1.

పులిహోర. వా. వి: చూ, రూ- పులియోర. (పులిహోర - పులిహోర అనియు)

పూ

పూ. వై. వి.=పుష్పమ్. కాశీ. 1, ఆ. 2: చూ, రూ- పువు.

పూంచు. దే. పే్రి. పూనఁజేయు. భార. విరా. 4, ఆ. 45: పూనుచు-పూన్చు.

పూండ్లు. దే. విణ. బ: చూ, రూ-పూఁడులు.

పూఁగమ్మ. ద్వ. వి. ఉత్తంసము: చూ, భూషణము. 2. [4, ఆ. 188.

పూఁచు. దే. అ. క్రి: చూ, పూను. 1. శశాం.

పూఁజేఁప. ద్వ. వి.ఒకచేఁప: చూ,మత్స్యము.1.

పూఁట. దే. వి. 1. రూ- పురఁట. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. దినము. భో. 4, ఆ. 254: చూ, రోజు; 3:చూ, రూ-పుంట; 4. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనుట, ప్రతిభూత్వము; విణ. 5:చూ,లగ్నకుఁడు. 1.[2,ఆ. 86.

పూఁటకాఁపు. దే. విణ:చూ, పూఁట.5. సై. 2,

పూఁటకాఁడు. దే. విణ: చూ, సూపకారుఁడు.

పూఁటకూళ్ళమ్మ. ద్వ. వి. వెలతీసికొని వేళవేళకు అన్నము వండిపెట్టెడు వంటలక్క: చూ, స్త్రీ. [చూ, సదనము. 1.

పూఁటకూళ్ళయిల్లు. దే. వి. వంటపూఁటయిల్లు:

పూఁటకూళ్ళవాఁడు. దే. వి: చూ, వంటపూఁటవాఁడు. 2.

పూఁటకూళ్లు. దే. వి. బ. వెలతీసికొని వేళవేళకు పెట్టెడు అన్నము: చూ, సాదము. (1).

పూఁటపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనికగొను:చూ,రూ-పూఁటవడు. [ఆ. 171.

పూఁటవడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—పర. 4,

పూఁటవెట్టు. దే. స. క్రి. ఒకఁడుతాను చేయవలసిన పనిని మఱియొకనిని నీవుచేయుమని పూనికగొలుపు. పర. 4, ఆ. 170.

పూఁటె. వా. వి. ఘులిక: చూ, పూస. 1.

పూఁడులు. దే. విణ. బ. రూ-పూండ్లు. (అనేకసంవత్సరములు). జై. 4, ఆ. 68; స్వా. 1, ఆ. 72: చూ, సంవత్సరములు.

పూఁత. వే. వి. 1. బచ్చెన: చూ, సమాలంభము; 2. చందనము: చూ, వాసన. 1; 3.చందనాదుల పూఁత: చూ, సమాలంభము; 4. పాలగచ్చు: చూ, సమాలంభము. [ము.6.

పూఁతపసుపు. ద్వ. వి. ఓలగందము: చూ, వర్ణ

పూఁదఱి. ద్వ. వి: చూ, పుష్పసమయము.

పూఁదేనియ. ద్వ. వి. రూ-పూఁదేనె- పూవుఁదేనియ. య. 4, ఆ. 64: చూ,మకరందము.

పూఁదేనె. ద్వ. వి.—పై.— [ము. 2.

పూఁదోఁట. ద్వ. వి. పూలతోఁట: చూ, వన

పూఁపు. దే. వి. 1. యత్నము. హరి, పూ. 9, ఆ. 57: చూ, సన్నాహము. 2; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, శౌర్యము.

పూఁబాళి. ద్వ. వి. 1. పువ్వులుగలపాళి: చూ, సజ్జె. 1; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

పూఁబిందియ. ద్వ. వి. రూ-పూఁబిందె. లేఁతపిందె: చూ, శలాటువు. 2.

పూఁబిందె. ద్వ. వి.—పై.—

పూఁబోఁడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుఁబోఁడి.

పూగఖండము. సం. వి. అ. న. వీడెము: చూ, పోఁక. [శంకుల.

పూగదళని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పోఁకొత్తు:చూ,

పూగఫలము. సం. వి. అ. న. పోఁకపండు: చూ, పోఁక.

పూగపీఠము. సం. వి. అ. పుం. పీఁకిదాను: చూ, పాత్రము. 6. [పాత్రి.

పూగపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పోఁక

పూగము. సం. వి. అ. న. 1.=పోఁక *:చూ,

పోఁక; పుం. 2.=పోగ్రిగు. గుంపు: చూ, సమూహము; బ. 3.=బాగాలు. ఒత్తినవక్కలు; 4. గంగరావి *: చూ, రావి.

పూగుత్తి. వై. వి.=పుష్పగుచ్ఛ.రూ-పూలగుత్తి, పూలగెల:చూ, సుమము. తద్విశేషములు.— ౧. పువ్వులుకాయలులోనగువాని గుత్తికి.— అత్తము,కుచ్చె,గుత్తి,గుది,గొత్తు, గెల, గొల. (సం).—గుంఛము- గుంజము- గుచ్ఛకము- గుచ్ఛము- గుత్సకము- గుత్సము, గులుంఛకము- గులుచ్ఛము- గుళుచ్ఛము- స్తబకము; ౨. గెలలోనొకభాగమునకు.— అత్తము-అత్తెము, అస్తము, గెల- గొల, చీపు, తీపు; 3. వికసించిన పువ్వులగుత్తికి.—(సం).—గుంఛము(గుఛ్ఛము): (చూ, స్తబకము.) (చూ, సుమము).

పూచి. దే. వి. 1. రూ-పూచిక:చూ, తృణము. 1; 2. రూ-పూచీ: చూ, బాధ్యత; వై. వి. 3. రూ-పూత: చూ,వికసనము. 2.

పూచిక. దే. వి: చూ, పూచి. 1-2.

పూచినతంగేడు. వా.జా. సిరిసంపదలతో నిండిన సంసారము."వానిగృహము పూచినతంగేడు" [కత్తు."

పూచినమావు. దే. వి. మచ్చెలుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పూచీ. వా. వి: చూ, రూ-పూచి. 2. "పూచీ

పూచు. వై. అ. క్రి. 1.=పుష్ప. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2. తప్పునుఖ్లుపొడను. ఆము. 5, ఆ; 3. నిస్సారమగు. భార.సభా. 2, ఆ. 41: చివుకు.

పూచెండు. వా. వి. పూలబంతి: చూ, సరి. 3.

పూజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పూజే. 1:చూ, సపర్య; అం. 2:చూ, ఉపచారములు. 2.

పూజకుఁడు. సం. విణ:చూ, పూజోరి. 1-2-3.

పూజనము. సం. వి. అ. న: చూ, పూజ.

పూజనీయుఁడు. సం.విణ:చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూజకుఁడు.

పూజించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, సమర్పించు; వై. స. క్రి. (1) పూజసేయు. అచ్చ. బాల. కాం. 15: చూ, సమర్పించు.

పూజితము. సం. విణ: చూ,సన్యస్తము. 2.

పూజితవ్యుఁడు.సం. విణ: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజె. దే. వి. 1. ఘటాదులమీఁదిచిత్రము; వై. వి. 2.=పూజ: చూ, సపర్య; వా. 3. కఁరగిపోసినబంగారువెండిలోనగువానిపూస.

పూజెకుండలు. ద్వ. వి. అయిరేని. య. 4, ఆ. 117: చూ, భాండము.3. [—వై.—

పూజెగులు. దే. వి. బ. (పూజె+కాఁగులు)

పూజెసేయు. ద్వ.అ.క్రి. ఘటాదులనుచిత్రించు. ఉ, నారి. 6, ఆ. 60: చూ, వ్రాయు; 2: చూ, పూజించు. 1- (1)

పూజ్యము. సం. విణ. 1. గిరి, గంగ, మహితము: చూ, సత్తు. 4; వా. 2. ఉత్తరి.

పూజ్యస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

పూజ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం.1:చూ, గురువు. 8. (వాడుక); 2: చూ, గురువు. 9. (వాడుక); విణ. 3. పూజింపఁదగినవాఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజే. వై. వి.=పూజా: చూ, పూజ. నీలా, 3, ఆ. 37.

పూజేరి. వై. వి.=పూజాకర. (ద్వయమని శ.ర) (పూజే+అరి) కళా. 4, ఆ. 80: చూ, రూ-పూజోరి. (వైకృతమని కొందఱు).

పూజోరి. వై. వి. రూ-పూజేరి. (విక్రి. 6, ఆ. 124.)1. పూజచేయువాఁడు:తంబళ-తంబళి-తంబి గ-తమ్మళ-తమ్మళి. (సం. ప).— అర్చకుఁడు, ఆరాధకుఁడు, దేవలుఁడు, దేవా

జీవి-దేవాజీవుఁడు,పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు; 2. విష్ణుపూజకుఁడు:-తంబళి-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళి-తమ్మళి,నంబి.(సం.ప).-దేవ(ద్ర్యక్కు..,దేవలుఁడు, దేవాజీవి- దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, విష్ణ్వర్చకుఁడు; 3.శివార్చకుఁడు:-తంబళి-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళి-తమ్మళి. (సం .ప).-కరూశుఁడు, దేవలుఁడు, దేవాజీవి- దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, శివార్చకుఁడు.(ఈమూఁడు అర్థములలోను మిగిలినవానికి "చూ,సేవకుఁడు.")

పూజ్యార్థకములు. అం. "అయ్య,గారు,జియ్య." అనునవి.

పూటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరకముగుఱ్ఱము: చూ, హయము; దే. వి. (1) బరువు: చూ, భారము. 1.

పూటు. వా. వి:చూ, పూటము (1).

పూబెత్తు. ద్వ. వి:చూ, రూ-పువుబెత్తు.

పూడ. దే. వి: చూ, ముడ్డి.

పూడిక. దే. వి. నూయిమొదలగు వానియందు అడుగున పూడిన మన్ను: చూ, భూమి. 1.

పూడు. దే. వి. 1.—పై—; అ. క్రి.2.పల్లము మట్టిలోనగువానిచే నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు; 3. నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు.

పూడుఁబాము. దే. వి. మట్టిలోపూడియుండెడు ఇరుదల పాము: చూ, సర్పము.

పూడుచే. దే. ప్రే. రూ-పూడ్చు. 1. పూడఁజేయు; 2. పాఁతు: చూ, మాయు. 1.

పూడ్చు. దే. ప్రే.—పై— [చూ, లిబ్బి. 2.

పూడుపు. దే. వి. 1. పూడ్చుట; 2. నిక్షేపము:

పూత. దే. వి: చూ, పూచి. 3.

పూతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఒకరక్కసి: చూ, రాక్షసి; 2. కరక*: చూ, హరీతకి.

పూతనము. సం. వి. అ. పుం. గజవిశేషము, (విషాణకర్ణనయన చరణములలోనేదేనియొక్కటి నొకపక్క కలుగక మఱియొకపక్క నన్నియుఁ జెక్కుఁగాఁగలిగి మేఘమువలె నల్లనై మంజిడివన్నెగల నఖరోమములుగలిగినది. యీ ధనాశక మందుగ్రి.). చూ, హస్తి. [విష్ణువు. 1.

పూతనాసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పూతము. సం. విణ. 1. తూర్పాఱ్ఱినది: బహుళీకృతము; 2. పరిశుద్ధమైనది: చూ, సమీచీనము. 2; 3. పడకట్టఁబడినది: చూ, పడఁబోఁత; 4.=పూచి (మూలల వెలిసెలంబట్టునది): చూ, బూఁజు. 2. [చూ, శుద్ధుఁడు.

పూతాత్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరిశుద్ధుఁడు:

పూతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: గుడబల, (తె).—కొమ్మనగొట్టుపిండి.* (చూ, వృక్షము.) (దీని పర్బతు కఫహారము, జ్వరహారము.); అం. 2: చూ, తెలుములు; వా. వి. (1). చీఁపురుముల్లు: చూ, సితాగ్రిము.

పూతికము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పూతీకము. *: చూ, పూతికరజము; 2. పూతిమార్జాలము: చూ, మార్జాలము.

పూతికరజము.సం.వి.అ.పుం:చూ,రీఠాకరజము.

పూతికాష్ఠము. సం. వి. అ. న 1. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2: చూ, సరళము*.

పూతికోశి. సం. వి. ఇ. న: చూ, పునుఁగు. 1.

పూతిగంధి. సం. వి. ఇ. పుం. గదురు. దుర్గంధము: చూ, పుస్తు.

పూతిగడ్డ. వా. వి: చూ, పూతికోశి.

పూతిదారువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పూతికాష్ఠము. 1 *.

పూతిపునుఁగు. వా. వి: చూ, తట్టుపునుఁగు.

పూతిఫలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాయగచ్చే *: చూ, సోమరాజి.. [నరకములు.

పూతిమృత్తికము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పూతీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—పూతికము. 1.

పూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2: చూ, శుద్ధుఁడు.
పూ(పూ)త్కృతి. అం: చూ, రతిధ్వనులు.
పూత్యండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కస్తురిమెకము: చూ, సివఁగి. 2; 2. గదురుకంపుగల ఒకపురుగు: చూ, పురుగు.
పూదండ. వా. వి: చూ, పరితిసరము. 5. [ము.
పూదారము. వా. వి.అకరువు:చూ,సహస్రపత్రి
పూదియ. దే. వి. రూ-పూదె. పూజె.బంగారుపూస. కళా. 8, ఆ. 9: చూ, పూస. 1.
పూదె. దే. వి.—పై.— [డు.కళా.3,ఆ.12.
పూదెగట్టు. దే. అ. క్రి. బంగారుపూసగానేర్చు
పూనిక. దే. వి. రూ-పూనికి-పూన్కి. 1. యత్నము: చూ, సన్నాహము; వా. 2.ఒట్టు: చూ, శపథము; 3. పట్టుదల: చూ, స్పర్థ. 4.
పూనికి.—పై.— [శూద్రుఁడు.
పూనిగొల్ల. ద్వ. వి. ఒకతెగగొల్ల: చూ, మహా
పూనీరు. వై.వి.=పన్నీర్.పన్నీరు:చూ, సలిలము.
పూను. దే. అ. క్రి. 1. కడఁగు. హరి, ఉ. 3, ఆ. 94: చూ, సమకట్టు. 2; స. క్రి. 2. ధరించు: చూ, సవరించు. 4; 3. రూ-ఊను. వహించు. ఉ. రా. 7, ఆ. 174: చూ, సవరించు. 4; 4: సివముఎత్తు-సివమెత్తు.
పూనుచు. దే. ప్రే. పూనఁజేయు: చూ, రూ-పూంచు. భార. ఆది. 3, ఆ. 195; భార. సభా. 1, ఆ. 99. [సేనఁబ్రోలు.
పూనూక. ద్వ. వి. మిక్కిలి సన్ననూక: చూ,
పూనూనె. ద్వ. వి. సంపెంగనూనె: చూ, స్నేహము. 2.
పూనె. దే. వి. భరణి: చూ, పాత్రము. 6.
పూన్కి: చూ, రూ-పూనిక.
పూన్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పూనుచు.
పూప. దే. వి. 1: చూ, రూ-పూఁబిందియ. కళా. 1, ఆ. 116; 2. అడ్డపట్టుపాప: చూ, శిశువు; 3. కంటిపాప: చూ, లోచనము; విణ. 4. లేఁత: చూ, సుకుమారము.
పూపము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపూపము: చూ, భక్ష్యము; 2. ఒకానొక పిండివంట: చూ, భక్ష్యము.
పూపళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—
పూబంతి. ద్వ. వి: చూ, పూచెండు.
పూమేను. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పూమొగ్గ. వా. వి: చూ, మొగ్గ. 1.
పూయము. సం. వి. అ. పుం. 1. చీము: చూ, రక్తము. 1; 2. జోదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. పీనుఁగు: చూ, శవము.
పూయు. దే. స. క్రి. 1. (చందనములోనగుదానిని) అలఁదు: చూ, లేపనముచేయు; 2.(మన్నులోనగువానిని) మెత్తు: చూ, లేపనముచేయు; 3. (మొగ్గలోనగునవి) విరియు: చూ,వికసించు; వా. 4. (నాలుకలోనగునది) గఱిగలదియగు; 5. (బండికి ఎడ్లను) కట్టు.
పూరకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఊపిరిఁబూరించుట: చూ, కుంభకాదిత్రియము; 2. మాదిఫలము*: చూ, సుపూరము.
పూరకుఁడు. సం. విణ: నించువాఁడు.
పూరగించు. వై. స. క్రి. 1.=పూరణ.సెఱవేఱుచు: చూ, సిద్ధినొందించు; 2: చూ, వెలుచు.
పూరగిల్లు. వై. అ. క్రి. (రూ-పూరటిల్లు-బూరటిలు) నిండు:చూ, సంపూర్ణమగు.
పూరటిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—
పూరణము. సం. వి. అ. న. 1. నించుట: చూ,సంపూర్ణత; 2. గుణించుట: చూ, హెచ్చవేఁత; 3.=పూర్ణము-పూర్ణము.బూరెలుకుడుములులోనగు పిండివంటలలోపల జేర్చెడు బెల్లముపప్పులోనగువానిముద్ద:చూ,భక్ష్యము; 4.గలిజేరు*: చూ, శోథఘ్ని; విణ. 5. నించునది: చూ, సంపూర్ణము.

పూరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1:చూ, పేక. 1; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి.
పూరణించే. సం. స.క్రి.=:చూ, పూరగించే.1.
పూరము. సం. వి. అ. పుం. 1. జలప్రవాహము :చూ, వెల్లువ;2:చూ, భక్ష్యము; 3. వ్రణసంశుద్ధి: చూ,వ్రణము; 4:చూ, పూరణము.4*.
పూరా. వా. విశ. పూరాగా:చూ, సీదా.
పూరాణము. సం. విశ: చూ, పురాతనము.
పూరాయించే. వై. అ. క్రి.=పూగణ: చూ; రూ-పురాయించే.
పూరి. దే. వి. 1. గడ్డి: చూ, తృణము. 1; 2.మృగములచేనుఁబాలు. జై.4,ఆ. 79: చూ, స్తన్యము; 3. ఒకపట్టణము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); వై. వి. 4.=పూరికా. రూ-పూరీ: చూ, భక్ష్యము.
పూరించే. సం. స. క్రి. 1: చూ, పూరగించే; 2.=పురడించే: చూ,పురడించే. 1; 3.=పురడించే: చూ, పురడించే. 2; 4. ఊఁదు: చూ, పట్టు. 27.
పూరించేట. వా. అవ్య. ఊఁదుట: ఆజ్.
పూరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=బూరె: చూ, భక్ష్యము; 2.=పూరీ: చూ, భక్ష్యము.
పూరిగుడిసె. వా. వి: చూ, పూరిల్లు.
పూరితము. సం. విశ. 1. రూ-పూర్తము-పూర్ణము. నింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము; 2.గుణింపఁబడినది:గుణితము, నిహతము, పండితము: చూ, హెచ్చవేఁత.
పూరిల్లు. వా. వి. గడ్డియిల్లు:చూ, సదనము. 1.
పూరీ. హై. వి.=పూరికా: చూ, రూ-పూరి. 4.
పూరుదొన్నె. ద్వ. వి. ఒకచెట్టు:చూ,వృక్షము.
పూరుషుఁడు. సం.వి. అ. పుం:చూ,మనుష్యుఁడు.
పూరెడు. ద్వ. వి. రూ-పూరేడు:చూ, పక్షి.
పూరేకు. ద్వ. వి. రూ-పూరేక. పుష్పదళము: చూ, సంవర్తిక.
పూరేకులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పూరేడు. దే. వి: చూ, రూ-పూరెడు.
పూర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పున్నమ.
పూర్ణకుంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రకుంభము. (చూ, గ్రహణము 1.)
పూర్ణగ్రహణము. అం: చూ,సూర్యగ్రహణము.
పూర్ణఘటన్యాయము. పా. నిండుకుండ తొణఁకదనురీతి.
పూర్ణపాత్రము. సం. వి. అ. న. 1. దోఁపు, ఉత్సవకాలమునందు సంతోషముచే వస్త్రాభరణాదికము దోఁచేకొనుట: చూ, పూర్ణానకము. 1; 2. వస్తుసంపూర్ణపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.) [పూర్ణమగు.
పూర్ణమగు. మి. అ. క్రి. నిండు:చూ, సం
పూర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. వింటినారిని చెవిదాఁక తిగుచేట: చూ,శింజిని; విశ. 2. నిండినది:చూ,సంపూర్ణము; 3. శక్తికలది:చూ, యోగ్యము. 5; 4:చూ,సర్వము; 5.=పూర్ణము: చూ, పూరణము. 3; అం. 6: చూ, గండక్రియలు; 7: చూ, జఠరక్రియలు.
పూర్ణవేగము. అం: చూ, ధారలు.
పూర్ణానకము. సం. వి. అ. పుం. 1: పూర్ణపాత్రము.(తె.ప).—దోఁపు;2.తప్పెట:చూ,వీణె.
పూర్ణానుస్వారము.పా.ఇదిసిద్ధము, సాధ్యముఅని ద్వివిధము:(చూ, సున్న.1.) [వృద్ధుఁడు. 1.
పూర్ణాయుర్దాయవంతుఁడు. సం. విశ: చూ,
పూర్ణాహుతి. పా. హోమాంతమందు ప్రీతికై పరిమళద్రవ్యాదులతోఁజేయుహోమము.
పూర్ణిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పున్నమ (అఖండచంద్రుఁడుగలిగినది): చూ, పున్నమ.
పూర్ణీభవించే. సం. అ. క్రి: చూ, పూర్ణమగు.
పూర్ణుఁడు. సం. విశ: చూ, సంపూర్ణుఁడు.
పూర్ణోపమ. అం: చూ, అలంకారము. 3 ("నీకీర్తిహంసాంగనవలెస్వర్గంగం దేలు చుండె.") (చూ, లుప్తోపమ.)

పూర్తము. సం. వి. అ. న. 1. నూతిని బావిని చెఱువును త్రవ్వించుట, గుడికట్టించుట, తోఁట పెట్టించుట, అన్నము పెట్టుట; 2. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; విశ. 3. నింపఁబడినది: చూ, పూరితము. 1; 4. కప్పఁబడినది: చూ, స్థగితము.
పూర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నింపు:చూ, సమృద్ధి
పూర్ణము. వై. వి.=: చూ, పూరణము. 3.
పూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తూర్పు, తొలి దిక్కు: చూ, హరిత్తు. [చూ, హ్రాదిని (నది)
పూర్వగంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నర్మద:
పూర్వజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అక్క: చూ, సహోదరి; విశ. 2. మొదట పుట్టినది: చూ, మొదలు. 4. [చూ, సంభవము. 1.
పూర్వజన్మము. సం. వి. అ. పుం. అనూకము:
పూర్వజినుఁడు. సం.వి. అ. పుం: చూ,బుద్ధుఁడు.
పూర్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; విశ. 2. మొదటపుట్టినవాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు.
పూర్వదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తొలివేల్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పూర్వపక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాదము: చూ, హజ్జ; 2. శుక్లపక్షము: చూ, శుక్లము. 3 (పక్షము.1.); వా. 4. సిద్ధాంతముకానిది.
పూర్వపర్వతము. సం. వి. అ. పుం. తూరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.
పూర్వఫల్గుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పుబ్బ: చూ, రిక్క. [పూర్వాభాద్ర.
పూర్వభద్రపదము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
పూర్వమీమాంస. అం: చూ, గహన.
పూర్వము. సం. విశ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటి దిక్కుది, పౌరస్త్యము: చూ, హరిత్తు; 3. మొదటి చోటుది: చూ, మొదలు. 4; 4. ముందటికాలముది: చూ, మొదలు. 4; అం. 5: చూ, తంత్రములు. 3.
పూర్వరంగము. అం: చూ, నాంది. 2.
పూర్వరాగము. సం. వి. అ. పుం. శ్రవణము వలనఁగాని దర్శనమువలనఁగాని పరస్పరము వృద్ధిఁబొందిన యనురాగముగల నాయికానాయకులకు అయోగమునందుఁగలిగెడి దశాశేషము. (ఇది త్రివిధము.—(చూ, నీలిరాగము,కుసుంభరాగము,మంజిష్ఠారాగము).
పూర్వరాత్రము. సం. వి. అ. పుం. ముందటి దినము రాత్రి: చూ, రాత్రి.
పూర్వరూపము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (పెరగుణములచేఁదనరూపునిల్పుట.ఉదా.—"శివుని కంఠనీలిమచే నల్లనయ్యె భవద్యశ్మున భుజగేంద్రుఁడు తెల్లఁబడియె.)
పూర్వవాదములు. అం. పంచలక్షణి, వ్యధికరణము, సిద్ధాంతలక్షణము, అవచ్ఛేద కత్వ నిరుక్తి, పక్షత (5).
పూర్వసముద్రము. అం: చూ, సముద్రములు.
పూర్వాషాఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నీటిరిక్క: చూ, రిక్క. [కాల్లమేక్క: చూ, రిక్క.
పూర్వాభాద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎనిమిది
పూర్వాహ్ణము. సం. వి. అ. పుం. దినపూర్వభాగము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.
పూర్వులు. సం. వి. అ. పుం. బ. ముందటివారు.
పూర్వోత్తర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఈశాన్యదిగ్భాగము: చూ, హరిత్తు.
పూఱెక్క. ద్వ. వి: చూ, పూరేకు.
పూఱేకు. ద్వ. వి:చూ, రూ-పూరేకు. [పాకి.
పూలగురిగింజే. ద్వ. వి. వాసంతి*: చూ, శ్వేత
పూలతోఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూఁదోఁట.
పూలదండ. వై. వి: చూ, రూ-పూదండ.
పూలపొట్లము. వై. వి: చూ, పూవుకెత్తు.
పూలబంతి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూబంతి.

ఫూలబుట్ట. వై. వి.కటినము: చూ, పాత్రము. 6.

ఫూలమట్ట. ద్వ. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

ఫూలము. సం. వి. అ. పుం. గడ్డికట్ట. [ముపు.

ఫూలముడుపు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుల ము

ఫూలమ్మువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మాలకరి.

ఫూలవరహా. వా. వి: చూ, ఫూలి. 2.

ఫూలవరా. వా. వి.—పై.—

ఫూలి. దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; వా. 2. ఫూలవరహా (రు 3-8-0): చూ, వరహా. [సంమే.

ఫూవత్తి. వై. వి.=పుష్పవర్తి: చూ, బాణ

ఫూవింటి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్విలుకాఁడు. పర. 2, ఆ. 35:

ఫూవింటివాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

ఫూవిలుకాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

ఫూవిలుతుఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

ఫూవు. వై. వి.=పుష్ప: చూ, రూ-పువు.

ఫూవుఁదేనియ. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూఁదేనియ. పాండు. 1, ఆ. 182. [స్వా. 6, ఆ. 61

ఫూవుఁబోఁడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుఁబోఁడి.

ఫూవుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి. ఫూవుగలదియగు. రామా. 8, ఆ. 144.

ఫూవుబెత్తు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుబెత్తు.

ఫూవులపొట్లము. వై. వి.—పై.—

ఫూవులమ్మినయంగటనేఁ గట్టెలమ్మట. లో. "కటకటా! ఫూవులమ్మినంగడినె కట్టె, లమ్మఁజేసెను." వైజ. 3, ఆ. 72; "ఫూవులుముడిచిన యంగళ్లనె కలకల వీడెల్లనవ్వఁ గట్టెలు మోసెన్." పాండు. 3, ఆ. 21.

ఫూషుఁడు: సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

ఫూష్కరము. సం. వి. అ. న. రూ-ఫూష్కారము: చూ, రూ-పుష్కరము.

ఫూష్కారము. సం. వి. అ. న.—పై.—

ఫూస. దే. వి. 1. ఫూదియ: చూ, మాత్ర (1); 2. మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. వ్రేలు లోనగువానికీలు: చూ, సంధి. 7; 4.రంధ్రముగలిగినమణి: చూ, రత్నము. 1; 5. రంధ్రముగలపూస. తద్వి.—౧. తెల్లని గాజుపూసకు.—పాలపూస; ౨. గాజుపూసకు.— గాజుఫూస. (సం).—కాచము; ౩. రంధ్రముగల ముత్యమునకు.—పూస. (మిగతవానికి "చూ, హురుమంజి.")

ఫూసకజ్జము. ద్వ.వి.మనోహరము: చూ, భక్ష్యము.

ఫూసకామంచి. ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.

ఫూసగురుగింజ. ద్వ. వి: చూ, ఫూలగురిగింజ*; (ఇట్లు రూ-పూసగురివెంద-ఫూసగురువెంద-పూసలగురివెంద-పూసలగురువెంద.)

ఫూసగుచ్చినరీతి. జా. వివరముగా. "పూస గుచ్చినరీతిని వినిపించెను." (నీతిచంద్రిక-సంధి); "చిలుకలకొలికి తెఱంగెల్లఁబూస గుచ్చిన రీతిన్." (విజయ విలాసము); "పూసగుచ్చినరీతి నప్పువ్వుఁబోఁడి చెప్పినది విని" (కళాపూర్ణోదయము). [ము. 1.

ఫూసయెముక. దే. వి. వెన్నుపూస: చూ, శల్య

ఫూసలలోదారము. జా. అభేదముగా, లోపల ప్రవేశించి, ఇష్టముగా. "పూ। సలలో దారంబు పోలఁజేల్లనీరుం। బలె." పాండు. 3, ఆ. 59. (ఇది ఉపమానము)

ఫూసలవాఁడు. దే. వి: చూ, సానలవాఁడు.

ఫూసికొను. వా. స. క్రి. 1. కలుగఁజేసికొను; 2. చందనాదుల నలఁదుకొను.

పృ

పృక్కా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పిక్కా*: చూ, స్పృక్కా; 2. ఒకశాకము: చూ, శాకము. 1.

పృక్తము. సం. విణ. కూడుకొన్నది: చూ, సంచితము. 2.

పృక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1. [సవాలు.

పృచ్ఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రశ్నము: చూ,

పృచ్ఛించు. సం. స. క్రి. ప్రశ్నించు: చూ, సవాలువేయు.

పృతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సేనావిశేషము. (ఇన్నూటనలు వదిమూఁడు రథములు అన్నియేనుఁగులు, ఏన్నూట యిరువది తొమ్మిది గుఱ్ఱములు, వేయినన్నూట పదునేవురు కాల్వురను గలది): చూ, సేన. 1.

పృతనాషాట్టు. సం. వి. హ్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [చూ, సురపొన్న.

పృథక్పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న *:

పృథగ్జనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నీచుఁడు: చూ, హీనుఁడు; 2. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3: చూ, పాపాలముద్ద.

పృథగ్విధము. సం. విణ. పెక్కువిధములుగలది: చూ, వివిధము.

పృథవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పృథివి-పృథ్వి=పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పృథివి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పుడమి.—పై.—

పృథివీపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వృషభము. 3.*

పృథివ్యాది పంచతత్త్వములు. అం. పృథివీతత్త్వము 8 గడియలు, జలతత్త్వము గ 4లు, అగ్నితత్త్వము గ 6లు, వాయుతత్త్వము గ5లు, ఆకాశతత్త్వము గ7 లు=గ 30 లు. (ఆదివారము మొదలు బుధవారమువఱకు పృథివ్యాదిగా జరించును. గు-శు-శనివారముల యందు ఆకాశము మొదలుగా జరించును. ఈ 5 ను వరుసగా సంపద, శుభము, ఆర్తి, రోగము, దారిద్ర్యము నిచ్చునవి).

పృథుకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బొడిగ: చూ, శిశువు; బ. 2. అటుకులు-అడుకులు, ఖర్పరిక, చిపిటకము-చిపిటము-చిపుటము: చూ, సాదము. (1) [పృథుకము. 1.

పృథుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బొడిగ: చూ,

పృథురోమము. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మత్స్యము. 1; విణ.2. పెద్దవెండ్రుకలుగలది.

పృథులము. సం. విణ. 1. పెద్దది: చూ, సుర. 3; అం. 2: చూ, గతివిశేషములు.

పృథువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. రూ-పృథ్వి. 1. నల్లజీలకఱ్ఱ: చూ, సుషవి. 2; 2. ఇంగువ మ్రాను: చూ, హింగువు. 1; పుం. 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 4. పృథ్వీరాజు: చూ, రాజు. 1; విణ. 5.=పఱ. గొప్పది: చూ, సుర. 3; 6. విరివియైనది: చూ, సుర. 3.

పృథుశేఖరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పర్వతము. [మేషము. 1.

పృథూనకము. సం. వి. అ. న. మేఁక: చూ,

పృథ్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పుడమి: చూ, రూ-పృథివి; 2: చూ, రూ-పృథువు. 1; 3: చూ, రూ-పృథువు. 2; పా. 4. ఒక వృత్తము. "జ-స-జ-స-య-వ, 12 యతి." ఉదా.—"ప్రసన్న, వదనాం, బుజాధృ, తప-ర, శ్వధామా-ధవా.": చూ, వృత్తము. 1.

పృథ్వీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి: చూ, పత్రిల (పృథ్వీక అనియు)

పృథ్వీపంచకము. అం. అహంకారము, అపానము, ఘ్రాణము, గంధము, గుదము (5)

పృధాకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సర్పము; 2: చూ, వృశ్చికము. 1; 3. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 4. చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1.

పృధ్వేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పృథ్వీక.

పృశ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: చూ, పృశ్నిపర్ణి*; విణ. 3: అల్పతనువు, కిరాతుఁడు. (తె).—అలిపిరి-అల్పిరి: చూ, శరీరి. 2; 3. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పృశ్నిపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న*: చూ, సురపొన్న. [వినాయకుఁడు. 1.

పృశ్నిశృంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పృషతము. సం. వి. అ. పుం. 1. దుప్పి: చూ, హరిణము. 1; 2. రూ-పృషత్తు-పృషదము. నీటిబొట్టు: చూ, విప్రుషము; విణ. 3. బ్రిహ్మబిందువుతోఁగూడినది, రూ-పృషత్తు: చూ, బ్రిహ్మబిందువు. [బాణము. 1.

పృషత్కము. సం. వి. అ. పుం. అమ్ము: చూ,

పృషత్తు. సం. వి. త్. న. 1: చూ, పృషతము. 2; పుం. 2: చూ, పృషతము. 1; విణ. 3: చూ, పృషతము. 3.

పృషదంశకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-వృషదంశకము: చూ, మార్జాలము. [యువు.

పృషదశ్వుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వా

పృషదాజ్యము. సం. వి. అ. న. పెరుఁగుతోఁ గలపఁబడిననేయి; చూ, హవిస్సు. 1.

పృష్టము. సం. విణ: చూ, ప్రార్థితము. 1.

పృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2. [ము మాడ్కిఁబెట్టైనరీతి.

పృష్ఠఖలీనన్యాయము. పా. నోటికిఁబెట్టినకళ్లె

పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగః. లో. తుంటెనిఁగొట్టినఁ బండ్లురాలినవి. “వృత్కుంబన నెక్కడ? సాక్ష్యంబు పలిచనన నెక్కడ? “పృష్ఠతాడనాద్దంత భంగ యనునట్లున్నది” (నీతిచంద్రిక)

పృష్ఠభాగము. అం: చూ, హస్తక్షేత్రిములు.

పృష్ఠమాంసాదనము. సం. వి. అ. న. కడచిన పనికి చింతించుట.

పృష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముడ్డి; 2.=పృత్త: చూ, వీఁపు; 3. వెనుకప్రక్క: చూ, వెనుక. 1; 4. యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషము; 5.=పెరడు: చూ, పెరడు; 6.=పొరట: చూ, పొరట; అం. 7: చూ, లక్షణాంగములు (వీఁపు.—పురుషుని వీఁపు.—మచ్చయున్న కోరికలొసఁగువాఁడగును); 8: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వీఁపు.—ఆఁడుదానివీఁపు.—మాంసయుక్తమై రోమరహితమై అరఁటి యాకువలెనున్న ధనవంతురాలగు. రోమమున్నన శుభప్రదము. సుడియున్న మగఁడుచచ్చును.); 9: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు (అనుబంధములో చూడుము); 10: చూ, శుక్రిమతమున వ్యూహాంగములు.

పృష్ఠస్వస్తికము. అం: చూ, కరణములు.

పృష్ఠానుసారి. అం: చూ, బాహుప్రచారములు (హస్తక్రియా భేదములు)

పృష్ఠోత్థానతలము. అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు (స్థానకములు)

పృష్ఠ్యము. పం. వి. అ. న. 1. పృష్ఠములనెడి యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషములసమూహము; పుం. 2. మోపుమోసెడు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పె

పె. దే. విణ. వృత్తియందు పెనుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికి పరుష సరళములు పరములగునపుడును మాగమంబగు. పెన్గురుఁజో, పెన్జీఁకటి, పెన్దడి, పెన్బులుఁగు మొ. ఇందలి

దు్రితంబునకుబిందువునగు. పెంజీఁకటి మొ).
(ఒకానొకచో స్థిరము పరమగునపుడును
బిందువు కానంబడియెడి. " పెందూళియె
నఁగ" మార్క. 6, ఆ. 107)

పెంకి. దే. వి. 1. ఒకతీఁగ. *: చూ, వృక్షము; వా. విణ. 2. మిక్కిలి ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, రూ-పెంకె. 1.2-3.

పెంకితనము. వా. వి. చెప్పినమాటవినకపోవుట.

పెంకివాఁడు. వా. వి: చూ, దిట్టఁడు.

పెంకు. దే.వి. (రూ-పెంచి-పెంచిక-పెంచే). 1. తలపెంకు. ఆం, భా. ద్వి. 133: చూ, శల్యము. 1; 2. ఇంటికికప్పెడు ఓడుబిల్ల: చూ, శర్కర. 3; 3. కుండ లోనగువాని పెంకు: చూ, బోలె; వా. 4. చితికిన అద్దము లోనగువాని పెంకు; 5. కొబ్బరి లోనగువాని పెంకు; 6. ముష్టిచిప్ప.

పెంకె. దే. విణ. రూ-పెంకి. 1. మొండికట్టె: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2: చూ, మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; వా. 3: చూ, దిట్టఁడు.

పెంకెపురుగు. ద్వ. వి. 1. వడ్లచిలుక: చూ, పురుగు; 2. సెనగలులోనగు అపరడినుసులకును, చింతపండు లోనగువానికినిఁబట్టెడు క్రిమి: చూ, పురుగు.

పెంచి. వా. వి: చూ, రూ-పెంకు.

పెంచిక. దే. వి.—పై— జై. 4, ఆ. 137.

పెంచెము. నై. వి.=పింఛ: చూ, రూ-పించియము.

పెంచే. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెంకు. రామా, 7, ఆ. 67; పే్రి. 2. రూ-పెనుచే. వర్ధిల్లఁజేయు; స.క్రి. 3. పోషించే: చూ,రక్షించే.

పెంచేకొను. దే. స. క్రి. దత్తుతీసికొను.

పెంచేలబేరీ. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పెంజోరి. ద్వ. వి:చూ,రూ-పింజోరి.(వాడుక)

పెంజీఁకటి. వా. వి. కటికచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

పెంజెర. దే. వి. ఒక కొండచిలువ (దీని భేదములు:-తొస్సుపెంజెర, పొట్టపెంజెర,రక్తపెంజెర): చూ, సర్పము.

పెంట. దే.వి. 1. ఇంటిపెంట: చూ,సంకరము.2; 2. ఎరువుపుప్ప. జై.4,ఆ.100: చూ,సంకరము. 2; 3. అవులమంద ముందున్నచోటు. రూ-పెంటె: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); నై. వి. 4.=పింఠా. రూ-పేఁట. నగరము:చూ, సీమ. 1 (దేశము); 5.=పింఠా. రూ-పేఁట. అంగడి, శాఖానగరము (అనికొందఱు): చూ, సదనము. 1.

పెంటగట్టు. దే. అ. క్రి: మందకట్టు-మందగట్టు.

పెంటగాడిద. వా. వి: చూ, వాి్రజె.

పెంటబట్టు. దే. వి. పసులదొడ్డి. స్వా. 4, ఆ. 60: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పెంటపురుగు. వా. వి. తుట్టపురుగు: చూ, పురుగు.

పెంటబండి. దే. వి. అమశము, గంతిరథము: [చూ, శకటము. 1.

పెంటి. దే. వి. పశుపక్ష్యాది స్త్రీజాతి. రామా. 6, ఆ. 107; భార. ఆది. 5, ఆ. 53: చూ, శకుంతి (పక్షి.)

పెంటిక. దే. వి. (రూ-పెంట్రిక-పెంటు్రిక) మేఁకలు లోనగువానిపేఁడ:చూ, శుష్కగోమయము (శమలము. 1.)

పెంటికరడు. దే. వి. చిన్నఅల: చూ, వీచి. 1.

పెంటిగూర్చువాఁడు. వా. వి: చూ, దూతుఁడు.

పెంటిజింక. వా. వి. ఆఁడుదుప్పి: చూ, హరిణము. 1.

పెంటితాడి. వా. వి. ఆఁడుతాడి*: చూ, శ్రీతాళము.

పెంటిపడుట.ద్వ. వి కవగూడుట.

పెంటె. వా. వి: చూ, రూ-పెంట.3.

పెంట్రిక. దే. వి: చూ, రూ-పెంటిక.

పెంటు్రిక. దే. వి.—పై—

పెండ. దే. వి. రూ-పేఁడ: చూ, పిడక.

పెండరము. దే. వి. రూ- పెండారము: చూ, గండపెండరము.
పెండలము. దే. వి: చూ, సమష్టిల*.
పెండారము. దే. వి: చూ, రూ- పెండరము.
పెండారిమూఁక. వా. వి. దండులోని అల్లరి జనము: చూ, సేన 1.
పెండియము. దే. వి. రూ- పెండెము. 1:చూ, పెండరము: 2. దొడ్డి మొదలైనవానివాకిటికిఁబెట్టెడు పెండెము; 3:చూ, పలుగాఁడి.1.
పెండిలి. దే. వి. రూ-పెండ్లి:చూ, వివాహము.
పెండిలియగు. దే. స. క్రి. వివాహమగు: చూ, రూ- పెండ్లియగు. భార. ఆది. 8, ఆ. 144.
పెండిలియాడు. దే. స. క్రి. —పై.—
పెండిలిసేయు. దే. స. క్రి.—పై.—(అం, ప్రే. పెండ్లాడఁజేయు.—ఉ, హరి. 4, ఆ. 19.)
పెండె. దే. వి. 1. ఇంటి వాసములమీఁదిఅడ్డుకొయ్య. రా, వి. 3, ఆ. 40; 2. పాగాకు మొదలైనవాని నగయందు సగము.
పెండెకట్టు. వా. వి. రెండువాసములు కలిపి కట్టినకట్టు. [గాతీర్చిన విబూతిరేఖలు.
పెండెకట్లు. వా. వి. బ. పెండెలవలె పట్టెలు
పెండెకత్తె. వా. వి. చెడుగుడులోనగు ఆటలయందుండెడు యజమాని: రూ-పెండేకత్తె.
పెండెము. దే. వి: చూ, రూ- పెండియము.
పెండెరము. దే. వి: చూ, రూ-పెండరము.
పెండేకత్తె. వా. వి: చూ, రూ- పెండెకత్తె.
పెండేరము. దే. వి: చూ, రూ-పెండెరము.
పెండ్లము. దే. వి. (పెండ్లి + అము) రూ-పెండ్లాము-పెళ్లము-పెళ్లాము)భాగ. 9, స్కం, 474: చూ, భార్య. [యాడు.
పెండ్లాడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ- పెండిలి
పెండ్లాము. దే. వి: చూ, రూ- పెండ్లము.
పెండ్లి. దే. వి. రూ-పెళ్లి:చూ, రూ- పెండిలి.
పెండ్లికుండలు. ద్వ. వి. బ: చూ,భాండము.3.
పెండ్లికూఁతురు. దే. వి. రూ- పెళ్ళికూఁతురు. 1. వివాహదీక్షితురాలు : చూ, వధువు; 2. కోడలు: చూ, స్నుష.
పెండ్లికొడుకు. ద్వ. వి. రూ-పెళ్ళికొడుకు. 1.వివాహదీక్షితుఁడు: చూ,వరుఁడు;2.అల్లుఁడు: చూ, మేనల్లుఁడు.
పెండ్లిగుమ్మడి. దే. వి. వివాహాదులలో నుపయోగించెడి వడియముల గుమ్మడి, బూడిద గుమ్మడి *: చూ, సర్వతోభద్ర.
పెండ్లిపాలకి. వా. వి. వధూవరులు ఊరేగెడు పాలకి: చూ, సవారి.
పెండ్లిపీట. వా. వి. వధూవరులు కూర్చుండెడి పీట(అరుఁగు): చూ, సింహాసనము.
పెండ్లియగు. వా. స. క్రి. రూ- పెండిలియగు. భార. ఆది. 7, ఆ. 281. [నై. 4, ఆ. 48.
పెండ్లియాడు. దే. స. క్రి: చూ, పెండిలియగు.
పెండ్లిలేనివాఁడు. వా. వి:అకృతోద్వాహుఁడు, అవివాహితుఁడు, కుంతుఁడు. [సేయు.
పెండ్లిసేయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెండిలి
పెందలకడ. దే. ద్రి. క్రి. విశ. (పెన్ + తలకడ) రూ-పెందలాడ, పొద్దుపోకమునుపు.
పెందలాడ. దే. ద్రి. క్రి. విశ.—పై.—
పెందిరువడి. దే. వి. (వైష్ణవ పరిభాషయందు) గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
పెందెరువు. దే. వి. రాజమార్గము.భార.ఉద్యో. 3, ఆ. 145: చూ, మార్గము. 1.
పెందొడ. దే. వి. ఊరుమూలము.
పెందోవ. దే. వి. ముక్తి: చూ, సదాగతి. 2.
పెంపకము. వా. వి: చూ, దత్తత.
పెంపగు. దే. అ. క్రి: చూ, వర్ధిల్లు. [హరించు.
పెంపరలాడు. దే. స. క్రి. చేంపు: చూ, సం
పెంపారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెనుపారు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 96.
పెంపు. దే. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, సన్మానము ;4:చూ,

సంస్థ. 3; 5. రూ-పెనుపు. మహత్వము; 6: చూ, పెంపకము; ప్రే. 7. నాశము చేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 154; వసు. 1, ఆ. 28; స. క్రి. 8. చెంపు: చూ, సంహరించు.

పెంపుడు. దే. వి. పెంపఁబడినది.

పెంపుడుగున్న.వా. వి: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పెంపుడుచిలుక. వా. వి. పంజరమునందుంచి పెంచెడు చిలుక: చూ, శుకము.

పెంపుమీఱు. దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు. . పు. 1, ఆ. 202.

పెకలు. దే. అ.క్రి. 1. పెల్లగిల్లు. పా. 3,ఆ. 31: చూ, విదారించు; 2. రాలు: చూ, సడలు. 4; 3. ఉన్మూలించు: చూ, విదారించు; 4. పరియాణమగు. జై. 2, ఆ. 10.

పెకలించు. దే. ప్రే. పెకలఁజేయు: రూ-పెకలుచు-పెకల్చు-పెగలుచు-పెగల్చు. రామా. 8, ఆ. 92.

పెకలుచు. దే. ప్రే.—పై.—

పెకల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పెక్కండ్రు. వై. స. బ.=పుష్కల. (రూ—పెక్కండ్రు-పెక్కురు) పా. 4, ఆ. 54. (పెక్కు శబ్దమునకు మహన్మహత్యర్థకరూపము): చూ, పలుగుండ్రు.

పెక్కండ్రు. వై. స. బ.=—పై.—

పెక్కణము. వై. వి. రూ-ప్రేక్కణము.=ప్రేక్షణ. 1. అభినయముతోడి నృత్యము. ఉ, హరి. 4, ఆ. 216: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. మల్లరంగము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పెక్కిలి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పెక్కు. వై. స.= బహు. పుష్కల: చూ, పేరాశము. [పెక్కండ్రు.

పెక్కురు. వై. స. బ.= పుష్కల: చూ,

పెక్కువ. దే. వి. 1: చూ, వర్ధనము. 1. భార. అర. 3, ఆ. 26; 2: చూ, హెచ్చు. 2. జై. 5, ఆ. 199.

పెగడ. దే.వి. (రూ-పెగ్గడ-ప్రెగడ-ప్రెగ్గడ-ప్రెవడ) 1: చూ, మంత్రి; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2; 3. యువరాజు: చూ, రాజు.1.

పెగలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పెకలు. (పెల్లగిల్లుటకు.—భాగ. 6, స్కం. 61.)

పెగలుచు. దే. ప్రే: రూ-పెకలించు.

పెగల్చు. దే. ప్రే. —పై.—

పెగ్గడ. దే. వి: చూ, రూ- పెగడ.

పెగ్గుమ్మడు. వై. వి. (పెద్ద + గుమ్మడు.) శ్రీపర్ణి*: చూ, సర్వతోభద్ర.

పెగ్గురు. వై. వి.= పుష్కర. రూ- బెగ్గురు; చూ, సారసము. [హరి. 3, ఆ. 10.

పెచ్చోరి. దే. విణ: చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ.

పెచ్చు. దే. వి. 1. అతిశయము. పాండు. 1, ఆ. 111:చూ,రూ-హెచ్చు.2; 2: చూ, కొసరు; 3. వెలఁగలోనగుకాయలపైపెంకు:చూ, బరడు; విణ 4. అధికము:చూ, హెచ్చు.1.

పెచ్చుపెరుగు. దే. అ. క్రి. మిక్కిలివర్ధిల్లు. అం, భా. తృ. 89: చూ, వర్ధిల్లు.

పెటపెట. దే. వి. పండ్లుకొఱుకుటలోనగువాని యందగు ధ్వన్యను కరణము. భాగ. 6, స్కం. 249: చూ, హూహూ.

పెటపెటమను. దే. అ. క్రి. పెటపెటమనుధ్వని కలదియగు: పెటపెటలాడు.

పెటపెటలాడు. దే. అ. క్రి. —పై.—

పెటిలు. దే. అ. క్రి. కాలిధ్వని పూర్వకముగా బ్రద్దలగు. రూ- పెటులు- పెట్లు- పెడులు. పర. 3, ఆ. 229.

పెటుకు.దే.విణ: చూ,విరసము. 2. [శబ్దము. 2.

పెటుకుమాట. దే. విణ. విరసపుమాట: చూ,

పెటులు. దే. వి. 1: చూ, పెట్లకంబము. స్వా. 5, ఆ. 44; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-పెటిలు.

పెట్ట. దే. వి. (పశుపక్షిస్త్రీజాతి) 1. ఆఁడుకోడి: చూ, పుంజో; 2. ఆఁడుపిట్ట: చూ, పక్షి; (పశుపక్షి స్త్రీజాతికి.— కాశీ. 6, ఆ. 292); 3. గడ్డ, లోష్టము: చూ, భూమి. 1.

పెట్టపోలి. వా. వి: చూ, పుంజో.

పెట్టమారి. దే. వి.—పై.—

పెట్టి. వై. వి.=పేటిక: చూ, రూ-పెట్టియ.

పెట్టిక. వై. వి.=—పై.—

పెట్టిపుట్టనివాఁడు. వా. వి: అదృష్టహీనుఁడు.

పెట్టిపుట్టినవాఁడు. వా. వి: చూ, సంపన్నుఁడు.

పెట్టియ. వై. వి. (రూ-పెట్టి-పెట్టె-పెట్టిక-పేడె) 1.=పేటికా: చూ, సందుకా; 2. పల్లకి నడిమిపెట్టె: చూ, సందుకా; 3. బండిపరముమీఁది పెట్టె: చూ, సందుకా; 4. పాముచుట్టుకొనుపెట్టె: చూ, సందుకా.

పెట్టు. దే. వి. 1. రూ-పెట్టుడు. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2: చూ, మాఱు. 1; 3: చూ, హాతి. కళా. 7, ఆ. 255; 4: చూ, వెండియు; స. క్రి. 5: చూ, హవణించు. 4; 6. (పక్షులు లోనగునవి) గ్రుడ్లను వెలిపుచ్చు: చూ, వెలిపుచ్చు; 7. గ్రుడ్లుపొదిఁగి పిల్లలను చేయు; 8: చూ, వహించు. హరి. పూ. 9, ఆ. 178; 9. అచ్చు, అచ్చుకొను, ఇచ్చు, ఇడు, ఒసఁగు- ఒసవు, దయచేయు-దయసేయు, దోఁటు, పుడుకు-పుణుకు, పెట్టు, విడుచు. (సం. ప).— దానమిచ్చు; తద్వి.— ౧. కానుకగానిచ్చుటకు.— దరిసించు; ౨. కొంచెమిచ్చుటకు.—పుడికిరించు-పుణికిరించు-పుడుకు-పుణుకు. (మిగతవానికి "చూ, విడుచు. 3."); 10: చూ, మోపు. 7; 11. గోడ మొదలగువాని లేపు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ, 298; 12: చూ, మొలవేయు. రామా. 6, ఆ. 43; 13: చూ, మొత్తు. 2; అ. క్రి. 14: చూ, సంభవించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 96.

పెట్టుజెట్టు. దే. వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

పెట్టుకొను. దే. స. క్రి: చూ, వహించు.

పెట్టుకోలు. దే. వి. పెట్టుకొనుట: చూ, సంభృతి. 2.

పెట్టుడు. దే. వి: చూ, రూ-పెట్టు. 1.

పెట్టుబడి. దే. వి. దేనికేని వెచ్చమునకై మొదటపెట్టిన ధనము: చూ, వ్యయము.

పెట్టుమందు. దే. వి: చూ, వశ్యౌషధము.

పెట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. దెబ్బతిను.

పెట్టె. వై. వి.=పేటికా: చూ, రూ-పెట్టియ. (పల్లకి నడిమిపెట్టెకు.-జై. 3, ఆ. 61.)

పెట్టెబండి. ద్వ. వి. పరముమీఁదపెట్టెవలె నమర్చిన బండి: చూ, శకటము. 1.

పెట్టెవెట్టు. ద్వ. అ. క్రి. (పాము) చుట్టుకొను. పాండు. 4, ఆ. 250: చూ, వేష్టించు.

పెటప్రికొలికికట్టు. దే. స. క్రి. పెడఱెక్కలు విఱిచికట్టు: చూ, విఱిచికట్టు.

పెట్లకంబము. ద్వ. వి. అదురువేటుగొట్టము: పెట్లదిమ్మ, పెట్లుఁగ్రోవి, పెటులు.

పెట్లదిమ్మ. దే. వి. 1.—పై.—; 2. చేలయందుపక్షులను దోలుటకై సర్పాకారముగా పేనిపెట్టుకొని యుండెడు చేరు: చూ, సూత్రము. 1.

పెట్లమారి. దే. విణ. 1. దెబ్బలుతిను స్వభావము కలవాఁడు: కొట్లమారి; 2. దెబ్బలుతిను స్వభావముకలది: చూ, స్త్రీ.

పెట్లాఁగు. అం: చూ, విన్నాణములు.

పెట్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటులు.

పెట్లుఁగ్రోవి. దే. వి: చూ, పెట్లకంబము. హరిశ్చ. 2, ఆ. 6.

పెట్లుప్పు. దే. వి: చూ, లవణము. 1.

పెఠిల్లు. దే. వి. 1. హాతియందగు ధ్వన్యనుకరణ

ము: చూ, హాహాహూ; 2. పిడుగుపడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 4, ఆ. 86: చూ, హాహాహూ.

పెడ. నై. విశ. 1.=పృథు, వృద్ధ. పెద్దది. పర. 4, ఆ. 151: చూ, విపులము; 2: చూ, వెనుకటిది; 3: చూ, వ్యత్యయము. ఉ, రా. 7, ఆ. 123.

పెడఁబాయు. దే. స. క్రి. రూ-ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు.

పెడక. నై. వి. రూ-పెణక.=పృష్ఠ. 1. కత్తియొక్క పృష్ఠభాగము; 2. ఆకుయొక్క పృష్ఠభాగము. 3. ఇంటియొక్క వసారాపైకప్పు: చూ, సదనము. 1. [పెడగంటిరెడ్లు)

పెడకంటి(తి)రెడ్లు. వా. వి. బ: చూ, రెడ్డి(ఇట్లు

పెడకంత. వా. వి. తప్పుత్రోవ: చూ, మార్గము. 1.

పెడకట్టె. నై. విశ. రూ-పెడసరకట్టె. 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, పాలసురాలు.

పెడకట్టెమాట. ద్వ. వి. కట్టెవిరుపుమాట: చూ, శబ్దము. 2. [కట్టుట.

పెడకట్లు. ద్వ. వి. బ. చేతులనువెనుకకు విఱిచి

పెడకేలు. నై. వి. వెనుకకుతిప్పిన భుజము: చూ, స్కంధము. 1. [చూ, హజ్జె.

పెడగాలు. ద్వ. వి. వెనుకకు మడిచినకాలు:

పెడచెవి. నై. వి. చెవివెనుకటిభాగము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 76: చూ, శ్రోత్రము.

పెడచెవిఁబెట్టు ద్వ. స. క్రి. 1: వినకపోవు; వా. 2. చేక్కొనకపోవు: చూ, విను. 2.

పెడచేయి. నై. వి. మీఁజేయి: చూ, హస్తము.

పెడతల. ద్వ. వి. తలవెనుకటి భాగము: చూ, శిరము. 1.

పెడదారి. నై. వి: చూ, పెడకంత.

పెడనెల. ద్వ. వి. తీర్పరి: చూ, స్వామి. 3 (అప్ర)

పెడబొబ్బ. ద్వ. వి. 1. యుద్ధమునందుత్సాహముచే చేయుధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. విపరీతధ్వని, మొత్తుకోళ్లు: చూ, స్వరము. 2.

పెడమరలు. ద్వ. వి. (రూ-పెడమర్లు-పెడమఱు) 1. వెనుకకుతిరుగుట. నై. 6, ఆ. 116: చూ, సందావము; అ. క్రి. 2. వెనుకకుతిరుగు: చూ, వెనుదీయు. 1.

పెడమర్లు.—పై.— [పెడమురించు)

పెడమఱు.—పై.—నిర్వ. 3, ఆ. 27. (ప్రే.

పెడమల్లె. నై. వి. పెద్దమల్లె*: చూ, మల్లె.

పెడము. నై. వి. రూ-పెడమోము: చూ, నైముఖ్యము.

పెడమోము. నై. వి.—పై.— [మొగమువడు.

పెడమోమువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మాఱు

పెడరేచు. నై. ప్రే: చూ, పురికొలుపు. 2.

పెడరెక్కల గొడ్డు. వా. వి: చూ, వాజె.

పెడలు. దే. వి: చూ, పిరడు.

పెడసరకట్టె. ద్వ. విశ: చూ, రూ-పెడకట్టె.

పెడసరము. దే. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.

పెడిసె. దే. వి: చూ, పక్షి.

పెడుచేఁడు. వా. వి: చూ, శిశువు. ఆం, భా. ద్వి. 118. [ఆది. 8, ఆ. 259.

పెడులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటిలు. భార.

పెడ్డ. దే. వి. మట్టిపెల్ల: చూ, భూమి. 1.

పెణక. నై. వి.=పృష్ఠ: చూ, రూ-పెడక.

పెతరులచేక్క. నై. వి: చూ, రూ-పితరులచేక్క.

పెతరులసామి. నై. వి: చూ, యముఁడు.

పెతరులు. వై. వి. బ: చూ, పితాళ్లు.

పెత్తనగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పారుపత్తెకాఁడు.

పెత్తనదారు. వా. వి. కొద్ది ముదరాతీసికొని రైతులదగ్గఱ శిస్తులు రాఁబట్టువాఁడు.

పెత్తనము. నై. వి.=వృద్ధతా. (పెద్ద+తనము) 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2: చూ, వార్ధకము. 1; 3: చూ, సన్మానము.

పెద. వై. విశ. రూ-పెద్ద.=పృథు, వృద్ధ. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; 3. గొప్పవాఁడు: చూ, హేమా

హేములు; 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 5: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; 6. దీర్ఘము: చూ, పొడవు. 2; 7: చూ, విద్వాంసుఁడు; 8.= పృథువు: చూ, విపులము; క్రి. విణ. 9.అత్యంతము (ఇదియువర్ణాంత మయ్యెడి): చూ, మఱిమఱి. [సవిత. 2.

పెదతండ్రి. ద్వ. వి. తండ్రికిఅన్న: చూ,

పెదతల్లి. ద్వ. వి. తల్లికిఅక్క: చూ, సవిత. 2.

పెదవి. దే. వి: చూ, వాతెఱ. [అం. 75.

పెదవికెంపు. వా. వి: చూ, వాతెరకెంపు. వేం.

పెదవిగంటు. వా. వి.—పై.—సాంబ.మా.51.

పెద్ద. పై. విణ.= చూ, రూ-పెద. (దీర్ఘమున కు.-భాగ. ఆది. 4, ఆ. 64)

పెద్దకక్కెర. పై. వి: చూ, బకము.

పెద్దకడుపువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, లంద.

పెద్దకడుపువేల్పు. ద్వ.వి:చూ,వినాయకుఁడు,1.

పెద్దకప్ప. ద్వ. వి: చూ, మండూకము. 1.

పెద్దకాఁకర. పై. వి. మహాకారవేల్లము*:చూ, సుపవి. 1.

పెద్దకాఁచి. పై. వి. కాకాదని*:చూ, వాయసి.

పెద్దకాఁపు. ద్వ. వి. కాఁపువారిలో పెద్ద.

పెద్దకూఁకటిమూగ. ద్వ వి. మాందిలవము:చూ, భృంగరాజము. 3.

పెద్దకొంగ. పై. వి. బలాకము:చూ, బకము.

పెద్దకొమ్మ. ద్వ. వి: చూ, శాఖ.

పెద్దగఱిక. ద్వ. వి. గండాలి*:చూ, హరిత(తృణము.1.)(తెల్లగఱికె,తీఁగెగఱికెఅనియు)

పెద్దగుమ్మడి. పై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.

పెద్దగుమ్మడు. పై. వి:చూ,రూ-పెగ్గుమ్మడు*.

పెద్దగోఁచి. వా. వి:చూ, పుట్టగోఁచి.

పెద్దగోరంట. పై. వి: చూ, సహ. 2. [శమల.

పెద్దచేతరాసి. పై. వి. మహాక్షురసి *: చూ,

పెద్దచేమంతి. పై. వి: చూ, సేమంతి *.

పెద్దజిల్లిమెకము. ద్వ. వి. సృమరము: చూ, సవరపు మెకము.

పెద్దటేఁకుమ్రాను. ద్వ. వి: చూ, శాకోటము*.

పెద్దతనము. పై. వి. 1: చూ, సన్మానము; 2.=వృద్ధత్వ: చూ, వార్ధకము. 1.

పెద్దతల. ద్వ. విణ. 1. పెద్దగానుండి కార్యము నడిపించేవాఁడు. కళా. 6, ఆ. 150; వా. 2. గొప్పశిరము.

పెద్దతలవాఁడు. ద్వ. వి: అడ్డతలవాఁడు. (సం. ప).—ఉరుశిరుఁడు. [స్ఫూర్జకము.

పెద్దతుమ్మి. పై. వి. మహాద్రోణము *: చూ,

పెద్దతోలువేలుపు. ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు.1.

పెద్దదగు. వా. అ. క్రి. 1. గొప్పదగు; 2. (దీపము) ఆఱిపోవు. "దీపముపెద్దదగుచున్నది."

పెద్దదవనము.పై.వి.మహాదమనము*:చూ,రుచి.5.

పెద్దదుప్పి. ద్వ. వి: చూ, రామము. 3.

పెద్దదూలగోవెల. ద్వ. వి. మహాత్మగుప్త *: చూ, శూకశింబి. [హరివాలుకము.

పెద్దదోస. ద్వ. వి. రాజకర్కటి*: చూ,

పెద్దనక్క. పై.వి.గృండీరము: చూ,సృగాలము.

పెద్దనల్లచీమ. ద్వ. వి. గండ్రచీమ:చూ,పిపీలిక.

పెద్దనవు. ద్వ. వి. రూ-పెద్దనవ్వు.అట్టహాసము: చూ, హాస్యము. 1.

పెద్దనవ్వు. ద్వ. వి.—పై— [మరణము.

పెద్దనిదుర. పై. వి. రూ-పెద్దనిద్దుర: చూ,

పెద్దనిదురపోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మరణించు.

పెద్దనిద్దుర. పై. వి:చూ, రూ-పెద్దనిదుర.భాగ. 6, స్కం. 429.

పెద్దనీలి. ద్వ. వి. అజలోమి*: చూ, రంజిని.

పెద్దనువ్వు. ద్వ. వి. మహాతిలము*:చూ,శ్రీమాన్.

పెద్దనెల.ద్వ.వి.తొట్టిరిక్కనెల:చూ,మాసము. 1.

పెద్దనేపాళము. ద్వ. వి: చూ, నేపాళము*.

పెద్దనేరేడు. ద్వ వి. మహాజంబువు*: చూ,సురభిపత్రి. [దుకంటకము. 1.

పెద్దపల్లేరు. ద్వ. వి. మహాపలంకష*:చూ,స్వా

పెద్దపాఁచి. పై. వి:చూ,శైవలము.వేం,అం,74.

పెద్దపాఁపర. ద్వ. వి: చూ, నుపూరము*.
పెద్దపీఁచేర. ద్వ. వి. పీవరి*: చూ, శతమూలి.
పెద్దపులి. ద్వ. వి: చూ, శార్దూలము.
పెద్దపులుఁగు. ద్వ. వి: చూ, సకినఁపుఁబులుఁగు.
పెద్దపెన్నేరు. ద్వ. వి. మహాశ్వగంధ*: చూ, వారాహకర్ణి. [శుక్తము. 2.
పెద్దపాల. వై. వి. గోమాంసము: చూ,
పెద్దబట్ట. వై. వి. పొడుగు వెడల్పులు హెచ్చైనగాగలబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పెద్దబాడిసె. వై. వి: చూ, వాశి. [గవేధుక.
పెద్దబీఱ. ద్వ. వి. ఏనుఁగుబీఱ*; చూ, హస్తివ
పెద్దబోడతర (స) రము. ద్వ. వి. మహాముండిని*: చూ, హపుష. [చూ, స్వర్ణవల్లి.
పెద్దమానేరు. ద్వ. వి. మహాజ్యోతిష్మతి *:
పెద్దముత్తవపులగము. ద్వ. వి. అతిబల *: చూ, సహదేవ. [హింగుళి.
పెద్దములక. ద్వ. వి. మహావార్తాకి *: చూ,
పెద్దమ్మ. వై. వి. 1: (మి.ప).- మూదేవి. (సం.ప).- అలక్ష్మి, కాలకంఠిక, కాలకర్ణి - కాలకర్ణిక, జ్యేష్ఠ, నిర్ఋతి; 2: చూ, పెదతల్లి.
పెద్దముఱింగ. ద్వ. వి: చూ, శ్వసనము. *.
పెద్దమ్రాను. ద్వ. వి: చూ, శోణకము.*
పెద్దయల. ద్వ. వి: చూ, వీచి. 1.
పెద్దయీఁడ. ద్వ. వి. స్వర్ణపారేవతము*: చూ, శర్కరాంకము. [పత్రిల.
పెద్దయేలకి. వై. వి. బృహదేల *: చూ,
పెద్దయ్య. వై. వి: చూ, పెదతండ్రి.
పెద్దరోగము. మి. వి: చూ, పులుము. 1.
పెద్దఱికము. వై. వి: చూ, పెద్దతనము. 1—2.
పెద్దలచోటుది. జా. అస్వతంత్రురాలు. "తరుణీమణి, పెద్దలచోటుదాన" (ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము. [ఆ. 104.
పెద్దలు. వై. వి. బ. తెలిసినవారు. పాండు. 2,

పెద్దవరగోఁగు. ద్వ. వి. బృహల్పీలువు *: చూ, వరగోఁగు.
పెద్దవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
పెద్దవాకిలి. ద్వ. వి. గోపురద్వారము: చూ, వాకిలి. వా. 2. వాకిలికిముందుండువిశాలప్రదేశము.
పెద్దవారము. మి. వి: చూ, బుధవారము.
పెద్దవిన్నపము. వై. వి. 1. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము; వా. 2. గొప్పమనవి. [బధిరుఁడు.
పెద్దవిన్నపమువాఁడు. ద్వ. వి ణ: చూ,
పెద్దవిరి. ద్వ. వి. మహానీలి*: చూ, రంజని.
పెద్దవీది. ద్వ. వి. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1.
పెద్దవేము. ద్వ. వి. మహానింబము*: చూ, వేము.
పెద్దవేలుపు. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పెద్దవ్రేలు. ద్వ. వి. బొట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
పెద్దసదాప. వా. వి: చూ, నొక్కఁము.*.
పెద్దాకుచెట్టు. ద్వ. వి: చూ, వృక్షము.
పెద్దాపురి. దే. వి. గోదావరీమండలమందలిపెద్దాపురముతాలూకాలో తయారు చేయఁబడెడుబెల్లము: చూ, శర్కర. 1. [(ధాన్యము)
పెద్దారుగ. ద్వ. వి. వరకము*: చూ, స్తంబకరి.
పెద్దింటమ్మ. ద్వ. వి. (పెద్ద + ఇల్లు + అమ్మ): చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
పెన. దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. మెలిక. పాండు. 5, ఆ. 264: చూ, లంకియ. 3; 3. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 4. రెండు పశువులను చేర్చి కట్టెడుబంధము: చూ, లంకియ. 5.
పెనఁకువ. దే. వి. రూ - పెనుఁకువ. 1. వాదము చూ, వ్యాజ్యము; 2. కలయిక: చూ, సంయోగము; 3: చూ, యుద్ధము; 4: చూ, మేళనము; 5. చుట్టుకొనుట: చూ, వ్యాపనము; 6: చూ, యుద్ధము; 7: అల్లికబిల్లిక - అల్లిబిల్లి, పెనఁగు.
పెనఁకువలుగొను. దే. అ. క్రి. మెలిపడు; చూ, వెంటగొను. భాగ. 8, స్కం. 399.

పెనఁగఁబడు. ద్వ.అ.క్రి: చూ, పెనఁకువలుగొను. జై. 5, ఆ. 31.
పెనఁగాడు. దే. అ. క్రి.—పై—
పెనఁగియాడు. దే. అ. క్రి.—పై—
పెనఁగు. దే. వి. 1:చూ, రూ-పెనఁకువ. 7; అ. క్రి. 2:చూ, పెనఁకువలుగొను; 3:చూ, పెట్టె వెట్టు; 4: చూ, మేళగించు. భార. ఆది. 5, ఆ. 49; 5:చూ, వాటులాడు; 6. మాటాడు: చూ,వక్కాణించు;వా.స. క్రి. 7. ప్రార్థించు: చూ, సక్తమగు. [డి: చూ, యుద్ధము.
పెనఁగులాట. దే. వి. రూ-పెనఁగులాటము.మల్ల
పెనఁగులాటము. దే. వి.—పై—
పెనఁగులాడు. దే. అ. క్రి. మల్లాడు: చూ, వెం టిగొను. [77: చూ, సమీపించు.
పెనఁగువడు. దే. అ. క్రి. చేరు. నిర్వ. 10, ఆ.
పెనఁగూడు. దే. అ. క్రి.—పై—
పెనఁగొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2: చూ, పెనఁగులాడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 9.
పెనఁచు. దే. ప్రే. పెనఁగఁజేయు. భో. 2, ఆ. 64: పెనపు, మెలచు.
పెనపరి. దే. విశ.(పెనపు + అరి)వివాదశీలుఁడు: చూ,రెచ్చెల; 2. భేదశీలుఁడు. భార.ఉద్యో. 3, ఆ. 214.
పెనపు. దే. వి. 1. వివాదము:చూ,పెనఁకువ. 1; 2. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; ప్రే. 3: చూ, పెనఁచు; 4. కలపు.
పెనము. దే. వి. స్వేదని: చూ, పాత్రము. 6.
పెనయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మేళగించు; 2: చూ, పెనఁగు. 7. [4, ఆ. 73.
పెనవెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పడివేయు. స్వా.
పెనవేయు. దే. స. క్రి. 1.—పై.—; 2. పశువులను ఒకటితో నొకటిఁజేర్చిముడివేయు: చూ, లంకెవెట్టు. 1.
పెనసలు. వా. వి. (రూ-పెన్సలు-పెనిసిలు-పెన్సిలు): చూ, లేఖిని.
పెనిమిటి. దే: వి. (పెనుపు + మేటి) రూ-పెన్మిటి. మగఁడు: చూ, సామి.2.
పెను. దే. విశ. వృత్తియందు పెనుపు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. పాండు. 2, ఆ. 55; పాండు. 2, ఆ. 58.
పెనుఁకువ. దే. వి: చూ, రూ-పెనఁకువ.
పెనుఁగొమ్మ. దే. వి. (పెనుపు + కొమ్మ): చూ, పెద్దకొమ్మ.
పెనుఁబాము. దే. వి. (పెనుపు + పాము) కొండచిలువ. భార. అర. 2, ఆ. 88: చూ, సర్పము.
పెనుచు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెంచు. 2-3.
పెనుతిండి. ద్వ. వి. ఆబూతి:చూ,సాదము.(1).
పెనుపంజో. ద్వ. వి: చూ, స్నేహాళము. వేం. ఆం. 70.
పెనుపడు. దే. అ. క్రి. (పెనుపు+పడు). 1: చూ, ముమ్మరించు. జై. 2, ఆ. 64; 2: చూ, వర్ధిల్లు.
పెనుపరి. దే. విశ.(పెనుపు + అరి)వృద్ధిబొందించువాఁడు: చూ,సంరక్షకుఁడు. [పెంపారు.
పెనుపారు. దే. అ. క్రి. గొప్పయగు: రూ-
పెనుపు. దే. వి. 1. వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, రూ-పెంపు. 5; 3. పెంచుట: చూ, సంరక్షణము.
పెనుమసనము. ద్వ. వి. (పెనుపు + మసనము) కాశి,వారణాసి. కాశీ.6,ఆ.124:చూ,సీమ.1. (దేశము.) [కులు): చూ, వేదము.
పెనుమినుకులు. దే. వి. బ. (పెనుపు + మిను
పెనుమీనువేఁటరి. ద్వ. వి: చూ, వలతేఁడు. వేం, ఆం. 31. [చూ, పెద్దమాను*.
పెనుమాను. దే. వి. (పెనుపు + మాను):
పెనువెల్లి. దే. వి.(పెనుపు + వెల్లి) 1. ప్రళయకాలమునందలి యేకార్ణవము: చూ, వెల్లువ.2.

పెనువే్రిలు. దే. వి. (పెనుపు+వే్రిలు): చూ, పెద్దవే్రిలు.
పెన్న. వై. వి.=పినాకినీనది: చూ,పినాకిని. 1.
పెన్నడపులుఁగు. దే. వి(పెన్ + నడపులుఁగు): చూ, లకుముకి.
పెన్నిదుర. వై. వి: చూ, మరణము.
పెన్నెరు. దే. వి. రూ-పెన్నేరు*: చూ, వారాహకర్ణి.
పెన్నెఱులవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సుకేశుఁడు.
పెన్నేరు. దే. వి: చూ, రూ-పెన్నెరు*.(ఆవు పాలలో ఉడికించిన శుద్ధి.)
పెన్నేరుగడ్డ. ద్వ. వి.—పై.— ।మా. 15.
పెన్నొసలు. ద్వ. వి: చూ, లలాటము. సాం.
పెన్నను. వా. వి: చూ, పించెను.
పెన్మిటి. దే. వి: చూ, రూ-పెనిమిటి. కళా. 8, ఆ. 138.
పెప్పె. వా. వి, శూన్యము.
పెప్పెప్పె. వా. వి. 1. మిక్కిలి శూన్యము; 2. చేతకానివానిమాట. (తెత్తెత్తె-మెమ్మెమ్మె మొదలగునవిఈయర్థమందువాడెదరు.)
పెమ్మె. దే. వి: చూ, రూ-పెరిమె.
పెయ్య. దే. వి. రూ-పేయ.1. వత్సము: చూ, ధేనువు; 2. పాలువిడిచిన ఆఁడుదూడ:చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 3. ఆవు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208: చూ, ధేనువు; 4: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 5: చూ, హీనుఁడు.
పెయ్యదూడ. దే. వి: చూ, పెయ్య. 1-2-3.
పెయ్యమ్మ. వా. వి: చూ, వ్రాజె.
పెర. వై. స.=పరః. రూ-పెఱ.1: చూ, వేఱు. 3. మార్క. 5, ఆ. 76; దే. వి. 2. తేనెతెట్టె.పాండు.1,ఆ.181: చూ,మధుపటలము.
పెగక. దే. వి: చూ, పించె.
పెరజె. దే. వి: చూ, సర్పము. [చూ,వాకిలి.
పెరటిగుమ్మము. వా. వి .దొడ్డివైపు గుమ్మము.
పెరటిమందు. జా. స్వాధీనము.
పెరడు. వై. వి.=పృష్ఠ. (దేశ్యమని శ. ర) ఇంటివెనుకదొడ్డి: చూ, స్థానము.1. (బ.పెళ్లు)
పెరతేనె. వా. వి: చూ, పుట్టతేనె. వేం.ఆం.72.
పెరమ. వై. వి.=ప్రేమ: చూ, రూ-పెరిమ.
పెరయీఁగ. దే. వి. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.
పెరయు. వా. స. క్రి:చూ, పెనఁగు. 7.
పెరరేఁచు. వై. స. క్రి.=ప్రేర. ప్రేరేపణచేయు. (రూ-పెరరేపు-ప్రేచు-ప్రేరేఁచు-పేరేపు-ప్రేరేపించు) జై. 6, ఆ. 215: చూ, రేఁచు. (రేచుఅనికొందఱు).
పెరరేపు. వై. స. క్రి =—పై—
పెరవణి. వై. వి.=ప్రేరణ. భాండోపరిన్యత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.
పెరను. దే. వి. పాల: చూ, మాంసము.
పెరిమ. వై. వి.=ప్రేమ. (రూ-పెరమ-పెరిమె) పర. 3, ఆ. 127: చూ, స్నేహము.1.
పెరిమె. వై. వి. 1.—పై—; 2. రూ-పెమ్మె. స్వా. 3, ఆ. 84: చూ, సన్మానము.
పెరుఁగాకు. దే. వి: చూ, శాకిని. 2.*.
పెరుఁగు. (రూ-పెర్గు-పెరువు-పెర్వు) దే. వి. 1. దధి: చూ, స్తన్యము; 2: చూ,వృద్ధుఁడు; 3. ఏండ్లుచెల్లినది: చూ, వృద్ధ; 4. వృద్ధిపొందినది: చూ, వృద్ధము. 2; అ. క్రి. 5. రూ-పెఱుగు: చూ, వర్ధిల్లు. మార్క. 3, ఆ. 380; 6. ఎదుగు. పాండు. 5, ఆ. 165: చూ, పొడవగు.
పెరుఁగుకడవ. ద్వ. వి: చూ, భాండము. 3.
పెరుఁగుముంత. ద్వ. వి.—పై.—
పెరుఁగుట. దే. వి. 1. తగ్గుట: చూ, వెలితి. 2, 2. ఎదుగుట, వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, వర్ధనము. 1.
పెరుఁగుడు. దే. వి: చూ; పెరుఁగుట. 2—3.
పెరుఁగుతోఁటకూర. దే.వి:చూ, పెరుఁగాకు. *.
పెరుఁగుసంద్రము. ద్వ. వి. దధ్యుదము: చూ, సముద్రము.

పెరుకు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు.

పెరుగు. దే. అ. క్రి. తెగు. పా. 4, ఆ. 37: చూ, వ్రిక్కు-వాఱు.

పెరుమాకోయిల. దే. వి. (పెరుమాళ్లు + కోయిల) కాంచీపురము: చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పెరుమాళ్లదుగుబుగ్గ. ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది.

పెరుమాళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, విష్ణువు. 1. పర. 2, ఆ. 173.

పెరువు. దే. వి, విశ, అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు. (దధికి.—హరి. పూ. 5, ఆ. 206; ఏండ్లు చెల్లినదానికి, ఏండ్లుచెల్లినవానికి.—కాశీ. 2, ఆ. 163; వృద్ధిపొందినదిఅనుటకు.-రాజ. 2, ఆ. 46.)

పెర్కు. దే. అ. క్రి. రూ-పెరుకు-పెఱుకు, 1. పీఁకు: చూ, మెఱుకు; 2. పెల్లగించు: చూ, విదారించు; 3: చూ, వహించు; అం. ప్రే. 4. మోయించు.

పెర్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు. (వర్ధిల్లుటకు.—విక్రి. 7, ఆ. 50.)

పెర్వు. దే. వి, అ. క్రి.—పై.—(దధికి.-హరి. పూ. 5, ఆ. 198.)

పెఱ. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెర. 2; పై. స. 2.=పరః. (రూ-పర-పెర-పరాయి) భార. ఆది. 2, ఆ. 67: చూ, వేఱు. 3.

పెఱగాయ. ద్వ. విశ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. శశాం. 3, ఆ. 78.

పెఱమగఁడు. ద్వ. వి. జారుఁడు: చూ, విటుఁడు.

పెఱక. దే. వి: అంకియము-అంకెము, అండియము-అండెము. [దులు మోయించుట.

పెఱికాటము. దే. వి. ఎడ్లులోనగువానిచే ధాన్యా

పెఱుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు. (మోయించుటకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 268)

పెఱుకుట. వా. వి: ఉత్పాటనము.

పెఱుగు. దే. అ. క్రి. 1. కడఁగు. భార. ఆది. 6, ఆ. 202; భార. ఆది. 6, ఆ. 147: చూ, సమకట్టు. 2; 2: చూ, విజృంభించు; 3: చూ, రూ-పెరుఁగు. 5.

పెలుకుఱు. దే. అ. క్రి. రూ-పెల్కుఱు: చూ, విహ్వాలించు. భార. సభా. 1, ఆ. 118.

పెలుచు. దే. వి. (రూ-పెల్చు-పెలుచన-పెల్చన-పేల్చు-పేల్చన) 1: చూ, హెచ్చు. 2. భార. ఆది. 5, ఆ. 178; 2. అధికము. య. 3, ఆ. 7: చూ, హెచ్చు. 1; 3: చూ, రోషము. భార. విరా. 2, ఆ. 54; స్వా. 4, ఆ. 86; 4. కాఠిన్యము: చూ, బెడిదము; 5: చూ, సంభ్రమము; ద్రి. 6. ఉచ్చైరర్థకము, గట్టిగా. నిర్వ. 3, ఆ. 7.

పెలుచన. దే. వి, ద్రి.—పై.— (కోపమునకు.—హరి. పూ. 1, ఆ. 182; కాఠిన్యమునకు.—హరి. ఉ. 5, ఆ. 149.)

పెల్కుఱు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెలుకుఱు.

పెల్చు. దే. వి, ద్రి: చూ, రూ-పెలుచు.

పెల్చన. దే. వి, ద్రి.—పై.—

పెల్ల. దే. వి: చూ, లోష్టము.

పెల్లగించు. దే. ప్రే: చూ, విదారించు.

పెల్లగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పెల్లగిల్లు. 1. ఉన్మూలితమగు: చూ, విదారించు; 2. పాఱు: చూ, వెళ్ళు. 3.

పెల్లగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై— (1 వ అర్థమునకు.—రామా. 5, ఆ. 312.)

పెల్లాటకత్తె. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పెల్లిదము. ద్వ. వి. (పెల్లు + ఇదము) 1. పెల్లు. భార. విరా. 3, ఆ. 172: చూ, హెచ్చు. 2; విశ. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

పెల్లు. వై. వి.=పుల. 1: చూ, హెచ్చు. 2; విఙ. క: చూ, హెచ్చే. 1. [సందడించు.

పెల్లుకొను. వ్య. అ. క్రి. అతిశయిల్లు: చూ,

పెసర. దే. వి. ఒకానొకసస్యము. (సం. ప).- గంధసారము, ముద్గము. (పెసలు. బ. పైసర ధాన్యము) తద్విశేషములు.—౧. అడవి పెసర, కారుపెసర - కాఱుపెసర. (సం).— కులీనకము, కృమిలకము, మకుష్ఠకము, మపుష్ఠకము, మయష్టకము - మయష్ట్రికము, వనముద్గము; ౨. కాకిపెసర, కారుపెసర-కాఱుపెసర, పిల్లిపెసర-పిల్లి పెసర; (సం).—కాకపర్ణి, కాకముద్గ, కురంగిక, కోశిల, క్షుద్రసహ, మహానూపపర్ణి, మార్జాలగంధిక, ముద్గపర్ణి, సహ, హ్రస్వ; 3: కొమ్ముపెసర-కొమ్ముపెసలు; ౪: నల్లపెసలు. (సం.ప).-కృష్ణముద్గము, సంతము, శింబికము; ౫: పచ్చపెసర. (సం).—ఖండిరము-ఖండీరము, హరితము; ౬: పిచ్చిపెసర; ౭. పెసర పప్పునకు.—(చూ, సూపము), ౮ పెసరపొట్టునకు.—(చూ, బరడు) (మిగతవానికి "చూ, స్తంబకరి".)

పెసరకట్టు. వా. వి. పెసరచారు.

పెసరపప్పు. దే. వి: చూ, పప్పు.

పెసరపొట్టు. వా. వి: చూ, శింబ.

పెసవము. వా.వై.వి.=ప్రసవ: చూ, ప్రసవము.1.

పెళపెళ. దే. వి. 1. విఱుచుట ఊఱుముట ఆర్చుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. (విఱుచుటకు.— ఉ, రా. 7, ఆ. 415; ఆర్చుటకు— య. 5, ఆ. 81.); 2. ఒకధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

పెళపెళయను. దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించు. పా. 2, ఆ. 19. [165; 2: చూ, విరసము. 2.

పెళుచు. దే. విఙ. 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు. పాండు. 4, ఆ.

పెళ్ళమ్రాను. దే. వి. దున్నినపిమ్మట మట్టిపెళ్ళలను సరిపడమీఁదనీడ్చెడు పలక (చూ, దిండు. 5)

పెళ్లము. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లాము.

పెళ్ళాము. వా. వి.—వై.—.

పెళ్ళి. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లి. [తురు.

పెళ్ళికూఁతురు. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికూఁ

పెళ్ళికొడుకు. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికొడుకు.

పెళ్లివారు. వా. వి. పెండ్లికివచ్చిన బంధువులు.

పెళ్లు. దే. వి. 1: చూ, పెళపెళ (విఱుచుటకు- హరి. పూ. 6, ఆ. 84.); బ. 2: చూ, పెరడు.

పెళ్లెము. దే. వి. మద్యముచేయుటకు అనేకవస్తువులుచేర్చి చేసినపిండి: మేదకము; 2: చూ, కిణ్వము.*.

పే

పేఁట. వై. వి.=పింతా: చూ, పెంట. 4—5. (5 వ యర్థమునకు.-బ్ర. 4, ఆ. 132.)

పేఁటు. దే. వి: చూ, పగులు. 1.

పేఁడ. దే. వి: చూ, రూ-పెండ. [పేఁడముద్ద.

పేఁడకండి. వా. వి. (ఒకసారి వెలువరించిన)

పేఁడగువ్వ. దే. వి: చూ, సురటీ.

పేఁడనీళ్లు. దే. వి. బ. రూ-పేన్నీళ్లు. కలయంపి: చూ, సలిలము.

పేఁడపురుగు. ద్వ. వి: చూ, పురుగు.

పేఁడు. దే. స. క్రి. దారముపేను: పురివెట్టు.

పేక. దే. వి. 1. వస్త్రములనేఁతయందలి యడ్డనూలు: చూ, మగ్గము; వా. 2. చీట్లపేక (ఇందలి రంగులు.—ఆరఖు, ఇస్పేటు, కళావరు, డైమాను.)

పేగు. దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

పేచకము. సం. వి. అ.పుం.1: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2. ఏనుఁగు తోఁకమొదలు: చూ, హస్తి; 3. దానిసమీపము.

పేచకి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, హస్తి.

పేచిక. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
పేచిలము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పేచకి.
పేచీ. వా. వి. తగవు. (యిగాఁడు.
పేచీకోరు. వా. వి. కలహశీలుఁడు:చూ, లడా
పేజి. వా. వి: చూ, పుట.
పేట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె(రూ-పేటము-పేటి-పేడ): చూ, సందుకా; దే. వి. (1) యష్టి: చూ, భూషణము. 2.
పేటకము. సం.వి.అ.న.=పెట్టె: చూ, పేట. 1.
పేటనఁబెట్టు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2. కళా. 6, ఆ. 83.
పేటాడు. దే. అ. క్రి: చూ, వేఱుపడు.
పేటాపన. వా. వి. దురాలోచన.
పేటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె: చూ, పేట. 1; వై. వి.=పట్టా. రూ-పేటీ. (1) నడికట్టు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర)
పేటిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె: చూ, పేట. 1; 2: చూ, సమూహము.
పేటీ. వై. వి.=పట్టా: చూ, రూ-పేటి. (1) (దేశ్యమని శ. ర.)
పేటు. దే. వి. 1. సరిగలోనగువానితో నేసిన పట్టె: చూ, వస్త్రము; 2. పర్వతశిఖరము: చూ, హిమాలయము.
పేడి. వై. వి.=షండః. భార. సభా. 2, ఆ. 14: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
పేడితనము. వై. విణ. ఊబ: చూ,షండత్వము.
పేడు. దే. వి. 1. సన్ననికఱ్ఱచెక్క: చూ, సమిధ. 1; 2. వంటకట్టియ: చూ, సమిధ.2.
పేడె. వై. వి. 1.=పేటి: చూ, పేట. 1; విణ. 2. తూబరుఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
పేడెమూతి. వై. వి. గడ్డముమీసములేనిది: చూ, వదనము. 1. [2, ఆ. 38.
పేడెత్తు. దే. అ. క్రి: చూ, విరియు. 5. స్వా.
పేణి. వై. వి.=పేనికా: చూ, భక్ష్యము.

పేద. వై. వి. 1: చూ, భటుఁడు. 1. సా. 2, ఆ. 34; విణ. 2.=భీతః: చూ, వెఱపరి. స్వా- 4, ఆ. 105; 3. దరిద్రుఁడు. విక్ర. 2, ఆ. 171: చూ, బీదవాఁడు; 4. అశక్తుఁడు. భాగ. అర. 2, ఆ. 166: చూ, శాతుఁడు.
పేదకోపము పెదవులచేటు.లో.నిరుపయోగము. కళా. 6, ఆ. 30.
పేదరాలు. వా. వి. దరిద్రురాలు: చూ, స్త్రీ.
పేదఱ్కి. ద్వ. వి. రూ-పేదఱిమి. 1. దరిద్రము. పంచ. నా. 5, ఆ. 35: చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, పేఱపు. [చూ, సీదరము. 1.
పేదఱికము. ద్వ.వి.దారిద్ర్యము.విక్ర.2,ఆ.176:
పేదఱిమి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పేదఱ్కి.
పేదవడు. వై. అ.క్రి. 1.దారిద్ర్యమునుపొందు. భార.ఉద్యో.2,ఆ.42;2.ధైర్యమునుపొందు.
పేనా. వా. వి. కలము (పెన్): చూ, లేఖిని.
పేనిక. సం.వి. ఆ. స్త్రీ.=పేణి:చూ,భక్ష్యము.
పేను. దే. వి. 1: చూ, యూకము; స. క్రి. 2:చూ, పేఁడు.
పేనుకొఱుకుడు. దే. వి: చూ, బట్టతల.
పేనుగ్రుక్కినపాటి.జా. తేలికగా,స్వల్పకాలము లో. "పేనుగ్రుక్కినపాటిగానిష్టమైన యర్థ మెల్లఁబడసి" (ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.)
పేనుగ్రుడ్డు. దే. వి: చూ, పీకు.
పేనుపిల్ల. దే. వి.—పై— [పేఁడనీళ్ళు.
పేన్నీళ్లు. ద్వ.వి.బ.(పేఁడ + నీళ్లు):చూ, రూ-
పేపజొవ్వ. వా. వి: చూ, వేత్రము. 1.
పేపపొద. దే వి.వేత్రగుల్మిని*:చూ,వేత్రము.2.
పేపబెత్తము. వా. వి: చూ, పేపజొవ్వ.
పేపర. దే. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.
పేము. దే. వి. రూ-ప్రేము:చూ, వేత్రము. 2.
పేముబొద్దు. దే. వి. గోడబొద్దు: గోలు.
పేయ. దే. వి: చూ,రూ-పెయ్య. 1-2-3.

-పేయగంజి. వా. వి. మెతుకులుగలగంజి: చూ, సాధము. (1)
-పేయము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; పుం. 3. అచ్చేపుఁదేట: చూ, శుద్ధము. 3; 4. వెలప, కాఁపుడుగంజి: చూ, సాదను. (1); విశే. 5. త్రాగఁదగినది: చూ పానీయము.
-పేయూషము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పీయూషము.
-పేరంగి. వా. వి. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; [2: చూ, రూ-పిరంగి. 4.
-పేరంటము. వా. వి: చూ, రూ-పేరం(టము.
-పేరంటాలు. వా. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.
-పేరంట్రిసు. దే. వి. రూ-పేరంటము-పేరఁటము. 1. పసుపుబొట్టులకు ముత్తైదువులఁబిలుచేట. హరిశ్చ. 4, ఆ. 138; 2. పసుపుబొట్టులకుముత్తైదువులువచ్చిచేయుకార్యము.
-పేరఁటము. దే. వి.—పై.—(1 వ యర్థమునకు.— కళా. 7, ఆ, 59; 2 వ యర్థమునకు.—హరి. ఉ. 8, ఆ. 257.)
-పేరఁటలు. దే. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.
-పేరఁటాలికూర. వా. వి. ఒకకూరాకు.
-పేరఁటాలు. దే. వి. (రూ-పేరంటాలు-పేరఁటలు) 1. పేరఁటమునకు వచ్చిన ముత్తైదువ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, స్త్రీ; 2. మృతసువాసిని, జెక్కిణి: చూ, స్త్రీ.
-పేరడవి. ద్వ. వి. మహారణ్యము: చూ, విపినము.
-పేరణపద్ధతి. అం: చూ, ఉద్ధతము.
-పేరణము. వై. వి.=ప్రేరణ. (రూ-పేరణి-పేరిణి) 1: చూ, పెరవణి. ఉ. హరి. 4, ఆ. 215; దే. వి. 2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3. అంగీ: చూ, వస్త్రము.
-పేరణి. వై, దే. వి.—పై.—(అంగీకి.—రా, వి. 2, ఆ. 52; పెరవణికి.—ఉ, రా. 2, ఆ. 115.)

-పేరము. దే. వి. రూ-పేరెము. 1. గుఱ్ఱపుపరుగు: చూ, హయము; 2. పరుగు: చూ, పరిధావనము. [యము.
-పేరా. వా. వి. కథాభాగమును తెలుపు విష
-పేరాముదపుఁజెట్టు. ద్వ. వి. రక్తైరండము *: చూ, వ్యడంబకము. [స్నేహము. 2.
-పేరాముదము. ద్వ. వి. రక్తైరండతైలము: చూ,
-పేరాముదాలు. ద్వ. వి. బ. పేరాముదపు విత్తులు.
-పేరాస. వా. వి. అత్యాశ: చూ, వాంఛ.
-పేరిణి. వై, దే. వి: చూ, రూ-పేరణి.
-పేరిమ. దే. వి. గుట్టు: చూ, రహస్యము. 1.
-పేరిమి. దే. వి. (పేరు+ఇమి) (రూ-పేర్మి-పేరిమె-పెమ్మె) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు.2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; వై. వి. 3.=ప్రేమ: చూ, స్నేహము.
-పేరిమికాఁడు. దే. విశే: చూ, విశ్రుతుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 184. [ఖర్జూరక.
-పేరీఁదు. దే. వి. ఖర్జూరము *: చూ, మను
-పేరు. దే. వి. 1. నామము: చూ, సంకేతము.1; 2. కీర్తి. హరి. ఉ. 9, ఆ. 141: చూ, సమాఖ్య. 1; 3. దండ. పాండు. 3, ఆ. 50: చూ, భూషణము. 2; విశే. 4. పెద్ద: చూ, విపులము; 5. అధికము. రామా. 3, ఆ. 143: చూ, హేరాళము. 1; అ. క్రి. 6: చూ, ముద్దకట్టు. హరి.ఉ. 10, ఆ. 206; 7. వట్టమగు: చూ, వ్యాపించు; 8: చూ, సందడించు.
-పేరుంగరము. దే. వి. రూ-పేరుటుంగరము. ముద్రిక: చూ, భూషణము. 2.
-పేరుకొను. దే. స. క్రి. రూ-పేర్కొను. 1. పేరుపెట్టిపిలుచు: పేరుగుర్చు; 2. పిలుచు: చూ, సంబోధించు; 3. ఉచ్చరించు. ఉ.హరి. 2, ఆ. 128; నై. 4, ఆ. 94: చూ, పచిం

చు; 4: చూ, స్తుతించు; అ. క్రి. 5; చూ, పేరు. 6.

పేరుకొనుట. దే. వి. రూ-పేర్కొనుట. పేరుపెట్టిపిలుచుట. ఆం, భా. ప్ర. 113: చూ, సంబోధనము.

పేరుకోలు. దే. వి. రూ-పేర్కోలు.—పై.—

పేరుగ్రుచ్చు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పేరుకొను. 1; 2: చూ, వచించు; వా. 3. దారమునకు పూసలులోనగువాని నెక్కించు.

పేరుచు. దే. అ. క్రి. రూ-పేర్చు. 1: చూ, విజృంభించు; 2: చూ, ముమ్మరించు;స. క్రి. 3. ఒకటిమీఁదనొకటి పెట్టు; 4. ఒకటి మీఁద నొకటిపెట్టి యేర్పఱచు.

పేరుటుంగరము. దే. వి:చూ,రూ-పేరుంగరము.

పేరుటురము. వా. వి. పేరెద*: చూ, శాల. 4.

పేరుడు. దే. వి. ఘనీభవించినముద్ద: చూ, సాఁదము. (1)

పేరుపు. దే. వి. రూ-పేర్పు. 1. ఒకటిమీఁద నొకటిపెట్టుట: చూ, వరుస.1;2. కుండపెంకు: చూ, బోలె.

పేరుపెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, సంకేతించు.

పేరులేనివాఁడు. వా. వి: పన్న. (సం).-అనామకుఁడు, అనామధేయుఁడు.

పేరె. వా. వి: చూ, రూ-పేరెము.

పేరెక్కు. వా. అ. క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు.

పేరెద. వా. వి: చూ, పేరుటురము. *.

పేరెము. వై. వి.=ప్రేంఖా:చూ,రూ-పేరము. 1-2. (దేశ్యమని శ. ర)

పేరెములు. అం: చూ, పాదక్రియలు.

పేరెమువాఱు. వా, అ. క్రి. పాఱు:చూ,వెళ్లు.1.

పేరేలకి. వా, వి: చూ, పత్రిల*.

పేరైనవాఁడు. వా. వి: చూ, విశ్రుతుఁడు. 1.

పేరొజము, వై.వి.=పీరోజః.రూ-పేరోదనము. మరకతమణి విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

పేరోజము. సం. వి. అ. న. క్షుద్రమణివిశేషము: చూ, రత్నము. 1.(దీనితద్భవము పేరొజము అనికొందఱు)

పేరోదనము. వై. వి.=:చూ, రూ-పేరొజము.

పేరోలగము. వా. వి. ఒడ్డోలగము:చూ,సభ.2.

పేర్కొను. దే. స. క్రి, అ. క్రి: చూ, రూ-పేరుకొను. (1 వఅర్థమునకు.—హరి. ఉ.9, ఆ. 115.)

పేర్కొనుట. వా. వి: చూ, రూ-పేరుకొనుట.

పేర్కోలు. దే. వి: చూ, రూ-పేరుకోలు.

పేర్చు. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ,రూ-పేరుచు.

పేర్పు. దే. వి: చూ, రూ-పేరుపు.

పేర్మి. దే. వి, వై. వి: చూ, రూ-పేరిమి.(అతిశయమునకు.—భాగ. దశ.4, ఆ. 32;గౌరవమునకు.—భారత. సభా. 1, ఆ. 7.)

పేర్మించు. వా. వి. మట్టెలీవలరానీని త్రాడు. ఆం. భా. ద్వి. 151: చూ,సూత్రము. 1.

పేలపిండి. ద్వ. వి. సక్తువు:చూ,సాదము. (1)

పేలలు. దే. వి. బ.రూ-పేలాలు-ప్రేలలు-ప్రేఁబ్రాలు: చూ, సాదము (1)

పేలవము. సం. విశే. పలుచనైనది:చూ,విరళము.3.

పేలా. దే. వి. నీళ్లుత్రాగెడు ఒకానొకగిన్నె: చూ, హరివాణము. (పాత్రము, 6.)

పేలాపన. వా. వి. 1. పలవరింత: చూ,శబ్దము. 2; 2. అనవసరపు సంభాషణ: చూ, శబ్దము. 2; 3. సంధిదోషముననాడెడు పలవరింత: చూ, శబ్దము. 2. [డ్డ: చూ, వస్త్రము.

పేలిక. దే. వి. రూ-పేలికె-ప్రేలికె. చింపిగు

పేలికె. వా. వి.—పై—

పేలు. దే. అ. క్రి. రూ-ప్రేలు. 1. సెగచేతఁ వేఁగి యుబుకు; వా. 2. అదేపనిగమాటలాడు: చూ, వదరు. 5.

పేలుచు. దే. ప్రే. రూ-పేల్చు. పేలఁజేయు.

పేల్చు. దే. ప్రే.—పై—

పేవు. దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

పేశలము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, సాకుఁడుపులుఁగు; 2: చూ, రోఁకలి; విణ. 3. సమర్థురాలు: చూ, స్త్రీ; 4. చక్కనిది: చూ, హృద్యము.

పేశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గ్రుడ్డు (ఇకారాంతమునగు): చూ, పేశికోశము; 2: చూ, పత్త్యాకారము; 3.=పేసెము. మాంసపుముద్ద: చూ, శస్త్రము. 2; 4.=పేసెము. గుంజో: చూ, పేసెము. 1.

పేశీకోశము. సం. వి. అ. పుం: అండము, అఘాతము, కోశము-కోషకము-కోషము, డింబము-డింభము, పేశి, (తె. ప).—గుడ్డు-గ్రుడ్డు (చూ, శకుంతి-పక్షి).

పేశీజాలము. పా: చూ, ధాతువు. 10.

పేశీసంఘాతము. పా.—పై.— [నురుము.

పేషణము. సం. వి. అ. న. నూఱుట: చూ,

పేషణి.సం.వి.ఈ.స్త్రీ.సన్నికల్లు: చూ, రాయి.

పేషాకము. సం. వి. అ. న.—పై—

పేష్కసు. వా. వి. జమీందారులు ప్రభుత్వమువారికి కట్టెడుపన్ను: చూ, సిస్తు. 1.

పేష్కారు. వా. వి.అమల్దారు క్రిందియుద్యోగి.

పేసెము. వై. వి.=పేశి. (అనుకరణరసద్రవ్యము) 1. పండ్లలోనిగుజ్జు: గిజోరు, గుంజో, గుజ్జు, పేసెము-బేసము.(సం.).—పేశి; తద్వి.-౧. కొబ్బెరకు.— కుడక, కురిడి-కురిడీ, కొప్పెర-కొబ్బరి-కొబ్బెర; ౨. తాటిటెంకగుంజోనకు — (తె) బుఱ్ఱగుంజో; 2.=పేశి: చూ, పేశి. 3.

పై

పై. దే. వి, అవ్య: చూ, రూ-పయి.1—2.

పైఁట. వై. వి.=పైఠా: చూ, రూ-పయిఁట.

పైఁటకొంగు. ద్వ. వి: చూ,రూ-పయిఁటకొంగు.

పైఁడి. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడి.

పైఁడికంటి. దే. వి. (పైఁడి+కన్ను): చూ, రూ-పయిఁడికంటి.

పైఁడిచేలాలు. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిచేలాలు. య. 4, ఆ.9. [తామర.

పైఁడితామర. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడి

పైఁడిసెలఁత. దే. వి: చూ,రూ-పయిఁడిసెలఁత. య. 1, ఆ. 26.

పైఁడిప్రత్తి. ద్వ. వి: చూ,రూ-పయిఁడిప్రత్తి.

పైఁడిబాసము. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడిబాసము. [డిముడుచే.

పైఁడిముడుచే. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిఁ

పైఁడిముడుపు. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిముడుపు. [యమ్మెత్త *.

పైఁడియమ్మెత్త. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడి

పైఁడి ఱేఁడు. దే.వి:చూ, రూ-పయిఁడిఱేఁడు.

పైకము. సం. వి. అ. న. 1. పికములగుంపు: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు; దే. వి. (1): చూ, రూ-పయికము. (1) (2) (3).

పైకాఁపు. జా: చూ, రూ-పయికాఁపు.

పైకిఁజేల్లు. వా. స. క్రి: ఎగఁజేల్లు.

పైకిక్రిందికి. వా. అవ్య: ఎగదిగ-ఎగాదిగ.

పైకిదువ్వు. వా. స. క్రి: ఎగదువ్వు.

పైకినూఁదు. వా. స. క్రి: ఎగనూఁదు.

పైకూటమి. దే. వి: చూ, రూ-పయికూటమి.

పైకెత్తు. వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 16.

పైకెత్తుట. వా. వి. (సం).—ఉత్పాదనము.

పైకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయికొను. (కలుగుటకు.—మార్క. 4, ఆ. 186; ప్రే. పైకొలుపునకు.—పా. 5, ఆ. 30; పయికొను అనుటకు.— కళా. 7, ఆ. 227.)

పైచేయి. జా: చూ, రూ-పయిచేయి.

పైజోఱు. దే. వి: చూ, రూ-పయిజోఱు.

పైజోఱుమట్టు. దే.వి: చూ,రూ-పయిజోఱుమట్టు.

పైఠ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ.=పయఁట—పైఁట: చూ, రూ-పయఁట, "పైఠాపట" (మరున్నందన శతకము)

పైఠరము. సం. విణ. పిఠరమునందు వండఁబడినది. పిఠరము: చూ, ఉఖ్యము. [సరిగ.

పైఠాణి. వా. వి. రూ-పైఠాణీ. జరత: చూ,

పైఠాణీ. వా. వి.—పై.—

పైడాలము. వా. వి: చూ, రోషము. [మైనది.

పైతామహము. సం. విణ. పితామహసంబంధ

పైతృకము. సం. విణ. పితృసంబంధమైనది.

పైతృష్వసేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పైతృష్వస్రీయుఁడు. (తండ్రితోడఁబుట్టినదాని కొడుకు) మేనత్తకొడుకు: చూ, మేనబావ.

పైతృష్వస్రీయుఁడు.—పై.—

పైత్తము. సం. విణ. పిత్తమువలనఁగలిగినది(వ్యాధి), పైత్యము(అనికొందఱు): చూ, రోగము.1.

పైత్యప్రకృతి. అం: చూ, ప్రకృతిత్రయము.

పైత్యములు. అం. ఆవర్త, వివర్త, సూర్యావర్త, కామల, అమ్ల, రక్త, స్వేద, ఉన్మాద, పుండరీక, భుజంగ, కరపాద, శీత, మూర్ఛ, మధుర, కుసుమ, క్రోధ, భ్రంశ, శిరః, క్షుధ, తృష్ణ, దుర్భాష, చర్మ, దుర్గంధ, మదములు. (24)

పైత్రము. సం.విణ. 1: చూ, పిత్ర్యము; 2. పితృసంబంధమైన అహోరాత్రము (మనుష్యుల యొక్క మాసము పితరులకొక యహోరాత్రము.) [138; పాండు. 5, ఆ. 159.

పైద. దే. వి: చూ, రూ-పయిద. భో. 4, ఆ. విజ. 3, ఆ. 32.

పైదలి. దే. వి: చూ, రూ-పయిదలి.

పైనము. వై. వి.=: చూ, రూ-పయినము.

పైనాకాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

పైని. వా. ద్రి: చూ, పయి. 2.

పైపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిపడు.

పైపాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిపాటు.

పైపెచ్చులు. జా. ఎక్కువలు. "పైపెచ్చులదీని కిన్." పాం. 2, ఆ. 95. [పయిగ.

పైపైగ. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-పయి

పైపోర. వా. వి: చూ, బెరడు.

పైయాట. వా. వి: చూ, రూ-పయాట. [యు)

పైర. దే. వి: చూ, రూ-పయిర (పయర అని

పైరము. దే. వి: చూ, రూ-పయిరము.

పైరు. దే. వి: చూ, రూ-పయిరు.

పైరుదుబ్బు. వా. వి: చూ, రూ-పయిరుదుబ్బు.

పైరుమాను. వా. వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.

పైరులయొకిమీఁడు. దే. వి: చూ, రూ-పయిరులయొకిమీఁడు. [అం, పదా.సుర. 43.

పైరులుసుఱు. వా.వి: చూ, రూ-పయిరులుసుఱు.

పైలాపచ్చీసు. జా. 1. సహుచేతనపుచేష్ట; 2. పండెపుపావుల మొదటిగెలుపు.

పైలుమాను. వా. వి: చూ, రూ-పయిలుమాను.

పైశాచము. సం. వి. అ. పుం. 1. నిద్రించియుఁ త్రాగిమైమఱచియు శీలము సంరక్షింపకఁ బరాకుపడి యున్న దానిని సంభోగేచ్ఛచే రహస్యముగాఁజేసికొను పెండ్లి: చూ, వివాహము (ఇది యధమము); విణ. 2. పిశాచ సంబంధమైనది.

పైశున్యము. సం. వి. అ. న: (తె).—ఒరుదల, కొండెతనము, కొండియము- కొండెము, కొండెకానితనము, పిరువీకు- పిర్వీఁకు, పీఁకులాట.

పైస. వా. వి: చూ, రూ-పయిస.

పైసర. అం: చూ, ఉపవీతములు.

పైసరము. దే. వి: చూ, రూ-పయిసరము.

పైసలా. వా. వి: చూ, రూ-పయిసలా.

పొ

పొ. దే. విణ. 1. వృత్తియందు పొన్నుశబ్దము నను మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన

రూపము. (దీనికి పరుషసరళములు పరముల గునపుడు నుమాగమంబగు. పొంబట్టుమె); అవ్య. రూ-పో. 2. నిశ్చయార్థకము. పర. 4, ఆ. 178: చూ, సత్యము. 1; 3. అనాదరమును తెలుపును: చూ, హేళనము.

పొంకపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

పొంకము. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, సౌందర్యము.

పొంకించు. దే. స. క్రి: చూ, పొందికపఱచు.

పొంఖేపించు వా. సం. అ. క్రి: సొగరెక్కు.

పొంగటినెల. దే. వి. (పొంగలి + నెల) మార్గశీర్షమాసము, జింకతల చుక్కనెల: చూ, మాసము. 1.

పొంగటిపండుగ. ద్వ. వి. (పొంగలి + పండుగ) మకరసంక్రాంతి: చూ, సంక్రాంతి. 2.

పొంగట్టు. ద్వ. వి. (పొన్ను + గట్టు) హేమాద్రి: చూ, పర్వతము.

పొంగరము. దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2. ఉబ్బరము, పొంగరింపు: చూ, రోగము. 1.

పొంగలి. దే. వి. 1. పాలుచేర్చి పొంగించునట్టి అన్నము, పాయసము (దీనిభేదములు.— పప్పుపొంగలి, చక్కెరపొంగలి): చూ, సాదము (1); వా. 2. పులగము: చూ, సాపము (1).

పొంగరింపు. వా. వి: చూ, పొంగరము. 2.

పొంగలించు. దే. అ. క్రి. నిక్కు: చూ, వీఁగు.

పొంగారు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు. య. 3, ఆ. 54; 2: చూ, విజృంభించు. భార. ఆర. 5, ఆ. 180; 3. ఉబుకు. భార. ఆర. 4, ఆ. 229: చూ, సందడించు; 4: చూ, సంతోషించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 90; 5: చూ, పొంగలించు. [ఆ. 30: చూ, సాదము (1).

పొంగిలి. దే. వి. పశువులయాహారము. మార్క. 6,

పొంగు. దే. వి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, హుంకారము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 207; 3. పోటు, ఉప్పెన, ఉబుకు. (సం)—ఉల్బణము: చూ, సముద్రము; 4: చూ, పొంగరము. 2; 5. ఆటలమ్మ: చూ, స్ఫోటకము; అ. క్రి. 6: చూ, హుంకరించు; 7: చూ, సంతోషించు; 8: ఉబ్బరించు, ఉబ్బు: కడుపుబ్బు.

పొంగునీళ్లు. ద్వ. వి. బ. చిట్టుముకునీళ్లు: చూ, సాదము (1).

పొంగుప్రాలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పొంగులమ్మ. వా. వి. 1. ఒకానొకఅమ్మవారు: చూ, మహాలక్ష్మి. 3; 2: చూ, స్ఫోటకము.

పొంచిక. దే. వి: పొంచు. పంచ. నా. 1, ఆ 528. [మఱుఁగుపడు.

పొంచు. దే. వి. 1.—పై—; అ. క్రి. 2: చూ,

పొంచువేయు. వా. అ. క్రి: చూ, పొంచు. 2.

పొంజు. దే. స. క్రి. (రూ-పోఁజు-ప్రోఁజు) నారలోనగువాని నలుసులువాయ సన్నము గాఁదీయు: ముంటఁజీల్చు.

పొంటె. దే. ద్రి. కొఱకుఅను ప్రత్యయార్థమునందు వచ్చునది. భార. ఆది. 2, ఆ. 181.

పొంత. వై. వి. 1. తీరము: భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 130: చూ, రోధస్సు; 2: చూ, మార్గము; 3. =ప్రాంతః. ఫు. 2, ఆ. 17; పాండు. 2, ఆ. 6: చూ, సమీపము. 1.

పొంతకడవ. వై. వి. పొయ్యిదగ్గరనీళ్ళకుండ: చూ, భాండము. 1.

పొంతకత్తె. ద్వ. వి. (పొంతము + కత్తె) కుంటెనకత్తె: చూ, శంభళి.

పొంతనము. ద్వ. వి. (పొందు + తనము) గ్రహమైత్రి. [ఉద్యో. 2, ఆ. 163.

పొంతము. దే. వి: చూ, స్నేహము. భార.

పొందసిచ్చ. వా. వి. ఆలిప్స: చూ, వాంఛ.

పొందామరలపంట. వా. వి. గంగ. సాంబ. దే. 16: చూ, నది. [సక్తమగు.

పొందించు. వా. స. క్రి. ప్రాపించు: చూ,

పొందించుట. వా: వి: చూ, పొందింపు.

పొందించువాఁడు. వా. వి. ఆనేత: చూ, సంధా యకుఁడు. [ము.1.
పొందింపు. వా. వి: ఆనయము: చూ, సంధాన
పొందిక. దే. వి. 1: చూ, పొంకము; 2. చేరిక. రామా. 5, ఆ. 66: చూ, సమీపము. 1; 3.కలయిక.రామా.5, ఆ. 136: చూ,సంయోగము; 4: చూ, స్నేహము.
పొందికపడు. వా. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
పొందికపఱచు. వా. స. క్రి. అన్వయించు:చూ, సంధించు. 2.
పొందు. దే. వి. (రూ-ఒందు-పొందిక) 1: మైత్రి: చూ, స్నేహము. అచ్చ.సుం,కాం.72; 2. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4. అభేదము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 68: చూ,సమరసము; 5 ఆనుకూల్యము. నై. 4, ఆ. 129: చూ, పొందు. 1; విణ. 6: చూ, స్నేహితుఁడు; అ. క్రి. 7.(కన్ను) వాలు. భార. ఆది. 6, ఆ. 285; స. క్రి. 8: చూ, పొందించు.
పొందుకాఁడు. దే. విణ: చూ, స్నేహితుఁడు. భాగ. 6, స్కం. 215.
పొందుకొను. దే. అ.క్రి. నెలకొను. పంచ.నా. 1, ఆ. 310: చూ, స్థిరపడు.
పొందుట. వా. వి. కలన, పొందుపాటు, అంటుబడి: చూ, సంసక్తము. [సరిపడు. 1.
పొందుపడు. ద్వ. అ. క్రి. అనుకూలించు: చూ,
పొందుపఱచు. వా. స. క్రి: చూ, రూ-పొందికపఱచు.
పొందుపాటు. ద్వ. వి: చూ, పొందుట.
పొందువాఁడు. వా. విణ: చూ, ప్రాపకుఁడు.
పొంపిరి. దే. వి. 1. సాంద్రత: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 2. అచ్చెము. భో. 4, ఆ. 107: చూ, సాంద్రము. 2.
పొంపిరివోవు. దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు. భార. అర. 7, ఆ. 433: చూ, సందడించు; 2:చూ, వర్ధిల్లు;3: చూ, వ్యాపించు నిర్వ. 3, ఆ.65; 4:చూ, సంభవించు.నిర్వ. 7,ఆ. 62; 5: చూ, సంతోషించు, నిర్వ. 5, ఆ. 95; 6: చూ, విజృంభించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 213; 7: చూ, వెలయు 4.
పొంపు. దే. వి. 1. మెడవెనుకటిభాగము: మెడపొంపు, మెడసంపు; 2. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము. 2; 3. ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 140: చూ, హృద్యము; 4: చూ, శౌర్యము. 1.
పొంపెసలారు. దే. అ. క్రి. ఒప్పగు.
పొంబోరవేల్పు. వా. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. వేం. ఆం. 4.
పొకారు. దే. అ. క్రి. రూ-పోకారు. నాశమగు: చూ, సమయు. 3.
పొకారుచు. దే. ప్రే. రూ-పోకారుచు. నాశముచేయు. రామా.2,ఆ.52:చూ,సమయు. 3.
పొకాలు. దే. అ. క్రి. రూ-పోకాలు. 1. వెడలు. స్వా. 6, ఆ. 45: చూ, వెళ్లు. 3; 2. పోవు. కాశీ. 2, ఆ. 156; జై. 7, ఆ. 228: చూ, వెళ్లు. 3.
పొక్కడ. వా. వి. వ్యథ: చూ, శోకము.
పొక్కలి. దే. వి. 1. ఎత్తుడుపొయ్యి: చూ, హసంతి; 2. మూఁడురాళ్లుపెట్టినపొయ్యి: చూ, హసంతి.
పొక్కి. దే. వి. 1. గుఱుతు. పంచ. వేం. 3, ఆ. 252: చూ, లక్షణము. 1; 2: చూ, చెరవు: 3: చూ, సమీపము. 1. ఆం, భా. తృ. 21. [చూ, శబ్దము. 2.
పొక్కిపోవడి. వా. వి. జనశ్రుతిభేదము,ప్రాక్షు:
పొక్కిలి. దే. వి. 1: చూ, బొడ్డు. 1. వసు. 2, ఆ. 73; 2: గుంట. వసు. 2, ఆ. 73: చూ, రంధ్రము. 1. : బ్రహ్మ. 1.
పొక్కిలిచూలి. దే. వి. నాభిజన్ముఁడు: చూ,
పొక్కిలిపాపఁడు. దే. వి.—పై.—

పొక్కు-ట్రైదే. వి. 1: చూ, పొక్కిపోవడి; 2: చూ, శోకము. భాగ. 8, స్కం. 487; 3. ఎండిలేచినపెల్ల: చూ, భూమి. 1; 4. బొబ్బ: చూ, వరిణము; అ. క్రి. 5: చూ, శోకించే. భాగ. 7, స్కం. 63; 6. బొబ్బ లేచే. భార. విరా. 1, ఆ. 147; 7. ఉలుకు. పంచ. నా. 1, ఆ. 328; చూ, సుక్కు. 6; 8. (లోకమందు) వ్యాపించే: చూ, వ్యాపించే.

పొక్కుడు. దే. వి: చూ, పొక్కు. 3.

పొగ. దే. వి. రూ-పొవ. (సం).—అగ్నిలింగము, కందరాలము, కచమాలము, కరమాలము, కాలధూమము, ఖతమాలము, గృహధూమము, ట, తరి, ధూపము, ధూమము, మంభము, మరుద్వాహము, శిఖిధ్వజము; తద్వి.—౨. పొగచూరిన దూగఱకు.—కఱదూపము, దూగఱ.(స).-కాలధూమము, గంధపిశాచిక, గృహధూమము,ఘంధుమారము; ౩. కాయలు పండుటకు ఎలుకలులో లోనగునవి చేచ్చేటకును వేసెడు పొగకు.- ఊదర; 3. వాసనగలపొగకు.— దూపము. (సం).—ధూపము, ధూమము; ర. పొగ పంక్తికి.—పొగగుమి- (సం).- కాలిక-కాళిక; ౫. హోమధూమము.—(సం).- నిగణము. ("మిగతవానికి :-చూ, వాయువు").

పొగకన్ను. దే. వి. అగ్ని జనించిన శివుని ఫాల నేత్రము: చూ, లోచనము.

పొగకట్టు. దే. వి. ఇంటిపైకప్పుసందులయందు పొగచేతచుట్టఁబడి కట్టువలెఁగనఁబడెడు సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2.

పొగగుమి. వా. వి: చూ, పొగ.

పొగగూఁడు. దే. వి. ఇంటికప్పునందు పొగపోవుట కేర్పఱచినసందు.

పొగచే. దే. ప్రే. పొగయఁజేయు. 1. పొగయించే. సై. 6, ఆ. 108: చూ, సాతాళించే; 2. పొగుపు. ఉ, రా. 5, ఆ. 288: చూ, పొగపు. 2.

పొగచుట్టు. దే. వి. పొగాకుచుట్టు: చూ, సిగరెట్టు.

పొగచూరు. దే. అ. క్రి. పొగదట్టు.

పొగచెట్టు. దే. వి. పొగాకుచెట్టు: క్రిమిఘ్నము, ధూమ్రపత్రిక.

పొగచూరుట. జా. చెడుట, వన్నెతగ్గుట. "హరునికోపాగ్ని పొగచూరి" సై. 3, ఆ. 161.

పొగడ. సై. వి.=వకుళి. రూ-పొవడ: చూ, వకుళము, (దీనిచెక్కచూర్ణము సంతానము కలుగుటకు పంజాబులో వాడెదరు. పండు గుంజో రక్తగ్రహణికట్టును.)

పొగడదండ. సై. వి. పొవడపూవులహారము.

పొగడిక. దే. వి. (రూ-పొగడిత-పొగడుపొగడ్త-పొగడికోలు) 1: చూ, స్తోత్రము; 2. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; వా. 3. స్తుతించేట.

పొగడికోలు. దే. వి.—పై.— (స్తుతికి.—భార. సభా. 2, ఆ. 49; కీర్తికి.— భార. ఆర. 7, ఆ. 290.)

పొగడిత. దే. వి.—పై.—

పొగడు. దే. వి.—పై.—; స. క్రి. 4: చూ, స్తుతించే. భాగ. 10, స్కం. 1018; పాండు. 1, ఆ. 112.

పొగడ్త. దే. వి: చూ, రూ-పొగడిత (స్తుతికి.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 23; కీర్తికి.— భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 67.)

పొగడ్తవడు. ద్వ. అ. క్రి. స్తుతింపఁబడు.

పొగపు. దే. వి. రూ-పొగుపు. 1: చూ, సాతాళింపు; ప్రే. 2: రూ-పొగుపు. పొగచే. పాండు. 1, ఆ. 190: చూ, సాతాళించే.

పొగబండి. వా. వి. రైలు, కమ్మలపైబండి, కేకలబండి, ధూమశకటము: చూ, శకటము. 1.

పొగబాణము. మి. వి. ఒకరకము బాణము: చూ, బాణము. 1. [చూ, హిమము.

పొగమంచే. వా. వి. పొగతోఁగూడిన మంచే:

పొగయు. దే. అ. క్రి. 1. పొగగలదియగు; 2.కుములు.భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 274: చూ, పొవులు.

పొగరు. దే. వి. 1: చూ,హంకారము;2. ధైర్యము. రామా. 6, ఆ. 103: చూ,పొడవు. 2; 3. తీక్ష్ణగంధము: చూ, రూ-పొవరు.

పొగరుఁబోతు. దే. విశ: చూ, పోరంబుఁడు.

పొగరుగోయిల. వా. వి: గండుగోయిల.

పొగరుపోడ. వా. వి: చూ, పద్మము. 5.

పొగరుమాన్చు. వా. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

పొగరెక్కు. వా అ. క్రి: పొంఖేపించు.

పొగాకు. దే. వి. ధూమ్రపత్రము. (దీనిలో "నికొటిన్" అను విషముకలదు. పాము విషమునకు పొగాకు విఱుగుడు. పొగాకుతోఁట లోనికి పాముచేరదు.):(సం).—గృధ్రాక్షి, గృధ్రాని, గృధ్రపత్రి.

పొగుపు. వా. వి, పేరి: చూ, రూ-పొగపు.

పొగులు దే. అ. క్రి. 1. పరితపించు. రామా. 5, ఆ. 241: చూ, సంతాపించు; 2: చూ, పొగయు. 2. భాగ. 10, స్కం. పూ. 239.

పొచ్చెము. దే. వి. 1. కపటము. హరి. పూ. 2, ఆ. 217; హరి. ఉ. 9, ఆ. 122: చూ, వ్యాజము. 1; 2. న్యూనత. పాండు. 2, ఆ. 53: చూ, వెలితి. 2; విశ. 3. న్యూనము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 11: చూ, వెలితి. 2.

పొట. వై. వి. 1. దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6: వా. 2.=పుట, పొఁట, పేజీ.

పొటకరించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంపడించు. కాశీ. 5, ఆ. 107; 2: చూ, పర్ఘిల్లు. భాగ. 8, స్కం. 504.

పొటకలు. దే. వి. (రూ-పొటకట్ట-పొట్టకలు-పొట్టకట్ట) కమలగర్భము బయటికిరాక లోపలబలిసియుండు పరిమెదులగువాని ఎన్ను. పస్యగుచ్ఛము (అనికొందఱు).—అత్తము, కరుగు- కరువు, గంటకట్ట, పొట్ట, వరిపొట్ట. (సం).—కలమము. (చూ, సుమము).

పొటకట్ట. దే. వి.—పై.—

పొటపొట. దే. వి. రాలుట పడుట కురియుట పొడముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (పడుటకు.—రామా. 8, ఆ. 74; రాలుటకు.—భాగ. 9. స్కం. 102.)

పొటమరించు. దే. అ. క్రి. 1. పొటమరిలు-పొటమరిల్లు, ఉబ్బు: చూ, లేచు; 2. చిగురు లోనగునది పుట్టు: రూ-పొటమరిలు-పొటమరిలు.

పొటమరిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పొటమరిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పొటము. వై. వి. 1: చూ, ముక్కుఁజెఱమ; దే అ. క్రి. 2. రూ-పొడము. పుట్టు. విక్ర. 2, ఆ. 87: చూ, సంభవించు.

పొటి. వై. విశ.=పంత. (రూ-పొట్టి-పొదటి-పొదటు-పొదడు-పొనుగు) 1: చూ, వామనుఁడు; 2: చూ, వామనము. [5, ఆ. 49.

పొటిపొటి. వై. విశ: చూ, స్వల్పము. సొండు.

పొటుకు. దే. వి. రూ-పొటుక్కు. 1. చెట్టు మీఁదనుండి వానచినుకులు పడుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ,హూహూ; 2. ప్రొద్దు పొడుచుట యందును పొర్లుక్రింకుట యందును అగు అనుకరణము: చూ, హూహూ, (క్రుంకుటకు.—పా. 3, ఆ. 169.)

పొటుక్కు. దే. వి.—పై.—

పొటేలు. దే. వి. రూ-పొట్టేలు. గొఱ్ఱెపోతు: చూ, మేషము. 1.

పొటో. వా. వి. యంత్రముమీఁదతీసెడు మనుష్యాదుల ప్రతిబింబము: చూ, ప్రతి. 2.

పొట్ట. దే. వి. 1. కడుపు: చూ,భ్రూణము. 1; 2. వరిపొట్ట: చూ, పొటకలు.

పొట్టకఅ. దే. వి: చూ, రూ-స్ఫోటకఅ.
పొట్టకఉసు. దే. వి. ఎన్నుపొట్టపట్టు పరువము.
పొట్టకట్ట. దే. వి: చూ, రూ-పొటకఅ.
పొట్టకూటివాఁడు. వా. విశ: పొట్టసాఁకువాఁడు. (సం).— ఆత్మంభరి, ఉదరంభరి, కుక్షింభరి. [సాదము. (1)
పొట్టకూడు. దే. వి. కడుపుకూడు: చూ,
పొట్టపట్టెడ. దే. వి. టంగువాఱు: చూ, వరత్రి. [ము. 1.
పొట్టసెంజెర. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య
పొట్టపోసికొను. దే. అ. క్రి. మానావమానము లెంచేకకడుపు నించుకొను.
పొట్టము. దే. వి. రూ-బొట్టము: చూ,లంగోటి.
పొట్టలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పొట్లము: చూ, పొట్లము. 3.
పొట్టవాఁడు. దే. విశ: చూ, లంద.
పొట్టసాఁకువాఁడు. వా. విశ: చూ, పొట్టకూటివాఁడు.
పొట్టి. వై. విశ.=పంత: చూ, రూ-పొటి.
పొట్టింపుచీఁణము. దే. వి. ఒకరకము చిన్నచీరణము: చూ, వృశ్చనము.
పొట్టికంది. ద్వి. వి. బ: చూ, సురాష్ట్రిజము*.
పొట్టికాఁకర. వై. వి. కర్కోటము *: చూ, సుషవి. 1.
పొట్టిటెంకాయ. ద్వి. వి. పొట్టికొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము. [లము.
పొట్టినక్క. వై. వి. ఓడినక్క: చూ, సృగా
పొట్టిపిట్ట. వై. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.
పొట్టిపొట్ల వై. వి. గుజ్జుపొట్ల*, చూ, పొట్ల.
పొట్టిమెడ. ద్వి. వి. కుఱుచేమెడ: చూ, మెడ.
పొట్టియ దే. వి. తేలు. అచ్చ. యు, కాం. 41: చూ, వృశ్చికము.
పొట్టివడుగు. వై వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పొట్టు. దే. వి. 1. ఉముక: చూ, తుషము. 1; 2. కాయధాన్యములమీఁదితోలు: చూ, శింబ.
పొట్టునువ్వులు. దే. వి. ఒకరకమునువ్వులు: చూ, శ్రీమాన్. 1.
పొట్టుపొదలగు. దే. అ. క్రి: పీడితమగు.
పొట్టేలు. దే. వి: చూ, రూ-పొ ట్లేలు.
పొట్లేలు. దే. వి.—పై.— [ము.
పొట్రేను. ద్వి. వి. (పొట్టి + ఏను): చూ, వృక్ష
పొట్ల. వై. వి. 1.=పటోలికా. రూ-పొల్ల-బొళ్ళ. (సం).—ఊర్ధ్వాసిత, కన్య, కర్కశచ్ఛద-కర్కశచ్ఛదము, కాలిక, కుష్ఠారి, కోశాతకి, జాంగలి, జాలి, జ్యోత్స్నా, తిలకము, పటోలము, పటోలి, పటోలిక, పరారువు, రాజపటోలక; తద్విశేషములు.—౧: కొమ్ముపొట్ల. (సం).—కన్యాకుబ్జము; ౨: గుజ్జుపొట్ల, పొట్టిపొట్ల. (సం).—కన్యాకుబ్జము; ౩: చేఁదుపొట్ల. (సం).—అమృతఫలము, కచ్ఛుఘ్ని, కటుఫలము, కటువు, కటోలము, కర్కశదలము, కాసనుత్తు, కాసమర్దనము, కులకము, కులము, కుష్ఠఘ్నము, తిక్తము, పటువు, పటోలము; ౪: రేఁగుడు, లింగపొట్ల. (సం).—లింగబీజ, సిధ్రికి. (చూ, సిధ్రికి); 2. కాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.
పొట్లపూరిక్క. వై. వి. తొండరూపురిక్క, పుష్యమి: చూ, రిక్క. [చూ,మాసము. 1.
పొట్లపూరిక్కనెల. ద్వి. వి. పుష్యమాసము:
పొట్లము. వై వి. 1.=పటల. గుంపు. అచ్చ. యు, కాం. 100: చూ, సమూహము; 2.=పటల. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 72: చూ, సేన. 1; 3.=పొట్టలీ. పువ్వులు లోనగువానిని ఆకులులోనగువానియందుంచి మడచిన మడుపు: పొతము. (సం).—పొట్టలి.
పొట్లు. దే. అ. క్రి. పాఁచిపట్టు.(అప్ర.) (శబ్ద).
పొడ. దే. వి. 1. రూపు. హరి. ఉ. 9,

ఆ. 57: చూ, స్వరూపము; 2. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 3. బ్గ్గ. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, నిశ్చ్బము; వా. 4: చూ, పొడపాము.
పొడకి. దే. వి. రూ-పొణక: చూ, పంటసాల.
పొడకట్టు. దే. అ. క్రి. 1. కనఁబడు. స్వా.6, ఆ. 31: చూ, సాక్షాత్కరించే; 2. ఎదురగు: చూ, సాక్షాత్కరించే. [వేం. ఆం. 2.
పొడకోకఁగట్టుపోఁడ. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.
పొడకోడి. వా. వి: చూ, పుంజో.
పొడగను. దే. స. క్రి. 1: చూచే. నిర్వ. 7, ఆ. 80; ఉ, హరి. 1, ఆ. 55: చూ, వీక్షించే; ప్రే. 2. పొడగనిపించే. పాండు. 2, ఆ. 48. [డు మానిసి.
పొడగరి. వా. వి. ఉద్దంతురుఁడు: చూ, సాఁగు
పొడగాంచే. దే. స. క్రి: చూ, పొడగను.
పొడగానుపు. దే. వి. రూ-పొడగాన్పు: చూ, వీక్షణము.
పొడగాన్పు. దే. వి.—పై.—
పొడగు. వా. వి. (రూ-పొడవు-పొడుగు-పొడువు). 1. రూపు: చూ, స్వరూపము; విణ. 2. నిడుపు: చూ, సోగ; 3: చూ, పొడగరి. [భార. విరా. 4, ఆ. 81.
పొడచూచే. ద్వ. స. క్రి: చూ, పొడగను.
పొడచూపు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడకట్టు. 1; 2: తలచూపు, తోఁచే; 3: చూ, పొడకట్టు. 2. భార. ఆర. 4, ఆ. 284.
పొడతెంచు. దే. అ. క్రి. 1. తెలవాఱు. నై. 5, ఆ. 48: చూ, వేగు. 4; 2. పుట్టు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 112: చూ, సంభవించే.
పొడదామర. దే. వి. 1: చూ, మండలము. 3; 2. ఒకరకముపచ్చోకు.
పొడనీడ. దే. వి. సందులగుండతోఁచి పొడపొడగానేర్పడు నీడ. (నీడకు.—చాయ, నీడ. (సం).—ఛాయ): చూ, వెలుతురు. 1.
పొడపతిరి. ద్వ. వి: చూ, వృక్షము.
పొడపాము. వా. వి: చూ, సర్పము.
పొడము. దే. అ. క్రి. రూ-పొడ్మ్ము. జనించే. పాండు. 1, ఆ. 157; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సంభవించే. [నై: చూ, హరిణము. 1.
పొడమేనుమెకము. ద్వ. వి. దుష్ప్రి. సాంబ. తి.
పొడయెండ. దే. వి. సందులగుండతోఁచి పొడపొడగా నేర్పడు ఎండ. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, వెలుఁగు. 3. [సాంబ. దే. 3.
పొడలగింజెముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.
పొడలమెకము. ద్వ. వి: చూ, పొడమేనుమెకము. [చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పొడలావు. వా. వి.చిన్నచిన్నమచ్చలుగలఆవు:
పొడవగు. వా. అ. క్రి: చూ, సాఁగు. 2.
పొడవడగు. దే. అ. క్రి.1. చెడు. కళా. 8, ఆ. 121: చూ, సమయు. 3; 2: చూ, మరణించే. ఉ. హరి. 4, ఆ. 196.
పొడవడచే. దే. ప్రే. (పొడవడగఁజేయు.) 1. చెఱచే. భార. ఆర. 5, ఆ. 18: చూ, హేళనముచేయు; 2. చంపు: చూ, సంహరించే.
పొడపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొడకట్టు. 1-2. పా. 5, ఆ. 67.
పొడవు. దే. వి: చూ, రూ-పొడగు. (రూపునకు.—ఉ, హరి. 2, ఆ. 69.)
పొడవునూపు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడవడు.
పొడసుత్తె. దే. వి. చిన్నసుత్తె: చూ, వృక్షాదనము. 1.
పొడి. దే. వి. (రూ-పొడుము-పొడ్మ్ము) 1. చూర్ణము: చూ, సురుము; వా. 2. సారవంతమగుమాట; 3. చీట్లాటలోని చేతిముక్క. "ఇస్తోకుపొడి"; 4. అతుకుటపయుక్తమగు టంకములోనగువాని ముక్క, టంకపుపొడి: విణ. 5. ఎండినది: చూ, వానము. 6.
పొడిగించే. వా. స. క్రి. ఉత్తంభించే: చూ, సాఁగఁదీయు. [గఁదీయుట.
పొడిగించేట. వా. వి. ఉత్తంభనము: చూ, సాఁ

పొడిగొట్టు. దే.స. క్రి. చేనియందలిచెట్లుకొట్టు.

పొడిచీఁకటి. దే. వి. మసమసకని చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1. [ఆ. 84.

పొడిదగ్గు. వా. వి: చూ, రోఁగము. 1. కాశీ. 3,

పొడిపట్టు. వా. వి. ఒకానొకపక్షి: చూ, పక్షి.

పొడిసేయు. ద్వ.స.క్రి: చూ, సురుముచేయు.

పొడిసేయుట. వా. వి: చూ, సురుము.

పొడుగు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొడగు. 1-2-3; వి. 4: చూ, మీఁదు. 2; విణ. 5: చూ, రూ-పొడగు. 2; అ. క్రి. 6. ఉన్నతమగు: తనరారు, నిక్కు; 7: చూ, వర్ధిల్లు.

పొడుగుమడుఁగు. దే. వి. ఆకాశగంగ: చూ, హ్రాదిని(నది).

పొడుచు. దే. అ. క్రి. 1. పోట్లాడు. భార. సభా. 1, ఆ. 197: చూ, వాటులాడు; 2. ఉదయించు: చూ, వేవు; స. క్రి. 3. పిడికిలి లోనగువానితో గ్రుమ్ము. పంచ. వేం. 1, ఆ. 763: చూ, స్ఫోటించు; 4. బల్లెము లోనగువానితో గ్రుచ్చు: చూ, మొలవేయు; 5: చూ, వ్రేయు. 3. భార. ఆర. 1, ఆ. 159; 6. (తేలులోనగునవి) కుట్టు, అంటించు, మీటు. అచ్చ. యు. కాం. 223: చూ, కుట్టు. 7; 7. (అన) పెట్టు. కళా. 3, ఆ. 193; 8. (ఆకు) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 5; 9. (గడ్డ) కుట్టు: చూ, పమ్ము 2; 10. (చీమ) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 10.

పొడుచుకొను. వా. స.క్రి. 1: చూ, పొడుచు. 4; 2. (ఒకరినొకరుయుద్ధములో) పొడుచుకొను.

పొడుచుట. వా. వి. కుట్టుట: చూ, స్యూతి. 1.

పొడుపు. దే. వి. 1.—పై.—; 2. ఉదయము: చూ, వేగుజాము; 3: చూ, పోటు. 4.

పొడుపుఁగొండ. ద్వ. వి. ఉదయాద్రి. రామా. 8, ఆ. 202: చూ, పర్వతము.

పొడుము. దే. వి. రూ-పొడ్ము. 1. పొడి: చూ, సురుము; 2. నస్యము: చూ, ముక్కుపొడుము. (పొగాకుకాల్చి నేయి సున్నము లోనగునవి వేసినూఁజినగుండ.)

పొడువ. దే. వి. (పొడుచువాఁడు) రూ-పొలుప. దుర్జనుఁడు. భో. 3, ఆ. 48: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పొడువఁడు. దే. విణ.(పొడువ+అఁడు)-పై- పంచ. వేం. 1, ఆ. 604.

పొడువు. దే. వి, విణ. చూ, రూ-పొడుగు. 1-2-3-4-5. (ఉన్నతికి.— భార. ఆది. 4, ఆ. 93; ఎత్తునకు.— పాండు. 2, ఆ. 322; ఉత్కృష్టమునకు.— ఉ, హరి. 2, ఆ. 171.) [ఆర. 6, ఆ. 178.

పొడ్ము. దే. వి: చూ, రూ-పొడుము. భార,

పొణక. దే. వి: చూ, రూ-పొడక.

పొణకుకట్ట. దే. వి. తేలికయైనకట్ట: చూ, వేత్రము. 1.

పొణిమి. వా. వి: చూ, హెచ్చెరిక.

పొణుకుగడ్డి. వా. వి: చూ, తృణము. 1. *.

పొతక. దే.వి.1. ఆకులులోనగువానికట్టు: పొత్తర-పొత్రి; వా. విణ. 2. లావు: చూ, స్థూలము. 2.

పొతము. నై. వి. 1.=పొట్టలి: చూ, పొట్లము. 3; 2: చూ, సమూహము.

పొతుకు. దే. వి. ధాన్యపురాశి చుట్టుగీఁచెడు గీఁజి: చూ, రేఖ. 3.

పొత్తము. నై. వి.=పుస్తకమ్. 1. పుస్తకము: చూ, సంపుటము. 3; 2. కావ్యము: చూ, సంపుటము. 3; 3. గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3. [సం. దే. 4.

పొత్తముముత్తో. వా. వి: చూ, సరస్వతి. అం.

పొత్తర. దే. వి. రూ-పొత్రి. 1: చూ, రూ-పొతక. 1; వా. 2: చూ, ఆముదప్రియములు.

పొత్తరము. నై. వి.=ప్రస్తర. రూ-పొత్రము చూ, రాయి.

పొత్తరముల్లు. దే. వి. ఒకపచ్చిక*: చూ, హారిత (తృణము. 1.)

పొత్తి. నై. వి. 1. విశల్య, చెన్నచెఱకు*: చూ, హాలిని; 2.=పుత్రికా. బొమ్మచీర. కళా. 5, ఆ. 3: చూ, వస్త్రము; 3. ఏకు: చూ, వల్కలము; 4. పోఁకపుంగుత్తిమీఁదిపట్ట, కుహాళి, పాళ: చూ, పోఁకపొత్తి; 5. అఁగఁటిపట్టుముడత: పొత్తిక.

పొత్తిక. నై. వి. 1.=పుత్రిక. భార. విరా. 4, ఆ. 471: చూ, పొత్తి. 2; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 5. (స్వార్థమున క ప్రత్యయము.)

పొత్తికడుపు. నై. వి. క్రిందికడుపు: చూ, వస్తి. 1.

పొత్తిగడ్డ. నై. వి: చూ, పొత్తి. 1.*

పొత్తిగుడ్డ. వా. వి: చూ, పొత్తి. 2.

పొత్తిచీర. నై. వి. నారచీర: చూ, పొత్తి. 2.

పొత్తిదామర. నై. వి. ముడుఁగుఁదామర*: చూ, సహస్రపత్రము. [పసిఁడికాయ.

పొత్తినూలికాయ. ద్వ. వి. పొత్తినూలిగూఁడు:

పొత్తినూలు. ద్వ. వి. పట్టుపురుగు నేసెడు పట్టునూలు: చూ, సూత్రము. 1.

పొత్తిను. వా. వి. 1. తడుపంచె: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 2. ఆం, భా. ద్వి. 157.

పొత్తు. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 260; 2. సంగతి: చూ, సంయోగము; 3: చూ, పొత్తియ. 1; 4: చూ, పొత్తియ. 2; నై. 5.=పుస్తక: చూ, రూ-పొత్తువు; దే. 6: చూ, పొత్తినూలు; 7: పొత్తుగుడుపు: చూ, సజగ్ధి; విశ. 8: ఉమ్మడి. (సం).—అవిభక్తత; 9: చూ, సంగతము. 5. హరి. పూ. 5, ఆ. 151.

పొత్తుకత్తె. ద్వ. విశ. నెచ్చెలి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 772: చూ, స్త్రీ.

పొత్తుకాఁడు. దే. వి: చూ, స్నేహితుఁడు.

పొత్తుగుడుపు. దే. వి: చూ, పొత్తు. 7.

పొత్తుటాలు. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పొత్తుపడు. వా. వి: చూ, సరిపడు. 1.

పొత్తువు. నై. వి.=పుస్తక: చూ, సరస్వతి.

పొత్తుసేయు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు.— జై. 1, ఆ. 111.

పొత్తె. వా. వి: చూ, రూ-పొత్తియ.

పొత్తెము. దే. వి. గరిడీసాలయందు క్రిందపఱచెడి రొట్టమన్ను: చూ, భూమి. 1.

పొత్ర. వా. వి: చూ, రూ-పొత్తర.

పొత్రము. నై. వి.=: చూ, రూ-పొత్తరము.

పొద. దే. వి. 1. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. ఒకటితోనొకటి పెనఁగొన్నదాక్షితీఁగలోనగువానిపొద: చూ, వీరుధము. 1.

పొదక. దే. వి. పెద్దయెలుఁగు, పెద్దగొంతు: చూ, స్వరము. 2.

పొదటు. వా. విశ: చూ, వామనుఁడు.

పొదడు. దే. విశ.—పై.— [రిక్క.

పొదరిండ్లచుక్క. ద్వ. వి. పునర్వసు: చూ,

పొదరిల్లు. దే. వి. రూ- పొదరుటిల్లు : చూ, పొద. 1. [2, ఆ. 112.

పొదరు. దే. వి: చూ, పొద. 2. భార. విరా.

పొదరుటిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పొదరిల్లు.

పొదలాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పొదలియాడు.

పొదలు. హరి, ఉ. 7, ఆ. 204: చూ, పర్ధిల్లు.

పొదలిక. దే. వి. 1. పెంపు: చూ, వర్ధనము. 1; వా. 2. చక్రవాకము: చూ, బటువుగువ్వ.

పొదలికకత్తెర. అం: చూ, పరువళ్లు.

పొదలికదండ. అం: చూ, దండలు.

పొదలియాడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొదలాడు.

పొదలు. దే. అ. క్రి: చూ, పొదలాడు. భార. అర. 4, ఆ. 223; పాండు. 2, ఆ. 55.

పొదలుకొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై—; 2. బలియు. నిర్వ. 8, ఆ. 86: చూ, స్థూలించు.

పొదవెట్టు. దే. స. క్రి. 1: చూ, సూచించు. 1. జై. 5, ఆ. 54; 2. ఆరోపించు: చూ, మోపు. 7.

పొగయు. దే. అ. క్రి. 1. పొగగలదియగు; 2. కసములు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 274: చూ, పొవులు.

పొగరు. దే. వి. 1: చూ, హంకారము; 2. ధైర్యము. రామా. 6, ఆ. 103: చూ, పొడవు. 2; 3. తీక్ష్ణగంధము: చూ, రూ-పొవరు.

పొగరుఁబోతు. దే. విణ: చూ, హేరంబుఁడు.

పొగరుగోయిల. వా. వి: గండుగోయిల.

పొగరుపొడ. వా. వి: చూ, పద్మము. 5.

పొగరుమాన్చు. వా. స. క్రి. చేంపు: చూ, సంహరించు.

పొగరెక్కు. వా అ. క్రి: పొంఖేపించు.

పొగాకు. దే. వి. ధూమ్రపత్రము. (దీనిలో "నికొటిన్" అను విషముకలదు. పాము విషమునకు పొగాకు విరుగుడు. పొగాకుతోఁట లోనికి పాముచేరదు.): (సం).—గృధ్రాక్షి, గృధ్రాని, గృధ్రపత్రి.

పొగుపు. వా. వి, ప్రే: చూ, రూ-పొగపు.

పొగులు దే. అ. క్రి. 1. పరితపించు. రామా. 5, ఆ. 241: చూ, సంతాపించు; 2: చూ, పొగయు. 2. భాగ. 10, స్కం. పూ. 239.

పొచ్చెము. దే. వి. 1. కపటము. హరి. పూ. 2, ఆ. 217; హరి. ఉ. 9, ఆ. 122: చూ, వ్యాజము. 1; 2. న్యూనత. పాండు. 2, ఆ. 53: చూ, వెలితి. 2; విణ. 3. న్యూనము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 11: చూ, వెలితి. 2.

పొట. వై. వి. 1. దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6: వా. 2.=పుట, పొఱట, పేజీ.

పొటకరించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు. కాశీ. 5, ఆ. 107; 2: చూ, పర్ఘిల్లు. భాగ. 8, స్కం. 504.

పొటకఱ. దే. వి. (రూ-పొటకట్ట-పొట్టకఱ-పొట్టకట్ట) కమలగర్భము బయటికిరాక లోపలబలిసియుండు వరిమొదలగువాని ఎన్ను. పస్యగుచ్ఛము (అనికొందఱు).—అత్తము, కరుగు- కరువు, గంటకట్ట, పొట్ట, వరిపొట్ట. (సం).—కలమము. (చూ, సుమము).

పొటకట్ట. దే. వి.—పై.—

పొటపొట. దే. వి. రాలుట పడుట కురియుట పొడముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహహా. (పడుటకు.—రామా. 8, ఆ. 74; రాలుటకు.—భాగ. 9, స్కం. 102.)

పొటమరించు. దే. అ. క్రి. 1. పొటమరిలు-పొటమరిల్లు, ఉబ్బు: చూ, లేచు; 2. చిగురు లోనగునది పుట్టు: రూ-పొటమరిలు-పొటమరిల్లు.

పొటమరిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పొటమరిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పొటము. వై. వి. 1: చూ, ముక్కుఁజెఱము; దే అ. క్రి. 2. రూ-పొడము. పుట్టు. విక్ర. 2, ఆ. 87: చూ, సంభవించు.

పొటి. వై. విణ.=పంత. (రూ-పొట్టి-పొదటి-పొదటు-పొదడు-పొనుగు) 1: చూ, వామనుఁడు; 2: చూ, వామనము. [5, ఆ. 49.

పొటిపొటి. వై. విణ: చూ, స్వల్పము. పాండు.

పొటుకు. దే. వి. రూ-పొటుక్కు. 1. చెట్టుమీఁదనుండి వానచినుకులు పడుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహహా; 2. ప్రొద్దు పొడుచుట యందును పొగ్గుక్రుంకుట యందును అగు అనుకరణము: చూ, హహాహహా, (క్రుంకుటకు.—పా. 3, ఆ. 169.)

పొటుక్కు. దే. వి.—పై.—

పొట్టేలు. దే. వి. రూ-పొట్టేలు. గొఱ్ఱెపోతు: చూ, మేషము. 1.

పొటో. వా. వి. యంత్రముమీఁదతీసెడు మనుష్యాదుల ప్రతిబింబము: చూ, ప్రతి. 2.

పొట్ట. దే. వి. 1. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1; 2. వరిపొట్ట: చూ, పొటకఱ.

పొట్టకఱ. దే. వి: చూ, రూ-పొటకఱ.

పొట్టకఱుకు. దే. వి. ఎన్నుపొట్టపట్టు పరువము.

పొట్టకఱ్ఱ. దే. వి: చూ, రూ-పొటకఱ.

పొట్టకూటివాఁడు. వా. విణ: పొట్టసాఁకువాఁడు. (సం).— ఆత్మంభరి, ఉదరంభరి, కుక్షింభరి. [సాదము. (1)

పొట్టకూడు. దే. వి. కడుపుకూడు: చూ,

పొట్టపట్టెడ. దే. వి. టంగువాఱు: చూ, వరత్రి. [ము. 1.

పొట్టసెంజెర. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య

పొట్టపోసికొను. దే. అ. క్రి. మానావమానము లెంచేకకడుపు నించుకొను.

పొట్టము. దే. వి. రూ-బొట్టము: చూ, లంగోటి.

పొట్టలి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).=పొట్లము: చూ, పొట్లము. 3.

పొట్టవాఁడు. దే. విణ: చూ, లంద.

పొట్టసాఁకువాఁడు. వా. విణ: చూ, పొట్టకూటివాఁడు.

పొట్టి. వై. విణ.=పంత: చూ, రూ-పొటి.

పొట్టింపు-చీఁణము. దే. వి. ఒకరకము చిన్నచీరణము: చూ, వృశ్చనము.

పొట్టికంది. ద్వ. వి. బః చూ, సురాష్ట్రిజము*.

పొట్టికాఁకర. వై. వి. కర్కోటము*: చూ, సుషవి. 1.

పొట్టిటెంకాయ. ద్వ. వి. పొట్టికొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము. [లము.

పొట్టినక్క. వై. వి. ఓడినక్క: చూ, సృగా

పొట్టిపిట్ట. వై. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పొట్టిపొట్ల వై. వి. గుజ్జుపొట్ల*. చూ, పొట్ల.

పొట్టిమెడ. ద్వ. వి. కురుచమెడ: చూ, మెడ.

పొట్టియ దే. వి. తేలు. అచ్చ. యు, కాం. 41: చూ, వృశ్చికము.

పొట్టివడుగు. వై. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పొట్టు. దే. వి. 1. ఊముక: చూ, తుషము. 1; 2. కాయధాన్యములమీఁదితోలు: చూ, శింబ.

పొట్టునువ్వులు. దే. వి. ఒకరకమునువ్వులు: చూ, శ్రీమాన్. 1.

పొట్టుపొడలగు. దే. అ. క్రి: పీడితమగు.

పొట్టెలు. దే. వి: చూ, రూ-పొటేలు.

పొట్టేలు. దే. వి.—వై.— [ము.

పొట్టేను. ద్వ. వి. (పొట్టి + ఏను): చూ, వృక్ష

పొట్ల. వై. వి. 1.=పటోలికా. రూ-పొట్ల-బొళ్ళ. (సం).—ఊర్ధ్వాసిత, కన్య, కర్కశచ్ఛద-కర్కశచ్ఛదము, కాలిక, కుష్ఠారి, కోశాతకి, జాంగలి, జాలి, జ్యోత్స్నీ, తిలకము, పటోలము, పటోలి, పటోలిక, పరారువు, రాజపటోలిక; తద్విశేషములు.—౧: కొమ్మపొట్ల. (సం).—కన్యాకుబ్జము; ౨: గుజ్జుపొట్ల, పొట్టిపొట్ల. (సం).—కన్యాకుబ్జము; ౩: చేఁదిపొట్ల. (సం).—అమృతఫలము, కచ్ఛుఘ్ని, కటుఫలము, కటువు, కటోలము, కర్కశదలము, కాసనుత్తు, కాసమర్దనము, కులకము, కులము, కుష్ఠఘ్నము, తిక్తము, పటువు, పటోలము; ౪: రేఁగుడు, లింగపొట్ల. (సం).—లింగబీజ, సిధ్రికి. (చూ, సిధ్రికి); 2. కాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.

పొట్లపూరిక్క. వై. వి. తొండరూపురిక్క, పుష్యమి: చూ, రిక్క. [చూ, మాసము. 1.

పొట్లపూరిక్కనెల. ద్వ. వి. పుష్యమాసము:

పొట్లము. వై వి. 1.=పటల. గుంపు. అచ్చ. యు, కాం. 100: చూ, సమూహము; 2.=పటల. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 72: చూ, సేన. 1; 3.=పొట్టలీ. పువ్వులు లోనగువానిని ఆకులలోనగువానియందుంచి మడచిన మడుపు: పొతము. (సం).—పొట్టలి.

పొట్లు. దే. అ. క్రి. పొఁచిపట్టు. (అప్ర.) (శర).

పొడ. దే. వి. 1. రూపు. హరి. ఉ. 9,

ఆ. 57: చూ, స్వరూపము; 2. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 3. బగ్గె. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, సిశ్చ్బము; వా. 4: చూ, పొడపాము.

పొడకి. దే. వి. రూ-పొణక: చూ, పంటసాల.

పొడకట్టు. దే. అ. క్రి. 1. కనఁబడు. స్వా. 6, ఆ. 31: చూ, సాక్షాత్కరించు; 2. ఎదురగు: చూ, సాక్షాత్కరించు. [వేం. ఆం. 2.

పొడకోకఁగట్టుపోఁడ. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

పొడకోడి. వా. వి: చూ, పుంజో.

పొడగను. దే. స. క్రి. 1: చూచు. నిర్వ. 7, ఆ. 80; ఉ, హరి. 1, ఆ. 55: చూ, వీక్షించు; ప్రే. 2. పొడగనిపించు. పాండు. 2, ఆ. 48. [డు మానిసి.

పొడగరి. వా. వి. ఉద్దంతురుఁడు: చూ, సాఁగు

పొడగాంచు. దే. స. క్రి: చూ, పొడగను.

పొడగానుపు. దే. వి. రూ-పొడగాన్పు: చూ, వీక్షణము.

పొడగాన్పు. దే. వి.—పై.—

పొడగు. వా. వి. (రూ-పొడవు-పొడుగు-పొడువు). 1. రూపు: చూ, స్వరూపము; విణ. 2. నిడుపు: చూ, సోఁగ; 3: చూ, పొడగరి. [భార. విరా. 4, ఆ. 81.

పొడచూచు. ద్వ. స. క్రి: చూ, పొడగను.

పొడచూపు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడకట్టు. 1; 2: తలచూపు, తోఁచు; 3: చూ, పొడకట్టు. 2. భార. ఆర. 4, ఆ. 284.

పొడతెంచు. దే. అ. క్రి. 1. తెలవాఱు. నై. 5, ఆ. 48: చూ, వేగు. 4; 2. పుట్టు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 112: చూ, సంభవించు.

పొడదామర. దే. వి. 1: చూ, మండలము. 3; 2. ఒకరకముపచ్చౌకు.

పొడనీడ. దే. వి. సందులగుండతోఁచి పొడపొడగా నేర్పడు నీడ. (నీడను.—చాయ, నీడ (సం).—ఛాయ): చూ, వెలుతురు. 1.

పొడపత్రి. ద్వ. వి: చూ, వృక్షము.

పొడపాము. వా. వి: చూ, సర్పము.

పొడము. దే. అ. క్రి. రూ-పొడమ్రు. జనించు. పాండు. 1, ఆ. 157; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సంభవించు. [5: చూ, హరిణము. 1.

పొడమేనుమెకము. ద్వ. వి. దుష్ప్రి. సాంబ. తి.

పొడయెండ. దే. వి. సందులగుండతోఁచి పొడపొడగా నేర్పడు ఎండ. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, వెలుఁగు. 3. [సాంబ. దే. 3.

పొడలగింటెముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

పొడలమెకము. ద్వ. వి: చూ, పొడమేను మెకము. [చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పొడలావు. వా. వి. చిన్న చిన్న మచ్చలుగలఆవు:

పొడపగు, వా. అ. క్రి: చూ, సాఁగు. 2.

పొడపడగు. దే. అ. క్రి. 1. చెడు. కళా. 8, ఆ. 121: చూ, సమయు. 3; 2: చూ, మరణించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 196.

పొడపడచు. దే. ప్రే. (పొడపడగఁజేయు.) 1. చెఱచు. భార. ఆర. 5, ఆ. 18: చూ, హేళనముచేయు; 2. చంపు: చూ, సంహరించు.

పొడపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొడకట్టు. 1-2. పా. 5, ఆ. 67.

పొడవు. దే. వి: చూ, రూ-పొడగు. (రూపునకు.—ఉ, హరి. 2, ఆ. 69.)

పొడవునూపు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడపడు.

పొడసుత్తె. దే. వి. చిన్నసుత్తె: చూ, వృక్షాదనము. 1.

పొడి. దే. వి. (రూ-పొడుము-పొడ్మ్రు) 1. చూర్ణము: చూ, సురుము; వా. 2. సారవంతముగుమాట; 3. చీట్లాటలోని చేతిముక్క. "ఇస్తోకుపొడి"; 4. అతుకుటకుపయుక్తమగు టంకములోనగువాని ముక్క, టంకపుపొడి: విణ. 5. ఎండినది: చూ, వానము. 6.

పొడిగించు. వా. స. క్రి. ఉత్తంభించు: చూ, సాఁగఁదీయు. [గఁదీయుట.

పొడిగించుట. వా. వి. ఉత్తంభనము: చూ, సాఁ

పొత్తరమల్లు. దే. వి. ఒకపచ్చిక*: చూ, హారిత (తృణము.1.)
పొత్తి. నై. వి. 1. విశల్య, చెన్నచెఱకు*: చూ, హాలిని; 2.=పుత్రికా. బొమ్మచీర. కళా.5, ఆ. 3: చూ, వస్త్రము; 3. ఏసె: చూ, వల్కలము; 4. పోఁకపూఁగుత్తిమీఁదిపట్ట, కుహాళి, పాళ: చూ, పోఁకపొత్తి; 5. అగఁటిపట్టముడత: పొత్తిక.
పొత్తిక. నై. వి. 1.=పుత్రిక. భార. విరా. 4, ఆ. 471: చూ, పొత్తి. 2; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 5. (స్వార్థమున క ప్రత్యయము.)
పొత్తికడుపు. నై. వి. క్రింగడుపు: చూ, వస్తి. 1.
పొత్తిగడ్డ. నై. వి: చూ, పొత్తి. 1.*
పొత్తిగుడ్డ. వా. వి: చూ, పొత్తి. 2.
పొత్తిచీర. నై. వి. నారచీర: చూ, పొత్తి. 2.
పొత్తిదామర. నై. వి. ముడుఁగుఁదామర*: చూ, సహస్రపత్రము. [పసిఁడికాయ.
పొత్తినూలికాయ. ద్వ. వి. పొత్తినూలిగూఁడు:
పొత్తినూలు. ద్వ. వి. పట్టుపురుగు నేసెడు పట్టునూలు: చూ, సూత్రము. 1.
పొత్తిము. వా. వి. 1. తడుపంచె: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 2. అం, భా. ద్వి. 157.
పొత్తు. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 260; 2. సంగతి: చూ, సంయోగము; 3: చూ, పొత్తియ. 1; 4: చూ, పొత్తియ. 2; నై. 5.=పుస్తక: చూ, రూ-పొత్తువు; దే. 6: చూ, పొత్తినూలు; 7: పొత్తుగుడుపు: చూ, సజగ్ధి; విణ. 8: ఉమ్మడి. (సం).—అవిభక్తత; 9: చూ, సంగతము.5. హరి. పూ. 5, ఆ. 151.
పొత్తుకత్తె. ద్వ. విణ. నెచ్చెలి. భాగ.10,స్కం. పూ. 772: చూ, స్త్రీ.
పొత్తుకాఁడు. దే. వి: చూ, స్నేహితుఁడు.
పొత్తుగుడుపు. దే. వి: చూ, పొత్తు. 7.
పొత్తుటాలు. వా. వి: చూ, వేశ్య.
పొత్తుపడు. వా. వి: చూ, సరిపడు. 1.
పొత్తువు. నై. వి.=పుస్తక: చూ, సరస్వతి.
పొత్తుసేయు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు. జై. 1, ఆ. 111.
పొత్తె. వా. వి: చూ, రూ-పొత్తియ.
పొత్తెము. దే. వి. గరిడీసాలయందు క్రిందపఱచెడి యెఱ్ఱమన్ను: చూ, భూమి. 1.
పొత్ర. వా. వి: చూ, రూ-పొత్తగ.
పొత్రము. నై. వి.=: చూ, రూ-పొత్తరము.
పొద. దే. వి. 1. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. ఒకటితోనొకటి పెనఁగొన్న ద్రాక్షతీఁగలోనగువానిపొద: చూ, వీరుధము. 1.
పొదక. దే. వి. పెద్దయెలుఁగు, పెద్దగొంతు: చూ, స్వరము. 2.
పొదటు. వా. విణ: చూ, వామనుఁడు.
పొదడు. దే. విణ.—పై.— [రిక్క.
పొదరిండ్లమేక్క. ద్వ. వి. పునర్వసు: చూ,
పొదరిల్లు. దే. వి. రూ- పొదరుటిల్లు: చూ, పొద. 1. [2, ఆ. 112.
పొదరు. దే. వి: చూ, పొద. 2. భార. విరా.
పొదరుటిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పొదరిల్లు.
పొదలాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పొదలియాడు.
పొదలు. హరి, ఉ. 7, ఆ. 204: చూ, పరిల్లు.
పొదలిక. దే. వి. 1. పెంపు: చూ, వర్ధనము.1; వా. 2. చక్రివాకము: చూ, బటువుగువ్వ.
పొదలికకత్తెర. అం: చూ, పరువళ్లు.
పొదలికదండ. అం: చూ, దండలు.
పొదలియాడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొదలాడు.
పొదలు. దే. అ. క్రి: చూ, పొదలాడు. భార. అర. 4, ఆ. 223; పాండు. 2, ఆ. 55.
పొదలుకొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై—; 2. బలియు. నిర్వ. 8, ఆ. 86: చూ, స్థూలించు.
పొదవెట్టు. దే. స. క్రి. 1: చూ, సూచించు. 1. జై.5,ఆ.54; 2.ఆరోపించు: చూ, మోపు. 7.

పొది. దే. వి. 1. గుంపు. నిర్వ. 8, ఆ. 58: చూ, సమూహము; 2. అమ్ములపొది. జై. 5, ఆ. 111: చూ, బాణము. 1; 3: చూ, పొదుఁగు. భో. 6, ఆ. 25; 4. (మంగలి) పొది: చూ, హడపము. 2; 5. బరువు: చూ, భారము. 1.

పొదికట్టు. దే. వి. వాకిటిముందటిపంచేపాక; ఇడుపు. పర. 4, ఆ, 186: చూ, సదనము. 1.

పొదిగిలి. దే. వి. ప్రక్కకును సందిటికిని నడిమి భాగము. హరిశ్చ. 5, ఆ. 181: చూ, మూల. 1.

పొదిగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, పోగుపడు; స. క్రి 2: చూ, వేష్టించు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 137.

పొగిటి. దే. విణ: చూ, వామనుఁడు.

పొదీనా. వా. వి: చూ, రూ-పుదీనా*.

పొదుఁగు. దే. వి. రూ-పొదువు. భో. 6, ఆ. 20: చూ, స్తన్యము.

పొదుఁగుచేయు. వా. అ. క్రి. (ఆవులోనగునవి యీనఁబోవు సమయమున) పెద్దపొదుఁగు గలదియగు.

పొదుఁగుపట్టుట. వా. వి: చూ, పిళ్ళు.

పొదుక. దే. వి: చూ, పొది. 5. (స్వార్థమునడుక)

పొదుగు. దే. వి. 1: చూ, పొత్తి. 2; స. క్రి. రూ-పొదువు. 2. క్రిమ్మ. రూ-పొదువు. పు. 2, ఆ. 73; 3. (రత్నాదులను) చెక్కు; 4. కప్పు: చూ, మూయు. 1; 5. పక్షులు గ్రుడ్లను ఱెక్కలతోఁ కప్పు; 6. ఖచించు: చూ, వారు.

పొదుగుడు. దే. వి. కప్పుడు. పర. 1, ఆ. 145: చూ, వ్యవధానము. 3.

పొదుగునీళ్లు. వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

పొదుపు. దే. వి. 1. వృద్ధి. భో. 6, ఆ. 316: చూ, హెచ్చు. 2; వా. 2. వ్యయము చేయకుండుట.

పొదురు. దే. అ. క్రి: చూ, వికసించు. (ప్రే. పొదిరించుటకు.— య. 4, ఆ. 20.)

పొదువు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పొదుఁగు; 2: చూ, పొదుగుడు. భార. విరా. 4, ఆ. 117; అ. క్రి. 3: చూ, వ్యాపించు. పాండు. 1, ఆ. 188; స. క్రి. రూ-పొదుగు. 4: చూ, పొదుగు. 2; 5: చూ, పొదుగు. 3; 6: చూ, పొదుగు. 4. పా. 1. ఆ. 52; 7: చూ, పొదుగు. 5; 8: చూ, పొదుగు. 6.

పొద్దు. వై. వి. రూ-ప్రొద్దు.=బ్రధ్నః. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, సమయము. 1; 3: చూ, దినము; 4: చూ, పుంట; 5: చూ, వేకువ; బ. 6. పర్వదినములు: రూ-ప్రొద్దు, ప్రొద్దు నెల-ప్రొద్దులనెల.

పొన. వై. వి. 1 =పున్నాగ: చూ, రూ-పొన్న. 1 *; దే. విణ. 2: చూ, రూ-పొన్న. 2. ఉ, రా. 6, ఆ. 61: (పొనపూనకు.— స్వా. 4, ఆ. 16)

పొనఁటినది. వా. వి. రూ-పొరఁటినది: చూ, తావితోఁ బెనఁచినది. ఆం, భా. ద్వి. 252.

పొనరారు. దే. అ. క్రి. ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 499: చూ, సమ్మతించు.

పొనరు. దే. వి. 1: చూ, హృద్యము. వేం. ఆం. 56; 2. రూ-ఒనరు: చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, స్నేహము; అ. క్రి. 4. అగు: చూ, రచించు; 5. పొసఁగు. శశాం. 4, ఆ. 191: చూ, పొనరు; 6. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు.

పొనరుచు. దే. ప్రే. రూ-పొనర్చు. (పొనరఁ జేయు) కావించు, కాఁజేయు; 2: పొసఁగించు.

పొనరుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సరిపడు. 1.

పొనర్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పొనరుచు. (కావించుటకు.— మార్కం. 3, ఆ. 339.)

పొనలు. దే. అ క్రి. దగదగమండు: చూ, వెలుఁగు. 5.

పొనిక. దే. వి. ముంజిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1.

పొనుఁగు. దే. వి. 1.— పై—; విణ. 2. నిస్తేజము. భార. అర. 6, ఆ. 239; 3: చూ, వామనుఁడు; 4: చూ, హ్రస్వము.

పొనుఁగుచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పొనుఁగువడు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-పొనుపడు-పొన్పడు. నిస్తేజమగు. నిర్వ. 6, ఆ. 110; 2. నశించు. భాగ. అర. 5, ఆ. 152; హరి. పూ. 7, ఆ. 69: చూ, నసయు. 3; 3: చూ, వ్యర్థమగు; 4. తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9; అ. (ప్రే). పొనుఁగుపఱుచు అనుటకు.—భో. 2, ఆ. 261.)

పొనుపడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—(వ్యర్థమగుటకు.—హరి. ఉ. 10, ఆ. 167; తగ్గుటకు.-హరి. ఉ. 1, ఆ. 168.)

పొనుపు. దే. విణ: చూ, శౌర్యము. 1.

పొన్న. వై. వి. 1.=పున్నాగః. రూ-పొన చూ, సురపొన్న. (దీని విత్తులనూనెను యూరపుదేశములో "డొంబాఆయిల్" అందురు. వాతనొప్పులను హరించును. విరేచనకారి.); 2. రూ-పొన. దృగ్గోచరమైనది. రా, వి. 3, ఆ. 83.

పొన్నంగి. దే. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి. య. 2, ఆ. 24.

పొన్నగంటి. దే. వి. మత్స్యాక్షి *: చూ, శీతసారము*. 99: చూ, పొత్రము. 6.

పొన్నట్టు. దే. వి. చేట్టువము. బహు. 4, ఆ.

పొన్నరి. దే. విణ. రూ-పొన్నారి. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము. చూ, శార్దూలము. 1.

పొన్నాడ. దే. వి. ఒకరకము చిఱుతపులి:

పొన్నారి. దే. విణ. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2: చూ, రూ-పొన్నరి. కాశీ. 1, ఆ. 7.

పొన్నికొమ్మ. వా. వి. మనోజ్ఞురాలు. ఆం, పదా. నర. 54: చూ, స్త్రీ.

పొన్ను. దే. వి. 1. రోఁకలిపొన్ను, బొందియ: చూ, శంబరము. 4; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1.

పొన్పడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పొనుపడు.

పొప్పర. వా. వి: చూ, బెరడు.

పొమ్ము. వా. క్రి. 1. పో, నిశ్చయమును దెలుపును: చూ, సత్యము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, వెళ్లు. 3.

పొయి. దే. వి. (రూ-పొయ్యి-పొ్రయి-పొ్రయ్యి.): చూ, రూ-పొ్రయ్యి.

పొయ్యి. దే. వి.—పై.—

పొర. దే. వి. 1. కపటము. అచ్చ. బాల. కాం. 106: చూ, వ్యాజము 1; 2. పొరపాటు. పంచ. నా. 3, ఆ. 328: చూ, స్ఖాలిత్యము; 3. కుబుసము: చూ, సీదరము. 3; 4. నేత్రరోగ విశేషము. పర, కీసర చూ, హర్షణము; 5. అరఁటిలోనగువాని యావరణవిశేషము. సా. 3, ఆ. 133: పర; 6. బొత్తి, మడత: చూ, మడుపు. 1.

పొరంబోకు. వా. వి. రూ-పోరంబోకు. సర్కారు భూమి: చూ, భూమి. 1.

పొరఁటినది. వా. వి: చూ, రూ-పొనఁటినది.

పొరఁటు. దే. స. క్రి. కూరాకునీళ్ళగుర పొర్లించివండు: చూ, సంస్కరించు. 2.

పొరక. దే. వి. 1: చూ, సమ్మార్జని; 2. పర్వరీణము: ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, కాఁడ, కామ. (సం).—కాండము, దండము, నాడి, పత్రనాడి, పర్వరీణము; తద్వి.—(తె).-ఈనను.-ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, చీఁపురుపుల్ల. (చూ, శాకము. 1.); 3: చూ, పొత్తి. 3.

పొరకచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పొరకటి. దే. వి. వాకిటిచేరువగోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ.

పొరకసుడి. దే. వి. ఎద్దులోనగువానిమీఁది తప్పుసుడి: చూ, సుడి. 1.

పొరచి. దే. వి. చేబదులు: చూ, బాకి. 2.

పొరట. వై. వి.=పృష్ఠమ్, పుటు: చూ, పుట.

పొరతెరపు. వా. వి: చూ, తప్పుత్రోవ.

పొరపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు.

పొరపాటు. ద్వ. వి: చూ, పొర. 2.

పొరపు. దే. వి. 1. భేదము. జై. 5, ఆ. 192: చూ, వేఱుపాటు; విశే. 2. వేఱైనది. ఉ, హరి. 5, ఆ. 100: చూ, విలక్షణము. 2.

పొరపొచ్చెము. వా. వి. కపటకల్మషము.

పొరపోవు. దే. అ. క్రి. పొరదారినెక్కు.

పొరయు. దే. స. క్రి. 1. రూ-పొఱయు. పొందు: చూ, సక్తమగు; 2. ఫలమునెందు; అ. క్రి. 3: చూ, సిద్ధించు; 4: చూ, పొంచు. 2.

పొరలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, లుఠనమగు.

పొరలాట. దే. వి: చూ, లుఠనము.

పొరలాడు. దే. అ. క్రి. (రూ-పొరలియాడు-పొర్లాడు): చూ, పొరలఁబడు.

పొరలిక. దే. వి. రూ-పొర్లిక. 1: చూ, పొరలాట; 2: చూ, సంయోగము.

పొరలిపోవు. వా. అ. క్రి: దయివావు-దైవావు.

పొరలియాడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలాడు.

పొరలు. దే. వి. 1: చూ, పొరలిక. ఉ, హరి. 3, ఆ. 128; అ. క్రి. రూ-పొర్లు. 2: చూ, పొరలఁబడు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 134; 3. ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు; 4. పశుమిథునము కూడు: చూ, సంభోగించు.

పొరలుచు. దే. ప్రే. పొరలఁజేయు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 287: రూ-పొరలించు-పొరల్చు.

పొరలుదండము. దే. వి. పొరలుచు పెట్టెడు దండము: చూ, హణిగలు.

పొరలుపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, పొరలఁబడు.

పొరల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పొరలుచు.

పొరాటు. వా. వి. చెట్టుపట్ట నంటియుండెడు లోపలిభాగము: పొరాటుచెక్క.

పొరాటుచెక్క. వా. వి. —పై—

పొరి. నై. వి. 1: చూ, రూ-పొలి 1; ద్రి. క్రి. విశే. 2.=పురు. అత్యంతము: చూ, మఱిమఱి; 3. పునరర్థకము: చూ, వెండియు (పొరిఁ బొరికి.—భో. 7, ఆ. 141); 4. క్రమముగా. భార. ఆర. 1, ఆ. 118; 5. దృఢముగా: బిగ్గర, బెట్టు.

పొరిగొను. ద్వ. స. క్రి. 1. చంపు: చూ, సంహరించు; 2. నాశముచేయు: చూ, సరిపెట్టు.

పొరిగొనుట. ద్వ. వి. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పొరిచూపు. దే. వి. 1. ఉగ్రదృష్టి: చూ, వీక్షణము; 2. భేదదృష్టి: చూ, వీక్షణము.

పొరిమారుచు. దే. ప్రే. (రూ-పొరిమాఱుచు-పొరిమార్చు-పొరిమాలుచు-పొరిమాల్చు) చంపు. రాజ. 1, ఆ. 49: చూ, సంహరించు.

పొరిమార్చు. దే. ప్రే. —పై—

పొరిమాఱుచు. దే. ప్రే. —పై—

పొరిమాలు. దే. అ. క్రి: చూ, మరణించు.

పొరిమాలుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పొరిమారుచు.

పొరిమాల్చు. దే. ప్రే. —పై—

పొరివుచ్చు. దే. ప్రే. 1.—పై.—. నిర్వ. 5, ఆ. 37; 2: చూ, రూ-పొటీవుచ్చు.

పొరివోవు. దే. అ. క్రి: చూ, పొరిమాలు.

పొరుగు. దే. వి. (రూ-పొర్గు-పొరువు) 1. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2. ఇరుగునకుప్రక్క; 3: చూ, సమీపము. 1. కాశీ. 7, ఆ. 226.

పొరువు. దే. వి. —పై—. ఉ, హరి. 6, ఆ. 28.

పొర్గు. దే. వి. —పై—

పొర్లాడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలాడు.

పొర్లిక. దే. వి: చూ, రూ-పొరలిక.

పొర్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలు.

పొర్లుకట్ట. దే. వి. నెల్లువపొరలిరాక అడ్డముగా వేసెడు కట్ట: చూ, సేతువు. 1. [సురపొన్న.

పొర్లుగాడి. దే. వి. క్రోష్టుపుచ్ఛిక *: చూ,

పొర్లుట. వా. వి: చూ, త్రొక్కు. 1.

పొఱడు. దే. వి: చూ, హ్రస్వము.

పొఱడువోవు. దే. అ. క్రి: చూ, గూనుగిల్లు.

పొఱయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పొరయు. 1.

పొటీవుచ్చు. దే. ప్రే: రూ-పొరివుచ్చు, కలఁ

చియాడు, కలఁచే, కలగుండు వెట్టు, చోవు, ఆలోడించే, తటమటించే, త్రొక్కను.

పొటివోవు. దే. అ. క్రి. కలఁగు. నిర్వ. 8, ఆ. 79: చూ, సంక్షోభించే.

పొల. వై. వి.=పలమ్. (రూ-పొలసు-పొలి-పొలుసు) 1: చూ, మాంసము. పాండు. 5, ఆ. 235; 2. మాంసపుదుర్గంధము: చూ, వాసన. 1; 3. చేఁపమీఁదిపొట్టు: చూ, శల్కము. 3; దే. విణ. 4. అల= అల్ల-ఒల్ల. ప్రసిద్ధిని తెలుపును: చూ, సంభావన. 3. [(తృణము. 1.)

పొలఁకు. దే. వి. తృణశ్రేణి*: చూ, హరిత

పొలఁతి. దే. వి. (రూ-పొలిఁతి-పొల్తి, పొలఁతుక-పొల్తుక, పొలుఁతి. పొలుఁతుక, పొల్తి-పొల్తుక-పోలి) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పొలఁతుక. దే. వి. —పై.—

పొలకు. దే. వి. కట్వంగఫలము. (అప్ర.)

పొలకువ. దే. వి. జోడ: చూ, సూచన. 1.

పొలదిండి ద్వ. వి. రూ-పొలసుదిండి. క్రవ్యాదుఁడు.ఉ,రా.4,ఆ.306: చూ, రాక్షసుఁడు.1.

పొలపము. దే. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. పా. 5, ఆ. 103; 2: చూ, వాసన. 1; 3. ప్రకాశము. పాండు. 4, ఆ. 42: చూ, వెలుతురు. 1; విణ. 4. వ్యాపించినది. భార. విరా. 2, ఆ. 83: చూ, వ్యాప్తము. 1.

పొలపరి. దే. వి. (పొలము + అరి) 1. జోడ తెలిసినవాఁడు: చూ, వాటచారి; 2. దారిదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

పొలపొల. దే. వి. పొక్కుటయందగు ననుకరణము: చూ, హహాహా.

పొలమరి. దే. వి. (పొలము + అరి) పొలముకాఁపు: చూ, సేద్యకాఁడు.

పొలమారు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించే; నా. 2. గొంతులోని పదార్థము ముక్కున కెక్కు ఉక్కిరిబిక్కిరియగు.

పొలము. దే. వి. 1. పైరు పెట్టు నేల: చూ, భూమి. 1; 2. వరిపైరు పెట్టు నేల: చూ, భూమి. 1; 3. పసులు మేయు కంచె: చూ, వివీతము; 4. అడవి: చూ, విపినము; 5. చోటు. పాండు. 2, ఆ.6: చూ, స్థానము. 1; 6. ఊరు. హరి. పూ. 5, ఆ. 220: చూ, దేశము; 7: చూ, పొలకువ; 8. రూ-పొలుపు-పొల్పు. రీతి: చూ, విధము. 1.

పొలముపాటు. ద్వ. వి. కృషి: చూ, సేద్యము.

పొలయలుక. దే. వి. (పొల్ల + అలుక) రూ-పొలయల్క: చూ, నెయ్యంపుటలుక.

పొలయల్క. దే. వి.—పై.—

పొలయిక. దే. వి. 1. మెలఁకువ: చూ, సంచారము; 2: చూ, వ్యాపనము.

పొలయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంచరించే. భార. అర. 6, ఆ. 324; 2: చూ, వ్యాపించే. రామా. 5, ఆ. 181; 3: చూ, సమీపించే; 4: చూ, సోఁకు.4. విక్రి. 3, ఆ. 59.

పొలస. వై. వి.=పల: చూ, మత్స్యము. 1.

పొలసాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పొలసియాఁడు: చూ, పొలయు. 1. విక్రి. 1, ఆ. 95.

పొలసియాడు. దే. అ. క్రి.—పై.— భో. 6, ఆ. 25. [రూ-పొల. 1-2-3.

పొలసు. వై. వి.=పల. రూ-పొలుసు: చూ,

పొలసుదిండి. ద్వ. వి. 1: చూ, రూ-పొలదిండి. ఉ, రా. 5, ఆ. 138; 2: చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3: చూ, మాంసాహారి.

పొలి. వై. వి. 1. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2.=బలి. రూ-పొలి. "పొలిమేగ": చూ, లాడి. 2; 3: చూ, లాభము "పొలిఁగలుగు"; 4: చూ, సేగి. "పొలివోవు."; 5. అహీకము, సాళీ: చూ, రోగము. 1.

పొలికట్ట. వా. వి. కళ్లముఊడ్చెడు కొండమిరపమొక్కల చీఁపురు: చూ, సమ్మార్జని.

పొల్లువడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పొల్లపడు.

పొవ. దే. వి: చూ, రూ-పొగ.

పొవడ. వై. వి: చూ, రూ-పొగడ.*

పొవడు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-పొగడు.

పొవయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగయు.

పొవరు. దే. వి: చూ, రూ-పొగరు.

పొవులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగులు.

పొసఁగించు. వా. స. క్రి: చూ, పొసరుచు. 2.

పొసఁగు. దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 2. చేకూఁడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 313: చూ, సరిపడు. 2; 3. అనుకూలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 167;పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సరిపడు. 1; 4: చూ, లభించు. శశాం. 2, ఆ. 20; 5: చూ, సిద్ధించు.

పొసగ. వా. వి: చూ, లంద.

పొసగుడు. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.

పొసపొస. దే. క్రి. విశ. త్వరితముగా. (అప): చూ, వేగము. 3.

పొసరాకు. దే. వి. దగ్గుకై మూచూచుఒకానొక [ఆకు.

పొస్తకము. వై. వి.=పుస్తక. రూ-పొస్తుకము: చూ, సంపుటము. 3. (పొత్తకముఅనియు.)

పోస్తుకము. వై. వి.=—పై.—

పొళవు. వా. వి. రూ-ఒళవు. ఆం, భా. పరి. 126: చూ, వీణాదండము.

పొళ్ల. వై. వి.=పటోలికా. ఆం, భా. ద్వి. 60: చూ, రూ-పొట్ల*.

పో

పో. దే. అ.క్రి.రూ-పొమ్ము: చూ,రూ-పో.2-3. (2వఅర్థమునకు.—కాశీ.5,ఆ.116;3వ అర్థమునకు.—కళా. 2, ఆ. 79.)

పోఁక. వై. వి.=పూగమ్ *: రూ-పోఁక,పోఁకిమ్రాను, ఒప్పులు. (సం).—అకోటము, అన్యాటికము, కజకము, కరమట్టము, కషాయము, కాండకారము, క్రముకము,క్రముకి-క్రముపు, కూరము, ఖపురము, గువాకము-గూవాకము-గువాకువు, ఘు, ఘోంట, ఘోటాఫల, చామరపుష్పము, చిక్క, చిక్కణము, ఛటాఫలము, ఝూణి, తాంబూలము, పిచ్ఛ, పూగము, స్రంసి; తద్విశేషములు.—౧: కారుపోఁక. (సం)— గాలేయకము, శైలపూగము; ౨: గొంటు, గొంటుపోఁక. (సం).—ఖరము; 3. తోఁటపోఁక. (సం).—భూపూగము; 4: నేలపోఁక. (సం).—క్షుద్రఫలము, బోధాంబకము; ౫. పండుపోఁకను:—పానారము. (సం).—పోథము; ౬: ఆఖోటము, కీరేష్టము; (చూ, స్రంసి. 1); పూగభాగములు.—౭. పోఁకపండు, చిక్కా. (సం.)—ఉద్వేగము, క్రముకఫలము; క్రముకము, క్షువకృత్తు, గువాకఫలము, చిక్కటి, పక్కటి, పూగఫలము; ౮: పోఁకగెల.(సం)-గోలకము-గోళకము; ౯: ఆరంగపువక్క, ఆరంగము, చెక్క, నెలవత్తి, పోఁకచెక్క, పోఁకవక్క, బాగ-బాగము-(బ) బాగాలు, లీయె-వీయె,వక్క. (సం).-పూగఖండము. ఇందు "ఆల్కాలాయిడ్ ఎరీకులైన్" అను చేమురు నూటికి ఒకవంతును, నూటికి 14 వంతులు"టానిక్కు"నుమటియు గాలిక్కు ఆసిడ్డు"ను ఉండుటచే తాంబూలమువెట్టఁబడును); ౧౦: చోయవక్క, చికినము, చికిని. (సం).-చిక్కణము, చిక్కము; ౧౧: పోఁకపట్ట.(సం).-ఖపురము, ఖేలకము,ఖోలకము; ౧౨: పోఁకపొత్తి, పొత్తి, పొళ. (సం).-కుహళి, పూగపుష్పిక (నారికడపు పొత్తికి.-పరిద్రోణి అందురు);

ణము; 2. నడత: చూ, వర్తనము. 1. కళా. 6, ఆ. 242; 2. కపట పరివర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 3. నాశము: చూ, సంస్థ. 3.
పోకడపెట్టు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 48;2: చూ, విక్రయించు.
పోకమాను. దే. వి: చూ, రొంపిమాను.
పోకలాఁడి. దే. విణ. కపటపరివర్తనముగలది: చూ, స్త్రీ.
పోకలాఁడు. దే. విణ. (పోకలు + ఆఁడు). కపటపరివర్తనముకలవాఁడు. కాశీ. 6,ఆ. 72: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పోకాడు. దే. అ. క్రి. నశించు. పా. 2, ఆ. 58: చూ, సమయు. 3. [పోఁగొట్టు.
పోకారుచు. దే. పే్రి. రూ-పోకార్చు: చూ, పోకార్చు. దే. పే్రి.—పై.—
పోకాలు. దే. అ. క్రి: చూ, పోకాడు.
పోకిరి. దే. విణ. 1.దుర్మార్గపరివర్తనముకలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; వా.2.వ్యభిచారి.
పోకిళ్లు. దే. వి. బ. దుర్మార్గ పరివర్తనము: చూ, వర్తనము. 1. [2: చూ, సేగి.
పోకు. దే. వి. 1. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1;
పోగండఁడు. సం. విణ: చూ, లేవజాలనివాఁడు.
పోగర. దే. వి. కమసాలెవాని పనిముట్టు.
పోగు. వై. వి.=పూగ. రూ-పోగ్రు: చూ, రాశి. 1.
పోగుపడు. వా. అ. క్రి: చూ, సందడించు.
పోచికోలు. వా. వి: చూ, రూ-ప్రోచికోలు.
పోచికోలుతిండి. జా. పనియేమియుఁజేయక తినుట. "వెండిగిన్నెలో వెన్నపెంచుకొని, పైఁడిగిన్నెలో పాలుపోసికొని పోచికోలు తిండ్లుతినుచు" (ధర్మజ రాజసూయము).
పోచిళ్ళు. వై. వి. బ. రూ-ప్రోచిళ్ళు. శకునము చూచుటకై యిరుగుపొరుగిండ్లమీఁద అక్షతలు నీళ్లుచల్లుట.

పోట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మాచకమ్మ: చూ, స్త్రీ; 2. దాసి: చూ, సేవకురాలు. (పరిచారిక); దే. విణ. (1) పెద్ద: చూ, విపులము. [స్తంబకరి (ధాన్యము).
పోటకందులు. దే. వి. బ. తెల్లకందులు: చూ,
పోటకత్తి. ద్వ. వి. అడవిననుకెడుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2. [చూ, స్ఫోటకము.
పోటకము. వై. వి.=స్ఫోటక. రూ-పొడకము:
పోటగళము. సం. వి. అ. పుం. 1. కిక్కసకసవు*: చూ, తృణము. 1; 2. జెల్లు. *: చూ, తృణము. 1; 3: చూ, మత్స్యము. 1.
పోటనబంతి. ద్వ. వి. (పోటు + బంతి) వసు. 2, ఆ. 155: చూ, పుట్టచెండు.
పోటముంజి. ద్వ. వి: చూ, పుట్టగోఁచి.
పోటరి. దే. విణ: చూ, హంవీరుఁడు. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 257.
పోటి. దే. వి. 1: చూ, స్పర్ధ. 1; 2. ఊఁతగా నిలిపిన స్తంభాదికము: చూ, స్తంభము. 1; విణ. 3: చూ, మాఱు. కాశీ. 6, ఆ.304.
పోటిగాఁడు. దే. వి: చూ, పంతకాఁడు. 1.
పోటీచేయు. వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు.1.
పోటు. దే. వి. 1: చూ, శౌర్యము. పాండు. 5, ఆ. 226; 2: చూ, యుద్ధము. భార. విరా. 4, ఆ. 83; 3: చూ, పొంగు. 3; 4. పొడుపు. భార. విరా. 5, ఆ. 236: ఆసి పోటు, క్రమ్మ-క్రమ్ముడు, పొడుపు. (సం).—ఆస్ఫోటనము; తద్వి.—మోఁచేతిపోటునకు.—(సం).—కేల. (మిగతవానికి "చూ, హారము. 2.")
పోటుఁగంబము. ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.
పోటుఁగలుపు. దే. వి.రెండవసారితీయుకలుపు.
పోటుఁగోల. ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.
పోటుకాఁడు. దే. విణ: చూ, పోటరి. అచ్చయు, కాం. 232.
పోటుపడు. వా. అ. క్రి: క్రమ్ముడువడు.

పోటుబంటు. దే. విణ: చూ, పోటుకాఁడు. విక్రి. 4, ఆ. 59. [విరా. 5, ఆ. 89.

పోటుమగఁడు. దే. విణ.—పై.—భార.

పోటుమానిసి. ద్వ. విణ.—పై.—

పోటుముట్టు. దే. వి: చూ, బాణము. 1. విక్రి. 2, ఆ. 192.

పోటులాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పోట్లాడు: చూ, వాటులాడు. [చేయు: పోటొడ్డు.

పోటొగ్గు. దే. అ. క్రి. యుద్ధప్రయత్నము

పోటొడ్డు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పోట్లాట. దే. వి: చూ, యుద్ధము.

పోట్లావు. దే. వి. సుకత: చూ, ధేనువు.

పోడకము. వై. వి.=స్ఫోటక: చూ, రూ-పోటకము. [అ. 107: చూ, భూమి. 1.

పోడు. దే. వి. చిఱువేరు పైరగునేల. య. 1,

పోఢము. సం. వి. అ. న. పానారము: చూ, పోఁక. [4, ఆ. 50.

పోణి. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పోఁడి. కళా.

పోణిమి. దే. వి: చూ, రూ-పోఁడిమి. (సౌందర్యమునకు.—రాజ. 1, ఆ. 61.)

పోతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పిల్ల, పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. పదేండ్లయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. మనుజోలెక్కెడిఓడ: చూ, హోడము; 4. ఇంటిచోటు: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, వస్త్రము.

పోతరము. దే. వి. 1. కొవ్వు. కళా. 3, ఆ. 154: చూ, హేమిక; 2: చూ, హంకారము. అం, భా. ప్రి. 133. [పోతురాజు.

పోతరాజు. వా. వి. క్షుద్రపురుషదేవత: రూ-

పోతరి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పోతరించు. దే, అ. క్రి: చూ, మదించు. 1.

పోతలకప్రియుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. [చూ, సాంయాత్రికుఁడు.

పోతవణిజుఁడు.సం.వి.జ.పుం. ఓడబేరగాఁడు:

పోతవహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పోతవాహుఁడు: చూ, సరంగు.

పోతధానము. సం. వి. అ. న. చేఁపపిల్లలగుంపు: చూ, మత్స్యము. 1.

పోతు. దే. అప. 1. రూ-మోతు. తొచ్ఛీల్యమునందువచ్చెడుఒకానొకప్రత్యయము "తాగుఁబోతు, తిండిపోతు" మొ; వి. 2. పశుపక్ష్యాదులలో పురుషజాతి. "ఆఁబోతు, ఎనుఁబోతు" మొ; 3. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 4. ఎనుఁబోతు: చూ, మహిషము.

పోతుఁడు. వా. వి. 1: చూ, శిశువు; అం. 2: చూ, ఋత్విజుఁడు.

పోతుకరడు. దే. వి. పెద్దఅల: చూ, వీచి. 1.

పోతుకాఁడు. వా. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.

పోతుగంటరాజనములు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పోతుగుఱ్ఱముగలాఁడు. వా. వి: చూ, యముఁడు.

పోతురాజు. వా. వి: చూ, రూ-పోతరాజు.

పోతురాతు. ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.

పోతులరాజో. వా. వి: చూ, సివఁగి.

పోత్రము. సం. వి. అ. న. 1. పందిమూతి: చూ, సూకరము; 2. నాఁగటిదుంపమొన: చూ, లాంగలము. 1; 3: చూ, వస్త్రము; వా. 4: చూ, రూ-పోతరము. 1.

పోత్రి. సం. వి. న్. పుం. పంది: చూ, సూకరము.

పోదు. వా. వి. 1. లేత: చూ, సుకుమారము; క్రి. 2. ధాత్వర్థమందుపొమ్ము.

పోనాడు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు; 2: చూ, నిందించు. పర. 2, ఆ. 27.

పోని. దే. విణ. పోలిక. భార. అర. 2, ఆ. 33: చూ, సమానము. 2.

పోపడు. ద్వ. అ. క్రి. (పోవు + పడు) పోవు: చూ, వెళ్ళు. 3.

పోపరి. వా. వి. దారిదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

పోపిట్ట. ద్వ. వి. (పోట + పిట్ట) ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పోపిడి. వా. వి: చూ, విధము. 1.

పోబడి. దే. వి. (పోవు + బడి)రూ-పోవడి. జోడు. రామా. 6, ఆ. 67: చూ,సూచన. 1.

పోబెట్టు. దే. వి. (పోటు + బెట్టు)చూ, పరిణా దము. 1.

పోయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంభవించే; స. క్రి. 2. (జలాదికము) విడుచే: చూ,విసర్జించే; 3. (నాలు) విడుచే: చూ, విసర్జించే; 4. ఉరితగిలించే; 5. (బాణమును) సంధించే; 6: ఒలుకు, కులుకు.

పోయేకాలము. వా. మి. వి. 1. వినాశకాలము. (దీనినేపోయి (వు) (పొయ్యి)కాలమనివాడెదరు); 2. గడచిపోవుచున్నకాలము.

పోరంబోకు. వా. వి: చూ, రూ-పొరంబోకు.

పోరచి. దే. వి. 1. కానుక: చూ, లంచము; విశ. 2: చూ, వ్యర్థము; 3. అసారము: భార. ఆది. 5, ఆ. 179: చూ, ఫల్గువు. 2.

పోరాట. దే. వి. 1. కలహము: చూ, యుద్ధము; 2. పోట్లాట: చూ,యుద్ధము; 3. మల్లాడుట: మల్లట-మల్లాట. [భాగ. 8, స్కం. 19.)

పోరాటము. దే. వి.—పై.—(కలహమునకు.—

పోరాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పోరు. 1. కలహించే: చూ,వాటులాడు; 2. యుద్ధముచేయు: చూ, వాటులాడు; 3. మల్లాడు: చూ,పెంటిగొను. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 242.

పోరాని. దే. విశ. అప్తమైన. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 329.

పోరామి. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. అప్తత. విక్రి. 7, ఆ 145:చూ, స్నేహము. 1; 3. సంకటము. హరి. పూ. 3, ఆ. 208; విక్రి. 7, ఆ. 145: చూ, శోకము; 4. పని: చూ, వ్యాపారము. 1.

పోరితమాడు. దే. అ. క్రి: చూ,పోరాడు. (మల్లాడు.—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 3.)

పోరితము. దే. వి. 1: చూ, పోరాట. 1. కాశీ. 3, ఆ. 124; 2: చూ, పోరాట. 2. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 305; 3: చూ, స్పర్ధ. 1.

పోరు. దే. వి: చూ,రూ-పోరాట. 1-2-3; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-పోరాడు. 1-2-3; అం. 7: చూ, గుణములు. [చూ, సన్యాసి.

పోరుదిండి. దే.వి. కలహాశనుఁడు, నారదుఁడు:

పోరుపెట్టు. దే. అ. క్రి. బిడ్డఉడుగక గట్టిగా ఏడ్చు. బ్రి. 2, ఆ. 299.

పోరువ. దే. వి. 1. సెల్లా. శశాం. 3, ఆ. 13: చూ, వస్త్రము; 2. పొర. పాండు. 4, ఆ. 293: చూ, సీదరము. 3.

పోరోగిరపుదంట. వా. వి: చూ, పోరుదిండి.

పోరోగిరపుఁదిండి. వా. వి.—పై—

పోఱఁడు. దే. విశ: చూ, శిశువు.

పోజె. దే. విశ: చూ, పడుచే. 5.

పోఱిగాఁడు. దే. విశ: చూ, పోఱఁడు.

పోలఁడు. దే. వి: చూ, వ్యాఘ్రిటము.

పోలక. ద్వ. వి.(పోలు + అక)పోలకమ్మ:చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పోలకమ్మ. ద్వ. వి.—పై—

పోలానిగంటలు. ద్వ. వి. బ. ఏనుఁగుమెడను గట్టుకు గంటలు.

పోలి. వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పోళీలు (రూ-పోలీ. ఈ. (స్త్రీ.): చూ, భక్ష్యము; దే. వి. (రూ-పోలికి-పోల్కి.) (1). సామ్యము, ఉపమ: చూ, సమానము. 2; (2): చూ, స్వరూపము.

పోలికి. దే. వి. రూ-పోల్కి: చూ,పోలిక(1)

పోలిగాఁడు. దే. వి: చూ, పోలఁడు.

పోలీసు. వా. వి. దండపాశికుఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

పోలు. దే. వి. 1. ఒప్పు. హరి. పూ. 7, ఆ.

16: చూ, హృద్యము; 2: చూ, శిరము; అ. క్రి. 3. ఒప్పు. స్వా. 1, ఆ. 55: చూ, సమ్మతించు; 4 యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 5. శక్యమగు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 40: చూ, వసపోవు;స. క్రి 6: చూ, సరిపోలు. భార. ఆర. 2, ఆ. 19. [పక్షి.

పోలుగ. దే. వి. రూ-పోలువ. ఒకపిట్ట: చూ,

పోలుకట్టు. దే. వి. రూ-పోలుగట్టు. బండికొగ మీఁదితొట్టికి ఈవలావల అమర్చినకొయ్య: చూ, యుగంధరము.

పోలుగట్టు. దే. వి.—పై.—

పోలుచు. దే. ప్రే. పోలఁజేయు: రూ-పోల్చు. (చూ, నిరూపించు-నిర్ధరించు).

పోలుపాండు. దే. వి. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2.

పోలువ. దే. వి: చూ, రూ-పోలుగ.

పోలె. దే. ద్రి. వలె, బలె: చూ, సామ్యము.

పోలెవాఁడు. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పోలేరమ్మ. వా. వి: చూ, పోలక.

పోలేరు. వా. వి.—పై.—

పోల్కి. దే. వి: చూ, రూ-ప్రోలిక (1)-(2).

పోల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పోలుచు.

పోవడి. దే. వి: చూ, రూ-పోబడి.

పోవు. దే. అ. క్రి. 1. సమీపమునుండి దూరమున కరుగు: చూ, వెళ్లు. 3; 2: చూ, మరణించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 258; 3. యత్నించు. భార. ఆర. 2, ఆ. 31: చూ, సమకట్టు. 2; 4. కడచు: చూ, సను. 3; 5. నశించు: చూ, సమయు. 3; 6. కలయు: చూ, మేళగించు;7. అగు:చూ, రవణించు.

పోవుడెంచు. దే. అ. క్రి. పోవు. భార. ఆది. 2, ఆ. 195: చూ, సను. 3.

పోవువాఁడు. వా. వి. గంత: చూ, వాటచారి.

పోషకుఁడు. సం. విశ: చూ, రక్షకుఁడు.

పోషణము. సం. వి. అ. న. పోద్రిది-పోసనము: చూ, సంరక్షణము.

పోషించు. సం. స. క్రి.=ప్రోచు: చూ,రక్షించు.

పోష్ట. సం. విశ. (ఋ. ఈ. ఋ): చూ, పోషకుఁడు. [రక్షితవ్యము.

పోష్యము. సం. విశ. పోషింపఁదగినది: చూ,

పోసనము. వై. వి. 1.=పోషణము: చూ, రక్షణము; దే. వి. 2. కాంతి. య. 4, ఆ. 13: చూ, వెలుతురు. 1; 3. పాలు: చూ,స్తన్యము; 4. పైపూఁత.పాండు. 3, ఆ. 113.

పోసనాలు. దే. వి: చూ, పోసనము. 3.

పోసరము. దే. వి: చూ, రూ-పోతరము.

పోసరించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పోతరించు. పాండు. 4, ఆ. 16. [ము. 1.

పోసపెక్కె. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య

పోసూడు. దే. వి: చూ, సమ్మాళిగలు.

పోస్టు. వా. వి. 1. తపాలాఆఫీసు; 2. ఉద్యోగస్తుని నియోగించుట కేర్పఱచిన కాళీపద్రేశము. (రూ-పోష్టు)

పోహణ. వై. వి. 1. కూరుపు: చూ,సంధానము. 1; 2. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పోహణించు. వై. స. క్రి. కూర్చు: చూ, సంధించు. 2. [భక్ష్యము.

పోళి. వై. వి.=పోలికా. ఒబ్బట్టు: చూ,

పోళె. వై. వి.=—పై—

పౌ

పౌండరీకము. అం. 1: చూ, భావదూషితములు; 2: చూ, తానములు.

పౌండర్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పుండర్యము: చూ, రాజార్హము.

పౌండ్రి. అం: చూ, దేశస్త్రీలు (స్త్రీ).

ప్రాఁజో. నై. వి.=పుంజ: చూ, రూ-పవ్రుఁజో.
ప్రాఁజోలకమ్మ. వా. వి: చూ, రూ-పవ్రుఁజోల కమ్మ. [య. 4, ఆ. 155.
ప్రాఁజోలుతీరు. ద్వ. వి: చూ, పవ్రుఁజోలుతీరు.
ప్రాఁజోలుతీరుచే.ద్వ. ప్రే: చూ, రూ-పవ్రుఁజోలు తీరుచే. [6, ఆ. 52; రామా. 7,ఆ. 274.
ప్రాఁజోలుతీర్చు. ద్వ. ప్రే.—పై.—రామా,
ప్రాఁజోలునేయు. నై. స. క్రి: చూ, రూ-పవ్రుఁజోలు సేయు. జై. 3, ఆ. 98.
పౌగండఁడు. సం. వి. అ పుం. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.
పౌతవము. సం. వి. అ. న. త్రాసు మూర తూము లోనగు మానము: చూ, వర్జ.
పౌత్తికము. సం. వి. అ. న. నేతిచాయగల తేనె: చూ, మధువు. 6.
పౌత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొడుకుకూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు. నప్త: చూ, మనుమరాలు; 2. పంది: చూ, సూకరము.
పౌత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం.కొడుకుకొడుకు: చూ, మనుమఁడు. [చెప్పుట.
పౌనఃపున్యము. సం. వి. అ. న. మరలమరల
పౌనర్భవుఁడు. సం. వి.అ.పుం. పునర్భువునందుఁ బుట్టినకొడుకు: చూ, పుత్రులు.(పుత్రుఁడు)
పౌరము. సం. వి. అ. న. కామంచి*: చూ, తృణము. 1; విశ. 2. పురమునందుపుట్టినది.
పౌరస్త్యము. సం. విశ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటిదిక్కుది: చూ, హరిత్తు.
పౌరాణికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఏకనటుఁడు.
పౌరాణికులు. అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.
పౌరుషము. సం. వి. అ. న. 1. మగతనము: చూ, శక్తి. 1; 2. పురుషప్రయత్నము; 3.పురుషవ్యాపారము;4.పరాక్రమము: చూ, శక్తి. 1; విశ. 5. పురుషునిచేయెత్తుపొడవు; నిలువు (సోగ).
పౌరుషేయము. సం. వి. అ. న. 1. పురుషుఁడు చేసినపని; విశ. 2. పురుషుఁడుచేసినది.
పౌరోగవుఁడు. సం.విశ. వంటయింటిఅధికారి.
పౌరోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, యాజ్ఞికుఁడు. [మాసము.
పౌర్ణమాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణ
పౌర్ణమాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పున్నము; అం. 2: చూ, తానములు.
పౌర్ణము. అం: చూ, తతవాద్యములు.
పౌర్ణిమ. సం. వి. అ. స్త్రీ:చూ,పౌర్ణమాసి. 1.
పౌలస్త్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శ్రీదుఁడు;2.రావణుఁడు:చూ,రాక్షసుఁడు. 1.
పౌలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పవులు.
పౌలోమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ .ఇంద్రునిభార్య, శచి: చూ, భార్య.
పౌలోములు. పా. మారీచునకుఁబులోమయందుఁ గల్గినసంతతి (60, 000 దానవులు).
పౌషము. సం. వి. అ. పుం. పుష్యమీనక్షత్రముతోఁగూడిన పున్నమగలనెల,పుష్యమాసము: చూ, మాసము. 1.
పౌషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమాసమునందలి పున్నమ: చూ, హరివాసరము(పున్నమ)
పౌష్కరము. సం. వి. అ. న. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము.
పౌష్పకము. సం. వి. అ. న. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము.
పౌష్పము. సం. విశ. 1. పుష్పముచే చేయఁబడినది; 2. పుష్పసంబంధమైనది.
పౌళి. సం. వి. ఇ. పుం: అభ్యూషము-అభ్యూషము—అభ్యోషము, అపక్వము,కరభర్జితము, కుల్మాసము. (తె.)-గుగ్గిళ్లు. (ఉడికినగుగ్గిళ్లకును ఇవే.)

ప్యా

ప్యాట్. సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.

ప్యు

ప్యుషితుఁడు. సం. విణ: ఉషితుఁడు. (తె).- ఉన్నట్టివాఁడు-ఉన్నవాఁడు.

ప్ర

ప్ర. సం. ఉప. ప్రకర్షార్థకము. ఇదిసంస్కృత పదములకు ముందునిలిచి మిక్కిలియను నర్థమునిచ్చుచున్నది. ఉదా.—ప్రోక్తము, ప్రోజ్ఝితము, ప్రోత్తుంగము, ప్రోత్థితము, ప్రోత్సాహము, ప్రోద్దామము, ప్రోద్ధతము. మొ. (౧ ప్రకంపనుఁడు=ఎక్కువగాఁ గదల్చువాఁడు; ౨. ప్రకటనము=ప్ర + కట=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చి ప్రసిద్ధమను నర్థమును దెచ్చినది; 3. ప్రకరణము=ఇచేట "ప్ర" అనునది ధాత్వర్థమునుమార్చి ప్రస్తుతమను నర్థమును దెచ్చినది; ౪. ప్రకరము=ఇచేట సమూహమను నర్థమునుదెచ్చినది; ౫. ప్రకర్షము=ఇచేట అతిశయమను నర్థము నిచ్చుచున్నది; ౬. ప్రకాండము=ఇచేట "ప్ర" అనుదానికి కాండశబ్దముతో సమాసము; ౭. ప్రకామము=ఇదియు పైరీతినే; ౮. ప్రకారము=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చి పోలిక అను నర్థము నిచ్చినది; ౯. ప్రకాశము=ఇచేట ధాత్వర్థమున నుత్కర్షము నిచ్చినది; ౧౦. ప్రకీర్ణము=ఇచట కీర్ణశబ్దముతో సమసించి వ్యాప్తమైనదను నర్థమును దెచ్చినది; ౧౧. ప్రకృతము=చేకొఁగాఁ జేయఁబడినది యను నర్థమందు ధాత్వర్థమున నుత్కర్షమును బ్రస్తుతము అను నర్థమందు ధాతువునకర్థాంతరము నిచ్చినది; ౧౨. ప్రకృతి=ఇచేటఁబ్రత్యయమున కాదియందుండు శబ్దస్వరూపమును దెలుపుచున్నది; ౧౩. ప్రకృష్టము=ధాత్వర్థమును అతిశయమయినదను నర్థమునకు మార్చినది; ౧౪. ప్రకోపము=ధాత్వర్థమున నుత్కర్షము తెచ్చినది. ఇత్యాది.)

ప్రంగ. వై. వి. రూ-ప్రగ్గ: చూ, రూ-పంగ. 1.

ప్రండి. వా. వి. కన్యాశుల్కము(శు.పా): చూ, శుల్కము. 2. [2: చూ, వక్షక్రియలు.

ప్రకంపితము. అం. 1: చూ, కంఠక్రియలు;

ప్రకంపనుఁడు. సం. వి.అ. పుం. మిక్కిలిబలము గల గాలి: చూ, వాయువు. [భావన. 3.

ప్రకటనము. సం. వి. అ. న.=పగటు: చూ, సం

ప్రకటము. సం. విణ.—పై—

ప్రకటించు. సం. స. క్రి: చూ, వెల్లడించు.

ప్రకటితము. సం. విణ. ప్రకటింపఁబడినది, ఆవిష్కృతము: చూ, శోభితము. 5.

ప్రకరణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రస్తావము. 1; 2. గ్రంథభాగము: చూ, సంపుటము; 3. నాటకభేదము. (కథకల్పితము. ధీరశాంతుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. తక్కిన విషయములచే నాటకమును బోలునది. నాయకుఁడు ప్రధాని. ద్విజుఁడు. నాయకకులస్త్రీ లేక వారకాంత కావచ్చును. స్త్రీపురుష లేక మండలమున రారాదు. వచ్చినా వారకాంతయే యగును.); చూ, నాటకము, దశరూపకముల లక్షణములు. [టిది): చూ, నాటికలు.

ప్రకరణిక. అం. (కొంచెము భేదముగ నాటికవం

ప్రకరణములు. అం. 1. కామందకుఁడను ఋషి యొక వెయ్యి శ్లోకములకులోపుగా కామందక మనుదండనీతి శాస్త్రమును సూత్రించెను-

ఈ గ్రంథమునందు ప్రకరణములు.—౧. ఇంద్రియజయాఖ్యాయము, ౨.విద్యాసముద్దేశము, 3. ఆచార వ్యవస్థాదండనీతి, ౪. సప్తప్రకృతిభాగము, ౫.సేనాధర్మము, ౬. కంటకశోధనవిధి, ౭. ఆత్మరక్షణవిధి, ౮. మండల వికల్పము, ౯. సంధివికల్పము, ౧౦. విగ్రహవికల్పము, ౧౧. యానవిధి, ౧౨. మంత్రవికల్పము, ౧3. దూతవికల్పము, ౧౪. ప్రకృతివ్యసనవిభాగము, ౧౫. రాజవ్యసనభేదము, ౧౬. యాత్రావిధి, ౧౭. స్కంధావార నివేశవిధి, ౧౮. ఉద్యోగవిధి, ౧౯. యుద్ధసన్నాహవిధి, ౨౦. వ్యూహవిభాగాది.(ఈఇరువదిసర్గలయందేప్రకరణములలో మఱికొన్ని యంశములుజేరియున్నవి. ఇత్యాది.); 2. సంగ్రహము,న్యాయబోధిని, దీపిక, నీలకంఠీయము, ముక్తావళి (5).

ప్రికరము. సం. వి. అ. న. 1. అగలు: చూ, రాజాన్నము; పుం. 2: చూ, సమూహము; 3. చెదరిన పువ్వులోనగునది: ఉపకారము; 4: చూ, మేలు. 12. [ప్యోళ.

ప్రికరి. అం. 1: చూ, వస్తువు. 2; 2: చూ,ప్రా

ప్రికర్షము. సం. వి. అ. పుం. అతిశయము:చూ, హెచ్చు. 2.

ప్రికాండము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చెట్టు నడిమినిడుకొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. చెట్టు బోదె: చూ, శాఖ. 1; విణ. 3. ప్రశస్తవాచకము. (ఇది వృత్తియందు ఉత్తర పదమై శ్రేష్ఠతను తెలుపును. ఉదా.—గోప్రికాండము మొ): చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.

ప్రికామము. సం. క్రి. విణ, అ. న. ఇచ్ఛేవచ్చినట్లు: చూ, స్వేచ్ఛ.

ప్రికారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పోలిక: చూ, సమానము. 2; 2: చూ,వేఱుపాటు. 1.

ప్రికాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎండ: చూ, వెలుఁగు. 3; 2. వెలుఁగు: చూ, వెలుతురు. 1; 3. తలయాడించుచుమేనవ్వెడునవ్వు: చూ, హాస్యము. 1; విణ. 4. మిక్కిలి ప్రసిద్ధము: చూ, సంభావన. 3; 5. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము; 6. సమానము: చూ, సుషమ. 2; 7. కాశరోగముగలది.

ప్రికాశయుద్ధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యుద్ధము.

ప్రికాశలేఖనము. పా. ఫొటోతీయువిద్య.

ప్రికాశించు. సం. అ. క్రి. 1. వెలుఁగు: చూ, హవణిల్లు. [చూ, వెలుతురు. 1.

ప్రికాశితము. సం. విణ. వెలిఁగింపఁబడినది:

ప్రికాశ్యార్థప్రికాశనము. అం: చూ, ఇతివృత్త విస్తరము. [ర్యము. 1. *.

ప్రికిరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రికీ

ప్రికీరము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్రికీర్ణకము. సం. వి. అ. న. 1. వింజామరము: చూ, సురఁటి; 2. వివిధ: చూ, హేరాళము; పుం. 3. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

ప్రికీర్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రికరము-ప్రికీరము: చూ, పూతికరజము*; విణ. 2. చెల్లఁదగినది: చూ, సేచకము. 2.

ప్రికుట్యము. సం. వి. అ. పుం. అడవిమల్లె *: చూ, హసంతి. 2.

ప్రికృతము. సం. విణ. 1. చేక్కఁగాఁజేయఁబడినది: చూ,సుకృతము. 3; 2. ప్రికరణము వలన పొందఁబడినది.

ప్రికృతి.సం.వి.ఇ.స్త్రీ.1.(అంకః)మొ.ప్రత్యయము రాకముందున్నశబ్దస్వరూపము:అక్షరము, ప్రధానము; 2. ఉపాదానకారణము:చూ, మాయ; 3. పౌరవర్గము, పురశ్రేణులు; 4. సత్త్వాదిగుణసామ్యావస్థ; 5: చూ, స్వభావము; 6.=పగిది. రీతి: చూ, విధము. 1; 7:చూ, భగము. 12; అం. 8. స్వామ్యాది: చూ, ప్రికృతులు. 2; 9. అవ్యక్తాది: చూ, ప్రికృతులు.1;10:చూ,ఛందస్సులు;11:చూ, తత్సమము.ప్రికృతిఅంకః=వికృతిఅంకె-అంకియ.మొ.)(చూ,వైకృతము)చూ,పాకృతము-

-ప్రకృతిత్రయము. అం. శ్లేష్మ-పైత్య-వాత ప్రకృతులు.(చూ, త్రయము.) [ములు.

-ప్రకృతివ్యసన విభాగము. అం: చూ, ప్రకరణ

-ప్రకృతివ్యూహములు. అం. దండవ్యూహములు, భోగవ్యూహములు, మండలవ్యూహములు, అసంహతవ్యూహములు (4).

-ప్రకృతులు. అం. 1. అవ్యక్తము, బుద్ధి, అహంకారము, పంచతన్మాత్రలు; 2. స్వామి, అమాత్యుఁడు, సుహృత్తు, కోశము, రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము (7); పా. 3. ప్రకృతులయందుదంత్యములు లేవు. "ఉదా.—చంద్రుఁడు-చాంద్రము-చుబుకము-చూతము-చోరుఁడు-చైత్రము-చాలము- జనుఁడు-జాలము-జుహువు-జూటము- జోనాళములు. మొ"; అం. 4: చూ, ప్రకృతిత్రయము.

-ప్రకృష్టము. సం. విణ. ప్రకర్షముగలది.

-ప్రకోపము. సం. వి. అ. పుం. ముమ్మరము: చూ, హెచ్చు. 1. [హెచ్చు. 3.

-ప్రకోపించు. సం. అ. క్రి. ముమ్మరించు: చూ,

-ప్రకోష్ఠము. సం. వి. అ. పుం. 1. తొట్టికట్టు: చూ, ముంగిలి. 2; 2. బుజేముతుద, కలాచిక: చూ, స్కంధము. 1; 3. ముంజేయి: చూ, హస్తము; 4. ఇంటికొన, కలాచిక: చూ, సదనము. 1.

-ప్రక్క. వై. వి. 1.=స్పృక్కా: చూ, పక్కియ*; 2.=పక్షః. ఏటి-ఏటము, తల, తెగ, పక్క-పక్కియ-పక్కె-ప్రక్క, బరి, రెట్ట, వంక. (సం).—పక్షము: చూ, సూరెలు (చూ, పార్శ్వము. 2); 3.=పక్షః. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2.

-ప్రక్కగోఁచి. వా. వి. ఓరగచ్చె, వాగగోఁచి: చూ, లంగోటి. [చూ, రూ- ప్రక్క. 1. *

ప్రక్కి. వై.వి.=స్పృక్కా.(దేశ్యమని శ. ర.):

-ప్రక్కె. వై. వి.=—పై.—రూ-ప్రక్కి.

-ప్రక్రమభంగము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. (పూనిన ప్రక్రమమునకు భంగముకలిగించుట. ఉదా.—"అతనికి నారచీరలు వస్త్రములు, కూరలు మధురాహారములు, అడవియిల్లు." తొలుతనన్నియు బహువచనములఁ జెప్పి "అడవియిల్లు" అని ఏకవచనమునఁ జెప్పుట ప్రక్రమభంగము.)

ప్రక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్రమము: చూ, విధము. 1; 2: రూ-ఉపక్రమము, ఉపధ; 3: చూ, ప్రతిక్రియ. 1; 4. రూ-ఉపక్రమము, పనికిముందు యత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; 5: చూ, అవసరము. 1.

ప్రక్రాంతము. సం.విణ. 1: చూ, సన్నాహము. 2; 2: చూ, ఉల్లంఘితము; 3. కడవఁబడినది.

ప్రక్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2: చూ, ప్రస్తావము. 1; 3. మేలైనకార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 4. శబ్దరూపముకలిగినవిధము: చూ, విధము. 1.

ప్రక్వణము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రక్వాణము, వీణాధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

ప్రక్వాణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్రక్షాళకుఁడు. సం. విణ. చేక్కఁగా(చేక్కగా) కడుగువాఁడు: చూ, శోధకుఁడు.

ప్రక్షాళనము. సం. వి. అ. న. చేక్కఁగాకడుగుట, క్షాళనము: చూ, శోధనము. 1.

ప్రక్షాళితము. సం. విణ. చేక్కఁగాకడుగఁబడినది, క్షాళితము: చూ, శోధితము.

ప్రక్షిప్తము. సం. విణ. 1. చేక్కఁగాసరిచేయఁబడ్డది: చూ, ససి. 1; 2. చేర్పఁబడ్డది: చూ, మట్టసము. [చూ, హీనము. 1.

ప్రక్షీణము. సం. విణ. మిక్కిలిక్షయుంచినది:

ప్రక్షేపణము. సం. వి. అ. పుం. చేక్కఁగా విసరివేయుట: చూ, విమోచనము.

ప్రక్షోభించు. సం. అ. క్రి. మిక్కిలికలఁతపడు: చూ, సంక్షోభించు.

పరిక్ష్వేడనము. సం. వి. అ. పుం. ఇనుపబాణము, నారాచము: చూ, బాణము. 1.
పరిఖరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పక్కెర. గుఱ్ఱపుకవచము, కంబళము: చూ, హయము; 2. కంచెరగాడిదె: చూ, రాసభము; 3.కుక్క: చూ, శునకము; 4. ఏనుఁగుకవచము: చూ, హస్తి; విణ. 5. మిక్కిలికఱకైనది: చూ, రూక్షము. 1.
పరిఖ్యాతము. సం. విణ. 1. మిక్కిలిపరిసిద్ధికెక్కినది: చూ, విఖ్యాతము. 1; అం. 2: చూ, వస్తువు. 2. [చూ, సంభావన. 3.
పరిఖ్యాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిపరిసిద్ధి:
పరిఖ్యుఁడు. సం. విణ. (ఉత్తరపదమైనచో) తుల్యుఁడు: చూ, సమానుఁడు.
పరిగండము. సం. వి. అ. పుం. మోఁచేతికిమీఁదిభాగము, సందిలి: చూ, హస్తము. 1.
పరిగడ. వై. వి.=పరిధాని: రూ-పెగడ, మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1. [వాఁడు.
పరిగతజానుక్కుఁడు. సం. విణ: చూ, దొడ్డికాళ్ల
పరిగతము. సం. విణ. 1. బొత్తిగాపోయినది: చూ, విగతము. 1; 2. ఎడముకలది: చూ, విరళము.
పరిగల్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్వీయాంతర్భేదవిశిష్టనాయికా విశేషము. (పదునెనిమిదేండ్లకు మించినవయసుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముచే వెలయునది. దీనికి రతికళాపరిజ్ఞానము మెండు.): చూ, స్వీయ; అం. 2: చూ, యౌవనభేదములు.
పరిగల్భుఁడు సం. విణ: చూ, ప్రౌఢుఁడు.
పరిగాఢము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 3. దృఢము:చూ, బెడిదము.5.
పరిగుణ. అం. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒకసగణము, రెండుగురువులుగలిగి పదవఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
పరిగుణము. సం. విణ: చూ, సరి. 7.
పరిగ్గ. వై. వి: చూ, రూ-పరింగ-పంగ.
పరిగ్గడ. వై. వి.=పరిధాని: చూ, రూ-పరిగడ.
పరిగ్గము.వై.వి.=పరిగ్రహః:చూ, రూ-పగ్గము.
పరిగ్గడ. వై. వి.=పరిధాని: చూ, రూ-ప్రగడ.
పరిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెఱసాల: చూ, సదనము.1;విణ.2.చెఱఁబడ్డది: ఉపగ్రహము. (తె).—బంది;వి.3.తాడు, తూనికకోల మొదలైనవానితాడు. రూ-పరిగ్రాహము:చూ,సూత్రము.2;4.=పగ్గము.రూ-ప్రగ్రాహము:చూ, సూత్రము.1; 5.గుఱ్ఱములోనగువానిఁగట్టెడు పగ్గము. రూ-పరిగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. నియమనము: చూ, సత్యము. 1; 8: చూ,స్కంధము.1; 9:చూ, హరిద్రువు *.
పరిగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం.=పగ్గము:చూ, రూ-పరిగ్రహము. 3—4—5.
పరిగ్రీవము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. కలశము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6); 2. ఒఱగుదిండు: చూ, లోడు; 3: చూ, మెడ; 4.ప్రాసాదమువంటికిటికీ:చూ,వాతాయనము.
పరిఘణము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పరిఘాణము. తలవాకిటికి పక్కనుండెడు చిన్నగది, హజారము: చూ, సదనము. 1; 2. ఇనుపగుదియ:చూ, బాణము. 1; 3. రాగిబిందె: చూ, పాత్రము. 6-ర్గ. [ఘణము. 1.
పరిఘాణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్ర
పరిఘారము.సం.వి.అ. పుం. రూ-ప్రాఘారము. జలాదిధార, కాలుట: చూ, స్రవము.
పరిఘూర్ణము. సం. విణ. మిక్కిలి తిరుగుడుగలది: చూ, వ్యాఘూర్ణితము.
పరిచండము. సం. వి. అ. పుం.1. తెల్లగన్నేరు*: చూ, హయమారకము; విణ. 2. చేరరానిది;

3. వాఁడిమిగలది: చూ, శితము. 1; 4. సాధ్యముకానిది: చూ, ముగ్గొయ్యి. 2.

ప్రచక్రము. సం. వి. అ. న. ప్రయాణమైన సేన: చూ, సేన. 1.

ప్రచయము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమూహము; 2. అనుదాత్తస్వరవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.

ప్రచలాయితుఁడు. సం. విణ. కునికిపాటుపడువాఁడు: ఘూర్ణితుఁడు.

ప్రచారము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పచేరము. తిరుగుట: చూ, సంచారము. 1; 2. కులాచారము: చూ, వర్తనము. 1; 3: చూ, వ్యాపనము; 4. ప్రవేశనిర్గమమార్గము: చూ, మార్గము. 1.

ప్రచారములు. అం. (మల్లశాస్త్రములోనివి) భ్రాంతము, ఉద్భ్రాంతము, అప్లుతము, అవిష్కృతము, ఆహికము, అవిధము, ఆకరము, అవికరము, వికృతము, మిశ్రితము, మానవము, నిర్మర్యాద, చిత్రికము, భిన్నము, సవ్యజానువు, అపసవ్యజానువు, క్షిప్రము, దుర్ధృతము, సవ్యబాహువు, వినీతబాహువు, త్రిబాహువు, సవ్యోత్తరము, ఉత్తరము, సవ్యకరము, తుంగబాహువు, ప్రధితము, యశాధికము, అపృష్టప్రవాహరణము, వల్గితము, కుంచితము, స్వస్తికము, గుడంబము (32).

ప్రచాలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రవాళము. 2.

ప్రచురము. సం. విణ. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; వా. 2. వెల్లడియైనది, చిట్ట: చూ, స్పష్టము.

ప్రచేతసుఁడు. సం. వి. స్. పుం. రూ-ప్రచేతుఁడు-ప్రాచేతసుఁడు. 1: చూ, వరుణుఁడు; 2. వాల్మీకుఁడనుముని: చూ, సన్యాసి; విణ. 3. గొప్పమనస్సు కలవాఁడు.

ప్రచేతుఁడు. సం. వి, విణ.—పై.—

ప్రచోదనము. సం. వి. అ.న: చూ, ప్రేరేచుట.

ప్రచోదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. సంగడితెడ్డు: చూ, హోడము (క్లీలి.)

ప్రచోదితము. సం. విణ: చూ, ప్రేరితము.

ప్రఛ(చ్ఛ)ర్దిక. సం.వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాంతి.

ప్రచ్ఛదపటము. సం. వి. అ. పుం. 1. గవుసెన: చూ, వస్త్రము; 2. పఱచెడుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

ప్రచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పచ్ఛేడము: చూ, వస్త్రము; వా. 2. కప్పుడు: చూ, స్థగనము.

ప్రచ్ఛన్నము. సం. వి. అ. న. 1. లోవాకిలి, అంతర్ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. కప్పఁబడినది: చూ, స్థగితము.

ప్రచ్ఛాదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, ప్రచ్ఛదము. 2.

ప్రచ్ఛాదించు. సం. స. క్రి. కప్పు: చూ, స్థగనము చేయు.

ప్రచ్ఛాదితము. సం. విణ: చూ, ప్రచ్ఛన్నము.2.

ప్రజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పజే. 1. సంతానము, కులము: చూ, సంతతి.1; 2. జనము, మంది: చూ, సంతతి. 1.

ప్రజంఘాగ్రము. సం. వి. అ. న. మోఁకాలిమొదలు: చూ, హజ్జె.

ప్రజనము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆవు ఎనుము లోనగువాని తొలిచూలు: చూ, వెద. 3; 2. చూలాలొనట్టికాలము: చూ, వెద. 3.

ప్రజవి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, వేగిరకాఁడు.

ప్రజాత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పురుటాలు: చూ, సూతిక.

ప్రజాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; అం. 2: చూ, బ్రహ్మలు.

ప్రజావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తోఁడఁబుట్టి

నవానిభార్య: చూ, భార్య; 2. అన్నపెండ్లాము, వదినె: చూ, భార్య.

ప్రజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పగ్గ 1: చూ, బుద్ధి; 2.=: చూ, పగ్గియ.2; 3.=: చూ, పగ్గియ. 3.

ప్రజ్ఞాకాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

ప్రజ్ఞానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, బుద్ధి; 2. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

ప్రజ్ఞాపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పుస్తకమందు గుఱుతువేసిన కాగితము: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, ప్రజ్ఞువు.

ప్రజ్ఞువు. సం. విణ. (ఉ). దొడ్డికాళ్లవాఁడు: చూ, సంజ్ఞువు.

ప్రజ్వలనము. సం. వి. అ. న: చూ, జ్వలనము.

ప్రజ్వలించు. సం. స. క్రి: చూ, జ్వలించు.

ప్రజ్వలితము. సం. విణ. 1. మండినది, జ్వలితము: చూ, శోధితము; 2. ప్రకాశించినది: చూ, శోధితము. [చూ, సండీనము.

ప్రడీనము. సం. వి. అ. న. మొదటియెగురు:

ప్రణతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమ్రత: చూ, వినయము. 1; 2. నతి: చూ, హాణిగలు.

ప్రణతుఁడు. సం. విణ. 1. మిక్కిలివంగినవాఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 2. నమస్కరించినవాఁడు: చూ, వినతుఁడు; 3. శిక్షింపఁబడినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.[చూ, మ్రొక్కు.

ప్రణమిల్లు. సం. అ. క్రి. ప్రణామముచేయు:

ప్రణయకోపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పొలయలుక.

ప్రణయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రము; 3: చూ, వినయము. 1; 4: చూ, విశ్వాసము; 5. పరిచయము: చూ, సంస్తవము. 1.

ప్రణయించు. సం. స. క్రి. జ్వలింపఁజేయు. కళా. 8, ఆ. 26.

ప్రణయిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; విణ. 2. ప్రేమగలయది: చూ, స్త్రీ.

ప్రణవము. సం. వి. అ. పుం: అక్షరము, ఓమ్, ఓంకారము, కలాపము, తార. (మిక్కిలి స్తోత్రము చేయఁబడునది.) (ఓ 3 మ్-ఓమ్-ఓం=ప్రణవము, ఓంకారము, ఉద్గీథము, ఏకాక్షరము, తారకము, శబ్దబ్రహ్మము) ఓంకారము పరబ్రహ్మముయొక్క నామములన్నిటియందును సర్వోత్కృష్టమైన నామము. మిగిలిన నామములెల్ల దీనియందంతర్గతములు. "ఓంఖంబ్రహ్మ" యజుః. ౪౦. ౧౭. "అవతిరక్షతీత్యోమ్" రక్షించుటచేత "ఓమ్"; "ఆకాశమివవ్యాపకత్వాత్ ఖమ్" ఆకాశమువలెసర్వవ్యాపకుఁడగుటచే "ఖమ్" "సర్వేభ్యో బృహత్త్వాద్బ్రహ్మ" అన్నింటికంటె గొప్పవాఁడగుటచే "బ్రహ్మము" కాన ఓంకారము సర్వవ్యాపకుఁడైన పరబ్రహ్మస్వరూపము. ఇక్కడ ఓంకారము బ్రహ్మప్రాప్తికిరూఢియైనట్టియు, పూర్ణమైనట్టియు సాధనమని స్పష్టీకరించుటకే అదిబ్రహ్మముతో అభేదముగ (తద్రూపముగ) చెప్పఁబడినది. ఏదేని ఒకసాధనమును రూఢియైనదని చెప్పవలసివచ్చినపుడు సాధనమనియే చెప్పక సాధ్యవస్తువుతో నేకరూపకముగ (తద్రూపముగ) చెప్పునాచారముగలదు. దీనికి ఔపచారిక ధర్మమందురు. ఉదా:—ఆయుర్వృద్ధియందు ఘృతము ఉత్కృష్టమైన సాధనమని చెప్పుటకు "ఆయుర్వైఘృతమ్" "యథార్థముగ ఘృతము ఆయువే" అని చెప్పఁబడినది. అట్లే ఇక్కడ ఓంకారము బ్రహ్మమని చెప్పఁబడినది. (చూ, ఉద్గీథము) "సర్వేవేదా యత్పదమామనన్తి తపాగ్ంసి సర్వాణిచయద్వదన్తి। యదిచ్ఛంతో బ్రహ్మచర్యం చరన్తి తత్తే

దగ్ంసంగ్రహేణ బ్రవీమ్యో మిత్యేతత్॥" కఠ. ౨. ౧౫. అన్ని వేదములును సమస్త ధర్మానుష్ఠాన రూపతపశ్చరణమును, ఎవనిని చెప్పుచునే గౌరవించుచునే యున్నవో, ఎవనినిఁ బొందఁగోరి బ్రహ్మచర్యవ్రతము నాచరించుచున్నారో అట్టి పరమేశ్వరుని యొక్క ఉత్తమ నామమే ఓంకారము. "ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్మామనుస్మరన్। యః ప్రయాతి త్యజన్దేహం స యాతి పరమాం గతిమ్॥" భగవద్గీత. ౮. ౧౩. "ఓంతత్సదితి నిర్దేశో బ్రహ్మణ స్త్రివిధః స్మృతః।" భ. గీ. ౧౭. ౨౩. (చూ, ఓమ్.) "తస్మాదోమిత్యుదాహృత్య యజ్ఞదానతపఃక్రియాః। ప్రవర్తన్తే విధానోక్తాః సతతం బ్రహ్మవాదినామ్." భ. గీ. ౧౭. ౨౪. "ప్రణవోధనుః శరోహ్యాత్మా బ్రహ్మతల్లక్ష్యముచ్యతే। అప్రమత్తేన వేద్ధవ్యంశరవత్తన్మయోభవేత్॥" ముండక. ౨. ౨. ౪. "తస్యవాచకః ప్రణవః" పాతంజలి యోగదర్శనమ్. ౧. ౨౭. ఆయీశ్వరునకు "ప్రణవమే" (ఓంకారమే) నామధేయము. "తజ్జపస్తదర్థభావనమ్." ౧. ౨౮. "తతః ప్రత్యక్చేతనాధిగమో ప్యంతరాయాభావశ్చ.॥" ౧. ౨౯. "ప్రణవః సర్వవేదేషు" భ. గీ. ౭. ౮. "తైలధారావదచ్ఛిన్నం దీర్ఘం ఘంటానినాదవత్। అప్లుతంప్రణవస్యాంత్యంయస్తంవేదసవేదవిత్।" "ఓమితి బ్రహ్మ। ఓమితీదగ్ం సర్వమ్।" తైత్తి. శి. ౮. "అవతేష్టిలోపశ్చ॥" ౧. ౧౪౧ అని పాణిని యొక్క ఉణాదిసూత్రము. "ఓమభ్యాదానే॥" ౮. ౨. ౮౭. "ఓంశబ్దస్యప్లుతః స్యాదారమ్భే। ఓ 3 మ్ అగ్నిమీళేపురోహితమ్।" మంత్రారంభమందు "ఓమ్" శబ్దముయొక్క ఉచ్చారణ ప్లుతము. ప్లుతము త్రైమాత్రికము. కాన "ఓ" తరువాత "౩" అంకెవ్రాయఁబడును; "ఓ 3 మ్." "అప్లృ" ధాతువునుండి "తస్మాదాపేదోంకారః సర్వమాప్నోతీత్యర్థః॥" గోపథ. బ్రా. ౧, ౨౬. ఇది బ్రాహ్మణ గ్రంథకారుల మతము. "అకారం చాప్యుకారంచ మకారంచప్రజాపతిః। వేదత్రయాన్నిరదుహద్ భూర్భువః స్వరితీతి చ॥" మను. ౨. ౭౬. ఇది స్మృతికర్తల మతము. "ప్రకృష్టోనవః (ప్రణవః, పుష్కల స్తోత్రమిత్యర్థః, ణుస్తుతావితిధాతోః, యద్వాప్రణౌతి ప్రస్తూయతే అనయాబ్రహ్మేతిప్రణవః॥" పుష్కలమైనట్టి స్తోత్రము ప్రణవము; "ప్రాణాన్ సర్వాన్ పరమాత్మని ప్రణానయతీత్యే తస్మాత్ప్రణవః। చతుర్థావస్థిత ఇతి సర్వదేవవేదయోనిః సర్వవాచ్యవస్తు ప్రణవాత్మకమ్.॥" అథర్వశిఖోపనిషత్; "దేవాశ్చేతి సంధత్తాం సర్వేభ్యో దుఃఖభయేభ్యః సంతారయతీతితారణాత్తారః." (చూ, గాయత్రి.) ఇత్యాది విశేషంబులెల్ల ప్రణవము మంత్రరాజములలోనికెల్లశిరోమణియని చెప్పుచున్నవి. (గాయత్రీమంత్రార్థవివరణము) "తే. పురుషసూక్తము శ్రీసూక్తమును జపింపఁ, బావమాని జపింపఁదత్ప్రగతమీఁజ, నర్థిశతరుద్రియంబు పంచాక్షరంబు, ప్రణవమంత్రంబు జపియింపఁబ్రతిదినంబు." కాశీ. 3, ఆ. 82.

ప్రణిహితము. సం. విణ. (రూ-ప్రణిహితము) 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. ఒప్పుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 1; 3. ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

ప్రణాదము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పోటెట్టు; 2. గట్టిమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; 3. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము.

ప్రణామము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రణతి. 2.

ప్రణాళము. సం. వి. అ. పుం. రూ- ప్రనాళము: చూ, రూ_ప్రణాళి.

ప్రణాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాలువ (లేక) తూము, నీళ్లుపోవుటకు భూమిలోత్రవ్విన క్రోవి (అనికొందఱు): చూ, వాహనము. 2.

ప్రణాళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.__పై.__: వా. 2. క్రమము, ఏర్పాటు, పద్ధతి.

ప్రణిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వేగువాఁడు: చూ, సందేశహరుఁడు; 2. ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రము.

ప్రణిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పాదగ్రహణము.

ప్రణిపాతము. సం. వి. అ. పుం.__పై.__

ప్రణిహితము. సం. విణ: చూ, రూ-ప్రణహితము.

ప్రణీత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యజ్ఞపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

ప్రణీతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత సంస్కరింపఁబడిన అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. చేయఁబడినది: ఆహితము, ఉద్ధృతము, కృతము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3. చొప్పింపఁబడినది; 4. త్రోయఁబడినది, నికృతము, పొల్లు: చూ, విద్ధము. 2; 5. నీళ్లుపోసి వండఁబడినది.

ప్రణుతము. సం. విణ. మిక్కిలిపొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.

ప్రణుతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మిక్కిలిపొగడిక: చూ, స్తోత్రము.

ప్రణుతించు. సం. స. క్రి: మిక్కిలిపొగడు: చూ, స్తుతించు.

ప్రణేయము. సం. విణ: చూ, వశ్యము.

ప్రణేయుఁడు. సం. విణ: చూ, వశ్యుఁడు.

ప్రతతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-పతతి-ప్రతిత-ప్రతతి) 1. లత*: చూ, వృక్షము; 2: చూ, విరివి. 2.

ప్రతనము. సం. విణ: చూ, పురాతనము.

ప్రతప్తము. వా. విణ. కాఁచేఁబడినది: చూ, శ్రాణ. 2.

ప్రతలము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకపాతాళము: చూ, లోకము. 1; పుం. 2: చూ, పాణి. 1.

ప్రతలాల్పభాండము. సం. వి. అ. న: చూ, పాత్రము. 6-అగ.

ప్రతాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రభావము. 1; 2. వాఁడిమి: చూ, వేఁడిమి. 3; అం. 3: చూ, వేళావళ్యుపాంగములు.

ప్రతాపరుద్రీయము. అం. (విద్యానాథుఁడువ్రాసెను): చూ, కావ్య నాటకములు.

ప్రతాపవంతుఁడు. సం. విణ: దండి.

ప్రతాపవరాటి. అం: చూ, వరాట్యుపాంగములు (అంగము. 9).

ప్రతాపశేఖరము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతాపసము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లజిల్లేడు*: చూ, వికిరణము.

ప్రతాపించు. సం. అ. క్రి. ప్రతాపముచూపు.

ప్రతారకుఁడు. సం. విణ: చూ, వంచకుఁడు. 1.

ప్రతారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వంచన.

ప్రతారించు. సం. స. క్రి: చూ, వంచించు.

ప్రతారితుఁడు. సం. విణ. మోసపుచ్చఁబడిన వాఁడు: చూ, వంచకుఁడు.

ప్రతి. సం. అవ్య. 1. తుల్యము: చూ, సమానము. 2; 2. ప్రతికి ప్రతి: ఆదర్శము, ప్రతిబింబము. (తె).- నకలు, కాపి, ఫొటో; 3. మారు. జై. 8, ఆ. 107: చూ, సమానము. 2; వా. 4. ఒకగ్రంథము "అనేకప్రతులు చదివితిని"; బ. 5. గ్రంథములసంఖ్య; వా. అవ్య. 6. వ్యతిరేకమును తెలుపును. "యతి అలిన ప్రతియనును"; 7. (విరామములేకుండఁగ) ఒక్కొకటివంతున అను దానిని తెలుపును. "ప్రతిశబ్దము, ప్రతి విషయము, ప్రతి మనిషి, ప్రతి దినము" మొ; ఉప. 8. ౧. ప్రతికారము=ఇచేట 'ప్రతి'

—అనునది ధాత్వర్థమును బదులుచేయుట అను
నర్థముగా మార్చినది; ౨. ప్రతికూలము=
ఇచేట కూలశబ్దముతో సమసించి వ్యతిరేక
మైన అనువర్థము నిచ్చుచున్నది; ౩. ప్రతి
ఘటనము=ఇచేట ధాత్వర్థమును మాఱొడ్డుట
అను నర్థమునకు మార్చినది; ౪. ప్రతిజ్ఞ=
ఇచేట ధాత్వర్థమును 'ప్రతిన' యను నర్థము
కల దానినిగా మార్చినది; ౫. ప్రతిదాన
ము=ఇచేట తిరిగి అనునర్థముకలది); అం. 4:
చూ, ప్రతులు. [భూషణము. 2.
ప్రతికర్మము. సం. వి. న్. న. కైసేత: చూ,
ప్రతికారము. సం. వి. అ. పుం: ప్రతికృతి,
ప్రతివిధానము. (తె)—మాఱుచేఁత-మాఱు
సేఁత. (చూ, ప్రతి. 8).
ప్రతికూలమగు. మి. అ. క్రి: చూ, ఎదురుచు. 1.
ప్రతికూలము. సం. విణ. అనుకూలముకానిది:
చూ, సవ్యము. 3. (చూ, ప్రతి. 8.)
ప్రతికృతము. సం. విణ. మాఱుచేయఁబడినది.
ప్రతికృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ప్రతిమ:చూ,
హరిణి. 3; 2: మాఱురూపు; 3: చూ, ప్రతి
కారము. [వ్యాఘుఁడు. 2.
ప్రతికృష్టుఁడు. సం. విణ. అడిబండ: చూ,
ప్రతిక్రియ. సం.వి. ఆ. స్త్రీ 1: ఉపక్రమము,
చికిత్స, ప్రక్రమము, ప్రతీకారము;
2: చూ, మందు. 1. [సెకనుసెకను.
ప్రతిక్షణము. సం. క్రి. విణ. అనుక్షణము:చూ,
ప్రతిక్షిప్తుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, ప్రతికృ
ష్టుఁడు; 2. అడ్డగింపఁబడినవాఁడు; 3. పం
పఁబడినవాఁడు. [ట: చూ, సంభావన. 3.
ప్రతిఖ్యాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిచెప్పు
ప్రతిగృహీత. సం. విణ. దానము పుచ్చుకొను
వాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు. (గ్రహీత)
ప్రతిగృహీతుఁడు. సం. విణ. దానము పుచ్చు
కొన్నవాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు.
ప్రతిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టు,
పుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2; 2. దాన
గ్రహ్యము; 3. సేనకు వెనుకటిబలము. (ఎక్క
డరాజోతానుండి తనసైన్యము గాసిఁ జెంప
కుండునట్లు చేపట్టివచ్చునో ఆసైన్యము వెనుక
ఇన్నూఱు విండ్లపట్టునందుండు ప్రత్యేకమైన
మూఁక); 4. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రి
ము. 6; 5. గ్రహభేదము; అం. 6: చూ,
కర్మములు. 3; 7: చూ, గురుమతమున వ్యూ
హాంగములు. (తకారాది అనుబంధములో
చూడుము); 8: చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాం
గములు.
ప్రతిగ్రహించు. సం. స. క్రి. దానముపుచ్చు
కొను. [గ్రహము. 4.
ప్రతిగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతి
ప్రతిగ్రాహ్యము. సం. విణ. పుచ్చుకొనఁదగినది,
గ్రాహ్యము: చూ, స్వీకృతము. 2.
ప్రతిఘటనము. సం. వి. అ. న. ఒడ్డారము.
(చూ, ప్రతి. 8): చూ, మాఱొడ్డు. 1.
ప్రతిఘటించు. సం. అ. క్రి. మాఱొడ్డు: చూ,
వక్కలించు.
ప్రతిఘము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రోష
ము; 2: చూ, మాఱుదెబ్బ; 3. పగతీర్చుకొ
నుట; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.
ప్రతిఘాతనము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ,
హింస. 1. [కొనువాఁడు.
ప్రతిఘాతి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) పగతీర్చు
ప్రతిచ్ఛాయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రతి
కృతి. 1-2-3.
ప్రతిజాగరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హె
చ్చరిక. (కాచుట అని కొందఱు)
ప్రతిజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పంతము: చూ,
స్పర్థ. 4; 2: చూ, సమ్మతము. 1.
ప్రతిజ్ఞాతము. సం. విణ: చూ, స్వీకృతము. 1.
ప్రతిజ్ఞాతవ్యము. సం. విణ. 1. అంగీకరింపఁదగి

నది: ప్రతిజ్ఞేయము; 2. ప్రతిజ్ఞ చేయఁదగి నది: ప్రతిజ్ఞేయము.
ప్రతిజ్ఞానము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 2.
ప్రతిజ్ఞేయము. సం. విణ: చూ, ప్రతిజ్ఞాతవ్యము.
ప్రతితాళము. అం: చూ, జన్యతాళములు.
ప్రతిదానము. సం. వి. అ. న. 1. వస్తువులమా ఱుపు: చూ, వినిమయము; 2. దాఁచ నిచ్చిన దానిని మరల నిచ్చుట. (చూ, ప్రతి. 8.)
ప్రతిదారణము. సం. వి. అ. న: చూ, యుద్ధము.
ప్రతిదినము. సం. వి. అ. న. (పాండు. 2, ఆ. 118): అనుదినము, ప్రత్యహము, దినదినము. (తె)—నాఁడునాఁడు- నానాఁడు (చూ, రోజు) [డు.
ప్రతిదివుఁడు. సం. వి. వ్. పుం: చూ, సూర్యుఁ
ప్రతిధ్వని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, ప్రతిధ్వానము. [చూ, శబ్దించు.
ప్రతిధ్వనించు. సం. అ. క్రి. మాఱుమ్రోయు:
ప్రతిధ్వానము. సం. వి. అ. పుం. మాఱుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
ప్రతిన. వై. వి.=ప్రతిజ్ఞా: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1.
ప్రతినిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, ప్రతికృతి. 1; 2: చూ, మాఱు. 1; వా. విణ. 3. ఒకనికి బదులుగా వచ్చినవాఁడు.
ప్రతినిక్షిప్తము. సం. విణ. పట్టుపట్టఁబడినది.
ప్రతినివేశము. సం. వి. అ. పుం. అక్కఱ, పట్టు: చూ, స్పర్ధ. 4.
ప్రతిపక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శత్రువు. 1; 2: చూ, ప్రతివాది.
ప్రతిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సన్మానము; 2: చూ, హృల్లేఖము. 2; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1; 4: చూ, సాహసము. 1; 5. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 6. పదప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.
ప్రతిపత్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ. 1.=పాడ్యమి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, హృల్లేఖము. 2.
ప్రతిపదార్థము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఖండాన్వయము, దండాన్వయము; వా. 2. ప్రతిశబ్దముయొక్క అర్థము.
ప్రతిపన్నము. సం. విణ. 1: చూ, స్వీకృతము. 1; 2: చూ, వ్యక్తము. 2.
ప్రతిపాదకము. సం. విణ. 1. ఇచ్చునది; 2. కలిగించునది: ఆపాదకము, ఆవహము, ఉత్పాదకము, ఉపపాదకము (చూ, సంభూతము); 3. తెలుపునది: చూ, వ్యక్తము. 2; 4. నిరూపించునది.
ప్రతిపాదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఇచ్చుట: చూ, స్పర్శము. 3; 2. కలిగించుట: చూ, సంభవము. 1; 3. తెలుపుట (చెప్పుట): చూ, ప్రస్తావము. 2; 4. నిరూపించుట.
ప్రతిపాదించు. సం. స. క్రి. 1. కలిగించు: చూ, సృజించు; 2. తెలియఁజెప్పు: చూ, స్పష్టీకరించు; 3: నిరూపించు, నిర్ధరించు.
ప్రతిపాదితము. సం. విణ. ప్రతిపాదింపఁబడినది.
ప్రతిపాద్యము. సం. విణ. ప్రతిపాదింపఁదగినది.
ప్రతిపాలకుఁడు. సం. విణ: చూ, సంరక్షకుఁడు.
ప్రతిపాలనము. సం. వి. అ. న: చూ, సంరక్షణము.
ప్రతిపాలించు. సం. స. క్రి: చూ, సంరక్షించు.
ప్రతిప్రస్థాతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁడు. [బింబము. 1.
ప్రతిఫలనము. సం. వి. అ. న. చూ, ప్రతి
ప్రతిఫలించు. సం. అ. క్రి. మాఱురూపము తోఁచు: ప్రతిబింబించు. [వికారము. 1.
ప్రతిఫలితము. సం. విణ. ప్రతిఫలించినది: చూ,
ప్రతిబంధకము. సం. విణ. అడ్డగించునది, ప్రతిరోధకము: చూ, రుద్ధము. 1.
ప్రతిబంధము. సం. వి. అ. పుం. అడ్డగింత: చూ, సంరోధము. [సంరోధించు.
ప్రతిబంధించు. సం. స. క్రి. అడ్డగించు: చూ,

ప్రతిబద్ధుఁడు. సం. విణ. 1. అడ్డగింపఁబడిన వాఁడు; 2. ప్రతిహతుఁడు; 3. మనసుచెడిన వాఁడు: చూ, హతుఁడు. 3.

ప్రతిబింబము. సం. వి. అ.న. 1. ప్రతిఫలనము: చూ, వికారము. 1; 2. ప్రతిమ: చూ, ప్రతికృతి.1;వా.3.ప్రతికిప్రతి:చూ,(పతి.2.

ప్రతిబింబించే. సం. అ. క్రి: చూ,ప్రతిఫలించే

ప్రతిబింబితము. సం. విణ: చూ, ప్రతిఫలితము.

ప్రతిభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అప్పటప్పటికి వికసించెడు బుద్ధి: చూ, ప్రజ్ఞ్లేఖము. 2.

ప్రతిభటుఁడు. సం. వి.అ. పుం:చూ,శత్రువు.1.

ప్రతిభయము. సం. వి. అ. న. 1. భయానకర సము: చూ, రసములు; విణ. 2. భయానకర సముగలది: చూ, రసములు.

ప్రతిభావిశేషశాలిత్వము. అం:చూ,సుగుణములు.

ప్రతిభువు. సం. వి. ఊ. పుం. పూఁటకాఁపు: చూ, లగ్నకుఁడు. 1.

ప్రతిభూత్వము. సం. వి. అ. న:చూ, పూఁట.4.

ప్రతిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పతిమ: చూ, ప్రతికృతి. 1; 2. ఏనుఁగువాహిత్థము (క్రింది కొమ్ములనడిమిచోటు, ప్రతిమానము: చూ, హస్తి; 3. తడగట్టెడిఒద్దిక: ప్రతిమానము. (తె).—ఒద్దిక.

ప్రతిమర్థము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతిమానము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతిమ

ప్రతిమార్గకము. సం వి. అ. పుం: ఉదగ్రింగము, తగ్రింగ-తగ్రింగము, ప్రతిమార్గపురము.

ప్రతిమార్గపురము. సం. వి. అ. పుం.—పై—.

ప్రతిమాల. సం. వి.ఆ.స్త్రీ. అంతాదిగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రతిముక్తము. సం. విణ. 1. కట్టఁబడినది (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము; 2. తొడుగఁబడినది (కవచము): చూ, వారవారణము.

ప్రతిముఖసంధి. అం.(ప్రతిముఖము)ఒక నాటక సంధి, యత్నబిందువులచే ప్రతిముఖసంధి: చూ, సంధులు.

ప్రతిమోక్షము. అం: చూ, దానపంచకము. (దానపంచకమునందలి పనులలోనిఅతిమోక్షమును ప్రతిమోక్షము చేయుపుడు)

ప్రతియత్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. అనుకూల్యము: చూ, స్నేహము. 1;3: చూ,ప్రతీకారము. 1;4: చూ, సంస్కారము. 6.

ప్రతియాతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ,ప్రతికృతి. 1; 2. తుల్యయాతన. [విరోధము. 1.

ప్రతియోగము. సం. వి. అ. పుం. పగ: చూ,

ప్రతియోగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1. [ము. 1.

ప్రతిరోధకము. సం. విణ: చూ, ప్రతిబంధక

ప్రతిరోధము. సం. వి. అ. పుం. 1.ఎదిరించుట: చూ, లూటీ 4; 2. దొంగతనము: చూ, హారణము. 1.

ప్రతిరోధించే. సం.స.క్రి: చూ, ప్రతిబంధించే.

ప్రతిరోధి. సం. వి. న్. పుం. 1. ఎదిరించువాఁడు: చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1—2; 3.దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1. [ముకలది.

ప్రతిలోమము. సం. విణ. అవరోహణ క్రమ

ప్రతివచనము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతివాక్యము. [పరవసథము.

ప్రతివసథము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

ప్రతివసించే. సం. అ. క్రి. ఉండు: చూ, వసించే.

ప్రతివస్తూపమ. అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానోపమేయ వాక్య సమత్వము. "ఉదా.—చాపమున శూరుఁడుదగు. తాపమున సూరుఁడు దగు.")

ప్రతివాక్యము. సం. వి. అ. న. మాఱుమాట: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రతివాది. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) వాదికి ప్రతిపక్షము వాఁడు: చూ, శత్రువు. 1.
ప్రతివాదించే. సం. అ. క్రి. వాదికి ప్రతిపక్షముగా మాటాడు. [గులనుండువాఁడు.
ప్రతివాసి. సం. విణ.(న్. ఈ. న్.) ఇరుగుపొరు
ప్రతివిధానము. సం.వి.అ.న: చూ, ప్రతికారము.
ప్రతివిరోధి. సం. వి. ఇ. పుం: ప్రతిరోధి. 2
ప్రతివిష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.(విషమునకువిరోధి) అతివస*: చూ, విష.
ప్రతివేశము. సం. వి. అ. పుం. ఇరుగుపొరుగు ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
ప్రతిశాసనము. సం. వి. అ.న.పిలిచిపనిపంచేట.
ప్రతిశీర్షకము. సం. వి. అ. న. కుదువ: చూ, వారకము. (1) [చూ, రొంప.
ప్రతిశ్యాయము. సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము:
ప్రతిశ్రయము. సం. వి. అ.పుం. 1.=పడిసెము: చూ, రొంప; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. ప్రాపు: చూ, సన్నిధానము. 2; 4. కొలువుకూటము:చూ, సభ. 2; 5.సత్తరువు: చూ, సదనము. 1.
ప్రతిశ్రవము. సం. వి. అ. పుం:చూ, ప్రతిజ్ఞ.2.
ప్రతిశ్రాయము. సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము: చూ, రొంప. [నము.
ప్రతిశ్రుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రతిధ్వా
ప్రతిషిద్ధము. సం. విణ. నిషేధింపఁబడ్డది: నిషిద్ధము, బహిష్కృతము.
ప్రతిషేధకుఁడు. సం. విణ. నిషేధించేవాఁడు.
ప్రతిషేధము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రతిబంధము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (ముందుచేసినపని యొగతాళి యన్నట్లు దానికి వ్యతిరిక్తముగఁజెప్పు ప్రౌఢవాక్యము. "ఉ.-ఓయీకృష్ణ ! జలక్రీడలుగాదు వాఁడిగల బాణయుద్ధముసుమీ.")
ప్రతిషేధించే. సం. స. క్రి:చూ, ప్రతిబంధించే.
ప్రతిష్టంభము. సం. వి. అ. పుం:చూ, ప్రతిషేధము. 1. [రుద్ధము. 1.
ప్రతిష్టబ్ధము. సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది:చూ,
ప్రతిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గౌరవము:చూ, సన్మానము; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. శాశ్వతముగ నిలుపుట; 4. నేల: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, ఛందస్సులు; 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1.
ప్రతిష్ఠము. అం: చూ, దండవ్యూహములు.
ప్రతిష్ఠించే. సం. స. క్రి. శాశ్వతముగనిలుపు.
ప్రతిష్ఠితము. సం. విణ. శాశ్వతముగనిలుపఁబడినది: చూ, శాశ్వతము.
ప్రతిసరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఏనుఁగు కుంభముల క్రిందిచోటు: చూ, హస్తి; 2. చేతఁగట్టుకొనుతోరము,కంకణము: చూ, ప్రతిసూత్రము; 3: చూ, భూషణము. 2; పుం. 4. కడియము: చూ, భూషణము. 2; 5. పూదండ: చూ, భూషణము. 2; 6. ఒకానొకమంత్రము:చూ, మంత్రము. 1; 7. సేనవెనుకటి దిక్కు: చూ, సేన. 1; 8.వ్రణశుద్ధి: చూ, పూరము.3; విణ.9: చూ, నియోక్తవ్యము.
ప్రతిసర్గము. అం: చూ, పురాణము. 6.
ప్రతిసీర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కటము, కాండపటము, యవనిక.(తె)— చాఁప, డమాను, తెరచాఁప (చూ,వస్త్రము.) [స్పర్ధ. 1.
ప్రతిస్పర్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పోటి: చూ,
ప్రతిస్పర్ధించే. సం. అ. క్రి. పోటీచేయు. కాశీ. 2, ఆ. 98: చూ, స్పర్ధించే.
ప్రతిహతి. సం. వి. ఇ.స్త్రీ:చూ, ప్రతిబంధము
ప్రతిహతుఁడు. సం. విణ: చూ, ప్రతిబద్ధుఁడు.
ప్రతిహర్తుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు.
ప్రతిహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్రతిహారికుఁడు-ప్రాతిహారకుఁడు.) గారడివిద్య.

యందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.
ప్రతిహారతరము. అం: చూ, శస్త్రములు.
ప్రతిహారి. సం. వి. న్. పుం.=పడిహారి: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 1-2.
ప్రతిహారుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పడిహారి. 1. కటిక: చూ, వేత్రహస్తుఁడు; 2: ఉపస్థితుఁడు, కక్షావేక్షకుఁడు, క్షత్త, గర్వాటుఁడు, దండి, దౌవారికుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు, ద్వార్థ్స్థితుఁడు, ద్వార్థ్సుఁడు, ప్రతిహారి-ప్రతీహారుఁడు. (తె).-గొల్ల, పడిహారి-పడిహారుడు, పణిహారి-పణిహారుఁడు; తద్వి.— ద్వారపాలకురాలునకు.— ప్రతీహారి.
ప్రతిహాసము. సం. వి. అ. పుం. గన్నేరు *: చూ, హయమారకము.
ప్రతీకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అవయవము: చూ, విషయము. 3; విణ. 2: చూ, ప్రతికూలము; 3. అనుకూలము:చూ, స్నేహము.1.
ప్రతీకారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వైరశుద్ధి; 2. చికిత్స: చూ, ప్రతిక్రియ. 1.
ప్రతీకాశము. సం. విణ. (ఉత్తరపదము) తుల్యము: చూ, సమానము. 2. (చూ, ఉపమ. 409 వ పొరట.)
ప్రతీక్షణము. సం. వి. అ. న. (ప్రత్యాశతో) ఎదురు చూచుట: చూ, వీక్షణము.
ప్రతీక్షించు. సం. అ. క్రి.(ప్రత్యాశతో) ఎదురుచూచు: చూ, వీక్షించు.
ప్రతీక్ష్యుఁడు. సం. విణ: చూ, పూజ్యుఁడు. 3.
ప్రతీచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పడమర: చూ, హరిత్తు. 1. [పుట్టినది.
ప్రతీచీనము. సం. విణ. పశ్చిమదిక్కునందు
ప్రతీతము. సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది:చూ, సంభావన. 3; 2.ఎఱుఁగఁబడినది, కలితము, ఉచితము: చూ, వ్యక్తము. 2; 3. ఆదరింపఁబడినది: ఆదృతము, దృతము; 4. సంతోషముఁబొందినది: చూ, ముదితము. 2.
ప్రతీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ప్రసిద్ధి: చూ, సంభావన. 3; 2. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 3. ఆదరము: చూ, సన్మానము; 4: చూ, సంతోషము.
ప్రతీతుఁడు. సం. విణ: చూ, విశ్రుతుఁడు.
ప్రతీపదర్శిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
ప్రతీపము. అం. 1:చూ, అలంకారము. 3.(ఉపమానమున కుపమేయత్వము కల్పించుట. "ఉదా.—నీకన్నులకు సమముతమ్మి."); విణ. 2: చూ, ప్రతికూలము.
ప్రతీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. చంద్రవంశజుఁడైన ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1.
ప్రతీరము. సం. వి. అ. న. (నద్యాది) తీరము: చూ, రోధస్సు.
ప్రతీవాపము. సం. వి. అ. పుం. 1. జనోపద్రవము: చూ, విపత్తు; 2. నిక్షేపించుట; 3. రాలిన లోహపుపొడినికాఁచి చోఁగఁగొట్టుట.
ప్రతీహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. పూర్వము నేను వీనికి మేలుచేసితినిగాన నిప్పుడు వీఁడు నాకు మేలుచేయునని యెంచి చేయునట్టి సంధి: చూ, సంధి. 1.
ప్రతీహారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ద్వారపాలకురాలు: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2; న్. పుం. 2. ద్వారపాలకుఁడు:చూ, ప్రతిహారుఁడు.2.
ప్రతీహారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ— ప్రతిహారుఁడు. [నది: చూ, వేధితము. 2.
ప్రతున్నము. సం. విణ. మిక్కిలివ్యథపెట్టఁబడి
ప్రతోదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సిల్లు.

ప్రతోదరము. అం: చూ, దండవ్యూహములు.
ప్రతోళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. పెద్దవీధి: చూ, మార్గము. 1.
ప్రత్తి. వై. వి.=బవరీ. (దేశ్యమని శ. ర.) విత్తులతోనుండు దూది. (దీని భేదములు.- ఎఱ్ఱప్రత్తి, జెడప్రత్తి, పుల్లప్రత్తి, పెండిప్రత్తి మొ): చూ, సముద్రాంత. 3. [ప్రాంత.4.
ప్రత్నము. సం. విణ. పూ-ప్రతనము: చూ,
ప్రత్యంగము. అం: చూ, జన్యతాళములు.
ప్రత్యంతపర్వతము. సం. వి. అ. పుం. పెద్ద కొండ చేరువనుండు చిన్నకొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము)
ప్రత్యక్శ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఎలుకచెవి*: చూ, స్ఫోటశోఫ; 2. దంతి*: చూ, విశల్య. 4. [చూ, శైఖరికము.
ప్రత్యక్పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉత్తరేను*:
ప్రత్యక్పుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై—
ప్రత్యక్షమగు. మి. స. క్రి: చూ, సాక్షాత్కరించు.
ప్రత్యక్షము. సం. వి. అ. పుం.=ప్రత్తెచ్చము. 1: చూ, స్పష్టము; అం. 2: చూ, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు; 3: చూ, రసవదలంకారములు.
ప్రత్యక్షవాది. సం. వి. న్. పుం. జైనుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.
ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములు. అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శబ్దము, అర్థాపత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము, ఐతిహ్యము. (ఇందు మొదటనుండి నాలుగు తార్కికుల మతమునందు, ఆఱు వేదాంతుల మతమునందు, ఎనిమిది పౌరాణికుల మతమునందునని క్రమముగా నెఱుంగునది.)
ప్రత్యగ్రము. సం. విణ. 1. నూతనము: చూ, హోస; 2: చూ, పరిశుద్ధము.
ప్రత్యనీకము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (బలవంతుఁడగు శత్రువు నేమిసేయఁజాలక యతనిపక్షమువారిని బాధించుట. "ఉదా.— తన్నుంగెల్చిన మోముకెలఁదాకియున్న చెవులపైనెక్కె నుత్పలములు.") [వు. 1.
ప్రత్యనీకుఁడు. సం. వి. అ, పుం: చూ, శత్రు
ప్రత్యయము. సం. వి. అ. పుం. 1. సుప్తిఙాది; 2: చూ, విశ్వాసము; 3: చూ, ప్రసిద్ధి. 1; 4. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 5. నడవడి: చూ, వర్తనము. 1; 6: చూ, శపథము; 7. అవకాశము: చూ, సందు. 6; 8: చూ, వశము. 1; 9: చూ, హేతువు. 1.
ప్రత్యయితుఁడు. సం. విణ. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. [2: చూ, ప్రతివాది.
ప్రత్యర్థి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శత్రువు. 1;
ప్రత్యవసాయము. సం. వి. అ. న. కుడుపు: చూ, సాపాటు. [చూ, భుక్తము. 1.
ప్రత్యవసితము. సం. విణ. కుడుపఁబడినది:
ప్రత్యవాయము సం. వి. అ. పుం. పాపము: చూ, వృజినము. 1; 2. దురదృష్టము. (చూ, అదృష్టము. 1.)
ప్రత్యహము. సం. అవ్య: చూ, వాసరము.
ప్రత్యాకారము. సం. వి. అ. పుం. ఖడ్గాదుల యొఱ: చూ, వస్త్రము.
ప్రత్యాఖ్యాతము. సం. విణ. కూడదని నిరాకరింపఁబడినది: చూ, ప్రత్యాదిష్టము.
ప్రత్యాదిష్టము. సం. విణ. నిరాకరింపఁబడినది: నిరస్తము, నిరాకృతము, పరాస్తము, ప్రతిషిద్ధము, ప్రత్యాఖ్యాతము, ప్రత్యాదేశము.
ప్రత్యాదేశము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రత్యాఖ్యాతము.
ప్రత్యాబ్దికము. సం. వి. అ. న. ప్రతిసంవత్సరము చేసెడు శ్రాద్ధము: చూ, శ్రాద్ధము. 1.
ప్రత్యామ్నాయము. పా: చూ, కృచ్ఛ్రము. 6.
ప్రత్యాలీఢము. సం. వి. అ. న. 1. విలుకాఁడు ఎడమకాలు ముందటికిచాఁచినిలుచుట: చూ,

స్థానము. 4; అం. 2: చూ, గతివిశేషములు; 3: చూ, పుంస్థానకములు. [వాంఛ.

ప్రిత్యాశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడియాస: చూ,

ప్రిత్యాసత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చేరిక, సంగతి: చూ, సంయోగము.

ప్రిత్యాసన్నము. సం. విణ. చేరికయైనది. పొత్తు: చూ, సంగతము. 5.

ప్రిత్యాసారము. సం. వి. అ. పుం. వ్యూహము వెనుకనుండు మఱియొక వ్యూహము: చూ, వ్యూహభేదములు.

ప్రిత్యాహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. విషయములవలన నింది్రియముల మరలించుట: చూ, అంగము 9, యోగాంగములు; 2. (వ్యాకరణమున) వర్ణసంగ్రిహము.

ప్రిత్యుత్క్రిమము. సం. వి. అ. పుం. ప్రియోగము, యుద్ధముకొఱకైన భటుల యుద్యమము. (అనికొందఱు): చూ, సన్నాహము.2.

ప్రిత్యుత్తరము. సం. వి. అ. న. మాఱుత్తరము: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రిత్యుత్థానము. సం. వి. అ. న: అభ్యాగమము, అభ్యుత్థానము, ప్రిత్యుద్గమము.

ప్రిత్యుద్గతుఁడు. సం. విణ. ఎదురుకొనిలేచినవాఁడు: చూ, శతు్రివు. 1. [త్థానము.

ప్రిత్యుద్గమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రత్యు

ప్రిత్యుద్గమించు. సం. అ. క్రి. ఎదుర్కొనిపో వు. కాశీ. 2, ఆ. 159: చూ, వక్కాణించు.

ప్రిత్యుపము. సం. వి. స్. న.రూ-ప్రిత్యూషము: చూ, వేగుజాము.

ప్రిత్యూషము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై—

ప్రిత్యూషుఁడు. సం. వి.అ. పుం:చూ,వసువులు.

ప్రిత్యూహము. సం. వి. అ. పుం. చెఱుపు:చూ, విఘ్నము.

ప్రిత్యేకబుద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం.బుద్ధశిష్యుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ప్రిత్యేకము. సం. వి. అ. న: చూ, వేఱువేఱు.

ప్రిత్యేకించు. సం. అ. క్రి: చూ, వేఱువేఱగు.

ప్రిథ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రిఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3.

ప్రిథమచతుష్టయము. అం: చూ, క్రితుచతుష్టయము.

ప్రిథమము. సం. విణ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 3: చూ, అసంహతవ్యూహములు.

ప్రిథమావిభక్తి. అం. "డు-ము-వు-లు": చూ, విభక్తులు. [పెట్టఁబడినది.

ప్రిథమాస్థితము. సం. విణ. ముందుగా ప్రివేశ

ప్రిథానభైరవము. అం: చూ, తంత్రిములు.

ప్రిథానవాక్యము. పా. కర్తృ కర్మ క్రియలు మూఁడును గలసినది. తక్కిన పదము లంగములు.

ప్రిథానవ్యూహములు. అం: చూ, వ్యూహములు.

ప్రిథితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రిథ.

ప్రిథితుఁడు. సం. విణ: చూ, ప్రితీతుఁడు.

ప్రిథిమ. సం. వి. న్. పుం: చూ, విరివి. 2.

ప్రిథిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

ప్రిదక్షిణము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రిదక్షిణించుట: చూ, సంవృతము; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 2.

ప్రిదక్షిణించు. సం. స. క్రి: దేవతాదుల నుద్దేశించి కుడికి తిరిగివచ్చు: చూ, వలగొను.

ప్రిదరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బాణము. 1; 2: చూ, విదారణము. 1; 3: చూ, విఱుపు. 1; 4. ఆఁడుదానికి కలుగు రక్తస్రావరోగము: చూ, రోగము. 1. [డు.

ప్రిదర్శకుఁడు. సం. విణ. విశదపఱచిచూపువాఁ

ప్రిదర్శనము. సం. వి. అ. న. విశదపఱచి చూపుట: చూ, వీక్షణము.

ప్రిదర్శితము. సం. విణ. 1.విశదపఱచిచూపఁబడినది: చూ, స్పష్టము; 2. చూడఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

పరిదానము. సం. వి. అ. న. గొప్పయీవి. "అన్నపరిదానము": చూ, స్పర్శము. 3.

పరిదీపనము. సం. వి. అ. పుం. అంజనాద్రియందుఁబుట్టిన రక్తవర్ణముగల విషభేదము.

పరిదీపము. సం. వి. అ. పుం. దీపము, దివ్వె: చూ, రూ-దీపము. 1.

పరిదేశనము. సం. వి. అ. న. కానుక: చూ, నూడిద. [దేశిని.

పరిదేశని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పరి

పరిదేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, దేశము; 3. రూ-పారిదేశము. లొడితిలి: చూ, హస్తము; 4 రూ-పారిదేశము. బెత్తిలి: చూ, హస్తము.

పరిదేశిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జోట్టనవేలు: చూ, వేలు. 2.

పరిదోషము. సం. వి. అ. పుం. 1. మునిమాపు: చూ, సందెజాము; 2. మిక్కిలిదోషము: చూ, వృజినము. 1.

పరిద్యుమ్నాయనమః. అం. (పరిద్యుమ్నః=పరికర్షేణద్యోతయతి, స్వయంజ్యోతి రూపత్వాత్): చూ, ఓమ్. [ఘుఁడు.

పరిద్యుమ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

పరిద్యోతనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు. [ము: చూ, సంగ్రామము.

పరిదరవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరిద్రావ

పరిద్రావము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పరిధనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము; 2. చీల్చుట: చూ, విదారణము. 1.

పరిధానము. సం. వి. అ. న. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, ప్రకృతి. 1; 3. బుద్ధి: చూ, హల్లేఖము. 2; ఏ. 4. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 5.=బయానా. ముందిచ్చేసొమ్ము: చూ, సత్యంకారము; వా. 6. వివాహోత్సవము వధువున కలంకారాదులనిచ్చి నిశ్చయించుకొనుట.

పరిధాని. సం. వి. ఇ. పుం. కార్యసహాయుఁడు, మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1.

పరిధానుఁడు. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; 2. మధ్యమాధికారి; ఏ. 3. ముఖ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [యిచ్చుట.

పరిధారణము. సం. వి. అ. న. ఫలమపేక్షించి

పరిధావనము. సం. వి. అ. న: ధావనము, ద్రవము. (తె).-దవుడు, పరుగు-పరువు-సర్వు, పాఱుడు, పేరము-పేరెము; తద్వి.—అల్పధావనమునకు,—గునుక-గునుకు-గునుకుడు-గునుగుడు, గునుగుపరుగు; చేచ్చేనంతటి పరుగునకు.—(తె).—చౌపరువు; (చూ, సంచారము.) [వెళ్లు. 1.

పరిధావించు. సం. అ. క్రి. పరుగెత్తు: చూ,

పరిధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, నేమి.

పరిధితమః. అం: చూ, పరిచారములు.

పరిధ్వంసము. సం. వి. అ. పుం. చేటు: చూ, సంస్థ. 3. [వాహసము. 2.

పరినాళము. సం. వి. అ. న. నీళ్లతూము: చూ,

పరిన్న. దే. విణ. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము.

పరిన్నఁదనము. వా. వి: చూ, సౌందర్యము.

పరిన్నన. దే. వి. మనోజ్ఞత. (ఇది విశేషణమగుచో.—పాండు. 5, ఆ. 128; పాండు. 2, ఆ. 108.): చూ, పరిన్న.

పరిన్నవాఁడు. వా. వి: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

పరిప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పానీయశాలిక.

పరిపంచము. సం. వి. అ. పుం. 1. భూలోకము: చూ, లోకము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. శబ్దవిస్తరము: చూ, శబ్దము. 1; 4: చూ, విరివి. 2; 5. రచన: చూ, విన్యాసము. 2; 6: చూ, వ్యత్యయము; 7. మోసపుచ్చుట: చూ, వంచన.

-పరిపంచించు. సం. స. క్రి: చూ, విస్తరించు.
-పరిపంచితము.సం. విణ.విస్తరింపఁజేయఁబడినది.
-పరిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. భక్తిపరులు చేయు శరణాగతి; వా. 2. గౌరవాదులు.
-పరిపదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముంగాలు: చూ, హజ్జే; 2. మీఁగాలు: చూ, హజ్జే.
-పరిపదములు. అం. (మీఁగాళ్లు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి-కూర్మోన్నతములై రక్తవర్ణములైన రాజగు; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు) (స్త్రీకి.—తాఁబేటి వీఁపువలె నుండి మెత్తగనున్న భాగ్యవతియగు.)
-పరిపన్నుఁడు. సం. విణ. పరిపత్తిచేసినవాఁడు.
-పరిపాఠకము. పా. కొన్నియనువాకములుగల వేదభాగము: చూ, వేదము.
-పరిపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండచేటియ: చూ, పర్వతము. ౧౧; 2. కునికిపాటు: చూ, పరిమీల. [వర్తములు.
-పరిపానోత్తరపరిదేశావర్తి. అం: చూ, అశుభా
-పరిపితామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరిపితామహునిభార్య: చూ, సవితే. 2.
-పరిపితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ముత్తాత: చూ, సవిత. 2; 2. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. [పరిపున్నాటము.*.
-పరిపున్నటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
-పరిపున్నాటము. సం. వి. అ. పుం: రూ-పరిపున్నటము, ఉరణాక్షము, ఉరణాఖ్యము, ఊరణాక్షము, ఏడగజము, చక్రమర్దకము, చక్రమర్దనము, దద్రుఘ్నము, పద్మాటము. (తె).—తంటియము-తంటెము, తగిరిస-తగిరిస.(చూ,వృక్షము.)
-పరిఫుల్లము. వా. సం.విణ: చూ,రూ-ప్రఫుల్లము.
-పరిపౌండరీకము. సం. వి. అ. న. రూ-పుండర్యము-పౌండర్యము) పుండరీకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.

పరిపౌత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇనుమనుమరాలు: చూ, సూన. 1.
పరిపౌత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ముమ్మనుమఁడు: చూ, సూనుఁడు 1. [చూ, శకలము. 4.
పరిప్ప. దే. వి. తునుక. ఆం, భా. ప్రి. 79:
పరిప్రపితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ప్రపితామహుని తండ్రి: చూ, సవిత. 2.
పరిఫుల్లము. సం. విణ. రూ-పరిపుల్లము. వికసించినది: చూ, సంఫుల్లము.
పరిబంధకల్పన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, కథ.1.
పరిబంధపారిగల్భ్యము. అం: చూ, సుగుణములు.
పరిబంధము. సం.వి. అ. పుం.1: చూ,కావ్యము; 2. కబ్బము: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3: చూ, సంతానములు. [చూ, శైత్యము.
పరిబర్హము. సం. విణ. ముఖ్యము, మొదటిది:
పరిబర్హుఁడు. సం. విణ: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.
పరిబలము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; విణ. 2. మిక్కిలి బలముకలది: చూ, యోగ్యము. 5.
పరిబలు. సై. అ. క్రి.=పరిబల. 1: చూ, సందడించు. జై. 2, ఆ. 93; 2: చూ, వర్ధిల్లు. హరి. పూ. 6, ఆ. 79.
పరిబుద్ధము. సం. విణ: చూ, సంఫుల్లము.
పరిబుద్ధుఁడు. సం. విణ. 1: మేలుకొన్నవాఁడు; వా. 2: చూ, వారిజె.
పరిబోధనము. సం. వి. అ. న: అనుబోధము. (తె).—అత్తరు- అత్తరువు, తావినూనె; తద్వి.-చెందిననీఅత్తరునకు: చూ, స్నేహము. 2.
పరిబోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలితెలివి: చూ,హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, మేలుకోలు.
ప్రబోధాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.
పరిబోధించు. సం. స. క్రి. 1. మిక్కిలితెలుపు: చూ, బోధించు; 2: చూ, మేలుకొలుపు.
పరిబ్బ. దే. వి. రూ-పెరిబ్బ-పరిబ్బలి-పెరిబ్బలి*: చూ, సహసరివేధి. 2.

ప్రిబ్బము. వై. వి.=పర్వ. రూ-పబ్బము: చూ, సంబరము. 3.

ప్రిబ్బలి. దే. వి: చూ, రూ-ప్రిబ్బ. *.రసి. 6, ఆ. 84. [2, ఆ. 49.

ప్రిబ్బికోలు. దే. వి. ప్రబ్బికొనుట. భాగ.సభా.

ప్రిబ్బు. దే. వి. 1. నింద. కాశీ, 5, ఆ. 163: చూ, సెగ్గింపు; స. క్రి. 2. నిందించు. భార. సభా. 2, ఆ. 49: చూ, సెగ్గించు; 3. కలయు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208: చూ,సక్తమగు; అ. క్రి. 4: చూ, వ్యాపించు. భో. 4, ఆ. 105; 5: చూ, వర్ధిల్లు; 6: చూ,సందడించు. భాగ. 10, స్కం.పూ.352;7: చూ,వర్తించు. భాగ. 10, స్కం. 123.

ప్రిభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వెలుఁగు: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కుబేరుని పట్టణము: చూ, సీమ. (1) (దేశము.); 3. సూర్యునిభార్య: చూ, భార్య; 4.దుర్గ:చూ,పార్వతి.1;వా.5. వీరభద్రోత్సవమునకు వస్త్రాదులతో పొడవు గఁగట్టెడి ప్రభఅనుభూష"ప్రభలసంబరము"

ప్రిభంజనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; విణ. 2. చెక్కుఁగా విఱుచువాఁడు.

ప్రిభవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రిభవము. సం. వి. అ. పుం. 1. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2. పుట్టుటకు కారణము: చూ, హేతువు. 1; 3. తెలివికి మొదటిచోటు: చూ, స్థానము. 1; 4. ప్రిభావము: చూ, శక్తి. 1. [సంభవించు.

ప్రిభవించు. సం. అ. క్రి. పుట్టు: చూ,

ప్రిభాకరబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

ప్రిభాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, వహ్ని. 1.

ప్రిభాకలిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-భ-ర-స-వగణములు. 13 యతి. 20 వ ఛందస్సు.)

ప్రిభాతము. సం. వి. అ. న.1.=వఱువాత: చూ, వేగుజాము; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-ర-గురువులు. 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు.")

ప్రిభానుఁడు. అం: చూ, వసువులు. (ప్రిభావనుఁడు-ప్రిభావనుఁడు అని కొందఱు)

ప్రిభావము. సం. వి. అ. పుం. 1: అధిష్ఠానము, ఆయతి, తేజము-తేజస్సు, దండి, ధామము, ప్రితాపము. (తె).—ఒఱపు, తేజో. (చూ, శక్తి. 1); 2: చూ, శక్తి. 1.

ప్రిభావసిద్ధము. వా. సం. విణ. అలవాటైనది: చూ, సిద్ధము. 3.

ప్రిభావసిద్ధి. అం:చూ,సిద్ధిత్రియము(త్రియము.)

ప్రిభిన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మిక్కిలి భేదపడినది: చూ, వ్యస్తము. 1.

ప్రిభుత్వము. సం.వి.అ.పుం: చూ,స్వారాజ్యము.

ప్రిభువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; విణ. 2.=పబువు: చూ, స్వామి. 1; 3: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రిభుశక్తి. అం. 1: చూ, శక్తిత్రియము (త్రియము); 2: చూ, వింశతివిగ్రిహములు.

ప్రిభువృత్తము. అం: చూ, వృత్తము. 1 ("న-న-న-జ-జ-జ-జ-జ వగణము. 9-15 యతులు. 24 వ ఛందస్సు.)

ప్రిభూతము. సం. విణ. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ.3; 3: చూ, సంభూతము.

ప్రిభృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మొదలు. 6.

ప్రిభ్రిష్టకము. సం. వి. అ. న. సిగనుఁ వ్రేలెడు దండ: చూ, భూషణము. 2.

-ప్రిభ్వీణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒడయురాలు: చూ, స్వామిని.

-ప్రిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యథార్థజ్ఞానము, రూ-ప్రిమితి: చూ, హృల్లేఖము. 2.

-ప్రిమత్తుఁడు. సం. విశ.1. ప్రిమాదపడినవాఁడు; 2.మిక్కిలిమత్తుకొన్నవాఁడు: చూ, మత్తుఁడు.

-ప్రిమథనము. సం. వి. అ.న: చూ, ప్రిమాపణము.

-ప్రిమథాధిపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

-ప్రిమథాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

-ప్రిమథితము. సం. వి. అ. న. నీళ్లుపోయక చిలికినమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

-ప్రిమథుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, పారిషదుఁడు.

-ప్రిమద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. యౌవనాదిమదముగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

-ప్రిమదము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రిమోదము. పాండు. 2, ఆ. 104: చూ, సంతోషము; విశ. 2. మిక్కిలి మదముగలది;లద్వి-—మదముగలది.—మల్లరము, మిటారి.

-ప్రిమదవనము. సం. వి. అ. న. రూ-ప్రిమదావనము. అంతఃపురస్త్రీలు విహరించే ఉద్యానవనము: చూ, వనము. 2.

-ప్రిమదావనము. సం. వి. అ. న.—పై—

-ప్రిమనుఁడు. సం. విశ. (స్): చూ, హృష్టుఁడు.

-ప్రిమాణము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రిత్యక్షాది జ్ఞానకారణము; 2. అంగుళీమానాదిమానము; 3. అంగుళీమానము; 4: చూ, సత్యము. 1; 5. మేర: చూ, హద్దు; 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; ఏ. 7. ఎఱుఁగునది; వా. 8: చూ, శపథము; 9. న్యాయస్థానమున రామాయణమును తలపైనిడుకొని యథార్థమును చెప్పుట. [ణములు.

-ప్రిమాణములు. అం: చూ, ప్రిత్యక్షాది ప్రిమా

-ప్రిమాణి. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-ర-వగణములు. 8 వ ఛందస్సు".)

ప్రిమాణీకరించే. సం. స. క్రి. సత్యముగా నెంచే.

ప్రిమాత. సం. విశ. (ఋ. ఈ. ఋ) ఎఱిఁగెడివాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

ప్రిమాతామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మాతామహుని తండ్రి భార్య: చూ, సవిత. 2.

ప్రిమాతామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాతామహుని తండ్రి: చూ, సవిత. 2.

ప్రిమాదపడు. మి. అ. క్రి: చూ, మోసపోవు.

ప్రిమాదము. సం. వి.అ. పుం. 1.ఏమఱుపాటు: చూ, స్ఖాలిత్యము; వా. 2. కష్టము.

ప్రిమాది. సం. విశ. 1. ప్రిమాణముకలవాఁడు; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రిమాదించే. సం. అ. క్రి: (తె).—ఏమఱిల్లు, ఏమఱు, పరాకుపడు, పొరపడు, పొలమారు.

ప్రిమాదీచ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రిమాపణము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1.

ప్రిమితాక్షరము. అం: చూ, వృత్తము. 1.("స-జ-స-స గణములు.9యతి. 12వఛందస్సు.)"

ప్రిమితి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రమ.

ప్రిమిద. దే. వి. రూ-ప్రిమిదె. మల్లకము: చూ, పాత్రము. 6.

ప్రిమిదె. దే. వి.—పై—

ప్రిమీతము. సం. విశ. 1: చూ, ప్రోక్షితము. 2; 2. చచ్చినది: చూ, సంస్థితము. 1.

ప్రిమీతుఁడు. సం. విశ. చచ్చినవాఁడు: చూ, సంస్థితుఁడు. [స్వప్నము. 2.

ప్రిమీల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కునికిపాటు: చూ,

ప్రిమీలనము. సం. వి. అ. న: చూ, సావు.

ప్రిముఖము. సం. వి. అ. న. 1. జరుగుచున్న కాలము; పుం. 2. పున్నాగము*: చూ, పొన్న; విశ. 3. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

ప్రిముఖుఁడు. సం. విశ: చూ, ప్రిధానుఁడు. 3.

ప్రముదితవదన. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-న-ర-రగణములు.8యతి. 12వ ఛందస్సు.")

ప్రముదితుఁడు. సం. విశే: చూ, హృష్టుఁడు.

ప్రమృతము. సం. వి. అ. న. 1.కృషి: చూ, వ్యవసాయము; విశే. 2.నశించినది: అంతరితము, అభ్రివము, అవసన్నము, ఉపహతము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము. [గఁడగినది.

ప్రమేయము. సం. విశే. యథార్థముగా ఎఱుఁ

ప్రమేయములు. అం. (ధనుర్విద్యా విలాసము లోనివి): గురుసంకీర్తనము, శిష్యవరణము, విద్యాప్రభావసూచనము, ధనుర్వ్యయనామోద్దేశము, ధనుర్నిర్మాణాది విశేషము, బాణభేదపరిగణనము, బాణనిర్మాణాదికము, పుంఖోపసంఖ్యానము, పక్షపరిమాణ ప్రశంస, నిషంగరచనా ప్రవచనము, మౌర్వీవిధానకరణము, అంగుళీ త్రాణకీర్తనము, జ్యారోపణ ప్రకరణము, ధనురూర్ధ్వాధరభాగ నిర్ణయము, ముష్టిప్రకరణము, స్థానోపసంఖ్యానము, శరగ్రహణ హస్తప్రతిపాదనము, సంధాన క్రమవివరణము, ఆకర్షణహస్తప్రస్తావము, బాణహస్తక్షేత్రనిరూపణము, దృష్టిలక్షణాన్వీక్షణము, ధనురాకర్షణకౌశలోపన్యాసము, పుంఖోద్వేజిత విభజనము, చాపముష్టిప్రేరణవివరము, శరమోచనప్రకారము, చాపోచ్చరణ లక్షణము, శరాభ్యాసోచిత మాసోపన్యాసము, శరవ్యాపారయోగ్యతిథివారాది వివరణము, ఖురళికారంగ ప్రసంగము, రంగప్రవేశ లక్షణ నిర్దేశము, ధనుశ్శర పూజాయోజనము, గురుప్రణామస్థేమము, శరశరాసన గ్రహణ పౌర్వాపర్య సూచనము, లక్ష్యశుద్ధిలాభము, లక్ష్యవేదికా రచనావివేచనము, నారాచమోచన ప్రకార సూచనము, చిత్రలక్ష్య భేదనోపాయ ప్రతిపాదనము, శాబ్దిలక్ష్య శరాభ్యాస విలాసము, దూరనికటస్థ లక్ష్యభేదన లక్షణము, రథారోహణ శరాభ్యాస విశేషభాషణము, గజారోహణ శరప్రయోగ విభాగము, హయారోహణ శరమోక్షణ లక్షణము, దూరపాతి శరాభ్యాస విస్తర కీర్తనము, శరప్రయోగ సమయాసమయనిరూపణము, శరగమనగుణ దోష విభాగము, దివ్యాస్త్రమంత్రతంత్ర ప్రయోగ విస్తర ప్రస్తావము (46) (ఈప్రమేయములకు ఉద్దేశలక్షణములు ద్రోణాచార్య ప్రణీతమైన ధనుశ్శాస్త్రమునందుఁజూడఁదగినవి. మంత్రప్రయోగయుక్తములగునవి యస్త్రములనఁబడును. మంత్రప్రయోగములేక ప్రయోగించునవి శస్త్రములనఁబడును: చూ, అస్త్రములు, శస్త్రములు). [షము.

ప్రమోదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంతో

ప్రమోదించు. సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించు.

ప్రమోదూత. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రమ్మద. దే. వి: చూ, రూ-ప్రమిద. పర. 1, ఆ. 94.

ప్రమ్ము. దే. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

ప్రయతుఁడు. సం. విశే: చూ, శుద్ధుఁడు.

ప్రయత్నము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలియత్నము: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రయత్నించు. సం. అ. క్రి. మిక్కిలి యత్నించు: చూ, సమకట్టు. 2.

ప్రయస్తము. సం. విశే. (నేయి నూనె లోనగువానిచేత) సాతాళింపఁబడినది: చూ, సంస్కృతము.6. [చూ, క్షేత్రములు.

ప్రయాగ. అం.రూ-ప్రయాగము. తీర్థవిశేషము:

ప్రయాగము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; బ.2: చూ, ధాన్యములు; వి.3: చూ, యజ్ఞము; 4: చూ, హయము; అం. 5: చూ, దేశములు.

ప్రయాగలు. వా. వి. బ: చూ, ప్రయాగము.2.

ప్రయాగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

ప్రియాణము. సం. వి. అ.న.=ప్రయనము: చూ, సంచారము.

ప్రియాణించే. సం. అ. క్రి.=ప్రయనించే: చూ, వెళ్లు. 2. [ప్రస్థితము.

ప్రియాతము. సం. విశే. ప్రియాణమైపోయినది:

ప్రియాఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. జయఘంట లోనగువానిగుండ ధాన్యాదులను ప్రసిద్ధపఱుచుట; 2. వ్యవహారాదులయందు హెచ్చుతగ్గులులేక కలిగినది కలిగినట్టు చెప్పుట; 3. మహార్ఘములైన ధాన్యాదుల యందలి జనుల యాదరాతిశయము.

ప్రియాసపడు. మి. అ. క్రి: చూ, శ్రమపడు

ప్రియాసము. సం. వి. అ. పుం.=బవవసము: చూ, శ్రమము. 1.

ప్రియి. దే. వి. 1. నింద. భార. విరా. 2, ఆ. 154: చూ, సెగ్గింపు; 2. సడి, సద్దు: చూ, స్వరము. 2.

ప్రియాసపెట్టు. మి. స. క్రి: చూ, శ్రమపెట్టు.

ప్రియుక్తమగు. మి. అ. క్రి: చూ, పరఁగు. 1.

ప్రియుక్తము. సం. విశే. 1. ప్రియోగింపఁబడినది; 2. మిక్కిలికూడుకొన్నది: చూ, సహితము.

ప్రియుక్తాలపల్లవము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

ప్రియుతము. సం. వి. అ. న. 1. దశలక్షసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విశే. 2. దశలక్షసంఖ్య గలది. [గించేవాఁడు: ప్రియోజకుఁడు.

ప్రియోక్త. సం. విశే. (ఋ. ఈ. ఋ) ప్రియో

ప్రియోగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరఁగుట. ఉత్తేజము. (తె).— నడపుట; 2. మంత్రతంత్రాదులను నడపుట; 3. ప్రియత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; 4. తారకాణము: చూ, రుజోక్షః; 5. కర్తృకర్మ క్రియలకూడిక; వా.6. భూతాదులను ప్రయోగించుట: కట్టుమోతు, చేఁతబడి.

ప్రియోగాతిశయము. అం: చూ, ప్రిస్తావనాంగములు. (సూత్రధారుఁడిదిగోయని సూచించే కథా విశేషము.)

ప్రియోగించే. సం. అ. క్రి. 1. నడపు: చూ, వర్తించే; 2. మంత్రతంత్రాదులను నడపు: (తె).—గుప్పించే, గుప్పు, పచేరించే, పఱపు; 3. గ్రంథమునందు వాక్యమునుపయోగించే; 4. బాణాదులను ప్రియోగించే: చూ, సెలయు. 2.

ప్రియోజకుఁడు. సం. విశే. 1: చూ, ప్రియోక్త; 2. కార్యము నెఱవేర్చువాఁడు: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రియోజనము. సం. వి. అ. న. 1. పని: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3: చూ, హేతువు. 1.

ప్రిరోచన. అం: చూ, ప్రిస్తావన.

ప్రిరోహము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మొలక; అం. 2: చూ, ఉపసంహృతి.

ప్రిలంబఘ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

ప్రిలంబము. సం. వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలి లంబనము: చూ, వ్రేలుడు; 2. హారవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 3: చూ, స్తనము; 4. కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 5: చూ, హింతాలము*; 6. తగరము: చూ, లోహము. 1.

ప్రిలంబుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ప్రిలంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వంచన.

ప్రిలాపము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పనుపుట. పలవరము-పలుము, ఏడుపు: చూ, శోకము; 2.=: చూ, పలవరము; అం. 3: చూ, ద్వాదశావస్థలు. [రొల్లు. 2.

ప్రిలాపించే. సం. అ. క్రి.=పలవరించే: చూ,

ప్రిలోకితము. అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.

ప్రిలోభనము. సం. వి. అ. న. మృగములను పట్టుటకు పెట్టుమచ్చె: చూ, మచ్చె. 3.

ప్రిలోభము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలిలోభము: చూ, లోభము.

ప్రిలోభించే. సం. స. క్రి. అనగొనఁజేయు. భార. అర. 6, ఆ. 323.

ప్రిల్లఁదనము. ద్వ. వి. (ప్రిల్లద + తనము) 1: చూ, రూ-పల్లదము; 2: చూ, హంకారము; 3: చూ, రోషము.

ప్రిల్లటీఁడు. వా. వి. (రూ-ప్రిల్లదీఁడు-ప్రిల్లదుఁడు): చూ, తలకొట్లమారి. 1—2.

ప్రిల్లదకాఁడు. వా. వి.—పై—

ప్రిల్లదము. దే. వి. 1: చూ, రూ-ప్రిల్లఁదనము. 1—2—3; 4. పారుష్యము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 44: చూ, శబ్దము. 2; 5. దుర్భాషణము. భార. సభా. 2, ఆ. 69; భో. 6, ఆ. 16: చూ, శబ్దము. 2; 6. దుష్కృత్యము. భార. అర. 6, ఆ. 246; భాగ. 7, స్కం. 225. [(దుష్టునకు.—విక్రి. 1, ఆ. 123).

ప్రిల్లదీఁడు. వా. విణ: చూ, ప్రిల్లటీఁడు.

ప్రిల్లదుఁడు. దే. విణ. —పై.—(దుష్టునకు.—మార్క. 2, ఆ. 93; భార. ఆది.1,ఆ.125.)

ప్రిల్లదురాలు. దే. విణ. (ప్రిల్లద + ఆలు) దుష్టురాలు. నిర్వ. 5, ఆ. 121 (దుష్టురాలు=దుర్భాషలాడునది): చూ, స్త్రీ.

ప్రివక్త. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) చేకొఁగా మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1.

ప్రివచనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదము; 2. గొప్పమాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రివచనీయము. సం. విణ. చేకొఁగా మాటాడదగినది: చూ, వక్తవ్యము. 2.

ప్రివణము. సం. వి. అ. పుం. 1. చతుష్పథము: చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. వాటపు పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

ప్రివణుఁడు. సం. విణ. ఆసక్తుఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2; 2. నమ్రుఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు. [వృద్ధుఁడు. 1.

ప్రివయుఁడు. సం. విణ. స్. ముసలి: చూ,

ప్రివర. వా. అం: చూ, రూ-ప్రివరము.

ప్రివరము. సం. వి. అ. న. 1. (చూ, గోత్రము. 13.) మిగిలినవి.—(1)కశ్యప.=లభింపలేదు; (2.) అత్రి.=౧. అతిథి.— ఆత్రేయ, అర్చనాన, అతిథి; మఱియు ౨. బీజావాప; ౩. వామరథ్య; ౪. సుమంగలగోత్రములు గానవచ్చుచున్నవి; (3). ఆంగీరస.=౧. ఆయాస్య.— ఆంగీరస, ఆయాస్య, గౌతమ; ౨. ఔశిజ.— ఆంగీరస, ఔశిజ, గౌతమ; మఱియు ౩. ఆరుణి; ౪. ఔపగవి; ౫. ఔపమితి; ౬. బాదరాయణ; ౭. భద్రిణ; ౮. మద్రణ; ౯. సాత్యంకామి; ౧౦. సాత్యకి; ౧౧. ద్విగోత్రికులు.—ఆంగీగస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, కాత్య, ఆక్షీల(కాత్య, ఆక్షీల యనువారు విశ్వామిత్రగోత్రికులు (లేక) ఆంగీరస, కాత్య, ఆక్షీల ముగ్గురు ఋషులు. మఱియు ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భాగద్వాజ, మాందన, మాతవచస అయిదుగురు ఋషులు. మఱియు ఆంగీరస, మాందన, మాతవచస ముగ్గురు ఋషులు గానవచ్చెచుండె); (4). కౌశిక.=౧. ఉలూక; ౨. ఔలకి; ౩. బభ్రవ; ౪. బృహదగ్నయ; ౫.యజ్ఞవల్క; ౬. వాలకయ; ౭. శాలావత; ౮. శాలినయ గోత్రములు చూపట్టుచున్నవి; (5).వశిష్ఠ.=లభింపవయ్యె;(6).భృగు.=౧.ఆర్ష్టిషేణగోత్రికులు కొందఱు జామదగ్ని గోత్రికుల ప్రివరమునే చెప్పుచున్నారు. కౌశికయందలి వైణ (వేణు) గోత్రికులు కొందఱు వైతృగోత్ర ప్రివరమునే చెప్పుచున్నారు; (7). అగస్తి.=లేవు; ☞ (౧. క్షత్రియులకు పురోహితునియొక్క ప్రివరము చెప్పి

వరింపవలెనని, (లేక) ఋషితోఁగూడవరించే డమైనచో మానవ,ఐల (వ), పౌరూరవస అని వరింపవలయును; ౨. వైశ్యులకు వాత్సప్రి అను ఋషిప్రివరము హోత చెప్పవలయును. వత్సప్రివత్ అని అధ్వర్యుఁడు వరింపవలయును; ३. పృషదశ్వులును, ముద్గలుఁడును, విష్ణువృద్ధులును, కణ్వుఁడును, అగస్త్యుఁడును, హారితుఁడును, సంకృతియును, కపియును, యస్కుఁడును పరస్పరము వివాహము ఇష్టమైనది; ర. ఎంతినలకు విశ్వామిత్రుఁడు ఉంచేన్నాఁడో అంతవఱకు వశిష్ఠుఁడును, అత్రియును, కశ్యపుఁడును వేర్వేఱుగా ఒక గోత్రము గలవారలు అగుచున్నారు; ౫. రెండుప్రివరములు గలవారికిని మూఁడు ప్రివరములు గలవారికిని వివాహము లేదు. మూఁడుప్రివరములు గలవారికిని అయిగుప్రివరములుగలవారికిని వివాహము లేదు; ౬. ఋషులు— విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భారద్వాజ, గౌతమ, అత్రి, వశిష్ఠ, కశ్యప మఱియు అగస్త్యుఁడు; ౭. ప్రివరములయం దెంతవఱకు ఒకే ఋషి అనువర్తించేచేన్నాఁడో అంతవఱకు భృంగిరులయొక్క గణముకంటె వేఱుచోట సమానగోత్రముగలది కనుక భిన్నప్రవరముల వారితో వివాహము చేయవలయును. ఎవరు రెండు గోత్రములుగలవారో వారికి రెండు గోత్రములయందును వివాహము కూడదు. సమానఋషులుబహుమంది అగుటవలన ఋషులకు_గర్గులకు-భరద్వాజులకు పరస్పర వివాహము లేదయ్యె. ఇత్యాదివివరములు ప్రివరఖండమను గ్రంథమందుఁ జూడనగును.); 2. పేరు: చూ, సంకేతము. 1; 3. కులము: చూ, వంగడము.

ప్రివరుఁడు. సం. విణ. మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.

ప్రివర్గ్యము. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిష్టోమాది యాగములకు అంగభూతమైన యాగవిశేషము: చూ, యజ్ఞము.

ప్రివర్తక. అం: చూ, వృత్తము. 1. (వైతాళీయ జాతివృత్తములలో నొకటి. బేసిపాదంబులు ఉదీచ్యవృత్తిచ్ఛాయను, సరిపాదంబులుప్రాచ్య వృత్తిచ్ఛాయను నడచును: చూ, వైతాళీయము.)

ప్రివర్తకము. అం: చూ, ప్రిస్తావనాంగములు. (భారతివృత్తినాశ్రయించి ప్రిస్తుతమైనవసంత, శరత్ప్రిభృతి ఋతువులలో నొక దానిని వర్ణించుట.)

ప్రివర్తకుఁడు. సం. విణ: నడపువాఁడు.

ప్రివర్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, వర్తనము. 1.

ప్రివర్తించే. సం. అ. క్రి. రూ-ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించే.

ప్రివర్తిల్లు. సం. అ. క్రి. —పై—

ప్రివర్ధిల్లు. సం. అ. క్రి. 1. మిక్కిలివృద్ధిబొందు: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, ప్రివర్తించే. (పే్రి. ప్రివర్ధించే.)

ప్రివల్హిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గూఢార్థముగలప్రబంధము, ప్రహేళిక: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రివహణము. సం. వి. అ. న. బాలక్రీడాదుల శకటము: చూ, శకటము. 1; 2: చూ, యానపాత్రము.

ప్రివహము. సం. వి. అ. పుం. 1. బహిర్గమనము: చూ, సంచారము; 2. మహావాయువు: చూ, వాయువు; 3. గాలి: చూ, వాయువు.

ప్రివహించే. సం. అ. క్రి: చూ, వెల్లిగొను. 1.

ప్రివాణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. లాక: చూ, మగ్గము.

ప్రివాదము. సం. వి. అ. పుం. కారణము లేకయే కలిగి లోకమునందంతట వ్యాపించిన మాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రివారణము. సం. వి. అ. న. 1. కామ్యదాన

ము: చూ, స్పర్శము. 3; 2. నిషేధము: చూ, వారణము. 1. [సణము.

పరివాసనము. సం. వి. అ. న: చూ, పరిమా

పరివాసము. సం. వి. అ. న. 1. పరదేశవాసము: చూ, సదనము. 1; 2. పరదేశగమనము, ఊరువిడిచి పోవుట: ఈతి, పరివిశ్లేషము, విధురము. (తె)—ఎడఁబాయుట. (చూ, విధురము); అం. 3: చూ, విప్రలంభము.

పరివాహము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లువ; 2. పరివృత్తి: చూ, వర్తనము. 1; 3. పరంపర: చూ, వెల్లి. 4. [రోగము. 1.

పరివాహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గరిహణి: చూ,

పరివాళమణి. అం: చూ, దంతక్షతములు.

పరివాళము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పగడము: చూ, రత్నము. 1; 2: చూ, వీణాదండము; 3. చిగురు: చూ, విద్రుమము.

పరివిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,ఆచోలము.

పరివిదారణము. సం. వి. అ. న: చూ,యుద్ధము.

పరివిశ్లేషము. సం. వి. అ. న:చూ,ప్రవాసము.2.

పరివిష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*: చూ, విష.

పరివిష్టుఁడు. సం.విణ. ప్రవేశించినవాఁడు:చూ, సాహసికుఁడు.

పరివీక్షించే. సం. స. క్రి: చూ, వీక్షించే.

పరివీణాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

పరివీణుఁడు. సం. విణ: చూ, సమర్థుఁడు.

పరివృత్తము. అం: చూ, సంచారి వర్ణగతాలంకారములు.

పరివృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నడక: చూ, వర్తనము. 1; 2. పరివేశము: చూ, సాహసము. 1; 3. బ్రిదుకుఁదెరువు: చూ, వృత్తి. 2; 4.వృత్తాంతము:చూ,సమాచారము.2;5. ఎడతెగకవచ్చే జలాదుల పరంపర: చూ, ప్రవాహము. 1.

పరివృత్తుఁడు. సం. విణ. పరివర్తించినవాఁడు.

పరివృద్ధమగు. మి. అ. క్రి: పుటపుటనగు.

పరివృద్ధము. సం. విణ. 1. పెరిఁగినది: చూ,స్పృద్ధము. 2; 2. కొనసాఁగి పెరిఁగినది: ప్రసృతము.

పరివృద్ధుఁడు. సం. విణ: చూ, పౌరిఢుఁడు.

పరివేకము. సం. విణ: చూ, శైత్యము.

పరివేకుఁడు. సం. విణ: చూ, పరిధానుఁడు. 3.

పరివేణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఏనుఁగుమీఁదఁ బఱచెడి యొజ్జికంబళి: చూ, రల్లకము; 2. సర్పాకారముగా అల్లినజడ: చూ,రూ--వేణి2;

పరివేశకము. అం: చూ,సూచ్యము. (ఒకరుగాని ఇద్దఱుగాని లేక పెక్కండ్రు గాని నీచ పాత్రలు వృత్తినర్తిష్యమాణ కథచెప్పుట.)

పరివేశనము. అం: చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు.

పరివేశము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాహసము.1.

పరివేశించే. సం. అ. క్రి: చూ, సోఁకు. 4.

పరివేష్టము. సం. వి. అ పుం. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1. (చూ, హస్తము.)

పరివ్యక్తము. సం. విణ: చూ, స్పష్టము.

పరివ్రాజితుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,సన్యాసి.

పరివ్రాజ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సన్యాసాశ్రమము: చూ,సదనము. 1; 2. తిరిప్పట: చూ, విహారము. 1. [చూ, భాండము. 3.

పరివ్వ. దే. వి. కుండ. భాగ. 6, స్కం. 205:

పరిశంస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ,స్తోత్రము; వా. 2. మాటలోమాట: చూ, శబ్దము. 2.

పరిశంసార్థకములు. పా. అయ్యారె-బళా-బళి-బళీ-బళిర,భళా-భళి-భళీ-భళిరె, మఝ్ఝూ-మఝ్ఝూరె, బాపురె.

పరిశంసించే. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించే.

పరిశమనము. అం: చూ, అస్త్రములు.

పరిశస్తము. సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది:చూ, సంభావన. 3;2.(నేయినూనెలోనగువానిచే) పొగపఁబడినది: చూ, సాతాళింపు; 3:చూ, శ్రేష్ఠము.

పరిశస్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిసిద్ధి. 1.

పరిశస్త్యము. సం. విణ. పరిసిద్ధికెక్కఁదగినది: చూ, సంభావన. 3. [చూ, శాంతి. 1.
పరిశాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిశాంతి:
పరిశాంతుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలిశాంతినొందిన వాఁడు: చూ, సహనుఁడు. [పరిశ్నము.
పరిశ్న. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పన్నము:చూ,రూ-
పరిశ్నకర్త.సం.వి.ఋ.పుం:చూ,కథంకథికుఁడు.
పరిశ్నము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సవాలు.
పరిశ్నార్థకములు. అం. 1. ఏల-ఎందు-ఎట-ఎప్పుడు మొ. "ఉదా.—ఏలరావు, ఎందుఁ గలదు,ఎందుమంటివి,ఎప్పుడువెళ్లెను.";అవ్య. 2. ఏ-ఏడ-ఏల-ఏలా-ఎందుకు.
పరిశ్నించు. సం. స. క్రి: చూ, సవాలువేయు.
పరిశ్రియము. సం. వి. అ. పుం. ఊటు: చూ, సమాశ్వాసము.
పరిశ్రితుఁడు. సం. విణ: చూ,వినీతుఁడు. 6.
పరిష్ట. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) అడుగువాఁడు: చూ, పాశ్నికుఁడు. 2. [పాశ్నికము.
పరిష్టవాహము. సం. వి. హ్. పుం: చూ, యుగ
పరిష్ఠుఁడు. సం. విణ:చూ,ముందునడచువాఁడు.
పరిష్ఠౌహి. సం. వి.ఈ. స్త్రీ:చూ,రూ-పష్ఠౌహి.
పరిసంగము సం.వి.అ. పుం. 1. విషయవిస్తరము; 2. పరిస్తావము: చూ, శంసనము; అం. 3:చూ, యానపంచకము.
పరిసంగాసనము. అం: చూ, యానము. 2.
పరిసంగించు. సం. స. క్రి. 1. ఏదేని యొకవిషయము విస్తరించిచెప్పు: చూ, వచించు; 2:చూ,పరిస్తావించు. భో.6,ఆ. 130.
పరిసక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పరిసంగము. 2; వా. 2. సంబంధము: చూ, సంయోగము.
పరిసక్తించు. సం. అ.క్రి. పరిస్తావమునఁబడచ్చు.
పరిసత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ:చూ,పరిపాదము. 1.
పరిసన్న. సం.వి. ఆ.స్త్రీ.కల్లు: చూ, సుర. 2.

పరిసన్నతనొందు. మి. పేరి: తేఱుచు-తేర్చు.
పరిసన్నమధ్యము. అం:చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.)
పరిసన్నము. సం. విణ. 1. నిర్మలము:చూ,సమీచీనము. 2; 2: చూ, సంతోషము.
పరిసన్నరాఘవనాటకము. అం. (జయదేవుఁడు వ్రాసెను); చూ, కావ్యనాటకములు.
పరిసన్నాంతము. అం: చూ, పరిసన్నమధ్యము.
పరిసన్నాది. అం.—పై—
పరిసన్నాద్యంతము. అం.—పై—
పరిసభము. సం. వి. అ. పుం. బలాత్కారము: చూ, హఠము. 2.
పరిసరణము. సం. వి. అ. న. అంతట సేనవ్యాపించుట: చూ, శిబిరము.
పరిసరణి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ.—పై—
పరిసరము. సం. వి. అ. పుం. 1. వ్యాపనము: చూ, సంవృతము; 2: చూ, వినయము; 3:చూ,వేగము.3; 4. ఇరుపచువ్వగల బాణము: చూ, బాణము. 1. [వ్యాపించు.
పరిసరించు. సం. అ. క్రి. రూ-పరిసరిల్లు: చూ,
పరిసరిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై—
పరిసర్పణము. సం. వి. అ. న:చూ,పరిసరము.1.
పరిసర్పితము.అం: చూ,కరణములు. [సదనము.1.
పరిసవగృహము. సం. వి. అ. న. పురిటిల్లు: చూ,
పరిసవజలము. సం. వి. అ. న: చూ, ఉబ్బనీరు.
పరిసవబంధనము. సం. వి. అ. న. తొడిమ:చూ, వృంతము. 1.
పరిసవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పెసవము, కానుపు: చూ, సూతి. 2;న. 2. పువ్వు:చూ, సుమము; 3. పండు: చూ, ఫలము. 1; పుం. 4. పుట్టుక:చూ,సంభవము. 1; 5. బిడ్డ:చూ, శిశువు; 6. పశ్వాదులయీనిక, ఈనిక: చూ, సూతి. 2. [చూ, సంభవించు.
పరిసవించు. సం. స. క్రి.(బిడ్డ)కను, ఈను,కను:

ప్రిసవ్యము. సం. విణ: చూ, సవ్యము. 1-2-3; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

ప్రిసాదనము. సం. వి. అ. న. 1. తేర్పుట;2.=పసదనము: చూ,పసదనము. 1; 3. అన్నము: చూ, సాదము (1).

ప్రిసాదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మూలుగు*.

ప్రిసాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రిసన్నత. రూ-ప్రిసత్తి: చూ, సాదము.(1); 2. అనుగ్రహము: చూ, సాకతము. 2; 3: చూ, స్వాస్థ్యము; 4.=పసాదము. భగవంతుఁడులోనగువారిచే భుక్తపరిశిష్టమైన అన్నాదులు: చూ, సాదము. (1); అం. 5: చూ, గుణములు. 1; 6: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు(అలంకారము. 3.); 7: చూ, సంచారవర్ణగతాలంకారములు. [యిచ్చు: చూ, విడుచు. 3.

ప్రిసాదించు. సం. స. క్రి. అనుగ్రహించి

ప్రిసాధనము. సం. వి. అ. న. 1. వస్త్రాద్యలంకరణము: చూ, భూషణము. 2; 2: చూ, సిద్ధి. 1.

ప్రిసాధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కంకతము, కంకతిక, కేశమార్జకము, కేశమార్జనము.(తె).—దువ్వెన, పన్నె. తద్వి- (తె).—ఈరు పెన—ఈర్పెన, చిక్కంటు-చిక్కంటె, చిక్కోల, దువ్వెన.

ప్రిసానితుఁడు. సం. విణ: చూ, సజ్జుఁడు. 2.

ప్రిసారణము. సం. వి. అ. న. 1. చాఁచుట: చాఁపు; 2. తిగుచుట; అం. 3: చూ, హస్తప్రాణములు; 4: చూ, కర్మములు. 2.

ప్రిసారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లంజెసవరము*.

ప్రిసారము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పసారము: చూ, సంచారము; 2. వ్యాపనము: చూ, సంవృతము.

ప్రిసారి. సం. విణ.(న్. ఈ. న్)ప్రిసరించునది.

ప్రిసారిణి. అం: చూ, ఋత్రులు.

ప్రిసారితము. సం. విణ. 1. చాఁపఁబడినది: నిచితము; 2. తిగుపఁబడినది: ఆకర్షితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4: చూ, బాహుక్రియలు; 5: చూ, పార్శ్వక్రియలు.

ప్రిసితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్బంధము: చూ, బంధము. 1. (కట్టైడు సాధనము అనియు)

ప్రిసితుఁడు. సం. విణ: చూ, తత్పరుఁడు.

ప్రిసిద్ధము. సం. విణ. 1. ప్రిసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 3. అలంకరింపఁబడినది: చూ, సజ్జితము. 2.

ప్రిసిద్ధి. సం వి.ఇ.స్త్రీ.1.ఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3; 2. అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.

ప్రిసువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ, సవిత్రి. 1; 2. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2; 4. ఒకటితో నొకటి పెనఁగొన్నద్రాక్షతీఁగలో నగునది: చూ, వృక్షము.

ప్రిసూత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సూతిక.

ప్రిసూతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రిసవము. 2; విణ. 2: చూ, సంభూతము.

ప్రిసూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రిసవము. 2; 2: చూ, ప్రిసవము. 4; 3: చూ, ప్రిసవము. 5.

ప్రిసూతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రిసూత.

ప్రిసూతిజము. సం. వి. అ. న. బాధ: చూ, శోకము.

ప్రిసూనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రిసవము. 2; 2: చూ, ఫలము. 1; విణ. 3: చూ, ప్రిసూతము. 2. [థుఁడు.

ప్రిసూనేషువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మ

ప్రిసృత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పిక్క.

ప్రిసృతము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేర: చూ, రూ-ప్రిసృతి. 1; విణ. 2: చూ, ప్రివృద్ధము. 2; 3. తీగ్పఁబడినది; అం. 4: చూ, పుటక్రియలు.

-ప్రిసృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చేర: చూ, హస్తము; 2. పుడిసిలి: చూ, హస్తము.

-ప్రిసేకము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేల్లుట: చూ, పోోక్షణము. 1; 2. జోలుట: చూ, స్ఖలనము. 2. [వండము.

-ప్రిసేవకము. సం. వి. అ. పుం. :చూ, వీణా

-ప్రిసేవము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; 2: చూ, స్యోనము.

-ప్రిస్తరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=సౌత్తరము: చూ, రాయి; 2: చూ, రత్నము. 1; 3. కుశము: చూ, హరిత (తృణము. 1); 4. చిగుళ్లులోనగువానిచే ఏర్పఱచిన సెజ్జ: చూ, శయ్యా. 1.

-ప్రిస్తరించే. సం. స. క్రి. 1: చూ, విస్తరించే; 2. ఛందః ప్రిస్తారముచేయు.

-ప్రిస్తవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విషయము. 1. భార. సభా. 1, ఆ. 33.

-ప్రిస్తారప్రిత్యయప్రాణములు. అం. ప్రిస్తారము, సంఖ్య, నష్టము, ఉద్దిష్టము, పాతాళకము, ద్రుతమేరువు, లఘుమేరువు, గురుమేరువు, ప్లుతమేరువు, సంయోగమేరువు, ఖండప్రస్తారము, ద్రుతమేరునష్టము, ద్రుతమేరూద్దిష్టము, లఘుమేరునష్టము, లఘుమేరూద్దిష్టము, గురుమేరునష్టము, గురుమేరూద్దిష్టము, ప్లుతమేరునష్టము, ప్లుతమేరూద్దిష్టము. మఱియు యతిప్రిస్తారము (అనికొందఱు) (20)

-ప్రిస్తారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఛందశ్శాస్త్రమునందలి ప్రిత్యయవిశేషము; 2. వృక్షవిస్తారము; అం. 3: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.); 4: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు; 5: చూ, ప్రిస్తారప్రిత్యయప్రాణములు.

-ప్రిస్తారములు. అం: చూ, ప్రిస్తారప్రిత్యయప్రాణములు. (పది అనికొందఱు)

-ప్రిస్తావన. అం. ప్రిస్తావనద్వివిధము —ప్రిరోచన, ఆముఖమునని. పూర్వరంగముచేయువాఁడొకసూత్రిధారుఁడు. ప్రిస్థాపన ప్రివర్తకుఁడు (నటస్థాపకుఁడు) మఱియొక సూత్రిధారుఁడు అని కొందఱు. ఇద్దఱు నొకరే కావచ్చునని మఱికొందఱందురు. ఎట్లయినను బ్రిస్తావనతోనే కథ ప్రారంభమవును. (కవి కావ్యప్రిముఖ ప్రిస్తుతార్థప్రశంసచే శ్రోతలచిత్తము రంజించుట ప్రిరోచన. సూత్రిధారుఁడునటితో గాని, మారిషునితోఁగాని, విదూషకునితోఁగాని ప్రికృతముబోధించువాక్యములను విచిత్రిముగఁబలుకుట ఆముఖము) ప్రిస్తావనయే ఆముఖమని ఆముఖమేప్రస్తావనయని ఇవిరెండుపర్యాయపదములని మతాంతరము.

ప్రిస్తావనము. అం: చూ, నాటికలు. (రెండంకములు, గాననాట్యములుగలవు. నీచపాత్రలు) (సర్వనాటకముల యందుఁ బ్రిథమమునఁ బూర్వరంగము. తర్వాతఁబ్రస్తావనముజేయవలెనని సామాన్యలక్షణము.)

ప్రిస్తావనాంగములు. అం. (చూ) కథోద్ఘాతము, ప్రివర్తకము, ప్రయోగాతిశయము. (3); అంకాదిని నాంది ఋతువర్ణనమును ముఖ్యములు. ప్రిస్తావనానంతరము విష్కంభమనికొందఱు, అంకద్వయమధ్యమందే విష్కంభమని కొందఱు చెప్పుదురు. దేవ, మనుష్యమిశ్రిములందెట్టిదో కథయట్టివేషముతో నది సూత్రిధారుఁడు వినిపింపవలయు. సాధారణముగా నాకథ ప్రిశ్నోత్తరరూపమైనది. ఆసంభాషణ వచనముగాను, వర్ణనాంశము మాత్రిము పద్యరూపముగాను ఉండును. కొన్నిచోట్ల గీతములును జేర్తురు. స్త్రీపాత్రిలు పద్యములతో ముచ్చటించుట పూర్వాచారముగానరాదు. దృశ్యప్రిబంధములలోఁ గావలసినంతవఱకే తీసికొని తక్కిన కథను వదలినను లేక సంగ్రిహించి చెప్పినను దప్పు లేదు. దూరాహ్వానము, వధ, యుద్ధము, రాజ్యదేశవిప్లవము, సంరోధము, భోజనము, స్నా

నము, సంభోగము, అనులేపనము, వస్త్రవిసర్జనము, ప్రభృతికృత్యములు ప్రత్యక్షముగఁ జూపఁగూడదు. నేపథ్యవచన, ఆకాశభాషితములుండవచ్చును. నాయకునిమృతియే చెప్పరాదు. మరలబ్రతికెనా చెప్పవచ్చును. నాటకములెల్ల సుఖాంత్యములే గాని శోకాంత్యములు లేవు.) (చూ, నాంది) (చూ, నాటకము.)

ప్రస్తావము. సం. వి. అ. పుం. 1: అవసరము, ప్రకరణము, ప్రక్రియ; పుం. 2. చెప్పుట: చూ, ప్రసంగము. 2; అం. 3: చూ, ప్రస్తావన. (ప్రస్తావనము అనియువాడుక.)

ప్రస్తావించు. సం. స. క్రి. ప్రస్తావమునకు తెచ్చు: చూ, వచించు.

ప్రస్తుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (ఈనఁబోవుసమయమున) పొదుగుచేసిన ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

ప్రస్తుతము. సం. విశ. 1. మిక్కిలిస్తుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము; 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2; 3. ప్రయత్నముచేయఁబడినది: చూ, సన్నిహితము. 2; 4. సిద్ధముచేయఁబడినది: చూ, సిద్ధము. 2; వా. అవ్య. 5. ఇప్పుడు: చూ, సాంప్రతము. 2.

ప్రస్తుతాంకురము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (ప్రస్తుతవర్ణనచే ప్రస్తుతార్థమేద్యోతకమవుట. "ఉ॥ మాలతియుండఁ దేఁటి, కేతకికేగదేల?")

ప్రస్తుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిస్తోత్రము: చూ, స్తుతి.

ప్రస్తుతించు. సం. స. క్రి. మిక్కిలిస్తుతించు: చూ, స్తుతించు.

ప్రస్తోతుఁడు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

ప్రస్థపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. మరువము*: చూ, సమీరణము.

ప్రస్థమానము. సం. వి. అ. న. తూములోనగువానికొలత: చూ, మానము.

ప్రస్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. —పై—.(కొలుతలు.—ఆఢకము (తూము), ద్రోణము (నలుతుము) (ఇది తూమునకు ఇద్దుమునకుఁగూడఁ పేరు), ఖారి (పుట్టి), వాహము (ఇరువది పుట్లు), నికుంచకము (సోల), కుడుపము (మానెడు): చూ, కొలత; 2. నాలుగుమానికల కొలఁది: కుంచము. (తె).—కుంచెము; 3. కొండనెత్తము: చూ, పర్వతము.

ప్రస్థానము. సం. వి. అ. న. 1. (గెలువనిచ్ఛయించిన రాజుయొక్క) ప్రయాణము: చూ, సంచారము; 2: చూ, శాస్త్రము.

ప్రస్థాపించు. సం. స. క్రి. చెక్కఁగాస్థాపనము చేయు: చూ, స్థాపించు.

ప్రస్థాపితము. సం. విశ. చక్కఁగాస్థాపింపఁబడినది: చూ, స్థాపితము.

ప్రస్థితము. సం. విశ: చూ, ప్రయాతము.

ప్రస్ఫుటము. అం: చూ, స్థితకరణబంధములు.

ప్రస్ఫోటనము. సం. వి. అ. న. 1. చేట: చూ, శూర్పము; 2. ప్రకాశనము; 3. దెబ్బ: చూ, హతి.

ప్రస్రవణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సెలయూట; 2. చెమట: చూ, స్వేదము. 1.

ప్రస్రావము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మూత్రము.

ప్రస్వాపనము. అం: చూ, అస్త్రములు.

ప్రస్స. వా. వి: చూ, బ్రహ్మబిందువు.

ప్రహతము. సం. విశ. 1. కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము, తాడితము, పర్యవస్తము; తద్వి.—కొట్టఁదగినది. (సం).—గాఢము; 2. పాడిచేయఁబడినది; 3. విస్తరింపఁబడినది.

ప్రహరణకలిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, భ, న, తగణములు, ఎనిమిదింటయతి, 14వ ఛందస్సు.)

ప్రహరణము. సం. వి. అ. న: చూ, బాణము. 1.

ప్రిహరము. సం. వి. అ. పుం. 1. జామము: చూ, యామము. 1; 2. దెబ్బ: చూ, హతి.
ప్రిహారి. వై. వి. రూ-ప్రిహారి.=పార్రికారము. పా. 4, ఆ. 76: చూ, పార్రికారము.
ప్రిహరించే. సం. స. క్రి కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2.
ప్రిహరిచేసించే. మి. అ. క్రి: ప్రిదక్షిణించే, ప్రిహరిచేట్టు, ప్రిహరిదిరుగు. [ఆ. 68.
ప్రిహరిచేట్టు. మి. అ. క్రి.—పై.—వసు. 4,
ప్రిహరిదిరుగు. మి. అ. క్రి.—పై—కాశీ. 1, ఆ. 116.
ప్రిహర్షణము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఒక కార్యమునకై ప్రియత్నించేనపుడు పకరణములయందె ఫలసిద్ధియగుట. "ఉదా.—గని యున్న చోటు గని పెట్ట నంజనము వేయుటకు వేరుఁదిప్రవ్వఁబోగా నక్కడ నిధి దొరికినది"
ప్రిహర్షణి. అం: చూ, వృత్తము. 1. (మ, న, జ, ర, గురువులు, 8 యతి, 13 వ ఛందస్సు.)
ప్రిహర్షణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుధుఁడు. 1.
ప్రిహసనము. సం. వి. అ. న. 1. పెద్దనవ్వు: చూ, హాస్యము; 2. పరిహాసము: చూ, హేళి; అం. 3: చూ, నాటకము. (కథకల్పితము, పాషండ చోరాదులలో నొకఁడు నాయకుఁడు. హాస్యరసము ప్రిధానము. భారతవృత్తి. సేవక, భిక్షుక, వేశ్యాప్రిభృతులే రాజ పరివారము. ఒక టేయంకము. ముఖనిర్వహణ సంధులురెండే.)
ప్రిహసించే. సం. అ. క్రి. పెద్దనవ్వునవ్వు: చూ, హసించే.
ప్రిహసితము. సం. వి. అ. న. శిరఃకంపముతోఁ గూడిననవ్వు. (ఇదిమధ్యమము): చూ, హాస్యము. 1. [లము. 2.
ప్రిహస్తము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రిత
ప్రిహస్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
ప్రిహారకుఁడు. సం. విశ: చూ, ప్రిహారి. 1.
ప్రిహారము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బవరము: చూ, యుద్ధము; 2: చూ, రూ-ప్రిహరము. 2.
ప్రిహారి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్) 1: చూ, హారకుఁడు. 3; వా. 2: చూ, రూ-ప్రిహారి.
ప్రిహాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
ప్రిహి. సం. వి. ఇ. పుం. నూయి: చూ, సరస్సు. 1.
ప్రిహిత. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.
ప్రిహితము. సం. విశ. వింటనుండి విడువఁబడినది (బాణము.): చూ, బాణము. 1.
ప్రిహితుఁడు. సం. విశ: చూ, వ్యుత్పన్నుఁడు.
ప్రిహేయము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (న, న, మ, య గణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.)
ప్రిహేళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రవల్హిక.
ప్రిహ్లత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రిహ్లాదము.
ప్రిహ్లన్నుఁడు. సం. విశ: చూ, ప్రిముదితుఁడు.
ప్రిహ్లాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంతోషము.
ప్రిహ్లాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-హ్లాదుఁడు. హిరణ్యకశిపుని కొడుకు: (చూ, సూనుఁడు. 1.) చూ, పరమభాగవతోత్తములు.
ప్రిహ్వము. సం. విశ. 1. నమ్రము: చూ, వక్రిమము; 2. ఆసక్తము: చూ, సహితము.
ప్రిళయము. సం. వి. అ. పుం. రూ ప్రిలయము. 1. కల్పాంతము: చూ, సంవర్తము; 2. అపాయము: చూ, హాని. 2; 3. చావు: చూ, సావు; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.
ప్రిళయములు. అం. వృత్తి, అవస్థా, శరీర, మను, బ్రిహ్మ, విష్ణు, రుదప్రి, మహేశ్వర, సదాశివ, విరాట్పురుషప్రిళయములు (10).

ప్రా

ప్రా. వై. విశ.=పురా. వెనుకటి: చూ, రూ-ప్రాఁత. 4. (వృత్తియందు ప్రాఁతశబ్దమునకుమీఁదివర్ణ

ములులోఁ పింపఁగామిగిలినరూపము. ఉదా.- "ప్రాఁమట్టి, ప్రాఁవేలుపు" మొ.) (దీనికి వృత్తియందు అచ్చుపరమగునపుడు యడాగమంబును, పరుషములు పరంబులగునపుడు నుగాగమంబునగు. ఉదా.— "ప్రాయిల్లు, ప్రాయేలు,ప్రాఁగెంపు, ప్రాఁజోఁతు,ప్రాఁబచ్చె, ప్రాఁబసిఁడి" మొ.)

ప్రాంగణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముంగిలి. 2; 2. పణవవాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

ప్రాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. తీరము: చూ, రోధస్సు; 2=పంచే-పొంత: చూ, సమీపము. 1.

ప్రాంతరము. సం. వి. అ. న. 1. అడవి: చూ, విపినము; 2. తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1; 3. దవ్వయిన యెడారిత్రోవ: చూ, మార్గము. 1; 4. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1.

ప్రాంశువు. సం. విణ. (ఉ) పొడుగైనది: చూ, సోగ. 3.

ప్రాఁకు. దే. వి. 1: చూ, ఉపఘ్నము; 2: చూ, మలినము. భార. అర. 7, ఆ. 28; అ. క్రి. 3: రూ-పాఁకు, అల్లు, ఎక్కు; 4: రూ-పాఁకు, ఎక్కు; జేరగు-జేరుగు, తడవు, ప్రాఁకుడెంచు. (సం. ప).—అధిరోహించు, ఆరోహించు.

ప్రాఁకుడు. దే. వి. రూ-పాఁకుడు. 1: ఎక్కుడు, జేరగు-జేరుగు. (సం. ప.)—అధిరోహణము, ఆరూఢి, ఆరోహణము, ఆరోహము; 2. పండ్లపాఁచి: చూ, శమలము.

ప్రాఁకుడెంచు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రాఁకు. 4. పా. 2, ఆ. 38.

ప్రాఁకులాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పాఁకులాడు. 1. ప్రాఁకియెక్కు; శా. 2. బ్రతిమాలు; 3. పీఁకులాడు; 4. వచ్చినంతరాఁబట్టు.

ప్రాఁకెడువాఁడు. దే. విణ. 1: ఎక్కెడువాఁడు. (సం).—ఆరోహకుఁడు; వా. 2: చూ, పాకీవాఁడు. 2.

ప్రాఁకోను. దే. అ. క్రి: పాఁచిపట్టు.

ప్రాఁగబ్బము. వై. వి. బ, (ప్రాఁత + కబ్బము): చూ, వేదము.

ప్రాఁచి. వై. వి, విణ: చూ, రూ-పాఁచి. (ప్రాఁతదనుటకు.— హరి. పూ.5,ఆ. 209.)

ప్రాఁచిపురుగు. వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

ప్రాఁజదువులపెట్టె. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

ప్రాఁజదువులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ప్రాఁగబ్బము. స్వా. 2, ఆ. 62.

ప్రాఁత. వై. వి. రూ-పాఁత. 1. భృత్యుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 93: చూ, సేవకుఁడు; 2. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 3. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. 4.=పురాతన. రూ-పాఁత-ప్రా, అనువ, తుకాటము, వెనుకటి. (సం).—చిరంతనము,చిరత్నము,జీర్ణము, టకము,పురాతనము, పురాణము-పూరాణము, ప్రతనము-ప్రత్నము, ప్రాక్తనము,(అవ్య)-కిన్ను; 5. మొదలు, పూర్వము: చూ, లోవిడి; 6. ప్రాఁతది. "ప్రాఁతచీర".

ప్రాఁతగిలు. వై. అ. క్రి.=ప్రాక్తన. ప్రాఁతవడు: రూ-ప్రాఁతగిల్లు, ప్రాఁబడు.

ప్రాఁతగిల్లు. వై. అ. క్రి.=—పై.—

ప్రాఁతఁబలుకులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబడు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రాఁతగిలు; 2. అలవడు: చూ, సిద్ధించు.

ప్రాఁబలుకులపెంకి. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, భా. ప్ర. 181.

ప్రాఁబలుకులు. ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రాఁబల్కులు: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబల్కులు. ద్వ. వి. బ.—పై.—ఉ, రా. 2, ఆ. 178.

ప్రాఁబల్కుసొమ్ముపెట్టె. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాం. దే. 9.

ప్రాక. దే. వి: చూ, రూ-పాక.
ప్రాకటము. సం. విణ: చూ, ప్రకటనము.
ప్రాకామ్యము. అం. పరిభా: చూ, సిద్ధులు. (విభూతులు.)
ప్రాకారము. సం. వి. అ. పుం.=ప్రహారి: అరి, కంథావాటము, కళత్రము, నేనుము, వరణము. (తె).—కోట, ప్రహారి-ప్రహారి.
ప్రాకృతభవము. పా: చూ, ప్రాకృతము.
ప్రాకృతభాషాభేదములు. అం. ఇవిఱఱు.— ౧. మహారాష్ట్రదేశములో ప్రాకృతము, ౨. శూరసేనదేశములో శౌరసేని, 3. మగధదేశములో మాగధి, ౪-౫ బాహ్లీక,సహ్యా, నేపాళ, పాండ్య, కేకయ, కుంతల, చోళ, భోట, గాంధార, సుధేష్ణ, ద్రవిడ, గౌడ, లాటదేశములను పిశాచదేశములందుఁ బైశాచియు, చూళికయును, ౬. ఆభీర, ఘూర్జరాది దేశములందపభ్రంశభాషయును వాడుచేన్నారు:(చూ, ప్రాకృతము. 1;భాష.1.)
ప్రాకృతము. పా. ఒకానొకభాష. (సంస్కృత పదములు రెండువిధములుగాఁ దెనుఁగునం బ్రవేశించుచున్నవి. (1) అందుఁ గొన్ని ప్రాకృతభాషలోఁజొచ్చి ప్రాకృతపదంబులై అచ్చోటనుండి తెనుఁగునఁజేరుచున్నవి; (2) మఱికొన్ని సంస్కృతశబ్దములు ప్రాకృతభాషయందుఁజేరక సరిగా తెనుఁగునంబ్రవేశించుచున్నవి. ఈసంస్కృత ప్రాకృతశబ్దములు తెనుఁగునఁ జేరునపుడు చివరమాత్రముస్వల్పములగుమార్పులు చెందినంజెందుఁగానియితరభేదములనొందవు. ఈద్వివిధపదంబులే తత్సమంబులని వ్యవహరింపఁబడును. ఇట్లు తెలుఁగులోనికి వచ్చిన సంస్కృత పదములు "సంస్కృతసమము" లనియు, ఇట్లే వచ్చిన ప్రాకృతపదములు "ప్రాకృతసమము" లనియుఁదెలియఁబడుచున్నవి. ఇట్టి పదములు గాక, సంస్కృత ప్రాకృత శబ్దంబులలోఁ గొన్ని చివర మార్పులేగాక, పదములలోని వర్ణములు పోయిగాని, వర్ణములు మాఱికాని, క్రొత్తవర్ణములు చేరికాని మాఱురూపంబులనొంది తెనుఁగునఁజేరెడు కొన్ని సంస్కృతప్రాకృతశబ్దములు "తద్భవంబులు" అని చెప్పఁబడును. ఇట్లు సంస్కృతమునుండి పుట్టినపదములు "సంస్కృతభవములు" ప్రాకృతమునుండిపుట్టినవి "ప్రాకృతభవములు" సంస్కృతసమ, ప్రాకృతసమ, సంస్కృతభవ,ప్రాకృతభవములేకాక," దేశ్యములు "అనెడిపదంబులును దెలుఁగునంగలవు. సంస్కృతసమంబులు గాక తక్కిననాల్గు విధములైన యాంధ్రపదంబులు "అచ్చికములు"లేక అచ్చ తెనుఁగులనియుఁ దెలియఁబడును.(ఉ॥దర్పణము.) (ఇది తెలుఁగుభాషా పరిణామికయైనను విషమంతయుఁ దెలుపుటకిచేట వివరింపఁబడియె): (చూ, ప్రాకృతభాషాభేదములు, భాష. 1.); అం. 2: చూ, శారాక్రియలు.
ప్రాకృతసమము. పా: చూ, ప్రాకృతము.
ప్రాకృతుఁడు. సం. విణ. పామరుఁడు: చూ, హీనుఁడు.
ప్రాకెన. వై. వి.=పాకాన్న. (రూ-పాకెన-పాకెన్న-ప్రాకెన్న) య. 4, ఆ. 115: చూ, పాకాన్నము.
ప్రాకెన్న. వై. వి =—పై.—
ప్రాక్తనము. సం. విణ: చూ, ప్రాఁత. 4.
ప్రాగల్భ్యము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రగల్భత్వము; 2. స్త్రీలయొక్క అయత్నజమైనయొకానొక శృంగారచేష్ట.
ప్రాగ్జ్యోతిషము. అం: చూ, దేశములు.
ప్రాగ్భారము. సం. వి. అ. పుం. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. పర్వతములు

లోనగువాని శిఖరము: చూ, శిఖరము. 1.
ప్రాగ్రసరుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, ముందునడచేవాఁడు; 2: చూ, మొదటివాఁడు.
ప్రాగ్రహరము. సం. విణ. 1. ముందునడచేనది: ప్రాగ్ర్యము; 2. మొదటిది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.
ప్రాగ్రహరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రధానుఁడు.
ప్రాగ్ర్యము. సం. విణ: చూ, ప్రాగ్రహరము.
ప్రాగ్ర్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రాగ్రహరుఁడు.
ప్రాగ్వంశము. సం. వి. అ. పుం. హవిర్గృహము నకు ముందున్న సభాగృహము: చూ, సదనము. 1.
ప్రాఘారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రఘారము: చూ, స్రవము.
ప్రాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తూర్పు: చూ, హరిత్తు. 1; 2. పచ్చోరుకు*: చూ, హరితపత్రిక. [జై. 7, ఆ. 133.
ప్రాచితము. వై. వి: చూ, రూ-పాచితము.
ప్రాచీన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిఱుబొద్ది*: చూ, ఛిద్రకర్ణి.
ప్రాచీనబర్హి. సం. వి. న్. పుం. 1. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; 2. ఒకానొక రాజు: చూ, రాజు. 1.
ప్రాచీనము. సం. వి. అ. న. 1. కంపకోట: చూ, వెలుగు; విణ. 2. పూర్వదిశయందుఁగలిగినది; 3. పూర్వకాలమందుఁ గలిగినది.
ప్రాచీనావీతము. సం. వి. అ. న. కుడిభుజము మీఁదుగా ఎడమపార్శ్వమున వ్రేలెడుజందెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము.
ప్రాచీరము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ప్రాచీనము. 1.
ప్రాచుర్యము. సం. వి. అ. న. ప్రచురత్వము.
ప్రాచేతసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రచేతసుఁడు.
ప్రాచ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. శరావతియను నది యెల్లగాఁగల ప్రాగ్దక్షిణముల మధ్యదేశము: చూ, దేశములు; విణ. 2. తూర్పుదిక్కునందలిది: చూ, హరిత్తు. 1.
ప్రాచ్యవృత్తి. అం: చూ, వైతాళీయము, వృత్తము. 1. (బేసిపాదంబులందు 14 లఘువులు సరిపాదంబులందు 16 లఘువులు గలిగి బేసిపాదంబులేడింట సరిపాదంబుల తొమ్మిదింటయు తిగల వృత్తము.)
ప్రాజనము. సం. వి. అ. న. మునికోల: చూ, సిల్లి.
ప్రాజాపత్యకాండములు. అం: చూ, తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము.
ప్రాజాపత్యకృఛ్రము. అం: చూ, కృఛ్రము 6.
ప్రాజాపత్యము. సం. వి. అ. న. 1. అధికారము: చూ, రసము. 1; 2. ఇష్టివిశేషము: చూ, యజ్ఞము; 3. పండ్రెండుదినములలో ముగింపఁదగిన వ్రతము: చూ, కృఛ్రము. 6: చూ, వ్రతము; పుం. 4. మీరిరువురుఁగూడి ధర్మము చేయుఁడని వరునితో పరిభాషించి కన్నెనిచ్చిచేయు పెండ్లి: చూ, వివాహము; అం. 4: చూ, కర్మములు; 5: చూ, తానములు (శుద్ధతానములు.) [సారథి.
ప్రాజిత. సం. వి. ఋ. పుం. తేరుపూన్పరి: చూ,
ప్రాజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచిబుద్ధిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.
ప్రాజ్ఞి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. లౌకికవ్యవహారమునందు మిక్కిలి తెలివిగల ఆఁడుది: చూ, ప్రాజ్ఞ. 1; 2. పండితునిభార్య: చూ, భార్య.
ప్రాజ్ఞుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, సుధి; 2: చూ, సమర్థుఁడు. [రాశము.
ప్రాజ్యము. సం. విణ. అధికము: చూ, హేప్రాడ్వివాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తగవరి: చూ, స్వామి. 3. [ప్రాణహింసకము.
ప్రాణగొడ్డము. వై. విణ.=ప్రాణసుట్టు: చూ,
ప్రాణదశకనుఁగొనురీతి. పా. ఎవని సూక్ష్మదు

శలో నెవని ప్రాణదశ కనుఁగొనవలెనో యట్టివాని సూక్ష్మదశాపరిమాణమును ప్రాణదశానాథుని మహాదశా సంవత్సరసంఖ్యచే గుణింపవలెను. అట్లుగుణించిన మొత్తమును 120చే భాగించినయెడల ప్రాణదశాపరిమాణము తెలియును. [భర్త; 2: చూ, యముఁడు.

ప్రాణనాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,

ప్రాణభయము. సం. వి. అ. న. ప్రాణమునకు భంగము. (వా)

ప్రాణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=ప్రాణము గాలి: చూ, వాయువు: 2.=ప్రాణము. హృదయమందలిగాలి: చూ, వాయువు; 3. కావ్యజీవనము; 4. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 5. బోళము: చూ, శళము; బ. 6.=ప్రాణము: అసువు-అసువు, చైతన్యము, జీవము, జీవితము, (తె). -ఉసురు, ప్రాణము, మండల, మిడుకు; తద్వి.-కొంచెము మిగిలియున్న ప్రాణము,-(తె).—కుట్టుసురు, (మి) కొఱప్రాణము; విణ. 7. నిండింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము.

ప్రాణము ప్రాణముగా. జా. ఏకీభావముతో. "ప్రాణంబు ప్రాణంబుగా నిను మన్నింపఁడో" (పారి. 2, ఆ. 25.)

ప్రాణముగక్షించుట. అం: చూ, చిహ్నములు.

ప్రాణములు. అం 1. ప్రాణ, అపాన, సమాన, ఉదాన, వ్యానవాయువులు: చూ, వాయువు; 2. ఘాతజధ్వనులతోను తన్మధ్యస్థములైన విరామకాలములతోనైన నృత్యగీతవాద్యకాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. ఇట్టి తాళమునకు ప్రాణములు 10. కాలప్రాణాది: చూ, తాళప్రాణములు.

ప్రాణవాయువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రాణము. 1—2. [పవేశము.

ప్రాణాచారము. సం. వి. అ. పుం. ప్రాయో

ప్రాణాచారముపడు. మి. అ. క్రి: చూ, పరముపడు. 2.

ప్రాణాయామము. సం. వి. అ. పుం. "ఓం భూః ... ... బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్.": చూ, యోగాంగములు (అంగము. 9.) (నాసికాముఖములయందు సంచరించెడు వాయువును మంత్రపూర్వకముగా నిరోధించుట.) (చూ, ఓమ్, గాయత్రి.)

ప్రాణి. సం. వి. న్. పుం. 1. మనుష్యాదిజంతువు: ఆత్మవీరుఁడు, చేతనము; విణ. 2. ప్రాణముగలది: చూ, హంసుఁడు. 2.

ప్రాణిద్యూతము. సం. వి. అ. న. కోడిపందెలోనగునది: చూ, సమాహ్వయము. 2.

ప్రాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ప్రాణులు. అం. ప్రాణసహాయముచేఁ బల్కఁబడుహల్లులు ప్రాణులనఁబడును. ఉదా.— "క, గి, చు, న్యా, ఛే, ప్లు, యొ, రా." మొ.

ప్రాణేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రాణనాథుఁడు. 1-2. [సాదము. (1)

ప్రాతరాశనము. సం. వి. అ. పుం. చేద్ది: చూ,

ప్రాతర్భోజనము. సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రాతస్స్నానము. సం. వి. అ. పుం. వేకువతానము: చూ, స్నానము. 1.

ప్రాతస్సంధ్య. అం. ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనము: చూ, సంధ్యావందనము.

ప్రాతికూల్యము. సం. వి. అ. న. ప్రతికూలత్వము.

ప్రాతిపదికము. పా. ధాతుభిన్నంబును ప్రత్యయభిన్నంబును ప్రత్యయాంతభిన్నంబునగు అర్థవచ్ఛబ్దరూపము. దీనికి నామమనియుఁ బేరు గలదు. ఉదా.—శివ-శివా, హరి, నదీ. మొ.

ప్రాతిబోధకము. అం: చూ, చుంబనస్థానములు.

ప్రాతిభావ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రతిభూత్వము.

ప్రాతివేశిని. అం. 1. దూతికావిశేషము: చూ, నాయికలు; 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

ప్రాతిహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గారడీ

విద్యయందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాళీగ్రాహి.
ప్రాథమకల్పికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. క్రొత్తగా చేదువనారంభించిన శిష్యుఁడు: చూ, శైక్షుఁడు.
ప్రాథమికుఁడు. సం. విణ: చూ, మొదటివాఁడు.
ప్రాథమ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రథమత్వము.
ప్రాథీయపడుట. మి. వి. వేడుకొనుట (శ. ర)
ప్రాథేయపడుట. మి. వి.—పై—(వాడుక).
ప్రాదుర్భవించే. సం. అ. క్రి. పుట్టు: చూ, సంభవించే. [చూ, సంభవము. 1.
ప్రాదుర్భావము. సం. వి. అ. పుం. పుట్టుక:
ప్రాదుర్భూతము. సం. విణ. పుట్టినది: చూ, సంభూతము. [స్పర్శము. 3.
ప్రాదేశనము. సం. వి. అ. న. దానము: చూ,
ప్రాదేశము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రదేశము. 3—4.
ప్రాధాన్యము. సం. వి. అ. న. ప్రధానత్వము.
ప్రాపకుఁడు. సం. విణ: ఆశ్రయుఁడు.(తె).—పొందువాఁడు. [లాభము. 1.
ప్రాపణము. సం. వి. అ. న.=ప్రాపు: చూ,
ప్రాపణీయము. సం. విణ. పొందఁదగినది: చూ, లభ్యము. 1. [ఆ. 244: చూ, సక్తమగు.
ప్రాపించే. సం. స. క్రి. పొందు. ఉ, రా. 6,
ప్రాపు. పై. వి. 1.=ప్రాపణమ్. ఆశ్రయము: చూ, సన్నిధానము. 2; 2: చూ, సమీపము.
ప్రాపుగొను. వా. స. క్రి: అండగొను, ఊఁతకొను, ఊఁదు, ఊను, చేపట్టు, తాచే, తొట్టు, తొడుకు, పట్టు. (సం).—అవలంబించే, ఆలంబించే, ఆశ్రయించే, ఉపసర్పించే.
ప్రాపుచెఱచేవాఁడు. వా. విణ: (సం).—ఆశ్రయాశుఁడు. [పరాసువు.
ప్రాప్తపంచత్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
ప్రాప్తము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కూడుకొన్నది: చూ, సహితము. [పుఁడు; 2: చూ, సుధి.
ప్రాప్తరూపుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, సురూ-
ప్రాప్త్యాశ. అం. (ఉపాయాపాయములయుక్తిచేఁ గార్యసంభవము.) (బహుమారవ్యాపి కథ: పతాక; అపాయము లేకుండఁ గార్యమొనర్పయత్నించుట నియతాప్తి; కొంతవఱకేవచ్చి, నిలిచిపోవుకథ ప్రకరి.)
ప్రాప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పొందు: చూ, లాభము. 1; 2. శుభోదయము: చూ, లాభము. 1; 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; అం. 4. ఒకఐశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు) [చూ, సక్తమగు.
ప్రాప్తించే. సం. అ. క్రి. కలుగు, పొందు:
ప్రాప్యము. సం. విణ: చూ, ప్రాపణీయము.
ప్రాబల్యము. సం. వి. అ. న. ప్రబలత్వము, బలిష్ఠత.
ప్రాభవము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రభుత్వము.
ప్రాభాతికము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ప్రభాతము.
ప్రాభృతము. సం. వి. అ. న. కానుక: చూ, నూడిద.
ప్రామాణికుఁడు. సం. విణ. 1. మేరమీఱనివాఁడు; 2. సత్యముతప్పనివాఁడు; 3. శాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, శాస్త్రవిదుఁడు.
ప్రామాణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; 2: చూ, సాక్ష్యము. 1.
ప్రామిడి. దే. వి. 1. క్రౌర్యము: బెట్టిదము; విణ. 2. కూరము: చూ, రౌరవము. 2; 3. కూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. కూరురాలు. విక్రి. 6, ఆ. 73: చూ, స్త్రీ.
ప్రామినుకులు. ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రామిన్కులు: చూ, ప్రాఁగబ్బము.
ప్రామిన్కులు. ద్వ. వి. బ.-పై.-య. 1, ఆ. 16.

ప్రామిత్యము. సం. వి. అ. న. అప్పు: చూ, వాగకము. (1).

ప్రాను. దే. స. క్రి. 1. రూ-పాను. విజ. 3, ఆ. 80: చూ, రుద్దు. 1; 2. పూయు. కాశీ. 7, ఆ. 36: చూ, లేపనముచేయు; 3. మూయు; స్కాం. 4, ఆ. 106: చూ, స్థగనముచేయు; 4. తడిపోవనొత్తు. భాగ. 1, స్కం. 192: అప్పళించు, ఉసుము, ఒత్తు, చేఅము, తుడుచు-తుడ్చు, నూకు; 5. చెఱుచు: చూ, ఱాచు; 6. పీడించు: చూ, హింసించు 2; 7. ఖండించు. మార్క. 1, ఆ. 33: చూ, సెలగు.

ప్రాముడు. దే. వి: చూ, పులుముడు.

ప్రాయశ్చిత్తము. సం. వి. అ. న.—పాచితము-ప్రాచితము: చూ, శిక్ష. 1.

ప్రాయము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పరువము-పాయము. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, వయస్సు. 1; 2. మరణార్థముసర్వకర్మపరిత్యాగపూర్వకమైన ఉపవాసము: చూ, లంకణము; 3. చావు: చూ, సావు; 4: చూ, బాహుళ్యము; 5. వృత్తియందుత్తరపదమైనచో సమానము. "పశుప్రాయము" మొ.

ప్రాయి. దే. వి. 1. పౌరుషము. జై. 7, ఆ. 150; చూ, శక్తి. 1; 2. భాగ్యము. హరి. పూ. 5, ఆ. 222: చూ, సంపద; 3. సౌమంగల్యము. నై. 2, ఆ. 138.

ప్రాయిఁడి. దే. విశ. 1: దరిబేసి. (సం).—దీనుఁడు; 2. భాగ్యహీనము: చూ, సీదరము. 1.

ప్రాయికము. సం. విశ: చూ, సామాన్యము. 3.

ప్రాయేలు. ద్వ. వి. మున్నీరు: చూ, సముద్రము.

ప్రారంభము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2; 2. దొరకోలు: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రారంభించు. సం. అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2.

ప్రారబ్ధము సం. వి. అ. పుం. 1. శరీరమునెత్తించెడి కర్మవిశేషము. ఆగామి, సంచిత, ప్రారబ్ధములలో నొకటి: చూ, త్రియము; విశ. 2. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రార్థి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, కరిబంధము.

ప్రార్థకుఁడు. సం. విశ. 1: కథంకథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట. (తె).—అడుగువాఁడు; 2: చూ, వేఁడువాఁడు.

ప్రార్థన. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). రూ-ప్రార్థనము. 1. అడుగుట: చూ, వేఁడికోలు; 2. వేఁడుట: చూ, స్తోత్రము.

ప్రార్థనము. సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రార్థనార్థకము. పా. వ్యతిరేకమధ్యమపురుషచివర ఎ, ఏ, ఒ, ఓ, అయ్యా, అమ్మ అనునవిచేరి ప్రార్థనార్థకమగును. ఉదా.—వండవె, వండవే, వండవొ, వండవో, వండవయ్యా, వండవమ్మ. (ఇట్లు వండరె మొ.)

ప్రార్థనీయము. సం. విశ. 1. అడుగఁదగినది; 2. వేఁడఁదగినది: ఆశాస్యము.

ప్రార్థించు. సం. స. క్రి. 1. వేఁడు: చూ, వేఁడికొను; 2. కోరు: చూ, వాంఛించు.

ప్రార్థితము. సం. విశ. 1. అడుగఁబడినది: చూ, వాంఛితము; 2. వేఁడఁబడినది: అర్థితము-అర్థితము; 3. శత్రువుచే అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1. [వేఁడఁబడినవాఁడు.

ప్రార్థితుఁడు. సం. విశ. అభ్యర్థితుఁడు: చూ,

ప్రాలంబము. సం. వి. అ. న. మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు పూలదండలోనగునగి: చూ, భూషణము. 2

ప్రాలంబిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు బంగారు కాసులదండలోనగునవి: చూ, భూషణము. 2.

ప్రాలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పాలు. 7—8.

ప్రాలుమాలిక. దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాలుమాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.

ప్రాలేయము. సం. వి. అ. న: చూ, హిమము.
ప్రాల్మాలిక. దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.
ప్రాల్మాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలు మాలు. స్వా. 1, ఆ. 9.
ప్రావ. వై. వి. 1. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 2. పద్ధతి. వై. 2, ఆ. 112: చూ, విధము. 1; విణ. 3. అనుకూలము. కళా. 3, ఆ. 191: చూ, స్నేహము. 1; 4. యుక్తము. పర. 1, ఆ. 126: చూ, సహితము.
ప్రావరణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2. ముసుఁగు: చూ, వ్యాపనము.
ప్రావారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రావరణము. 1; 2. కంబళి: చూ, రల్లకము; 3.=పావడ. అంగదట్టము: చూ, వస్త్రము.
ప్రావీణ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రవీణత్వము: చూ, సామర్థ్యము. 1.
ప్రావు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పరవు. 2.
ప్రావృట్టు. సం. వి. ష్. స్త్రీ. వర్షర్తువు. (రూ-ప్రావృష: చూ, మాసద్వయము(ఋతువులు)
ప్రావృతము. సం. విణ. కప్పుకొనఁబడినది (దుప్పటి.)
ప్రావృతుఁడు. సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.
ప్రావృష. సం. వి. ష్. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రావృట్టు.
ప్రావృషాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, శూకశింబి*.
ప్రావృషేణ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడప*: చూ, హాలిప్రియము; 2. కొడిసె*: చూ, వత్సకము; విణ. 3. ప్రావృట్కాలమునఁ బుట్టినది.
ప్రావేలుపు. ద్వ. వి. (ప్రాఁత + వేలుపు) రూ-ప్రావేల్పు. అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [సాపాటు.
ప్రాశనము. సం. వి. అ. న. కుడుపు: చూ,
ప్రాశస్త్యము. సం. వి. అ. న. ప్రశస్తత్వము.
ప్రాశించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, సాపడు; 2. పానముచేయు: చూ, త్రాగు.
ప్రాశితము. సం. విణ. 1. భుజింపఁబడినది: చూ, లిప్తము. 2; 2. త్రాగఁబడినది: ఆపీతము, పీతము.
ప్రాశ్నికుఁడు. సం. వి.అ. పుం. 1: చూ, సభ్యుఁడు. 1; విణ. 2. ప్రశ్నచేయువాఁడు: కథంకథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట, ప్రార్థకుఁడు... (తె).—అడుగువాఁడు.
ప్రాస. పా. ప్రాసమనఁబ్రతిచరణముయొక్క రెండవయక్షరము. "అనంతరాక్షరంప్రాసః" యని నన్నయ భట్టీయము. ప్రాసమునకు హ్రాళ్లెముఖ్యముగాని స్వరము ప్రధానము గాదు. అనఁగా నొకేహల్లు ఏయచ్చుతోనైనఁగూడి యుండవచ్చునుట. మొదటి చరణమందలి రెండవవర్ణమేదో యదే నాల్గుచరణములందును రావలెను. ప్రాసాక్షరమునకు ముందు హ్రస్వమున్న హ్రస్వము. దీర్ఘమున్న దీర్ఘము. సున్నయున్న సున్న. నాల్గుచోట్ల సరిగ నుండవలసినదే. ప్రాసాక్షరములు ద్విత్వ, సంయుక్తములు గలవయ్యేనేని నాల్గుచోట్ల నట్టి ద్విత్వసంయుక్తములే రావలెను. సున్నగాని సంయుక్తముగాని యున్నపుడు దానికిఁబూర్వము హ్రస్వదీర్ఘములతోఁబనిలేదు. అవి యెట్లయినను గురువులే. కం॥ చంచలలోచన లప్పుడు । గాంచిరి కమలాకరంబుఁ గాననసీమన్." రేఫసంయుక్తముగాని అఱసున్నగాని యొకపాదమందుండి తక్కినచో లేకున్నను దప్పు లేదు. "ఉ॥ క్షత్రియ వంశవర్ధనులు సర్వజనస్తుతి పాత్రులైన మాం । ధాతృముఖావనీశ్వరులు." "వాఁడు పరమాప్తుఁడని నేఁడక." సంధివలన మాఱిన సిద్ధమైన "గ, స, డ, ద, వ, బ, య". లు మిత్రములు

"ఉ. భయభక్తుల తోడనువా। నియెడలనేఁ దిరుగుచేమంటి." ద్విత్వము, బిందువునుగలిసి ద్విత్వములైన "నమ"లు సిద్ధములైన "న్నమ్మ" లతో మైత్రినందును. "ఉ. భ। క్తిమ్మురహరు పూజనములు। నెమ్మదితోఁ జేతు." ఇత్యాది. (చూ, త్రిప్రాస.) (ఛందోలక్షణము.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తల కాఁడి (కాఁడికివెనుకటికాఁడిఅనికొందఱు)

ప్రాసంగికము. అం: చూ, వస్తువు. 2.

ప్రాసంగ్యము. సం. వి. అ. పుం. కాఁడిమోసెడుఎద్దు, శాకటము: చూ, వృషభము. 1.

ప్రాసఁగు. దే. వి. ఒకసస్యము. పాండు. 3, ఆ. 3; అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 69: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

ప్రాసము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రాసయతి; 2: చూ, ప్రాస; 3. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

ప్రాసయతి. పా. (ప్రాసము) ప్రాసయతియన పద్యపాదద్వితీయాక్షరమును, విశ్రమాక్షర ద్వితీయాక్షరమును, మైత్రిఁగనుట. "భాను రంబున పాత్రము చేసినాఁడ." ఇందు భా తర్వాతి "న" ప్రాస; భాను యతిచే సరి కాదు కావున, చే తర్వాతి "సి" ప్రాసకు సరిపుచ్చఁబడియె. ప్రాసయతి సీస, గీత, లయగ్రాహులందె కలదు. సీస, గీతములకుఁ బ్రాసలేదు. లయగ్రాహి లయ విభాతులకుఁ బ్రాసయతియేగాని యతిలేదు. దండకము నను గణప్రధానమెకాని యతిప్రాసలులేవు. ఇత్యాది. [(ప్రసవము=పుష్పము.)

ప్రాసవము. సం. విణ. ప్రసవసంబంధమైనది.

ప్రాసాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. దేవళము; చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

ప్రాసికుఁడు. సం. విణ: కాంతికుఁడు, కొంతికుఁడు. (తె).—ఈఁటెకాఁడు.

ప్రాహ్ణము. సం. వి. అ. పుం. ఉదయాది పదిగడియలవఱకుఁ గలకాలము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.

ప్రి

ప్రిదులు. వై. అ. క్రి. 1.=భిద్. విరియు. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వికసించు; 2. బిగువుతగ్గు: చూ, సడలు 6; 3. తగ్గు. కళా. 8, ఆ. 93: చూ, సుప్రిక్క. 9; 4. ఊడు. మార్క. 7, ఆ. 242: చూ,సడలు. 4; 5. జారు: చూ, సడలు. 5; 6. తొలఁగు. హరి. పూ. 7, ఆ. 96: చూ, విరియు. 5.

ప్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1): చూ, పిర—పిఱ.

ప్రియంగువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కొఱ్ఱలు: చూ, ధాన్యము; 2. నల్లావలు: చూ, సర్షపము; 3. పిప్పలి*: చూ, శొండి (పిప్పలి); 4.=పేంకణము*: చూ, సన్నకదురు; న. 5. కుంకుమము: చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

ప్రియంపడు. మి. అ. క్రి: రూ-ప్రియపడు. ఇష్టమగు: చూ, సంధించు. 2.

ప్రియంవద. [illegible]: చూ, వృత్తము. 1. (న, భ, జ, రగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.)

ప్రియంవదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకఖేచరుఁడు: చూ, వేలుపు (దేవతాభేదములు); విణ. 2. ఇచ్చకమాడువాఁడు: చూ, శ్లక్ష్ణుఁడు. 2.

ప్రియకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రియంగువు. 5; 2. చిత్రవర్ణముగలజింక: చూ, హరిణము. 1; 3. తుమ్మెద: చూ, సారంగము. 3; 4. కడపు*: చూ, హాలిప్రియము; 5. (పేం

కణము*: చూ, శ్యామ. 7; 6. వేఁగిస *: చూ, సర్జకము. 2.

ప్రియకాంత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న,య, న, య, న గురువులు. 11 యతి. 16 వఛంద స్సు); వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 2: చూ, ప్రియురాలు.

ప్రియత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, స్నేహము.

ప్రియదర్శికనాటిక. అం. (శ్రీహర్షుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు. [పడు.

ప్రియపడు. మి. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రియం

ప్రియము. సం. వి. అ. పుం. 1. వృద్ధి *: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, స్నేహము. మార్క. 3, ఆ. 98; 3: చూ, సంతోషము; విణ. 4: అనురక్తము. ఇష్టము: చూ, వల్లభము. 2; 5: (తె).—గాయకము, గిరాకి; 6. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ; అం. 7: చూ, జన్యరాగములు.

ప్రియవాది. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, ప్రియంవదుఁడు. 2.

ప్రియవాదిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వివాహాది ప్రియయుక్తమగు మంగళవాద్యము: చూ, వీణె; 2. వివాహాది ప్రియయుక్తమంగళవాద్య ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

ప్రియాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ద్రాక్ష *: చూ, స్వాదుఫల.

ప్రియాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పియాళము *: చూ, సన్నకదుర్రు; 2. అడవి మామిడి: చూ, మామిడి. [లము. 1. *.

ప్రియాళువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రియా

ప్రియుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణ నాథుఁడు: చూ, సామి. 2; 2: చూ, స్నేహితుఁడు.

ప్రియురాలు. వా.మి. వి: చూ, ప్రేయసి.

ప్రీ

ప్రీణనము. సం. వి. అ. న. తృప్తిఁబుట్టించుట: చూ, సాహిత్యము.

ప్రీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంతోషము. పాండు. 2, ఆ. 104: లక్ష్మీ. 3, ఆ. 108; 2.=బాతి: చూ, స్నేహము; 3. మన్మథుని భార్య: చూ, భార్య; అం. 4: చూ, యోగములు; 5: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున ఒకరగణము రెండుగురువులు గలది. 5వ ఛందస్సు.)

ప్రీతిదత్తము. సం. వి. అ. న. అత్తగారి చేతఁగాని మామగారిచేతఁగాని ప్రేమచేనియ్యఁబడినదియు పాదవందన కాలమునందియ్యఁబడినదియునైన స్త్రీధనము: చూ, విత్తము. 1.

ప్రీతుఁడు. సం. విణ: చూ, హృష్టుఁడు.

ప్రు

ప్రుంగుడు. దే. వి: చూ, రూ-పుంగుడు. 1—2—3. [భాగ. 7, స్కం. 12.

ప్రుచ్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పుచ్చు. 5.

ప్రుప్పి. దే. వి: చూ, రూ-పుప్పి. 1—2; 3. మణిదోషవిశేషము: చూ, రత్నము. 1.

ప్రుర్వు. వై. వి.=పులక: చూ, రూ-పురుగు.

ప్రుష్టము. సం విణ: చూ, రూ-ప్లుష్టము.

ప్రె

ప్రెంకడము. వై. వి.=ప్రియంగు *: చూ, సన్నకదుర్రు.

ప్రెంకణము. వై. వి.=—వై.—

ప్రెక్కణము. వై. వి.=ప్రేక్షణము: చూ, రూ-పెక్కణము. 1—2.

ప్రెగడ. నై. వి.=ప్రధాని (ద్వయమని శ.ర): చూ, రూ-పెగడ. 1—2—3; అం. 4. (అమాత్యుఁడు): చూ, రాజ్యాంగములు.

ప్రెగ్గడ. నై. వి.=ప్రధాని (ద్వయమని శ. ర.) (పేరు + కడ)—పై— (యువరాజునకు.- నై. 3, ఆ. 28.) [సాని: చూ, భార్య.

ప్రెగ్గడసాని. ద్వ. వి. మంత్రిభార్య, మంతు

ప్రెబ్బ. దే. వి: చూ, రూ-పబ్బ *.

ప్రెబ్బలి. దే. వి.—పై.— [నిజముగా.

ప్రెబ్బొత్తి. ద్వ. క్రి. విణ. (పేరు + బొత్తి)

ప్రెవడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-ప్రెగడ.

ప్రే

ప్రేంకడము. వై. వి.=ప్రియంగు *. రుక్మి. 3, ఆ. 35: చూ, సన్నకదుర్వు.

ప్రేంకణపద్ధతి. అం: చూ, ఉద్ధతము.

ప్రేంకణము. వై. వి. 1.=: చూ, రూ-ప్రేంకడము. *. స్వా. 3, ఆ. 84; అం. 2: చూ, నాటికలు (ఒకంకము, యుద్ధకథ, నీచపాత్రనాయకుఁడు). [డసు *.

ప్రేంకనము. వై. వి.=: చూ, రూ-ప్రేంక

ప్రేంఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. డోల, ఉయ్యాల: చూ, సవారి; 2. పర్యటనము: చూ, విహారము. 1; 3. నృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1; 4.=పేరెము. అశ్వగతి: చూ, పేరెము.

ప్రేంఖణము. సం. వి. అ. న. 1. నృత్యవిశేషము. భాగ. విరా. 1, ఆ. 239: చూ, ప్రేంఖ. 3; 2: చూ, ప్రేంఖ. 2; 3. ప్రవేశము: చూ, సాహసము. 1; 4. నాటకము: చూ, వ్యంజకము.1. [బంధములు.

ప్రేంఖాయితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణ

ప్రేంఖావతి. అం: చూ, వ్యానకరణ బంధములు. (ఆఱవది యగు విపరీతకరణబంధములలో నొకటి).

ప్రేంఖితము. సం. విణ. 1. ఊఁచఁబడినది, ఆందోళితము: చూ, లోలితము; 2. కదలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము. 2; అం. 3: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 4: చూ, అవరోహి వర్ణగతాలంకారములు.

ప్రేంఖోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చౌతాడోల: చూ, సవారి.

ప్రేంఖోళితము. అం: చూ, కరణములు.

ప్రేఁపుడు. దే. విణ. అధికుఁడు. పంచ. నా. 1, ఆ. 414: చూ, హేమాహేములు.

ప్రేఁబ్రాలు. దే. వి. బ. (ప్రేల + ప్రాలు) ప్రేలగింజలు. పాండు. 4, ఆ. 196: చూ, పేలలు.

ప్రేక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2. ఈక్షణము: చూ, వీక్షణము; 3. నృత్యేక్షణము.

ప్రేక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. నేత్రము: చూ, లోచనము; 2: చూ, ప్రేక్ష. 2; 3. ప్రత్యేక్షణము; 4.=పెక్కణము. సాభినయనృత్యము: చూ, వ్యంజము. 1; 5.=పెక్కణము. జెట్టీల కుస్తీతావు, మల్లరంగము: చూ, వ్యంజకము. 1: (చూ, మల్లశాస్త్రము),

ప్రేక్షణికుఁడు. సం. విణ. 1: దర్శకుఁడు. (తె).—చూచేవాఁడు; 2: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2. [నీయము: చూ, వీక్ష్యము. 2.

ప్రేక్షణీయము. సం. విణ. చూడఁదగినది: దర్శ

ప్రేక్షితము. సం. విణ. చూడఁబడినది, వీక్షితము: చూ, స్పష్టము.

ప్రేగు. దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

ప్రేచే. వై. స. క్రి.=ప్రేరణ. రూ-ప్రేరేఁచే: చూ, రేఁచే.

ప్రేతపురము. సం. వి. అ. న. యమపట్టణము:

చూ, సీమ (1) (దేశములు.)

ప్రేతపురీశాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

ప్రేతము. సం. వి. అ. పుం. 1. నరకమందుండు జంతువు; 2. ఒకానొక భూతము: చూ, భూతము. 2; విణ. 3. పీనుఁగు: చూ, సంస్థితుఁడు.

ప్రేతవనము. సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.

ప్రేతవాలురను బ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (వీరు యజుర్వేదులు. కత్తియవాడా ప్రదేశములందుఁ గానంబడియెదరు.) (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

ప్రేతవాహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఆవిష్టుఁడు, భూతావిష్టుఁడు.

ప్రేత్య. సం. అవ్య. జన్మాంతరము: అముత్ర.

ప్రేపు. వై. వి: చూ, వేగుజాము.

ప్రేమ. సం. వి. న్. పుం, న. రూ-ప్రేమము.=పెరిమ-పెర్మి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, స్నేహము; వా. 3. దయ: చూ, హార్దము. 2.

ప్రేమపంచకము. అం. అభ్యాసయోగము, అభిమానజము, సంప్రత్యయోగము, వైషయికము, స్వభావసాత్వము (5) [1-2-3.

ప్రేమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేమ.

ప్రేము. దే. వి: చూ, రూ-పేము.

ప్రేముడి. వై. వి.=ప్రేమ: చూ, స్నేహము. 1.

ప్రేముడించు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, శోకించు; 2: చూ, ప్రియంపడు. భార. ఆర. 6, ఆ. 123; 3: చూ, బాధపడు. పంచ. నా. 3, ఆ. 393:

ప్రేయసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ప్రియురాలు. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, స్త్రీ.

ప్రేయసుఁడు. సం. వి. స్. పుం: చూ, ప్రియుఁడు. 1-2. [రసవదలంకారములు.

ప్రేయస్సు. అం. 1: చూ, గుణములు; 2: చూ,

ప్రేరకుఁడు. సం. విణ. ప్రేరేపణ చేయువాఁడు.

ప్రేరణపేళ్లు. అం. జిహ్వే, జిజంతము, ణ్యంతము అనునవి.

ప్రేరణము. సం. వి. అ. న.(ఇది ఆ. స్త్రీ. గానుకనఁబడుచున్నదిఅనిశ.ర.): చూ, ప్రేరేపణ.

ప్రేరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పేరణి: చూ, రూ-పెరవణి. ఫు. 1, ఆ. 194.

ప్రేరణీయము. సం. విణ. ప్రేరణ చేయఁదగినది.

ప్రేరి. అం: చూ, మాళవ కైశికిజభాషలు.

ప్రేరించు. సం. స. క్రి .=ప్రేరేఁచు-పెరరేఁచు: చూ, రేఁచు.

ప్రేరితము. సం. విణ. 1. ప్రేరేపఁబడినది: ఉత్తేజితము, ప్రచోదితము; అం. 2: చూ, హస్తప్రాణములు.

ప్రేరేఁచు వై. స. క్రి.=ప్రేరణ: చూ, ప్రేరించు. ఉ, రా. 2, ఆ. 129.

ప్రేరేఁచుట. వా. వి: (సం).-ఉత్తేజనకము, గర్జాఫలము, ప్రచోదనము.

ప్రేరేపకుఁడు. వై. విణ: చూ, చోదకుఁడు. 2.

ప్రేరేపణ. వై. వి.=ప్రేరణ: రూ-ప్రేరేపణము: చూ, హెచ్చరిక. 4.

ప్రేరేపణము. వై. వి.=ప్రేరణ.—పై.—

ప్రేరేపించు. వై. స. క్రి.=ప్రేరణ: చూ, ప్రేరించు.

ప్రేరేపు. వై. స. క్రి.=ప్రేరణ.—పై.—

ప్రేలడము. వై. వి.=ప్రలాప. (దేశ్యమని శ. ర): చూ, పదరు. 1.

ప్రేలరి. దే. వి. పదరుఁబోతు. హరి. ఉ. 1, ఆ. 17: చూ, వక్త. 1.

ప్రేలలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పేలలు(వృత్తియందేక వచనాంతము. ప్రేలగంజెలు.)

ప్రేలిక. దే. వి: చూ, రూ-పేలిక.

ప్రేలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పేలు. 1-2; 3. రజ్జో: చూ, పదరు. 5; 4. వేఁగు, తపించు:

చూ, సంతాపించే. (సెగచేత. వేఁగియుబుకు టకు.—జై. 4, ఆ. 23; అపేపనిగమాటలా డుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 263.)

ప్రేలుచే. దే. ప్రే. (ప్రేలఁజేయు): చూ, వ్రేఁచే. భార. అర. 4, ఆ. 245. (రూ-(ప్రేల్చు.)

ప్రేల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

ప్రేలువాఁడు. దే. విశే: చూ, ప్రేలరి.

ప్రేవు. దే. వి: రూ-ప్రేగు-పేగు-పేవు. (సం. ప.).— అంత్రము-ఆంత్రము-ఇడ, ఉచ్చారము, పురీతత్తు. తద్వి.—కడుపునపుట్టినబిడ్డకు.-(చూ, ప్రేవులోని పదములు అన్నియు దీనికి వర్తించేను.) "ఇతఁడు నాప్రేవు." (వాడుక)

ప్రేషకము. పా. తీఁగెటపాలు పంపుయంత్రము.

ప్రేషకుఁడు. సం. విశే. పంపువాఁడు.

ప్రేషణము. సం. వి. అ.న: ప్రైషము; (తె.ప.). అంపకము, అంపుట, పంపుట.

ప్రేషణీయుఁడు. సం. విశే. పంపఁదగినవాఁడు. ప్రేష్యుఁడు. 1.

ప్రేషితుఁడు. సం. విశే. పంపఁబడినవాఁడు.

ప్రేష్ఠము. సం. విశే. మిక్కిలిప్రియమైనది: చూ, వల్లభము. 2.

ప్రేష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భృత్యుఁడు; విశే. 2: చూ, ప్రేషణీయుఁడు.

ప్రై

ప్రైమరీతరగతి. వా వి. నాలుగవ(చిన్న)తరగతి.

ప్రైవేటు. వా. వి పబ్లీకుకానిది.

ప్రైషము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రేషణము; 2. మర్దనము: చూ, సంవాహనము; 3. క్లేశము: చూ, శోకము; 4. ఉన్మాదము: చూ, సీసము. (2).

ప్రొ

ప్రొద్దు. వై. వి.=బ్రిఘ్న: చూ, రూ-పొద్దు. (సూర్యునకు.-భార. అర. 2, ఆ. 118; కాలమునకు.—నిర్వ. 10, ఆ. 83; ఉషఃకాలమునకు.—భాగ. 10, స్కం. 813; ప్రసవదినములకు.—రామా. 3, ఆ. 107; ఉషఃకాలము అను నర్థముగఁదుకొంటను అవ్యయముగా వ్రాసియున్నారు. ఆవక్షమున ప్రొద్దిటి పూఁట, ప్రొద్దుటెండ ఇత్యాదిరూపములు సిద్ధింపవు.)

ప్రొద్దుఁగట్టుట. వా. వి: చూ, అహఃప్రమాణము.

ప్రొద్దుఁగల్లు. ద్వ. వి. సూర్యకాంతశిల. అచ్చ. సుం, కాం. 9: చూ, రత్నము. 1.

ప్రొద్దుఁగొడుకు. నై. వి. 1: చూ, యముఁడు; 2. శని: చూ, రాహువు. 2; 3. కుంతికికన్యావస్థయందు సూర్యునివలనపుట్టినవాఁడు: చూ, రాధేయుఁడు; 4: చూ, సుగ్రీవుఁడు. 1.

ప్రొద్దుఁబట్టి. నై. వి.—పై.—

ప్రొద్దుకూన. నై. వి.—పై.— (యమునకు.-సాంబ. దే. 12.)

ప్రొద్దుమోలి. ద్వ. వి.—పై.— [దే. 10.

ప్రొద్దుజెంట. నై. వి: చూ, హిమాంశువు. సాంబ.

ప్రొద్దుజోడు. నై. వి.—పై.— [దే. 15.)

ప్రొద్దుజోడుకోడె. ద్వ. వి.—పై.—(ఆం, సం.

ప్రొద్దుతిరుగుడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యానువర్తిని*.

ప్రొద్దునెల. ద్వ. వి. 1. ప్రసవముగునెల, రూ—ప్రొద్దులనెల: చూ, మాసము. 1; వా 2: చూ, ప్రొద్దు. 6.

ప్రొద్దునెలకనువోయి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1. ఆం, సదా. సుర. 14. [(గ్రహణము).

ప్రొద్దుపట్టు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యగ్రహణము.

ప్రొద్దురిక్క. నై. వి. ఉత్తరఫల్గుని: చూ, రిక్క. [చేరినెల: చూ, మాసము. 1.

ప్రొద్దురిక్కనెల. ద్వ. వి. ఫాల్గునమాసము,

ప్రొద్దుఱాయి. ద్వ. వి: చూ, ప్రొద్దుఁగల్లు.

ప్రొద్దులనెల. ద్వ. వి. 1: చూ, రూ-ప్రొద్దునెల. కళా. 5, ఆ. 125; వా. 2: చూ, పొద్దు. 6.

చూ, సంతాపించే. (సెగచేత. పేఁగియుబుస టకు.—జై. 4, ఆ. 23; అదేపనిగమాటలా డుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 263.)

పే్రలుచే. దే. పే్ర. (పే్రలఁజేయు): చూ, వే్రఁచే. భార. ఆర. 4, ఆ. 245. (రూ-ప్రేల్చు.)

పే్రల్చు. దే. పే్ర.—పై.—

పే్రలువాఁడు. దే. విణ: చూ, పే్రలరి.

పే్రవు. దే. వి: రూ-పే్రగు-పేగు-పేవు. (సం. వ.).— అంత్రము-ఆంత్రము-ఇడ, ఉచ్చారము, పురీతత్తు. తద్వి.—కడుపునపుట్టినబిడ్డ డు.-(చూ, పే్రవులోని పదములు అన్నియు దీనికి వర్తించేను.) "ఇతఁడు నా పే్రవు." (వాడుక)

పే్రషకము. పా. తీఁగెటపాలుపంపుయంత్రము.

పే్రషకుఁడు. సం. విణ. పంపువాఁడు.

పే్రషణము. సం. వి. అ.న: ప్రైషము; (తె.వ.). అంపకము, అంపుట, పంపుట.

పే్రషణీయుఁడు. సం. విణ. పంపఁదగినవాఁడు. పే్రష్యుఁడు. 1.

పే్రషితుఁడు. సం. విణ. పంపఁబడినవాఁడు.

పే్రష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిపి్రయమైనది: చూ, వల్లభము. 2.

పే్రష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భృత్యుఁడు; విణ. 2: చూ, పే్రషణీయుఁడు.

పై్ర

పై్రమరీతరగతి. వా వి. నాలుగవ(చిన్న)తరగతి.

పై్రవేటు. వా. వి పబ్లికుకానిది.

ప్రైషము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పే్రషణము; 2. మర్దనము: చూ, సంవాహనము; 3. క్లేశము: చూ, శోకము; 4. ఉన్మాదము: చూ, సీసము. (2).

ప్రొ

పొ్రద్దు. నై. వి.=బి్రద్న: చూ, రూ-పొద్దు. (సూర్యునకు.-భార. ఆర. 2, ఆ. 118; కాలమునకు.—నిర్వ. 10, ఆ. 83; ఉషఃకాలమునకు.—భాగ. 10, స్కం. 813; ప్రిసవదివ ములకు.—రామా. 3, ఆ. 107; ఉషఃకాలము అను నర్థముగందుకొందఱు అవ్యయముగా వ్రాసియున్నారు. ఆపక్షమున పొ్రద్దెట్టి పూఁట, పొ్రద్దు ఎండ ఇత్యాదిరూపములు సిద్ధింపవు.)

పొ్రద్దుఁగట్టుట. వా. వి: చూ, అహఃప్రమాణము.

పొ్రద్దుఁగల్లు. ద్వ. వి. సూర్యకాంతశిల. అప్ప. సుం, కాం. 9: చూ, రత్నము. 1.

పొ్రద్దుఁగొడుకు. నై. వి. 1: చూ, యముఁడు; 2. శని: చూ, రాహువు. 2; 3. కుంతికికన్యావస్థయందు సూర్యునివలనపుట్టినవాఁడు: చూ, రాధేయుఁడు; 4: చూ, సుగ్రీవుఁడు. 1.

పొ్రద్దుఁబట్టి. నై. వి.—పై.—

పొ్రద్దుకూన. నై. శ.—పై.— (యమునకు.-సాంబ. దే. 12.)

పొ్రద్దుమేలి. ద్వ. వి.—పై.— [దే. 10.

పొ్రద్దుజేంట. నై. వి: చూ, హిమాంశువు. సాంబ.

పొ్రద్దుజోడు. నై. వి.—పై.— [దే. 15.]

పొ్రద్దుజోడుకో డె. ద్వ. వి.—పై.—(ఆం, సం.

పొ్రద్దుతిరుగుడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యానువర్తిని*.

పొ్రద్దునెల. ద్వ. వి. 1. ప్రిసవమగునెల, రూ-పొ్రద్దులనెల: చూ, మాసము. 1; వా 2: చూ, పొ్రద్దు. 6.

పొ్రద్దునెలకనుబోయి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1. ఆం, సదా. సుర. 14. [(గ్రహణము).

పొ్రద్దుపట్టు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యగ్రహణము.

పొ్రద్దురెక్క. నై. వి. ఉత్తరఫల్గుని: చూ, రెక్క. [చేలినెల: చూ, మాసము. 1.

పొ్రద్దురెక్కనెల. ద్వ. వి. ఫాల్గునమాసము,

పొ్రద్దుబాయి. ద్వ. వి: చూ, పొ్రద్దుఁగల్లు.

పొ్రద్దులనెల. ద్వ. వి. 1: చూ, రూ-పొ్రద్దునెల. కళా. 5, ఆ. 125; వా. 2: చూ, పొద్దు. 6.

ప్రాయి. దే. వి: చూ, రూ-ప్రాయ్యి.

ప్రాయ్యి. దే. వి. రూ-పొయి-పొయ్యి-ప్రాయి (ఇవి త్రివిధము.—గడ్డప్రాయ్యి, గాఁడిప్రాయ్యి, గంటప్రాయ్యి): చూ, హసంతి.

ప్రో

ప్రోంతము. సం. వి. అ. న. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6.

ప్రోఁక. వై. వి.=పూగ: చూ, రూ-పోఁక. *.

ప్రోఁగు. దే. వి: చూ, రూ-పోఁగు.

ప్రోఁగులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పోఁగులు.

ప్రోఁచ. వా. వి: చూ, రూ-పోఁచే. [పాంజో.

ప్రోఁజో. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పోఁజో-

ప్రోక. వై. వి: చూ, రాశి. 1.

ప్రోక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. (నీళ్లు) చిలుకరించుట: చూ, సంప్రోక్షణము. 1; 2.(యజ్ఞమునందు)పశువును వధించుట: చూ, శసనము.

ప్రోక్షించు. సం. స. క్రి. 1. (నీళ్లు) చిలుకరించు: చూ, సంప్రోక్షించు; 2. (యజ్ఞమునందు) పశువును వధించు, చంపు: చూ, సంహరించు.

ప్రోక్షితము. సం. విశే. 1. చిలుకరింపఁబడినది: ఉత్సిక్తము; 2. (యజ్ఞమునందు) వధింపఁబడినది: అప్రాకృతము, ఉపసంపన్నము, ప్రమీతము. (చూ, సూదితము).

ప్రోగు. వై. వి. రూ-ప్రోవు: చూ, రాశి. 1.

ప్రోగుపడు. దే. అ. క్రి: చూ, సంతనకట్టు.

ప్రోచికోలు. దే. వి. రూ-పోచికోలు. 1.(బల హీనత్వము పొందిన గవాదికమును) కాపాడి యనుభవించుకొనుట; విశే. 2: చూ, వ్యర్థము. "ప్రోచికోలుమాటలు"

ప్రోచిళ్లు. వై. వి. బ: చూ, రూ-పోచిళ్లు.

ప్రోచు. వై. స. క్రి.=పోష. అన్నపానాదుల నిచ్చి పోషించు: చూ, సంతరించు. 1.

ప్రోడ. వై. విశే. 1.=ప్రౌఢా. ప్రౌఢస్త్రీ, ప్రగల్భ: చూ, స్త్రీ; వై. విశే.=ప్రౌఢ. 2. రూ-ప్రోడఁడు: చూ, ప్రౌఢుఁడు; 3. రూ-ప్రోడఁడు. నిపుణుఁడు, ఉపాయశాలి (అనికొందఱు)అచ్చ. యు, కాం. 284; 4: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రోడఁడు. వై. విశే.=—పై.—2-3-4.

ప్రోతము. సం. వి. అ. న. 1. బట్ట. రూ-పోతము-పోత్రము: చూ, వస్త్రము; విశే. 2.= బొంత, కుట్టఁబడినది(గంత): చూ, వస్త్రము.

ప్రోథము. సం.వి. అ. పుం,న. 1. ఘోణ, గుఱ్ఱపుముక్కు: చూ, ముక్కు; పుం. 2. గర్భపిండము: చూ, భ్రూణము.1; 3. పిఱుఁదు: చూ, శ్రోణి. 1; 4. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విశే. 5. తెరువరి: చూ, వాటచారి; 6. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 7. స్థాపింపఁబడినది: చూ, స్థాపితము. 1.

ప్రోది. వై. వి. 1.=పోషణ. పాండు. 2, ఆ. 12: చూ, సంరక్షణము; 2: చూ, వైభవము. య. 4, ఆ. 161. [కళా. 1, ఆ. 44.

ప్రోదిసేయు. వై. స. క్రి: చూ, సంతరించు. 1.

ప్రోద్గీతము. అం: చూ, ఆగమములు.

ప్రోద్యతము. సం. విశే. లేచినది: ఉద్ధితము.

ప్రోద్ధావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

ప్రోపడు. వై. అ. క్రి. పోషింపఁబడు (ఇది త్రోపడువంటిది: చూ, సంరక్షింపఁబడు.

ప్రోపరి. ద్వి. విశే. పోషకుఁడు, రక్షకుఁడు (అని కొందఱు) అచ్చ. అ, కాం. 34: చూ, సంరక్షకుఁడు. [7, ఆ. 342.

ప్రోపు. వై. వి: చూ, ప్రోది. 1, భార. అర.

ప్రోయాలు. ద్వి. వి. (ప్రోలు + ఆలు) 1. ఇల్లాలు. రామా. 1, ఆ. 8: చూ, భార్య-

(ప్రోలు=ఇల్లు); 2. ఆఁడుది. అం, భా. ద్వి. 104: చూ, స్త్రీ.

ప్రోలు. వై. వి.=పురి. పట్టణము. "ఆప్రోలు" ఉ, రా. 3, ఆ. 179: చూ, దేశము.

ప్రోలుగుడువు. దే. స. క్రి రూ-ప్రోల్గుడువు: చూ, ఱేఁచు.

ప్రోల్గుడువు. దే. స. క్రి.—పై.—

ప్రోవడి. నా. వి. ప్రతిష్ఠ: చూ, సన్మానము.

ప్రోవు. వై. వి.=పోష: చూ, రూ-ప్రోగు. (రాశికి.—హరి, ఉ. 9, ఆ. 215; హరి,ఉ. 3, ఆ. 175.)

ప్రోవుకొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రాసిపడు.

ప్రోషము. సం వి.అ.పుం. కాల్చుట: రూ-ప్లోషము, ఓషము, దహనము,

ప్రోషితభర్తృక. అం: చూ, నాయికలు. (ప్రియుఁడు దేశాంతరగతుఁడైయుండ ఖేదము నొందియుండు నాయిక.)

ప్రోష్ఠపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రౌష్ఠపద. [ప్రౌష్ఠపదము.

ప్రోష్ఠపదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

ప్రోష్ఠితుఁడు. సం. విణ. దేశాంతరగతుఁడు.

ప్రోష్ఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎగిరిపడెడు చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

ప్రోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగు కాలు: చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగు మోఁకాలు చూ, హస్తి; 3. కూర్పు; 4. నేర్పు.

ప్రోహుఁడు. సం. విణ. 1: తార్కికుఁడు, అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాసి; 2: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రౌ

ప్రౌఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=ప్రోఁడ- బోటి. 1: చూ, స్త్రీ; అం. 2: చూ, స్వీయ-యౌవన భేదములు. (స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికా విశేషము, ఉరియ, పదునెనిమిదియేండ్లకు పైఁబడిన వయస్సుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముగలది.) [ద్ధము. 1.

ప్రౌఢము. సం. విణ. పెరిఁగినది: చూ, ప్రవృ

ప్రౌఢి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-ప్రౌఢిమ-ప్రౌఢిమము.) 1: చూ,సామర్థ్యము. 1; అం. 2: చూ, గుణములు. [ప్రౌఢి. 1.

ప్రౌఢిమ. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-

ప్రౌఢిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్రౌఢుఁడు. సం. విణ.=ప్రోఁడ. 1. నిపుణుఁడు: చూ, సమర్థుఁడు; 2: ప్రవృద్ధుఁడు.

ప్రౌఢోక్తి. అం: చూ, అలంకారము. 3. (విశేషహేతువు లేకున్న నదే హేతువుగ చెప్పుట. "ఉదా.—లేమకొప్పు యమునా తీరతమాల జాలనీలము.")

ప్రౌష్ఠపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ప్రోష్ఠపద. పూర్వాభాద్ర: చూ, రిక్క. 1.

ప్రౌష్ఠపదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రోష్ఠపదము. భాద్రపదమాసము: చూ,మాసము. 1.

ప్ల

ప్లక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. జువ్వి *: చూ, సుపార్శ్వము; 2. కలజువ్వి *: చూ, సుపార్శ్వకము; 3. రావి *: చూ, శ్యామలము.2;. అం. 4: చూ, ద్వీపములు.

ప్లవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగమము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్లవంగము-ప్లవగము) 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2. కప్ప: చూ,హరి. 12.

ప్లవంగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్లవగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్లవగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.

ప్లవము. సం. వి. అ. పుం. 1. కయివడిముస్తె*: చూ, ముస్తకము; 2. గంధతృణము*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); పుం. 3.=పడవ, తెప్ప: చూ, హోడము; 4. కప్ప: చూ, రూ-ప్లవంగమము. 2; 5. కోఁతి: చూ, రూ-ప్లవంగమము. 1; 6. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1; 7. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 8. నీరుకోడి, కన్నెలేడి(అనికొందఱు): చూ, సెలుకాలుది (పుంజో); 9.=పల్లు: చూ, ప్రవణము. 2; 10: చూ, ప్లుతము. 1; 11. దాఁటు: చూ, లంఘు; 12. కాకితుమ్మిక*: చూ, స్వార్జకము; 13. జొవ్వి*: సుపార్శ్వము. [సురియాళువు.

ప్లవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాలవాఁడు: చూ,

ప్లస్సు. వా. వి: సంకలనపుగుఱుతు. +

ప్లా

ప్లాక్షము. సం. వి. అ. పుం. జువ్విపండు.

ప్లాటు. ఇం. వి. 1. పద్ధతి; 2. కొలతను స్కేలు బిట్టు కంపసు అనువానితో క్లుప్తపఱచి **పటముగీయుట.**

ప్లానలు. వా. వి. ఒకరకము మెత్తనిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

ప్లాను. వా. వి. కొలతపటము.

ప్లాలితము. అం: చూ, గమకములు.

ప్లీ

ప్లీడరు. వా. వి. (వకీలు) న్యాయవాది.

ప్లీహము. సం. వి. న్. పుం. (రూ-ప్లీహము) హృదయమున యెడమపక్క నుండెడు మాంసగోళము: గుల్మము.

ప్లీహశత్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. ములుమోదుగు*: చూ, రోహి. 2.

ప్లు

ప్లుతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మూఁడుమాత్రల కాలముగల స్వరము, ప్లవము: చూ, స్వరము. 2; అం. 2.=పుటము. వేగమున అంత మేరయు సమముగాఁబోయెడు అశ్వధారా విశేషము, నిబ్బరము: చూ, ధారలు, చూ, హయము. [ప్రాణములు.

ప్లుతమేరునష్టము. అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయ

ప్లుతమేరువు. అం.—పై.—

ప్లుతమేరూద్దిష్టము. అం, —పై.—

ప్లుష్టము. సం. విణ. కాల్పఁబడినది: ఉషితము, దగ్ధ, దగ్ధము, ప్రుష్టము.

ప్లో

ప్లోషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రోషము.

ఫ

ఫ. ఒకయక్షరము.

ఫక్కి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రీతి: చూ, విధము. 1.

ఫక్కిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏకగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3.

ఫక్తు. వా. క్రి, విణ. మాత్రము; ఊరక; ఉత్త.

ఫణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం. రూ-ఫణము. పడగ: చూ, సర్పము.

ఫణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ఫణి. సం. వి. న్. పుం: చూ, సర్పము.

ఫణిజ్జకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫణిర్జకము. మరువము*: చూ, సమీరణము.

ఫణిర్జకము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ఫణితము. సం. వి. అ. న. 1. వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2.

ఫణితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ఫణితము. 1.

ఫర్మానా. వా. వి. రాజాజ్ఞ: చూ, శాసనము.5.

ఫర్వానా. వా. వి.—పై.—

ఫలకము. సం. వి. అ. పుం.= పలక. 1: చూ, పలక; పుం, న. 2: చూ, రూ-ఫలము.7. 8; 3. వ్రాతపలక: చూ, పలక.

ఫలకోశము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వృషణము.

ఫలపాకాంతము. సం. విశ: ఓషధ్యము (ఒక్క పంటతోన తుదముట్టెడిఅరటి, వరిమొదలగు వానిపేరు) [చూ, సుషవి. 1.

ఫలపూరకము. సం. వి. అ.పుం. మట్టుకాకర*.

ఫలపూరము. సం. వి. అ. పుం. మాదిఫలము*. చూ, సుపూరము.

ఫలము. సం. వి. అ. న. 1: ప్రసవము, ప్రసూనము. (తె).—పంట, పండు; తద్వి.—పెద్దపండునకు.—(తె). -గొబ్బండు; 2. లభించిన ప్రతిపదార్థము; 3. ప్రయోజనము: చూ, వ్యాపారము. 1; 4.=పలము: చూ, పలము (1); 5. జాజికాయ; 6. ప్రత్తికాయ; 7. కేడెము: చూ, హరిగ; 8. బెత్తము తోచేసిన కేడెము: చూ, హరిగ; 9. బాణము ములికి:చూ, బాణము. 1; 10. నాగటి కఱ్ఱు: చూ, కఱుగోల. (హలము. 1.); 11. పందికొఱచివర: చూ, సూకరము; 12: చూ, ఫలసాయము; విశ. 13. అధికము: చూ, హేరాళము.

ఫలములు. అం. అశ్వత్థము (రావిపండు), వైణవము (వెదురుబియ్యము), ప్లాక్షము (జువ్విపండు), నైయగ్రోధము (మఱ్ఱిపండు), ఇంగుదము (గారపండు), బార్హతము (ములగ పండు), జంబువు (నేరేడుపండు), ఫేనిలము (రేగుపండు) మొ. [పూరకము.

ఫలమూలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఫల

ఫలవంతము. సం. విశ. (త్. ఈ. త్.) రూ— ఫలవతి. పండ్లుగలది (వృక్షము). ఫలి, ఫలినము, ఫలిని: చూ, వృక్షము.

ఫలషాడబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దాడింబ*.

ఫలసమృద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: అమని.

ఫలసదనము. పా: చూ, వృత్తము. 1. (న,న,న, న, స గురువులు. 10 యతి. 16వ ఛందస్సు.)

ఫలసాయము. వా. వి: పండినపంట: ఫలము.

ఫలాధ్యక్షము. సం. వి. అ. న: చూ, సుమంగళ*.

ఫలానా. వా. సం. వి. పేరునకుబదులుగానుచ్చరించెడిది, ఒకానొక, అట్టి. "ఫలానావాడు"

ఫలాశ్రియము. సం. వి. అ. పుం. కొండగోనుగు*: చూ, న్యుదుర్రుము.

ఫలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పేరింకణము*: చూ, సన్నకదుర్రు; విశ. న్. 2: చూ, ఫలవంతము.

ఫలించు. సం. అ. క్రి. 1: పక్వమగు. (తె).—ఉరియు, పండు, పలుకు; 2. నెఱవేఱు: చూ, సిద్ధించు. [విశ. 2. ఫలించినది.

ఫలితము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వృక్షము;

ఫలినము. సం. విశ: చూ, ఫలవంతము.

ఫలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-హలిని* (తఱిగొఱ్ఱ; వెన్నవెదురుకూర; పిన్నచెఱకు. ఈమూడింటికిని వర్తించును); 4: చూ, సన్నకదుర్రు*; విశ. 5: చూ, ఫలవంతము.

ఫలేగ్రహి. సం. విశ. (ఇ). అవంధ్య, పండ్లుమాగ్రను: చూ, వృక్షము. [స్థాలి. 2.

ఫలేరుహా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కలిగొట్టు*: చూ,

ఫలోదయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

ఫల్గునుడు. సం. వి. అ. పుం. అర్జునుడు: చూ, సుభద్రేశుడు.

ఫల్గువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ.1.కుక్కమేడి*: చూ, బొమ్మమేడి; విశ. 2. సారములేనిది: చూ, బెండు. 2.

ఫసందు. వా. వి. సొగసు.

ఫసలీ. వా. వి. మహమ్మదీయుల వత్సరము.

ఫసిఫిక్కుమహాసముద్రము. అం: చూ, సముద్రములు.

ఘా

ఘాంటము. సం. వి. అ. పుం: అనాయాసకృతము. [శర్కర. 1

ఫాణితము. సం. వి. అ. న. చెక్కెర: చూ,

ఫామేదా. వా. విణ. గొప్ప.

ఫాయిదా. వా. వి: చూ, పాయిదా.

ఫారము. వా. వి. 1. ఒకతరగతి (క్లాసు); 2. ఒకభాగము;3. ఒక పెద్దకాకితము(షీటు).

ఫారసి. వా. వి: చూ, పారసి. [చూ,శివుఁడు.

ఫాలనేత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి:

ఫాలము. సం. వి. అ. న. 1. నెత్తి: చూ, శిరము. 1; 2: చూ, లలాటము; పుం. 3: చూ, రూ-ఫలము. 10; విణ. 4 నూలుతో నేయఁబడినది (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము.

ఫాలుఁడు. సం.వి. అ. పుం. 1:చూ,బలరాముఁడు; 2: చూ, ఫాలనేత్రుఁడు.

ఫాల్గుణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఫాల్గునికము: చూ, మాసము. 1; 2. ఏఱుమద్ది *: చూ, సాలము. 3.

ఫాల్గుణము. వా. సం. వి. అ. పుం: చూ,రూ-ఫాల్గునము. 1. [ము. 1.

ఫాల్గునికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఫాల్గుణ

ఫాల్గునుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,ఫల్గునుఁడు.

ఫి

ఫిదిరము. సం. వి. అ. న. (రూ-ఫిదురము-భిదిరము- భిదురము-ఫిది-భిది-ఫిదువు-భిదువు.) వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

ఫిరంగి. వా. వి: చూ, పిరంగి.

ఫిరాయించే. వా. స. క్రి. (పిరాయించే అనియు) మార్చు.

ఫిరాయింపు. వా. స. క్రి. (పిరాయింపుఅనియు) మార్పు. "ఫిరాయింపు పెండ్లి".

ఫిర్కా. వా. వి. పరిపాలనలోనిఒకభాగము.

ఫిర్యాది. వా. వి. మొఱపెట్టువాఁడు.

ఫిర్యాదు. వా. వి. మొఱ్ఱ, విన్నపము.

ఫీ

ఫీజు. వా. వి. 1. చేయించుకొనినపనికియిచ్చెడు గౌరవద్రవ్యము. "ప్లీడరు ఫీజు"; 2. చేదువుకొనినందులకు బడికి చెల్లించెడు ద్రవ్యము. "స్కూలుఫీజు"; 3. రిజిస్ట్రేషన్ రుసుము మొ.

ఫు

ఫురుసత్తు. వా. వి. అవకాశము, నియమితకాలము. (పురుసత్తుఅనియు)

ఫుల్లము. సం. విణ. 1. ప్రఫుల్లము, ఉత్ఫుల్లము: చూ,సంఫుల్లము; అం. 2:చూ,గండక్రియలు.

ఫుల్లరీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ,సర్పము.

ఫే

ఫేనము. సం. వి. అ. పుం. సముద్రపునురుగు: చూ, సముద్రము. (పాలనురుగునకు.—కార్కరకము. (చూ, స్తన్యము.)

ఫేనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పేణీ:చూ,భక్ష్యము.

ఫేనిలము. సం. వి. అ. న. 1. రేఁగుఁబండు: చూ, ఫలములు; పుం. 2. అంబుప్రసాధనము-అంబుప్రసాధము, అరిష్టము, అరిష్టసాధనము, కటకము, కాంతము, కృష్ణబీజము, క్షుణము, గర్భపాతిము, గర్భస్రావము. (తె).—కుంకుడు *; విణ. 3. నురుగుగలది.

ఫేరవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫేరవు. నక్క: చూ, సృగాలము.

ఫేరవు. సం. వి. ఉ. పుం. —సై.—

ఫేరవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ఫేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ఫేలి. ఎంగిలి: చూ, భుక్తోజ్ఝితము.
ఫేలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

ఫ్సా

ఫ్సాతము. సం. విశ. 1. తినఁదగినది; 2. తినఁబడినది: చూ, భుక్తము.

బ

బ. ఒకఅక్షరము. అం. 1: చూ, సరళములు; 2: చూ, కవర్గము. [చూ, రోగము. 1.
బంక. దే. వి. 1: చూ, బంధన; 2. గ్రిహాణి:
బంకమన్ను. ద్వ.వి.చిక్కమన్ను: చూ, భూమి.1.
బంకముచ్చె. దే. విశ: చూ, లోభి.
బంట. దే. వి. 1. సందువీథి: చూ, సందు. 5; 2. శూరునివలె నటించువాఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 131; 3: చూ, రక్షకుఁడు.
బంకెత. దే. విశ. (బంక + ఎత) లుబ్ధురాలు: చూ, స్త్రీ.
బంకోలు. వై. వి. జన్మభుయిదీలనుఁబంపెడి యొక ద్వీపము. [నెలుపల. 1.
బంగనబయలు. వా. వి. మిక్కిలిబయలు: చూ,
బంగరము. వై. వి. 1.=భృంగార. (రూ-బంగరు-బంగారు-బంగారము): చూ, లోహము.1; 2.=భ్రమరక: చూ, బొంగరము.
బంగరు. వై.వి.1.=భృంగార: చూ, బంగరము.1; 2: చూ, సంపెఁగ*. ఆం, పదా. 6-71.
బంగరుకొండ. వై. వి. రూ-బంగారుకొండ. 1. హేమాద్రి. బ్రి.2, ఆ. 174: చూ, పర్వతము; వా.విశ.2.మంచివాఁడు: చూ, సుకృతి.
బంగరుపురువు. వై. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.
బంగరుమొగలి. ద్వ. వి: చూ, స్వర్ణకేతకి *.
బంగరువు. వై.వి.=భృంగార: చూ, రూ-బంగరము. 1. పాండు. 1, ఆ. 106.
బంగల. దే. వి. కుంపటి: చూ, హసంతి.
బంగారము. వై. వి. 1.=భృంగార: చూ, రూ-బంగరము. 1; 2. ఒకచెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; విశ. 3. దుర్లభము. రూ-బంగారు; చూ, నెక్కసము. 3.
బంగారు. వై. వి, విశ.—పై.— [రంభ. 2.
బంగారుఅరఁటి. ద్వ. వి. సువర్ణకదళి*: చూ,
బంగారుఇల్లు. ద్వ. వి. స్వర్ణగృహము: చూ, సదనము. 1. [పుఁబులుఁగు.
బంగారుకంటి. వా. వి. కనకాక్షి: చూ, సకినం
బంగారుకడుపువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ.1.
బంగారుకాళ్లయ్య. జా. శుభప్రదమైన పాదన్యాసముకలవాఁడు. "బంగారుకాళ్లయ్య జేజే వేయేడులు రాజ్యమేలు మనుచేన్." వైజ. 2, ఆ. 851.
బంగారుకుండ. వై. వి. 1. స్వర్ణఘటము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6); విశ. 2: చూ, హృద్యము; జా. 3. అందకత్తె, బంగారుబొమ్మ. "బళిరా తేరకు తేరదక్కె నిటులీ బంగారుకుండంచు." (పాండు. 3, ఆ. 67.)
బంగారుకొండ. వై. వి, విశ: చూ, రూ-బంగరుకొండ. [ఆం. 17: చూ, నది.
బంగారు తామరపంటచేను. ద్వ. వి. గంగ. వేం.
బంగారుతీఁగలు. వై. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [పిచ్చుక.
బంగారుపిచ్చిక. ద్వ. వి. పచ్చతలపిచ్చుక: చూ,
బంగారుపూఁత. ద్వ. వి. బంగారపునీటితో చేసిన మలామా. (గిల్టు)
బంగారుబొమ్మ. 1. జా: చూ, బంగారుకుండ.3; ద్వ. వి. 2: చూ, స్త్రీ.
బంగాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకపిట్ట: చూ, శకుంతి (పక్షి); అం. 2: చూ, రాగాం

గములు; వై. వి. (1).=వంగ. వంగదేశము: చూ, దేశములు (సం. అనికొండలు)

బంగాళా. వా. వి. మండువాలేనియిల్లు: చూ, సదనము. 1. "బంగాళాపంకిణీఇల్లు."

బంగాళాఘాతము. వా. వి. చెన్నపురిరాజధాని కితూర్పుఎల్లగనున్న సముద్రము: చూ, సముద్రములు.

బంగాళాదుంప. వా. వి. ఒకజాతిదుంప.*.

బంగాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొమ్మగంటి*: చూ, రంభ. 2; అం. 2: చూ, భిన్న షడ్జకజ భాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికిజ భాషలు.

బంగి. వై. వి. 1.=భంగీ. గంజో-గంజోయి-గంజోవి-గాంజె-గెంజోయి,బంగు. (సం).-కలంజము, గంధారి,జయ, త్రిశూలిని* ("ఖిడగాఁజె" అనుపదముకడ నున్న పదములుగూడ దీనికి వర్తించునని కొండఱు); నా. 2. తపాలులో పంపెడు మూట. (పార్సెల్)

బంగిముచ్చు. ద్వ. విణ. బంగితాగువాఁడు.

బంగు. వై. వి.=భంగీ: చూ, రూ-బంగి. 1.

బంజరు. వా. వి. బీడునేల: చూ, భూమి. 1.

బంజారి. వా. వి. లంబాడీజాతివారు.

బంటి. దే. అప. నీళ్లకొలఁతను దెలిపెడి ప్రత్యయము. "సముద్రము మోఁకాలిబంటి."

బంటు. వై. వి.=భట. 1: చూ, సేవకుఁడు; 2: చూ, భటుఁడు. 1; 3: చూ, భక్తుఁడు. పా. 1, ఆ. 140; 4: చూ, శిష్యుఁడు. య. 1, ఆ. 132; విణ.=భట. 5. శూరుఁడు: చూ, వాంవీరుఁడు; 6. దాసుఁడు: చూ, సేవకుఁడు. [చూ, శౌర్యము. 1.

బంటుతనము. వై. వి.=భటత్వ. శూరత్వము:

బంటుమెకము. వై. వి: చూ, సూకరము.

బంట్రోతు. వా. వి. బంటు: చూ, సేవకుఁడు.

బండ. దే. వి. 1. వెడల్పుఱాయి: చూ, రాయి; 2. పొట్టిగ్రోఁకలి: చూ, రోఁకలి; 3: చూ, గుదిగఱ్ఱ; విణ. 4. అతిఁగినది; వై. వి. 5 = భండ. నెత్తిగోతులవాఁడు, మేనుకోసికొని బిచ్చమెత్తువాఁడు; విణ. 6.=భండ. (రూ-బండఁడు-బండగుఁడు) అకతాయి: చూ, వ్యాఘుఁడు.2.

బండఁడు. వై. వి.=భండక: చూ, రూ-బండ.6.

బండగు. వై. వి.=బంధక. 1: చూ, బోను. 2; 2: చూ, బోను. 3.

బండగుఁడు. వై. విణ.=భండక. జై. 8, ఆ. 122: చూ, రూ-బండ. 6. [శాపము. 1.

బండబూతు. వా. వి. పచ్చిబూతు: చూ,

బండము. వై. వి.=భాండమ్: చూ, సగసు. 2.

బండరము. వై. వి.=భండార. (రూ-బండారము-బండరువు): చూ, భాండాగారము.

బండరువు. వై. వి.=—పై.—

బండవలము. వై. వి.=భాండ. రూ-బండాలము. 1: చూ, సంచిమొదలు; 2: చూ, సామర్థ్యము; 3: చూ, సామగ్రి. 2.

బండాట. ద్వ. వి. తిట్టు: చూ, శాపము. 1. (రూ-బండాటము.)

బండాటము. ద్వ. వి. —పై.—

బండారము. వై. వి.=భాండాగార: చూ, భాండాగారము.

బండారి. ద్వ. వి. (బండారము + ఇ) బొక్కసమున కధికారి. మార్క-1, ఆ. 43: బచ్చు.

బండారు. వై. వి. 1.=భండార: చూ, రూ-బండగము; 2. ఓలగందము: చూ,పూఁతపసుపు.

బండారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గేదెలనుకాచెడివాఁడు.

బండారుపిచ్చిక. దే. వి: చూ,బంగారుపిచ్చిక.

బండాలము. వై. వి.=భాండ: చూ, రూ-బండవలము.1—2—3.

బండి. దే. వి. 1. (మనుష్యాదులకుపయుక్తమగునది) తేరు: చూ, శకటము.1;2. (దేవతాదులకుపయుక్తమగునది) రథము: చూ, శకటము. 1;

(పలురకముల బండ్లు.—"ఒంటెద్దు బండి, జోడెడ్ల బండి, ఒకపోతు బండి, జోడు పోతులబండి, ఒకగుఱ్ఱముబండి (జట్కా), జోడుగుఱ్ఱాలబండి (బగ్గీ), మనిషిలాగెడు బండి (రిక్షా), తొ్రొక్కుడుబండి (బైసికిలు) లేక (సైౖకిలు), నూనెతో నడపుబండి (మోటారు) లేక(టాౖం) మఱియు (డీసెల్ కారు), పొగబండి (రైలు), గాలిబండి (విమానము.)" ఇత్యాది.

బండికన్ను. వా. దే. వి: రూ-బండికలు-బండికల్లు,చోయమేకు,చిలుక,-చీల,జెంజెడ, మొల. (సం).—అక్షము, అక్షాగ్రికీలము, అణి-ఆణి, అధిష్ఠానము, అరి, ఉపధి, కుందము, కేశవాయుధము, రథాంగము. (చూ, శకటము. 1.) (తద్వ.—౧.బండికంటి నడిమితూమునకు.(సం.)—నాభి,పిండిక; ౨.దొలుపుంగమ్మి; ౩. ఇరుసు; ౪. శీఘ్రియము; ౫. చక్రిము; ౬.పూటి; ౭.కుంచేము; ౮. బండికల్లు.)

బండికలు. వా. వి.—పై—

బండికల్లు. వా.వి.1.—పై.—; 2. రథచక్రిము: కన్ను, కలు-కల్లు. (సం).—గోత్రిము; 3:చూ, బాలికాక్రీడ.

బండిగిల్లు. దే. అ. క్రి. 1 కడగండ్లుపడు; 2.బండితలక్రిందగు:బోలతాకొట్టు-బోల్తాకొట్టు, బోలతాపడు-బోల్తాపడు.

బండిగురిగింజే. ద్వ. వి. 1. బండిగురివెందగింజే; 2: చూ, బండిగురివెంద*.

బండిగురివెంద. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

బండిపేరిపిట్ట. ద్వ. వి: చూ,బటువుగువ్వ. ఆం, పదా. 5-31.

బండిబరువు. వా.వి. ఆచితము:చూ,శాకటము.2.

బండిబాట. వా. వి. బండిపోవుదారి: చూ, మార్గము. 1.

బండిమొగ్గరము. దే. వి: శకటవ్యూహము.

బండిరిక్క. ద్వ. వి. రోహిణి: చూ, రిక్క.

బండు వై. వి.=భండ:చూ, బండాట.కాశీ. 7, ఆ. 70.

బంతి. వై. వి. 1. పంక్తి:చూ, శ్రేణి. 1; 2.=పంక్తి: చూ, పది (1); దే. వి. 3. చెండు: చూ, సరి. 3; 4. బంతి*: (సం).-గుచ్ఛపుత్రి, గుచ్ఛపుష్ప; తద్వ.—౧. ఊకబంతి, ౨. చేమంతి; ౩. నిండుబంతి; ౪. రేకబంతి. మొ. (చూ, వృక్షము.)

బంతికట్టు. ద్వ. వి. కుప్పనూర్చునపుడు ఎడ్లపరుసకుగట్టెడి పలుపు: చూ, సూత్రము. 1.

బంతికట్టుపలుపు. ద్వ. వి.—పై.—

బంతికుడుపు. ద్వ. వి. సజగ్ధి: చూ, సాపాటు.

బంతిదూగులాట. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బంద. వా. వి. 1. బురద:చూ,శాదము.2; 2.చిన్నగుంట. హరహరి. 1, ఆ.41:చూ, రంధ్రము.1.

బందకను. వై. వి.=బంధక. తాకట్టు: చూ, వారకము (1) [డ: చూ, భాండము. 3.

బందడము. దే. వి. రూ-బందలము. దొంతికుం

బందన. వై. వి.=బంధన. 1: గోంజో-గోందు, జిగట,జిగురు-జివురు-జీవురు,బంక.(సం).-నిర్యాసము, నిర్యూహము; 2. చిక్కన, జిగట, జిగురు-జివురు-జీవురు: చూ, స్నిగ్ధము. 3; 3. బురద: చూ, శాదము. 2.

బందనగొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, జిగురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28.

బందము. వై. వి. 1. దూలముపై గుజ్జులకు బిగువునిమిత్తము లంకెగానమర్చిన పట్టె; 2. చెట్టెక్కువాని కాలిత్రాడు:చూ,సూత్రము. 1; 3.=బంధ: చూ, గుదిత్రాడు. 1; 4.=బంధ: చూ,గుదిత్రాడు. 2. (చూ, సూత్రము. 1.); 5.=బంధన: చూ, లంకియ. 2.

బందరము. వా. వి. అనికి: చూ, భాండము. 3.

బందలము. దే. వి: చూ, రూ-బందడము.

బందా. వై.విణ.=బంధీ. స్వా.2,ఆ.73:ఖయిదీ, బందాకోరు, బందెకాడు, బందెలపోతు.

బందాకోరు. వా. విణ: చూ, బందా.
బందారు. దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; 2: చూ, బాలక్రీడ.
బంది. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బందా. చెఱ: చూ, సదనము. 1; 2.=బందె. ఖైదు: చూ, శిక్ష. 2; విణ. 3: చూ, పరిగ్రహము. 2; వై. వి. (1)=బంధ. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; వా. (2) ఇబ్బంది, బాధ.
బందికాఁడు. ద్వ. వి. రూ-బందెకాఁడు. 1.బందిపోటు దొంగ. హా. 2, ఆ. 59:చూ, హారకుఁడు. 1; 2: చెఱఁబడ్డవాఁడు; (సం).-ఉపగ్రహుఁడు.
బందికానా. వా. వి: చూ, బంది. 1. (భద్రాచల ప్రాంతమున వాడుక.)
బందిగము. వై. వి.=బంధక.—పై.—
బందిపట్టు. ద్వ. వి. బందిపోటు: చూ, హారణము. 1.
బందిపోటు. ద్వ. వి.—పై.— [(రూ-బందె.)
బందియ. వై. వి.=బంధక: చూ, బంది. 1.
బందు. దే. వి. 1. బోరువపిట్ట: చూ, బోరువ (శకుంతి); వై. వి. 2. ఆవరణము: చూ, స్థగనము; 3: చూ, దాఁచేట; 4.=బంధ. పెట్టె మొదలగువాని మూలల బిగించెడి యినుములోనగువాని తగడు; 5.=బంధ. నిరోధము: చూ, సంరోధము.
బందుకట్టు. వై. వి: చూ, సమాఖ్య. 2.
బందుగు. వై. వి.=బంధు. 1.(రూ-బందుగుఁడు-బందువు-బందువుఁడు.) :చూ, సంబంధి. 1; అం. 2: చూ, అష్టైశ్వర్యములు. [ఆ. 70.)
బందుగుఁడు. వై. వి.=—పై.—(నీలా. 3.
బందువు. వై. వి.=—పై—
బందువుఁడు. వై. వి.=—పై.—
బందె. వై. వి.=బంధక. 1.చెఱ: చూ,బంది. 1; 2: చూ, బంది. 2; 3. పశువులచెఱ. స్వా. 3, ఆ. 128: బందెలదొడ్డి; 4. నిర్బంధము. చూ, బలవంతము. [6, స్క-ం. 446.
బందెకత్తె. వై. విణ. చెఱలోవేయునది. భాగ.
బందెకాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, బందా.
బందెకానా. వా. వి: చూ, రూ-బందికానా.
బందెగొను. ద్వ. స. క్రి. చెఱఁబెట్టు.
బందెడ. దే. వి. శ్వేతసురస*: చూ, వాపిలి.
బందెలదొడ్డి. వా. వి: చూ, బందె. 3.
బందెలపోతు. ద్వ. విణ. చెఱవేయుస్వభావము గలవాఁడు: చూ, బందా.
బందోబస్తు. వా. వి. కట్టుదిట్టము, జాగ్రత్త: చూ, హుసారు.
బంధకము సం. వి. అ. న. 1.=బందిగము:చూ, బంది. 1; 2. మాఱుపు: చూ, వినిమయము; పుం. 3. కుదువ: చూ, వారకము. (1).
బంధకవిత్వము. అం. చక్రము, ఖడ్గము, రథము లోనగువాని యాకృతులుగఁ బద్యములు చెప్పుట: చూ, మాటలల్లుట.
బంధకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; 2. ఆటకత్తె: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడేనుగు: చూ, హస్తి.
బంధనము. సం. వి. అ. న. 1. కట్టు, ప్రసితి: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టుటకుఁదగిన సాధనము; 3: చూ, బంధకము. 3; 4. కొల: చూ, హింస. 1; 5. ఖైదు: చూ, బంది. 2; 6. చెఱసాల: చూ, బంది. 1; 7. తొడిమ: చూ, వృంతము. 1; 8.=బందము: చూ, లంకియ. 2.
బంధనములు. అం. మూలము, ధాన్యము, జాలాంధరము. (3).
బంధనాలయము. సం. వి. అ. పుం. చెఱ, చెఱసాల: చూ, సదనము. 1.
బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1: అనుబంధము, అభిసరము, ఆకలనము, ఉత్థానము, ఉద్దానము, కచము, కలహము, ఝు, త, నిబంధను

-ము, నిబంధము, నియమము, నిర్బంధము, పరిసితి, బంధనము. అవ్య.—అజ్; విణ.-నియమితము.(తె).—నిమితము; వి.—(తె).-కట్టనము, కట్టు, కట్టుట, తగులము-తగులు, తివులు-తొలు, పెన, బారి; 2. చెఱసాల: చూ, బంధనాలయము; 3 కుదువ: చూ, వారకము (1); 4. కావ్యరచనావిశేషము; 5.సంయోగవిశేషము: చూ, బంధములు.

బంధములు. అం: చూ, రతిబంధములు. (చూ, కామము.)

బంధస్తంభము. సం. వి. అ. పుం. (ఏనుఁగును కట్టెడు) కట్టుకంబము: చూ, స్తంభము. 1.

బంధించే. సం. స. క్రి: చూ, సంధించే.

బంధుకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-బంధూకము. మంకెన *: చూ, రక్తకము.

బంధుజీవకము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

బంధుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బంధుసమూహము: చూ, సంబంధము. 1.

బంధుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.

బంధురము. సం. వి. అ. న. రూ=బంధూరము. 1. కిరీటము: చూ, సీసకము (1); పుం. 2. కలహంస: చూ, హంస; 3: చూ, పక్షి; 4. నూనెమడ్డి: చూ, స్నేహము. 2; 5. ఆఁడుగుఱి: చూ, భగము. 12; 6: చూ, బంధుజీవకము*; విణ. 7. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము: 8. వంగినది. రూ-బంధూరము: చూ, వక్రము; 9. మధ్యోన్నతమును పార్శ్వానతమునైనది;అం. 10: చూ, వృత్తము. 1.("న, న, న, న, స, భ, భ, భ గురువులు. 14 యతి, 25 ఛందస్సు.")

బంధురితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

బంధులుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జంకులాలికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1,

బంధువినాశము. అం: చూ, వింశతివిగ్రహములు.

బంధువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.=బంధుగు: చూ, బంధుగు; 2. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు. 2; 3: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 4: చూ, బంధుజీవకము*.

బంధూకపుష్పము. సం.వి.అ.పుం: చూ, వేగిస*.

బంధూకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-బంధుకము*; 2: చూ, బంధూకపుష్పము.

బంధూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బంధురము.

బంపు. దే. వి: చూ, పండ్లపొఁచి.

బంబ. దే. విణ: చూ, స్థూలము. 2.

బంబం. వా. వి. శంఖముయొక్క ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బంబము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒక భగణము, ఒకగురువు. 4వ ఛందస్సు).

బంబోతు. వా. విణ: చూ, బలిమికాఁడు.

బంభరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రమరము.

బంహిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిబహుళు.

బకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం. భీమసేనుఁడు: చూ, వృకోదరుఁడు. [రంటే.

బకబాతి. దే. వి. పారావతవిశేషము: చూ, సు

బకపుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, శ్రీవల్లి*

బకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పక్కి: రూ-వకము, కహ్వము, గృహబలిప్రియము, గృహబలిభుక్కు, చంద్రవిహంగమము, జాలపాదము, బకోటము. (తె).—ఆడేలు-ఆడేలు, ఆరణపక్కి, కొంగ, కొక్కెరాయి, కొక్కెర, తెప్పపకంటి, పరద, బాతు, పక్కి, పక్కికొంగ, పక్కిపులుఁగు, పగ్గటము, వాలుకొంగ; తద్వి.—౧. ఓదెకొంగకు.—(తె).— ఓదెకొంగ, ఓదెకొలకు; ౨. కొంగకు.— కలీకము-కాలీకము, క్రౌంచము. (తె).—కొంగ,

కొంచే-కొ్రించే; 3.(తె)—తెడ్డుమూతికొం గ; ర. పెద్దకొంగకు.—బలాకము. (తె).- పెద్దకొంగ; ౫. గుడ్డికొక్కెరాయికి.— కోయష్టికము,జలకుక్కుభము, శిఖరి. (తె)- గుడ్డికొక్కెర- గుడ్డికొక్కెరాయి. గుడ్డికొ క్కెరాయి, చీకుకొక్కెర; ౬. పిన్న కక్కెరకు.—కృకణము, కృకరము, క్రికర ము, క్రికణము. (తె).— పిన్నకక్కెర; ౭. పెద్దకక్కెరకు.—కరేటవ్య, కరేటువు, కర్కటము, కర్కటువు,కర్కరాటుకము, కర్కరేటువు, కారాయిక, కృకణము, ధ్వాంక్షము, బలాక, బలిపుష్టము. (తె).— కక్కెర- కక్కెర- క్రిక్కెర, పెద్ద కక్కెర; ౮. పెద్దపెంటి కొక్కెరకు.— కరాయిక, బలాక; ౯. గూడబాతు. (మిగ తవానికి:చూ,"శకుంతి");2.బకపుష్పము *. రూ-బుకము: చూ, శ్రీకల్లి.

బలినైరి. సం. వి. న్. పుం. 1. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు;2.భీమసేనుఁడు:చూ, వృకోదరుఁడు.

బకాను. దే. వి: చిటివేరు-చిఱువేరు*.

బకాయి. వా. వి. పాత్రఁతబాకి.

బకాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొక్కెర తొ లివేల్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

బకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

బకేడా. వా. వి. 1: చూ, యుద్ధము; విణ. 2: చూ,బక్క. 2. [చూ,బకము.

బకోటము. సం. వి. అ. పుం. పక్కకొంగ:

బక్క. దే. వి. 1. బక్కవాఁడు:చూ,శాతుఁడు; విణ. 2. బకేడా,బక్కటిల్లినది:చూ,సారపు.

బక్కటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-బక్కటిల్లు. 1. శుష్కించే: చూ, శోషించే; 2. కృశించే: చూ, సొటసొటవోవు.

బక్కటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—

బక్కనీళ్లు. వా. వి. నీళ్లమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

బక్కమజ్జిగ. వా. వి. —పై—

బక్కలు. దే. వి. గనితవ్రృత్తివారు.

బగబగ. దే. వి. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకర కరణము: చూ, హూహూ.

బగళంబుసేయు. ద్వి. స. క్రి. రూ-బగళము సేయు-బగళమ్ముసేయు) తొలఁగించే: చూ, విసర్జించే.

బగళముసేయు. ద్వి. స. క్రి.—పై—

బగళమ్ముసేయు. ద్వి. స. క్రి.—పై—

బగళము. దే. వి. తొలఁగుడు: చూ, విమోచ చనము. [బగులు.)

బగి. నై. వి. ప్రిక్క:చూ, పార్శ్వము. 2. (బ.

బగిస. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

బగిసి. నై. వి. రూ-బవిసి-బయిసి-బైసి. 1.=భవిష్య. భాగ్యము: చూ, సుకృతము. 1; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము.

బగీలు. దే. వి. సంతాపానుకరణధ్వని: చూ, హూహూ. [హ్మణులు.

బగబాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియెబాహ్మణులు.

బగ్గనుపాడు. దే. విణ. (పాడు + పాడు) మి క్కిలిపాడైనది.

బగ్గరి. దే. విణ. బగ్గనిమండిపడువాఁడు.

బగ్గి. దే. వి: చూ, బూడిద. [బండి.

బగ్గీ. వా. వి. గుఱ్ఱపుబండి. (జట్కా): చూ,

బగ్గు. దే. వి: చూ, బగబగ.

బగ్గుండ. వా.వి. రూ-బగ్గుండి. ఎఱ్ఱనిపిండిగుండ.

బగ్గుండి. దే. వి. —పై—అచ్చ. అ, కాం. 13.

బగ్గుమను. దే. అ. క్రి. బగ్గనమండు: చూ, వెలుఁగు. 5.

బగ్గె. వా. వి: చూ, సిబ్బియము.

బచ్చెన. నై. వి. 1.=పరిచ్ఛన్న. పూఁత: చూ, సమాలంభము; 2. చాయ: చూ, వర్ణము. 6.

బచ్చెప్ప. వా. వి: చూ, వాగ్రిజె. (గోదావరీ మండలమున వాడుక)

బచ్చేలి. దే.వి: అల్లుబచ్చేలి-అల్లుఁబచ్చేలి, తీఁగ బచ్చేలి. (సం).—కటంభర, కడంబి,కలంబి, జలబ్రాహ్మీ, హీలమోచి; తద్వి.—౧. అడవి బచ్చేలి. (సం).— చంచువు, వనోపోదక; ౨. పుచ్చెబచ్చేలి. (సం).—అత్యమ్లపర్ణ, అమ్లకలంబ, అరణ్యవాసిని, కండూర, కప టూతి, వల్లిసూరణము; 3. దుంపబచ్చేలి, మట్టుబచ్చేలి. (సం)—అపోదకి, ఉపోదక-ఉపోదకి-ఉపోదిక, కుపోదకి. (చూ, హీల మోచి.)

బచ్చో. వై. వి. 1.=వైశ్య: చూ, వైశ్యుఁడు. పాండు. 1, ఆ. 111; 2: చూ, బండారి. వై. 6, ఆ. 115; 3. వెండిబంగారముల నా ణెముచూచేవాఁడు. పసు. 3, ఆ. 136.

బజంత్రి. వా. వి: చూ, మేళగాఁడు.

బజీతు. వై. విణ.=భంజిత. భంగమునొందినది: చూ, భగ్నము. [చూ, స్త్రీ

బజెగడుగుది. వా. వి. నిలుకడలేని ఆఁడుది:

బజేగేడి. వా. వి. రంగుపూసిన పాంచాలిక: చూ, హరిణి. 3.

బజోనా. వా. వి: చూ, రూ-బయానా.

బజోఱము. వై. వి.=పరిసార. రూ-బాజోఱ ము: చూ, వ్యభిచారము.

బజోఱి. వై.విణ. (బజోఱము + ఇ.) 1. ధూర్త స్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2.=జారిణీ- పరిసారణీ. సా. 3, ఆ. 58: చూ, స్వైరిణి.

బజోఱించే. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యభిచరించే.2.

బజోఱు. వై. వి. 1.=పరిస్తార. రూ-బాజోఱు, అంగడివీధి: చూ, మార్గము. 1; 2. రూ-బాజోఱు. దుకాణము: చూ, సదనము. 1; 3. పరిలాపము: చూ, శబ్దము. 2. [ము. 2.

బజోఱుమాట. ద్వా. వి. కోలాహలము: చూ, శబ్ద

బజ్జెడి. దే. వి. పాదవిన్యాసవిశేషము. "బహు విచిత్రముతో బజ్జెళ్లఁదొ్రక్క." పల్నాటి చరిత్రము. 2, భా: చూ, సంచారము.

బజ్జి. దే. వి. ఎనిచిపలుచేనఁగాఁజేసెడి వ్యంజన ము: చూ, భక్ష్యము.

బటాకబయలు. వై. వి: చూ, బంగనబయలు. (స్వార్థమున కకారాగమము.) సా.3,ఆ. 16.

బటాని. వా. వి.బటానీజాతిచెట్టు: చూ, చిక్కు డు, చిక్కుడుకుటుంబము.

బటాబయలు. వై. వి: చూ, బటాకబయలు. సా. 2, ఆ. 113.

బటాబూరము. వై. వి. (బటారము + బూర ము) పెద్దటీకము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 141: చూ, సన్మానము. [హేరాళము.

బటారము. వై. విణ.=పటు. గొప్ప: చూ,

బటాసాలు. వా. వి. సింధుపేషణములను భక్ష్య ము: చూ, భక్ష్యము. [బాణము. 1.

బటువడిదము. వా. వి. చక్రము: చూ,

బటువాడా. వా. వి: చూ, రూ-బట్వాడా.

బటువాలాయిఁడు. ద్వా. వి. ఇంద్రుఁడు. అం, భా. ప్ర. 26: చూ,సహస్రాక్షుఁడు.

బటువు. వై. వి.=వటు. (దేశ్యమని శ. ర.): 1: చూ, భూషణము. 2; దే.వి.2. గుండ్రని: చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, దిండు. 1; విణ. 4. గుండ్రనిది: చూ, వృత్తము. 5; వై. విణ. 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.

బటువుఁగత్తి. ద్వా. వి: చూ, బటువడిదము.

బటువుఁగైదువు. దే. వి.—వై.—

బటువుఁగైదువుజోదు. ద్వా. వి: చూ, విష్ణువు.

బటువుగుబ్బలి. వే. వి. చక్రవాళశైలము: చూ, పర్వతము.

బటువుగువ్వ. దే. వి. కవపులుఁగు, గుంపుపులుఁ గు, సొట్టుఁబులుఁగు-చొట్టుఁబుల్గు, జక్కవ-జెక్కవ, జంటపిట్ట, పొదలిక, బండిపేరిటి పిట్ట. (సం).—కామి, కావృకము,కోకము, గోపృకము, చక్రవాకము, చక్రాంగము,

చక్రి, ద్విరూపము: తద్వి.—ఆఁడుజెక్కవను.-(సం). కామిని(మిగతవానికి: చూ, "శకుంతి")

బటువుబిల్ల. దే. వి: చూ, దిండు. 1.

బటువువాలు. ద్వ. వి: చూ, బటువడిదము.

బటూకరణము. మి. వి: చూ, వడుగు.

బట్ట. పై. వి. 1.=పట: చూ, వస్త్రము (స్త్రీపురుషుల కట్టు వస్త్రమందును, పైనధరించే బట్టయందును, సాధారణముగా నూలుతో నేయఁబడిన ప్రతిమూర్తియందును వర్తించును.); 2: చూ, సురము; 3. పశువులు లోనగువాని మేనిచాలు. "బట్టావు."; విశ. 4. వెంట్రుకలూడినది. "బట్టతల."

బట్టఁగట్టనివాఁడు. ద్వ. విశ: చూ, దిగంబరుఁడు. 3.

బట్టకడిమి. ద్వ. వి: చూ, పాలిప్రియము.*.

బట్టగు. వా. అ. క్రి. చెఱఁగుమాయు: చూ, సమర్తాడు.

బట్టగుత్తు. పై. విశ. సిగ్గుమాలినవాఁడు.

బట్టతల. దే. వి: చెంబుతల, నూలిగరసు, పేనుకొఱుకుడు. (సం).— ఇంద్రలుప్తకము-ఇంద్రలుప్తము, కేశఘ్నము.

బట్టతలకు మోఁకాళ్లకు ముడిపెట్టుట. లో. "బట్టతలలుమోఁకాళ్లుముళ్లు పెట్టఁగలదొకాని". (కళాపూర్ణోదయము.)

బట్టతలవాఁడు.వా.విశ:(సం)-ఇంద్రలుప్తకుఁడు, ఇంద్రలుప్తకుఁడు,ఖలతి-ఖలితి,ఖల్లిటుఁడు-ఖల్లీటుఁడు, ఖల్లీఘుఁడు, ఖర్వాటుఁడు,బభ్రువు.

బట్టబయలు. పై. వి.(బయలు + బయలు) 1. నిక్కలిబయలు. పర. 1, ఆ. 112: చూ, వెలుపల. 1; విశ. 2. మిక్కలి బయలైనది.

బట్టమేఁక. ద్వ. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.

బట్టలపెట్టె. పై.వి. కరోటకము: చూ,సందుకా.

బట్టావు. వా. వి. పెద్దతెల్లమచ్చలుగలఆవు:చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)

బట్టి. దే. వి. రూ-బట్టీ. 1. అదేపనిగ చేదువుట, వాగ్ధోరణి; 2. ఆవము (చూ, కావు. 6.); 3: చూ, అధోయంత్రము. [శారిక.

బట్టికాఁడు. దే. వి. 1: చూ, శుకము; 2: చూ,

బట్టిసగోల. దే. వి: చూ, ఎత్తనగోల.

బట్టీ. దే. వి: చూ, రూ-బట్టి.

బట్టు. పై. వి. చూ, పాఠకుఁడు.

బట్టువాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

బట్టె. దే. వి. కాలప: చూ, నది. [ము. 6.

బట్ల. దే. వి. దడ్డెము. రూ-బట్లె: చూ, పాత్ర

బట్లె. దే. వి. —పై.—

బట్వాడా. వా. వి. రూ-బటువాడా. ఉత్తరములు, వేతనములులోనగువాని నిచ్చుట.

బడ. దే. వి. 1. పెద్ద. "బడగొండ": చూ, హెచ్చు 1; 2. మిక్కిలి "బడబాకినోరు": చూ, హెచ్చు. 1; [లో వాడుక)

బడకా. వా. వి. బకాయి. (ఉత్తరసర్కారుల

బడగా. వా. వి. —పై.—

బడగులు. వా. వి. నీలగిరిప్రాంతవాసులలో నొక జాతి: వడగరులు.

బడగొండ. ద్వ.వి. పెద్దమబ్బు: చూ, మేఘము.1.

బడప. దే. వి. 1. ఆపద: చూ, విపత్తు; 2. కష్టము: చూ, శోకము.

బడబ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. బ్రాహ్మణస్త్రీ: చూ, బాఁపత; 3. దార్పకత్తె: చూ, శంభళి.

బడబచాలు. వా. వి: చూ, సాబను.

బడబడ. దే. వి. పాఱుట తొందరమాట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు, 5, ఆ. 232; చూ, హుహూహూ.

బడబాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. బడబానలము: చూ, వహ్ని. 1.

బడబానలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.— లక్ష్మీ. 5, ఆ. 81.

బడబాలోకనాత్సుక్యము. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

బడలిక. దే. వి. అలయిక: చూ, శ్రమము. 1.

బడలు. దే. వి. 1.—పై.—; అ. క్రి. 2: చూ, వేసరు. 2.

బడలువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బడలు. 2.

బడవ. వై. వి.=వడవా. 1: చూ, బడబ. 3; 2. దూతుఁడు. రూ-బడవా: చూ, విటదూత; వా. 3. రూ-బడవా. ఒకతిట్టు: చూ, శాపము. 1; వా. 4: చూ, రూ-బడుగు.

బడవా. వై. వి.=వడవా; చూ, రూ-బడవ. 1-2-3.

బడాయి. వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2: చూ, స్తోత్రము; విశ. 3: గొప్ప, జేంజోటము, డంబు-డబ్బు-డాబు. (పటాటోపమనియు వాడుక).

బడాయించు. వా. అ. క్రి. 1. అభివృద్ధియగు: వృద్ధియగు; స. క్రి. 2. అభివృద్ధిచేయు: వృద్ధిచేయు. [మాయాకారుఁడు.

బడాయికోరు. వా. వి: డాంబికుఁడు: చూ,

బడి. దే. వి. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1; 2: చూ, స్కూలు; 3. దిట్టము:చూ, సత్యము. 1; 4. క్రమము: చూ, విధము. 1; ద్రి. 5: చూ, వెంబడి. 2. పసు. 1, ఆ. 9; 6. గుణార్థకము. "ఇబ్బడి" మొ; అప. 7. భావార్థకమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము. (బడి ఏల్వాదులకగు) "ఏలుబడి, వచ్చుబడి" మొ. [భృత్యము.

బడికోడి. దే. వి. రూ-కోడిబడి: చూ,

బడికోలు. దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము.2.

బడిత. దే. వి. రూ-బడితె: చూ, లవుడి.

బడితపాఠము. వై. వి. చదివినపాఠము.

బడితె. దే. వి: చూ, రూ-బడిత.

బడిదిప్పు. దే. స. క్రి. (బడిమి + తిప్పు). (దృష్టిదోష పరిహారార్థము) దిగఁదుడుచు: చూ, సురాళించు.

బడిపెద్ద. వా. వి. 1. అగ్నితరగతులకును యజమాని; 2. తనతరగతికి యజమాని (మానేటరు); 3. పాఠశాలకు అధికారి.

బడిమి. దే. వి. 1. బడియుట; 2. చక్రాకార భ్రమణము; 3: చూ, భూతబలి.

బడియ. దే. వి. రూ-బడె. 1. చిన్నదుడ్డుకఱ్ఱ, హరి. పూ. 6, ఆ. 84: చూ, వేత్రము. 1; 2: చూ, శవయానము.

బడియు. దే. స. క్రి: చూ, బడిదిప్పు.

బడిలి. దే. వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

బడివారడి. వా. వి. రూ-బడేవారడి. 1. రెంటికినిగల విశేషభేదము; 2. ప్రతివానికిని వేసెడుపన్ను.

బడిశము. సం. వి. అ. న. (రూ-బడిశ-బడిశి-బళిశము): చూ, మత్స్యబంధనము.

బడిసివాటు. దే. వి. 1: చూ, సురాళింపు; విశ. 2. దిగఁదీసివేసినది. కాశీ. 7, ఆ. 51.

బడుగు. దే. వి. 1: చూ, శవము; విశ. 2:చూ, శాతుఁడు. కాశీ. 4, ఆ. 50; 3. కృశము. కళా. 8, ఆ. 164: చూ, సారవు.

బడువ. దే. విశ. రూ-బాడువ-బాడవ: చూ, భూమి. 1.

బడువు. దే. విశ: చూ, రూ-బడుగు. 2—3.

బడె. దే. వి: చూ, రూ-బడియ. (చిన్నగుడ్డుకఱ్ఱకు.—భో. 4, ఆ. 45.)

బడ్డి. వా. వి: చూ, రూ-బడ్డీ.

బడ్డీ. వా. వి. రూ-బడ్డి. గడమంచె-గడవంచె.

బడ్డీకాఁపు. వా. వి. ముందుజాగ్రత. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బడ్డు. దే. వి. మగగుతి: చూ, శిశ్నము.

బణ్ణము. వై. వి. క్రొత్తయిత్తడి పాత్రముల సమూహము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము.6.)

బత. సం.అవ్య.1.ఖేదమునందు; 2. దయయందు; 3. సంతోషమునందు; 4. ఆశ్చర్యమునందు; 5. పిలుచుటయందు వర్తించును.

బతము. వై. వి.=వ్రితము: చూ, వ్రితము.

బతినీ. వా. వి. ఒకరకము పట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

బతిమాలడము. దే. వి: చూ, వాచోరపము.

బతిమాలిక. దే. వి.—పై.—

బతిమాలు. దే. స. క్రి. దైన్యముతో వేఁడికొను. రూ-బ్రతిమాలు: చూ, వేఁడికొను.

బతిమాలుకొను. దే. స. క్రి.—పై.—

బతిమాలుచే. దే. ప్రే. క్రి. బతిమాలఁజేయు. రామా. 8, ఆ. 230. [లపాది: చూ, బాణము. 1.

బత్తడిక. దే. వి. (రూ-బత్తళిక-బత్తళి) అమ్ము

బత్తళి. దే. వి. —పై.—

బత్తళిక. దే. వి. —పై.—

బత్తాయి. వా.వి.(బతావియ అను ద్వీపమునుండి వచ్చినది) నారింజే: చూ, శర్కరాంకము.

బత్తాయినారింజే. వా. వి. —పై.—

బత్తి. వై. వి.=భక్తి: చూ, విభాళి. 2.

బత్తియము. వై. వి.= భక్త. రూ- బత్తెము. 1:చూ, సంబళము; 2. భోజనము:చూ, సాదము (1).

బత్తీస. వా. వి. ఒకరకము అరఁటి: చూ, రంభ. 2.

బత్తుఁడు. వై. వి. 1.=భక్త: చూ, సేవకుఁడు. పాండు. 3, ఆ. 78; దే. వి. 2. కమసాలె వారి పట్టపుఁబేరు; 3. దేవాంగుల పట్టపుఁ బేరు. "కరిణబత్తుఁడు, కైకోలబత్తుఁడు"

బత్తెము. వై. వి.=: చూ, రూ-బత్తియము.

బదట్టు. వా. వి. సురతము.

బదనామి. వా. వి. చెడ్డపేరు: చూ, సడి. 3.

బదనిక. వై. వి.=వృక్షాదనీ. రూ-బవనిక-వదనిక: చూ, వృక్షాదని.

బదర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కారేలకి*: చూ, సన్నరాష్ట్రము; 2. పాఁచితీఁగ*: చూ, విష్వక్సేనప్రియ; 3. ప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3; దే.వి. (1) పగులు: చూ, స్ఫోటము; (2) పాఁచితీఁగ*: చూ, బదర. 2.

బదరము. సం. వి. అ. న. 1. రేఁగుపండు: చూ, రేఁగు. 2; 2. ప్రత్తికాయ: చూ, సముద్రాంత. 3; పుం. 3. ప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3; 4. ప్రత్తిజేడ: చూ, సముద్రాంత. 3.

బదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1:చూ, రేఁగు. 2. *; 2. గంగరేఁగు. *: చూ, లికుచము. 2; 3.= ప్రత్తి. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3.

బదరికము. దే. వి. పెట్టియ. జై. 8, ఆ. 56: చూ, సందుకా. [చూ, మార్పు.

బదలాయించే. వా. స. క్రి. పిరాయించు:

బదలాయింపు. వా. వి. పిరాయింపు: చూ, మార్పు.

బదులిచ్చే. వా. స. క్రి: చూ, అప్పిచ్చే.

బదులు. దే. వి. 1. మాఱు: చూ, సమానము. 2; 2. అప్పు; చూ, వారకము (1); 3. చేబదులు: చూ, వారకము (1).

బద్ద. వై. వి. (రూ-బద్దర- బ్రిద్ద- బ్రిద్దగ)=భేద. 1. కాయయొక్కముక్క: చూ, శకలము. 4; 2. వెదురులోనగువానిముక్క, పబ్బ: చూ, శకలము. 4; 3. కావడి: చూ, స్కంధాటిక; 4.=భిత్త. చీలిక: చూ, శకలము. 4; విణ. 5. పలుచనైనది, పలచే— పలుచే: చూ, సైకము.

బద్ధకము. వై. వి.=బంధక: చూ, పాలుమాలిక.

బద్ధకించే. వై. అ. క్రి: చూ, పాలుమాలు.

బద్ధకుఁడు. వై. వి.=బద్ధక: చూ, సోమరి.

బద్దపరి. ద్వ్య. వి. గూ-బ్రద్దపరి. (పేముతో నల్లిన కేడెము): చూ, హరిగ.

బద్దపళికి. వా. వి. పలుచనిబిళ్ల.

బద్దర. వా. వి. చీలిక: చూ, శకలము. 4.
బద్దించు. దే. స. క్రి.1. అంచెనావేయు;2. (సరి గనున్నదాలేదాఅని) కొలిచినది తిరుగకొలుచు; వా. 3. నాణెమువారీని లెక్కకట్టు.
బద్దింపు. వా.వి. నాణెమువారీని లెక్కకట్టుట.
బద్దియ. వై. వి. రూ-బద్దె. 1 =వస్తి. వస్త్రము మొదలు: చూ, వత్తి; 2. అపరకర్మము చేయునపుడు జందెమువలె వేసికొనెడువస్త్ర ఖండము; వా. 3. కొలతబద్దె: పేపు,నాడా.
బద్దు. దే. వి. 1. బొంకు. పంచ. నా. 1, ఆ. 557: చూ, వితథము; 2. అబద్ధపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.
బద్దురు. దే. వి.—పై.—
బద్దె. వై. వి.=వస్తి: చూ, రూ-బద్దియ.1-2-3.
బదరి. వై. వి.=ద్వాదశి. ఉ, హరి. 3,ఆ. 122: చూ, ముచ్చాకము.
బదరిము. వై. విణ.=భదరి: చూ, మేలుకోలు.
బధిరజాపన్యాయము. పా. చెవిటికొని చెవిలో నేకాంతముఁజెప్పెననురీతి.
బధిరవీణాన్యాయము. పా. చెవిటివానికి వీణె వినిపించెననురీతి. [శంకూదెననురీతి.
బధిరశంఖాన్యాయము. పా. చెవిటివాని చెవిలో
బధిరత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము. [చూ, బాధిర్యము.
బధిరితము. సం విణ. బధిరముగా చేయఁబడినది:
బధిరుఁడు. సం. విణ. అనేడమూకుఁడు, ఏడమూకుఁడు, ఏడుఁడు, కల్లఁడు, కల్యుఁడు. (తె).—చెవిటి, చెవిటిమూగ, పెద్దవిన్నపమువాఁడు, లవిటి, విననివాఁడు; తద్వి.—మూఁగచెవుడుకలవానికి.— కలంబకుఁడు. (మిగతవానికి: "చూ, విననివాఁడు.")
బధ్ధ. అం: చూ, భూచారులు.
బధ్ధకము. సం. వి. అ. పుం.=:చూ, బద్ధకము.
బధ్ధుగు. మి. అ. క్రి: కట్టుపడు.

బధ్ధము. సం. విణ. కట్టఁబడినది: చూ, సందానితము. 1.
బధ్ధాసనము. అం. స్వస్తికాది: చూ,ఆసనములు.
బధ్ధుఁడు. సం. విణ. కట్టుపడినవాఁడు.
బధ్యమానకము. అం: చూ, గతివిశేషములు.
బధ్యము. సం. వి. అ. పుం. నీళ్లురాకుండకట్టిన కట్ట: చూ, సేతువు. 1.
బధ్యుఁడు. సం. విణ. చావఁదగిన వాఁడు.
బనాతు. వా. వి. ఒకరకము ఉన్నిబట్ట: చూ, వస్త్రము. (బణాతు అనియు).
బనాయించు. వా. స. క్రి. 1. కల్పించు: చూ, సృజించు; వా. 2. దమాయించు: బుకాయించు.
బనారసు.వా.వి.కాశీపట్టణము: చూ, దేశములు.
బనియను. వా. వి. శరీరమును అంటియుండెడి చొక్కాయ: చూ, వస్త్రము.
బన్నపడు. వై. అ. క్రి. భంగపడు: చూ, మొక్కపోవు. 2.
బన్నము. వై. వి.=భంగ-భగ్న. 1. అవమానము: చూ, నడి. 3; 2: చూ, విపత్తు; 3. అపజయము: చూ, వీఁక. 7.
బన్నసరము. వై. వి.=పంచసరః. నానావిధ మణులు గ్రుచ్చినహారము. పాండు. 4, ఆ. 231: చూ, భూషణము. 2.
బన్నసరి. వై. వి.=—పై —య. 4, ఆ. 100.
బభ్రాజమానము. వా. వి. తెలివితక్కువతనము.
బభ్రువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కపిలగోవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.); పుం. 2: చూ, జెంబ్రున; 3: చూ, విష్ణువు. 1; 4: చూ, శివుఁడు; 5:చూ, వహ్ని. 1; విణ. 6. పచ్చనిది:చూ,వర్ణము. 6; 7: చూ,బట్టతలవాఁడు.
బమ. వై. వి.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మ.1-2.
బమపుర్వు. వై. వి: చూ, భ్రమరము. 1.
బమి. వై. వి.=భ్రమర.—పై.—

బమ్మ. వై. వి. 1.=బ్రహ్మ. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర; 3.=ప్రతిమ: చూ, బొమ్మ.

బమ్మచారి. వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ-బమ్మాచారి-బమ్మాసారి): చూ, వటువు. 1.

బమ్మతండ్రి. ద్వి. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

బమ్మదేవరతండ్రి. ద్వి. వి.—పై—

బమ్మదండి. వై. వి.=బ్రహ్మదండి.*: చూ, వారాహి. 5.

బమ్మమేడి. వా. వి: చూ, రూ-బ్రమ్మమేడి*.

బమ్మర. వై. వి.=భ్రమ. రూ-బమ్మ: చూ, భ్రాంతి.1. [పాఱుటసుర.

బమ్మరక్కసి. వై. వి.=బ్రహ్మరక్షస్: చూ,

బమ్మరించు. వై. అ. క్రి.=భ్రమ. రూ-బమ్మరిలు-బమ్మరిల్లు: చూ, సంభ్రమించు.

బమ్మరిలు. వై. అ. క్రి.=—పై.— [ఆ.50.

బమ్మరిల్లు. వై. అ. క్రి.=—పై.—విక్ర. 4,

బ్రమ్మచారి. వా. వై. వి.=: చూ, రూ-బమ్మచారి.

బమ్మాసారి. వై. వి.=—పై.—

బమ్మెరగ. వై. వి.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర.

బమ్మెరపోక. ద్వి. వి. భ్రమపడుట: చూ, భ్రాంతి. 1. [హరి. పూ. 9, ఆ. 49.

బమ్మెరపోవు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, బమ్మరించు.

బయకాఁడు. ద్వి. వి. (బయలు + కాఁడు) 1. గాయకుఁడు. శశాం. 4, ఆ. 191; అని. 2, ఆ. 41; విజ. 1, ఆ. 184: చూ, సీకారి; 2: చూ, వైణికుఁడు; 3. గానవిద్యోపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు; వై. వి. 4.=భయకార, బోగముమేళము వెనుక శబ్దములంగొలుపువాఁడు.

బయకారము. ద్వి. వి. (బయలు + కారము) యౌవనమునందుబయలుపడు శృంగారచేష్ట: చూ, శృంగారచేష్టలు. (అలసానిపెద్దన్నగారి ఉత్పలమాలిక.)

బయకారి. ద్వి. విణ. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ-

బయట. వా. ద్రి. బహిరర్థకము: చూ, వెలపట.

బయలు. వై. వి.=బహి. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; 2. బహిఃప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1; 3. చెట్లుచేమలులేని నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1; విణ. 4. ఏమియులేనిది: చూ, శూన్యము. 1.

బయలుదామర. వై. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

బయలుదేరు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, నిర్గమించు.

బయలుపడు. వై. అ. క్రి. రూ-బయల్పడు: చూ, సుబ్బు. 2.

బయలుపఱచు. వా. స. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చు.

బయలుమెఱయు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బయలువెడలు. ద్వి. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుదేఱు; 2. కడకుఁబోవు: చూ, సమర్థాడు; 3: చూ, విష్ఠించు.

బయలువోవు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బయల్పడు. ద్వి. అ. క్రి.—పై.— [కరువు.

బయానా. వా. వి. రూ-బజానా: చూ, సంచే

బయావారి. వా. అవ్య. వివరమైన.

బయికలు. దే. వి. బ. రూ-బైకలు: చూ, బయ్యంకలు.

బయిజె. దే. వి: చూ, రూ-బైజె.

బయిడాలము. దే. వి: చూ, రూ-బైడాలము.

బయిరవాసము. వై. వి.=బహిర్వాసము: చూ, రూ-బైరవాసము. (బయిరువాసముఅనియు)

బయిరాగి. వై. వి.=విరాగి. బ్ర. 2, ఆ. 175: చూ, రూ-బైరాగి.

బయిరి. దే. వి: చూ, రూ-బైరి.

బయిలగు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, రూ-బైలగు. ఉ, రా. 2, ఆ. 137.

బయిలు. వై. వి.=బహి: చూ, రూ-బైలు.

బయిసణ. దే. వి: చూ, రూ-బైసణ.

బయిసి. వై. వి: చూ, రూ-బైసి. (భాగ్యమునకు.—పంచ. నా. 1, ఆ. 83.)

బయిసికిలు. వా. వి: చూ, రూ-బైసికిలు.
బయిసుక. దే.వి: చూ, బైసుక.ఉ,హరి.3,ఆ.124.
బయ్యంకలు. దే. వి. బ. బైకలు: చూ, వేవిళ్లు.
బయ్యాఁడు. దే. విణ: చూ, సోమరి.
బరందు. వా. వి. బ్రాంది: చూ, సుర. 2.
బరక. దే. విణ. బరుసు; చూ, రూక్షము. 1.
బరకము. దే. వి. 1. దూదిబరువు; 2. నారనూలు లోనగువానితో నేయఁబడిన వస్త్రభేదము: చూ, వస్త్రము.
బరకు. వా.స. క్రి.(రూ-బరుకు-బఱుకు-బఱుకు): చూ, రూ-బరుకు. (గోదావరీమండల ప్రాంతమునవాడుక.) [ముద్రి.
బరగడ. దే. వి. ధాన్యపురాసిపైముద్రి: చూ,
బరగడము. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
బరడు. వై. వి.=బర్బర. 1. పెసరపొట్టు. రూ-బెరడు, బొబ్బర-బొబ్బర, పెచ్చు. (సం)-కోశము-కోషము, నిష్పావము, బర్బరము; (మిగతవానికి "చూ, శకలము 1-2"); 2. చర్మము: చూ, రూ-బెరడు. 1; 3. చింత వెలఁగ ఆనబ లోనగువానిడొలక: రూ-బెరడు: చూ, బోలు. [పాత్రము. 6
బరణి. వై. వి.=భరణి. పా. 4, ఆ. 43: చూ,
బరణిచుక్క. వై.వి.=భరణి.రూ-బరిణెచుక్క: చూ, రిక్క.
బరతగపు. వా. వి. సమాప్తము. [బులుఁగు.
బరతుపిట్ట. వై. వి.=భరత: చూ, సాఁకుడుఁ
బరపట. దే. వి. 1. ఒకానొకతృణము: చూ, తృణము. 1; బ. 2: చూ, ధాన్యము.
బరమా. దే. వి: చూ, పిడిసాన.
బరవసము. దే. వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉత్సాహము: చూ, యత్నము; 3.=పరవశ: చూ, విస్మృతి; 4: చూ, సంతోషము.
బరాడీబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (వీరుశుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖవారు. కొందఱు ఋగ్వేదులు. ఋక్‌శాఖ ఆశ్వలాయన సూత్రముగలవారు. బీరారు దేశవాసులు. చాలకాలము నైజాము రాజ్యమునవసించినవారగుటచే వీరిని బీరారు బ్రాహ్మణులనియు, బంగాళీలనియు అందురు) (చూ, బ్రాహ్మణులు)
బరాతము. వా. వి. 1. లిఖితపూర్వకమైనఆజ్ఞ: చూ, సెలవు.1; 2: హుండి-హుండీ; 3. బత్తెము: చూ, పాదము (1). (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక).
బరాబరి. దే. వి. 1. రూ-బరాబరిక. ఎచ్చరిక: చూ, హెచ్చరిక. 1; విణ. 2. సరియైనది: చూ, సుషమ. 2; వా. 3. లక్ష్యములేనిది. "నీమాట వెండ్రుకముక్కవలె బరాబరి."; 4. నిండింపఁబడినది: చూ, పూరితము. 1.
బరాబరిక. దే. వి: చూ, రూ-బరాబరి. 1.
బరావర్జు. వా. వి. జీతములులోనగువానిబిల్లు. (అక్విటెన్సురోలు).
బరి. వా. వి. 1: చూ, రూ-బడి. 2; దే. వి. 2: చూ, పక్క. 2; 3: చూ, శత్రువు. కాశీ. 6, ఆ. 234; 4: చూ, తోత్రము. 1; 5: చూ, తోత్రము. 2; 6. దొంగ.స్వా. 5, ఆ. 82: చూ, హోరకుఁడు. 1; 7: చూ, పక్క. 3. జై. 2, ఆ. 13; 8. గీటు: చూ, రేఖ. 3; 9. వృత్తియందు బరిగి శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. [యీఁటె: చూ, బరిగమ్మి.
బరికట్టె. ద్వ. వి. (బరిగి + కట్టె) అలుఁగులేని
బరికాఁడు. దే. వి. మావటి. నిర్వ. 7, ఆ. 55: చూ, హస్త్యారోహుఁడు.
బరికాయ. వా. వి. కొంటె: చూ, వ్యాఘుఁడు.2.
బరికె. దే వి. 1. గఱుకులుగల యెండినతాటిమట్ట; వా. 2 (చింత) జోఁక. "సంతులుచింతబరికెతో కొట్టెను" చూ, వేత్రము. 1;

3. చింపిఱి, జోంజోఱు. మార్క. 5, ఆ. 141: చూ, వెండుగ్రిక. 1.

బరిగమ్మి. ద్వ. వి. (బరిగి + కమ్మి): చూ, హేంతి (బాణము. 1).

బరిగి. దే. విణ: చూ, శూన్యము. 1.

బరిగిరౌతు. ద్వ. వి. పల్లము వేయని గుఱ్ఱము మీఁదనెక్కెడు సారథి: చూ, సారథి.

బరికోల. దే. వి. 1: చూ, బరి. 4; 2. శరము: చూ, బాణము. 1. వసు. 3, ఆ. 149.

బరిచి. దే. వి. రూ-బరిచీ. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1.

బరిచీ. దే. వి.—పై.—

బరిజోగి. ద్వ. వి. (బరిగి + జోగి): చూ, పాములవాఁడు. జై. 7, ఆ. 82.

బరిడెగవ్వ. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

బరిడెపురుగు. ద్వ. వి. బొద్దీఁక: చూ, మక్షిక.

బరిణిపురుగు. ద్వ.వి.—పై.-(రూ-బరిణెపురుగు)

బరిణెపురుగు. ద్వ. వి.—పై.—

బరిణెమేక. నై.వి.=:చూ, రూ-బరణిమేక.

బరితము. నై. వి.=భరత: చూ, బరతుపిట్ట.

బరితోలు. వా. వి. పార్శ్వపుచర్మము: చూ, బెరడు.

బరిదెగు. వా. అ. క్రి: చూ, విడివడు. 4.

బరిపోటు. అం. (చూ, విన్నాణములు): చూ, మల్లశాస్త్రము. [శరీరము.

బరిమేను. వా. వి. దిగంబరదేహము: చూ,

బరివాఁగె. వా. వి. 1. పక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, పురోభాగము.

బరివెంక. దే. వి: చూ, శాఖోట *.

బరిస. దే. వి: చూ, బడిత.

బరుసు. దే. స. క్రి. రూ-బరకు. 1. తోలులేమే నట్లు గీఱు,బఱుటు; 2. గీఱు:చూ,అక్కు.2.

బరుజో. దే. వి: చూ, భూషణము. 2.

బరువడి. దే. దక్రి. మరల. భో. 3, ఆ. 253: చూ, వెండియు.

బరువసము. వా. వి: చూ, రూ-బరవసము.

బరువు. నై. వి.=భర. రూ-బలువు. 1: చూ, భారము. 1; 2. సరకులునింపిన కంట్లము లోనగునది. [సింహాస్యము.

బరుసడ్డసరము. నై. వి. అంబష్ఠము*: చూ,

బరుసు. నై. వి.=పరుష. 1: చూ, గఱుసు. 1; 2. విణ. కఱకైనది: చూ, రూక్షము. 1.

బర్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాయపు పశువు: చూ, మృగము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము.1; 3. పరిహాసము:చూ,హాళి.

బర్బర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాయింట *.

బర్బరద్విజుఁడు. సం. విణ: చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.

బర్బరము. సం. వి. అ. పుం. 1:చూ,బారంగి*; న. 2.=బొబ్బర: చూ, ధాన్యము; 3 =బరడు: చూ, శకలము.1-2; విణ. 4. గఱుకులుగలది. జై. 1, ఆ. 14; అం. 5: చూ, దేశములు.

బర్బురము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బొబ్బలి *.

బర్బూరము. సం. వి. అ. పుం: తుమ్మ*: చూ, విట్ఖదిరము.

బర్హధ్వజి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

బర్హపుష్పము. సం. వి. అ. న. (రూ-బర్హిపుష్పము-బర్హము) 1. గండివనము*: చూ, రాజార్హము; 2. పచ్చోకు: చూ, హరితపత్రిక; 3. మాచిపత్రి*: చూ, స్థౌణేయము. 2.

బర్హము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై.—; 4. నెమిలిపురి: చూ, శిఖండము; 5. ఆకు: చూ, సొరుగాకు (పర్ణము. 1.)

బర్హి. సం. వి. న్. పుం. 1.=బర్హిణము. నెమలి: చూ, శిఖి 2: 2. దర్భ *: చూ, హరితతృణము. 1.); 3. అగ్ని:చూ, వహ్ని. 1; 4. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము: అం. 5: చూ, తానములు.

బర్హిచూడము. సం. వి. అ. న. నెమలిజోట్టుచె
ట్టు: చూ, పూతికరజము.
బర్హిణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బర్హి.1-2.
బర్హిపుష్పము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బర్హ
పుష్పము. [చూ, వేలుపు.
బర్హిర్ముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిర్జరుఁడు:
బర్హిశ్శుష్మ. సం. వి. న్. పుం: చూ, వహ్ని. 1.
బర్హిష్ఠము. సం. వి. అ. న: చూ, బర్హి. 4.*
బర్హిస్సు. సం. వి. స్. పుం: చూ, బర్హి. 2-3.
బఱకు. వా. స. క్రి: చూ, రూ_బరుకు.
బఱటు. దే.స.క్రి.గోఁకు.భో.6,ఆ.383:చూ,బరు
కు 1-2; 3. సైఁగగాగోఁకు.
బఱబఱ దే. వి. ఈడ్చుటయందగుధ్వన్యనుకరణ
ము: చూ, హూహూ.
బఱుకు. వా. స. క్రి: చూ, రూ—బరుకు.
బఱ్ఱె. దే. వి. గేదె: చూ, మహిషి. [లము. 1.
బల్ చోరలమెకము. వా. వి. పులి: చూ, శార్దూ
బల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముత్తవ
పులగము *; 2. విద్యావిశేషము: చూ,
విద్యలు; అం. 3: చూ, తతవాద్యసులు.
బలఁగము. వై.వి.=పరిగ్రహః.రూ-బలగరము-బల్ల
ము, మంది.కళా. 3,ఆ. 136:చూ, పరివార
ము.1. [రామా. 5, ఆ. 51:చూ, రక్షణము.
బలకరము. దే. వి. రూ-బళికరము. కావలి.
బలకరించు. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.
బలకాయించు. దే. అ. క్రి. (బలము + ఇంచు)
అతిశయించు: చూ, సందడించు. (సంధియం
దు వర్ణవికారము)
బలకొట్టు. దే. అ. క్రి. "అఁ" అనిశుత్రిపట్టు.
బలకొను. దే. అ. క్రి. (బలము + కొను): చూ,
బలకాయించు. భాగ. 3, స్కం. 967.
బలగరము. వా. వి: చూ, బలఁగము. (శు.పా.)
బలదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బల
రాముఁడు; 2: చూ, వాయువు.
బలపడు. ద్వ. అ. క్రి. (బలము + పడు) అధిక
మగు: చూ, హెచ్చు. 3.
బలపము. దే. వి. 1. పలకపుల్ల: చూ, లేఖిని;
2. చోరసాధనము: చూ, ములుబంతి;
3. ఖటికశిల: చూ, రాయి.
బలభద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వార్షి
కము. 1. * [రాముఁడు.
బలభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల
బలము. సం. వి. అ. న. 1. గంధము: చూ,
వాసన. 1; 2. రసము: చూ, నూతము;
3. రూపము: చూ, స్వరూపము; 4. సత్త్వ
వ: చూ, శక్తి. 1; 5. బలుపు: చూ, శక్తి.
1; 6. సైన్యము: చూ, సేన. 1; పుం.
7. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము;అం.8: చూ,
సప్తాంగములు (అంగము.9); 9: చూ, అశ్వ
హృదయ పరిజ్ఞానము; 10: చూ, గుణములు;
దే. విశే. (1) అధికము: చూ, హేరాళము.
బలముతీ. వా. విశే. శరీరబలముకలవాఁడు:
చూ, బంబోతు. [వేష్టించు.
బలయు. వై. స. క్రి.=పల. పరివేష్టించు: చూ,
బలరామభోగులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
బలరాముడు. అం: చూ, అవతారములు.
బలవంతము. సం. విశే. (త్. ఈ. త్,) 1. బల
ముగలది:చూ, స్థౌల్యము; వై. వి.(1)=బలా
త్కారము: చూ, హఠము. 2. (వైకృతము
అనికొందఱు) [వుఁడు: చూ, లావరి.
బలవంతుఁడు. సం. విశే. (త్)=బళాయి- బలు
బలవంతునాక్రమించుట. అం: చూ, గుణములు.
బలవత్. సం. అవ్య. మిక్కిలి యనునర్థమందు
వర్తించును. (బలవత్, సుష్ఠు, కిముత, సు,
అతి, అతీవ ఈఁటనుమిక్కిలియను నర్థమందు
వర్తించును.): చూ, హెచ్చు. 1.
బలవిన్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యూహ
భేదములు. [చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
బలసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు:

బలా. దే. అవ్య. రూ-బళా. స్వా. 4, ఆ. 93: చూ, సేబాసు.

బలాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-వలాక. 1. బిస కంఠిక, పెద్ద పెంటికొక్కెర: చూ, బకము; 2. బిసకంఠిక, పెంటికొక్కెర: చూ, బకము.

బలాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దకొక్కెర (బకము): చూ, శకుంతి. 2. కొక్కెర (బకము): చూ, శకుంతి.

బలాత్కరించే. సం. స. క్రి. (తె).—ఒత్తు, తఱుము, నెట్టుకొను. [వంతము (1).

బలాత్కారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల

బలామారు. వా. వి. దిగఁదుడుపు: చూ, సురాశము. 1. [ఆ. 164.

బలారా. దే. అవ్య: చూ, రూ-బలా. విజ. 3,

బలారాతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బలసూదనుఁడు.

బలారి. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

బలారుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

బలారె. దే. అవ్య: చూ, రూ-బలా.

బలారే. దే. అవ్య.—పై.—

బలాహకము. సం. వి.అ. పుం. 1. రూ-వలాహకము. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. రూ-వలాహకము. విష్ణువుతేరి గుఱ్ఱములలో నొకటి: చూ, హయము; 3. పాము: చూ, సర్పము.

బలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1; 2. (పూజార్థమైన) కానుక: చూ, నూడిదె; 3. చామరదండము: చూ, సురఁటి. 1; 4. ఒక అసురరాజు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 5: చూ, బలిచక్రవర్తి; 6. ఎర, గావు, పొరి, పోలి: చూ, లాడి; విణ. 7.(న్. ఈ. న్): చూ, బలవంతుఁడు.

బలిచక్రవర్తి. సం. వి. న్. పుం: చిరజీవి, బలి.

బలిజె. దే. వి: రూ-బజ్జె, గాజోలవాఁడు.

బలితము. వై. విణ. 1.=బలిష్ఠ. బలువిడి. లాఁతు: చూ, స్థూలము. 2; 2.=బలిష్ఠ. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4; 3.=బలిష్ఠ. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము.

బలితుఁడు. వా. వి: చూ, బంబోతు.

బలిధ్వంసి. సం. వి. న్. పుం. రూ-బలిధ్వంసుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

బలిధ్వంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

బలిపుష్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, బలము. 7; 2. వక్కకొంగ: చూ, బకము.

బలిభుక్కు. సం. వి. జ్. పుం. కాకి: చూ, బలము. 7; 2. ఊరఁబిచ్చుక: చూ, (పిచ్చుక) శకుంతి.

బలిమి. వై. వి.=బల. రూ-బల్మి. 1. దేహబలము: చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, బలాత్కారము.

బలిమికాఁడు. ద్వ. విణ. రూ-బలియుఁడు: చూ, శక్తుఁడు.

బలియు. వై. అ. క్రి. 1.=బల: స్థూలించే; 2. అధికమగు. రాఘ. 1, ఆ. 61: చూ, హెచ్చే. 4.

బలియుఁడు. వై. వి. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2.=బలవంత: చూ, బలిమికాఁడు.

బలిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిబలముకలది: చూ, స్థూలము. 4. [చూ, లోకము. 1.

బలిసద్మము. సం. వి. న్. న. పాతాళలోకము:

బలిసినవాఁడు. వా. వి: చూ, బలిమికాఁడు.

బలీయము. సం. విణ: చూ, బలిష్ఠము. [భము. 1.

బలీవర్దము. సం. వి. అ. పుం. ఎద్దు: చూ, వృష

బలు. వై. విణ.=బల: చూ, పృథువు. 5- 6; 3. (వృత్తియందు బలువుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "బలువడి-బలువిడి." మొ). (హల్లుపరమగుచో ఉత్వమునకు వికల్పముగా లోపంబగు. ఉదా.—బల్వెంట. మొ.)

బలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు. (ఇతనినాఁగలిసంవర్తకము. రోఁకలిసౌనందము.); 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము; విశ. 4: చూ, బలిమికాఁడు; వా. 5: చూ, మాంసలుఁడు.

బలుగు. వా. వి. ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1.

బలుగుత్తులు. వై. వి. బ. (బలువు + గుత్తులు.) చూ, ధాన్యము.

బలునంజెమెకము. వా. వి: చూ, హస్తి.

బలుపు. వై. వి.=బల. రూ-బల్పు. 1: చూ, బలము. 4—5. [చూ, బలకాయించే.

బలుపుకొను. ద్వ. అ. క్రి. రూ-బల్పుకొను:

బలురక్కసి. వై. వి. (బలువు + రక్కసి). బృహచ్ఛదము *: చూ, స్వర్ణక్షీరి.

బలురక్కస. వై. వి.—పై.—

బలువిడి. దే. వి. రూ-బల్విడి. నిర్వ. 1, ఆ. 42: చూ, విధము. 1; 2: చూ, బలాత్కారము; 3: చూ, బలితము; వై. వి. 4.=బలపతి: చూ, యుద్ధము; వా. 5. దండు: చూ, సేన. 1.

బలువు. వై. వి. 1.=బలమ్: చూ, శక్తి. 1; విశ. 2. మిక్కుటము. జై. 5, ఆ. 103: చూ, పేరాశము; 3. పృథువు, పెద్ద: చూ, నుర. (3); 4.=భర. బరువు: చూ, భారము. 1.

బలువుఁడు. వా. వై. విశ.=బలవంత: చూ, బలిమికాఁడు. (ఇదివిచార్యము).

బలుసు. దే. వి. కసింద. *: చూ, వేషణము.

బలుహజ్జెమెకము. ద్వ. వి. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

బలె. దే. ద్రి: చూ, పోలె.

బలే. దే. అవ్య: చూ, బలా.

బల్గము. వై. వి: చూ, రూ-బలఁగము.

బల్జె. వా. వి: చూ, రూ-బలిజె.

బల్తలమెకము. వా. వి: చూ, బలునంజెమెకము.

బల్పు. వై. వి.=బల: చూ, రూ-పలుపు.

బల్పుకొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బలుపుకొను. (చూ, తృణము. 1.

బల్బజము. సం. వి. అ. పుం. మొదవగడ్డి *:

బల్మి. వై. వి.=బల: చూ, రూ-బలిమి.

బల్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెన్నేరు *: చూ, వారాహకర్ణి.

బల్యము. సం. విశ. బలముచేయునది.

బల్ల. దే. వి. 1. కుంచేము: చూ, ప్రస్థము. 2; 2: చూ, పలక. 5; 3. కడుపులోని దుర్మాంసపుబిళ్ళ.

బల్లకట్టు. దే. వి. కాలువను ఇటునటు మనుష్యుల దాఁటించే పడవ: చూ, హోడము.

బల్లగోల. వా. వి: చూ, పంట్రి-పంట్రికోల.

బల్లాడపట్టి. ద్వ. వి. ఒకానొకకాసె: చూ, వస్త్రము.

బల్లి. వై. వి.=పల్లి-పల్లి: చూ, సాలాహంబము. 2.

బల్లిదము. వై. విశ.=బలిష్ఠ. మిక్కిలిబలముగలది: చూ, స్థూలము. 4. (వి. అనికొండఱు.)

బల్లిదుఁడు. వై. విశ.=బలిష్ఠ: చూ, శక్తుఁడు.

బల్లియము. వై. వి.=భల్ల. (అర్థలము. 1—2): చూ, బాణము. 1:

బల్లు. దే. వి. రూ-బల్లు 1. తెల్లవాఱుట యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ; 2. విఱుగుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బల్లెకోల. ద్వ. వి. (బల్లెము + కోల): చూ, (అర్థలము. 1): చూ, బాణము. 1.

బల్లెము. వై. వి.=భల్ల: చూ, రూ-బల్లియము. 1—2. (2 వ అర్థమునకు.—అచ్చ. యు, కాం. 364.)

బల్విడి. వా. దే. వై. వి: చూ, రూ-బలువిడి.

బవ. అం: చూ, కరణములు.

బవంతము. దే.వి. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 12.

బవంతి. దే. వి. 1. చిత్రవర్ణముగలచీర: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్రి వర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 3. కొలారము- కొల్లారము- కొల్లారు, మేట్టుకొల్లారము- మేట్టుకొల్లారు: చూ, సదనము. 1; వా.4. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

బవనిక. వై. వి.=వృష్టాదని: చూ, రూ-బదనిక*.

బవరము వై. వి.=పరిహార: చూ, యుద్ధము.

బవరి. వా. వి. రూ-బవిరి: చూ, సాంద్రము.2.

బవసిక. దే. వి. జాతరయందలి బవినీలనృత్యము.

బవవసము. వై. వి.=పర్యాస: చూ, శ్రమము.2.

బవినీఁడు. దే. వి. జాతరయందు సుద్దులు చెప్పుచే బవిని యాడువాఁడు. కాశీ. 7, ఆ. 231.

బవిర. దే. వి. గుండ్రని కర్ణభూషణ. ఉ, రా. 6, ఆ. 118: చూ, భూషణము. 2.

బవిరి. దే. వి. రూ-బవ్రి. 1. రేచితము: చూ, హయము; 2: చూ, భ్రాంతి. 1; విణ. 3. గుండ్రము. విజ. 3, ఆ. 82: చూ, వర్తులము; 4. రూ-బలవరి: చూ, సాంద్రము. 2.

బవిసనము. వై. వి: చూ, బయిసన.

బవిసి. వై. వి. 1: చూ, రూ-బగిసి. 1—2; 3.మర్యాద, గౌరవము: చూ, సన్మానము; 4. గణ్యత; 5. యశము: చూ, సమాఖ్య. 1; 6. నియతి: చూ, సత్యము.1; 7: చూ, శుభము. 1.

బవిసిన. వై. వి: చూ, బయిసణ.

బవిసెన. వై. వి.—పై.—

బవిళి. వా. వి. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

బవ్రి. దే. విణ: చూ, రూ-బవిరి.

బష్కయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తఱచియావు: చూ, ధేనువు.

బష్కయము. సం. వి. అ. పుం. తఱపిదూడ: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

బస. వై. వి.=వాస. ఉనికిపట్టు: చూ, స్థానము. 1.

బసవఁడు. వై. వి.=వృషభ. (రూ-బసవన- బసవన్న): చూ, వృషభము. 1.

బసవన. వై. వి.=వృషభ. (బసవఁడు + అన. శ. ర) (ద్వయమని శ. ర): చూ, బసవఁడు.

బసవన్న. వై. వి.—పై.—

బసవన్నాట. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బసవి. వై. వి. రూ-బసివి. 1. జారిణి: చూ, స్వైరిణి.; 2. శివదాసియై వ్యభిచరించుస్త్రీ: చూ, స్వైరిణి.

బసివి. వై. వి.—పై.—

బసుమము. వై. వి.=భస్మ: చూ, భస్మము.

బస్తకము. సం. వి. అ. న. రూ-బాస్తకము. రుమాకరలవణము, రౌమకము: చూ, లవణము. 1.

బస్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1; వా. వి. 2. శ్లేష్మోద్రేకమును తగ్గించుమందు.

బస్తా. వా. వి. ధాన్యాదులతోనింపెడుమూట. (సంచిగాక 166 పౌనులతూనికగల సరుకు)

బస్తాంద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అటకమామిడి*: చూ, మామిడి; 2. ఒద్ది *: చూ, వద్ది; 3. గాడిదగడపర *: చూ, శ్వాసనము. 2; 4. మామెన *: చూ, శారిబ.

బస్తాబంది. వా. వి: చూ, పట్టుబడి.

బస్తీ. వా. వి. పెద్దపట్టణము: చూ, దేశము.

బహాదరు. వా. వి. గొప్పవారి బిరుదు: రూ-బహాదూరు-బహద్దరు.

బహాదూరు. వా. వి.—పై.—

బహద్దరు. వా. వి.—పై.—

బహి. సం. అవ్య. వెలుపటఅనునర్థమందు వర్తించును.

బహిత్రము. సం. వి. అ. న. ఒకరకముఓడ: చూ, హోడము.

బహిరంగపఱచు. మి. అ. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చు.

బహిరంగము. సం. వి. అ. న. 1. వెలుపటి అవయవము; విణ. 2.=బహిరము. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము.

బహిరంగవిద్యలు. అం: చూ, మహావిద్యలు. (చూ, ఉపవిద్యలు)
బహిరంధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వేరు పనస *.
బహిర్దేశము. వా. సం. వి. అ. న. 1. తనదేశము కానిదేశము; 2. చెంబట్టికకు వెడలుచోటు, బహిర్భూమి: చూ, భూమి. 1. [కిలి.
బహిర్ద్వారము. సం. వి. అ. న: చూ, తలవా
బహిర్భూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. మలవిసర్జన స్థలము: చూ, భూమి. 1; 2. బయలు.
బహిర్లాపి. సం. వి. న్. పుం. ఉత్తరము వేఱు మాటలయందణఁగియుండునట్టివిషమసమస్య.
బహివడు. మి. అ. క్రి: వెలివేయఁబడు.
బహివెట్టు. మి. అ. క్రి: చూ, వెలివేయు.
బహిష్కరణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలి.2.
బహిష్కరించు. సం. స. క్రి: చూ, బహివెట్టు.
బహిష్కారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలి.2.
బహిష్కృతము. సం. విణ: చూ, ప్రతిషిద్ధము.
బహిష్కృతుఁడు. సం. విణ. బహిష్కరింపఁ బడినవాఁడు. [సమర్థుఁడు.
బహిష్టయగు. మి. అ. క్రి. కడపుఁబోవు: చూ,
బహుకరుఁడు. సం. విణ: చూ, ఖలపువు.
బహుక్షముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; వా. 2. మిక్కిలిశాంతుఁడు.
బహుగర్హ్యవాక్కు. సం. విణ. చ్. కుత్సితపు మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1.
బహుధా. సం. అవ్య. అనేకవిధములచేత.
బహుధాన్య. అం: చూ, సంవత్సరములు.
బహుపత్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చింత *: చూ, శుక్లిక.
బహుపదద్వంద్వములు. పా. "వాపీకూపతటాకములు, ధర్మార్థకామమోక్షములు." మొ.
బహుపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం. రూ-బహుపాదము. మఱ్ఱి *: చూ, వటము.

బహుపాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బహుపాత్తు.
బహుపుత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు*. [ష్ఠుఁడు. 1.
బహుప్రదుఁడు. సం. విణ: చూ, స్థూలల
బహుమతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.
బహుమానము. సం. వి. అ. న.—పై.—
బహురంధ్రిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (తె). కమ్మచ్చు-కమ్మెచ్చు.
బహురూపము. సం. వి. అ. పుం. 1, ఊసరవెల్లి: చూ, సరటము; 2: చూ, సర్జరసము; అం. 3: చూ, వ్యంజకము. 1.
బహురూపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, మన్మథుఁడు; 4: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 5. పెక్కురూపములు కలవాఁడు.
బహురోగము. సం. వి. అ. న. మేఁక: చూ, మేషము. 1.
బహువచనము. అం. ఒకటికన్న నెక్కువ వస్తువులను చెప్పునది. [విరిగి *.
బహువారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
బహువార్షికములు. అం: చూ, ఏకవార్షికములు.
బహువిదారణపుటకఫలము. పా: చూ, ఎండుకాయలు: చూ, గుంజోకాయలు.
బహువిధము. సం. విణ: చూ, వివిధము.
బహువు. సం. విణ. (ఉ. ఊ. ఈ. ఉ) 1. అధికము: చూ, పోరాళము; 2. ఎడముగలది: చూ, సుర (3).
బహువ్రీహి. అం. అన్యపదార్థ ప్రధానము బహువ్రీహి. (నఞ్‌పూర్వపద, సహపూర్వపద, సంఖ్యోభయపద, దిగంతరాళ, వ్యతీహారలక్షణ, తెనుఁగున స్త్రీసమఘటితంబు, యొకానొకండు బహువ్రీహిచూపట్టెడు. తెలుఁగునను బహువ్రీహిని సమాసాంత కార్యంబులు గానంబడియెడి. ఇత్యాది).

బహుసుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిల్లపేఁచేర*; విశే. 2. జాతపత్య: చూ, స్త్రీ.

బహుసువర్ణము. అం: చూ, తానములు.

బహుసూతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పరేష్టుక.

బహుళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; 2. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రిల; 3. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రిల; 4. నీలి*: చూ, శ్రీఫలి. 2; బ. 5. కృత్తికానక్షత్రము: చూ, రిక్క. [చూ, పక్షము. 1.

బహుళపక్షము. సం. వి. అ. పుం. కఱిపక్కము:

బహుళము. సం. వి. అ. న. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం. 2: చూ, బహుళపక్షము, (చూ, శుక్లము. 3); విశే. 3. అధికము: చూ, హేరాళము; 4. తఱచే: చూ, మొత్తము.

బహుళీకృతము. సం. విశే. తూర్పెత్తినది (ధాన్యము), పూతము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

బహుళుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వహ్ని. 1.

బహూకరణము. సం. వి. అ. న: చూ, బహూకృతి.

బహూకరించే. సం. స. క్రి: చూ, సన్మానించే.

బహూకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.

బహ్వాశిని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భక్షకుఁడు.

బళకరము. దే. వి: చూ, రూ—బలకరము.

బళా. దే. అవ్య. మెచ్చేను తెలుపును (రూ—బళారె—బళారే—బళి—బళిర—బళిరయ్యా—బళిరా—బళిరె—బళిరే—బళీరె—బళీరే—బళీ—బలా—బలారె—బలారే—బలె—బలే): చూ, సేబాసు.

బళాయి. వై. విశే.=బలవాన్. కాశీ. 7, ఆ. 253: చూ, శక్తుఁడు. [6, ఆ. 55.)

బళారె. దే. అవ్య: చూ, రూ—బళా. (రామా.

బళారే. దే. అవ్య.—పై.—

బళి. దే. అవ్య.—పై.—

బళిర. దే. అవ్య.—పై.—

బళిరయ్యా. దే. అవ్య: చూ, బళారె.

బళిరా. దే. అవ్య.—పై.—(రుక్మి. 5, ఆ. 59.)

బళిరె. దే. అవ్య.—పై.—

బళిరే. దే. అవ్య.—పై.—

బళీ. దే. అవ్య.—పై.—(పర. 3, ఆ. 292.)

బళీరె. దే. అవ్య.—పై.—

బళీరే. దే. అవ్య.—పై.— [బళుక్కున.

బళుకు. వా. అవ్య. సారెకు సారెకు: రూ—బళుకున—

బళుకున. వా. క్రి. 1.—పై.—; వా. వి. 2. డోఁకునందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ. (రూ—బళుక్కున—బళ్లున.)

బళుక్కున. వా. క్రి, వి.—పై.—

బళువు. వా. వి. పూటము: చూ, రూ—బలువు. (కొండదొరలవాడుక)

బళ్ల. వా. వి: చూ, రూ—బల్ల. 1.

బళ్లు. వా. వి. 1: చూ, రూ—బల్లు; బ. 2. బండ్లు. "బళ్లుకట్టిరి" (ఇదివిచార్యము.)

బళ్లున. వా. వి: చూ, బళుకున. 2.

బా

బాంకి. వా. వి: చూ, రూ—బ్యాంకి.

బాంకినోటు. వా. వి: చూ, రూ—బ్యాంకినోటు.

బాండు. వా. వి. 1. పూచీపత్రము; 2: చూ, బ్యాండు. [డము. 3.

బాండవ. వై. వి.=భాండ. కుండ: చూ, భాం

బాండ్లి. వా. వి. వండెడిలోహపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6)

బాంది. వా. వి. 1. వేఁడిమినిచ్చెడి మత్తుద్రవము: రూ—బ్రాంది; 2. పనికత్తె.

బాంధకినేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఱంకులాఁడి కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

బాంబు. వా. వి. ప్రాణముతీసెడు ఒకానొక బాణసంచు: చూ, బాణసంచే.

బాఁకి. వై. వి.=భక్తి. రూ—బాఁకీ. నిలువ: చూ, శేషము. 1. (అరసున్న కలదనికొందఱు).

బాఁకీ. నై. వి.=: చూ, రూ-బాఁకి.
బాఁకు. దే. వి. 1. కటారి: చూ, బాణము. 1; 2. చురకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. చెల్లాణము: చూ, బాణము. 1.
బాఁకుదారు. వా. వి. బాగుదార: చూ, రిష్టి.2.
బాఁజో. దే. వి: చూ, శ్యేనము.
బాఁతి. దే. వి. రూ-బ్రాఁతి. 1.=ప్రీతి: చూ, స్నేహము; విణ. 2. అధికము:చూ, హేరాళము; నై. వి.3.=భ్రాంతి:చూ,భ్రాంతి. 1; విణ. 4. దుర్లభము: చూ, వెక్కసము. 3; 5. ప్రియము: చూ, వాంఛ.
బాఁదు. నై. స. క్రి.=బాధ. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. (బాదుఅనికొందఱు)
బాఁదుకొను. నై. స. క్రి.—పై.—
బాఁపఁడు. నై. వి.= బ్రహ్మ- బ్రాహ్మణ. (రూ-బాఁపనుఁడు- బాఁపనయ్య): చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
బాఁపత. ద్వ. వి. (బాఁపన+త)=బ్రాహ్మణీ. బాఁపనక్క: చూ, స్త్రీ.
బాఁపన. నై. వి. బ్రహ్మకులము.
బాఁపనకొలము. నై. వి.=బ్రహ్మకులమ్, కపిలము: చూ, సంతతి. 1. [పత.
బాఁపనక్క. నై. వి.=బ్రాహ్మణీ: చూ, బాఁ
బాఁపనచీమ. ద్వ. వి.గోరోచనపురంగుగలచీమ, బ్రాహ్మి: చూ, పిపీలిక.
బాఁపనది. వా. వి: చూ, బాఁపత.
బాఁపనబూరి. వా. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము. [89: చూ, బాఁపఁడు.
బాఁపనయ్య. నై. వి.=బ్రాహ్మణ. నీలా.1, ఆ.
బాఁపనవాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—
బాఁపనుఁడు. నై. వి.=: చూ, రూ-బాఁపఁడు.
బాఁపఠికము. ద్వ. వి. (బాఁపన+ఠికము)= బ్రాహ్మ్య. బ్రాహ్మణత్వము.
బాకా. వా. వి. కాహళిమను ఊఁదువాద్యము. "సమయమునకు లేనిబాకా—": చూ, వీణె.
బాకాపట్టు. వా. అ. క్రి. బాకాఊఁదు.
బాకి. దే. వి. రూ-బాకీ. 1. అప్పు: చూ, వారకము. (1); 2: చూ, శేషము. 1; విణ. 3. విస్తృతము: చూ, హేరాళము.
బాకినోటిమెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.
బాకినోరుమెకము. ద్వ. వి.—పై.—
బాకిళ్ళమారి. వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బాకీ. దే. వి: చూ, రూ-బాకి. 1—2.
బాకీపడు. వా. అ. క్రి: అచ్చి, అప్పుపడు- అప్పువడు, (మి) ఋణపడు.
బాకురుబాకురు. వా. వి. బాతుల అఱపునంటిగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బాగము. నై. వి.=భాగ. 1. రూ-బాగలు- బాగాలు. వక్కపొడి. రాజ. 1, ఆ. 134: చూ, పోఁక; 2: చూ, భాగము. 1.
బాగరి. ద్వ. విణ. 1: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు; 2. అందకత్తె. విజ. 1, ఆ. 175:చూ, స్త్రీ.
బాగలు. నై. వి. బ.=భాగ; చూ, బాగము. 1. శశాం. 2, ఆ. 80; కళా. 4, ఆ. 69.
బాగా. వా. వి. 1: చూ, రూ-పాగ-పాగా; అవ్య. 2: సొగసుగా.
బాగాలు. నై. వి. బ: చూ, రూ-బాగలు.
బాగు. నై. వి.=భావుక. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సౌందర్యము; విణ. 4: చూ, హృద్యము; 5. అందముగలది: చూ, సౌందర్యము; 6. క్షేమముగలది: చూ, సుఖము; 7 యోగ్యమైనది: చూ, శ్రేష్ఠము; 8. యుక్తమైనది: చూ, సంగతము. 3; 9. హితమైనది: చూ, సమర్థము; 10 సఫలమైనది:చూ, సిద్ధము.3.
బాగుఓగులు. జా. మంచిచెడ్డలు.
బాగుగా. వా. క్రి. విణ. అసలార, సరిగా.
బాగుచేయు. నై. స. క్రి. చేక్కపఱచు.
బాగుదార. నై. వి.చిన్నకత్తి:చూ,బాఁకుదారు.

బాగులాఁడి. ద్వ. విణ. అందకత్తె. పా. 1, ఆ. 38: చూ, స్త్రీ.

బాజాలు. వా. వి.బ. భజంత్రీలవాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2. [చారము.

బాజాఱము. వై. వి.=పరిసార: చూ, వ్యభి

బాజాటి. వా. వి: చూ, రూ-బజాటి.

బాజాఱు. వై. వి.=పరిసార: చూ, రూ-బజాఱు.

బాజే. వై. వి. 1.=భా. కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 26: చూ, వెలుతురు. 1; 2. పక్క: చూ, నూరెలు. (పార్శ్వము. 2.)

బాజేబందు. వై. వి.=భుజబంధ: చూ, భూష ణము. 2. [మార్గము.1.

బాట. వై. వి.=బాహ్యాట. రాజమార్గము: చూ,

బాటసారి. వై. విణ.=వాటచారి-బాహ్యాట చారి: చూ, సమీరణుఁడు. 2. [పని.

బాడకాచేకిరి. వా.వి. 1. వెట్టిపని; 2. ఎక్కువ

బాడబము. సం. వి. అ. న. 1. గోడిగలమూఁక: చూ, హయము; పుం. 2.(రూ-బాడవము-బడబము-బాడాబము): చూ, బడబానలము.

బాడవ. వా. వి. రూ-బాడువ. పల్లపునేల: చూ, భూమి. 1.

బాడబికము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

బాడబుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రాహ్మ ణుఁడు. [చూ, బ్రాహ్మణము. 1.

బాడబ్యము. సం. వి. అ. న. రూ-బాడవ్యము:

బాడవ్యము. సం. వి. అ. న.—పై.—

బాడాసువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ.=బాడిస-బాడిత: చూ, వాశి.

బాడి. వా. వి: చూ, బురద.

బాడిగ. వై. వి.=భాటక. 1: చూ, భాటకము; 2. కూలి: చూ, సంబళము. 2.

బాడిత. వై. వి.=బాడాసు: చూ, వాశి.

బాడిద. వై. వి. 1.=—పై.—(వాడుక); 2.=పారిభద్ర *: చూ, వారిదము (1).

బాడిదము. వై. వి.=—పై.—

బాడియ. వా. వి: చూ, బాడి.

బాడిస. వై. వి. 1.=పారిభద్ర*: చూ, బాడి ద. 2; 2.=బాడాసు: చూ, బాడిత.

బాడిసె. వై. వి.=—పై.—

బాడు. దే. వి. పరదా: చూ, ముసుఁగు. 3.

బాడుకాబంటు. వా. వి. మానహీనుఁడు: బాడుగోలు.

బాడుగ. వై. వి: చూ, బాడిగ.

బాడుగోలు. వా. వి: చూ, బాడుకాబంటు.

బాడుదల. దే. వి. (బాడు + తలఁగించుట) అవ మానించుట: చూ, సడి. 3.

బాడువ. దే. వి: చూ, రూ-బాడవ.

బాడె. దే. వి: చూ, బురద.

బాఢము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్ధ. 4; క్రి. విణ. 2. మెల్ల: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము.

బాణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాణమూలము: చూ, బాణము. 1; అ. పుం. 2. నల్లగోరంట*: చూ, బాణము. 3.

బాణనిర్మాణాదికము. అం: చూ, పరిమేయములు.

బాణపుంఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వెంపలి*.

బాణభేదపరిగణనము. అం: చూ, పరిమేయములు.

బాణపురము. అం. శోణితపురము: చూ, దేశములు.

బాణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంబకము, అజిహ్మగము, అస్త్రకంటకము, అస్త్రము, అలీకము, ఆయుధము, ఆశుగము, ఇషువు, ఈ, కంకపత్త్రము, కటంబము-కడంబము-కదంబము, కణము, కర్పరము, కలంబము-కళంబము, కాండము, కాదంబకము, కాదంబము, కింశారువు, కూటము, క్షిపణి, క్షురపత్రము, ఖగము, గోవు, ఘు, ఘాతము, చక్రపుంఖము, చిత్రపుంఖము, నాళికము-నాళీకము, పత్త్రము, పత్త్రవా-

హము, పత్రి, పీలుపు, పుష్కరము, పృషత్కము, ప్రదరము, ప్రహరణము, మార్గణము, రోపము, వాజి, వికర్షము, విపాఠము, విశిఖము, విహంగమము, వీరతరము, శణము, శరము, శలాక, శల్యము, శస్త్రము, శిఖి, సరము, సాయకము, సాయము, సూచీముఖము, స్థూలక్ష్వేడము, స్వరువు, హనువు, హేతి. (తె).—అంప, అంపకోల, అంపఱ, అంబు-అమ్ము, అలుగు-అల్గు, ఆయిదము, కట్టియ-కట్టె, కత్తి, కయిదువు-కైదువ-కైదువు, కోల, గసిక, గిట్ట, చిలుకు, జిట్ట, జిరా, తీరు-తీఱు, తూపు, తోడుగు-తోడువు-తోడ్గు, నారసము, పోటుముట్టు, బరిగోల, ములికి-ముల్కి, లకోరి, సరము, సరుడు, సెల, సెలకట్టియ-సెలకట్టె. (మిగతవానికి "చూ, హేతి. 4."); తద్విశేషములు.—౧. అగ్నిప్రసారణాయుధములు.—దంచన, నాళము, శతఘ్ని. (తె).—కోవి, గుంటకోవి, జంగి, జేజోయి, జేబురుజంగి, జేవురు, తుపాకి, పిరంగి, సురకోవి; ౨. అచ్చేము ఇనుపబాణమునకు.—అమోఘు, ఏషణము, కాండగోచరము, ఖురాలకము-ఖురాలికము, నారాచము, ప్రక్ష్వేడనము, ప్రఘుము, ప్రసరము, రామబాణము, లోహనాళము; (తె).—గొరక, గొరకకట్టె, నారసము; ౩. అమ్ములపొదికి.—ఇషుధి, ఇష్వాసము, ఉపాసంగము, కలాపము, తూణము, తూణీరము, దోణి, నిషంగము, శరధి, శరనిధి. (తె).—అంబులపొది-అమ్ములపొది, తరకసము, తరకసా, పాణివడము, పొది, పొన, బత్తడిక-బత్తళి-బత్తళిక; ౪. అర్ధచంద్రబాణమునకు.—అర్ధచంద్రము, కరఫలము, క్షురప్రము, క్షురప్రగము. (తె).—కత్తివాతియమ్ము, కోఅపము-గోఅపము, సెలవంకకోల; ౫. అర్జునునిధనువునకు.—గాండివము-గాండీవము; ౬. అలుగులేనియీఁటెకు. (తె).—బరికట్టె, బరిగమ్మి; ౭. అలుగువేసిన చేతికఱ్ఱకు.—(తె).—గొరకకట్టె; ౮. అల్పకుంతమునకు.—గొరక, గొరకకట్టె; ౯. అల్పశరమునకు.—(తె).—దోనము; ౧౦. అస్తకయనెడిబాణమునకు.—అంధకము; ౧౧. (చూ, అస్త్రములు); ౧౨. ఆకాశబాణమునకు.—ఆకాశబాణము; ౧౩. ఆగ్నేయాస్త్రమునకు.—(తె).—చిచ్చఱకోల; ౧౪. ఆయుధపు అంచునకు.—అశ్రము-అశ్రి-అశ్రి, కుటి, కోటి, కోణము, ధార. (తె).—దార, దారి, వా-వాయి-వాదర; ౧౫. ఆయుధవిశేషములు.—చక్రఫలము; ఆరాముఖము; కంపణము; కరముక్తము; కర్ణిక; కాకతుండము; కుంతము; కుణపము; కోంకణము; కౌశేయము; ఖురప్రము; గద; చక్రము; ముసుండి; విజ్జలము, శాయకము; (౧) (తె).—అంబు; ఉండసురియ; ఒడ్డగ; కట్లగుదియ; కత్తికాసు; కోల; గుమితి-గుమ్మితి; చింగోటి, చికటారి-చిక్కటారి; డొంకెన-దొంకెన; తగుకత్తి; దసెన; దోదుముదారి; బాణా; మొహదా; సత్తి; సామంతరాగోల, సిగాణము; మఱియు.—౧౬. ఇంద్రధనుస్సునకు.—అధనాశ్రము, అశని-అశుని, ఇంద్రచాపము, ఇంద్రధనువు, ఇంద్రాయుధము, ఈ, ఐరావతము, కోటీరము, కౌశికాయుధము, త్రిదశాయుధము, శక్రధనువు. (తె).—కొరడు-కొఱడు, మువ్వన్నెవిల్లు, రతనపువిల్లు;(౧). చేక్కని యింద్రధనుస్సునకు.—ఋజురోహితము, రోహితము; ౧౭. ఇరువదినాలుగు బాణములకట్ట. (తె).—దస్తా; ౧౮. ఈఁటెకు.—కణయము, కుం

తము, కుంతలము, దీర్ఘాయుధము, ప్రాసాయుధము, విషాంకురము, శంకువు, శలము, శల్యము. (తె).— అత్తలము–అత్తళము, ఈఁటియ–ఈఁటె, కొంతము, చివ్వ, నేజే-నేజెము-నేజా, బరిచి–బరిచీ; ౧౯. ఉపనయనకాలమందు ధరించేవది.—కార్ముకము; ౨౦. ఉభయపార్శ్వధారాసికి. (తె).—దోదమ్మి–దోదుమి–దోదుమ్మి, పట్టా, పట్టాకత్తి, సైబు; ౨౧. ఏనుఁగు కుంభస్థలమువీఁదఁబొడిచెడిఆయుధమునకు.–అంకుశము, తోత్రము, సైణుకము, సృణి. (తె).— అంకుసము; ౨౨. కత్తికి.—(చూ, రిష్టి. 2.); ౨౩. కత్తెరకు —కర్తరి, కృపాణి, ఖండధార. (తె)- కత్తెర; ౨౪. కర్ణధనుస్సునకు.—కాండపృష్ఠము, కాలపృష్ఠము; ౨౫. కఱకుటమ్మునకు.(తె).—కరి, కఱకుటమ్ము; ౨౬. కామదేవాస్త్రమునకు.— కామాయుధము, కేశటము, శోణము; ౨౭. గన్నేరాకువంటి యలుఁగుగల బాణమునకు.-(తె).—గన్నేరాకమ్ము; ౨౮. గతిలేనిశరమునకు.(తె).--నురుఁగు, నరుడు; ౨౯. గుజ్జమునుదోమెడు గొఱపమునకు.—కరఫలము, కేశకారము.(తె).— కోడపము, కొఱపము–గొఱపము; ౩౦. చక్రాయుధమునకు.—చక్రము, చక్రాయుధము. (తె).— కంటివాలు, కడిదలుఁగు, గుదుసుకైదువు, గుదుసువాలు, చేట్టలుఁగు-చేట్లల్గు, చేట్టుకైదువ, చేట్టువాలు, పదినూఱంచులవాలు, బటువుఁగైదువ, బటువువాలు, బటువడిదము, బటువుఁగత్తి, బిల్లవాలు, వేమొనలలుఁగు, వేయంచులవాలు, సుడికత్తి, సుడియడిదము, సుడివాలు; ౩౧. చాపకర్షణబలసాధనమునకు.(తె).—తోణము-తోణమ్ము; ౩౨. చిల్లకోలకు.— కీలము, తోమరము, మండము, శక్తి, సర్వల.(తె)- -చిల్లకోల, నేజే- నేజా- నేజెము, తండుగోల;

౩౩. త్రికాష్ఠికి.— త్రికాష్ఠి. (తె).— తిక్కాటి; ౩౪. త్రిశూలమునకు.—త్రిశూలము, పినాకము. (తె).—నుడివోనలుఁగు, ముమ్మొనవాలు; ౩౫. దుష్కంటకశరమునకు. (తె).— చిలుకమ్ము–చిలుకుటమ్ము, గోఁటమ్ము; ౩౬. దూదియేకువిల్లునకు.—తూలకార్ముకము, పంజిక, పింజనము. (తె).— పింజె; ౩౭. ధనువునకు.—అజగవము–అజీగవము–అజీగావము-అజాగవము-అజగావము–ఆజగవము, అనూకము, ఇష్వాసము, కార్ముకము, కాలపృష్ఠము, కోదండము, గాండివము-గాండీవము, గుణి, చాపము, ట, తాలము, తృణత, త్రిణత, తృణిత, ద్రుణము, ధనువు, ధన్వము, పినాకము, బాణాసనము, శరావాపము, శరాసనము, స్థావరము. (తె).— విలు-విల్లు, సింగాణి-సింగణి-సింగిణీ, కమాను; ౩౮. నాలుగుమూఁకలవిల్లునకు.— కోదండము; ౩౯. నాలుగుపక్కెలు తీరిన ఇనుపదండమునకు. (తె). చేవుకాఁడిగుదియ–చౌకాఁడిగుదియ; ౪౦. నాలుగుమూఁగల బాణమునకు.—గద.(తె).—గుదియ, దుడ్డు; ౪౧. నైరృతిధనువునకు.— కమలము; ౪౨. పందీఁటె-పందిపోటు; ౪౩. పట్టిసమునకు.— పట్టిసము. (తె).—అడ్డకత్తి, మొహాదా; ౪౪. పాశుపతాస్త్రమునకు.—పాశుపతము; ౪౫. పెద్దపిరంగికి. (తె).—దంచేన–దంచేనము- దెంచేనము, పిరంగి, సుకోలి, సుబాణము; ౪౬. (చూ, ప్రమేయములు); ౪౭. ప్రాసాయుధమునకు.— కుంతము, ప్రాసము; ౪౮. బరిగోలకు.— తోత్రము. (తె).—బరి, బరిగోల; ౪౯. బలరాముని గదాయుధమునకు.—ఖేటము; ౫౦. బల్లెమునకు.—ఖుంజము, ఖేలి, ఫల్లము. (తె).— అత్తలము-అత్తళము, బల్లియము-బల్లెము–బల్లె

కోల, బోడమ్ము; ౫౧. బాణపుకొనకు.— పింఛము, పుంఖము.(తె).—పింజె; ౫౨. బాణపుములికికి.— నాళికము-నాళీకము, ఫలము. (తె).—అలుఁగు-అల్గు, చిలుకు, ములికి-ములికి, సెల; ౫౩. బాణమునకు.—(చూ, బాణము. 1.); ౫౪. బాణమునకుఁగట్టిన యీఁకలు.—(తె).—అంపగరి-అంపగఱి; ౫౫. బాణమునుసంధించుకార్ముకమునకు.—(తె).—తొడపిల్లు; ౫౬. బాణముల గుంపునకు.— కాడంబము. (తె).— అంపఱ; ౫౭. బాణమూలమునకు.—బాణ; ౫౮. బాణవిశేషమునకు.—(మి). పొగబాణము; ౫౯. బాణాగ్రములు.—(చూ, కార్ముకము 7, బాణాగ్రములు.); ౬౦. బ్రహ్మదేవునివిల్లునకు.—ఘోరరూపిణి; ౬౧. భిండివాలమునకు.— కోణము, భిండిపాలము- భిండివాలము-భిందివాలము,లగుడము, సృగము; ౬౨. రామబాణమునకు.-అమోఘ,పరిక్ష్వేడనము, రామబాణము; ౬౩. (చూ, మన్మథబాణములు.): ౬౪. (చూ, మల్లయుద్ధాయుధములు.); ౬౫.(చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ, ఆయుధము లు.); ౬౬. మెడకత్తెరకు. (తె).— గండకత్తెర-గండ్రకత్తెర; ౬౭. మొనలకు.— (చూ, మొనలు.); ౬౮. యుద్ధసాధన విశేషమునకు. (తె).—దగరు; ౬౯. రిష్టికి.— (రిష్టి=కత్తి) (చూ, రిష్టి. 2.); ౭౦. వంకరలలుఁగులయీఁటెకు.— (తె)— డొంకెన-దొంకెన; ౭౧. వంకిణికి.(తె).— చెల్లాణము, చిల్లాడము — చిల్లాణము, పిడియము-పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, మొలకత్తి, వంక, వంకిణి; ౭౨. వజ్రాయుధమునకు.—అశని-అశని, అహి, ఆస్థికము, కులిశము, గిరికంఠము, గిరిపక్షభిత్తు, గోవు, జంభారి, జసురి, దంభోళి, నిర్ఘాతము, పవి, ఫిది-భిది, ఫిదిరము-ఫిదురము-భిదిరము-భిదురము, ఫిదువు-భిదుఘ్న, భదర్రము, వజ్రము, వజ్రాయుధము, వజ్రాశని, శంబము-సంబము, శతకోటి, శతధారము, శతారము, శతహ్రద, స్వరువు, హ్రదిని-హ్రాదిని, (తె).-నూఱంచులకైదువు, పిడుగుకైదువు, ఱాతివాలు; ౭౩. వరుణపాశమునకు.—నాగపాశము, నాగము.(తె) —పాఁపత్రాఁపు, పాఁపరమ్ము; ౭౪.వింటనుండివిడువఁబడినబాణమునకు-విశి. ప్రహితము; ౭౫. వాయుధనువునకు.-కిణితము; ౭౬. పిశాల ముఖసాయకమునకు.— (తె).— అడ్డవాతియమ్ము, పొత్రావతము - పాఱవాతమ్ము - పాఱమ్ము - పాఱవాతియమ్ము; ౭౭. విషము పూసినబాణమునకు.—దిగ్ధము, లిప్తకము; ౭౮. విష్ణుచక్రమునకు.— అరి, అయుధేంద్రము, కౌపోదకి-కౌమోదకి-కౌమోది, చరణము, పాంచజన్యము, సుదర్శనము. (తె)-కూఁతవాలు, లచ్చిదొరబూరఁగొమ్ము, వలమురి; ౭౯. వెదురువిల్లునకు.— కోదండము, వేణుచాపము.(తె).—వెదురువిల్లు; ౮౦. వేఁటసాధనములు.— (తె).— గెడ, తడవిల్లు, పందిగోరు, పిడియము-పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, వడదోలు, వెడదవాతియలుఁగు; ౮౧. శక్తియనుబాణమునకు.—కాసువు; ౮౨. శిథిలధనువునకు —(తె).—కపోదా; ౮౩.శివునివిల్లునకు.—ఖట్వాంగము, ఖింఖిరము; ౮౪. శూలమునకు.—శూలము, త్రిలము, సీసకము; ౮౫.సాముచేయువారు త్రిప్పెడు కోలకు.(తె).-చిఱుత; ౮౬. సూర్యునివిల్లునకు.-చామీకరము, చామీరము; ౮౭. స్థూలాగ్రబాణమునకు.—గోధనము; ౮౮. (చూ, ముద్గరము); (మిగతవానికి "చూ, హేతి. 4.") (బాణము తెనుఁగు అనికొందఱు); 2. ఆవుపొదుఁగు: చూ, స్తన్యము; (చూ, సౌరభేయి; 3. నల్లగోరంట, బాణ*: చూ,

మహాసహ; అం. 4: చూ, అసంయుతహస్తములు; 5: చూ, అనద్ధవాద్యములు.

బాణలి. దే. ఇ. 1. కంచు కంటు: చూ, పాత్రిము. 6; వా. 2. బూరెలమూకుడు : చూ, పాత్రిము. 6.

బాణవిద్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. బాణసంచులను కాల్చుట; వా. 2. ధనుర్విద్య.

బాణసంచు. మి. వి. (బాణము + సంచు.) దీపావళి అమావాస్యనాటిరాత్రి (ఆశ్వయుజ బ 30 రాత్రి)) తుపాకిమందుతోఁజేసి కాల్చెడు పగలు వత్తులులోనగునవాని వేడుకవిశేషము: తద్భే—౧. అవాయి, అవాయిగొట్టము, చేంమరజోతి, చివ్వ, జోవ్వ, తారాజోవ్వ. (సం).— ఆకాశబాణము, చంద్రజ్యోతి, చంద్రద్యుతి, చంద్రిక్యోతి, (మి).— తేలుబాణము; ౨. కాఁకరవత్తి; 3. నుండబిరుసులు; ౪. చిచ్చుబుడ్డి; ౫.టపాకాయ; ౬. పంచేవన్నెబిరుసులు; ౭. పగలువత్తి;౮.పూవత్తి; ౯.బాంబు, ౧౦.మతాబు-మత్తాబు, ౧౧. బాణసంచు పగ.—కురుజో, ఇత్యాదులూహ్యంబులు. (మిగతవానికి: "చూ,సీమటపాకాయలు.") [యములు.

బాణహస్తక్షేత్రినిరూపణము. అం: చూ, ప్రమే

బాణా. దే. వి. దండాయుధము. "బాణాకఱ్ఱ.": చూ, బాణము. 1.

బాణాగ్రిములు. అం. ఇవి పదివిధములు..— ౧. ఆరాముఖము, ౨. ద్విఫల్లకము, 3.వత్సదూతము, ౪. కర్ణికము, ౫.కాకతుండము, ౬. క్షురప్రిము, ౭. గోపుచ్ఛము, ౮. అర్ధచంద్రిము (చేందురువంకలు), ౯. సూచీముఖము, ౧౦ భల్లము. ఇట్టి ప్రిసిద్ధిగల బాణములయొక్క విసర్జనాది క్రియలకాస్పదమైనది కార్ముకము: చూ, కార్ముకము. 7: చూ, బాణము. 1.

బాణాత్మజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అర్జుని, ఉష: చూ, సూన. 1.

బాణాసనము. సం. వి. అ. న. విల్లు: చూ, బాణము. 1.

బాణాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బాణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; అం. 2: చూ, శాస్త్రిపరివర్తకులు.

బాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—

బాతళించు. దే. అ. క్రి: చూ, సంధ్రిమించు.

బాతాకా (ఖా)ని. వా. వి. 1. వ్యర్థోక్తులు; 2: చూ, పదరుఁబోతు.

బాతిని. వా. వి. 1. గుట్టు: చూ, రహస్యము.1; 2: చూ, వేగువాఁడు.

బాతు. దే. వి. 1. రూ-బాతువు: చూ, శరారి; 2: చూ, సాపాటు; 3: చూ, శర్కర. 1; 4. రూ-బాతువు: చూ, బకము.

బాతువు. దే. వి: చూ, రూ-బాతు. 1.—4.

బాద. వై. వి.=బాధా: చూ, శోకము.

బాదము. వై. వి. రూ-బాదాము.*: చూ, వృక్షము. దరము. (1)

బాదర. వా. వి. రూ-బాదరు: చూ, రూ-బా

బాదరబంది. వా. వి. జంజాటము: చూ, శ్రిమము. 1. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బాదగము. సం. విణ. 1: చూ, ఫాలము. 4; దే. వి. (1) రూ-బాదర-బాదరు. జానకితాత్రిడుంచెడు కర్ణాటకపు తుపాకిచెవి.

బాదరాయణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సమానుఁడు.

బాదరించు. వై. అ. క్రి.=భ్రాతా: చూ, సరిపోవు. 1. కాశీ. 3, ఆ. 241.

బాదరు. వా. వి: చూ, రూ-బాదరము. (1)

బాదామము. సం. వి. అ. న. బాదముకాయ.

బాదాము. వై. వి: చూ, రూ-బాదము*.

బాదు. వా. స. క్రి: చూ, మొత్తు. 1.

బాదుకొను. వా. స. క్రి: చూ, బాదు.

బాధ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.=బాద: చూ, శోకము; 2. గెంటుట: చూ, నిషేధము; అం. 3: చూ, పంచోత్తరవాదము. [సితము.

బాధకము. సం. విణ. బాధించేవది: చూ, హిం

బాధకుఁడు. సం. విణ: చూ, వేసరి.

బాధపడు. మి. అ. క్రి: కక్కసపడు, కటకటఁబడు, కుతిలపడు, కొట్టాడు, కోడాడు, గాసిఁబడు, గాసిలు-గాసిల్లు, చేవ్వడు, తట్టుపడు, దెప్పరిలు-దెప్పరిల్లు, పేర్మిముడించే, మెరమెరలాడు.("చూ, శ్రమపడు.")

బాధించే. సం. స. క్రి: చూ, హింసించే. 2. (ఇందు బాధపఱచే, నొప్పించే, తొందర పెట్టు మొదలగునవి చేరును.) [హింసితము.

బాధితము. సం. విణ. బాధింపఁబడినది: చూ,

బాధిర్యము. సం. వి. అ. న. కర్ణకండువ, కర్ణక్ష్వేడము, కర్ణగూథకము, కర్ణప్రతినాహము, కర్ణసంస్రావము, కల్లత్వము, క్ష్వేడము, ప్రణాదము, బధిరత. (తె).—చెముడు-చెవుడు, చెవుడుపాటు-చెవుడ్పాటు, పెద్దవిన్నపము. ("చూ, శ్రోత్రము. 1.") (విణ: చూ, బధిరితము.) [హామీ

బాధ్యత. వా. సం. వి: (తె).—పూచి-పూచీ,

బాధ్యము. సం. విణ. బాధింపఁదగినది: చూ, హింసితము.

బాన. వై. వి.=భాండ-భాజన. 1. కడవ: చూ, భాండము. 3; 2. ఏతపుకడవ: చూ, భాండము. 3; వా. 3. చేకలికడవ: చూ, భాండము. 3; విణ. 4. పెద్దది. "బానకడుపు": చూ, సుర. (3). [త్కృతము.

బానగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-బానగిల్లు. బలా

బానగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—

బానసము. వై. వి.=పచన. 1. వంట: చూ, సూపకారము; 2.=మహానస: చూ, వంటసాల. ఉ, హరి. 4, ఆ. 196.

బానసీకుఁడు. ద్వి. విణ. 1. బంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1; 2. పాదసేవకుఁడు: చూ, సేవకుఁడు. 1.

బానసీఁడు. ద్వి. విణ. (బానసము + ఈఁడు) 1: చూ, సూపకారుఁడు; 2: చూ, బానసీకుఁడు. 1; 3: చూ, బానసీకుఁడు. 2.

బానిస. దే. వి. దాసి: చూ, రూ-బానిసె.

బానిసము. దే. వి. దాస్యము: చూ, సేవ.

బానిసీఁడు. దే. వి. (బానిసము + ఈఁడు): చూ, బానసీకుఁడు. 1—2.

బానిసె. దే. వి. 1. రూ-బానిస, గులాము-గుల్లాము, తొత్తు, పాచిక, పాదకి, పారిక, బోనకత్తియ-బోనకత్తె, వరవు-చరవుడు, విలువరమ్ముడు.(సం) -కింకర-కింకరి("చూ, స్త్రీ."); అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

బాపతు. వా. వి. విషయము. "నానాబాపతులు" (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక.)

బాపు. దే. అవ్య: చూ, బళీ. విజ. 1, ఆ. 102.

బాపురె. దే. అవ్య.—పై—

బాపురే. దే. అవ్య.—పై—

బాబయ్య. వా. వి. 1. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 2. పినతండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3. పూజ్యుఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

బాబా. వై. వి. గుఱ్ఱము. రామా. 1, ఆ. 124: చూ, హయము. [దుఁడు.

బాబారాతు. వై. వి. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీ

బాబు. వై. వి.=భావ: చూ, బాబయ్య 1.2.3.

బాభ్రవి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

బాము. వై. వి. 1.=భవః. జన్మము: చూ, సంభవము; 2: చూ, శోకము.

బార. దే.వి.1: చూ, వ్యామము.1;వై. వి. 2.=ద్వాదశ. రూ-బారా. పండ్రెండు. అచ్చ-బాల, కాం. 8: చూ, ముచ్చాకము.

బారంగి. వై. వి.=భార్గీ*: చూ, హంజిక.

బారకము. వై. వి.=భారక. 1. మేనిబరువు: చూ, భారము.1; వా.వి. 2. రొంపతగులుట: బారకింపు.

బారకయిపోటరి. ద్వ, వి. కుమారస్వామి. ఆం, పదా. సుర. 19: చూ, స్కందుఁడు.

బారకాఁడి. దే. వి. కోడెలను ఎద్దులతోఁ జేర్చి మరపుటకు కట్టెడు కాఁడి.

బారకించే. వై. అ. క్రి.=భార. భారమగు.

బారకింపు. వా. వై.వి.=: చూ, బారకము. 1.

బారచోఁపు. వా. వి: చూ, రూ-బారుచోఁపు.

బారచోఁపుట. వా. వి. కుడిఎడమలకు రెండు చేతుల చోఁపుట.

బారతీనేసలు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బారపట్టె. ద్వ. వి. నిడుపుపట్టె: రూ-బారు పట్టె. [నడుకు.

బారపోయు. దే. స. క్రి. చేతిక్రొలఁది నూలు

బారబలాపతీలు. వా. వి. బ. పండ్రెండుమంది గ్రామసేవకులు.—నంబి, రెడ్డి, కరణము, పురోహితుఁడు, తలారి, వడ్రంగి, కమ్మరి, కుమ్మరి,చాకలి,మంగలి,మాల, మాదిగ (12).

బారమేనులపోడ. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం, ఆం. 11. [దేవ. 9.

బారరూపులవేలుపు. వా. వి. —పై— సాం.

బారసాల. వై. వి.=ద్వాదశాహ. బాలసారె. (చూ, నామకరణము)

బారసి. వై. వి.=ద్వాదశి: చూ, దోదసి.

బారా. వై. వి.=ద్వాదశ: చూ, రూ-బార.

బారాది. దే. విశ. 1. అధికము. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, హేరాళము; 2. అనేకము. పాండు. 4, ఆ. 232: చూ, హేరాళము.

బారి. వై. వి. 1: చూ, శోకము; 2.=పారీ. రూ-బారీ: చూ, శృంఖలము. 2; 3.=భార, కొల. హరి. ఉ. 8, ఆ. 99: చూ, హింస. 1; 4. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 5. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము (1); 6. కపిలెయొడ్లకు నిర్బంధముగా యేర్పఱచినదారి: చూ, మార్గము. 1.

బారికె. వా. వి. దినబత్తెములేని వెట్టేఁడు: వెట్టివాఁడు-వెట్టేఁడు. [దము. (1).

బారిజెము. వై. వి.=పారిజాత*: చూ, వారి

బారిదము. వై. వి.=పారిభద్రిక*.—పై.—

బారిముద్రి. మి. వి. ఎడఁబెట్టు:చూ,దీనారము.

బారిసమరు. ద్వ. స. క్రి. వెంపరలాడు: చూ, హింసించే. 3.

బారిసము. దే. వి. 1. వేషము: చూ, వేసము. 1; వై. వి. 2.=పారిభద్రిక*: చూ. వారిదము. (1). [రు, న్యాయవాది.

బారిస్టరు. వా. వి. అడ్వొకేటు, వకీలు, ప్లీడ

బారీ. వై. వి. 1: చూ, రూ—బారి. 2; వా. వి. 2. హెచ్చైధర్మంపు; 3. వదలుట; 4.=భార. గొప్ప. "బారీమనిషి."

బారీవాఁడు. వా. వి. పొడగరి.

బారు. వై. వి. 1.=వార. పంక్తి. పు. 2, ఆ. 127: చూ, శ్రేణి. 1; 2: చూ, సమూహము. రా, వి. 5, ఆ. 20; 3.=భార: చూ, బాఁరువ.

బారుచోఁపు. దే. వి. రూ-బారచోఁపు. పెక్కు మూరల తొకు (తొకు=బట్ట), మూరకొక, తెక్కచోఁపు: చూ, వస్త్రము.

బారుచేయు. వా. స. క్రి. తుపాకిలోమందు గుండువేసికూరు.

బారుడము. అం: చూ, ఉద్ధతము.

బారుతీరు. వా. అ. క్రి: చూ, పరిగొను.

బారుదూలము. వై. వి. నిడుపాటిదూలము.

బారుపట్టె వా. వి చూ, రూ-బారపట్టె.

బారువ. వై. వి.=భార. ఇరువదిమణుగుల కొలఁది: బారు, ఖారి, పుట్టిఅనునవి దీనికి చెల్లును.

బారెడు. వా. వి. బారకొలఁది: చూ, మూర.1.

బార్హతము. సం. వి. అ. న. ములగపండు: చూ, ఫలములు.

బార్హద్రథి. సం. వి. ఇ. పుం: జరాసంధుఁడు, ద్వైమాతురుఁడు.

బార్హస్పత్యమానాబ్దము. పా. ఒకరాశియందు బృహస్పతి నివసించియుండు కాలము. ఇది వింధ్యపర్వతమున కుత్తరదేశమున వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. ఇది 361 దినములుగలది.

బాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (12 సం॥లు నెఱజవ్వనము. మతాంతరమున 16 సం॥రముల వఱకు.); 2. కొబ్బఱి*: చూ, స్కంధఫలము; 3. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4. మల్లికావిశేషము*: చూ, హసంతి. 2; న. 5. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము. [చూ, శిశువు.

బాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాణవకుఁడు:

బాలక్రీడ. అం: (బాలబాలికలఆటలు):-ఎ. బాలక్రీడావిశేషములు.—ఖంజపావము; హరిణక్రీడనము; మఱియు (తె).-అంవలములు; అక్కిచిక్కిదంప; అప్పచిలు-అప్పచ్చిలు, అప్పళములు; అల్లి, అల్లోనేరెడు-అల్లోనేరేడు-అల్లోనేరెడు_అల్లోనేరేడు; ఆకుపీఁకలు-ఆకుపీఁకెలు; ఆడిక, ఆడికోడలు; ఆలంకిగుడి, ఆలంకి, ఆలంకులు; ఇఱికి; ఈలకూఁతలు; ఉట్టు, ఉప్పట, ఉప్పట్టు, ఉప్పుఁబట్టు, ఉప్పనఁబట్టెలు, ఉప్పుఁగుందము; ఉవ్వలపోటి; ఏలపాటలు; ఒక్కసికొక్కు; ఒడ్డువిడుపు; ఓటిల్లుచిండఱ; కట్టపుట్టచెండ్లు; కట్టెగుఱ్ఱము; కాలికంచెము; కిఱ్ఱుగానుగు; కుందికాళ్లు, కుందనగిరి, కుందెనగుడి; కుప్పిగంతులు; కుమ్మరసారెలు; కొండకోఁతి, కోఁతికొమ్మచ్చి, క్రోలకోఁతులు; గంగెద్దులాట; గంటిపోట్లాట; గచ్చకాయలాట, గచ్చకాయలు; గట్టినబోది, గడ్డెనబొద్దు; గిరిసింగన్నవృత్తి; గుంటచోళ్లు; గుడిగుడిగుంచెము-గుడుగుడుగుంచెము; గురిగింజే; గుఱ్ఱపెక్కుడు; గుళ్లు; గూపనాలు; గొబ్బిళ్లు; గోటవొర్లుడుకాయ, గోటికాయ, గోలీ, గోలీకాయ, (సం).—గుళి, గోలకము; గోడిపట్టెలు; (మి) చక్రాలతిప్పుడు; చౌకిబాన; చౌకిమాట; చింతాకుచేఁబుడు; చిందుపరువు; చిక్కణాబిళ్ల-చిక్కనాబిల్ల; చిటికలాట; చిట్టిపొట్లకాయ; చిడుగుడు; చిమ్మజాయి; చిమ్మబిల్లలు; చిఱుతివగోడు; చిఱ్ఱిపట్టె; చిఱ్ఱుబుఱ్ఱు; చీఁకటిమొటికిళ్లు; చేండ్రాళ్లు; చెంగనలు-చెంగనాలు; చెండు; జిరుకుజాతిదాబాట; తన్నుబిల్ల; తాటాకుచేక్కెర; తాళ్లపాము; తుమ్మెదగేపుడు; తూనరతుక్కము; తూనిఁగతానిగ; తూనెకొట్లాట; తూరవగోలలు, తూరనడుక్కు, తూరనతుంకము; తోడా; త్రిప్పళ్లు; త్రొక్కుడుబిళ్ల; దాట్రాయి; దూబూచేలు, దోబూచి; దూఱుదుంకెన; దోకుడుబార; నట్టకోఁతి; నట్టువాలు; నాలుగుకంబాలాట; నీగిపోగిస; నెటికతట్లు, నెట్టుడుగాయ, నెట్టు, పచ్చీసు; పిడిగుద్దులు; పిల్లగిఱులు, పిల్లదీపు, పిల్లదీవి; పుటచెండు-పుట్టచెండు; పుశికిళ్లు; పులియాట; పెంచెలబేరీ; పొదుగునీళ్లు; బండికలు; బంతిదూగులాట; బందారు; బసవన్నాట; బిల్లగోళ్లు; బిల్యాబిద్దెము; బుడికిన్నె; బూచికన్నులకచ్చె; బొట్టనగోలలు; బొమ్మరములు; బోటిరాళ్ళు; బోర్లపక్కె; మంకెలు; మొకమాట; రామన్నాట; విద్దియము-విద్దెము; వినాయకుపిరి; వెన్నెలకుప్పలు; వ్రేలుబొట్టన; సరిబేసులు; సింగన్నదాఁటులు; సిరిసింగణావత్తి_సిరిసింగణాలవత్తి. (ఇందు కొన్ని బాలికాక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁ గానవచ్చుచున్నవి); మఱియు- బాలికాక్రీడా విశేషములు.—అచ్ఛము; అక్షమాలవకేళి; క్రీడాదురము; గిరియకము. మఱియు (తె).—అంజి;

అచ్చనఁగండ్లు—అచ్చనఁగాయలు—అచ్చనగుండ్లు, అచ్చనలు; అట్టచెమ్మ; అమ్మనబోంట్లు, అమ్మనములు—అమ్మనలు; ఈనెగాజులు; ఉద్దవల్లంచి; ఒడ్డుగుండ్లు; ఒడ్డువిడుపు; ఒప్పులకుప్ప; ఓమనగుంటలు; కంబాలాట; కనుమూసిగంతలు(చూ, మూసిగంతలు); కుచ్చెళ్ళు; కుప్పీలు; గీరణగింజె—గీరనంగింజె—గీరనగింజె; గుజ్జనగూళ్లు—గుజ్జెనగూళ్లు; గాలిపటము, గాలిపడగ; గిలక; గుజేగుజేతేకులు; గొబ్బిళ్లు; చిఱుతనబిల్లలు; చెమ్మచెక్క; జోబిళ్లు; దొంగతోత్తులు; పింపిళులు—సింపిళ్ళు, పింపిసలు; బిరికీలు, బొమ్మపెండ్లిండ్లు; మూసిగంతలు, కనుమూసిగంతలు, డాఁగనమ్రిచ్చులు—డాఁగనమ్రిచ్చిళ్లు, డాఁగిలిమ్రిచ్చులు—డాఁగిలిమూఁతలు—డాఁగుడుమూఁతలు—డాఁగురింతలు—డాఁగురుమూఁతలు—దాఁగనమ్రిచ్చులు—దాఁగిలిమ్రిచ్చులు— దాఁగిలిమూఁతలు— దాఁగురుమూఁతలు; మేలిమచ్చులు (ఇందుకొన్ని బాలక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁగానవచ్చుచున్నవి.) (మిగతవానికి "చూ, సిరిసింగణాలవత్తి.")

బాలతనయము. సం. వి. అ. పుం. చండ్రి*: చూ, ఖిట్టదిరము. [హారిత. (తృణము. 1.)

బాలతృణము. సం. వి. అ. న. పచ్చిక: చూ,

బాలపాపచిన్నె. వా. వి: చూ, బాలారిష్టము.

బాలబందు. వా. వి. 1. దేవనాగరలిపినిబోలు లిపి; 2. సంచులు కట్టువాఁడు.

బాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. అయిదేండ్ల యేనుఁగుపిల్ల: చూ, హస్తి; పుం, న. 2. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము; విణ. 3. పదునాఱేండ్లకు లోఁబడినది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

బాలమూషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిట్టెలుక: చూ, మూషికము.

బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కట్టుఁడు: చూ, మహావ్రతి.

బాలవ. అం: చూ, కరణములు.

బాలవాహ్యము. సం. వి. అ. పుం. మేక: చూ, మేషము. 1.

బాలవ్రితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, సుగతుఁడు.

బాలశలాటువు. సం. వి. ఉ. న. లేఁతపిందె: చూ, శలాటువు. 2. [మల్లశాస్త్రము.

బాలసంగడము. అం. మల్లసాధనము: చూ,

బాలసారె. వా. వి: చూ, బారసాల.

బాలసూర్యోదయము. అం. 1: చూ, అంజనములు; వా. 2. ఒకానొకఘుటికౌషధము; 3. అరుణోదయము. (వాడుక).

బాలాజి. వై. వి. 1. తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు బైరాగులువాడెడుపేరు; వా. 2. ఒకానొకజాతివాఁడు: చూ, సింగులు.

బాలారిష్టము. పా. (బాల + అరిష్టము) పుట్టినది మొదలు 12 సంవత్సరముల లోపున బాలురకు గలుగు కీడులు లేక మరణములు. (౧. 4 సం. లోపున తల్లిదోషములవలనను, ౨. 4 సం. మొదలు 8 సం. లోపున తండ్రిదోషముల వలనను, 3. 8 సం. మొదలు 12 సం. లోపున బాలునియొక్క దోషముల చేతను గలుగునని కొందఱు ఋషుల యభిప్రాయము). [సూతిక.

బాలింత. వా. వై. వి. రూ—బాలెంత: చూ,

బాలింతరాలు. వా. వై. వి.—పై.—

బాలింతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, రూ—బాలెంతబోళము.

బాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పదునాఱేండ్లకులోఁబడినపిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 4. చెవిబొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బాలికాక్రీడ. అం: చూ, బాలక్రీడ. [లోఁడు.

బాలిశము. సం. వి. అ. న.=బాలీసు: చూ,

బాలిశుఁడు. సం. విణ. 1.=పాలసుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

బాలీసు. వై. వి.=బాలిశము: చూ, లోడు.

బాలుఁడు. వా. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాలకుఁడు. [3, ఆ. 84.

బాలెంత. వై. వి: చూ, రూ-బాలింత. స్వా

బాలెంతరాలు. వా. వై. వి.—పై.—

బాలెంతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, బోళము.

బాలెంతబోళము. ద్వ. వి.—పై.—

బాలెబ్రాహ్మణులు. పా: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు.

బాలేయము. సం. వి. అ. న. 1. పిన్నముల్లంగి*: చూ, హస్తికంద; పుం. 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విణ. 3. బాలునికి హితమైనది; 4. మెత్తనిది: చూ, సాంద్రము. 3.

బాలేయశాకము. సం. వి. అ. పుం. బారంగి*: చూ, హంజిక.

బాల్యము. అం.1: చూ, అవస్థలు2:చూ,దశలు.

బాల్వంగి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దోసకాయ:చూ, హరివాలుకము.

బావ. వై. వి.=భావుక. 1. తోడఁబుట్టినదాని మగఁడు,బావగారు,బావమఱఁది. (సం.)—భావుకుఁడు;వా. 2. బావగారు: చూ, మగని అన్న; 3. తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు: బావగారు; (తద్వ్య.-మేనత్తకొడుకునకు.—పైతృష్వసేయుఁడు-పైతృష్వస్రీయుఁడు); 4. భార్యతోడఁబుట్టినవాఁడు: బావగారు; 5. నటుఁడు సూత్రధారునిపిలిచెడుపేరు: బావగారు.

బావంజి. వై. వి.=వాగుజీ*: చూ, సోమరాజి.

బావగారు. వా. వి: చూ, బావ. 1-2-3-4-5.

బావమఱఁది. వా. వి: చూ, బావ. 1.

బావి. వై. వి. 1.=వాపీ. నుయ్యి: చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1; 3.=వాపీ. దిగుడుబావి: చూ, సరస్సు. 1; 4. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

బావిడీ. వా. వి. బావి. 1.

బావియొఱ. వా. వి: ఒఱ, ఒఱపెంకు, నూతియొఱ. తద్వ్య.—నూతిపైయొఱకు.—తల్లియొఱ.

బావిలీ. దే. వి. ఆఁడుదానికొనచెవినగ: చూ, భూషణము.2. [చూ, భూషణము. 2.

బావిలీగొలుసు. వా.వి. మగవానికొన చెవినగ:

బావుకొను. దే. స. క్రి. 1. అంతయు నాకే కావలయునని ఆతురతపడు; 2.అన్నము లోనగునది చేతినిండుగ యెత్తినోటనిడుకొను. హరి. పూ.5,ఆ.208:చూ,భుజించు.2.

బావుటా. వా. వి. జెండా.

బావురు. వా. వి. 1. బావురుఁబిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 2. ఏడ్పుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహా.

బావురుఁబిల్లి. వా. వి: చూ, బావురు. 1. కళా. 6, ఆ. 269.

బావురుగడ్డము. దే. వి. పిల్లగడ్డము, మేఁకగడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు. [రా. 4, ఆ. 195.

బావురుగాఁడు. దే. వి: చూ, బావురు. 1. ఉ,.

బావురుమను. దే. అ. క్రి. (బావురు + అను). 1. జనశూన్యమగుటచే బావురుమని మాఱుమ్రోఁతకలదియగు: చూ, శబ్దించు; 2. పెద్దయేడుపుయేడ్చు: చూ, శోకించు.

బాష్పము. సం. వి, అ. న. 1. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2; 2. కొయ్యగూర *: చూ, మారిషము; పుం. 3. అవిరి: చూ, హర్షణము; 4. ఇనుము: చూ, లోహము. 1.

బాష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇంగువమ్రాను*: చూ, హింగువు; 2. ఇంగువమ్రానిఆకు.

బాన్. వా. విణ. మంచిది.

బాస. వై. వి.=భాష. 1. సంస్కృతాదిభాష: చూ,భాష.1;భాషలు1;2.ప్రతిజ్ఞ.కాశీ.5,ఆ. 271: చూ, స్పర్ధ. 4; 3.=భాషా. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. ఒట్టు: చూ, శాపము.

1; 5. జెన్నియ: చూ, వ్రతము; 6. ప్రమా ణము. య. 3, ఆ. 38: చూ, శపథము; 7. సంకేతము, సైగ: చూ, రహస్యము; 8: చూ, భాషణము. 2.

బాసట. దే. విశే. వీ: చూ, సహాయము.

బాసనము. వై. వి.=భాజన. పచనపాత్రము: చూ, పాత్రము 6-అర్థా.

బాసము. వై. వి. జోలె: చూ, జోలియ. 2.

బాసవాలు. వై. వి. 1: చూ, వేలుపు; 2. ఋషి: చూ, సన్యాసి. య. 2, ఆ. 49.

బాసవాలుదిట్టరులు. వా. వి. బ: చూ, బాసవాలు. 1.

బాసవాల్దొర. ద్వ. వి. 1. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; 2. ఋషీశ్వరుఁడు: చూ, సన్యాసి. [వచించు.

బాసాడు. ద్వ. అ. క్రి. మాటాడు: చూ,

బాసికదండ. ద్వ. వి. తలముందు ప్రక్కనుంచేఁబడెడి పుష్పహారము: చూ, భూషణము. 2. [నపట్టు అనియు వాడుక).

బాసికపట్టు. ద్వ. వి: చూ, పద్మాసనము. (బాసి

బాసికము. దే. వి. పెండ్లియందు వధూవరుల నొసటఁగట్టెడు మూఁడుప్రక్కలేర్పడిన మౌక్తికాది హారము. వసు. 4, ఆ. 86: చూ, భూషణము. 2.

బాస్తకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బస్తకము.

బాహా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1.

బాహాటము. వై. వి.=బాహ్యాట: చూ, స్పష్టము.

బాహాటము. వై. విశే.=బాహ్యాట.—పై.— (సం. అనికొందఱు).

బాహిరపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుపడు; 2: చూ, సొమ్మసిల్లు.

బాహిరము. వై. విశే.=బహిరంగ. 1. బయలుపడినది, వెలియైనది (అనికొందఱు): చూ, స్పష్టము.

బాహు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ. రూ-బాహువు: స్కంధము. 1.

బాహుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: అశ్వవిదుఁడు, కీచకుఁడు, పుణ్యశ్లోకుఁడు: చూ, నలుఁడు, 1.

బాహుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రాచవాఁడు: చూ, రాజు. 1; విశే. 2. భుజమునందుపుట్టినవాఁడు. [తనుత్రాణము.

బాహుత్రాణము. సం. వి. అ. న: చూ,

బాహుద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహుదయనునది: చూ, నది. [భూషణము. 2.

బాహుదము. సం. వి. అ. న. జొబ్బ: చూ,

బాహుపురి. సం. వి. అ. న.—పై.—

బాహుపురులు. అం: చూ, ధాన్యము.

బాహుప్రచారములు. అం. (చూ, హస్తక్రియా భేదములు) ఊర్ధ్వము, అధోముఖము, తిర్యక్కు, అపవిద్ధము, ప్రసారితము, అంచితము, మండలగతి, స్వస్తికము, ఉద్వేష్టితము, పృష్ఠానుసారి. (10.) [(చేతిమడుపు.

బాహుమధ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మోఁ

బాహుమూలము. సం. వి. అ. న. చంక: చూ, మడిసంది

బాహులము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తనుత్రాణము; 2. కార్తీకమాసము: చూ, మాసము. 1. [స్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

బాహులేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుమార

బాహువారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విరిగి*.

బాహువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ: చూ, రూ-బాహు

బాహుసహస్రభృత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, హైహయుఁడు. [ప్రాయము.

బాహుళ్యము. సం. వి. అ. న. బహుళభావము:

బాహ్యదృశ్యానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యము. సం. విశే. 1: చూ, స్పష్టము; వా. 2: చూ, బహిర్దేశము. 2; 3: చూ, శౌచము.

బాహ్యశబ్దానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యాషాడవ. అం: చూ, వేసరషాడవజభాషలు,

బాహ్యాసంగము. అం : చూ, సంగములు.
బాహ్లికము. సం. వి. అ. న. రూ-బాహ్లీకము. 1. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 2. కుంకుమ పువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 2; పుం. 3. ఒక దేశము: చూ, దేశములు; 4. బాహ్లీకదేశపు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
బాహ్లీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహ్లీకదేశస్త్రీ: చూ, స్త్రీ. (బాహ్లికము.
బాహ్లీకము. సం. వి. అ. న, పుం: చూ, రూ-
బాహ్లీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బాహ్లీకదేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1.
బాళి. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, మూర్ఛ; 3: చూ, వాంఛ. ఉ, రా. 1, అ. 28; 4: చూ, విచారము. 2; విణ. 5: చూ, పేరాశము. (సుమము.
బాళెలు. వా. వి. బ. పుష్పవిశేషములు: చూ,

బి

బింకము. దే. వి. రూ-బింకెము. 1. గర్వము. పర. 3, ఆ. 277: చూ, హంకారము; 2. బిగువు: చూ, లవణి; 3. గర్వోక్తి. పాండు. 2, ఆ. 41: చూ, శబ్దము. 2; 4. శూరత: చూ, శౌర్యము. 1: వా. 5. నిక్కు: చూ, లేచేట.
బింకెము. దే. వి.—పై—
బింగిలు. వా. వి. బ. బడిపిల్లల శిక్షలగు గుంజిళ్లు గోడకుర్చీ కోదండములోనగువానిలో నొకటి.
బిందము. వై. వి.=బృంద: చూ, సమూహము.
బిందియ. దే. వి. రూ-బిందె: చూ, పాత్రము. 6-ర్గ.
బిందీ. వై. వి. లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.
బిందుకము. అం: చూ, దంతక్షతములు.
బిందుచిత్రము. సం. వి. అ. పుం. కామంచి*: చూ, తృణము. 1.
బిందుతంత్రము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, చతురంగము; 2: చూ, శారిఫలము.
బిందుమాలి. అం: చూ, జన్యతాళములు.
బిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. చుక్క: చూ, బొట్టు. 1; 3: చూ, సున్న. 1; 4: చూ, శుక్రము. 1; 5: చూ, భ్రూమధ్యము; 6. దంతక్షతవిశేషము: చూ, వాతెఱకెంపు; అం. 7: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 8: చూ, కాలప్రాణము; పా. 9. ఒకనాటకలక్షణము (మధ్యమధ్య నవాంతరములు వచ్చినను సామర్థ్యముచే జెడకుండునట్లు పలుకుట బిందువు); అం. 10: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.
బిందె. దే. వి: చూ, రూ-బిందియ. [సరటము.
బింబకము. సం. వి. అ. పుం. ఊసరవెల్లి: చూ,
బింబచ్ఛద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శింశుప.*
బింబము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రతిబింబము. 1; 2. దొండపండు, ఓష్ఠి: చూ, రక్తఫల; 3. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 4: చూ, సమానము. 2; పుం. 5: చూ, బింబకము; పుం, న. 6. (చంద్రసూర్యాది) మండలము: అ, గోలము-గోళము, త, మండలము. (తె).—బిల్ల-బిల్లి-బిల్లిక-బిళ్ల ("చూ, మండలము. 9."); వా. 7: చూ, భగము. 12; అం. 8: చూ, ఆగమములు.
బింబార్ధ్రికలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్యములు.
బింబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దొండ*: చూ, రక్తఫల. [వికారము. 1.
బింబితము. సం. విణ. ప్రతిబింబించినది: చూ,
బింబోష్ఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండపండు వంటి పెదవిగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బికారి. వై. విణ.=వికారి. రూ-బికాసి. 1.=వికిరవాన్. బిచ్చగాఁడు: చూ, యాచకుఁడు; 2. దరిద్రుఁడు: చూ, శాతుఁడు; 3. వికృత

వేషధారి; 4. అప్రయోజకుఁడు: చూ, వ్రాజె.

బికాసి. వై. విణ.=—పై.—

బికాళి. వై. వి.=వికారి. వికృత వేషధరుఁడు.

బికిరము. వై. వి.=వికిరమ్: చూ, వేఁడికోలు. వసు. 1, అ. 64.

బికిరాలమారి. ద్వ. విణ: చూ, బికారి. 1.

బిక్క. వా. వై.విణ. 1:చూ, నిఱుపేద; 2. బలహీనము. "రయితుబిక్క (లేక) చేనుబిక్క." [దుర్గమము.

బిక్కి. దే. వి. అక్షోటము *: చూ, మృదు

బిక్కిరించు. దే. స. క్రి: చూ, తిక్కించు.

బిగ. దే. ద్రి. క్రి. విణ: రూ-బిగ్గ. బిగియ. "బిగఁగొట్టు-బిగఁబట్టు."

బిగఁబట్టు. వా. స. క్రి. కుంచించు.

బిగాసి. దే. విణ.ధూర్తుఁడు:చూ,వ్యాధుఁడు. 2.

బిగి. దే. వి. 1. బిగువు: చూ, లవణి; 2. గర్వము: చూ, అహంకారము; 3. దృఢత: చూ, స్థైర్యము. 1.

బిగించు. దే. ప్రే. బిగువుచేయు. పా. 3, అ. 4: రూ-బిగియించు, బిగుచు, ఇలకఅచు- ఇల్కఅచు-ఈలకఅచు. [చూ, బిగి. 3.

బిగితము. దే. విణ. (బిగి + ఇతము) దృఢము:

బిగిబద్ద. ద్వ. వి. రెండుగాఁడికమ్ములకు నడుమ వేయు బిగువుబద్ద: బిగువు. [వుచేయు.

బిగియు. దే. అ. క్రి. 1: బిగువుకొను; 2. బిగు

బిగిసికొను. వా. అ. క్రి: చూ, పట్టుకొను. 3.

బిగుచు. దే. ప్రే: చూ, బిగించు.

బిగుతు. దే. విణ. వదులుకానిది.

బిగువాల్లు. వా. వి. బ. కట్టెలమోపుకట్టెడు త్రాళ్లు: చూ, సూత్రము. 1.

బిగువు. దే. వి. 1: చూ, బిగి. 2; 2: చూ, బిగి. 3; 3: చూ, బింకము. 4; 4: చూ, బిగిబద్ద; 5. తాఁటికొలత; 6: చూ, బింకము. 2.

బిగువుకొను. దే. అ. క్రి: బిగియు.

బిగ్గ. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-బిగ.

బిగ్గర. దే. ద్రి. క్రి. విణ. 1: ఎత్తిలి, ఒత్తిలి, గట్టిగ; 2: పారి, బిట్టు.

బిచానా. హా. వి. పడక.

బిచ్చ. వా. వి.=భిక్ష: చూ, వేఁడికోలు.

బిచ్చగాఁడు. వై. విణ.=భిక్షకుఁడు. (ద్వ. అని కొందఱు) 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి.

బిచ్చపుజోగి. ద్వ. విణ.—పై.—

బిచ్చము. వై. వి.=భిక్షము: చూ, బిచ్చ.

బిచ్చమెత్తు. వా. వి: చూ, ఎత్తు. 26.

బిజోగు. దే. స. క్రి: చూ, బొంకు. సా. 3, అ. 214. [సము. 2.

బిటారము. దే. వి. ఒయ్యారము: చూ, విలా

బిటారి. దే. వి. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.

బిటికి. వా. వి. పలువభార్య: చూ, భార్య.

బిట్టబిట్టు. దే. వి. (బిట్టు + బిట్టు) మిక్కిలి బిగువు. భో. 4, అ. 303.

బిట్టు. దే. అవ్య. 1: చూ, వేగము.3; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, బిగ్గర. 2; వా. 4. కొలతబద్ద: చూ, స్లాటు.

బిట్టుబిల్లు. దే. అవ్య. తటాలున. భో. 5, అ. 77: చూ, వేగము. 3.

బిడ. వై. వి.=అపత్య. రూ-బిడ్డ-బిడ్డె: చూ, శిశువు. (ఇది ఆ-ఈ-ఏ శబ్దములకు అనుప్రయుక్తమై స్త్రీవాచకమగును. ఉదా.— ఆబిడ-ఈబిడ-ఏబిడము.) (దేశ్యమని.శ.ర.)

బిడము. సం. వి. అ. న. అట్టుప్పు: చూ, లవణము. 1. [అం.2:చూ,క్షారములు.

బిడలవణము. సం. వి. అ. న. 1. —పై.—;

బిడాయించు. వా. స. క్రి. 1. కోపముతో మూతి పెదవులు గట్టిగానొక్కి మూసికొను; 2. ఒకదానిలో మఱొకదానినుంచు.

బిడారము. దే. వి. 1: చూ, పాళియము. 1. జై. 3, ఆ. 118; 2: చూ, పీడుపట్టు.

బిడారు. దే. వి. 1: చూ, బిడారము. 2. విజ. 1, ఆ.195; 2. చేనుప:చూ,లంబాడీతండా; 3: చూ, బిడారము. 1.

బిడాలకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హరిదళము; 2: చూ, పునుఁగు. 1; 3. కంటిమందు: చూ, మందు. 1.

బిడాలబ్రాహ్మణులు.అం."శ్లో.యత్రకుత్రప్రతిగ్రాహీ నిత్యం భ్రమతత్పరః, స్వకార్య ముద్దిశ్య సదాసబిడాలక ఉచ్యతే" (దురాన్న దుర్దానాదు లెచ్చ్చెచ్చట సంప్రాప్త మగునాయని వెదకుచు స్వకార్యము కొఱకు ఎల్లప్పుడు సంచరించెడువారలు): చూ, దశవిధ బ్రాహ్మణులు.

బిడాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 2. కనుగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 3. కంటితెవులు: చూ, హర్షణము.

బిడాలవణము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బిడలవణము.

బిడాలవిణ్మోచనన్యాయము.పా. పిల్లి మలవిసర్జనము చేయునపుడు గోయిఁద్రవ్వి అందువిడిచి పూడ్చివేయుననురీతి.

బిడియము. వై. వి.=వీ్రడా. (దేశ్యమని శ.ర.) రూ-బిడెము:చూ, సిగ్గు.

బిడువు. దే. వి. 1. అవకాశము: చూ, సందు. 6; విణ. 2. అవకాశముగలది.

బిడెము. వై. వి.=వీ్రడా (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, రూ-బిడియము. [సహస్రాక్షుఁడు.

బిడౌజుఁడు. సం. వి.స్. పుం.ఇంద్రుఁడు: చూ,

బిడ్డ. వై. వి.=అపత్య. (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, రూ-బిడ. భో. 1, ఆ. 70; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; 3. కూఁతురు: చూ, సూన.1.

బిడ్డఁడు. దే.వి.(వై, అనికొందఱు). 1. మగశిశువు: చూ, శిశువు; 2. కొడుకు. కాశీ. 4, ఆ. 13: చూ, సూనుఁడు. 1; 3. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

బిడ్డకుట్టు. దే. వి. ప్రసవవేదన: చూ, వేదన.1.

బిడ్డతల్లి. దే. వి. 1: చూ, బాలింత; 2. బిడ్డనుగన్నతల్లి: చూ, సవిత 2.

బిడ్డనిచ్చిన యత్తమామలు. అం: చూ, గయాపిండదావార్హులు.

బిడ్డలతోను పెండ్లాముతోను హఠాత్తుగ చనిపోవు జాతకుఁడు. పా. ౧. లగ్నముకన్యయై యచట రవియును, మకరమున కుజుఁడును, మీనమున శనియును నుండి వీరికి శుభగ్రహసంబంధములేక రాహువుచేగాని, కేతువుచేగాని చూడఁబడునపుడును, ౨. లగ్నమున రాహువుండి, శనిబుధకేతువులు మీనమున నుండి వీరిలో నెవరిదయిన మహాదశ వచ్చినపుడును గలుగును.

బిడ్డలులేనిగృహము. అం:చూ, అపరిత్యాజ్యములు.

బిడ్డె. వై. వి.=.చూ, రూ-బిడ్డ.

బిత్తరపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, సలించు.

బిత్తరము. దే. వి. 1. జోతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. శృంగారచేష్ట. నీలా. 3, ఆ. 10: చూ, విలాసము. 2; విణ. 3. చంచలము. స్వా. 2, ఆ. 33: చూ, చలితము. 3; 4: చూ, సరసము. అని. 2, ఆ. 27.

బిత్తరములాడు. దే. అ. క్రి: చూ,ప్రకాశించు.

బిత్తరి. దే. వి. (బిత్తరము + ఇ) 1. శృంగారచేష్టలుగల ఆఁడుది. రాజ. 3, ఆ.64:చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బిత్తరించు. దే. అ. క్రి. 1. సరసమాడు. కాశీ. 7, ఆ. 186; 2: చూ, బిత్తరములాడు; 3:చూ,సలించు;4.ఊఁగాడు:చూ,వేలాడు.

బిత్తరిజింకచాల్పు. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

బిత్తల. దే. వి: అంగమొల,దిసమొల-దిస్సమొల.

బిత్తలి. దే. వి. 1: చూ, దిగంబరుఁడు. 3; విశే. 2. దిసమొలది.

బిత్తిరి. వా.వి. 1. మాయ. "వాఁడు నన్ను బిత్తిరి పెట్టిఆటగెలుపొందినాఁడు."; 2: చూ, పిక్కిలి. 2. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక).

బిత్తిలి. దే. వి: చూ, దిగంబరుఁడు. 3. అం, భా. తృ. 12.

బిత్తెడ. దే. వి. చేక్కిలములులోనగువానినెత్తెడు లోహదళము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

బిద్ద. వా. వి. రూ-బిద్దె, బిస్త, దుర్గతి, నరకము, రోవరము: చూ, సంహారము. 2.

బిద్దము. వై. వి.=భిన్నమ్: చూ, వేఁబుపాటు.1.

బిద్దు. దే. అ. క్రి: చూ, మరణించు. సా. 1, ఆ. 107.

బిద్దె. దే. వి: చూ, రూ-బిద్ద.

బిద్దెమువాఁడు. వా. వి. ఆటలాడి జీవించువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.

బిబ్బరించు. దే. అ. క్రి. (పులి) కూయు. రూ-బిబ్బరిల్లు: చూ, శబ్దించు.

బిబ్బరింత. దే. వి. పులికూఁత: చూ, స్వరము.2.

బిబ్బరిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-బిబ్బరించు.

బిబ్బిలికాయ. దే. వి. ఆఁడుదానికాలి మూఁడవ వ్రేలినగ. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2. (పిల్లేళ్లుఅని కొందఱు.)

బిబ్బి. దే. వి. 1: చూ, తోరణము; 2. తురుష్కుల యంతఃపురస్త్రీ. పసు. 1, ఆ. 45: చూ, స్త్రీ.

బిబ్బుకడుపువేల్పు.వా.వి:చూ,వినాయకుఁడు.1.

బిబ్బోకము. అం. రూ-బిబ్వోకము. నాయికకు గర్వాతిశయముచేత ఇష్టవస్తువునందేనియు కలిగెడు అనాదరము: చూ, శృంగారచేష్టలు.

బిబ్వోకము. అం.—వై.—

బిమ్మటి. దే. వి. 1. మనోవ్యథ: చూ, శోకము; 2. స్వవశముకానిబుద్ధి: చూ, వ్యాల్లేఖము. 2; 3: చూ, సంకోచము. 3. పాండు.2, ఆ. 190; విశే. 4. స్వవశముకాని బుద్ధిగలది. హరి, ఉ. 7, ఆ. 230.

బిమ్మటిగొను. దే. అ. క్రి. వివశత్వమునొందు: బిమ్మటివోవు. [2: చూ, సొమ్మసిల్లు.

బిమ్మటివోవు. దే. అ. క్రి. 1.—వై.—;

బియ్యము. దే. వి. పొట్టూడదంచిన ధాన్యము: పాలు-ప్రాలు. (సం).—తండులము; తద్విశేషములు.—౧. అక్షతలకు.—అక్షింతలు, తలఁబ్రాలు, దీవనఁబ్రాలు-దీవెనఁబ్రాలు, పచ్చఁబ్రాలు, పాలు-ప్రాలు, మెట్టుఁబ్రాలు, విఱుగనిబియ్యము, సేసఁబ్రాలు, సేసలు. (సం).—అక్షతలు; ౨. ఈ సంవత్సరపు పంటబియ్యమునకు.—పచ్చిబియ్యము; ౩.ఉప్పుడు చేయనిబియ్యమునకు.-పచ్చిబియ్యము; ౪. ఉప్పుడు చేసినబియ్యమునకు.-ఉప్పిళ్లు-ఉప్పుడు; ౫. చేరుళ్లకు.-చేరుడుబియ్యము, చేరుడులు-చేరుళ్లు, దంగుడులు-దంగుళ్లు; ౬. చేక్కఁగాఁడకని బియ్యమునకు.-నమఁబాయి- నమఁబ్రాయి- నమ్బ్రాయి, నఱుకుబియ్యము; ౭. తండులకణమునకు.-(చూ, కంబుకము); ౮. నానబియ్యమునకు.-నానఁబ్రాలు, నానబియ్యము, పచ్చిబియ్యము. (సం).—లాజము; ౯. పెండ్లివధూవరులపై చెరుగుబియ్యమునకు.-సుంకు; ౧౦. ప్రియాణపు బియ్యమునకు.—క్షేమతండులములు; ౧౧. యవలబియ్యమునకు.—(సం).-దీప్యకము. (మిగతవానికి "చూ, సేసఁబ్రాలు.")

బిరడ. దే. వి. 1: చూ, వీణానుబంధము;

2. మూఁతవేసెడు తతిమెవకొయ్యతునుక: గట్ట్ర, దిమ్మె, మూఁత.

బిరబిర. దే. ద్రి. క్రి. విశ. రూ-బిఱబిఱ. అతి త్వరితముగా: చూ, వేగము. 3.

బిరాన. దే.ద్రి.క్రి.విశ. రూ-బిఱాన.—పై—

బిరికీ. దే. వి. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. బ. 2: చూ, బాలికాక్రీడ.

బిరీన. దే. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, బిరబిర.

బిరీలున. దే. ద్రి. క్రి. విశ.—పై—

బిరుదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బిరుదు: అభిజనము. (తె).—అరిగ, పవాడము-పావాడము-పదాడము, పట్టము, బిరుదు; 2.=బిరుదు. సామర్థ్యచిహ్నము; 3.=బిరుదు. శౌర్యచిహ్నము.

బిరుదాఢ్యుఁడు. సం విశ.=బిరుదాయత్తు.బిరుదారి-బిరుదు-బిరుదులాఁడు: చూ,శూరుఁడు.5.

బిరుదాయత్తు. వై. విశ.=బిరుదాఢ్య.—పై—

బిరుదారి. వై. విశ.=—పై—(శు. పా.)

బిరుదులాఁడు. వై. విశ.—పై— (ద్వ.అనియ్ము)

బిరుదు. వై. వి. 1: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 2.=: చూ, బిరుదము.1; 3.=: చూ, బిరుదము. 2; 4.=: చూ, బిరుదము. 3; విశ. 5: చూ, సమర్థుఁడు; 6: చూ, సమర్థము. 3; 7.=బిరుదాఢ్య: చూ, శూరుఁడు. 5.

బిరుసగు. వా. అ. క్రి. 1. కఱకుగిలు, బిఱ్ఱు; వా. 2. సరిగాపచనముకానిదగు: బిఱ్ఱు.

బిరుసు. వై.వి.రూ-బిఱుసు(దేశ్యమని శ.ర.)= పరుష. 1. గట్టి. కళా. 3, ఆ. 243: చూ, బెడిదము; బ. 2. బిరుసుఁగోవ్రి, బిఱుసు; విశ. 3. కఠినము. జై. 7, ఆ. 39: చూ, బెడిదము; వా. 4. చిముడకుండునటుల ఉడకఁబెట్టుట. "బిరుసుపదును."

బిరుసుఁగోవ్రి. దే. వి: చూ, బిరుసు. 2.

బిఱబిఱ. దే. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, రూ-బిరబిర.

బిఱాన. దే. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, రూ-బిఱబిఱ. (రూ-బిరాన). [బిరీన).

బిఱీన. దే. ద్రి. క్రి. విశ.—పై.—(రూ-

బిఱీలున. దే. ద్రి. క్రి. విశ.—పై.—(రూ-బిరీలున).

బిఱుబిఱ్ఱు. దే.వి. బాలులోనగునవి పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బిఱుసు. వై. వి, విశ.=పరుష: చూ, రూ-బిరుసు.(దేశ్యమనిశ.ర.)(కాఠిన్యమునకు.—కళా. 8, ఆ. 84.)

బిఱుసైనవాఁడు. వా. వి. 1. జెట్టుసరిగలవాఁడు; 2. కఠినహృదయుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2. [నకు.—భో. 4, ఆ. 309.)

బిఱ్ఱ. దే. వి: చూ, బిగి. 1—2—3. (బిగువు

బిఱ్ఱబిగియు. దే. అ. క్రి. (బిగియు + బిగియు) మిక్కిలిబిగిసికొను. కాశీ. 7, ఆ. 50.

బిఱ్ఱు. దే. వి. 1 తడికబిగువుగానిలుచుటకై దారముగట్టియాడ్చి యానించెడుకొయ్య: బిసి; 2. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; విశ. 3. గట్టి: చూ, బెడిదము; 4: ఉదుటు, దుడుకు, జెట్టిదము. (సం).—అవలిప్తము, ఉత్సిక్తము, ఉద్ధతము, ఉద్వృత్తము; అ. క్రి. 5: చూ, బిరుసగు. 1. భో. 4, ఆ. 115; 6: చూ, బిరుసగు. 2.

బిలకము. సం. వి. అ.పుం.=పల్లిక:చూ, పల్లిక.

బిలబిలలాడు. వా. అ. క్రి. ముద్దుపలుకులతో నాడుకొనుచు కలసి మెలసియుండు.

బిలబిలాక్షులు. వా. వి. బ. ఒకజాతిపిట్టలు: చూ, శకుంతి (పక్షి).

బిలమెట్లు. వా. వి. బ: చూ, బిల్లచెప్పులు.

బిలము. సం. వి. అ. న. 1:=బెలము_విలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గుహ: చూ, రంధ్రము. 1; పుం. 3. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము.

బిలిబిలి. వా. వి: ముద్దుముద్దు.

బిలువము. వై. వి.=బిల్వ. 1: చూ, శ్రీఫలము.*; 2. మారేడుపండు: చూ, శ్రీఫలము.

బిలేశయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: రూ-బిలేశయము. అండజము, కోకడము, గోఘ, గోధిక, గోలి, నిహక-నిహాక, పంచనఖి, ముసలి. (తె).— ఉడుము, ఉటుము, ఏపరి, తేలుమేపరి, తద్వి.— ౧. ఉడుపపిల్లకు.— గౌధారము, గౌధేయము, గౌధేరము. (తె)— ఉడుపపిల్ల; ౨. నీరుడుమునకు.— గోధిక, నిహక- నిహాక. (తె).—నీరుడుము. (మిగతవానికి "చూ, హాలాహలము.")

బిలేశయము. సం. వి. అ. పుం. 1. —పై.—; 2. పాము: చూ, సర్పము; 3. ఎలుక: చూ, మూషికము.

బిల్కు-మార్పు. వా. వి. కోలు: చూ, హింస. 1.

బిల్మక్తా. వా. వి. 1. కొన్నిరాసులుకలిసిన మొత్తము; 2. కొన్నిసంవత్సరములమక్తా; కలిపినమొత్తము; 3. కొన్నింటిమొత్తము.

బిల్ల. దే. వి. రూ-బిళ్ల. 1. ఖండము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 99: చూ, శకలము. 4; 2. (సూర్యచంద్రాదుల) బింబము. రూ-బిల్లి- బిల్లిక: చూ, బింబము. 6; 3. గుండ్రపుతలగడ: చూ, లోడు; 4. కపిలెరాట్నము: చూ, రాటణము. 2; 5. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2; 6. పలుచేని గుండ్రనివస్తువు; 7. తాళ్లపనివాడు దిండునకంటించెడు చక్రము; 8. మెడలోనగుచోట్లయందు గుండ్రముగాలేచెడు నెత్తురుగడ్డ: చూ, నెత్తురుగడ్డ (సెగరోగముచే గజ్జేలో పుట్టిన గడ్డఅని కొందఱు); 9. తపాలుబిళ్ల; విణ. 10. రూ-బిళ్ల. గుండ్రనిది.

బిల్లకట్టు. దే. వి. రూ-బిళ్లకట్టు. 1. మెడలో నగుచోట్ల యందు నెత్తురుగడ్డకట్టు; వా. 2. పుటముపెట్టుటకుముందు మూఁకుళ్లలో నుంచెడు మందుబిళ్లల అమరిక.

బిల్లకట్టులు. దే. వి. బ. తములపాకులమడెలకు క్రిందనుమీఁదనుసంతనచేసికట్టెడుకట్టులు.

బిల్లగోళ్లు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బిల్లచెప్పులు. దే. వి. బ. రూ-బిళ్లచెప్పులు. తోలుబిళ్లలకు కుచ్చేలమర్చిన చెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు.

బిల్లతలగడ. వా. వి: చూ, బిల్ల. 3.

బిల్లవాలు. ద్వ. వి. చక్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

బిల్లి. వా. వి. 1. (చంద్రసూర్యుల) బింబము: చూ, రూ-బిల్ల. 2; 2. చెడుగుడు ఆటలో నికూఁత. "అల్లిబిల్లిచెంగలనాత్ బిల్లి బిల్లి బిల్లి (గుడుగుడుగుడు)": చూ, స్వరము. 2.

బిల్లిక. దే. వి: చూ, బిల్లి. 1.

బిల్లు. వా. వి. రావలసిన సొమ్మునకు చెక్కు. "జీతపుబిల్లు" (చూ, బరావర్జు)

బిల్లుకలెక్టరు. వా. వి: చూ, సుంకరి.

బిల్వబిద్దెము. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బిల్వము. సం. వి. అ. న.=బిలువము. 1. మారేడుపండు: చూ, శ్రీఫలము; పుం. 2. మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము.

బిల్వాది. అం: చూ, లేహ్యములు.

బిస. దే. వి. 1. ఏతపుమ్రానిక్రింది యరభాగము: మీట; 2. యంత్రపుకీలు. స్వా.4, ఆ. 37; 3: చూ, యంత్రము. 1.

బిసకంఠిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బలాక: (చూ, శకుంతి.) [సహస్రపత్రము.

బిసప్రసూనము. సం. వి. అ. న. తామర: చూ,

బిసబిస. దే. వి: చూ, వేగము. 3.

బిసము. సం. వి. అ. న. 1. తామరతూఁడు, మృణాళము: చూ, సహస్రపత్రము; 2. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్రము.

బిసరుహము. సం. వి.అ.న: చూ, బిసప్రసూనము.
బిసాతు. వా. విణ.1.నిర్లక్ష్యము; 2.బలాదూరు.
బిసాదు. వా. విణ.—పై.—
బిసి. దే. వి: చూ, ఓజ్జు. 1.
బిసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, బిసము. 2; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు.1; 3: చూ, తామరతంపము. 1. [ఆ. 27.
బిసిబిసి. దే. విణ. లగువుబిగువుగలది. పర. 5,
బిసిపోవు. దే. అ. క్రి. పట్టువదలు.
బిస్త. దే. వి: చూ, బిద్ద.
బిస్తము. సం. వి. అ. పుం. రూ-విస్తము_కర్ష మెత్తు బంగారు, మాడ, సువర్ణము: చూ, లోహము. 1.
బిస్తి. వా. వి. తోలుసంచులతో నీళ్ళుమోయు వాఁడు. (పకాళిఅని కొందఱు.)
బిస్సు. దే. వి. వేగమునందగు ధ్వన్యనుకరణము. సా. 1, ఆ. 93: చూ, హూహూ.
బిళ్ళ. వా. వి, విణ: చూ, రూ-బిల్ల.
బిళ్లకట్టులు. వా. వి. బ: చూ, రూ-బిల్లకట్టులు.
బిళ్లకుడుములు. వా. వి. బ. మోదకవిశేషము: చూ, భక్ష్యము. [చెప్పులు.
బిళ్ళచెప్పులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-బిల్ల
బిళ్ళదున్న. వా. వి:చూ, ముక్కొమ్ముమెకము.
బిళ్ళు. దే. వి: చూ, సోధ్రకము *.

బీ

బీఁట. దే. వి. రూ-బీఁటిక. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 103: చూ, స్ఫోటము.
బీఁటగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-బీఁటగిల్లు: చూ, స్ఫోటించె.
బీఁటగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—
బీఁటలువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—
బీఁటలువోవు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీఁటిక. దే. వి: చూ, రూ-బీఁట. [పీఠి.
బీకము. వా. వి. ఊఁదెడువాద్యము: చూ,
బీకర. వా. వి. బీఱ*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.
బీగము. దే. వి: తాలము_తాళము. తద్వి.— ౧. కుంచిక-కుంచెకోల. (సం).—కూర్చిక; ౨. తాళముచెవికి.—తాళముచెవి, చెవి.
బీజకోశము. సం. వి. అ. పుం. తామరపూస: చూ, మిద్దె. 2. [సాగర *.
బీజపత్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హేమ
బీజపూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాదిఫలము *. (చూ,దోహదశాస్త్రము).
బీజమాతృక. సం.వి.ఆ.స్త్రీ:చూ, బీజపత్రము*.
బీజము. సం. వి అ. న. 1: చూ, విత్తనము; 2. విత్తులునాటు: చూ, వెద. 2; 3.=బీరజేము: చూ, వృషణము; 4: చూ, రేతస్సు. 1; 5: చూ, హేతువు. 1; 6. బలము:చూ, శక్తి. 1; అం. 7. ఫలాగమ కార్యములచే నిర్వహణసంధియేర్పడియె. గొప్పదైన ప్రయోజనము కొఱకైన యుత్సాహారంభము. మొదట స్వల్పముగ నుద్దేశింపఁబడి తర్వాతఁదర్వాత శాఖోపశాఖలుగ విస్తరించిన నాయకోపనాయకుల యుత్సాహము బీజము: చూ, సంధులు.
బీజాంకురన్యాయము.పా.(చెట్టుముందా? విత్తనము ముందా? చెట్టులేక విత్తనములేదు. విత్తనములేక చెట్టుపుట్టదు.) గింజెయందు మొలక అణఁగియున్నదనురీతి.
బీజాకృతము. సం. విణ. విత్తిదున్నినది (పొలము), ఉప్తకృష్టము: చూ, భూమి. 1.
బీజాక్షరములు. అం.(హ్రాం-హ్రీం-హ్రూం-హ్రైం-హ్రౌం-హ్రః.): చూ, మంత్రము. 1. (బీజాక్షరములు పెక్కురీతుల నుచ్చరింతురు.)
బీజావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

బీజావాపము. సం. వి. అ. న. విత్తుట, ఉప్తి: చూ, వెద. 2. [భూమి. 1.

బీజావాపితము. సం. విణ. ఉప్తము: చూ,

బీజోదకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.

బీజ్యుఁడు. సం. విణ: చూ, సత్కులప్రసూనుఁడు.

బీటినేల. వా. వి. చిరకాలమునుండి దున్నని నేల: చూ, భూమి. 1.

బీటిసరులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బీడు. దే. వి. 1: చూ, బీటినేల; 2. మట్టమైన యినుము (కాఁకరపువ్వువత్తులలోని మందులో బీడు కలిపెదరు): చూ, లోహము. 1; విణ. 3. నికృష్టము: చూ, హీనము. 1; 4. ఉత్త: చూ, శూన్యము. 1.

బీతు. వై. వి.=భీతి: చూ, సాధ్వసము.

బీతుకొను. ద్వ. అ. క్రి. భయపడు. పు. 2, ఆ. 82: చూ, సుక్కు. 8.

బీద. వై. విణ. 1: చూ, సన్యాసి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, పేదరాలు; విణ. 4.=భీత. భయమునొందినది: చూ, భీతము.

బీదతనము. వై. వి: చూ, సీదరము. 1. [దే. 13.

బీదలపెనుబాద. ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాం.

బీదవాఁడు. వా. వి: గాలిగుడ్డు, గుల్లకాఁడు, పంజె, పరికట్టె, పేద, బికారి - బికాసి, బీస, బొబ్బలగొట్టు, బ్రక్క, లొల్లెగాఁడు. (సం).— అకించనుఁడు, అభావుఁడు, అర్థహీనుఁడు, ఇత్వరుఁడు, కంతేరుఁడు, కటుంటుకుఁడు, కాకరూకుఁడు_కాకలూకుఁడు, కీకటము, కీనాశుఁడు, క్షుల్లకుఁడు, ఖ, ఖిద్రుఁడు, జాయాజీవుఁడు, జాయానుజీవుఁడు, దరిద్రుఁడు, దీనుఁడు, దుర్గతుఁడు, దుర్విధుఁడు, నిర్గ్రంథుఁడు, నిర్ధనుఁడు, నిర్భర్త్సితుఁడు, నిస్స్వకుఁడు, నిస్స్వుఁడు, భీతుఁడు. తద్వి.— మిక్కిలి బీదకు.— ఇరుపేద.— నిఱుపేద, బుక్కాపకీరు. ("చూ, లొల్లెగాఁడు.")

బీభత్సము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రసములు.

బీభత్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సుభద్రేశుఁడు; విణ. 2. వికారముగలవాఁడు: చూ, వెఱ్ఱి. 5; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. కనికరముగలవాఁడు: చూ, సురతుఁడు.

బీర. వా. వి: చూ, రూ-బీఱ*.

బీరజేము. వై. వి.=బీజ: చూ, బీజము. 3.

బీరతీఁగె. ద్వ. వి. 1. కోశాతకీలత*: చూ, బీఱ; అం. 2: చూ, దోహదశాస్త్రము.

బీరనరము. వా. వి: చూ, రూ-బీఱనరము. (శు. పా.) [1; 2: చూ, హుంకారము.

బీరము. వై. వి.=వీర్యమ్. 1: చూ, శౌర్యము.

బీరాజే. వా. స. క్రి. తుడిచిశుప్పచేయు.

బీరింగు. వా. వి: చూ, నటుపెయిడ్డు.

బీరిజేము. వై. వి.=బీజ: చూ, బీజము. 3.

బీరు. వా. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఒకరకము సారాయము: చూ, సుర. 2.

బీరువ. వా. వి. రూ_బీరువా. లోపలఅంతస్తులమర్చిన పొడవగుపెట్టె: చూ, సందుకా. (అలమారునకు.—చూ, సందుకా)

బీరువా. వా. వి.—పై.—

బీఱ. దే. వి. రూ-బీర*: చూ, హ్రస్వగవేధుక; విణ. 2. పెద్ద. "బీఱెండ": చూ, సుర. (3). [సిర. 1.

బీఱనరము. వా. వి. రూ_బీరనరము: చూ,

బీఱు. దే. విణ: చూ, వ్యర్థము. "బీఱువడు."

బీఱువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వ్యర్థమగు. హరి. ఉ. 3, ఆ. 8.

బీఱువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీఱువోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2. బెండువడు: చూ, వలియు. 2.

బు

బుంగ. దే. వి. 1. చిన్నమూతిగలకుండ: చూ, భాండము. 3; వా. 2. బుట్ట: చూ, సజ్జ. 1.
బుంగనామము. దే. వి. నడుమవిడములేక తీర్చి నతిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.
బుండ్రియ. వా. వి. గుడ్లగూబ: చూ, పకినం పుఁబులుఁగు. [ము. 2. *.
బుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బక
బుకాయించే. వా. స. క్రి: చూ, బనాయించే. 2.
బుకాయింపు. వా. వి: డమాయింపు.
బుక్క. దే. వి. రూ-బుక్కా-బుక్కాము: చూ, సురుము.
బుక్కనము. సం. వి. అ. న. కుక్కకూఁత: చూ, స్వరము. 2.
బుక్కము. సం. వి. న్. న, అ. పుం. 1. శోణితమునందు ప్రసిద్ధమైన మాంసము: చూ, శుక్తము. 2; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.
బుకా. దే. వి: చూ, రూ-బుక్క.
బుక్కాపకీరు. వా. వి. 1: చూ, బీదవాఁడు: 2. ఒకానొకతురక.
బుక్కాము. దే. వి. 1: చూ, రూ-బుక్క. స్వా. 3, ఆ. 84; 2. పుప్పొడి: చూ, సుమనోరజము. [యమ్మెడువాఁడు.
బుక్కావాఁడు. దే. వి. గందవొడిలోనగునవి
బుక్కింగుఆఫీసు. వా. వి. టిక్కెట్లుఅమ్మెడు చోటు. ["ఎక్కాలబుక్కు."
బుక్కు. వా. వి. పొత్తము: చూ, సంపుటము.
బుగడ. దే. వి. ఆఁడుదానికొన చెవినగ. రూ-బొగడ: చూ, భూషణము. 2.
బుగబుగ. దే. వి. బుగులు కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 2, ఆ. 78: చూ, హూహూ.
బుగులు. దే. వి: చూ, రూ-గుబులు.
బుగులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. గుబాళించే. పర. 3, ఆ. 239: చూ, వలచే. 1; 2: చూ, వ్యాపించే. కాశీ. 6, ఆ. 240; 3: చూ, విజృంభించే. అచ్చ. యు, కాం. 280; 4. నీటిబొట్టులోనగునవి లోపలనుండి పైకు జై. 6, ఆ. 197: ఒడ్డగిలు- ఒడ్డగిల్లు; చిదుకు, చిప్పిలు-చిప్పిల్లు, నిగుడు-నివుడు, పిచ్చిలు-పిచ్చిల్లు.
బుగులుపుచ్చే. దే. ప్రే: చూ, బయలుపఱచే.
బుగులుపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.
బుగులుబుగులు. దే. వి. క్రిక్కిఱియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బుగ్గ. దే. వి: చూ, రూ-స్రుక్క. 1—2—3.
బుగ్గి. దే. వి. 1. బూడిద: చూ, భస్మము; 2. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.
బుచ్చి. దే. విశ. చిన్న: చూ, స్వల్పము.
బుచ్చిగాఁడు. దే. విశ: చిన్నవాఁడు.
బుచ్చివాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, చిన్నవోవు.
బుజే. దే. వి. 1 కుండలీకరణము: చూ, సున్న. 1; వై. వి. 2.=భుజ. రూ-బుజేము: చూ, స్కంధము. 1. [నము. 3.
బుజేపత్తిరి. వై. వి.=భుజపత్రి.*: చూ, లేఖ
బుజేపత్రి. వై. వి.=—పై.—
బుజేము. వై. వి.=భుజ: చూ, రూ-బుజే. 2.
బుజేముపుట్టువు. ద్వ. వి. రాచేవాఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 123: చూ, రాజో. 1.
బుజేముబుజేముకలుపుట. జా. కార్యమునకు సహాయమగుట, సవారిమోయువాఁడొకఁడె గుబుజేము మఱియొకఁడు దిగుబుజేము వేయక సరిగాపట్టుట. "ఎన్నిగతులఁజూచిన దమ రావెన్నునితో బుజేముబుజేము గలుపుటయే మేలు." (ధర్మజరాజనూయము).
బుజ్జగము. దే. వి. 1. ఇచ్చకము, ఉపలాలనము.

చూ, సమరసము. 2; విణ. 2. మిక్కిలిమధురమైనది: చూ, సాంత్వము. 2.

బుజ్జగించు. దే. అ. క్రి: అచ్చికబుచ్చికలాడు, ఇచ్చకమాడు, చేలివాపు, పుసలాయించు, బెల్లించు, బెల్లించుకొను. (సం)—ఉపలాలించు.

బుజ్జగింత. దే. వి: చూ, బుజ్జగము. 1—2.

బుజ్జగింపు. దే. వి.—పై.—

బుజ్జగింపుమాట. వా. వి: చూ, బెల్లింపుమాట.

బుజ్జనము. దే. వి: చూ, రూ-బుజ్జగము. 1—2.

బుటా. వా. వి. వస్త్రములమీఁదవేయుపువ్వు.

బుటుకు. దే. వి. రూ—బుటుక్కు. మునుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు. 5, ఆ. 283: చూ, హుటాహుటా.

బుటుక్కు. దే. వి.—పై.—

బుట్టి. వై. వి.=పుట: చూ, సజ్జె. 1.

బుట్టి. వై. వి.=—పై.—పాండు. 2, ఆ. 17.

బుట్టిక. వై. వి.=—పై.— [పదా. 5—36.

బుటేరివు. వా. వి: చూ, బుండరిము. ఆం,

బుడక. వా. వి. రూ-బుడుక: చూ, స్నానము.

బుడకోడి. ద్వ. వి. నీరుకోడి: చూ, పుంజె.

బుడగ. దే. వి: చూ, బుగ్గ.

బుడబుడ. దే. వి. నీళ్లలోనుండి వెడలుట, క్రిక్కుట, పొక్కుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుటాహుటా. (నీళ్లలోనుండి వెడలుటకు.—స్వా. 4, ఆ. 17; క్రిక్కుటకు.—భాగ. 3, స్కం. 702.)

బుడమ. దే. వి. 1. (సం).—గవాక్షి, క్షుద్రఫల, గోతుంబ, గోపాలకర్కటి, గోపాలి, చిత్రి, మృగోర్వారువు; తద్వి.—౧. కారుబుడమకు.(సం).—తీవ్రగంధము; ౨. రామబుడమకు.—(చూ, రామబుడమ.);బ. 2. బుడమవడ్లు: చూ, ధాన్యము.

బుడము. దే. వి: చూ, మొదలు. 4.

బుడికిస్స. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బుడిగ. దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁదియొకవై పుసిద్దె: రూ-బుడిగె; 2. పిడత: చూ, పాత్రము. 6.

బుడిగి. దే. విణ: చూ, రూ—బుడుగు.

బుడిగె. వా. వి: చూ, రూ—బుడిగ. 1.

బుడిపి. దే. వి. రూ-బుడ్పి, 1. బొడప. మ్రానియందలిముడి: చూ, ముడుత; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6.—౫3; 3: చూ, బొప్పి; 4. చెఱకులోనగువాని కనుపు:చూ, బుడిపి. 1; 5: చూ, శిరోగ్రీవము.

బుడిబుడిదీర్ఘములు.వా. వి. బ. దొంగదొంగయేడ్పులు. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక.)

బుడిబుడిపి. దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. వసు. 4, ఆ. 65; విణ. 2: చూ, స్వల్పము.

బుడిబుడుక్క. వా. వి: చూ, రూ—బుడుబుడుక్క.

బుడివడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 164.

బుడుక. దే. వి: చూ, రూ-బుడక.

బుడుకు. దే. వి. బ: చూ, భక్ష్యము. కాశీ. 7, ఆ. 186.

బుడుగు. దే. విణ. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము.

బుడుత. దే. వి. రూ-బుడుతఁడు. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు; విణ. 3. పొట్టి: చూ, బుడుగు; 4: చూ, వామనుఁడు. 2.

బుడుతఁడు. దే. వి: చూ, రూ—బుడుత.1—2. (బాలునికి.—ఉ, రా. 6, ఆ. 190.)

బుడుతనెలతాల్పు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. దేవ. 6.

బుడుబుడుక్క. దే. వి. రూ-డుబుడక్క. హుడుక్క: చూ, వీణె.

బుడుబుడుక్కవాఁడు. దే. వి: చూ, సావలీఁడు.

బుడుబుడుక్కలవాఁడు. దే. వి.—పై.—

బుడుమ. దే. వి: చూ, రూ-బుడమ.
బుడ్డ. దే.వి.1: చూ, పట్టవాఁపు; 2. నీరుకాయ: చూ, స్ఫోటము. 2.
బుడ్డకాయలు. వా. వి. వేరుసెనగకాయలు. (రాయల సీమలో వాడుక.)
బుడ్డకొట్టు. వా. స. క్రి: ఎద్దుపట్టు, పిడిగొట్టు.
బుడ్డగించు. దే. అ. క్రి: కోరాడు, కోరు.
బుడ్డగింపు. దే. వి. బుడ్డగించుట.
బుడ్డపక్కి. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
బుడ్డపిడుఁదు. దే. వి. పశువులమేననంటికొని రక్తముపీల్చెడి జంతువిశేషము. తద్వి.— ౧. అంబారుపిడుఁజో, కొణుఁజో-కొణుఁదు-కొనుఁదు, గోమారి; ౨. చెక్కకొణుఁజో-చెక్కకొణుఁదురు-చెక్కపిడుఁజో, పిడుఁజో-పిడుఁదు-పిణుఁదు; (సం).—బృహదస్మృక్ మూర్తి; 3. జేలగ—జెలగ, నల్లదాగుడు—నల్లదాప్రుడు. (సం).— అర్శస్సు, ఉరగము, కారుండి, జలమక్షిక, జలసూచి, జలాటని, జలూక-జలౌక — జలౌకస-జలౌకసము, ఝుల-ఝూలి, పటాలుక, వేణివేధిని; ర. ఏనుఁగుజేలగ. (సం).—గిరిక, దీర్ఘకోశిక, దుర్నామ; ("చూ, వేణివేధిని.")
బుడ్డబుడుసర. దే. వి. రూ- బుడ్డబూసర, కాఁచేర-కాఁజేర-కాసర. (సం).—కాశహర. *.
బుడ్డబూసర. వా. వి.—పై.—
బుడ్డవాఁడు. దే. వి. అండవృద్ధిగలవాఁడు.
బుడ్డి. దే. వి. చిన్నమూతిగల నిడుపాటికాచపాత్రము:చూ,పాత్రము.6_౧3; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6-౫3.
బుడ్డిగ. దే. వి.—పై.—
బుడ్పి. దే. వి: చూ, రూ-బుడిపి.
బుత్త. వా. వి. ఆఁడుగుటి. సాం. మా. 19: చూ, భగము. 12.

బుత్తి. వై. వి.=భుక్తి.తిండి.నీలా. 1, ఆ. 118: చూ, సాపాటు.
బుదవారము. వై. వి.=బుధవాసర. సౌమ్యవారము, పెద్దవారము: చూ, వారము. 2.
బుదుఁడు. వై. వి.=బుధ. 1: చూ, నెలమోలి; 2. పండితుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు; 3: చూ, వేలుపు.
బుద్ది. వై. వి.=బుద్ధి. 1.మతి. అచ్చ.సుం, కాం. 12: చూ, హృల్లేఖము. 2; అం. 2: చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.
బుద్దిమెకము. వై. వి. నక్క: చూ, సృగాలము.
బుద్ధుఁడు. వై. వి.=బుద్ధ: చూ, బుద్ధుఁడు.
బుద్బుదము. సం. వి. అ. పుం.=బుబ్బుదము. 1. నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; 2. గర్భమునందలి అవయవ విశేషము.
బుధవారము. సం. వి. అ. పుం.=బుదవారము: చూ, బుదవారము.
బుధితము. సం. విశే. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2. [బుదుఁడు.
బుధుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బుదుఁడు: చూ,
బుద్ధము. సం. విశే: చూ, బుధితము.
బుద్ధావతారము. అం: చూ, అవతారములు. (ప్రజలంపటులను వేదమార్గముతను, నీతినివిడిచిరి. జీవహింసల కలవాటుపడిరి. ఇది చూచి సహింపలేక అహింసను బోధించుటకై దేవుఁడుబుద్ధుఁడై పుట్టెను. ఇదియె బుద్ధావతారము) (చూ, బుద్ధుఁడు.)
బుద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=బుద్ది: చూ, బుద్ది.1-2.(అంతఃకరణ వృత్తులు నాలుగింటిలోనొకటి. ఇది పండ, మేధ, చార్వి, గృహీతి, శ్రాతి, చత్వరి అని ఆఱువిధములు.)
బుద్ధిగుణములు. అం. శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహము, అపోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్వజ్ఞానము. (8)

బుద్ధిపెడతలఁబట్టుట. జా. బుద్ధిచెడుట. "పెద్ద తనముఁబోయి బుద్ధిపెడతలఁబట్టెన్." శార. 4, ఆ. 15; "ఉవిదలకు బుద్ధి పెడతలనుండుఁ గాదె." పాండు. 3, ఆ. 81.

బుద్ధిమంతుఁడు. సం. విశే. (త్. ఈ. త్): చూ, సహృదయుఁడు.

బుద్ధిహీనుఁడు. సం. విశ: అక్కుపక్కి.

బుద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బుద్ధుఁడు: అక్షుచరణుఁడు, అద్వయవాది, అభిమానుఁడు, అర్కబంధువు, అర్హుఁడు, అసముఁడు, కనిష్ఠగుఁడు, కరుణాకూర్చుఁడు, కారభూషణుఁడు, కులిశాసనుఁడు, కేవలి, ఖసముఁడు, గుణాకరుఁడు, గోపేశుఁడు, గౌతముఁడు, చైత్యుఁడు, జితార్తి, జినుఁడు, తథాగతుఁడు, తమోఘ్నుఁడు, తమోపహుఁడు, తాపి, త్రిమూర్తి, త్రిశరణుఁడు, తీర్థంకరుఁడు.- తీర్థకరుఁడు, దశబలుఁడు, దశభూమీశుఁడు, దశార్హుఁడు, ద్వాదశాక్షుఁడు, ధర్మకాయుఁడు, ధర్మచక్షుఁడు, ధర్మధాతువు, ధర్మరాజు, నగ్నుఁడు, పంచజ్ఞానుఁడు, బహుక్షముఁడు, భగవంతుఁడు, భగవానుఁడు, మహాబలుఁడు, మహాబోధి, మహాముని, మహాసుఖుఁడు, మాయాదేవీసుతుఁడు, మాయాసుతుఁడు, మారజిత్తు, ముని, మునీంద్రుఁడు, మైత్రీబలుఁడు, రాగశని, లోకజిత్తు, వజ్రివినాయకుఁడు, విశ్వబోధుఁడు, వీతరాగుఁడు, వ్యోమాభుఁడు, శంభువు, శాక్యముని, శాక్యసింహుఁడు, శాస్త, శౌద్ధోదని, శ్రీఘనుఁడు, శ్వేతకేతుఁడు, షడభిజ్ఞుఁడు, సంగుప్తుఁడు, సంబుద్ధుఁడు, సమంతభద్రుఁడు, సర్వజ్ఞుఁడు, సర్వదర్శి, సర్వార్థసిద్ధుఁడు, సాధువు, సుగతుఁడు, సునిశ్చితుఁడు, సుభాషితుఁడు: (చూ, సన్యాసి); తద్విశేషములు.— బుద్ధభేదములు.— అనంతుఁడు, అవలోకితుఁడు, అసితాభ్రిశేఖరుఁడు, అహిత్రికుఁడు, అనీచదర్శి, కన్యారాముఁడు, కారండవ్యూహుఁడు, కీరకుఁడు, కుంథువు, కృపాద్వైతుఁడు, క్షపణకుఁడు, క్షపణుఁడు, ఖజిత్తు, ఖసర్పణుఁడు, గుణసాగరుఁడు, చక్రసంవరుఁడు, చింతామణి, జంభలుఁడు, జటాధరుఁడు, జినుఁడు, పద్మపాణి, పోతలకప్రియుఁడు, బహురూపుఁడు, బౌద్ధుఁడు, భిన్నకుఁడు, మహాశ్రిమణుఁడు, మహావీర్యుఁడు, లోకనాథుఁడు, లోకేశుఁడు, లోకేశ్వరుఁడు, వజ్రిసూర్యుఁడు, వైనాయికుఁడు, సరోజి, సుఖావతీశ్వరుఁడు, సుధావర్షి, హాలాహలుఁడు. మఱిన్ని ౧. కబౌద్ధుఁడు; ౨. బౌద్ధమతస్థుఁడు.— కీరకుఁడు, క్షపణకుఁడు; ౩. బౌద్ధభిక్షుఁడు.—చీవరి, ౪. బౌద్ధబ్రాహ్మణుఁడు.— చైత్యుఁడు; ౫. బుద్ధశక్తివిశేషము.— కులిశాంకుశ, ఖదూరవాసిని, మహాశ్రీ; ౬. బుద్ధుని శిష్యులు.— ఏకచారిణుఁడు, ఖడ్గుఁడు, ప్రత్యేక బుద్ధుఁడు, సుదంతుఁడు, స్వయంభువు; ౭. బుద్ధభిక్షుకశిష్యులు.— గోమి, చేలుకుఁడు, చైత్రిడు, మనాపాసకుఁడు, శ్రిమణేరుఁడు; ౮. బుద్ధునితల్లి.— గౌరిపోత్రి, త్రిముఖ, రథాచన, మారాచి, వజ్రిమూలిక, వజ్రివారాహి, వికట; ౯. పూర్వజైనవిశేషము.— అష్టారచక్రివంతుఁడు, కుమారుఁడు, ఖడ్గి, జ్ఞానదర్పణుఁడు- జ్ఞానదర్పుఁడు, దండి, ధియాంపతి, నీలుఁడు, నీలోత్పలి, పంచవీరుఁడు, పూర్వజినుఁడు, ప్రజ్ఞాకాయుఁడు, బాలవ్రతుఁడు, మంజుఘోషుఁడు, మంజుభద్రుఁడు, మంజుశ్రీ, మహారాజో, వజ్రధరుఁడు, వాగీశ్వరుఁడు, వాదిరాట్టు, విభూషణుఁడు, శార్దూలవాహనుఁడు. శిఖాధరుఁడు, సింహకేళి, స్థిరచక్రుఁడు: (చూ,

సన్యాసి.); 2: చూ, విద్వాంసుఁడు; విశే. 3. తెలియఁబడినవాఁడు.

బుధ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. బ్రిధ్నము: చూ, వేరు. 1; 2. ఊఁడ: చూ, శిఫ. 1.

బుధ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

బుబ్బుదము. వై. వి.=బుద్బుద: చూ, బుద్బుదము. 1.

బుభుక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అశనాయ, క్షారిక, క్షుతము, క్షుత్తు, క్షుధ, జిఘత్స, భోగపిశాచిక. (తె) —అంగద, ఆఁకలి, ఆఁకొంట, గొంద, పసి. తద్వి.—మిక్కిలి క్షుత్తు నకు.—(తె).—అఱ్ఱాఁకలి.

బుభుక్షితుఁడు. సం. విశే: అశనాయితుఁడు, క్షుధితుఁడు, జిఘత్సువు. (తె).—అదనైనవాఁడు, ఆఁకొన్నవాఁడు.

బుభుత్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బోధగాననిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

బుయ్యి. దే. వి: చూ, బుత్త.

బుయ్యారము. దే. వి: చూ, బంధనాలయము.

బురక. వా. విశే: చూ, వామనుఁడు. [డు. 1.

బురకఁడు. వై. వి.=పుత్రిక: చూ, సూనుఁ

బురకా. వా. వి. గవుసెన: చూ, వస్త్రము.

బురజే. దే. వి. చిఱుగజ్జె: చూ, భూషణము. 2.

బురడా. వా. వి: చూ, రూ-బురుడా.

బురద. దే. వి: చూ, సుబ్బలి.

బురదకమ్మి. ద్వ. వి. గడపక్రిందికమ్మి.

బురదఁగొట్టు. వా. అ. క్రి. బురదలోఁ జిక్కుకొను.

బురదపాము. దే. వి. నీరుకట్టె: చూ, సర్పము.

బురబుర. వా. వి. 1. రొంపపట్టుట; 2. పొంగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుాహుా. [లాడు. 2.

బురబురలాడు. వా. అ. క్రి: చూ, బుసబుస

బురమా. వా. వి: చూ, పిడిసాన.

బురికి. వా. వి: చూ, వామనుఁడు.

బురుక. దే. వి. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; విశే. 2. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము; 3: చూ, వామనుఁడు; 4. గుఱ్ఱముతలఁయందుండెడు తురాయి.

బురుకఁడు. వై. వి. 1.=పుత్రిక. బిడ్డ. ఉ, రా. 6, ఆ. 133: చూ, శిశువు. (దేశ్యమని శ. గ); దే. వి. 2. వేఁటకుక్క: చూ, శునకము; విశే. 3: చూ, వామనుఁడు.

బురుజో. వా. వి. 1. గడి, కోటగోడయందుండెడుదిబ్బ: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, గజ్జియ.

బురుడా. దే. వి. బొంకు: చూ, వితథము.

బురుడు. దే. వి.—పై.—

బురుడుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మేదరి.

బురుమా. దే. వి: చూ, రూ-బురమా.

బురుసా. దే. వి. 1. ఎఱ్ఱపట్టు: చూ, సూత్రము. 1; 2. పట్టు. ఉ, రా. 6, ఆ. 128: చూ, సూత్రము. 1.

బురుసు. వా. వి. రెండుక్రిందికలకుంచె.

బుఱటకొమ్ము. దే. వి. రూ-బుఱ్ఱకొమ్ము-బుఱ్ఱటకొమ్ము, చిమ్మనఁగ్రోవి: చూ, శృంగము. 3.

బుఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, జీనుఁగ్రోవి; 2: చూ, పుఱియ; 3. కొబ్బరకాయ మొదలగువాని గుల్ల; 4. ఎండినసొరకాయ; 5. వీణెలోనగువానికాయ; 6. పాములవాని నాగసరము: చూ, నాగసరము. 1; 7. తల: చూ, శిరము. 1; 8. సొరకాయ కమండలువు: బుఱ్ఱకాయ; 9. తాటిటెంక: చూ, డొక్కబుఱ్ఱ; విశే. 10. పెద్ద: చూ, నుర. (3).

బుఱ్ఱఁడు. వా. వి. పిల్లవాఁడు. "బుఱ్ఱిబుఱ్ఱఁడుకథ": చూ, శిశువు.

బుఱ్ఱకత్తి. ద్వ. వి. మోటకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

బుఱ్ఱకాయ. ద్వ. వి. 1: చూ, బుఱ్ఱ. 8. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42; 2: చూ, బుఱ్ఱ. 7.

బుఱ్ఱకొమ్ము. దే. వి: చూ, రూ-బుఱటకొమ్ము.
బుఱ్ఱగుంజు. వా. వి. డొక్కబుఱ్ఱలోనిగుంజు.
బుఱ్ఱటకొమ్ము. దే. వి:చూ, రూ-బుఱటకొమ్ము.
బుఱ్ఱజింక. దే. వి. బుఱ్ఱముక్కుగలజింక: చూ,
హరిణము. 1. [తలము. (2).)
బుఱ్ఱతలము. దే. వి. బుఱ్ఱయేతము: (చూ,
బుఱ్ఱదొనె. వా. వి. ఏఱుదాఁటెడుపుట్టి: చూ,
హోడము. [చూ, సురఁటీ.
బుఱ్ఱపిట్ట. వా. వి. ఒకానొకపారావతము:
బుఱ్ఱబాడిస. ద్వ. వి. ఱాళ్లుచెక్కెడుబాడిస.
బుఱ్ఱముక్కు. దే.వి.పెద్దరంధ్రములుగలముక్కు:
చూ, ముక్కు.
బుఱ్ఱముక్కువాఁడు. దే. విణ. డొఱ్ఱముక్కు-
వాఁడు: చూ, వాఁడిముక్కువాఁడు.
బుఱ్ఱె. దే. వి. 1. తఱిపిఆవు: చూ, సౌరభేయి
(ధేనువు.); వా. 2. ఆఁడుపిల్ల. "బుఱ్ఱెబుఱ్ఱఁ
డు.": చూ, స్త్రీ. (కుఱ్ఱెవంటిది)
బుఱ్ఱు. దే. వి. 1. పక్షియెగురుటయందగు ధ్వన్య
నుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. చీఁ
దుట యందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ,
హూహూ. [చూ, భూషణము. 2.
బులాకి. వా. వి. రూ-బులాకు: చూ,అడ్డబాస:
బులాకు. వా. వి.—పై.— [8, ఆ. 213.
బులియు. దే. అ. క్రి: చూ, సుఖించు. కళా.
బులియుచెందుట. జా. ఉబ్బుచెందుట. "ముక్తి
కన్యలను బెండ్లియాడిబులియుచెన్న, క్రొత్త
పెండ్లికొడుకు." (కళాపూర్ణోదయము.)
బులుపు. దే. వి. 1. సుఖము. కళా. 8, ఆ.
213: చూ, సంతోషము; 2: చూ, విలా
సము. 2. ఆం, భా. ప్రి. 133; వా.
3. దూల: చూ, విదర్చిక.
బుల్ల. దే. వి. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము.
బుల్లి. వా. వి. 1. పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కూఁతు
రు: చూ, సూన. 1; విణ. 3. చిన్న: చూ,
స్వల్పము. (ఉత్తర సర్కారులలోవాడుక.)

బువి. వై. వి.=భూ: చూ, భూమి. 1.
బువ్వ. దే. వి.కూడు,అన్నము:చూ,సాదము(1)
బువ్వంబంతి. వా. వి. వివాహమునందు బంధు
వులయిన మగవారు ఆఁడువారు అంపఱును
ఒకటిగాఁగూర్చుండి వేఁడుకగాభుజించుట,
వివాహ చతుర్థబంధుజనసజగ్ధి: బువ్వము-
హారిబువ్వము. (చూ, సాపాటు.)
బువ్వకుడుపు. దే. వి: (చూ,) అన్నప్రాశనము.
బుషము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బుసము.
బుస. దే. వి. 1. పాముయొక్క పూత్కారము:
చూ, స్వరము. 2; 2: చూ, నిట్టూరుపు.
వసు. 1, ఆ. 75.
బుసకొట్టు. దే. అ. క్రి. 1: చిఱ్ఱుమను;
2:చూ, నిట్టూరుచు; 3. (ఏనుఁగుతొండము
ముతో) పూత్కారముచేయు. య. 1, ఆ.
122; 4. (సింహము) పూత్కారముచేయు;
5. (పాము) బుస్సను; వా. 6. మైమఱచి
నిద్రించు. (చూ,నిద్రించు); 7: గుఱువెట్టు-
గుర్వెట్టు- గుఱ్ఱువెట్టు; 8: బుసపెట్టు,
బుసబుసలాడు, బుస్సకొట్టు. [ఆం. 102.
బుసకొట్టుపుట్టువు. దే. వి: చూ, సర్పము. వేం,
బుసపెట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు. 8.
బుసబుస. దే. వి. నీళ్లుపొంగుట లోనగువాని
యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ,హూహూ.
బుసబుసలాడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, బుస
కొట్టు. 8; వా. 2. రొంపచే ముక్కుగుండా
చీమిడిలోనగునదిస్రవించు: బురబురలాడు.
బుసము. సం. వి. అ. న. రూ-బుషము.
1. పొల్లు, బుసి, బూగర: చూ, ధాన్యము;
2. మీఁగడతీసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము;
3: చూ, పిడక; 4. పొల్లుకసవు: చూ,
తృణము. 1.
బుసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పశ్చిమసముద్రము
నడుమనుండెడు వరుణోద్యాననది: చూ,

హోరిదిని (నది); దే. వి. (1) నిగుఱు: చూ, భస్మము; (2) గడ్డిగలిగిన పొల్లుధాన్యము, బూగర. (సం) ఉమాకటము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); (3) ధాన్యముమీఁదిపొట్టు: చూ, శింబ; (4) ఇండ్లవాసములకుఁబట్టెడు బూసి: బూగర. (సం).—ఉమాకటము.

బుసివోవు. దే. అ. క్రి. చెడు: చూ, సమయు. 3.

బుసుకుజొన్న. ద్వ. వి. ఒకానొకజొన్న*: చూ, సస్యము. 1.

బుస్సుకొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు. 8.

బుస్సు. వా. వి. బుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. అచ్చ. యు, కాం. 149: చూ, హుూహూ.

బూ

బూఁజము. వై. వి.=భూత: చూ, భూతము. 2.

బూఁజు. దే. వి. 1. పూతిగంధము: చూ, వాసన; 2. ఎండసోఁకమిచే తడివస్తువులమీఁదఁ గలుగు కొంచెము మాసిన తెలుపు: రూ–బూఁదు. (సం).—పూతము.

బూఁజోగులు. వా. వి. అయిరేని: చూ, భాండము. 3. [దుపాఱు.

బూఁజుపట్టు. దే. అ. క్రి: బూఁదిచేఱచు, బూఁ

బూఁదిచేఱచు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బూఁదు. దే. వి: చూ, రూ–బూఁజు. 2.

బూఁదుపాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, బూఁజుపట్టు. పాండు. 5, ఆ. 14; పాండు. 1, ఆ. 165.

బూక. దే. విశ. 1. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2. బూటకము: చూ, వితథము.

బూగర. దే. వి. 1: చూ, బుసి (2); 2: చూ, బుసి (3); 3: చూ, బుసి (4).

బూగరమండె. వా. వి. నూర్చినవరిరాశి.

బూచి. వై. వి.=భూత: చూ, భూతము. 2.

బూచికన్నులకచ్చె. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బూచిగాఁడు. ద్వ. వి. బూచివలెనుండుటచే శుక్రకియ్యఁబడిన పేరు: చూ, సివఁగి. 2.

బూచివాఁడు. ద్వ. వి: చూ, భూతము. 2.

బూచేలతేఁడు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

బూటకము. దే. వి. 1: చూ, బూక. 1; 2: చూ, బూక. 2, 3: చూ, వంచనము. పు. 1, ఆ. 148; 4: చూ, మాయము. 1. నీలా. 2, ఆ. 41.

బూటకీఁడు. దే. విశ. (బూటకము + ఈఁడు) రూ–బూటకుఁడు. 1: చూ, ప్రతిహారకుఁడు; 2: చూ, వంచకుఁడు.

బూటకుఁడు. దే. విశ.—పై.—[చూ, భస్మము.

బూడిద. వై. వి. రూ–బూడిదె–బూడ్ద=భూతి:

బూడిదరంగు. వా. వి: చూ, ధూసరము. 1.

బూడిదగుమ్మడి. వై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.

బూడిదపండు. ద్వ. వి: చూ, విభూతిపండు. పాండు. 5, ఆ. 14. [సుంకము. 1.

బూడిదపన్ను. ద్వ. వి. శవముపైపన్ను: చూ,

బూడిదె. వై. వి.=భూతి: చూ, రూ-బూడిద.

బూడిదెలోహోమముచేసినట్టు. లో.—పై.— "బూడిదెలోహోమముపలెఁ, బాడింటికినిడిన దీప ప్రజ్జ్వయుఁబోలెఁ." (కుచేలోపాఖ్యానము.) (బూడిదెలోపోసిన పన్నీరు వంటిది.)

బూడ్ద. వై. వి.=భూతి: చూ, రూ_బూడిద.

బూడ్ది. వై. వి.=—పై.—(వాడుక).

బూతనాదుఁడు. వై. వి.=భూతనాథ. 1: చూ, బూచేలతేఁడు; 2: చూ, బూచిగాఁడు.

బూతపిల్లి. వై. వి. (బూతము + పిల్లి): చూ, పూతికము.

బూతము. వై. వి. 1.=భూత. యు. 2, ఆ 80: చూ, భూతము. 2; 2.=భూత. (సం).—ప్రాణి, ఆత్మవీరుఁడు, చేతనము, భూతము.

బూతములసామి. వై. వి. చందురుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

బూతాటము. దే. వి. (బూతు + ఆడుట) బూతులాడుట: చూ, శబ్దము. 2.

బూతి. వై. వి. 1.=భూతి: చూ, బూడిద; 2.=భుక్తి. తిండి: చూ, బుత్తి.

బూతు. దే. వి. 1. కుచ్చితపుతిట్టు: చూ, శాపము. 1; 2. కుచ్చితపుతిట్టుతిట్టువాఁడు; 3. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 4. బట్టువాఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 2.

బూద. దే. వి. పాలకుండ. వసు. 4, ఆ. 20: చూ, భాండము. 3. [1, ఆ. 165.

బూది. వై. వి.=భూతి:చూ, బూడిద. పాండు.

బూదె. వై. వి.=భూత. 1. చతుర్దశితిథి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, శివరాత్రి.

బూబు. వా. వి. తురకస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

బూమి. వై. వి.=భూమి: చూ, భూమి. 1.

బూమియ. వై. వి. రూ-బూమె.=భూమికా. 1. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2;2: చూ, వంచనము; 3: చూ, బూటకము; 4. మాఱువేసము: చూ, వేసము. 1; 5. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బూమె. వై. వి.=—పై.— (మాఱువేసమునకు.— య. 2, ఆ. 58.)

బూమెకత్తియ. వై. విణ. బూమెలుకలది.రూ-బూమెకత్తె, బూమెలాఁడి. కాశీ. 5, ఆ. 316: చూ, స్త్రీ.

బూమెకత్తె. వై. విణ—పై.—

బూమెలాఁడి. వై. విణ.—పై.—

బూమెకాఁడు. ద్వ. విణ. బూమెలుకలవాఁడు: బూమెలాఁడు.

బూమెలాఁడు. ద్వ. విణ.—పై.—

బూర. వై. వి. 1.=పూర. (రూ-బూరగ-బూరా-బూరుగ) కాహళమను వాద్యము. అచ్చ. యు, కాం. 226: చూ, వీణె; విణ. 2: చూ, స్థూలము. 2.

బూరఁడు. వై. విణ. విజృంభించినవాఁడు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 704.

బూరకాఁడు. ద్వ. విణ. ఏనుఁగుకాలివాఁడు.

బూరకాలు. ద్వ. వి. ఏనుఁగుకాలు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 122: చూ, హజ్జ.

బూరగ. వై. వి. 1. నాగసరమునకు సుతియిచ్చెడువాద్యము: చూ, బూర. 1; 2. సుషిరవాద్యము, ఆహికము, తార: చూ, స్వరము. 2.

బూరగడ్డి. ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.

బూరగొమ్ము. ద్వ. వి. కొమ్ము, శృంగము. రామా. 8, ఆ. 69: చూ, వీణె.

బూరగొమ్ముతుపాసి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1. వేం. ఆం. 2.

బూరట. వై. వి.ఉల్బణము: చూ, హెచ్చు. 2.

బూరటించు. వై. ప్రే. బూరటిల్లఁజేయు.

బూరటిలు. వై. అ. క్రి. బూరటిల్లు. 1.=పూరణ. పూర్ణమగు: చూ, సంపూర్ణమగు; 2. ఉబ్బు: చూ, లేచు.

బూరటిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—

బూరదిప్పకాయ. వా. వి: చూ, భక్ష్యము.

బూరా. వై. వి.=పూర: చూ, రూ-బూర. 1.

బూరినీసు. వా. వి. రూ-బూర్నీసు. మెత్తనికంబళి: చూ, రల్లకము.

బూరియ. వై. వి.=పూరికా. రూ-బూరె. వై. 6, ఆ. 124: చూ, భక్ష్యము. (పూర్ణము అని గుంటూరుప్రాంతమున వాడుక)

బూరుగ. వా. వి. 1: చూ, బూర. 1; 2.రూ-బూరుగు-బూరువు*: చూ, శాల్మలి.

బూరుగు. దే. వి: చూ, రూ-బూరుగ. 2. *

బూరుగుకాయ. ద్వ. వి. కర్కటము: చూ, శాల్మలిశలాటువు.

బూరుగుదీవి. ద్వ. వి: చూ, ద్వీపములు.

బూరుగుబంక. దే. వి. అజమోద: చూ, శాల్మలీవేష్టము.

బూరువు. దే. వి: చూ, రూ-బూరుగ. 2.*

బూరె. వై. వి.=పూరికా: చూ, రూ-బూరియ.

బూరెలమూఁకుడు. వా. వి. రూ-బూర్లెమూఁకుడు. (బూరెలు వండెడి వెడల్పు పాత్రము): చూ, పాత్రము. 6; (కొన్ని దేశములయందీ శబ్దమునకు అపార్థము నుపపాదించుచున్నారు.)

బూర్నీసు. వా. వి: చూ. రూ—బూరినీసు.

బూర్లెమూఁకుడు. వా. వి: చూ, రూ—బూరెలమూఁకుడు.

బూల. దే. వి. 1. తాటిమ్రానిలోనిబొండు. (ఏకబీజదళ వృక్షజాతుల మ్రానులన్నియు నిట్టివే.) (చూ, ఏక, ద్విబీజదళవృక్షములు); వా. విణ. 2. నిస్సారము: చూ, బెండు. 2.

బూలి. దే. విణ. నిస్సారమైనది: చూ, బెండు. 2.

బూసము. దే. వి: చూ, ధాన్యము. (ఇది చింత్యము.) [2: చూ, సాలెపట్టు.

బూసి. దే. వి. 1. పాదట్టు-పాదొట్టు; వా.

బృ

బృంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తొళసి*: చూ, హరిప్రియ. 3. [చూ, సమూహము.

బృందము. సం. వి. అ. న.=బిందము, పిండు:

బృందారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2: చూ, మనోజ్ఞుఁడు; 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2. [చూ, హృద్యము.

బృందిష్టము. సం. విణ. మిక్కిలిమనోజ్ఞమైనది:

బృంహితము. సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుయొక్క గీఁక: చూ, స్వరము. 2.

బృసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రిషి-బ్రిషి-బ్రిసి. (బ్రిసి అని శ. ర.)

బృహచ్చరణబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ద్రావిడులు. (సామవేదులు. ద్రాహ్యాయణ సూత్రముగలవారుకొందఱు).

బృహచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం. బలురక్కసి*: చూ, స్వర్ణక్షీరి. 2.

బృహతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. ములక*: చూ, శిశుప్రి. 1; 3. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 4. విశ్వావసునివీణ: చూ, వీణె; విణ. 5. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 6. తొమ్మిది అక్షరముల పాదముగల ఛందస్సు: చూ, ఛందస్సులు; 7: చూ, తతవాద్యములు.

బృహతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బృహతి. 3.

బృహత్కుక్షి. సం. విణ. (ఇ): చూ, బొజ్జ వాఁడు.

బృహత్తు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్). 1: చూ, బృహతి. 4; 2: చూ, వట్టువాఁపు.

బృహత్పాటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.

బృహత్పీలువు. సం. వి. ఉ. పుం. పెద్దవరగోఁగు*: చూ, వరగోఁగు. [బుడ్డపిడుఁదు.

బృహదస్ఫిజ్మూర్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,

బృహదారణ్యకము. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

బృహదేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రిల.

బృహద్బీజము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వట్టువాఁపు; పుం. 2. అంబాళము*: చూ, మామిడి. [వహ్ని. 1.

బృహద్భానువు. సం. వి. ఉ. పుం. అగ్ని: చూ,

బృహన్నల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జునునికి వేషాంతరమునందలి నామము: చూ, పాండవులు: (చూ, సుభద్రేశుఁడు.)

బృహన్నలము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దకిక్కస*: చూ, హరిత (తృణము. 1.) [కాయ.

బృహన్మరీచము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరెప

బృహస్పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, సురాచార్యుఁడు; 2. గురుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

బృహస్పతివారము. సం. వి. అ. పుం. 1. గురువారము: చూ, వారము. 2; అం. 2: చూ, వారములు. [యజ్ఞము.
బృహస్పతిసవము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
బృహస్పతిస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

బె

బెంగ. దే. వి. 1. కూఁత. సా. 2, ఆ. 4: చూ, స్వరము. 2; 2. విరహవ్యథ: చూ, శోకము.
బెండ. దే. వి: ఎద్దునాలిక—ఎద్దునాలుక.(సం)—కురస, కుళస్థలి, ఖరపత్రి, గోగ్రంథి, గోజిహ్వ, గోజిహ్వక, దార్వి—దార్విక, మండూకపర్ణి; పా. 2. బహువిదారణ ఫుటకఫలము: చూ, గుంజోకాయలు. [1-2.
బెండగిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ—పెల్లగిల్లు.
బెండు. దే. వి. 1. జీలుగు*: చూ, స్వర్ణపుష్పి; విణ. 2. సారములేనిది. హరి. పూ. 4, ఆ. 154. కాయికము, చివుకు—చీకు, జెబ్బు, దాబ, పోరచి, బూల, బూలి, మక్కు. (సం).—అసారము, నిస్సారము, ఫల్గువు.
బెండుమానిసి. ద్వ. వి: చూ, బక్క. 1.
బెండువడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎత్తుపడు; చూ, వలియు. 2.
బెందడి. వా. వి. 1. అడుసు: చూ, శాదము. 2; 2. కంకరి: చూ, లేపము.
బెంబేలు. వా వి. బెదరు: చూ, సాధ్వసము. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)
బెంబేలుపడు. వా. అ. క్రి. 1. బెదరు: చూ, స్రుక్కు. 6; 2. నిశ్చేష్టతనొందు. (ఉ॥ స॥ లలోవాడుక). [చూ, శర్దించే.
బెకబెకలాడు. దే. అ. క్రి. (కప్పలు) కూయు:
బెకబెకలు. వా. వి. బ. (కప్పల) కూఁత: చూ, శబ్దము. 2.
బెక్కణ. వై. వి.=పేంకణ: చూ, పెరవణ.
బెక్కొట్టు. దే. అ. క్రి. (బెంగ + కొట్టు) వాపోవు: చూ, శర్దించే.
బెగడు. దే. వి. 1. రూ—బెగ్గడు. భయము: చూ, బెంబేలు; అ. క్రి. 2. (రూ—బెగ్గడు—బెగడుపడు — బెగ్గడిలు—బెగ్గడిల్లు— బెగ్గిలు— బెగ్గిల్లు—బెగ్గలించే) భయపడు: చూ, బెంబేలుపడు. 1.
బెగడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, రూ—బెగడు. 2; ప్రే. 2. బెగడుపఱుచే.
బెగద. వా. వి. భాగధేయము. అం. పదా. చర. 48: చూ, సిస్తు. 1.
బెగ్గడిలు. దే. అ. క్రి. రూ—బెగ్గడిల్లు: చూ, బెగడు. 2. [ఆ. 66.
బెగ్గడిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—మార్క. 8,
బెగ్గడు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—బెగడు.
బెగ్గలము. వై. వి. 1.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1; 2:(సం)—విహ్వలత.మార్క. 1, ఆ. 239.
బెగ్గలించే. వై. అ. క్రి.=విహ్వల.1. భయపడు: చూ, బెగడు. 2; 2. పెలుకుఱు: చూ, విహ్వలించే. నిర్వ. 5, ఆ. 87.
బెగ్గలికము. వై. వి.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1. హరి. పూ. 9, ఆ. 43.
బెగ్గిలు. వై. అ. క్రి. రూ—బెగ్గిల్లు. 1.=విహ్వల:చూ, బెగ్గలించే. 1; 2: చూ, బెగ్గలించే. 2; 3. చింతించే: చూ, స్రుక్కు. 11; 4: చూ, సలించే; 5. చెదరు: చూ, వెల్లివిరియు. 1.
బెగ్గిలుట. వై. వి: చూ, బెగడు. 1.
బెగ్గిల్లు. వై. అ. క్రి.=: చూ, రూ—బెగ్గిలు. (చలించేటను.— అచ్చ. బాల, కాం. 98.)
బెగ్గురము. వై. వి.=పుష్కర. సాం. తి. 11: చూ, సారసము. 2.
బెగ్గురు. వై.వి.=—పై.— [కాలుది.(పుంజో.)
బెగ్గోడి. వా. వి. ఒకానొకకోడి: చూ, సెలు

బెజ్జీము. దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.

బెట్ట. దే. విశే. తీక్ష్ణము: చూ, వేండ్రము.

బెట్టించే. దే. స. క్రి. (నిర్బంధమునుండి) మరలించే.

బెట్టిదము. దే. వి.(బెట్టు + ఇదము.) 1. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; 2. క్రౌర్యము: ప్రామిడి; వై.విశే. 3. కఠినము: చూ, బెడిదము.5; 4.=భీతిదమ్. ఘోరము: చూ, బెగడు. 1; 5: చూ, బెట్ట; 6. క్రూరము. భో. 6, ఆ. 357: చూ, రౌరవము. 2; 7. ధృఢము: చూ, స్థైర్యము. 1; 8: చూ, బిఱ్ఱు. 4; బ. 9 నిష్ఠురోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బెట్టిదుఁడు. దే. విశే. (బెట్టు + ఇదుఁడు) 1. పొగరుఁబోతు: చూ, హేరంబుఁడు. 2; 2. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బెట్టిదురాలు. దే. విశే. (బెట్టిద+ఆలు) బెట్టిదముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బెట్టు. దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 3. గర్వము. ఉ, రా. 2, ఆ. 309: చూ, హంకారము; విశే. 4: చూ, బెట్టిదుఁడు. 1; క్రి విశే. 5. అత్యంతము: చూ, మఱిమఱి; 6. గట్టిగా; 7. ధృఢముగా. హరి. పూ. 8, ఆ. 46.

బెట్టుసరి. వా. విశే. రూ-బెటుస్రరి. 1. ఘోషణ: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, తెగనీలుగుట. 1; 3: చూ, తెగనీలుగుట. 2;4: చూ, బెట్టు. 1; 5. చెప్పినవిషయము సరిగా గమనింపకుండుట; 5. బింకము,తలబిరుసుతనము.

బెటుస్రరి. వా. విశే.—పై.—

బెడఁకు. దే. వి. (రూ-బెణఁకు-బెళుఁకు.) 1: చూ, తలఁగుడు; 2. చలనము: చూ, లోలము; 3. కులుకు: చూ, విలాసము. 2; అ. క్రి. (రూ-బెణఁకు-బెళుఁకు.) 4. తొలఁగు. వసు. 4, ఆ. 50: చూ, విరియు. 3; 5: చూ, సలించే. కళా. 4, ఆ. 105; వా.6. కీలుతప్పు; 7.నరముతప్పినొప్పియెత్తు.

బెడఁగారు. దే. అ. క్రి: చూ, రమ్యమగు. స్వా. 3, ఆ. 71.

బెడఁగు. దే. వి. 1: చూ, విలాసము. 2. కళా. 3, ఆ. 33; 2: చూ, సౌందర్యము; విశే. 3. అధికము. వసు. 5, ఆ. 5: చూ, హేరాళము; 4: చూ, హృద్యము; అ. క్రి. 5: చూ, బెడఁగారు.

బెడఁద. దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు. హరిశ్చ.3, ఆ.21; 3. అశుభము: చూ, హాని. 2; వా. 4: చూ, భారము. 1; 5. గంధరగోళము: చూ, రద్దు. 2.

బెడక. దే. వి. 1. ధాన్యముపోసినగోనె, బస్తా: చూ, సంచి; 2. ఉత్తగోనె: చూ, సంచి.

బెడద. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

బెడిగ. వా. వి. రూ-బేడిగ: చూ, సిస్తు. 1.

బెడిదము. వై. వి. రూ- బేడిదము.=భీతిద. 1. భయంకరత్వము: చూ, . సాధ్వసము; 2. కఠినత్వము: చూ, బెడిదము. 5; విశే. 3.భయంకరము: చూ, సాధ్వసము;4. అధికము. పర. 3, ఆ. 46: చూ, హేరాళము; 5. గట్టిది: విశే.—రూ- బేడిదము, కటికి, కరకసా, క్రిక్కస, గట్టి, గొట్టు, నిగ్గడిఁ బెట్టిదము, మొదుక, మొప్పియ-మొప్పె; వి.—కక్కసము, కడిఁది, కఱకుఁదనము, గొడ్డ, పెలుచే, బిరుసు-బిఱుసు, బెడిదము; వి, విశే.—కఱకు, గడును, దురుసు; వి, దశ్రి —పెల్చ-పెలుచేన-పెల్చన; (సం).—విశే.—అచ్ఛిద్రము, అయోమయము, ఉషోఢము, కంఖటము, కఠరము, కఠలము, కఠినము, కఠోరము, కఠోలము, కర్కరము,

కర్కశము, కీటకము, క్రూరము, గాటము, జఠరము, జరఠము, ఠ, దృఢము, న, నిర్వాహము, నివాతము, నిషధము, నిష్ఠురము, నిస్సంధి, పరుషము, మూర్తము, మూర్తిమత్తు, వృత్తము; వి.—కంకణము, కార్కశ్యము, గఱగఱ, మూర్తి. (మిగతవానికి "చూ, వృత్తము.6_10."); 6. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బెడిదుఁడు. వై. వి. 1: చూ, వెఱపరి. 1; 2.కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బెడిదురాలు. ద్వ. విశే. (బెడిదము+ఆలు): చూ, బెట్టిదురాలు.

బెడియు. దే. అ. క్రి. 1. బెసుకు, తప్పు: చూ, మిడివోవు; 2. బెసుకు: చూ, వైకల్యముగు.

బెడిసికొట్టుట. వా. వి. 1. ఉగ్రదేవతలను క్రమవిరుద్ధముగా ఆరాధించినందున కలిగెడి హాని; 2. దేవతాదులు ఎదురుతిరుగుట.

బెడ్డ. వా. వి. రూ—బెడ్డు. మంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.

బెడ్డు. వా. వి.—పై.—

బెణఁకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—బెడఁకు.

బెణుఁకు. వా. వి, అ. క్రి.—పై.—

బెత్త. వై. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెత్తము. వై. వి.=వేత్ర: చూ, పేము.

బెత్తిక. వై. వి. లోష్టము, ఎండిలేచినమట్టిపెళ్ల: చూ, భూమి. 1.

బెత్తిలి. వై. వి.=భిత్తి. తర్జని మొదలైన నాలుగువేళ్ల అడ్డకొలత. ఉ, రా. 3, ఆ. 123: చూ, హస్తము.

బెత్తు. వై. వి. 1: చూ, బెత్తిక; 2.=వేత్ర: చూ, బెత్తము; దే. వి. 3:చూ, సన్మానము.

బెత్తెడు. వా. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెదరించు. వా. స. క్రి: చూ, వెఱపించు.

బెదరింపు. దే. వి. బెదరించుట: చూ, సంకోచము. 3. [2: చూ, బెగడు. 2.

బెదరు. దే. వి. 1: చూ, బెగడు. 1; అ. క్రి.

బెదరుచూపుట. అం: చూ, భేదోపాయములు.

బెదరుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బెదరు. 2.

బెదరుపోతు. దే. విశే: చూ, వెఱపరి. 1—2.

బెబ్బులి. ద్వ. వి. (పెద్ద+పులి) పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. [పత్రము. 4.

బెబ్బులుఁగు. వా. వి. వడ్లంగిపిట్ట: చూ, శత

బెబ్బె. వా.అవ్య. లేదు. "నీకుబెబ్బె-నీఅబ్బకుబెబ్బె.": చూ, శూన్యము. 1.

బెరడు. వై. వి.=బర్బర. 1: రూ—బరడు, అంట, కడవసము-కడాసము_కళవసము-కళాసము, చెట్ట, చెక్క, తాఁట, తిత్తి, తొంట, తొక్క, తొక్కు, తొడప, తొడవసము, తొలక—తొలుక, తోడు, తోడుపట్ట, తోలు, తోలుక, నార, పట్ట, పీతోలు, పైపార, పొప్పర; (సం).—అజినము_ఆజినము, అసృగ్ధర, అసృగ్వర, ఉక, ఐ, ఐక్యము, కటుచాతుర్జాతకము, కృత్తి, ఖల్లము, ఖల్లి, ఖేటము, చర్మము, చోచకము, చోచము, చోలకము, ఛల్లి, జామ, తనువు, త్వక్కు, త్వచము, పట్టము, శకలము. (మిగతవానికి "చూ, శకలము. 1—2"); తద్వి.—౧. ఎండిన అరఁటిపట్టకు.—చొదుము; ౨.ఒలిచినుతిపోయుటకేర్పడుచినతోలునకు.—తిత్తి. (సం).—కృతి, సుతి; 3. చర్మఖండమునకు.—అట్ట;౪.చర్మములసమూహమునకు. (సం).—చార్మణము; ౫. డేగలతోలుగంతకు.—తోపారము— తోపారము;౬. ద్రాక్షత్వక్కునకు.—కారపుఁజెక్క;౭.పచ్చిచర్మమునకు.—కరుసు; ౮. పట్టెడవలెకోసినతోలునకు._పట్టెడ;౯:పులితోలు.(సం).—ద్వీపము;౧౦:పొరాటు,పొరాటుచెక్క:(సం)—

త్వక్కు; ౧౧: వ్రిక్కతోలు, బరితోలు; ౧౨.మృగచర్మమునకు.—అట్ట,తిత్తి,తోలు; ౧౩. లవంగపుపట్టకు.(చూ,వరాంగకము.1.); ౧౪. వింటినారిదెబ్బ కాపాడెడు ఉడుము తోలునకు.(సం.)—గోధ; ౧౫.సన్నగాఁగోసిన తోలునకు.-వాఱు.(మిగతవానికి"చూ, శకలము. 1—2."); 2: చూ, రూ-బరడు. 1; 3: చూ, రూ-బరడు. 3.

బెరయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించే. హరి. పూ. 6, ఆ. 95; 2: చూ, సంభవించే. భాగ. 2, ఆ. 250; 3. చేరు, చెల్లు. భార. స్త్రీ. 1, ఆ. 73: చూ, సిద్ధించే; స. క్రి. 3. పొందు. కళా. 3, ఆ. 105: చూ, సక్తముగు.

బెరసు. వై. విశ. 1.=పరుష. కూర్మిరము. నీలా. 1, ఆ. 72: చూ, రౌరవము. 2; 2. ముతుక. నీలా. 3, ఆ. 49: చూ, స్థూలము. 4.

బెరికి. దే. వి. కొఱంతి: చూ, సొడ్డు. 1.

బెరుకు. దే. వి. 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; 2. ప్రయోజనము: చూ, వ్యాపారము.1.

బెఱిక. దే. వి: చూ, బెడక. 1.

బెలంచి. దే. వి: చూ, పక్షి (అప్రి.)

బెలము. వై.వి.1.=బిల:చూ, రంధ్రము. 1; వా. 2. ఒకానొక ఎరువు. "పేడబెలముపోసిన పొలముపండును.":చూ, కుక్కగోమయము (గోదావరీమండలమున వాడుక).

బెల్లయు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే.

బెల్లము. దే. వి. 1. గుడము: చూ, శర్కర. 1; వా. 2. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము (పిల్లల ముద్దునందుపయోగింతురు.)

బెల్లి. దే. విశ. 1: చూ, వంచకము. కళా. 3, ఆ. 34; 2: చూ, వంచకుఁడు; 3: చూ, జేజ్జిరకత్తియ. [అ.క్రి. 2:చూ, బుజ్జిగించే.

బెల్లించే. దే. స. క్రి. 1: చూ, వచించే; వా.

బెల్లించేకొను.—పై.—

బెల్లింపు. దే. వి. 1: చూ, వంచనము; 2. ఇచ్చ్వకము: చూ, బుజ్జగము. 1; విశ. 3: చూ, బుజ్జగము. 2.

బెల్లింపుమాట. వా. వి. 1. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, బెల్లింపు. 2.

బెసుకు. దే. అ. క్రి: చూ, బెడియు. 1—2.

బెస్త. దే. వి. బోయ: చూ, మోపరి.

బెస్తవాఁడు. దే. వి.—పై.—

బెహారము. వై. వి.=వ్యవహార. (రూ-బేహరము-బేహారము-బేరము-బేవరము): చూ, వర్తకము.

బెహారి. వై. వి.=వ్యవహార. రూ-బేహరి-బేహారి. కళా. 6, ఆ. 97: చూ, సెట్టి. 2.

బెళఁకు. దే. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, విలాసము. 2; 3: చూ, లోలము. అని. 5, ఆ. 29; వా. 4. ఒకానొకదేగ: చూ, శ్యేనము; అ. క్రి. 5. రూ-బెడఁకు: చూ, సలించే; 6. ఒరయు. పాండు. 4, ఆ. 3: చూ, రుద్దు; వా. 7. తళతళమని ప్రకాశించే. రూ—బెళుఁకు: చూ, హావణిల్లు.

బెళఁగు. దే. వి: చూ, రూ-బెడఁగు.

బెళగువ్వ. దే. వి. (బెడద + గువ్వ) (స్వా. 4, ఆ.58); కంపపులుఁగు—గంపపులుఁగు, గబ్బు, గబ్బులుఁగు, డబ్బు, బెళవ. (సం).— అలజము, కుక్కుటకము, కుక్కుభము, కులాలము, జీవంజీవము, భాసంతము, లజ్జాభాసము; తద్వి.— జలకుక్కుభమునకు.—(సం).— గోథండీరము, జలకుక్కుభము. (చూ, శకుంతి.)

బెళవ. దే. వి.—పై.—

బెళుకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, బెళకు. 1-2-3-4-5-6-7. (అధికప్రభకు.—కళా. 1, ఆ. 135; తళతళమని ప్రకాశించేటకు.—య. 5, ఆ. 65.)

బే

బే. వై. వి: చూ, రూ-అంబే. భో. 6,ఆ. 44.
బేటు. దే. వి. 1: చూ, బెత్తిక; (కొండ లో నగు వానియందలి చీలిక. (పేటు అని వాడుచున్నారు.)
బేగడ. దే. వి. కాకిబంగారు: చూ, శుభ్రము.1.
బేగరి. వా. వి. గుఱ్ఱపువాఁడు: చూ, సాది. 1. (హయము.)
బేగి. వా. క్రి. విణ. వేగముగా. "బేగిరమ్మ."
బేగిరావులు. వా. వి. బ. వేగముగావచ్చేవారు.
బేజేరూరు. వా. విణ. తొందరలేనిది.
బేజారు. వా. వి. అలయిక, శ్రమము.
బేడ. దే. వి. పరకరూపాయి,(రు 0—2—0).
బేడలు. దే. వి. బ. కాయధాన్యములపప్పు: చూ, పప్పు. 1.
బేడిక. వా. వి. భాగధేయము: చూ, సిస్తు. 1.
బేడిగ. దే. వి.—పై.—
బేడిజేము. దే. వి. టక్కు: చూ, వంచన.
బేడిదము. వై. వి.=భీతిద: చూ, రూ-బెడిదము.
బేడిమూఁక. వా. వి. అల్లరిమూఁక. [ము. 1.
బేడిస. దే. వి. శఫరిఅనుమీను: చూ, మత్స్య
బేడిసమీను. దే. వి.—పై.—
బేడీలు. వా. వి. బ.సంకెళ్లు: చూ,శృంఖలము.3.
బేడౌలు.వా.వి.వికారరూపము,దుస్తులుధరింపమి.
బేతాహతు. వా. విణ.తాహతులేనిది. (తాహతు=గొప్ప.)
బేతాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిశాచము: చూ, భూతము; 2. భూతావిష్టమృత శరీరము: చూ, శరీరము.
బేతాళుఁడు. సం. వి. అ.పుం: యమకింకరుఁడు.
బేది. దే. వి: చూ, పాచనము. 3.
బేపరవా. వా. విణ. లక్ష్యములేనిది.
బేబాచెయ్యి. వా. విణ.గొప్పసమర్థతకలవాఁడు.
బేబేబ్రాహ్మణులు. అం.కన్యాకుబ్జులలోనొకరు (సామవేదులు కొందఱు యజుర్వేదులొ కొందఱు): చూ, బ్రాహ్మణులు.
బేమరమ్మతు. వా. విణ. మరమ్మతులేనిది.
బేరకత్తె. వై. విణ. (బేరము + కత్తె) బేరమాడునది: చూ, స్త్రీ.
బేరకాఁడు. ద్వ.విణ: బేరమాడువాఁడు, అమాంతగాఁడు, చిల్లరబేరగాఁడు.
బేరజేము. దే. వి. 1. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. కుత్సితపునడక; 4.కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ; బ. 5. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.
బేరమాడువాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, బేరకాఁడు.
బేరము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; వై. వి. (1)=వ్యవహార: చూ, బెహారము. పాండు. 1, ఆ. 111; (2) వెలకు వస్తువునిచ్చికొలఁది నడుగుట.
బేరి. వై. వి. 1.=వ్యవహార. (బేరము + ఇ.) 1: చూ, వైశ్యుఁడు; 2.=భేరీ. దుందుభి అచ్చ. యు, కాం. 205: చూ, వీణె.
బేరీజో. వా. వి. 1. రాబడిమొత్తము; 2. లెక్క వివరము.
బేరుండము. వై. వి.=భేరుండ.గజములఁదన్ను కొనిపోవు ఒకానొకపక్షి: చూ, శకుంతి (పక్షి.)
బేల. వై. విణ.=భేల. 1. మూఢురాలు, ముగ్ధ: చూ, స్త్రీ; 2: మూఢుఁడు: చూ,స్తబ్ధుఁడు.
బేలరి. దే. విణ. (బేలు + అరి): చూ, వంచకుఁడు. భాగ. 3, స్కం. 381.
బేలాయఖు. వా. విణ. తగనిది, పనికిరానిది.
బేలు. దే. వి. 1: చూ, వంచన; వా. 2. జామీను; 2 ఇరువదిరీములకట్ట: చూ, పటపత్రము.
బేలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-బేల్పడు. 1: చూ, మోసపోవు; ప్రే. 2. బేలుపఱచు.

బేలుపోవు. దే.అ. క్రి. 1: చూ, బేలుపడు; ప్రే. 2. బేలుపుచ్చే. [వంచించే.
బేలువెట్టు. దే. స. క్రి. మోసపుచ్చే: చూ,
బేవరము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, బెహారము.
బేవారసు. వా. విశ. నాథుఁడు లేనిది, హక్కుదారుఁడు లేనిది.
బేషు. వా. వి. (రూ-బేసు-భేషు) మంచిది.
బేసము. వై. వి.=పేశ. 1: చూ, పేసెము. భాగ. 8, స్కం. 450; 2.=వేష. కోలము: చూ, వేసము.
బేసరి. దే. వి. 1. ఒకరకముముక్కెర: చూ, భూషణము. 2; 2. అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2; 3. లలంతికావిశేషము: చూ, భూషణము. 2.
బేసి. వై. వి.=విషమ. (దేశ్యమని శ. ర.) సముకానిది: చూ, విషమము. (1-3-5 మొ.)
బేసికంటి. దే. వి. (బేసి+కన్ను) విరూపాక్షుడు, ముక్కంటి. య. 1, ఆ. 85: చూ, శివుఁడు.
బేసికంటిమామ. ద్వ. వి: చూ, పర్వతము.
బేసికంటివేల్పు. దే. వి: చూ, బేసికంటి.
బేసికైదువుజోదు. ద్వ. వి. అసమశరుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.
బేస్తవారము. వా. వి: చూ, బృహస్పతివారము.
బేస్తు. వా. వి. పేక, జూదములోనగువానియందలి కొద్దిగెలుపు. "బేస్తుకన్న తగ్గిన కుదేలు, "బేస్తుకన్న హెచ్చిన ఆట" (వాడుక)
బేహారము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ-బెహారము. [బెహారి; 2: చూ, వైశ్యుఁడు.
బేహారి. వై. వి.=వ్యవహార. 1: చూ, రూ-
బేహారము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ-బెహారము. [చూ, రూ-బేహారి.
బేహారి. వై. వి.=వ్యవహార. (బేహారము + ఇ):
బేహారికుఁడు. వై. వి.=వ్యావహారిక. వ్యాపారము తెలిసినవాఁడు.

బై

బైండు. వా. వి. పుస్తకమునకు అట్టకట్టుట.
బైకలు. వా. వి. బ: చూ, రూ-బయ్యంకలు.
బైజే. దే. వి: చూ, రూ-బయిజే.
బైడాలము. దే. వి: చూ, రూ-బయిడాలము.
బైరవాసము. వై. వి.=బహిర్వాస: చూ, రూ-బయిరవాసము. (బైరువాసముఅనికొందఱు)
బైరవుఁడు. వై. వి.=భైరవ: చూ, భైరవుఁడు.
బైరాగి. వై. వి.=విరాగి: చూ, రూ-బయిరాగి. బ్రి. 2, ఆ. 175.
బైరి. దే. వి: చూ, రూ-బయిరి.
బైలగు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బయిలగు. ఉ, రా. 2, ఆ. 137.
బైలు. వై. వి.=బహి: చూ, రూ-బయలు-బయిలు.
బైసణ. దే. వి: చూ, రూ-బయిసణ.
బైసి. వై. వి.=భవిష్య. 1. నియతి: చూ, సత్యము. 1; 2. గౌరవము, మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3. భాగ్యము. పంచ. నా. 1, ఆ. 183: చూ, సంపద; 4. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1.
బైసికిలు. వా. వి: చూ, రూ-బయిసికిలు.
బైసుక. దే. వి: చూ, రూ-బయిసుక. రుక్మాం. 5, ఆ; ఉ, హరి. 3, ఆ. 124.

బొం

బొంకణము. వై. వి.=బోక్కణ: చూ, రూ-బొక్కణము.
బొంకప్ప. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
బొంకరి. దే. విశ. (బొంకు+అరి): చూ, బొంకులాఁడు.
బొంకి. దే. వి: చూ, రూ-బోఁకి.
బొంకించే. దే. స క్రి. 1. మోసపుచ్చే: చూ, వంచించే; ప్రే. 2. బొంకఁజేయు.

బొంకు. దే. వి. 1. కల్లమాట. హరి. పూ. 5, ఆ. 234: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. కల్ల: చూ, వితథము; స. క్రి. 3. అనృతమాడు: డబ్బు, బిజోగు, బొల్లు. [చూ, స్త్రీ.

బొంకులాఁడి. దే. విణ. అసత్యములాడునది:

బొంకులాఁడు. దే. విణ: అన్నెకాఁడు, కల్లరి-కల్లరీఁడు, జల్లికాఁడు, టక్కరి, బొంకరి. (సం).— అన్యాయవాది.

బొంగ. వా. వి. 1. జలప్రసరణ విశేషము. "చేనుగట్టంతయు బొంగలే"; 2. చిన్న మూతిగలకుండ: చూ, భాండము. 3.

బొంగరము. నై. వి.=భ్రమరక. త్రాడుచుట్టి యాడెడువస్తువు: రూ-బంగరము-బొంగురము-బొమ్మరము. (సం).—గిరికము, భ్రమరకము. [భక్ష్యము.

బొంగరాలు. వా. వి. బ. (పొంగరాలు): చూ,

బొంగు. దే. వి. ఎండిన లావుబోలువెదురు: చూ, వెదురు.

బొంగుగొంతుకవాఁడు. వా. వి. (సం).— అస్వరుఁడు, అసౌమ్యస్వరుఁడు.

బొంగురము. నై. వి.=భ్రమరక: చూ, రూ-బొంగరము.

బొంగువెదురు. ద్వ. వి. 1: చూ, బొంగు; 2. గాలిసోఁకున మ్రోఁగెడు బొంగువెదురు: చూ, బొంగు.

బొంకె. నై. వి.=బంధ. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, బోను. 1.

బొండకొమ్ము. వా. వి.—పై—

బొండమాను. వా. వి.—పై.—

బొండము. దే. వి. పెచ్చుతోఁగూడిన టెంకాయ, కొబ్బరిబొండము: (రూ-బొండలము-బొండాము-బొండ్లము-బొండ్లాము — బొండ్లెము): చూ, స్కంధఫలము.

బొండలము. దే. వి.—పై.—

బొండాము. దే. వి: చూ, బొండము.

బొండిగ. దే. వి. తొడిమ: చూ, వృంతము. 1.

బొండు. వా. వి. 1. కంఠము: చూ, మెడ; దే. విణ. 2. పరిమండలము, గుండ్రమైనది: "బొండుగంటలు" : చూ, వర్తులము.

బొండుగ. దే. వి. కంఠనాళము. అచ్చ. యు. కాం. 136: రూ-బొండువ. (సం).— కృకము.

బొండుమల్లె. ద్వ. వి. గుండుమల్లె*: చూ, మల్లె.

బొండువ. దే. వి: చూ, రూ-బొండుగ.

బొండెము. దే. వి: చూ, తడుకు. 2.

బొండ్లము. దే. వి: చూ, రూ-బొండము.

బొండ్లాము. దే. వి.—పై.—

బొండ్లెము. దే. వి.—పై.—

బొంత. నై. వి. 1.=కంథా: చూ, వస్త్రము; దే. విణ. 2. పెద్ద: చూ, నుర. (3)

బొంతకత్తియ. వా. వి. కుట్టని: చూ, కంథళి.

బొంతకాకి. ద్వ. వి. మాలకాకి: చూ, వాయసము. [స్నుహి.

బొంతజెముడు. ద్వ. వి. బొమ్మజెముడు*: చూ,

బొంతరఁటి. దే. వి. పెద్దకాయల అరఁటి, మహేంద్రి*: చూ, రంభ. 2.

బొంతజాయి. దే. వి: చూ, తురకజాయి.

బొంతు. దే. వి. 1.చోడి జొన్న గంటెలోనగువాని గింజెలయడుగున నుండెడి కుదురువంటి పొట్టు; వా. 2: చూ, బొందు. 4.

బొంద. దే వి. 1: చూ, రంధ్రము. 1; 2. తాడులోనగువానిచిన్న చెట్టు; వా. 3. తల నటికిన అరఁటిమ్రాను: బొందియా-బొందె. (దీనిదొప్పలువిస్తళ్ల కుపయోగించేను); విణ. 4: చూ, లంద.

బొందకోల. దే. వి. 1. సానకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; (ఇదెమల్లయుద్ధ సాధనాయుధము).

బొంతడము. ద్వ. వి. (బొంత + దడము): రూ-బొందళము, కవచము: చూ, వారవారణము.

బొందడీఁడు. ద్వ. వి: చూ, పర్మితుఁడు.

బొందపక్కె. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

బొందపువ్వు. ద్వ. వి. తాటిమోవును పట్టియుండెడు నూఁగుపూవు: చూ, సుమము.

బొందళము. ద్వ. వి. (బొంత + దలము): చూ, రూ-బొందడము. ఉ, రా. 4, ఆ. 222.

బొంది. దే. వి. 1. మేను: చూ, శరీరము; 2. ఎముకలగూఁడు: చూ, శల్యము. 1.

బొందియ. వా. వి. రూ-బొందె. 1: చూ, బొంద. 3; 2. అగఁటిఊఁచే: ఊఁచే, దూఁట. [2. బొందిలీకులస్థుఁడు.

బొందిలి. దే. వి. 1. ఒకానొకజాతి; వా.

బొందివేఁట. వా. వి. కొఁజోలుమొదలగు గూళ్లలోనుంచెడి పక్షులతోనాడెడువేఁట.

బొందు. దే. వి. 1. చేరు. "పెండ్లి పద్ధానపు బొందు.": చూ, సూత్రము. 1;2. చొక్కాయ ముడివేసెడు సన్నదారాడా; 3. పుష్పసరము. కళా. 4. ఆ. 82: చూ, భూషణము. 2; 4. వెన్నుదీయుటకు యోగ్యముగాని వరిలోనగునది: బొందు.

బొందుపోవు. దే. అ. క్రి. 1. వరిలోనగునది వెన్నుదీయ యోగ్యముగాకపోవు; వా. 2. సూత్రము తెగు.

బొందులోపుస్తెబొంగవంటిమగఁడు. లో. పుస్తెమాత్రముకట్టి నిరుద్యోగియై భార్యను ఆదరించే నిభర్త.

బొందె. వా. వి: చూ, రూ-బొందియ.

బొంపిరి. వా. వి. 1: చూ, హెచ్చు. 2; విశ. 2: చూ, సంపూర్ణము.

బొంపిరిపోవు. వా. అ.క్రి: చూ, బలకాయించు.

బొంబాయి. వా. వి. 1. ఒకానొకరాజధాని; 2. నీరువెలువరించేగొట్టము, కుళాయి-కుళ్ళాయి. (పైప్.)

బొఁయి. వా. వి: చూ, రూ-బొయ్యి.

బొక్క. సై. వి.=భూకమ్. 1. బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 4. శవమునుపూడ్చెడుగొయ్యి; దే. 5. నోరునిండిన పాడియగు తినుబండము. "వాఁడుఅడుకులు రెండు బొక్కలు బొక్కినాఁడు" (శ. ర.): బొక్కు.

బొక్కణము. సై. వి.=బోక్కాణ. విబూది సంచి: చూ, రూ-బొంకణము.

బొక్కనియ. సై. వి.=బోక్కాణ. రూ-బొక్కెన. గుఱ్ఱమునకు ఉలవలు పెట్టెడు బొక్కెన: (సం).—బొక్కరము-బోక్కాణము. [సర్పము.

బొక్కబెరడు. ద్వ. వి. ఒకపాము: చూ,

బొక్కలాఁడు. ద్వ. వి. (బొక్కలు+అఁడు) 1. కన్నగాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 3: చూ, సర్పము; వా. 4. ఎలుక: చూ, మూషికము.

బొక్కసము. దే. వి. 1: చూ, పంటసాల; 2. అర్థభారము. కాశీ. 5, ఆ. 67; అం. 3: చూ, సప్తాంగములు. (అంగము. 9.)

బొక్కి. దే. వి. 1: తొస్సె, బోసి; 2. మాంసములేనిది.

బొక్కిబొమ్మువాఁడు. వా. వి: చూ, కుబ్జుఁడు.

బొక్కిస. దే. వి. 1. బట్టలపెట్టె, కరోటకము: చూ, సందుకా; 2: చూ, రూ-బొక్కిసా.

బొక్కిసా. దే. వి. 1. చిన్నమూట; వా. 2: చూ, బొక్కెన. 4.

బొక్కు. దే. వి. 1. నిండిననోరు: చూ, బొక్క. 5; స. క్రి. 2. నోటినిండతిను: చూ, బొక్కులాడు.

బొక్కులాడు. దే. స. క్రి: చూ, బొక్కు. 2.

బొక్కెన. దే. వి. 1: చూ, నీరుపిప్పలి*; సై. వి. 2.=బోక్కాణ: చూ, బొక్కనియ; 3.=బోక్కాణ. నీళ్లెత్తిపోసెడు తోలు

సంచి: (సం)—కరకపత్రిక; 4.=బోక్కాణ, రూ-బొక్కిన-బొక్కిసా. నీరుచేఁదెడి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6—౨౫.

బొగడ. దే. వి. 1: చూ, రూ-బుగడ; 2. మం చేపుగోడు శిఖరము; బ. 3. చూచుకము. కళా. 1, ఆ. 131: చూ, స్తనము; 4. గం దపట్టెమీఁది గుబ్బ: గుబ్బ; 5. చెలువుకట్టె లోనగువానియందు నీళ్లుదూఁటివచ్చెడు బొం గ: చూ, బొంగ. [పెడు కాయ.

బొగడము. వా. వి. సొగటాల పాళిగదులు నడ

బొగడసరులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బొగిణి. వా. వి: చూ, దబరా.

బొగ్గరము. వా. వి. ఉక్కుతోఁగూడినవేఁడిమి: చూ, వేండ్రము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాఁడుక.)

బొగ్గు. దే. ౹:నల్ల, మసి, నిప్పు.(సం).—అంగా రము-అంగారము, అగ్నిచిత్తు, అఝ్ఝల, ఇం గాలము, ఉల్క, కాలిక-కాళిక-కాలిక ము, కాళి, కోకిలము. (చూ, వహ్ని. 1.)

బొగ్గుగఱచేట. జా. (పూరిగఱచేటవంటిది) నీచదశకు వచ్చుట. "వారు కట్టకడకు సిగ్గుఁ బడి బొగ్గు గఱవకమానరు." (ధర్మజరాజ నూయము.)

బొగ్గులకుప్ప. వా. వి. అంగార్య: చూ,వహ్ని.1.

బొచ్చె. దే. వి. 1. కుండలోనగువాని పెంకు: చూ, పెంకు. 3; 2. తలపుఱ్ఱె:చూ, పించే; 3. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

బొచ్చే. వా. వి. కేశము: చూ, వెండ్రుక.

బొచ్చెమెకము. ద్వ. వి: చూ, భల్లము. 2.

బొజంగు. వై. వి.=భుజంగ. అచ్చ. అర, కాం. 1: చూ, విటుఁడు.

బొజ్జ. దే. వి: చూ, పొట్ట. 1.

బొజ్జదేవర. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

బొజ్జవాఁడు. దే. విణ: చూ, లంద.

బొటనవ్రేలికొన. అం: చూ, కళాస్థానములు.

బొటనవ్రేలు. దే. వి: చూ, పెద్దవ్రేలు. (రూ-బొట్టనవ్రేలు-బొటవ్రేలు-బొట్టవ్రేలు-పొట వ్రేలు-పొట్టవ్రేలు.)

బొటనవ్రేలు. దే. వి.—పై—

బొటవ్రేలు. దే. వి.—పై.— [యము.

బొటిమ. దే. వి. మొటిమ: చూ, స్థూలోచ్చ

బొట్ట.దే.వి.వెదురుబద్దలగాదె: చూ, పంటసాల.

బొట్టడి. దే. వి. దొర్లించెడునల్లరాయి: చూ, రాయి.

బొట్టనగోలలు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొట్టనవ్రేలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-బొటన వ్రేలు; అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

బొట్టము. దే. వి. గోఁచి: చూ, లంగోటి.

బొట్టవ్రేలు. దే. వి: చూ, రూ-బొటనవ్రేలు.

బొట్టి. వా. వి. బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠవాచకము: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బొట్టియ. వై. వి. 1.=పుత్రిక. రూ-బొట్టె. కొడుకు. అచ్చ. యు, కాం. 70: చూ, సూనుఁడు. 1; 2.=పుత్రిక. రూ-బొట్టె. కూఁతురు. అచ్చ. యు, కాం. 486: చూ, సూన. 1; వా.3. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; దే. వి. 4. బాణములోనగువాని చివర నేర్పఱచెడు తామరమొగ్గవంటి ములికి: బొట్టె, బొట్టెకోల. [బొట్టియ. 1.

బొట్టియఁడు. వై. వి.=పుత్రిక: చూ, రూ-

బొట్టియకోల. వా. వి. దుపుడక్కవాఁడు శకు నము చెప్పునపుడు చేతితోఁబట్టుకొను చిన్న సన్నపుకఱ్ఱ.

బొట్టు. వై.వి.1.=పుండ్రమ్.పుండ్రము.తద్వి.—౧. చుక్క-బొట్టునకు.—చుక్క, చుక్కబొట్టు, బొట్టు. (సం).— అపాంగము, కలాప కము, కశేరువు, చిత్రికము, చిత్రపత్ర ము, చిత్రము, తమాలపత్రము, తమా

లము, తిలకము, నాభి, పుండ్రము, బిందు
వు, విశేషకము; ౨: (సం).—అంగులితోర
ణము; 3: అడ్డబొట్టు; ౪: కావలిబొట్టు,
కావిరిబొట్టు, కావు; ౫: చోఁదు. (సం).—
జాషము; ౬: చోరిక—చౌతిక, పత్తిరిబొట్టు,
౭: చేరుచుక్క—చేర్చుక్క, చేలుచుక్క, చు
క్కచేలు, పాపటచేలు, పాపటబొట్టు.
(సం).— పత్రపాశ్య, లలాటిక; ౮: తిరు
చూర్ణము, తిరుమణి, తిరు
మన్ను; ౯: తిరునామము, పంగనామము;
౧౦: నిలువుబొట్టు, పునియబొట్టు. (సం).—
ఊర్ధ్వపుండ్రము; ౧౧: (సం).—పటలము,
పట్టవర్ధనము; ౧౨. నీటిబొట్టునకు.—
(చూ, "బొట్టు. 6"); (మిగతవానికి "చూ,
విశేషకము. 1."); 2: చూ, తాళిబొట్టు.
1; 3: చూ, తాళిబొట్టు. 2; 4. అనుస్వా
రము: చూ, సున్న. 1; 5: చూ, బుజే.
1; 6: నీటిబొట్టు, చుక్క. (బ) తొంగిళ్లు.
(సం).—కణము, జలబిందువు, ద్రప్సము;
7.=భట్టు. విప్రనామానుబంధము, భట్టు:
చూ, స్వస్తిముఖుఁడు; వా. 8. ఒకకాని
(రు 0-0-3.) (రాయలసీమలో వాడుక);
9. నేయి నూనెలోనగు వాని వడ్డన
యందుపయోగించెడిమాట. "నేతిబొట్టు,
నూనెబొట్టు." మొ; 10. (పాయింటు).
బిందువు; 11. మద్యము. "ఇదిపీఁడు త్రాగిన
బొట్టుమహిమయే": చూ, సుర. 2;
12: పచ్చబొట్టు (అంటిపీడనిది.)

బొట్టుగు. వై. వి. రూ—బొట్టువు*: చూ, నువ్వు.
(నువ్వులు.)

బొట్టుదారము. ద్వ. వి. బొట్టునగుచ్చెడు మం
గళసూత్రము: చూ, భూషణము. 2.

బొట్టుపెట్టె. వా. వి. ఆఁడువారు కుంకుమాదుల
నుంచుకొనెడు చిన్నపెట్టె: చూ, సందుకా.

బొట్టువు. వై. వి: చూ, రూ—బొట్టుగు*.

బొట్టె: చూ, రూ—బొట్టియ.

బొట్టెఁడు. వై. వి.=పుత్త్రి. బాలుఁడు. అచ్చ.
బాల, కాం. 201: చూ, శిశువు.

బొట్టెకోల. దే. వి: చూ, బొట్టియ. 4. కళా.
7, ఆ. 129.

బొడబొడ. దే. వి. 1. కాఱుటయందగు ధ్వన్య
నుకరణము: చూ, హూహూ; 2. మ్రో
యుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ,
హూహూ.

బొడాబొడి. వా. విణ. వెల్లడియైనట్టి. "బొడా
బొడిమాటలు.": చూ, రూ—బొళాబొళి.

బొడిగ. వై. వి.=పృథుక: చూ, బొట్టెఁడు.

బొడిప. దే. వి: చూ, బుడిపి. 1.

బొడిమ. దే. వి. పావకోళ్ళబిరడ.

బొడియ. దే. వి. రెండుసిద్దెలకు వేసెడుపెన.

బొడ్డ. దే. వి. అత్తి*: చూ, మేడి.

బొడ్డనబావి. ద్వ. వి. నడుమ పిల్లనూయిగల
కోనేఱు. పరిభా. 1, ఆ. 65: చూ, సర
స్సు. 1. [రూ—బోడసరము.

బొడ్డసరము. దే. వి. పైరులో మొలచు మొక్క*:

బొడ్డు. దే. వి. 1. (లక్ష్మీ. 5, ఆ. 63): పొ
క్కిలి. (సం).— ఉదానము, గుల్మము,
తుండకూపి, తుందికరము, న, నాభి.
తద్వి.— ఉఱుకుడుబొడ్డు, ఱోఁదబొడ్డు.
(సం).— తుండి-తుంది; అం. 2: చూ,
కళాస్థానములు. [వాయువు.

బొడ్డుగాలి. వా. వి. సమానవాయువు: చూ,

బొడ్డుజెవిక. ద్వ. వి. చుట్టు కొల్లారము నడిమి
చావడి: చూ, సదనము. 1. [అమల.

బొడ్డుకాఁడ. దే. వి: బొడ్డుపుడక. (సం).—

బొడ్డుపుడక. దే. వి.—పై.—

బొడ్డుఱాయి. వా. వి. కోటగుమ్మమునడుమ
ఱాయి: చూ, రాయి.

బొడ్డువాఁడు. వా. వి: గోండుఁడు, తుండిభుఁ
డు-తుండిభుఁడు—తుందిలుఁడు. [సిద్దెచు.

బొణిగ. దే. వి. సరకుతోనున్న చేతిసిద్దె: చూ,

బొణిగలు. దే. వి బ. 1. పొట్టువీడి బ్రద్దలుకాని కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. బొంతుపోడనిజొన్నలోనగునవి; 3: చూ, భక్ష్యము.

బొత్త. దే. వి. 1. తామ్రాది పాత్రములబొంద: చూ, బొంద.1; వా. 2. దండుగ: చూ, సేగి. 4; 3. నిలవసొమ్ములోని తఱుగు (తక్కువ.)

బొత్తాము. వా. వి: బొత్తాను, గుండీ. (బటన్సు.) తద్వి.—పిన్నీసు.

బొత్తాను. వా. వి.—పై.—

బొత్తి. వా. వి: చూ, పొర. 6.

బొత్తిగ. పై. ద్రి. క్రి. విణ. మొదలంట: చూ, వడారము.

బొత్తు. వా. వి. బాలతాళము.

బొత్సోసాంతో బ్రాహ్మణులు. అం: చూ, సాంతో బ్రాహ్మణులు. (చూ, ఉత్కళులు.)

బొద. దే. వి. మొదవ*: చూ, తృణము. 1.

బొది. దే. వి. 1. ఓడలు చేసెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2: చూ, పొదు. 1; 3. బొటియ: చూ, రంధ్రము.1.

బొద్ది. దే. వి. 1: చూ, శ్యామము. 7. *; పై. విణ. 2.=వృద్ధ. పెద్దది: చూ, సుర. (3).

బొద్దికూర. వా. వి: చూ, బొద్ది. 1. *

బొద్దీక. దే. వి: చూ, బఱిడెపురుగు.

బొద్దీగ. వా. వి.—పై.—

బొద్దు. దే.వి. 1.గోడలోనగువానియందలిఅంచె. తద్వి.—౧. గోడబొద్దునకు.—అడఁగుబొద్దు, బొద్దు, మొలత్రాడు; ౨. పేముబొద్దునకు.—కమ్మి, బొద్దు; 2: చూ, గడ్డిబొద్దు; బ. 3.హస్తాభరణము: చూ, భూషణము. 2.

బొద్దుకీటు. వా.వి. పునాదిగోడపైపెట్టెడుకీటు.

బొనము. దే. వి. మెఱుఁగు.

బొప్పఁడు. దే. విణ: చూ, బేల. 2.

బొప్పటము. వా.విణ.లేకుండఁగచేయుట. "నీకు బొప్పటముఅయినదా?": చూ, శూన్యము.

బొప్పాయి. వా.వి.రూ-బొబ్బాయి*: చూ, వృక్షము.(దీనిపండుతినిన స్త్రీలకుపాలుపడును. కడుపులోని బల్లలు కరుగును. మూలశంక లుతగ్గును.)

బొప్పి. దే. వి. కంతి, కదుము, గనుపు, గాడము, గ్రావ, పుంగుడు—ప్రింగుడు, బుడిపి. బుడ్పి.(సం).—గ్రంథి.

బొబ్బ. దే. వి. 1. పెద్దఅఱపు: చూ, స్వరము. 2; 2. పొక్కు: చూ, వ్రణము; 3. సింహనాదము: చూ, స్వరము. 2; వా. 4. త్రాగెడునీరు: చూ, సలిలము. (ఉత్తరగసర్కారులలో వాడుక.) [పంకము. 3.

బొబ్బము. వా. వి. రూ-బొబ్బాము: చూ, పంకము. 3.

బొబ్బమెకము. ద్వి. వి: చూ, సింహము.

బొబ్బర. పై. వి.=బర్బర. 1: చూ, బరడు. 1; 2: చూ, బెరడు; 3. అలచెందలను సస్యము: చూ, సస్యము. 1.

బొబ్బరబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కర్ణాటకులు.

బొబ్బరలు. పై. వి. బ: చూ, ధాన్యము. (చూ, రాజమాషము).

బొబ్బరించె. దే. అ. క్రి. బొబ్బవేయు.

బొబ్బరింత. దే. వి. బొబ్బరింపు: చూ, స్వరము. 2.

బొబ్బరింపు. వా. వి.—పై.—

బొబ్బలగొట్టు. వా. వి: చూ, బీదవాఁడు.

బొబ్బలి. పై. వి.=బర్బుర. అజభక్షము, కఫాంతకము*: చూ, పిట్ఖదిరము.

బొబ్బాటము. దే. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొబ్బాము. వా. వి: చూ, రూ-బొబ్బము.

బొబ్బాయి. వా. వి: చూ, రూ-బొప్పాయి *.

బొబ్బెట్టు. వా. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొమ. పై. వి.=భ్రూ: చూ, రూ-బొమ్మ. (ప్రతిమను.—విక్రి. 7, ఆ. 72.)

బొమముడి. దే. వి. రూ-బొమ్మముడి: చూ, భ్రుకుటి.

బొమముడిపాటు. ద్వ. వి: (సం).—ఆకారము, ఇంగము, ఇంగితము.

బొమిక. దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము. 1.

బొమికలగోడ. వా. వి: (సం).—ఏడుకము—ఏడూకము.

బొమికము. దే. వి. (రూ—బొమిడికము-బొమిడీకము—బొమ్మికము - బొమ్మిడికము-బొమ్మిడీకము) కిరీటము: చూ, సీసకము. (1.)

బొమిడికము. దే. వి.—పై.—

బొమిడీకము. దే. వి.—పై.—

బొమ్మ. వై. వి. రూ-బొమ్మ. 1.=బ్రహ్మ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2.=భ్రూవు. కనుబొమ: చూ, భ్రూవు (దేశ్యమని శ. ర.); 3. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 4. బిరుదచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 5: అవమానచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; విణ. 6: చూ, స్వల్పము.

బొమ్మంచు. ద్వ. వి. 1. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱ్ఱరంగుబట్ట, ఎఱ్ఱఅంచుబట్ట (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; విణ. 3. ఎఱ్ఱనిది.ఉ, రా. 7, ఆ. 44: చూ, వర్ణము. 6.

బొమ్మఁడు. వై. వి.=బ్రాహ్మణ. పాండు. 3, ఆ. 80: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బొమ్మచీర. వా. వి. పొత్తి: చూ, వస్త్రము.

బొమ్మచారి. వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ—బొమ్మసారి—బొమ్మాసారి-బమ్మచారి-బమ్మాచారి—బమ్మసారి—బమ్మాసారి): చూ, వటువు.

బొమ్మచుక్క. వై. వి. అభిజిన్నక్షత్రము, కానరానిచుక్క: చూ, రిక్క.

బొమ్మజెముడు. వై. వి. సింహుండము*: చూ, స్నుహి. [ము. 1.

బొమ్మడాయ. దే. వి. మద్గురము: చూ, మత్స్య

బొమ్మపెండ్లిండ్లు. దే. వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

బొమ్మపెట్టుట. జా. వెక్కిరించుట. "దేవతా నటీ। మణులకు బొమ్మపెట్టు క్రియ మర్దల తాళనినాద పద్ధతిన్." (రామాభ్యుదయము.)

బొమ్మముడి. దే. వి: చూ, రూ—బొమముడి.

బొమ్మమేడి. దే. వి. కాకోదుంబరిక*: చూ, వెఱ్ఱిమేడి.

బొమ్మర. వై. వి.=భ్రమ. 1. రూ—బమెర—బొమ్మఱ: చూ, భ్రాంతి 1; 2: చూ, భ్రాంతి. 2.

బొమ్మరక్కసి. వై. వి.=బ్రహ్మరక్షస్. (రూ—బొమ్మరాకాసి—బమ్మరక్కసి). 1: చూ, బ్రహ్మరాక్షసి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 2. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు.1.

బొమ్మరము. వై. వి.=భ్రమరక: చూ, రూ—బొంగరము.

బొమ్మరములు. వై. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొమ్మరవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బమ్మరించు.

బొమ్మరాకాసి. వై. వి.=: చూ, రూ-బొమ్మరక్కసి.

బొమ్మరిక్క. వై. వి: చూ, బొమ్మచుక్క.

బొమ్మరిల్లు. దే. వి. (బొమ్మ+ఇల్లు) బాలికలాడుకొనెడు బొమ్మల చిన్నయిల్లు: చూ, సదనము. 1. [చూ, రాయి.

బొమ్మఱాయి. దే. వి. తెల్లనిచిన్నఱాయి:

బొమ్మలాట. వా. వి. 1. పాంచాలికేళి; 2. (తోలుబొమ్మల) ఆట.

బొమ్మసారి. వై. వి. 1: చూ, రూ—బొమ్మచారి; వా. వి. 2. బొమ్మలతగవు.

బొమ్మసారె. వై. వి.—పై.—

బొమ్మాసారి. వై. వి.—పై.—

బొమ్మికము. దే. వి: చూ, రూ-బొమిడికము.

బొమ్మిడికము. దే. వి.—పై.—

బొమ్మిడీకము. దే. వి.—పై.—

బొమ్మెర. వై. వి.=భ్రమ. (రూ-బమ్మెర-బమ్మెర—బొమ్మర-బ్రామిత): చూ, రూ-బొమ్మర.

బొయ్యి. వా. వి. రూ-బొంయి. కుక్కకూఁత, బుక్కనము: చూ, స్వరము. 2. [ముద్గరము.
బొరిగ. వా. వి. రూ-బొరిగె. గుద్దలి: చూ,
బొరిగె. దే. వి.—పై.—
బొరియ. దే. వి: చూ,రూ-బొటియ. (శు.పా.)
బొరిలింగకాయ. వా. వి: చూ, భక్ష్యము.
బొరుగులు. దే. వి. బ: రూ-బొరువులు-బోరులు. (సం).— ధానః చూ, సాదము. (1)
బొరువులు. దే. వి. బ.—పై.—
బొరుసు. దే. వి. 1. కణితి. రాజ. 3, ఆ. 71: చూ, దద్రువు; 2. మంగలము: చూ, పాత్రిసు.6-౪ం; వా. 3.గుత్తి:చూ,సీలమండ; 4. తాఁబేటి వీఁపుచిప్ప: చూ, చిప్ప. (సం).— కటాహము; 5: చూ, దండ. 4.
బొటియ. దే. వి. (రూ-బొరియ-బొఱ్ఱియ-బొఱ్ఱె.) కలుఁగు. అచ్చ. యు, కాం. 418: చూ, రంధ్రిము. 1; 2. గొయ్యి: చూ, రంధ్రిము. 1; 3. పర్వతబిలము.అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 26: చూ, రంధ్రిము. 1; 4. లోపల నీరింకిపోయి యెండిన నారికడపు బొండె ము. (చూ, కురిడి-కురిడీ-కుర్డీ.)
బొటియచూలి. దే. వి: చూ, పుట్టచూలు. అచ్చ. అ, కాం. 117.
బొఱ్ఱ. దే. వి. 1. బొజ్జకడుపు. నీలా. 2, ఆ. 66: చూ, భూ్రిణము. 1; 2. కడుపు: చూ, భూ్రిణము. 1.
బొఱ్ఱజిట్ట. దే. వి: చూ, పక్షి.
బొఱ్ఱవాఁడు. దే. వి: చూ, బొజ్జవాఁడు.
బొఱ్ఱియ. దే. వి: చూ, రూ-బొటియ.
బొఱ్ఱె. దే. వి.—పై.—
బొల్లఁడు. దే. వి. బొల్లిగుఱ్ఱము. వైజ. 1, ఆ. 69: చూ, హయము.
బొల్లి. దే. వి. 1. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 2. తెల్లనివాఁడు; వా. 3. సోబ: చూ, శోఫ. 1.
బొల్లికోడి. ద్వ. వి: చూ, నీరుకోడి.
బొల్లిగద్ద. ద్వ. వి. రూ-బొల్లిగ్రద్ద. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
బొల్లిగ్రద్ద. ద్వ. వి.—పై.—
బొల్లినెమ్మెగముపిట్ట. ద్వ.వి.—పై.— [ము.
బొల్లిపూస. దే. వి. ఇంద్రిపల్లి*: చూ, సుపూర
బొల్లిబూసర. వా. వి: (సం)— అర్ధచంద్రిక, కర్ణస్ఫోట, కోపలత, చంద్రిక, చిత్రిపర్ణి, త్రిపుట *.
బొల్లిమోరమెకము. ద్వ. వి:చూ, వెలుఁగుబంటి.
బొల్లు. దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; అ. క్రి. 2: చూ, బొంకు. 3.
బొల్లులమారి. వా. వి: చూ, ముఖరుఁడు.
బొసబొస. దే. వి. వెడలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, రా. 4, ఆ. 291: చూ, హహాహా. [తోలు.
బొసిక. దే. వి. టెంకాయ మొదలగు వానిపై
బొసుక. దే. విణ. 1. బలిసినవాఁడు. జై. 8, ఆ. 98: చూ, లావరి; 2: చూ, బొఱ్ఱవాఁడు; విణ. 3. బలిసినది.జై. 8, ఆ. 98: చూ, స్థవిష్ఠము.
బొసుకు. వా. వి: చూ, సిగ్గు.
బొళాబొళి. వా. వి: చూ, రూ-బొళాబొళి.
బొళుకు. దే. వి. క్రిక్కుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము. రూ-బొళుక్కు-బొళుకుబొళుకు: చూ, హహాహా.
బొళుకుబొళుకు. దే. వి.—పై.— రామా. 7, ఆ. 115.
బొళుక్కు. దే. వి.—పై.—
బొళ్ల. వై. వి. 1.=పటోలికా*: చూ, రూ-పొట్ల; వా. విణ. 2. ఉత్తని: చూ, శూన్యము. 1; 3: చూ, బోలు.
బొళ్ళపాయ. వా. వి. కల్లుదాగ్రిగెడు తాటాకు లోనగువానిపాయ: ఎడ్డగిజేడి. (చూ, పాత్రిము. 6-౪.)

బో

బోఁకి. దే. వి. కుత్సితపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6); 2. జేలగడుగుదోనె; 3. తలపుట్టె: చూ, పించె; 4: చూ, పెంకు. 3.

బోఁకె. దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము. 1.

బోఁటి. దే. విఙ. 1: చూ, వంటి. కళా. 7, ఆ. 222; 2: చూ, వంటివాఁడు. కళా. 7, ఆ. 222.

బోఁటిగాఁడు. వా. విఙ: చూ, బోఁటి. 2.

బోక్కణము. సం. వి. అ. పుం. రూ-బోక్కాణము.=బొక్కనియ-బొక్కెన. 1: చూ, బొక్కనియ; 2. నీళ్లుపోసెడుబొక్కెన.

బోగపుచేడియ. వా. వి: చూ, వేశ్య.

బోగమాట. దే. వి. బోగముదాని నృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.

బోగము. వై. వి.=భోగః. 1. లంజెవెల: చూ, శుల్కము. 3; 2. వికృయము: చూ, వెల. 1. య. 4, ఆ. 75; 3. సుఖము: చూ, సంతోషము. [వేశ్య.

బోగముది. ద్వ. వి. (బోగము + అది): చూ,

బోగములేమ. ద్వ. వి.—పై.—వేం, ఆం. 34.

బోగి. వై. వి. 1.=భోగి. సంక్రాంతిపండుగకు తొలిదినము (వాడుక); వై. విఙ. 2.=భోగి: చూ, సుఖి. 2; 3. భోగముగలది: చూ, సుఖము. 2. [పాత్రము. 6.

బోగిణి. వా. వి. ఒకరకముగిన్నె: చూ,

బోగు. దే. వి. ఫూనిక. నీలా. 1, ఆ. 65: చూ, సన్నాహము.

బోగుబడి. దే. విఙ: చూ, దూఁబఱఁదిండి.

బోటి. దే. వి. 1. ఆఁడుది. భాగ. 3, స్కం. 31: చూ, స్త్రీ; 2. చెలికత్తె. విక్ర. 4, ఆ. 138: చూ, సఖి. 1; 3: చూ, దూతి. 1.

బోటికత్తియ. ద్వ. వి. రూ-బోటికత్తె. 1: చూ, బోటి. 2. వసు. 4, ఆ. 120; 2: చూ, బోటి. 3.

బోటికత్తె. ద్వ. వి.—పై.—

బోటిగాఁడు. వా. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2: చూ, సమానుఁడు.

బోటితనము. వా. వి: చూ, సమర్థనము.

బోటిజాళ్ళు. వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బోటు. పై. వి. 1. కొండమొదలగువానియందుబ్బుగానుండెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2.=ప్రౌఢ. ప్రౌఢుఁడు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 171: చూ, సమర్థుఁడు; 3: చూ, దుర్మదుఁడు. కళా. 7, ఆ. 222; వా. 4: చూ, తన్నుగోల; 5. పడవ: చూ, పోడము.

బోటొగ్గు. వా. అ. క్రి. తన్నుఁగోలనానించు.

బోడ. దే. వి. (రూ—బోడఁడు—బోడి—బోడు—బోడివాఁడు): చూ, ముండితుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42; 2: చూ, సన్యాసి. పాండు. 5, ఆ. 179; 3: చూ, మొక్కు; 4. బోడిది. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42: బోడు.

బోడఁడు. దే. విఙ: చూ, రూ—బోడ. 1.

బోడతరము. దే. వి. ముండిని *: చూ, హాపుష.

బోడపత్రము. వా. వి. హామీలేనిదస్తావేజు.

బోడమ్మ. వా. వి: చూ, బాణము. 1.

బోడసరము. దే. వి: చూ, రూ-బొడ్డసరము.*

బోడసెనగలు. వా. వి. బ: చూ, కలాయము. 1.

బోడి. దే. విఙ. 1: చూ, రూ-బోడ; 2: చూ, సన్యాసి; 3: చూ, ముండితము.

బోడించు. దే. స. క్రి. బోడిచేయు.

బోడింపు. దే. వి. కోఁగట: చూ, ముండనము.

బోడిక. దే. వి. 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు. 2: చూ, సేవకుఁడు.

బోడిగ. వా. వి. 1. బిందెవంటికుండః చూ, భాండము. 3; 2. గాజుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

బోడిగుండు. వా. వి. బోడితల: చూ, శిగము.1.
బోడితల. వా. వి.—వై.—
బోడియ. వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బోడివాఁడు. వా. వి: చూ, బోడ. 1.
బోడు. వా. వి. 1.—వై.—; విణ. 2: చూ, బోడ. 4.
బోణి. దే. వి: చూ, రూ-బోణీ. 1-2-3.
బోణీ. వా. వి. రూ-బోణి. 1. మొట్టమొదట సరకు అమ్మగావచ్చిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1.(ఈనిఘంటురాజమునకు పదునై దురూప్యములనొసంగిబోణీ చేసినసుకృతులు నెం3కు చందాదార్లు "మహారాజరాజశ్రీ ఆంధ్రభీష్మ న్యాపతిసుబ్బారావుపంతులుగారు." రాజమహేంద్రివరము.); 2. మొట్టమొదట గ్రంథములులోనగు వాని కొసంగినదరఖాస్తు(విజ్ఞప్తి): చూ, విన్నపము. (ఈనిఘంటు రాజమునకు దరఖాస్తునొసంగి బోణీచేసిన సుకృతులు నెం 1రుచందాదార్లు "మహారాజరాజశ్రీ రావుసాహెబ్ గిడుగు వేంకటరామమూర్తి పంతులుగారు." పర్లాకిమిడి.); 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బోద. వై. వి.=పోత. (రూ-బోదు-బోదులా-బోదలా-బోదె) పక్షిలోనగువానిపిల్ల: చూ, కందు. 3.
బోదకాలివాఁడు. వా.వి: చూ, వల్మీకపాదుఁడు.
బోదకాలు. వా. వి: పుట్టకాలు. (సం).—అలసము: చూ, పాజ్ఞీ.
బోదన. వై. వి.=బోధనా.1. దుర్బోధనము.సా. 2, ఆ. 125: చూ, బోధనము. వా. 2. మంచి బోధనము: చూ, బోధనము.
బోదలా. వై. వి.=: చూ, రూ-బోద.(వాడుక.)
బోదారసింగి. వా. వి. కేదారశృంగము*: చూ, మూర్ధజకరంజము.
బోదియ. దే. వి. రూ-బోదె. 1: చూ, కాండము. 10. (శాఖ. 1.) స్వా. 2, ఆ. 29; 2. స్తంభముమీఁది అవయవ విశేషము; వా. 3. మిరెప లోనగు నేలయందు ఈవలావల కాలువలేర్పఱచి కట్టినకట్ట; 4: చూ, పరి. 8; 5. స్తంభములమీఁది దూలములక్రింద నుండునది: బోదెపీఁట.
బోదు. వై. వి. 1.=పోత: చూ, రూ-బోద. (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి. 2. నాగరము మోసెడు ఎద్దుగంత; 3. గోము. య. 4, ఆ. 146: చూ, సుకుమారము.
బోదులా. వై. వి.= పోత: చూ, రూ-బోద.
బోదె. దే. వి: చూ, రూ-బోదియ.
బోదెకొయ్య. దే. వి. కడపక్రిందికమ్మి.
బోదెపీఁట. వా. వి: చూ, బోదియ. 5.
బోధకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వేఁకువను రాజుల మేల్కొలిపెడువాఁడు: చూ, వైతాళికుఁడు.
బోధకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 ఉపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు(పంతులు); విణ. 2. బోధించువాఁడు: అనుశాసకుఁడు, ఉపదేశకుఁడు, ఉపదేష్ట. (తె) — నేర్పువాఁడు.
బోధచేయు. మి. స. క్రి: చూ, బోధించు.
బోధనము. సం. వి. అ. న.=బోదన: (ఇందుమంచిబోధనము చెడుబోధనము కలిసియుండును): అవబోధము, ఉపదేశము. (తె). కఱపుట, బోదన; తద్వి.—౧. చెడుబోధనమునకు.—దుర్బోధనము, దుస్సలహా. (తె).-బోదన; ౨. మంచిబోధనమునకు:—బోధనము. (తె).—బోదన. [బోధ్యము.
బోధనీయము. సం. విణ. బోధింపఁదగినది:
బోధపడు. మి. అ. క్రి. అకళింతకువచ్చు.

బోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. ("రాముని విజయవార్త విని నంత నే శీతకం డొల్లింటి మాంద్యమును గెంటునవ నవోద్భూతమగు తెలివి నెలకొనియె.")

బోధాయనము. అం: చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము. [2. సమాధివిశేషము.

బోధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, రావి *;

బోధించు. సం. స. క్రి: నివేదించు. (తె).— ఎఱిఁగించు, కఱపు. ప్రే.— తెలుపు. (మి).—బోధచేయు. తద్వి.—మిక్కిలి తెలుపుటకు.—ప్రబోధించు.

బోధితుఁడు. సం. విశే. బోధింపఁబడినవాఁడు.

బోధిద్రుమము. సం. వి.అ.పుం: చూ, బోధి. 1.*

బోధినీ. అం: చూ, కళలు.

బోధ్యము. సం. విశే. బోధనీయము.

బోనకత్తియ. వై. వి. (బోనము + కత్తియ) రూ—బోనకత్తె. 1. అన్నమువండి పెట్టునది: చూ, వంటలక్క (చూ, స్త్రీ.); 2. దాసి: చూ, బానిసె.

బోనకత్తె. వై. వి.—పై.—

బోనకాఁడు. ద్వ. వి. (బోనము + కాఁడు.): చూ, పూఁటకాఁడు.

బోనపుటిక. వై. వి.=భోజనపుటి. రూ-బోనపుట్టిక: చూ, పాత్రము. 6. [సదనము. 1.

బోనపుటిల్లు. వా. వి: మహానసము: చూ,

బోనపుట్టిక. వై. వి.=:చూ, రూ-బోనపుటిక.

బోనము. వై. వి. 1. అన్నము: చూ, సాదము (1); 2.=భోజన: చూ, సాపాటు.

బోనముకత్తె. వై, వి: చూ, రూ-బోనకత్తియ.

బోనముపెట్టె. వై. వి. తోలుకప్పినగుండ్రని పెట్టె: చూ, సందుకా.

బోను. దే. వి. 1: బొండ, బొండకొయ్య, బొందమ్రాను, మిడిబోను. (సం).—ఉన్మాథము, కూటము, కూటయంత్రము; తద్వి.— ౧: ఎలికెబోను, ఎలికెవల, ఎలుకబోను; ౨: కాలిబోను; ౩: పులిబోను; ౪: సాకిరిబోను; మొ; ("చూ, సాకిరిబోను."); 2: చూ, బండగు. 1; 3: చూ, బండగు. 2. ఉ, రా. 5, ఆ. 133.

బోనుపొయ్యి. దే. వి. అటునిటు తీసికొనిపోఁదగినమంటిపొయ్యి: చూ, హసంతి.

బోబు. వా. వి. కోడిపెట్ట: చూ, పుంజు.

బోమ. వా. వి: తిమిరి-తిమ్మిరి-తిమురు. (సం).— ఉన్మాథము, తిమిరము—తిమ్మిరము: చూ, స్వాపము. 4.

బోము. దే. వి. బలవంతము: చూ, హఠము. 2.

బోయ. దే. వి. (రూ-బోయఁడు-బోయి-బోయీ-బోయీఁడు.) 1. కైవర్తుఁడు: చూ, వలతేఁడు; 2. కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 3. భారవాహుఁడు: చూ, బెస్త; వా. 4. కొమ్ముకాఁడు: చూ, బోయనేఁడు.

బోయఁడు. దే. వి.—పై.— [చూ, స్త్రీ.

బోయత. దే. వి. కిరాతస్త్రీ, రూ—బోయెత.

బోయనేఁడు. వా. వి: చూ, బోయ. 4.

బోయపల్లె. వా. వి. నిషాదులగ్రామము, కళ్మలము: చూ, దేశము.

బోయి. దే. వి: చూ, రూ—బోయ.

బోయీ. దే. వి.—పై.— [ఈఁడు.)

బోయీఁడు. దే. వి.—పై.— (స్వార్థమున

బోయెత. దే. వి: చూ, రూ-బోయత.

బోర. దే. వి. ఱొమ్ము: చూ, వక్షము.

బోరగించు. దే. ప్రే. బోరఁగిల్లఁజేయు.

బోరగిలు. దే. అ. క్రి. రూ—బోరగిల్లు. 1. ఱొమ్ముభూమినాను; 2. ఱొమ్ముభూమి నానఁ బరుండు. హరి. పూ. 5, ఆ. 193.

బోరగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బోరతలుపు. వా. వి. నగరులోనగువాని వాకిటి పెద్దయెక్కతలుపు. రూ-బోరుతలుపు-బోర్తలుపు: చూ, వాకిలి. [వేగము. 3.

బోరన. దే. ద్రి. క్రి. విశ. శీఘ్రముగా: చూ,

బోరప్రాఁకుడు. దే. వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. బాల, కాం. 63. [దబ్బడించే.

బోరలించే. వా. స. క్రి: రూ-బోర్లించే,

బోరిసము. వా. వి. కోలము: చూ, వేసము. 1.

బోరు. దే. వి. 1. వానకురియుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; విశ. 2. పెద్దది: చూ, సుర. (3).

బోరుకలఁగు. దే. అ. క్రి. మ్రోఁగు. స్వా. 5, ఆ. 81; విజ. 3, ఆ. 112: చూ, శబ్దించే.

బోరుకాడించే. దే. ప్రే. బోరుకాడఁజేయు. రూ-బోర్కాడించే. భాగ. 10, స్కం. పూ. 189.

బోరుకాడు. దే. అ. క్రి. (బోరుక + ఆడు) (బిడ్డలు) స్నానముచేయు. రూ-బోర్కాడు: చూ, స్నానమాడు.

బోరుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, బోరుకలఁగు.

బోరుతలుపు. వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.

బోరుమను. వా. అ. క్రి. వెక్కివెక్కియేడ్చు (బొరుమను).

బోరులు. వా. వి. బ: చూ, రూ-బొరుగులు.

బోరువ. ద్వ. వి. (బోరు + వా.) బోరువపిట్ట, బందు: చూ, హరివాహనుఁడు.

బోరెంపోతు. దే. వి. 1. తిండిపోతు: చూ, భక్షకుఁడు; 2. బలవంతుఁడు: చూ, శక్తుఁడు.

బోరెము. దే. వి. 1. దూదిలోనగుతానిమూట; వా. 2. ధాన్యాదులనింపు గుండ్రని గోనె పట్టాలగాదె: చూ, పంటసాల. [కాడించే.

బోర్కాడించే. దే. ప్రే: చూ, రూ-బోరు

బోర్కాడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-బోరుకాడు.

బోర్తలుపు. వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.

బోర్లగొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.

బోర్లపక్క. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బోర్లించే. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-బోరలించే.

బోలతా. వా. వి: రూ-బోల్తా, టోకరా.

బోలతాకొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.

బోలతాపడు. వా. అ. క్రి.—పై.—

బోలము. సం. వి. అ. పుం.=బోళము: చూ, సౌరభము. 3.

బోలు. దే. విశ. లోపలయేమియులేనిది: గుల్లక, గుల్ల, డొలక, డొల్ల, బరడు, బెరడు, బొళ్ల. (ఏకబీజదళవృక్షములు బోలుగలవి.)

బోలె. దే. వి. 1. తలపుట్టె: చూ, బోఁకి. 3; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6-౫3; 3. ఓటికుండ: చూ, భాండము. 3; 4. కుండబొచ్చె: చూ, పెంకు. 3. [సమృద్ధి.

బోలెడు. వా. విశ. లెక్కపెట్టలేనన్ని: చూ,

బోల్తా. వా. వి: చూ, రూ-బోలతా.

బోల్తాపడు. వా. అ. క్రి: బండిగిలు-బండిగిల్లు. బోర్లగొట్టు, బోలతాకొట్టు, బోలతాపడు.

బోషాణము. వా. వి: చూ, రూ-భోషాణము.

బోసనము. వై. వి.=భోజన. అన్నము: చూ, సాదము (1).

బోసి. దే. వి: బోక్కి, తొస్సె.

బోసినోరు. వా. వి. పండ్లూడిననోరు.

బోసిపడు. ద్వ. అ. క్రి. బోసిపోవు.

బోసిపోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; ప్రే. 2. బోసిపుచ్చు. కాశీ. 7, ఆ: 85.

బోసేయు. వై. స. క్రి. (బోనము + చేయు) భుజించే. హంస. 4, ఆ. 32: చూ, సాపడు.

బోళము. వై. వి.=బోల. గంధరసము: చూ, సౌరభము. 3.

బోళా. వై. విశ. కపటములేని, వెల్లడియైన బాడాబాడి-బోళాబొళి-బోళాబొళి.

బోళాబొళి. వై. విశ.—పై.—

బౌ

బౌద్ధము. అం: చూ, బుద్ధావతారము. (చూ, అవతారములు.)

బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు. అం. రూప, వేదనా, విజ్ఞాన, సంజ్ఞా, సంస్కారములు.

బౌద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

బ్యా

బ్యాంకి. వా. వి. ధనాగారము: చూ, రూ-బాంకి.

బ్యాంకినోటు. వా. వి. సొమ్ముచెలామణీ పత్రము: రూ—బాంకినోటు. [డు.

బ్యాండు. వా. వి. భజంత్రీలమేళము: రూ-బాం

బ్ర

బ్రక్క. దే. విణ: చూ, రూ-బక్క.

బ్రతికించు. దే. స. క్రి: చూ, పోషించు.

బ్రతిమాలు. వా. స. క్రి: చూ, రూ-బతిమాలు.

బ్రతుకు. దే. వి. రూ—బ్రదుకు. 1. జీవనము. నీలా. 3, ఆ. 24: చూ, స్థితి. 5; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5; అ. క్రి. 3. (భో. 5, ఆ.268) రూ-బ్రదుకు, మను, మిడుకు. (సం).—ఉజ్జీవించు, జీవించు.

బ్రతుకుఁదెరువు. దే. వి: చూ, బ్రతుకు. 2.

బ్రదిమి. దే. వి: చూ, బ్రతుకు. 1—2.

బ్రదుకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-బ్రతుకు. (జీవనమునకు.—హరి, పూ. 1, ఆ. 184; జీవించుటకు.—భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 348.)

బ్రదుకుగొడ్డేఱగుట. జా. వ్యర్థమగుట. నీళ్లులేని కాలువయగుట. "ఏలా బిడ్డలులేని బ్రదుకు గొడ్డేఱయ్యెఁ జింతింపఁగన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

బ్రద్ద. దే. వి. రూ-బద్ద. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4: 2. చీలిక: చూ, శకలము. 4; వై. వి. 3.=భిత్తమ్. పేడు: చూ, సమిధ. 1; 4.=వేత్ర: చూ, పేము. [చూ, పారిగ.

బ్రద్దపరి. ద్వ. వి. పేముతోనల్లిన కేడెము:

బ్రద్దర. వై. వి.=భేద (బ్రద్ద+అర): చూ, బ్రద్ద. 1—2. (ద్వ్యయమని శ. ర.)

బ్రద్దలవారు. దే. వి. బ: చూ, వేత్రహస్తుఁడు.

బ్రధ్నము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుధ్నము. 1.

బ్రధ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=పొద్దు-ప్రొద్దు: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, శివుఁడు.

బ్రమయు. వై. అ. క్రి.=భ్రమ్: చూ, బమ్మరించు. [సంచారము. 1.

బ్రమరి. వై. వి.=భ్రమణ. తిరుగుడు: చూ,

బ్రమరిదిరుగు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వేష్టించు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 62. [పూ. 6, ఆ. 136.

బ్రమరివాఱు. ద్వ. అ. క్రి.—వై.—హరి,

బ్రమరులువాఱు. దే. అ. క్రి.—వై.—

బ్రమ్మమేఁడి. వా. వి. రూ-బమ్మమేడి*: చూ, వెఱ్ఱిమేడి. [సోమవల్లరి.

బ్రమ్మి. వై. వి.=బ్రాహ్మీ. సోమిదె*: చూ,

బ్రమ్మెత. వై. వి:=బ్రహ్మహత్య. విప్రుఁజంపుట.

బ్రల్లు. దే. వి. కూలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పర. 5, ఆ. 228: చూ, హూహూ.

బ్రవేశనము (ప్రవేశనము అనికొందఱు). అం: చూ, తారాక్రియలు.

బ్రషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వ్రతస్థులు కూర్చుండు దర్భాద్యాసనము: రూ-బ్రసి—బృసి—బృషి.

బ్రహ్మ. సం. వి. న్. పుం.=బమ్మ—బొమ్మ. (ప్రజలను వృద్ధిఁబొందించువాఁడు.) 1: అ, అంబుజగర్భుఁడు, అక్షరుఁడు, అగ్రజన్ముఁ

డు, అజితుఁడు, అజుఁడు, అబ్జజుఁడు, అబ్జభవుఁడు, అబ్జయోని, అష్టశ్రవసుఁడు, ఆ, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆనందాత్మ, ఇరేనుఁడు, ఈశానుఁడు, ఉన్మత్తుడు, ఊ, ఓ, క, కంజజుఁడు, కంజారుఁడు, కంజుఁడు, కజజోఁడు, కజాతజుఁడు, కజాతుఁడు, కజోత్థుఁడు, కమలాసనుఁడు, కమలుఁడు, కర్త, కర్దముఁడు, కుంజరుఁడు, క్షత్త, గిరీశుఁడు, గుణసాగరుఁడు, గోపతి, గోముఖుఁడు, గోవిందుఁడు, చతురాననుఁడు, చతుర్భుజుఁడు, చిరజీవి, జన్యువు, జ్ఞ, ఝు, డభీసుగుఁడు, ద్రుఘణుఁడు, ద్రుహణుఁడు—ద్రుహిణుఁడు, ధాత, నాభిజన్ముఁడు, నారాయణుఁడు, పరమేష్ఠి, పితామహుఁడు, పురాణగుఁడు, ప్రజాపతి, ప్రపితామహుఁడు, ప్రాణుఁడు, భూతాత్ముఁడు, మ, ముచికుందుఁడు, మూర్తి, మృగయుఁడు, లోకేశుఁడు, వాక్పతి, విధాత, విధాతృఁడు, విధి, విభుఁడు, విరించనుఁడు, విరించుఁడు, విశ్వరేతసుఁడు, విశ్వసృజుఁడు, వేదగర్భుఁడు, వేది, వేదీశుఁడు, వేధ, శంభువు, శతధృతి, శతానందుఁడు, సనాతనుఁడు, సరసిజభవుఁడు, సర్వతోముఖుఁడు, సురజ్యేష్ఠుఁడు, స్వయంభువు, స్రష్ట, హంసరథుఁడు, హంసవాహనుఁడు, హిరణ్యగర్భుఁడు. (తె. ప).—అంచెగుఱ్ఱపుజోదు, అంచెరవుతు-అంచెరౌతు, ఉడ్డమోము వేలుపు, చేదువుల ముదుకఁడు, చేదువువేలుపు, చేదువుల వేలుపు, జగములఁబుట్టించే జోణఁడు, జేన్నిగట్టు, తనంతగలయతఁడు, తమ్మిగద్దియదళవాయి, తమ్మిచూలి, తమ్మిపుట్టు, తాత, తీపంచే మోములదిట్ట, తొలివేలుపు-తోలువేలుపు, దయ్యము, దుగినుఁడు, దురపుటోరెపుదాసరితండ్రి, ననవిలుకానన్న, నలువ, నల్మోముదేవర, నెన్నుదుళ్లను వ్రాయుదునేదు, పజెదొర, పలుకువెలఁది మగఁడు, పాఱులకెకిమీఁడు, పెద్దవేలుపు, పాంబోరవేల్పు, పాక్కిలిచూలి, పొక్కిలిపాపఁడు, బంగారుకడుపువాఁడు, బమ్మ-బొమ్మ, మినుకులదణి, ముదియనివారిలోఁబెద్ద, మొదటివేల్పు, మొదలు తామరఁగన్నముద్దుకొడుకు, వేలుపుగమికాఁడు-వేల్పుగమికాఁడు, వేలుపుఁబెద్ద- వేల్పుఁబెద్ద. (మిగతవానికి "చూ, హిరణ్యగర్భుఁడు".); 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. పాఱుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు; 4: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1; వా. 5. యాజ్ఞికుఁడు, పౌరోహితుఁడు: చూ, స్థేయుఁడు. (ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద నాగావధానులు గారు." అరట్లకట్ల; 6. పీఠికాకారుఁడు. "ఆంధ్ర వాచస్పత్యముయొక్క పీఠికకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్ట బ్రహ్మయను బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి గారు." కాకినాడ; అం.6: చూ, బ్రహ్మలు; 7: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు; 8: చూ, చేతనరత్నములు; 9: చూ, మూర్తులు; 10. వేదము (అని కొందఱు)

బ్రహ్మకూర్చము. పా. కృష్ణవర్ణపు గోవు మూత్రము ౧ పలము, తెల్లావుగోమయము అంగుష్ఠార్ధపరిమాణము, తామ్రవర్ణపు గోవు పాలు ౨ పలములు, రక్తవర్ణపుగోవు పెరుఁగు ౩ ప, కపిలగోవునెయ్యి ౧ ప, కుశోదకము ౧ పలము వీనిని గాయత్రిలోనగు మంత్రములతో గ్రహించిన బ్రహ్మకూర్చమనఁబడును. (అట్టి యావులపాలు లభించెనిచో కపిలగోవుసంబంధమైనవి గ్రహించేది.)

బ్రహ్మకైవర్తము. అం: చూ, పురాణములు.

బ్రహ్మఘ్నుఁడు. సం. విణ. భుజింపుచేండఁగా ముందు లేచిపోయిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రహ్మచర్యము. అం. 1: చూ, ఆశ్రమము. 2; 2: చూ, యోగయమాంగములు(అంగము9.); 3: చూ, సాత్వికగుణములు.

బ్రహ్మచారి. సం. వి. న్. పుం. 1.=బమ్మచారి—బొమ్మచారి - బొమ్మసారి: చూ, వటువు; 2. గంగరావి*: చూ, రావి.

బ్రహ్మచారులు. అం. గాయత్రీ బ్రహ్మచారి, ప్రాజాపత్యబ్రహ్మచారి, వైదికబ్రహ్మచారి, నైష్ఠికబ్రహ్మచారి (4): చూ, వటువు. (ముంజిత్రాడు లోనగువాని ధరించి వేదము చేదివి బ్రహ్మచర్య వ్రతమునందుండువాఁడు బ్రహ్మచారి. బ్రహ్మ=వేదము.)

బ్రహ్మజట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కుముదము*.

బ్రహ్మజ్ఞానము. అం: చూ, మానసికపూజాకుసుమములు.

బ్రహ్మణ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి. 2.*; విణ. 2. బ్రాహ్మణ్యహితము.

బ్రహ్మణ్యుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

బ్రహ్మత్వము. సం. వి. అ. న: చూ, బ్రహ్మభూయము.

బ్రహ్మదండము. అం: చూ, దానములు.

బ్రహ్మదండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వారాహి. 5.

బ్రహ్మదర్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, యవాని.

బ్రహ్మదారువు. సం. వి. అ. న. గంగరావి*: చూ, రావి.

బ్రహ్మనాడి. అం: చూ, నాడులు.

బ్రహ్మపుత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. హిమాలయమునుండి పడమరపాఱెడి యొకయేఱు: చూ, నది; 2. విషభేదము బ్రహ్మవలన (ఇది కపిలవర్ణమై మలయాద్రియందుఁబుట్టినది): చూ, హాలాహలము.

బ్రహ్మపురి. అం: చూ, దేశములు.

బ్రహ్మబంధువు. సం. విణ. ఉ. 1. గుణింపఁబడువాఁడు; 2. దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, నిందితుఁడు. (ఈలాగుననే క్షత్రబంధు శబ్దమును తిరస్కారమందుఁజెప్పఁబడును.)

బ్రహ్మబిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. వేదపాఠమందలి నోటితుంపర. (తె).—త్రస్స, ప్రస్స. తద్వి.—బ్రహ్మబిందువుతోఁ గూడినది.—పృషతము—పృషత్తు.(చూ,స్యందిని).

బ్రహ్మభూయము. సం. వి. అ.న. బ్రహ్మభావము నొందుట:బ్రహ్మత్వము, బ్రహ్మసాయుజ్యము.

బ్రహ్మము. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, వేదము; 3. తపస్సుచేయుట; అం. 4: చూ, యోగములు.

బ్రహ్మమేఖలము. సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మచారి ముంజితృణము: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

బ్రహ్మయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1. వేదపాఠము: చూ, వేదము;అం. 2: చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు); 3: చూ, తానములు.

బ్రహ్మరంధ్రము. సం. వి. అ. న. 1. నడునెత్తి: చూ, సోడు; అం. 2: చూ, చక్రములు.

బ్రహ్మరథము. సం. వి. అ. పుం. 1. మృతిపొందిన సన్యాసులను తీసికొనిపోయెడు వాహనము: చూ, శవయానము; వా. 2. బ్రహ్మయొక్క తేరు: చూ, శకటము. 1.

బ్రహ్మలు. అం. ౧ భృగువు, ౨ పులస్త్యుఁడు, ౩ పులహుఁడు, ౪ అంగిరసుఁడు, ౫ అత్రి, ౬ క్రతువు, ౭ కల్యుఁడు, దక్షుఁడు, ౮ వశిష్ఠుఁడు, ౯. మరీచి. మఱియొక విధము.— ౧ మరీచి, ౨ భరద్వాజుఁడు, ౩ అంగిరసుఁడు, ౪ పులస్త్యుఁడు, ౫ పులహుఁడు, ౬ క్రతువు, ౭ దక్షుఁడు, ౮ వశిష్ఠుఁడు, ౯ వామదేవుఁడు.

బ్రహ్మవర్చసము. సం. వి. అ. న. సదాచారాధ్యయన సమృద్ధి.

బ్రహ్మవర్చస్సు. పా. బ్రాహ్మణరూపము.
బ్రహ్మవాదము. అం: చూ, కళలు.
బ్రహ్మవాది. సం. వి. న్. పుం:చూ, వేదాంతి.1.
బ్రహ్మసర్పము. సం. వి. అ. న. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.
బ్రహ్మసావర్ణికము అం: చూ, మనువులు.
బ్రహ్మసువర్చల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పొద్దుతిరుగుడు *. [బ్రహ్మభూయము.
బ్రహ్మసాయుజ్యము. సం. వి. అ. న: చూ,
బ్రహ్మసువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [యజ్ఞోపవీతము.
బ్రహ్మసూత్రము. సం. వి. అ. న: చూ,
బ్రహ్మస్థాపనము. అం: చూ, సంతానములు.
బ్రహ్మహత్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బ్రహ్మేత. 1: చూ, బ్రహ్మేత; అం. 2: చూ, మహాపాతకములు.
బ్రహ్మాంజలి. సం. వి. ఇ. పుం. వేదాధ్యయనకాలమునందలి మ్రొక్కు: చూ, హాణిగలు.
బ్రహ్మాండగోళము. పా: అండకటాహము, అండకోశము.
బ్రహ్మాండము. అం: చూ, పురాణములు: చూ, ఉపపురాణములు. [మి: చూ, భూమి. 1.
బ్రహ్మారణ్యము. సం. వి. అ. న. వేదపాఠభూ
బ్రహ్మావర్తము. సం. వి. అ. పుం. ఢిల్లీకివాయవ్యభాగపు దేశము: చూ, దేశములు.
బ్రహ్మాసనము. సం. వి. అ. న. ధ్యానోపాయభూతమైన పద్మస్వస్తిక దండాద్యాసనము: చూ, ఆసనములు.
బ్రహ్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొన్నగంటికూర *: చూ, రూ-బ్రాహ్మి. 4.

బ్రా

బ్రాంది. వా. వి: రూ-బాంది.

బ్రాఁతి. దే. వి, వై. వి, విణ: చూ, రూ-బ్రాఁతి. (ప్రేమకు.—కళా. 6, ఆ. 215; స్వా. 6, ఆ. 70; ప్రియమునకు.— ఉ, హరి. 2, ఆ. 149; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 73; అధికమునకు.—భార. ఆర. 7, అ. 289).
బ్రామిక. వై. వి.=భ్రమ: చూ, భ్రాంతి.
బ్రాహ్మణజాయీలు. అం: చూ, మహారాష్ట్రులు (బ్రాహ్మణులను కొనియెదరు. వేదవిహితాచారమననే వర్తించుచున్నారు. బ్రాహ్మణులకును బ్రాహ్మణేతర స్త్రీలకును బుట్టినవారు.)
బ్రాహ్మణతిరస్కారము. పా.('హుం'అనిగాని 'నీవ'నిగాని తనకంటె పెద్దయగు బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించిన వెంటనే స్నానమొనర్చి ఉపవసముండి రాత్రి వారికినమస్కరించి క్షమింపుఁడని ప్రార్థించిన పాపనివృత్తి యగును. ఇదె ప్రాయశ్చిత్తము.)
బ్రాహ్మణపూజాసమయము. అం. (రాజ్యము కలుగును): చూ, గ్రహసమయములు.
బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జాతిమాత్రోపజీవియైన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.
బ్రాహ్మణము.పా.1. మంత్రాత్మకమైనవేదము బ్రహ్మమనఁబడును. దానికి సంబంధించినది బ్రాహ్మణము. I బ్రాహ్మణములందు.విధి-అర్థవాదము-ఉపనిషత్తు అని మూఁడుభాగములుండును. విధులు.— కర్మప్రతిపాదకములు, కర్మవిధాయకములు, కర్మస్వరూపబోధకములు నగు వాక్యములు; అర్థవాదములు.—కర్మప్రరోచనాపరములైన వాక్యములు; ఉపనిషత్తులు.—ఇదివాసరూపములు—సంవాదాత్మకములు— తత్త్వవిచారపరములు—బ్రహ్మప్రతిపాదకములునగు భాగములు; II. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణము హోతచేయుకృత్యములను, సామవేద బ్రాహ్మణముద్గాతృ

కృత్యములను,యజుర్వేదబ్రాహ్మణమధ్వర్యుకార్యములను, అథర్వ బ్రాహ్మణము బ్రహ్మకార్యములనుబోధించెను. ౧. ఋగ్వేద బ్రాహ్మణములు.— ఐతరేయ బ్రాహ్మణము, మంత్రిబ్రాహ్మణము, కౌషీతకీబ్రాహ్మణము అనునవి ముఖ్యము; ౨. సామవేద బ్రాహ్మణములు.8.- ప్రౌఢము,షడ్వింశము, సామవిధి, ఆర్షేయము, దేవతాధ్యాయము, ఉపనిషత్తు, సంహితోపనిషత్తు, వంశము అనునవి.—ఇందు (1) ప్రౌఢబ్రాహ్మణమునకు మహాబ్రాహ్మణము, తాండ్యబ్రాహ్మణము, పంచవింశతి బ్రాహ్మణము అను నామాంతరములు కలవు. ఇందు 25 అధ్యాయములు 350 ఖండములు కలవు. (2) షడ్వింశబ్రాహ్మణము.— ఇందు 6 ప్రపాఠకములు 68 ఖండములు 520 గ్రంథమును గలవు. (3) సామవిధాన బ్రాహ్మణము.— మూఁడు ప్రపాఠకముల చిన్న గ్రంథము. (4) ఆర్షేయబ్రాహ్మణము.— ఆర్షేయబ్రాహ్మణము కౌథుమమనియు జైమినీయములేక తలవకారమనియు ద్వివిధము. (5) దేవతాధ్యాయబ్రాహ్మణము.— దీనికి అగ్నిబ్రాహ్మణమని నామాంతరము కలదు. (6) ఉపనిషద్బ్రాహ్మణము.— ఇదియే ఛాందోగ్యోపనిషత్తు. బ్రహ్మవిద్యకు ముఖ్యమైన దుపనిషత్తు. (7) సంహితోపనిషద్బ్రాహ్మణము.—ఇది యైదనువాకముల చిన్న గ్రంథము. (8) వంశబ్రాహ్మణము.— సామవేద సంప్రదాయప్రవర్తకుల వంశపరంపరలు వర్ణింపఁబడియె; III. (1) కృష్ణయజుర్వేద బ్రాహ్మణము.— (దీనికి మూఁడుశాఖలు.— కఠశాఖ, మైత్రాయణీయశాఖ, తైత్తిరీయము.) (2) శుక్లయజుర్వేదబ్రాహ్మణము.— శతపథమను పేర వెలయుచున్న యీబ్రాహ్మణము గుణమునందును బరిమాణమునందునుగూడ గొప్పది. దీనికి మాధ్యం దినమనియు, కాణ్వమనియు రెండు పాఠములుగలవు. మాధ్యందినము 14 కాండములును, 6000 కండికలును, కాణ్వము 17 కాండములును, 7624 కండికలును ఉన్నట్లు కనఁబడుచున్నవి. ౧. మాధ్యందినములోని కాండములు 14.— హవిర్యజ్ఞము, ఏకపదిక, అధ్వరము, గ్రహము, సవము, ఉఖాసంభరణము, హస్తిఘటశతము, చితి, సంచితి, అగ్నిరహస్యము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, ఆరణ్యకము; ౨.కాణ్వములోని కాండములు 17 —హవ్యవాహము, ఏకవాయువు, ఉద్ధరము, అధ్వరము,గ్రహము,వాజపేయము,రాజసూయము, ఉఖాసంభరణము, హస్తిఘటము, చితి, శతరుద్రీయము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము,అగ్నిరహస్యము,ఆరణ్యకము, 17 వ కాండముకానరాదు; IV.అథర్వబ్రాహ్మణము.-గోపథము. ఇదిపూర్వభాగము, ఉత్తరభాగమునని ద్వివిధము. పూర్వభాగమునందైదును, ఉత్తరభాగమునందాఱును ప్రపాఠకములుకలవు. ఇత్యాది. (చూ, వేదము, ఉపవిద్యలు, యజుర్వేదము, తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము,తైత్తిరీయసంహిత, ఐతరేయబ్రాహ్మణము, వాఙ్మయము, బ్రాహ్మణములు); 2. బ్రాహ్మణసమూహము: బాడబ్యము-బాడవ్యము, బ్రాహ్మణ్యము. (చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.1.)

బ్రాహ్మణములు. అం. (చూ, బ్రాహ్మణము) ఇవి తత్తత్కాలమందలి మతధర్మములను వర్ణవ్యవస్థలనుసాంఘికాచారములను దెలియఁజేయుచున్నవి. మంత్రములను యజ్ఞాదిక్రియలకు సమన్వయింపఁజేయు వ్యాఖ్యానరూపమైన గ్రంథము బ్రాహ్మణము, తైత్తి

రేయ-శతపథ-ఋగ్వేద-సామవేద-యజుర్వేద-అథర్వ (గోపథము)- ఐతరేయ-కౌషీతకీ (శాంఖాయన)-మంత్రి-కృష్ణయజుర్వేద-శుక్లయజుర్వేద (శతపథము) బ్రాహ్మణములు. మఱియు అంతర్యామి బ్రాహ్మణము: (చూ, వేదము.)

బ్రాహ్మణయష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బారంగి *: చూ, హంజిక.

బ్రాహ్మణాచ్ఛంసుఁడు. అం: చూ, ఋత్వి[జుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణాయనుఁడు. సం.వి. అ.పుం. విద్వాంసుఁడును సత్కర్మపరుఁడు నైనవంశకర్తవలనఁ బుట్టిన విప్రుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణార్థము. సం. వి.అ. పితృతిథులయందాహ్వానింపఁబడినవారు మంత్రియుక్తముగఁ జేయు భోజనము: చూ, సాపము (1).

బ్రాహ్మణి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=బాపనక్క. బ్రాహ్మణునిభార్య: చూ, భార్య; 2. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము; 3: చూ, బ్రాహ్మణయష్టిక *.

బ్రాహ్మణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పాఱుఁడు-బాపఁడు-బొమ్మఁడు. కాశీ.3,ఆ.89; "సత్యం దానమథాద్రోహామానృశంస్యంత్రపాఘృణా। తపశ్చదృశ్యతే యత్రసబ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః." (భారతము.): చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణులు. అం. (౧. చూ, కల్పసూత్రములు) "శిక్షావ్యాకరణంఛన్దోనిరుక్తంజ్యోతిషంతథా, కల్పశ్చేతి షడంగాని వేదస్యాహుర్మనీషిణః॥ శౌచాచారస్థితస్సమ్యగ్విఘసాశీగురుప్రియః। నిత్యవ్రతీ సత్యపరస్స వై బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే॥" అట్టి బ్రాహ్మణులలో.— "మహారాష్ట్రాన్ధ్రద్రవిడాః కర్ణాటాశ్చైవ ఘూర్జరాః,-ద్రావిడాః పంచధాప్రోక్తావిన్ధ్య దక్షిణవాసినః." ౧ మహారాష్ట్రులు, ౨ ఆన్ధ్రులు, 3 ద్రావిడులు, ౪ కర్ణాటకులు, ౫ ఘూర్జరులు వీరుపంచద్రావిడులు. అందు ౧. మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు.—(చూ, మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు) వారిలో కాణ్వులు, కర్ణాటక బ్రాహ్మణులు, కీర్షంత బ్రాహ్మణులు. కొంకణస్థ బ్రాహ్మణులు, ఝాడే బ్రాహ్మణులు, దేవ ఋషు బ్రాహ్మణులు, పళశ బ్రాహ్మణులు, దేశస్థ బ్రాహ్మణులు, మాధ్యందిన బ్రాహ్మణులు, బరాడీ బ్రాహ్మణులు, కళంకీ బ్రాహ్మణులు, పాధ్యా బ్రాహ్మణులు, బ్రాహ్మణజాయీలు, హవశా బ్రాహ్మణులు, సాపారా బ్రాహ్మణులు, గోముఖ బ్రాహ్మణులు, కుండక బ్రాహ్మణులు. (వీరందఱు మహారాష్ట్ర దేశమునఁగల బ్రాహ్మణశాఖలలోనివారు.); ౨. ఆన్ధ్రులు.—(చూ, ఆంధ్రులు 653 పొరట); 3. ద్రావిడులు.—(చూ, ద్రావిడులు 1528 పొరట); ౪. కర్ణాటకులు.—(చూ, కర్ణాటకులు 755 పొరట). కన్నడభాష మాట్లాడు దేశమందలి బ్రాహ్మణులు కర్ణాటకులు. వీరిలో.—(1) అరవత్తొక్కలు అను బ్రాహ్మణులు.—ఇందు ఉరిచి బ్రాహ్మణులు, కన్నడ బ్రాహ్మణులు, కుమ్మె బ్రాహ్మణులు, నగర బ్రాహ్మణులు, బొబ్బర బ్రాహ్మణులు చేరుదురు. (2) అమలవాసీ బ్రాహ్మణులు మళయాళమున దేవాలయార్చకులు. (3) నంబూరి బ్రాహ్మణులు మళయాళ దేశపువారే. (4) పాట్టి బ్రాహ్మణులు కన్నడదేశమున దేవాలయార్చకులుగనున్నారు; (5) మూత్తదు బ్రాహ్మణులు కేరళదేశస్థులు. (6) పట్టుర బ్రాహ్మణులు (చూ, పట్టుర బ్రాహ్మణులు 1663 పొరట); ౫. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు.— (తకారాది అనుబంధములో "చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు.") వీరిలో అగస్త్యులువారు అను బ్రా

హ్మణులు, అక్షయమంగళులను బ్రాహ్మణులు, అనావలులను బ్రాహ్మణులు, ఔదీచ్యబ్రాహ్మణులు, కపిల బ్రాహ్మణులు, ఖడాయతీ బ్రాహ్మణులు, ఖేడావాలురను బ్రాహ్మణులు, గయావళీబ్రాహ్మణులు, గుగలీబ్రాహ్మణులు, గోమతి వాలురను బ్రాహ్మణులు, చావిషులనుబ్రాహ్మణులు, జంబుబ్రాహ్మణులు, ఝూలోరాబ్రాహ్మణులు, తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, తలాజీయబ్రాహ్మణులు, దధీచిబ్రాహ్మణులు, నర్సిపరబ్రాహ్మణులు, పారాశర్యబ్రాహ్మణులు, పేరితవాలురను బ్రాహ్మణులు, భార్గవబ్రాహ్మణులు, మొతాలలు అను బ్రాహ్మణులు, యాజ్ఞికవాలురను బ్రాహ్మణులు, రజవాలురను బ్రాహ్మణులు, వటులు అను బ్రాహ్మణులు, వళాంద్రి బ్రాహ్మణులు, వాల్మీక బ్రాహ్మణులు, శ్రీమలి బ్రాహ్మణులు, సజోదాప్రిబ్రాహ్మణులు; తద్విశేషములు.—(౧) శైవబ్రాహ్మణులు —(చూ, శైవబ్రాహ్మణులు-వీరిలో శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు చేరియున్నారు: చూ, శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు); (౨). పంచగౌడులు.- ౧ సారస్వతులు, ౨ కన్యాకుబ్జులు, ౩ గౌడులు, ౪ ఉత్కళులు, ౫ మైథిలులనియు పంచవిధములుగల గౌడబ్రాహ్మణులు వింధ్యకుత్తరమున వర్తింపుచున్నారు. అందు.—౧సారస్వతులు. వీరిలో మొదటి తెగకు:-(చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు; రెండవ తెగకు:—చూ, ఆచార్యే అను బ్రాహ్మణులు; మూఁడవ తెగకు:—చూ, ఆమగోత్రిబ్రాహ్మణులు.); ౨ కన్యాకుబ్జులు.—(చూ, కన్యాకుబ్జులు); ౩ గౌడులు.—(చూ, గౌడి (డ) బ్రాహ్మణులు); ౪ ఉత్కళులు.—(చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు); ౫ మైథిలులు.—(చూ, మైథిలులు); (౩): చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు వారిజాతులయొక్క నామములు; (౪): చూ, దళవిన బ్రాహ్మణులు. ఇత్యాది; 2: చూ, మనుష్యవర్ణములు.

బ్రాహ్మణోమమదేవతా. లో. బ్రాహ్మణుఁడే నాదైవము. "దర్పమతి బ్రాహ్మణోమమ దైవమనెడు, బుద్ధి." స్వా. ౪, ఆ. 3.

బ్రాహ్మణ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, బ్రాహ్మణము. 1; 2. బ్రాహ్మణభావము; 3. బ్రాహ్మణకర్మము.

బ్రాహ్మణ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. శని: చూ, రాహువు. 2.

బ్రాహ్మము. సం. వి. అ. న. 1. పెద్దవ్రేలి మొదటనుండెడు బ్రహ్మతీర్థము; పుం. 2. విద్యయువాచారముఁగలవరునిఁదానేపిలిచి వధూసహితముగ వస్త్రాదులచే నలంకరించి పూజించి కన్యనిచ్చిచేయు వివాహము: చూ, వివాహము; విణ. 3. బ్రహ్మసంబంధమైనది; అం. 4: చూ, పురాణములు; 5: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

బ్రాహ్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతృకలు; 2: చూ, సరస్వతి; 3. బాఁపనచీమ: చూ, పిపీలిక; 4. రూ-బ్రహ్మి. ఘాన్న గంటి*: చూ, శీతసారము; 5. బారంగి*: చూ, హంజిక; 6.=బ్రహ్మి*: చూ, సోమెద. (సోమెదకూర అనియు); అం. 7: చూ, మాతలు.

బ్రాహ్మీతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

బ్రాహ్మ్యము. అం: చూ, వివాహములు.

బ్రి

బ్రింగు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మెండుకొను. 3; 2: చూ, మఱుఁగుపడు; 3: చూ, స్నానమాడు; 4: చూ, మరణించు. ఆం,భా.తృ.87.

బ్రింగుడు. దే. విణ. 1. మఱీఁగినది. (సం).— క్వథితము, నిష్పక్వము; 2. మునిఁగినది: చూ, విగాహితము.

బ్రింగుడుపడు. ద్వి. అ. క్రి. రూ—బ్రింగుపడు: చూ, బ్రింగు. 2. (ప్రే. బ్రింగుడుపఱచు.) [భార. విరా. 2, ఆ. 192.

బ్రింగుడుపాటు. ద్వి. వి. బ్రింగుడుపడుట.

బ్రింగుపడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, రూ—బ్రింగుడుపడు.

బ్రించు. దే. ప్రే. బ్రింగఁజేయు.

బ్రియ్యు. దే. అ. క్రి: చూ, నశించు.

బ్రిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రిషి.

బ్రిసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

బ్రే

బ్రేణీలు. వా. వి. బ: చూ, భక్ష్యము.

బ్రేవు. వా. వి. త్రేనుపునందలిధ్వని.

బ్రో

బ్రోది. వై. వి.=వృద్ధి: చూ, వృద్ధి. 4.

బ్లా

బ్లాంకెటు. వా. వి. బణాతుపచ్ఛేడము(దుప్పటి).

బ్లాకు. వా. వి. 1. నలుపు. "బ్లాకుబోర్డు"; 2. కొన్నిభాగములు కలిసినభూఖండము; 3. ప్రతిబింబపుబొమ్మ; 4. అగౌరవచిహ్నము. "బ్లాకుమార్కు."

భ

భ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

భమ్. సం. వి. అ. పుం. నక్షత్రము: చూ, రిక్క.

భంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బ. జనపవిత్తులు.

భంగపడు. మి. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 2.

భంగపాటు. మి. వి. భంగపడుట. భార. విరా. 1, ఆ. 53.

భంగపెట్టు. మి. స. క్రి: చూ, భంగించు.

భంగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బన్నము. చెఱుపు: చూ, హాని. 2; 2. అల: చూ, వీచి. 1; 3. అగౌరవము: చూ, నడి. 3; 4. రోగము: చూ, హానువు. 4; 5. ఒకానొకరోగము: చూ, హానువు. 4; 6: చూ, పహేలనము.

భంగి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, విధము. 1. భార. విరా. 1, ఆ. 296; ఈ. స్త్రీ. 2: చూ, భంగము. 3; 3: చూ, సేరువు. 1; 4.=బంగి: చూ, బంగి. 1.

భంగించు. సం. స. క్రి: చూ, హేళనముచేయు.

భంగుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివిష*: చూ, విష.

భంగురము. సం. విణ. 1. నశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.

భంగ్యము. సం. విణ. రూ—భాంగీనము. భంగలుపండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

భంజకము. సం. విణ. విఱుచునది.

భంజనము. సం. వి. అ. న: చూ, విఱుపు. 1.

భంజలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పామువలె వంకరగాపోయెడి అశ్వగతి. రూ-భంజలిక: చూ, హయము. [2, ఆ. 101.

భంజలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—పా.

భంజించు. సం. స. క్రి: చూ, విఱుచు.

భంజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బారంగి*: చూ, హంజిక.

భంటాకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ములక. *.

భండకుఁడు. సం. విణ.=: చూ, బండగుఁడు.

భండనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము.

2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3: దుశ్చేష్ట. (తె).—కఱతే, కల్లతనము.

భండారము. సం. వి. అ. పుం.=బండరము. బొక్కసము: చూ, పంటసాల.

భండి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).రూ-భాండి. 1. మంజిటి*: చూ, సమంగ. 1; 2. దిరిసెన*: చూ; శ్యామవర్ణ; 3:చిట్టీకూర:చూ,భండీరము. 2.

భండించే. సం. అ. క్రి. బంటాటలాడు.

భండిరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-భండీరము. 1—2—3.

భండీయము. సం. వి. అ.పుం: చూ,భండీరము.2.

భండీరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భండి.1; 2:రూ-భండిరము-భండి-భండీరి-భండీలము, అల్పమారిషము, ఊలుకము, కణమారిషము, కీడేరము,గండీరము-గండీరి, ఘననామకము, ఘనస్వరము,ఘోష, చిల్లి-ఖిల్లి,జీవాంతకము, తండులి-తండులీకము-తండులీయకము-తండులీయము - తండులేరము, భండీయము. (తె).—చిటి-చిట్టీ, చిటికూర-చిట్టీకూర, యవంతిక.* (చూ, వృత్తము); 3: చూ, భండి*.2.

భండీరి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).—పై.—

భండీలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఆకతాయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

భంబు. సం. వి. అ. న. 1. నక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం. 3. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.

భక్తము. సం. వి. అ. న. 1. అన్నము: చూ, సాదము. (1); విణ. 2. భాగింపఁబడినది: విభక్తము.

భక్తి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1.=బత్తి. కొలువు: చూ, సేవ. 1. (చూ, భక్తులు); 2.=బత్తి. ఆయముతోఁగూడిన స్నేహము. లక్ష్మీ. 5, ఆ. 150: చూ, విరాళి. 2; 3. పాలు: చూ, భాగము. 1; వా. 4.=బత్తెము. కూలి: చూ, సంబళము. 2; 5.=బాకి. నిలువ: చూ, శేషము.

భక్తిలక్షణములు. అం: శ్రవణము, కీర్తనము, స్మరణము, పాదసేవ, అర్చనము, వందనము, దాస్యము, సఖ్యము, ఆత్మనివేదనము. (9)

భక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బత్తుఁడు. భక్తిగలవాఁడు, డింగరీఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

భక్తులు. అం. 1: భక్తి ఎనిమిదివిధములు.—భాగవత వాత్సల్యము, భగవత్పూజయందనుమోదము, భగవదర్చన, భగవద్విషయమునందదంభము, భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ, స్వరనేత్రాంగ వికారము, సదా భగవదనుస్మరణము, అమాంసభక్షణము (8); 2: పరీక్షిత్తు, నారదుఁడు, ప్రహ్లాదుఁడు, భార్గవి, పృథుఁడు, అక్రూరుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, ధనంజయుఁడు, బలిచక్రవర్తి. (9)

భక్షకుఁడు. సం. విణ: అదత్తి, అదనశీలుఁడు, అద్మరుఁడు, ఔదరికుఁడు, ఖాదకుఁడు, ఘతనుఁడు, ఘస్మరుఁడు, చములుఁడు, బహ్వాశిని, భోక్త. (తె).— ఆబోతికాఁడు, తిండికాఁడు, తిండిపోతు, తిండీఁడు, బోరెంపోతు, మింగనగొండి, మేఁతరి, మేపరి; తద్వి.— ఒకరియింటి కూడుతినువాఁడు.—పరపిండాదుఁడు, పరాన్నుఁడు. (చూ, మేపరి.)

భక్షణము. సం. వి. అ. న.తిండి:చూ,సాపాటు.

భక్షణీయము. సం. విణ: చూ, భక్ష్యము. 2.

భక్షించే. సం. స. క్రి: చూ, సాపడు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 109. [ము. 1.

భక్షితము. సం. విణ. తినఁబడినది: చూ, భుక్తము. 1.

భక్ష్యంకారుఁడు. సం. విణ. పిండివంటవాఁడు: చూ, సూపకారుఁడు.

భక్ష్యకారుఁడు. సం. విణ.—రూ-పై.—

భక్ష్యము. సం. వి. అ. న. 1.=పండేరము—

పణ్యారము. (తె).— తినుబండము, పండేరము-పణ్యారము, పిండివంట. తద్విశేషములు.—౧. పంచభక్ష్యములు:—భక్ష్యము, భోజ్యము, లేహ్యము, చోష్యము, పానీయము; ౨: అంగారపోలి, అంగారపోణి. (తె).—అంగరపూవియ, అంగరుల్లె-అంగరోల్లె; ౩: అతిరసము. (తె).-అరిసియ-అరిసె-అటిసియ-అటిసె; ౪: అపూపము—అపూపికము—అపూపికము, కాందవము, చర్పటము, పూపము, పూపలిక, భూరిరంధ్రిము. (తె).—అట్టు, అప్పచి-అప్పచ్చి, అప్పడము—అప్పళము; ౫: అవంతికము, ఉదపక్వము. (తె).—ఒడ్డెన, వాసెనకుడుము; ౬: (తె).—అవుఁగు-ఓఁగు; ౭: ఆఖ్య, ఉపకారిక. (తె).—ఉక్కెడ, ఉక్కెఱ; ౮: (తె).—ఆమవడ-ఆవడ; ౯: (తె).-ఇంచిమంచి; ౧౦: ఇడి, ఇడికుడక, ఇడికుడుము; ౧౧: ఉఖ్యము, పిఠరము—పైఠరము; ౧౨: ఉట్రిపడియము; ౧౩: ఉత్కారిక, కేకుందకము—కేకుందము, ఖండపాలము, ఖాండికము, మోదకము. (తె)-ఉండ్రము-ఉండ్రాలు, కుడుము; ౧౪: ఉపమ-ఉప్మ; ౧౫: ఉప్పుడుపిండి; ౧౬: ఉలుప—పులుప, ఊరుఁబిండి, ఊరుపు—ఊర్పు, తొక్కు—తొక్కుడు, పచ్చడి, పడిదియము-పడిదెము, పిండిమిరియము, బజ్జి; ౧౭: ఏలకికాయ; ౧౮: కడియపుటట్టు; ౧౯: కపోళి; ౨౦: కరంజము. (తె).—కర్జకాయ, కజాయము-కజ్జాయము-కజ్జెము-కజ్జియము - కజ్జెము; ౨౧: కవణము; ౨౨: (తె).—కూళ్ళాపిడలు; ౨౩: కైకుందికము; ౨౪: కోవా; ౨౫: కాబేరము; ౨౬: (తె).—కొమ్ములు; ౨౭: ఖండఖండితము, పూరిక. (తె).—పూరి- పూరీ; ౨౮: గుడపిండము; ౨౯: ఘారిక. (తె).-గారియ-గారె, వడ; ౩౦: (తె).—గోరుమీటులు; ౩౧: చరుప్రిణము, చిత్రాపూపము; ౩౨: చర్పటి. (తె).—ఒబ్బట్టు-బొబ్బట్టు; ౩౩: చామ్యము; ౩౪: (తె).—చిరమిడి, చేలిమిడి; ౩౫: (తె).—చేగోడి; ౩౬: (తె).—చేల్లగుత్తులు; ౩౭: (తె).—చోఁపట్టు; ౩౮: (తె)—జిలేబి; ౩౯: (తె).—జిల్లేడుకాయ; ౪౦: (తె).—జీడియ-జీడె; ౪౧: దోషకము. (తె).—దోసియ-దోసె; ౪౨: (తె).—ద్రిబ్బెడ; ౪౩: (తె).—నాస్తెల; ౪౪: (తె).—నిడికుడక; ౪౫: (తె).—నిప్పటి—నిప్పట్టు; ౪౬: (తె).—నీరువత్తిగ, నీరొట్టియ-నీరొట్టు-నీరొట్టె; ౪౭: (తె).—పకోడి-పగోడా; ౪౮: (తె).—పప్పు; ౪౯: (తె).-పాలకాయ; ౫౦: (తె).—పాలమీఁగడలు; ౫౧: (తె).—పిండివడియము; ౫౨: (తె)—పుడుఁకులు-పుణుఁకులు; ౫౩: పూరణము—పూర్ణము. (తె).—పూర్ణము; ౫౪: పూరము; ౫౫: (తె).—పూసకజ్జెము; ౫౬: పేనిక. (తె).—పేణి—బ్రేణి; ౫౭: (తె).-పొంగరము-పొంగరాలు-బొంగరాలు; ౫౮: (తె).—పోఁకపేరు-పోఁకఉండలు; ౫౯: (తె).—పోలె-పోళి-పోళె; ౬౦: (తె).—బటాసాలు; ౬౧: (తె).—బడికోడి; ౬౨: (తె).—బరిడెగవ్వ; ౬౩. (తె).—బిళ్లకుడుములు; ౬౪: (తె).—బుడుకు; ౬౫: (తె).—బూరియ-బూరె; ౬౬: (తె).—బెడద; ౬౭: (తె)—బొణిగలు; ౬౮: (తె).—బొరిలింగకాయ; ౬౯: (తె).—మడత; ౭౦: (తె).—మణుఁగుబూలు; ౭౧: (తె).—మిఠాయి; ౭౨: (తె).—మినుపపోఁక, మినుపసున్ని, సుకిని-సుకియ—సుకుని-సున్ని; ౭౩: (తె).—ముక్కులు; ౭౪: (తె).—ముత్తెపుఁజిప్ప; ౭౫: మాండము. (తె).—మోరుండ,

కొబ్బరి యయుండ; ౭౬: యంత్రిక, సంయావము. (తె).—జేంతిక, సాకె సత్తు; ౭౭: (తె).—రొట్టెయ-రొట్టె; ౭౮: (తె).—వెన్న పడిదము- వెన్నపాలకాయ- వెన్నప్పము, వెన్న మెఱుంగు, వెన్నయుండ, ౭౯: (తె).—సడికుడక; ౮౦: (తె).— సరడాలు; ౮౧: సేవిక. (తె). సేవ-సేవియ-సేవె, ౮౨: (తె).—సొజ్జిబూరె; ౮౩: (తె).— హోళిగ-ఓళిగ; మఱియు.—౮౪: అడ్డరిక; ౮౫: అడ్డాణము; ౮౬: అమృతకలశము; ౮౭: అమృతఫలము; ౮౮: అర్పటము; ౮౯: ఖాద్యము; ౯౦: చంద్రికాంతము; ౯౧: తైతిలము; ౯౨: పిష్టకము; ౯౩: పుస్తము. ఇత్యాది భక్ష్యవిశేషంబులు గలవు. (౧౩-౨౩ కడనున్న పదములు ఒకటే అని కొందఱు)(చూ, సాపాటు: చూ, సాదము(1). (మిగతవానికి "చూ, హోళిగ."); విణ. 2. తినఁదగినది: ఖాద్యము, భక్షణీయము.

భక్ష్యకులు. అం: చూ, భక్ష్యము. 1.

భగంధరము. సం. వి అ.పుం. మర్మస్థానమునందలివ్రణము: చూ, వ్రణము.

భగణము. అం. (ఒక గురువు-రెండు లఘువులు. ఉదా.—రాముఁడు.)చూ, అష్టగణలక్షణము.

భగము. సం. వి. అ. పుం. 1. యా-భాగ్యము. శ్రీ: చూ, సంపత్తి. 1; 2. వీర్యము: చూ, రేతస్సు. 1; 3: చూ, వాంఛ; 4. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 5: చూ, వైరాగ్యము; 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; 7: చూ, మాహాత్మ్యము; 8: చూ, సన్మానము; 9: చూ, యత్నము; 10: చూ, ధర్మము. 1; 11: చూ, మోక్షము; 12.—పంగు: అంకతి, అవాచ్య దేశము, ఆనకము, ఆశము, ఇ, ఉత్తమాంగము, ఉపస్థ, ఓ, కందర్పకూపము, కామమందిరము, కర్ణకోశము, కోశము-కోషము, క్షేత్రము, గుహ్యము, గూఢము, జ, జన్మవర్త్మ, పుష్పపథము, ప్రకృతి, బంధురము-బంధూరము, బింబము, యోని, రతము, రతి, రతికుహరము, రతిగృహము, సంధి, సంబాధము, సంసారమార్గము, స్మరకూపకము, స్మరాంగారము. (తె).—అచ్చోటు-అచోటు, అఁడుగుత్, ఒడికట్టు, కచ్చె, కరి, గుంట, దుబ్బ, దూపె, పంగు, పాపలఁగనుతావు, బుత్త, ఒయ్య, మరునిల్లు, సందు; తద్విశేషములు.— ౧. ఉపస్థలోపల నడుమ మొగ్గగలది:— తిర్యక్కోశము; ౨. పశుయోనికి. (తె).— ఒడి, కరి-కఱి; 3. యోని మూలము:— ఉదకము, కల్మాషి. (తె).- కచ్చెమొదలు; ౪. యోనిలోపలితావు:— కోశము; ౫. స్త్రీపురుషులగుఱి.— అవకరము, అవస్కరము, కాపీనము, కౌలీనము, గుహ్యము, గూఢము, వరాంగము, వ్యంజనము; ౬. స్త్రీలకోణితసంచారస్థానము:— జానువు, (మిగతవానికి "చూ, స్మరాంగారము."); 13. బలము: చూ, శక్తి. 1; 14.—బాగు: చూ, యోగ్యత; అం. 15: చూ, చుంబనస్థానములు; 16: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (భగము తాఁబేటివీఁపు-ఏనుఁగువీఁపు-రోమము-చిన్నముక్కు-విస్తీర్ణము-తామగపువ్వుతేకు ఈయాఱును గలిగియున్న శుభగములు. ఖరపృష్ఠము-మండూకపృష్ఠము-రోమరహితము-దీర్ఘనాశికము-కుంకీర్ణము-విరళము ఈయాఱును గలిగిన మధ్యమములు. కుడిప్రక్క నెత్తుగనున్న కొడుకులఁగనును. ఎడమప్రక్క నెత్తుగనున్న కన్యకలఁగనును. రావిచిగురాకువలెనున్న సౌభాగ్యవతియు పుణ్యాత్మురాలునునగు. కుడసుడియున్న రాజపత్నియగు. ఎడమసుడియున్న గొడ్రాలగు. మచ్చయున్న మగనిఁజంపును. తాఁబేటివీఁపువలెనుండి సమమైనునుపు గలిగిన

శుభప్రదమై పుత్రప్రదమై ధనధాన్యములు గలుగఁజేయును. చివరను కుంకుమవర్ణమై యెఱ్ఱనిమచ్చేయున్న నుత్తమురాలగు. ఈమచ్చే దక్షిణభాగమునసున్నను బ్రశ స్తము. నిర్మాంసమై మిక్కిలిపొడవై తెల్లనినాడితోఁ గూడిన దౌర్భాగ్యురాలై దరిద్రదుఃఖమనుభవించును. దీర్ఘమైన మగని మామను మఱఁది నిఁజంపును.); 17: చూ, కళాస్థానములు.

భగవంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. రూ-భగవానుఁడు. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 4: చూ, సన్మానితుఁడు.

భగవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నది: చూ, వాగ్దిని (నది); 2: చూ, సరస్వతి; 3. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి); విణ. 4. పూజ్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ. అం: చూ, భక్తులు.

భగవత్పూజయందనుమోదము. అం: చూ, భక్తులు.

భగవదర్చన. అం.—పై.— [భక్తులు.

భగవద్విషయము నందలి దంభము. అం: చూ,

భగవానుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ—భగవంతుఁడు.

భగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-భగ్ని. 1: చూ, సహోదరి; అం. 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

భగినీపుత్రుఁడు. అం: చూ, భ్రాతృజుఁడు.

భగాలి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భగీరథుఁడు.అం:చూ,మహారాజులు (రాజు. 1.)

భగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

భగురు.అం.(భ + గ. ఉదా.-మాధవుఁడా):చూ, ఉపగణములు.

భగ్నచ్ఛందము. అం: చూ, వాక్యదోషము.

భగ్నమగు. మి. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 1.

భగ్నము. సం. విణ.=బన్నము. భంగము నొందినది: (తె).—బజీతు.

భగ్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ—భగిని.

భజన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-భజనము. 1: చూ, సేవ. "రామభజన"; 2. భాగించుట: చూ, విభజనము.

భజనము. సం. వి. అ. న.—పై.—

భజమానము. సం. విణ. 1. సేవించునది: చూ, సేవితము; 2. భాగించునది: చూ, విభాజకము;3.న్యాయముతోఁగూడినది: చూ, యోగ్యము. 2.

భజించు. సం. స. క్రి. 1. కొలుచు: చూ,సేవించు; 2. భాగించు: చూ, విభజించు.

భజిష్యము. సం. విణ. 1. సేవింపఁదగినది: చూ, సేవ్యము;2.భాగింపఁదగినది:చూ,విభాజ్యము.

భటము. సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క పదునేనవభాగము: చూ, దినభాగములు (వాసరము.)

భటిత్రము. సం. విణ. ఇనుపసలాకకు గ్రుచ్చి కాల్చినది: చూ, కఱుకుట్లు:చూ, మాంసము.

భటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బంటు. 1. అతిరథుఁడు, అస్త్రజీవి-అస్త్రజీవుఁడు, ఆరభటుఁడు, ఉష్ణుఁడు, ఊష్మలుఁడు, ఏకవీరుఁడు, క్షేపకుఁడు, పత్తి, పదికుఁడు, పదాజి—పదాతి, పద్గుఁడు,పాదాతికుఁడు,యోధ—యోధుఁడు-యోద్ధ, హాంవీరుఁడు.(తె).—ఒంటరులు, కాలరి, కాలిబంటు-కాల్బంటు, కాలుమానిసి, కాలురువు—కాల్వూరు, జోదు, నడజోదు, పదగుఁడు, పరి, పేద, బంటు, మానిసి, లెంక-లేఁక, సిపాయి; తద్విశేషములు.— ౧. పదాతిసేనకు.— పాదాతము. (తె).—కాలుబలము, మంది; ౨. రక్షణార్థముకూడఁబోవుబంటునకు.—అంగరక్షకుఁడు, పరిచరుఁడు, పరిధిస్థుఁడు. (తె).—

పోరివాఁడు; 3: (చూ, మహారథుఁడు). (మిగతవానికి: "చూ, హంవీరుఁడు. 2. "); 2. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; వా. 3. కార్బారి: చూ, వ్యవహర్త. 2.

భట్టారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, సన్యాసి; 3: చూ, సూర్యుఁడు.

భట్టికావ్యము. అం. (ఈగ్రంథమునుభట్టివ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భట్టిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుభార్య: చూ, భార్య; 2. బ్రాహ్మణునిభార్య: చూ, భార్య.

భట్టు. సం. వి. ఉ. పుం.=బొట్టు: చూ, బొట్టు.7.

భట్టుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బట్టు: చూ, పాఠకుఁడు. [ము. 9.)

భటాగ్రజులు. అం: చూ, సభాంగములు (అంగ

భద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథి. 1; 2. గంగ: చూ, నది; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహా. 2; 4. కృష్ణుని అష్టమహిషులలో నొకతె: చూ, మహిషులు.

భద్రకము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (౧. ర-న-ర గణములు. 9వ ఛందస్సు; ౨. న-న-ర-వగణములు. 7 యతి. 11వ ఛందస్సు; 3. భ-ర-న-ర-న-ర-న గురువులు. 12 యతి. 22వ ఛందస్సు అని త్రివిధము.)

భద్రకుంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణకుంభము.

భద్రదారువు. సం. వి. ఉ. న: చూ, దేవదారి.*

భద్రపదము. అం: చూ, భద్రము. 8.

భద్రపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుమ్ముడు*: చూ, సర్వతోభద్ర.

భద్రబల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లంజెసవరము*.

భద్రము. సం. వి. అ. న.1. కల్యాణము: చూ, శుభము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము.1; 3. నాగముస్తె*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); అం. 4: చూ, కరణములు; పుం. 5. గజజాతివిశేషము: చూ, హస్తి. (ఈజాతిగజము శుభకార్యములయందు పురప్రచారయోగ్యమైనది); 6. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 7. కాటుకపిట్ట: చూ, శకుంతి(పిచ్చుక.); 8. రూ-భద్రపదము-భాద్రపదము: చూ, మాసము. 1; విణ. 9. శుభకరము: చూ, శుభము.1; 10.=పదిలము-బద్రము: చూ, హెచ్చరిక. 1; 11.=పద్దు. అంకెలవరుస: చూ, పద్దు. 3; 12: చూ, శైత్ర్యము; అం. 13: చూ, గజజాతులు. [ము. 3*.

భద్రముస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్ర

భద్రయవము. సం. వి. అ. న. కొడిసెకాయ, (కొడిసెపండు అనియు): చూ, వత్సకము.

భద్రరేణువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఇంద్రుని ఏనుఁగు: చూ, హస్తి. [వాసన. 1.

భద్రశ్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చందనము: చూ,

భద్రసురము. సం. వి. అ. పుం. చేతికటారి: చూ, బాణము. 1.

భద్రాకరణము. సం. వి. అ. న: చూ, వపనము.

భద్రాశ్వము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నవఖండములు. 2. (చూ, ఇలావృతము); 2: చూ, వర్షములు.

భద్రాసనము. సం. వి. అ. న. మణులు 'మొదలగువానితోఁజేసిన రాజాసనము: చూ, ఆసనములు.

భద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వీరభద్రుఁడు. (చూ, ప్రభ. 4.); 2: చూ, శివుఁడు; 3.=పదిలుఁడు: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు; అం. 4: చూ, పురుషజాతులు. 1. [పత్రెల.

భద్రేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నయేలకి*: చూ,

భయంకరము. సం. విణ. భయమును పుట్టించేనది: చూ, రౌరవము. 2.
భయంకరుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి.
భయద్రుతుఁడు.సం.విణ:చూ,వెనుదీయువాఁడు.
భయపడు. మి. అ. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 6.
భయపెట్టు. మి. స. క్రి: చూ, వెఱపించే.
భయము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సాధ్వసము; విణ. 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, శిక్షాకాలములు; 4: చూ, స్థాయీభావములు; 5: చూ, పాశములు.
భయముడిపియాదరించినవాఁడు. అం. 1: చూ, గయాపిండదానార్హులు; 2: చూ,పితలు.
భయముదీర్చినవాఁడు. అం.—పై.—
భయశీలుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి.
భయానకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. రాహువు: చూ, రాహువు. 2; విణ. 3. భయానకరసముగలది: చూ, రౌరవము. 2; అం. 4: చూ, రసములు.
భయాపహుఁడు సం. వి. అ. పుం. మండలేశ్వరుఁడు: చూ, రాజు. 1.
భరంతు. వా. వి. ఇంటిమట్టము.
భరందు. వా. వి: బ్రాంది-బాంది-బరందు.
భరటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరపుఁడు. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు; 2. కుమ్మరి: చూ, మృత్కుయఁడు.
భరణము. సం. వి. అ.న.1.భరించుట; 2. రూ-భరణ్యము. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 3. జీతము: చూ, సంబళిక. 2; 4: చూ, మనోవృత్తి; 5. ఇరువదితూములమానము.
భరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఒకనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2: చూ, భూమి. 1; 3.=బరిణె_పక్కణి: చూ, పాత్రము. 6.
భరణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.
భరతము. అం. 1. నాట్యమునకు భరతముని పేరు: చూ, నాట్యము. 1; 2.=బరతుపిట్ట: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు; అం. 3: చూ, నవఖండములు; 4: చూ, కళలు; 5: చూ, ఖండములు.
భరతవాక్యము. అం: చూ, ఇతివృత్తవిస్తరము. (వివక్షితార్థ ప్రతిపాదనాది యాఅులక్షణములతో నాటకములను జేసిపి తుదను దేశక్షేమము కొఱకు సూత్రధారుఁడాశీర్వాదము చేయును. ఆపద్యమే భరతవాక్యము.)
భరతశాస్త్రగ్రంథములు. అం: శార్ఙ్గదేవ ప్రోక్త సంగీత రత్నాకరము, నారదీయరత్నాకరము, స్వరరాగ సుధారసము, సోమనాథీయము, స్వరమేళకళానిధి, సంకలిత రత్నాకరము, రాగమంజూష, శ్రుతిరంజని, భరతార్ణవము, సుధాసంగ్రహము, నృత్యసంగ్రహము, అభినయ దర్పణము, కోహాళీయము, నృత్తవిద్యావినోదము, భరతసూత్రములు, శిలాలిసూత్రములు, కృశాశ్వ సూత్రములు, అశ్వమేధ ప్రకరణము, రంగలక్ష్మీవిలాసము, సంగీతచూడామణి, సంగీతసారసంగ్రహము మొదలగునవి.
భరతసూత్రములు. అం. 1.—పై.—; 2. నాట్యమునకు భరతసూత్రము లాధారములు. (చూ, నాట్యము.)
భరతార్ణవము. అం: చూ, భరతశాస్త్ర గ్రంథములు.
భరద్వాజము. సం. వి. అ. పుం. రూ-భారద్వాజము, ఏటిగ్రంత: చూ, వ్యాఘ్రాటము.
భరద్వాజబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియో బ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
భరద్వాజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భరద్వాజుఁడను ముని: చూ, సన్యాసి; 2: చూ, ద్రోణుఁడు. 1; అం. 3: చూ, సప్తఋషులు (చూ, మహర్షులు); 4: చూ, బ్రహ్మలు.

భరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరువు. అతిశ యము: చూ, హెచ్చు. 2; 2.=బరువు: చూ, భారము. 1; 3.=బారు-బారువ:చూ, రూ-భారము. 3.

భరించు. సం. స. క్రి. 1. మోచు: చూ, రూ-సంభరించు; 2. పోషించు: చూ, సంతరించు.1.

భర్గుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భర్జనము. సం. వి. అ. న: చూ, వేఁపు.

భర్జించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, వేఁచు; 2. శరీరమునయిముడు, ఒంటఁబట్టు.

భర్త. సం. వి. ఋ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విణ. 2: చూ, మోచువాఁడు; 3: చూ, సంరక్షకుఁడు.

భర్తి. వా. సం. విణ. పూర్తి:చూ, సంపూర్ణము.

భర్తృదారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (నాట్య పరిభాషయందు) యువరాజు:చూ,రాజు. 1.

భర్తృదారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (నాట్యపరి భాషయందు)రాజుకూఁతురు: చూ,స్నూన. 1.

భర్త్సనము. సం. వి. అ. న. బెదరింపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

భర్మము. సం. వి. అ. న్. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; సం. వి. న్. న. 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భర్మాణి. అం: చూ, పంచమిజవిభాషలు.

భలము. అం.(భ + ల. ఉదా.—కేశవుఁడు):చూ, ఉపగణములు.

భల్లము. సం. వి. అ. న. 1.=బల్లెము: చూ, బాణము. 1; పుం. 2. (రూ-ఫల్లము—ఫల్లు కము-ఫల్లూకము-ఫల్లూగము—అచ్ఛ ఫల్లము-అచ్ఛభల్లము— అచ్ఛము— భల్లి- భల్లుకము-భల్లూకము-భాలూకము—భాల్లుకము.): చూ, వెలుఁగుబంటి; అం. 3:చూ,బాణాగ్రములు.

భల్లాతకము. అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధ ములు: బాణము. 1.

భల్లాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జీడి*: చూ, స్ఫోటశోఫ; అం. 2: చూ, లేహ్యాములు; 3: చూ, స్త్రీరాగములు.

భల్లారె. వా. సం. అవ్య. రూ-భల్లారే: చూ, సెబాసు.

భల్లారే. వా. సం. అవ్య.—పై.—

భల్లుంగము. సం. వి. అ. పుం. గట్టివెదురు*: చూ, వెదురు. (చూ, చేపాటికఱ్ఱ.)

భల్లుకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భల్లము. 2; 2.=మల్లు. కోఁతి: చూ, వానరము.

భల్లూకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—భల్లుకము. 1.

భల్లూకముష్టిన్యాయము. పా. వెలుఁగుబంటి పిడికిలి యెన్నివిధములను విడువదనురీతి.

భవంతి. వా. సం. వి. ఇ. పుం.=బవంతి. 1.ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2: చేట్టుకొల్లారము: చూ, సదనము. 1.

భవదీయము. సం. విణ. నీది.

భవనము. సం. వి. అ. న. 1: (తె).-అగుట, కావుట; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

భవనాసి. వా. వి. బిచ్చిగానిగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6—౧౫.

భవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బోము. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4: చూ, భవికము; 5: చూ, శక్తి. 1.

భవాదృశుఁడు. సం. విణ. (శ్). నీవంటివాఁడు.

భవాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భవికము. సం. వి. అ. న. (రూ-భవుకము-భావుకము—భవ్యము- భవిష్యము- భవితవ్యము) మేలు: చూ, శుభము. 1.

భవిత, సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) కాఁగల స్వభావముగలవాఁడు:భవిష్ణువు, భూష్ణువు.

భవితవ్యము. సం. వి. అ. న. 1.=బయిసి-బవిసి, భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, భవికము; విణ. 3. కాఁదగినది.

భవిలుఁడు. సం. విణ: చూ, విటుఁడు.

భవిష్ణువు. సం. విణ. (ఉ): చూ, భవిత.
భవిష్యత్తు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్.) కాఁగలది: భవిష్యము, భవ్యము, భావి; అం. 2: చూ, క్రియాకాలములు.
భవిష్యత్కాలము. సం. వి. అ. న. రాఁగలకాలము: చూ, సాంపరాయము. 3. (చూ, కాలత్రియము). [చూ, రాఁగలపంట.
భవిష్యత్ఫలము. సం. వి. అ. న. ఉదర్కము:
భవిష్యద్దర్శకము. అం. రాఁగలకాలమును దెలుపును. (దీనినిల్పట్టుఅందురు).
భవిష్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, భవికము; విణ. 2. కాఁగలది: చూ, భవితవ్యము. 3.
భవిష్యోత్తరము. అం: చూ, పురాణములు.
భవుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, శివుఁడు.
భవ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2. గజపిప్పలి *: చూ, శౌండి (పిప్పలి).
భవ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ-భవికము; 2. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; విణ. 3. శుభమైనది: చూ, శుభము. 1; 4. సత్యమైనది:చూ, సత్యము. 5; 5.యోగ్యమైనది: చూ, శ్రేష్ఠము; 6. కాఁగలది: చూ, భవిష్యత్తు. [శునకము.
భషకము. సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ,
భషణము. సం. వి. అ. న. కుక్కయొక్క మొఱుగు: చూ, స్వనము. 2. [భ్రమరము. 1.
భసలము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ,
భసితము. సం. వి. అ. న: చూ, భస్మము.
భస్త్రా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: గర్భము, చర్మప్రసేవిక, దృతి, ప్రాణింధమము, భస్త్రి. (తె).- కొలిమితిత్తి, తిత్తి, తోలుతిత్తి.
భస్త్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—
భస్త్రికాలక్షితన్యాయము.పా.తిత్తినేదిపైచినను దానికి భంగములేదు. కాని కొడవలియుంచినచోఁ జీల్చివేయుననురీతి.
భస్మగంధిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేణుకయను గంధద్రవ్యము, హూరేణువు: చూ, రాజార్హము.
భస్మగర్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కంపుటిరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప.
భస్మచ్ఛన్నాగ్నిన్యాయము. పా. బూడిదెచేఁ గప్పఁబడిన యగ్నిపయికి లేనట్లుండి లోపల గణగణలాడు చుండుననురీతి.
భస్మము. సం. వి. న్. పుం.=బసుమము: అర్ఘటము, ఉల్క, క్రతువు, క్షారము, పార్ఘటము, భసితము, భస్మము, భూతము, భూతి, రక్ష. (తె)— కరక, నిగుఱు-నివుఱు-నీఱు, పదడు, బగ్గి, బుగ్గి, బుసి, బసుమము, బూడిద-బూడిదె-బూడ్ద, బూతి—బూది-విబూది, వెలిమిడి-వెల్మిడి—వ్రేల్మిడి, సిగరి. తద్వి.— ౧: కుట్టు; ౨: తిరునీఱు; 3: భస్మము, భావము, విభూతి. (తె.).— విబూది; 3. పీనుఁగుపెంట; (మిగిలినవానికి "చూ, సిగరి. 1.")
భస్మములు. అం. సువర్ణ, రజిత, తామ్ర,నాగ, వంగ, సత్తు, లోహ, రస, శంఖ, శృంగ, అభ్రక, తాళక, విమల, సౌవీర, ఇంగిలీక, శిలాజిత్తు, గంధక, తుత్థ, పాషాణాది భస్మములు. (ఇవి అగ్నిపుటమువలన నగును.)
భస్మాంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,శివుఁడు.
భస్మీకరించు. సం. స. క్రి. భస్మముచేయు.
భళిరె.వా.సం.అవ్య.రూ-భళిరే: చూ, సెబాసు.
భళిరే. వా. సం. అవ్య.—పై.—

భా

భా. సం. వి. అ. న్. స్త్రీ. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2. (సూర్యుని) కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 3. (రూ-భాస్క--భాజము-- భాసము)=బాజా, కాంతి:చూ, వెలుతురు. 1.

భాంగీనము. సం. విణ: చూ, రూ–భంగ్యము.

భాండపుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము. (త్రికాండ శేషము).

భాండము. సం. వి. అ. న. 1. తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. గుఱ్ఱపుఁదొడవు: చూ, భూషణము. 2; 3.=బాండువ: అబ్దము, ఆ, ఉఖ, కరీరము, కలశము–కలసము, కలశి–కలసి, కుంభకము – కుంభము, కుంభి, కుటము, కుహనము, క్షురిక, ఖపురము, గుల్మము, ఘటము, ఘటి, చులుకము – చులూకము, నిపము, పరిఘము, భాజనము. (తె).—అలకి, కడవ, కుండ, పనఁటి-పరఁటి, ప్రివ్వ, బాండువ, బాన, మఱువ; తద్విశేషములు.—౧. అమృతకలశము; ౨. (తె).—అయిరేని-ఐరేని, అయిరేనికడవలు-ఐరేనికడవలు, అరిమెనకుండలు-అఱిమెనకుండలు, జాజోగులు, పూజెకుండలు, పూజెగులు, పెండ్లికుండలు, బూఁజోగులు; ౩. ఉఖ, ఉష్ట్రిక, కఠినము, కుండము, కుండి, కుంభము, కుంభి, పిఠరము, స్థాలి. (తె).—పంటి-పనఁటి, లోవి, వంటకుండ; ౪. ఏతపుకడవను. (తె).—బాన; ౫. కంఠాల, కలశి-కలసి, గర్గరి, జాలగోణిక, మంథని. (తె).—తరిగడవ, పెరుఁగుకడవ, పెరుఁగుముంత; ౬. (తె).—కడముంత–కడుముంత; ౭. (తె).—కావుపాఁతఱ; ౮. సన్ననము. (తె).—గూన; ౯. కుహనము, క్షురిక.(తె).—కుప్పియ-కుప్పె, జాడి–జాడీ, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౧౦. (తె).—కూటికుండ; ౧౧. (తె).—కొడుము, బోడిగ; ౧౨. క్వణనము, హండికాసుతము. (తె).—అటిక; ౧౩. గంజ, గంధవాహము. (తె).—కల్లుకుండ, లొట్టి; ౧౪. (తె).—గల్ల; ౧౫. గుండ్రనికుండను. (తె).-కుండ; ౧౬.(తె).-గురిగ-గురిగి-గురియ; ౧౭. గోలకము-గోళకము. (తె).—ఓటికుండ; ౧౮. ఘటి, చులుకము-చులూకము (తె).—గరగ–గరిగె, గరగముంత, పిడత–పిడుత; ౧౯. (తె).—చెరవ-చెరవము-చెర్వము- చెర్వి; ౨౦. (తె).—చేరికుండ; ౨౧. చరువు; ౨౨. (తె).—చేల్లకుండ; ౨౩.(తె).-చౌకిబాన, బాన; ౨౪. నిండుకుండను.—ఊం; ౨౫. నీళ్లకుండను.—కలశి; ౨౬. పరిఘము (ఇదెగాజోకుండ); ౨౭. పాలకుండ, బూద; ౨౮. (తె).—పొంతకడవ; ౨౯. (తె).—బందడము-బందలము; ౩౦. (తె).—బొంగ; ౩౧. మేడమీఁదికలశమునను.(తె).—కుండ; ౩౨. (తె).—మండిగ. (ఇందుఁగొన్ని లోహపాత్రము లయినను భాండములని వాడఁబడుటచేనిందువ్రాయఁబడియె: చూ, పాత్రము. 6) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము."); 4.=బండము. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 5: మొదలిసొమ్ము; 6.=బండాలము: చూ, సంచిమొదలు.

భాండశుద్ధి. అం: చూ, శుద్ధులు.

భాండాగారము. సం. వి. అ. న.=బండారము. 1. బొక్కసము, ధనముండుచోటు: చూ, పంటసాల;వా. 2. గ్రంథములుండెడియిల్లు: గ్రంథకుటి "శ్రీసత్యవతీ పుస్తక భాండాగారము. కరప"; 3: చూ, సదనము. 1.

భాండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మంజిటి*: చూ, సమంగ. 1.

భాండికము. అం: చూ, ఉద్ధతము.

భాంశ. అం: చూ, షోడశవర్గు. (లగ్నమును 27 సమభాగములు చేయవలెను. భాంశకనుఁగొనవలసిన గ్రహామే రాశియందెన్నవ భాగమునందున్నదో తెలిసికొనవలెను.అట్టిగ్రహమున్న రాశి మొదలు బయినగ్రహ మెన్నవ

భాగమందున్నదనిఁ గనుఁగొనఁబడెనోయన్న రాసి భాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతికే భాంశాధిపతియని పేరు.)

భాకోషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాగధేయము. సం. వి.అ.న. 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; పుం. 2. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1.

భాగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బాగము. పంపకము: అంశము-అంసము, అవచ్ఛేదము, ఏకదేశము, ఛా, కల-కళ, భక్తికంటకము, వాటము, (అవ్య).—అను, అభి. (తె).—పంపకము, పంపు, పాలు, వంతు, వాటా. (మిగతవానికి "వాటా" చూడుము.); 2.=బాగము. పాలు: చూ, వంతు. 5; (1_2 అర్థములు స్వల్పభేదము గలిగియుండును); 3. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; వా. 4.=వాయ. ఓటిలోనొకతడవవంతు: చూ, వాయ; 5.=బాగాలు. పోఁకలు; 6. ముక్క: చూ, శకలము. 4.

భాగవతబ్రాహ్మణులు. అం. (చూ, బ్రాహ్మణులు): చూ, ద్రావిడులు. (వీరిలో ఋగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులును కలరు. వీరు ఆశ్వలాయన కాత్యాయన ఆపస్తంబ బోధాయనాది సూత్రప్రవర్తకులై శివమతమును సమముగా చూచుచు వైష్ణవచిహ్నములను ధరించెదరు.)

భాగవతము.అం.1: చూ, పురాణము; 2. (ఈగ్రంథమువ్యాసమునివ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భాగస్థుఁడు. సం. విణ: చూ, పాలికాఁపు. 1.

భాగవతవాత్సల్యము. అం: చూ, భక్తులు.

భాగహారము. పా. భాగహారముచేయుట. (భాగహారపుగుఱుతు ÷): చూ, హరణము. 3.

భాగించు. సం. స. క్రి: చూ, సంవిభాగించు.

భాగినేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తోడఁబుట్టినదానికొడుకు, మేనల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు.

భాగీరథి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ, నది; అం. 2: చూ, గంగలు.

భాగ్యపదము. అం: చూ, ఆరూఢము.

భాగ్యము. సం. వి. అ. న. 1. అదృష్టము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, అదృష్టము. 1; 3.=బాగెము: చూ, సుకృతము. 1; విణ. 4. భాగింపఁదగినది: చూ, విభాజ్యము; 5. మేలైనది: చూ, సుకృతము. 3.

భాగ్యవంతుఁడు. సం. విణ: చూ, సంపన్నుఁడు.

భాగ్యశాలి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

భాజనము. సం. వి. అ. న. 1.=బానసము: చూ, భవనాసి; 2.=బాన. కడవ: చూ, భాండము. 3; 3: చూ, యోగ్యము. 2.

భాటకము. సం. వి. అ. పుం.=బాడిగ. (తె).—అదవ, అద్దియ-అద్దె, ఇంటికప్పము, ఇంటిపన్ను, ఇల్లరి, బాడిగ_బాడుగ.

భాట్టరహస్యము. అం.(ఈగ్రంథముఖండదేవుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భాణము. అం: చూ, నాటకము: చూ, దశరూపకలక్షణములు; చూ, రూపకములు, (ఇతివృత్తముత్పాద్యము. ధూర్తవిటుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరములు సూచనామాత్రములు. భారతివృత్తి. ఏకాంకము. ముఖనిర్వహణములు రెండుసంధులు. ఇందుఁ బ్రణయ, కలహ, వంచనలే ముఖ్యములు. గానవాద్యములుండు.)

భాణికము. అం: చూ, నాటికలు.(ఒకఅంకము, హాస్యము, ప్రణయకలహము, కారణము, దూషణాదులు గలది.)

భాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాంతి: చూ, వెలుఁగురు. 1; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.

భాతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాద్రపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉత్తరభద్రపదా నక్షత్రము: చూ, రిక్క.

భాద్రపదము. సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. 1.

భాద్రపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భాద్రపదపౌర్ణమి: చూ, హరివాసరము.

భాద్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భాద్రపదము.

భానుమంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2. కిరణములుగలవాఁడు.

భానువారము. సం. వి. అ. పుం. ఆదివారము: చూ, వారము. 1.

భానువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: చూ, సూర్యుఁడు.

భానేయుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

భామఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుడు.

భామము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోపము: చూ, రోషము; 2: చూ, భానువు. 1.

భామిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోపన. (క్రీడాసమయమునందు కోపముచూపెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది; చూ, స్త్రీ.

భాముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భామఁడు.

భారకము. సం. వి. అ. న.=బారకింపు. మేని బరువు.

భారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బరువుమోసెడి కూలివాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.

భారతచంపు. అం. (ఈగ్రంథము లక్ష్మణకవి వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భారతపర్వములు. అం: చూ, పర్వములు. 2.

భారతము. సం. వి అ. న. 1. వ్యాసప్రోక్తమైన అయిదవవేదము: చూ, వేదము; అం. 2. హిమవత్పర్వతమునకును, దక్షిణసముద్రమునకును నడుమైనఒకవర్షము: చూ, వర్షములు. (చూ, ఇలావృతము, నవఖండములు.); 3. (ఈగ్రంథమువ్యాసముని వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు; అం. 4: చూ, వర్షములు.

భారతవర్షములు. అం: చూ, భారతము. 2.

భారతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సరస్వతి; 2. వాకు: చూ, వాక్కు; 3: చూ, వ్యోమనాసిక; అం. 4: చూ, కావ్యవృత్తులు. (వృత్తులు) (ఇంచుక ప్రౌఢపద సందర్భమైనది. హాస్య శాంత అద్భుతములందుఁ బ్రవర్తిల్లు. ఇందక్షరములుమిశ్రమముగానుండును. ఉదా.— "అమ్మునివరుండు సంసారంబు సారంబని తలంచి సన్న్యస్తసర్వసంగుఁడై నదీప్రాంతంబులం గుసుమిత ఫలిత వనంబుల సారంగ పతంగాదులు తనకు సహచరులుగా నుటజాంతరంబుననివసించితపోనియమంబున నుండె.") [2: చూ, కల్పసూత్రము.

భారద్వాజ. అం. 1: చూ, గోత్రము. 13;

భారద్వాజము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏట్రింత: చూ, రూ-భరద్వాజము; 2: చూ, భారద్వాజ. 2.

భారద్వాజస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

భారద్వాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అడవిప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3.

భారద్వాజుఁడు. అం: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

భారము. సం. వి. అ. పుం. 1. బరువు: చూ, వివధము. 3; 2. ఇరువదితులముల యెత్తుగల దానిపేరు. (అనిఅమరుఁడు); 3: (తె).— బారువ-బారు. (సం).—భరము.

భారయష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కావడిబద్ద: చూ, విహంగిక.

భారవాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఉత్కాలుఁడు, ధురంధరుఁడు, ధురీణుఁడు, ధుర్యుఁడు, ధూర్వహుఁడు, ధౌరేయుఁడు, నిర్వాణుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, భారకుఁడు, భారికుఁడు. (తె).—ఉక్కాలుఁడు, నిమితకాఁడు.

భారవి. అం: చూ, కావ్యములు.

భారీ. వా. వి. 1. గొప్ప. "మీభారీ నేనెఱుఁగ నిదికాదు"; 2. పొడవు. "వాఁడు భారీమని షి". (బారీఅనికొందఱు) (ఉత్కర సర్కారుల లో వాడుక).

భార్గవబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (తకారాది అనుబంధములో) చూ, బ్రాహ్మణులు. (మాధ్యందినులు. శుక్లయజుర్వేదులు. భృగుమహర్షినిఁబట్టివీరికీ నామముగలిగినది.)

భార్గవము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

భార్గవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి. 1; 2: చూ, పార్వతి; 3. గఱిక*: చూ, తృణము. 1; అం. 4: చూ, చక్రములు.

భార్గవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2;2: చూ, పరశురాముఁడు.

భార్గి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=బారంగి*: చూ, హంజిక.

భార్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన పెండ్లాము.)పాండు. 3,ఆ. 11: అర్ధాంగి, ఆలి, కడత్రము-కలత్రము-కళత్రము, కులి, క్షేత్రము, గృహము, గృహిణి, గేహము, చింతాయన, జ, జమ్, జాని, జాయ, తల్పము, ద, దమ్, దార, ద్వితీయ, ధర్మపత్ని, పత్ని, పరిగ్రహము, పాణిగృహీతి, వధువు, వశ, సహచరి, సహధర్మిణి. (తె).—ఆలు, ఇల్లాలు, గరిత, గేస్తురాలు, పెండ్లము-పెండ్లాము, పెళ్లము-పెళ్ళాము, పోరియాలు, రాణి, రాణివాసము. (మిగత వానికి "చూ, సహధర్మిణి."); తద్విశేషములు.—౧. అగస్త్యునిపత్ని.—కాశీతకి-కాషీతకి, లోపాముద్ర, విదర్భజ; ౨. అగ్ని భార్య.—ఆగ్నాయి, గభస్తి, స్వాహ, హుతభుక్ప్రియ; ౩. అత్రిభార్య.—ఆత్రేయి, అనసూయ; ౪. అన్నభార్య.— ప్రజావతి, భ్రాతృజాయ. (తె).—వదిన-వదినియ-వదినె-వన్నె; ౫. అర్జునునిభార్య.—సుభద్ర; ౬. ఆచార్యునిభార్య.-ఆచార్యాణి, ఆచార్యాని; ౭. ఇంద్రునిభార్య.—ఇంద్రాణి, ఐంద్రి, చారుధార, జయవాహిని, పులోమజ, పులోమి, వృషాకపాయి, శచి, శతావరి; ౮. ఉపాధ్యాయిని. (పాకశాస్త్రము సంగీతశాస్త్రము మున్నగునవి నేర్పువాని భార్య, బడిపంతులుభార్య.) ఉపాధ్యాయాని, ఉపాధ్యాయ, ఉపాధ్యాయి, ఉపాధ్యాయిని. (తె).—ఒజ్జెసాని, పంతులమ్మ, సోమిదమ; ౯. కశ్యపునిభార్య.—అరిష్ట; ౧౦. కుబేరునిభార్య.—చార్వి, చిత్రరేఖ; ౧౧. కుశునిభార్య.—కుముద్వతి; ౧౨. కోమటిభార్య.—అర్యి, వైశ్య; ౧౩. గరుఁడుని భార్య.—ఉన్నతి; ౧౪. గురుపత్ని.-గుర్వి; ౧౫. గోపాలునిభార్య.—ఆభీరి, గోపాలిక, మహాశూద్రి; ౧౬. గౌతమునిభార్య.-అహల్య; ౧౭. చంద్రునిభార్య.- చారుకాంతి, చారుమతి; ౧౮. చేరివచ్చిన పెండ్లాము. (తె): చేరుగొండి; ౧౯. జరత్కారునిభార్య.—జరత్కారువు, మనసాదేవి; ౨౦. కృష్ణుని భార్య.—జాంబవతి; ౨౧. తనభార్య.—కూర్చ; ౨౨. (తాను శూద్రురాలయినను) కోమటి భార్య.—అర్యి; ౨౩. తోడఁబుట్టినవానిభార్య.—(చూ, భార్య. 1-౪); ౨౪. దశరథుని పత్నులు.—(౧). శ్రీరాముని తల్లి.—కోసలాత్మజ, కౌశల్య-కౌసల్య. (౨) భరతునితల్లి.—కేకయి-కేకేయి, కైకయి-కైకేయి. (తె).—కయిక-కైక; (౩) లక్ష్మణశత్రుఘ్నులతల్లి.—సుమిత్ర; ౨౫. ద్రోణునిభార్య.—కృపి; ౨౬. ధర్మరాజాదులభార్య.—కృష్ణ, ద్రౌపది, పాంచాలి,

సైరంధ్రి. (తె).—ద్రోపది–ద్రోవది(చూ, నూన. 1.); ౨౭. ధృతరాష్ట్రుని భార్య.—గాంధారి; ౨౮. నట్టువుని భార్య.–కారిక, నటి; ౨౯. నలుని భార్య.–దమయంతి; ౩౦.(నాట్య పరిభాషయందు) రాజుభార్య.—భట్టిని; ౩౧. నారదుని భార్య.–సత్యవతి; ౩౨. పండితుని భార్య.—ప్రాజ్ఞి; ౩౩. పట్టాభిషిక్తురాలు కాని రాజుభార్య.—భోగిని; ౩౪. పలువ భార్య. (తె).—బిటికి; ౩౫. పాండురాజు భార్య.–కుంతి, మాద్రి. (తె).–గొంతి; ౩౬. పాకీవాని భార్య. (తె).—పాకెత; ౩౭. పూజ్యుని భార్య.–ఆర్యి; ౩౮. పెద్దభార్య.—అధివిన్న, అధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక; ౩౯. బిడ్డలుగల స్వజాతిభార్య.— కులపాలిక–కులస్త్రీ; ౪౦. బుధుని భార్య.—ఇడ, ఇల–ఇళ; ౪౧. బుద్ధుని భార్య.—అనంత, ఓంకార, జయ, తార, తారిణి, త్రిలోచన, ధనందద, నీలసరస్వతి, భద్ర, మనోరమ, మహాతార, మహాశ్రీ, లోకేశ్వరాత్మజ, లోచన, వసుధార, వైశ్య, శంఖిని, శివ, శ్రీ, స్వదూరవాసిని, స్వాహా. (చూ, స్వాహా.2); ౪౨. బృహస్పతి భార్య.—జాలిని, తార; ౪౩. బ్రాహ్మణుని భార్య.— బ్రాహ్మణి, భట్టిని. (తె).—పాఱుటక్క, పాఱుత, బాఁపత, బాఁపనక్క, బాఁపనది (చూ, స్త్రీ.); ౪౪. మంత్రిభార్య. (తె).— ప్రెగ్గడసాని, మంతుసాని; ౪౫. మగని తోడఁబుట్టినవాని వానిభార్య.—యాత. (తె).—తోడికోడలు; ౪౬. మనువుభార్య.—సరస్వతి; ౪౭. మన్మథుని భార్య.—కామి, కేనతి, కేలికళావతి, ప్రీతి, రతి, రాగలత, సే; ౪౮. మాఱుమనువుది.–దిధిషువు, పునర్భువు; ౪౯. మేనమామభార్య.–మాతుల, మాతులాని, మాతులి; ౫౦. మునిభార్య.—ఐరావతి, యమపత్ని; ౫౧. రాజుభార్య.–అనూర్యంపశ్య, క్షత్రియి, రాజ్ఞి. (తె).–దొరసాని, రాణి; ౫౨. రావణుని భార్య.—(సం).—మండోదరి–మందోదరి; ౫౩. లక్ష్మణుని భార్య.— ఊర్మిళ; ౫౪. వరుణుని భార్య.—గౌరి; ౫౫. వాయుభార్య.—ఇడ, ఇల–ఇళ; ౫౬. వాలి భార్య.—తార; ౫౭. విభీషణుని భార్య.—సరమ; ౫౮. శంతనుభార్య.–కాళి, చిత్రాంగదసువు, ఝషోదరి, దాసేయి, యోజనగంధిక, విచిత్రవీర్యసువు, వ్యాసమాత, సత్యవతి; ౫౯. శుక్రుని భార్య.— శతపర్వ; ౬౦. శూద్రుని భార్య.—శూద్రి; ౬౦. శ్రీరాముని భార్య.—కుమారి, భూమిజ, సీత. (తె).—చౌలు పేరింటి పూఁబోడి, నాఁగటిచాలు పేరియతివ; ౬౧. సత్యవంతుని భార్య —సావిత్రి; ౬౨. సవతి.—సపత్ని. (తె).—ఏరలు– ఏరాలు, సవతాలు, సవతి; ౬౩. సుగ్రీవుని భార్య.— రుమ; ౬౪. సూర్యుని భార్యలు.—(పద్మిని ఉష ఛాయలోనగువారు) కాళిందీసువు, ఛాయ, ప్రభ, మమసువు, మహావీర్య, యమసువు, రాజ్ఞి, రేవంతసువు, వివస్వత, సంజ్ఞ, సువర్చల, సూర్య స్వరేణువు, స్వాతి. మఱియు.— ఉష, తపసి, త్రిసరేణువు, త్వాష్ట్రి, దస్రసువు, ద్యుమయి, పద్మిని, ప్రియ, ఇత్యాది. (తె)—చాయ. (చూ, స్త్రీ.) (మిగతవానికి "చూ, స్వాతి. 1."); ౬౫. సోమయాజి భార్య. (తె).— సోమిదమ– సోమిదమ్మ, సోమిసాని–సోమెసాని. ఇత్యాది. (మిగిలినవానికి "చూ, సహధర్మిణి."); అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

భార్యతల్లి. అం: చూ, మాతలు.

భార్యాటికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పెండ్లాము మాటజేవదాఁటనివాఁడు. [కామశాస్త్రము.]

భార్యాధికారి. అం: చూ, సప్తాధికరణములు(చూ,

భార్యాభర్తృకలహము. అం: చూ, వివాదములు.

భార్యాభర్తృసంబంధము. అం: చూ, సంబంధములు.

భాలూకము.సం.వి.అ. పుం: చూ, నెలుఁగుబంటి.

భావ. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంవత్సరములు.

భావక్రియ. అం: చూ, క్రియాంగములు (అంగము. 9.) [చూ,మన్మథుఁడు.

భావజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి:

భావదూతిక. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

భావదూషితములు. అం. సార్ఙ్గాలము,గార్దభము, ఔష్ట్రము, పౌండరీకము, విపరీతము, ఐణము, పారావతము, మాయూరము, మూషకము, భేరుండము, గారుడము. (చూ, అదూషితములు, వ్యాకరణ బంధములు.)

భావాధ్యాయప్రమేయము. అం: చూ, ఉపవిద్యలు (417 పొరటలో 14 చూడుము.)

భావన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తలఁపు: చూ, యోచన; 2. వాసనకట్టుట; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము. [పంచమిజభాషలు.

భావని. అం: చూ,పంచమజభాషలు:చూ,మాళవ

భావప్రయోగము. అం: చూ, ప్రయోగములు.

భావబోధకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యంజకము. 1.

భావము. సం. వి. అ. పుం. 1. సత్తు: చూ, శక్తి. 1; 2. మనోవికారము: చూ, వికారము. 1; 3. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 4. ఆత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ధాత్వర్థరూపక్రియ; 7: చూ, స్వభావము; 8: చూ, పదార్థము; 9: చూ, విభూతి. 1; అం. 10. రత్యాది (చూ, రతులు); 11: చూ, శుశ్రూషలు; 12. (నాటకలక్షణమున) భావమన మనోవికారము బహిర్వ్యాప్తమవుట. (చూ, భావములు) ఇది యువయువతీజనముల మనసులనుండి రసమునుబుట్టించే చేండును. రసమనఁగారతి. రసములుతొమ్మిది. (చూ, రసములు); 13: చూ, శృంగారచేష్టలు; 14: చూ, శుశ్రూషలు. [స్ఫురించే.

భావముదయించే. సం. అ. క్రి. తోఁచే: చూ,

భావములు. అం. 1. (నాటకలక్షణమున) విభావ, అనుభావ, సాత్వికభావ, వ్యభిచారీభావ, స్థాయీభావములని భావములైదు: చూ, స్థాయీభావములు; 2: తను, ధన, భ్రాతృ, పుత్ర్ర, శత్రు, పితృ, భాగ్య, రాజ్య, లాభ, వ్యయ, వాహన, కళత్రభావములు. (చూ, లగ్నకారకత్వములు.)

భావలగ్నము. పా. జాతకునికి సూర్యోదయాది జననకాలమువఱకు నయిన ఘటికాదులను 5 చే భాగించవలెను. భాగింపఁగా వచ్చిన విభక్తము నొకచోటనుంచుకొనుము. శేషము మిగిలినదాని నొకటిగాఁజేసికొనుము. ఈ ఒకటినిఁ బయివిభక్తముతోఁ గలుపుకొని యీమొత్తము నొకచోట నుంచుకొనుము. జాతకుఁడు జన్మించిన వారాధిపతి అంశచక్రములో నేరాశియందుండునో రాశిచక్రములో నారాశి మొదలు పయికలిపిన మొత్తమునంఖ్యచే లెక్కింపఁగా నేలగ్నమగునో యదియ భావలగ్నమగును.

భావవికారములు. అం. అస్తి, జాయతే, పరిణమతే, వర్ధతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి. (6)

భావశబలత. అం: చూ, రసవదలంకారములు.

భావి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) కాఁగలది: చూ, భవిష్యత్తు. [లక్ష్మి. 3, ఆ. 128, 135.

భావించే. సం. అ. క్రి: చూ, యోచించే.

భావికము. అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (భూతభవిష్యద్వంబులను బ్రత్యక్షంబులుగఁ జెప్పుట. ఉదా.—ఇదిగో యిప్పటికి సురాసురులు యుద్ధమొనర్చుచుండఁజూచితి."); 2: చూ, గుణములు.

భావితము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కర్పూరాదులచేత వాసన కట్టినది: చూ, వాసితము.

భావిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మానిని. 1. భావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

భావుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బాబు (నాట్యపరిభాషయందు) విద్వాంసుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు. [భవికము.

భావుకము. సం. వి. అ. న.=బాగు: చూ, రూ-

భావుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బావ: చూ, బావ. 1—2—3—4.

భావోదయము. అం: చూ, రసవదలంకారములు.

భావోక్తి. అం: చూ, భావికము. 1.

భావ్యము. సం. విణ. అవశ్యముకాఁదగినది.

భాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భాస. సంస్కృతాది: చూ, భాషలు; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 4. ప్రమాణము: చూ, శపథము; 5: చూ, సరస్వతి; అం. 6: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

భాషణము. సం. వి. అ. న.=బాస: చూ, సంభాషణము.

భాషలు. అం. (చూ, ఉపవిద్యలు 419వపొరట.) తద్విశేషములు.—౧. అంధ్రము-ఆంధ్రము. (తె).—తెనుఁగు—తెలుఁగు; ౨. అపభ్రంశము; 3. (తె).—కనోజా-కన్నోజా, కన్నడము; ౪. (తె).—గుజెరాతి-గుజ్జెరాతి; ౫. గీర్వాణము, సంస్కృతము; ౬. ద్రావిడము. (తె).—అఱవము; ౭. (తె).—పారసి; ౮. ప్రాకృతాది.— సంస్కృతము, ప్రాకృతము, శౌరసేని, మాగధి, పైశాచి, చూళికాపైశాచి, అపభ్రంశము, అంధ్రము; ౯. హొరువు. ఇత్యాది. (మిగిలియున్న వానికి "చూ, సంస్కృతము.")

భాషాంగములు. అం. 1. గాంధారి, కోహలి, శిశిర, ఉత్పలి, గౌరి, నాదాంతరి, నీలోత్పలి, ఛాయ, తరంగిణి, గాంధారగతిని, రంజని. (11); అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

భాషాలిపిజ్ఞానము. అం: చూ, కళలు.

భాషావిశేషము. అం: చూ, కళలు.

భాషించు. సం. అ. క్రి: చూ, సంభాషించు.

భాషితము. సం. వి. అ. న. 1. మాట: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. మాటాడినది: చూ, శబ్దము. 2.

భాష్యము. సం. వి. అ. న. 1. సూత్రవ్యాఖ్యానగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; విణ. 2. మాటాడఁదగినది: చూ, సంభాష్యము.

భాష్యసింహాసనము. అం: చూ, సింహాసనములు.

భాసంతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బెళగువ్వ; విణ. 2. నేర్పైనది: చూ, సంస్థితము. 2.

భాసమానము. సం. విణ: చూ, ద్యోతమానము.

భాసలావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

భాసిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, ప్రకాశించు. (ఇట్లు ఉద్భాసిల్లు, సముద్భాసిల్లు.)

భాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాసురము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పటికపుఱాయి; విణ. 2. ప్రకాశించునది. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 139: చూ, శుభ్రము. 5.

భాస్కరమాలిక. అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

భాస్కరవిలసితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, న, జ, య, భ, న, న, స గురువు గలది. 13 యతి. 25వ ఛందస్సు.")

భాస్కరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

భాస్వంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2. ప్రకాశించువాఁడు.

భాస్వదంశ. అం. ఏగ్రహంబునకైనను షోడశవర్గుచేయఁగా ద్వాదశవర్గంబులుషడ్వర్గంబులు

వచ్చునేని భాస్వదంశయగును. [తుఁడు.
భాస్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భాస్వం

భి

భిండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొట్టి కొమ్మలూడ లుగలచెట్టు: చూ, హ్రస్వశాఖాశిఫము.
భిండిపాలము. సం. వి. అ. పుం. రూ-భిండివాలము-భిందివాలము.) హస్తపరిమాణమయిన విడిచివాటుగుదియ, ఇనుపయలుఁగు కత్తి, సృగము. రెండుమూఁడు చక్రములుగల మాదిగకత్తి (అనికొందఱు): చూ, ముప్పది రెండాయుధములు: చూ, బాణము. 1.
భిండివాలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
భిందివాలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
భిక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బిచ్చము-బికిరము, రూ-భిక్షము. 1. బిచ్చము: చూ, వేఁడికోలు; 2. బిచ్చమెత్తినవస్తువు; 3. కడికోలఁది అన్నము: చూ, సాదము.(1);4. కూలి: చూ,సంబళిక.2; 5. కొలువు: చూ, సేవ.1.
భిక్షము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
భిక్షించు. సం. స. క్రి: చూ, యాచించు.
భిక్షుకసేవ. అం: చూ, శకునరహితములు.
భిక్షుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బిచ్చగాఁడు. 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి.
భిక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2: చూ, సన్యాసి.
భిత్తము. సం. వి. అ. న.=బ్రద్ద. తునుక: చూ, శకలము. 4.
భిత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, భేదనము. 1; 2. గోడ:చూ, మఱుఁగుగోడ; 3.=బెత్తు: చూ, జోట్ట.
భిత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిడుగు; 2: చూ, భిత్తి. 2; 3. చేల్లగడ్డ *: చూ, శతమూలి.
భిత్తిబిడాలన్యాయము. పా. గోడమీఁది పిల్లివలె నిటునటుగాక యుండెననురీతి. (గోడమీఁది పిల్లివాటము.)
భిద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; 2: చూ, భిత్తి. 1; 3. భేదోపాయము (వ్రక్కలొటకును, వ్రక్కలించుటకును పేళ్ళు.): చూ, స్ఫుటనము. (చూ, భేదము. 4.)
భిదురము. సం. వి. అ. న. ఱాతివాలు, వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.
భిన్నకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.
భిన్నగ్రంథిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద బోడతరము*.
భిన్నపంచమజభాషలు. అం. దైవతభూషణి శుద్ధభిన్న, వరాడి, వినాత. (4)
భిన్నపంచమి. అం: చూ, కకుజభాషలు.
భిన్నపంచమిజవిభాష. అం: కౌసలి. (1).
భిన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీలరత్నదోషము: చూ, రాయి; విణ. 2.=బిద్దము, పగిలినది; 3. దారితము, చీలినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 4. విరిసినది; 5. వేఱుపడినది: చూ; వ్యస్తము. 1; 6. కూడినది: చూ, సహితము; అం. 7: చూ, అర్థదోషములు; 8: చూ, ప్రచారములు; పా. 9. భిన్నము; భాగము; అంశము; అపూర్ణము; కలాసవర్ణము. (ఇందుకుసంబంధించిన శాస్త్రపరిభాషాపదములు. ౧. సంశ్లిష్టభిన్నము, సంమిశ్రభిన్నము, చిక్కయినభిన్నము; ౨. సంయుక్తభిన్నము; ౩.అవిరామభిన్నము;వితతభిన్నము;౪.దశాంశభిన్నము; ౫. అపక్రమభిన్నము; విషమభిన్నము; ౬. మిశ్రమభిన్నము; సంకరభాగానుభిన్నము; ౭. క్రమభిన్నము; సమభిన్నము; సవ్యభిన్నము; ౮. అంశబోధకభిన్నము; చిహ్నభిన్నము;౯. లుప్తభిన్నము; ౧౦.సాధారణభిన్నము.) ఇత్యాది.

భిన్నలింగము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. (ఆఁడుదానిని మగవానితోఁగాని, మగవానిని ఆఁడుదానితోఁగానిఁబోల్చుట మొ.)
భిన్నవచనము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. (ఒకనిని అనేకులతోఁబోల్చుట).
భిన్నవరాళి. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.
భిన్నషడ్జకజభాషలు. అం. గాంధారపీఠిక, చేల్లి, స్వరవల్లి, నిషాదిని, త్రావణ, మధ్యమ, శుద్ధ, దాక్షిణాత్య: పుళిందిక, తుంబురు, షడ్జభాష, కాళింది, లలిత, శ్రీకంఠిక, బంగాళి, గాంధారి, సైంధవి (17). (చూ, భాషలు).
భిన్నషడ్జజవిభాషలు. అం. ధారాళి, మాళవి, కాళింది, ఆదిహేవాకవర్ధని(4)(చూ, భాషలు.)
భిన్నావళిత. అం: చూ, ఉత్కలకైశికిజభాషలు.
భిల్లుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బోయఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
భిషక్కు. సం. వి. జ్. పుం: చూ, వైద్యుఁడు.
భిషజాత్మ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అడ్డసరము*: చూ, సింహాస్యము. [సాదము. (1).
భిస్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అన్నము: చూ,
భిస్సట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దగ్ధిక. మాఁడన్నము: చూ, సాదము (1).

భీ

భీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భయము: చూ, సాధ్వసము.
భీకరము. సం. విణ: చూ, భయంకరము.
భీకరుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి.
భీతము. సం. వి. అ. న. 1.=బీతు: చూ, భీ; విణ. 2. భయమునొందినది:చూ,సాధ్వసము.
భీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బీతు: చూ, భీ; 2. పడఁకు: చూ, లోలము.
భీతిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, భయపడు.
భీతుఁడు. సం. విణ.=సేద: చూ, బీదవాఁడు.
భీత్యావస్థ. అం: చూ, అవస్థలు. (అతిచారమందున్న గ్రహము భీత్యావస్థను బొందును=అశుభము, ధననాశముగలుగును.)
భీభత్సము. అం. (వికృతము=విప్పచ్చేము): చూ, భీభత్సరసము.
భీభత్సరసము. అం. (జుగుప్సవలనఁబుట్టునది): చూ, రసములు, రసదృష్టులు.
భీభత్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=విప్పచ్చేఁడు. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.
భీమకాశేశము. అం: చూ, లింగములు.
భీమము: సం. వి. అ. పుం. 1. భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ. 2. భయానకరసము కలది: చూ, భీషణము. 2.
భీమరథి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కాలరాత్రి: చూ, నది.
భీమలక్ష్మీప్రయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.
భీమసేనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మారుతి: చూ, వృకోదరుఁడు.
భీమారామము. అం: చూ, ఆరామములు.
భీముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ధర్మరాజు తమ్ముఁడు:చూ,సామీరి;2. భీముఁడనురాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; అం. 4: చూ, పాండవులు; విణ. 5. భయంకరుఁడు: చూ, వెఱపరి.
భీమేశలింగము. అం: చూ, జ్యోతిర్లింగములు.
భీరుకుఁడు. సం. విణ.=పిఱికి. రూ-భీలుకుఁడు: చూ, వెఱపరి.
భీరువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. వెఱపరియగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; ఉ. స్త్రీ. 3: చూ, పిల్లపీఁచెం*; విణ. 4: చూ, భీరుకుఁడు.
భీలుకుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-భీరుకుఁడు.
భీషణము. సం. వి. అ. పుం, విణ: చూ, భీమము.
భీష్మము. సం. వి. అ. పుం, విణ.—పై.—

భీష్మసువు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంగానది: చూ, నది.
భీష్మించే. సం. అ. క్రి. మూర్ఖపుపట్టుపట్టు.
భీష్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, శాంతనవుఁడు; 3: తాటిడాల్ దొర, తాటిపడగవాఁడు; విశే. 4: చూ, భీరుకుఁడు.

భు

భుక్తము. సం. విశే. 1. తినఁబడినది: చూ, లీఢము. (తద్వి.—అనుభవింపఁబడినది అనుటకు.—చూ, లీఢము)
భుక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బూతి.భోజనము: చూ, సాపాటు; 2.=బుత్తి: అనుభవము, అనుభుక్తి, అనుభూతి, అనుభోగము, అస్వదనము—ఆస్వాదనము, ఉపభోగము, ఉపలంభము, నిర్వేశము. (తె).—కుడుపు.
భుక్తోచ్ఛిష్టము సం. వి. అ. న. ఎంగిలి: చూ, సంపర్కము.
భుగ్నము. సం. విశే. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; 2. విఱిగినది, రుగ్ణము:చూ, వృక్ణము. 1; 3. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.
భుగ్వాది. అం: చూ, చూర్ణములు.
భుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బుజము. చేయి: చూ, హస్తము. 1.
భుజంగత్రస్తరేచితము. అం: చూ, కరణములు.
భుజంగత్రాసిత. అం: చూ, ఆకాశచారులు.
భుజంగప్రయాతము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("య, య, య, యగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.")
భుజంగభుక్కు. సం. వి. క్. పుం. పాఁపమేపరి, నెమలి: చూ, శిఖి. 2.
భుజంగమము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము.
భుజంగము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2: చూ, నిగళము; అం. 3. గ్రహముల స్థిరరాసులలో మధ్యముఁడు పాదముల యందున్న భుజంగము పట్టును.(చూ, నిగళము, పాశము.)
భుజంగవిజృంభిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, మ, త, న, న, న, ర, స, వగణములు. 9వ యింటను 19వయింటను యతి. 26వ ఛందస్సు.")
భుజంగశిశురుతము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక్కొక్క పాదమునందు రెండున గణములు ఒక యగణము గలిగినదై 9 వ ఛందస్సునందుఁ బుట్టినది.")
భుజంగాంచితము. అం: చూ, కరణములు.
భుజంగాక్షి.సం.వి.ఈ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి*.
భుజంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బొజుఁగు.రూ— భుజగుఁడు: చూ, విటుఁడు.
భుజకీర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, బాహుపురి.
భుజగమము. సం.వి.అ.పుం: చూ, భుజంగమము.
భుజగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
భుజగాశనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
భుజపత్రము. సం. వి. అ. పుం.=బుజపత్తిరి*: చూ, లేఖనము. 3.
భుజబంధము. సం. వి. అ. పుం.=బాజుబందు: చూ, భూషణము. 2.
భుజమధ్యము. అం: చూ, ఉత్తమక్షేత్రములు.
భుజములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునకు.—కరికరసమములై మోఁకాళ్లవఱకు పొడవులైన భూపాలుఁడగు. కుఱచేలైనదాసజీవి.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—తీఁగెలవలెను తామర తూండ్లవలెను మెత్తనైన సుఖవతియగు. దక్షిణావర్తమున్నఁ బతివ్రతయగు. వామా

-వ_ర్తమయిన దరిదు్రాలగు. రోమములేకున్న భోగియగు. రోమముగలిగి సన్నము్లైయున్న మగఁడు చేచ్చేను); పా. 3. వీనికిఉపమాన ములు.—తామరతూండ్లు, పూవులదండలు, తీఁగెలు.

-భుజశిరస్సు. సం. వి. స్. న. మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1. [వక్షము.

భుజాంతరము. సం. వి. అ. న. ఱొమ్ము: చూ,

భుజి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

-భుజించే. సం. స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.

-భుజిష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పరిచారిక: చూ, స్త్రీ; 2: చూ, వేశ్య.

భుజిష్యము. సం. వి. అ. పుం. చేతకట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రము.1.

-భుజిష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పరి చారకుఁడు; విణ. 2: చూ, స్వతంతు్రఁడు.

-భువనము. సం. వి. అ. న. 1. జగము: చూ, దేశము; 2. ఉదకము: చూ, సలిలము; 3. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము.

-భువనేశ్వరము. సం. వి. అ. న. చేట్టుబవంతి: చూ, సదనము. 1. [లోకములు.

-భువర్లోకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఊర్ధ్వ

-భువి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, స్థానము. 1.

-భుసుండిక. అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధము లు: (చూ, బాణము. 1.)

భూ

-భూ. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.=బువి: చూ, భూమి.1.

-భూకదంబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నేల కడిమి*.

-భూకము. సం. వి. అ. న. 1.=బొక్క, బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కాలము: చూ, సమ యము. 1.

భూగోళము. సం. వి. అ. పుం. 1. భూమండ లము; 2. లోకజ్ఞానమును కలిగించే గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3: చూ, దానములు.

భూగృహము. సం. వి. అ. న: చూ, నేలమాలె.

భూచారులు. అం. సమపాద, అర్ధగతి, స్థిరావర్త, త్రియాషిత, ఊరూవృత్త, తాడిత, బద్ధ, జనిత, ఉచ్ఛండిత, స్యందిత, శకటాస్య, అవస్యందిత, సమాసాదితమత్తలీ, మత్తల్లి, ఏకాకి, క్రీడత. (16)

భూజము. సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.

భూజాని. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. రాజో: చూ, రాజు. 1.

భూజాపధాసము అం: చూ, కళలు. [యము.

భూతకాలము. అం. కడచినది: చూ, కాలత్రి

భూతకేశము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మరు లుజేడ*; 2: చూ, మాంసి. 1.*.

భూతదయ. అం: చూ, మానసికపూజా కుసు మములు. [భూమి. 1.

భూతధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేల: చూ,

భూతనాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, బూతనాదుఁడు. 1.

భూతబలి. అం. బడిమి: చూ, యజ్ఞములు.

భూతమంజరి. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

భూతము. సం. వి. అ. న. 1. పృథివ్యాది: చూ, భూతములు; 2.=బూచి, బూతము, పిశాచాది: చూ, సోఁకుడు. 1; 3. ప్రాణి: చూ, హంసుఁడు. 2; అం. పుం. 4.=బూది. కృష్ణచతుర్దశి. చతుర్దశి (అని కొందఱు): చూ, తిథులు; 5. (పిశాచము): చూ, దేవ తాభేదము; విణ. 6. తగినది: చూ, సమీచీ నము. 4; 7. కడచినది: చూ, వృత్తము. 7; 8. నిక్కమయినది: చూ, సత్యము. 5; 9. పొందఁబడినది: చూ, సంపక్తము;

10. వెలసినది: చూ, సంభూతము; 11. (ఉత్తరపదమైనచో) సమానమైనది: చూ, సుషమ. 2; అ. న. 12.=బూది: చూ, భస్మము; అం. 13: చూ, క్రియాకాలములు.

భూతములు. అం. పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు. ఆకాశము (భూమి, నీరు, కాంతి, గాలి, ఆకసము) (5)

భూతయజ్ఞము. అం. (భూతబలి): చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు).

భూతవేశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లవావిలి*: చూ, వావిలి.

భూతశిలాపాతము. అం: చూ, కళలు.

భూతసర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

భూతాత్మము. అం: చూ, ఆత్మలు.

భూతాత్మ్యము. సం.వి. అ. పుం.1:చూ,శరీరము; అం. 2: చూ, ఆత్మలు.

భూతాత్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1. [విగ్రహములు.

భూతానుగ్రహవిచ్ఛేదము. అం: చూ, వింశతి

భూతార్థకము. అం:చూ, భూతకాలము. (దీనిని లిట్టుఅందురు.)

భూతార్థవాదము. అం: చూ, అర్థవాదములు.

భూతావాసము. సం. వి. అ. పుం. తాండ్రి*: చూ, సంవర్తము. 3. [వాహితుఁడు.

భూతావిష్టుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేత

భూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఐశ్వర్యము: చూ, సంపత్తి. 1;2.సంపద: చూ, సంపత్తి.1, 3.=బూడిద-బూది: చూ, భస్మము; 4. సత్త: చూ; సత్వము. 1; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ఏనుఁగు శృంగారము: చూ, హస్తి.

భూతికము. సం. వి. అ. న. రూ-భూతీకము. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. కర్పూరము. చూ, సిరము; 3. కామంచికసవు: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 4. చీఁపురుకసవు: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 5.వాసనగడ్డి *: చూ,హరిత. (తృణము. 1); 6. నేలవేము*: చూ, భూనింబము.

భూతిలకము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ,భ, ర, స, జ, జ గురువులు. 12 యతి. 19వ ఛందస్సు.")

భూతీకము. సం. వి.అ.న: చూ,రూ-భూతికము.

భూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,సూనుఁడు.1.

భూతులసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలతొళసి*: చూ, హరిప్రియ. [కము. 5. *

భూతృణము. సం. వి. అ. న: చూ, భూతి

భూతేశుఁడు.సం.వి.అ.పుం:చూ,బూమేలతేఁడు

భూతోడ్డామరము. అం: చూ, తంత్రములు.

భూతక్రృతి. అం: చూ, రతిధ్వనులు.

భూదారము. సం. వి. అ. పుం. పంది: చూ, సూకరము. [ణుఁడు.

భూదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రాహ్మ

భూధరము. సం. వి. అ. పుం. నేలతాలుపు: చూ, హిమాలయము (పర్వతము.)

భూధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలయుసిరిక *.

భూనాగతైలము. అం: చూ, తైలములు.

భూనింబము. సం. వి. అ.పుం:చూ, నేలవేము*.

భూనుతము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ర, న, భ,భ, గగములు. 10యతి. 14వఛందస్సు.")

భూపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, నేలతేఁడు.

భూపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మల్లె*: చూ, హసంతి. 2.

భూపరీక్ష. అం: చూ, ఉపవిద్యలు. [గొట్టు.*

భూపాటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలకలి

భూపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భూపతి.

భూపూగము. సం. వి. అ. పుం. తోఁటపోఁక*: చూ, పోఁక.

భూబదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలరేను*.

భూభరణధురీణత్వము. అం: చూ, నాయకస్వరూపము.

భూభుజుఁడు. సం. వి. జ. పుం: చూ, భూపతి.

భూభృత్తు. సం. వి.త్. పుం.1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2: చూ, భూపతి.

భూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1.=బూమి.(ఉదకము వలనఁబుట్టినది): అదితి, అనంత, అబ్ధిమేఖల, అవని, ఇజ్య, ఇడ, ఇర, ఇల_ఇళ, ఉర్వి, కల్యాణి, కాశ్యపి, కీటకము, కు, కుంభిని, కేదరము-కేదారము, కేలి-కేళి. క్ష, క్షమ్, క్షమ-క్ష్మ, క్షితి, క్షేత్రము, క్షోణి, క్షౌణి, ఖండిని, ఖగవతి, ఖలము, ఖస్తని, గంజ, గంధమాత, గంధవతి, గహ్వరి, గిరికర్ణిక, గిరిస్తని, గోత్ర-గోత్రము, గోవు, గౌరి, ఘు, ఘనశ్రోణి, చతురంత, చత్వరము, జగతి, జగద్వహ, జీవ, జ్యా, ట, తరి, దాక్షాయణి, ధర, ధరణి, ధరిత్రి, ధాత్రి, ధాత్రేయి, ధారణి, నిశ్చల, పాంసుల, పృథవి-పృథివి-పృథ్వి, ప్రతిష్ఠ, భరణి, భువి, భూ, భూతధాత్రి, మధ్యమలోకము, మర్త్యము, మహాకాంత, మహి, మాత, మేదిని, రత్నగర్భ, రస, వసుంధర, వసుధ, వసుమతి, విపుల, విశ్వ, విశ్వంభర, సముద్రాంబరమేఖల, సర్వంసహ, సహ, స్థిర, స్వస్తని, హరిప్రియ. (తె. ప).—నేల, పంటవలఁతి, పత్తు, పయిఁడిచూలాలు-పైఁడిచూలాలు, పుడమి, బువి-బూమి, మను-మన్ను, లచ్చిసవతి. (మిగతవానికి "చూ, హరిప్రియ.2."); తద్విశేషములు.-౧: అంతర్వేది, కుశస్థలి, కోటిఫలి, గయ, తీర్థము, పుష్కరము, ప్రయాగ-ప్రయాగము ఇత్యాది పుణ్యక్షేత్రములకు: చూ, క్షేత్రములు, దేశములు; ౨: అక్షతలు; ౩: అణవీనము, అణవ్యము; ౪: అధిత్యక; ౫: అనీకస్థము, రణఖలము. (తె).—పొలికలను; ౬: అనుపము-అనూపము. (తె).—కీనీరునేల-కీ్రనీరునేల, నీరుముంపు; ౭: అప్రహతము, ఇంద్రాసనము, ఇరిణము-ఈరణము-ఈరిణము, ఊషము-ఊషరము-ఔషరము, క్షారమృత్తిక, క్షారభూమి, ఖిలము, గుంజ. (తె).—ఉప్పన, ఉప్పుమన్ను, ఊసర-ఊసరము, కారపుమన్ను; కారము, కారు, చేగ_చేగడు-చేగుడు-చేపడు-చేవుడు-చౌట-చౌడు, చేవటినేల - చేవుటినేల, పాండవబీడు-పాడవబీడు, పాడవ, బంజేరు; ౮: అవతారము. (తె).—కగవాఁక; ౯: (తె).—అళము; ౧౦: అజి; ౧౧: ఆసితము, గవీనము; ౧౨: ఖని-ఖాని, గంజ, చామీకరము. (తె).—గని; ౧౩: ఆఢకికము; ౧౪: ఆలూనశాలికులము; ౧౫: ఆశితము-ఆసితము, గవీనము; ౧౬: ఆసురీణము; ౧౭: ఇక్షుశాకటము, ఇక్షుశాకినము; ౧౮: (తె)-ఉట్టు, ఉప్పళము, నట్టు-నెట్టు; ౧౯: ఉద్వాహనము, శంబాకృతము - సంబాకృతము; ౨౦: ఉపకుంతము; ఉపశల్యము, ౨౧: ఉపత్యక; ౨౨: ఉప్తకృష్ణము, ఉప్తము, బీజాకృతము, బీజావాపితము, ౨౩: ఉమ్యము. ౨౪: ఉర్వర-ఊర్వర. (తె).—పంటపొలము; ౨౫: (తె).—ఎడరు-ఎడారి-ఎడారు, పఱ-పఱ్ఱ, బయలు—బయిలు-బైలు. ౨౬: (తె).—ఒడ్డొఱకము; ౨౭: ఔమీనము, ౨౮: కక్షము, కచ్ఛము. (తె).-కసెము-కస్సెము. ౨౯: కచంగల; ౩౦: కర్మభూమి, కృష్ణభూమి, (తె).—నల్లనేల, రేగటినేల, రేగడ-రేవడ. ౩౧: (తె)—కడిమిడి. ౩౨: (తె).—కఱినేల; ౩౩: కాంగవీనము; ౩౪: కాచము, క్షారము; ౩౫: కాపృథ్వి, కామృత్తిక; ౩౬: కామలము, కుముదము, ధన్వము, నిర్జల

భూమి, మరుధరిత్రి, మరువు. (తె).—ఎద్దడి నేల, పుంజె; ౩౭: కాలపాలకము; ౩౮:(తె)-పంటనేల; ౩౯: కుట్టిమము, తలిమము, (తె).—నెలకట్టు; ౪౦: కూలకము-కూలము, జాంగలము, ధన్వము, స్థూపము, స్థలము, స్థలి. (తె).— ఇంకువ, గరపనేల-గరుపనేల, గరుము-గరువు, గరుసు, దిబ్బ, మిట్ట, మిఱ్ఱు, మెండు, మెట్ట, మెరక, మేడు, వెలిగడ; ౪౧: కృష్టము, సీత్యము; ౪౨: కేదారము, క్షేత్రము, ఖంబు, గోత్రము, తటము, నిష్కుటము, వప్రము, వారటము, సీమ. (తె).— ఆవ, ఊడుపుమడి, కయ్య, గుడ్డము-గుడ్డాము, చెలక-చెల్క-చెల్క, చేను, నంజె, మడి, వరిమడి, పొలము, వేవిలి, సంజె; ౪౩: కైదారకము - కైదారము - కైదారికము - కైదారిణము - కైదార్యము, క్షైత్రము, పాంశుమధ్యము; ౪౪: (తె).—కొఱఁకు—కొఱను, చెలికె, పరిగచేను; ౪౫: కొదవ్రి వీణను; ౪౬: కౌలుత్థీనము-కౌళుత్థీనము; ౪౭: (తె)—కీవాడ—క్రీవాడ; ౪౮: ఖండికము, హరేణువు. (తె).—కండిక, లంకవవళ్లు, లంకపొలము; ౪౯: (తె).—గంజె, చేను, పొలము, ఘాగాణి, మాగిలి; ౫౦: గంభీరము—గభీరము, నిమ్నము.(తె).-ఆవ, ఉద్దరి, గొల్లము, బడవ—బడువ—బాడవ—బాడువ; ౫౧: (తె).—గయాళు; ౫౨: గోపిచందనము-గోపీచందనము; ౫౩: చరణము; ౫౪: చాణకీనము; ౫౫: (తె).—చిక్కమన్ను, బంకమన్ను, రేగడి-రేవడి; ౫౬: చిల్లము; ౫౭: (తె).—చేలిగరువు, ౫౮: (తె).—జిపె; ౫౯: (తె).—జిరాయితీ; ౬౦: (తె).—జేడియ-జేడె; ౬౧: (తె).-తలపొలము; ౬౨:(తె).-తాఁకలి; ౬౩: తిల్యము, తైలీనము. (తె).—నూవుచేను; ౬౪: తృతీయాకృతము, త్రిగుణాకృతము, త్రిసీత్యము, త్రిహల్యము; ౬౫: (తె).—తోట్టు; ౬౬: (తె).—దుకాణము; ౬౭: (తె).—దొడ్డి, పెరలు, పెరడు, పెళ్ళు; ౬౮: ద్రౌణికము; ౬౯: ద్వితీయాకృతము. ద్విసీత్యము, ద్విహల్యము, ద్విగుణాకృతము; ౭౦: నారట్టము, వివీతము. (తె).—కంచియ—కంచె, కొర, కొరక, కొరన, కొఱఁకు, కొఱను, చెలిక-చెల్క, దొడ్డి, పొలము, బీటినేల, బీడు, లంక; ౭౧: (తె).—పంపు; ౭౨: (తె).—పడవ; ౭౩: (తె).— పడువ, పల్లము; ౭౪: పరిసరము. (తె).—పరగడ—పరవడ-పఱగడ-పఱగడము; ౭౫: (తె).—పాటి పొలము; ౭౬: (తె).—పాటినేల, పాండు; ౭౭: పార్థివము; ౭౮: (తె).—పాలగరువు, పాలమన్ను, సుద్ద, డల్లి; ౭౯: (తె).— పుల్లుడి; ౮౦: (తె).—పూడిక, పూడు; ౮౧: (తె).—పొత్తెము; పొరంబోకు—పోరంబోకు; ౮౨: (తె).—పోడు; ౮౩: బ్రహ్మారణ్యము; ౮౪: భంగ్యము, భాంగీనము; ౮౫: బహిర్దేశము, బహిర్భూమి. (తె).—మఱుఁగుదొడ్డి, మఱుఁగుపెరడు; ౮౬: మృతాలకము-మృత్తాలకము, మృత్తిక, మృత్తు, మృత్స, మృత్స్న. (తె)-తొగరి—తొవరి; ౮౭: మృత్తిక, మృత్తు. (తె).-పారి, మట్టి—మట్టియ, మను-మన్ను, మిత్తిక; ౮౮: మృత్స, మృత్స్న; ౮౯: లవణాకరము. (తె).— ఉట్టు, ఉప్పళము, ఉప్పిలము, ఉప్పువాము, ఉప్పుఁబట్టి, మహాలు—మాలు, పఱ-పఱ్ఱ; ౯౦: (తె).—విగిరి, విరిగి—విరివి-విఱిగి; ౯౧: వైహ్రీయము; ౯౨: శర్కర, శర్కిలము; ౯౩: శోణమృత్తిక. (తె).— ఎఱ్ఱగరువు, ఎఱ్ఱమన్ను; ౯౪: సమోర్వి. (తె).—చేదను-చేదును

౫౪:సర్వదుంబాలా; ౫౬: సికిత, సైకతము. (తె).—ఇసుకదిన్నియ—ఇసుకదిన్నె, ఇసుకదిబ్బ, ఇసుకనేల; ౫౭. స్థండిలము. ౫౮:హల్య. ౫౯: హస్తినిఖము, మాలకము. (తె).-తిన్నె,దిబ్బ. (మిగతవానికి "చూ,హరిప్రియ. 2")(ఇందలి పదముల అర్థవివరణాదులను శీర్షికాపదములకడఁజూడుము. మఱియు ఇందుగలశబ్దములుకొన్ని "ఒకానొకచోటు." అను నర్థమందుఁగూడ వర్తించును: చూ, స్థానము. 1.); 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; అం. 3: చూ, దానములు; 4: చూ, దిశలు.

భూమిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మాఱువేషము: చూ, వేషము. 2; 2. రచన: చూ, విషయసూచిక; 3.=బూమె. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2.

భూమికర్కారువు. సం. వి. ఉ. పుం. నేలగుమ్మడి* (ఇదె నల్లనేల గుమ్మడి): చూ, సర్వతోభద్రి. [గ*: చూ, సంపఁగి.

భూమిచంపకము. సం. వి. అ. పుం. నేలసంపెఁ

భూమిజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సీత, శ్రీరామునిభార్య: చూ, భార్య; వా. 2: చూ, నాఁగటిచాలు; వా. 3: చూ, హ్రాదిని (నది)

భూమిప్రిధానహేతుకము. అం: చూ, శత్రువృతోడిసంధులు.

భూమిజంబుక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నేలనేరేడు. *; 2: చూ, నారింజి*.

భూమిజంబువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, నేలనేరేడు. *.

భూమిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు.

భూమిస్పృశుఁడు. సం. వి. శ్. పుం. 1. కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ, మనుష్యుఁడు.

భూమ్యాలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక: చూ, శివ. 4. [హేరాళము.

భూయస్సు. సం. విశే. (స్). అధికము: చూ,

భూయిష్ఠము. సం. విశే.—పై.—

భూరి. సం. వి. ఇ. న. 1, బంగారు: చూ, లోహము. 1; విశే. 2: చూ, భూయస్సు; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

భూరిఫేన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,సంబరేను *.

భూరిమాయము. సం. వి. అ. పుం. నక్క: చూ సృగాలము.

భూరిమాయువు. సం. వి. ఉ. పుం.—పై.—

భూరిరంధ్రిము. సం. వి. అ. పుం. అట్టు: చూ, భక్ష్యము. [చూ, హస్తిని.

భూరుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గురుగు *:

భూరుహము. సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ, లేఖనము. 3.

భూర్జపత్రిము. సం. వి.అ.పుం.= బుజపత్రి*:

భూర్జము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భూలింగశకునిన్యాయము. పా. తానొకరికిఁగూడదని చెప్పినకార్యము తానే చేయుననురీతి.

భూలోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రపంచము: చూ, లోకము. 1; అం. 2: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు. (చూ, భూగోళము.)

భూవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1. [కువలయము. 3.

భూవలయము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ,

భూశయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నేలపడక.

భూష. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, భూషణము.2.

భూష్ణధ్వని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఆఘ్రాతము: చూ, స్వరము. 2.

భూషణము. సం. వి. అ. న. 1. అలంకరణము: చూ,భూషణము.2; 2:అ, అమ్, అంకము, అట్టము, అలంకారము, అలంకృతి, అలంక్రియ, అవలేపము, ఆకల్పము, ఆబంధము,

ఆబద్ధము, ఆభరణము, ఋ, కందళము, కలాపము, జ, నేపథ్యము-నైపథ్యము, పరిష్కారము, పరిష్కృతి, ప్రతికర్మము, ప్రతిసరము, ప్రసాధనము, భాండము, భూష, మండనము, మండము, లలామము, విభూషణము, వేషము, శ్రీ.(అవ్య).— అలము, ఆజ్. (తె).-ఒడమి-ఒడమె, ఒప్పిదము, కయిసేఁత-కైసేఁత, గ్రోవులు, చిన్నిదము, చిన్నిపువు, చిన్నిపూఁతకు, తొడవు-తొడువు-తొడుగు-తొడ్గు, నగ, నీటు, పాటన, మిన్న, రవణము, వన్నియ-వన్నె, వేసము, సొమ్ము, హావణిక. (మిగతవానికి "చూ, హావణిక. 2."); తద్విశేషములు.— ౧: అశ్వాభరణము, ఆదానము, గండము, భాండము. (తె).—గుఱ్ఱపుతొడవు; ౨: (తె)-గణము; ౩: గ్రంథి; ౪: (తె).— తిరుకాపు; ౫: ప్రసాదనము. (తె).—పసదనము; ౬: కంఠభూషలు:—(౧): (తె).-అడ్డిగలు; (౨:) (తె)—అఱడా - అఱదు; (౩): అ, ఉత్సాహము, కంఠసూత్రము, మంగళసూత్రము, శతమానము, సూత్రితంతువు. (తె).— తాలి, తాలిబొట్టు, పుస్తె, బొట్టు, బొట్టుదారము, మినుకు; (౪):(తె)-ఉత్తండము-ఉత్తండాలు. (౫): ఉరస్సూత్రిక, కంఠభూష, భూషణము, కంఠమాల, కంఠసరము, కంఠాభరణము, కంఠి, కంఠిక, గ్రైవము, గ్రైవేయకము-గ్రైవేయము, చిలనీలిక-చిలిమోలిక; (౬): (తె).--కంటసరి, కంటెము-కంటె; (౭): (తె).— కట్టాణిగుండ్లు; (౮): (తె).—గజ్జెలపట్టెడ, దవురుగళ్ళీ; (౯): గలమేఖల-గళమేఖల, సూత్రాలి. (తె).—కుతికంటు-కుత్తికంటు; (౧౦): (తె).—గోధుమపూసలు; (౧౧): (తె).— గొళ్ళుకుతికంటు; (౧౨): (తె).— చిలుకతాళి; (౧౩): (తె).—తరగతిగుండ్లు; (౧౪): (తె).— తీఁగ - తీఁగియ - తీఁగె - తీవ-తీవియ - తీవె, తీఁగెమెడనూలు; (౧౫): (తె).— నాగపడగల దండ; నాగపడగలు; (౧౬): (తె).— నాను, నానుక్రోవి; (౧౭): (తె).--పట్టెడ; (౧౮): (తె).-పయిఁడికంటి-పైఁడికంటి; (౧౯:) (తె).— పలకసరి-పలుకసరి; (౨౦): (తె).—పుంజాలదండ; (౨౧): (తె).-బికిరి; (౨౨:) మకరకంఠి. (౨౩): (తె).-మల్లెమొగ్గలు; (౨౪): (తె).-మెడనూలు. (౨౫): వ్యాఘ్రనఖము. (తె).—పులిగోరు; (౨౬): (తె).—సరడు, హారము, హారవిశేషములు:— (౨౭): అర్ధమాణవకము; (౨౮): అర్ధరశ్మి, కలాపకము; (౨౯): అర్ధహారము; (౩౦): గుచ్ఛకము-గుచ్ఛము-గుత్సము, (౩౧): గుచ్ఛార్ధము, గుత్సార్ధము; (౩౨): గోపుచ్ఛము, గోస్తనము. (౩౩): మాణవకము; (౩౪): ఏకయష్టిక, ఏకసరము, ఏకావళి. (తె).—ఒంటిపేటదండ; (౩౫:) నక్షత్రమాల. మఱియు.— (౩౬:) కంకణము; (౩౭): కంఠసూత్రము, దామము, సరము, హారము. (తె).— క్రోవ, చేరు-చేఱు, తావడము-తావళము, జిగిని, దండ, పేరు, పడము, సరి, సరిగ-సరిగె, సోగు; (౩౮:) కకుప్పు. (తె).-సంపెంగదండ; (౩౯:) (తె).—కట్లదండ, ఉత్తరిగ, గుబ్బసరము; చీరము, బన్నసరము-బన్నసరి, ముత్తడము; ముత్తెసరము-ముత్తెసరి; మెఱుఁగు నల్లలు; (౪౦): గర్భకము. (౪౧): చంద్రచ్ఛందము; (౪౨): చతుష్కి; (౪౩): చాటుకారము; (౪౪): (తె)—టీకా; (౪౫): తరలము-తరళము; (౪౬): (తె).— తిరుమణిపడము; (౪౭): దండము, దండిక; (౪౮): దేవచ్ఛందము; (౪౯): నిష్కము, పతకము-పదకము; (౫౦): (తె).— సేవడము-సేవలము-సేవళము, సేహారము; (౫౧): పంచ

-పరము. (తె).—బన్నసరి; (౫౨): (తె).—పుస్తెముడుపు; (౫౩): ప్రలంబము-ప్రాలంబము; (౫౪): ప్రాలంబిక; (౫౫): యష్టి. (తె).— పేట. (౫౬): లంబెస-లొంబ్బెస; (౫౭): లలంతి. (తె)—గొలుసు, జింజిరి, తాళి-తాళీ; (౫౮): (తె).-సరపణి-సరిపణి-సరిపెణ-సరిపెన; ౭. కటిభూషలు: (౧): ఉంగనము, ఈ, ఓఢ్యాణము, కక్ష్య, కటిత్రము, కటిసూత్రము, కాంచి, శక్వరి. (తె)-అంగళి, ఒడికట్టు, ఒడిదారము, ఒడ్డణము-ఒడ్డాణము, కమరు-కమ్మరు, తీఁగ-తీఁగియ-తీఁగె, తీవ-తీవియ-తీవె, పడదల, మొలకట్టు, మొలనూలు; (౨) (తె).—అంగబిల్ల; (౩): అత్యూహము, చిత్రమేఖల; (౪): కలాపము; (౫): (తె).—గద్దగోరు-గ్రద్దగోరు; (౬): (తె).— గునామొలనూలు; (౭): (తె).—పాలెలు; ౮. కర్ణభూషలు:-(౧): (తె).—అంటుజోడు, అంటుపోఁగులు, అవతంసము, ఉత్తంసము, కర్ణపత్రము, కర్ణదర్పణము, కర్ణపాలి, కర్ణపూరము, కర్ణముకురము, కర్ణలత, కర్ణవేష్టకము, కర్ణవేష్టనము, కర్ణాందువు - కర్ణేందువు, కర్ణిక, తాటంకము - తాడంకము, తాళపత్రము, పాళి, బాలిక; (౨): (తె).—ఆకు; (౩): కమ్మ, చెవియాకు—చెవ్వాకు, చెవులపూవులు; (౪): (తె).— కుంబెన, కుంబెనకుచ్చులు; (౫): (తె) —ఒంట్లు; (౬): (తె).-కంటీలు-గంటీలు; (౭): (తె).—కత్తెరబావిలీ; (౮): (తె).— కమ్మి, (౯): కుండలము, కుబ్రము. (తె).—కుండపోఁగులు, తమ్మంటు, తమ్మియ, పోఁగులు-ప్రోఁగులు; (౧౦): పాలిక, రత్నతాటంకము. (తె).— కమ్మపంజోలు, పంజోలకమ్మలు-పాఁజోలకమ్మలు; (౧౧): (తె).—కుంపెన, గుమ్మతీలు; (౧౨): (తె).—కుచ్చు; (౧౩): (తె).—కుట్టుకాడ, కుట్టుపోఁగులు, పోఁగులు; (౧౪): (తె).—గవుడసరము, చెంపకల్లీ, చెంపసరులు; (౧౫): (తె).—చెందిరిక- చెంద్రిక; (౧౬): (తె).-చేమంతిపువ్వు; (౧౭): (తె).-చేవుకటులు- చాకటులు, చేవుకట్టులు-చాకట్లు; (౧౮): (తె).—జెంపులు; (౧౯): (తె) —దుద్దులు; (౨౦): (తె).—పడగ; (౨౧): (తె).—పూఁగవ్వ; (౨౨): (తె).—బవిర; (౨౩): (తె).—బావిలీ; (౨౪): (తె).—బావిలిగొలుసు; (౨౫): (తె).—బిల్ల; (౨౬): (తె).—బుగడ-బొగడ; (౨౭): (తె).—బుగడగొలుసు; (౨౮): మకరకుండలము; (౨౯): (తె).—మద్దికాయలు, (౩౦): (తె).—రారేక - రావిరేక; (౩౧): (తె).—లకాకు; (౩౨). (తె).—విచ్చేటాకు; ౯. నాసాభరణములు:— (౧): అర్ధచంద్రిక; (౨): (తె).—కలావరు—కళావరు; (౩): (తె).-కోలాటకమ్మ; (౪): (తె).—నత్తు; (౫): నాసాభరణము, నాసామణి. (తె).—అడ్డబాస, ముంగర— ముక్కర- ముక్కఱ, ముక్కుముంగర; (౬): (తె)—ముక్కుఁగమ్మి-ముక్కుపోఁగు; (౭): (తె).-బులాకి, బులాకు; (౮): (తె)-బేసరి; ౧౦. పాదభూషలు-(౧): అందుకము, కేకయము, ఝు, తండికము, తులాకోటి, నూపురము, పాదకటకము, పాదాంగదము, మంజీరము, శింజిని, హంసకము. (తె).—అందియ-అందె, గడపెండరము—గండపెండారము, పాగడము-పాడగము—పాడము—పాడహము-పాడిగము, పెండరము-పెండారము—పెండియము - పెండెము—పెండెరము-పెండేరము; (౨): కరవర్తక; (౩): కింకిణము-కింకిణి, క్షుద్రఘంటిక, ఘు, ఘంటారవ, ఘర్ఘరి. (తె).—గజ్జియ-గజ్జె, చిఱుగంట, బరుజో, బురజే-బురుజో, మువ్వ-

మూవ; (౪): (తె).—గజ్జెగొలుసు, పాంజే
బు-పాంజేబు; (౫): (తె)—గొలుసు, జెల్లి
పెండెము;(౬):(తె).-చుట్టు;(౭):(తె)—జెం
గియ-జెంగె;(౮):ఝుంఝుణి;(౯): (తె).—
తోడా; (౧౦): పాదాంగుళీ క్రిమవిభూష
లు. (తె).— చిటికెన బొద్దులు-చిటికెన
బొద్దులు-చిటి బొద్దులు; పిల్లా(డి-పిల్లాణి;
గిజిపిల్లా(డి, బిబ్బిలికాయ; మట్టియలు-మ
ట్టెలు; (సం).— అనీకస్థము, వీరమధ్య
ములు. (తె).— వీరమద్దియలు - వీర
మద్దెలు — వీరముద్దియలు — వీరముద్దెలు;
(౧౧): (తె).—పారాణి; (౧౨): (తె).—
మట్టియ-మట్టె, మించె, మెట్టియ—మెట్టె;
౧౧. శిరోభూషలు.—(౧): అవతంసము,
ఆపీడము, ఉత్తంసము, కభూ
షణము, త్రిశిఖరము, నాగరము, నిర్వ్యూ
హము, పారితథ్య, పీడ, పరిభ్రష్టకము,
శిఖ, శేఖరము. (తె).—కచ్చె,కఅవాడు,
కుప్పియ—కుప్పె,తలాటము,తురా-తురాయి,
సిగదండ, సిగబంతి; (౨): (తె).—ఒగిదిగ,
కొప్పువల; (౩): (తె).—కుచ్చె, జడగంట;
(౪):(తె).-చేమంతిపువ్వు; (౫):(తె).-చేరు
చుక్క-చేఱుచుక్క-చేర్చుక్క;(౬):(తె):
చెందురుకూనలు,చెందురువంకలు;(౭):(తె).—
జడబిళ్ల; (౮):(తె).—జెల్లి; (౯):(తె).—
జిలిబిలిజెల్లి; (౧౦):(తె).-తిరుగుడుబిల్ల,నాగ
సరము, నెల; (౧౧):(తె).—పల్లెరుపూవు-
పల్లేరు(బూవు, పల్లేరు(గాయ;(౧౨): (తె).-
పాపటబొట్టు;(౧౩): పింఛము;(౧౪):(తె).-
బాసికము;(౧౫):మకుటము(చూ, సీసకము.
1.); (౧౬):(తె).—ముత్యాలకుచ్చె;(౧౭):
(తె).— మొగలి రేకు;(౧౮):(తె).—రాగి
డి; (౧౯): శంఖచరి.(తె).—తురా-తురా
యి; (౨౦):(తె).—నూసకతురాయి,నూస
కము; ౧౨. హస్తభూషలు:—(౧): అంగద
ము, కేయూరము, గుంఫము, చూడ్క
బాహుదము, భుజబంధము.
(తె).—జొబ్బ, తాయిత-తాయిత్తు-తాయె
తు-తాయెత్తు, తావీజు, దండకడియము,
బాజూబందు, సందికడియము, సందిదండ,
సందిలిదండ, సరిదండ; (౨):అంగుళీయకము,
అంగుళిముద్రి- అంగుళీటము,
అంగుళీయకము, ఊర్మిక, కరాకోటము,
ముద్రాంగుళీయకము, ముద్రిక. (తె).—
ఉంగరము—ఉంగ్రము, ఉంపుటుంగరము,
టాకు, పేరుంగరము, పేరుటుంగరము,
బటువు, ముదుటుంగరము-
ముద్దుటుంగరము - ముద్దుటుంగ్రము,
వ్రేలినగ, సికాయుంగరము; (౩): (తె).—
ఆకొత్తు, ఒత్తులు, కడియము,కడెము, సూడి
గము; (౪): ఆవాపకము, ఆవాయకము,కం
కణము, కంబువు, కటకము, కరభూషణము,
ణ, తడాగము, పరిహార్యము-పారిహార్యము,
వలయము. (తె) సూడిగము;(౫): కంబూత్త
మము; (౬):(తె).—కనుపులగుండ్లు; (౭):
(తె).—కయిదండ-కైదండ, కయిలాగు-
కైలాగు, చేదండ; (౮): కిట్టాలము. (తె).—
రాగిగాజు; (౯):కువలయము. (౧౦):(తె)—
గాజు; (౧౧): (తె).—గిలుగాజులు;(౧౨):
(తె).—గొలుసు; (౧౩): (తె).—గోటు;
(౧౪):(తె).—చేకట్లు;(౧౫):(తె) —తేనె
గాజు; (౧౬):(తె).—తోడా; (౧౭): దర్భ
ముద్రిక. (తె).—దబ్బయుంగరము; (౧౮):
(తె).—నక్కు; (౧౯): (తె).-పిలిదండలు;
(౨౦): పుష్పకము. (తె).-పోచీలు,(౨౧):
(తె).-పోటీలు;(౨౨):(తె).—బొద్దులు;(౨౩):
(తె).—ముంగాముఱుగు; (౨౪): (తె).—
మురడీగొలుసు; (౨౫): (తె).—మురుగు—
ముర్గు—మురువు—ముర్వు; (౨౬):(తె).—వం
కీ; (౨౭): (తె).—నూలచేకట్లు (మిగతా

వానికి "చూ, హావణిక.2") (చూ, భూషణ ములు.)

భూషణములు. అం. (అలంకారములు) మజ్జనము, అనులేపనము, మాల్యము, వస్త్రము, ఆభరణము (5).

భూషణార్థి. అం. (అలంకారములఁబొందుపఱచెడివాఁడు): చూ, కృతికర్త.

భూషించే. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించే.

భూషితుఁడు. సం. విణ: చూ, సజ్జుఁడు. 1.

భూష్ణువు. సం. విణ. (ఉ). కాఁగలస్వభావము గలవాఁడు.

భూసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నేలవేలుపు. [గొడుగు *.

భూస్ఫోటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుట్ట

భూస్తృణము. సం. వి. అ.న: చూ, తృణము.1.*.

భృ

భృంగము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వరాంగకము. 1*; పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3: చూ, భృంగరాజము. 3; 4: చూ, భృంగరాజము. 1. *.

భృంగరాజము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకము, కుంతలవర్ధనము, కేశరంజనము, కేశ్యము, కేసరాంజనము, భృంగము, భృంగారము, మహానీలము, మార్కవము–మార్గవము, మేషవిలోచనము, రాజ. (తె).—కలగర, గుంటకలగర - గుంటగలగర – గుంటగలిజేరు.* ("చూ, రాజ".); 2. గండుతుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3. ఆటకము, కటము, కలవింకము, కలింగము-కళింగము, కలికారము, కావృకము, ధూమ్యాటము, పీతముస్తకము, భృంగము. (తె).—కూకఁటిపువ్వె, కూఁకటిముప్వ, కూఁకటిమూఁగ, లింగరాజు. తద్వి.—మాందిలవము. (తె).—పెద్దకూఁకటిమూఁగ. ("చూ, శకుంతి")

భృంగరోలము. సం. వి. అ. పుం. కందురీఁగ: చూ, మక్షిక.

భృంగామలకతైలము. అం: చూ, తైలములు.

భృంగారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 1; 2. బంగారుగిండి: చూ, పాత్రము. 6; 3.=బంగరు: చూ, లోహము. 1.

భృంగారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాలపురుగు: చూ, ఝిల్లి.

భృంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అతివస*: చూ, విష; న్. పుం. 2. భృంగీశ్వరుఁడు: చూ, శలుఁడు; అం. 3: చూ, దండలు (భృంగిదండ)

భృంగిదండ. అం: చూ, దండలు. (భృంగి. 3.)

భృంగిపటలము. అం: చూ, దండలు.

భృంగిరిటుఁడు. సం. వి.అ. పుం: చూ, భృంగి.2.

భృంగీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

భృంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విటుఁడు.

భృంగుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*: చూ, విష.

భృగుమతము. అం: చూ, కళలు.

భృగువల్లి. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

భృగువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. కొండచేఱియు: చూ, పర్వతము; 2. ఒకముని: చూ, సన్న్యాసి; 3. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 4: చూ, శివుఁడు.

భృగుస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

భృతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు. [దుగ్ధము.

భృతము. సం. విణ. 1. ధరింపఁబడినది; 2: చూ,

భృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. మోచుట.2. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 3. విలువ: చూ, వెల.1.

భృతిభుజుఁడు. సం. వి. జ్. పుం. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు.

భృత్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, భృతి. 2.
భృత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు, బంటు: చూ, సేవకుఁడు; అం. 2. (స్వపక్షమువాఁడు.): చూ, అహింభయము; 3. (ఐశ్వర్యములు.): చూ, అష్టైశ్వర్యములు; 4: చూ, పుత్రులు.
భృశము. సం. క్రి. విణ, అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; అవ్య. 3: అగత్యము. అవశ్యము, నూనము. (తె): —సెట్టన-సెట్టనను.
భృష్టము. సం. విణ. వేఁచేఁబడినది.
భృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, భర్జనము; 2. పాడడవి: చూ, విపినము.

భే

భేకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, హరి. 12; 2: చూ, మేఘము. 1.
భేకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుకప్ప: చూ, హరి. 12.
భేతాళమతము. అం: చూ, కళలు.
భేదకుఁడు. సం. విణ. భేదించువాఁడు.
భేదతంత్రము. అం. (మిత్రభేదము): చూ, తంత్రములు. 1.
భేదక్రియము. అం. స్నేహరాగాపనయము, సౌందర్యోత్పాదనము, సంతర్జనము. (3)
భేదనము. సం. వి. అ. న. 1. భేదించుట: చూ, స్ఫోటనము. 1; పుం. 2. పుల్లబచ్చెలి*: చూ, హీలమోఁచి; అం. 3: చూ, హస్తక్రియలు.
భేదపఱచుట. అం: చూ, గుణములు.
భేదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బద్ద: చూ, భేదనము. 1; 2. వేఱిమి: చూ, వేఱుపాటు. 1; 3: చూ, విశేషము. 2; అం. 4: చూ, భేదములు; 5: చూ, ఉపాయములు. 1; 6: చూ, ఉపాయములు. 3; 7: చూ, ఉపాయములు. 4.
భేదములు. అం: చూ, భేదోపాయములు.
భేదించు. సం. క్రి. భేదిల్లఁజేయు: చూ, స్ఫోటించు. [విచ్ఛిన్నము. 3.
భేదితము. సం. విణ. భేదింపఁబడినది: చూ,
భేదిల్లు. సం. అ. క్రి. ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు; 2. చీలు: చూ, భేదించు.
భేదోపాయములు. అం: ఒండొరులమైత్రిచెఱుచుట, ఒండొరులకు రాయిడిపుట్టించుట, బెదరుచూపుట. (3)
భేద్యము. సం. విణ. భేదింపఁదగినది.
భేరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1:=బేరి: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; 3: చూ, ప్రణవనాదములు.
భేరుండము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బేరుండము: చూ, పక్షి; విణ. 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, భావదూషితములు; 4: చూ, సంయుతహస్తములు.
భేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బేల. ముగ్ధ: చూ, స్త్రీ.
భేలుఁడు. సం. విణ. 1. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, వెఱపరి; 3. చలించువాఁడు.
భేషజము. సం. వి. అ. న. 1. ఔషధము: చూ, మందు. 1; 2. అల్లము*: చూ, శృంగబేరము.

భై

భైక్షము. సం. వి. అ. న. భిక్షాసమూహము, భిక్షాద్రవ్యము.
భైరవము. సం. విణ. 1: చూ, భయానకము. 3; అం. 2: చూ, భయానకము. 4; 3: చూ, తానములు; 4: చూ, రాగాంగములు.
భైరవాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.

భైరవాదిప్రయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

భైరవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2. ఒకానొకరాగము (ఇందుకుసంబంధించినరాగముఆనందభైరవి): చూ, స్వరము. 2; వా. 3. కండ్లు చీఁకట్లు క్రమ్ముట. "వానికండ్లు భైరవిక్రమ్మినవి."; 4. ఒకమందు. (భైరవులు.—ఆనందభైరవి, సన్నిపాతభైరవి, స్వచ్ఛందభైరవి మొ.)

భైరవుఁడు. సం. వి. అ. పుం =బైరవుఁడు. 1: చూ, శివుఁడు; 2. కుక్క: చూ, శునకము; 3. రుద్రపుత్రుఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1; విణ. 4. భయానకరసముగలవాఁడు: చూ, దిగంబరుఁడు. 2.

భైషజ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, భేషజము. 1.

భో

భో. సం. అవ్య. (భోః): చూ, సంబోధనార్థకములు.

భోక్త. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) 1. భుజించేవాఁడు: చూ, భక్షకుఁడు; 2. అనుభవించేవాఁడు; వా. 3. బ్రాహ్మణార్థముచేయువాఁడు.

భోక్తవ్యము. సం. విణ. 1. భుజింపఁదగినది: ప్రాశము, భోజ్యము; 2. అనుభవింపఁదగినది: భోగ్యము.

భోక్తృభోగ్యసంబంధము. అం: చూ, సంబంధములు.

భోగగృహము. సం. వి. అ. న. పడకఇల్లు: [చూ, సదనము. 1.

భోగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బోగము. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. భోజనము: చూ, సాపాటు; 3. పాముయొక్కపడగ: చూ, సర్పము; 4. పాముయొక్క శరీరము: చూ, సర్పము; 5. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 6. వేశ్యాదులకిచ్చెడు వెల: చూ, శుల్కము; 7. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; అం. 8: చూ, వ్యూహభేదములు; 9: చూ, ధనగతులు.

భోగములు. అం: చూ, అష్టభోగములు; ఇవి చతుర్విధము.— ౧. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు; ౨. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, అన్న, వస్త్ర, స్త్రీ, పానపు, గానములు; ౩. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, గృహ, వస్త్ర, స్త్రీ, ఆభరణ, శయ్యలు; ౪. ధన, ధాన్య, వాహన, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు.

భోగవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాతాళము: చూ, లోకము. 1; 2. పాతాళమునందలి యేఱు: చూ, నది; విణ. 3. భోగముగలది.

భోగవర్ధిని. అం: చూ, కనుజవిభాషలు.

భోగవ్యూహములు. అం. 1: చూ, ప్రకృతి వ్యూహములు; 2: గోమూత్రికము, అభిసారి, శకటము, మకరము, పతంతకము. (5).

భోగసమయము. అం. (భార్యాపుత్రులుఁగలుగుదురు): చూ, గ్రహసమయములు.

భోగి. సం. వి. న్. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; 2. రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, మంగలి; విణ. 4.= బోగి: చూ, బోగి. 1; 5.=బోగి. సుకవాసి: చూ, బోగి. 2.

భోగించే. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సుఖించే: వా. 2. కావలసినంతభుజించే: చూ, సాపడు; 3: చూ, సంభోగించే.

భోగికాంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, [వాయువు.

భోగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుఁబాము: చూ, సర్పము; 2: చూ, వేశ్య; 3. పట్టాభిషిక్తురాలుకాని రాజుభార్య: చూ, భార్య.

భోగివిలసితము. అం. (చూ, విలసితము): చూ,

వృత్తము. 1. ("భ, స,జగురువులు. 7యతి. 10 వ ఛందస్సు.)
భోగ్యము సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2. ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); విశ. 3. భోగింపఁదగినది: భోక్తవ్యము.
భోజచరిత్రి. అం. (ఈగ్రంథమును వల్లాలుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
భోజనపుటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=బోనపుటిక. కంచేము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)
భోజనము. సం. వి. అ. న. 1.=బోనము-బోసనము: చూ, సాపాటు; అం. 2: చూ, భోగములు; 3: చూ, శకునసమయములు.
భోజనసమయము. అం. (భోగముకలుగును): చూ, గ్రహసమయములు.
భోజము. అం: చూ, దేశములు.
భోజ్యము. సం. విశ. 1. భుజింపఁదగినది: చూ, భోక్తవ్యము. 1; అం. 2: చూ, భక్ష్యములు.
భోటజభాష. అం.మాంగళి: చూ, సంస్కృతము.
భోటము. అం: చూ, దేశములు.
భోషాణము. హా. వి. పెద్దపెట్టె: చూ, సందుకా.

భౌ

భౌచ్యమనువు. అం: చూ, మనువులు.
భౌతికము. సం. వి. అ. న. 1. ముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; విశ. 2. భూతసంబంధమైనది.
భౌతికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
భౌమవారము. సం. వి. అ. పుం. మంగళవారము: చూ, వారము. 2.
భౌమమండలములు. అం. భ్రమరము, శకటాస్యము, సమము, స్ఫురితము. అధ్యర్థము, పుట్టుపట్టము, ఏకక్రీడితకము, ఆస్కందితము, ఆవర్తము, అధోగతము. (10).
భౌముఁడు. సం. వి. అ. పుం.1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు; విశ. 3. భూమియందుఁబుట్టినవాఁడు; అం. 4: చూ, రుద్రులు.
భౌరికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, కనకాధ్యక్షుఁడు.

భ్ర

భ్రంశము. సం. వి. అ. పుం. 1. చలించుట: చూ, లోలము, 2. జాఱుట: చూ, స్ఖలనము. 2. [భూ్రకుంసుఁడు.
భ్రకుంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
భ్రకుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, రూ-భ్రూకుటి. [గుప్పుచ్చుట.
భ్రక్షము. సం. వి. అ. పుం. తనతప్పును మఱుఁ
భ్రమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మైకము: చూ, హామిక; వా. 2: చూ, సందేహము; 3: చూ, స్ఖాలిత్యము, 4: చూ, భ్రాంతి. 1.
భ్రమణము. సం. వి. అ. న. 1.=బ్రిమరి: చూ, విహారము. 1; పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; అం. 3: చూ, తౌరాకిర్రియలు; 4: చూ, కళలు.
భ్రమణాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.
భ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బమ్మెర: చూ, భ్రాంతి. 1; 2.=బొమ్మర. తిరుగుడు: చూ, భ్రాంతి. 2; 3. బండికంటి తిరుగుడు; 4: జలనిర్గమము: చూ, వాహసము. 2.
భ్రమరకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భ్రమరము. 1; 2.=బంగరము: చూ, బొంగరము; 3: చూ, భ్రమరము. 2.
భ్రమరకీటన్యాయము. పా. ఒకపదార్థమును దీవ్రముగఁభావించిన దానియట్లే తానునగు రీతి. (తుమ్మెదపురువుందెచ్చి తనగూటిలోనుంచి దానిచుట్టు తిరిగి ధ్వనిచేయుచు సుం

డఁ గానుండఁగా నా పురుగు దీనియందే మన సునిల్పి తుమ్మెదయగుననురీతి.)

భ్రమరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బమి. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 2. ముంగురులు: చూ, వెండ్రుక. 1; 3. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 4: చూ, భ్రామ మండములు; 5: చూ, కరణములు; 6: చూ, అసంయుతహస్తములు; 7: చూ, విపరీత కరణబంధములు.

భ్రమరవిలసితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న,వగణములు. 6 యతి. 11వఛందస్సు.")

భ్రమరాంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,అంబ. 5.

భ్రమరి. అం: చూ, ఆకాశచారులు.

భ్రమరించే. సం. అ. క్రి తిరుగు. హరిశ్చ. 1, ఆ. 2: చూ, సంచరించే.

భ్రమి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ: చూ, భ్రమణము. 1. [సంభ్రమించే.

భ్రమించే. సం. అ. క్రి.=బమ్మరిల్లు: చూ,

భ్రష్టము. సం. విణ. జాఱినది: చూ, స్రస్తము.

భ్రష్టు. సం. విణ. రూ-భ్రష్టుఁడు. 1: చూ, వెలివాఁడు; 2. చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

భ్రష్టుఁడు. సం. విణ.—పై.—

భ్రా

భ్రాంతము. సం. విణ. 1. భ్రాంతినొందినది; అం. 2: చూ, చుంబనములు. 1; 3: చూ, ప్రచారములు; 4: చూ, చుంబనములు. 2.

భ్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బాఁతి-బ్రాఁతి. మిథ్యామతి, ఉన్నదిలేనట్టును లేనిది ఉన్నట్టును తలఁచుట. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 129: చూ, విభ్రమము. 1; 2: చూ, భ్రమణము. 1; అం. 3: చూ, అలంకారము. 3. (వస్తు భేదము తెలియక భ్రమించుట." తుమ్మెద నీమొగముఁగని పద్మమనుకొన్నది." "నల్లనగు రాముని దేహచ్ఛాయంజూచి మేఘమను నూహచే చాతకములు సంచరించుచుండెను.")

భ్రాంతిమత్తు. అం: చూ, భ్రాంతి. 3.

భ్రాజితము. సం. విణ. ప్రకాశమునొందినది: చూ, శోభితము.

భ్రాజిష్ణువు. సం. విణ. (ఉ). ప్రకాశించువాఁడు, రోచిష్ణువు: చూ, విభ్రాట్టు.

భ్రాత. సం. వి. ఋ. పుం. 1. తోడఁబుట్టినవాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు; అం. 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

భ్రాతృజాయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రజావతి: చూ, భార్య. 1-ర-౨౩. [త్రీయుఁడు.

భ్రాతృజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రా

భ్రాతృవ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భ్రాత్రీయుఁడు; 2: చూ, శత్రువు.

భ్రాతృసౌదాయికము. అం: చూ, స్త్రీధనములు.

భ్రాత్రీయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తోడఁబుట్టినవాని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

భ్రామరము సం. వి. అ. న. 1. భ్రమరములుఁ గూర్చిన తెల్లనితేనె: చూ, మధువు. 5; పుం. 2. భ్రామరమనుతాయి: చూ, రాయి; విణ. 3. భ్రమరసంబంధమైనది; అం. 4: చూ, మధువులు.

భ్రామరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భ్రాష్ట్రము. సం. వి. అ. పుం. మంగలము: చూ, పాత్రము. 6.

భ్రు

భ్రుకుంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-భ్రూకుంసుఁడు.

భ్రుకుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-భ్రూకుటి; అం. 2: చూ, భ్రూక్రియలు.
భ్రువులు. అం. రూ-భ్రూవులు. (కనుబొమలు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి.— కనుబొమలచివర గుండ్రముగా దక్షిణావర్తములుగలిగిన నూరేండ్లు బ్రదికి యేకచ్ఛత్రాధిపతియగు. పార్శ్వశిరోజములనంటిన ముప్పదేండ్లు బ్రతుకును; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (బాలచంద్ర సమములైన మగని ధనవంతునింజేయును. చంద్రాయుధముపలెనున్న సుఖభోగియగు. మచ్చేయున్న (బుత్రనాశనమగు. మధ్యనుడియున్న అంకులాడియగు. బొమలనడుమ వెండ్రుకలున్న మగనింజంపును. కలిసియున్న దరిద్రురాలగు.)

భ్రూ

భ్రూకుంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. స్త్రీవేషధారియైనటనముచేయుపురుషుఁడు: రూ-భ్రుకుంసుఁడు-భ్రుకుంసుఁడు — భృకుంశుఁడు-భ్రూకుంశుఁడు - భృకుంసుఁడు — భ్రూకుంసుఁడు, కచర, పాత్రము. (చూ, నాటకము.)
భ్రూకుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: రూ-భ్రుకుటి— భ్రుకుటి, భ్రూభంగము. (తె).— బొమముడి-బొమ్మముడి.
భ్రూక్రియలు. అం. భ్రుకుటి, కుంచితము, రేచితము, పాతనము, ఉత్క్షేపము, సహజము, చతురము. (7)
భ్రూణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూలాలు. తద్వి.— చూలాండ్రగుంపునకు.— గార్భిణము-గార్భిణ్యము.
భ్రూణము. సం. వి. అ. పుం. 1. శుక్లశోణితపిండము: అర్భకము, ఉదరము, కబంధము, కృత్స్నము, కోశము, గరభము-గర్భము, చటువు, జరత, దోహదలక్షణము, పిండము-(తె).—కడుపు-కడ్పు, కరువు, చూంఁడి, వేఁకటి-వేఁకటి(మిగతవానికి " చూ, వేఁకటి."); తద్విశేషములు.—౧. కడుపు (గర్భకుహరము)నకు.—ఉదరము, కంజరము-కంజారము, కుక్షము, కుక్షి, కృత్స్నము, కృపీటకము- కృపీటము, జఠర-జఠరము, తుందము, తుంది, పిచండము. (తె).— కడుపు-కడ్పు, డొక్క, పొట్ట, బొజ్జ, బొజ్జ, వాలుగడుపు-వాల్గడుపు. ౨. కడుపులోనిపిండమునకు.—గర్భము, ప్రోథము. (తె). —చూలు; 3. క్రిఁగడుపునకు.— (చూ, వస్తి.2); ౪. గుజ్జుయొక్క గర్భస్థపిండమునకు. (తె).—చొబలము; ౫. జఠరకోశమునకు.-జఠరము; ౬. తిండివేయనిఁగడుపునకు.-(తె) పరగడుపు; ౭. బొజ్జకడుపునకు. (తె).—పొట్ట, బొజ్జ, బొజ్జ; ౮. బ్రాహ్మణ స్త్రీగర్భమునకు.-ఖురువు; ౯. లోఁగడుపునకు.—కోష్ఠము. (మిగతవానికి " చూ, వేఁకటి.")
భ్రూభంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రూకుటి.
భ్రూమధ్యము. సం. వి. అ. న: బిందువు.
భ్రూమధ్యావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.
భ్రూవు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.=బొమ. 1: అవి, కూర్చిక, కోదండము. (తె.)—కనుబొమ, బొమ-బొమ్మ; అం. 2: చూ, చక్రములు.
భ్రూవులు. అం: చూ, రూ-భ్రువులు.

మ

మ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, బ్రహ్మ. 1; 3: చూ, హిమాంశువు; 4: చూ, వహ్ని. 1; 5.పాణిని: చూ, సంతతి.1; 6: చూ, యముఁడు; 7: చూ, సమయము. 1; 8: చూ,

విషము; 9: చూ, విష్ణువు. 1; అం. 10:చూ, కవర్గము; 11.మధ్యమస్వరస్థానము.
మధ్యమము (మ): చూ, సంగీతస్వరములు (స్వరము. 2). [సంతతి. 1.
మమ్. సం. వి. అ. న. జనము. మంది: చూ,
మంకు. దే. విశ. 1.=మూర్ఖ: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, మొండి. 1.
మంకుతనము. దే. వి. 1. చేండితనము: చూ, విలంబము. 1; 2. మూర్ఖత్వము: చూ, మౌర్ఖ్యము.
మంకెన. దే. వి. 1: చూ, రక్తకము. 3.*. పాండు. 2, ఆ. 41; 2. ఎద్దుమీఁద నీళ్ళ బిందెలు తెచ్చునపుడు ఆబిందెలక్రింద కుదురుగానుంతనచేసి యుంచేఁబడు పెత్తపుబుట్ట లజేత: చూ, మట్టు. 3.
మంకెనలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము; 2: చూ, బాలక్రీడ.
మంక్షు. సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ,వేగము.3.
మంఖుణము. సం. వి. అ. న. పిక్కలకుఁదొడిగికొను కవచము: చూ, వారవారణము.
మంగ. దే. వి: చూ, శ్వసనము.*. (మగలది)
మంగల. దే. వి. క్షౌరకజాతి. (మంగలవాఁడు,
మంగలకత్తి. ద్వ. వి. క్షురము: చూ, రిష్టి. 2.
మంగలకత్తిరూపు.ద్వ. వి. కృత్తిక: చూ, రిక్క.
మంగలపక్కి. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
మంగలపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, వ్యాఘ్రాటము.
మంగలము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మంగళము. 1-2; జే. ప. (1) వేఁపుడుచేట్టి:చూ, పాత్రము. 6-ఠం.
మంగలవాఁడు. దే. వి: చూ, మంగలి.
మంగలి. దే. వి. 1: రూ_మంగలవాఁడు, మంగి. (సం).—అంతావసాయి-అంతేవసాయి, అంబష్ఠుఁడు, కల్పకుఁడు, కేశచ్ఛిత్తు, క్షురమర్ది,క్షురి, క్షౌరికుఁడు, చండిలుఁడు,
చండాలుఁడు_చాండాలుఁడు,దివాకీర్తి,నాపితుఁడు, ముండి ("చూ, శిల్పులు."); అం. 2: చూ, శిల్పులు. [7, ఆ. 75: చూ,వీణె.
మంగలికోళ్ళు. జే. వి. బ. సన్నాయి. కళా.
మంగలిపని. దే. వి. క్షౌరము: చూ,ముండనము.
మంగళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పార్వతి; 2. తెల్లగఱిక*: చూ, హరిత (తృణము. 1.)
మంగళకౌశిక. అం: చూ, స్త్రీరాగములు.
మంగళదేవత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లక్ష్మి.
మంగళమహాశ్రీవృత్తము.అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, జ, స, న, భ, జ, స, న, గగములు. 9_17 యతులు. 16వ ఛందస్సు.)
మంగళము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శుభము. 1; వా. 2. ధ్వంసము.
మంగళముచేయు. వా. మి. స. క్రి. 1. శ్రేయస్సుకోరు: చూ, దీవించు; 2. ధ్వంసము చేయు. [జోహారు-జోహారు.
మంగళ వాచకములు. అం: (తె).—జేజే,
మంగళవారము. అం: చూ, వారములు.
మంగళసూత్రము. సం. వి. అ. న: బొట్టు దారము. కళా. 7, ఆ. 75: చూ, భూషణము. 2; 2. మాంగల్యము, పుస్తె: చూ, భూషణము. 2.
మంగళహారతి. మై. వి.=మంగళార్తి. రూ-మంగళారతి: చూ, హారతి.
మంగళారతి. మై. వి.=— మై.—
మంగళార్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=మంగళహారతి.—మై.——
మంగళాశాసనము. సం. వి. అ. న. (వైష్ణవపరిభాషయందు) ఆశీర్వాదము: చూ, దీవన.
మంగళుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుజుఁడు: చూ, రాహువు. 2.
మంగళ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గోరోజనము, చూ, రోచన.1; 2. జెమ్మి*: చూ, శమి. 1;

3. తెల్లవస*: చూ, విష; 4: చూ, సదాప. * [మంగళ్యము. 6.

మంగళ్యకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—

మంగళ్యము. సం. వి. అ. న. 1. మల్లెపూవాసన గల అగలు, మల్లెపూవాసనగల కృష్ణాగరు (నల్లఅగలు) (అనికొందఱు): చూ, రాజార్హము; 2: చూ, మీఁగడపెరుఁగు; పుం. 3. కలుకాఁపింత *: చూ, వార్షికము. 1; 4: చూ, మారేడు*; 5: చూ, రావి*; 6. మంగళ్యకము, చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు; విణ. 7: చూ, శుభకరము.

మంగి. దే. వి: చూ, రూ—మంగలి.

మంగు. దే. వి. రూ—మంగుడు—మాఁగు. ముఖసిధ్మము: చూ, సిధ్మము.

మంచకము. సం వి. అ. పుం: చూ, మంచె.

మంచము. సం. వి. అ. పుం.=మంచేము. 1: చూ, మంచేము; 2: చూ, మంచె.

మంచి. దే. వి. 1. యోగ్యత: చూ, సామర్థ్యము. 2; 2. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 3. బుజ్జగింపు: చూ, సమరసము. 2; అం. 4. సామము: చూ, ఉపాయములు. (1-2-3-4); విణ. 5: చూ, సజ్జనుఁడు; 6: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 7: చూ, యోగ్యము. 2. (మఱియు దీనికి సందర్భానుసారముగా ననేకార్థములు చెప్పెదరు.) [వాసన. 1.

మంచిగందము. ద్వ. వి. శ్రీచందనము: చూ,

మంచిచెడ్డలు. దే. వి. బ: అవుగాములు—జోగాములు, కలిమిలేములు, సముగాములు, బాగుఓగులు, మేలుగీళ్లు. (సం).—ఉచ్చనీచములు, సుఖదుఃఖములు, (వ్య) కష్టసుఖములు మొ.

మంచితనముచేయుట. అం: చూ, సామము. 3.

మంచితెలివి. అం: చూ, రాజలక్షణములు.

మంచిత్రోవ. దే. వి. సత్పథము: చూ, మార్గము. 1.

మంచిదారి. దే. వి: చూ, మంచిత్రోవ.

మంచిది. దే. అవ్య. మాబాగు: చూ, సమ్మతి. 1.

మంచినడత. దే. వి. 1: చూ, శీలము. 2; 2: చూ, వర్తనము. 1.

మంచినీరు. ద్వ. వి. కుడినీరు: చూ, సలిలము. 1.

మంచినూనె. ద్వ. వి. అంటునూనె: చూ, స్నేహము. 2.

మంచిపని. దే. వి: చూ, హితము. 1.

మంచిపాము. దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము.

మంచిబెల్లము. దే. వి. చెఱకురసముతోఁజేసిన బెల్లము: చూ, శర్కర. 1.

మంచిమాట. వా. వి. 1. పరిభాష: చూ, శబ్దము. 2; 2. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

మంచిముత్తెము. ద్వ. వి. అకృత్రిమమైన మౌక్తికము: చూ, రత్నము. 1.

మంచియ. వై. వి.=మంచ: చూ, రూ—మంచె.

మంచివాఁడు. దే. వి. 1: చూ, మంచి. 5; 2: చూ, సుకృతి. 1. [చూ, శయ్య. 1.

మంచె. వై. వి.=మంచ. రూ—మంచియ. అరప:

మంచేము. వై. వి.=మంచ. పానుపు: చూ, శయ్య. 1.

మంచు. దే. వి. 1: చూ, హిమము; పేరి. 2. (రూ-మనుచు-మనుపు) మనఁజేయు.

మంచుఁగొండ. ద్వ. వి. హిమవత్పర్వతము: చూ, పర్వతము. [మానద్వయము.

మంచుకారు. దే. వి. హేమంతఋతువు: చూ,

మంచుగుబ్బలి. ద్వ. వి: చూ, మంచుఁగొండ.

మంచుటిలదాల్పు. దే. వి.—వై.—

మంచుతఱి. దే. వి: చూ, మంచుకారు.

మంచుతాఁగుడుపులుఁగు. దే. వి: చూ, వెన్నెలపులుఁగు.

మంజరి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. చిగిరించిన లేఁతకొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. బొట్టుగు*: చూ, శ్రీమాన్ (నువ్వు); 3. పెద్దముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; 4. పూగుత్తి: చూ, స్తబ

ోకము; అం. 5: చూ, మహాకావ్యము; 6: చూ, క్షుద్రప్రబంధము; పా. 7: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున మూఁడింద్రగణంబులును ఒక సూర్యగణంబును గలిగి మూఁడవ గణాద్యక్షరము యతిగాగల వృత్తము. ద్విపదవలెనే నడచును కాని ప్రాసము లేదు. యతియున్న చోలును.)

మంజిడి. వై. వి. 1.=మాంజిష్ఠమ్. చిత్రవర్ణ వస్త్రము. పాండు. 1, ఆ. 110; వై. 6, ఆ. 108: చూ, వస్త్రము; 2. నీలవస్త్రము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 171: చూ, నీలి (2).

మంజిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-మంజిమము: చూ, మనోజ్ఞత.

మంజిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మంజేటి: చూ, సమంగ. 1; 2. మిక్కిలి ప్రకాశించెడి యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.

మంజిష్ఠారాగము. సం. వి. అ. పుం. బయటికిని విశేషముగ కనఁబడుచు లోపలను ఎప్పటికిని వీడకుండెడు గాఢానురాగము (చూ, పూర్వరాగము.)

మంజీరము. సం. వి. అ. పుం. అందె: చూ, భూషణము. 4. [బుద్ధుఁడు.

మంజుఘోషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మంజుభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

మంజుభాషిణి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("స-జ-స-జ గురువులు. 9యతి. 13 వఛందస్సు.)

మంజులము. సం. వి. అ. న. 1. పాఁచి: చూ, శైవలము. 1; 2. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; పుం. 3. ఒకరకము కూకురుగుండెంగ: చూ, దాత్యూహము (చూ, శకుంతి); విణ. 4. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము; అం, 5: చూ, సంయుతహస్తములు.

మంజువు. సం. విణ. (ఉ): చూ, మంజులము. 4.

మంజుశ్రీ. సం. విణ: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మంజేస. పెట్టె యు: చూ, సంధుకా.

మంజేటి. వై. వి.=మంజిష్ఠ*: చూ, సమంగ. 1.

మంజేస. వై. వి.=మంజూష: చూ, మంజూష.

మంజోడి. దే. వి. రూ-మంజోళి. 1. వజ్రముల తూనిక; వా. 2. బట్టతలతూనిక.

మంజోళి. వా. వి.—వై.— [ల్లుబడి.

మంజోరు. వా. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2. చె

మంట. దే. వి. 1: చూ, రోషము; 2. జ్వాల: చూ, వహ్ని. 1; 3. చేఁబుకుమనెడునొప్పి. "గాయముమంట యెత్తుచున్నది."

మంటకము. సం. వి. అ. పుం.=మండెగ: చూ, భక్ష్యము. [మంటనేయి.

మంటచేమురు. దే. వి. కాలిన గరిఁటెచేమురు:

మంటనేయి. దే. వి.—వై.— [సదనము. 1.

మంటపము. సం. వి. అ. న. రమ్యభవనము: చూ,

మంటఁబెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, మండఁబెట్టు.

మంటమారి. దే. విణ. 1. జ్వలనశీలుఁడు; 2. కోపశీలుఁడు. వసు. 4, ఆ. 44.

మంటిగడ్డ. ద్వి. వి. గడ్డ: చూ, భూమి. 1.

మంటిగోడ. ద్వి. వి: చూ, రూ-మట్టిగోడ.

మంటినూనె. ద్వి. వి. (మన్ను + నూనె): చూ, మట్టితైలము.

మండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి. 1; దే. వి. (1). కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; (2). చిన్నకొమ్మ. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, శాఖ. 1; (3). వితతశాఖ: చూ, శాఖ. 1; (4): చూ, నీలమండ.

మండఁబెట్టు. వా. స. క్రి. దహింపఁజేయు: చూ, వెలుఁగు. 5. (కోపమువచ్చినపుడుఁగూడ వాడెదరు.)

మండకంచము. ద్వి. వి. అంచుకట్టిన కంచము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6)

మండగబ్బ. వా. వి. రూ-మండ్రగబ్బ: చూ, వృశ్చికము. 1.

మండనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, భూష ణము. 2; 2. అలంకరించుట: చూ, భూష ణము. 2; విణ. 3. అలంకరించునది.

మండనుఁడు. సం. విణ:అలంకరిష్ణువు, అలంకర్త.

మండపము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చేవిక: చూ, సదనము. 1; 2. చౌవడి: చూ, సదనము. 1; వై. వి. (1).=మంట పము. చేవికె: చూ, మండపము. 1.

మండపి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిన్నమండపము: చూ, సదనము. 1.

మండము. సం. వి. అ. న. 1. మీఁగడ. రూ- మండాము: చూ, స్తన్యము; పుం, న. 2. గంజి: చూ, సాదము. (1); 3. నెయ్యి నూనె లోనగువాని పైతేట: చూ, హవిస్సు. 1; పుం. 4. ఆముదము*: చూ, వ్యడంబక ము; 5: చూ, భూషణము. 2; 6. ఒక కూరాకు; దే.వి. (1). రూ-మండాము. చేఁప లఁబొడుచు చిల్లకోల: చూ, సర్వల.

మండలకము. సం. వి. అ. న. ఎఱ్ఱపులుము: చూ, మండలము. 3.

మండలగతి. అం: చూ, బాహుప్రచారములు.

మండలచ్ఛదము. సం. వి. అ. న. ఆటకమామిడి. *: చూ, మామిడి. [లు (3).

మండలత్రియము. అం. సూర్య, చంద్ర, అగ్ను

మండలదూషణము. అం: చూ, విశంతివిగ్ర హములు.

మండలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వలద గుడి; తద్వి.—మధ్యము. (తె).—నడి- నడిమి_నడిమిచోటు; 2.=మాడెము: చూ, దేశములు; 3. కుష్ఠము: చూ, సితము. 1; 4. విలుకాఁడు రెండుకాళ్లతో మండలాకా రముగా నిలుచుట: చూ, స్థానము. 4. (చూ, విలుకాని స్థానములు.); 5. పన్నిద్ద ఱురాజులు (చూ, ద్వాదశరాజమండలము); పుం. 6: చూ, సమూహము; 7. వలయాకా రముగఁదీర్చినయొక వ్యూహము: చూ, వ్యూ హభేదములు; 8: చూ, శునకము; త్రి. 9. సూర్యచంద్రాదుల బింబము: చూ, బింబ ము. 6. (చూ, వర్తులము); 10: చూ, పుంస్థానకములు.

మండలవికల్పము. అం: చూ, పరికరణములు.

మండలవ్యూహములు. అం: చూ, ప్రకృతి వ్యూహములు.

మండలస్వస్తికము. అం: చూ, కరణములు.

మండలాగ్రము. సం. వి. అ. పుం. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మండలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సమూ హము; వా. 2. సమితి: చూ, పరిషత్తు; న్. పుం. 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, మం డలేశ్వరుఁడు; 5:చూ, సూర్యుఁడు; 6. పిల్లి: చూ,సూచకము. 5; 7.కుక్క: చూ,శునకము.

మండలూటి. దే. వి. రూ-మండిలూటి. మర్మ పర్ణము: చూ, పర్ణము.

మండలేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అధీశ్వర సార్వభౌములకంటె ఇతరుఁడైనరాజు: చూ, రాజు. 1.

మండలేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మండవాయి. ద్వ. వి. గుల్మమారుతము: చూ, వాయువు.

మండహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కల్లమ్ము వాఁడు: చూ, శౌండికుఁడు.

మండాటము. దే. వి. దైన్యముతో యాచిం చుట: చూ, యాచన.

మండాడు. దే. స. క్రి. దైన్యముతో యాచిం చు: చూ, వేఁడు. 4.

మండాము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ- మండము. 1: దే. వి. (1): చూ, రూ- మండము (1). [రూ_మండీ.

మండి. దే. వి. ఒకకాలు నేలమోఁకరించుట:

మండిగ. వా. వి. 1. కుంపటి: చూ, హసంతి; 2. బాణసంచేల మందులనూరెడు మట్టిపాపాత్రము: చూ, భాండము. 3—33.

మండిగండ్రలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మండిగము. దే. వి. వాకిటి క్రిందిఅడ్డుకొయ్య: చూ, శిల. 2.

మండిఁగలు. వై. వి. బ.=మంటక. రూ—మండెఁగలు. చేక్కెరవేయని గోదుమపూరీ: చూ, భక్ష్యము. [సజ్జుఁడు. 2.

మండితుఁడు. సం. విశే. అలంకృతుఁడు: చూ,

మండిపడు. దే. అ. క్రి: చూ, మండు. 1.

మండిపాటు. దే. వి: చూ, సంభ్రమము.

మండియ. దే. వి. రూ—మండె. 1. జొన్నకంకులు పొగాకు లోనగునవి మ్రగ్గుటకై ప్రోగువేసి మీఁదకప్పి పెట్టుట, 2. ఎగురఁబోయుటకు ముందు కళ్లములో ప్రోగుచేసినధాన్యపురాసి.

మండిలూటి. దే. వి: చూ; రూ—మండలూటి.

మండీ. దే.వి: చూ, రూ—మండి. [మల్లశాస్త్రము.

మండీలు. దే. వి. బ. మల్లవిద్యాభేదము: చూ,

మండు. దే. అ. క్రి. 1. జ్వలించు. పాండు. 2, ఆ. 109; స్వా. 4, ఆ. 88: చూ, వెలుఁగు. 5 (చూ, మండు. 3.); 2. చుఱుకుమనినొచ్చు. "గాయము మండుచున్నది."; 3. ఈర్ష్యాదులచే తపించు: అడిచిపడు, ఎగసిపడు. (చూ, మండు. 1.)

మండునెల. దే. వి. వసంతఋతువు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 194: చూ, మాసద్వయము.

మండువా. వై. వి. 1.=మండురా. ఒక తట్టు గోడలేని గుఱ్ఱాలసాల. స్వా. 1, ఆ. 40: చూ, సదనము. 1; 2. చతురముగా స్తంభములమీఁద దించినది; 3. పాక: చూ, సదనము. 1; వా. 4. నాలుగిండ్ల బవంతినడుమను వెలుఁగువచ్చుటకును వాననీరు పడుటకును తగిన కాళీభాగము. "మండువాలోగిలి."

మండువాలోగిలి. వా. వి. నాలుగిండ్ల బవంతి: చూ, సదనము. 1.

మండూకతులాన్యాయము. పా. కప్పలనుతక్కెడలోఁబెట్టఁగా నిలువక పాఱిపోవుచుండుననురీతి. [ము*: చూ, శోణకము.

మండూకపర్ణము. సం. వి. అ. పుం. దుండిగ

మండూకపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగంటి*: చూ, శీతసారము; 2: చూ, బెండ*; 3: చూ, మంజిష్ఠ* 1.

మండూకప్లుతిన్యాయము. పా. కప్ప దాఁటులు వేసినట్లు కొంచెముపనిచేసి యడవిడిచి మఱికొంతచేయుటయనురీతి.

మండూకమక్షికాన్యాయము. పా. కప్ప పాము నోటనుండియునీఁగనుమ్రింగఁబోవుననురీతి.

మండూకము సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, హరి. 12; 2: చూ, మండూకపర్ణము.

మండూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకఋషి: చూ, సన్న్యాసి.

మండూరము. సం. వి. అ. న. 1. ఇనుపచిట్టెము: చూ, శింఘాణము. 1; 2. ఇనుపచిట్టెముతోఁజేసినసిందూరము: చూ, శింఘాణము. 1.

మండె. దే. వి: చూ, రూ—మండియ.

మండెఁగలు. వై. వి. బ.=మంటక: చూ, రూ—మండిఁగలు. జై. 8, ఆ.204; వై.6, ఆ. 134.

మండెచేటవలుఁగు. వా. వి. ఎగురఁబోసిన వడ్లరాసిపైన చేటతో నునుపుఁబెట్టుట.

మండెము. వై. వి. 1: చూ, రూ—మాడెము. దుర్గమస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, మాన్యము. 1.

మండెవెంటినలుఁగు. వా. వి. ఎగురఁబోయని వడ్లరాసిపైన చేటతో నలుఁగుఁబెట్టుట. చూ, వెంటినలుఁగు. [క్షము.

మండ్రి. దే. వి. ఒకముండ్లచెట్టు: చూ, వృ

మండ్రిగబ్బ. దే. వి: చూ, పుట్టతేలు.

మండ్రాటము. దే. వి: చూ, సంతాపము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 167.

మండ్రాడు. దే. అ. క్రి: చూ, సంతాపించే.

మంత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) ఆలోచించేవాఁడు.

మంతనము. వై. వి.=మంత్రణమ్. 1. ఆలోచన, హరి. ఉ. 1, ఆ. 14: చూ, యోచన; 2. ఏకాంతము. ఆచ్ఛ. సుం, కాం. 98: చూ, రహస్యము. 1; అం. 3. త్రిశక్తులలో మూఁడవది: చూ, జీతనము; 4 (చూ, త్రియము.)

మంతరము. వై. వి.=మంత్రమ్. రూ-మంతు-మంత్రము. 1. ప్రసవోపాయము; 2. జాలవిద్య: చూ, విద్యలు. 3. గాయత్రిలోనగునది: చూ, గాయత్రి(చూ, మంత్రము. 1;) 4.=: చూ, మంత్రము. 1.

మంతరసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ. ప్రసవమంత్రజ్ఞ: రూ-మంతురసాని-మంత్రసాని.

మంతవ్యుఁడు. సం. విణ. ఆలోచింపఁదగినవాఁడు.

మంతిరి. వై. వి.=మంత్రీ. ప్రధానుఁడు. ఉ. రా. 2, ఆ. 220: చూ, సచివుఁడు. 1.

మంతిరించే. వై. అ. క్రి. 1. మంత్రముచేయు: మంత్రించే; వా. 2. మంత్రించే: చూ, పిలుచే.

మంతు. వై. వి. 1.=మంత్రి. ఆచ్ఛ. కిష్కిం, కాం. 6: చూ, రూ-మంతిరి; 2. చదరంగములోని రాజుతర్వాతనుండెడుకాయ, ద్యూతమంత్రి; 3: చూ, రూ-మంతరము. 1. కళా. 2, ఆ. 48; 4: చూ, రూ-మంతరము. 2; దే. వి. 5: చూ, ప్రసిద్ధి. 1.

మంతుకెక్కినవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, దొర. 5. అం, భా. తృ. 4. [రూ-మంతరసాని.

మంతురసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ: చూ,

మంతువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; పుం. 2: చూ, నేరము; 3: చూ, మనుష్యుఁడు; 4. రాజు: చూ, రాజు. 1.

మంతుసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ: చూ, రూ-మంతరసాని.

మంత్రకాఁడు. ద్వ. వి. (మంత్రము + కాఁడు) ఇంద్రజాలవిద్య నెఱిఁగినవాఁడు. ఆచ్ఛ. యు, కాం. 448: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మంత్రణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మంతనము. రూ-మంత్రణము. రహస్యాలోచన: చూ, యోచన.

మంత్రణము. సం. వి. అ. న.—వై.—

మంతదీధితి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

మంత్రపదము. అం: చూ, ఆరూఢము.

మంత్రబ్రాహ్మణము. అం. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణములలోనొకటి. ఇందలి మొత్తము 4000. (దీనివ్యాపకముగానరాదు): చూ, బ్రాహ్మణము.

మంత్రము. సం. వి. అ. పుం. (విచారింపఁబడునది). 1.=మంతరము: అంకము, అస్త్రము, క్షిపణి, గుహ్యభాషితము, మనువు. (తె). —మంతరము. తద్విశేషములు.—౧. అన్నపూర్ణపంచదశాక్షరి (ఐం హ్రీం సౌః శ్రీం క్లీం ఓం నమోభగవత్యన్నపూర్ణే); ౨. దేవీపంచాక్షరి (ఓం ఈం ఈం నమః); ౩. నారాయణాష్టాక్షరి. (అష్టాక్షరి) (ఓమ్ నమోనారాయణాయ); ౪. రామాష్టాక్షరి(ఓమ్ శ్రీం రాంరామాయ నమః); ౫. వాసుదేవ ద్వాదశాక్షరి (ఓమ్ నమోభగవతే వాసుదేవాయ); ౬. శివషడాక్షరి (షడక్షరి) (పంచాక్షరి) (ఓమ్నమశ్శివాయ); ౭. శ్రీరాజరాజేశ్వరీ పంచదశాక్షరి (క, ఏ, ఈ, ల, హ్రీం, హ, స, క, హ, ల, హ్రీం, స, క, ల, హ్రీం); ౮. సూర్యాష్టాక్షరి (సౌరాష్టాక్షరి) (ఓమ్ ఘృణిస్సూరియ ఆదిత్యోమ్.); ౯. సౌభాగ్యవిద్యేశ్వరీపంచాక్షరి. (శ్రీం క్లీం హ్రీం బ్లూం

వం); ౧౦.హయగ్రీవద్వాదశాక్షరి(ఓమ్నమో భగవతేహయగ్రీవాయ) ఇత్యాది మంత్రంబులెల్ల యంత్రంబులతో నుపాసింపఁదగినవి; మఱియు.—౧౧. అ; ౧౨. అఘమర్షణము; ౧౩. అజప; ౧౪ అవసరము; ౧౫. అర్ఘము; ౧౬. ఆవృర్చన; ౧౭. అభ్రితము; ౧౮. ఆసురి; ౧౯. ఉపాంశువు; ౨౦. ఋజ్మంత్రము; ౨౧.ఐంద్రము; ౨౨.గాయత్రి; ౨౩.గారుడము.(తె)—గారడము; ౨౪. జప్యము; ౨౫.తారకమంత్రము; ౨౬.దిగ్బంము (మంత్రముచేకట్టెడు దిక్కులకట్టు); ౨౭.ప్రతిసరము; ౨౮.బీజాక్షరములు; ౨౯. హంస; ౩౦.హృద్యము.ఇత్యాది(మిగతవానికి "చూ,హృద్యము.5."); 2. ఏకాంతము:చూ, రహస్యము. 2; 3. అధర్వవేదము: చూ, వేదములు; అం. 4: చూ, యోగములు (యోగచతుష్టయము); 5: చూ, ప్రకాశింపఁజేయఁగూడనివి; 6: చూ, శక్తులు; 7: చూ, క్రియలు; వై. వి. (1): చూ, రూ-మంతరము.1; (2):చూ, రూ-మంతరము. 2. [త్రికుఁడు.

మంత్రవాది. సం. వి. న్. పుం: చూ, మాం

మంత్రవికల్పము. అం: చూ, ప్రకరణములు.

మంత్రశక్తి. అం. 1: చూ, శక్తిత్రయము; 2: చూ, ఐశంతి విగ్రహములు.

మంత్రసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ. మంతరసాని-మంతురసాని_మంతుసాని.

మంత్రసిద్ధి. అం. 1: చూ, కళలు; 2: చూ, సిద్ధిత్రయము (త్రయము).

మంత్రాంగము. సం. వి. అ. న. మంత్రిత్వము.

మంత్రావృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. జపము:చూ, తపము. 2.

మంత్రి. సం. వి. న్. పుం =మంతిరి_మంతు. 1. ధీసచివుఁడు: చూ, సచివుఁడు; 2: చూ, సహాయుఁడు. 1. [1—2.

మంత్రించే. సం. అ. క్రి=: చూ, మంతిరించే.

మంత్రిసింహాసనము. అం: చూ, సింహాసనములు.

మంత్రోపదేశము చేసినవాఁడు. అం: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

మంథజము. సం. వి. అ. న: చూ, కలంబుటము.

మంథదండము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంథానము.

మంథనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మథనము; పుం. 2: చూ, మంథానము. [త్రము. 6.

మంథని. సం.వి.ఈ. స్త్రీ. తరిగడప: చూ, పా

మంథము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మంథానము; 2. కంటినొప్పి: చూ, హర్షణము; 3. అంబలి: చూ, సాదము (1); 4. వధము: చూ, హింస. 1.

మంథరజ్జువు. సం. వి. ఉ. పుం:చూ, తరిత్రాడు.

మంథరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మంథానము; విణ. 2. చొరవలేనిది:జిహ్మము, మందము. (తె).—మసలిక; 3. మెల్లగాఁబోవునది: జిహ్మగము, మందము. (తె).—మసలిక; 4. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2; 5. విరివియైనది: చూ, సుర. 3.

మంథరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మెల్లగానడచువాఁడు: మందగామి.

మంథరువు. సం. వి. ఉ. పుం. చామరపుగాలి: చూ, వాయువు. [చూ, పర్వతము:

మంథాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం. కవ్వపుఁగొండ:

మంథానము. సం. వి. అ. పుం. రూ-మంథనము-మంథరము, మంథము, కవ్వము; చూ, వైశాఖము. 2; తద్వి.—(కవ్వపుగుత్తికి.—చూ, వైశాఖము. 2.)

మంథుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, సూర్యుఁడు.

మంద. దే. వి. 1. గొల్లపల్లె: చూ, దేశములు; 2. పసులమంద: చూ, సౌరభేయి(ధేనువు); 3. ఊరికివెలుపల పసులుండుచోటు; 4. గోవులమంద, యుండుచోటు, పశువులసాల (అని కొందఱు): చూ, సదనము. 1.

మందకట్టు. దే. వి. 1. గొల్లపల్లెవారు ఏర్పఱచుకొన్న యేర్పాటు: మందగట్టు. వా. 2: చూ, పెంటగట్టు; 3. వరిమళ్ళయందు బలమునకై పశువులను నిలుపుట: మందగట్టు.

మందగట్టు. దే. వా. వి.—పై.— [మంథరుఁడు.

మందగామి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.): చూ,

మందగించు. పై. అ. క్రి. 1. మందమగు. "ఆఁకలిమందగించెను.": జెంపారు. (సం).—మందీభవించు; వా. 2: చూ, సన్నగిలు. "నాడి మందగించినది.". 3. తగ్గు. "ధరమందగించెను."

మందగొను. దే. అ. క్రి. మందగాఁగూడు.

మందట. దే. వి. 1. వ్యవహారయోగ్యము; 2: చూ, సమీపము. 1. పంచ. నా. 1, ఆ. 562; 3: చూ, వినయము. 1. హరి, ఉ. 7, ఆ. 39.

మందటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మందటిల్లు. అహంగు. య. 4, ఆ. 81: చూ, సుక్కు. 9.

మందడి. పై. వి. 1.=మందురా. లాయము: చూ, సదనము. 1; వా. 2. ఉమ్మడి. "మీకునుమాకును వ్యవహారపుమందడివిడి పోవలయును." "గోడమందడి." మొ.

మందడీఁడు. దే. వి. (మందడి + ఈఁడు) గుఱ్ఱపువాఁడు: చూ, సాహిణి.

మందపిచ్చుక. దే. వి. కురవకపులుఁగు: చూ, పిచ్చుక. [ఆ. 15: చూ, వేశ్రీత.

మందపోరియాలు. ద్వి. వి. గొల్లది. పాండు. 2,

మందము. సం. వి. అ. పుం. 1. గజజాతి విశేషము: (యుద్ధకాలమందు వాహనయోగ్యమైనది): చూ, హస్తి; విణ. 2. చొరవలేనిది: చూ, మంథరము. 2; 3. మెల్లనిది: చూ, మంథరము. 3; అం. 4: చూ, గజజాతులు; 5: చూ, ముఖరజ్జువులు; 6: చూ, నాసికాక్రియలు; 7: చూ, శ్రుతులు; దే. విణ. (1). దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; (2). లావు: చూ, స్థూలము. 2.

మందరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కవ్వపుఁగొండ: చూ పర్వతము; 2. మందారమను కల్పవృక్షము: చూ, కల్పవృక్షములు; 3: చూ, స్వర్గము; విణ. 4. అలసము: చూ, విలంబము. 1; 5. బహుళము: చూ, హేరాళము.

మందరావర్తి. అం: చూ, అనుభావగ్రములు.

మందరి. దే. వి: చూ, వైద్యుఁడు.

మందలు. దే. వి. 1. ఉనుకు: చూ, పాణిము. 6; 2. మేర: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సమీపము. 1; వా. 4. హద్దు: చూ, సీమ. 1.

మందలించు దే. స. క్రి. 1. చెప్పు: చూ, వచించు; 2. ఆజ్ఞాపించు. భాగ. 2, స్కం. 186: చూ, సెలవిచ్చు; 3. మనవిచేయు. అని. 3, ఆ. 25: చూ, విన్నవించు; 4: చూ, హెచ్చరించు; 5. తలఁచు: చూ, యోచించు; వా. 6. అదమాయించు. (కొద్దిగాశిక్షించు.): చూ, శిక్షించు. [2: అదమాయింపు.

మందలింపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యవహారము. 3;

మందస. పై. వి.=మంజూషా. రూ-మందసము. పెట్టె: చూ, సందుకా. [85.

మందసము. పై. వి.=—పై.— నీలా. 3, ఆ.

మందస్మితము. సం. వి. అ. పుం. చిఱునగవు: చూ, హాస్యము. 1.

మందహాసము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మందాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ, నది; 2. ఆకాశగంగ: చూ, నది; 3. అఱువదేండ్ల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; పా. 4: చూ, వృత్తము. 1. [చూ, వృక్షము.

మందాకు. దే. వి. (మందు + ఆకు) ఓషధి:

మందాక్రాంతము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న, త, త, గగములు. 11 యతి. 15వ ఛందస్సు.")

మందాక్షము. సం. వి. అ. న: చూ, సిగ్గు.

మందాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం: అగ్నిమాంద్యము.

మందాత్మజాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

మందామణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దబాన: చూ, పాత్రము. 6–౧.

మందారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఈగిమాని: చూ, వేలుపుఁజెట్టు; 2. జిల్లేడు*: చూ, వికీరణము; 3. పారిభద్రము*: చూ, వారిదము. (1); అం: 4: చూ, కల్పవృక్షములు; దే.వి. (1) మేఘావరణము: చూ, మేఘము.1.

మంది. దే. వి. 1. జనము: చూ, సంతతి. 1; వా. 2. సంతానము: చూ, సంతతి. 1; 3. గుమి. ఉ, రా. 6, ఆ. 105: చూ, పరివారము. 1; 4. కాలుబలము. య. 4, ఆ. 155: చూ, భటుఁడు; వా. బ. 5. చుట్టములు. "పెండ్లివారు ఎంతమందివచ్చిరి. (ఎంతమంది=ఎందఱు చుట్టములు.)": చూ, సంబంధి. 1.

మందిరము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. పట్టణము: చూ, దేశములు; వా. 3. దేవగృహము: చూ, సదనము. 1; 4. అల్పదేవాలయము, ఇంటిలోని దేవుని పీఠము (అని కొందఱు) "రామమందిరము": చూ,సదనము. 1; పుం. 4: చూ,సముద్రము.

మందీభవించె. సం. అ. క్రి. 1: చూ, మందగించె. 1; వా. 2: చూ, మందగించె. 2.

మందు. దే.వి. 1.(ఇందు(చూ)భస్మములు,చూర్ణములు, లేహ్యములు, రసాయనములు, ఘృతములు, తైలములు, ద్రావకములు, గుటికౌషధములు, అంజనములు, కిషాయములు, ఆసవములు మొదలగునవి చేరును.) (సం).—అగదము, అజాయువు, ఔషధము, కమలము, గదారాతి, జయువు-జాయువు, తంత్రము, ప్రతిక్రియ, భేషజము-భైషజ్యము, యోగము; తద్విశేషములు. ౧. అతికించె మందునకు. (సం).—జీవగఱ్ఱ, జీవనౌషధము, జీవాతువు; ౨. కంటి మందునకు. (సం).—బిడాలకము; ౩. కుష్ఠమును మందునకు. (సం).—కుష్ఠితము, కుష్ఠఘ్నము, కుష్ఠహంత్రి, వాకుచి, హితావళి; ౪. పుంటిమందునకు. (సం).—ఉపనాహము. (తె).—మలాము-మెలాము-మొల్లాము; ౫. బాలెంతమందునకు.(తె).-కాయము.(సం).-సర్త్ర్య; ౬. బిడ్డలమందునకు. (సం).— కారము; ౭. బెల్లములోవండిన మందునకు. (సం)—గుడకము, గుడేరము; ౮. విషమునకు.—(చూ, సంగరము 6.); (మిగతవానికి "చూ, సంగరము. 6."); 2. వశ్యౌషధము, బుద్ధి: చూ, రాజార్హము; వా. 3. చావునకు ఇచ్చెడి ఔషధము. "మందులవాఁడు మందుపెట్టి కాకినిచంపెను.": చూ, సంగరము. 6; 4: చికిత్స, ఉపక్రమము, ప్రక్రమము, ప్రతిక్రియ, ప్రతీకారము; 5: చూ, వెరవు; విణ. 6: చూ, వెక్కసము. 3.

మందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. శని: చూ, రాహువు. 2; 2: చూ, సోమరి; 3: చూ, హీనుఁడు; 4. ఇచ్చవచ్చినట్లు తిరుగువాఁడు: చూ, సంచారి. 2; 5. నిర్భాగ్యుఁడు: చూ, వ్రాజె; 6: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 7: చూ, వ్యాధితుఁడు.

మందుపట్టెన. దే. వి. బాణసంచు చేసెడుశాల: చూ, సదనము. 1.

మందుభాయి. వా. వి. నల్లమందుతినెడి తెవులుగొంటు: చూ, వ్యాధితుఁడు.

మందుమల. ద్వ. వి. మందుచెట్లుండుకొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము.)

మందుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మండువా. లాయము: చూ, సదనము. 1; 2. పడక: చూ, శయ్య. 1.

మందురకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంనడీఁడు. విక్ర. 3, ఆ. 17.

మందురా. దే. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

మందులమారి. దే. విణ. 1. మర్లుమందుపెట్టునది; 2. మర్లుమందుపెట్టువాఁడు: మందులవాఁడు.
మందులవాఁడు. వా. విణ. 1: చూ, మందులమారి. 2; 2: మందులు అమ్మెడువాఁడు; 3. మందులుచేయువాఁడు; 4: చూ, మందరి; 5. ఒకానొకకిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.1.
మందెమేలము. దే. వి. 1. ఉపేక్ష: చూ, సయాట; 2: చూ, పరిహసనము; 3. ప్రేమము, స్నేహము (అనికొందఱు). భో. 4. ఆ. 157: చూ, స్నేహము. 1.
మందోదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రావణుని భార్య: చూ, భార్య; అం. 2: చూ, కన్యకలు. [చూ, వేఁడిమి.
మందోష్ణము. సం.వి. అ. న, విణ. ఇంచుకవేఁడి:
మంద్రతారప్రసన్నము. అం: చూ, అలంకారము. 3. [లంకారములు.
మంద్రమధ్యము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతా
మంద్రము. సం. విణ. 1. గంభీరమైనది (స్వరము): చూ, స్వరము. 2; అం. 2: చూ, స్థాయి.
మంద్రస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్చతమము. (హృదయమునందుండెడి మొదటి 7 శ్రుతుల గుంపు.) [లంకారములు.
మందాద్రింతము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతా
మందాద్రి. అం.—పై.— [మబ్బుకొను.
మంపిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మంపిల్లు: చూ,
మంపిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—సా. 1,ఆ.68.
మంపు. దే. వి. మత్తు, మైకము. విజ. 1, ఆ. 147: చూ, హామిక.
మంపుగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మంపిలు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 26, ప్రే. 2. మంపుగొలుపు. [ము,దహనము.
మంబరము. దే. వి. కాల్చుట. (సం).—ఓష
మంబరముసేయు. దే. స. క్రి: చూ, దహించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 153.
మంబె. దే. వి: అఱకడ-అఱకడము, ముబ్బె.
మంథము. సం. వి. అ. న: చూ, పొగ.(హో).
మకతక్రియ. అం: చూ, క్రియాంగములు. (అంగము. 9.)
మకరందము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఆసవము, కౌసుమము, పుష్పరసము, మరందము. (తె).—కమ్మనీరు, పూఁదేనియ-పూఁదేనె-పూవుఁదేనియ. ("చూ, సుమనోరజము."); అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.
మకరకంఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నడుమ మొసలిముఖమేర్పఱచిన కంఠభూష: చూ, భూషణము. 2.
మకరకుండలము. సం. వి. అ. న. మొసలి ముఖమేర్పడఁజేసిన పురుషునికర్ణభూష: చూ, భూషణము. 2. [రధ్వజుఁడు.
మకరకేతనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మక
మకరతము. సం. వి. అ. న. రూ-మరకతము, ఉ, రా. 6, ఆ. 76: చూ, రత్నము. 1.
మకరతోరణము. సం. వి. అ. పుం, న. మొసలిరూపమేర్పడఁజేసిన తోరణము. (చూ, తోరణము.) [నములు.
మకరతోరణములు గట్టించుట. అం: చూ, శోభ
మకరధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరాంకుఁడు.
మకరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1; అం. 3. మకరమనునిధి: చూ, నిధులు: చూ, లబ్ధి. 1-2; 4. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; 5. మొసలిరాసి: చూ, రాసులు; 6: చూ, ఆసనములు; 7: చూ, శస్త్రములు; 8: చూ, భోగవ్యూహములు; 9: చూ, ప్రధానవ్యూహములు; వా. వి. అ. పుం. 10. మట్టమధ్యాహ్నము, ఎండవేళ. "నెత్తిమాడుచుండఁగా మకరములోవచ్చితిని."

మకరాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [సముద్రము.
మకరాలయము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
మకరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. స్త్రీలకు చెక్కుల్ని లోనగు తావులయందు లత్తుకతో వ్రాసెడు మకరరూపమగు రేఖ. ఉ, రా. 1, ఆ. 44: మకరికాపత్రము.
మకరికాపత్రము. సం. వి. అ. న.—పై.—
మకరివల. మి. వి. మృగములనుబట్టెడువల: చూ, వల. 1. [స్థలము, బస.
మకాము. వా. వి. ప్రయాణమందునిలుచే
మకిల. పై. వి. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2.=మలిన. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1.
మకిలి. వా. వి: చూ, మకిల.2. [సీసకము.(1.)
మకుటము. సం. వి. అ. న. కిరీటము: చూ,
ముకురము. సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; 2: చూ, పొగడ*; 3: చూ, మల్లెపువ్వు; 4. కుమ్మరిసారెఁదిప్పెడుకఱ్ఱ.
మకురు. దే. వి: చూ, మార్ధ్యము.
మకురుతనము. దే. వి.—పై.—
మకుష్ఠకము.సం.వి.అ.పుం.బ.(రూ—ముకుష్ఠకము-మపుష్ఠకము-మయష్టకము- మయుష్టకము) అడవి పెసలు: చూ, పెసర. [విశల్య. 4.
మకూలకము. సం. వి. అ. పుం. దంతి*: చూ,
మకూలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
మక్క. పై. వి. 1. నితంబైక పార్శ్వము: మలుగు-మల్లు; 2. బిడ్డలతల్లి హొత్తికడుపునఁ బుట్టెడి అపాయకరమగునెత్తురుగడ్డ. మక్కనగాయ: చూ, వ్రణము. 1; 3. కాలఖండము: చూ, యకృత్తు.
మక్కనగాయ. ద్వ. వి: చూ, మక్క. 2.
మక్కలు. పై. వి.=ముఖీ. మొక్కజొన్నలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
మక్కల్లము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మక్క.2.
మక్కళించే. దే. అ. క్రి. 1. తిరుగుకొను: చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, సరిపడు. 2. నై. 6, ఆ. 108; 3: చూ, సరిపోలు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 250; అం. ప్రే. 4. తిరుగుకొనఁజేయు. స్వా. 1, ఆ. 59; 5. సరిపఱుచే. కాశీ. 3, ఆ. 118; 6. సరిపోల్చు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 50.
మక్కా. పై. వి.=ముఖ. యవనదేశమందలి ముఖ్యపట్టణము: చూ, సీమ.(1) (దేశములు.)
మక్కి. దే. వి. నిస్సారము: చూ, బెండు. 2.
మక్కికిమక్కి. జా. 1. ఉన్నదున్నట్లు. "తెల్గు సేయుచో, మక్కికిమక్కియన్నటుల మార్చినకావ్యము శ్రావ్యమెట్లగున్." (శ్రీనివాసవిలాసము); వా. 2. వారుచేసినట్లు వీరుచేయుట. "దెబ్బకుదెబ్బ యన్నటుల మక్కికిమక్కిచేసెను."; 3. అసలుకు సరియగునకలు.
మక్కు. దే. వి. 1. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1; 2. చింతఅంబలితో బొమ్మలకు పెట్టిన అతుకు; అ. క్రి. 3. కాంతిహీనమగు: చూ, మ్రక్కు; 4: చూ, శోషించే. పంచ. నా. 2, ఆ. 179; 5: చూ, మరణించే. య. 3, ఆ. 123; స. క్రి. 6. గీఱు. అచ్చ. యు, కాం. 423: చూ, ఊక్కు; వా. వి. బ. 7. పునాదులయొక్క నూలితాఁటికొనను కట్టెడు కఱ్ఱపుల్లలు; బ. 8. పునాదులయొక్క ఆద్యంతముల నిటునటుగుచ్చెడుకొయ్యతునకలు; బ. 9. ఎముకలు: చూ, శల్యము. 1.
మక్కువ. దే. వి. కూరిమి: చూ, స్నేహము. 1.
మక్కె. దే. వి. బ: చూ, మక్కు. 9.
మక్తా. వా. వి. రైతు ఈనాందారునకిచ్చెడు ధాన్యాదికము.
మక్షిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: క్రిమిలూనము, క్షుద్ర, గంధలోలుప, చర్వణ, నీలంగువు.

(తె).—ఈఁగ-ఈఁగె, ఈవ-ఈవె, నల్లని యీఁగ; తద్విశేషములు.—౧. అడవి యీఁగకు.—క్షుద్రి, క్షుద్రిక, గోమక్షిక, దంశము, వనమక్షిక. (తె).— అడవి యీఁగ-అడవీఁగ, జోట్టీఁగ-జోటీఁగ-జోఱుటీఁగ; ౨. కణుఁదురీఁగకు.—కంటక, కంటకాసన, కణ, కాష్ఠకారి, గండోలి-గంఢోలి, గృహిణి, తృణషట్పదము, భృంగరోలము, వరటము, వరోలము, విషస్పృక్కు, శూకకీటము. (తె).—కందురీఁగ-కందురు- కడుఁదురీఁగ-కణుఁదురీఁగ, కడుఁదురు — కణుఁదురు-కనుఁదురు; ౩. చిన్న యీఁగకు.—క్షుద్రిదంశిక; ౪. తేనెటీఁగకు.—క్షుద్రి, పతంగిక, పుత్తిక, మధుమక్షిక, సరఘ. (తె).—జుంటీఁగ, తేనెటీఁగ-తేనీఁగ, తూనిఁగ-తూనీఁగ, తెరయీఁగ, పెరయీఁగ; ౫. నీరుపట్టు యీఁగకు.—ఘోణి; ౬. నూటిసట్టుయీఁగకు.—కుంభీరమక్షిక, ఘోణి; ౭. పశుమక్షికకు.-పశుమక్షిక. (తె).—జోట్టీఁగ-జోటీఁగ-జోఱుటీఁగ; ౮. బొద్దీఁగకు. (తె).—బరిడె పురుగు-బరిణెపురుగు-బరిణె పురుగు, బొద్దీక-బొద్దీఁగ;౯. వల్మీకమక్షికకు. (తె).—ఈసలు. (మిగతవానికి "చూ, సరఘ") [యజ్ఞము

మఖము. సం. వి. అ. పుం. రూ—మఘము: చూ,

మఖవంతుఁడు. సం. వి. న్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మఖవుఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై.—

మగ. దే. వి. పుంస్త్వము. "మగవాఁడు."

మగఁటమి. దే. వి: చూ, పౌరుషము. 1. (ఇది చింత్యము.) [శౌర్యము. 1.

మగఁటిమి. దే. వి. 1.—పై.—; 2: చూ,

మగఁడు. దే. వి. 1. పురుషుఁడు. నిర్వ. 1, ఆ. 4: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. భర్త: చూ, సామి. 2; 3. ప్రభువు. రామా. 5, ఆ. 204: చూ, స్వామి. 1; 4. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2; (వృత్తియందంత్యవర్ణ లోపము. "మగపాటు, మగపొందు.") మొ.

మగఁడులేనియాఁడుది. అం: చూ, అపతికాశ ములు.

మగచెయ్యులు. ద్వ. వి. బ: చూ, సంయోగము.

మగణము. అం. మూఁడుగురువులు."వైరంతా": చూ, అష్టగణలక్షణము.

మగతనము. దే. వి. 1: చూ, పౌరుషము. 1; 2: చూ, శౌర్యము. 1.

మగది. దే. వి. మొగది.

మగధము. అం: చూ, దేశములు.

మగధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వంశావళి చేదు వాఁడు: రూ—మాగధుఁడు, మధుకుఁడు: చూ, వంది. [పతిపత్ని.

మగనాలు. దే. వి. (మగని + ఆలు): చూ,

మగనిఅన్న. వా. వి: బావ, బావగారు.

మగనిపేరెదనున్న వగలాఁడి. దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.

మగనిసైఁదోడు. వా. వి: చూ, దేవరుఁడు.

మగపనులు. వా. వి. బ: చూ, మగచెయ్యులు.

మగపాటి. దే. వి: చూ, మగఁటిమి. 2.

మగపాడి. దే. వి.1.—పై.—; 2: చూ, పయికూటమి.

మగపోడుములు. దే. వి.బ: చూ,మగచెయ్యులు.

మగపోల్కికూటమి. దే. వి: చూ, మగపాడి.2.

మగమానికపువాలు. ద్వ. వి. వజ్రాయుధము. నీలా. 3, ఆ. 8: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1.)

మగమానికము. ద్వ.వి.వజ్రము:చూ,రత్నము.1.

మగతూతివాలు. ద్వ.వి:చూ,మగమానికపువాలు.

మగతాయి. దే. వి: చూ, మగమానికము.

మగలాగు. దే. వి: చూ, పయికూటమి.

మగవాఁడు. దే. వి. 1: చూ, మగఁడు. 1. విజ. 1, ఆ. 78; 2: చూ, మగఁడు. 4.
మగవానినడక. పా. (దీనికి ఉపమానములు.—ఏనుఁగు, ఎద్దు, సింహము.)
మగవానివక్షము. పా. (దీనికి ఉపమానము.—తలుపు.) [ము: చూ, నాగసరము. 1.
మగిడి. దే. వి. పాములవాఁడు ఊఁదెడువాద్య
మగియించు. దే.స.క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.
మగుడ. దే. ద్రి. పునరర్థకము: చూ, వెండియు.
మగుడఁబడు. ద్వి. అ.క్రి. మరలు: చూ, పటిగిల్లు.
మగుడు. దే. అ. క్రి.—పై.— [డ్చు.
మగుడుచు. దే. ప్రే. మగుడఁజేయు.రూ-మగు
మగుడ్చు. దే. ప్రే.—పై.— [మదులు.
మగులు. దే. వి. గోడమీఁదికప్పు: మదురు-
మగులుగోడ. ద్వి. వి. మదురుపెట్టినగోడ, మదురుగోడ.కళా.3,ఆ.66: చూ, మఱుఁగుగోడ.
మగువ. దే. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
మగ్గపుగుంత. ద్వ. వి. సాలెవాఁడు నేయుటకుఁ గూర్చున్నపుడు కాలుచాఁచుకొనెడుపల్లము. హంస. 2, ఆ. 11.
మగ్గము. దే. వి. సాలెవాఁడు నేసెడుయంత్రము. తద్విశేషములు(ఉపకరణములు).-౧. అచ్చు; ౨. అను;అనుఁగోవి;3. కారపుఁబడుగు;౪. కుంచియ-కుంచె; ౫.(సం).—తంత్వాతర్చవము; ౬. పంటియ-పంటె, పంటికఱ్ఱ, పంటెకోల, పరఁటె. (సం).—తసరము-త్రిసరము; ౭. పడుగు. (సం).—ఆతానము, తంత్రము; ౮. పలక; ౯. పేక; ౧౦. లాక, లాకచేయి, లాకబద్ద. (సం).—ప్రవాణి; ౧౧. లాకకట్టు; ౧౨. సరి; (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") ((౧) మగ్గము యొక్క ఉపకణములు.—(ఇందుకొన్ని శీర్షికలుకానేరవు.) అచ్చు ఆతుకుట; అచ్చుబద్ద; అచ్చుత్రాడు; ఆరిక (తడుపుట); ఆర్చుట (చేయుట); ఊడితెలు; కండె; గడ్డపాఱ, గడ్డపలుగు; చేడు; చేడుముల్లు; చేట్టుకఱ్ఱలు, చేట్టుబద్దలు, గుదిబద్దలు; గోఁజె, గంజి; జొవ్వలు-నువ్వలు; దోనియ-దోనె; నాడి; నాడిముల్లు; నేఁతలాకలు; బండి; మొఁటలాకలు; మోకు; మోకుగిలక; సుద్దకడ్డీ. (౨) రాట్నములోని భాగములు.—అడ్డ; ఆకులు; ఇరుసు; ఊఁచేలు; కదురు; గుంజేలు; చెవులనడుమ దారము; చెవులపీఁట; తొక్కుడుపీఁట; దారము, పోగు,తంతువు. (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") [వాఁడు.
మగ్గరి. దే. వి. (మగ్గము + అరి): చూ, సాలె
మగ్గు. దే. అ. క్రి. ఉక్కచే చెమ్మగిల్లిచెడు: మగ్గుడుపాఱు.
మగ్గుడు. దే. వి. మగ్గుట.
మగ్గుడుపాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, మగ్గు.
మగ్దూరు. వా. వి. అధికారము. [హితము.
మగ్నము. సం. విణ. మునిఁగినది: చూ, విగా
మఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మక్కలు; అం. 2: చూ, పితరులచుక్క.
మఘము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-మఖము; 2. ఒకదీవి: చూ, లంక (1).
మఘవంతుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-మఖవంతుఁడు.
మఘవుఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై.—
మఘాభువు. సం. వి. ఉ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.
మచర్చిక. అం: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.
మచ్చిక. దే.వి. రూ-మచ్చికె-మచ్చిగ. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. మోహము. భాగ. 7, స్కం. 46; మార్క. 5, ఆ. 200: చూ, వలపు. 2; 3: చూ, వాంఛ. 4: చూ, బుజ్జగము. 1.

మచ్చికపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, మరులుకొను. 1; 2: చూ, స్నేహించు.

మచ్చికె. దే. వి: చూ, రూ_మచ్చిక.

మచ్చిగ. దే. వి.—పై.—(వాంఛకు.—విక్ర. 6, ఆ. 76.)

మచ్చెకంటి. ద్వ. వి. (మచ్చెము + కన్ను) 1 చేఁపలవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. కళా. 3, ఆ. 129: చూ, స్త్రీ.

మచ్చెము. వై. వి.=మచ్ఛ. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 3. చంద్రికళంకము: చూ, లక్షణము. 1.

మచ్చే. దే. వి.1. రూ_మచ్చేము. గాయపుగుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2: చూ, పుట్టుమచ్చే; 3: చూ, రూ_మచ్చెము. 3.

మచ్చేమాయు. ద్వే. అ. క్రి: చూ, నశించు.

మచ్చేము. దే. వి: చూ, రూ_మచ్చే. 1. వసు, 6, ఆ. 73.

మచ్చేరము వై. వి.=మత్సరః. 1: చూ, మాత్సర్యము. 1; 2: చూ, విరోధము.

మచ్చేరి. వై.విణ.(మచ్చేరము + ఇ)1.=మత్సర. ద్వేషి: చూ, శత్రువు; 2. చోరుఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 3: చూ, మాత్సర్యశీలుఁడు. భాగ. 6, స్కం. 273.

మచ్చేరించు. వై. అ. క్రి. 1. చేలపట్టు: చూ, నూదుకొను. 3; 2: చూ, ద్వేషించు. భాగ. 1, స్కం. 332.

మచ్చేరికము. వై. వి.=మత్సర. 1: చూ, మచ్చేరము. 1. హరిశ్చ. 1, ఆ. 84; 2: చూ, మచ్చేరము. 2; 3: చూ, పోటి. 1. విక్రి. 5, ఆ. 62.

మచ్చేరికించు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, రూ_మచ్చేరించు. 1. విక్రి. 8, ఆ. 8; 2: చూ, రూ_మచ్చేరించు. 2. వై. 8, ఆ. 65.

మచ్చేరీఁడు. వై. విణ.=మత్సర. (మచ్చేరి + ఈఁడు): చూ, మచ్చేరి. 3. ప్రభా. 1, ఆ. 77. (స్వార్థమున ఈఁడు.)

మచ్చేవెన్నుఁడు. ద్వ. వి: చూ, ఫల్గునుఁడు.

మచ్చ్యే. దే. వి. 1. మీఁదకట్టడములేని మిద్దెటిల్లు. అచ్చ.అ, కాం. 10: చూ, సదనము.1; 2. చొక్కపొడి: చూ, మైదు; 3: చూ, ప్రలోభనము. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1297; 4. వన్నెసరిచూచుకొనుటకు అగసాలెవాఁడిచ్చెడు వెండిబంగారముల ముక్క, మచ్చ్యేముక్క: చూ, లోహము. 1; 5. మాదిరి: చూ, సామ్యము.

మచ్చ్యేకత్తి. ద్వ. వి. మోటకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మచ్చ్యేముక్క. దే. వి: చూ, మచ్చ్యే. 4.

మచ్చ్యేలు. దే. వి. బ. వెండిబంగారముల మచ్చ్యేకమ్ములు. హంస. 2, ఆ. 181: చూ, లోహము. 1.

మచ్ఛము. సం. వి. అ. పుం.=మచ్చెము: చూ, మత్స్యము. 1.

మజ్జ. సం. వి.ఆ. స్త్రీ, న్. పుం. 1. చెట్టుచేవ: చూ, సారము; న్. పుం. 2. ఎముకలయందలి నేయి, అస్థిస్నేహము: చూ, స్నేహము.

మజ్జనము. సం. వి. అ. న. 1.=మజ్జనము. పాండు. 2, ఆ. 108: చూ, స్నానము; అం. 2: చూ, భూషణము. 2.

మజ్జము. అం: చూ, ధాతువులు.

మజ్జిగ. వై. వి.=మార్జికా: చేల్ల, మోరి. (సం).-అరిష్టము, కాలశేయము_కాలసేయము, గోరసజము, గోరసము, ఘనరసము, ఘోలము-ఘోళము, దండాహతము. తద్విశేషములు.—౧. చేల్లతోతడిపినది.(సం).—ఔదశ్విత్కము-ఔదస్విత్కము; ౨. చేమిరిపెట్టుచేల్లకు.—తోడుచేల్ల; ౩. నీళ్లుకలియనిచేల్లకు.-కాను. (సం).-శోధము, ప్రమథితము, మథితము; ౪. పాతికపాలునీళ్లుచేర్చినచేల్లకు (సం).-కంకర

ము, కచ్ఛ్రగము, కటురము-కట్వరము, తక్రి ము; ౫. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుకలిసినచల్లకు.- నీరుచల్ల, నీరుమజ్జిగ,నీరుమోరు, బక్క-నీళ్లు, బక్క-మజ్జిగ; ౬. చల్లపులుసు, తిమ్మనము, మెంతిమజ్జిగ. (సం).—తేమనము, మార్జిక; ౭. సగమునీళ్లుచేర్చినమజ్జిగకు. (సం). ఉద శ్విత్తు-ఉదస్విత్తు. (మిగతవానికి "చూ, స్త న్యము.")

మజే. దే. అవ్య. (రూ-మజో-మజ్జే-మజ్జెర-మ జ్జెరే-మజ్జో-మజ్జోరె- మజ్జోరే- మఝ్ఝో-మఝ్ఝో రే.) ప్రశంసనార్థకము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 270: చూ, సెబాసు.

మజో. దే. అవ్య. —పై.—విక్రి. 8, ఆ. 18.

మజోకా. వా. వి. తమాషా, కక్కి.

మజోకూరు. వా.వి. పైనఉదహరించిన గ్రామము.

మజోబతు. వా. విశ: గట్టి.

మజోరి. వా. వి: చూ, మశాఖుత్తు.

మజ్జే. దే. అవ్య:చూ, రూ-మజే.

మజ్జేనము. వై. వి.=మజ్జన: చూ, మజ్జనము.

మజ్జిరి. దే. వి: చూ, సైచికి.

మజ్జెర. దే. అవ్య: చూ, రూ-మజే.

మజ్జెరే. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జో. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జోరె. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జోరే. దే. అవ్య. —పై.—

మఝ్ఝో. మి. అవ్య. —పై.—

మఝ్ఝోరే. మి. అవ్య. —పై.—

మటమట. దే. వి: చూ, రూ, మలమల.

మటమటలాడు. దే. అ. క్రి. మండు: చూ, వె లుఁగు. 5.

మటము. వై. వి.=మఠము. పరదేశులు సన్యాసు లు లోనగువారువసించే గృహము: చూ, సద నము. 1. [చూ, మొక్క-చిక్కుడు.

మటిక. దే. వి: రూ-మట్టిక, గోరుచిక్కుడు*:

మటిమము. అం. (మత్యము) పదియక్షరముల కాలము: చూ, తాళము.

మటుమాయ. దే.విశ. (మాయము + మాయము) రూ-మటుమాయము. 1. మిక్కిలిమాయ; వా. 2. జొత్తిగా కనఁబడకుండఁజేయుట.

మటుమాయము. దే. విశ. —పై.— పా. 2, ఆ, 114.

మటుమాయకాఁడు. దే. విశ. మిక్కిలిమాయలు గలవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మటుమాయలాఁడు. దే. విశ.—పై.—

మట్ట. దే. వి. 1.తాటి, కొబ్బరిలోనగువానిఆకు లకొమ్మ(వృంతము): చూ, శాఖ. 1; 2. అవు లోనగువానితోఁక. భార. విరా. 4,ఆ.264: చూ, వాలము. 1; వై. వి. 3.=మఠ: చూ, వామనుఁడు; 4. గోడకు సున్నముకొట్టెడు కుంచె: కుంచియ-కుంచె.

మట్టగించే. వై. స. క్రి.=మఠ. 1. మట్టుచేయు; వా. 2: మట్టము చేయు.

మట్టగిడుసు. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మట్టపలక. వై. వి. (మట్టము + పలక) శిల్పులు మట్టము చూచెడుపలక.

మట్టపుబంగారు. వై. వి: చూ, కోరాబంగారు.

మట్టమధ్యాహ్నము. మి. వి. (మధ్యాహ్నము + మధ్యాహ్నము.): చూ, పట్టపగలు.

మట్టము. దే. వి. 1: చూ, పరిమితి; వై. విశ. 2.=మఠ. వెలితి: చూ, పొడ్డు. 1; 3.=మఠ. పొట్టి. భాగ. 8, స్కం. 542: చూ, హ్రస్వము; 4. చేరను, సమము: చూ, సపాటు ము (వృత్తియందు హల్లుపరమగుచో ము వర్ణము లోపించేను.—మట్టపలక మొ.)

మట్టముచేయు. వా. స. క్రి. 1: చూ, మట్టగించే; 2. ఎన్నటికిని పైకిరాకుండఁగ అడఁగఁ ద్రొక్కు.

మట్టసము. వై. విశ.=మఠ. 1. కుఱుచైనది:చూ,

హ్రస్వత్వము; 2: చూ, పరిమితి. య. 2, ఆ. 87; 3: చూ, పరిమితము. 2.

మట్టసి. వై. విణ.=మఠ: చూ, వామనుఁడు.

మట్టాడు. దే. అ. క్రి. (మట్టి + ఆడు) 1. గమనించే. భాగ. 3, స్కం. 414: చూ, వెళ్లు. 3; 2: చూ, సంచరించే; 3: చూ, వ్యాపించే.

మట్టి. వై. వి.=మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి. 1.

మట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-మటిక.

మట్టిగోడ. వా. వి: చూ, మఱుఁగుగోడ.

మట్టితైలము. అం. మట్టివలనఁదీసెడుధృతి: చూ, తైలములు.

మట్టినూనె. అం. —పై.—

మట్టిపగడము. వై. వి: ఇటికపగడము. (సం).- ఇష్టకప్రవాళము, తిక్కటిక — తిక్కణిక. (చూ, రత్నము. 1.)

మట్టియ. వై. వి. రూ-మట్టె. 1.=మృత్తికా: చూ, మట్టి; దే. వి. 2. మగఃవానికాలి రెండవవ్రేలిమించే, రూ—మట్టె, మించే, మెట్టియ-మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; బ. 3. ఆఁడుదానికాలి రెండవవ్రేలిమెట్టె. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2.

మట్టు. వై. వి.=మిత. పాండు. 2, ఆ. 161: చూ, మితి 2; 2. పర్యంతము: చూ, వఱకు; 3. కుదురు. భార. విరా. 4, ఆ. 264: కుదురు, గడ్డిబొద్దు, చుట్టకుదురు-చుట్టుకుదురు, నెట్టియము_నెట్టెము. (సం).—ఆధారకుండము; తద్వి.—ం. గుండుగాచుట్టినచుట్టకు.—చుట్ట; ౪. మోఁపు(క్రిందతలమీఁదుగానుంచుకొనెడుచుట్టకు.—చుట్ట; 4. తక్కువ: చూ, సొడ్డు. 1; దే. వి. 5: చూ, వామనుఁడు; 6: చూ, త్రొక్కుడు. 3. పా. 1, ఆ. 23; 7. ప్రదేశము: చూ, స్థానము. 1; 8. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విణ. 9. మప్పితము: చూ, మితము. 1; స. క్రి. 10: చూ, ఒత్తు. 20. హరి. పూ. 6, ఆ. 88.

మట్టుకాఁకర. ద్వ. వి: చూ, పొట్టికాఁకర*.

మట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మట్టుపడు. విక్రి. 1, ఆ. 139; ప్రే. 2. మట్టుకొలుపు.

మట్టుచేయు. వై. స క్రి: చూ, మట్టగించే.

మట్టుపడు. వై. అ. క్రి. 1. అడఁగు. శై. 5, ఆ. 145: చూ, నుగ్గు. 4; ద్వ. అ. క్రి. 2. ఇరవుకొను, ఇరవుపడు, ఇఱుకుకొను, కుదురుకొను, కుదురుపడు_కుదుర్పడు, కొను, నట్టుకొను, నిలఁబడు-నిలువఁబడు_నిల్వఁబడు, నిలుచే-నిల్చు, నిలుచేండు-నిల్చుండు, నిలుచేకొను, నూలుకొను-నూల్కొను, నెక్కొను, నెప్పుకొను, నెలకొను-నెలవుకొను, పట్టుకొను, పాదుకొను, పాదునిలుచే, మట్టుకొను (మిగతవానికి "చూ, స్థిరపడు."); ప్రే. 3. మట్టుపఱచే. శై. 6, ఆ. 30.

మట్టుపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. చంపు. ఉ, రా. 5, ఆ. 11; ఉ, రా. 2, ఆ. 13: చూ, సంహరించే.

మట్టుబచ్చెలి. ద్వ. వి: చూ, దుంపబచ్చెలి*.

మట్టుబీఱ. ద్వ. వి. ఒకబీఱ*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

మట్టుమిగులు. ద్వ. అ. క్రి. అతిక్రమించే: చూ, వాలు. 12 (దాఁటు 6.)

మట్టుమీఱు. ద్వ. అ. క్రి. —పై.—

మట్టె. వై. వి. 1: చూ, రూ-మట్టియ. 1. కాశీ. 4, ఆ. 97; దే. వి. 2: చూ, రూ—మట్టియ. 2; బ. 3: చూ, రూ-మట్టియ. 3; విణ. 4. బట్టచాఱలుగలది. "మట్టెయావుమొ."

మట్ర. ద్వ. వి. దున్నునపుడు కొండ్రతిరుగక నడుమనిలిచెడుకొంచెము తావు. పాండు. 3, ఆ. 24.

మఠము. సం. వి. ఆ. పుం.=మఠను. ఆశ్రమము: చూ, సదనము. 1.

మర్త్యము. అం. 1: చూ, మటెమను; 2: చూ, జన్యతాళములు.

మడ. దే. వి. 1. ప్రవాహమార్గము. హరి. పూ. 8, ఆ. 37: చూ, మార్గము.1, 2. మడచెట్టు: చూ, వృక్షము. [లాంగలము.

మడఁక. దే. వి. 1: మడత, మడుపు; 2: చూ,

మడఁగు. దే. అ. క్రి. రూ-మణఁగు. 1: చూ, వంగు; 2: చూ, నివర్తిలు. మార్క. 6, ఆ. 206.

మడఁచే. దే. ప్రే. మడఁగఁజేయు: మడుఁచే-మణుఁచే. [ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మడఁతి. నై. వి.=మదవతి. (దేశ్యమని. శ.ర.)

మడఁతుక. నై. వి.=—పై.— (దేశ్యమని శ. ర.) (స్వార్థమున ఉక.)

మడకఱ్ఱ. దే. వి. 1. లాంగలము: చూ, వేత్రము. 1; వా. 2. వంటకట్టియ. "మీఆడుతులో మడకఱ్ఱలుకలవా?": చూ, సమిధ. 2; 3. మడ, మడకఱ్ఱచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మడత. దే. వి. 1. చేలువ, ధౌతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; 2. బట్టమడుపు: చూ, మడఁక. 1; 3. కడుపుమీఁదిమడుపు: చూ, తోన.1; 4: చూ, భక్ష్యము; వా. 5: చూ, మతకము.1.

మడఁదొక్కు. దే. స. క్రి. (మడఁగన్ + త్రొక్కు) తాటాకులు పంక్తిపలె వరుసగా అణఁగఁదొక్కు.

మడమ. దే. వి: గుదికాలు. (సం).— పార్ష్ణి, ఘుటి. (ఉ, హరి. 6, ఆ. 108.): చూ, హజ్జే. (దీనికి ఉపమానము.— మత్తిపండు.)

మడమపొల్లు. దే. వి. గాలిపాటు సరిగా లేక వరివెన్నులో గింజలుకట్టినవిగాక పొల్లుఅయినది: మడపపొల్లు.

మడయు. దే. అ. క్రి: చూ, మరణించే.

మడవ. దే. వి. (మడ + వా.) మళ్ళకు పాదులకు నీళ్ళుపాఱెడి కాలువముఖము. కళా. 4, ఆ. 96. [మ. 1.

మడవచేఁప. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య

మడవపొల్లు. దే. వి: చూ, రూ-మడమపొల్లు.

మడవు. దే. అ. క్రి. 1. విముఖమగు: చూ, లేటమొంగముపడు; 2. నిష్ఫలమగు.

మడి. దే. వి.1. పడిగ-పడిగమడ-పడిగమెడ-పడిగెమడి: చూ, హ్రాదిని (నది); 2: చూ, మడత. 1; 3. వరిపొలము: చూ, భూమి.1, విశే. 4. పరిశుద్ధము: చూ, శుద్ధము. 3; 5. ఆచారము, శుచి: చూ, వర్తనము. 1; 6. (వృత్తియందు ఉత్తరపదమైన మడుఁగు శబ్దమునకు ఆదేశముగా వచ్చెడిరూపము. "ఇనుమడి-ముమ్మడి. మొ.")

మడికట్టు. ద్వ. వి. 1. రూ-మణికట్టు-మనికట్టు: చూ, హస్తము. 1; వా. అ. క్రి. 2. రూ-మడిగట్టు. ఆరవేయఁబడినవస్త్రము ధరించే: మడిగట్టుకొను; 3. రూ-మడిగట్టు. నలుప్రక్కలను గట్టువేసి మడిగాయేర్పఱచే: మడిగట్టుకొను.

మడికాసు. దే. వి. వెండి: చూ, లోహము. 1.

మడికాసుగట్టు. దే. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము.

మడికాసుమలఱేఁడు. దే. వి: చూ, శివుఁడు.

మడిగట్టు. వా. వి. 1. చేనుగట్టు; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-మడికట్టు. 2; 3: చూ, రూ-మడికట్టు. 3. [2-3.

మడిగట్టుకొను. వా. అ. క్రి: చూ, మడికట్టు.

మడిచేలు. ద్వ. వి. (మణిచిన + చేలు) వైష్ణవస్త్రీలు ముందునుండియెత్తి వెనుకకు చెక్కుకొనుకోకచేలు: చూ, మైజోలు.

మడిపెసలు. దే. వి. మడియందు పైరగు నల్లపెసలు: చూ, స్తంబకరి (పెసర.)

మడిమ. అం: చూ, కళాస్థానములు.

మడిపంచే. వా. వి. ఆరవైచినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

మడిబట్ట. వా. వి.—పై.—

మడిమంచే. దే. విశే. బలహీనము. స్వా. ఆ. 6,

28: రూ-మడిమంచేయు, నిస్సత్తువ-నిస్సత్తు వు. (సం).—అశక్తి, గ్లాని.
మడి;పంచేయు. దే. విణ.—పై.—
మడియఁడు. దే. విణ. మూఢుఁడు. సా. 2, ఆ. 127: చూ, స్తబ్ధుఁడు.
మడియాలు. దే. వి. రూ-మడేలు: చూ, రజకి.
మడియించు. దే. స. క్రి. చేంపు. సా. 2, ఆ. 37: చూ, సంహరించు.
మడియు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు; 2: కివ్వ్య, తునుఁగు.
మడియుట. దే. వి: చూ, మరణము.
మడియుగాలి. వా. వి: చూ, మృత్యు. 1.
మడివాలు. దే. వి: చూ, రజకుఁడు.
మడిసంచి. దే. వి. (ఇతరులు అంటఁగూడనిది) ఆరవైచినబట్టలు దేవుఁడు లోనగునవిగల సంచి: చూ, సంచి.
మడిసంది. దే. వి. (రామా. 6, ఆ. 164): చేంక-చేంకిలి-చేక్కిలి. (సం).—కక్షము, కక్ష్య, దోర్మూలము, బాహుమూలము. (చూ, హస్తము.)
మడుఁగు. దే. వి. (రూ-మడువు-మడ్గు-మణుఁగు-మణువు) 1. గుణము. "దీనికది యెన్ని మడుఁగులు హెచ్చు.": చూ, రెట్టి; 2. హ్రదము: చూ, సరస్సు. 1; 3. కొలను. పంచ. నా. 3, ఆ. 340: చూ, సరస్సు. 1; 4. పరిశుద్ధి: చూ, సుద్ది. 2; 5. పరిశుద్ధవస్త్రము. పా. 2, ఆ. 14: చూ, వస్త్రము; 6. ఎనిమిదివీసెల కొలఁది, బారువలో ఇరువదవవంతు; 7. అడఁకువ: చూ, వినయము. 1; బ. 8. ఆకుమడువు. రుక్మి. 5, ఆ. 57: చూ, వృత్తపర్ణము; విణ. 9: చూ, మడి. 4; అ. క్రి. 10: చూ, వంగు. హరిశ్చ. 1, ఆ. 73; 11: చూ, సుగ్రుక్కు. 4. ఉ, హరి. 2, ఆ. 58; ఉ, హరి. 5, ఆ. 103.
మడుఁచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-మడఁచు.
మడుపు. దే. వి. 1: చూ, మడుఁగు. 5. అని. 5, ఆ. 31. 2: చూ, మడఁక. 1; బ. 3: చూ, రూ-మడుఁగు. 8; స. క్రి. 4. చేంపు: చూ, సంహరించు.
మడువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.
మడేలు. వా. వి: చూ, రూ-మడియాలు.
మడ్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు. (గుణమునకు.—పాండు. 3, ఆ. 137.)
మడ్డి. దే. వి. 1: చూ, బంధురము. 4; విణ. 2: చూ, స్తబ్ధుఁడు.
మడ్డిపాలు. దే. వి. బంకగానుండు నొకరసము.
మడ్డు. దే. వి. ఇసుపగుండు. ప్రభా. 5, ఆ. 60: చూ, రాయి.
మడ్డుకత్తి. ద్వ. వి: చూ, మచ్చుకత్తి.
మడ్డువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. గుమ్మెట, తుడుము: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధ వాద్యములు. [1-2.
మణఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మడఁగు.
మణి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. రూ-మాణి. పచ్చెరాయి లోనగునది (అశ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 2. ముత్యములోనగునది (అనశ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 3. రతనము: చూ, రత్నము. 1; 4. నంద, ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 5.—మని: చూ, మడికట్టు; 6. గొర్రెమెడచేన్ను: చూ, స్తన్యము; 7. మగవాని కామచివర: చూ, శిశ్నము; 8. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము; అం. 9: చూ, క్రియలు; 10: చూ, అసంయుత హస్తములు.
మణికట్టు. వా. వి: చూ, రూ-మడికట్టు.
మణికము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాఁగు. ముంత (అని కొందఱు); చూ, పాత్రము. 6; అం. 2: చూ, రదక్షతములు.
మణికాచము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెంపలి*.

మణికారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రత్నములను సానఁబట్టువాఁడు: చూ, సానలవాఁడు.

మణిగ. దే. వి. (రూ—మళిగ—మళిగె—మణిగె.): చూ, దుకాణము. 1.

మణిగణనికరము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న-న-న-న—స. 9 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మణిగము. దే. వి. రూ—మణివము. అధికారము: చూ, రపము. 1. [చూ, సమాలంభము.

మణిగానసము. దే. వి. సన్నసున్నపుపూఁతి:

మణితము. సం. వి. అ. న. రూ—మాణితము. 1. రతికాలమునందలి గళగవము: చూ, స్వరము. 2; 2. కోకిలధ్వని: చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, రతిధ్వనులు.

మణిదీపిక. పా: చూ, వృత్తము. 1. (మొదటి పాదము.—"న-భ-భ—న—భ-స గణములు. 13 యతి; రెండవపాదము—"న-న-న-స-జ—భ సగణములు. 14 యతి; మూఁడవపాదము.—"న—భ—ర—స-న-స—న-స గణములు. 12 యతి; నాలుగవపాదము—"న-భ-ర—స—జ-జ—గురువు. 12 యతి.)

మణిపూరకము. అం: చూ, చక్రములు. (వెన్నెముకయందలి షట్చక్రములలో నొకటి.)

మణిపూరము. అం.—పై.—

మణిప్రవాళము. సం. వి. అ. పుం, న. రెండు భాషలుకలిసిన కవిత్వము:చూ, మాటలల్లుట.

మణిబంధము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మని. చేతి మనికట్టు: చూ, హస్తము. 1; అం. 2: చూ, అధమక్షేత్రములు.

మణిబంధములు. అం. (ముంజేతులు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు—ముడుసులు కనిపించమేన్నదుఃఖి. మిక్కిలి కుఱచేయైన రాజో. మూఁడురేఖలున్న మణిఖచితభూషణములధరించును.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (లావైనపతిచేచ్చును.)

మణిబిందుమాలిక. అం: చూ, దంతక్షతములు.

మణిభూషణము. పా: చూ, వృత్తము. 1.("ర—న—భ—భ—రగణములు. 10 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మణిమంత్రౌషధాదిసిద్ధి. అం: చూ, కళలు.

మణిమాల. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("త-య—త-య గణములు. 7 యతి. 12వ ఛందస్సు.")

మణిరంగము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర—స—స-గురువులు. 6యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మణిరంజనము. సం. వి. అ. న. వర్ణపుఁజేసు.

మణివకాఁడు. దే. విణ. (మణివము + కాఁడు) చూ, పారుపత్తెపుకాఁడు.

మణివము. దే. వి: చూ, రూ—మణిగము.

మణిసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మణిసిల వై. వి.=మనశ్శిలా. కటంభర.(శుద్ధి.—సున్నపురేక్కతో రెండుజాములు డోలాయంత్రమున వండినశుద్ధి): చూ, రాయి.

మణిసూత్రన్యాయము. పా. పూసలలో దారమువలె లోపలకలిసి యుండుననురీతి.

మణిస్థానప్రయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

మణీచకము. సం. వి. అ. పుం. చౌదనీవెండి: చూ, లోహము. 1.

మణుఁగు. దే. వి, అ. క్రి: చూ,రూ—మడుఁగు.

మణుఁగుఁబూలు. ద్వి. వి. బ. కుబేరమూలమను భక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము.

మణుఁచు. దే. ప్రే: చూ, రూ—మడఁచు.

మణువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—మడుఁగు.

మణేదారు. వా. వి. మునసబునకుసహాయకారి.

మతంగజము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకఋషి: చూ, సన్యాసి; 2. రూ—మాతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మతకము. దే. వి. 1. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2; 2: చూ, మాయము. 1; 3: చూ, స్నేహము. 1. [వి: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మతకరి. దే. విణ. (మతకము + అరి) మాయా

మతము. సం. వి. అ. న. 1. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 2. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1; 3: చూ, శాస్త్రము.1; 4. సమ్మతము: చూ, స్వీకృతము. 1; 5. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2; 6. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 7. కులాచారపద్ధతి: తద్వి.—జైనము మొదలగుమతములు పెక్కులుగలవు (చూ, మతములు, హిందూమతము.)

మతములు. అం. 1. వైష్ణవము, మాధ్వము, స్మార్తము; 2. వైష్ణవము, శైవము, శాక్తము, గాణపతము (గాణాపత్యము), సౌరము, కాపాలికము (కాపాలము); 3. ద్వైతము, అద్వైతము, విశిష్టాద్వైతము. (చూ, త్రియము.)

మతలబు. వా. వి. 1. ఉత్తరము పైవిలాసము వ్రాయురీతి: చూ, శిరోనామ. "మహారాజశ్రీ... వారికి, బ్రహ్మశ్రీ...వారికి." ఇత్యాది; 2. ఉత్తరములోని అంశములగమనిక; 3: ముసాయిదా.

మతల్లిక. అం. రూ-మాతల్లిక: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. [సంచే.

మతాబు. దే. వి. రూ-మత్తాబు: చూ, బాణ

మతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=మది. శాస్త్రచింతనాదులచేఁగలుగు నర్థనిర్ణయ జ్ఞానము: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, వాంఛ; 3. తలఁపు: చూ, స్మృతి. 1; అం.4: చూ, సంచారిభావములు. ("జానా. దాశరథి పరతత్వరూపమే కాకున్న నిల్లెల్లెడలం గాన్పించే నే? యోసరమా! యిదియు నాకించేక భాగ్యమనియేతలంచెద.")

మతోత్తము. అం: చూ, తంత్రములు.

మత్కుణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మొగటి. నల్లి: చూ, రక్తాంగము. 4; 2. కొమ్ములు లేని యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. నారికేళము *: చూ, స్కంధపలము.

మత్కుణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గడ్డము మీసము లేనివాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

మత్త. పా. (హంసశ్రేణి): చూ, వృత్తము. 1. ("మ-భ-స- గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మత్తకాశిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్తకాసిని. 1. మదముచేత ప్రకాశించునట్టి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మత్తకాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

మత్తకోకిల. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-స-జ-జ-భ-ర. 11 యతి. 18వ ఛందస్సు.")

మత్తగిలు. నై.అ.క్రి.=మత్త: చూ, మదెంచు. 1.

మత్తత. వా. వి: మదటతనము.

మత్తమయూరము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-త-య-స-గురువులు. 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు.")

మత్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మదముపట్టినది.

మత్తల్లిక. అం: చూ, రూ-మతల్లిక.

మత్తల్లి. అం. 1: చూ, కరణములు; 2: చూ, భూచారులు.

మత్తవారణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒఱఁగుదిండు: చూ, లోడు; 2: చూ, మత్తము.1.

మత్తహంసిని. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-త-స-జ-గురువులు.7యతి.13వఛందస్సు.")

మత్తా. నై. వి.=మద. మత్తు: చూ, మంపు.

మత్తాక్రీడ. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-మ-త-న-న-న-న వగణములు. 9-17యతులు. 23 వ ఛందస్సు.")

మత్తాబు. దే. వి: చూ, రూ-మతాబు.

మత్తాలంబము. సం. వి. అ. న: ఉపాశ్రయము

(తె).—కటకటాలు, కటకటాకన్నులు (మత్తాలంబము చింత్యము.)

మత్తి. వై. వి. మదము: చూ, మత్తా.

మత్తికాఁడు. వ్య. వి: చూ, వలపుకాఁడు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 149.

మత్తిల్లు. వై. అ.క్రి.=మత్త: చూ, మదించే. 1.

మత్తు. వై. వి.=మత్త-మద: చూ, మత్తి.

మత్తుఁడు. సం. విణ. 1. మదట: చూ, శౌండుఁడు; 2: చూ, హృష్టుఁడు; 3: చూ, సోమరి.

మత్తుద్రివ్యములు. పా. (ఓషధులు) పొగాకు, కల్లు, గంజాయి, నల్లమందు మొదలగునవి.

మత్తేభవిక్రీడితము. పా. (మత్తేభము): చూ, వృత్తము. 1. ("స-భ-ర-న-మ-య-వ. 14 యతి. 20వఛందస్సు.") [మూర్ఛనలు.

మత్సరకృత్తు. అం: చూ, షడ్జగ్రామ గత

మత్సరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మచ్చరము: చూ, హంస. 7; 2. క్రోధము: చూ, రోషము; విణ. 3. ఈర్ష్యకలది; 4. క్రోధముగలది: చూ, రోషము; అం. 5: చూ, హేయగుణములు; 6. (మాత్సర్యము): చూ, అరివర్గములు.

మత్స్యండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్స్యండి. కండచేక్కెర: చూ, శర్కర. 1.

మత్స్యంది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—వై.—

మత్స్యధాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చేఁపలబుట్ట, కువేణి: చూ, వల. 1.

మత్స్యపిత్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కటుకరోహిణి*: చూ, శకులాదని.

మత్స్యబంధనము. సం. వి. అ. న: చూ, వల.1.

మత్స్య బంధము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

మత్స్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. (రూ-మచ్చము-మత్సము)=మచ్చెము. (మాంసమునిరించమేనిచ్చచేత హర్షించునది.): అండజము, అనిమిషము - అనిమేషము, అప్సుచరము, ఆత్మాశి, కచరము, క్షత్త, గోనర్దము, చపలము, జలపిప్పకము, ఝషము, పృథురోమము, పోటగళము, మీనము, విసారము, వైసారిణము, శంబరము, శకులి. (తె).— చేఁప, (బ) తెఱగంటి, నీటికెదురెక్కు, పుట్టువు, మచ్చెము-మిచ్చెము, మరునిడాలు, మిలు-మీను-మీలు, వాలుగ; తద్విశేషములు.—౧. అండాలువు; ౨. అంబుకీశము, అవసాధ్యము, ఉలూపి, జలహూర్మము, శిశుకము, మీనడింభము. (తె).—ఉలచేచేఁప, ఉలచేమీను, ఉలస-ఉలుచే, ఉలుచేమీను; ౩. అంబుగజము, అంబుమర్కటము, అపహారము-అవహారము, అసిదంష్ట్రము, ఆరామము, కుంభి, కుంభీరము, క్షీరశుక్లము, గిలగ్రాహము, గ్రాహము, చపలాంగము, చులుక, జలకంటకము, జలకపి, జలజిహ్వము, జలరూపము, జలసూకరము, జలసూచి, ఝషము, ఝషాశనము, నక్రము, మకరము, మరోలి, మాయాదము, మీనరము, వార్చటము, శింశుమారము, శిశుకము, హ్రిదగ్రహము. (తె).— కడలిరాతత్రడి, పిడకమొసలి - పిడుకమొసలి, మరునిడాలు, మొసలి; ౪. కుంభీరము - కుంభిలము, గిలగ్రాహము, గోముఖము, నక్రము. (తె).—కాలిమొసలి; ౫. అకూపారము, అపహారము-అవరాహము, అవహారకము, కూర్మరాట్టు, జలకిరాటము, జలగ్రహము, జలహస్తి, జలాంటకము; జలాండకము, తంతునాగము, తంతువు. (తె).— అగడు - నెగడు-నెవడు - నీటిదయ్యము; ౬. అతిశృంగకము, శృంగి. (తె).—కొమ్ముచేఁప, పాఁపమీను; ౭. (తె).-అరిజే, అరుజో. తద్వి.- కల్లరుజో, పుల్లరుజో మొ; ౮. అర్ధశఫరము, తిమింగిలము, దండపాలము; ౯. అపహారము,

గ్రాహము; ౧౦. అసిపుచ్ఛకము, చపలాం
గము, జలకపి, జలచరము, జలౌకసము,
నీరాటము, శింశుమారము. (తె).— నీరు
దిమ్మరి; ౧౧. ఆలస్యము, కఘోణి, జలసూ
కరము. (తె).— నీరుపంది; ౧౨. ఇం
చాకము, జలవృశ్చికము. (తె)——చిఱుచేఁ
ప, రెయ్య-రొయ్య; ౧౩. ఇల్లిశము-ఇల్లీశ
ము, ఇల్వాలము, గాంగేయము, జలతాలము,
జలవాపికము, ప్రోష్ఠి, రాజశఫరము, వారి
కర్పూరము, శఫరాధిపము, శఫరి. (తె)—
ఇల్లస, ఇల్లిసె, ఇల్లెము, ఇల్లెస, బేడిస;
౧౪. ఉచ్చింగటుఁడు, తృణగండము;
౧౫. ఉద్దండపాలము; ౧౬. ఉద్రము-
ఉధ్రము, జలమార్జారము, జలాఖువు-జలా
ఘువు, జలనకులము, జలబిడాలము, జలప్లవ
ము, నకులప్లవము, నీరాఖువు. (తె)——నీరు
పిల్లి; ౧౭. ఉరగము; ౧౮. ఎఱ్ఱమీను (చూ,
సర్పము); ౧౯. ఏరంగము; ౨౦. కంక
తోత్రిటము, జలవ్యధము, జలసూచి. (తె).—
గద్దముక్కుచేఁప; ౨౧. కంటకాష్ఠిలము,
కుజ్జిశము, కుడిశము, కులిశము-కులీశము,
కులీరము-ఖలిశము-ఖలేశము- ఖలేశయము,
ఖశేటము. (తె).—గుడి, గుడిజెల్ల; ౨౨. కజ్జ
లి; ౨౩. కరండి, జలేశయము, మూకము,
శంబరము; ౨౪. (తె).—కరవాడు-కఱ
వాడు, వట్టిచేఁప, వరుగుఁజేఁప; ౨౫. కర్ణ
ఫలము; ౨౬. కలకము, గండోలము, గణో
త్సాహము, శకిలి-శకులి, శకులము, శకులా
ర్భకము. (తె).—కచ్చేమీను, బేడిస, బేడి
సమీను, లంజెబేడిస; ౨౭. కలభము; ౨౮.
కవయి, కవిక, క్రకచపృష్ఠి, రాజీవము.
(తె).—కొలువాసములు, చోఱ-చోఱ్ఱ-
చోఱ, చోఱబుడుత, సొఱ-సొఱ్ఱ, సొఱచేఁప;
౨౯. కశ్యపము-కాశ్యపము; ౩౦. కాకోచి,
కాకోచికము, జలవాపికము; ౩౧. కాతరము,

కాతలము; ౩౨. కుంచిక, కుంభిలము, కుంభీరము,
కుచికము; ౩౩. కుడుంగము; ౩౪. క్షుద్ర
జలచరములు.— కులాటము. (తె).—ఎర
చిల్లపురుగు; కత్తెరి; కురుమిందు; కౌయ; గ
వ్వము; చుట్టుముగుల్ల; తలకప్ప; తెలి
దెమ్మకరి; నసిమిరి; నాఁచుడు; నిర్ఘాత,
నీటిసుమ్మరపురుగు; నీటిఁగె, నీరుగుట్టు;
నీరుపాప; నీరెన; నీర్చలి; సులిగుల్ల;
పాచిపురుగు; బంగరుపురుగు; రుండము;
వెల్లపోలిక; ౩౫. కోంకణము; ౩౬. క్రోష్టి
ముఖము, ఖడ్గము, గండకము-గడకము,
గడము, గలానిలము, శకులార్భకము. (తె).—
గెండ-గెండె; ౩౭. ఘ్రాణనిశ్వాసము, శింశుమా
రము-శిశుమారము; ౩౮. క్షుద్రాండమత్స్యసం
ఘాతము, పోతాధానము; ౩౯. గాంగటకము-
గాంగటము-గాంగటేయము, గాంగేయము;
౪౦. గరఘ్ని; ౪౧. గండూపది. (తె).—ఆఁడు
ఎఱ్ఱ (ఆఁడెఱ్ఱ) (చూ, సర్పము.); ౪౨. గర్గగ
ము, గర్గాటము, యోగనాలిక; ౪౩. గజ్జకము;
౪౪. గవాచి; ౪౫. గుడము; ౪౬. గుల్మము;
౪౭. గోమీనము; ౪౮. గ్రాసుమద్గురిక, మద్గు
రము, మద్గువు. (తె).—బొమ్మిడాయి; ౪౯.
ఘుర్ఘోటము; ౫౦. చంద్రిచంచల; ౫౧. చిత్రి
ఫలకము, చిత్రిఫలము, చిత్రిఫలి, ఫలకి;
౫౨. చిరిచిమము-చిరీచిమము-చిలిచిమము-
చిలీచిమము-చిలీచీమము. (తె).— తేలు
మీను; ౫౩. చులుంపి; ౫౪. చులుకి; ౫౫.
చిత్రిపదాలము, చిత్రివల్లికము, పాఠీనము,
సహస్రిదంష్ట్రిము. (తె).— కొఱ-కొఱ్ఱ,
కొఱ్ఱమీను, పాఠీనము, బేడిస; ౫౬. చీర
ము; ౫౭. ఛాగలకము; ౫౮. డాకూ(ర్కూ)ట
ము; ౫౯. తిమి; ౬౦. త్రికంటకము; ౬౧. నీరు
కోడికి.—(చూ, పుంజో); ౬౨. నీటిగుఱ్ఱ
మునకు.—(చూ, హయము.); ౬౩. శాలము;
౬౪. సిధ్మల. (తె).—ఉప్పుఁజేఁప; మత్తి

కొన్ని చేఁపలరకములు. (తెలుఁగుపదములతో వ్యవహరింపఁబడునవి.).-అంబుపక్కెర; అల్లెదము-అల్లెదమ్మ; ఆకుజెల్ల; ఇంగిలాయి; ఇసుకదొందు; ఈసపిట్ట; ఉణుజో; ఉల్లాకుఁజేఁప; ఉల్లికుచ్చెడము; ఒల్లెంక; కడిసెల; కదిర; కనుగుఁజేఁప; కల్లరుజో; కాగిస; కుంటముక్కు; కూగముక్కు; కొరడు, కొరద; గజ్జె; గొల్లదొందు; గుడ్డింగిలాయి, చేందమామపక్కె; చేందువా చేఁప; చోఱ, చోఱమీను; చిత్తర; చీరచింపు; చేక్కుకార, చేక్కుపిల్ల; జెల్ల; టేఁకి; తిమిరమీను, తిరిర, తిటికి; తూర-తూల; పండుఁజేఁప; తెల్లనార; తొల్లిక; దాసరికొయ్య, దొందు, నాగపెంజెర; నీరుపాపర; పక్కె; పయిజోలుతట్ట; పల్లికతట్ట; పరిగియ-పరిగె, పట్టెమీను; పాలచేఁప, పాలచోఱ; పుత్తడికాను; పులస, పులుమే, పుల్లరుజో, పులిమెకము; పూఁజేఁప, పూమేను, పూలమట్ట; పైజోలుమట్ట, పొట్టపెంజెర; పొనుఁగుఁజేఁప; పొరకచేఁప; పొలస; పోసఱెక్క; బుడ్డపక్కె; బొంకప్ప; బొందపక్కె; బొచ్చె; మంగలపక్కె; మట్టగిడుసు; మడవచేఁప; మలుఁగు, మాచెనపక్కె; మాతగొరక; మిసి; మిసికల్లు; ముకుదొమ్మ; ముచ్చెంగి; ముట్టె చేఁప; ములువాలుగ; మెత్తడి; మేవ; మొట్టె; మొరపక్కె; రాతిగొరక; రామ, రత్తి చేఁప; వంజెరము - వజ్జెరము, వంజో, వందొందు; వడగవ్వ; వాలుగ, వాలుగ ఱెంకి, వాలుగపాము, వాలువు; వింజిలి; వెలిమొట్ట; సొరంగి. (మిగతవానికి "చూ, సొరంగి.") అం. 2. మత్స్యదేశము: చూ, దేశములు; 3: చూ, మత్స్యావతారము; 4: చూ, ఆసనములు.

మత్స్యాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగంటికూర: చూ, శీతసారము; 2: సోమెదకూర.

మత్స్యావతారము. అం: చూ, అవతారములు. (దేవతలకురాజగు ఇంద్రుఁడును బ్రహ్మయును శ్రీమహావిష్ణువును ప్రార్థించిరి. శ్రీమహావిష్ణువు చేఁపరూపమును దాల్చి సముద్రమున నడఁగియున్న సోమకాసురుని జంపెను. సోమకుఁడు దొంగిలించిన నాలుగు వేదములనుగూడ విష్ణుదేవుఁడు తీసికొని బ్రహ్మకిచ్చెను. ఇదియె మత్స్యావతారము.)

మథనము. సం. వి. అ. న: ఉన్మంథము, దధిమథనము, దధిమథము, మంథనము. (తె).-చిలుకుట, చిలుకుడు, తర, తరుమేట-త్రచ్చుట, త్రచ్చెన.

మథించు. సం. స. క్రి: (తె).—గిలకరించు, చిలుకు, తరుచు-తర్చు-త్రచ్చు, పుడుకు.

మథితము. సం. వి. అ. న. 1. నీళ్ళుకలియని మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ; విణ. 2. త్రచ్చఁబడినది; 3. ఒరయఁబడినది.

మదంతి. అం: చూ, స్త్రీతులు.

మదకలము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మదపుటేనుఁగు; విణ. 2. మత్తుచేత వ్యక్తముకాని మాటలుకలది.

మదట. వై. విణ. 1.=మద: చూ, మత్తుఁడు. 1; 2. మత్తురాలు, డిమ్మరి-దిమ్మరి: చూ, స్త్రీ.

మదటతనము. వై. వి.=మత్తత్వ: మత్తత.

మదటయేనుఁగు. ద్వ. వి. గంభీగవేది: చూ, మదపుటేనుఁగు.

మదనకంటకము. సం. వి. అ. పుం: ఉదర్కము. (తె).—ఉమ్మెత్తముల్లు. [ములు.

మదనకామేశ్వరలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్య

మదనగంధులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మదనచేతులు. దే. వి. బ: తనాబి, దంతియ-దంతె, దూలము. (సం).—తండకము(చూ, స్తంభము.)

మదనదర్పణము. పా: చూ, వృత్తము. 1.

("భ, స, జ, ర, జ, గురువులు. 11యతి. 16వ ఛందస్సు.)

మదనము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆమని: చూ, సంబరము. 3; 2. ఉమ్మెత్త *: చూ, హాలాపుష్పము; 3. మంగ*: చూ, శ్వసనము. 3; 4.=మయినము: చూ, సిక్థకము; 5. ఒకపక్షి: చూ, కంజలము; 6: చూ, మర్గమాతంగి *; అం. 7: చూ, జన్యతాళములు.

మదనవిలసితము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న, న, గ. యతిలేదు. 17వఛందస్సు.")

మదనవృత్తము. పా: చూ, వృత్తము. 1. (ఇది వసంత తిలకవలెనేనడచును. 9యతి.)

మదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జవాదిపిల్లి: చూ, సంకువు. [థుఁడు.

మదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

మదపుటేనుఁగు. ద్వ. వి: చూ, మదటయేనుఁగు.

మదమడఁచు. మి. స. క్రి. (మదము + అడఁచు.) చంపు. జై. 5, ఆ. 58: చూ, సంహరించు.

మదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మత్తు. క్రొవ్వు: చూ, హామిక; 2. ఏనుఁగుక్రొవ్వు: చూ, హామిక; 3. పాఁడు: చూ, రేతస్సు. 1; 4. ఏనుఁగురేతస్సు: చూ, రేతస్సు. 1. (చూ, హస్తి.); 5. కస్తూరి: చూ, మదాహ్వము; 6: చూ, అహంకారము; 7: చూ, సంతోషము; అం. 8: చూ, సంచారి భావములు. ("అమ్మధువనంబునఁ గపివరులు మధురమధుపాన వ్యామత్తులైతూలుచుఁ దేలుచు సోలుచు వివిధగతులఁ జెలంగందొడంగిరి."); 9: చూ, హేయగుణములు; 10: చూ, గజమదములు; 11: చూ, అరివర్గములు.

మదస్థలులు. అం. 1. (ఏనుఁగునకు మదము ఎనిమిదిచోట్లఁబుట్టును.) — ౧. చెక్కిళ్లకు.-దానము, ౨. కన్నులకు.—సీధువు, ౩. చెవులకు.-సాగరము, ౪. తొండముచివరకు.- శీకరము, ౫. చేను మొనలకు.-శిక్యము, ౬. మేహనమునకు.-మదము, ౭. హృదయమునకు.-సుర్భము, ౮. చరణములకు.— మేఘము పుట్టును: చూ, హస్తి; 2. (త్రిమదములు).- ౧. విద్యామదము, ౨. ధనమదము, ౩. కులమదము; 3. (అష్టమదములు).—౧. అన్నమదము, ౨. అర్థమదము, ౩. స్త్రీమదము, ౪. విద్యామదము, ౫. కులమదము, ౬. రూపమదము, ౭. ఉద్యోగమదము, ౮. యౌవనమదము. (లేక) ౧. ధాన్యసంగ్రహ, ౨. ధన, ౩. మాన్యక్షేత్ర, ౪. విద్య, ౫. సత్కులప్రసూత, ౬. సౌందర్య, ౭. ఉత్తమగ్రామనివాస, ౮. యౌవనమదములు. [ఘము. 1.

మదయిత్నువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మేఘము. 1.

మదరేఖ. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మగణసగణ గురువులతోఁగూడినది. 7వఛందస్సు.)

మదల. వా. వి. అలుఘు: చూ, సోమరి.

మందలతనము. వా. వి: చూ, విలంబము. 1.

మదస్థలితము. అం: చూ, కరణములు.

మదస్థానము. సం. వి. అ. న. కల్లుత్రాగెడియిల్లు: చూ, సదనము. 1. [చూ, హస్తి.

మదహత్తి. వై. వి.=మదహస్తి. మదపుటేనుఁగు: చూ, హస్తి.

మందావరము. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రునిఏనుఁగు: చూ, హస్తి. [హస్తి.

మదావళము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మదాహ్వము. సం.వి.అ.పుం: చూ, మృగమదము.

మది. వై. వి. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2.=మతి. బుద్ధి. ఉ, హరి. 5, ఆ. 191: చూ, హృల్లేఖము. 2.

మదించు. సం. అ. క్రి. 1. క్రొవ్వు: చూ, మబ్బుకొను; వై. అ. క్రి. (1) తలఁచు. రా, వి. 3, ఆ. 52: చూ, సంకల్పించు; స. క్రి. (2) మదింపువేయు: చూ, తోఁచు. 4.

మదింపు. వై. వి: అంతేన-అంపేనా, డవులు-డొలు. [సాంబ. తిర్య. 7.

మదికోలంకుపులుఁగు. ద్వ. వి: చూ, హంస.

మదికోలనునెక్కొనుపిట్ట. ద్వ. వి.—పై.—

మదిమది. వై. వి. నెమ్మది. ఉ, హరి. 5, ఆ. 43: చూ, శాంతము. 1.

మందిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 2; 2. కుబేరుని కూఁతురు, కటమాలిని: చూ, సూన. 1; అం. 3: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టినదృష్టులు.

మదిరాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మదముకప్పిన కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [స్థానము.

మదిరాగృహము. సం. వి. అ. న: చూ, మద

మదీయము. సం. విశే. (తె).—నాది.

మదుగు. దే. వి. మదుము-మదువు. భాగ. 10, స్కాం. పూ. 758: చూ, పిదపిద. 2.

మదుపు. దే. వి. 1. ఆకుపచ్చే: చూ, వర్ణము. 6; వా. 2. మదుపుపెట్టినసొమ్ములోనగునది.

మదుము. దే. వి: చూ, రూ-మదుగు.

మదురు. దే. వి. 1: చూ, మగులు; ఆ. క్రి. 2: చూ, మాఁగు. 3.

మదురుకమ్మి. వా. వి. గజికమ్మ-గజెగమ్మ: చూ, వృంతము. 1.(మట్ల.)

మదురుగోడ. ద్వ. వి: చూ, మగులుగోడ.

మదురువు. వై. వి. 1. మత్తు: చూ, హామిక; 2.=మధు. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మదువు. దే. వి: చూ, రూ-మదుగు.

మదోత్కటము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మదపుటేనుఁగు; 2. కపోతము: చూ, సురటీ.

మద్గురము. సం. వి. అ. పుం. బొమ్మిడాయి: చూ, మత్స్యము. 1.

మద్గువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2: చూ, మద్గురము.

మద్దత్తు. వా. వి: చూ, సహాయము.

మద్దల. వై. వి.=మర్దల. మృదంగము. రూ-మద్దెల: చూ, వీణె.

మద్ది. దే. వి: చూ, పాలము. *. (దీనిభేదములు.—ఇనుమద్ది, ఏఱుమద్ది.) (దీనిని డిజిటాలిస్ అనుఇంగ్లీషుమందునకు బదులుగా నుపయోగింతురు. గుండెనొప్పికిమందు.)

మద్దికాయలు. దే. వి. బ. చెవితమ్మెఅనునగ: చూ, భూషణము. 2.

మద్దెల. వై. వి.=మర్దళ: చూ, రూ-మద్దల.

మద్దెలరూపురిక్క. వై. వి.=మర్దళరూపర్క్ష. ధనిష్ఠ: చూ, రిక్క.

మద్దెలసంచే. అం: చూ, దండలు.

మద్దెలసంచేదండ. అం.—పై.—

మద్దెళన. అం.—పై.—

మద్యము. సం. వి. అ. న. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మద్రింకరుఁడు. సం. విశే: చూ, శుభంకరుఁడు.

మద్రికము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, ర, న, ర, స, స, న గురువులు. 11 యతి. 22వ ఛందస్సు.")

మద్రిము. అం: చూ, దేశములు. [సోమవల్లి.

మధుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తిప్పతీఁగ*: చూ,

మధుకంఠము. సం. వి. అ. పుం. కోయిల: చూ, పాఁకుడుపులుఁగు.

మధుకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యష్టిమధుకము*; 2. రూ-మధూకము. ఇప్ప *: చూ, వానప్రస్థము. 2; 3. నెమలి: చూ, శిఖి. 2.

మధుకరము. సం. వి. అ. న. 1. భిక్షాన్నము: చూ, పాదము. (1); పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3. జీవకము, సర్జకము*: చూ, రాజార్హము.

మధుకరి. అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

మధుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మగధుఁడు.

మధుకేళటము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము. [వారము.

మధుక్రమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధు

మధుతృణము. సం. వి. అ. న. చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3. [ఘుఁడు.

మధుదీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

మధుద్రుము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధుకేళటము. [మధుకము. 2.

మధుద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. ఇప్ప*: చూ,

మధుపటలము. సం. వి. అ. న. కరండము, క్షౌద్రపటలము. (తె).—తుట్టియ—తుట్టె, తెట్టియ—తెట్టె, తేనెతుట్ట, తేనెతెర, పెర-పెఱ. తద్వి.—మధుపర్కము.("చూ, సారఘము").

మధుపము. సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెద, తేనెతిండి: చూ, షట్పదము; విశ. 2. మద్యపానము చేయునది.

మధుపర్కము. సం. వి. అ. న. 1. పెరుఁగుతో కలిసిన తేనె: చూ, సారఘము; 2. పెండ్లిలో వధూవరులకిచ్చెడు నూతన వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

మధుపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-మధుపర్ణిక; 2: చూ, మధుక*; 3. నీలి*: చూ, రంజని. [చూ, సర్వతోభద్ర.

మధుపర్ణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-మధుపర్ణి.*:

మధుపుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధుద్రుమము*.

మధుపుష్పవర్ణి. అం: చూ, అనువర్ణములు.

మధుప్రియుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు. [చూ, మక్షిక.

మధుమక్షిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ:

మధుమక్షికాన్యాయము. పా. ఈఁగలు చేర్చిన తేనె మనుష్యుల యధీనమగునను రీతి.

మధుమతి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("నగణ భగణ గురువులు. 7 వ ఛందస్సు.")

మధుమేహము. సం. వి. అ. పుం. మూత్రరోగము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము. [ము. 1.

మధుయష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మధుక

మధుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఒకపట్టణము, కాశి. 3, అ. 47: చూ, దేశములు; 2: చూ, సదాప.*; 3. అడవిసదాప*: చూ, సదాప; పా. 4: చూ, వృత్తము. 1. (ప్రభాతవృత్తచ్ఛాయను మొదటిచరణమును, అపరాజిత వృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమును, మాలినీవృత్తచ్ఛాయను మూఁడవచరణమును, నాలవచరణముకలికల్పితమును); అం. 5: చూ, క్షేత్రములు; 6: చూ, పుణ్యనగరములు.

మధురకవియాళ్వారు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.

మధురగతి. పా: చూ, వృత్తము. 1. (నవవిధ రగడలలో నొకటి. పదునాలుమాత్రలు. 9 వ మాత్రయతి.) (చూ, రగడ.)

మధురమీనాక్షి. అం: చూ, అక్షులు.

మధురము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, విషము; 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; పుం. 3. తియ్యన: చూ, మాధుర్యము. 1; విశ. 4. తియ్యనిది: (తె).— తియ్య—తీయ, తీఁపి—తీఁపు. తద్వి:—మిక్కిలితియ్యనిది.-అతిమధురము; 5. ఇంపైనది: చూ, హృద్యము.

మధురస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*: చూ, స్రవ; 2. ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల; 3. పిన్నపాల*: చూ, సుమంగళి.

మధురాక్కర. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక సూర్యగణమును, మూఁడింద్రగణంబులును, ఒక చంద్రగణమును గలది. నాలవగణాద్యక్షరంబుయతి.") [దానింబ.*

మధురామ్లఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మధురిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అడవిసదాప*: చూ, సదాప; 2: చూ, సదాప*; అం. 3: చూ, కనుజవిభాషలు.

మధురిపుఁడు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
మధురిమ. సం. వి. న్. పుం. తియ్యన: చూ, మాధుర్యము. 1. [(రూ—మధురిమ.)
మధురిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
మధులిహము. సం. వి. హ్. పుం: చూ, మధుపము. 1. [క్రిమము, మధుక్రిమము.
మధువారము. సం. వి. అ. పుం. మద్యపాన
మధువాసిని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఏఱుజోజి *: చూ, సుభిక్ష.
మధువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. పాంకూర *: చూ, సుమంగళ; న. 2. నీరు: చూ, సలిలము; 3. పాలు: చూ, స్తన్యము; పుం, న. 4.=మదువు. కల్లు: చూ, సుర. 2. తద్వి.-ఇప్పకల్లునకు —మాధ్వాసవము, మాధవకము-మాధ్వకము, మార్ద్వీకము; 5. తేనె (ఇది త్రివిధము.— మాక్షికము, భ్రామరము, సారఘము, పౌత్తికమనికొందఱు) మిగత విశేషములకు:—చూ, సారఘము; 6. పూఁదేనె: చూ, సారఘము; పుం. 7. చైత్రము, చైత్రికము: చూ, మాసము. 1; 8. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము; 9. ఇప్ప.*: చూ, మధుకము. 2; 10. గోఁట *: చూ, సహ. 2; 11. పుష్పాడి: చూ, సుమనోరజము. (ఈయర్థమునకు మధుకము—మాధుకము-మధూళి-మాధూళి— మధూళిక-మాధూళిక రూపాంతరములనికొందఱు. ఇది చింత్యము.); అం. 12: చూ, మాసములు.
మధువులు. అం. మాక్షికము, భ్రామరము, సారఘము. (3) [లిహము.
మధువ్రతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధు
మధుశిగ్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. తేనెవర్ధాన మైయుండెడు ఎఱ్ఱపువ్వుల మునగ *: చూ, శిగ్రువు. 1. [చూ, శ్వేతపాకి.
మధుశ్రేణి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లగురిజే*:
మధుశ్రేణి. సం. వి. ఈ: స్త్రీ. రూ—ధనుశ్రేణి. 1. చోఁగ*: చూ, స్రవ. 2; 2. పిన్నయిప్ప*: చూ, వానప్రస్థము. 2.
మధుష్ఠీల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇప్ప*: చూ, వానప్రస్థము. 2.
మధుష్ఠీవము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
మధుసారథి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [మధువ్రతము.
మధుసూదనము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
మధుసూదనాయనమః. అం. (మధుసూదనః= మధుంసూదయతి=నాశయతి అసురస్వభావ సంహారకత్వాత్.): చూ, ఓమ్.
మధుసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
మధుస్రవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మధువు. 1.*
మధూకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ—మధుకము. 2. *; 2. నీరిప్ప*: చూ, మధూలకము.
మధూచ్ఛిష్టము. సం. వి.అ. న: చూ, మయినము.
మధూలకము. సం. వి. అ. పుం: మధూకము. (తె). -నీరిప్ప*(కొండయిప్పఅనికొందఱు): చూ, సుమంగళ.
మధూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పుష్పాడి: చూ, సుమనోరజము; 2. చోఁగ*: చూ, స్రవ. 2.
మధూళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 2; 2. పూఁదేనె: చూ, మధువు. 6.
మధూళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిన్నయిప్ప *: చూ, వానప్రస్థము. 2.
మధ్య. అం. 1: చూ, ఛందస్సులు; 2. స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికావిశేషము. (ఉదయించిన యౌవనముగలది. పదుమూఁడేండ్లు మొదలు పదునెనిమిదేండ్లపర్యంతము వయసుగలది.) (ఇది పతి యన్య సతీసక్తుఁడైనను గోపింపక తనపాతివ్రత్యభావము తప్పక

యుండును): చూ, స్వీయ. (చూ, మధ్యా ప్రగల్భలు.)

మధ్యజప. అం: చూ, ధారలు.

మధ్యదేశము. అం. కురుక్షేత్ర ప్రయాగ హిమాద్రి వింధ్యములకు నడిమి దేశము: చూ, సీమ. (1) (దేశములు).

మధ్యమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దుద్దు: చూ, మిద్దె. 2; 2. వాగ్భేదము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, నడిమివ్రేలు; 4. కొ్రత్తగసమర్తాడినది (ఆఁడుది) దుష్టరజ: చూ, రజస్వల.

మధ్యమకాలము. అం. మూఁడవరాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు, చూ, సప్తస్వరములు.)

మధ్యమక్షేత్రములు. అం. కపోలములు, అధరము, పృష్ఠము, కటి, ఊరులు. (5)

మధ్యమగ్రామగతమూర్ఛనలు. అం. సౌవీరి, హరిణాశ్వము, కలోపనతము, శుద్ధమధ్యము, మారి, పౌరవి, హృష్యకము. (7).

మధ్యమగ్రామము. అం. 1: చూ, గ్రామములు; 2: చూ, కకుజభాషలు; 3: చూ, టక్కజభాషలు.

మధ్యమపాత్రలు. అం: పురోహిత బ్రాహ్మణాదులు: చూ, నూచ్యము.

మధ్యమము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. నడుము, కవును: చూ, వీఁగు. 1; పుం. 2: చూ, మధ్యదేశము; 3: చూ, మధ్యమ. 3; విణ. 4. నడిమిది; అం. 5: చూ, మధ్యమకాలము; 6. (మ): చూ, మ. 11; 7: చూ, హస్తక్షేత్రములు; 8: చూ, ఉత్తమక్షేత్రములు; 9. నడుము: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు.—సింహసమమైనఁ బ్రశస్తము); 10. నడుము: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (పిడికిటిలో నిమిడి సూక్ష్మమైయున్న నుత్తమము. సింహమధ్యమైన రాజపత్నియగు. మచ్చేయున్న సంతతి చేమ్చేను. ఎడమనుడిరై యల్పమై లోతుగనున్న దుఃఖవతియగు.); 11: చూ, శుద్ధజాతులు. (అంశములు); 12: చూ, కకుజభాషలు. [చతుష్టయము.

మధ్యమమత్స్యమోహము. అం: చూ, మోహ

మధ్యమస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్చతమము. (కంఠమునందుండెడు రెండవశ్రుతిసప్తకము).

మధ్యమాది. అం: చూ, రాగాంగములు.

మధ్యము. సం. వి. అ. న. 1. అవకాశము: చూ, సందు. 6; పుం, న. 2: చూ, మధ్యమము. 1; 3: చూ, మండలము. 1; పుం. 4. మానమున అరత్ని ప్రమాణము హీనమైన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 5. నడితరముది; 6. నడిమిది: చూ, మండలము. 1; అం; 7: చూ, లయలు; 8: చూ, పురుషములు; 9: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు. (తకారాది అనుబంధమున చూడుము); 10: చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు; 11: చూ, స్థాయి. (చూ, మధ్యమస్థాయి); 12: చూ, లయప్రాణములు; (చూ, స్వరము. 2) (విలంబిత, ద్రుత, మధ్యంబునెడి లయ విశేషములు వరుసగా తత్వ, ఓఘ, ఘనములనఁబడును. (విలంబిత ద్రుతములయొక్క కూడికచేత రెంటినడుమనుండునది మధ్యము.)

మధ్యముఁడు. అం: చూ, ద్వాదశరాజమండలము.

మధ్యమోదీచ్యవ. అం. (జాతులు): చూ, అంశములు.

మధ్యరాత్రము. సం. వి. అ. న: చూ, నడికిరేయి.

మధ్యలోకము. అం. భూలోకము: చూ, లోకము. 1.

మధ్యవిత్తు. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

మధ్యవృత్తము. అం: చూ, ఊర్ధ్వవృత్తము.

మధ్యస్థుఁడు. సం. విణ. ఇరుకక్షులకు న్యాయము చెప్పువాఁడు: తగవుగోరి. (జడ్జి.)

మధ్యా. అం: చూ, ధారలు.

మధ్యాక్కర. పా: చూ, వృత్తము. 1. (రెండు ఇంద్రగణములు, ఒకసూర్యగణము, తిరిగి రెండు ఇంద్రగణములు, ఒకసూర్యగణము. నాలవగణాద్యక్షరముయతి.)

మధ్యాప్రగల్భలు. అం. మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడు తెఱఁగులైరి. (ధీర.—ఇతరస్త్రీనిఁ బొందివచ్చిన పతినిఁ జూచి దండించునది. అధీర.—ఆన్యాసక్తుఁడైనను పతి నేమియనక పరాఙ్ముఖయౌనది. ధీరాధీర.—పతిని అన్ని విధములచేత దండించునది. ధీర–అధీర-ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠభేదంబుచే నిరుదెఱంగులైరి. (చూ, స్వీయ, ముగ్ధ, మధ్య, ప్రగల్భ, పరకీయ, సామాన్య.)

మధ్యాహ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. (తె).—పట్టపగలు, మిడసరలగ్గము. (మి).—మట్ట మధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము; తద్వి.—మిడసరలగ్గము; అం. 2: చూ, కాలములు. 1; 3: చూ, కాలపంచకము.

మధ్వాసవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇప్పపువ్వు కల్లు: చూ, మధువు. 5; అం. 2: చూ, ఆసవములు. [కము.

మన. దే. స. మనము అనుదానికి ప్రాతిపది

మనఃప్రభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపు చూలి: చూ, మన్మథుఁడు.

మనన. వా. వి. ఆయుస్సు: చూ, వయస్సు. 1.

మననము. సం. వి. అ. న. 1. చింతన, గమనము: చూ, సంత. 4; అం. 2: చూ, యోగాంగములు.

మనమఁడు. దే. వి. 1. కొడుకుకొడుకు: రూ—మనుమఁడు—మన్మఁడు, పట్టిపట్టి. (సం).—నప్త: చూ, సూనుఁడు. 1; 2. కూఁతుకొడుకు: రూ-మనుమఁడు-మన్మఁడు, పట్టిపట్టి. (సం).—దౌహిత్రుఁడు, నప్త: చూ, సూనుఁడు. 1.

మనమరాలు. దే. వి. 1. కొడుకుకూఁతురు: రూ—మనుమరాలు, పట్టిపట్టి. (సం).—నప్త, నప్త్రి: చూ, సూన. 1; 2: కూఁతుకూతురు: రూ—మనుమరాలు, పట్టిపట్టి. (సం).—దౌహిత్రి, నప్త, నప్త్రి: చూ, సూన. 1.

మనము. సం. వి. స్. న. రూ—మనస్సు. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; బ. దే. వి. (1) నీవును నేనును; వా. (2). వితంతువునకిచ్చెడు భరణము: చూ, మనవృత్తి.

మనవృత్తి వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: మనోవృత్తి, మనువృత్తి, మనోవర్తి. (తె).—మనము.

మనవి. దే. వి: చూ, విన్నపము. రాఘ. 1, ఆ. 34.

మనశ్శిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మణిసిల: చూ, రాయి.

మనశ్శుద్ధి. అం: చూ, శుద్ధులు.

మనసరి. మి. విణ. (మనసు + అరి) 1. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2; 2. బుద్ధిమంతుఁడు: చూ, సహృదయుఁడు. [భవుఁడు.

మనసిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మనఃప్ర

మనసు. సం. వి. స్. న. (రూ-మనస్సు-మనము) 1: చూ, మనము. 1; 2: చూ, మనము. 2. విణ. 3. ఇష్టము: చూ, వల్లభము. 2; అం. 4: చూ, మానసికపూజాకుసుమములు; 5: చూ, ఇంద్రియములు; 6: చూ, ద్రవ్యములు; 7: చూ, అంతఃకరణములు; 8: చూ, కరణములు; జై. వి. (1): చూ, మనసు. 1.

మనసుంచు. మి. అ. క్రి: చూ, మనస్కరించు.

మనసురగులుట. అం: చూ, మన్మథావస్థలు.

మనసువిఱుగుట. జా. ఇష్టముపోవుట. "అంతనామాట మనసు విఱిగె." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము).

మనస్కరించు. సం. అ. క్రి: చిత్తగించు, మనసుంచు.

మనస్కారము. సం. వి. అ. పుం. మనఃప్రియత్నము, మనఃపూర్తి (అనికొందఱు): చిత్తాభోగము.

మనస్వి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) మంచిమనస్సుగలవాఁడు: చూ, సహృదయుఁడు.

మనస్సంగమము. అం. (మనస్సంగము) 1: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు.

మనస్సంగము. అం.—పై.— [1—2.

మనస్సు. సం. వి. స్. న: చూ, రూ-మనసు.

మనాయించు. వా. స. క్రి: చూ, విను. 2.

మని. పై. వి.=మణి: చూ, మడికట్టు. [108.

మనికట్టు. ద్వి. వి.—పై.—ఉ, హరి. 6, ఆ.

మనికి. దే. వి. రూ—మన్కి, 1: చూ, స్థానము. 1. వసు. 2, ఆ. 4; 2. జీవనము. మార్క. 7, ఆ. 169: చూ, వర్తనము. 2; 3. వాసస్థానము: చూ, వీడుపట్టు; 4. జీవించుట: చూ, మనికి. 2; 5. వసించుట: చూ, మనికి. 3; 6. వాసగృహము: చూ, సదనము. 1.

మనికితపడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, శోకించు. విక్రి. 6, ఆ. 142.

మనికితపాటు. ద్వి.వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

మనికిపట్టు. దే. వి: 1. వాసగృహము: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1.

మనికికాఁడు. దే. వి. గృహస్థుఁడు: చూ, యజమానుఁడు (ఇంటికాఁపు.) [స్వక్తము. 2.

మనితము. సం. విణ. తెలియఁబడినది: చూ,

మనియకాఁడు. దే. వి. పారుపత్తెకాఁడు: చూ, స్వామి. 3. [లోపంపెడు పైకము.

మనియార్డరు. వా. వి. విలాసదారునకు తపాలు

మనిసి. పై. వి.=మనుజ. (రూ—మానిసి-మాసి.) :చూ, మనుష్యుఁడు. [ఖము. 2.

మనీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బుద్ధి: చూ, హృల్లే

మనీషి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, బుద్ధిమంతుఁడు.

మను. పై.వి. రూ-మన్ను= మృత్స్న. 1. నేల. స్వా. 2, ఆ. 11: చూ, భూమి. 1; 2.మట్టి: చూ, భూమి. 1; దే. 3: చూ, ముక్కామ్మమెకము; 4. ఋశ్యవాచకమైన మన్నుశబ్దమునకు వృత్తియందు ద్విత్వములోపించిన రూపము. "మనుఁబోతు." మొ; అ. క్రి. 5. జీవించు. మార్క. 7, ఆ. 169: చూ, బ్రదుకు. 3; 6. మెలఁగు: చూ, వర్తించు.

మనుఁగు. దే. అ. క్రి. చేమ్చు:చూ, మరణించు.

మనుకువ. దే. వి. 1. వాసస్థానము. య. 1, ఆ. 51: చూ, సదనము. 1; 2. ఇక్క: చూ, స్థానము. 1; 3. చెలిమి: చూ, స్నేహము.1.

మనుగడ. దే. వి. 1. జీవనము: చూ, మనికి. 2; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5.

మనుగుడుపు. దే. వి. (మనువు + కుడుపు) ఆర్లియము: చూ, విందు. 2.

మనుచు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పోషించు; ప్రే. 2. మనఁజేయు: చూ, మంచు. 2.

మనుజసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

మనుజాసనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మానిసిదిండి. [మనుష్యుఁడు.

మనుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మనిసి: చూ,

మనుజేంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మానిసి ఱేఁడు.

మనుదిండి. ద్వి. వి: చూ, మాలుధానము.

మనుపరి. దే. విణ. (మనుపు + అరి): చూ, రక్షకుఁడు.

మనుపాల. దే. వి: చూ, పాలకూర*.

మనుపీనుఁగు. దే. వి. జీవచ్ఛవము: చూ, శవము.

మనుపు. దే. వి. 1: చూ, రక్షణము; ప్రే. 2: చూ, రూ-మంచు. 2.

మనుపెంటి. ద్వి. వి. ఆఁడుఋశ్యమృగము: చూ, ముక్కామ్మమెకము. [మ్మమెకము.

మనుబిళ్ల. ద్వి. వి. బిళ్ళదున్న: చూ, ముక్కా-

మనుఁబోతు. ద్వ: చూ, పనుబిళ్ల.
మనుమఁడు. దే. వి: చూ, రూ_మనమఁడు. అని. 5, ఆ. 45. [గూ_మనమరాలు.
మనుమరాలు. దే. వి. (నుమ + ఆలు): చూ,
మనురాట్టు. సం. వి. జ్. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
మనువృత్తి. వా.సం.వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనవృత్తి.
మనువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, మంత్రము. 1; 2. చూ, విష్ణువు. 1; బ. 3. కాలాగ్ని జుఁడు: (చూ, మనువులు=వైవస్వతాది); దే. వి. (1): చూ, మగఁడు. 2; (2). జీవనము. మార్క. 5, ఆ. 199: చూ, వర్తనము. 2; (3). మగనివరించుట; (4). నడవడి. భాగ. 2, స్కం. 74: చూ, వర్తనము. 1; అ. క్రి. (5). రూ-మనుఁగు: చూ, మరణించు; స. క్రి. (6): చూ, పోషించు. సాంబ. స్తా. 123.
మనువులు. అం: స్వాయంభువుఁడు, స్వారోచిషుఁడు, ఉత్తముఁడు, తామసుఁడు, రైవతుఁడు, చాక్షుషుఁడు, వైవస్వతుఁడు, సూర్యసావర్ణి (సూర్యసావర్ణిక), దక్షసావర్ణి (దక్షసావర్ణిక), బ్రహ్మసావర్ణి (బ్రహ్మసావర్ణిక), ధర్మసావర్ణి (ధర్మసావర్ణిక), రుద్రసావర్ణి (రుద్రసావర్ణిక), రౌచ్యుఁడు, భౌచ్యుఁడు. (14). [రాట్టు.
మనుష్యధర్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, మను
మనుష్యనాయకుఁడు. అం: చూ, నాయకత్రయము.
మనుష్యయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. అతిథిపూజ: చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు)
మనుష్యవర్ణములు. అం. బ్రాహ్మణ (బ్రహ్మ), క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు. (4)
మనుష్యసర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.
మనుష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మనిసి: ఊ, ఏధతుఁడు, కర్మార్హుఁడు, కర్మి, కుండీరుఁడు, జనపదుఁడు, జానపదుఁడు, జాబాలుఁడు, ధవుఁడు, నరుఁడు, నారుఁడు, పంచజనుఁడు, పుమాంసుఁడు, పురుషుఁడు, పూరుషుఁడు, భూమిస్పృశుఁడు, మంతువు, మనుజుఁడు, మర్త్యుఁడు, మానవుఁడు, మానుషుఁడు, మానుష్యుఁడు, విశుఁడు. (తె).—మగఁడు, మగవాఁడు, మనిసి-మానిసి-మాసి, మిండగాఁడు, మిండగీఁడు, మిండఁడు. తద్వి.—౧: (తె).—ఆడవిమానిసి; ౨: (సం.)—అతికాయుఁడు; 3: (తె).—పులుమానిసి; ౪. పుట్టినవానికి.—(చూ, సంభూతుఁడు.) (మిగిలినవానికి "చూ, సంభూతుఁడు.)
మనెదారి. దే. వి. ప్రభువు, ఏకిమీఁడు: చూ, స్వామి. !!.
మనోగుప్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనశ్శిల.
మనోజన్మ. సం. వి. న్. పుం: చూ, మనోజుఁడు.
మనోజవసుఁడు. సం. విణ. రూ-మనోజవుఁడు, తండ్రినిఁ బోలినవాఁడు (కొడుకు): చూ, సూనుఁడు. 1.
మనోజవుఁడు. సం. విణ.—పై.—
మనోజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.
మనోజ్ఞ. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న_జ_జ_భ—రగణములు. 10 యతి. 15వ ఛందస్సు")
మనోజ్ఞత. సం. వి. అ.న: మంజిమ-మంజిమను.
మనోజ్ఞమగు. మి. అ. క్రి: మనోరమమగు. (తె).—ఇంచు.
మనోజ్ఞము. సం. విణ: చూ, హృద్యము.
మనోజ్ఞుఁడు. సం. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.
మనోదండము. అం: చూ, త్రిదండము. 1—2.
మనోభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మనోజుఁడు.
మనోమయకోశము. అం: చూ, కోశములు.
మనోరథము. సం. వి. అ. పుం. కోరిక: చూ, వాంఛ.

మనోరమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; పా. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-ర-జ-గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు.")
మనోరమమగు. మి. అ. క్రి: చూ, ఇంచే. 3.
మనోరమము. సం. విణ: చూ, హృద్యము.
మనోవర్తి. వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనవృత్తి.
మనోవృత్తి. వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.—పై.—
మనోహతుఁడు. సం. విణ. మనసుచెడినవాఁడు: చూ, హతుఁడు. 3.
మనోహరము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, భక్ష్యము; విణ. 3: చూ, హృద్యము.
మనోహరవృత్తము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ఇదికలితాంత వృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములున్న తోటకవృత్తచ్ఛాయను సరిపాదములున్నా నడచేను.")
మనోహరుఁడు. సం. విణ: చూ, మనోజ్ఞుఁడు.
మనోహ్వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మణిసిల.
మన్కి. దే. వి: చూ, రూ-మనికి.
మన్దిండి. ద్వా. వి: చూ, రూ-మనుదిండి.
మన్న. దే. వి. 1: చూ, సంరోధము. 1; వై. వి. 2.=మన్యా. పడతలయందుండు నరము: మన్ని. (సం).—మన్యా: చూ, సిర. 1.
మన్నఁడు. దే. వి: చూ, మసెదారి.
మన్నన. వై. వి.=మానన. 1. బహుమానము, గౌరవము (అనికొండలు): చూ, సన్మానము; వా. 2. అపరాధక్షమము: చూ, మన్నింపు. 2.
మన్నా. వా. వి. అటకాయింపు. "దేవిడీ మన్నా.": చూ, సంరోధము. 1.
మన్ని. వై. వి. 1.=మన్యా: చూ, మన్న. 2; దే. వి. 2: చూ, మనికి. 2.
మన్నించే. వై. స. క్రి. 1: చూ, సమ్మానించే; 2. ఆదరించే: చూ, సంభావించే; వా. 3. అపరాధమును క్షమించే: చూ, సహించే.
మన్నింపు. వై. వి. 1. మన్నించేట: చూ, మన్నన. 1; 2: చూ, మన్నన. 2.
మన్నిక. వై. వి.=మానన: చూ, మన్నన. 1.
మన్నిగొను. దే. స. క్రి. చంపు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 288: చూ, సంహరించే.
మన్నియ. వై. వి.=మాననీయ: చూ, మసెదారి. అచ్చ. ఆర, కాం. 73. [మన్నెఁడు)
మన్నియఁడు. వై. వి.=—పై.—(రూ-
మన్నియము. వై.వి.=మాన్య. (రూ-మన్నెము-మండెము-మన్యము) 1: చూ, మాన్యము. 1; వా. 2. కొండలనడుమనున్న భూమి, రోగభూయిష్టమగునేల (అనికొండలు). "గడుమన్నియములోకాఁపురంబు.": రూ-మన్నెము. (సం).—మన్యము.
మన్నీఁడు. వై. వి.=మాననీయ. (ద్వా. అనికొండలు): చూ, రూ-మన్నియ. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 56.
మన్ను. వై. వి.1.=మృత్స్న. నేల: చూ, రూ-మను. 1; 2.=మృత్. మట్టి: చూ, రూ-మను. 2; దే. వి. 3: చూ, ముక్కుమ్ము మెళను. స్వా. 4, ఆ. 20; 4. యుద్ధసాధనము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 35: చూ, హేతి. 4.
మన్నుకాను పు. ద్వా. వి: సీతాదేవి. అచ్చ. యు, కాం. 109: చూ, సీత. 1.
మన్నుమిన్ను. వా. వి: చూ, రోదసి. 3.
మన్నుమిన్నుఁగానకుండుట. జా. క్రిందుమీఁదులు తెలియకుండుట. "వీరు మన్నుమిన్నుఁగానకున్నారు." (ధర్మజరాజనూయము)
మన్నుతేఁడు. ద్వా. వి: చూ, మన్నియ.
మన్నె. వై. వి.=మాన్య. (దేశ్యమని శ. ర) —పై.—

మన్నెఁడు. నై. వి.=: చూ, మన్నెఱేఁడు.

మన్నెకాఁడు. ద్వ. వి.=— పై.— అచ్చ. సుం, కాం. 11. [దేశమునకు దొర.

మన్నెడి. నై. వి. 1.=— పై. —; 2. అరణ్య

మన్నెము. నై. వి. 1.=మాన్య: చూ, మాన్యము. 1; 2: చూ, రూ- మన్నియము. 2.

మన్నెముల్లు. ద్వ. వి. మేఁకలకాలిగిట్టలలోని ముల్లుతీసెడు పెద్దసూది: చూ, సూది.

మన్నెవాఁడు. ద్వ. వి.=మాన్య: చూ, మన్నియ.

మన్నెఱికము. ద్వ. వి. మండలేశ్వరత్వము.

మన్నెలు. దే. వి. బ. జాతివిశేషము: చూ, హాణిగలు.

మన్మఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మనమఁడు.

మన్మథ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

మన్మథబాణములు. అం: ౧.అరవిందము.(ఉన్మాదనము) (ఐక్షవధనువు) (చెఱకువిల్లు) (స్త్రీ స్తనములయందుఁ బ్రయోగము); ౨. అశోకము. (రోదనము) (ప్రయోగస్థలము అధరము); 3. చూతము. (సమ్మోహనము) (ప్రయోగస్థలము శిరస్సు); ౪. మల్లిక, నవమల్లిక. (శోషణము) (ప్రయోగస్థలము నేత్రములు); ౫. నీలోత్పలము.(మారణము) (ప్రయోగస్థలము గుహ్యము.) (5): చూ, బాణము. 1—౬3.

మన్మథబాణాలు. అం: చూ, ధాన్యము.

మన్మథము. సం. వి. అ. పుం. 1: కామచింత*; 2: చూ, వెలఁగ *.

మన్మథావస్థలు. అం. కనులఁజూచుట, మనసు రగులుట, సంకల్పించుట, నిద్రపట్టకుండుట, చిక్కిపోవుట, అన్నింట విసుగుపుట్టుట, సిగ్గువిడుచుట, చిత్తభ్రమనొందుట, మూర్ఛనొందుట, మరణమునకు యత్నించుట.(10).

మన్మథుఁడు. సం. వి. అ. పుం.(బుద్ధిని గలియఁ బెట్టువాఁడు.): అంగజుఁడు, అంగభవుఁడు, అంగహీనుఁడు, అజుఁడు, అతనుఁడు, అనంగుఁడు, అనన్యజుఁడు, అసమశరుఁడు, అసమేషువు, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆశయేశయుఁడు, ఇ, ఇక్షుధన్వుఁడు, ఇక్షుశరాసనుఁడు, ఇక్షుసాయకుఁడు, ఈశ్వరుఁడు, ఋశ్యకేతువు, కంజనుఁడు, కంతుఁడు, కందర్పుఁడు, కమనుఁడు, కలాకేలి—కలాకేళి, కామజుఁడు, కామదేవుఁడు, కాముఁడు, కాయజుఁడు, కార్ష్ణి, కింకిరాటుఁడు, కింకిరాతుఁడు, కింకిరుఁడు, కుసుమాయుధుఁడు, కుసుమేషువు, క్రోధుఁడు, గృత్సుఁడు, గృధువు, చేతోభవుఁడు, చోరుఁడు, జరాభీరువు, ఝషకేతుఁడు, ఝషధ్వజుఁడు, పంచశరుఁడు, పంచేషుఁడు, పుష్పకేతువు, పుష్పధన్వుఁడు, పుష్పశరుఁడు, ప్రద్యుమ్నుఁడు, ప్రసూనేషువు, బహురూపుఁడు, బ్రహ్మసువు, భావజుఁడు, మకరకేతనుఁడు, మకరధ్వజుఁడు, మకరాంకుఁడు, మదనుఁడు, మధుదీపుఁడు, మధుసారథి, మనసిజుఁడు, మనోజన్ముఁడు, మారుఁడు, మీనకేతనుఁడు, ముర్మురుఁడు, రణరణకుఁడు, రతిపతి, రతిరమణుఁడు, రమణుఁడు, రమీషకుఁడు, రాగరజ్జువు, రాజమిత్రుఁడు, రూపాస్త్రుఁడు, వాముఁడు, విధాత—విధాత్రుఁడు, విశ్వకేతువు, వీరధన్వంతుఁడు, శంబరారి—సంబరారి, శమాంతకుఁడు, శ్రీపుత్రుఁడు, సంకల్పజన్ముఁడు, సంకల్పజుఁడు, సంకల్పభవుఁడు, సంకల్పయోని, సంసారగురువు, సురభిసాయకుఁడు, స్మరుఁడు, స్వయంభువు, స్వాదుధన్వుఁడు. (తె. ప): — అంచెయేనుఁగుమావంతు, అలరువిలుకాఁడు-అలరువిల్కాఁడు, అలరువిలుతుఁడు—అలరువిల్తుఁడు, ఇంచువిలుకాఁడు - ఇంచువిల్కాఁడు, ఇంచువిలుతుఁడు—ఇంచువిల్తుఁ

డు, ఇగురువిలుతుఁడు-ఇగురువిల్తుఁడు, ఎల్ల పుడు దిమ్మరుతేరుదొర, కందుఁడు, కన్నులవిలుకాఁడు-కన్నులవిల్కాఁడు, కన్నులవిలుతుఁడు-కన్నులవిల్తుఁడు, కమ్మవిలుకాఁడు-కమ్మవిల్కాఁడు, కమ్మవిలుతుఁడు-కమ్మవిల్తుఁడు, కలుములగరితబిడ్డ, కోయిలతెగడణి, క్రొంజిగురులవిల్కాఁడు, గాడ్పుటరదపుదొర, గాలితేరెక్కు మన్నీఁడు, గొరవంకతెగదణి, చేక్కనయ్య, చేక్కెరవిలుకాఁడు, చిగురాకువిలుకాఁడు-చిగురువిలుకాఁడు, చిలుకరవుతు-చిలుకరౌతు, చెఱకువిలుకాఁడు, చౌవంచేతూఁపుబజోదు, జేమిలిముక్కాలివిలుకాఁడు, జోబిల్లియల్లుఁడు, డెందమ్ముచూలి, తలఁపుచూలి, తలిరువిలుతుఁడు, తామరతూపరి, తావివిలుకాఁడు, తియ్యవిలుకాఁడు, తీఁగవిలుకాఁడు, తుంటవిలుతుఁడు, తూఁడువిల్తుఁడు, తెలివిల్తుఁడు, తేఁటితెగదణి, తేఁటియల్లెవాఁడు, తేఁటియల్లెవింటిదొర, ననవిలుకాఁడు, ననవిలుతుఁడు, నెయ్యఁపుఱేఁడు, నెలయల్లుఁడు, పంచేదారతిండి తేజిరౌతు, పచ్చవారువపుజోదు-పచ్చవార్వపుజోదు, పచ్చవిలుతుఁడు, పువ్విలుకాఁడు, పూలవిలుతుఁడు, పూవింటి, పూవింటివాఁడు, పూవిలుకాఁడు, పూవిలుతుఁడు, బేసికైదువజోదు, మయిసున్నవజీరు, మరుఁడు, మీనుమొసలిసిడెంబులమేటి, రాచిల్కనెక్కురౌతు, లేమావిలాయపుతేజిరౌతు, వలపురాయఁడు, వలదొర, వలరాజు, వలఱేఁడు, వాలుగడాలు, విరివిలుకాఁడు-విరివిలుకాఁడు, వెడవింటి, సత్తిరాపగలు, సిరిచూలి-సిరిపిల్ల, సొగసరి. (మిగతవానికి "చూ, స్వాదుధన్వుఁడు.")

మన్మనము. సం. వి. అ. పుం. ఆలుమగలు సురతకాలమునందు దేశభాషతోఁ జెవిలో మెల్లఁగా చెప్పుకొనుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

మన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మన్నె: చూ, సిర. 1.

మన్యము. వా. సం. వి. అ. న.=మన్నియము-మన్నెము. 1: చూ, మన్నియము. 1; 2: చూ, మన్నియము. 2.

మన్వావర్తి. అం: చూ, అపభావర్తములు.

మన్యువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. క్రోధము: చూ, రోషము; 2: చూ, శోకము; 3. దైన్యము: చూ, వాచోరపము; 4: చూ, యజ్ఞము.

మన్వంతరము. సం. వి. అ. న. 1. దెబ్బది యొక్క దివ్యయుగములు: చూ, పురాణము. 6; అం. 2. మనుకాల మన్వాచరిత్రము: చూ, పంచలక్షణము.

మపుస్థకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మపుస్తకము.

మప్పితము. దే. వి. మట్టు: చూ, మితము. 1.

మప్పు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-మారపు.

మబ్బు. దే. వి. 1: చూ, మేఘము. 1; 2. మద్యపానమదము: చూ, హామిక; 3. చీఁకటి. రామా. 6, ఆ. 23: చూ, శ్యామిక. 1; 4. అజ్ఞానము: చూ, స్వాపము. 3.

మబ్బుకొను. దే. అ. క్రి: కావరించు, క్రొవ్వు, క్రొవ్వుగొను, దిమ్మకొను, దిమ్మపట్టు, పొతరించు, పొసరించు, మంపిలు-మంపిల్లు, మంపుగొను, మత్తిల్లు, మత్తుకొను; (సం).-మదించు-మదియించు. (మిగతవానికి "చూ, హుంకరించు.") [వర్త్మము.

మబ్బుతోవ. దే. వి. ఆకాశము: చూ, సుర

మబ్బుపగ. దే. వి: చూ, వాయువు. అం. పదా. సుర. 35.

మబ్బుపువ్వులవెల్లి. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.

మబ్బుపూనిసువు. ద్వ. వి. అగ్ని. అం, భా. ప్ర. 47: చూ, వహ్ని. 1.

మబ్బుమేపరి. దే. వి: చూ, మబ్బుపగ. అచ్చ. సుం, కాం. 121.

మబ్బురవుతు. ద్వ. వి. మేఘవాహనుఁడు, ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మబ్బురావుంటనము. వా. వి. మత్తువస్తువులు కలిపిచేసినమందు: మబ్బురావుంటు.

మబ్బురావుంటు. వా. వి.—పై.—అం, భా. స్వి. 303.

మబ్బురూపరి. ద్వ. వి. ఐరావతము: చూ, హస్తి.

మబ్బువిప్పు. దే. వి: చూ, మబ్బుపగ.

మభ్యపెట్టు. మి. స. క్రి. 1: మోసపుచ్చు; 2. కప్పిపెట్టు.

మమకారము. వా. సం. వి. అ. న. 1. ప్రేమ, దయ (అనికొందఱు): చూ, స్నేహము. 1; అం. 2: చూ, హేయగుణములు.

మమత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మమత్వము: చూ, మమకారము. 1.

మమ్మ. దే. అవ్య. (రూ-మమ్మరె- మమ్మరే- మమ్మా- మమ్మారె- మమ్మారే.): చూ, సెబాసు.

మమ్మరె. దే. అవ్య.—పై.—

మమ్మరే. దే. అవ్య.—పై.—

మమ్మా. దే. అవ్య.—పై.—రామా.5,ఆ.225.

మమ్మాయము. వా.వి.సహమ్మాయమనులేహ్యము.

మమ్మారె. దే. అవ్య: చూ, రూ-మమ్మ.శశాం. 5, ఆ. 29.

మమ్మారే. దే. అవ్య.—పై.—

మమ్మ. దే. వి. 1. సముద్రముమీఁదిఓడలకు విఘాతముగా వీచెడు సుడిగాలి: చూ, వాయువు; 2. (రూ-మము-మమ్ములను) అస్మదర్థక ద్వితీయా బహువచనము.

మయటము. సం. వి. అ. న. గడ్డిమేడ, గడ్డియిల్లు (అనికొందఱు): చూ, సదనము. 1.

మయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒంటె: చూ, లొట్టిపిట్ట; 2. కంచేరగాడిద: చూ, రాసభము; వా.వి.(1). కవును;(2). మధ్యభాగము, నట్టనడుము. [మకుష్ఠకము.

మయష్టకము. సం. వి. అ. పుం. బః చూ, మయష్ట్రికము: చూ, మయష్టకము.

మయి. దే. వి. రూ-మై. 1: చూ, శరీరము; 2. చూ, విధము. 1; 3 తడవ: చూ, సారె. 7; 4: చూ, పార్శ్వము. 2; 5. వెన్నడి: చూ, వెంబడి. 2; అప. 6. కొన్నియెడల తృతీయావిభక్తియందువచ్చెడుప్రత్యయము: రూ-మై. [మంపు.

మయికము. దే. వి. రూ-మైకము. మత్తు: చూ,

మయికొను. దే. అ. క్రి. (రూ-మెయికొను-మేకొను-మైకొను): చూ, సమ్మతించు.

మయికోలు. దే. వి. రూ-మైకోలు. ఇచ్చగింత: చూ, సమ్మతి. 1.

మయిజోలు. దే. వి. కొంతయెడయెడముగా అడ్డకమ్ములు వాటించిన ఆఁడుదానిచీర కొంగు: చూ, రూ-మైజాలు.

మయితాలుపు. దే. వి. (రూ-మైతాలుపు-మెయితాలుపు- మేతాలుపు- మేనుతాలుపు) ప్రాణి: చూ, శరీరి.

మయిద. వై. వి. రూ-మైద. 1.=మాంద్య: చూ, మయికము; దే. వి. 2. రూ-మైద. గోరంట*: చూ, సహ. 2.

మయిదానము. వా. వి. రూ-మైదానము. బహిః ప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1.

మయిదు. వై. వి.=మాంద్య. రూ-మైదు. 1. మంపు: చూ, హోమిక; 2. మాయ: చూ, వంచన; 3. చొక్కపొడి: చూ, రూ-మైదు. 3.

మయినపువత్తి. వై. వి. మధూచ్ఛిష్టవర్తి. రూ-మైనపువత్తి: చూ, వర్తి. 1. [సిక్థకము.

మయినము. వై. వి.=మదన.రూ-మైనము:చూ,

మయిమయి. దే. వి. 1: రూ-మైమై-మెయిమెయి-మేమెయి-మైమయి. (సం). -అనాయాసము; క్రి.విశ. 2. అనాయాసముగా: రూ-మైమై-మెయిమెయి-మేమెయి-మైమయి.

మయిమఱపు. దే. వి. రూ—మైమఱపు: చూ, విస్మృతి.

మయిమఱువు. దే. వి. రూ—మైమఱువు: చూ, వారవారణము.

మయిల. వై. వి. రూ—మైల. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము.6; 2. చీఁకటి: చూ,మబ్బు.3; 3.=మలిన. (రూ-మకిల—మైల.) మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1; 4. అశుచిత్వము: చూ, రూ-మైల. 4; 5. మైలకోక: చూ, వస్త్రము;విణ. 6: చూ, మలినము. 1; 7. అశుచి: చూ, రూ-మైల. 4.

మయిలకోక. ద్వ. వి. రూ—మైలకోక: చూ, మయిల. 5.

మయిలపడు. వా. అ. క్రి. రూ—మైలపడు:చూ, మలినమగు.

మయిలారు. దే. వి. ఒకక్షుద్ర దేవత: రూ—మైలారు.

మయిలారువాఁడు. దే. వి. కోమట్లనడిగికొని జీవించువాఁడు: రూ-మైలారువాఁడు.

మయిలు.వా.వి. అరక్రోసుదూరము:రూ-మైలు.

మయిలుతుత్తము. వై. వి.=మయూరతుత్థము. రూ—మైలుతుత్తము. (పెరుఁగుతో నూఱి పుటము వేసినశుద్ధి.): చూ, రసాంజనము.

మయివడి. దే. వి. రూ—మైవడి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2: చూ, స్నేహము. 1;3: చూ, విధము. 1; 4: చూ, సౌమ్యత.

మయిసున్నవజీరు. వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

మయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అసురశిల్పి:చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

మయువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. కిన్నరుఁడు. (చూ, దేవతాభేదము.); 2. మయువను మృగము.

మయూఖము. సం. వి. అ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3. జ్వాల: చూ, వహ్ని. 1.

మయూరకము. సం. వి. అ. న. 1. మయిలుతుత్తము: చూ, రసాంజనము; పుం. 2. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము.

మయూరతుత్థము. సం. వి. అ. న.=మయిలుతుత్తము: చూ, మయూరకము.

మయూరము. సం. వి. అ. పుం. 1. నెమలి: చూ, శిఖి. 2; 2. నెమలిజొట్టు:చూ, సిక.1; 3. ఓమము: చూ, యవాని; 4: చూ, మయూరకము. 2.*; 5. గురుంటకము, తిలమయూరము; అం. 6: చూ, ఆసనములు; 7: చూ, అసంయుతహస్తములు.

మయూరలలితము. అం: చూ, కరణములు.

మయూరవిదళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నల్లతెగడ*.

మయూరశిఖి. సం.వి.ఈ.స్త్రీ: చూ,దీపము.4*

మయూరసారి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర—జ—ర గురువులు. 7యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మయూరాసనము. అం: చూ, ఆసనములు.

మయూరాస్యము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు.

మయ్యాంకి. దే. వి: చూ, తాళము. 5.

మర. దే. వి. రూ_మఱ. 1. కీలు: చూ, మగ్గము. 1; 2. తిరుగుడునొక్కు: చూ, హిండనము; 3. తిరుగుడుచీల: చూ, హిండనము.

మరందము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మకరందము. 1.

మరక. దే. వి: చూ, రూ-మఱక.

మరకతము అం.(రూ-మరతకము—మకరతము): చూ, రత్నము. 1.

మరకత్తి. దే. వి. కీలుకత్తి: చూ, రష్టి. 2.

మరకత్తిపీఁట. వా. వి. మరకత్తిని ఆడించు ఆనికపీఁట (మామిడికాయలు తఱుగుటకు సులువుగనుండును.)

మరకము. వా. వి. ఎనిమిదిపళ్ళు, తూము.

మరకాఁడు. దే. వి. 1. నావికుఁడు. స్వా. 5, ఆ. 47: చూ, సరంగు; 2. మరకపులస్థుఁడు.

మరగాలు. దే. వి. కృత్రిమపాదము: చూ, హజ్జె.
మరగు. దే. అ. క్రి. 1. పరిచితమగు. మార్క-. 3, ఆ. 319: చూ, స్నేహించు; 2. ఆశపడు: చూ, వాంఛించు; స. క్రి. 3. ఆశించు, ఇచ్ఛించు: చూ, వాంఛించు.
మరగొమ్ము. దే. వి. గుఱ్ఱముమీఁది పల్లమునకు ముందు వెనుకలనా నిక్కి యెత్తుగా నేర్పఱచియుండు భాగము. కళా. 3, ఆ. 81.
మరచెట్టు. దే. వి: చూ, తిరుగడ.
మరణము. సం. వి. అ. న. 1. చావు: చూ, సావు; అం. 2: చూ, ఊర్ములు; 3: చూ, అవస్థలు; 4: చూ, ద్వాదశావస్థలు.
మరణమునకు యత్నించుట. అం. 1: చూ, మన్మథావస్థలు; (ఇందుకు ప్రాయశ్చిత్తము.— మరణప్రయత్నముచేసి మానినవారిలో బ్రాహ్మణునకు అడవిలో నాలుగుతోవలు కలియుచోట శిఖతోగూడ వపనముచేయించుకొని ప్రాజాపత్యద్వయము నాచరించి గోద్వయము దక్షిణగా నొసంగవలెను. క్షత్రియుఁడు ప్రాజాపత్యద్వయము నాచరింపవలయును. వైశ్యుఁడు పుణ్యతీర్థయాత్రసలుపవలయును. శూద్రుఁడు పదిఆవులను ఒక యెద్దును దాన మొనర్పవలయును.)
మరణించు. సం. అ. క్రి. చచ్చు: చూ, సమయు.
మరణోద్యమము. అం. 1: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు. (తము.
మరతకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ—మరక
మరపు. వా. వి. 1: చూ, రూ—మఱపు; దే. ప్రే. 2. మరఁగఁజేయు. భాగ.6,స్క-ం.89.
మరమేకు. దే. వి. రూ—మరామేకు. తిరుగుడు చీల: చూ, మర. 3.
మరమ్మతు. వా. వి. భూమి లోనగువానిని బాగుచేయుట: చూ, మసాఖత్తు. 1.
మరల. దే. అవ్య: రూ-మఱల: చూ, వెండియు. అం, భా. త్ర. 69. [వటిలు.
మరలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. నివర్తిల్లు: చూ,
మరలఁబాటు. ద్వ. వి. రూ—మరలుఁబాటు— మరులుఁబాటు, మానుట, తిరుగుదల. (సం).— అపప్రవృత్తి, అర్థము, ఆవర్తనము—ఆవర్తము, ఆవృత్తి, ఉపసంహారము, నివర్తనము, నివృత్తి, (అవ్య).—అతి; తద్వి.—౧. పనసయొక్క ఆవృత్తులకు.-(సం). పున; ౨. పనసయొక్క ఆవృత్తికి. (సం).—జట. (ఇట్లు శీర్షికాపదములకడచేదువుకొనుము.) (చూ, వెండియు.)
మరలించు. దే. స. క్రి, ప్రే.—మరలుచు— మరల్చు, మలపు, క్రమ్మఱుచు. (సం).— ఉపసంహరించు.
మరలు. దే. అ. క్రి. రూ—మఱలు. 1: చూ, మరలఁబడు; 2. వెనుకకుఁదిరుగు. రాఘ. 3, ఆ. 84. [లించు.
మరలుచు. దే. ప్రే. రూ—మరల్చు: చూ, మర
మరల్చు. దే. ప్రే.—పై.—భో. 2, ఆ. 253.
మరలుఁబాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ—మరలఁబాటు.
మరవలి. దే. వి. మనుఁగుడుపు: చూ, విందు. 2.
మరసాన. ద్వ. వి. ఱాళ్ల పనివాని సాధనము.
మరాటము. దే. వి. లాంగలి అను చెట్టు: చూ, లాంగలి. 1.
మరాటి. వై. వి.=మహారాష్ట్ర.రూ-మరాటీ, మరాటివాఁడు-మరాటీవాఁడు: చూ, మహారాష్ట్రుఁడు.
మరాటిమొగ్గ. వై. వి. ఒకానొక అంగడివస్తువు.
మరాటివాఁడు. వై. వి: చూ, మరాటి.
మరాటీ. వై. వి.=: చూ, రూ—మరాటి. (డు.
మరాటీవాఁడు. వై. వి: చూ, రూ—మరాటివాఁ
మరామేకు. వా. వి: చూ, రూ—మరమేకు. "నిలుచుండిన మరామేకు, కూర్చుండినమరామేకు." (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక.)
మరి. దే. వి. ఏ. రూ—మఱి. 1. తడవ, వారము: చూ, వెండియు; అవ్య. 2. ఇంకను:

చూ, మజ్జి. 2; 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1.
మరించే. సం. అ. క్రి: చూ, రూ-మరణించే.
మరిగొమ్మ. దే. వి. కలుఁజో: చూ, వాహసము.2.
మరిచము. సం. వి. అ. న. మరీచము=మిరియము: చూ, వేల్లజము. [మహాలక్ష్మి.3.
మరిడిమహాలక్ష్మి. మి. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,
మరిడివ్యాధి. మి. వి. కలరా: చూ, విషూచిక.
మరిడెమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3. "మరిడెమ్మతీర్థము."
మరియాద. వై. వి. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2.=మర్యాదా. కట్టుపాటు: చూ, మర్యాద; 3: చూ, విధము. 1.
మరీచము. సం. వి. అ.న=: చూ, రూ-మరిచము.
మరీచి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; పుం. 2. మరీచి అను ఋషి: చూ, సన్యాసి; అం. 3: చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు (గోత్రము 13);4: చూ, బ్రహ్మలు.
మరీచిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మృగతృష్ణ.
మరీచికాద్వయము. అం: మిరియములు, తెల్లమిరియములు (2). [దేశరూపము. "వేమరు".
మరు. దే. వి. వృత్తియందు మారుశబ్దమునకా
మరుండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఉచ్చలలాటిక.
మరుఁడు. వై. వి.=స్మర: చూ, మన్మథుఁడు.
మరుతేజి. ద్వ. వి. చిలుక: చూ, శుకము.
మరుతేరు. ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాంబ. దే. 13.
మరుత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ. 1. పిక్క*: చూ, స్పృక్క: చూ, రాజార్హము; పుం. 2. (రూ-మరుతము- మారుతము- మరుత్వంతము): చూ, మరుతేరు; 3: చూ, వేలుపు; అం. 4: చూ, మహారాజులు.
మరుత్మంతుఁడు. అం: చూ, మహారాజులు.
మరుత్వంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, మబ్బురవుతు.
మరుదర్థము. సం. వి. అ. న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
మరుద్వాహము. సం. వి. అ. న: చూ, పొగ.(పొ).
మరుధరిత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎడ్డడినేల: చూ, భూమి. 1. [హరివాహనుఁడు.
మరునయ్యాతేజి. ద్వ. వి. గరుడుఁడు: చూ,
మరునల్లె. ద్వ. వి: చూ, భ్రమరము.
మరునాఁడు. వా. వి: చూ, రూ-మఱునాఁడు.
మరునిడాలు. ద్వ. వి. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.
మరునిల్లు. ద్వ. వి. (మరుని+ఇల్లు): చూ, భగము. 12. [పదా. సు. 10.
మరునినూఁడు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. అం,
మరున్మాల. సం.వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మరుత్తు.1.*.
మరుపత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇంగువ*: చూ, హింగువు.
మరుపని. ద్వ. వి. సురతము: చూ, సంయోగము.
మరుపు. దే. వి. రూ-మఱుపు: చూ, విస్మృతి.
మరుభువ. సం. వి.ఆ. స్త్రీ: చూ, దేశములు. ౫౧.
మరుమరీచికన్యాయము. పా. ఎడారిలో నెండమావులు నీళ్ళవలెఁగాన్పించి యెంతదూరము పోయిననట్లె యుండుననురీతి. [శుప్పు.
మరుమామ. వై. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాం
మరులు. దే. వి. 1. పిశాచము: చూ, సోఁకుడు.1; 2. మోహము: చూ, వలపు; 3. తీరని ప్రేమ. అం, భా. ప్ర. 136: చూ, స్నేహము. 1.
మరులుఁదీఁగ. ద్వ. వి: చూ, మరులుజేడ. *.
మరులుఁబాటు. దే.వి: చూ, రూ- మరలుఁబాటు.
మరులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. కామించే: చూ, వలచే. 2; ప్రే. 2. మరులుకొలుపు.
మరులుజేడ. ద్వ. వి: చూ, మర్లమాతంగి. *.
మరులుమాతంగి. దే. వి.—పై.—
మరులుమ్మెత. దే. వి.—పై.—

మరులుకోఁడు. దే. వి. పిశాచపల్లభుఁడు: చూ, సోఁకుడు. 1.

మరువకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మరువము*: చూ, వాసనమొలక; 2. మంగ*: చూ, శ్వసనము.

మరువము. వై. వి.=మరువకము*. రామా. 1, ఆ. 48: చూ, మరువకము. 1.

మరువు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మరుధరిత్రి; 2. కొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము). [వాసిని*.

మరుహేతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మధు

మరోలి. సం. వి. ఇ. పుం. మొసలి: చూ, మత్స్యము. ౧—౩.

మర్కటకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు.

మర్కటకిశోరన్యాయము. పా. కోఁతిపిల్ల తల్లియెంత యజాగ్రత్తగనున్నను తల్లికడుపును బట్టుకొని విడువదనురీతి. (స్వప్రయత్నము లేక భగవంతుఁడు కాపాడుఁడు.)

మర్కటగృహము. సం. వి. అ. న. కోఁతిబెంకి: చూ, సదనము. 1. [చీమ: చూ, పిపీలిక.

మర్కటపిపీలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దనల్ల

మర్కటము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు; అం. 3: చూ, గతులు. [మర్కటగృహము.

మర్కటవాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.తీఁగకానుగ*: చూ, శాదఘ్నము; 2. దూలగొండి*: చూ, శూకశింబి. [చూ, సరంగు.

మర్కారి. వా. వి. పడవనడిపించువాఁడు:

మర్తబు. వా. విణ. రూ—మర్తరబు.సమాప్తము.

మర్తరబు. వా. విణ.—పై.— [ములు.

మర్త్యము. అం. (భూలోకము): చూ, లోక

మర్త్యుఁడు. సం. వి.అ.పుం:చూ, మనుష్యుఁడు.

మర్దనము. సం. వి. అ. న. 1. పిసుకుట: చూ, సంవాహనము; 2. నూఱుట: చూ, నుఱుము.

మర్దలబంధము. అం. ఒకానొక శబ్దాలంకారము: చూ, హేతువు. 2.

మర్దలము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మద్దెల (దీని ధ్వనిగుండిలము): చూ, వీణె; అం. 2: చూ, వాద్యములు.

మర్దలాదులానద్ధములు. అం: చూ, వాద్యములు.

మర్దళరూపర్క. అం.=మద్దెలనూపురికెక్క, ధనిష్ఠ: చూ, రిక్క. [ర్దించు.

మర్దించు. సం. స. క్రి. నూఱు: చూ, సమ్మ

మర్దితము. సం. విణ. నూఱఁబడినది, పీడితము: చూ, సమ్మర్దితము.

మర్దిని. అం: చూ, కళలు. [పర. 5, ఆ. 35.

మర్నాఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మఱునాఁడు.

మర్మజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం: (తె).—ఆణికాఁడు—ఆణీకాఁడు, ఒళవరి, కీలరి, నెలవరి.

మర్మము. సం. వి. న్. న. 1. జీవస్థానము: ఆయువు-ఆయుస్సు. (తె).—అనరు, ఆణి. ఆణీ, ఆను, ఆయము, ఒళవు, కిటుకు, కీలకము, కీలు, కొఱసంది, గాయకము, గుట్టు, గురుసు, గుజికొండి, తాపి—తాపీ, నెఱుసు, నెఱును, నెళవు, పిక్క, మర, మారాటము, మఱువు, లోచెయి-లోచెయ్యి. ("చూ, లోచెయ్యి."); 2: చూ, రహస్యము. 1.

మర్మరము. సం. వి. అ. పుం.=మొఱమొఱ. ఆకులు లోనగువానియొక్క మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

మర్మస్పృక్కు. సం. విణ. (శ్. ఈ. శ్.)మర్మమును దాఁకునది (మాట), అరుంతుదము: చూ, శబ్దము. 2.

మర్యాద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1; 2. తీరము: చూ, రోధస్సు; 3.=మరియాద, కట్టుపాటు; 4.=మరియాద: చూ, సత్యము. 1; 5: చూ, సన్మానము.

మర్లమాతంగి. వా. వి. ముట్టినతోడనే మరలు పుట్టించెడి యోషధి*: రూ_మరలుమాతంగి, మరలుఁదీఁగ, మరలుజడ, మరలుమ్రొత. (సం).—గోలోమి, భూతకేశము, మదనము.

మర్లుఁబాము. దే. వి: చూ, మనుదిండి.

మర్షము. సం. వి. అ. పుం. ఓరుపు: చూ, శాంతము.1.

మఱ. దే. వి: చూ, రూ-మర. 1-2-3.

మఱఁదలు. దే. వి. (మఱఁది + ఆలు) 1. తమ్ముని భార్య: చూ, రిత్తిక; 2. భార్యచెల్లెలు; 3. తనకంటె చిన్నదగు మేనత్తమేనమామల కూఁతురు.

మఱఁది. దే. వి. 1. చెల్లెలిమగఁడు; 2. భార్యతోఁబుట్టువు; 3. మేనమామకొడుకు; 4. మగనితమ్ముఁడు. (సం).—ఋ, దేవరుఁడు.

మఱక. దే. వి. 1: చూ, రూ-మరక; 2. మేఁకపడ్డ. పంచ. నా. 5, ఆ. 11: చూ, మేపము. 1.

మఱపవ. దే. వి. అజ్ఞానము. భార. అర. 1, ఆ. 326: చూ, స్వాపము.3.

మఱగుజ్జు. ద్వ. విః: చూ, రూ-మఱుగుజ్జు.

మఱచు. దే.స.క్రి. మఱపుఁజెందు. పా. 4, ఆ.16.

మఱపు. దే. వి. రూ-మఱుపు. 1: చూ, విస్మృతి; 2: చూ, మఱపవ; 3: చూ, పారవశ్యము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 73; 4: చూ, ప్రమాదము. స్వా. 4, ఆ. 63.

మఱల. దే. అవ్య: చూ, రూ_మరల.

మఱలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మరలు. 1-2.

మఱి. దే. అవ్య. రూ_మరి. 1: చూ, రూ-మరి. 1; 2. ఇంకను. రూ-మరి. అన-అనఁగ-అనఁగా-అనాఁగ-అనా; 3: చూ, మరి.3.

మఱిగ. దే. వి. జొడ్డునెలవలె బలపపు జాతితోఁజేయఁబడినపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6).

మఱిమఱి. దే. అవ్య. 1. మఱియు మఱియు: అంచంచ, ఆడాడ, అనయము. (సం).— అత్యంతము; 2: అనయము, అతిముఱి, ఎప్పు, ఏప్రొద్దు, కడు, తరమిడి, నలి, పెద-పెద్ద, పోరి, బెట్టు, హాలెము. (సం).—అనిశము. (మిగతవానికి "చూ, హాలెము.")

మఱియు. దే. అవ్య. 1: అదిగాక, ఇంతేకాకుండ, కాక; 2: చూ, వెండియు.

మఱియొకటి. ద్వ. స. (మఱి + ఒకటి) అన్యము: చూ, వేఱు. 3.

మఱియొకఁడు. ద్వ. స: చూ, వేఱయినవాఁడు.

మఱియొకనాఁడు. ద్వ. వి. మఱియొకదినము.

మఱు. దే. వి. వృత్తియందు మఱుఁగు-మఱుస-మాఱుశబ్దముల కాదేశరూపము. ("మఱుపడు, మఱునాఁడు, మఱుమాట." మొ.)

మఱుఁగు. దే. వి. 1. చోటు. కళా. 4, ఆ. 102: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మఱుఁగుచోటు; అ. క్రి. 3: ఏమరించు, కను మొఱఁగు, డాఁగు, డాఁగురించు, దాఁగియుండు; 4. చొటగు: చూ, లాఁచు. 2; 5: చూ, సంతాపించు.

మఱుఁగుగోడ. వా. వి. మన్ను ఇటుక రాయి లోనగువానిచే పెట్టఁబడినగోడ. తద్వి.— ౧. అండగోడ, తన్నుగోడ, ముట్టుగోడ; ౨. అద్దగోడ, అరగడి, మఱుఁగుగోడ. (సం).—అర్ధకుడ్యము; 3. అలవ, గోడే. (సం).—ఓ, కుడ్యకము, కుడ్యము, కూడ్యము, కుద్యము, క్షేత్రము, భిత్తి-భిత్తిక; ౪. కణాతిగోడ-కనాతిగోడ, సరాతి; ౫. తడికకు.—తడిక-తడుక-తడక-తడికె, దడి, అంతిక-అంటికె. (చూ, వాకిలి); ౬. తల్లిగోడ; ౭. పునాది; ౮. పారకటి; ౯. మంటిగోడకు.— (సం).— కంథ; ౧౦. మగలుగోడ, మదురుగోడ; ౧౧. నెలుగునకు.—(చూ, నెలుగు.) (మిగతవానికి "చూ, సరాళి.")

మఱుఁగుదొడ్డి. దే. వి. విష్ఠావిసర్జనస్థానము: పాయకానా-పాయికానా, పీతిరిగుంట, మఱుఁగుపెరడు. (బోరుపహోలు మఱుఁగుదొడ్డి అనినమఱియొకటి). [ఓలము.
మఱుఁగుచోటు. దే. వి: అంతరువు, అంతస్సు,
మఱుఁగుపడినవాఁడు. వా. వి: (సం).—తిరో హితుఁడు. [లాఁచు.
మఱుఁగుపడు. ద్వ. అ. క్రి. మఱుఁగు: చూ,
మఱుఁగుపెరడు. దే. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
మఱుఁగుమాట. దే. వి. అపలాపము: చూ, శబ్దము. 2.
మఱుఁగుపెట్టు. దే. స. క్రి: చోటుపెట్టు, మఱువెట్టు, మాటు. (సం).—అపలపించు, నిహ్నవించు.
మఱుకువ. దే. వి: చూ, సంతాపము.
మఱుగుజ్జు. ద్వ. విశ. (మాఱు + గుజ్జు) గూనివాఁడు, గూనిది: చూ, వామనుఁడు.
మఱునాఁడు దే. వి. (మఱుస + నాఁడు): (సం).—అపరదినము, అన్యేద్యువు, ఇతరేద్యువు.
మఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ_మఱుఁగుపడు,
మఱుపు. దే. వి: చూ, రూ_మఱపు.
మఱుమాట. దే. వి. (మాఱు + మాట): చూ, ప్రతివాక్యము.
మఱుమ్రోఁత. దే. వి. (మాఱు + మ్రోఁత) రూ-మాఱుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
మఱువ. ద్వ. వి. (మఱుఁగు + వా) 1. కుండ: చూ, భాండము. 3; విశ. 2: చూ, మూఁగ. 1.
మఱువకందు. ద్వ. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు. అచ్చ. అర, కాం. 7: చూ, సన్యాసి.
మఱువు. దే. వి. 1. కవచము. మార్క. 8, ఆ. 107: చూ, వారవారణము; 2. చోటు: చూ, స్థగనము; 3: చూ, మర్మము. 1; 4: చూ, పుట్టుమచ్చ.
మఱువెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, మఱుఁగుపెట్టు.
మఱుస. దే. విశ. అపలిది. జై. 8, ఆ. 93. (ప్రత్తియందు అంత్యవర్ణంబునకు వికల్పంబుగా లోపంబగు. "మఱునాఁడు, మఱుపుట్టువు, మఱుమేనువు." మొ.)
మఱుసంజె. ద్వ. వి. (మఱుస + సంజె) సాయంసంధ్య, మలుసంజె: చూ, సాయంకాలము.
మఱ్ఱి. దే. వి. 1. రూ-మఱ్ఱు*. భో. 2, ఆ. 61: చూ, వటము. 3; 2. రూ-మఱ్ఱియ. అఱకము: చూ, రోగము. 1. [ఫలములు.
మఱ్ఱిపండు. వా. వి. నైయగ్రోధనము: చూ,
మఱ్ఱు. దే. వి: చూ, రూ_మఱ్ఱి. 1.
మఱ్ఱియ. దే. వి: చూ, రూ_మఱ్ఱి. 2.
మల. వై. వి: చూ, పర్వతము.
మలఁక. దే. వి. 1. చిక్కు: చూ, సుప్రిక్కు. 3; 2. మెలిక: చూ, లంకె; 3. చేట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 284: చూ, సంవృతము; విశ. 4 వంకర: చూ, వేల్లితము. 2.
మలఁకతూాము. ద్వ. వి. పదికుంచేసులకొలఁదిగల మానవిశేషము.
మలఁకపుట్టి. దే. వి. ఇన్నూఱుకుంచేసుల కొలఁదిగల మానవిశేషము.(గరిసెకు మూఁడుమలఁకపుట్లు.) [మెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1.
మలఁకమెఱుపు. దే. వి. ధనురాకారమగు
మలఁకవాలు. దే. వి. పాదరక్ష: చూ, సమ్మెళిగలు. [చూ, సంచి.
మలఁగ. దే.వి. ఎద్దుపైగంతతోడి సరుకుగోనె:
మలఁగు దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు: చూ, సంచరించు; 2: చూ, మరలఁబడు; 3: చూ, వంకరవోవు.
మలఁచు. దే. ప్రే. 1. మలఁగఁజేయు: మలఁపు; స. క్రి. 2: చూ, తొలుచు.
మలఁపు. దే. వి. 1. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1; ప్రే. 2: చూ, మలఁచు. 1.

మలఁపుగొను. దే. అ. క్రి: ఆడు, గునియు,గుని సాడు, చిందాడు, చిందుద్రొక్కు-చిందులుద్రొక్కు, తుంపెసలాడు, నట్టాడు, పాతరలాడు-పాత్రలాడు, పింపిళ్ళాడు, పింపిసలాడు,పింపిళ్లుగూయు. (సం).—నటించే, నర్తించే, నర్తిలు-నర్తిల్లు.

మలక. దే. వి. రూ-మల్క. 1. మూఁకుడు; చూ, పాత్రము. 6-ర ట (6-ర టలో గల "పలక" ను "మలక" గా సవరింపుము.); 2. కురక: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

మలకడము. దే వి: చూ, మలఁకవాలు.

మలగొంగ. ద్వ. వి. నగవైరి, ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మలగొను. దే. అ. క్రి. (మలఁక + గొను) పెనఁగొను. జై. 5, ఆ. 32; కళా. 2, ఆ. 48: చూ, పెంటినొను.

మలచేము. దే. వి. 1. అధికము: చూ, హెచ్చే. 1; 2. గొప్పది. ఉ, రా. 3, ఆ. 128: చూ, సుర. (రి)

మలదూషితము. సం. విణ: చూ, మలినము. 3.

మలప. దే. వి. దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడుధేన్వాదికము: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)

మలపబర్రె. దే. వి. దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడు గేదె: చూ, హేరంబము.

మలపు. దే. వి. 1. ఆధిక్యము.ఉ,హరి. 6, ఆ. 29: చూ, హెచ్చే. 2; పేరి. 2. మరలఁజేయు: చూ, మురించే; 3:చూ, మరలించే. అచ్చ. అర, కాం. 100.

మలపువు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-మలయువు. కుక్కమేడి*: చూ, వెట్టిమేడి.

మలమనికి. ద్వ. వి. రూ-మలమన్కి. కోఁతి. అచ్చ. యు, కాం. 88: చూ, వానరము.

మలమన్కి. ద్వ. వి.—పై.—

మలమల. దే. వి. రూ-మటమట. మూఁడుట మఱుఁగుటల యందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.

మలమాసము. సం. వి. అ. పుం: అధికమాసము, మలిమ్లుచము. (మాసము. 1.)

మలము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. విష్ఠ: చూ, శమలము; 2: చూ, కిట్టము. (చూ, మలములు); 3. దోషము: చూ, వృజినము; అం. 4.(మ + ల.)"రాధానాథ.":చూ, ఉపగణములు.

మలములు. అం. వస, శుక్లము, రక్తము, మజ్జము, మూత్రము, విష్ఠ, పింజూషము, నఖము, శ్లేష్మము, అశ్రువు, దూషి-దూషిక-దూషీక-దూషము, స్వేదము (క్రొవ్వు, రేతస్సు, నెత్తురు, మెదడు, ఉచ్చ, ఏరుగడము, గులిమి, గోరు, తెమడ, కన్నీరు, కంటిపుసి, చెమట) (12) (చీమిడి 13వ దని కొందఱు.): చూ, శమలము.

మలయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

మలయస్త్రీ. అం. ఒకస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

మలయజము. సం. వి. అ. పుం. 1. చందనము*: చూ, సుగంధము; 2. చందనము: చూ, వాసన. 1; పా. 3: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-న-స-న-న-భ-న-వణగము. 8-15-22 యతులు. 26వ ఛందస్సు.")

మలయమారుతము. సం. వి. అ. పుం. కమ్మగాడ్పు: చూ, వాయువు.

మలయము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. ఆరామము: చూ, వనము. 2; 3: చూ, దేశములు; అం. 4. కులపర్వతము: చూ, పర్వతము. ౭.

మలయమ్మ. వై. వి. (మల + అమ్మ): చూ, పార్వతి. య. 2, ఆ. 3.

మలయిక. దే. వి: చూ, విహారము. 1.

మలయు. దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు. కాశీ.7,ఆ. 96. చూ, సంచరించు; 2. పెనయు. పా. 1, ఆ. 22: చూ, పెంటిగొను; 3: చూ, వ్యాపించు; 4: చూ, యత్నించు; 5: చూ, విజృంభించు. పసు. 3, ఆ. 96; 6. తపించు. య. 5, ఆ. 115: చూ, సంతాపించు.

మలయువు. సం. వి. ఉ. (స్త్రీ): చూ, మలపువు*.

మలవిలుకాని తేను. ద్వ. వి. గోపతి. వేం, ఆం. 96: చూ, వృషభము. 1.

మలహరి. అం. 1: చూ, (స్త్రీ)రాగములు; 2: చూ, ఉపాంగము. 6. (అంగము. 9); 3: చూ, స్వరము. 2.

మలాక. దే. వి. శ్రీఖండము: చూ, వాసన. 1.

మలామ. దే. వి. బంగారు నీరు మొదలగువాని పూఁత: చూ, సమాలంభము. 1.

మలాము. దే. వి: చూ, రూ—మొలాము. 1-2.

మలారము. దే. వి. 1. రూ-మల్లారము. మట్టి గాజులగుది; 2. నిడుపు కొయ్యకొనను రెల్లులు కట్టి వీధిలోనగునది ఊడ్చెడు సాధనము: చూ, సమ్మార్జని. [ఆ. 62.

మలికితము. దే. వి: చూ, సందేహము. య. 4,

మలిగ. దే. వి. ఆపణము: చూ, సదనము. 1.

మలిగండ్లు. దే. వి. బ. మలిచి తీయఁదగినరాయి: చూ, రాయి.

మలినత. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, మలినము. 1.

మలినమగు. మి. అ. క్రి: కందుఁబాఱు-కందువాఱు, మయిలపడు-మైలపడు, మాఁగుడువాఱు, మాఁగుపడు, మాఁగువాఱు, మాయు.

మలినము. సం. విశ.=మకిల. 1: అశుచి, అశుద్ధము, కచ్చరము. (తె).—కసుమాలము. మయిల-మైల; విశేష్యములు.-అనాచారము, అశుద్ధత, పిసక, మలినత, మాలిన్యము.(తె).- కసటు, క్రొచ్చు, పాచికు, మకిల-మకిలి, మక్కు, మయిల—మైల, మలుకువ, మసటు-మస్టు, మసడు, మసి, మాఁగు-మాఁగుడు, మాపు-మాపుడు, మాసి, మురికి-ముఱికి, రొచ్చు.("చూ, రొచ్చు. 4."); 2. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 3. దూషితమైనది: అనచ్ఛము, ఆలోడితము, ఆవిలకము, ఆవిలము, ఉద్వేజితము, కలుషము-కల్మషము, కశ్మలము-కస్మలము, మలదూషితము, మలీమసము. (తె).— కారాకూరము; అం: 4: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.

మలిని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, ముట్టుత.

మలిమిడి. దే. వి. పశుపాదరోగము: చూ, హనువు. 4 (రోగము. 1.)

మలిమ్లుచము. సం. వి. అ. పుం. 1. దోమ: చూ, మశకము. 1; 2: చూ, మలమాసము.

మలిమ్లుచుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [హారము. 3.

మలివారము. వా. వి. సోమవారము: చూ,

మలీమసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, మలినము. 3.

మలు. దే. విశ. మఱునకు ఆదేశరూపమైన మఱుశబ్దమునకు రూపాంతరము. ("మలుకారు—మలుసంజె" మొ.)

మలుఁగు. దే. వి. ఒక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

మలుకారు. ద్వ. వి. 1. చెలికారు: చూ, మాసద్వయము; 2. ముక్కారు పంటలో రెండవ కారు.

మలుకు. దే. వి. రూ-మల్కు. దారములోనగువాని పెనురెదురుగ తగిలించి మరల పెనమర్ల త్రిప్పినది.

మలుకువ. దే. వి. ముఱికి: చూ, మలినము. 1.

మలుగు. దే. వి. రూ-మల్లు. 1. తుంటి: చూ, రొండి; 2: చూ,మక్కు-1;అ.క్రి. 3. ఉపశమిల్లు: చూ, సురిక్కు. 4; 4: చూ, నశించు.

మలుచు. దే. స. క్రి. రూ—మల్చు. 1: కోయు, చెరుగు; 2: తతిమెనఁబట్టు-తతిమెనఁబెట్టు; 3: చూ, తాచు. 2.

మలుచోలు. దే. వి. రెండవచోలు.

మలుపక్కము. ద్వ. వి. కతపక్కము: చూ, పక్షము. 1.

మలుపు. దే. ప్రే. మలుగఁజేయు. 1. ఆర్చు; 2. నశింపఁజేయు. అచ్చ. యు, కాం. 314; 3. (దూగలు లోనగు వానిని) మల్లించు-మళ్ళించు, మఱఁకోలు.

మలుసంజె. ద్వ. వి: చూ, రూ—ములుసంజె.

మల్క. దే. వి: చూ, రూ-మంక.

మల్కు. దే. వి: చూ, రూ-మలుకు. శశాం. 5, ఆ. 7.

మల్గు. దే. వి: చూ, రూ—మలుగు.

మల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-మలుచు. (తతిమెనఁబెట్టుటకు.—విజ. 1, ఆ. 132.)

మల్ల. నై. వి. =మల్లక. మట్టికంచెము: చూ, హరివాణము (భాండము. 3.)

మల్లకము. సం. వి. అ. పుం, ఆ. స్త్రీ. 1. =మల్ల.—నై.—; 2. దీపపు ప్రమిద: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.); వా. 3. అపరకర్మమందలి పిండివంట (చూ, చతురంగులము.) [ధుఁడు. 2.

మల్లకుఁడు. దే. విణ. కఠినుఁడు: చూ, వ్యా

మల్లగుల్లము. దే. వి: వాదులాట.

మల్లచిప్ప. వా. వి: (సం).—పోరి.

మల్లచేఱుచు. ద్వ. అ. క్రి. (మల్లట + చేఱుచు) భుజాస్ఫాలనము చేయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 136. [చేఱుపు.

మల్లచేఱుచేట. ద్వ. వి. భుజాస్ఫాలనము: మల్ల

మల్లచేఱుపు. ద్వ. వి.—నై.—

మల్లట. ద్వ. వి: రూ—మల్లాట, పోరాట.

మల్లడి. దే. వి. 1: చూ, సంతాపము; 2. పెనఁకువ, గుద్దులాట: చూ, యుద్ధము.

మల్లడించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటగొను; 2. అతిశయించు. భాగ. 4,స్కం. 515: చూ, సందడించు.

మల్లడిగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటగొను. హరి. పూ. 7, ఆ. 156; 2: చూ, పరితపించు; ప్రే. 3. మల్లడిగొలుపు. పాండు. 4, ఆ. 292.

మల్లతాళము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

మల్లబంధములు. అం. కుస్తీలు, జెట్టిపోరాటములు. భాగ. దశమస్కం. పూ. 138: ఇవి ౧౦౦.—(వీనిని శీర్షికలలో చేర్చలేదు. ఇవి ఒకదానితరువాత నొకటిఁ దోడుగ సంబంధించియు సక్రమముగనుండును. అట్లు దీనికిఁదోడుఅని ఒకదానికొకటి కలిపి వ్రాయవలెను.): ౧ దస్తీ (హస్తము), ౨ ఒకయించి (కత్తెర), ౩ ఉల్ తాడూప్ (బోరగిలవేసి ముంచేట), ౪ పఛాడ్ (నిపాతనము), ౫ కస్తీబాగ్ (పాదసంఘర్షణము), ౬ ఉల్ తాబదలీ (వ్యతిరేకముగా మార్చుట), ౭ పిఛలీ (పృష్ఠము), ౮ ఘర్షీ (సమీకరణము), ౯ ఫరేబా-ఫరేదా (మోషణము), ౧౦ లుకాస్ (ఊఁపు), ౧౧ ఝూలీ (ఉద్ధారణము), ౧౨ డగ్ బేక్ (గుల్ఫశృంఖల), ౧౩ కసోటా (గ్రీవాతాడనము), ౧౪ దూప్ (నిమజ్జనము), ౧౫ ఉల్ తాకఫా (ప్రత్యామర్షము), ౧౬ ఉల్ తాలుకాన్ (వ్యతిరేకముగా నూఁపుట), ౧౭ లప్టీ (చుట్టచుట్టుట), ౧౮ దూకీ (కూర్పరాకర్షణము), ౧౯ కోనిటాల్ (కూర్పరాపనయనము), ౨౦ బైరా (బధిరము), ౨౧ భితర్ (బాహ్యము), ౨౨ ఉతార్ (అవతారణము), ౨౩ ఝూలీ, ౨౪ డగ్ బేటీ (చరణశృంఖల), ౨౫ కొన్యా (న్యో) ధర్నా (కూర్పరాపూరణము), ౨౬ ఉల్టాబిభాన్ (ఉత్తానపాతనము), ౨౭ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము), ౨౮ గిర్దబాన్

(కక్షప్రవేశము), ౨౯ గావ్ పఖాడ్ (ఆకస్మికనిపాతనము), ౩౦ గంధడా (గార్దభనిపాతనము), ౩౧ ఖఫా (ఆగ్రహము), ౩౨ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము) (౨౭-౨౯), ౩౩ ఉల్ టాబేడీ (ప్రతిశృంఖల), ౩౪ చాబన్ (చతుర్దిశావరణము), ౩౫ చాబూవ్ (విస్మారణము), ౩౬ ఉల్ టాపట్టీ (నెనుకకుఁజొట్టుట), ౩౭ పయిరేకేదస్తీ (పాదతాడనము), ౩౮ ఉల్ టాకసోటా (పృష్ఠనిబంధనము), ౩౯ ఢుప్కీ (అవగాహనము), ౪౦ సరేకసోటా-సర్ కసోటా (శిరోబంధనము), ౪౧ ఆఖేరాపట్ — అఖోరాపట్ (ద్విగుణబంధనము), ౪౨ బగేలీ (కక్షము), ౪౩ ఉలబ్ దాన్ (శాతనిపాతనము), ౪౪ షత్ రంజి (చతురంగము), ౪౫ ఉల్ టాదూవ్ (వామ పాదన్యాసము), ౪౬ కస్తీబార్ (౭౯) (అవలగ్నాకర్షణము), ౪౭ బహిర్ వా (బధిరము), ౪౮ దడ్ భరానా (కబంధపూరణము), ౪౯ రూమ్ (పరివేషము), ౫౦ గోదీ (బడి), ౫౧ బహిరా (శ్రవము), ౫౨ ఢుఫ్ (ముంపు), ౫౩ రూమ్ (౪౯ పరివేషము), ౫౪ పాంభరానా (చరణపరివేషము), ౫౫ చాకస్తీ (కపుప్పరివేషము), ౫౬ బహిర్ వా (౪౭) (బధిరము), ౫౭ ధడ్ భరాతి (వక్షత్యాగము), ౫౮ సీనేబన్ (ఊరోనిరోధము), ౫౯ నక్ సూటా(ముక్కునొక్కుడు), ౬౦ కిలావర్ జంగ్ (జానువిన్యాసము), ౬౧ సీనేతడుఖ్ (ఊరోభగ్నము), ౬౨ నాగిన్ (నాశికానిరోధము), ౬౩ పాంభరానా (వామపాదతాడనము), ౬౪ బందోటా (నిర్బంధము), ౬౫ లప్టీ (పరివేషము), ౬౬ డూలీ (ఉయ్యేల), ౬౭ ధోబిఘాట్ (రజకధావనము), ౬౮ సవారి-ధస్నా (ప్రవేశము), ౬౯ సరోతా (హస్తాకర్షణము), ౭౦ చౌటాల్ భరానా (చతుశ్చరణబంధము), ౭౧ డగ్ బేడీ (౧౨-౨౪) (చరణశృంఖల), ౭౨ గజ్ బేడీ (గజశృంఖల), ౭౩ కస్తీబార్ (అపనుదపాదము), ౭౪ బాగ్ లీ-బగ్ లీ (కక్షము), ౭౫ గంధడా-గధడా! (సవ్యపాదతాడనము), ౭౬ ఉర్ టాగజ్ బేటీ (వ్యతిరేకగజశృంఖల), ౭౭ దండమొకోడి (కక్షనిపీడనము), ౭౮ ఉర్ టాగజ్ బేడీ (వ్యతిరేకద్విపశృంఖల), ౭౯ గిర్దిబాన్ (౨౮), ౮౦ ఉల్ టాముట్టా (ప్రతికూలబంధము), ౮౧ ధాక్ లీ (కరతాడనము), ౮౨ చాబన్ (౩౪) (దిశావరణము), ౮౩ లప్టీ (౧౭-౬౫) (పరివేషణము), ౮౪ ఉల్ టాపఛేడీ (పృష్ఠనియాతనము), ౮౫ వన్ టొ్రట్ (ఊర్ధ్వాతపాదము), ౮౬ కుర్చి (౧౦౦) (సింహాసనము), ౮౭ ఝూలీ (డోల), ౮౮ వన్ టొ్రట్టా (చరణవిమయము), ౮౯ కిలావర్ (౨౭-౩౨) (ఆకస్మికోపవేశనము), ౯౦ ఖుప్ ఛడ్ (కక్షన్యాసము), ౯౧ వన్ (ఏకము), ౯౨ భవాటీ (తిరుగుడు), ౯౩ ఆదాధడ్ కా (అర్ధకంకాళము), ౯౪ ఏక్ లంగ్ (ఒంటిపంటి), ౯౫ లప్టీదాబ్ (నిహింసనము), ౯౬ జన్ ధడా (పార్శ్వాకర్షణము), ౯౭ గజ్ మహార్ — గజ్ మహిర్ (గజచంద్రుఁడు, ౯౮ నయ్ ఫరా (ప్రకోష్టపీడనము), ౯౯ డుప్ కీ (పాదద్వయాకర్షణము), ౧౦౦ సుడీ.) "కుస్తీమల్లయుద్ధబోధిని" అను గ్రంథమునందు వీనివివరణములన్నియు చూడవలయును. కిమ్మతు రు 0-6-0 గ్రంథకర్త భాగవతుల లక్ష్మీపతి శాస్త్రిగారు, తాలూకారామచంద్రపురము.); (ఈ శాస్త్రవిషయములంతరించినను గొన్నిలోకాచారంబుగానున్నవి ఇందువివరింపఁబడియె.)

తద్వి.—౧. దండెలు 12, ౨. గతులు 12, ౩.పరువళ్ళు 12, ౪. మొనలు12, ౫. కాయమానములు 12, ౬. విసరులు 14, ౭. ఉపవీతములు 16, ౮. విన్నాణములు 32, (అం, భా. ద్వి. షు. 203), ౯. ప్రచారములు 32, ౧౦. నలుకులు 3, ఇట్టి లక్షణములనేకములీమల్లశాస్త్రసాంప్రదాయమువలనఁ దెలియఁదగు. (వీని వివరములకు శీర్షికలం జూడుము.)న మఱియు కొన్ని తెనుఁగుఁ బేళ్ళఁ బరగుచున్నవాని నిటఁ బొందుఁపఱుపఁబడును. వానిని సందర్భమునుఁబట్టి పైవానితోసమన్వయించుకొనవలయును.-౧.ఆయుధము.—చేతాృడు; ౨ ఆయుధాగ్రము.—ములు— మల్లు; ౩. పరికరములు.—కంబము, కటిక-కట్టిక, కొణత—కొణతెము-కొణిత, నీల గోతాము, శాలసంగడము, మోడు, లోడీ-లోడు, సంగడము; ౪.పుస్త్రీలతోవునవు.-పెక్కణము-పెృక్కణము. (సం)- పేృక్షణము; ౫. యుద్ధక్రియలు.-ఉప్పరించు, ఉప్పళించు, కలయు మెలఁకువ; ౬. మెలఁకువలకు.-ఇంగళింపు, కాలిపాటున, జేంపు, టెక్కు; ౭. విజ్ఞానమునకు.—ఉపతాయి; ౮. విద్యాభేదములు.—కన్నాత, గస్తాలు, తాళాలు-దాళాలు, దండెములు, దింకలు, పావుపావులు, పుటములు, మండీలు, లాగులు ఇత్యాది. (చూ, ఉపనిద్యలు.) (సర్వార్థసారసంగ్రహము).

మల్లము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మల్ల.

మల్లయుద్ధము పా: చూ, మల్లబంధములు.

మల్లగము. దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; విశ. 2. మదించినది. కళా. 6, ఆ. 222.

మల్లశాస్త్రము. అం: చూ, మల్లబంధములు.

మల్లసాల. వై. వి. భోజనశాల. హరిశ్చ. 4, ఆ. 133: చూ, సదనము. 1.

మల్లాట. ద్వ. వి: రూ, మల్లట, పోరాట: చూ, యుద్ధము. [4, ఆ. 115.

మల్లాడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను. స్వా.

మల్లామడి. దే. విశ. 1: చూ, పీడితము; 2. పీడితుఁడు. ఉ. హరి. 5, ఆ. 166.

మల్లారము. దే. వి: చూ, రూ-మలారము. 1.

మల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మల్లియ *: చూ, మల్లె. 1; 2. మట్టిపాత్రము: చూ, భాండము. 3; అం. 3. (శోషణము): చూ, మన్మథబాణములు; 4. (మత్తిక): చూ, జన్యతాళములు.

మల్లికము. సం. వి. అ. పుం. మాసిన ముక్కుకాళ్లుగల హంస: చూ, హంస. 1.

మల్లికాక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. మాసిన ముక్కుకాళ్లుగలహంస: చూ, హంస;2. తెల్లని కన్నులుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

మల్లికాఛదనము. సం. వి. అ.న: చూ, మల్లెఆకు.

మల్లికామోదము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

మల్లికార్జునలింగము.అం: చూ, జ్యోతిర్లింగములు.

మల్లియ. వై. వి.=మల్లికా. రూ-మల్లె, మల్లెతీఁగె*: చూ, హసంతి. 2.

మల్లు. వై. వి. 1.=భల్లుక. కోఁతి: చూ, వానరము; 2. జెట్టిపెనఁకువ: చూ, యుద్ధము; వా. 3. మల్లుతాను: చూ, వస్త్రము.

మల్లుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. జెట్టి: చూ, సాదనకాఁడు. 1; విశ. 2: చూ,శ్రేష్ఠుఁడు.

మల్లుకట్టు. ద్వ. స. క్రి. అడ్డగించు: చూ, సంరోధించు.

మల్లుతాను. కా. వి. మల్లుబట్ట: చూ, మల్లు. 3.

మల్లుపెనఁగు. ద్వ. అ. క్రి. జెట్టిపెనఁకువగా పెనఁగు.

మల్లె. వై. వి.=మల్లికా. రూ-మల్లియ. 1: చూ, హసంతి. 2; 2.=మల్లక: చూ, మల్ల; 3. ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1. [మల్లికాఛదనము.

మల్లెఆకు. వా. వి. (సం). —అశ్మంతకము,

మల్లెజేగులు. ద్వ. వి: చూ, రాబందు.
మల్లెపువ్వు. వై. వి: (సం).—ముకురము: చూ, హసంతి. 2.
మల్లెమొగ్గలు. ద్వ. వి. బ. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; 2. కుందముకుళములు, గువాకము-గూవాకము: చూ, హసంతి. 2.
మల్లెలగుడి. ద్వ. వి. మల్లెపూగుత్తివలె మనోజ్ఞమగుటచే కుక్కుకియ్యఁబడిన పేరు. స్వా. 4, ఆ. 32: చూ, సివఁగి. 2.
మల్లెలు. దే. వి. బ. 1: చూ, ధాన్యము; 2. స్ఫోటకజనితక్రియ.
మల్లెశ్రీగంధులు. మి. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
మవురి. దే. వి. రూ—మూరి: చూ, నాగసరము. 1.
మవ్వము. దే. వి. 1. కోమలత. నిర్వ. 5, ఆ. 105: చూ, సౌకుమార్యము. 1; విణ. 2. కోమలము. కళా. 7, ఆ. 174: చూ, సుకుమారము. 2.
మశకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఘోషము, దంశి, మలిమ్లుచము, రణరణము. దోమ; తద్వి.—ం. ఘోణి. (తె).—ఏనికదోమ, తొండపుదోమ; ౹౹. చిన్నదోమకు.-(తె) - చీఁకటియీఁగ. (చూ, సరఘ); 2. దేహమువిఁయురోగము: చూ, రోగము. 1.
మశహరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చతుష్కి, జాలిక. (తె).—దోమతెర: చూ, వస్త్రము.
మశాఖత్తు. వా. వి. 1. భూమికిపెట్టిన ఎరువు: రూ-మసాఖత్తు, మరమ్మతు—మరమ్మత్తు; 2. శిల్పులు చేసిన వస్తువులకు మజూరి: మసాఖత్తు, మజూరి.
మసాఖత్తు. వా. వి.—పై.—
మసాతు. వా. వి. నేలకొలుచేబ, సర్వే.
మసాలు. వా. వి. కరదీపిక: చూ, స్నేహాశము.
మసాల్తి. వా. వి. దివిటీపట్టువాఁడు, దీపమువెలిగించువాఁడు.
మషి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ.=మసి. రూ-మసి. కాకితమువ్రాసెడుమసి: మసి.(తె).—మసి.
మషీమణి. సం. వి.ఇ. స్త్రీ. (తె).—మసిబుడ్డి.
మస. దే. వి: చూ, విలాసము. 2.
మసఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, విజృంభించు. హరి, పూ. 7, ఆ. 167.
మసక. వై. వి. రూ-మసకన. 1.=మేచకః: చూ, మునిచీఁకటి. జై. 7, ఆ. 193; స్వా. 4, ఆ. 37; 2.=మేచకః. ఇంచుకనలుపు: చూ, వర్ణము. 6.
మసకన. వై. వి.=మేచక.—పై.—(ఆమ్రేడితమునందు మసమసకన.)
మసకపుఁబాము. దే. వి. సురతమొనరించుపాము: చూ, సర్పము.
మసకము. దే. వి. 1. రతి. భో. 5, ఆ. 118: చూ, సంయోగము; 2. సంభోగేచ్ఛ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64: చూ, వాంఛ; 3. అహిరతి: చూ, మసకలుపాఱుట. [యోగము.
మసకలుపాఱుట. దే. వి. అహిరతి: చూ, సం
మసకొను. దే. అ. క్రి. (మసకము + కొను) 1. సంభోగేచ్ఛఁగొను; ప్రే. 2. మసకొల్పు. ఆచ్చ. అ, కాం. 34.
మసటు. దే. వి. రూ-మస్టు. 1. మలికి. పాండు. 5, ఆ. 41: చూ, మలినము. 1; 2. నింకి: చూ, మలము. 1.
మసడు. దే. వి.—పై.—
మసనము. వై. వి.=శ్మశానమ్: చూ, శ్మశానము.
మసమసకన. వై. వి: చూ, మసక. 1—2. (మునిచీఁకటికి.—జై. 2, ఆ. 101.)
మసర. దే. వి. 1. ధూసరవర్ణము: చూ, వర్ణము 6; విణ. 2. ధూసరవర్ణముగలది.
మసరు. దే. వి. ఆవేశము. మార్క. 6, ఆ. 66.
మసలిక. దే. వి. 1. మాంద్యము, ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; విణ. 2: చూ, మంథరము. 2; 3: చూ, మంథరము. 3.

మసలు. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు: చూ, వివరించు. 3; 2. నీళ్లు మలమల(సలసల) కాగు; 3: చూ, విహరించు; 4: చూ, వెనుకదీయు; 5: చూ, సంచరించు.
మసలుకొను. దే. అ. క్రి. —పై.—(విహరించుటకు.—భాగ. 3, స్కం. 508).
మసారము. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రనీలము. పాండు. 2, ఆ. 44: చూ, రత్నము. 1.
మసాల. వా. వి. రూ-మసాలా. 1. పోగపు సరకులు: చూ, సంబారము; 2 పశువులు లోనగువాని వ్యాధులకిచ్చెడు మందు; 3. తాంబూలములోని పరిమళ ద్రవ్యముల గుండ; 4. కారపుసరకులు.
మసాలా. వా. వి.—పై.—
మసి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1.=మసి: చూ, రూ-మషి; ఈ. స్త్రీ. 2. పెద్దసదాప*: చూ, సదాప; వై. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; (2)=మషి: చూ, బొగ్గు; (3): చూ, మలినము. 1; (4).=మసి: చూ, మసి. 1.
మసికట్టు. ద్వ. వి. బంగారులోనగువానిచిలుము.
మసికోతి. ద్వ. వి. నల్లకోతి: చూ, వానరము.
మసిబుడ్డి. మి. వి. (సం).—మషీమణి.
మసిలె. దే. వి. టూకుబండి: చూ, శకటము. 1.
మసీదు. దే. వి. తురకల ప్రార్థనామందిరము: చూ, సదనము. 1.
మసుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-మసూర. 1: చూ, వేశ్య; పుం. స్త్రీ. 2. చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు.
మసూర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, పుం. స్త్రీ-పై.-
మసూరము. సం. వి. అ. పుం. బిల్లతలగడ: చూ, లోడు. [చూ, సర్వానుభూతి.
మసూరవిదళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లతెగడ*:
మసూరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మసూరిక. ఒకరకముగజ్జి: చూ, విదర్చిక. (చూ, వ్రణము).
మసూరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మసూరి; 2. (రూ-మసూచిక-మశూచిక): చూ, స్ఫోటకము. [శుకనాసము. 1.
మసృణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లగిసె*: చూ,
మసృణము. సం. విశ. 1. చిక్కనిది: చూ, స్నిగ్ధము. 3; 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2. (మసృణఅనికొందఱు).
మసెల. దే. వి. అటక: చూ, సదనము. 1.
మసోదా. వా. విశ. చిత్తువ్రాసినది: చూ, ముసాయిదా. [వేణువు.
మస్కరము. సం. వి. అ. పుం. వెదురు*: చూ,
మస్కరి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సన్యాసి; 2: చూ, యాచకుఁడు. 1.
మస్టు. దే. వి: చూ, రూ-మసటు.
మస్తకము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-మస్తము. తల: చూ, శిరము. 1.
మస్తకి. వా. వి. ఒకరకముమందు.
మస్తము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మస్తకము.
మస్తరించు. దే. స. క్రి. లోఁబఱచు. కాశీ. 5, ఆ. 236: చేతులప్పళించు.
మస్తరు. దే. వి. 1. లోఁకువ: చూ, పశము. 1; వా. 2. పనివాండ్రమొత్తముపద్దు.
మస్తి. వై. వి.=మదహస్తి. మదించినయేనుఁగు: చూ, హస్తి. [మెదడు.
మస్తిష్కము. సం. వి. అ. న. తలమెదడు: చూ,
మస్తీ. వై. వి.=మదహస్తి: చూ, రూ-మస్తి.
మస్తు. వై. వి. 1.=మత్త. మదము: చూ, హామిక; దే. వి. 2: చూ, సమృద్ధి; 3. మిఁగడ: చూ, స్తన్యము; 4. చేవరంగమందు రాజు తరువాత నొక జంతువును ఉంచియాడెడు ఆట.
మస్తువాఁడు. ద్వ. వి. మత్తుఁడు: చూ, సోమరి.
మస్తువు. సం. వి. ఉ. న: చూ, మండము. 1.
మస్థికాస్థి. సం. కశికందుకము, శిరోస్థి: చూ, శల్యము. 1.

మహంతు. గే. వి. దేవస్థానమునకు ధర్మకర్తృత్వము జేసిగించే బైరాగి, మఠాధిపతిగా నుండు బైరాగి (అని కొందఱు): చూ, సన్యాసి.

మహజెరు. వా. వి. పెక్కుమంది చేరి వ్రాసికొను ప్రార్థనాపత్రము. (పిటీషను, అర్జీ.)

మహజోతులు. వై. వి. బ. దీపభేదము: చూ, స్నేహాళము.

మహతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నూఱు తంతులు గల నారదుని వీణ: చూ, వీణె; 2. తెలుఁగు వ్యాకరణమున తిర్యగితర స్త్రీ వాచకశబ్దములకు సంజ్ఞ; విణ. 3. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 4: చూ, తతవాద్యములు.

మహత్తత్త్వము. అం: చూ, ఆవరణములు.

మహత్తు సం. వి. త్. న. 1. దొరతనము: చూ, స్వారాజ్యము; పుం. 2. బుద్ధి తత్త్వము: చూ, స్వభావము; 3. పురుషవాచక శబ్దములకు సంజ్ఞ: పుంలింగము; విణ.4. మహత్త్వమును తెలుపును: అంట; 5: చూ, మహతి. 3;అం. 6: చూ, ఆకాశములు. [ఔదార్యము.

మహత్త్వము. సం. వి. అ. పుం: ఉదారత్వము,

మహత్సర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

మహదాత్మ. అం: చూ, ఆత్మలు.

మహద్భయము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మహాభయము. [సన్మానితుఁడు.

మహనీయుఁడు. సం. విణ. గొప్పవాఁడు: చూ,

మహామహానాఁడు. వా. వి. ఇప్పుడును కాదు గదా ఎల్లప్పుడును (ముందు వెనుకలయందును) [మహస్సు.

మహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

మహర్లోకము. అం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.

మహలక్ష్మి. అం:చూ,రూ-మహాలక్ష్మి(వాడుక).

మహాలయము.వా.సం.వి:చూ,రూ-మహాలయము.

మహర్షులు. అం. 1: చూ, గోత్రము. 13; 2: చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.

మహాలు. వా. వి. 1. దేశములోని భాగము; 2: చూ, రాజమందిరము; 3. ఉప్పుపండుభూభాగము: చూ, భూమి.1. [చూ, సేద్యము.

మహసూలు. వా. వి. రూ-మహసూల్లు. పంట:

మహసూలుదారు.వా. వి: చూ, నాయఁకవాడి.

మహస్సు. సం. వి. స్. న. 1. తేజము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. ఉత్సవము: చూ, సంబరము. 3.

మహసూల్లు. వా. వి: చూ, రూ-మహసూలు.

మహసూల్లుదారు. వా. వి: చూ, రూ-మహసూలుదారు.

మహాంగము. సం. వి. అ.పుం:చూ, లొట్టిపిట్ట.

మహాకందము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లుల్లి*; 2. దుంపకంద*: చూ, సూరణము.

మహాకరంజము. సం. వి. అ. పుం. కానుగు*: చూ, శాదఘ్నము.

మహాకారము. అం: చూ, లక్ష్యములు.

మహాకారవేల్లము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దకాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.

మహాకాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, విషముష్టి*.

మహాకాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. ఒక శివభటుఁడు.

మహాకాళీమతము. అం: చూ, తంత్రములు.

మహాకావ్యము. అం. (అప్పుడప్పుడు కవిచెప్పిన పద్యములు గ్రంథస్థములుగావు.) ఇదిసంఖ్యాబద్ధము, అసంఖ్యాబద్ధము అని యిఱుతెఱంగులు.(౧)సంఖ్యాబద్ధము ముక్తకాదికము.— ౧. ముక్తకము, ౨. ద్వికము, ౩. త్రికము, ౫. పంచరత్నములు, ౮. వారణమాల, ౯. నవరత్నములు, ౧౨. భాస్కరమాలిక, ౧౬. శశికళ, ౨౭. నక్షత్రపంక్తి, ౩౦. త్రిశంతి, ౩౨. రాగమాల, ౫౦. పంచాదశ, ౧౦౦. శతకము, ౧౦౮. అష్టోత్తరశతము, ౭౦౦. సప్తశతి;(౨) అసంఖ్యాబద్ధము రగడ, గద్య, ద్విపద, దండక, మంజర్యాదులు. పైనిఁ

జెప్పిన లక్షణములుగలది మహాకావ్యము. (చూ, క్షుద్రప్రబంధము.)
మహాకులీనత. అం: చూ, నాయకగుణములు.
మహాకులుఁడు. సం. విణ: చూ, సాధువు. 3.
మహాకోశాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద బీఱ*.
మహాక్కర. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక ఇనగణమును, అయిదింద్రగణములును, ఒక చంద్రగణమును గలిగి యయిదవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము.)
మహాక్షితి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
మహాక్షోణి. అం.—పై.—
మహాక్షోభము. అం.—పై.—
మహాగణులు. పా. జంగాల గురువులబిరుదు.
మహాజంబువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పెద్ద నేరేడు*.
మహాజాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చ పువ్వుల ఆవడ*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.
మహాజ్యోతిష్మతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. లతావిశేషము: చూ, లత. 1.
మహాఝురసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: శమల*.
మహాతండువు. సం. వి. ఉ. పుం, ఊ. స్త్రీ. పెద్దతేడ్డు: చూ, హరివాణము(పాత్రము. 6.)
మహాతలము. అం: చూ, అధోలోకములు.
మహాతార. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మనోరమ. 1.
మహాతిలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దనువ్వు*.
మహాతుక. సం. వి. అ. స్త్రీ. సన్నయేలకి*: చూ, పత్రిల.
మహాతృగుప్త. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద దూలగోవెల*. [చూ, పల్లు. 1.
మహాదంతము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుదంతము:
మహాదమనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రుచి. 5.
మహాదశలకు అంతర్దశలను గట్టు విధము. పా. ఎవని మహాదశలో నెవనియంతరము కనుఁగొనవలెనో నామహాదశానాథుని దశా సంవత్సరసంఖ్యను అంతర్దశానాథుని మహాదశా సంవత్సర సంఖ్యచే గుణించవలెను. అట్లు గుణించేఁగా వచ్చినయంకెలు మూఁడింటికన్న నెప్పుడు హెచ్చుండనేరవు. అట్లు గుణించేఁగావచ్చిన యంకెలలో మొదటి యంకెలను నెలలను కొనుము. చివరయంకెను మూఁడింటిచేత గుణించవలెను. గుణించేఁగా వచ్చినవి రోజాలను కొనుము. మొ. (ఇందుకు మఱియొక సూత్రముకొఱకు "చూ, అంతర్దశ.")
మహాదశాశేషము. పా. జన్మనక్షత్ర ఏష్యఘటికలను జననకాల మహాదశసంఖ్యచేత గుణించవలెను. గుణించేఁగావచ్చిన మొత్తమునుబుక్త్యాద్యంతము చేతనుభాగించవలెను. భాగించేఁగా వచ్చినవిభక్తము సంవత్సరములగును. శేషము మిగిలిన, దానిని 12చేతను గుణించి బుక్త్యాద్యంతము చేతను భాగించవలెను. భాగించేఁగావచ్చిన విభక్తము నెలలగును. శేషముమిగిలిన, దానిని 30 చేతను గుణించి బుక్త్యాద్యంతము చేతను భాగించినయెడలవచ్చు విభక్తము దినములగును. శేషముమిగిలినదానిని60 చేతను గుణించి బుక్త్యాద్యంతము చేతను, భాగించినయెడల వచ్చు విభక్తముగడియలగును. మొ.
మహాదానములు. అం: చూ, దానములు.
మహాదేవతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.
మహాదేవతలు. అం: చూ, దేవతలు.
మహాదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
మహాదైత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పెద్దతొఱ్ఱివేలుపు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
మహాద్రావకము. అం: చూ, ద్రావకములు.
మహాద్రోణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దతుమ్మి*.
మహాధనము. సం. వి. అ. న. 1. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. కృషి: చూ, సేద్యము; 4. గొప్ప వెలగల బట్ట: చూ, వస్త్రము; 5. గొప్ప వెలగలవస్తువు: చూ, సరకు. 2; విణ. 6. గొప్ప వెలగలది.

మహానటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
మహానరకము. అం: చూ, నరకములు.
మహానసము. సం. వి. అ. న.=బొనసము. వంటయిల్లు: చూ, సదనము. 1.
మహానసశశన్యాయము. పా. వంటయింటి కుందేలు ఎక్కడికి పోఁగలదనురీతి.
మహానాటకము. అం. (ఈగ్రంథమును హనుమంతుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
మహానాభము. అం: చూ, శస్త్రములు.
మహానిధి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
మహానిరయము. అం: చూ, నరకములు.
మహానిశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాత్రియొక్క రెండుమూఁడు జాములవేళ: చూ, రాత్రి.
మహానీలము. సం. వి. అ. పుం. 1. సింహళద్వీపమునందుఁ గలిగిన యింద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1; 2: చూ, భృంగరాజము*.
మహానీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దేవయోని సర్పము: చూ, సర్పము. [చూ, సుగృహము.
మహాపక్షము. సం. వి. అ. పుం. కన్నెలేడి:
మహాపక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణాంతము; 2. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1; అం. 3: చూ, నరకములు.
మహాపద్మము. అం. 1: చూ, నిధులు; 2: చూ, సంఖ్యాభేదములు; 3. దేవయోని సర్పవిశేషము: చూ, సర్పము. [పల్లేరు. *.
మహాపలంకష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద
మహాపాతకములు. అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, మహాపాతకసహవాసము (చూ, పంచకము.)
మహాపాతకసహవాసము. అం.—పై.—
మహాపారేవతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దయీడ*. [పెద్దమ్రింగ. *.
మహాపిండీతకము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
మహాపుత్రజీవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్దప్రమంగ*.
మహాపురాణములు. అం: చూ, పురాణములు.
మహాప్రళయము. సం. వి. అ. పుం. లోకనాశనము, బ్రహ్మకల్పక్షయము: చూ, సంవర్తము. 1. (చూ, కల్పము. 1) [వర్జ్యములు.
మహాప్రస్థానగమనము. అం: చూ, కలియుగ
మహాప్రస్థానికము. అం: చూ, భారతపర్వములు.
మహాప్రాచీరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము. [చూ, సురభిపత్రి.
మహాఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాజజంబువు*.
మహాఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పినగుమ్మడు*.
మహాబల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అవర్తని, చర్మరంగ. (తె).—గూబతడ, నులితడ; తద్వి.—గాత్రివృక్షము. (తె).—తడ.
మహాబలము. సం. వి. అ. న. సీసము: చూ, లోహము. 1.
మహాబలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వాయువు; 2: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 3. మిక్కిలిబలము కలవాఁడు: చూ, శక్తుఁడు.
మహాభయము. సం. వి. అ. న. రూ-మహద్భయము. మిక్కిలివెఱపు: చూ, సాధ్వసము.
మహాభాగ్యము. సం. వి. అ. న. 1. గొప్పసంపద. "ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యము": చూ, సంపత్తి. 1; అం. 2: చూ, నాయకగుణములు.
మహాభూరి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
మహాభైరవము. అం: చూ, తంత్రములు.
మహామాత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కార్యసహాయుఁడు: చూ, వ్యవహర్త. 2; 2. మావటీడు: చూ, హస్త్యారోహుఁడు; 3: చూ, సంపన్నుఁడు. [బోడతరము *.
మహాముండిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద
మహామాయాశంబరము. అం: చూ, తంత్రములు.
మహామిద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అసుధారిణి, మహామేద. *.
మహాముని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మహామూలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్ద ముల్లంగి*: చూ, ముల్లంగి.

మహామృగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మహామేద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మహామిడ*.

మహాయజ్ఞములు. అం. (చూ, యజ్ఞములు; చూ, పంచకము) బ్రహ్మ, దేవ, భూత, పితృ, మనుష్యయజ్ఞములు. (ఇంకను జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములును గలవు.)

మహారంభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పచ్చయరఁటి*: చూ, రంభ. 2.

మహారజతము. సం. వి. అ. న. బంగారు: చూ, లోహము. 1.

మహారజనము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; 2. కుసుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 2.

మహారణ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, పెరడవి.

మహారథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పదునొకండువేలమంది విలుకాండ్రతోఁ బోరెడి యోధుఁడు. తనను సారథిని గుఱ్ఱములను కాపాడుకొనుచు పోరెడియోధుఁడు (అని కొందఱు)(చూ, భటుఁడు): చూ, హంవీరుఁడు; విణ. 2. గొప్పరథముగలవాఁడు.

మహారాజపోషకులు. పా. ఏదేని యొక ఘన కార్యమునకు చేయూఁతనొసంగెడి సుకృతులు. "ఆంధ్ర వాచస్పత్యమునకు మహారాజపోషకులు మహారాజరాజ శ్రీ శ్రీసాహిత్యసామ్రాట్టు డాక్టర్ ఆఫ్ లెటర్సు జయపురాధీశ్వరులు శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజా శ్రీశ్రీశ్రీ విక్రమదేవవర్మ బహద్దరువారు జయపురము." ఇత్యాది.

మహారాజికులు. అం: చూ, గణదేవతలు.

మహారాజు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1.

మహారాజులు. అం: గయుఁడు, అంబరీషుఁడు, శశిబిందువు, అనంగుఁడు, పృథువు, మరుత్సంతుఁడు, మరుత్తు, సుహోత్రుఁడు, పరశురాముఁడు, శ్రీరాముఁడు, దిలీపుఁడు, నృగుఁడు, రంతిదేవుఁడు, యయాతి, మాంధాత, భగీరథుఁడు. (16) (చూ, రాజు. 1.)

మహారాత్రము. సం. వి. అ. పుం. అర్ధమువేయి: చూ, రాత్రి.

మహారాష్ట్రఘూర్జరి. అం: చూ, ఘూర్జర్యుపాంగములు (అంగము. 9.)

మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు. అం. (మహారాష్ట్రులు): చూ, బ్రాహ్మణులు. (ఘూర్జరదేశమునకు దక్షిణమునను, కన్నడదేశమునకుత్తరమునను, ఆంధ్రదేశమునకు పశ్చిమమునను నుండు దేశము మహారాష్ట్రదేశము. ఈదేశమున ప్రచారముగల భాషయు మహారాష్ట్రమే. ఆదేశమందలి బ్రాహ్మణులు మహారాష్ట్రులనంబడుదురు.)

మహారాష్ట్రము. అం: చూ, దేశములు.

మహారాష్ట్రి(స్త్రీ). అం. మహారాష్ట్రదేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మహారాష్ట్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మరాటీ-మరాటీ, మరాటివాఁడు-మరాటీవాఁడు, ఆరె.

మహారౌరవము. అం: చూ, నరకములు.

మహాలయము. వా. సం. వి: చూ, మాలయము. "మహాలయ అమావాస్య".

మహాలక్ష్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మహలక్ష్మి (వా).1: చూ, సరస్వతి; 2. కర్ణునిపెంపుడుతల్లి: చూ, రాధ. 2; 3. నారాయణశక్తి. తద్విశేషములు.— గ్రామదేవతలు. (తె).—అంకమ్మ-అంకాలమ్మ-అంకు; (తె)-అసిరమ్మ; (తె).—ఉప్పాలమ్మ; (సం).-ఊతి; (తె).—ఎఱ్ఱపోతమ్మ; (తె).—ఎఱ్ఱమారికమ్మ; (తె).—ఎల్లమ్మ; (సం).—కనకదుర్గ; (సం).—కర్ణసుత; (తె).—కాపెట్టి-కాపేటి; (సం).—కామేశ్వరి; (సం).—కాలిక-కాళిక; (సం).—కులాంకుర; (తె).—గంగనమ్మ-గంగమ్మ-గంగా

నమ్మ; (తె).—గంటలమ్మ-గంటాలమ్మ; (తె).-గొంతెమ్మ-గొంతేనమ్మ-గొంతేలమ్మ; (తె).—గొట్టాలమ్మ;(మి)-ధనమ్మ;(తె).-నూకాలమ్మ; (తె).—పల్లకమ్మ; (తె).—పళ్లాలమ్మ; (తె).—పసుపులమ్మ; (తె).—పెద్దింటమ్మ; (తె).—పోలక-పోలకమ్మ; (తె).—పోలేరమ్మ-పోలేరు; (సం).—మారి; (మి).—మరిడిమహాలక్ష్మి. (తె) మరిడెమ్మ-మారెమ్మ; (తె).-అమ్మవారు, అమ్మోరు, ఆటలమ్మ—ఆట్లమ్మ, పొంగులమ్మ; (తె).—ముత్యాలమ్మ; (తె).—ముసుళ్లమ్మ; (సం).—మూలదేవి, మూలభద్రి; (తె).—మొగదారమ్మ; (సం).—శ్యామలాంబ. (తె).-సోమాలమ్మ. మొ.(మిగత వానికి "చూ, సోమాలమ్మ."); వా. 4. బచ్చి: చూ, లక్ష్మి. 1.

మహావర్త. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

మహావాక్యము. పా. రెండుసామాన్యవాక్యముల సంబంధముగలది.

మహావాతగజన్యాయము. పా. గొప్పగాలిలో నేనుగులే కొట్టుకొని పోవుచుండగా నిక యల్పజంతువులలెక్కయేమిటనురీతి.

మహావాతము. సం. వి. అ. న. 1. గాలితోఁ గూడినపెద్దవాన: చూ, వాన. 1; వా. 2. చచ్చువాతము. (చంపివేయునది.)

మహావాద్యములు. అం. భేరి, కాహళము, పటహము, శంఖము, జయఘంట. (5). (చూ, వీణె). [ములక. *.

మహావార్తాకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద

మహావిద్యలు. అం. వేదములు ర, ఉపవేదములు ర, అంతరంగవిద్యలు ర, బహిరంగవిద్యలు ౬=మొత్తము ౧౮. (ఈమహావిద్యలవలన ౪౬ ఉపవిద్యలుగలిగి అన్నియు ౬౪ విద్యలయ్యె. ఈ ఉపవిద్యలయందొక్కొక్క దానియందవాంతర భేదములును గలిగియుండునట్టిశిక్షాదిఉపవిద్యలను414 పొరటలో "ఉపవిద్యలు"అనుశబ్దముకడఁజూచికొనవలెను.)

మహావీరచరిత. అం. (ఈగ్రంథము భవభూతి వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మహావీర్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. [రహీనతానములు)

మహావ్రతము. అం: చూ, తానములు (చూ,

మహావ్రతి. సం. వి. న్. పుం: ఉరస్కటుఁడు, జోటింగుఁడు, పంచవటుఁడు, బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు.

మహాశంఖము. సం. వి. అ. న. 1. నొసలు: చూ, లలాటము; 2. మనుష్యునియెముక: చూ, శల్యము. 1; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదము.

మహాశతావరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపిల్లపీఁచెర*: చూ, శతావరి. [ద్రము.

మహాశయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సము

మహాశయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సముద్రము; విశే. 2. గొప్ప యభిప్రాయముగలవాఁడు.

మహాశూద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లది: చూ, వ్రేత; 2. గొల్లవానిభార్య: చూ, ఆభీరి. 2.(చూ, భార్య.) [చూ, వ్రేఁడు.

మహాశూద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఎఱ్ఱగొల్ల:

మహాశ్యామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జంతుకారి*: చూ, సురలి. [ముండిని*.

మహాశ్రావణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మహా

మహాశ్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, బుద్ధుఁడు. [పెన్నేరు*.

మహాశ్వగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద

మహాశ్వేత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లనేలగుమ్ముడు*: చూ, సర్వతోభద్ర.

మహాసంమోహనము. అం: చూ, తంత్రములు.

మహాసర్పము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దపాము (సర్పరాజు): చూ, సర్పము.

మహాసహా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మాషపర్ణి*; 2: చూ, గొజ్జెంగ*; 3: చూ, పెద్ద గోరంట*.

మహాసుఖుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మహాసూపపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిల్లపెసర*: చూ, పెసర.

మహాసేనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు; విణ. 2. గొప్ప సేనగలవాఁడు: చూ, సైనికుఁడు.

మహాస్రగ్ధర. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("స, త, త, న, స, ర, గ గురువులు. 9-16 యతులు. 22వ ఛందస్సు.")

మహాస్థానము. సం. వి.అ.న: చూ, పేరోలగము.

మహి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 2. ఆవు: చూ, ధేనువు.

మహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-మిహిక, హిమిక): చూ, హిమము.

మహితము. సం. వి. అ. న. 1. శివుని శూలము: చూ, హేతి (బాణము. 1-ర3.); విణ. 2. గొప్పది: చూ, సుర (3); 3. పూజ్యము: చూ, సత్తు. 4.

మహిమ. సం. వి. న్. పుం. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత; అం. 2. ఒక ఐశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు.)

మహిమము.—పై.—

మహిరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ - మిహిరుఁడు): చూ, సూర్యుఁడు.

మహిషము. సం. వి. అ. పుం. 1. (బలముగలదౌటవలన నాదరింపఁబడునది): అనూపము, కక్షము, కటాహము, కలుషము, కాలితనయము, కాసరము, కృష్ణము, కృష్ణశృంగము, కోణము, క్రోధము, గజచ్ఛాయము, గద్గదస్వరము, జడాత్మ, జరంతము, రక్తాక్షము, రజస్వలము, లులాయము, వాహద్విషము, సైరిభము. (తె).-ఎనుపోతు, తారెనుపోతు, జేముసెక్కిరింత, దుంత, దున్న, దున్నపోతు, పోతు; తద్వి — ౧. కోడెఎనుపోతునకు — (తె) -కుఱ్ఱ, కోడియ-కోడె, కోడెదూడ: (చూ, వృషభము); ౨. నల్లఎనుపోతునకు.—గవలము. (మిగతవానికి "చూ, సైరిభము."); అం. 2: చూ, గతులు; 3: చూ, దిక్పాలవాహనములు.

మహిషవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పోతురౌతు: చూ, యముఁడు.

మహిషాక్షము. సం. వి. అ. పుం. కాలరసము*.

మహిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పట్టపుదేవి: చూ, రాజ్ఞి. 1; 2. బఱ్ఱె: చూ, హేరంబము; 3. ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

మహిసాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: గుగ్గులువు, జంబుకము, టుందుగము, పలంకష. (తె).-గుగ్గిలపుఁజెట్టు, గుగ్గిలము*.

మహిషులు. అం. శ్రీకృష్ణుని అష్టమహిషులు. (భద్రలోనగువారు.)

మహిళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-మహేల. 1. ఆఁడుది. (24 ఏండ్లుగల ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ; 2. ప్రేంకణము*: చూ, సన్నకద్రువు.

మహీక్షితుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1; 2. ఱేఁడు: చూ, రాజు. 1. [చూ, పర్వతము.

మహీధరము. సం. వి. అ. పుం. పుడమితాలుపు:

మహీనతానములు. అం: (చూ, తానములు) ఇడ, పురుషమేధము, శ్వనము, వజ్రము, ఇషువు, అంగిరస్సు, కంకము (7).

మహీరుహము. సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.

మహీలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱి, గండూపదము: చూ, సర్పము. [సీత. 1.

మహీసుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. భూమిజ: చూ,

మహీసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు.2; 2. నరకాసురుఁడు.

కుజుఁడు, భూమిజుఁడు, భౌముఁడు.(తె).-నేలపట్టి, పుడమిపట్టి.

మహేంద్రగిరి. అం: చూ, లింగములు.

మహేంద్రజాలము. అం. 1: చూ, కళలు; 2: చూ, అవాంతరములు; వి. 3. గారడీవిద్య: చూ, మాయము. 1.

మహేంద్రము. అం. కులపర్వతములలో నొక టి: చూ, పర్వతము. (చూ, కులపర్వత ములు.) [చూ, రంభ. 2.

మహేంద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బొంతఁరటి*:

మహేంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁ డు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మహేచ్ఛుఁడు. సం. విశే. గొప్పయభిప్రాయ ముగలవాఁడు. [సల్లకి.

మహేరణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అందుగు*: చూ,

మహేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. గొప్పప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; అం. 3: చూ, మూర్తులు.

మహోక్షము. సం. వి. అ. పుం. ఆఁబోతు: చూ, వృషభము. 1. [సహస్రపత్రము.

మహోత్పలము. సం. వి. అ. న. తామర: చూ,

మహోత్సాహుఁడు. సం. విశే. అద్భుత కార్యా రంభముకలవాఁడు.

మహోదయము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, కన్యాకుబ్జము. 2; పుం. 2. ఆధిపత్యము: చూ, స్వారాజ్యము; 3. అభివృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 4: చూ, మోక్షము. 1.

మహోదరము. సం. వి. అ. పుం. ఒకరోగము: చూ, రోగము. 1.

మహోద్యముఁడు. సం.విశే.మహోత్సాహుఁడు.

మహౌషధము. సం. వి. అ. న. 1. అతివస*: చూ, విష; 2: చూ, వెల్లుల్లి*; 3. రూ-మహౌషధి. ఉషణము: చూ, సొంటి.

మహౌషధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మహౌ షధము. 3.

మళయాళ(స్త్రీ). అం. మళయాళదేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మళయాళము. అం. మళయాద్రి చుట్టునుగల దేశము: చూ, దేశములు. [సదనము. 1.

మళిగ. పై. వి. అంగడి. రూ-మళిగె: చూ,

మళిగె. పై. వి.—పై.—

మళ్ళా. వా.వి.మరల,తిరుగ,మళ్లీ. [మలుపు. 3.

మళ్లించు. వా. ప్రే:రూ-మల్లించు:చూ, రూ-

మళ్లీ. వా. వి: చూ, రూ-మళ్లా.

మళ్లు. వా. వి. బ. 1. వరిమళ్లు; దే. అ. క్రి. రూ-మరలు: చూ, పట్రిల్లు.

మా

మా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి. 1; నై. విశే. (1).=మహత్. మిక్కిలి. "మా బాగాయె.": చూ, మతిమతి; దే. అవ్య. (2) బళిరె. నై. 6, ఆ. 95: చూ, సెబాసు; స. బ. (3) మాయొక్క. "మారాజ్యము."

మాంగల్యము. సం. వి. అ. న. 1.మంగళత్వము; 2: చూ, తాలిబొట్టు. 1; 3: చూ, తాలి బొట్టు. 2.

మాంగళి. అం. 1: చూ, పంచమాజభాషలు; 2: చూ, మాళవకైశికిజభాషలు.

మాంజిష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలచీర: చూ, వస్త్రము; పుం. 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె: చూ, వర్ణ ము. 6; 3.=మంజిటి*: చూ, సమంగ. 1; విశే. 4. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

మాండూక్యము. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

మాంత్రికుఁడు. సం. వి. అ.పుం: కాలింగుఁడు-కాళింగుఁడు, మంత్రజ్ఞుఁడు, మంత్రవాది, మంత్రకుఁడు-మాంత్రికుఁడు.

మాంధాత. అం: చూ, మహారాజులు (రాజు.1.)

మాందాళి. దే. వి. 1. రవా-రవాయి. "మాం దాళిపచ్చ.": చూ, రత్నము. 1; 2. పచ్చ

పట్టుచీర. సంచ. వేం. 4, ఆ. 342: చూ, వస్త్రము. [మూఁగ: చూ, భృంగరాజము. 3

మాందిలవము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దకూఁకటి

మాంద్యము. సం. వి. అ. న. 1.=మయిదు. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 2.=మయిదు: చూ, రూ-మయికము.

మాంసభక్షకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: క్రవ్యాత్తు-క్రవ్యాదుఁడు, క్రవ్యాశి.

మాంసము. సం. వి. అ. న. 1. పొలసు. (మాంసమునకును ఇందుల విశేషములకును గల పర్యాయపదములకు "చూ, శుక్లము.2."; అం. 2: చూ, ధాతువులు.

మాంసలుఁడు. సం. విణ. 1. బలిసినవాఁడు: చూ, శక్తుఁడు; 2. బలిమిగలవాఁడు: చూ, బలుఁడు. 4. (చూ, శక్తుఁడు.)

మాంసాశనుఁడు. సం. విణ: చూ, మాంసాహారి.

మాంసాహారి. సం.విణ:మాంసాశనుఁడు. (తె).— కాచుమేపరి, పొలసుదిండి.

మాంసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (మాంసమువంటి అవయవములుగలది.): అంబార్థవాచక, అమిషి, కాలిక, కృష్ణజట, కేశి, క్రోలవన, గంధమాంసి, గోలోమి, జట, జటామాంసి, జటిల, తపస్విని, పిశాచి, పిశిత, భూతకేశము, మిసి, లోమశ*. (చూ, లోమశ.); 2. కారకొల్లి *: చూ, వాయసోలి. [సుఁడు.

మాంసికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంహార

మాఁకు. దే. వి. రూ-మ్రాఁకు. మ్రాను: చూ, వృక్షము.

మాఁగాయ. దే. వి. (మావి + కాయ) 1. మామిడికాయ;వా. 2. మామిడికాయపొప్పరగేఁచి రెండువైపులను తఱిగి ఉప్పుతో ఊరఁబెట్టిన ఊరఁగాయ: చూ, రుచిఁగాయ.

మాఁగు. దే. వి. 1: చూ, మలినము.1; 2: చూ, రూ-మంగు. హరి. పూ. 5. ఆ. 120; అ. క్రి. 3: కనియు, కమియు, మదురు.

మాఁగుడు. దే. వి. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము.6; 2. కసటు: చూ, మాఁగు. 1; వా. 3. మబ్బు. "ఆకాశము మాఁగుడు గానున్నది.": చూ, మేఘము. 1.

మాఁగుడువాఱు. దే. అ. క్రి. (మాఁగుడు + వాఱు) (రూ-మాఁగువడు-మాఁగువాఱు.) మాయు. పరిభా. 5,ఆ. 57: చూ, మలినమగు.

మాఁగువడు. ద్వ. అ. క్రి. (మాఁగు + పడు). —పై.—మార్క. 1, ఆ. 169.

మాఁగువాఱు. దే. అ. క్రి. (మాఁగు + వాఱు) —పై.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 157.

మాఁటినంగ. దే. వి. (మాఁటిన + నంగ) కాముకి. కాశీ.2,ఆ.62; కాశీ. 3, ఆ. 171: చూ, స్త్రీ.

మాఁటు. దే. వి. 1. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; 2: చూ, మాఁతు; అ. క్రి. 3. తగులముగొను: చూ, మాఁటువడు.

మాఁటుమడఁగు. దే. అ. క్రి. జంబోట ముడిగి నిశ్శబ్దమగు. (రూ-మాఁటుముడుఁగు-మాఁటుమణఁగు-మాఁటుమణుఁగు.)

మాఁటుముడుఁగు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మాఁటుమణఁగు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మాఁటుమణుఁగు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మాఁటువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వాంఛించు.

మాఁడించు. దే. ప్రే: మాఁడుచు.

మాఁడు. దే. వి. 1: చూ, దగ్ధిక; 2. ఇంటియొకభాగపుకప్పు: చూ, సదనము. 1; అ. క్రి. 3: చూ, దగ్ధమగు.

మాఁడుచు. దే. ప్రే. మాడఁజేయు. రామా. 7, ఆ. 242: మాఁడించు. [వాయసోలి*.

మాఁడె. వై. వి. 1: చూ, రూ-మండెము; 2: చూ,

మాఁడెము. వై. వి. రూ-మండెము. మండలాధి పతుల భూమండలము స్వా. 1, ఆ. 37: చూ, రూ—మండెము.

మాఁతు. దే. వి. చతురంగపు ఆటయందు బం టుతోఁగాక తక్కినవానితో రాజౌనుగట్టు ట: మాఁటు.

మాకందము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మామిడి* (దీనికి దోహదక్రియకరస్పర్శము). [కరి.

మాకరి. వై. వి.=మాలాకర: చూ, రూ-మాల

మాకలి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-మాతలి.

మాకొను. దే. స. క్రి. కాటుచేయు. హరిశ్చ. 5, ఆ. 46. కఱచు, కొఱుకు.

మాక్షికము. సం. వి. అ. న. 1. తైలవర్ణముగల తేనె: చూ, సారఘము; అం. 2: చూ, మధువులు.

మాఖము. సం. వి. అ. పుం:చూ,రూ-మాఘము.

మాగధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అడవిమొల్ల*: చూ, యూథిక; 2: చూ, పిప్పలి*; 3: చూ, ప్రాకృతభాషా భేదములు; అం. 4: చూ, వ్యాకరణములు; 5:చూ, భాషలు.

మాగధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: మగధుఁడు, మధుకుఁడు. [దేశము.

మాగాణి. దే. వి. 1: చూ, నంజే; 2: చూ,

మాగ్గాని. దే. వి.—పై.—

మాగిలి. దే. వి: చూ, దేశము.

మాఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. మాఘమాసము: చూ, మాసము. 1; అం. 2:చూ,కావ్యములు.

మాఘుఁడు. అం.(ఇతఁడుశిశుపాలవధవ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మాఘ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మొల్ల *.

మాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కాఁచి*: చూ, వాయసి. 1; దే. వి. (1): చూ, మాచి పత్రి. *.

మాచిపత్త్రి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మాచిపత్రి*.

మాచిపత్రి. ద్వ. వి: చూ, స్థౌణేయము. 2.

మాచెనపక్కె. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మాచేకమ్మ. ద్వ. వి. (మాచే + అక + అమ్మ). రూ—మాసకమ్మ: చూ, పోట. 1.

మాజూం. వా. వి. గంజాయి. (బెల్లము మొదలగు నవిచేర్చి సిద్ధముచేసినమత్తువస్తువు.)

మాట. దే. వి. 1. పలుకు: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, వార్త. 1; 4: చూ,నింద. 1; 5: చూ, నింద. 2; 6. ప్రతిజ్ఞావచనము: చూ, శబ్దము. 2.

మాటకాఁడు. దే. విశ. (రూ-మాటకారి-మాట లమారి.): చూ, వాచాటుఁడు.

మాటకారి. దే. విశ. 1: చూ, వాగ్మి; 2: చూ, వాచాటుఁడు. [పోవుట.

మాటతప్పుట. వా. వి. వాగ్దత్తమునెఱవేర్పక

మాటతేడా. వా. వి: తేడామాట. (సం).—ఇ.

మాటదాఁటనివాఁడు. దే.విశ:చూ,విధేయుఁడు.

మాటపట్టింపు. జా. వివాదము. "మాటపట్టింపుఁ బట్టి." (రసికజనమనోరంజనము).

మాటయిచ్చుట. జా. కరారుచేయుట. "తను లంకారాజ్య పట్టాభిషిక్తుని గావింపఁగ మాటయిచ్చి." (రామాభ్యుదయము).

మాటలమారి. దే. విశ: చూ, వాచాటుఁడు.

మాటలల్లుట. వా. వి: కయితె-కయితము-కైతె-కైతము,గుది,గుదికూర్పు. (సం).-కవిత్వము, గద్యము, గుంఫనము- గుంభనము—గుంభము, గ్రంథనము, వచనము. (ఇదిచతుర్విధము.— ౧.ఆశుకవిత్వము, ౨.బంధకవిత్వము,౩. గర్భ కవిత్వము, ౪. చిత్రకవిత్వము.). తద్వి.— ౧. రెండుభాషలు కలిసిన కవిత్వమునకు.— (సం) —మణిప్రవాళము; ౨: (చూ, అవ ధానములు.); 3. గణపాదరహితకవిత్వము.— (సం).—గద్యము, చూర్ణకము — చూర్ణి— చూర్ణిక, సక్తువు; ౪. గద్యపద్యాది సంద ర్భము. (సం).—గ్రంథనము.

మాటలుచెవినినాటుట. జా. తెలియునట్లు దృష్టాంతముగాఁజెప్పుట. "ఏఁయో నాలుగు మాటలు నీచెవినాటఁబూనుకొన్నాఁడ." (ధర్మజరాజనూయము.)

మాటవరుసకు. జా. సంగతితెలియుటకు. "నీవు కల్లుతాగుదువని మాటవరుసకుఅన్నాఁడు."

మాటాడు. దే. అ. క్రి. 1. పలుకు: చూ, వచించు; స. క్రి. 2. అను: చూ, వచించు.

మాటికి. దే. ద్రి. 1: చూ, రూ-మాటిమాటికి; 2: చూ, వెండియు. [శశ్వత్తు. 1.

మాటిమాటికి. దే. ద్రి. ముహుర్ముహుర్థకము: చూ,

మాటు. దే. వి. 1: చూ, మఱుఁగు. 1; 2: చూ, వెండియు; 3. వేఁటకాని దాగుడుపల్లము: అనుపు. (సం).— ఉపశయము: చూ, రంధ్రము. 1; 4: చూ, టంకపుపోడి; స. క్రి. 5: చూ, మఱుఁగుపెట్టు; 6. అతికించు: చూ, సంధించు. 3.

మాటువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మఱుఁగుపడు.

మాఠరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దండుఁడు; 2: చూ, వ్యాసుఁడు.

మాడ. దే. వి. 1. పణదశకము; 2. అరవరా: చూ, సువర్ణము. 2.

మాడపట్టు. దే. వి: చూ, సోడు. [సోలి.

మాడి. దే. వి. అడవియులవ*: చూ, వాయు

మాడికి. దే.ద్రి.రూ-మాడ్కి: చూ, విధము. 1. (ఇది వేఱుగా ప్రయోగింపఁ బడదు. "అమ్మాడికి, ఇమ్మాడికి, చెప్పినమాడికి" మొ.); వి. 2. ఉపమావాచకము. (చూ, ఉపమ. 2.).

మాడు. దే. అ. క్రి. మెలయు: చూ, వర్తించు.

మాడుగు. వై. వి.=మాలికా. (రూ-మాడువు). 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

మాడువు. వై. వి.=మాలికా.—వై.—(మేడకు.—మార్క. 2, ఆ. 292).

మాడె. వై. వి.=మండల. (రూ-మాడెము): చూ, మన్నెము.

మాడెము. వై. వి.=—వై.—

మాడ్కి. దే. ద్రి: చూ, రూ-మాడికి.

మాడ్పు. దే.వి.ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మాణవకము. సం. వి. అ. పుం. ఇరువదినేటలు మణిహారము: చూ, భూషణము. 2.

మాణవకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (మనువుయొక్క అల్పమైన అపత్యకము) బాలకుఁడు: చూ, శిశువు. [చూ, శిశువు.

మాణవ్యము. సం. వి. అ. న. బాలురగుంపు:

మాణిక్యము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మానిక. కెంపు. (దీనికిసింహళము,కాలపురము,ఆంధ్రము, తుంబురము ఇవి నాలుగు జన్మదేశములు. సింహళమునందు పుట్టిన కెంపు రక్తవర్ణము కలది. అది పద్మరాగము. అది ఉత్తమము; కాలపురమునందు పుట్టినది పసుపుడాలుకలది. అదికురువింద్రము. అది మధ్యమము; ఆంధ్రమునందు పుట్టినది అశోకపుచిగురుడాలుగలది. అది సౌగంధికము. అదియుమధ్యమము. తుంబురమునఁ బుట్టినది నీలపుడాలుగలది. అదినీలగంధి. అదిఅధమము.): చూ, రత్నములు; (చూ, రత్నము. 1.)

మాణితము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మణితము. 1—2.

మాణిబంధము. సం. వి. అ. న. రూ-మాణిమంథము. సైంధవలవణము: చూ, లవణము. 1.

మాణిమండ. అం: చూ, చూర్ణములు.

మాణిమంథము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మాణిబంధము.

మాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. (గర్భమీమెయందిమిడియుండును.): అంబ, అంబిక, అక్క, అత్త, ఆర్య, ఇజ్య, ఇళా, జనని, జనయిత్రి, జామ, జ్యా, తాయంతి, ధాత్రి, ప్రసువు, మాతృక, సవిత్రి. (తె).— అప-అప్ప, అమ-అమ్మ, అవ-అవ్వ, కన్నది, తలి-తల్లి, తాయి; తద్విశేషములు.—

౧. అసురులతల్లికి.—దితి; ౨. ఉపమాతకు.—అంకపాళి, ఉపమాత, ధన్య, ధాత్రి, మాతృక. (తె).—దాది–దాదిలి; 3. దేవతల తల్లికి.—అదితి, ఋ, ఋనామ, ౠ, ఌ, కరవీరి, దేవమాత; ౪. ధృతరాష్ట్రునితల్లికి.—అంబిక; ౫. పినతల్లి (తల్లిచెల్లెలు, పినతండ్రిభార్య)కి. (తె).—పినతల్లి, పిన్నమ్మ, పిన్ని; ౬. రాక్షసుల తల్లికి.—నికష; ౭. శ్రీకృష్ణునితల్లికి.—దేవకి. (తె).—దేకి; ౮. వ్యాసునితల్లికి.—సత్యవతి. (మిగతవానికి "చూ, సవిత్రి. 1."); బ. 2. బ్రాహ్మ్యాది: చూ, మాతృకలు; 3: చూ, లక్ష్మి. 1; 4: చూ, పార్వతి; 5. నేల: చూ, భూమి. 1; 6. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 7: చూ, కాలగాఁడు; అం. బ. 8: చూ, మాతలు.

మాతంగజాతి. అం: చూ, జాతులు. [హస్తి.

మాతంగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ,

మాతంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2. వశిష్ఠునిభార్య: చూ, భార్య.

మాతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మాదిగ: రూ–మతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మాతగోరక. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మాతరపితలు. సం. వి. ఋ. పుం. ద్వి: రూ-మాతాపితలు, పితలు. [వాయువు

మాతరిశ్వుఁడు. సం. వి. న్. పుం. గాలి: చూ,

మాతలి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ–మాకరి. ఇంద్రునిసారథి: చూ, సారథి.

మాతలు. అం. 1: చూ, మాతృకలు; 2: రాజుభార్య, అన్నభార్య, గురుభార్య, తనతల్లి, భార్యతల్లి (5) (చూ, పంచకము.)

మాతాపితలు. సం. వి. ఋ. పుం. ద్వి: చూ, రూ–మాతరపితలు. [వస్త్రము.

మాతాబి. దే. వి. జెలతారు, జెరబాజు: చూ,

మాతామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: (తె).—అమ్మయ్య, తల్లితండ్రి, తాత.

మాతామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె).—అమ్మమ్మ, తల్లితల్లి.

మాతుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మేనమామభార్య, మాతులాని, మాతులి: చూ, భార్య.

మాతులము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము; 2. ముఱ్ఱుఁబాము: చూ, సర్పము; బ. 3. కుసుమలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.) [కాయ.

మాతులపుత్రికము. సం. వి. అ. పుం. ఉమ్మెత్త

మాతులపుత్రకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మేనమామకొడుకు: బావ, బావగారు.

మాతులాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ, 1.=మాత్రి. జనము, భంగ, కుసుమలు (అనికొందఱు): చూ, ధాన్యము; 2. మేనమామభార్య: చూ, మాతుల (చూ, అత్త. 4); 3. లంకలు. (ఇదిచింత్యము.)

మాతులాహి. సం. వి. ఇ. పుం. నెత్తురుపెనుపోడ, ముఱ్ఱుఁబాము: చూ, సర్పము.

మాతులి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతులాని. 2; 2: చూ, మాతులాని. 1.

మాతులుంగము. సం. వి. అ. పుం. రూ–మాలుంగము=మాదీఫలము*: చూ, సుపూరము.

మాతులుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మేనమామ.

మాతులేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాతులపుత్రకుఁడు.

మాతృక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ, మాత. 1; 2. దాది: చూ, మాత. 1–౨; 3: చూ, పార్వతి; 4: చూ, వర్ణమాల; 5. అసలుగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; బ. 6: చూ, మాతృకలు.

మాతృకము. సం. వి. అ. పుం. ఎడమపక్క కొమ్ము చెవిలోనగువానిచే కొఱవడిన

యేనుఁగు: చూ, హస్తి. (దీనిచేరాజునకు దారిద్ర్యము కలుగును.)

మాతృకలు. అం: బ్రాహ్మి, మాహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహి, ఇంద్రాణి, చాముండ. (7)

మాతృష్వసేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తల్లితోడఁ బుట్టినదానికూఁతురు: చూ, సూన. 1.

మాతృష్వసేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ - మాతృష్వస్రీయుఁడు. తల్లితోడఁ బుట్టిన దానికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

మాతృష్వస్రీయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తల్లితోడఁ బుట్టినదాని కూఁతురు: చూ, సూన. 1.

మాతృష్వస్రీయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మాతృష్వసేయుఁడు.

మాతృసౌదాయకము. అం: చూ, స్త్రీధనములు.

మాత్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 అక్షరావయవము (బాణాకృతిగలది. లఘువు, లఘువే మాత్ర, మాత్రయన నొక చిటికాలము పలుకఁబడునది.); 2. వృత్తాంశము: చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, స్వల్పము; 4. కొలఁది. రూ—మాత్రము: చూ, వాసి. (6) (పరిమితి); 5: చూ, త్రుటి. 1; 6: చూ, సంఘము. 1; 7. తొడవు: చూ, హావణిక (భూషణము. 2.); 8. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; అ. న. 9. అవధారణము: చూ, వినుము; 10: చూ, సర్వము; దే. వి. (1) చిన్న మందుంట: మందుకొప్పెను.-కశిన, కుహనము, గుడము, గులిక—గుళిక—గుళిగ, గోలము—గోళము, ఘనరసము, ఘుటిక. (తె).—ఉంట,ఉండ, కొప్పియ-కొప్పె,గుండు, పూఁటె,పూదియ-పూదె, పూస; (2)=మాతులాని. జెనపనార సంచి: చూ, సంచి.

మాత్రము. వా. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మాత్ర. 4; అవ్య. 2. ఇతర వ్యవచ్ఛేదము.

మాత్సర్యము. సం. వి. అ. న. 1. =మచ్చరము: చూ,హంస. 7; అం. 2: చూ, అరివర్గములు.

మాత్సర్యశీలుఁడు. సం.విశ: (తె).-అంకకాఁడు, చేలపకారి, చేలపాది, కేలమరి, మచ్చరి, మచ్చరీఁడు.

మాత్స్యన్యాయము. పా. పెద్దచేఁప చిన్నచేఁపను దినుననురీతి.

మాత్స్యము. అం. (౧౪౦౦౦ కలది): చూ, పురాణములు.

మాద. దే. వి. వాఁపురోగము: చూ, వ్రణము.

మాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మదము. (విద్యాధనాదులవలన వచ్చినగర్వము)

మాదగ్చోదీ. వా. వి. దగా, మోసము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

మాదవళము. దే. వి. (రూ-మాదళము-మాదావళము-మాదావళి.) 1. కపిలవర్ణము: చూ,వర్ణము.6; 2. కపిలవర్ణముగలచీర:చూ,వస్త్రము.

మాదళము. దే. వి.—పై.—

మాదావళము. దే. వి.—పై.—(కపిలవర్ణమునకు.—కళా. 8, ఆ. 139.)

మాదావళి. దే. వి.—పై.—

మాదిగ. వై. వి.=మాతంగ: ఆసాది, గూబరి, గొడగరవాఁడు, గొడగరి, గొడారి, గొడారివాఁడు, గోసంగి-గోసఁగి, చెమ్చెడి, ముచ్చెవాఁడు. (సం).—కురటుఁడు, గోషింపకుఁడు, చర్మకారుఁడు, చర్మరువు, పాదుకృతుఁడు-పాదూకృతుఁడు, పాదూవాహుఁడు, మతంగుఁడు-మాతంగుఁడు. తద్వి.—మాదిగజాతికి.—గొడగర, మాదిగ. ("చూ, శిల్పులు".)

మాదిగకత్తి. వై.వి.మాదిగవానికత్తి:చూ, రిష్టి. 2.

మాదిఫలము. వై. వి.=మాతులుంగ. రూ-మాదీఫలము: చూ, సుపూరము.

మాదిఫలము. మి. వి.—పై.—ఉ, రా. 6, ఆ. 61; య. 2, ఆ. 47; య. 1, ఆ. 36.

మాదిరి. దే. వి. ఏ. రూ-మాద్రి. 1: చూ, సామ్యము; 2: చూ, విధము. 1; 3. ఉపమావాచకము: చూ, సామ్యము; విశ. 4: చూ, సమానము. 2.

మాదీపలము. వై. వి.=: చూ, రూ-మాదిపలము.

మాదీఫలము. మి. వి: చూ, రూ-మాదిఫలము.

మాదృశుఁడు. సం. విశ. నావంటివాఁడు.

మాదెన. దే. వి: చూ, స్థూలపుష్పము. *. [విష.

మాద్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*: చూ, మాద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాండురాజు భార్య: చూ, భార్య; దే.శి. ఏ. (1): చూ, రూ-మాదిరి. 1; వి. (2): చూ, రూ-మాదిరి. 2; (3): చూ, రూ-మాదిరి. 3; విశ. (4): చూ, రూ-మాదిరి.4. [మాధవకము.

మాద్వీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

మాధవకబళము. వా. సం. వి. అ. పుం. మధుకరసంబంధమైన ముద్ద, భగవంతుని స్మరించుచునే అడిగెడి భిక్షాన్నపుముద్ద (అని కొందఱు) (మా దా క బ ళ ము అనియు వాడుక): చూ, సాదము (1).

మాధవకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇప్పపువ్వు కల్లు: చూ, మధువు. 4; 2. కల్లు: చూ, సుర. 2; 3. ద్రాక్షకల్లు: చూ, సుర. 2.

మాధవకరము. వా. సం. వి. అ. న: చూ, మాధుకరము.

మాధవచంపు. అం. (ఈగ్రంథము భట్టాచార్యుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మాధవము. సం. వి. అ. పుం. 1. వైశాఖమాసము: చూ, మాసము. 1; 2. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

మాధవాయస్వాహా. అం. (మాధవః=మాయాః విద్యాయాస్తస్యాః, ధునోతి= కంపయతి; మా నాధ్యానాచ్చ యోగాచ్చ విద్ధిభారత మాధవమ్.): చూ, ఓమ్.

మాధవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూలగురిగింజ*; 2: చూ, మాదిపలము*; 3: చూ, సదాప*; 4. కల్లు: చూ, సుర.2; 5. తేనె: చూ, సారఘము; 6. చెక్కెర: చూ, శర్కర. 1; 7: చూ, లక్ష్మి. 1; 8. గోమహిష్యాది సమృద్ధి: చూ, సమృద్ధి; 9. కుంటెనకత్తె: చూ, శంభళి.

మాధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. లచ్చిమగఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

మాధుకరము. సం. వి. అ. న. మధుకరవృత్తి. భో. 3, ఆ. 33: మాధవకరము.

మాధురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాధుర్యము. 1; 2. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మాధుర్యము. సం. వి. అ. న. తీఁపు: (ఇందుల విశేష్య విశేషణంబులకు: "చూ, సురసము. 2"); 2. పక్షులులోనగునవి వచ్చేటకు బోయవేసెడు ఈల: చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, కావ్యగుణములు; 4: చూ, గుణములు; 5: చూ, శృంగారచేష్టలు.

మాధ్యందినబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (శుక్లయజుర్వేదమునకుఁ జేరినవారు, వీరు శతపథ బ్రాహ్మణము కాత్యాయన సూత్రము మాధ్యాహ్నికసంధ్య ప్రధానముగా గలవారు. మాధ్యాహ్నమునకు ముందు వీరినిఁ జూడఁగూడదని కొందఱందురు. ఇది చింత్యము. కోలాపూరు, నాసికా, దక్షిణమహారాష్ట్రదేశములందు వీరినిఁజూడనగు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

మాంధ్యాదినము. అం: చూ, కల్పసూత్రము.

మాధ్యస్థము. సం. వి. అ. న. మధ్యస్థుఁడు చేయుతీర్పు. [ధ్యావందనము.

మాధ్యాహ్నికసంధ్యావందనము. అం: చూ, సంమాధ్వబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ద్రావిడులు, (వీరు శుద్ధముగ ఆఱువలు. వీరు ఇతరబ్రాహ్మ

ణులనుండి పడుచేలను తీసికొందురు గాని వారిపడుచేలను ఇతరులకియ్యనొల్లరు. వీరు కృష్ణయజుర్వేదులు, ఆపస్తంబ సూత్రులు. వీరినే వీరవైష్ణవులని కూడ చెప్పుదురు. వీరు ద్వైతమతమునకుఁ జెందినవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.)

మాధ్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మద్యము: చూ, సుర. 2; 2. మకరందము: చూ, సుమనోరజము.

మాధ్వీకము. సం. వి. అ.న. (రూ-మాద్వీకము-మార్ద్వీకము-మాధవకము): చూ, రూ—మాధవకము. 1—2—3.

మాన. వై. వి.=మానమ్. (రూ-మానిక-మానికె) రెండుతవ్వలు, కుడపము-కుడుపము: చూ, సేరు.

మానన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మన్నిక. 1: చూ, మన్నన. 1; 2: చూ, వినయము.

మాననీయము. సం. విణ. మన్నింపఁదగినది, క్షమింపఁదగినది: మాన్యము.

మానము. సం. వి. అ. న. 1. త్రాసు, మూర, తూములోనగునవి: ద్రవయము, పాయ్యము, మాయ్యము, పౌతవము: చూ, (తె).—వర్జు. (ఇది త్రివిధము.—తులామానము, అంగుళీమానము, ప్రస్థమానము) (ఇందు ౧ ట్రాయి లేక వెండిబంగారు, ౨ వ్యాపార, 3 వైద్య, ౪ చెన్నపురిగౌర్నమెంటు, ౫ దొరలవ్యాపార, ౬ సామ్రాజ్య, రైలుకాటా, ౭ ఫ్రెంచితూనికలును. మఱియు ౧ వైద్యుల ద్రవమానపు, ౨ ఇంగ్లీషు పరిమాణపు, 3 చెన్నపురి, ౪ దేశవాళీ, ౫ దైర్ఘ్యమాన, ౬ ధరాతల, ౭ ఘన, ౮ భూగోళ, నావిక, ౯ కోణ, ౧౦ ఫ్రెంచి పరిమాణపు కొలతలును మున్నగునవి గలవు.); 2. కొలఁది: చూ, వాసి (6) (పరిమితి); 3. మానిక: చూ, సేరు; పుం. 4. చిత్తోన్నత్యము; 5. గర్వము: చూ, హంకారము; 6. స్త్రీలకు పురుషులయెడఁగలుగు కోపము: చూ, రోషము; అం. 7: చూ, హేయగుణములు; 8. (విశంతి విగ్రహము): చూ, విగ్రహములు.

మానములు. అం. 1: ౧ చాంద్రమానాబ్దము, ౨ నాక్షత్రమానాబ్దము, 3 సౌరమానాబ్దము, ౪ బార్హస్పత్యమానాబ్దము, ౫ సావనమానాబ్దము; 2: చూ, మ్లానము. 1.

మానవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మానముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3: చూ, స్వీయ.

మానవము. అం. 1: చూ, ఉపపురాణములు; 2: చూ, పరిచారములు. [ణము. 1.).

మానవాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు. (బా

మానవుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

మానసము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మనసు.1; 2 మానససరస్సు: చూ, సరస్సు. 1.

మానసించు. సం. అ. క్రి. తలంచు. ఉ, రా. 5, ఆ. 181: చూ, యోచించు.

మానసికపూజాకుసుమములు. అం: మనస్సు, బుద్ధి, వాక్కు, శమము, దమము, అక్రోధము, మౌనము, నిరాహారము, నిద్రాత్యాగము, భూతదయ, అభినివేశము, నైర్మల్యము, అచాంచల్యము, వేదాంతవిచారము, బ్రహ్మజ్ఞానము. ఆనందము. (16.)

మానసికము. అం. 1: చూ, స్వాధ్యాయము; 2: చూ, కర్మములు (కర్మలు.)

మానసౌకసము. సం. వి. స. పుం: చూ, హంస.

మానా. వా. వి. వదవడి, నెఱవడి: చూ, మేలుబంతి. [పుచ్చి మాటలాడెడు స్త్రీ.

మానాపతి. వా. మి. వి. తనలోపములను కప్పి

మానావమానములు. అం: చూ, ప్రకాశింపఁజేయఁగూడనివి.

మాని. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) మానముగలవాఁడు.

మానిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాన.

మానికదారి. వై. వి.=మాణిక్యధారిణీ. (మానికము + దారి): చూ, వేశ్య.

మానికము. వై. వి.=మాణిక్య. కెంపు. వసు. 1, ఆ. 2: చూ, రత్నము. 1; 2. మణి: చూ. రత్నము. 1.

మానికె. వై. వి. 1.=మాన: చూ, మాన; 2.=మాన. మణి: చూ, రత్నము. 1.

మానితము. సం. విణ. 1. మన్నింపఁబడినది: చూ, సన్మానితము; అం. 2: చూ, తిర్యక్కరణబంధములు.

మానిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మానవతి. 1—2; అం. 3: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, భ, భ, భ, భ, భ, భ గురువులు. 13 యతి. 22 వ ఛందస్సు.)

మానిపసుపు. ద్వ. వి. రూ—మ్రానిపసుపు: చూ, హరిద్రువు. (ఇదె ఎట్టికసిందవేరు లేక కాలేయకము.)

మానిపుక్కిటిపులుఁగు. దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.

మానిపోటుపులుఁగు. దే. వి.—వై.—

మానిసి. వై. వి. 1.=మానుష: చూ, మనుష్యుఁడు; 2.=మానుషీ. మనుష్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 3: చూ, భటుఁడు. పర. 5, ఆ. 62.

మానిసిదిండి. ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 263.

మానిసిరౌతు. వై. వి.=మానుషరాహుత్త. నరవాహనుఁడు, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

మానిసిఱేఁడు. ద్వ. వి. మనుజేంద్రుఁడు: చూ, రాజు. 1.

మానిసిసింగము. వై. వి.=మానుషసింహ. అచ్చ. యు, కాం. 466: చూ, సింగఁడు. 1.

మానీఁగ. దే. వి. భృంగవిశేషము: చూ, సారంగము. 3.

మాను. దే. వి. 1. రూ-మ్రాను. చెట్టు. వసు. 1. ఆ. 45: చూ, వృక్షము; 2. బోదె: చూ, రూ-మ్రాను; 3. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; 4. విసర్జనము: చూ, విమోచనము; విణ. 5. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము; స. క్రి. 6. విడుచు: చూ, విసర్జించు; వా. 7. (పుండు) హరించు: చూ, సుక్కి- (రి); 8. (బడికి) రాకుండఁగపోవు.

మానుచు. దే. ప్రే. మానఁజేయు, మాన్చు: రూ—మాన్చు—మానుపు. [లఁబొటు.

మానుట. దే. అవ్య. నివృత్తి, ఆజ్: చూ, మర

మానుపు. దే. ప్రే: చూ, రూ—మానుచు.

మానుపసుపు. ద్వ. వి: చూ, రూ—మానిపసుపు.

మానుపోటువు. దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.

మానుషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=మానిని. మనుష్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

మానుషుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మానిసి: చూ, రూ- మనుష్యుఁడు. [సమూహము.

మానుష్యకము. సం. వి. అ. న. మనుష్యుల

మానెఁడు. ద్వ. వి. కుడపప్రమాణము.

మానెరు. దే. వి. రూ- మానేరు*: చూ, స్వర్ణవల్లి. [మేనేజరు.

మానేజరు. వా. వి. కార్యనిర్వాహకుఁడు: రూ-

మానేరు. దే. వి: చూ, రూ—మానెరు.*

మాన్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-మానుచు.

మానైనవాఁడు. దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు. [మాను. 3.

మానోజ్ఞకము. సం. వి. అ. న. మనోజ్ఞత: చూ,

మాన్యక్షేత్రములు. అం: చూ, మదములు.

మాన్యము. సం. వి. అ. న. 1.=మన్నియము- మన్నెము. (తె).— ఇనాము- ఈనాము, కట్టుబడి, క్వైటిరెంటు, మండెము— మన్నియము-మన్నెము; 2. కొండల నడమను అరణ్యమధ్యమునను గలభూమి,

రోగభూయిష్టమగుభూమి (అనికొందఱు): (తె).- మండెము_మన్నియము_మన్నెము; విణ. 3: చూ, మాననీయము.

మాపు. దే. వి. 1: చూ, పుంటు; 2: చూ, రాత్రి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1050; 3. మైల: చూ, మలినము. 1; పేరి. 4. మాయఁజేయు, పోఁగొట్టు.

మాపుడు. దే. వి. మైల: చూ, మలినము. 1.

మాపు. వా. వి. మన్నింపు, క్షమింపు.

మాపుచేయు. వా. స. క్రి. 1. క్షమించు; 2. కనఁబడకుండఁగఁజేయు.

మాబాగు. ద్వ. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; అవ్య. 2. మిగులమంచిది: చూ, సమ్మతి. 1.

మామ. వై. వి. 1.=మామక. తల్లిసోదరుఁడు: చూ, మేనమామ; 2. అలుమగల తండ్రి: చూ, శ్వశురుఁడు; 3. తండ్రితోఁబుట్టువు యొక్క భర్త, మేనత్తమగఁడు. (శూద్రులుకొందఱు తల్లిసోదరుని (మేనమామను) "నాన్న" అని పిలుచుచున్నారు.)

మామకీనము. సం. విణ. నాది, నాయది.

మామకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మామ. 1: చూ, మామ. 1; విణ. 2. నావాఁడు; వా. 3. పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

మామమామ. వై. వి. 1: చూ, విష్ణువు. 1. (లక్ష్మీదేవిని పెండ్లాడుటచే తనకు మామయైన సముద్రునికి పెండ్లామగు గంగాదేవి తనకు కూఁతురు వరుసయగుటచే విష్ణువు సముద్రునకు మామ ఆయెనని యెఱుంగునది.); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము.

మామమామబావ. వై. వి. చంద్రుఁడు. అం, పదా. సు. 23: చూ, హిమాంశువు.

మామా. దే. అవ్య. మానుమాను.

మామాటయేమాట. జా. నిజము. "మాభోగంబులె యాత్మభోగములుగా మామాటయేమాటగా.". కళా. 5, ఆ. 315.

మామిడి. దే. వి: రూ-మావిడి-మావి: (సం).- అమ్రము-ఆమ్రము, కాంతము, కామవల్లభము, కామశరము, కామాంగము, కీరేష్టము, కేశవాయుధము, కోకిలానందము, కోకిలావాసము, గంధబంధువు, చామరపుష్పము, చూతకము-చూతము, మాకందము, రసాలము*; తద్విశేషములు.— ౧. అంటుమామిడి; ౨. అంబాళము, నల్లమామిడి. (సం.)- అంబరీషము, ఆమ్రాతకము, ఆమ్లపాటలము, ఆమ్లాతకము, కపి, కపిచూడ, కపిచూతము, కపిప్రియము, కపిరసాఢ్యము, కపీతనము, కీరము, గుడబీజకము, టంకము, పీతనకము, పీతము, బృహద్బీజము, స్తనక్షీరము, స్నిగ్ధవృక్షము; ౩. అ టి క మా మి డి – ఆటికమామిడి. (సం).—కు ం భ ల చ్ఛ ద ము, బ స్తాం ద్రి, మండలచ్ఛదము, రక్తపుష్పము, విశాలము, శ్వానాడికము; ౪. ఆకువిమామిడి. (సం).—ప్రియాలము; ౫. ఎలమావి, తియ్యమామిడి, తేనెమామిడి. (సం).- అతిసౌరభము, పుండరీకము, సహకారము; ౬. కట్టుమామిడి; ౭. కొండమామిడి, పుల్లమామిడి. (సం).—కుశ, కుశామ్లిక, కోశామ్రము, క్షుద్రామ్రకము, ఘనస్కంధము, జంతువృక్షము, రక్తకము, లాక్షావృక్షము; ౮. కోఁతిపిచ్చిమామిడి, కోఁతిమామిడి; ౯. గుజ్జుమామిడి, రాచమామిడి. (సం).— కామఫలము, కామాయుధము, కామేష్టము, కోకిలానందము, కోకిలోత్సవము, రాజామ్రము; ౧౦. తుమ్మెదమామిడి. (సం).— కోశామ్రము, క్రిమిద్రువు; ౧౧. పచ్చిబియ్యపుమామిడి; ౧౨. పోఁకమామిడి. (సం).— క్షుద్రాగ్రము, తూదసస్యకము; ౧౩. ముంతమామిడి. (సం), —అగ్రిబీజము, ౧౪. (సం).—అక్కిబము–అక్షిబము; ౧౫. (సం).—అర్బుదఫలము. (ఇవ్వేపలురకముల

అంటుమామిళ్లు, పలురకములమొక్క-మామిళ్లు కలవు.) (మిగతవానికి "చూ, సహకారము.")
మామిడిఅల్లము. దే. వి. అల్లములో భేదము, కస్తురిపసుపు (అని కొందఱు)*: చూ, శృంగబేరము.
మామిడిగుత్తులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
మామిలీతు. వా. వి. పద్ధతి: మామిలీయతు.
మామిలీయతు. వా. వి.—పై.—
మామూలు. వా. వి. 1. వాడుక, అలవాటు: చూ, స్వభావము; 2. వాడుకగానిచ్చెడు విత్తము; 3. లంచేముగానిచ్చెడు విత్తము; 4. బహుమతి.
మామెన. దే. వి; చూ, శారిబ*.
మాయ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1: అజ, ఉపాదానము, ప్రకృతి, ప్రత్యాహారము, ప్రధానము, (తె).=మాయము; 2.=మాయము. ఇంద్రజాలాది విద్య: చూ, మాయము. 1; 3. =మాయము: చూ, వంచన; 4. ఒకపట్టణము. కాశీ. 3, ఆ. 87: చూ, దేశములు; 5. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 6: చూ, విష్ణువు. 1; అం. 7: చూ, ఉపాయములు. 1; 8: చూ, పుణ్యనగరములు; పా. 9. దీనికిఉపమానము.-రాక్షసులు.
మాయకాఁడు. దే. విణ. (వై. =మాయావి అని కొందఱు); 1: చూ, వంచకుఁడు. 1; 2. ఇంద్రజాలికుఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.
మాయదారి. ద్వ. విణ.—పై.—
మాయపోతు. దే. విణ.—పై.—
మాయము. వై. వి. 1 =మాయ: (దేశ్యమని శ ర.) కనికట్టు-కనుకట్టు, కయిలాటము-కైలాటము, గారడము-గారడి, దందన, బూటకము, బూమియ, మతకము, మాయము, వేడబము. (సం).-కుహరము, కూటము, చింతాయన, -నిశ్రి, జంత్రము, జాలము, మాయ, మాయోపాయము; తద్వి.-కర్కటముఖము, కాలకూటము, కుసృతి, కృష్ణాంగము, ఛాగతుండము, జాంగలి, మహేంద్రజాలము, శాంబరి: (చూ, ఐంద్రజాలికము.) ఇత్యాది (మిగతవానికి "చూ, వేడబము."); 2.=మాయ: చూ, మాయ. 1; 3.=మాయ: చూ, వంచన; విణ. 4. అదృశ్యము. వై. 3, ఆ. 82: చూ, విచ్చేసెంగము; అం. 5: చూ, మాయ. 7.
మాయలమారి. మి. విణ. (వై. అనికొందఱు = మాయావి): చూ, మాయకాఁడు. 1-2.
మాయలాఁడి. మి. విణ. టకు-లాఁడి: చూ, (స్త్రీ).
మాయలాఁడు. మి. విణ: చూ, మాయకాఁడు. 1-2. పాండు. 5, ఆ. 206.
మాయాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.
మాయాకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయకాఁడు. 1_2.
మాయాదేవీసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-మాయాసుతుఁడు. శాక్యబుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.
మాయావి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్).=మాయదారి: చూ, మాయకాఁడు. 1—2.
మాయాసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయాదేవీసుతుఁడు.
మాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, మాయకాఁడు. 1-2; దే. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. మఱుఁగు. చూ, స్థగనము.
మాయికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయకాఁడు. 1-2.
మాయు. దే. అవ్య. 1. రూ-మాయురె: చూ, నేబాసు; అ. క్రి. 2: చూ, మలినమగు; 3: చూ, నశించు.
మాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. అసురుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మాయుకము. సం. వి. అ. పుం. సేనాపతికిని రాష్ట్రమునకును నాశము కలుగఁజేయు ఏనుఁగు. (నల్లని శరీరమును, నల్లని నాలుకయును, వఱుచే దేహమును, అల్పములైన కర్ణవాల మేహనములును, దీర్ఘమగు తొండమును, కృశమగు గ్రీవమును, దుర్గంధమును గలది): చూ, హస్తి.

మాయురే. దే. అవ్య: చూ, మాయ. 1.

మాయువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. పిత్తము: చూ, రోగము. 1.

మాయూరము. సం. వి. అ.న. 1. నెమిళ్ళగుంపు: చూ, శిఖి. 2; విణ. 2. మయూరసంబంధమైనది; అం. 3: చూ, భావదూషితములు.

మాయోపాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయము. 1.

మాయ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మానము. 1.

మారకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మారకము. సం. వి. అ. న. 1.=మార్కుము: చూ, మరణము; వా. 2. (రూ-మారుగడ-మారకము-మార్కుము- మార్పు-మాఱుపు.) ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, వినిమయము; 3. పెద్ద నాణ్యమును యిచ్చి దానికి సరిపడు చిన్న నాణ్యములను కోరువారు ఇచ్చెడురుసుము. "రూపాయకు పైస మారకము." మొ; వా. 4.బంధకము, తాకట్టు: చూ, వాగకము. 1.

మారకస్థానములు. పా. జన్మలగ్నమునకు ౨-౭ స్థానములు, అనఁగా ఆయుస్థానముఁకు వ్యయస్థానములు గనుక మారకస్థానములయినవి ౭వస్థానముకంటె ౨వమారకస్థానము ప్రబలమైనది వ్యయస్థానముకూడ నొకప్పుడుమారకస్థానమగును. [హింసకుఁడు.

మారకుఁడు. సం. విణ. చంపువాఁడు: చూ,

మారజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, మారకజిత్తు.

మారణము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2: చూ, మారకము. 1; 3. మారణమనువిద్య; అం. 4. (నీలోత్పలము): చూ, మన్మథబాణములు; 5: చూ, విద్యలు; 6: చూ, కళలు; 7: చూ, అస్త్రములు; 8: చూ, ఉపవిద్యలు.

మారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, సంబంధి. 1.

మారాకు. వా. వి. మొలకకు మొదటపుట్టిన ఆకు నకు తరువాత పుట్టినఆకు.

మారాటము. దే. వి. రూ-మాఱాటము. కలహము: చూ, యుద్ధము.

మారాము. వై. వి.=మర్మము. 1: చూ, మర్మము. 1; వా. 2. గారాబము. "మావాఁడు గారాముచే బడికిపోవుటలేదు.": చూ, గారము. 3.

మారాముళ్లు. వా. వి. బ: చూ, పుష్టాపలు.

మారి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, మారకము; 2. మసూరిక: చూ, స్ఫోటకము; 3. వర్షము: చూ, వాన. 1; ఈ. స్త్రీ. 4. జనక్షయము; 5: చూ, పార్వతి; అం. 6: చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు; దే. వి. (1) ఒకగ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి.3; అప. 2. తాచ్ఛీల్యమునందు వచ్చెడియొకానొక ప్రత్యయము. "కొట్లమారి, మొట్లమారి."

మారిణి. అం: చూ, తంత్రములు.

మారిమసలు. దే. స. క్రి. చంపు: చూ, హింసించు. [సవితృ. 1.

మారిష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దక్షునితల్లి: చూ,

మారిషము. సం. వి. అ. పుం: ఆరామశాకము. (తె).— తోఁటకూర. తద్విశేషములు.— ౧: అంబుబాష్పము, ఆషువకోస్పి, జలకూర్చిక. (తె).—నీరుతోఁటకూర; ౨. ఎఱ్ఱతోఁటకూరకు.— తైలపాయిక; 3. కుణం-

జము, ఛిక్కని-ఛిక్కిక-ఛిక్లిక, ఛిల్లిక, జీవంతిక-జీవాంతిక, జీవాంతకము, బాష్పము, రక్తనాళము, రోమశ. (తె) —కోయగూర-కోయుగూర-కోయ్యగూర-కొయ్యగూర, కొయ్యతోఁటకూర-కోయతోఁటకూర, తఱుగాకు; ౯: మహాబాష్పము, జీవశాకము, శాకిని. (తె). -చిలుకతోఁటకూర, పెరుఁగాకు, పెరుఁగుతోఁటకూర; ౫: ముఱుతోఁటకూర. (మిగతవానికి "చూ, శాకిని. 2.")

మారిషుఁడు. అం. రూ-మార్షుఁడు. 1: చూ, పారిపార్శ్వకుఁడు; 2 పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

మారీచము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

మారీఫత్తు. వా. వి. రూ-మారీబత్తు. 1: చూ, వశము. 1; 2. ద్వారా, పరంగా, గుజారున.

మారీబత్తు. వా. వి.—పై.—

మారు. దే. వి. 1. రూ-మాఱు. ప్రతి: చూ, సమాసము. 2; 2: చూ, మజ్జిగ; వా. స. క్రి. 3. రూ-మాఱు. (కఱ్ఱతో) కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. [చూ, మన్మథుఁడు.

మారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-మరుఁడు:

మారుగడ. దే. వి: చూ, మారకము. 2.

మారుతము. దే. వి. గాలి: చూ, వాయువు.

మారుతాపహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉలిమిడి *: చూ, శ్వేతపుష్పము.

మారుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. స్వాతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క; ఇ. పుం. 2: చూ, భీమసేనుఁడు; 3. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము. [తుఁడు: చూ, శత్రువు.1.

మారుతుఁడు. వా. వి. రూ-మార్తుఁడు-మాఱు

మారెడు. వై. వి.=మాలూర. రూ-మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము.

మారెమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మారేడు. వై. వి.=మాలూర: చూ, రూ-మారెడు.*

మార్కండేయము. అం. (౩౨౦౦౦ కలది): చూ, పురాణములు. [చిరజీవి. 4.

మార్కండేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మార్కటకము. అం: చూ, స్థితకరణబంధములు.

మార్కము. వై. వి.=మారక: చూ, రూ-మారకము. [చూ, భృంగరాజము. 1.

మార్కవము. సం. వి. అ. పుం. గుంటగలగర*:

మార్కు. వా. వి. 1. గుఱుతు; బ. 2. బడిపిల్లలుగెలుపునందు పొందెడు గుణములు.

మార్కొను. దే. అ. క్రి. రూ-మాఱుకొను; 1: చూ, ప్రతిఘటించే; స. క్రి. 2: చూ, స్పృశించే.

మార్గక్రియలు. అం: చూ, తాళక్రియలు.

మార్గణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-మార్గణము-మృగణ) 1: చూ, వెదకుడు; 2: చూ, యాచన; అ. పుం. 3: చూ, బాణము. 1.

మార్గణము. సం. వి. అ. న, పుం.—పై.—

మార్గణుఁడు. సం. విణ: చూ, యాచకుఁడు.

మార్గప్రాణము. అం: చూ, తాళమార్గములు.

మార్గము. సం. వి. అ. పుం. (దీనిచేతఁబదార్థమును వెదకుదురు. తెరువరుల యడుగులచేతఁ దుడవఁబడునది.) 1: అధ్వము, అయనము, ఋతి, నిగమము, కాయస్థ, ఖనకము, ఖుల్లమము, గతి, గమము, గృహతటి, గోత్రము, ద్వారము, పంథ, పథము, పదవి, పద్య, పద్ధతి, పథ్య, వర్తని, వర్త్మము, వహము, వాటము, వివధము, శిశిఖ, వీధి, వ్రజము, సరణి, సానువు, సృతి. (తె).—చేనుప, చొప్పు, జాడ, డొంక, తెన్ను, తెరఁగు-తెఱవు-తెరువు-తెర్వు, తెరువుప, త్రోవ, దారి, నడవ, నెరవు-నెఱవు, పొంత, వాడ, వాడకట్టు, రస్తా, వీధి, వెంట, సడవ, సరవి. (మిగతవానికి "చూ, సృతి. 1."); తద్విశేషములు.-౧. (తె). -అక్కలవాడ; ౨. అతి

పథము, కల్యాణగోత్రము, సత్పథము, సన్మార్గము, సుపథము. (తె).-మంచిత్రోవ; ౩.అపథము, ఉన్మార్గము. (తె) తప్పుత్రోవ, తప్పుదారి, పెడకంత, పెడదారి, పొరతెరవు, మాఱుదారి; ౪: అశ్వీనము-ఆశ్వీనము-ఆశ్వీనము; ౫: (తె) ఇఱుకువీది, కంత-క్రంత-గంత, గల్లీ, సందు ("చూ, సందు. ౯"); ౬: ఉపనిష్కరము-ఉపనిష్కరము, గుల్మము. (తె).-ఉక్కళము; ౭: ఉపరధ్య, దర్శిని, పశుమార్గము. (తె).- పసులదారి, పసులపుంత, పుంత, వాలి; ౮: ఏకపది. (తె) కాలిత్రోవ; ౯: కదధ్వము, కాపథము, దురధ్వము, వధ్వ, విపథ; ౧౦: కరాంగణము, నిగమము, నిర్ఘటము; ౧౧: కాంతారము; ౧౨: క్రియారోహము, గ్రామముఖము, చంగలము, జన్యము, నిగమము, పణ్యవీధి, విపణి, హట్టము. (తె) బజాఱు-బాజాఱు, ౧౩: గృహాంతరము, త్రికము, (తె).-ముయ్యేలగుట్ట; ౧౪: గూఢమార్గము; ౧౫: ఘంటాపథము, రథ్య, విశిఖ, సంసరణము. (తె) తెట్టతెన్ను, తెట్టతెరువు, దండుదారి, దండుబాట, నడువీది, పెందెరువు, పెద్దవీది, బండిబాట, బాట, రచ్చ, రహదారి, ౧౬: ఘర్ఘరము, పర్వతమార్గము. (తె) అరవ-నరవ, కురవ-కురువు; ౧౭:అధ్వము, చతుష్కము, చతుష్పథము, చత్వరము, జంఘాపథము, జలసూచి, పట్టము, ప్రవణము, శృంగాటకము. (తె) చేదుకము; ౧౮: ఛాయాపథము, దేవపథము, నభస్సరిత్తు, సోమధార; ౧౯. (తె)—చేట్టు, చేట్టుదారి; ౨౦: పరిచారము; ౨౧: ప్రాంతరము; ౨౨: (తె) బారి; ౨౩: (తె) మడ, ౨౪: మహాపథము; ౨౫: ముఱుత్రోవ; ౨౬: (తె) వంకదారి; ౨౭: వెలుపలకు పోవ దారిలేని సందునకు.- (తె) ముట్టుసందు: (మిగతవానికి "చూ, స్మృతి. 1."); 2. మృగశీర్షానక్షత్రము: చూ, రిక్క; 3. మార్గశీర్ష మాసము: చూ, మాసము. 1; 4: చూ, వెదకుడు; 5.కస్తూరి: చూ, మృగమదము; అం. 6. తాళమునకు ప్రాణములు పది. అందిది యొకటి: చూ, తాళప్రాణములు: (చూ, తాళమార్గములు);

మార్గములు. అం: కపిమార్గము, విహంగమార్గము, మార్జాలమార్గము, మీనమార్గము, కూర్మమార్గము (5).

మార్గవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మార్కవము*.

మార్గశీర్షము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-. మార్గము. 3. [మృగితము.

మార్గితము. సం. విణ. వెదకఁబడినది: చూ,

మార్గ్యము. సం. విణ. 1. వెదకఁదగినది: మృగ్యము; 2. తుడువఁదగినది: మార్జనీయము.

మాఱ్చు. దే. స. క్రి. 1: వడ్డించు; ప్రే. 2. నాశనముచేయు: చూ, సమయు.3; ౭: తొరలుచు-తొరల్చు, బదలాయించు, పిరాయించు-ఫిరాయించు. [స్వరము. 2.

మార్జన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మురజధ్వని: చూ,

మార్జనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న. 1. తోముడు: చూ, శుద్ధి. 2; పుం. 2. లొద్దుగు*: చూ, లోధ్రము.

మార్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁపురుకట్ట: చూ, సమ్మార్జని; అం. 2: చూ, శ్రుతులు.

మార్జనీయము. సం. విణ: చూ, మార్గ్యము. 2.

మార్జారకర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కర్ణమోటి, చాముండాదేవి: చూ, మాతృకలు.

మార్జారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిల్లి: చూ, రూ-మార్జాలము; అం. 2: చూ, వ్యానకరణబంధములు. [చూ, మార్జాలము.

మార్జారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పునుఁగుపిల్లి:

మార్జాలకబళన్యాయము. పా. పిల్లి భోజనము చేయువారియొద్దఁగూర్చుండి వారెత్తు కబళములన్నియుఁ దన నిమిత్తమేయని తలంచుచుండునను రీతి.

మార్జాలకిశోరన్యాయము. పా. పిల్లితననోటితోఁ బండ్లు తగులకుండ నతి జాగ్రతతోఁ బిల్లను దీసికొని పోవుననురీతి. (స్వప్రయత్నము లేకున్నను భగవంతుఁడే రక్షించును.)

మార్జాలగంధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిల్లిపెసర*: చూ, పెసర.

మార్జాలము. సం. వి. అ. పుం. (మూషకగ్రహణము చేతగృహము నుశుద్ధిచేయునది.) 1: రూ-మార్జారము, ఆఖుభుక్కు, ఓతువు, కాహళము, కుందమము, క్రిండనము, గాత్రసంకోచి, జహారము, త్రిశంకువు, పతింగము, పిశాచము, పృషదంశకము, బిడారకము, బిడాలము, మండలి, మేనాదము, వృషదంశకము, వృషాహారము, సూచకము. (తె).—చీలి, నాసి, పిల్లి; తద్విశేషములు.—౧: కోహకము, హీహాకము; ౨: కశము, కస్తూరి, గంధమృగము, పూతికము, మార్జారిక, మృగపాటిక. (తె) ఒత్తెడుపిల్లి, కమ్మఁబిల్లి, కస్తురిపిల్లి, చేట్టపుమెకము, చెట్టపుమెకము, పునుఁగుపిల్లి-పున్గుపిల్లి, బూతపిల్లి; 3: గంధలేశిక-గంధవేశిక, వేదఃముఖ్య, సంకువు. (తె) జేవాజిపిల్లి జేవాదిపిల్లి-జేవ్వాజిపిల్లి; ౪. పిల్లిమొగమునకు.—భద్గువు; ౫: జేవ్వాదిపిల్లి; చివుకపిల్లి, చేక్కపిల్లి; ౬: జెంగలబిడాలము-జోంగలబిడాలము. (తె) జెంగపిల్లి-జెంగుపిల్లి; ౭: (తె) పిల్లికూన; ౮. (తె) బావురు - బారువుగాఁడు, బావురుఁబిల్లి: ౯. మానుఁబిల్లి.(మిగతవానికి "చూ, సూచకము.5.");అం. 2: చూ, గతులు.

మార్జాలవర్ణి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

మార్జించు. సం. స. క్రి. తుడుచు, తోడయు: చూ, సమ్మార్జించు.

మార్జిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మజ్జిగ. 1. చేల్ల: చూ, మజ్జిగ; 2. కొన్ని సంబారువులు చేర్చి, పక్వముచేసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; వా. 3. మెంతిమజ్జిగ పోగుపెట్టినది: చూ, మజ్జిగ.

మార్తండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-మార్తాండుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

మార్తాండుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మార్తుఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మారుతుఁడు.

మార్తురు. వై. వి. బ.=మారక. శత్రువులు.

మార్దంగికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మృదంగము వాయించువాఁడు: మారజికుఁడు.

మార్దవము. సం. వి. అ. న. మృదుత్వము: చూ, మెత్తన. 1.

మార్దవానుగుఁడు. అం. (మృదుపదములలోనే విరళార్థమును రసమును జోపువాఁడు): చూ, కృతికర్త.

మార్ద్వీకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-మార్ద్వీకము; విశ. 2. ద్రాక్షసంబంధమైనది.

మార్పడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-మాఱుపడు: చూ, వేఱుపడు. నై.1, ఆ. 62.

మార్పు. దే. వి. రూ-మాఱుపు.1. ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, మారకము. 2; వా. 2. బంధకము: చూ, వారకము. (1).

మార్పెట్టు. దే. అ. క్రి. రూ-మాఱుపెట్టు. ఎదిరించు: చూ, ప్రతిఘటించు.(చూ, నచించు).

మార్మాట. దే. వి. రూ-మాఱుమాట. ప్రతివాక్యము: చూ, సమాధానము. 4.

మార్ష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ-మార్ష్ణి: చూ, మార్జనము. 1.

మార్ష్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.—పై.—

మాఱకము. దే. వి: చూ, మార్పు. 1—2.

మాఁటట. దే. వి: చూ, మాఁగు. 1. ఉ, హరి. 5, ఆ. 133; భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 107.
మాఁటాకు. దే. వి. ప్రాఁకుడుఁగొయ్య. భాగ. 8,స్కం,65:ప్రాఁకు (సం).—ఉపఘ్నము.
మాఁటాట. దే. వి: చూ, రూ-మారాటము.
మాఁటాటము. దే. వి.—పై.—భాగ. 8, స్కం. 321.
మాఁటాడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మార్పెట్టు; 2: చూ, మాఱుమ్రోయు.
మాఁటి. వా. వి: చూ, రూ-మారి.
మాఱు. దే. వి. (రూ-మఱు.) 1: ఈడు, ఉత్తి, బదులు, పెట్టు. (సం).—ప్రతినిధి; 2. తడవ: చూ, వెండియు; 3. పలుమాఱు: చూ, శశ్వత్తు. 1; 4. రెండవతూరి పెట్టఁదగిన భోజ్యపదార్థము. నై. 6, ఆ. 133: చూ, సాదము (1); 5: చూ, శత్రువు. 1, ఏ. 6. ప్రతి: చూ, సమానము. 2; 7. అన్యము: చూ, వేఱు. 3; అ. క్రి. 8: చూ, నశించు; 9: చూ, మార్పడు; 10. వేఱురూపమగు: తొరలు; వా. 11: చూ, రూ-మారు. 3.
మాఱుంచు. దే. స. క్రి: చూ, ఎడపెట్టు. 2.
మాఱుఁదల్లి. దే. వి. 1. విమాత: చూ, సవిత్రి. 1; అం. 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు; 3: చూ, దూతీచతుష్టయము. [మార్కొను.
మాఱుకొను. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-
మాఱుగడ. దే. వి: చూ, మారకము. 1-2.
మాఱుచెలఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రతిధ్వనించు.
మాఱుచేఁత. వా. వి: చూ, ప్రతికారము.
మాఱుచు. దే. ప్రే. మాఱఁజేయు.
మాఱుతుఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మారుతుఁడు.
మాఱుదల. దే. వి. మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము.
మాఱుదెబ్బ. వా. వి. ప్రతిఘము: చూ, హతి.
మాఱునీళ్లు. ద్వ. వి. బ. ముట్టునీళ్ళకు మఱునటి నాఁటి స్నానము: చూ, ముట్టునీళ్లు.
మాఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మార్పడు.
మాఱుపలుకు. దే. అ. క్రి. ఎదురాడు: చూ, వచించు.
మాఱుపాటు ద్వ. వి: చూ, మాఱుదల.
మాఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-మార్పు. 1-2.
మాఱుపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మార్పెట్టు.
మాఱుబేరము. దే. వి. చిల్లరవర్తకము: చూ, వర్తకము. 1.
మాఱుమగఁడు. దే. వి. ఉపపతి: చూ, సామి. 2.
మాఱుమనువు. దే. వి. ఆఁడుదాని ద్వితీయవరణము: చూ, వివాహము.
మాఱుమనువుది. దే. వి.(మాఱుమనువు + అది): చూ, దిధిషువు. 1.
మాఱుమసలు. దే. అ. క్రి. సమత్వముగా కలహించు: చూ, వాటులాడు.
మాఱుమాట. దే. వి: చూ, రూ-మార్మాట.
మాఱుమూల. దే. వి. ఎదురుమూల: చూ, మూల (1).
మాఱుమొగము. ద్వ. వి: చూ, పెడము.
మాఱుమొగమువడు. ద్వ. అ. క్రి: పెడమోమువడు.
మాఱుమ్రోఁత. దే. వి: చూ, ప్రతిధ్వానము.
మాఱుమ్రోయు. దే. అవ్య: చూ, మాఱుపలుకు.
మాఱురూపు. వా. వి. 1. (సం.) ప్రతికృతి; 2. ప్రతిబింబము: చూ, వికారము. 1.
మాఱుసేఁత. వా. వి. ప్రతివిధానము.
మాఱొడ్డు. దే. వి. 1. ఒడ్డారము. (సం). ప్రతిఘటనము. (చూ, ప్రతి. 8.); అ. క్రి. 2: చూ, ప్రతిఘటించు.
మాఱొత్తు. దే. వి: చూ, ఎదురొత్తు.
మాఱొత్తులు. దే. వి. బ: చూ, ఎదురొత్తులు.
మాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మాలె. పూదండ- చూ, భూషణము. 2; 2. పిక్క*: చూ,

రాజాన్నము; వై. వి. (1) చండాలుఁడు: చూ, సురియాళువు;తద్వి.—చండాలస్త్రీకి.- మాలెత. (సం).—చండాలి.
మాలంకషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.
మాలఁడు. వై. వి: చూ, మాల. (1).
మాలకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేము*; 2. గగ్గెర*: చూ, సుగంధికము; 3. తిన్నె, దిబ్బ: చూ, హస్తినఖము.
మాలకరి. వై. వి. 1.=మాలాకారః: రూ—మాకరి. పూలమ్మువాఁడు. (సం). మాలకరుఁడు—మాలాకారుఁడు, మాలి, మ్రాలికుఁడు; 2. వన పాలకుఁడు. భో. 5, ఆ. 192. [కరి. 1.
మాలకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం=: చూ, మాల
మాలకాకి. వై. వి: చూ, బొంతకాకి.
మాలగఁబోతు. దే. వి. రూ-మాలుగఁబోతు: చూ, సోమరి. [ము: చూ, తొండులనము.
మాలగుడు. దే. వి. రూ-మాలుగుడు. అలసత్వ
మాలతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జాజి*: చూ, సుమన; 2. ఒకానొకఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
మాలతీమాధవీయము. అం. (ఈగ్రంథమును భవ భూతివ్రాసెను.): చూ, కావ్యనాటకములు.
మాలనూలు. ద్వ. వి. మాలలు నేయు సన్ననూలు: చూ, నూత్రము. 1.
మాలపల్లె. వై. వి: చూ, వెలివాడ.
మాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. చండాలజాతి విశేషము; పుం, న. 2. దిబ్బ: చూ, మాలకము. 3.
మాలయము. సం. వి. అ. పుం, న. చందనము, ఏకాంగము: చూ, సుగంధము. (హా).
మాలవము. అం: చూ, రూ—మాళవము.
మాలవీణె. వై. వి. కిన్నెర: చూ, వీణె.
మాలాకందము. సం. వి. అ. న. అడవికంద*: చూ, సూరణము. [చూ, రూ-మాలకరుఁడు.
మాలాకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మాలకరి:
మాలాతృణకము. సం. వి. అ. పుం. (మాలా తృణము) చిప్పకసవు: చూ, తృణము. 1.
మాలాదీపకము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (దీపకము, ఏకావళి కలిసి యగుచున్నది. "మదనుఁడు దాని మదినుండె. దాని మది నీయందుండె.")
మాలాయము. వా. వై. వి.=మహాలయము. భా ద్రపద బహుళపాడ్యమి మొదలు అమవస వఱకును పితృకర్మల నాచరించెడి పుణ్యకా లము: (సం) మహాలయము.
మాలి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మాలకరి. 1; 2. సుకేశుఁడను రాక్షసుని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; విణ. 3. మాలగలవాఁడు: చూ, హారి. 5; వై. వి. (1) తోఁటకాపువాఁడు: చూ, వనపాలుఁడు; వా. (2).=మహాలక్ష్మి: చూ, మహాలక్ష్మి. 1—2—3.
మాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మాలియ. రూ—మాలికము. దండ, పూదండ, పూదండల గుంపు (అనికొందఱు): చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2.); 2. మెడఁదీఁగ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2); 3: చూ, విరజాజి*; 4: చూ, మాడుగు. 1; 5: చూ, మాడుగు. 2; 6. ఒకనది: చూ, హ్రాదిని (నది); 7. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; పా. 8. పెక్కుచరణములుంచి చెప్పిన దానిని మాలికయందురు. (తెలుఁగు నీమాలికలు గీత, సీస, చంప, కోత్పల, ద్విపద, రగడల యందె కన్పట్టుచున్నవి.) (చూ, మాలికా వృత్తములు).
మ్రాలికాఁడు. ద్వ. వి. జోలరి. అం, భా. ప్రి. 159: చూ, పలకోఁడు; వా. 2. పడవనడు పువాఁడు: చూ, సరంగు.
మాలికాగోళము. అం: చూ, రదక్షతములు.
మాలికావృత్తములు. అం. లయగ్రాహి, లయ విభాతి, లయవిహారి, త్రిభంగి, దండకము. (5).
మాలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాలకరి.

మాలిగ. వై. వి.=మాలికా: చూ, రూ-మాళిగ.
మాలిని. పా: చూ, వృత్తము. 1. (౧.—"న, న, మ, య, య, య. 9 యతి.";౨.—"ఏడుభగణములు గురువు. 13 యతి"); 2: చూ, క్షుద్రిప్రబంధము.
మాలినీవిద్య. అం: చూ, తంత్రములు.
మాలిన్యము. సం. వి. అ. న. మలినత: చూ, మలినము. 1.
మాలిమి. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2: చూ, వాత్సల్యము; 3. ఓడనడపుశాస్త్రము; 4: చూ, మాలిమికాఁడు.
మాలిమికాఁడు. దే. వి. మాలిమిశాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, సరంగు.
మాలియ. వై. వి. రూ-మాలె. 1.=మాలికా. దండ: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.); 2. మిద్దెటిల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.
మాలియెబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు).
మాలీషు. వా. వి. గుఱ్ఱమును తోముట: చూ, హయము.
మాలు. వా. వి. 1: చూ, రూ-మహాలు. 2; దే. అ. క్రి. 2. చెడు. భాగ. విరా. 2, ఆ. 192: చూ, నశించు.
మాలుంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మాతులుంగము. [చూ, సోమరి.
మాలుగఁబోతు. దే. విణ. రూ-మాలుగుఁబోతు:
మాలుగు. దే. వి. రూ-మాల్గు. 1: చూ, పాలుమాలిక; 2. బెస్తల బుజేనుమీఁది తడిమడతలపాత్తులు; అ.క్రి.3. సోమరితనముఁబొందు: చూ, రూ-మాల్గు. [బోతు.
మాలుగుఁబోతు. దే. విణ: చూ, రూ-మాలుగఁ
మాలుగుడు. దే. వి: చూ, రూ-మాలగుడు.
మాలుగులు. దే. వి. బ. రూ-మూలుగులు: చూ, మెత్త. 5.
మాలుచు. దే. ప్రే. మాలఁజేయు: రూ-మాల్చు.
మాలుధానము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముఱ్ఱుఁబాము.
మాలూరము. సం. వి. అ. పుం: 1.=మారెడు*: చూ, శ్రీఫలము; 2: చూ, వెలఁగ*.
మాలె. వై. వి. = : చూ, రూ-మాలియ.
మాలెత. ద్వ. వి. (మాల + ఎత) మాలది.(సం). చండాలి: చూ, మాల. (1). [1—2—3.
మాల్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మాలుగు.
మాల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-మాలుచు.
మాల్యము. సం. వి. అ. న. 1. (రూ-మాల-మాలి.): చూ, హవణిక. 2 (భూషణము.2); 2: చూ, పుష్పము. 1;అం. 3: చూ, భూషణములు.
మాల్యవంతము. సం. వి. త్. పుం. 1. క్రౌంచపర్వతము (ఇది మేరుపర్వతమునకు పడమట గంధమాదన సమ ప్రయాణమైయుండును.): చూ, హిమాలయము (పర్వతము ౧౮); అం. 2: చూ, కులపర్వతములు. [మావటి.
మావంతి. వై. వి.=మావంత. ఏన్గుకాపరి: చూ,
మావంతు.వై.వి.1=_పై.—వా. 2. మాయొక్క భాగము.
మావతుఁడు. వై. విణ.=మావంత.—పై.—(రూ-మావుతుఁడు-మావంతు-మావటి—మావటీఁడు-మావటివాఁడు.) [53.
మావటము. దే. వి: చూ, మోద. కళా. 7, ఆ.
మావటి. వై. వి.=మావంత. పా. 2, ఆ. 31: చూ, హస్త్యారోహుఁడు. [కొండటు.)
మావటికాఁడు. ద్వ. వి.—పై.— (వై. అని
మావటీఁడు. ద్వ. వి.—పై.—మార్క. 3, ఆ. 318. (స్వార్థమున ఈఁడు.)
మావలి. దే. వి: (సం) సుగంధమూలి*.
మావి. దే. వి. 1: చూ, రూ-మామిడి*; 2. గర్భస్థపిండమునకు రక్షకముగా మీఁదకప్పుకొని యుండు తోలుసంచి: (సం) అపర-అమర—అపర, ఉల్బము, కలలము, గర్భాశ

యము, జరాయువు, ధర. తద్వి.—గర్భో త్పత్తిస్థానమునకు.— (సం) గర్భాశయ్య, గర్భాశయము; (చూ, భూ్రణము. 1: చూ, వే్రకటి.)

మావికొమ్మయిలుపులుఁగు. ద్వ. వి. కోకిలము. సాంబ. తి. 7: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

మావిడి. దే. వి: చూ, రూ—మామిడి.*

మావు. దే. వి. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. అశ్వసంగమము: చూ, సంయోగము; 3. చేఁపవల: చూ, వల. 1. [మావతుఁడు.

మావుతుఁడు. వై. విణ.=మావంతి: చూ, రూ—

మావుమోమువాఁడు. ద్వ. వి. కింపురుషుఁడు, తురంగవదనుఁడు (చూ, దేవతాభేదము.)

మావెలఁగ. ద్వ. వి. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేత పుష్పము. [చూ, మినుము.

మాషపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారుమినుము*:

మాషము. సం. వి. అ. పుం. 1. మినుములు: చూ, ధాన్యము; 2. అయిదు గురిగింజెలయెత్తు; 3. త్వగ్దోషభేదము; 4. మూర్ఖుము: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మాషీణము. సం. విణ. రూ—మాష్యము. మాష ములుపండునది(పొలము): చూ, హరిపి్రయ.2. (భూమి. 1.) ["మాలమాష్టివాండ్రు."

మాష్టి. దే. వి. మాలవాండ్రలో నొకజాతి.

మాష్యము. సం. విణ: చూ, రూ—మాషీణము.

మాస. దే. వి: చూ, పక్షి.

మాసకమ్మ. ద్వ. వి: చూ, రూ—మాచేకమ్మ.

మాసటి. దే. వి. (రూ-మాసటీఁడు-మాస్టీఁడు.) 1. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2;2. శస్త్ర విద్యాదక్షుఁడు: చూ, సాదనకాఁడు. 2; 3. మల్లుఁడు: చూ, సాదనకాఁడు. 1; విణ. 4: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మాసటీఁడు. దే. వి, విణ..—వై.—(మల్లు నకు.—స్వా. 5, ఆ. 47).

మాసద్వయము. అం: (చూ, ఋతువులు) ౧. వసంత (చైత్ర వైశాఖ):—పుష్పసమయము, మధువు, మాధవము, వసంతము, సురభి. (తె).— ఆమని, ననకారు, పూఁదఱి; ౨. గ్రీష్మ(జ్యేష్ఠఆషాఢ):—ఉష్ణకము, ఉష్ణము, ఉష్ణోపగమము, ఊష్మకము, ఊష్మము, ఊష్మాగమము, ఊష్మోపగమము, గ్రీష్మము, ఘర్మము, తపనము, తపము-తపస్సు, నిదాఘము, శుచి. (తె).—ఆమని, ఎండకారు, విసరి, వెట్ట, వెట్టకారు, వెట్టికారు, వేసఁగి-వేసవి; ౩. వర్ష (శ్రావణభాద్రపద):—ఘనకాలము, ఘనాకరము, జలార్ణవము, నభము, ప్రావృట్టు-ప్రావృష-ప్రావృషము, వర్షము. (తె).—కారు, చిత్తడి, చిత్తఱి, తొలకరి—తొలుకరి-తొల్కరి, తొలుకారు-తొల్కారు, నీరామని, వాన, వానతఱి; ౪. శరత్తు (ఆశ్వయుజ కార్తీక):—ఘనాత్యయము, శరత్తు. (తె).—వెన్నెలకారు; ౫. హేమంత (మార్గశీర్షపుష్య):—హేమంతము, సహ-సహము. (తె).—మంచుకారు, మంచుతఱి; ౬. శిశిర (మాఘఫాల్గుణ).—తపము, తపస్సు, శిశిరము. (తె).—చలికారు, చలితఱి, జలుబుకారు, మలుకారు, సీతు-సీతువు. (మిగతవానికి "చూ, సంవత్సరము.") [చూ, సంవత్సరము.

మాసమానము. సం. వి. అ. పుం. ఏఁడాది:

మాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. (చూ, మాసములు): అహర్గణము, కలుసము, వర్షాంగము, వర్షాంశకము, శ్రావము. (తె).—చెందు, నెల. తద్వి.-౧. అధికమాసమునకు.-అధికమాసము, అధిమాసము, మలమాసము; ౨. బిడ్డలకనునెలకు.—ఉల్బము, వైజననము. (తె).—ప్రొద్దునెల- ప్రొద్దులనెల. (మిగతవానికి "చూ, సంవత్సరము");2. మాష

పరిమాణము; వై. వి. (1) రెండున్నర చిన్న మెత్తు.

మాసములు. అం. (ఇవి పండ్రెండు. ౧. చైత్రి:— చైత్రికము, చైత్రము, చైత్రికము, చైత్రి, సురభి. (తె). ముత్తెపురిక్క నెల; ౨. వైశాఖ:—మాధవము, రాధము, వైశాఖము. (తె) చేటరిక్క నెల; ౩. జ్యేష్ఠ:—జ్యేష్ఠము, జ్యేష్ఠామూలీయము, మిధునమాసము, శుక్రము, శుచి. (తె) తాటిరిక్క నెల, పెద్దనెల; ౪. ఆషాఢ:—ఆషాఢము, శుచి. (తె) నీటిరిక్క నెల; ౫. శ్రావణ:—నభము. శ్రావణము. (తె) తూపురిక్క నెల; ౬. భాద్రపద:—నభస్యము, ప్రోష్ఠపదము-ప్రౌష్ఠపదము, భద్రము-భాద్రము, భద్రపదము- భాద్రపదము; ౭. ఆశ్వయుజ:— ఆశ్వయుజము, ఆశ్వినము, ఇషము. (తె) తొలురిక్క నెల; ౮. కార్తిక:—ఊర్జము, కార్తికము-కార్తికికము, కౌముదము, బాహులము. (తె) కత్తెరనెల; ౯. మార్గశీర్ష :—ఆగ్రహాయణికము, మార్గము, మార్గశిరము, మార్గశీర్షము, సహ, సహము, హైమనము. (తె) జింకతల చుక్క నెల, పొంగటినెల; ౧౦. పుష్య:—తిష్యము, తైషము, పౌషము, సహస్యము, ౧౧. మాఘ:—కుంభమాసము, కుసుమాకరకరము, గోద్దాలము, తపము-తపస్సు, మాఘము, సమాలి. (తె) చలినెల, జెన్నపురిక్క నెల; ౧౨. ఫాల్గుణ:—తపస్యము, ఫాల్గుణము-ఫాల్గునము-ఫాల్గునికము. (తె). చలినెల, పొద్దురిక్క నెల. (మిగతవానికి "చూ,సంవత్సరము.")("చూ,మాసము.1.")

మాసరము. సం. వి. అ. పుం. వారుపుడు: చూ, సాదము (1); విణ. 2: చూ, వ్యాప్తము. 1; 3. దీర్ఘము. వై. 1, అ. 75: చూ, సోగ. 3. [మసారము.

మాసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

మాసి. వై. వి. 1.=మలిన: చూ, మలినము. 1; వా. 2.=మానుష: చూ, రూ-మానిసి.

మాసిక. దే. వి. 1. అతుకు: చూ,సంధానవసనఖండము; 2. చిక్కు: చూ, సురిక్కు. 3.

మాసికము. సం. వి. అ. న. అన్వాహార్యము, అబ్దికమువఱకు నెలనెలకు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ,సాంవత్సరికము.(శ్రాద్ధము.1.); 2.ప్రతి అమవసయందు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ, సాంవత్సరికము (శ్రాద్ధము. 1); విణ. 3. మాససంబంధమైనది.

మాస్టిఁడు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-మాసటి. (శూరునకు.—రామా. 8, ఆ. 91.)

మాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాహేయి.

మాహాత్మ్యము. సం. వి. అ. న. 1. గొప్పతనము: చూ, సామర్థ్యము.2; అం. 2:చూ, ఐశ్వర్యములు. [ములు.

మాహిష్మతి. అం.మాహిష్మతీపురము: చూ, దేశ

మాహిష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అంతఃపుర కావలికి తగినవాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

మాహేంద్రము. అం. దినముయొక్క పదు మూఁడవభాగము: చూ, దినభాగము (వాసరము).

మాహేంద్రుఁడు. సం. విణ. మేదరి: చూ, వేణులావకుఁడు. [ధేనువు.

మాహేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆవు: చూ,

మాహేశ్వరి. అం: చూ, మాతృకలు.

మాహేశ్వరీతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

మాళవ. అం:చూ,ఉత్కలకైశికజభాషలు (రెండవది భిన్నాపళిత.)

మాళవకైశికజభాషలు. అం. 1. బంగాళి, మాంగళి, హర్ష, పేరి, మాళవవేసరి, ఖంజరి, ఘూర్జరి, గౌడి, పౌరవి, అర్ధవేసరి, శుద్ధమాళవి, సైంధవి, ఆభీరిక (13); 2: కాంభోజి, హేవాకవర్ధని (2)

మాళవపంచమిజభాషలు. అం: వేదవతి, భావని, విభావని. (3) [ములు.

మాళవము. అం. (రూ-మాలవము): చూ, దేశ

మాళవవేసరి. అం. 1: చూ, టక్క-జభాషలు; 2: చూ, హిందోళజభాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికజభాషలు.

మాళవశ్రీ. అం: చూ, రాగాంగములు (అంగము. 9)

మాళవి. అం. 1: చూ, టక్క-జభాషలు; 2: చూ, భిన్నషడ్జజవిభాషలు.

మాళిగ. వై. వి.=మాలికా. 1: చూ, మాడుగు. 1. పరిఘ. 1, ఆ. 66; 2: చూ, మాడుగు. 2.

మి

మింగడ. దే. వి. (రూ-మీఁగడ-మీవడ) 1. కాఁగినపాలమీఁది తెట్టె, సంతానిక: చూ, స్తన్యము; 2. పెరుఁగుమీఁది తెట్టె, మస్తువు: చూ, స్తన్యము.

మింగనగొండి. దే. వి: చూ, భక్షకుఁడు.

మించినదానికి త్రివ్వుకొనుట. జా. వెనుకటిగాధలను మరలఁ దలపోసికొనుట. "చెవిం బెట్టక యూరకొంటినిటు మించినదానిని ద్రివ్వుకొంటి." (రసికజనమనోరంజనము)

మించిలి. దే. వి: చూ, నిశాంకుశ*.

మించు. దే. వి. 1: చూ, విద్యుత్తు. 1; 2. కిరణము. ఆం, భా. పరి. 82: చూ, హాయనము. 2; 3. ప్రకాశము. హరి. ఉ. 7, ఆ. 55: చూ, వెలుతురు. 1; 4. ఆధిక్యము. రామా. 7, ఆ. 192: చూ, హెచ్చు. 2; 5. పురుషపాదతర్జన్యాభరణము. మట్టె- మెట్టియ- మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి. 6: చూ, వర్ధిల్లు; 7. అతిక్రమించు: చూ, మట్టుమిగులు; 8. అతిశయించు: చూ, సందడించు.

మించుఁగాలు. దే. వి. కుడిపాదము. రామా. 5, ఆ. 19: చూ, హజ్జ.

మించుఁబోఁడి. దే. వి. రూ-మించుఁబోణి. 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞురాలగుఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మించుఁబోణి. దే. వి.—వై.—

మించువల. దే. వి. 1. అతిక్రమణము: చూ, వ్యత్యయము; 2: చూ, మించు. 4.

మింజేమలె. వా. అవ్య. ముత్తములలోనొకపాలు.

మింటఁబెట్టినదీపము. జా. గొప్పతనము, ప్రసిద్ధము. "వాఁడు మింటఁబెట్టిన దీపమువలె మిటమిట లాడుచున్నాఁడు." (ధర్మజరాజసూయము).

మింటముక్కిడివల. దే. వి. ఒకవల: చూ, వల. 1.

మింటిజెట్టు. దే. వి. కల్పవృక్షము*: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

మింటికి మంటికి సూత్రముపన్నుట. జా. అసందర్భాలోచన సేయుట.

మింటిచూలి. దే. వి: చూ, వాయువు.

మింటితెరువరి. దే. వి. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, వేలుపు. [విటుఁడు.

మింతుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మిండఁడు: చూ,

మిండ. వై. విణ. 1. వృత్తియందు మిండఁడునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. ("మిండతపసి=విటతపస్వి. రామా. 2, ఆ. 110; మిండతుమ్మెద=మగతుమ్మెద. పాండు. 2, ఆ. 11; మిండవడ్డి=అధికవడ్డి. పాండు. 3, ఆ. 16); దే. వి. 2: చూ, నలికండ్లపాము.

మిండఁడు. వై. వి. 1.=మింత. (రూ-మిండగాఁడు-మిండగేఁడు): చూ, మింతఁడు; 2. పురుషుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు; విణ. 3. అధికుఁడు: చూ, స్వామి. 3.

మిండకోర. ద్వ. వి. కులట: చూ, స్వైరిణి.

మిండగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మిండఁడు. 1—2.

మిండగేఁడు. ద్వ. వి.—వై.—

మిండత. ద్వ. వి. (మిండఁడు + త): చూ, రూ-మిండకోర.
మిండతీకము. ద్వ. వి. (మిండఁడు + తీకము) జారత్వము: చూ, అంకు.
మిండలకోర. ద్వ. వి: చూ, రూ-మిండకోర (36 ఏండ్లుగల స్త్రీ.)
మిండలకోరి. ద్వ. వి.—పై.—
మిక్కుటము. దే. విశ. (రూ-మిక్కుటము-మిక్కిలి-మిగిలి-మిక్కుటము) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అధికము: చూ, పేరాళము; 3: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
మిక్కిణ. దే. వి: చూ, పతిపత్ని.
మిక్కిలి. దే. విశ: చూ, మిక్కుటము.1-2-3.
మిక్కిలికంటివేల్పు. దే. వి. ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.
మిక్కిలికను. దే. వి. రూ-మిక్కిలికన్ను. శివునిఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.
మిక్కిలికన్ను. దే. వి.—పై.— [స్వామి. 3.
మిక్కిలివాఁడు. దే. విశ. అధికుఁడు: చూ,
మిక్కిలు. దే. అ. క్రి. అతిశయించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 106: చూ, సందడించు.
మిక్కుటము. దే. వి: చూ, రూ-మిక్కుటము.
మిగత. దే. వి. (రూ-మిగిలి-మిగులు-మివులు) 1. ఒడుపు: చూ, లాభము. 1; 2. అధికము: చూ, పేరాళము; 3. మిగులు: చూ, శేషము. 1.
మిగిలి. దే. వి.—పై.—
మిగిలినది. దే. విశ. అవశిష్టము: చూ, శేషము. 1.
మిగులు. దే. వి: చూ, రూ-మిగత. 1-2-3; అ. క్రి. 4. అతిశయించు: చూ, సందడించు; 5. అతిక్రమించు. కళా. 6, ఆ. 265: చూ, మట్టుమిగులు; 5: చూ, శేషించు.
మిగులుచు. దే. ప్రే. మిగులఁజేయు: రూ-మిగుల్చు.

మిగుల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-మిగులుచు. పర. 1, ఆ. 149.
మిటమిట. దే. వి. 1. కాయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 6, ఆ. 265: చూ, హూహూ; 2. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
మిటమిటన. దే. వి. క్రిందుమీఁదులఁ గానకుండుట. (విశ. మిటమిటని.) [త్స్యము.
మిటాయి. వా. వి. రూ-మిఠాయి: చూ, భ
మిటారము. దే. వి. 1. అతిశయము. అచ్చ. బాల, కాం. 144: చూ, హెచ్చు. 2; 2. నిక్కు. నీలా. 2, ఆ. 24: చూ, విలాసము. 2.
మిటారి. దే. వి. 1. మదముగల యూఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3. విలాసవతి, ఎమ్మెలాఁడి: చూ, స్త్రీ; 4. మదముగలది. "మిటారితొత్తు" మొ; 5. ఉన్నతిగలది. "మిటారిబలిపిఱుఁదు."; 6. నిక్కుగలది. "మిటారిగుబ్బ" మొ.
మిటారించు. దే. అ. క్రి. 1. నిక్కు. కళా. 7, ఆ. 76: చూ, వీఁగు; 2: చూ, విజృంభించు. య. 1, ఆ. 112; 3. అతిశయించు. ఉ, రా. 1, ఆ. 130: చూ, సందడించు.
మిటారింపు. దే. వి: చూ, మిటారము. 2.
మిట్ట. దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి. చిన్నకొండ. (అనికొండలు). "మిట్టనేల": చూ, భూమి. 1; విశ. 2: చూ, తీక్ష్ణము. 1. "మిట్టకోల"; 3. ఉన్నతము. "మిట్టపండ్లు": చూ, సోగ.
మిట్టపండ్లవాఁడు. దే. వి. మిడిపండ్లవాఁడు. (సం).—దంతురుఁడు. [మిడిపండ్లు.
మిట్టపండ్లు దే. వి. బ. ముందఱికి వచ్చినపండ్లు:
మిట్టపెత్తనములు. జా. మెరకను గూర్చుండి చేయు పెత్తనము, కఱ్ఱపెత్తనము. "మిమ్ము మిట్టపెత్తనములకు విడిచిపెట్టుట యిదిమా తప్పే." (ధర్మజరాజసూయము.)

మిట్టమిట్టు. దే. వి. (మిట్టు + మిట్టు.) 1. అత్యున్నతమగు నేల: చూ, భూమి. 1; విశే. 2. అత్యున్నతము.

మిట్టాడు. దే. అ. క్రి. (మిట్టి + ఆడు): చూ, సంచరించు. కాశీ.5, ఆ.267; స్వా. 4, ఆ. 68.

మిట్టించు. దే. అ. క్రి. మిట్టు, ఎగురు. కళా. 6, ఆ. 228: చూ, లంఘించు. [లంఘించు.

మిట్టిపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎగిరిపడు: చూ,

మిట్టిపాటు. ద్వ. వి. మిట్టిపడుట, గర్వము: చూ, హంకారము. [5, ఆ. 23.

మిట్టు. దే. అ. క్రి. చూ, మిట్టించు. కాశీ.

మిఠాయి. వా. వి: చూ, రూ_మిటాయి.

మిడసరలగ్నము. వా. వి. 1: చూ, మధ్యాహ్నము. 1; 2. మట్టమధ్యాహ్నమందుంచిన ముహూర్తము: చూ, మధ్యాహ్నము. 1.

మిడి. దే. వి. 1: చూ, మిట్టిపాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 295; విశే. 2. మిడిసిపాటుగలది. "మిడిబోను"; 3. ఉన్నతము. "మిడిపండ్లు": చూ, మిట్ట. 3; 4: చూ, తీక్ష్ణము. 1. "మిడిమధ్యాహ్నము:"

మిడిగుడ్లవాఁడు. దే. విశే. ఉన్నేత్రుఁడు.

మిడిగుడ్లు. దే. వి. బ. ముందటికురికిన కనుగుడ్లు. [పడు పాము: చూ, సర్పము.

మిడినాగు. ద్వ. వి. రూ_మిడునాగు. ఎగిరిఎగిరి

మిడిపండ్లవాఁడు. దే. విశే: చూ, మిట్టపండ్లవాఁడు.

మిడిపండ్లు. దే. వి. బ: చూ, మిట్టపండ్లు.

మిడిబోను. దే. వి: చూ, బోను.

మిడిమాసి. ద్వ. వి: చూ, శూరుఁడు.

మిడిమేలము. దే. వి. 1: చూ, దుస్సహము; 2. గర్వము. ఉ, రా. 6, ఆ. 273: చూ, హంకారము. [చూ, వేదము.

మిడియ. దే. వి. వేదవాక్యము. పర. 2, ఆ. 113:

మిడియు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మిట్టించు; 2. వెలికుఱుకు.

మిడివోవు. దే. అ. క్రి. (మిడిసి + పోవు). 1: చూ, తొలఁగఁబాఱు; 2. తక్కు. రాఘ. 4, ఆ. 198: గెంటువడు, చిక్కు, తక్కు, తప్పు, త్రిక్కు, పరియు, బెడియు, బెసుకు.

మిడిసిపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మిట్టిపడు.

మిడిసిపాటు. ద్వ. వి: చూ, మిట్టిపాటు.

మిడుఁగు. గే. వి. అగ్నికణము: చూ, వహ్ని. 1.

మిడుఁగురుపురువు. దే. వి. ఖద్యోతము: చూ, పురుగు. [మిడుఁగు.

మిడుఁగుఱు. దే. వి. 1.—పై.—; 2: చూ,

మిడుఁగుఱుఁబురువు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురుపురువు.

మిడుఁగుఱుఁబుర్వు. దే. వి.—పై.—

మిడుకు. దే. వి. 1: చూ, పరిదేవనము; 2. జీవము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 53: చూ, హంసుఁడు. 2; అ. క్రి. 3. జీవించు. భాగ. 8, స్కం. 216: చూ, బ్రదుకు; 4. తుళ్లు: చూ, లంఘించు; 5: చూ, సలించు. నిర్వ. 10, ఆ. 28; ఉ, హరి. 4, ఆ. 44; 6: చూ, సంచరించు, మార్క. 2, ఆ.291; 7. పరితపించు: చూ, సంతాపించు; 8: ఆఱు, ఎండు, కల్లపడు, డొంకు, తడితీయు, నీరింకు. ("చూ, శోషించు. 2.")

మిడుకుమాలు. దే. అ. క్రి: చూ, మిట్టిపడు.

మిడుగు. దే. వి. కఠినశిల: చూ, రాయి.

మిడుగురాయి. దే. వి.—పై.—

మిడుచు. దే. స. క్రి. 1. అభిఘురించు: చూ, వడ్డించు; 2. నెటికవిఱుచు.

మిడుత. దే. వి: చూ, శలభము. [నెఱవేఱుట.

మిడుతంభొట్లు శకునము. జా. అనుకొనని పని

మిడునాగు. ద్వ. వి: చూ, రూ—మిడినాగు.

మిడుమిడుకను. దే. అ. క్రి. (మిడుకు + మిడుకు + అను): చూ, మిడుకు. 7. భాగ. 8, స్కం. 291.

మిణకరము. దే. వి. ఏమియుతోఁచేక భ్రమించుచేట. [కొట్టు.
మిణకరించె. దే. అ. క్రి. నవ్వుదుకొట్టు—నాడు
మిణుఁగు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగు.
మిణుఁగురు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురు.
మిణుఁగురుఁబురువు (బుర్వు). దే.వి:చూ,రూ-మిడుఁగురుఁబురువు.
మిణుఁగురుబూచి. దే. వి.—పై.—
మితంపచుఁడు. సం. విణ: చూ, లోభి.
మితద్రువు. సం. వి. ఉ. పుం:చూ,సముద్రము.
మితము. సం. విణ. 1.=మట్టు. కొలఁదియిడఁబడినది: ఉచితము, పరిమితము; (తె).—మట్టు, మప్పితము; 2. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2. [(అంగము. 9.)
మితాహారము. అం: చూ,యోగముయొంగములు.
మితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పరిమితి. (తె) ఎడ, కంతు, గడువు,గుఱి, గుఱికట్టు, మట్టు. [అచ్చ. యు, కాం. 219.
మిత్త. వై. వి.=మిత్రమ్: చూ, స్నేహితుఁడు.
మిత్తి. వై. వి. 1.=మృత్యు: చూ, యముఁడు; 2: చూ, శంఖపుష్పి*; 3: చూ, మరణము.
మిత్తిక. వై. వి.=మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి. 1. [శివుఁడు.
మిత్తిగొంగ. ద్వ. వి. మృత్యుంజయుఁడు: చూ,
మిత్తిచూలు. ద్వ. వి.కేతువు:చూ,రాహువు. 2.
మిత్తిమిత్తి. వై. వి: చూ, మిత్తిగొంగ. సాంబ. దే. 3. [అ, కాం. 116.
మిత్తివేఁటకాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—అచ్చ.
మిత్తిసూఁడు. ద్వ. వి.—పై.—
మిత్రకార్యతంత్రము.అం:చూ, పంచతంత్రము.
మిత్రబలము. అం. (స్వపక్షమువారు): చూ, అహింభయము.
మిత్రభేదము. అం: చూ, తంత్రములు.
మిత్రుఁడు. సం. వి. అ. న. 1.=మిత్త. హితుఁడు : చూ, స్నేహితుఁడు; న. 2. దండెత్తి పోవువాని శత్రుదేశమునకావలి దేశపు రాజు:చూ, రాజు. 1; 3: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 4: చూ, ఆదిత్యులు; 5. (అరిమిత్రుఁడని కొందఱు): చూ, ద్వాదశ రాజమండలము; 6: చూ, తారలు.
మిత్రమిత్రుఁడు. అం: చూ, ద్వాదశ రాజమండలము. [లు మిత్రములు.
మిత్రములు. పా. దంత్యతాలవ్యములైన చే జే
మిత్రలక్ష్మీప్రయోగము. అం: చూ,తంత్రములు.
మిత్రలాభము. అం: చూ, తంత్రములు:
మిత్రులనశించుటే. అం: చూ, నష్టములు.
మిత్రోత్సంగము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.
మిథము. సం. అవ్య. న్. 1: అన్యోన్యము, ఇతరేతరము,పరస్పరము.(తె).-(సర్వ).—ఒండొకటి. (ద్రు.).— ఒండొరు-ఒండొరుల. (అవ్య.).— చెరి-చెఱి; 2. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1.
మిథిలము. అం.=మిదిల: చూ, దేశములు.
మిథునము. సం. వి. అ. న. 1. ఆలుమగలజత, ద్వంద్వము, దొందము: చూ, సంగడి. 5; 2.ద్వయము:చూ, రెండు. 2; అం. 3. మిథునరాశి: చూ, రాసులు.
మిథ్య. సం. అవ్య. ఆ, మృష, అసత్యము (మిథ్యాదృష్టి = నాస్తికత్వము. మిథ్యామతి= భ్రాంతి): చూ, వితథము.
మిథ్యాదృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇహలోకమే కాని పరలోకము లేదనెడిబుద్ధి: నాస్తికత.
మిథ్యామతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఒకదానింజూచి మఱొకటియని తలంచుట: చూ, భ్రాంతి.1.
మిదిల. వై. వి.=మిథిలా. జనకరాజుపట్టణము: చూ, దేశములు.
మిద్దియ. దే. వి. రూ—మిద్దె. 1. మాడువుమీఁద చేయునుగా పలకలుకప్పి గచ్చుపూసినకప్పు. (రాయలసీమలో దద్దశములందురు) అచ్చ.

యు, కాం. 280: చూ, సదనము. 1; 2. తామరపూవు లోనగువానిలోపలిదిమ్మె. శశాం. 2, ఆ. 7: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఉంగరముమీఁద దిమ్మెవలె నేర్పఱచెడి తదవయవవిశేషము. [శశాం, 2, ఆ. 7.

మిద్దె. దే. వి.—పై.—(2 వ యర్థమునకు.—

మిథస్సంభాషణము. పా. రహస్యసంభాషణము, అన్యోన్యసంభాషణము.

మిథ్యాధ్యవసితి. అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఒకబద్ధమును స్థిరపఱచుటచే కింకొకబద్ధముఁ గల్పించుట. "గగనకుసుమముదాల్చినవాఁడు సుమీ వేశ్యనువశపఱచుకొనును.")

మిథ్యాభియోగము. సం. వి. అ. న. కల్లజగడము: చూ, యుద్ధము.

మిథ్యాభిశంసనము. సం. వి. అ. పుం. అపదూఱు: చూ, నింద. 1—2.

మిన. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమిన. దే. వి. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమిననివాఁడు. దే. వి: గరగరనివాఁడు. (సం).—మేదురుఁడు.

మినమినలాడు. దే. అ. క్రి. మినమినయని మెఱయు: మినుకు-మినుకుమినుకు మను-మినుకు మినుక్కుమను-మినుక్కురను-మినుమినుకను, మిలమిలలాడు.

మినహాయింపు. వా. వి. తగ్గింపు, తీసివేత. వ్యవకలనము. (మైనస్.—)

మిను. దే. వి. (రూ—మిన్ను, విను-విన్ను) ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము.

మినుకు. దే. వి. రూ—మినుక్కు. 1. కిరణము. రామా. 6, ఆ. 42: చూ, హాయనము. 2; 2. తాలిబొట్టు: చూ, భూషణము. 2; 3. చిన్న బంగారునాణెము. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, లోహము. 1; 4. మినుకు మినుక్కుమనుకాంతి: చూ, మినుకు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మినుమినుకు.); అ. క్రి. 5: చూ, మినమినలాడు.

మినుకుఁజేడియ. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. పాండు. 5, ఆ. 171. [(వేం, ఆం. 20).

మినుకుతెరువరులు. దే. వి. బ: చూ, వేలుపు.

మినుకుమినుకుమను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మినుకు. 5.

మినుకుమినుక్కుమను. దే. అ. క్రి.—పై.—

మినుకులదణి. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

మినుకులబరణి. ద్వ. వి. త్రియాతనువు. పాండు. 5, ఆ. 185: చూ, సూర్యుఁడు.

మినుకులయిక్క. దే. వి.—పై.—అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 31.

మినుకులు. దే. వి. బ. రూ—మినుక్కులు. 1: చూ, వేదము; 2. వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2.

మినుక్కురను. దే. అ. క్రి: చూ, మినుకు. 5. వసు. 4, ఆ. 128.

మినుఁగుఱు. దే. వి: చూ, రూ—మిడుఁగుఱు.

మినుచోలు. దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ, వాయువు. [చూ, భక్ష్యము.

మినుపపోఁక. ద్వ. వి. (మినుము+పోఁక):

మినుమినుకను. దే. అ. క్రి: చూ, మినుకు. 5. ఉ, హరి. 5, ఆ. 166.

మినుము. దే. వి. 1. (సం).—కాకాండోలము, కురువిందము, ఘన, మాషము. తద్వి.—కారుమినుము-కాఱుమినుము. (సం).-కల్యాణి, కాంభోజి, కుల్మాషము-కుల్మాసము, కృష్ణవృంత, మహాసహా, మాషపర్ణి, యవకము-యావకము, హయపుచ్ఛి. ("చూ, హయపుచ్ఛి"); అం. 2: చూ, ధాన్యము.

మినువాఁకతోఁబుట్టువు. ద్వ. వి: చూ, శూద్రుఁడు. సాంబ. మా. 3.

మినుసికగలాఁడు. ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు. ఆం, భా. ప్ర. 37: చూ, శివుఁడు.

మినుసిగవేల్పు. ద్వ. వి: చూ, మినుసికగలాఁడు.

మిన్కులచేదువరి. దే. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

మిన్న. వై. వి. 1. ఒకానొకనగ: చూ, భూషణము. 2; 2.=మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. పదోత్తరఘటిత శ్రేష్ఠవాచకము; విణ. 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

మిన్నందుట. జా. ఉప్పొంగుట. "మిన్నందివేఁగఁగైకొని." పారి. 1, ఆ. 77. [ఊరక

మిన్నక. దే. అవ్య. తూష్ణీమర్థకము: ఊరక-

మిన్ను. దే. వి: చూ, రూ-మిను.

మిన్నుకొలఁకు. ద్వ. వి. ఆకాశగంగ. రామా. 5, ఆ. 19: చూ, నది.

మిన్నుమన్ను. ద్వ. వి: చూ, ద్యావాపృథువులు.

మిన్నువాఁక. ద్వ. వి. రూ-మిన్వాఁక: చూ, మిన్నుకొలఁకు. [చూ, శివుఁడు.

మిన్నువాఁకతాలుపు. ద్వ. వి. గంగాధరుఁడు:

మిన్నువిఱిఁగిమీఁదఁబడుట. జా. ఆపత్తు తటస్థించుట. "ఇప్పుడేమి మిన్నువిఱిగి మీఁదఁబడునని యెన్నుకొనుచో." (ధర్మజ రాజసూయము.) [తాలుపు.

మిన్నేటితాలుపు. దే. వి: చూ, మిన్నువాఁక

మిన్నేఱు. దే. వి: చూ, మిన్నుకొలఁకు. పాండు. 1, ఆ. 148.

మిన్వాఁక. దే. వి.—పై.—నీలా. 2, ఆ. 76.

మిమ్మటము. దే. విణ: చూ, మిక్కుటము. పాండు. 5, ఆ. 275.

మిర. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ).=మేర. మర్యాద, హద్దు: చూ, సీమ. 1.

మిరాశీ. వా. వి. రూ-మిరాసీ. 1. స్వల్పతీరువ గలభూమి. "మిరాశీయీనాములు"; 2. పారంపర్యముగ వచ్చినసొత్తు.

మిరాసీ. వా. వి.—పై.—

మిరిమిడి. దే. వి: చూ, తళతళ. 1.

మిరియము. వై. వి.=మరీచమ్. రూ_మిరెము-మిర్యము: చూ, శ్యామము. 2. తద్వి.—చేలువమిరియము, తోఁకమిరియము.

మిరియాలు. అం: చూ, కటుకములు.

మిరెప. వై. వి. మిరెపచెట్టు; మిర్చి, [ఇదిద్వివిధము.—పొట్టిమిరెప, పొడుగుమిరెప (ఎఱ్ఱమిరెప.) [వృక్షము.

మిరెపకాండ్రి. ద్వ. వి. ఒకముండ్లచెట్టు: చూ,

మిరెపకాయ. ద్వ. వి. బృహన్మరీచము.

మిరెము. వై. వి.=: చూ, రూ-మిరియము.

మిర్చి. వై. వి: చూ, మిరెప.

మిర్మిట్లు. దే. వి. బ: చూ, రూ-మిఱుమిట్లు. అచ్చ. యు, కాం. 183.

మిర్యము. వై. వి.=: చూ, రూ-మిరియము.

మిఱిమిఱి. దే. వి. 1: చూ, మించు. 1: ఆం. పద. సు. 45; 2: చూ, తళతళ. 1. ఆం, పద. సుర. 22.

మిఱు. దే. విణ. మిఱుమిట్లుగలది. భాగ. 8, స్కం. 722.(ఆమ్రేడితమందు మిఱుమిఱు.)

మిఱుమిట్టులు. దే. వి. బ. (మిట్లు + మిట్లు.) (కన్నులు) మిక్కిలి మిట్టుటలు: రూ_మిర్మిట్లు_మిఱుమిట్లు.

మిఱుమిట్లు. దే. వి. బ.—పై.—

మిఱుమిట్లుగొను. దే. అ. క్రి. కన్నులు మిక్కిలిచెదరు. ప్ర. 1, ఆ. 93: చిరుతలుకవియు, చిరుతలుక్రమ్ము, చిరుతలుపాఱు.

మిఱ్ఱు. దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి: చూ, భూమి. 1; విణ. 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ.

మిఱ్ఱుచూపు. దే. వి. ఊర్ధ్వదృష్టి.

మిఱ్ఱెడు. దే. వి: చూ, శిఖరము.

మిలమిల. దే. వి. 1. అధికకాంతి. వసు. 4, ఆ. 23: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెదలుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 3. మెలఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 27: చూ, హూహూ.

మిలమిలన. దే. వి. మినమినలాడుట. (విశ. మిలమిలని.)

మిలమిలలాడు. దే.అ.క్రి.(మిలమిలలు + ఆడు): చూ, మినమినలాడు. అచ్చ.సుం, కాం.22.

మిలాయించు. వా. స. క్రి. కలుపు.

మిలు. వై. వి. బ.=మీన.రూ-మీలు. చేపలు. సాం. స్థా. 12: చూ, మత్స్యము. 1.

మిల్లి. దే. వి. రూ-మిళ్ళి. మిక్కిలి చిన్నగరిటె: చూ, పాత్రము. 6—౧౧.

మిల్లు. వా. వి. మర, యంత్రము, మిషను.

మివులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మిగులు. (మట్టుమీఱుటకు.—కళా. 7, ఆ. 80.)

మిశ్రకావ్యము. అం: చూ, కావ్యములు.

మిశ్రణము. సం. వి. అ. న. కలుపుట.

మిశ్రదధి. సం. వి. ఇ.న.కలపు: చూ, స్తన్యము.

మిశ్రద్విగువు. అం. మిశ్రద్విగుప్రునవిశేషణంబే కాంతంబై విశేష్యం బహూద్వాచకంబైన చో నేకవచనమేయగు. [గించు. 1.

మిశ్రమగు. మి. అ. క్రి. కలయు: చూ, మేళ

మిశ్రమము. అం. ప్రసిద్ధకథకుఁగొంత కల్పితము చేర్చుట: చూ, వస్తువు. 2.

మిశ్రము. సం. విశ. 1. కలిసినది: చూ, సంసృష్టము 1; అం. 2: చూ, తాళజాతులు (తాళము); 3: చూ, గమకములు; 4: చూ, కమజభాషలు; 5: చూ, జాతిక్రియలు; 6: చూ, సమాసములు (సాంస్కృతికము, ఆచ్ఛికము, మిశ్రము అని సమాసములు త్రివిధము).

మిశ్రలక్ష్మీప్రయోగము. అం:చూ,తంత్రములు.

మిశ్రసంధి. అం. అచ్చునకుహల్లుగాని,హల్లునకు అచ్చుగాని పరమగునపుడు వచ్చుసంధి.

మిశ్రసమాసము. అం. తత్సమాంధ్రంబులు కలసినది. "ముక్కంటిబలము.": చూ, సమాసములు.

మిశ్రితము. సం. విశ. 1: చూ, మిశ్రము. 1; అం. 2: చూ, పరిచారములు. [ధించు. 3.

మిశ్రీకరించు. సం. స. క్రి. కలుపు: చూ, సం

మిశ్రబ్రాహ్మణులు. అం. 1: చూ, కన్వ శుబ్జులు (శుక్లయజుస్సు కాణ్వశాఖా ఋగ్వేదులు ఆశ్వలాయనులొక కొందఱు కలరు.); 2: చూ, ఉత్కళులు. (శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖవారు.) [చూ, సదాప.

మిశ్రేయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడవిసదాప*:

మిశ్రేయము. సం. వి. అ. పుం. —ఫై.—

మిష. సం. వి. అ. న. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2.

మిషను. వా. వి. మర, యంత్రము, మిల్లు.

మిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జటామాంసి*: చూ, మాంసి. 1.

మిస. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1 (ఆమ్రేడితమందు మిసమిస.-శశాం.2, ఆ.61.)

మిసమిస. దే. వి. మెఱుచుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

మిసమిసను. దే. అ. క్రి. కాంతిగలదియగు: రూ—మిసమిసమను.

మిసమిసమను. దే. అ. క్రి —ఫై.—

మిసి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మిషి.*; 2. ఓమము: చూ, యవాని. 1; 3. మధుర: చూ, సదాప*; ఇ, ఈ. స్త్రీ. ఇ, పుం. 4. అడవిసదాప*: చూ, సదాప; దే. వి. (1) మిసికల్లు అను చేప. హంస. 4, ఆ. 187: చూ, మత్స్యము. 1.

మిసికల్లు. దే. వి: చూ, మిసి. (1)

మిసిమి. దే. వి. 1. నూతనకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, నవనీతము. పాండు. 1, ఆ. 213; 3. మృదుత్వము:చూ,సుకుమారము.

మిసిమింతుఁడు. దే. విశ. అలసినవాఁడు. హరి. ఉ. 7, ఆ. 225: చూ, శాంతుఁడు. 3.

మిసిమింతురాలు. దే. విణ. అలసినది, శ్రాంతు రాలు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 140: చూ, స్త్రీ.
మిసుకు. దే. అ. క్రి: చూ, సలించే.
మిహి. దే. విణ. 1: చూ, శైత్యము. స్వా. 4, ఆ. 28; 2: చూ, మిసిమి. 3; 3. నవము. అం, భా. త్ర. 23: చూ, నూన; 4. నటన, పచరణ: చూ, వర్తనము. 1.
మిహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మంచే: చూ, హిమము.
మిహిరాణుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, శివుఁడు.
మిహిరుఁడు. సం. వి. అ.పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
మిళిందము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.
మిళితము. సం. విణ.=మెలిక. 1. పేనఁబడినది; 2. కలిసినది: చూ, మిశ్రము. 1.
మిళ్ళి. దే. వి. 1: చూ, రూ—మిల్లి; వా. 2. మోసము: చూ, మిల్లింతలు.
మిళ్ళింతలు. వా. వి. బ. దగా, మోసము. "మిల్లింతలు చేయుచున్నాఁడు": చూ, వంచన.

మీ

మీ. దే. విణ. వృత్తియందు మీఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికిపరుషములు పరములగునపుడు నుగాగమంబగు. "ఉ. మీఁగడ, మీఁజెయి మొ.)
మీఁగండ్లమెకము. ద్వ. వి. (మీఁదు+కన్నులు+మెకము) ఊర్ధ్వలోచనము: చూ, శరభము. [మింగడ:
మీఁగడ. ద్వ. వి. (మీఁదు + కడ) చూ, రూ-
మీఁగడపెరుఁగు. ద్వ. వి. మంగళ్యము, శ్రీఘనము; చూ, స్తన్యము.
మీఁగాలు. దే. వి. (మీఁదు+కాలు)1. పాదోపరిభాగము: చూ, హజ్జ; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు:—తాఁబేలు.
మీఁజెయి. ద్వ. వి. (మీఁదు+చెయి) కరోపరిభాగము, పెడచేయి: చూ, హస్తము.
మీఁదికెదువ్వు. దే. స. క్రి: ఎగదువ్వు, పైకిదువ్వు.
మీఁదికిఁబ్రాఁకు. దే. అ. క్రి: ఎగఁబ్రాఁకు.
మీఁదికెత్తు. వా. స. క్రి: ఎగనెత్తు, ఎత్తికొను, ఎత్తు, పైకెత్తు. (సం).— అభ్యుద్ధరించే, ఉత్పాదించే, ఉద్ధరించే.
మీఁదిగాలి. దే. వి. కించులికము-కించులుకము: చూ, వాయువు. [రసాక్షి: చూ, సాక్షి.
మీఁదిసాకిరి. ద్వ. వి. (మీఁదు+సాకిరి) ఉత్త
మీఁదు. దే. వి. 1. పరము: చూ, మోక్షము. 1; 2. ఉపరిభాగము: అపరము, ఉత్తరము, ఊర్ధ్వము. (అవ్య).—ఉపరి, ఉపరిష్టాత్తు. (తె).—ఉప్పరము, ఎగుదల, ఎగువ, పయి-పై; 3. భవిష్యత్కాలము. స్వా. 3, ఆ. 134: చూ, సాంపరాయము. 3; 4: చూ, ముదుపు. 3; 5: చూ, ముదుపు. 1.
మీఁదుచూచేవాఁడు. దే. విణ: (సం).— ఉత్ప్రశ్యుఁడు. [3, ఆ. 158.
మీఁదుమిక్కిలి. దే. విణ. కడుమిక్కిలి. విజ.
మీట. దే. వి. వీతవుమ్రానికిక్రిందియరభాగము. (వీతవుమ్రానిమీఁది యరభాగము మునస.)
మీటింగు. వా. వి. కూటమి, సమావేశము, సభ.
మీటు. దే. వి. 1. ఉద్రేకము: చూ, విజృంభణము; 2. పెంపు. య. 2, ఆ. 120: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము; స. క్రి.4. ఎగఁజిమ్ము, ఉత్క్షేపించే; వా. 5: చూ, పొడుచే 2; 6: చూ, పొడుచే. 6; 7. (వీణె పిడేలు లోనగువాని తంతులుగోరతో) మీటించే; 8. (రూపాయలు లోనగునాణ్యములను గోరుతో) మీటించే.
మీాఢము. సం. విణ. విడువబడిన మూత్రము: మూత్రితము: (చూ, మూత్రము. 1.)

మీద్ద. దే. వి. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.

మీనకేతనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [చూ, మత్స్యము. 1.

మీనడింభము. సం. వి. అ. పుం. ఒక చేఁప:

మీనము. సం. వి. అ. పుం.=మీలు. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; అం. 2: చూ, రాసులు.

మీనరము. సం. వి. అ. న: చూ, మొసలి.

మీనరూపర్క్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మీనురూపురిక్క, రేవతి: చూ, రిక్క.

మీనవల్లంకి. వై. వి.=మీనవల్లికా. నీటికుకికి మత్స్యములను బట్టెడు ఒకానొక పక్షి. (రూ-మీనుల్లంకి-మీనువల్లంకి): చూ, పత్త్రిక.

మీనవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మీనవల్లంకి —వై.—

మీను. వై. వి.=మీన-చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1. (హల్లు పరముగుచో ఇందలి యుత్వము నకు వికల్పంబుగ లోపంబగు. "తనువు మీనొప్పలవల్చు." భార. ఆది. 3, ఆ. 39.)

మీనురూపురిక్క. వై. వి.=మీనరూపర్క్ష. రేవతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క.

మీనుమొసలిపిడెంబులమేటి. ద్వి. వి: చూ, మన్మథుఁడు. సాంబ. దేవ. 8.

మీనుల్లంకి. వై. వి.=మీనవల్లికా: చూ, పత్త్రిక. (పురుషోత్తమ కవీయము)

మీమాంస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (విచారణ) కర్మప్రతిపాదక శాస్త్రము: చూ, ఉపవిద్యలు; అం. 2; చూ, విద్యలు; 3: చూ, కళలు; 4: చూ, వేదోపాంగములు.

మీమాంసకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అపూర్వవాది. [మీమాంస. (2)

మీమాంసలు. అం: ఉత్తరమీమాంస, పూర్వ

మీఱు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు. ఆం, భా. తృ. 93; 2: చూ, సందడించు; 3. కడచు: చూ, సను. 3; స. క్రి. 4. అతిక్రమించు: చూ, దాఁటు. 9.

మీఱుట. దే. వి: చూ, పర్యాయము.

మీలదొంగ. ద్వి. వి: చూ, మీనవల్లంకి.

మీలనము. సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; అం. 2. ఒక యర్థాలంకారము: చూ, అలంకారము. 3. (చూ, మీలితము.)

మీలముచ్చు. ద్వి. వి: చూ, మీనవల్లంకి.

మీలవల్లంకి. ద్వి. వి.=మీనవల్లికా —వై.—

మీలితము. సం. విశే. 1. మూయఁబడినది: చూ, స్థగితము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (సామ్యమువలననైన భేదము దెలియకుంట. "ఉ. సహజశోణములైన నీచరణముల లాక్ష గానఁబడదు:")

మీలిసేశము. అం: చూ, తంత్రములు.

మీలు. వై. వి. బ: చూ, రూ-మిలు.

మీవడ. ద్వి. వి: చూ, రూ-మీగఁడ. పంచ. వేం. 1, ఆ. 590.

మీస. దే. వి.=శ్మశ్రు. రూ-మీసము: చూ, శ్మశ్రువు. [యొక్క యేర్పాటు.

మీసకట్టు. దే. వి (మీసము + కట్టు) మీసము

మీసము. దే. వి.=శ్మశ్రు: చూ, రూ-మీస. అని. 3, ఆ. 44. (తద్వి.—అరపమీసము.)

మీసర. వై. వి.=మృగశీర్ష. జాబిలిరిక్క: చూ, రిక్క. (4, ఆ. 119.

మీసరము. దే. విశే: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. శశాం.

మీసాలపైఁ దేనియల్. జా. అల్పసుఖము. "మీసాలపైఁ దేనియల్." స్వా. 2, ఆ. 65. "మీసాలపైఁ దేనియ, లాసలపుంజంబులిట్టి యైశ్వర్యంబుల్." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

మీసాలబువ్వ. జా. పైకిపటారము. లోపల లొటారము. (మీసాలను పెరుగుతోఁ గూడిన బువ్వపట్టించుకొని బయటుకువచ్చి మీసములు దువ్వుకొనుచు పెరుగుజిడ్డును వర్ణించుట)

ము

ము. దే. అవ. 1. అమహత్తులకును, మహన్నపుంసకములకును ప్రథమైక వచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "డుముపులు" ప్రథమా విభక్తి. "వనము,అపత్యము,కళత్రము" మొ; విణ. 2. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకు ఆదేశముగావచ్చెడి రూపము. "ముక్కాక, ముజ్జగము." మొ; 3. ముందుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "ముంగడ, ముంజెయి."; 4. నెట్టనాదులు స్త్రీక్లీబసమంబులు. "ఉదా.— నెట్టన-నెట్టనము, అక్కటిక, అగ్గలిక, ఈరస, అచ్చిక, అటమట, అరమర" మొ. నెట్టనాదులు వీనికి మువర్ణముతోడ నొక రూపము; మువర్ణకము లేక యొకరూపము; 5. కుశాదులకు (ము) లోపంబు, "కుశ, దర్భ, కుండ, పనస" మొ.

ముంగ. వై. విణ. 1.=మూక. (రూ-మూఁగ-మూవ-మూఁక- మూకు- మూగి.): చూ, మూఁగవాఁడు. 1; దే. వి.2. ఎన్నులమోపు.

ముంగడ. ద్వ. వి. (ముందు + కడ) 1. ముందుచోటు, ఎదురు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 765: చూ, ముందర. 1; 2. పూర్వకాలము, ముందు, తొలి: చూ, మొదలు. 4.

ముంగతనము. వా. వి: చూ, మూర్ఖ్యము.

ముంగమురము. దే. వి. (ముందు + కయి + మురము.) ముంజేత ధరించెడు కటక విశేషము. (రూ-ముంగమురాము-ముంగమురారి-ముంగయిమురారి- ముంగామురము- ముంగామురారి-ముంగామురుగు-ముంగామురువు-ముంగైమురారి) చేతినగ: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౩).

ముంగమురాము. దే. వి.—పై.—

ముంగమురారి. దే. వి: చూ, ముంగమురము.

ముంగయిమురారి. దే. వి.—పై.—

ముంగర. దే. వి. రూ-ముక్కర. అడ్డబాస. వసు. 5, ఆ. 122: చూ, భూషణము. 2-౯-(౫)(ముంగెర-ముక్కెరఅని కొందఱు).

ముంగల. ద్వ. వి. (ముందు + కలను) 1: చూ, రూ-ముంగడ. 1—2; దే. ద్రి. 3. పురార్థ పురోర్థము: చూ, మొగి. 4.

ముంగలి. దే. విణ. 1.ముందునడచునది;2: చూ, ముందునడచువాఁడు. నిర్వ. 6, ఆ. 146; 3. మీఁదటి. కాశీ. 5, ఆ. 161.

ముంగలు. దే. అ. క్రి. ముందునడచు.

ముంగాము. దే. వి. 1. పొట్లముగామడచిన తాటాకుముట్టు;(ముంగముఅనివాడుక.) 2.బెల్లము మొదలగువాని నించిన బరువులో సగము.

ముంగాముచీర. ద్వ. వి. ఆఁడువారు కట్టుకొనెడు ఒకరకము నారచీర: చూ, వస్త్రము.

ముంగామురము. దే. వి: చూ, రూ-ముంగమురము.

ముంగామురారి. దే. వి.—పై.—

ముంగామురుగు. దే. వి. (ముందు + కయి + మురుగు)—పై.— (చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౩).

ముంగామురువు. దే. వి.—పై.—

ముంగాలు. దే. వి. (ముందు + కాలు) ప్రపదము: చూ, హజ్జ.

ముంగి. దే. వి: చూ, రూ-ముంగిస.

ముంగిమూసానమ్మ. వా. విణ. మాటలాడనిది: మూఁగిమూసానమ్మ.

ముంగిలి. దే. వి. (ముందల + ఇల్లు) 1. నలుచేదరమునకు నడిమిచోటు. అని. 1, ఆ.42; 2. నలుచేదరపుచోటు: అంకణము, అంగళ, అంతస్తు, కట్టు, తొట్టికట్టు, లంక, లోవరి. (సం).—(అవ్య).- అ; (వి).అ, అమ్, అంగ.

ణము—అంగనము, అజిరము, ఇయాంసము, ఉత్థానము, ఊ, కక్ష్య, కలంబిక, కలాచిక, చత్వరము, జలగుల్మము, జామ, ప్రకోష్ఠము, ప్రాంగణము. ("చూ, సదనము. 1.") 3. నడిమిచోటు: చూ, స్థానము. 1.

ముంగిస. దే. వి. రూ-ముంగి. (సం).—కోటీరము, కౌశికము, నకులము, పింగళము. తద్వి.—ఊరముంగిసకు.— (సం).—వంచకము ("చూ, వంచకము. 2.")

ముంగిసమాను. దే. వి. ముంగిసరూపుగల మునసచిపర: చూ, మునస.

ముంగురులు. ద్వ. వి. (ముందు + కురులు) 1. నొసటిపై గునిసియాడెడు ఉంగరపు వెండ్రుకలు, భ్రమరకము. విజ. 1, ఆ. 106: చూ, వెండ్రుక. 1; పా. 2. వీనికి ఉపమానములు.—ఇంద్రనీలములు, తుమ్మెదలు, చీఁకటి, నాచు, నీలమేఘము.

ముంగేలు. దే. వి. (ముందు + కేలు): చూ, ముంజెయి. [ము. స్వా. 6, ఆ. 114.

ముంగైమురారి. దే. వి: చూ, రూ—ముంగముర

ముంగొంగు. దే. వి. (ముందు+కొంగు) చెఱఁగుకొన. అని. 1, ఆ. 42: చూ, రూ—మునిగొంగు.

ముంగొంగుపసిఁడి. జా. (ముంగొంగు బంగారము, కొంగుపసిఁడి.) ముంగొంగున నున్న బంగారమువలె సులభముగా నభీష్టమును తీర్చునది. "ముంగొంగుపసిఁడి శ్రీగంగరాయి." (కవికర్ణరసాయనము); "ముంగొంగు బంగారంబవై" (ధర్మజరాజసూయము); "బుధకోటికిఁగొంగుపసిండి." (విజయవిలాసము); "ముంగొంగుపసిండిగాదె." (సారంగధరచరిత్ర.); "మాటముంగొంగు బంగారు మాటమాకు." (రసికజనమనోరంజనము.)

ముంగొన. ద్వ. వి. (ముంపు+కొన) ముందటికొన. రామా. 2, ఆ. 80.

ముంగోపము. మి. వి. (ముందు+కోపము)రూ—ముక్కోపము, ఓర్పులేక తటాలుననచ్చు కోపము. ఉ, రా. 3, ఆ. 7: చూ, రోషము. [మవాఁడు: ముక్కోపి.

ముంగోపి. మి. వి. ఓర్పులేక తటాలున కోపిం

ముంగోలు. దే. విశ. (ముందు+కోలు) మొదటిది, ప్రాథమికము.

ముంచు. దే. ప్రే. 1. మునుఁగఁజేయు: రూ—మునుచు; స. క్రి. 2: అద్దించు, అద్దు.

ముంచుకొను. దే. స. క్రి. ఆక్రమించుకొను: చూ, మొగరించు.

ముంజకేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముంజము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజగడ్డి-పోనిక: చూ, తృణము. 1; అం. 2: చూ, దర్భలు.

ముంజి. వై. వి. 1.=మౌంజీ. బ్రహ్మచారికట్టుకొనెడు ముంజదర్భమొలత్రాడు, గడ్డిమొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, ముంజె.

ముంజికాఁడు. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మచారి.

ముంజియ. దే. వి. లేఁతతాటికాయలోని గిజురు. రూ—ముంజె: చూ, రుంజె. 2.

ముంజె. దే. వి.—పై.—

ముంజెమొలనూలు. ద్వ. వి: (సం) ఆష్ఠీలము, ఆదర్శము.

ముంజెయి. ద్వ. వి. (ముందు+చెయి) (రూ—ముంజెయ్యి—ముంజే—ముంజేయి) ముంగేలు, ప్రకోష్ఠము: చూ, హస్తము.

ముంజెయ్యి. ద్వ. వి.—పై.—

ముంజెరము. ద్వ. వి. (ముందు+చెరము): చూ, రూ—ముంజెఱము.

ముంజే. ద్వ. వి: చూ, రూ—ముంజెయి.

ముంజేయి. ద్వ. వి.—పై.—

ముంజేయి యాడిన మోచేయి యాడును. లో.
"ముంజేయును నాడె నేని మోచేయాడున్."
(కుచేలోపాఖ్యానము.)
ముంజోరు. దే. వి. (ముందు+చోరు) చోరు
ముందటిభాగము. కొణిగ: చూ, వాచోరు.
ముంటజేల్చు. వా. స. క్రి: పొంజో-పోఁజో-
పొఁజో.
ముండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బోడతరము*:
చూ, హపుష; దే. వి. (1): చూ, ముండమో
పి; వా. (2): చూ, అంకులాఁడి. "అంకుముం
డ.": చూ, స్వైరిణి; (3). తలవెండ్రుకలు
తీయించుకొన్న ఆఁడుది; (4). మగఁడు చేనిపో
యిన ఆఁడుది; 5: చూ, వేశ్య.
ముండకము. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.
ముండనము. సం. వి. అ.న. 1: చూ, వపనము. 1;
2: చూ, సంరక్షణము.
ముండము. సం. వి. అ. పుం. 1. తల: చూ,
శిరము. 1; 2.=మొండెము: చూ, మొండెము.
ముండమోపి. దే. వి. (వైధవ్యము నొందినది.
ముండ): చూ, విధవ.
ముండమోయు. దే. అ. క్రి. 1. వైధవ్యము
నొందు; 2: చూ, వ్యర్థమగు.
ముండరి. దే. విశ. (ముండలు+అరి) వేశ్యా
సంగమశీలుఁడు: చూ, వైశికుఁడు. 1.
ముండరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కదంబపుష్ప,
ముండలిక*.
ముండలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—
ముండలు. దే. వి. బ. వేశ్యలు: చూ, వేశ్య.
ముండి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మంగలి.
1; 2: చూ, బోడతరము.*.
ముండితము. సం. విశ. పరివాపితము, బోడి:
చూ, వాపితము. 1.
ముండితుఁడు. సం. విశ. (రూ—ముండుఁడు)
1. తల బోడియైనవాఁడు; 2. తలగొఱుఁగఁ
బడినవాఁడు.
ముండిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ముండి. 2.
ముండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: రాహుగ్ర
హము: చూ, రాహువు. 1; 2. ఒకరక్క
సుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విశ. 3: చూ,
బోడ. 1; 4. తెగినకాళ్ళు చేతులు లోనగు
నవి కలవాఁడు.
ముండెము. దే. వి: చూ, మొండెము.
ముండ్లకంచె. దే. వి. అలవ: చూ, వెలుగు.
ముండ్లగుంపు. దే. వి. 1. ముండ్లపొద: చూ,
సితాగ్రము; 2. లంజెలసమూహము: చూ,
వేశ్య.
ముండ్లడొంక. వా. వి: చూ, ముండ్లగుంపు. 1.
ముండ్లపంది. దే.వి.రూ—ములుపంది. ఏదుపంది,
శల్యము: చూ, సూకరము.
ముండ్లమండ. దే. వి: చూ, ముండ్లకంచె.
ముండ్లముస్తె. వా. వి: చూ, శుండ. 5.
ముండ్లయుచ్చిఁత. దే. వి.—పై.—
ముంత. దే. వి. 1. జోడ్త వెలవంటి మానిపాత్ర
ము, నండ: చూ, పాత్రము. 6; 2. మానిక:
చూ, సేరు. 1.
ముంతపొగ. దే. వి. మూతికికట్టుటకు కాల్చి
ముంతలో వేసిన మిరెపకాయలపొగ.
ముంతమామిడి. దే. వి. అగ్రిబీజము*: చూ,
మామిడి.
ముందర. దే. వి. రూ—ముందఱ. 1. పురోభా
గము: ఎదురు, తల, తిరుగుమొగము, తొడ
రు, బరివాఁగె, ముంగడ-ముంగల, ముందు,
మునుము—మున్ను, మొకము-మొగము-
మోము, మొగదల, మ్రోల. (సం).—అగ్ర
ము, అభితము, అభిముఖము, ఇ, పురోభా
గము. (అవ్య).—అగ్రత, అభి, ఆ, ఆజ్;
2. పూర్వకాలము: చూ, మొదలు. 4;
3. ఆరంభము: చూ, మొదలు. 1.
ముందరదుగువెనుకపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ,
వెనుదీయు. ఆం, భా. తృ. 105.

ముందఱ. దే. వి: చూ, రూ-ముందర. 1-2-3 (ఎదురునకు.—కళా. 3, ఆ. 119.)
ముందటికాళ్లకు బందములువేయుట. జా. రాఁ బోవుదానికి అడ్డుచెప్పుట. "ముందటికాళ్లకు బందాలువేయుట యెందెవరినేని ముందుగా నిన్నుఁజెప్పి చెప్పవలయును." (ధర్మజరాజ న్యాయము.)
ముందటిమాృను. దే. వి. అరిగనిలుపుటకై అడ్డముగా గట్టఁబడినమాృను.
ముందల. దే. వి. (ముందు+తల.): ఆవుదల-ఔదల. [ఠించు.
ముందిడుకొను వా. స. కి్రి. (సం) పురస్క-
ముందు. దే. వి, ద్రి: చూ, ముంగడ. 1-2-3.
ముందునడచువాఁడు. వా. వి: ముంగలి. (సం) అగ్రేసరుఁడు, అగ్రసరుఁడు, అగ్రిముఁడు, అగ్రేసరుఁడు, అగ్ర్యుఁడు, పుగస్సరుఁడు, పురోగముఁడు, పురోగామి, పురోగుఁడు, ప్రష్ఠుఁడు, ప్రాగ్రసరుఁడు.
ముందుపడు. ద్వ. అ. కి్రి. ముందగు; మునుకొను-మునోౄను, మునుచు, మునుపడు.
ముందువెనుకలు. దే. అవ్య. ఎడతెగక: చూ, సదా.
ముంపు. దే. వి. 1. ముంచుట. రామా. 6, ఆ. 86: ముఱుగుడు; 2. గుంపు: చూ, సమూహము. [8, స్క౦. 513.
ముంపుగొను. దే. అ. కి్రి: దాఁటుకట్టు. భాగ.
ముకద్దమా. వా. వి. గా్రమవ్యవహారము: రూ-మొకద్దమా. [కాబిలా.
ముకాబిలా. వా. వి. సంప్రతింపు: రూ-మొ
ముకాసా. వా. వి. పన్నులేకుండఁగ నియ్యఁబడినగా్రమము. రూ-మొఖాసా.
ముకు. వై. వి. రూ-ముక్కు. 1. నాసిక: చూ, రూ-ముక్కు. 1; 2. పక్షిముక్కు, చంచువు: చూ, రూ-ముక్కు. 2; 3. చేనుమొన: చూ, స్తనము;అ.కి్రి.4. రూ-ముక్కు.శ్వాస బిగఁబట్టు; దే. అ.కి్రి. 5:చూ, నశించు; వా. 6. శ్లేష్మదేృకమున ఊపిరాడకశ్వాసించు.
ముకుందము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱ్ఱదామర: చూ, సహస్రపత్రము; 2. రూ-కుందము. పాలంక్య-పాలుక్య, కుందురువు*: చూ, రాజార్హము; 3: చూ, పాదరసము;4. ఒకానొకమణి: చూ, రత్నము. 1; అం. 5:చూ, నిధులు; 6: చూ, జన్యతాళములు.
ముకుందుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, విష్ణువు.1.
ముకుఁగోళ్ళు. ద్వ. వి.బ.(రూ-ముక్కుఁగోళ్లు-ముక్కుఁగోృళ్లు-ముకుఁగోృళ్లు) నాసాపుటము: చూ, ముక్కుఁజెఱమ. [4, ఆ. 272.
ముకుఁగోృళ్లు. ద్వ. వి. బ.—వై.—కాశీ.
ముకుఁజెఱమ. ద్వ. వి.—వై.—
ముకుఁదాృడు. ద్వ. వి. (ముకు+తాృడు) నాథము: చూ, రూ-ముక్కుఁదాృడు.
ముకుటము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-మకుటము; దే. వి. (1). రూ-ముక్కుటము. నారమడి,నారచీర,క్షౌమము:చూ,వస్త్రము.
ముకుదూలము. వై. వి. ముక్కునడిమియెముక, రూ-ముక్కు దూలము, ముక్కుకంబము: చూ, శల్యము. 1.
ముకుదొమ్మ.ద్వ.వి.ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము.1.
ముకుబంతి. వై. వి. ధేనువులకు శైత్యముచే నాసారంధ్రములందుఁగలిగెడు కేశావృతపిండరూపవ్యాధి. (దీనిని సేకరించి యుంచుకొని మఱియొకదానికి ఆవ్యాధి కలుగునప్పుడు తన్నివారణార్థము దీనిఁగొని బడిసివేయుదురు.) హరి. పూ. 2, ఆ. 143.
ముకురము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-మకురము, అబ్దము, ఆత్మదర్శకము, ఆత్మదర్శము, ఆదర్శనము, ఆదర్శము, కర్కరము, కర్కము, కర్ఫరము, కురువిందము. (తె).—అద్దము, గ్లాసు; 2. ఫొగడ, మకురము*: చూ, వకుళము; 3. మల్లెపువ్వు, మకురము: చూ,

హసంతి. 2; 4. కుమ్మరిలాతము: చూ, మకురము. 4.
ముకులి. అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.
ముకుష్ఠకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకుష్ఠకము.
ముకుళము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=మొగడ- మొగ్గ. రూ-మకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; పుం. 2. అభినయ హస్తవిశేషము (అయిదు వేళ్లను కొనలుకూర్చి పట్టినది): చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3: చూ, అసంయుత హస్తములు; 4: చూ, సంచారీభావమునఁ బుట్టినదృష్టులు; 5: చూ, ఆవర్తరూపములు. (అశ్వశాస్త్రములోనివి.)
ముకళస్వస్తికము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.
ముకుళించు. సం. అ. క్రి.=ముడుఁగు. 1: చూ, ముడుఁచు 1; అం. ప్రే. 2. మొగుడ్చు.
ముకుళితము. సం. విణ. ముకుళించినది: ముద్రితము.
ముకుళీభవించు. సం. అ. క్రి: చూ, ముకుళించు. 1.
ముకూలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకూలకము*.
ముక్క. దే. వి. తునుక: చూ, శకలము. 4.
ముక్కంటి. దే. వి. (మూఁడు+కన్ను) త్రిలోచనుఁడు: చూ, శివుఁడు.
ముక్కంటిచెలి. దే. వి. త్ర్యంబకసఖుఁడు. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
ముక్కంటిమేక్క. ద్వ. వి. ఉత్తరభద్రపదా నక్షత్రము: చూ, రిక్క.
ముక్కంటితల. దే. వి. శివునిశిరస్సు: (సం)-ఉ.
ముక్కంటితలపువ్వు. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.
ముక్కంటితొలిపట్టి. దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.
ముక్కంటిపండు. దే. వి. కొబ్బరికాయ.
ముక్కంటి పండుల మెక్కెడు దిండీఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముక్కంటితొలిపట్టి.
ముక్కంటిమల. ద్వ. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము. (వృషభము. 1.
ముక్కంటియావు. దే. వి. అచ్చుటెద్దు: చూ,
ముక్కంటియమ్ములపాది. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.
ముక్కంటియిల్లు. దే. వి: చూ, ముక్కంటిమల.
ముక్కంటివెలఁది. దే. వి: చూ, పార్వతి.
ముక్కంటిసొమ్ము. దే. వి: చూ, సర్పము. వేం, ఆం. 102.
ముక్కడి. దే. వి. (మూఁగు+కాఁడి.) 1. అనేకులకు ఒకపెట్టున తగిలెడివ్యాధి. సాంక్రమికామయము: ముంగడి, ముడిచె; 2. దుక్కిచేలించి ఆహారమునకు పోవునపుడు అరకలన్నిటి నొక్కచోపోగుచేసి యొక్కటిగా జేర్చి నిలిపినట్టియాఅరకలకాండ్ల మొత్తము.
ముక్కద్దము. నై. వి. (ముక్కు+అద్దము): చూ, సులోచనము. (డనకన్ను.
ముక్కన్ను. దే. వి. (మూఁడు+కన్ను) మూఁ
ముక్కపురుగు. ద్వ. వి. తవుటిపురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు).
ముక్కర. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముక్కఱ.
ముక్కరమాను. దే. వి. పుల్లిరుసుతిరుగుచట్టము.
ముక్కరము. ద్వ. వి. (ముక్కు+కారెము): చూ, ముక్కుఁగోళ్లు.
ముక్కఱ. ద్వ. వి. (ముక్కు+తాయి) రూ- ముక్కర, అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2.
ముక్కాలిపీఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముక్కాలి పీఁట. [ముక్కుస
ముక్కస. దే. వి. మూఁడుకుంచములు: రూ-
ముక్కాక. ద్వ. వి. మూఁడుకాకలసన్నాహనము.
ముక్కాని. ద్వ. వి. (మూఁడు+కాని) మూఁడుకానులు.
ముక్కారు. ద్వ. వి. (మూఁడు+కారు) 1. మూఁడుకారులు; 2: ముక్కారుపంట, తొలుకారు.
ముక్కారుపంట. వా. వి: చూ, ముక్కారు. 2.
ముక్కాలిపీఁట. ద్వ. వి. (మూఁడు+కాలు+పీఁట) రూ-ముక్కలిపీఁట. మూఁడుకాళ్లు మర్చిన యెత్తుబల్ల: చూ, సింహాసనము.

ముక్కాలు. దే. వి. (మూఁడు+కాలు) 1. మూఁడుకాళ్లు; 2. మూఁడుపాతికెలు.

ముక్కాలుగడియ. ద్వ. వి. త్రిపాదఘటిక.

ముక్కిఁడి. ద్వ. విశే.(ముక్కు+ఇఁడి)ముక్కుపోయినవాఁడు: చూ, విగ్రుఁడు.

ముక్కిడి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కు. వై. వి. 1: రూ-ముకు. (సం). గంధనాలి, గంధవహ- గంధవాహ-ఘోరణ, ఘ్రాణము, ఘ్రాతి, ణ, తనుభస్త్రి, నథము, నస, నాసిక. తద్వి — ౧. ఈఁగముక్కునకు.-తొండము; ౨.ఏనుఁగుముక్కునకు.—తొండము. (సం) తుండము; 3. గుఱ్ఱపుముక్కునకు.-(సం)ఘోరణ, ప్రోథము; ౪. చేఁపముక్కునకు.—త్రోటి; ౫. చప్పటముక్కునకు.—చప్పటముక్కు. (సం) అవటీట-అవటీటము, అవనాట, అవభ్రిట, నతనాసిక; ౬. పందిముక్కునకు.-పంజిపిఁట, పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ-ముట్టె; ౭.పక్షిముక్కునకు.—తొండము, త్రోటి. (సం) చంచువు, తుండము; ౮. బుఱ్ఱముక్కునకు.-డొల్లముక్కు, బుఱ్ఱముక్కు: ("చూ, వదనము.2.")2: చూ, ముకు,2; బ.3. చేనుమొన: చూ, స్తనము; అ.క్రి.4: చూ, రూ-ముకు. 4; దే. అ. క్రి. 5: చూ, రూ-ముకు. 5; వా. 6: చూ, రూ-ముకు. 6. "శిశువు ముక్కు చేండెను."

ముక్కుఁగమ్మి. వై. వి: చూ, ముక్కుపోఁగు.

ముక్కుఁగోళ్ళు. ద్వ.వి. బ: చూ, రూ-ముకుఁగోళ్లు.

ముక్కుఁజెఱమ. ద్వ. వి: రూ-ముకుఁజెఱమ, ముకుఁగోళ్లు- ముకుఁగ్రోళ్లు- ముక్కుఁగోళ్ళు-ముక్కుఁగ్రోళ్ళు.(సం) నాసాపుటము.

ముక్కుఁదాడు. ద్వ. వి: రూ-ముకుఁదాడు. (సం) నాథము: చూ, సూత్రము. 1.

ముక్కుఁబట్టుకొనికూర్చుండుట. జా. జపముచేయుచుఁగూర్చుండుట. "ముక్కుఁబట్టుకొనికూర్చున్నట్టి." రామా. 8, ఆ. 182.

ముక్కుకంబము. ద్వ. వి: చూ, ముకుదూలము.

ముక్కుకొయ్య. ద్వ.వి. బాధాకరుఁడు: చూ, వేసరి.

ముక్కుకొలికి. ద్వ. వి: (సం).—ఘుంటాపథము, చర్వితము.

ముక్కుకోఁతలు. జా. చిక్కులుపెట్టుట. "అనుచేన్ రైతులు ముక్కుకోఁతలకు లోనై మిక్కుఁగాదిక్కులేకునికిన్." (ధర్మజరాజసూయము.)

ముక్కుటము. దే. వి: చూ, రూ-ముకుటము.(1)

ముక్కుతెవులు. ద్వ. వి. ముక్కురోగము: చూ, శ్వాసము. 1.

ముక్కుదాడిను. వై. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కుదూలము. వై. వి: చూ, రూ-ముకుదూలము.

ముక్కుపూరెడు. ద్వ. వి. ఒకరకముపూరెడు: చూ, శకుంతి (పక్షి.)

ముక్కుపై వ్రేలువేసికొనుచు. జా. ఆశ్చర్యపడుచు. "యెంతటివారును ముక్కుపై వ్రేలు వేసికొనరు." (ధర్మజరాజసూయము.)

ముక్కుపొడి. వా. వి. పొడుము, ముక్కుపొడుము. (సం) నస్యము.

ముక్కుపొడుము. వా. వి.—పై.—

ముక్కుపోఁగు. ద్వ. వి. ముక్కుఁగమ్మి: చూ, భూషణము. 2-౯.

ముక్కుముంగర. ద్వ. వి. ఒకఅడవిచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కుమొగముఁజూడక. జా. మొగమోటమిఆలోచింపక. "ముక్కుమొగంబుఁ జూడకటుముట్టను బొమ్మనెదేల." విజ.3, ఆ.30.

ముక్కులు. దే. వి. బ. 1 చూచుకములు: చూ, ముక్కు.3; బ. 2. చీరు, మిక్కిలి చిన్నముకలు: చూ, శంబుకము; 3: చూ, భక్ష్యము. కాశీ. 7, ఆ. 186.

ముక్కువిఱచుట. జా. ఇష్టపడకపోవుట, ఆక్షే

పించుటట. "బాంధవులు ముక్కుచిరువం, బుతుత్రిలువేసరంగళతత్రింబులు వేసరింప." (కవికర్ణరసాయనము.) [రూ-ముక్కుస.

ముక్కుస. ద్వ. వి. (మూఁడు+కుంచెము): చూ, ముక్కారు. దే. అ. క్రి. అజ్ఞానమునుపొందు.

ముక్కెర. వా. వి. రూ-ముంగర: చూ, భూషణము. 2. [పురములు.

ముక్కోటిక. ష్వ. వి. (మూఁడు+కోటిక) త్రి

ముక్కోను. దే. అ. క్రి. (మును+కోను) ముందుకోను.

ముక్కొమ్ముమెకము. ద్వ. వి. (ముందు+కొమ్ముమెకము): బిల్లదున్న, మను-మన్ను, మనుఁబోతు, మనుబెళ్ళు. (సం).—బుళ్యము—బుష్యము. తద్వి.—అఁడు బుళ్యమృగమునకు.—(తె).—మను పెంటి. [ప.1-10.

ముక్కోటికలకంటు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.అం.

ముక్కోణము. మి. వి. (మూఁడు+కోణము): చూ, త్రిభుజము.

ముక్కోపము. మి. వి:చూ, రూ-ముంగోపము.

ముక్కోపి. మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపి.

ముక్కోల. దే. వి. (మూఁడు+కోల): చూ, త్రిదండము. 1—2.

ముక్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ముత్తెము. రూ-మౌక్తికము: చూ, రత్నము. 1; 2. అంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; విణ. 3. ముక్తినొందినది; 4. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

ముక్తకంచుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిర్ముక్తము.

ముక్తకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, కరయంత్రము; అం. 2: చూ, మహాకావ్యము.

ముక్తపదగ్రస్తము. అం: చూ, అలంకారము.3. (విడిచినపదమే యవ్యవధానముగా మరల మరల వచ్చుట. "ఉదా.—మేరుధరాధర ధీరా । ధీరాళ్యానందకర."; "వానికీర్తి లోకమాక్రమించుచే, మించెను మించుచే తేజంబు, జంబునదీజంబాలంబుంబోలుఁదనుకాంతిచే నాతఁడుగంజిల్లు, జిల్లుల్వడఁజేయు మదనుని గర్వంబురూపు, రూపుమాపు శతుత్రియశంబుల నాతనిశక్తి.")(చూ, హేతువు.2.)

ముక్తసరి. వా. వి. రూ-ముక్తసరు: చూ, సంగ్రహము. 2.

ముక్తసరు. వా. వి.—పై.—

ముక్తాయింపు. దే. వి. 1: చూ, ముగింపు; వా. 2. వాద్యముతోను ఆటతోను గూడిన (ముక్తాయింపు) పాట; 3. పాటవెనుకవాద్యము.

ముక్తావళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. ముత్యాలదండ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2. ౬—(3౯).)

ముక్తాసనము. అం: చూ, ఆసనములు.

ముక్తాస్ఫోటము. సం. వి. అ. పుం. ముత్తెపుఁజిప్ప: చూ, శుక్తి. 1.

ముక్తాహారము. సం. వి. అ.పుం: చూ, ముక్తావళి.

ముక్త్యారు. వా. వి: చూ, స్వతంత్రాధికారము పొందిన వాఁడు.

ముక్త్యారునామా. వా. వి. అధికారపత్రము.

ముక్తి. సం. వి.ఇ. స్త్రీ.=మంగిలి-ముత్తి.1: చూ, సదాగతి. 2; 2. విడుపు: చూ, విమోచనము.

ముక్తిచతుష్టయము. అం: సామీప్యము, సాలోక్యము, సారూప్యము, సాయుజ్యము. (4)

ముక్తిత్రయము. అం. జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తి, క్రమముక్తి (3). [ముక్తిచతుష్టయము.

ముక్తులు. అం. 1: చూ,ముక్తిత్రయము; 2: చూ, ముఖక్రియలు. అం: భుగ్నము, వ్యాభుగ్నము, ఉద్వాహము, విధుతము, వివృతము, వినివృత్తము. (6)

ముఖచపల. అం: చూ, వృత్తము. 1. (కందపద్యభేదము లాఱింటిలోనొకటి) (చూ, కందము. 3) [చూ, వారవారణము.

ముఖత్రాణము. సం. వి. అ. న. కవచభేదము:

ముఖము. సం. వి. అ. న. 1.=మొగము: చూ, వదనము. 2; 2. నోరు: చూ, వదనము. 1; 3. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 4: చూ, నిస్సరణము. 1; 5. ఉపాయము: చూ, పెరవు; 6. ప్రియత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; అం. 7: చూ, ముఖసంధి; 8. (మొగము): చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునికి—ముఖము పూర్ణచంద్రిసమమయినదానధర్మశీలుఁడగు. కరాళమయిన దరిద్రుఁడగు. హయవక్త్రిమయిన దుఃఖదరిద్రిములనుభవించేను; 9. (మొగము): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—నిర్మలమై పూర్ణచంద్రిసమమైన రాజపత్నియగు. రక్తిమగల్గిన భాగ్యవతియగు. పద్మసమమై నునుపుగలిగిన సుఖవతియగు. వికృతమయినను ఎండియున్నను విధవయగు. చక్రిముపలెనున్నను గుజ్జుపుమొగమైనను దుర్గంధముగలిగినను దరిద్రురాలగు. పెద్దపులిమొగమైన దాసియగు. రోమములను మొటిమలును గలిగి నుదురు మొగమును మించియున్నను వెర్రిఁచేన్నను దుర్లక్షణియగు. నోరుపెద్దదియైన మగనిఁజెంపును.)

ముఖములు. అం. ఈశాన, తత్పురుష, వామదేవ, సద్యోజాత, అఘోరములు. (5)

ముఖరజ్జువులు. అం. (వాగె): ఉత్క్షిప్తము, శిథిలము, ఉత్తరవతి, మందము, నైహాయసి, విక్షిప్తైకకరము, అర్ధకంధరము, సమము, ఉత్కీర్ణము, విభక్తము, అత్యుక్షిప్తతలము, ఉద్ధృతము, వ్యాగూఢము, గోకర్ణిక. (14)

ముఖరము. సం. విశ. 1=మొగరి. మ్రోఁగునది, ధ్వనితేఃము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధ వచనములాడునది.

ముఖరుఁడు. సం. విశ: అబద్ధముఖుఁడు, అసత్యుఁడు, అహతుఁడు, దుర్ముఖుఁడు, పంచకుఁడు.(తె).—కల్లరి, కల్లరీఁడు, జెల్లికాఁడు, టక్కరి, టవళికాఁడు, తాటోటు, డబ్బఱ-దబ్బఱ—దబ్బఱి- దబ్బఱకాఁడు, బొంకరి, బొంకులాఁడు, రజోలాఁడు. తద్వి.—(తె)—పుట్టుకల్లరి ("చూ,వంచకుఁడు3.")

ముఖవాసన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం, న. కర్పూరాదివాసన: చూ, వాసన. 1. [వీణె.

ముఖవీణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మొగవీణె: చూ,

ముఖశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మొగసాల—మోసల.1. తలవాకిటిచోవడి: చూ, సదనము. 1; వా. 2: చూ, మొగవాకిలి. 2.

ముఖసంధి. అం.(ఆరంభబీజములచే ముఖసంధి): చూ, నాటకసంధులు (సంధులు).

ముఖస్తము. వా. సం. అవ్య: ముఖాముఖి. (తె). ఎట్టయెదురు, చేక్కనియెదురు.

ముఖాముఖి. వా. సం. అవ్య. (ఇ)—పై.—

ముఖాస్త్రము. సం. వి. అ. పుం. పీత: చూ, హరిలాంఛనము.

ముఖ్యకళాప్రాణము. అం: ౧. సద్యోజాతముఖమునఁబుట్టిన చంచత్పుటతాళము, ౨. వామదేవముఖమునఁబుట్టిన చర్చపుట తాళము, 3. అఘోరముఖమునఁబుట్టిన షట్పితాపుత్రితాళము, ౪.తత్పురుషముఖమునఁబుట్టిన సంపద్వేష్టకతాళము, ౫.ఈశానముఖమునఁబుట్టిన యుద్ఘట్టతాళము. (5) (ఈ యైదింటియందే 96 తాళములుఁబుట్టి 101 తాళములయ్యెను): (చూ, జన్యతాళములు).

ముఖ్యము. సం. విశ. గామిడి:చూ, శ్రేష్ఠము.

ముఖ్యాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

ముఖ్యుఁడు. సం.వి.అ.పుం:చూ,ప్రధానుఁడు.3.

ముగండి. దే. వి: చూ, ముక్కిడి. 1.

ముగము. వై. వి.=ముఖమ్. (రూ- మొగ- మొగము- మోము.) మూతి: చూ, వదనము. 1.

ముగతి. దే. వి: చూ, పతిపత్ని.

ముగింపు. దే. వి:చూ,సమాప్తి.1. [సదాగతి.2.

ముగితి. వై. వి.=ముక్తి. య. 2, ఆ. 44: చూ,

ముగియిక దే. వి. చూ, ముగింపు.
ముగియు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు. ఆం, భా. తృ. 87; 2. అయిపోవు: చూ, సరిపోవు. 3; ప్రే. 3. ముగించు.
ముగుద. వై. వి.=ముగ్ధా. 1. ఆఁడుది. రాఘ. 3, ఆ. 85: చూ, స్త్రీ; 2. పండ్రెండేండ్ల పర్యంతమైన వయసుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; విశ. 3. తెలివితక్కువది.
ముగురు. దే. స.బ. మూఁడుశబ్దమునకు మహన్మహత్వర్థక బహువచనాంతాదేశము: రూ- ముగ్గురు-మువురు- ముగుఱు- మువ్వురు-మూగురు-మూవురు.
ముగుఱు. వా. స. బ.—పై.—
ముగ్గ. దే. వి. ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.
ముగ్గు. దే. వి. 1. రూ-మ్రుగ్గు. ఇల్లుఅలికినపిమ్మట ముత్యములు లోనగువానితో లతాద్యాకారముగా చేయు అలంకరణము: చూ, రంగవల్లి; వా.అ.క్రి.2.కాయపండు,కాయఫలించు.
ముగ్గుబెనిగూర్చెను ముండదయ్యము. లో. (పెండ్లికొమారునికిన త్తి – పెండ్లికొమార్తెకున త్తి– పారోహితునకున త్తి. వీరి సంభాషణలనడుమ బాకావాఁడు బాకాపట్టుట. అను చిత్రకథ దీనికి ముడిపెట్టుచుందురు.) "ముగ్గురం, గూర్చెనె ముండదయ్యమని కుందిరి." (రామాభ్యుదయము.5,ఆ.146.) [రూ-ముగురు.
ముగ్గురు. దే. స. బ. (మూఁడు+గురు): చూ,
ముగ్గుఱు. దే. స. బ.—పై.—
ముగ్గులు. వా. వి. బ: చూ, చిక్కులు. 1.
ముగ్గొయ్య. దే. వి. (ముందు+కొయ్య) 1. అగ్రదండము; 2: గండు, గడ్డు, గడుసు. (సం). అసంభావ్యత, అసంభావ్యము, అసాధ్యత, అసాధ్యము, ప్రచండము.
ముగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ముగుద-ముద్దియ, ముదిత. స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికా విశేషము. (ఉదయించుచున్న యౌవనము నయుగలది. పండ్రెండేండ్ల వయస్సుగలిగి యౌవనోదయమందుచున్నది: చూ, స్వీయ: (చూ, యౌవన భేదములు); విశ. 2.=ముద్దు. చక్కనిది:చూ, హృద్యము; 3. తెలివిలేనిది: స్థూలము. 3; 4. క్రొత్తది: చూ,శారదము.5.
ముగ్ధుఁడు. సం. విశ.=ముద్దుఁడు, గోల: చూ, ముద్దుఁడు.
ముచిక: ద్వ. వి. రూ-ముచ్చిక. కొబ్బరి తాటి మామిడిలోనగువాని తొడిమక్రింది బిళ్ల. (కాయపండిన వెంటనే రాలిపోవుట కనువుగ విభాజ్యకణములీ బిళ్లనంటియుంకును.)
ముచికకుడికి. వా.వి. చిట్టచివఱకు, అంశమునకు.
ముచికుందుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1. [చూ, హసంతి. 2.
ముచుండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱమల్లె *:
ముచ్చి. దే. వి. 1: అంచేలవాఁడు, జీనిగిరివాఁడు.(సం).-ఆలేఖ్యకృత్తు,కృణువు,చిత్రకరుఁడు,చిత్రకారుఁడు,చిత్రికుఁడు, చిత్రకృత్తు, రంగాజీవుఁడు. ("రూ-రంగాజీవుఁడు.");. అం. 2: చూ, శిల్పులు.
ముచ్చిక. ద్వ. వి. (ముందు+సిక): చూ, రూ- ముచిక (సంధినివర్ణవికారము).
ముచ్చిచ్చు. ద్వ. వి. (మూఁడు+చిచ్చు). త్రేతాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [మార్లు.
ముచ్చిముమ్మాటికి. జా. తప్పనిసరిగా మూఁడు
ముచ్చిరి. దే. విశ. 1. కోపి: చూ, రోషణుఁడు; 2. శోకమునొందినవాఁడు; 3. దుఃఖము నొందినవాఁడు: చూ, విమనుఁడు.
ముచ్చిరితనము. దే. వి.మనోవ్యథ: చూ, విపత్తు.
ముచ్చిరు. దే. అ. క్రి: చూ, శోకించు.
ముచ్చిలకా. వా. వి. రూ-ముచ్చిలికా. 1: రయితు భూమిఖామందునకువ్రాసియిచ్చెడుసాగుపరతుపత్రము: కదపా; 2. ఉభయవాదుల నడుమపుట్టెడు ఒడంబడిక.
ముచ్చిలి. దే. వి. పెరతలయందలిగుంట: ముచ్చిలిగుంట (చూ, అవటువు).

ముచ్చిలించు. దే. స. క్రి. రూ—మ్రుచ్చిలించు. దొంగిలించు: చూ, సడపు.

ముచ్చిలిగుంట. దే. వి: చూ, ముచ్చిలి.

ముచ్చిలికా. వా. వి: చూ, రూ—ముచ్చిలకా.

ముచ్చిలిపాటు. ద్వ. వి. కునికిపాటు, ప్రమీల: చూ, స్వప్నము. 2.

ముచ్చిలు. దే. స. క్రి. రూ-మ్రుచ్చిలు: చూ, రూ-ముచ్చిలించు.

ముచ్చివుక. దే. వి. (మూఁడు+చివుక): ముద్దుగులము.

ముచ్చె. వై. వి.=మోచకా. 1: చూ, పార్ష్ణిత్ర.

ముచ్చెబంగారు. వై. వి: చూ, జేగడ.

ముచ్చెలక. వా. వి. (మూఁడు+చెలక) దుగులము బేడ.

ముచ్చెవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మాదిగ.

ముచ్చే. దే. వి. (ముడ్డి+పూస) 1: చూ, ముడ్డిపూస; (సంధినివర్ణవికారము); 2. తిగ: చూ, మూఁడు.

ముచ్చేంగి. దే. వి. ఒకచేప. హంస. 4, ఆ. 187: చూ, మత్స్యము. 1.

ముచ్చేట. దే. వి. 1. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2; 2. గుసగుస: చూ, సల్లాపము; 3. ప్రేమము. వసు. 4, ఆ. 9: చూ, స్నేహము; 4. కోరిక. ఉ, రా. 8, ఆ. 178: చూ, వాంఛ; వా. 5. అల్లికతోఁ గూడిన సికముడి, ముచ్చేటముడి: చూ, సిక. 2.

ముచ్చేటకాఁడు. దే. విణ. కోరికగలవాఁడు. పంచ. వేం. 4, ఆ. 442.

ముచ్చేటపడు. దే. అ. క్రి. కోరు. కళా. 3, ఆ. 101: చూ, వాంఛించు.

ముచ్చేటముడి. వా. వి: చూ, ముచ్చేట. 5.

ముచ్చేటలాడు. దే. అ. క్రి: చూ, ముచ్చేటించు.

ముచ్చేటించు. దే. అ. క్రి. 1. —పై.—; వా. 2. సమాచారమును చెప్పు.

ముచ్చేట్లు. దే. వి. బ. (మూఁడు+చోట్లు) 1. మూఁడుప్రదేశములు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2. భార్యాభర్తలుగాని తదితరులుగాని అనురాగముతో నాడుకొనెడు సంభాషణాదికము. "అచ్చేట్లు ముచ్చేట్లు చెప్పుకొనుచున్నారు."

ముచ్చేముడుఁగు. వై. అ. క్రి. (ముడుఁగు+ముడుఁగు) మిక్కిలిముడుఁగు. భో. 4, ఆ. 165; జై. 3, ఆ. 112.

ముచ్చేవలము. దే. వి. (మూఁడు+చేవలము) మూఁడుచేవలములు.

ముచ్చేవుక. వా. వి: చూ, రూ-ముచ్చివుక.

ముచ్చై. దే. వి. 1: చూ, ముచ్చే. 2; 2. రూ—మ్రుచ్చై. దొంగ: చూ, చోరకుఁడు. 1; 3. అరఁటిపువ్వులోని కాడ. (ఇదే స్త్రీకేసరము) దొంగ: చూ, రూ—మ్రుచ్చై. 2.

ముచ్చొకము. ద్వ. వి: ఇరాలు-ఈరాలు, నల్తిగ, పండ్రెండు, పదిరెండు, బార_బారా, రెండాలులు. (సం).—జగతి, ద్వాదశకము. ("చూ, రెండాలులు.")

ముజ్జిడ్డు. వా. వి. తెలుపికానిచిక్కు, ఇబ్బంది.

ముజేరా. వా. వి. 1. తిరిగిరావలసిన పైకములోనగునది; 2. పెత్తనదారీముదరా.

ముజేముదారు. వా. వి. లెక్కలను పరిశీలించు ఉద్యోగి.

ముజ్జగము. ద్వ. వి. మూఁడుజగములు.

ముఝూలబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియోబ్రాహ్మణులు.

ముటము. దే. వి. రూ—మూటము. ముద్దపిడుక: చూ, శుష్కగోమయము (పిడుక.)

ముటాలు. వా. వి. బ. వంటకట్టియలు: చూ, సమిధ.

ముట్టఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎత్తుపడు, బలహీనమగు. భో. 6, ఆ. 168; నిర్వ. 4, ఆ. 76: చూ, పలియు.

ముట్టడము. వై. వి.=ముదగ్రిణ. (దే. అని శ. ర.) 1. నిర్బంధము, కట్టు: చూ, హఠము. 2; 2. ముట్టడి: చూ, యుద్ధము.

ముట్టడి. వై. వి.=ముదశ్రిణ. (దే. అని శ. ర): చూ, ముట్టడము. 2. బ్రి. 3, ఆ. 190.

ముట్టడించే. దే. స. క్రి. (కోటలోనగువాని) ముట్టడివేయు: చూ, సంశోధించే.

ముట్టణము. దే. వి: చూ, రూ-ముట్టడము. (ముట్టడికి.—భాగ. 10,స్క-౦.పూ. 1533.)

ముట్టనీయకుండును. అం: చూ, చిహ్నములు.

ముట్టించే. దే. ప్రే. 1.ముట్టఁజేయు; 2. కాల్చు: చూ, దహించే; 3. రగుల్చు: చూ,రవులుచే.

ముట్టికాళ్ళవాఁడు. దే. విణ: చూ, సంజ్ఞాపు.

ముట్టికాళ్లు. దే. వి: చూ, ముడికాళ్లు.

ముట్టికోలు. వా. వి: చూ, రూ-ముట్టుకోలు.

ముట్టియ. దే. వి: చూ, రూ-ముట్టె.

ముట్టు. దే. వి. 1. ఆఁడుదానిరజస్సు, ముట్టునెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 2. తాఁకుడు. భార. శల్య. 1, ఆ. 337: చూ, స్పర్శము.1; 3. కొలముట్టు: చూ, సాధనము. 2; విణ. 4. ముట్టుది: చూ, రజస్వల; స. క్రి. 5: చూ, స్పృశించే; 6. శత్రువులను దాఁకు. నిర్వ. 7, ఆ. 46: చూ, స్పృశించే; 7. మర్మము దాఁకు: చూ, స్పృశించే; 8: చూ, ముట్టడించే. నిర్వ. 6, ఆ. 14; 9. కడముట్టు. నిర్వ. 3, ఆ. 39: చూ, సరిపోవు. 3.

ముట్టుకట్ట. వా. వి. ముట్టఁగూడనికట్ట: చూ, అంటుకట్ట.

ముట్టుకొను. దే. స. క్రి. 1: చూ, ముట్టడించే. నిర్వ. 3, ఆ. 6; 2. ఆక్రమించే: చూ, మెగరించే; ప్రే. 3. ముట్టుకొలుపు.

ముట్టుకోలు. దే. వి: చూ, ముట్టడము. 2.

ముట్టుకోలుగొను. దే. స. క్రి. రూ-ముట్టుకోల్గొను: చూ, ముట్టడించే.

ముట్టుకోలుపట్టు. దే. స. క్రి. రూ-ముట్టుకోల్పట్టు.—వై—(రామా. 6, ఆ. 249.)

ముట్టుకోలుపఱచే. దే. స. క్రి.—వై.—

ముట్టుకోల్గొను. దే. స. క్రి: చూ. ముట్టడించే. (సా. 3, ఆ. 166.) [3, ఆ. 168.)

ముట్టుకోల్పట్టు. దే. స. క్రి.—వై.—(సా.

ముట్టుగోడ. ద్వ. వి. అండగోడ, తన్నుగోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ.

ముట్టుత. దే. వి: చూ, ముట్టు. 4.

ముట్టునీళ్లు. ద్వ. వి. బ. బహిష్ఠ యయిన అఁడుది నాలవనాఁడుచేయు స్నానము: చూ, స్నానము. 1; (తద్వి.—మాఱునీళ్ళు: చూ, స్నానము. 1.)

ముట్టుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంతాపించే.

ముట్టుపాటు. ద్వ. వి: చూ, సంకటపాటు.

ముట్టు మోఁకాళ్లవాఁడు. వా. వి: చూ,సంజ్ఞాపు.

ముట్టుసందు. దే. వి. వెలుపలకు పోవదారిలేని సందు: చూ, మార్గము. 1.

ముట్టె. దే. వి.రూ-ముట్టియ. 1. పందిముక్కు: చూ, ముక్కు. 1—ఓ; 2. పశ్వాదులమూతి.

ముట్టెచేఁప. దే. వి.ఒకచేఁప: చూ,మత్స్యము.1.

ముట్టెతోఁపు. వా. వి నిదానములేనితొందర.

ముట్టెమెకము. ద్వ. వి: చూ, పంది.

ముట్టెమోపు. దే. వి. కార్యనిర్వాహకసమయము. (శ. ర.)

ముట్టెవది. వా. వి: చూ, ముట్టుత.

ముట్లచేవిక. దే. వి. ముట్టువాండ్రుండెడియిల్లు (గది): చూ, సదనము. 1. (ముట్లగది.)

ముట్లుడిగినది. వా.విణ.నిష్క-శ(స్త్రీ): చూ, స్త్రీ.

ముఠా. వా. వి. 1. కొన్నిగ్రామములు కలిసిన సంస్థానము.2.జనులగుంపు: చూ,సమూహము.

ముడత. వా. వి: చూ, ముడత. 3.

ముడి. దే. వి. 1. గ్రంథి, చెట్టులోనగువాని ముడి: చూ, ముడుత; 2. దారములోనగు వానిముడి: గంటు. (సం).— గ్రంథి; 3. వెంట్రుకలముడి. పా. 1, ఆ. 124. గంటు, దుయముడి-దూముడి-సూయముడి. (సం).— కేశకలాపము,గ్రంథి: చూ, సిక.1;

తద్వి.—(రాజోలముడికి.—చూ, సిక. 1.); 4. రూకలముడి: గంటు; 5: గొంతుముడి. (సం).—కంఠమణి; 6. ఎద్దుమూఁపురము. "ముడిగిబ్బ.": చూ, స్కంధము. 1; 7. కలహము: చూ, యుద్ధము; 8. ముడివలె వ్రాసెడి కొన్ని వ్రాల్ల రూపాంతరము. "తాముడి, నాముడి, మాముడి."; 9. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; 10: చూ, రూ-ముడ్డి; విశ. 11. ఖండముకానిది: అఖండము; 12. వికసింపనిది.

ముడికాఁడు. దే. విశ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వంచకుఁడు; 2. దంభశూరుఁడు: చూ, శూరుఁడు. 3; 3: చూ, సంధాయకుఁడు.

ముడికాళ్లవాఁడు. దే.వి: చూ, ముట్టికాళ్ళవాఁడు.

ముడికాళ్ళు. దే. వి: కంగటికాళ్లు, ముట్టికాళ్లు.

ముడికొక్కు. దే. వి. ఒకానొకపురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు). [చూ, వాయువు.

ముడిగాలి. దే. వి. రూ-మూడిగాలి, అపానను:

ముడిగిబ్బ. దే. వి. అఁబోతు: చూ, వృషభము. 1.

ముడిగొను. దే. స. క్రి: చూ, ముడుచు.

ముడిచె. దే. వి: చూ, ముక్కుఁడి. 1.

ముడికట్ట. వా. వి: విత్తనాలకట్ట.

ముడినువ్వులు. వా.వి.బ. పప్పుచేయనినువ్వులు.

ముడిబట్ట. ద్వ. వి. అంచుకమ్ములులేనిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

ముడిబొమ. దే. వి. ముడివడ్డబొమ.

ముడియ. దే. వి. 1; చూ, మూట. రామా. 6, ఆ. 230; 2: చూ, పందెము. 1.

ముడియవిడుపు. దే. వి. రూ_ముడియవిడ్పు. ముడియవిడుచుదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

ముడియవిడ్పు. దే. వి.—పై.—

ముడివడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. ముడిగలదియగు; 2: చూ, సంధించు. స్వా. 3, ఆ. 34; 3. పెనఁగొను: చూ, పెంటిగొను; 4. అతిశయించు: చూ, సందడించు; 5. కలుగు: చూ, సంభవించు.

ముడివాటు. ద్వ. వి. ముడివడుట.

ముడివెట్టు. దే. స. క్రి. 1. ముడివేయు. స్వా. 5, ఆ. 94; వా. 2. భార్యాభర్తలకు ముడిపెట్టు; 3. పుస్తెకట్టు; 4. లంకెవేయు.

ముడివేయు. దే. స. క్రి.—పై.—

ముడివేయుట. జా. వాదమునకు బట్టముడివైచి ప్రతిజ్ఞచేయుట. "ముడియ వైవఁగవచ్చు మొన దారసించిన శూరత్వమున వెన్నుఁ జూపఁడనుచు." (పాండు. 1, ఆ. 63.)

ముడుంబ (బా). వా. వి. 1. చిక్కు, తకరారు; 2. ఉమ్మడి. "ముడుంబా పదలలేదు." (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక.)

ముడుఁగఁబాఱు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, ముడుచు. 1, నై. 2, ఆ. 119.

ముడుఁగు. వై. అ. క్రి.=ముకుళి. (రూ-ముసుగు-ముస్గు, మొగ్గు.) 1.—పై.—సా. 2, ఆ. 30; 2. తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9; 3: చూ, సంకోచించు. వసు. 2, ఆ. 44; 4. చేష్టలుడుగు: చూ, వెఱఁగుపడు.

ముడుఁగుఁదామర. ద్వ. వి. (రూ-ముడుఁగుఁదామర-మొగడఁదామర): చూ, పొత్తిదామర.

ముడుఁచు. వై. ప్రే. 1.=ముకుళి. ముడుఁగఁజేయు. వసు. 3, ఆ. 161: చూ, సుక్కు. 8; 2: ముడివెట్టు. (ఈయర్థమౌపచారికము), గంటువెట్టు, ముడిగొను, ముడివేయు.

ముడుకు. దే. వి: చూ, మోఁకాలు. ఆం, పదా. నర. 74.

ముడుచు. దే. స. క్రి: చూ, సుక్కు. 8.

ముడుచుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సంక్షేపించు.

ముడుచుట. దే.వి.ముడివేయుట: రూ_ముడ్చుట.

ముడుత. దే. వి. 1: కంతి, కడింది, కణుపు-కనుపు-కన్ను, కొడుపు, గంటు, గనుపు, గుబ్బ, చిట్టియ-చిట్టె, బుడిపి-బుడ్పి, బొడప, బోటు, ముడి. (సం).—కాండసంధి, కుటి, గడుపు, గ్రంథి, పర్వము, పర్వరీణ

ము; 2. వస్త్రపునెఱి: చూ, వళి. 2; 3. కడుపుమీఁదివళి: చూ, వళి. 1.

ముడుతపడు. దే. అ. క్రి: ఉగ్గుపడు.

ముడుపరి. దే. వి. (ముడుపు + అరి) ముడుపు పట్టినవాఁడు.

ముడుపు. దే. వి. 1. (శుభకార్యాదుల ఆరంభమునందు) ధనముముడిచి మీఁదుకట్టిన మూట: మీఁదు, ముల్లియ–ముల్లె; 2. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; వా. 3. దేవతాదుల నుద్దేశించి చెల్లించెడు ధనాదికము: మీఁదు, ముల్లియ–ముల్లె.

ముడుము. దే. వి: చూ, ముడుకు.

ముడుసు. దే. వి. 1. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; 2. గ్రంథిలాస్థి: చూ, శల్యము. 1; 3: చూ, ముడ్డిపూస.

ముడేకము. దే. వి: ఏగాసి, అరకాని.

ముడ్చుట. దే. వి: చూ, రూ-ముడుచుట.

ముడ్డి. దే. వి. రూ-ముడి-మూడి, కుట్టియ-కుట్టె, గాఁడు, పట్టి-పట్టె, పూడ. (సం).—అపానము, అవస్కరము, ఆధారము, ఉపస్థ, కల్మాషి, గుదము, గుహ్యము, తనుహ్రదము, పాయువు, పృష్ఠము. తద్వి.—గుదద్వారమునకు.—(సం) చుతము, చుతి.

ముణుకరాములు. వా. వి. బ. ఎటుతోఁచేని స్థితి. (విశాఖ పట్టణ ప్రాంతమున వాడుక.)

ముణుఁగుఁదామర. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముడుఁగుఁదామర. [శుకనాసము.

ముతంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లగిసె*: చూ,

ముతరాచే. ద్వ. వి. సవారీలు వాహనములు లోనగువాని మోయు నొకశూద్రజాతి: రూ-ముత్తరాచే- ముత్తిరాచే, ముత్తిరాచేవాఁడు, ముత్తిరాజోలు.

ముతుక. దే. విశ. 1: చూ, రూ-ముదుక. 1; 2: చూ, రూ-ముదుక. 2.

ముత్త. దే. విశ: చూ, ముదుక. 1. పాండు, 3, ఆ. 50. [ము. 2.

ముత్తడము. దే. వి. ఉత్తరిగ: చూ, భూషణ

ముత్తనియవేళ్లు. దే. వి. జోటైనవేళ్లు: చూ, వేలు. 2. [ముత్తో: చూ, స్త్రీ.

ముత్తయిదువ. దే. వి. రూ-ముత్తైద-ముత్తైదువ-

ముత్తర. అం. రూ-ముత్తెర-మెత్తర: చూ, విన్నాణములు. (మల్లశాస్త్రము.)

ముత్తరంగలు. దే. వి. బ. కడుపుమీఁది త్రివళులు: చూ, వళి. 1.

ముత్తరము. దే. వి. బ. మూఁడుతరములు.

ముత్తరాచే. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముతరాచే.

ముత్తవపులగము. ద్వ. వి. చిట్టాముదపుఁజెట్టు: చూ, సహదేవ. [చూ, సవిత. 2.

ముత్తవ. ద్వ. వి. వృద్ధపితామహి. రూ-ముత్తవ్వ:

ముత్తవ్వ. ద్వ. వి. (ముత్త + అవ్వ)—పై.—

ముత్తాత. దే. వి. (ముత్త + తాత) 1. వృద్ధపితామహుఁడు: చూ, ప్రపితామహుఁడు; అం. 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

ముత్తి. వై. వి.=ముక్తి. మోక్షము. నీలా. 1, ఆ. 118: చూ, సదాగతి. 2.

ముత్తిగ. ద్వ. వి. (మూఁడు + తిగ) తొమ్మిది: చూ, ముమ్మూఁడు. [చూ, రత్నము. 1.

ముత్తియము. వై. వి.=మౌక్తిక. రూ-ముత్తెము:

ముత్తిరాచే. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముతరాచే.

ముత్తిరాచేవాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

ముత్తిరాజోలు. ద్వ. వి. బ.—పై.—

ముత్తూము. ద్వ. వి. (మూఁడు + తూము) మూఁడుతూములు.

ముత్తువ. దే. వి: చూ, ముత్తవపులగము *.

ముత్తెపుఁజిప్ప. ద్వ. వి. (ముత్తెము + చిప్ప) 1: చూ, ముక్తాస్ఫోటము; 2: చూ, భక్ష్యము.

ముత్తెపుఁబంట. ద్వ. వి. (ముత్తెము + పంట) చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3.

ముత్తెపుఁదీఁగ. ద్వ. వి:రూ- ముత్తెపుతీఁగె.(సం) కటశర్కర, గాంగేష్టి. *.
ముత్తెపుతీఁగె. ద్వ. వి.—పై.—
ముత్తెపురిక్క నెల. అం. చైత్రమాసము: చూ, మాసములు. [రిక్క.
ముత్తెపుసవతు. వై. వి. చిత్రానక్షత్రము:చూ,
ముత్తెము. వై. వి.=: చూ, రూ- ముత్తియము.
ముత్తెర. అం: చూ, రూ- నుత్తర. [నది.
ముత్తెరపులాఁడి. దే. వి. ఆకాశగంగ: చూ,
ముత్తెసగము. వై. వి.=ముక్తాహార. రూ- ముత్తెసరి. ముత్యాలదండ: చూ, భూషణము. 2. [విశేషము:చూ, సస్యము. 1.
ముత్తెసరి. వై. వి. 1.=—పై.—; 2. సస్య
ముత్తెసరులు. వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
ముత్తైద. వై. వి: చూ, రూ- ముత్తయిదువ.
ముత్తైదువ. దే. వి.—పై.—
ముత్తోన. దే. వి: చూ, ముత్తువ*.
ముత్తో. దే. వి. (ముత్త + తోయలి): చూ, ముత్తయిదువ.
ముత్యమంతమాట. జా. కొలఁదిమాట. "సత్యమగు నీముత్యమంతమాట." (ధర్మజరాజ)
ముత్యము. వై. వి.=ముక్తా. 1: చూ, రూ- ముత్తియము. పాండు. 2, ఆ. 171; అం. 2: చూ, రత్నములు.
ముత్యాలకుచ్చు. ద్వ. వి. పారితథ్యావిశేషము, వాలపాశ్యావిశేషము: చూ, భూషణము. 2—౧౦—౧౬. [మహాలక్ష్మి. 3.
ముత్యాలమ్మ. వై. వి. ఒకగ్రామదేవత: చూ,
ముత్రోవ. దే. వి. మూఁడుత్రోవలు.
ముత్రోవదిమ్మరి. దే. వి. (మూఁడు + త్రోవ + తిమ్మరి) త్రిపథగ: చూ, నది.
ముదము. సం. వి. న్. స్త్రీ. 1. రూ—ప్రమదము: చూ, సంతోషము; అం. 2. (మోదము): చూ, సంచారిభావములు. "(అహోహా! మున్ను నేనొనర్చిన నోములు నేఁటికిఁబండె. నిట్టి సమయంబు చేకూరునని తలంచనైతి. రాఘవేంద్రుండు నురవై రిందుని మెనఁట..")
ముదముద. దే. వి. కౌతుకు: చూ, సంకోచము.
ముదల. దే. వి. 1. ఆజ్ఞ. ప్రభా. 5, ఆ. 203: చూ, సెలవు; 2. గణుతి. ఉ, హరి. 4, ఆ. 269: చూ, లక్ష్యము. 1; 3. గనినుచేరిక నేల: చూ, హరిప్రియ. 2. (భూమి. 1.)
ముదలకించు. దే. స. క్రి: చూ, మార్కొను. 1. రామా. 5, ఆ. 198.
ముదలపెట్టు. దే. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు. కళా. 1, ఆ. 188: చూ, సెలవిచ్చు.
ముదలించు. దే. స. క్రి. 1. అడుగు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64: చూ, సవాలువేయు; 2: చూ, ముదలకించు. నిర్వ. 7, ఆ. 78.
ముది. దే. వి. (రూ—ముదిమి-ముదితనము.) 1. వార్ధకము. స్వా. 1, ఆ. 50: చూ, స్థావిరము; విణ. 2. వృద్ధ, వృద్ధుఁడు. ఉ, రా. 4, ఆ. 306: చూ, స్థవిరుఁడు.
ముదికాకి. ద్వ. వి.ఆల్లకోస:చూ, వాయసము.1.
ముదిగారము. దే. వి: చూ, మూర్ఖ్యము.
ముదిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ముద్దియ. పరకీయాభేదము: చూ, ముగ్ధ. 1; దే. వి. (1). ఆఁడుది. య. 2, ఆ. 100: చూ, స్త్రీ.
ముదితము. సం. విణ. ఉల్లాఘము, ప్రీతము, నిర్వృతము: చూ, హ్లాదనము.
ముదితనము. దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదితావస్థ. అం. మిత్రక్షేత్రములయందున్న గ్రహము ముదితావస్థను బొందును. దీనివలన సంగీతము, సాహిత్యము, పుత్రసంతోషము గలుగును: చూ, అవస్థలు. 5.
ముదిమి. దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదిమివాఁడు. దే. వి: చూ, ముది. 2.
ముదియ. వై. వి.=ముగ్ధా. (రూ- ముగ్ధ-ముద్దియ—ముద్దుగుమ్మ): చూ, ముగ్ధ. 1.

ముదియది. వై. వి. ముసలిది, ముద్ది:చూ, వృద్ధ.

ముదియనివారిలోఁబెద్ద. ద్వ.వి:చూ,బ్రహ్మ. 1.

ముదియనివారు. ద్వ. వి. బ. దేవతలు. ఆం, పద. సుర. 38: చూ, వేలుపు.

ముదియు. దే. అ. క్రి: చూ, డొక్కు. 3.

ముదిరము. సం. వి. అ. పుం:చూ,మేఘము. 1.

ముదిరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విటుఁడు.

ముదివాఁడు. దే. విణ: చూ, ముది. 2.

ముదిసినవాఁడు. దే.విణ.—వై.—సాం.మా. 4.

ముదుక. దే. విణ. 1: చూ, ముది. 2. జై. 4. ఆ. 44; 2. రూ-ముతుక. హరి, పూ. 5, ఆ. 143: చూ, బెరసు. 2.

ముదుకఁడు. దే. విణ: చూ, ముది. 2.

ముదుకసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

ముదుగు. దే. విణ: చూ, ముదుక. 2.

ముదుగునూకలు. దే. వి. బ. గండ్రనూకలు: చూ, శంబుకము.

ముదుటుంగరము. వై. వి=ముద్రాంగుళి. (ద్వ. ఆ.ని శ. ర.) రూ-ముద్దుటుంగరము: చూ, భూషణము. 2—౧౨-(౨).

ముదురు. దే. విణ. 1: చూ, ముడి. 1. పాండు. 2, ఆ. 109; 2: చూ, ముని. 2; అ. క్రి. 3. (కాయలోనగునది) పరిణమించు: చూ, వికసించు; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

ముదురుమొగ్గ. దే. వి. పుష్పించుటకు సిద్ధమైన మొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.

ముదుసరి. దే. విణ: చూ, ముది. 2.

ముదుసరితనము. దే. వి: చూ, ముది. 1.

ముదుసలి. దే. విణ: చూ, రూ-ముదుసరి.

ముదుసరిది. దే. విణ: చూ, ముదియది.

ముద్గపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిల్లిపెసర*: చూ, పెసర. [హాయము.

ముద్గభుక్కు. సం. వి. జ్. న. గుఱ్ఱము: చూ,

ముద్గము. సం.వి.అ.పుం.బ. పెసలు: చూ,పెసర.

ముద్గరము. సం. వి. అ. పుం. 1: అవదారణము, ఉద్ఘాతము, కర్కరము, కుద్దారము- కుద్దాలము- కూద్దాలము, ఖనిత్రము, ఖాత్రము, ఘనము, టంక-టంకము-టంగము. (తె).—గుద్దలి, త్రవ్వుకోల-త్రవ్వుకోల, గొరిగ-బొరిగె. తద్విశేషములు.—౧.అభ్రి (చూ,పిలి. 2.౨.), కాష్ఠకుద్దాలము, రదని. (తె).-కఱ్ఱగుద్దలి; ౨. (తె).—కోలుడుపాఱ—గోఁకుడుపాఱ, చెక్కుడుపాఱ, తవ్వుకోల-తవ్వుగోల, గోఁకుడుఁబాఱ; 3. కర్కరము, కలిలము, కుఠారము, గాఢముష్టి, ఛిదిరము, ద్రుఘణము, పరశువు, పరశ్వథము, స్వధితి. (తె).-గండగొడ్డలి-గండ్రగొడ్డలి, గొడ్డలి; ౪. కాష్ఠలోహి, కూటము, ఖనిత్రము,దుఘణము, వాతర్ధి. (తె).—ఇనుపగుదియ-ఇనుపదుడ్డు,గుడుప,గుదియ-గుదె, గునపము-గునపము,దుడ్డు;౫.(సం).— ముసుండము, ముసుండి; ౬. (తె).—కుర్చిక. (చూ, కుర్చిక); ౭. (తె).— చిప్పగుద్దలి, చిప్పగొడ్డలి; ౮. కాఘాలము; ౯. ఖనిత్రము, ఖనిత్రి, విశిఖ. (తె).—గడ్డపాఱ,పార-పాఱ; ౧౦. (తె).—కొండగుద్దలి. (మిగతవానికి "చూ, స్వధితి."); 2: చూ, సమ్మెట.1; 3. మల్లె*:చూ,హాసంతి. 2; 4: చూ, ఆసనములు; 5: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు (బాణము. 1).

ముద్గలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2.

ముద్ద. వై. వి. 1.=ముగ్ధా: చూ, రూ-ముదియ; దే. వి. 2. కబళము: చూ, పిండము. 3; 3. పిడుచే: చూ, పిండము. 4.

ముద్దకట్టు. దే. అ. క్రి: అడకట్టు-అడగట్టు, అడగొను, కరుడుగట్టు, చిముడు, పాయఁబాఱు, పొము, మెత్తఁబడు. (సం) ఘనీభవించు.

ముద్దకమ్మరి. ద్వ. వి. తాయికరఁగి యినుము చేసెడు కమ్మరి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.
ముద్దకప్పము. దే. వి. మ్రానిబిల్లతగిలించినకప్పము: చూ, వైశాఖము. 2 (మంథానము.)
ముద్దకొలిమి. దే. వి. తాయి యినుముగా కరఁగెడుకొలిమి (పల్లము): చూ, రంధ్రము. 1.
ముద్దతు. వా. వి. కాలపరిమితి (ముద్దతుకవులు=కరారునామా; ముద్దతుక్రియము=అవధిక్రియము.)
ముద్దపప్పు. దే. వి. వండినపప్పు: చూ, సూపము.
ముద్దబీగము. దే. వి: కప్పతాళము (చూ, బీగము.)
ముద్దయ్య. వై. వి. కుమారస్వామి: చూ, స్కంధుఁడు.
ముద్దర. వై. వి.=ముద్రా. అచ్చు, చేప్ప, ముద్దు, మొహరు: చూ, సికా.
ముద్దరాలు. ద్వ. విణ. ముగ్ధ: చూ, ముదియ.
ముద్దాడు. దే. స. క్రి. 1. చుంబనాది పూర్వకముగా లాలనముచేయు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 136: ముద్దిడు, ముద్దుపెట్టుకొను; 2. ఆదరించే. ఉ, హరి. 5, ఆ. 6: చూ, సంభావించే. [ప్రీతివాని.
ముద్దాయి. వా. వి. నేరముమోపఁబడినవాఁడు;
ముది. దే. వి. 1. ఆపద: చూ, విపత్తు; 2: చూ, ముదియది. [విజ. 1, ఆ. 137.
ముద్దిడు. దే. స. క్రి: చూ, ముద్దాడు. 1.
ముద్దియ. వై. వి.=ముగ్ధా: చూ, రూ-ముదియ.
ముద్దెఁటె. దే. వి. తోత్రము: చూ, ముల్లుకోల.
ముద్దు. వై. వి. 1. ప్రేమము.ఆం, పదా. చర. 7: చూ, స్నేహము; 2. తామరదుద్దు. ఆం, భా. ప్రి. 165: చూ, మిద్దియ. ?; 3: (సం)—చుంబనము. తద్వి.—దొంతర ముద్దు; 4.=ముద్రా: చూ, ముద్దర. "ముద్దుటుంగరము."; విణ. 5. ప్రియమైనది. (ఉ, హరి. 4, 7): అనుఁగు, పాటన, పాటింపు. (సం).—ఆదరము,ఆదృతి: చూ, సౌందర్యము; 6.=ముగ్ధ. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; విణ. 7. మనోజ్ఞము. "అలుక మిగుల ముద్దుగానున్నది.": చూ, హృద్యము.
ముద్దుఁడు. వై. విణ.=ముగ్ధ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 100: చూ, స్తబ్ధుఁడు. [చూ, పట్పసము.
ముద్దుగలకాళ్లపురువు. ద్వ. వి. జేంటనుక్కాలి:
ముద్దుగలగజ్జలబిడ్డఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముద్దయ్య.
ముద్దుగుమ్మ. ద్వ. వి. (రూ-ముద్దులగుమ్మ.) 1. మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
ముద్దుగురియుట. జా. మనోహరముగానుండుట. "ముత్యాలసరులతో ముద్దుగురిసె" (శృంగారనైషధము.); "ముద్దులుగురియరా ముదిపెండ్లికొడుకా అనిన పెండ్లికివచ్చిన స్త్రీలందఱు నాభార్యలే"అన్నట్లు. (లోకోక్తి.)
ముద్దుగులను. వా. వి: చూ, ముచ్చిపుక.
ముద్దుటుంగరము. వై. వి.=: చూ, రూ-ముదుటుంగరము. రామా. 6, ఆ. 186.
ముద్దుటుంగ్రము. వై. వి.=—వై.— [బించే.
ముద్దుపెట్టుకొను. ద్వ. స. క్రి: (సం).—చుం
ముద్దుపాలు. ద్వ. వి: చూ, ధాన్యము.
ముద్దుముద్దు. వా. విణ: చూ, జిలిబిలి. 4.
ముద్దురాలు. ద్వ. వి. (ముద్దులు+ఆలు): చూ, ముద్దుగుమ్మ.
ముద్దులగుమ్మ. ద్వ. వి: చూ,రూ-ముద్దుగుమ్మ.
ముద్దులాఁడి. ద్వ. వి. 1.—వై.—; విణ. 2. మనోజ్ఞురాలు: చూ, స్త్రీ.
ముద్దులాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, మనోజ్ఞుఁడు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1253.
ముద్దులుగుల్కుట. జా: చూ, ముద్దుగురియుట. "ముద్దులుగుల్కు నీభువనమోహన కుండలరత్న దీధితుల్." (కవికర్ణరసాయనము); "ముద్దులుగుల్కుచున్నయుగ్మలి." (రసికజన మనోరంజనము).

ముద్దులుమూటఁగట్టుట. జా: చూ, ముద్దుగురియుట. "మఱికొన్నిసంగతులు ముద్దులుమూటఁగట్టఁజాలు". (శ్రీనివాసవిలాసము).

ముద్దె. దే. వి: చూ, ముద్దు.2.

ముద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=ముద్దు. 1: చూ, ముద్దర; 2. ఉంగరము లోనగువానియందుఁ గల సంజ్ఞాక్షరములు; 3. ధాన్యపురాశిపై ముద్ర: బరగడ: అం. 4: చూ, అలంకారము. 3. ("చెప్పఁదలఁచినది పదములందుఁ జొప్పుట. ఉదా.—నితంబగుర్వీతన్వీ. "); 5: చూ, నృత్తహస్తములు.

ముద్రగడ. మి. వి. రాజోదండము.

ముద్రణము. సం. వి. అ. న. 1. ముద్రించుట; 2.=ముట్టడి, ఆక్రమించినిర్బంధించుట: చూ, ముట్టడి. [పొత్తము: చూ, సంపుటము. 3.

ముద్రపత్రసంపుటము. సం. వి. అ. పుం. అచ్చే

ముద్రపలక. వా. మి. వి. (ధాన్యపురాశిపైన వేయు) ముద్రబల్ల: ముద్రబల్ల.

ముద్రబల్ల. వా. మి. వి.—పై.—"ముద్రబల్లవద్ద దెబ్బతిన్నట్లు"

ముద్రలు. అం: ఖేచరి, భూచరి, మధ్యమ, షణ్ముఖి, శాంభవి. (5).

ముద్రాంగుళీయకము. సం. వి. అ. న.=ముద్దుటుంగరము: చూ, ముదుటుంగరము.

ముద్రాక్షరశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముద్రాశాల, అచ్చుఁగూటము—అచ్చుకూటము: చూ, సదనము. 1.

ముద్రారక్షకము. అం: చూ, కళలు.

ముద్రారాక్షసము. అం. (ఈగ్రంథమును విశాఖదత్తుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు. [క్షరశాల.

ముద్రాశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముద్రా

ముద్రించు. సం. స. క్రి. 1. ముద్రాంకితము చేయు: అచ్చువేయు; వా. 2. చక్రాంకితము చేయు; 3. ఉత్తరములోనగువానిమీఁద సీలునునొక్కు (కొట్టు.) [గరము.

ముద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముదుటుం

ముద్రికము. అం: చూ, ఆసనములు.

ముద్రితము. సం. విణ. 1. ముద్రింపఁబడినది; 2. ముకుళింపఁబడినది: ముకుళితము; అం. 3: చూ, గమకములు.

ముధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వ్యర్థము.

మున్. దే. అవ్య: చూ, ముంగల. 3.

మునక. దే. వి. రూ-మునుక: చూ, స్నానము.1.

మునగ. వై. వి.=మురంగి. రూ-మునుగ.*: చూ, శిగ్రువు.

మునస. దే.వి. ఏతపుమ్రానిమీఁదియరభాగము. (ఏతపుమ్రానిక్రింది యనభాగము మీట); తద్వి.—ముంగిసమ్రాను.

మునసపు(బు). వా. వి. రూ-మున్సపు. 1. గ్రామాధికారి: అధ్యక్షుఁడు; 2: న్యాయాధికారి. "డిస్ట్రిక్టుమునసబు."

ముని. సం. వి.ఇ.పుం. 1. ఋషి(వశిష్ఠాది): చూ, సన్యాసి; 2: చూ, బుద్ధుఁడు; 3. అగిసియ*: చూ, శుకనాసము; దే. వి. (1) అత్యగ్రము; (2) యత్నము: చూ, సన్నాహము.2; విణ. (3) వృత్తియందు మునుశబ్దము యొక్క అంత్యోకారమునకు ఇకారము వచ్చినరూపము. "మునివ్రేళ్లు, మునిముచ్చు."

మునిఁగించు. దే. స. క్రి. 1. స్నానముచేయించు; వా. 2. (కనఁబడకుండునటుల పడవ లోనగునవి) నీటిలోమునుఁగునట్లుచేయు.

మునిఁగినవాఁడు. దే. విణ. ఆప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునికొంగు. దే. వి: చూ, రూ-ముంగొంగు.

మునికోల. దే. వి. 1: చూ, రూ-ముల్లుకోల; 2: కక్కసము, కమిచీ, కసము, కొరడా, చేబుకు, చేవుకు-చాకు, చేరుకోల-

చేర్కోల-చేఱుకోల-చేఱులకోల-చేర్లకోల, జోటి, తరటు-తఱటు, సంపెట-సమ్మెట, సాటి. (సం).—అర్కృపి, కశ, కరిక చారకము, తోత్రిము, తోదనము, పాజినము. (మిగతవానికి "చూ, సమ్మెట. 2.")

మునిచీఁకటి. దే. వి. (ముని + చీఁకటి) పొద్దుకుంకినతోడనే పర్వెడుపలుచని చీఁకటి, మునిమునిచీఁకటి (అనికొందఱు.): చూ, మేచకము. 1.

మునిబాహ్మణులు. అం: చూ, దశవిధబాహ్మణులు. (కందమూలాదు లశనముగ గ్రహించి దాంతులై తపోనిష్ఠగలిగి వేద శాస్త్రములను కర్తవ్యా కర్తవ్యములను గుర్తెఱింగి విశేషజ్ఞానముచే సత్యవాక్కుగల వారే బాహ్మణులు. "శ్లో. ఫలమూలాశనో దాంతో తపస్వీ వేదశాస్త్రవిత్, కృత్యా కృత్య విశేషజ్ఞో సత్యవాఙ్మునిరుచ్యతే.").

మునిమనుమఁడు. దే. వి. (ముని+మనుమఁడు.) పపౌత్రుఁడు, పరంపదుఁడు. రూ-ముమ్మనుమఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1.

మునిమనుమరాలు. దే. వి. పపౌత్రి. రూ-ముమ్మనుమరాలు: చూ, సూన. 1.

మునిమాపు. దే. వి. (ముని + మాపు): చూ, పదోషము. 1. పా. 1, ఆ. 49.

మునిముంగల. ద్వ. వి. (ముంగల+ముంగల) ఎట్టఎదుట: చూ, మొట్టమొదలు.

మునిముచ్చు. దే. వి. (ముని+ముచ్చు) 1: చూ, పశ్యతోహరుఁడు. 2. కళా. 3, ఆ. 188: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. పశ్యతోహరురాలు: చూ, హారకుఁడు. 1. ("చూ, స్త్రీ.")

మునియేఁడు. దే. వి. (ముని+ఏఁడు) రూ-మున్నేఁడు. నిరుటికి తొలియేఁడు: చూ, సంవత్సరములు. [2: చూ, వాగ్రితకాఁడు.

మునిషి. వా. వి. 1. తురకవేదువు చెప్పువాఁడు;

మునిసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

మునీంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి (ఋషి).

మును. దే. వి. 1. (రూ-మునుపు-మున్ను) పూర్వ కాలము: చూ, మొదలు, 4; 2. (రూ-మునుపు-మున్ను) ఆరంభము: చూ, మొదలు 4; 3. అంతము, తుది. హరి. పూ. 7, ఆ. 198: చూ, సుద; అవ్య. 4: చూ, ముంగల.

మునుఁగు. దే. అ. క్రి. రూ-మున్గు. 1: చూ, మరణించు. సాం. మా. 36; 2. మునుక వేయు: చూ, స్నానమాడు; 3. అడఁగు. భో. 1, ఆ. 101: చూ, సుక్కు. 4; 4: చూ, నశించు; 5. ముఱుఁగుపడు: చూ, లాఁచు.

మునుఁగువాఁడు. దే. విణ. ఆప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునుక. దే. వి. రూ-మునుక. మునుఁగుట. 1: చూ, స్నానము. 1; 2. మునుకవేయుట. విజ. 1, ఆ. 121: చూ, స్నానము. 1.

మునుకు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపించు. జై. 7, ఆ. 115; 2. మాఱుపలుకు. భో. 5, ఆ. 66; 3. పలుకు. సై. 3, ఆ. 44: చూ, వచించు. [సన్నాహము. 2.

మునుకువ. దే. వి. పూనిక. య. 3, ఆ. 16: చూ,

మునుకొను. దే. అ. క్రి. రూ-మున్కొను: చూ, ముందుపడు.

మునుకోలు. దే. వి. మునుకొనుట. [నగ*.

మునుగ. సై. వి.=మురంగీ: చూ, రూ-ము

మునుగట్టు. ద్వ. వి. తూరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.

మునుచీఁకటులవిచ్చుమొగ్గ. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు. వేం. ఆం. 11: చూ, హిమాంశువు.

మునుచు. దే. పే: చూ, రూ-ముంచు.

మునుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మునుకొను.

మునుపు. దే. వి. రూ-మున్ను: చూ, రూ-మును. 1—2.

మునుము. దే. వి. రూ-మున్ము 1. పైరుపండిన పిదప కోయుటకేర్పఱచుకొనిన పరిమితి: పాయ; 2. వరుస, పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 3. ఎదురు: చూ, ముందర.1; 4. ఎదుటిచోటు; 5: చూ, సేనాముఖము; 6: తలచుేదనము- తలుచుేదనము, ఒత్తడి, ఒత్తు, జేపరము; విణ. 7. తలచు. హరి. ఉ. 9, ఆ. 46: చూ, మొత్తము; వా. వి. 8. నాలునాలుగువరుస.

మునుముకొను. దే. అ. క్రి. వరుసపెట్టు.

మునులయిల్లు. వా. వి. ఆకుటిల్లు: చూ, సదనము. 1.

మున్కొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మునుకొను.

మున్గు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మునుఁగు. (మునుక వేయుటకు.—పాండు. 4, ఆ. 196.)

మున్నడి. దే. అవ్య. క్రి. విణ. (మున్ను+అడుగు) ముందుగా: రూ-మున్నాడి.

మున్నరక. దే. వి. 1. తొలిదుక్కి: చూ, లాంగలము.1; 2. ధైర్యము. విజ.3, ఆ. 144: చూ, స్థైర్యము. 1. [మున్నడి. పా.1, ఆ. 103.

మున్నాడి. దే. అవ్య. క్రి. విణ: చూ, రూ-

మున్నీటిచూలి. ద్వ. వి. క్షీరసాగరకన్యక: చూ, లక్ష్మి. 1. [దే. 10.

మున్నీటిపట్టి. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు. సాం.

మున్నీటియగ్గి. ద్వ. వి: చూ, బడబానలము.

మున్నీరు. ద్వ. వి. (మును+నీరు): చూ, సముద్రము. పాండు. 2, ఆ. 109.

మున్ను. దే. వి: చూ, రూ-మును. 1—2.

మున్నూఱు. దే. స. బ. (మూఁడు+నూఱులు) మూఁడునూఱులు.

మున్నూలు. దే. వి. త్రిసూత్రి: రూ-మూన్నూలు. ముప్పిరి, ముప్పేట: చూ, సూత్రము. 1.

మున్నెరిక. దే. వి. పూర్వరాగమువలనఁ గలిగిన విరహతాపము.

మున్నేఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మునియేఁడు.

మున్పు. దే వి: చూ, రూ-మునుపు.

మున్మ. దే. వి: చూ, రూ-మునుము.

మున్సిపు. వా. వి: చూ, రూ-మునసబు (బు.)

ముప్పండ్రు. ద్వ. వి. బ. ముప్పదిమంది.

ముప్పటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-ముప్పటిల్లు. చెల్లారు: చూ, స్రుక్కు. 4.

ముప్పటిల్లు. వా. అ. క్రి.—పై.—

ముప్పది. ద్వ. స. (మూఁడు+పది): ముప్పై (30).

ముప్పదియాఱండ్లది. ద్వ. వి. నిరతము, లోల, మిక్కిలియిచ్ఛగలది: చూ, స్త్రీ. [రిక్క.

ముప్పదిరెంటిగుంపు. ద్వ. వి. రేవతి: చూ,

ముప్పదిరెండాయుధములు. అం: (చూ, బాణము. 1. ఽౕ) బాణము, ఖడ్గము (కటారి), తోమరము (కోదండము), స్తోమము, చేరి, సృగము, శక్తి, యష్టి, భిండివాలము, పరిఘము, పరశ్వధము, గద, ప్రాసము, ముద్గరము, ముసలము, శూలము, పాశము, చక్రము, ముసుండి, దండము, వజ్రము, అశని, హలము, అరిష్టము, క్రకచము, కుంతము, పరశువు, శంకువు, వేణువు, తోత్రము, కుసూలము, త్రిశూలము. (32). (చూ, ఆయుధ నామవిశేషములు. 657 వ పుట.)

ముప్పదిరెండు. ద్వ. వి: (సం).—ఆకృతి.

ముప్పరువునేల. దే. వి. కోశత్రయము: రూ-ముప్పర్వునేల. [పద్దుల పాత్రము.

ముప్పర్జు. వా. వి. చిఠాఆవర్జాలు లేని వరుస

ముప్పర్వునేల. దే. వి: చూ, రూ-ముప్పరువునేల.

ముప్పలము. ద్వ. వి. (మూఁడు+పలము.) మూఁడుపలములు. [మూఁడుపాతికలు.

ముప్పాతిక. ద్వ. వి. (మూఁడు+పాతిక)

ముప్పావు. ద్వ. వి. (మూఁడు+పావు) మూఁడుపావులు. [మూఁడుపావులాలు.

ముప్పావులా. ద్వ. వి. (మూఁడు+పావులా)

ముప్పిడి. దే. వి. (మూఁడు+పిడి) చేఁకు: చూ, రిష్టి. 2. [పిడికలు.

ముప్పిర. దే. వి. (మూఁడు+పిర) మూఁడు

ముప్పిరి. దే. వి. (మూఁడు + పిరి): చూ, మున్నూలు; విశ. 2. మూఁడుపిరులుగలది.
ముప్పిరిగొను. దే. అ. క్రి. 1. మూఁడుపిరులుగా పెనఁగొను; 2. పెనఁగొను. నిర్వ. 10, ఆ. 140: చూ, వెంటిగొను.
ముప్పు. దే. వి. 1. వార్ధకము: చూ, స్థావిరము; 2: చూ, విపత్తు. రామా. 7, ఆ. 119.
ముప్పూఁట. దే. వి. (మూఁడు+పూఁట) మూఁడుపూఁటలు.
ముప్పె. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
ముప్పేట. దే. వి: చూ, ముప్పిరి.
ముప్పేటపేరు. దే. వి. త్రిసరము: చూ, హారిక. 2. (చూ, భూషణము.2.)
ముప్పై. వా. వి: ముప్పది. (30).
ముప్పొంగు. దే. అ. క్రి. (మూఁడు + పొంగు) మూఁడుపొంగులు పొంగు.
ముప్పొత్తులు. దే. వి. బ. (మూఁడు+పొత్తులు) అసడ్డ: చూ, సయాట.
ముప్పోకలాఁడు. దే. వి. (మూఁడు+పోకలు+ఆడు.) త్రిగుణాత్మకుఁడు: చూ, వేలుపు.
ముబ్బడి. దే. విశ: చూ, రూ-ముమ్మడుగు.
ముబ్బడించు. దే. అ. క్రి. ముమ్మడియగు: రూ-ముమ్మడించు.
ముబ్బాసవాల్గీము. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. అం, పదా. సుర. 21. [ముంబె.
ముబ్బె. దే. వి. నితంబపార్శ్వము: చూ,
ముబ్బేడ. వా. వి. మూఁడు+బేడ) మూఁడుబేడలు.
ముముక్షుత్వము. అం: చూ, సాధనచతుష్టయము.
ముముక్షువు. సం. విశ. (ఉ). విడుపనిచ్ఛగలవాఁడు.
ముమూర్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చావనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ. [గలవాఁడు.
ముమూర్షువు. సం. విశ. (ఉ). చావనిచ్ఛ
ముమ్మడి. దే. విశ: చూ, రూ-ముమ్మడుగు.
ముమ్మడించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-ముబ్బడించు.
ముమ్మడుగు. దే. విశ. మూఁడురెట్లు: ముబ్బడి-ముమ్మడి.
ముమ్మనుమఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మునిమనుమఁడు. [మనుమరాలు.
ముమ్మనుమరాలు. దే. వి: చూ, రూ-ముని
ముమ్మరము. దే. విశ. 1. అధికము. పంచ. నా. 3, ఆ. 84: చూ, హేరాళము. 2: చూ, విజృంభణము. [సందడించు.
ముమ్మరించు. దే. అ. క్రి. అతిశయించు: చూ,
ముమ్మాఱు. దే. వి. (మూఁడు+మాఱు). మూఁడుమాఱులు.
ముమ్మూఁడు. దే. స. (మూఁడు + మూఁడు). మూఁడుమూఁళ్లు: రూ-ముమ్మూడు. తొమ్మిది, ముత్తిగ. (చూ, ఓమ్.)
ముమ్మూడు. దే. స.(మూడు + మూడు)-పై.-
ముమ్మూల. దే. వి. మూఁడుమూలలుగలది.
ముమ్మొన. అం: చూ, మొనలు.
ముమ్మొనవాలు. ద్వ. వి. (మూఁడు + మొనవాలు) త్రిశిఖము, త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1.3ర.
ముమ్మొనవాలుదాలుపు. ద్వ. వి. శూలి: చూ, శివుఁడు.
ముమ్మొనవాల్దంట. ద్వ. వి.—పై.—
ముమ్మోటు. దే. విశ. (మును + మోటు) మూఢశిరోమణి.
ముయ్యంచు. ద్వ. వి. (మూఁడు+అంచు) 1. మూఁడుమూలలు; విశ. 2. మూఁడుమూలలుగలది. [చూ, తృణము. 1.
ముయ్యంచుతుంగ. ద్వ. వి. మూఁడంచులతుంగ*:
ముయ్యగ్గి. ద్వ. వి. అగ్నిత్రియము: చూ, వహ్ని. 1. [నికలు, కుడపషట్కము.
ముయ్యడ. ద్వ. వి (మూఁడు+అడ) ఆఱు మా
ముయ్యాకుఁబొన్న. ద్వ. వి. (మూఁడు+ఆకు+పొన్న.) మువ్వంచొకు*: చూ, సాలపర్ణి.
ముయ్యాఱు. దే. స. (మూఁడు + ఆఱు) మూఁడుఆఱులు. 3 × 6=18.

ముయ్యేలగట్టు. ద్వ. వి. (మూఁడు + ఎల్ల + గట్టు) 1. మూఁడు ఎల్లలుకలియుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. మూఁడుదారులుకలియుచోటు, త్రికము. స్వా. 3, ఆ. 34: చూ, మార్గము. 1. [డేళ్లు. 3 x 7=21.

ముయ్యేఁడు. దే. స. (మూఁడు + ఏఁడు) మూఁ

ముయ్యేఱు. దే. వి. (మూఁడు + ఏఱు) త్రిపథగ, గంగ: చూ, నది.

ముర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మురవము. వాసనగల మొక్క: చూ, రాజార్హము.(చూ, సల్లకి).

మురంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=మునగ. కారుమునగ*: చూ, శిగ్రువు.

మురకనాటిబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఆంధ్రులు. 653పొరట. (మురకనాడులు, చెన్నూరుమురకనాడులు అని రెండువిధములు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాత్యాయనసూత్రమువారు).

మురజబంధము. అం. (మర్దలబంధము): చూ, శబ్దాలంకారములు. (హేతువు. 2.)

మురజము. సం. వి. అ. పుం. 1. మృదంగము (దీనిమోఁతమూర్జన.): చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

మురటి. దే. వి: చూ, పుచ్ఛము.అం.పదా. 5-7.

మురదారుసింగు. వా. వి: కంకుష్ఠము, కంకుష్ఠువు. (నిమ్మపండ్లరసమున నూటి ఎండించిన శుద్ధి.)

మురబ్బ. వా. వి. మురబ్బా. 1. పెంకితనము. మురబ్బీ; 2. అల్లపుమురబ్బాఅను లేహ్యము.

మురబ్బా. వా. వి.___పై.___

మురబ్బీ. వా. వి: చూ, మురబ్బ. 1.

మురమర్దనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1. [(చూ, ముర).

మురము. దే. వి. అందుగు *: చూ, సల్లకి.

మురమురం. దే. వి. 1. మూల్గుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. అణుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

మురళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పిల్లనఁగ్రోవి. పాండు. 1, ఆ. 164: చూ, వీణె; 2. అశ్వధారావిశేషము. పా. 2, ఆ. 101: చూ, హయము. [హేళనముచేయు.

మురళించు. దే. స. క్రి. తిరస్కరించు: చూ,

మురళ్యాదులుసుషిరములు. అం: చూ, వాద్యములు. [మొరాయింపు.

మురాయింపు. వా. వి. బుకాయింపు: చూ,

మురారి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. ఒకానొకకవి.

మురాళము. దే. వి. దిగఁదుడుపు: చూ, సురాళము. 1. [సురాళించు.

మురాళించు. దే. స. క్రి. దిగఁదుడుచు: చూ,

మురి. దే.వి. 1. కండకావరము,గర్వము. అచ్చ. కిష్కిం,కాం.32: చూ,హంకారము; 2.నడకయందలి కులుకు: మురిపము-మురిపెము.

మురించు. దే. పేరి: అంకించు, త్రిప్పు, త్రిప్పియాడు, మలపు, ముఱకటించు. తద్వి.___ కడుపులోత్రిప్పునను.___ గుండ్రించు-గూండ్రించు.

మురికాఁడు. దే. విశ. గర్విష్ఠుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 199: చూ, హేరంబుఁడు.

మురికి. దే. వి. రూ-ముఱికి. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1.

మురికొను. దే. స. క్రి. (మురియ+కొను.) ఖండించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 10: చూ, సెలగు.

మురిడీగొలుసు. దే. వి. ముంజేత వేసికొనెడి బంగారు మెలికలగొలుసు: చూ, భూషణము. 2-౧౨_(౨౮)

మురిపము. దే. వి: చూ, మురి. 1-2. (గర్వమునను.___ఉ, హరి. 1, ఆ. 57.)

మురిపెము. దే. వి.___పై.___; 3: చూ, విలాసము. 2; 4. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము.

మురియ. దే. వి. ముక్క: చూ, శకలము. 4.
మురియఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. అతిశయించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 282: చూ, సందడించు. 2.
మురియు. దే. అ. క్రి. 1. నడుచునప్పుడు కులుకు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 3. నిక్కురిల్లు: చూ, పటిల్లు; 4. తెగు. హరి. ఉ. 2, ఆ. 60: చూ, వ్రక్కవాఱు; 5. పాకము చెడు: చూ, విఱుగు. 5.
మురుఁడు. సం. వి. అ. పుం మురుఁడనురక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
మురుగు. దే. వి. (రూ-మురుగ్గ-మురువు-మురువ్వ.) 1. ముంజేతినగ: చూ, భూషణము. 2-౧౭-(౨౫); 2. అల్లిక వేసిన బంగారుకమ్మి.
మురుము. దే. వి. అంచుగు*: చూ, నల్లకి. (రూ-మురము.)
మురువనడ. దే. వి: చూ, మురళి. 2.
మురువు. దే. వి. రూ-మురువ్వ. 1. గర్వము. య. 2, ఆ. 52: చూ, హంకారము; 2: చూ, సౌందర్యము; 3. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము; 4: చూ, రూ-మురుగు. 1; 5: చూ, రూ-మురుగు. 2; 6: చూ, విలాసము. 2; విశే. 7. సుందరము. బ్ర. 5, ఆ. 29: చూ, సౌందర్యము; 8. మంజులము: చూ, హృద్యము.
మురుగ్గ. దే. వి: చూ, రూ-మురుగు.
ముర్మురము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుమ్మ; 2. సూర్యునిగుఱ్ఱము: చూ, హయము.
ముర్మురుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.
మురువ్వ. దే. వి, విశే: చూ, రూ-మురువు.
ముఱకటము. దే. వి. ముఱకటించుట.
ముఱకటించు. దే. స. క్రి: చూ, మురించు.
ముఱకము. దే. వి. నిక్క: చూ, హంకారము.
ముఱముఱమను. దే. అ. క్రి. కోపవికారము చూపు: ముఱముఱలాడు.

ముఱముఱలాడు. దే. అ. క్రి: చూ, ముఱముఱమను.
ముఱి. దే. వి. 1: చూ, శౌర్యము; విశే. 2. అల్పము: చూ, స్వల్పము; 3. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1.
ముఱికి. దే. వి. 1. నింకిరి: చూ, మలము. 1; 2. కల్మషము: చూ, మలినము. 1.
ముఱికికాలువ. వా. వి. ముఱికినీరుపోవుకాలువ. (ఇది పంటకుపనికిరాదు) [గుంటోడ్డి.
ముఱికిగుంట. వా. వి. పీతిరిగుంట; చూ, మఱుఁ
ముఱికిచెమట. దే. వి. కొంచెము: చూ, స్వేదము.
ముఱికినాడు. దే. వి. ఒక దేశము. రూ-ములికినాడు-మురికినాడు (అనికొందఱు) (చూ, ముగకనాటి బ్రాహ్మణులు.) [చకము. 1.
ముఱిచీఁకటి. దే. వి. గబ్బుచీఁకటి: చూ, మే
ముఱిముఱి. దే. విశే. కొంచెముకొంచెము: చూ, స్వల్పము.
ముఱిముఱిచీఁకటి. దే. వి: చూ, ముఱిచీఁకటి.
ముఱియు. దే. అ. క్రి. గర్వించు, రూ-మురియు. అచ్చ, కిష్కి-ం, కాం. 72: చూ, హంకరించు. [యు; 2: చూ, పీయూషము.
ముఱు. దే. వి. రూ-ముఱ్ఱు. 1: చూ, మురి
ముఱుగు. దే. అ. క్రి. 1: కుళ్ళు-కృళ్ళు; 2: చూ, సడమడమగు. మార్క. 2, ఆ. 41.
ముఱుగుడు. దే. విశే. ముఱిగినది. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, వి. ముంపు.
ముఱుతోవ. దే. వి. (ముఱుగు+తోవ.) దుర్గంధమగుదారి: చూ, మార్గము. 1.
ముఱ్ఱు. దే. వి: చూ, రూ-ముఱు.
ముఱ్ఱుఁబాము. దే. వి: చూ, మాతులాహి.
ముఱ్ఱుఁబాలు. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముఱు. 2.
ముఱువ్వ. దే. వి: చూ, రూ-మురువు. 2.
ములక. దే. వి. రూ-ములుక*: చూ, సింహి. 2. (ఇనికపప్రిములక, తెల్లములక, పెద్దములక అని త్రివిధము.)

ములకాలకజ్జ. వా. కి: చూ, ములుకోల. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

ములికి. దే. వి. రూ-ముల్కి. 1. అంప: చూ, బాణము. 1; 2. బాణపుటలుగు: చూ, బాణము. 1; 3. బొంగరపుముల్లు; వా. 4. మనసుననాటిన మాట: చూ, శబ్దము. 2.

ములు. దే. వి. రూ-ముల్లు. 1. కంటకము: చూ, సితాగ్రము; 2. నీవారాదిశూకము: చూ, సితాగ్రము; 3. త్రాసుముల్లు, ముల: చూ, సితాగ్రము; 4. మల్లయుద్ధాయుధాగ్రము: (బ) ముల్లు.

ములుక. దే. వి: చూ, రూ-ములక*.

ములుకత్తి. ద్వ. వి. ముల్లుతీసెడుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

ములుకోల. దే. వి. 1. (ములకాలకజ్జ): చూ, రూ-ముల్లుకోల; 2. తోత్రము: చూ, రూ-ముల్లుకోల.

ములుగ. దే. వి: గరియ-గరుగు-గఱుగు*.

ములుగు. వై. వి. 1.=మూలక. బొక్కసము: చూ, పంటసాల; దే. వి. 2: చూ, రూ-మూలుగు. 1; అ. క్రి. (రూ-మూలుగు-మూల్గు.) 3. నొప్పిచే ధ్వనించే. ఉ, హరి. 6, ఆ. 77: చూ, రూ-మూలుగు. 3; 4. అఱచే: చూ, శబ్దించే. [మొగబీర.

ములుగొలిమిడి. దే. వి. ఇక్షురము*: చూ,

ములుగోరంట. ద్వ. వి. ఝింటి*: చూ, సహ. 2.

ములుచింత. దే. వి: చూ, రూ-ముల్లుచింత*. పర. 5, ఆ. 185.

ములుచే. దే. విణ. 1. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2: చూ, మూఢుడు. కళా. 6, ఆ. 267; 3. తక్కువ: చూ, వెలితి. 2. [వృత్తము. 6 (బెడిదము. 5.)

ములుచేదనము. దే. వి. గట్టిదనము: చూ,

ములుజెముడు. ద్వ. వి: (సం).—అలంబుషము, త్రికంటకము*. [15: చూ, వల. 1.

ములుతారు. దే. వి. ఒకవల. హరిశ్చ. 2, ఆ.

ములుతోటకూర. దే. వి. ముళ్లతోటకూర*: చూ, మారిషము. [త్రాసు.)

ములుత్రాసు. దే. వి. చిన్నత్రాసు: చూ,

ములుదోస. దే.వి. రోమశి*: చూ, హరివాలుకము.

ములుదోసతీగె. దే. వి.—పై.— [సూకరము.

ములుపంది. దే. వి. ఏదు, శల్యము: చూ,

ములుబంతి. ద్వ. వి. ఒకానొకచోరసాధనము, గడ్డగోరు-గ్రద్దగోరు, గరుడిగోరు, తలముళ్లు, బలపము: చూ, రిష్టి. 2.

ములుము. దే. వి. బావులనీళ్ళు పాఱించిపండిం చెడుపొలము: చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1.)

ములుమోదుగు. దే. వి: చూ, రోహి. 2.*.

ములువాలుగ. దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1. [వెంపలి.

ములువెంపలి. దే. వి. కంటకపుంఖి*: చూ,

ములువెలగ. దే. వి. ఫుల్లవెలగ. చతురశ్రిక ము, గ్రంథిలము, కశేరుకము, కంటకకపిత్థము*: చూ, వెలగ.

ములువెఱమ. దే. వి: చూ, వికంకతము. 1*.

ములుసూపు. దే.అ.క్రి. 1.అతిశయించే: చూ, సందడించే; వా. 2. త్రాసుముల్లుబరువువైపుబరగు,

ముల్కి. దే. వి: చూ, రూ-ములికి.

ముల్చు. దే. విణ. 1: చూ, రూ-ములుచే. 2. పర. 3, ఆ. 198; 2: చూ, ములుచే. 3.

ముల్లంగి. వై. వి.=మూలకమ్: చూ, హస్తికంద. *.

ముల్లంగిపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, పక్షి.

ముల్లముస్తె. దే. వి: చూ, ముల్లుచింత*.

ముల్లాకుఱాయి. దే. వి. ఒకరకముపత్రిపరపువు: చూ, వృశ్చినము.

ముల్లియ. వై. వి. 1.=మూత. రూ-ముల్లె: చూ, మూట; 2: చూ, ముడుపు. 1; 3: చూ, ముడుపు. 2; 4: చూ, ముడుపు. 3.

ముల్లియవిప్పు. ద్వ. వి. మూటలదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

ముల్లు. దే. వి: చూ, రూ-ములు. [సిళ్ళు

ముల్లుకోల. వా. వి. రూ-ములుకోల: చూ,

ముల్లుచింత. దే. వి. (ముల్లు+ఉచ్చింత) రూ-ములు-చింత*: చూ, శుండ. 5.

ముల్లుచూపుట. జా. పక్షపాతము లేకుండుట. "వెలయంగ నశ్వమేధంబులు......ధర్మము వలనన ములుసూపు." (భారతము.) (చూ, ములుసూపు. 2.)

ముల్లువుచ్చికొట్టడచు. వా. అ. క్రి. మునుపటి కంటె నెక్కువబాధకలుగు.

ముల్లె. వై. వి.=మూత: చూ, రూ-ముల్లియ.

ముల్లెవిప్పువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముల్లియవిప్పు.

ముపురు. దే. స. బ: చూ, రూ-ముగురు.

ముప్వ. ద్వ. వి. (మూఁడు + వా) 1. మొనలో మూఁడుసందులుగల పెద్దగజ్జె, గజ్జియ: చూ, భూషణము. 2-౧౦-(3); 2. ఒకపట్టణము. రూ-ముప్వ: చూ, సీమ (1) (దేశములు.)

ముప్వంచె. ద్వ. వి. (మూఁడు + పంచె)1: మూఁడుపంచెలు; విశే. 2. మూఁడుపంచెలుగలది.

ముప్వంచాకు. ద్వ. వి.(మూఁడు+పంచె+ఆకు): చూ, ముయ్యాకుఁబొన్న*.

ముప్వంటు. దే. వి. (మూఁడు+అంటు) నెలకు లోపలి మూఁడుపురుడులు. హరి, ఉ. 4, ఆ. 251.

ముప్వకోడె. దే. వి. ముప్వపసరము, కాఁడికిని గంతకును క్రొత్తగాఅలవరించెడియెద్దు: చూ, వృషభము. 1. [శార్దూలము. 1.

ముప్వగలవన్నెమెకము. ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ,

ముప్వదోనె. ద్వ. వి. అడుగునబంటిపలకగల దోనె: చూ, హోడము.

ముప్వన్నె. ద్వ. విశే. మూఁడురంగులుగలది.

ముప్వన్నెకాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

ముప్వన్నెమెకము. ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. 1. [బాణము. 1.

ముప్వన్నెవిల్లు. ద్వ. వి. ఇంద్రధనుస్సు: చూ,

ముప్వపసరము. దే. వి: చూ, ముప్వకోడె.

ముప్వీసము. దే. వి. మూఁడువీసములు.

ముప్వురు. దే. స. బ: చూ, రూ-ముపురు.

ముప్వేలుపులయిక్క. దే. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

ముషిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, విషముష్టి* (వీనిగింజలు చిత్తివేళ్లరసమున రెండుజాములు వండినశుద్ధి.)(చర్మరోగములుహరించును),

ముషితము. సం. విశే. 1. దొంగిలఁబడినది: రూ-మూషితము: చూ, హృతము; 2. నఱకఁబడినది.

ముష్కకము. సం. వి. అ. పుం.=మొక్కము. (రూ-ముష్కరము-ముష్కళము)*: చూ, మొక్కము.

ముష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1:—పై—; 2: చూ, వృషణము; 3: చూ, మొత్తము. 2.

ముష్కరము. సం. వి.అ.పుం.=మొక్కరము *: చూ, మొక్కము.

ముష్కరుఁడు. సం. విశే.=మొక్కలుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [ముష్కరము.

ముష్కళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

ముష్టి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. కత్తిపిడి: చూ, రిష్టి. 2. (పిడి. 2.); 2. పిడికిలి, సంగ్రహము: చూ, పిడి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి; 4.=ముసిఁడి*: చూ, ముషిణి; పుం. 4. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; వా. వి. 5. బిచ్చము: చూ, వేఁడికోలు; అం. 7: చూ, అసంయుతహస్తములు.

ముష్టితాడనము. అం: చూ, తాడనములు.

ముష్టింపచుఁడు. సం. విశే. దరిద్రుఁడు: చూ, లొల్లగాఁడు (బీదవాఁడు.)

ముష్టిపరికరణము. అం: చూ, ప్రమేయములు.
ముష్టిబంధము. సం. విణ. 1. గట్టిగాపిడికిలించుట, సంగ్రాహము: చూ, హస్తము. 1; 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము: చూ, హస్తము. 1.
ముష్టిస్వస్తికము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.
ముసగెస. దే. వి: చూ, గుసగుస.
ముసద్ది. వా. వి. 1: చూ, లెక్కవాఁడు; 2: చూ, లేఖకుఁడు.
ముసద్దీపేచి. వా. వి. 1. వ్రాఁతరుసుము ముట్టనివిషయములో వ్రాఁతకాఁడు వ్రాఁతయందు చూపెడులోపము. "ముసద్దీపేచీయుండరాదు."; 2. మధ్యవర్తియొక్క మడతసంభాషణము; 3. ఉభయవాదులయొక్క భావములు విడకపోవుట.
ముసనాబు. దే. వి. అందలముప్రక్క తెర.
ముసముస. దే. వి. 1. ముసురుట లోనగువానియందలిధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. కోపమునఁగలుగు చిఱచిఱ; 3. పందిమూర్కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. భాగ. 3, ఆ. 413: చూ, హూహూ.
ముసముసమను. దే. అ. క్రి. రూ-ముసముసయను. 1. ముసముసయనిశబ్దించు: చూ, శబ్దించు; 2. చిఱచిఱలాడు, మండు: చూ, వెలుఁగు. 5.
ముసముసయను. దే. అ. క్రి.—పై.—
ముసరు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు. భో. 3, ఆ. 176.
ముసలము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-ముషలము. 1: చూ, రోఁకలి; అం. 2: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు; 3: చూ, అస్త్రములు.
ముసలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉడుము: చూ, బిలేశయ; 2. ఎలుకజీడి*: చూ, స్ఫోటశోఫ; 3: చూ, నేలతాడి*; 4. రూ-ముషలి. బల్లి: చూ, హాలాహలము. 2: న్. పుం. 5: చూ, బలరాముఁడు; దే. విణ. (1) వృద్ధు: చూ, స్థావిరము.
ముసలితనము. వా. వి: చూ, ముసలి (1).
ముసలిది. దే. విణ: చూ, ముదియది.
ముసలివాఁడు. దే. విణ: చూ, స్థవిరుఁడు.
ముసల్మాను. వా. వి. తురక, మ్లేచ్ఛుఁడు.
ముసల్యుఁడు. సం. విణ. రోఁకటిచేతఁ జంపఁదగినవాఁడు. [చూ, రాజార్హము.
ముసాంబ్రము. దే. వి. ఒకానొకమందువస్తువు:
ముసాబు. వా. వి: చూ, నానుడువాన.
ముసాయిదా. వా. వి. చిత్తువ్రాఁత, మతలబు, మసోదా. [రామా. 8, ఆ. 230.
ముసి. దే. విణ. బొంకు: చూ, వితథము. 1.
ముసించు. దే. అ. క్రి: చూ, నశించు.
ముసిఁడి. వై. వి.=ముష్టి: చూ, ముషిణి*.
ముసిణి. వై. వి.=—పై.— [ము. 1.
ముసినగవు. దే. వి. చిఱునగవు: చూ, హాస్య
ముసిముసినగవు. దే. వి.—పై.—
ముసిముసినవ్వు. దే. వి.—పై.—
ముసుండము. సం. వి. అ. పుం. కొయ్యగుదియ: చూ, ముద్గరము.
ముసుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.
ముసుఁగు. దే. వి. కప్పుడు: చూ, వ్యవధానము. 3
ముసుఁగుడు. దే. వి.—పై.—
ముసుఁగుడువడు. ప్వా. అ. క్రి. కప్పుడువడు: రూ-ముసుఁగువడు, ముసుఁగువాఱు.
ముసుఁగుబొంద. దే. వి. మట్టలుఁ ఊడని చిన్నతాడి*: చూ, శ్రీతాళము.
ముసుఁగువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-ముసుఁగుడువడు. నిర్వ. 10, ఆ. 140. [ఆ. 101
ముసుఁగువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.— పు. 1,
ముసురు. దే. వి. రూ-ముసువు. 1: చూ, నానుడువాన; 2. వర్షము: చూ, వాన. 1.

ముసురుకవియు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.
ముసురుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—
ముసురుమూతి. దే. వి. కోపవికారముగల మొగము: చూ, వదనము. 2.
ముసురుమూతివాఁడు. దే. విణ. కోపవికారముగల మూతివాఁడు.
ముసువు. దే. వి: చూ, రూ-ముసురు. 1—2.
ముస్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-ముస్తకము_ముస్తియ—ముస్తె.) 1. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; 2. కైవడిముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 1.
ముస్తకము. సం. వి. అ. పుం,న.1.=ముస్తా. తుంగముస్తె. (చూ, తృణము 1లో తుంగముస్తె)*. 1: కుటంనటము-కుటన్నటము, కైవర్తము, కైవర్తముస్తకము_కైవర్తముస్తకము, కైవర్తి-కైవర్తిక, కైవర్తిముస్తకము- కైవర్తీముస్తకము, గోనర్దము, గోపురము, ఘనము, జలదము, దాశపురము, నాగము, నాదేయము, పరిపేలవము, ప్లవము,ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, వానేయము. (తె).—కయివడి (చూ, 1330పొరట)_కైవడి,కయివడిముస్తె-కైవడిముస్తె, ముస్తియ—ముస్తె. *; 2. నిడుముస్తె (చూ, తృణము 1లో తుంగగడ్డి)*: ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, రాజకశేరుక. (తె).—తుంగ,తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, ముస్తియ_ముస్తె. తద్వి.—౧. భద్రము, భద్రముస్తకము; ౨. చక్రల.(తె).—వటువ్రముస్తె (చూ, తృణము 1లో గుండ్రతుంగ); (మఱియు పచ్చతుంగముస్తె, కోలతుంగముస్తె మున్నగునవి.): చూ, హారిత. (తృణము.1.)
ముస్తాదు. వా. విణ. 1. సిద్ధమైనది:రూ_ముస్తాబు; 2. ఆయత్తము: చూ, సన్నాహము. 2.
ముస్తాబు. వా. విణ.—పై.—వి. 3.దుస్తులులో నగునవి ధరించుకొనుట.
ముస్తియ. వై. వి.=ముస్తక: చూ, ముస్తకము. 1—2.*.
ముస్తీదు. దే. విణ: చూ, ముస్తాదు. 2. ఉరా. 4, ఆ. 278.
ముస్తీబు. వా. విణ: చూ, రూ-ముస్తీదు.
ముస్తె. వై. వి.=ముస్తక:చూ, రూ—ముస్తియ.* (నిడుముస్తెకు.—స్వా. 2, ఆ. 7.)
ముస్తెలమేపరి. ద్వ. వి. పంది: చూ, సూకరము.
ముహుః. సం. అవ్య: చూ, మాటిమాటికి.
ముహుర్తము. సం. వి. అ. పుం, న: రూ_ముహూర్తము.= మూరతము—మూరుతము—మూర్తము. 1. పండ్రెండుక్షణముల కాలము; 2. రెండుగడియల కాలము.
ముహుర్భాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అనులాపము: చూ, శబ్దము. 2.
ముహూర్తభాగము. పా. యాత్ర ప్రశ్న గృహారంభాదులకును, షోడశమహాకర్మములు మొదలగువానికిని మంచిచెడ్డలు దీనివలనఁ దెలిసికొనఁబడును. కాలామృతము మొదలగు గ్రంథములిందుకొఱకేర్పడియున్నవి.
ముహూర్తము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-ముహుర్తము.
ముళ్ళమాటలు. జా. మాయమాటలు. "పలుదెఱంగు ముళ్లమాటల, కలహమెకల్యాణమని." పారి. 1, ఆ. 85.
ముళ్లయతి. మి. వి. నారదుఁడు:చూ, సన్యాసి.
ముళ్లవంగ. దే. వి. కత్తెరవంగ*: చూ, వంగ.
ముళ్లు. వా. వి బ. 1: చూ, ములు. 4; వా. 2. చిక్కులు."మారాముళ్లు."

మూ

మూ. దే. విణ. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "మూన్నాళ్ళు".
మూఁక. దే. వి. 1: చూ, సమూహము; 2.దండు: చూ, సేన. 1;అం.3: చూ, దూతీచతుష్టయము.

మూఁకవివ్వు. దే. విణ. చెదరఁగొట్టునది. స్వా. 4, ఆ. 108.

మూఁకుడు. ద్వ. వి. (మూఁత + కుడుక) 1. తట్టువంటి మట్టిపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-రట; 2. ఇత్తడిమూఁకుడు. పాండు. 3, ఆ. 201: చూ, పాత్రము. 6-రట; 3. మూయుటకుఁదగిన మూఁకుడులోనగునది: మూఁత.

మూఁగ. దే. వి. 1: చూ, దోమ; 2: చూ, పక్షి; వై. విణ. 3.=మూక: నోరుమెంగ, మఱువ, ముంగ, మూఁగవాఁడు, మూఁగి, మూత.(సం).—అభాషణుఁడు, అవాచీనుఁడు, మూకుఁడు. తద్వ.—౧: పుట్టుమూఁగ; ౨: (సం) కలంబకుఁడు. [ఉ,హరి.4,ఆ.92.

మూఁగఁబాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

మూఁగతీఁట. ద్వ. వి. ఒడలిపై దట్టముగా పేలిన తీఁట: చూ, విదర్చిక.

మూఁగబోతు. ద్వ. వి. తుషసమేత ధాన్యములు: మూన, మూస: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

మూఁగబిట్టుకోడి. ద్వ. వి: చూ, పుంజు.

మూఁగమొగ్గలు. ద్వ. వి. వికసించేని మొగ్గలు.

మూఁగవాఁడు. ద్వ. వి. నాలుకలేనివాఁడు, కొండనాలుకలేనివాఁడు (అనికొందఱు): చూ, మూఁగ. 3.

మూఁగి. వై. విణ: చూ, మూఁగ. 3.

మూఁగిమూసానమ్మ. వా. వి: చూ, రూ-ముంగిమూసానమ్మ. [కళా. 3, ఆ. 16.

మూఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

మూఁడు. దే. స. రూ-మూడు: చూ, రెండొకటి; అ. క్రి. 2. కలుగు: చూ, సంభవించు; 3. ముగియు: చూ, సరిపోవు. 3.

మూఁడుఅంకములుగలవి. అం: చూ, త్రియము.

మూఁడుచు. దే. ప్రే. మూఁడఁజేయు, కలిగించు: రూ-మూడ్చు.

మూఁడునొకటి. వా. స: చూ, నాలుగు.

మూఁడుపూవులాఱుకాయలు. జా. అభివృద్ధి. ప్రతిపువ్వున కొక్కొకకాయ సహజము. ఇచ్చట పువ్వునకు (రెండుకాయలు చెప్పుట అతిశయకథనము. "మూఁడుపూవులాఱుకాయలుగా నున్నదని" (ధర్మజ రాజసూయము.)

మూఁడుమాటలాఱుతప్పులు. జా. ఎక్కువ తప్పులు. (కళాపూర్ణోదయము.)

మూఁత. దే. వి. 1. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మూఁకుడు. 3; 3. కనుఱెప్ప మూఁత: చూ, పిహితము; వా. 4. (సీసాకువేయు) బిరడ: చూ, బిరడ. 2.

మూఁతబల్ల. దే. వి. వాచోరుపట్టె.

మూఁపు. దే. వి. అంసము, భుజశిరము: చూ, స్కంధము. 1. [స్కంధము. 1.

మూఁపురము. దే. వి. ఎద్దుభుజశిరము: చూ,

మూకాంబ. అం: చూ, అంబ. 5.

మూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 2.=మూఁగ-ముంగ: చూ, మూఁగ. 3.

మూగురు. దే. స: చూ, రూ-ముగ్గురు.

మూగేలు. దే. వి. చుంచు: చూ, మూషికము.

మూచూచు. దే. స. క్రి. (మూతి + చూచు): చూ, మూర్కొను.

మూచూచుట. దే. వి: చూ, మూర్కొనుట.

మూజోవాని. వా. వి. నోటిమాట.

మూట. వై. వి.=మూత: చిప్పము-చిప్పెము, ముల్లియ-ముల్లె, బొక్కసా.(సం).-మూతము.

మూటఁగట్టుకొనుట. జా. సొగసుగానుండుట. "ముద్దులమూటఁగట్టుతనపట్టి" (ధర్మజరాజసూయము); "ముద్దులుమూటఁగట్టి." (రసికజనమనోరంజనము).

మూటికిముడివేయుట. జా. మొండికెత్తుట. "మూటికి ముడివేసినవారికి సిగ్గేమి, యెగ్గేమి." (ధర్మజరాజసూయము.)

మూటము. దే. వి: చూ, రూ-ముటము.

మూటికి. వా. వి. దాహమునకు. "పంతులు గారూ! మూటికివెళ్లెదము అని బాలబాలికలు మూఁడువ్రేళ్లుచూఁపి చూపెదరు."

మూడమంచు. దే. వి. దట్టమైనమంచు, హిమాని: చూ, హిమము.

మూడవకొలము. ద్వి. వి. వైశ్యకులము.

మూడవకొలముమనిసి. ద్వి. వి: చూ, వైశ్యుఁడు.

మూడవమూల. దే. వి: (సం).—అనంత, వాయవ్యము: చూ, హరిత్తు. 1. [ఆ. 79.

మూడి. దే. వి: చూ, రూ-ముడ్డి. కళా. 2,

మూడిగాలి. దే. వి: చూ, రూ-ముడిగాలి.

మూడు. దే. స. (రూ-మూఁడు-మూర్): చూ, రూ-మూఁడు. [నొకటి.

మూడునొకటి. వా. స: చూ, రూ-మూఁడు

మూడ్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-మూఁడుచు.

మూఢకము. అం. 1: చూ, రదక్షతములు; 2: చూ, దంతక్షతములు.

మూఢత్వము. పా: చూ, అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము.

మూఢుఁడు. సం. విశే.=మొండి-మోటు-మొద్దు. 1. తెలివి లేనివాఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

మూతము. సం. వి. అ. న. 1. రాజులు చేతిక్రింద నుంచుకొను తలగడ: చూ, లోడు; 2.=ముడి, బొక్కిసా, ముల్లె: చూ, మూట; విశే. 3. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

మూతి. దే. వి. 1. నోటిపైభాగము: చూ, వదనము. 1; 2. ముఖము: చూ, వదనము. 2.

మూత్తదుబ్రాహ్మణులు. అం. వీరు కేరళదేశస్థులు: చూ, కర్ణాటకులు.

మూత్రకృచ్ఛ్రము. సం. వి. అ. న: అశ్మరి. (తె).—ఉబ్బరము, నీరుకట్టు, నీరుకట్టుతెవులు; తద్వి.—౧. ఆనాహము, నిబంధము. (తె).—ఇరువాయికట్టు; ౨. నీరుచేఱుకు; 3. నీరుడి; ౪. మధుమేహము.

మూత్రకోశము. సం. వి. అ. న: క్లోమము. (తె).—ఉచ్చబుడ్డ, నీరుతిత్తి.

మూత్రపిండము. సం. వి. అ. న. బ.(కిడ్నీస్): చూ, వృక్క. 2. [చూ, దోస.

మూత్రఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁతిదోస*:

మూత్రము. సం. వి. అ. న: ఉత్సము, ఏకాంగులము, కల్కము, కాయజలము, గుహ్యనిష్యందము, జలము, ప్రస్రావము, మేహము. (తె).—ఉచ్చ, కాలుమడి-కాల్మడి, నీరు, నీరుముట్టు. తద్వి.—౧. అవుఉచ్చకు.—గోంబు, గోజలము, గోద్రవము, గోనిష్యందము, గోమూత్రము, గోవిరేచనము, పంచితము; ౨. విడువఁదగిన మూత్రమునకు.— మీఢము, మూత్రితము; అం. 2: చూ, లక్షణాంగములు. (ఉచ్చ)—పురుషునకు.— విరివిగ దక్షిణావర్తముగ నొకధారయైనరాజగు. రెండుధారలైన ధనియగు. బహుధారలైన దరిద్రుఁడగు. ధ్వనియుక్తమైన సుఖియగు. నిశ్శబ్దమైన దరిద్రుఁడగు.)

మూత్రగంధ్రము. అం: చూ, రంధ్రములు.

మూత్రల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మూత్రఫల.*.

మూత్రించు. సం. అ. క్రి: చూ, కాలుమడుచు.

మూత్రితము. సం. వి. అ. న: చూ, మూత్రము.

మూత్రితుఁడు. సం. విశే. నీరు (ఉచ్చ) విడిచిన వాఁడు. [రుజేవు.

మూదల. దే. వి. (మూల+తల) తారకాణ: చూ,

మూదలించు. దే. స. క్రి. 1: చూ, తారకాణించు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 236; కళా. 8, ఆ. 197; 2: చూ, హెచ్చరించు. 1.

మూదలిక. దే. వి: చూ, రూ-మూదల.

మూదేవి. వా. వి: చూ, పెద్దమ్మ. 1.

మూన. దే. వి. 1. వస్త్రగాలితముచేయఁగా

రాలక నిలిచినది; 2. రాగులు, ఆముదాలు, మేలు రాసికాఁగా మిగిలినపొల్లు; 3: చూ, మూఁగబోతు.

మూను. దే. స. క్రి. వస్త్రగాలితము చేయు.

మూన్నాళ్ళపట్టపగలు. జా. మూఁడురోజుల మధ్యాహ్నము, స్వల్పకాలము. "మూన్నాళ్ల పట్టపగటి సిరికే పట్టపగ్గములు లేవు." (ధర్మజరాజసూయము.)

మూన్నూలు. దే. వి: చూ, రూ—మున్నూలు.

మూయి. దే. వి. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము.

మూయు. దే. స. క్రి. కప్పు, మూఁతపెట్టు (అని కొందఱు): చూ, స్థగనము చేయు.

మూయుట. దే. వి. కప్పుట: చూ, స్థగనము.

మూర. దే. వి. 1. రెండుజేనలకొలఁది: చూ, హస్తము; విశ. 2. నిడుపైనది: చూ, సోగ.3.

మూరకోక. దే. వి: చూ, బారుచేఁపు.

మూరకోల. వా. వి. అగగజేముబద్ద.

మూరతము. వై. వి.=ముహూర్తము: చూ, ముహూర్తము.

మూరిఁబోవు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, విజృంభించు. హరి. ఉ. 4, ఆ. 45; 2: చూ, సందడించు; 3: చూ, వర్ధిల్లు. మార్క. 6, ఆ. 235; 4: చూ, సిద్ధించు. మార్క. 7, ఆ. 185; 5: చూ, నశించు. భాగ.6, స్కం.135.

మూరు. దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు. వి, పు. 7, ఆ. 100. [చూ, రూపగంధ *.

మూరుకొండ. ద్వ. వి. రూ—మూర్కొండ:

మూరుకొను. దే.స.క్రి: చూ, రూ—మూర్కొను.

మూరుకొనుట. దే.వి: చూ,రూ—మూర్కొనుట.

మూరుతము. వై. వి.=ముహూర్తము: చూ, ముహూర్తము. 1—2.

మూరెఁడు. దే. అవ. మూరపరిమాణము.

మూర్కొండ.ద్వ.వి: చూ,రూ—మూరుకొండ*.

మూర్కొను. దే. స. క్రి. (రామా. 4, ఆ. 69.): రూ—మూరుకొను, మూచూచు, పట్టు. (సం).—ఆఘ్రాణించు.

మూర్కొనుట. దే. వి. రూ—మూరుకొనుట, మూచూచుట. (సం).—ఆఘ్రాణము.

మూర్ఖము. సం. విశ: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మూర్ఖు. సం. విశ.=మంకు, మొఱకు-మొఱకుఁడు-మొఱటు: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మూర్ఖుఁడు. సం. విశ.—పై.—

మూర్ఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రోగాదులచేత స్మృతిఁదప్పుట: చూ, సొమ్మ;అం. 2: చూ, దశావస్థలు; 3: చూ,ద్వాదశావస్థలు;4: చూ, అవస్థలు.

మూర్ఛన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సంగీతమునందు క్రమముగా సప్తస్వరములయొక్క ఆరోహణావరోహణములు: చూ,స్వరము. 2; అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

మూర్ఛనొందుట. అం: చూ, మన్మథావస్థలు.

మూర్ఛాలుఁడు. సం. విశ. మూర్ఛరోగముగలవాఁడు, ప్రయాణపు బడలికలోనగువాని చేసొమ్మసిలినవాఁడు (అనికొందఱు): చూ, సొమ్మసిలినవాఁడు.

మూర్ఛితుఁడు. సం. విశ.1.—పై.—;2: చూ, మూర్ఖు.; 3. వృద్ధిఁబొందినవాఁడు.

మూర్ఛిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.

మూర్ణము. సం. విశ: చూ, రూ-మూతము. 3.

మూర్తము. సం. విశ. 1. గట్టిది: చూ, బెడిదము. 5; 2. మూర్ఛరోగముగలది; 3. స్వరూపముగలది; వై. వి. రూ—మూరుతము. (1): చూ, ముహూర్తము. 1; (2): చూ, ముహూర్తము. 2.

మూర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, శరీరము; 2. కాఠిన్యము: చూ, బెడిదము. 5; 3. ప్రతిమ: చూ, హాళిణి.3;వా.బ.4. బట్టలసంఖ్య. "మూర్తులెన్ని?";5. దేవునిస్వరూపము.

మూర్తిమత్తు. సం. వి. త్. న. గట్టిది: చూ, బెడిదము. 5.

మూర్తుఁడు. సం. విణ: చూ, మూర్ఛాలుఁడు.

మూర్తులు. అం. 1: పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, సోమయాజి. (8); 2: బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుఁడు. (3)

మూర్ధజకరంజము. సం. వి. అ. పుం: కేదారశృంగము, (తె).—బోదారసింగి*.

మూర్ధము. సం. వి. న్. పుం: చూ, మూర్తి. 1.

మూర్ధములు. అం. (మూర్ధన్యములు) ఋ-ౠ-ర-ఋ-ష-ట వర్గములు.

మూర్ధాభిషిక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు 1; 2. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1; 3. మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1; వా. విణ. 4. శిరస్సునందు అభిషేకము చేయఁబడువాఁడు.

మూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చోగ*: చూ, స్రవ.

మూల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మూలానక్షత్రము: చూ, రిక్క; దే. వి. (1) రెండుదిక్కులనడుము: చూ, హరిత్తు. 1. తద్వి.—మూలుమూల.(చూ, ఏంగిలు, కోణము.1.);(2) గొంది: చూ, హరిత్తు. 1;(3) కొప్పు: చూ, వేనలి.

మూలకము. సం. వి. అ. పుం, న.=ముల్లంగి*: చూ, హిలమోచిక; 2. ములుగు: చూ, బొక్కసము.

మూలకర్మము. సం. వి. న్. న. కార్మణము, చిల్లింగి: చూ, హింసాకర్మము.

మూలక్రిమిన్యాయము. అం. వేరులో పురుగుఁ బుట్టిన చెట్టంతయు చేచ్చేననురీతి.

మూలగ. పే. వి. నెనడు: చూ, మజ్జ. 2.

మూలత్రికోణములు. అం: చూ, గ్రహముల దశాపరిమాణములు.

మూలదుంప. మి. వా. వి. (మూలము + దుంప) 1. మొదటిగడ్డ; 2. మొదటికారణము.

మూలదేవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మూలదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఉగ్రసేనజుఁడు, కంసుఁడు, కర్ణసుతుఁడు, కలాంకురుఁడు, మూలభద్రుఁడు. [దలు.

మూలధనము. సం. వి. అ. న: చూ, సంచిమొ

మూలనున్నవాని ముంగిటఁబెట్టుట. లో. ఎదుటఁబెట్టుట. "మూలనున్నవాని ముంగిటఁ బడవైచి." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

మూలఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (తె).—కొమ్మగ గొలిమిడి*: చూ, మొగబీర.

మూలబంధము. సం. వి. అ. పుం: (తె).—పుట్ట, పునాది. [అహిభయము.

మూలబలము. అం. (స్వపక్షమువారు): చూ,

మూలభద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3. [లదేవుఁడు.

మూలభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మూ

మూలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేరు. 1; 2. మెట్టదామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఊడ: చూ, శిఫ. 1; 4. మొదలు: చూ, హజ్జే; 5: చూ, సంచిమొదలు; 6: చూ, సమీపము. 1; 7. అడవికంద*: చూ, సూరణము; వా. 8. పద్యకావ్యము; 9. అసలు సంగతి; అం. 10. మూలానక్షత్రము: చూ, రిక్క; 11: చూ, బంధనములు.

మూలమట్టము. దే. వి. గోడలమూలలను సరిచూచెడు మూఁడుమూలల నట్టపుపలక : చూ, సపాట.

మూలముట్టు. మి. అవ్య. క్రి. విణ. ఆమూలము. స్వా. 3, ఆ. 134.

మూలయేలు నేర్పరి. దే. వి: చూ, నిర్బతి. 2.

మూలరోగి. సం. విణ. ములురోగముగలవాఁడు: అర్శసుఁడు.

మూలతా. దే. వి. రూ-మూలతాయి.వజ్రము. వసు. 2, ఆ. 58: చూ, రత్నము. 1.

మూలతాయి. దే. వి.—పై.—

మూలశ్రేఁడు. దే. వి: చూ, నిర్ఋతి. 2. అచ్చ. సుం, కాం. 41.

మూలలు. అం: చూ, హరిత్తు.1.(చూ, మూల. 1.)

మూలవాటు. దే. వి. ఆయిమూల-ఐమూల. (సం) అపదిశము, విదిక్కు: చూ, హరిత్తు.1.

మూలసంక. వా.వి.పిలక-పీలుక_పిల్క, మొటిమ, మొలక-మొల్క. (సం).-అర్శము-అర్శస్సు, గుదకీలకము-గుదకీలము,గుదాంకురము,దుర్నామము,(వా)మూలశంఖ.(చూ, రోగము.1.)

మూలస్మృతులు. అం. (స్మృతులు) (చూ, ధర్మశాస్త్రము): మను (స్వాయంభువ), బృహస్పతి, వశిష్ఠ, కస్యప,భారద్వాజ,గౌతమ, యాజ్ఞవల్క్య, భృగు(ఉశన).నారద,కపిల, పరాశర, వ్యాస, కాత్యాయన, ఆపస్తంబ, ఆశ్వలాయన, కణ్వ, అత్రి, హారీత స్మృతులు. (18) (చూ, స్మృతులు.)

మూలాధారము. అం. గుదస్థానమునందుండెడు నాడులకాధారమైన చక్రము: చూ, చక్రములు.

మూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మందారు*; 2.=మొలక. చూ, మొక్క. 1.

మూలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వృక్షమూలమునఁగూర్చుండి తపముచేయుటయే వ్రతముగాఁగలవాఁడు: చూ, వ్రతి. 2; అం. 2: చూ, గతిభేదములు.

మూలుగు. దే. వి. రూ-మూల్గు. 1. రూ-ములుగు: పీడాధ్వని,కుంథనము: చూ, స్వరము.2; 2: (సం).—అంబుదఫలి, ఆనీలయష్టిక, క్లీబని, ప్రసాదని*; అ. క్రి. 3: చూ,రూ-ములుగు. 3; 4: చూ, రూ-ములుగు. 4.

మూలుగులు. దే. వి. బ: చూ, మాలుగులు.

మూల్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మూలుగు. 1—2—3—4. [విలువ:చూ,వెల.1.

మూల్యము. సం. వి. అ. పుం.=మొల్లము.

మూవ. వై. విశ. 1.=మూక: చూ, రూ-మూఁగ. 3; దే. వి. 2.=మూ, రూ_మువ్వ. 1; 3: చూ, రూ_మువ్వ. 2.

మూవురు. దే. స: చూ, రూ-మూగురు.

మూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మూస: చూ, మూస. 1. [చూ, సుతశ్రేణి.

మూషకపర్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*:

మూషకము. సం. వి. అ. పుం.=మూసకము: రూ-మూషికము, అవి, ఆఖనికము, ఆఖువు, ఇలి, ఇలికము, ఉందురము-ఉందురువు-ఉదురువు, కర్వము, కాండము, కాచిఘము, ఖనకము, కుహానము, గర్తాటము, చండువు,తుటుమము, దీన, బిలేశయము, రంధ్రబభ్రువు,వృషము (తె).—మూసకము, ఎలక-ఎలికె-ఎలుక, గోడదొల్కులపోత్రి, తాళ్ళరాసిగాఁడు, రాళ్లరాసిగాఁడు, బొక్కలాఁడు,లాఁగడాఁగుడు.తద్విశేషములు.-౧.చిట్టెలుకను.—గిరిక, బాలమూషిక. (తె) - అరిపె, చిట్టెలుక, చూరెల్క; ౨. పందికొక్కును.— రూ-మూషికము, ఆఖువు, ఉందురము - ఉందురువు-ఉదురువు, ఖనకము- ఖానకము, గర్తాటము, గృహభూదారము, దీర్ఘదేహి, రోమశము.(తె).-కొక్కు,పందికొక్కు,మూసకము; ౩. రాజమూషకమునకు.—రాజమూషకము. (తె).-ఎల్లెలుక_ఎల్లెల్క, గరిమిడి, రాళ్ళరాసిగాఁడు,వెల్లయెలుక_వెల్లెలుక; ౪. చుంచునకు.-అంజనిక,గంధమూషి,గంధమూషికము, గంధశుండిని, గంధాఖువు, చిక్కము, చుచుందరి - ఛుఛుందరి. (తె).—కంపెలుక, కల్లెలుక-కల్లెల్క, చుంచు, చుంచెలుక, చుందు, చుండెలుక, చెంచు, మూగెలు. (మిగతవానికి "చూ, వృషము. 3.")

మూషకాహిమంజూషాన్యాయము. పా. ఎలుక

పాముగలపెట్టెయందే మోకలదనికొటికిపాము చేఁదినఁబడెననురీతి.

మూషణము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము.

మూషికము. సం. వి. అ. పుం.=మూసకము. 1. ఎలుక: చూ, రూ-మూషకము;2. పందికొక్కు: చూ, రూ-మూషకము. ౨.

మూషికాంచనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వినాయకుఁడు. [హృతము.

మూషితము. సం. విశే. రూ-ముషితము: చూ,

మూస. వై. వి.1.=మూషా:క్రోవి.(సం)అంగారకర్పరము, అగ్నిష్టము, తైజసావర్తిని, మూష. వా .2: చూ, మూఁగబోతు.

మూసకము. వై. వి.=మూషక: చూ, మూషకము.

మూసనమురికి. దే. విశే: చూ, వాత్రె.

మూసిక. దే. వి. మంగళసూత్రమునందు తాళిబొట్టునకు ఈవలావల గ్రుచ్చికట్టుకొనెడు నానుక్రోవి. నీలా. 1,ఆ.102. [బాలక్రీడ.

మూసిగంతలు. దే.వి.బ.కనుమూసిగంతలు: చూ,

మూసినముత్తెము. జా. ఎక్కువజాగ్రత్తగా నుంచుట. "మూసినముత్తెమై వెలుఁగు ముద్దుకుమారునిమీఁద." సారం. 3, ఆ. 53.

మృ

మృగణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వెదకుడు.

మృగతృష్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఝల-ఝూలి, మరీచిక. (తె).—ఎండమావులు.

మృగదంశకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుక్క: చూ, శునకము;2.ఎలుగు: చూ, వెలుగుబంటి.

మృగధూర్తకము. సం. వి. అ. పుం. నక్క: చూ, సృగాలము.

మృగనాభి. సం. వి. ఇ.పుం:చూ, మృగమదము.

మృగపాటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కమ్మఁబిల్లి: చూ, మార్జాలము.

మృగప్లుతము. అం: చూ, ఆకాశచారులు.

మృగబంధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మృగములఁ బట్టువల: చూ, వాగుర.

మృగమదము. సం. వి. అ.పుం.=మెకపుటాము: అండజ,కస్తూరి,కామాంధ,కురంగనాభి,గంధకేలిక, గంధచేలిక,గఁధఘూళి,గంధవంతము, దర్పము, నాభి,నాభిజము,మదము,మదాహ్వము,మృగనాభి, శ్వేతము, శ్వేతమృగాండజము. (తె).—ఇఱ్ఱిగోరజము, కస్తురి,జింకపొక్కిలి, మదము, మెకపుటాము. తద్వ.—(తె).—కస్తురివీణియ; (మిగతవానికి "చూ, శ్వేతమృగాండజము.")

మృగమదవాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, కస్తూరిమల్లిక.

మృగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మెకము-మెగము. నాలుగుకాళ్ల జంతువు: గయము, పశువు. (తె).— మెకము-మెగము. తద్వ.—౧. పశుకులమునకు.—: (చూ, పసులము);౨ ప్రాయపుపశువునకు.—బగ్గరము; ౩. వేటునకుం జిక్కని పశువునకు.-(తె).—గడిమెకము;౪. మృగవిశేషములు.-కాశ్యపము,ఖురాకము, పార్వణము. ఇత్యాది("చూ, సింహము");2.జింక: చూ, హరిణము. 1; 3. అడవియందు తిరిగెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 4. మృగశీర్షము: చూ, రిక్క; 5: చూ, మృగణ; 6: చూ, మృగము. 1; 7: చూ, వేఁడికోలు; అం. 8: చూ, గజజాతులు.

మృగమోహము. అం. (ఇదిఅధమము): చూ, మోహచతుష్టయము.

మృగయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వేఁట.3; 2: చూ, మృగణ.

మృగయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బోయ:

చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 2: చూ, బ్రహ్మ. 1; 3: చూ, వేఁటకాఁడు.

మృగరాజు.వా.సం.వి.న్.పుం :చూ,సింహము,1.

మృగరిపువు. సం. వి. ఉ.పుం.—పై.—

మృగరోమజము. సం. వి. అ. పుం. మృగరోమములచేతఁ జేయఁబడినశాలువ, రాంకవము: చూ, వస్త్రము. [మృగయుఁడు. 1—3.

మృగవధాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మృగవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జింకరౌతు: చూ, వాయువు.

మృగవ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మృగయ.1.

మృగవ్యాధుఁడు. అం: చూ, రుద్రులు.

మృగశిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మిసర. రూ—మృగశిరము—మృగశీర్షము: చూ, రిక్క.

మృగశిరము. సం. వి. స్. న.=—పై.—

మృగశీర్షకము. అం. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

మృగశీర్షము. సం. వి. అ. న.=1: చూ, మృగశిర; అం. 2: చూ, అభినయహస్తములు.

మృగస్వామి. సం. వి. ఇ. పుం.= మెకముల సామి: చూ, సింహము.

మృగాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జింకతాలుపరి, చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

మృగాజీవము. సం. వి. అ. పుం:చూ, సివఁగి.1.

మృగాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

మృగాదనము.సం. వి.అ.పుం:చూ,మృగాజీవము.

మృగాదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగాజీవుఁడు.

మృగితము. సం. విణ.వెదకఁబడినది: అన్విష్టము, అన్వేషితము, గవేషితము, మార్గితము.

మృగీ. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒకరగణము గలదై తృతీయఛందస్సునందుఁ బుట్టినవృత్తము.) [స్వామి.

మృగేంద్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగ

మృగేంద్రుఁడు.సం.వి.అ.పుం:చూ,మృగేంద్రము.

మృగోర్వారువు.సం.వి. ఉ. పుం:చూ,బుడమ.*.

మృగ్యము. సం. విణ. వెదకఁదగినది: మార్గ్యము.

మృచ్ఛకటిక. అం. (ఈగ్రంథమును శూద్రకుఁడువ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మృజ. సం. వి. ఆ.స్త్రీ:చూ,రూ—మార్జనము. 1.

మృడాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మృడుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

మృణాలము. సం. వి. అ. న. 1. వట్టివేరు: చూ, సేవ్యము. 1; పుం, న. 2. బిసము: చూ, సహస్రపత్రము.

మృతండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ—మృతాండుఁడు-మార్తండుఁడు-మార్తాండుఁడు) :చూ, సూర్యుఁడు. [చినవాఁడు.

మృతజీవుఁడు. సం. విణ. చచ్చినను కీర్తివహిం

మృతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మృతి. 1; 2. యాచితవృత్తి:చూ, యాచితము;3.చచ్చినది: చూ, సమాప్తము. 2.

మృతశయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అంకశయ్య, అంతశయ్య, ఖడువు, భూశయ్య. (తె).—నేలపడక.

మృతసంజీవని. అం: చూ, కళలు.

మృతస్నానము. సం. వి. అ. న: అపస్నానము. (తె).—చూ,చావుమునుక.

మృతస్నాతుఁడు. సం. విణ: అపస్నాతుఁడు.

మృతాలకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ—మృత్తాలకము.

మృతాశౌచము. సం. వి. అ. న. 1: అస్పృష్టి, ఆశౌచము. (తె).—చావుమయిల - చావుమైల. తద్వి.—పక్షిణి; అం. 2: చూ, ఆశౌచములు.

మృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చావు: చూ, సావు; అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. (ఇస్సిరో! యీమేనేల ? నీ వేణీభరంబు:

కుత్తుకకు హత్తించిచేట్టిరాఁబెట్టియొక్క పెట్టున బిగియలాగి యీదొసఁగుటుసురులఁ దొలఁగించేక నిలుపనేల !)

మృతుఁడు. సం. విణ: చూ, పరేతుఁడు. 2. మార్క. 3, ఆ. 175: (చూ, స్వర్గస్థుఁడు).

మృత్కరుఁడు. సం. విణ: కుంభకారుఁడు, కులాలుఁడు, ఘటకుఁడు. (తె).—కుమ్మరవాఁడు, కుమ్మరి.

మృత్తాలకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-మృతాలకము: చూ, సురాష్ట్రజము. 1—2—3.

మృత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మట్టి. 1. తొగరిమన్ను: చూ, భూమి. 1—౮౬;2. మన్ను: చూ, భూమి. 1-౮౭.

మృత్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ.=మిత్తిక.—పై.—

మృత్యంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

మృత్యుంజయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మిత్తిగొంగ: చూ, శివుఁడు. [రంభ.2.

మృత్యుఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి*: చూ,

మృత్యుబీజము. సం. వి. అ.న: చూ, వేణువు. 1.

మృత్యువు. సం. వి. ఉ. పుం, న.=మన్ను. 1.చావు: చూ, సావు; పుం.2. మరణాదిదేవత.

మృత్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మన్ను. 1. మంచిమన్ను: చూ, భూమి. 1—౮౫; 2. తొగరిమన్ను: చూ, భూమి. 1-౮౬.

మృత్స్న. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=—పై.—

మృథము. సం. వి. అ. న. రూ—మృధము: చూ, యుద్ధము.

మృదంగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మద్దెళ: చూ, వీణె; 2. తప్పెట: చూ, వీణె; 3. సద్దు: చూ, స్వరము. 2; 4. వెదురు*: చూ, వేణువు. 1.

మృదుత. అం: చూ, నఖక్షతములు.

మృదుత్వక్కు. సం. వి. చ్. పుం: చూ, బుజ్జపత్తిరి*. [చూ, వరగోఁగు.

మృదుద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. గోఁగు*:

మృదులము. సం. విణ. మెత్తనిది: చూ, మృదువు. 1.

మృదువు. సం. విణ. (ఉ. ఈ. ఉ.) 1.=మెదుకు, మెత్తనిది: చూ, సుకుమారము. 2; 2: చూ, సోమరి. [బ్రిద్దలగునసురీతి.

మృద్ఘటన్యాయము. అం. మట్టికుండ తేలికగా

మృద్వంశము. అం.1: చూ, షష్ట్యంశములు. ౯౯; 2: చూ, షష్ట్యంశములు. ౯౭.

మృద్వికా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ—మృద్వీక. ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల.

మృద్వీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

మృధము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మృథము.

మృష. సం. అవ్య. బొంకు: చూ, వితథము.

మృషావాదము. అం: చూ, కళలు.

మృష్టము. సం. విణ. కడుగుటలోనగువానిచేత గరగరికైనది: చూ, శోధితము. "మృష్టాన్నము."

మె

మెంచే. వై. వి.=మ్లేచ్ఛ. తుగక, మహమ్మదీయుఁడు: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

మెండియము. దే. వి. రూ—మెండెము. చూపుడువ్రేలవేసికొనెడి యుంగరము: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.)

మెండీఁడు. దే. వి. (మెండెము + ఈఁడు.) చూపుడువ్రేలు: చూ, వేలు. 2.

మెండు. దే. వి. 1. ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు.2; 2. అతిశయము. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, మిఱ్ఱు. 1: విణ. 4. అధికము: చూ, హేరాళము.

మెండుకొను. దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు; శశాం. 2, ఆ. 90: చూ, సందడించు; 2: చూ, విజృంభించు; 3. నిండుకొను. ఉ. హరి. 5, ఆ. 84: చూ, సంపూర్ణమగు; ప్రే. 4. మెండుకొలుపు.

మెంఁడెము. దే. వి: చూ, రూ—మెండియము.

మెండొడ్డు. దే. అ. క్రి. (మెండు + ఒడ్డు) ఎదిరించు. శశాం.4, ఆ.32: చూ, నక్కళించు.

మెంతి. వై. వి.=మేంథి. కుంచిక*: చూ, మేంథి*.

మెంతిమజ్జిగ. వా. వి. చల్లకడి, తిమ్మనము, తేమనము, సిగర-సిగరి: చూ, మజ్జిగ.

మెంతులు. వై. వి. బ.= మేంథి: చూ, మెంతి.

మెంబరు. వా. వి: చూ, సభికుఁడు.

మెకపుటాము. వై. వి.=మృగమద: చూ, మృగమదము. అచ్చ. అ, కాం. 10.

మెకము. వై. వి.=మృగ. 1. రూ—మెగము: చూ, మృగము. 1; 2. జింక. అచ్చ. అర, కాం. 37: చూ, మృగము. 2. [మలఱేఁడు.

మెకములకొలముసామి. వై. వి: చూ, మెక

మెకములతిండి. ద్వ. వి. 1: చూ, మృగాజీవము; 2: చూ, పెద్దపులి. [సింహము.

మెకములఱేఁడు. ద్వ. వి. మృగేంద్రుఁడు: చూ,

మెకములసామి. వై. వి.=మృగస్వామి.-వై.-

మెకమెకపడు. ద్వ. అ. క్రి. గర్వించు: చూ, హంకరించు.

మెకమెకపాటు. ద్వ. వి. 1. గర్వము. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, హంకారము; 2. ఆఁకలి యోర్వనట్టి యార్తి.

మెక్కు. దే. స. క్రి. తిను: చూ, భక్షించు.

మెగము. వై. వి=మృగ: చూ, రూ—మెకము. 1-2.

మెగ్గ. దే. వి. ఊట: చూ, సెలయూట.

మెచ్చు. దే. వి. 1. శ్లాఘన: చూ, స్తోత్రము; 2. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 3. చూ, బహుమానము; విశ. 4: చూ, శ్లాఘ్యము; స. క్రి. 5: చూ, శ్లాఘించు: 6. గణించు: చూ, లక్ష్యపెట్టు; ప్రే. 7: మెచ్చించు-మెప్పించు.

మెచ్చులచెట్టు. దే. వి: చూ, పెట్టుఁజెట్టు.

మెచ్చులాఁడి. దే. వి. (మెచ్చులు+ఆఁడి) 1. మెచ్చుకొనఁదగినఆఁడుది. ఉ, రా. 5, ఆ. 248: చూ, స్త్రీ; విశ. 2. మెచ్చుకొనఁదగినది [మెచ్చుకొనఁదగినవాఁడు.

మెచ్చులాఁడు. దే. విశ. (మెచ్చులు + ఆఁడు)

మెటిక. దే. వి. రూ-మెటికె-మెట్టిక. తంతియ: చూ, సోపానము.

మెటికకాయ. వా. వి. గోరుచిక్కుడుకాయ. (రాయలసీమలో వాడుక.)

మెటికె. దే. వి. 1: చూ, రూ-మెటిక; 2. కీళ్లువిఱుగుటచేకలుగుధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 3. పాదము: చూ, హజ్జె.

మెట్ట. దే. వి. 1: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పర్వతము; 3: చూ, మెటికె. 3; 4. నీరాస లేక పండెడుచేను, మెగకపాలము: చూ, భూమి. 1.

మెట్టజీలుగు. దే. వి. ఒకసస్యము: చూ, సస్యము. 1.

మెట్టతమ్మి. ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

మెట్టదామర. ద్వ. వి.—పై.—

మెట్టనాఁగలి. వా. వి. మెరకనుదున్నెడు నాఁగలి (చూ, దంపనాఁగలి.)

మెట్టపంటలు. దే. వి. బ. చోడి, జొన్న మొదలగునవి. [మాటలు.

మెట్టపొంకండములు. జా. నిరుపయోగమగు

మెట్టవంగ. ద్వ. వి. పెద్దవంగ*: చూ, వంగ.

మెట్టవాలుపిట్ట. ద్వ. వి. రూ-మెట్టవాల్పిట్ట. క్రోడి: చూ, పుంజు. [కాం. 8.

మెట్టవాల్పిట్ట. ద్వ. వి.—పై.—అచ్చ. బాల,

మెట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-మెటిక.

మెట్టినిల్లు. దే. వి: (మెట్టిన + ఇల్లు.) ఆఁడుదాని అత్తవారియిల్లు: చూ, సదనము. 1.

మెట్టియ. దే. వి. రూ-మెట్టె: చూ, మట్టియ. 2.

మెట్టు. దే. వి. 1. వీణాసోపానము: చూ, సోపానము; 2: చూ, సోపానము; 3: పులికడుగు, పులిమజ్జిగ: చూ, శుక్తము. 1; బ. 4.

ఆకుచెప్పులు. వసు. 5, ఆ. 77: చూ, సమ్మాళిగలు; 5. సుంకము పుచ్చుకొనెడుఘట్టము: చూ, స్థానము. 1; 6. కొండ: చూ, పర్వతము; 7. చిన్నకొండ: చూ, పర్వతము; 8. తొక్కుట. య. 2, ఆ. 56. "వాఁడు కాలితో మెట్టుట నేర్చెను."; 9. అనరు: చూ, సంకటము; 10. అంకెలయొక్క వెరసి: చూ, వెరసి. 1; స. క్రి. 11. మట్టు, ఒత్తు: చూ, తొక్కు. 3.

మెట్టుఁబ్రాలు. దే. వి. బ. తలఁబ్రాలు. స్వా. 5, ఆ. 79: చూ, సేసఁబ్రాలు.

మెట్టుకు. దే. ద్రి. 1. తుదకు, చివరకు; 2. ముత్తమునకు.

మెట్టుచోలు. దే. వి. గంగ: చూ, నది.

మెట్టె. దే. వి. రూ- మెట్టియ: చూ, రూ— మట్టియ. 2.

మెట్లగుంటక. దే. వి. గుంటక భేదము: చూ, హలము (పాపటము).

మెడ. దే. వి. 1: అలు–అట్లు, కుతిక–కుతుక–కుత్తిక–కుత్తుక, కొలికి, గొంతు–గొంతుక, పీక–పీకి–పీకె–పీకియ, బొండు, మెడకాయ. (సం).—ఊ, కంఠము, కంధర-కంధరము, కంధి, కంబువు, కుహరము, కృకము, గళము, గాత్రము, గిరి, గ్రీవ, ధమని, నిగరణము, ప్రగ్రీవము. తద్విశేషములు.—౧: అంగిలి, లోకుత్తుక; ౨: అంటుమెడ, ఇఱుకుమెడ, పొట్టిమెడ; 3: (సం).-గల్య; ౪: (సం).-కంబుగ్రీవ; ౫: (సం).— గ్రీవ("చూ, శిరము."); అం. 2: చూ, నఖక్షతస్థానములు.

మెడకాయ. దే. వి.—పై.—

మెడకొంకి. దే. వి. మెడముందటియడ్డయెముక: చూ, శల్యము. 1.

మెడఁజోట్టుకొనుట. జా. అలుముకొనుట. "మెడఁజోట్టుకొనియెనూరక." పాండు. 5, ఆ. 235; "కొమ్మనీమెడఁజోట్టుకొనవన్నె." రామా. 1, ఆ. 147. [చూ, భూషణము. 2.

మెడనూలు. దే. వి. బంగారు తీఁగెల హారము:

మెడపొంపు. దే. వి. గిరివాగ్రభాగము: పొంపు, మెడపంపు.

మెడపంపు. దే. వి.—పై.—

మెడవల. దే. వి. ఒకరకమువల: చూ, వల.

మెడవాలు. దే. వి. 1. చౌకలత: చూ, రజకి; 2. చౌకలవాఁడు: చూ, రజకుఁడు. [ము. 2.

మెడిదము. దే. వి ధ్వని. య. 1, ఆ. 116: చూ, స్వర

మెడువ. దే. వి: చూ, మెట్టు. 3. [26.

మెణకరి. దే. వి: చూ, బ్రహ్మచారి. ఉ, హరి. 5, ఆ.

మెణత. దే. వి: చూ, మెల్లె.

మెతక. వై. విణ.=చూ, రూ- మెతుక. 1-2.

మెతుక. వై. విణ. రూ- మెతక.= మృదు. 1. మృదువైనది, మెత్త: చూ, మెదువు. 1; 2. మందము: చూ, మెదువు. 2.

మెతుకు. దే. వి. 1. అన్నము: చూ, సాదము (1); 2. అన్నముయొక్క కణము, సిక్థము: చూ, సాదము (1). [తుక. 1—2.

మెతువు. వై. విణ.=మృదు: చూ, రూ- మె

మెత్త. వై. వి. 1: చూ, శయ్య. 1; 2. గుఱ్ఱపుపల్లము: చూ, హయము; 3. పఱుపు: చూ, శయనము; 4. సాగరముమోసెడియెద్దుగంతమీఁదిపఱుపు; బ. 5. పల్లకిమోయువారు భుజముపైవేసికొను దూదివేసి కుట్టిన బిళ్లః మాలుగులు–మూలుగులు; విణ. 6: చూ, మెతుక. 1.

మెత్తఁబడు. వై. అ. క్రి. (మెత్తన+పడు). 1. మృదువగు. భాగ. 7, స్కం. 288; 2. నమ్రమగు. విజ. 3, ఆ. 107; భార. విరా. 2, ఆ. 54: చూ, వంగు; వా. 3. చిముడు: చూ, మద్దకట్టు. [ఉద్యో. 3, ఆ. 199.

మెత్తఁబడుట. దే.? వి. లొంగిపోవుట. భార

మెత్తఁబాటు. వై. వి. 1. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము. 2; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1. [చూ, మెత్తఁబడు. 1.
మెత్తఁబాఱు. ద్వ.అ. క్రి.(మెత్తన + పాఱు):
మెత్తగిల్లు. వై. అ. క్రి. మెత్తనగు.
మెత్తదము. దే. వి. మెత్తుట.
మెత్తడి. దే. వి. ఒకచేఁప:చూ, మత్స్యము. 1.
మెత్తన. వై. వి. 1.=మృదు. మార్దవము: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 2: చూ, శాంతి. 1.హరి. పూ. 3, ఆ. 148; విణ. 3. మృదువు: చూ, సుకుమారము. 2; క్రి. విణ. 4: తిన్నగా: చూ, మెల్ల. 3.
మెత్తనిది. వై. విణ: చూ, మెత్తన. 3.
మెత్తపఱచు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, ఊను. 5.
మెత్తర. దే. వి: చూ, ముత్తర.
మెత్తినగోడ. ద్వ. వి: భూమికలగోడ. (సం).-ఏడుకము-ఏడూకము.
మెత్తు. దే. వి. 1. మన్నులోనగువాని దళముగా పూసినపూఁత: అలుకుట. (సం).—ఉపలేపనము, గోముఖము; స. క్రి. 2. మన్నులోనగువాని దళముగాపూయు, అలుకు-అల్కు: చూ, లేపనముచేయు.
మెదడు. వై. వి.= మేదస్. తలయందుండుక్రొవ్వు: క్రొవ్వు. (సం).—మస్తిష్కము, మేదస్సు. (ఇది చిన్నమెదడు, పెద్దమెదడు అని ద్వివిధము.) (చూ, శిరము. 1.)
మెదలిక. దే. వి. మెదలుట.
మెదలు. దే. అ. క్రి. కొంచెము చలించు:చూ, సళించు; 2: చూ, సంచరించు. [మెదల్చు.
మెదలుచు. దే. ప్రే. మెదలఁజేయు: రూ-మెదల్చు. దే. ప్రే. —పై.—
మెదించు. వై. స. క్రి:=మర్దించు. రూ-మేదించు. రుక్మి. 2, ఆ. 26: చూ, సమ్మర్దించు.
మెదికాళ్ళు. దే. వి. మానికాళ్ళు.
మెదుక. వై. వి. 1: చూ, పిసక; 2.మందుఁడు. పాండు. 5, ఆ. 61: చూ, సోమరి; 3. మందము: చూ, విలంబము. 1.
మెదుకగొను. ద్వ. అ. క్రి. పిసకపట్టు. హరి. పూ. 5, ఆ. 143. [చూ, రూ-మెతుకు.
మెదుకు. వై. వి.=మృదు (దే. అని శ ర):
మెదుగు. దే.అ.క్రి 1: డంగు-పంగు; 2. నలఁగు: చూ, నగమదమగు. [19: చూ, వస్త్రము.
మెదుగుడు. దే. వి.పాఁతబట్ట. పాండు.2, ఆ.
మెదుచు. వై. స. క్రి.=మృద్. మర్ద: చూ, మెదించు. కాశీ. 7, ఆ. 5; ఉ, హరి. 5, ఆ. 56. [5, ఆ. 21.
మెదుపు. దే. ప్రే. మెదుగఁజేయు. పాండు.
మెదుపు. వై. విణ.1.=మృదు: చూ,మృదువు.1; 2. మందము: చూ, మెదుక. 3.
మెనుపు. దే. స. క్రి. కష్టముతో ఎఱచు.
మెప్పు. దే. వి. 1: చూ, మెచ్చు. 1; 2: చూ, మెచ్చు. 2; 3. పరము. అచ్చ. అర, కాం. 21: చూ, పరము. 3.
మెయి. దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే-మేను.) 1. దేహము. హరి. ఉ. 10, ఆ. 78: చూ, శరీరము; 2: చూ, పార్శ్వము. 2. కళా. 1, ఆ. 162; 3: చూ, విధము. 1; 4: చూ, వెంబడి; అప. 5. కొన్నియెడల తృతీయావిభక్తియందు వచ్చెడుప్రత్యయము.(ఉదా.-అలుకమెయి, చేలముమెయి.)
మెయికొను. దే. అ. క్రి. రూ-మయికొను. 1: చూ, సమ్మతించు; 2. కలుగు. భో. 1, ఆ. 103: చూ, సంభవించు; 3. పొందుపడు: చూ, సరిపడు. 1; స. క్రి. 4: చూ, సమ్మతించు. భార. అను. 4, ఆ. 202.
మెయికోలు. దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు.
మెయితాలుపు. దే.వి :చూ,రూ-మయితాలుపు.
మెయిపాలు. దే. వి. సమభాగము.
మెయిమఱుపు. దే. వి: చూ, మూర్ఛ. 1.
మెయిమరుగు. దే. వి. కవచము. (రూ-మెయి

మరవు-మెయిమర్వు-మెయిమఱువు-మేమరుగు-మేమరవు-మేమర్వు-మేమఱుగు): చూ, వారవారణము.

మెయిమరవు. దే. వి.—పై.—

మెయిమర్వు. దే. వి.—పై.—

మెయిమఱపు. దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱపు.

మెయిమఱువు. దే. వి:చూ, రూ-మెయిమరవు.

మెయిమెయి. దే.వి,విణ:చూ, రూ-మయిమయి.

మెయిపడి. దే. వి, విణ. రూ-మైపడి: చూ, రూ-మయిపడి. [సెబాసు.

మెర. దే. అవ్య. ప్రశంసనార్థకము: చూ,

మెరక. వై. వి.=మరక: చూ,భూమి. 1-౮౦.

మెరమెర. దే. వి. 1: చూ, సంశయము; 2. మనోవ్యథ:చూ,శోకము;3:చూ, భేదము. 2.

మెరమెరపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ,సంశయించు.

మెరమెరలాడు. దే. అ. క్రి: చూ, బాధపడు.

మెఱఁగు. దే. వి. 1. మించు: చూ, విద్యుత్తు; 2. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1.

మెఱచు. దే. అ. క్రి. తళుక్కని ప్రకాశించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 144: చూ, హావణిల్లు.

మెఱపు. దే. వి: చూ, మెఱఁగు. 1—2. (విద్యుత్తునకు.—పాండు. 4, ఆ. 286.)

మెఱపుఁదీఁగ. ద్వ. వి. 1. జ్యోతిష్మతీలత*: చూ, మానేరు; 2. తీఁగవంటి మెఱపు: చూ, విద్యుత్తు.

మెఱము. దే. వి. 1: చూ, పిల్లమెఱము. 1. జై. 3, ఆ. 103; స. క్రి. 2. నాటినశల్యాదికము ఇటునటుమెదల్చు.

మెఱమెచ్చు. దే. వి. (మెచ్చు + మెచ్చు) మిక్కిలిమెచ్చు. సా. 1, ఆ. 118.

మెఱయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రకాశించు; 2: చూ, వెలువడు; అం. పే. 3. బయలుపఱచు.

మెఱవడి. దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 3: చూ, విజృంభణము. భాగ. 8. స్క-ం. 393; 4: చూ, రూ-మెఱవణి; 5. చేవ: చూ, స్థైర్యము. 1; 6: చూ, సామర్థ్యము. ఉ, రా. 4, ఆ. 231; విణ. 7. ప్రకాశితము. విక్ర. 6, ఆ. 64.

మెఱవడివోవు. దే. అ. క్రి: రూ-మెఱవణివోవు, ఊరేగు. [ఏగుపెండ్లి.

మెఱవణి. దే. వి: రూ-మెఱవడి, ఊరేగింపు,

మెఱవణివోవు. దే.అ.క్రి: రూ-మెఱవడివోవు.

మెఱికలు. దే. వి. బ. పొట్టువీడివీడనిబియ్యము. రూ-మెఱుకులు: చూ, సేసఁబ్రాలు (బియ్యము.) ["వీఁడుతనతరగతిలో మెఱికె."

మెఱికె. వా. వి. అందఱికంటెను అధికుఁడు.

మెఱియ. దే. వి. గుండ్రాయి: చూ, రాయి.

మెఱియఁడు. దే. విణ. చలింపనివాఁడు: చూ, రూ-మడియఁడు.

మెఱియత. దే.విణ.చలింపనిది:చూ,స్థావరము.3.

మెఱుఁగు. దే. వి. (రూ-మెఱఁగు-మెఱపు-మెఱము-మెఱుపు) 1: చూ, విద్యుత్తు; 2.కాంతి.ఆం, పదా. సు.22:చూ,వెలుతురు. 1; 3 కిరణము:చూ,హాయనము. 2; 4. ప్రభ. ఆం, భా.ప్ర. 32: చూ, వెలుతురు. 1; 5.అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు.1;6. నెయ్యమొదలైనవానిజిడ్డు,చేమురు:చూ,స్నేహము; వా. 7. బంగారు వెండిలోనగునగలకుపెట్టు తళుకు; 8. వేపములులోనగువానిపైగోఁటు. "సానిమెఱుఁగు-సంతమెఱుఁగు."; 9. పొంగరింపు. "కాళ్లు మెఱుఁగుమోపినవి.".

మెఱుఁగుఁబోఁడి. దే.వి. (మెఱుఁగు + పోఁడి.) 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. ప్రభా. 3,ఆ. 47: చూ, స్త్రీ.

మెఱుఁగుడుఁబురవు. ద్వ. వి: చూ,రూ-మిడుఁగురుఁబురవు. రామా. 6, ఆ.107.

మెఱుఁగుడుఁబుర్వు. ద్వ. వి.—పై.—

మెఱుఁగుజెఱ్ఱి. దే.వి.ఫటరాజము: చూ, సర్పము.
మెఱుఁగుడునూనె. ద్వ.వి.రూ-మెఱుఁగునూనె. మెఱుఁగునకై పెట్టెలులోనగు వానిమీఁద పూసెడు పూఁతనూనె,వార్నిషు: చూ, స్నేహము. 2. [భూషణము. 2.-3౯.
మెఱుఁగునల్లులు. ద్వ. వి. బ. కట్లపండ: చూ,
మెఱుఁగునూనె. వా. వి: చూ, రూ-మెఱుఁగుడునూనె.
మెఱుఁగురిక్క. ద్వ. వి. 1. పద్మరాగము: చూ, రత్నము. 1;2.కాంతిగలచుక్క:చూ,రిక్క.
మెఱుఁగుఱాయి. దే. వి. వెండికి మెఱుఁగు పెట్టురాయి: చూ, రత్నము. 1.
మెఱుఁగుసున్నము. ద్వ. వి. మంచిసన్నగిగచ్చు సున్నము:చూ,సున్నము. [చూ,విదారించే.
మెఱుకు. దే. స. క్రి. పెల్లగించే. కాశీ.5,ఆ.152:
మెఱుకులు. వా. వి. బ: చూ, రూ-మెఱికలు.
మెఱుపు. వా. వి.రూ-మెఱుము: చూ,విద్యుత్తు.
మెఱుసు. దే. వి. 1.—పై.— ; అ. క్రి. 2:చూ, మెఱచే; స. క్రి. 3. పొడుచే. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64: చూ, స్ఫోటించే; అం. 4: చూ, పాదక్రియలు.
మెలఁకువ. దే.వి.1. (రూ-మెలుకువ,మేలుకాంచుట-మేలుకొంచుట-మేలుకొంట-మేల్కొంట-మేల్కనుట-మేల్కొనుట): చూ, మేలుకోలు;2.నడక:చూ,వర్తనము. 1; 3. నడక: చూ,వర్తనము. 1. ఉ,హరి.5,ఆ.198;4.జీవనము: చూ,బ్రదుకు. 1;5:చూ, పొలయిక. 1.
మెలఁకువవాఁడు. దే. విశ: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు.
మెలఁగు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్తించే. ఉ, హరి. 5, ఆ. 59; 2. జాగరూకతతోవర్తించే: చూ, మెలయు. 3; 3: చూ, సంచరించే; 4. జేరగు. హరి. పూ. 5, ఆ. 193: చూ, సాగు. [చూ, రూ-మెలుచు.
మెలఁచే. దే. [పే. మెలఁగఁజేయు. స్వా.4,ఆ.115:
మెలఁత. దే. వి.రూ-మెల్త.1. ఆఁడుది. నెలఁత: చూ, స్త్రీ; వా. 2. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2. "మెలఁతబుద్ధి."
మెలఁతుక. దే. వి. (మెలఁత + ఉక.) (రూ-మెలఁత-మెల్త-మెల్తుక: చూ, మెలఁత. 1.
మెలక. దే. వి. కపటప్రపంచన: చూ, సూక్ష్మము. 2. [216: చూ, వెలుఁగు. 5.
మెలకు. దే. అ. క్రి. జ్వలించే. భాగ.8, స్కం,
మెలన. దే. వి. గ్రామముచుట్టునుండుబయలు: చూ, వెలుపల. 1.
మెలపు. దే. వి. రూ-మెలుపు-మెల్పు. 1: చూ,మేలుకోలు;2: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 3: చూ, పర్యటనము. అని. 2, ఆ. 26; 4. చలింపమి. విక్రి. 4, ఆ. 17; ప్రే. 5: చూ, మెలుచు. పంచ. నా. 3, ఆ. 308.
మెలయు. వై. అ. క్రి. 1.=మిల్. పెనఁగు: చూ, సక్తమగు; దే. అ. క్రి. 2. ఉండు: చూ, వర్తించే; 3. జాగరూకతతో వర్తించే: చూ, వర్తించే. [పెన: చూ, లంకె.
మెలి. వై. వి.=మిళిత. (రూ-మెలిక-మెలుసు.)
మెలిక. వై. వి.=—పై.—
మెలిగొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను.
మెలిగుబ్బ్రిక్క. ద్వ. వి. కూకీపలుకు, మణితము: చూ, స్వరము. 2.
మెలిదారము. ద్వ. వి. తాళ్లపనివారు దిండ్లు పద్రిక్కకొయ్యలకుఁ గట్టెడి బిగిదారము: చూ, సూత్రము. 1. [మెలివెట్టు. పిరిగొను.
మెలిపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. మెలివేయు: రూ-
మెలియు. వై. అ. క్రి: చూ, మెలయు. 1.
మెలివడు. వై. అ. క్రి. పెనవేయు: చూ, వడివేయు. [లంకెపెట్టు. 1.
మెలివెట్టు. ద్వ. స. క్రి. మెలిపెట్టు: చూ,
మెలుకువ. దే. వి: చూ, రూ మెలఁకువ. 1.
మెలుచే. వై. ప్రే. మెలియఁజేయు:రూ-మెలఁచే, పెనఁచే, పెనపు, మెలపు; మెలుపు.

మెలుపు. వా. వి. పేరి: చూ, రూ_మెలపు.

మెలుసు. నై. వి.=మిళిత: చూ, మెలి. భాగ. 10, స్క_ం. పూ. 143.

మెల్త. దే. వి: చూ, రూ-మెలఁత.

మెల్తుక. దే. వి: చూ, రూ-మెలఁతుక.

మెల్పు. దే. వి. పేరి: చూ, రూ-మెలపు.

మెల్ల. దే. విశ. 1. కంటికొడకొఅగినది (మోఘ.). "మెల్లకన్ను.": చూ, వీక్షణము; 2. మేలైనది. "వానిపని యిప్పుడు మెల్ల".; 3. నెమ్మదిగా. "మెల్లగారమ్ము": చూ, మెల్లన; 4. నిశ్శబ్దముగా. "మెల్లగా మాట్లాడుము." 5. కొంచెము మేలైనది. "వానిపని గుడ్డిలో మెల్ల."

మెల్లకంటి. దే. విశ. (మెల్ల+కన్ను.) 1. కేకరాక్షుఁడు, కేకరాక్షి: చూ, రేచీఁకు; 2. కాకి: చూ, వాయసము.

మెల్లకంటివాఁడు. దే. వి. కేకరుఁడు: చూ, వళిరుఁడు.

మెల్లకన్ను. దే.వి.అపాంగము: చూ, లోచనము.

మెల్లచూపు. దే. వి.గిల్లచూపు: చూ, వీక్షణము.

మెల్లన. దే. వి. 1. తిన్నన; 2: అల్లన, ఒయ్యన-ఓయన, ఒల్లన. (విశ)_ ఒయ్య, మెల్ల. (విశేషణమైనచో "మెల్లనినగవు, మెల్లనిమాట" మొ.); ద్రి. 3. శనైరర్థకము. ఆం. భా. తృ. 76.

మెల్లము. దే. వి: ఎళ్ళము, ఒళ్ళము.

మెల్లా. వా. వి. చేరిక: చూ, సదనము. 1.

మెల్లిగా. వా. విశ. నెమ్మదిగా.

మెల్లె. దే. వి. చివక, మెణత: చూ, శాఖ. 1.

మెసఁగు. దే. స. క్రి. తిను. రుక్మి. 2, ఆ.136: చూ, సాపడు.

మెసవు. దే. స. క్రి._పై._

మెసవుట. దే. వి: చూ, భుక్తి. 1. (భుక్తి 2వ అర్థమునను వర్తించును.)

మెహదా. దే. వి. ఒకబాణము: చూ, బాణము.1.

మెహనతు. వా. వి. బహుమతి. "కాసులనండ మెహనతుగా యిచ్చెను." [సుర. (3).

మెహర్బాని. వా. వి. గొప్ప, ఘనత: చూ,

మే

మే. దే. వి: చూ, రూ-మెయి. 1-2-3-4.

మేండము. సం. వి. అ. పుం. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1.

మేండ్రించు. దే. స. క్రి. భేదించు. భాగ. 10, స్క_ం. పూ. 124: చూ, స్ఫోటించు.

మేంథి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=మెంతి*: కుంచిక, గంధఫల. (తె)._ మెంతి.

మేఁక. నై. వి.=మేక, మేష. 1. ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము. 1; 2. మగమేఁక: చూ, మేషము. 1. [చూ, శ్మశ్రువు.

మేఁకగడ్డము. వా. వి. మేఁకయొక్క_గడ్డము:

మేఁకతిండి. ద్వ. వి. తోఁడేలు: చూ, వృకము.

మేఁకపడ్డ. ద్వ. వి. మఱక: చూ, మేషము. 1.

మేఁకపోతు. ద్వ. వి.ఛాగము: చూ, మేషము. 1.

మేఁకపోతుగాంభీర్యము. జా. మేఁకపోతువంటి ధైర్యము, లోపలపసలేనిది. "మేఁకపోతుగాంభీర్యము నభినయించుచున్నాఁడు" (ధర్మజ రాజనూయము).

మేఁకరాసి. నై. వి.=మేషరాశి: చూ, రాసులు.

మేఁకలఁగాపరి. ద్వ. వి.కురుప, కురుమవాఁడు, కులిపి. (సం)._అజాజీవి_అజాజీవుఁడు_ఆజాజీవి_ఆజినుఁడు, జాబాలుఁడు.

మేఁకలమంద. వా. వి. ఆజకము, ఆజము: చూ, మేషము. 1.

మేఁకవన్నెపులి. జా. సాధువుగాఁగాన్పించు నసాధువు. "ఈసర్వజ్ఞుఁడు మేఁకవన్నెపులి." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

మేఁకసారము. నై. వి. మేఁకయొక్క_ "మేఁ" అనుఅఱపు: చూ, స్వరము. 2.

మేఁగు. దే. స. క్రి. రూ-మేర్గు.1. పూయు. భో. 2, ఆ. 107: చూ, లేపనముచేయు; 2: చూ, వేష్టించు.

మేఁడి. వై. వి. నాఁగటిదుంపవెనుక నిలిపిన కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడికట్టె. ... వి.—పై.—

మేఁడికొయ్య. వా. వి.—పై.—

మేఁడికోరు. వై. వి: చూ, మేఁడిపాలు.

మేఁడికోల. ద్వ. వి. ఈశ: చూ,లాంగలము. 1.

మేఁడిచీల. ద్వ. వి. మేఁడిజాతి రాకుండ వేసిన చీల: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడితోఁక. ద్వ. వి. మేఁడిచివరకొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడిపాలు. ద్వ. వి. 1. సేద్యగానిభాగము: చూ, సిస్తు. 1; 2. నేలయొడయునిభాగము: చూ, సిస్తు, 1. (చూ, సంగోరు.)

మేఁడిసోగ. ద్వ. వి: చూ, మేఁడితోఁక.

మేఁత. దే. వి. పశ్వాద్యాహారము: మేపు. తద్వి.—దొంగమేఁతకు.—తోడుకు.

మేఁతరి. దే. వి. (మేఁత + అరి) 1. కొండటి శిల్పులలో ముఖ్యుఁడు; విణ. 2.తిండిపోతు: చూ, భక్షకుఁడు. [మేఁతాడు.

మేఁతలాడు. దే. అ. క్రి. మేఁతమేయు: రూ-మేఁతాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మేకము. సం. వి. అ. పుం.=మేఁక. ఛాగము: చూ, మేషము. 1.

మేకు. దే. వి. చీల: చూ, శూలము.

మేకుతల. దే. వి: (సం).—కుంభము=గుబ్బ.

మేకొను. దే. అ. క్రి. (రూ-మైకొను-మయికొను-మెయికొను.) 1: చూ, సమ్మతించు; 2: చూ, సంభవించు; 3: చూ, యత్నించు; స. క్రి. 4: చూ, సక్తమగు. ఉ, రా. 7, ఆ. 167; ప్రే. 5. మేకొలుపు.

మేకోలు. దే. వి. (రూ-మెయికోలు-మయికోలు-మైకోలు.) 1. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1;2.యత్నము:చూ, సన్నాహము.

మేఖల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుదాని యొనిమిఁది పేటల మొలనూలు: చూ,హావణిక. 2. (భూషణము. 2.); 2. కొండనడుము: చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 3. ఆయుధము జొఱకుండఁగ మణికట్టునఁగట్టుకట్టు,చిలుకడత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

మేఖలకన్యక.సం.వి.ఆ.స్త్రీ.నర్మద: చూ, నది.

మేఖలికాతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

మేగలి. దే. వి. యత్నము: చూ, సన్నాహము.

మేఘచాతకన్యాయము. అం. చాతకపక్షి మేఘమిచ్చునదే కాని త్రాగదనురీతి.

మేఘజ్యోతి. సం. వి. స్. పుం: చూ, ఇరమ్మదము. [సురవర్త్మము.

మేఘద్వారము. సం. వి. అ. న. విన్ను: చూ,

మేఘనాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. చిఱ్ఱికూర*: చూ, భండీరము. 2 (చూ, వృక్షము.) [నెమలి.

మేఘనాదానులాసి. సం. వి. న్. పుం: చూ,

మేఘనాధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రావణునికొడుకు:చూ, సూనుఁడు. 1; 2. ఒకానొక రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3: చూ, వరుణుఁడు.

మేఘనామము. సం. వి.న్.పుం.1. నిడుముస్తె: చూ, ముస్తకము. 2; 2. ముస్త*: చూ, ముస్తకము. 1. [నాదము. 1.

మేఘనిర్ఘోషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మేఘ

మేఘపుష్పము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; 2. తూర: చూ, వాన. 1; పుం. 3. కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱము: చూ, హయము; అం. 4: చూ, రథ్యములు.

మేఘమాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. మేఘపంక్తి: చూ, మేఘము. 1.

మేఘము. సం. వి. అ. పుం. (తమపునది.)1.= మొగులు: అంబుదము, అంబుభృత్తు, అంభోదము, అబ్దము, అభ్రము, ఉద్గీథము, ఓ, కండము, కంధము, కంధగము, కజ్జలము, కమలాసనము, కరమాలము, కరము, కేతుభము, క్షరము, ఖచరము, ఖతమాలము, ఖద్యోతము-ఖద్యోతము, గడేరము, గగనధ్వజము, గడయంతము, గదాంబరము-గదాంవరము, గాడబము, ఘ, ఘనము, చరయువు, చషకము, జలకరంకము, జలదము, జలధరము, జలపోటనము, జలమసి, జలముచము, జీమూతము, జీవమూతము, తటిత్పతి, తటిత్వంతము, తరి, తోయదము, దర్దురము, ధారాధరము, ధూమయోని, నభము, నభోగజము, నాగము, నీరదము, పయోధరము, పాదోదకము, పారణ-పారణము, బలాహకము, భేకము, మదయిత్నువు, ముదిగము, వనదము, వర్షము, వలాహకము, వాతరథము, వాయుదారము, వాయుదారువు, వారిమసి, వారివాహము, వ్యోమధూమము, శ్యామము, సేచకము, స్తనయిత్నువు.(తె.ప).—గాలిసూడు, జోలు దొడుకు, జేజేతేలియగదము, నీటితాలుపు, నీటిమోపరి, నీరుతాలుపు, పయిరులుసుఱు-పైరులుసుఱు, మబ్బు-మ్రబ్బు, మాఁగుడు, మించుదారి, మొగిలు-మొగులు, మొయిలు-మొయులు. తద్విశేషములు.— మేఘములకు.—౧: చూ, మేఘములు; మఱికొన్నింటికి.—౨: అగ్నివర్షకము, ఆవర్తము; ౩: అపవరకము; ౪: ఆనకము; ౫: ఇంద్రచాపము; ౬: ఐరావతము, రాజమేఘము; ౭: కాళి, కాలిక(క్రొత్తమబ్బు); ౮: కాలిక (మబ్బుగుంపు); ౯: కాశేయము; ౧౦: ఖండాభ్రము; ౧౧: ఘనాఘనము. (తె) తొలుమొగులు; ౧౨: జలవర్షకము; ౧౩: పర్జన్యము; ౧౪: (తె).-బడగొండ; ౧౫. మేఘములవరుసకు.—కాదంబిని, మేఘపంక్తి, మేఘమాల, మేఘశ్రేణి. (తె).-ఆగడపలు, ఆడెపలు—ఆడెబలు, ఆడెలు-ఆడేలు, మొగిలుదొంతికలు, మోడము. ౧౬. మేఘావరణమునకు.- (తె) మందారము, మోడము. (మిగతవానికి "చూ, స్తనయిత్నువు. 1."); 2. ఏనుఁగు కాలియందలి మదము: చూ, హామిక; 3. ముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 1; 4. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; అం. 5: చూ, గజమదములు.

మేఘములు. అం: ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలము, ద్రోణము, కాలజము, నీలము, వరుణము, వాయువు, తమము (9). (ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలావర్తము, ద్రోణము, కాళమేఘము, నీలమేఘము (7) అని కొందఱు.) [653 పొరట].

మేఘుల. అం: చూ, ఆగంతుకములు. (చూ,

మేఘవర్ణి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

మేఘవహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-మేఘవాహనుఁడు—మేఘవాహుఁడు): చూ, మబ్బురాతు.

మేఘవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మేఘవాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మేఘవిలసితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (మ—న—న—నగణములు. 6యతి. 12వ ఛందస్సు.)

మేఘవిస్ఫూర్జితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (య-మ-న-స-ర-ర గురువులు. 13యతి. 19వ ఛందస్సు.)

మేఘశ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మేఘము. 1—౧౬.

మేఘసందేశము. అం. (ఈగ్రంథమును కాళిదాసు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మేఘాస్థి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వడగల్లు.

మేచకము. సం. వి. అ.న. 1.=మసకన. చీఁకటి. (చీఁకటికిని, ఇందుల విశేషములకును "చూ, శ్యామిక. 1."); పుం. 2. నెమలిపురికన్ను: చంద్రకము, మేచకము. (తె.) కన్ను, పించియము-పించెము; 3.నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

మేచే. దే. వి. పడియ: చూ, పల్వలము.

మేజా. వా. వి. బల్ల: చూ, సింహాసనము.

మేజువాణి. వా. వి. రూ-మేజువాని. 1. భోగమువాండ్రమేళము, నాగవాసము: చూ, వేశ్య; 2. భోగమువాండ్ర ఆటస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 3: విందు.

మేజువాని. వా. వి. —పై.—

మేజోడు. వా. వి. పాదగత్తులకు లోపలఁగాలికి వేయుజోడు: చూ, సమ్మాళిగలు.

మేట. దే. వి: చూ, ఎక్కలి."ఇసుకమేట."

మేటరి. దే. విణ. (మేటి + అరి) మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేటి. దే. వి. 1. ఏలిక. హరి. పూ. 7, ఆ. 206: చూ, స్వామి.1; 2:రూ-మేటు. కసవుఁగుప్ప, గడ్డిమేటి,గడ్డివామి. (సం).-గరళము: చూ, వెంటి; విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; వా. 5. చిల్లరపనులు చేయుబంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1.

మేటినీరుచూలిమెయి దాలుపులసామి. ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు. ఆం. సం. దే. 21.

మేటిల్లు. దే. అ. క్రి. అతిశయించు. హరి. పూ. 9, ఆ. 13: చూ, సందడించు.

మేటు. వా. వి: చూ,రూ-మేటి.

మేడ. దే. వి. సౌధము. కళా. 6, ఆ. 133: చూ, సదనము. 1.

మేడము. వై. వి. 1.=మేళ. కూచిక. ఉ, రా. 3, ఆ. 186: చూ, సంయోగము; 2: చూ, యుద్ధము. [వాటులాడు.

మేడముపొడుచు. ద్వ. అ. క్రి. పెనఁగు: చూ,

మేడమెట్టు. వా.వి. మేడచీడీ: చూ, సోపానము.

మేడి. దే. వి. 1: అంజూర, అత్తి, బొడ్డ. (సం).—అపుష్పము, ఉదుంబరము, కాంచనము, కృమికంటకము-క్రిమికంటకము-క్రిమికంటకము, క్షీరవృక్షము, క్షేమఫల-క్షేమాఫల, జంతుఫలము, ద్రుమము, పవిత్రకము, యజ్ఞాంగము, హేమదుగ్ధకము. తద్వి.—1: (సం) కలిమోహనము; 2: (సం) కుంకుమప్రియము; 3: (సం) ఆద్యుదంబరి. (సంగతవానికి "చూ, హేమదుగ్ధకము."); వై. వి. 2.=మేళ. నాఁగటికిఁజేతికిఁగల్గుకొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.

మేడియము. దే. వి. చెక్కడపు జిమికీయంచు పనితరము: రూ-మేడెము.

మేడు. దే. వి. మిట్ట: చూ, భూమి. 1.

మేడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. అజ్ఞతఁబొందు: రూ-మేడ్పడు.

మేడెము. దే. వి: చూ, రూ-మేడియము.

మేడ్పడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మేడుపడు.

మేఢ్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మగగుఱి.

మేఢ్రశ్విత్రి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

మేతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.

మేదకము. సం. వి. అ. పుం. పెళ్లెము: చూ, సుర. 2.

మేదకుఁడు. దే.విణ.అంబస్తు, దమ్మఁడు.(సం).-అకౌటిల్యుఁడు, నిష్కపటి-నిష్కపటుఁడు.

మేదతనము. దే. వి. సాధుత్వము.

మేదర. దే. వి. చాఁపలు లోనగువానిని అమ్మి జీవించెడుజాతి. [దలు): చూ, మేదరి.

మేదరవాఁడు. దే. వి. (వై.=మేంఢ్ర. అనికొం

మేదరసాని. ద్వ. వి. మేదరవానిభార్య: చూ, సహధర్మిణి(భార్య.)

మేదరి. వై. వి.=మాహేంద్ర.(దేశ్యమని శ.ర.) (మేదర + ఇ): చూ, వేణులావకుఁడు. పర. 1, ఆ. 126. [చూ, మెదడు.

మేదస్సు. సం. వి. స. న.=మెదడు-మేదు:

మేదావి. దే. వి. ఔపాసనాగ్నిమసి. కళా. 4, ఆ. 44: చూ, సిగరి. 1 (భస్మము.) [కాశీ. 3, ఆ. 118.

మేదించే. వై. స. క్రి: చూ, రూ—మెదించే

మేదిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (న-జ-భ-జ-గ గురువులు. 11 యతి. 16వ ఛందస్సు.)

మేదు. వై. వి.=మేదస్: చూ, మేదస్సు.

మేగురము. సం. విణ. చిక్కనైనను పైనది.

మేదురుఁడు. సం. విణ. (తె).—గరగరనివాఁడు, మినమిననివాఁడు. [హృల్లేఖము. 2.

మేధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అపలభ: చూ,

మేధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యజ్ఞము.

మేధావి. సం. వి. న్. పుం. 1. చిలుక: చూ, శుకము. 2; విణ. 2. ధారణాశక్తిగల గొప్ప బుద్ధిగలవాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

మేధి. సం. వి. ఇ. పుం. కట్టుగొఱ్ఱు: చూ, స్తంభము.

మేధ్యము. సం. వి. అ, పుం. 1. ముంజికసవు*: చూ, హరిత (తృణము. 1.); విణ. 2. పవిత్రమైనది. (వస్తువు): పవిత్రము, పూతము: చూ, సమీచీనము.

మేన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: మేనక; దే. వి. (1) తోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రితోడఁబుట్టిన దాని యొక్కయు, తల్లితోడఁబుట్టిన వానియొక్కయు దేహసంబంధము. ఉదా.—మేనఁగోడలు (తోడఁబుట్టినదానికూఁతురు), మేనత్త (తండ్రితోడఁబుట్టినది), మేనబావ (తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామలకొడుకు), మేనమఱఁదలు (తనకంటె చిన్నదైన మేనత్త మేనమామల కూఁతురు), మేనమఱఁది (తనకంటె చిన్నవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు), మేనమామ (తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు), మేనల్లుఁడు (తోడఁబుట్టినదానికొడుకు), మేనవదిన (తనకంటె పెద్దదైన మేనత్త మేనమామలకూఁతురు) (చూ, మేనటికము.)

మేనక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మేన. 1.

మేనకాత్మజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మేనఁగోడలు: చూ, మేన. (1).

మేనత్త. దే. వి: అత్త అత్తమ్మ, అత్తయ్య. (సం).—అంబిక. (చూ, మేన (1).)

మేనత్తకొడుకు. వా. వి: చూ, మేనబావ.

మేనత్తమగఁడు. వా. వి: చూ, మామ. 3. (మేనత్తమగఁడు మేనమామకాఁడు. పినతల్లిమగఁడు పినతండ్రికాఁడు. అనిలోకోక్తి.)

మేనబావ. దే. వి: మేనత్తకొడుకు. (సం).—పైతృష్వ సేయుఁడు —పైతృష్వస్రీయుఁడు. (మేన. (1).)

మేనమఱఁదలు. వా. వి. (చూ, మేన, (1).)

మేనమఱఁది. వా. వి: (చూ, మేన (1).)

మేనమామ. దే. వి. 1. తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు: మామ. (సం).—ఆధీగవ్రుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, పూజ్యుఁడు, మాతులుఁడు, మామకుఁడు; అం. 2: చూ, స్త్రీరక్షకులు; 3: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

మేనయల్లుఁడు. వా. వి: చూ, రూ-మేనల్లుఁడు.

మేనటికము. దే. వి. తోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రితోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తల్లితోడఁబుట్టినవానియొక్కయు దేహసంబంధభావము, శరీరసంబంధబంధుత్వభావము: చూ, మేన. (1).

మేనల్లుఁడు. దే. వి. రూ-మేనయల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు. (చూ, మేన. (1).)

మేనవదిన. దే. వి: (చూ, మేన. (1).)

మేనా. వా. వి. పల్లకి: చూ, సవారి.

మేనాదము. వా. వి. 1. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

మేనాధవము. సం. వి. అ. పుం. హిమాద్రి: చూ, పర్వతము. [మయి-మై-మే.)

మేని. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతులు. 1. (రూ—

మేను. దే. వి. (రూ - మయి - మై - మే.) 1: చూ, శరీరము; 2: చూ, సంభవము; 3: చూ, పార్శ్వము. 2. [అచ్చ. బాల, కాం. 54.

మేనుతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ - మయితాలుపు.

మేనుతాలుపులసామి. ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు.

మేనేజరు. వా. వి. పైయధికారి.

మేపచ్చెన. ద్వ. వి. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1.

మేపరి. దే. విణ. (మేపు + అరి): చూ, భక్షకుఁడు.

మేపు. దే. వి. 1. పశుపక్ష్యాద్యాహారము. పాండు. 4, ఆ. 227; 2. దోసెపిండి మొదలైనదానికి నూఁటికూడఁజేర్చెడుమినుప పప్పులోనగునది; పెరి. 3. మేయఁజేయు.

మేపుట్టువు. దే. వి. 1. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 2.

మేపుమేయు. దే. అ. క్రి: గర్వాడు. (భక్షించే)

మేమరుగు. దే. వి. (రూ - మేమరువు - మేమర్వు - మేమఱువు) కవచము: చూ, వారవారణము.

మేమరుపు. దే. వి: చూ, మూర్ఛ.

మేమరువు. దే. వి: చూ, రూ - మేమరుగు.

మేమర్వు. దే. వి. — పై. —

మేమఱువు. దే. వి. — పై. —

మేము. దే. స. బ. అస్మచ్ఛబ్ద ప్రథమాబహువచనము.

మేముడు. దే. వి. మేకోలు: చూ, సమ్మతి. 1.

మేమెయి. దే. వి. క్రి. విణ. (రూ - మెయిమెయి - మైమై - మైనుయి - మయిమయి): చూ, రూ - మయిమయి.

మేయు. దే. స. క్రి. పశ్వాదులు మేఁతఁదిను. భాగ. 7, స్కం. 61; కాశీ. 6, ఆ. 257; హరిశ్చ. 1, ఆ. 140.

మేర. వై. వి. = మిరా. 1. సీమాస్థలము: చూ, సీమ. 1; 2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3. క్రమము: చూ, విధము. 1; 4. ఏర్పాటు. రాజ, 3, ఆ. 18: చూ, సత్యము. 1.

మేరగట్టు. ద్వ. వి. చక్రవాళాద్రి: చూ, పర్వతము. ౧౫.

మేరతప్పు. వా. వ. క్రి. హద్దుమీఱు. ఆజ్ఞమీఱు.

మేరమీఱు. ద్వ. స. క్రి: చూ, దాఁటు. 9.

మేరు. దే. వి. రూ - మేరువు. 1. ఎక్కుటకును బరువెక్కించుటకును పొడుగుగా కట్టవలె వేయించెడి యిసుకలోనగువాని దిబ్బ: చూ, సారువ. 1; 2. శిఖరమునందుండెడిమణి: చూ, సారువ. 4; 3. హారమధ్యమందు వ్రేలెడుమణి: చూ, సారువ. 5.

మేరువ. దే. వి. వీణాగ్రము: చూ, వీణె.

మేరువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. హేమాద్రి: చూ, పర్వతము; అం. 2. వర్షపర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. ౨౫; దే. వి. (1): చూ, రూ - మేరు. 1. య. 4, ఆ 82; (2): చూ, రూ - మేరు. 2. వసు. 2, ఆ. 42; (3): చూ, రూ - మేరు. 3.

మేల్. దే. వి. రూ - మేలు. 1. క్షేమము. ఆం. భా. వి. 98: చూ, శుభము. 1; అవ్య. 2: చూ, సెబాసు.

మేలమాడు. దే. స. క్రి. (మేలము + ఆడు) పరిహాసముచేయు: చూ, హసించు.

మేలము. దే. వి: చూ, పరిహాసనము.

మేలిచ్చెపులుఁగు. దే. వి. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

మేలిమి. దే. వి. 1. అపరంజి: చూ, లోహము. 1; 2. ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు. 2; 3. గౌరవము: చూ, సన్మానము.

మేలిమిమెట్టవిల్కాటి. దే. వి: చూ, శివుఁడు.

మేలిల్లు. దే. వి. (మేలు + ఇల్లు): చూ, మేడ.

మేలు. దే. వి. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2. ప్రేమము. ఆం. భా. వి. 136: చూ, స్నేహము; 3. చొక్కు. స్కా. 6, ఆ. 66: చూ, వలపు. 2; 4. ఒడుపు: చూ, లాభము. 1; 5. మదము: చూ, హాయిక; 6: చూ, సౌందర్యము; 7. పుణ్యము: చూ, సుకృతము. 1; 8. ధర్మము, బాగు; చూ, సుకృ

తము 1, 9. విశేషము. కళా. 2, ఆ. 12: చూ, విశేషము. 4; విణ. 10. బాగు: చూ, శ్రేష్ఠము; 11. అధికము. నిర్వ. 3, ఆ. 61: చూ, హేరాళము; వి. 12: చూ, ఉపకారము, ఉపకృతి, ప్రకారము; విణ. 13. ఉపరి: చూ, మీఁదు. 2; 14. మంచి: చూ, శ్రేష్ఠము; 15: చూ, మంగళ్యము. 7; అవ్య. 16: చూ, సెబాసు.(ఆమ్రేడితమందు మేలుమేలు.—వసు. 1, ఆ.5.)

మేలుకట్టు. దే. వి. 1: చూ, వితానము; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.

మేలుకను. దే. అ. క్రి. రూ—మేల్కను. నిద్ర తెలియు. విక్ర. 4, ఆ. 74: చూ, లేచే. 2.

మేలుకనుపు. దే. ప్రే. రూ—మేల్కనుపు: భో. 1, ఆ. 29: చూ, మేలుకొలుపు.

మేలుకమ్మిచీర. ద్వ. వి. ఓరమూఁడంగుళముల వెడల్పు చాయనూలితో నేసిన అంచులుగల కోక: చూ, వస్త్రము.

మేలుకాంచే. దే. అ. క్రి: చూ, మేలుకను.

మేలుకాంచుట. దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేలుకాఁడు. దే. వి: చూ, శుభంకరుఁడు.

మేలుకొంచుట. దే. వి: చూ, మేలుకాంచుట.

మేలుకొంట. దే. వి.—పై.—

మేలుకొనియుండువాఁడు. వా. విణ: పదిలుఁడు, మెలఁకువవాఁడు. (సం).—జాగరితుఁడు, జాగరిత, జాగరూకుఁడు, భద్రుఁడు.

మేలుకొను. దే.అ.క్రి.రూ—మేల్కొను.1: చూ, లేచే. 2; స. క్రి. 2: చూ, మోహించే.

మేలుకొలుపు. దే. ప్రే. రూ—మేల్కొలుపు: చూ, శుభోదయము." మేలుకొలుపులు పాడుచుండెను." [ధకుఁడు.

మేలుకొలుపువాఁడు. దే. విణ: (సం).—ఉద్బో

మేలుకోలు. దే. వి: ఉపవడము–ఉప్పవడము, కనువిప్పు, జేతనము, పదిలము, బద్రము, మెలఁకువ–మెలుకువ, మెలవు, మేలుకాంచుట–మేలుకొంచుట–మేలుకొంట–మేల్కంట–మేల్కనుట–మేల్కొనుట, హుసారు. (సం)–అవబోధము, ఉద్బోధము, జాగర–జాగర్య–జాగరణము–జాగరము, జాగ్రత్–జాగ్రత్తు, ప్రబోధము. తద్వి.–రాత్రి మేలుకొనుటకు.–జాగారము. (సం).— జాగరము. ("చూ, హుసారు. 2.")

మేలుగిల్లు. దే. వి. బ: మంచి చెడ్డలు.

మేలుచేయు. ద్వ. వి. 1. ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2. హెచ్చైనవాఁడు. నై. 1, ఆ. 28: చూ, సమర్థుఁడు; 3. హెచ్చైనది; 4. గెలుపుగలది; 5. గెలుపుకాఁడు, విజయి: చూ, సమర్థుఁడు.

మేలుచేయువాఁడు. దే. విణ: చూ, మేలుకాఁడు.

మేలుతరము. దే. విణ: చూ, శ్రేష్ఠము.

మేలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ—మేల్పడు. విజ. 3, ఆ. 31: చూ, వలపుఁగొను.

మేలుబంతి. ద్వ. వి. 1: ఒజ్జబంతి–ఓజబంతి, ఒరవడి; తద్వి.—మానా, నెఱవడి, వఱవడి; 2. చూచియే దేని యొకపని నేర్చుకొనుటకుఁగాని చేయుటకుఁగాని మొదట నేర్పిన మాదిరి; 3: చూ, శ్రేష్ఠము. "తోరపు కాంతికి మేలుబంతి."(కవికర్ణరసాయనము); 4: చూ, శ్రేష్ఠము; 5: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేలుమచ్చు. దే. వి. 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. చంద్రశాల. జై. 2, ఆ 97: చూ, సదనము. 1.

మేలుముచ్చులు. దే. వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

మేలురాసి. ద్వ. వి. తూర్పెత్తిన ధాన్యము ప్రోవు: చూ, రాశి. 1.

మేలువాఁడు. దే. విణ. 1: చూ, పెఱుమగఁడు; 2: చూ, సుకృతి; 3: చూ, నలపుకాఁడు.

మేలైవచ్చే. వా. అ. క్రి: చూ, అచ్చివచ్చే.

మేల్కంట. దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేల్కనఁబోవు. దే. అ. క్రి: చూ, స్వర్గము.

మేల్కను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మేలుకను.

మేల్కనుపు. దే. ప్రే: చూ, రూ—మేలుకనుపు.

మేల్కొను. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ—మేలుకొను. [కొలుపు.

మేల్కొలుపు. దే. ప్రే: చూ, రూ—మేలు

మేల్దాపరి. దే. వి: చూ, వేశ్య.

మేల్పడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ—మేలుపడు. ఉ, రా. 4, ఆ. 193.

మేల్బంతి. ద్వ. వి, విణ: చూ, రూ—మేలుబంతి.

మేల్మచ్చు. దే. వి: చూ, రూ—మేలుమచ్చు.

మేవ. దే. వి. 1: చూ, నూడిద; 2: చూ, మత్స్యము. 1.

మేవడి. దే. వి. 1. నమ్రిత: చూ, వంగుట; 2. ఉపాయము: చూ, వెరవు; 3: చూ, వినయము; విణ. 4: చూ, యోగ్యము.

మేవడికాఁడు. దే. విణ. 1: చూ, విధేయుఁడు; 2: చూ, సమర్థుఁడు; వా. 3. ఉపాయము గలవాఁడు. [మేప్రు-మేప్రఁగు.)

మేవు. దే. స. క్రి: చూ, రూ—మేఁగు. (రూ—

మేస్టరు. వా. వి. 1. బడిపంతులు: చూ, సురాచార్యుఁడు (పంతులు.); 2. పనిచేయువాండ్రమీఁదపెద్ద: చూ, యజమానుఁడు. 3.

మేషము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మేఁక: అజము, అతిరోమశము, అమీఢ, అమీఢుగము, అల్పాయువు, ఇడిక్కము, ఉరణము, ఉరభ్రము, ఊర్ణము, ఊర్ణాయువు, ఋజ్ఞాసనము, ఏడకము, ఏరకము, కేశటము, ఛగలము, ఛాగము, ఛాగలకము, తగరము, తుభము, దేవానాంప్రియము, నర్కరము, పరిక్రిమసహము, పర్ణభోజనము, బస్తము, బర్కరము, బాలవాహ్యము, బుక్కము, మేండము, మేనాడము, లంబకర్ణము, లఘుకాయువు, వర్కరము, వల్గువు, వృష్ణి, శివాప్రియము. (తె. వ).—అగ్గితత్తడి, ఇరుదలతేజి, ఏడిక, చింబోతు, తగరు, నేమము, పోతేలు-పొట్టేలు-పొట్టేలు, మేఁక, మేఁకపోతు, వేఁట. తద్విశేషములు.—౧. ఆఁడుమేఁకకు.—అజ, గలస్తని-గలేస్తని, చులుంప, ఛాగి-ఛాగిక, దేవానాంప్రియము, మేషి, సంజాచులుంప. (తె).—ఆఁడుమేఁక, చింబు, చేచ్చు; ౨: అజౌఘము, ఆజకము, ఆజము. (తె).—మేకలమంద; 3: (తె).—కంచిమేఁక; ౪: కుల్మాషము-కుల్మాసము; ౫: (తె).-కోదము: ౬: (తె).మఱక, మేఁకపడ్డ; ౭: వనచ్ఛాగము. (తె).—అడవిఁమేక; మజెన్ని:—౮. మగగొఱ్ఱెకు.—పశువు, బహురోగము, మేషము, గోనుశము, లోమశము, సంస్ఫాలము, హుడువు;౯. ఆఁడుగొఱ్ఱెకు.—అవి, ఏడక, ఏరక, కురరి, గడ్డరి, జాలకిని, ప్లవము, మేషి. (తె).—ఆఁడుగొఱ్ఱె, ఏలిక, గొఱియ—గొఱె—గొఱ్ఱియ—గొఱ్ఱె; ౧౦: ఔరణము, ఔరభ్రికము, ఔరభ్రము. (తె).—గొఱ్ఱెలమంద; ౧౧: (తె). కురుపగొఱ్ఱె—కురుమగొఱె; ౧౨: కణ్వము, రౌహిషము. (తె).—కొండగొఱియ-కొండగొఱ్ఱియ—కొండగొఱ్ఱె. (మిగతవానికి "చూ, హుడువు.") (మేషము=మగమేఁక, మగగొఱ్ఱెయనియు, మేషి=ఆఁడుమేఁక, ఆఁడుగొఱ్ఱెయనియు రెండువిధములుఁగ వాడుచున్నారు.); 2.=మేఁకరాసి, మొదటిరాసి. "మీనమేషములు లెక్కించుచున్నాఁడు.": చూ, రాసులు; 3. ఒకమందు: చూ, సంగరము. 6. (మందు. 1.)

మేషయుద్ధన్యాయము. అం. పొట్టేళ్లుదెబ్బలాడుచుండఁగా మధ్యను నక్కపడి చచ్చెననురీతి.

మేషి.వా. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొఱ్ఱె, ఆఁడుగొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1; 2. మేఁక, ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము. 1.

మేస్త్రీ. వా.వి.పనివాండ్రమీఁదపెద్ద: మేస్తరు, యజమానుఁడు. [2: చూ, మాత్రియు.

మేహనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మగగుఱి;

మేహము. సం. వి. అ. పుం. ఇరువది విధములు గల మేహము: చూ, రోగము. 1.

మేళకము. సం. వి. అ. పుం. కూడిక: చూ, సంయోగము.

మేళగాఁడు. దే. విణ. (మేళము + కాఁడు) 1. మేళమువాయించువాఁడు: భజంత్రి; 2. వేశ్యకాంతలవెనుక మేళమువాయించు వాఁడు. ప్రభా. 1, ఆ. 51.

మేళగించు. వై. అ. క్రి.=మేలక. రూ-మేళవించు. 1. స్నేహముగలిగియుండు: రూ-మేళవించు, అనఁగిపెనఁగు, అనఁగు, ఒరుము, కదంబించు, కలయు, తగులు-తవులు-తొలు, తొడరు, దొరలు, పెనఁకువ, పెనఁగు, పెనయు, పోవు. (మి).—మిళ్రిమగు, సక్తము గు; 2. పొందు, కలియు: చూ, సక్తమగు. 1; అం. ప్రే.3. జతగూర్చు. స్వా.3, ఆ. 57: రూ-మేళవించు; 4. కలుపు: రూ-మేళవించు; 5. శ్రుతులఁగలుపు: మేళవించు

మేళనము. సం. వి. అ. న: చూ, మేళకము.

మేళము. సం వి. అ. పుం. 1: చూ, మేళకము; 2. రాగానుగుణముగ స్వరస్థానములయందు మెట్లుకుదుర్చుట. వసు. 2, ఆ. 30: చూ, స్వరము. 2; 3.=మేళము. నటులగుంపు. "భోగపుమేళము, బజంత్రీమేళము, సొనాయిమేళము" మొ: చూ, మేళము. (3); దే. వి. (1) నాగసరములోనగు వాద్యముల జత: చూ, వీణె; వా. (2) గుంపు: చూ, సమూహము; (3)=మేళము. నటులగుంపు: చూ, మేళము. 3.

మేళవించు. వై. అ. క్రి, అం. ప్రే: చూ, రూ-మేళగించు. (స్నేహముకలిగి యుండు టకు.—జై. 5, ఆ. 111; కలియుటకు.—వై.7,ఆ. 93; కలుపుటకు.—వై.3,ఆ.102.)

మేళ్లు. వా. వి. బ. మంచివి. "భూములు కీడు మేళ్లవరుసను రెండు సమభాగములుగ పంచుకొనిరి." (చూ, మేలుగీళ్లు.)

మై

మై. దే. వి, అప: చూ, రూ-మయి. (దేహము నను.—ఉ, రా. 4, ఆ. 115.)

మైఁగనురా. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. అం, పదా. నుర. 26: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మైకము. దే. వి: చూ, రూ-మయికము.

మైకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మయికొను.

మైకోలు. దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు.

మైజోఱు. దే. వి: రూ-మయిజోఱు, అంచు, ఏకన, ఓర, కొంగు, గుటికట్టు, చెంగు-చెంగు, చెరఁగు-చెఱఁగు, టాకు, పయిఁట కొంగు-పైఁటకొంగు. (సం).—అంకపాళి, అంచలము, అశ్రి, అణి, కుటము, కోటి, పాళి, యుతకము. తద్విశేషములు.—౧: కమ్మి, చిట్టియ-చిట్టె; ౨. జెవ; 3: (సం) —పల్లవము; ౪: మడిచేఱు.

మైతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.

మైత్రము. సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క మూఁడవభాగము: చూ, వాసరము.

మైత్రావరుణి. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుఁడు: చూ, సన్యాసి.

మైత్రావరుణుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

మైత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిత్రభావము, మైత్ర్యము: చూ, స్నేహము; 2. మిత్రకర్మము, మైత్ర్యము: చూ, స్నేహము; 3. అనూరాధ: చూ, రిక్క; అం. 4: చూ, యతి మైత్రి: చూ, యతి. 1.

మైత్రీబలుఁడు. సం. వి. అ.పుం:చూ,బుద్ధుఁడు.

మైత్ర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మైత్రి. 1-2.

మైథునము. సం వి. అ. న. 1. గ్రామ్యధర్మము: చూ, సంయోగము; 2. కూడిక: చూ, సంయోగము.

మైంద. వై. వి, దే. వి: చూ, రూ-మయిద. 1_2.(మయికమునకు.—హరి. పూ. 8,ఆ.40.)

మైదగోరంట. వై. వి. కురంటకము*: చూ, సహ. 2. (మైనగోరంట అని కొందఱు)

మైదానము. వా. వి: చూ, రూ-మయిదానము.

మైదు. వై. వి.=: చూ, రూ-మయిదు.

మైథిలులు. అం:చూ,బ్రాహ్మణులు.(లక్ష్మ్యంశ సంభవురాలగు శ్రీసీతాదేవియొక్క జనకుఁడగు జనకమహారాజు పరిపాలించిన మిథిలారాజ్యమందలి బ్రాహ్మణులు మైథిలులనంబడుదురు. ఈమిథిల గండకి, కౌశికీనదుల మధ్యముననున్నది. మైథిలులు పంచగౌడులలో నొకతెగవారు. వీరిలో ఒఝ్ఝుబ్రాహ్మణులు, కుమారబ్రాహ్మణులు, ఖాన్ బ్రాహ్మణులు, ఠాకూరుబ్రాహ్మణులు, పరిహస్తబ్రాహ్మణులు, రాయబ్రాహ్మణులు, శ్రోత్రీయబ్రాహ్మణులు కలరు. (ఈమైథిలబ్రాహ్మణులందఱును మత్స్యములను మాంసములను మద్యమును స్వీకరించువారై యున్నారు. ఇపుడిపుడు మానుకొనినట్లుకింవదంతి.)

మైనపుగుడ్డ. ద్వ్య. వి. అత్తు: చూ, వస్త్రము.

మైనపుజిడ్డు. ద్వ్య. వి.—పై.—

మైనపువత్తి. వై.వి.=:చూ,రూ-మయినపువత్తి.

మైనము. వై. వి.=మదన. 1: చూ, రూ-మయినము; అం. 2: చూ, తైలములు.

మైనరు. వా. వి. స్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగిన ఈడురానివాఁడు, వ్యవహారజ్ఞానములేని పదియాఱు వత్సరముల లోపువాఁడు. (18 సం. దాఁటవలెనని న్యాయచట్టము.)

మైనస్సు. వా. వి: చూ, వ్యవకలనము. '—'

మైనాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. హిమవంతుని కొడుకు, మేనకాత్మజుఁడు.

మైనికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జాలరి: చూ, [వలజేఁడు.

మైపాలలు.అం:చూ,ధాన్యము.(వా. మైపాళలు).

మైపూఁత. దే. వి. అంగరాగము: చూ, సమాలంభము.

మైపోక. దే. విశ. తేలిక: చూ, లాఘవము. 1.

మైమయి. దే.వి,క్రి.విశ: చూ,రూ_మయిమయి.

మైమై. దే. వి, క్రి. విశ.— పై.—

మైమఱచు. దే. అ. క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.

మైమఱపు. దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱపు.

మైమఱువు. దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱువు.

మైమోజీ. దే. వి. గగురు: చూ, రోమాంచము.

మైరేయము. సం. వి. అ. న. 1. చెఱకురసమున జేసినకల్లు: చూ, సుర. 2; 2. ఆరెపువ్వు బెల్లము కడుగునీళ్ళు వీనితో చేసినకల్లు: చూ, సుర. 2.

మైల. వై. వి.=మలిన: చూ, రూ-మయిల.

మైలకోక. వా. వి: చూ, రూ-మయిలకోక.

మైలక్రోవి. ద్వ్య. వి: చూ, మురళి.

మైలచాయతొండ. ద్వ్య. వి: చూ, దుష్ప్రిభ.

మైలతుత్తము. వై. వి.=మయూరతుత్థ: చూ, మయూరకము. 1.

మైలపడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-మయిలపడు. (మలినముగుఅనుటకు.—జై.6,ఆ. 28.)

మైలవాఁడు. వై. విశ: చూ, అఘుఁడు. 3.

మైలారి. దే. వి. కోమటులనడిగికొని జీవించువాఁడు: మయిలారువాఁడు-మైలారువాఁడు.

మైలారు. దే. వి: చూ, రూ—మయిలారు.

మైలారువాఁడు. దే. వి: చూ, మైలారి.

మైలావు. ద్వ్య. వి. (మైల + ఆవు) పొగచాయ గల ఆవు, శబలి-శబళి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు. ౨౮.)

మైలు. వా. వి: చూ, రూ-మయిలు. [తుత్తము.
మైలుతుత్తము. వై. వి.=: చూ, రూ-మైల
మైవడి. దే. వి: చూ, రూ-మయివడి. (విధము
నకు.—వై. 6, ఆ. 115.)
మైసాక్షి. వా. వి. పొగవేయుట కుపయోగించు
ఒకమందువస్తువు. (దీనిచెట్టు.—మహిసా
క్షము, కాలగసము *.)

మొ

మొంగ. దే. వి. ఎన్నులమోఁపు, ముంగ: చూ,
సస్యము. 1.
మొంటి. దే. వి. (రూ-మొంటె-మొరిఁటె-
మొఱఁటి, బాలికలాడుకొను చిన్నచేట:
చూ, శూర్పము. 1.
మొంటె. దే. వి.—పై.— [మొండికట్టె. 3.
మొండరి. ద్వి. విశ. (మొండి + అరి): చూ,
మొండాడు. ద్వి. అ. క్రి. (మొండి + ఆడు)
మొండాటలాడు. య. 3, ఆ. 16.
మొండి. వై. విశ.=ముండ. (రూ-మొండియ
ము-మొండెము) 1. చేతులుకాళ్లుతెగినవాఁ
డు. భో. 5, ఆ. 98: చూ, మొండియము;
2. భిన్నత్వము: మొండు, మొండుమొల,
మొజ్జ; 3.=మూఢ. మూర్ఖుఁడు: చూ,
స్తబ్ధుఁడు; 4. కొంతతెగినది.(చేయికాలులలో
నగునది): మొండు; 5. మొక్కపోయినది.
'మొండిగంటము': మొండు; 6. వట్టిది.
"మొండి మెడ=నగలులేనిది.": మొండు.
మొండికట్టె. వై. విశ. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యా
ధుఁడు. 2;2: చూ, మొండి. 3; 3. మొండితన
ముకలవాఁడు: మొండరి. [మొండెము.
మొండియము. వై. వి.=ముండ: చూ, రూ-
మొండు. వై. విశ: చూ, రూ-మొండి. 2.
మొండుమొల. ద్వి. వి: చూ, మొండి. 2.
మొండె. వై. వి.=ముండ: చూ, రూ-మొండెము.

మొండెపుగాము. వై. వి. రాహుగ్రహ: చూ,
రాహువు. 1.
మొండెపురక్కసుఁడు. వై. వి. కబంధుఁడు.
అచ్చ. అర, కాం. 118: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
మొండెము. వై. వి.=ముండ: రూ-మొండి-
మొండియము-మొండె-మొండెమ్రము-మొం
డెమ్రము, మొట్టె, అట్ట. (సం).—కబంధము,
కమంధము, ముండము, రుండము.
మొండెమ్రము. వా. వై. వి.=—పై.—
మొకద్దమా. వా. వి. వ్యవహారము.
మొకమలు. దే. వి. మేలగుపట్టు, రూ-మొహ
మలు-మొకమాలు: చూ, సూత్రము. 1.
మొకమాట. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.
మొకమాలు. దే. వి: చూ, రూ-మొకమలు.
మొకము. వై. వి.=ముఖ: చూ, రూ-మొగము.
ఉ, హరి. 4, ఆ. 216.
మొకరము. వై. వి.=ముష్కర. (దే. అని శ.ర)
రూ-మొక్కరము. 1: చూ, స్తంభము.
వసు. 6, ఆ. 76; 2. గడెమాను: చూ,
విష్కంభము. 2.
మొకరరు. వా. విశ. 1. ఎదురు. "వాఁడు మొక
రరైమాట్లాడెను."; 2. నిర్ణయింపఁబడినది;
3: చూ, రుజువు.
మొకరి. వై. విశ.=ముఖర. 1. మ్రోఁగునది,
ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధ
వచనములాడునది.
మొక్క. వై. వి. 1.=మూలికా*: ఇగురు-ఇ
వురు, ఈరిక, నసువు, మొటిక-మొట్టిక,
మొలక-మొల్క-మొలవ-మోక, మోటిక,
మోడు-మోగ్రడు, మోసరిక-మోసేరిక-
మోసు. (సం).—అంకిలము, అంకురము-
అంకూరము, అభినవోద్భిజ్జము, ఆరోహణ
ము, ఉద్భిజ్జము, ఉద్భిత్తు, ఉద్భిదము, ఔ
ద్భిదము, కందళము, కందరము, కలమః ను,

ప్రరోహము, మూలిక. తద్విశేషములు.— ౧. కొయ్యగాలునుండి మొలిచిన మొలకకు.- నాము; ౨. చిగురుమొలకకు.— మొక్క, మొలక- మొల్క- మొలవ- మోక; 3. త్రొ ట్టివిత్తువకు.— కెంగట- గెంగట; తేగ. (సం).— అర్కోషధ్ని; ర. త్రొటిమొలకకు - ౫. వెదురుమొలకకు.— వెదురుమొలక.(సం).- కమఠము, కరీరము, చోళకి. (మిగతవారికి "చూ, వృక్షము."); 2. చిగురుమొలక- హరి. ఉ. 6, ఆ. 64: చూ, మొక్క.1-౨; విశే. 3.=మోఘు: చూ, వ్యర్థము; 4. మొన మడఁగినది: మొఱవ.

మొక్కఁడు. దే. విశే. 1. బలిసినవాఁడు: చూ, లావరి; వై. విశే. 2.=ముష్కర. కఠినుఁ నుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

మొక్కచిక్కుడు. వా. వి: గోరుచిక్కుడు, మటిక-మట్టిక*. [పోవు. 2.

మొక్కచెడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మొక్క

మొక్కజొన్నలు. ద్వ. వి. బ: చూ, మక్కలు.

మొక్కటీఁడు. దే. వి. 1. చిన్నకొమ్ములుగల యేనుఁగు: చూ, హస్తి; వై. 2.=ముష్కర. రూ- మొక్కడీఁడు- మొక్కఁడి. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [వైఖరి.)

మొక్కట్టు. ద్వ. వి. (మొకము + కట్టు) ముఖ

మొక్కడము. వై. వి.=ముష్కర. 1. దిట్టతన ము; 2. కాఠిన్యము: చూ, మొక్కలము. 5.

మొక్కఁడి. వై. వి.=ముష్కర: చూ, రూ- మొ క్కటీఁడు. 2.

మొక్కడీఁడు. వై. వి.=ముష్కర —పై—

మొక్కపడు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, మొక్క పోవు. 2; ప్రే. 2. మొక్కపఱుచు. పా. 1, ఆ. 50.

మొక్కపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1. మొనమడఁగిన దగు: మొక్కలుపోవు, మొద్దుబోవు, మొఱ వవోవు, మోటుపడు-మొ్రిడుపడు, ఎడ ర. (మి).—భగ్నమగు; 2: గుల్లపడు, చేటులుపడు, పాలివోవు, బన్నపడు, మొ క్కచెడు, మొక్కపడు, మొక్కవోవు- మొక్కలుపోవు, మొఱవవోవు, మొ్రిడుపడు, (మి).—అవమానపడు, భంగపడు; ప్రే. 3. మొక్కపుచ్చు.

మొక్కపోవుట. ద్వ. వి: (సం).—కుంఠనము.

మొక్కమామిడి. ద్వ. వి. 1. జీడిమామిడి*: చూ, సరివ. (చూ, సహకారము); వా. 2. విత్తునలనఁబుట్టినమామిడి: చూ, మామిడి.

మొక్కము. వై. వి.=ముష్కక.*(సం. ప).— కాలముష్కకము, క్షారసురిభ, క్షారవృక్షము, క్షారాయము, ఘంట, ఘం టాపాటలము, ఘంటాపాటలి, గోలీఢము, గోలిహము, ఝాటలము, ముష్కకము- ముష్కము, మోక్షకము-మోక్షము, శిఖరి. ("చూ, శిఖరి 4.")

మొక్కమొలచిపోవుట. జా. చెడుట. గింజ మొలచేటచేశ చెడుట. "ఒక్కసారి య క్కడి కాలిక్కడను వేసినచో మొక్క మొలిచి పోరుగాని రండి." (ధర్మజరాజ సూయము.)

మొక్కరము. వై. వి.=ముష్కర. (శే. అని శ. ర.): చూ, రూ- మొకరము.1—2.

మొక్కలము. వై. వి. 1. ఉత్సాహము. భా 5, ఆ. 260: చూ, సన్నాహము.2; 2. మా- మొగ్గలము. జై. 6, ఆ. 110: చూ, శౌర్య ము. 1; 3. ధైర్యము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 87: చూ, స్థైర్యము; 4. అప్రతిహతము, ముష్కరత్వము. కాశీ. 7, ఆ. 74: మొక్క శము, మొగ్గలము; విశే. 5.=ముష్కర. కాఠిన్యము. అచ్చ, కిష్కిం, కాం. 64: మొక్కడము, మొగ్గరము.(చూ, బెడిదము); 6. అప్రతిహతము, మొగ్గలము: చూ, శౌర్య

తము; బ. 7. ముష్కరవచనములు. జై 1, ఆ. 87: చూ, శబ్దము. 2.
మొక్కాలి. వై. విణ. (మొక్కాలము + ఇ) 1.=ముష్కర. ముష్కరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2.=మూర్ఖ. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3. శూరుఁడు: చూ,హంపీరుఁడు.
మొక్కాలించు. వై. అ. క్రి. 1. ముష్కరము చేయు; 2. ఉత్సహించు: చూ,సమకట్టు.2.
మొక్కాలించుట. వై. వి. ముష్కరము చేయుట.
మొక్కాలికాఁడు. ద్వ. విణ: చూ,మొక్కాలి. 1.
మొక్కాలీఁడు. వై. విణ.=ముష్కర. (ద్వ. అని శ. ర.): చూ, మొక్కాలి.1—2—3.
మొక్కాలు. వై. వి. బ. 1. పలురకముల చిన్న చెట్లు;2.ఒకరకముజొన్నలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
మొక్కాలుఁడు. వై. విణ.=ముష్కర: చూ, మొక్కాలి. 1—2—3. [క్కాపోవు.
మొక్కావోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మొ
మొక్కాలుపోవు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—
మొక్కాళము. వై. వి.=ముష్కర: చూ, రూ-మొక్కాలము. 4.
మొక్కాళి. వై. వి. 1: చూ, పనికుచ్చె; 2.ఈడిగ: చూ, సురాజీవి;3.ముందువెనుకఁ జూడనివాఁడు; 4. తళుకు, కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.
మొక్కు. దే. వి. 1. రూ-మ్రొక్కు. నతి: చూ, హణిగలు; బ. 2. పునాదుల మొక్కులు: (చూ, మక్కు. 7: చూ, నక్కు. 6.): అ. క్రి. 3: రూ-మ్రొక్కు, అయిదుపది చేయు-ఐదుపదిచేయు, ఎఱఁగు-ఎఱుఁగు, చేమోడుచు-చేమోడ్చు, చేవిచ్చు, జోగిలు. (సం).—నమస్కరించు, నమించు; 4. ముకుళించు. భో. 1, ఆ.101:చూ,మ్రొక్కు. 8;
మొక్కుబడి. దే. వి. రూ-మ్రొక్కుబడి. 1.దేవతలకిచ్చెదనని (మొక్కుకొనినకానుక. "తిరపతి దేవునకు నిలువు దోఁపు మొక్కుబడిచెల్లించితిని.": (చూ, ముడుపు); 2. దైవప్రార్థన:గండ, యాత్రికము. (చూ, ముడుపు.) [డు. సాంబ. దే. 9.
మొక్కుసొక్కుసామి. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁ
మొఖాసా. వా. వి.1.తీరువలేనిభూమి.2. చిన్న జమీదారి. [2. చిన్నజమీదారుఁడు.
మొఖాసాదారు. వా.వి.1: చూ, పాలెగాఁడు;
మొగ. వై. వి. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2.=ముకుళ. య. 4, ఆ. 26: చూ, రూ-మొగ్గ. 1; 3.=ముఖ: చూ, మొగము; 4. అప్రాణివస్తుముఖము. "మొగయక్కాలి."; 5. తొలి. జై.2, ఆ. 42: చూ, మొదలు. 4; 6. నదీసముద్రాదులముఖము: మొగాళము; 7: చూ, మొన. 1. [102: చూ, శబ్దించు.
మొగకట్టు. ద్వ. అ. క్రి. మ్రోఁగు. వై. 6, ఆ.
మొగకొను. ద్వ. అ. క్రి. 1. ఎదురగు: చూ, మోహరించు. 1; ప్రే. 2. మొగకొలుపు.
మొగచోటు. ద్వ. వి. వెగటు: చూ, విరసము.2.
మొగడ. వై. వి. 1. గణికాదుల వెలికిలమొగ్గ: చూ, రూ-మొగ్గ; 2.=ముకుళ. రామా. 4, ఆ. 66: చూ, రూ-మొగ్గ. 1.
మొగడదామర.వై.వి:చూ,సోఁకుడుముడుఁగు*.
మొగడించు. వై. అ. క్రి: చూ, మొక్కు. 4.
మొగడు. దే. వి. కొప్పు, ఇంటినడికొప్పు. భాగ. 3, స్కం. 809: చూ, సదనము. 1.
మొగతనము. వా. వి:చూ,రూ-మగతనము.
మొగతప్పు. ద్వ. అ. క్రి. పిఱుతివియు: చూ, మ్రొక్కు. 7.
మొగతిరుగు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—
మొగదల. ద్వ. వి. 1. ఎదురు:చూ,ముందఱ. 1; 2. ముందఱిభాగము.
మొగదారమ్మ. అం: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మొగనాళము. ద్వ. వి. రూ-మొగపాళము-మొగవాళము: చూ, నిస్సరణము.

మొగపడు. వై. స. క్రి. మోచు. హరి. పూ. 8, ఆ. 205: చూ, వీక్షించు.

మొగపాళము. ద్వ. వి: చూ, రూ_మొగసాళము.

మొగపిటిక. ద్వ. వి. (మొగము + పిటిక) తాఁ బేలు: చూ, వృత్తము. 4.

మొగపు. ద్వ. వి. (మొగ + పూస) హారాదుల ముఖభాగము. ప్రిభా. 1, ఆ. 3: చూ, హావణిక.2. (భూషణము. 2).

మొగపుతీఁగె. ద్వ. వి. ముఖభూష: చూ, హావణిక.2. (భూషణము. 2.)

మొగపోల్కి_కూటమి. ద్వ. వి: చూ, పయి [కూటమి.

మొగఫుముత్యము. ద్వ. వి. కొలికిముత్యము. (చూ, కొలికిపూస.): చూ, రత్నము. 1.

మొగబీర. ద్వ. వి.*: కొలిమిడి_గొలిమిడి_గొల్మిడి, గొబ్బి. (సం).—ఇక్షుగంధ, ఇక్షురము, కాండేక్షువు, కోకిలనయనము, కోకిలాక్షకము, కోకిలాక్షము, క్షురము, క్షురకము, క్షురము. తద్విశేషములు.— ౧: కొమ్మనగొలిమిడి. (సం).—మూలఫల; ౨: నల్లగొలిమిడి. (సం).—నీలదూర్వ; ౩: నీరుగొబ్బి; ౪: నేలగొలిమిడి. (సం).—గోలోమి; ౫: పాలగొలిమిడి. (సం).—పయస్విని; ౬: ములుగొలిమిడి. (సం).—తూలకంటకము, సూలకంటకము. ("చూ, సూలకంటకము.")

మొగమాట. ద్వ. వి. (రూ_మొగమాటము_మొగమోట_మొగమోటము_మోమోట_మోమోటము) 1. దాక్షిణ్యము: చూ, హార్దము. 2 (దయ. 1); 2. ముఖప్రీతి: చూ, మోమోటమి; 3: చూ, సంకోచము.

మొగమాటము. ద్వ. వి.—పై.—

మొగమిచ్చు. ద్వ. వి.—పై.—

మొగమిచ్చు. ద్వ. అ. క్రి. సుముఖుఁడగు.

మొగము. వై. వి.=ముఖ. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. రూ_ముగము: చూ, వదనము.2; 3. ఎదురు. ఉ, రా. 4, ఆ. 130: చూ, ముందఱ. 1; విణ. 4. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.

మొగముట్టు. వై. వి.=ముఖపట్ట. (ద్వ. అని కొందఱు.) అశ్వముఖభూష. ఉ, రా. 7, ఆ. 397: మొగసరి, మోముముట్టు: చూ, హావణిక.2(భూషణము.2—౧.) [భల్లూకము.

మొగము తెలుపు మొగము. ద్వ. వి: చూ,

మొగమున. వై. ద్రి. తోడుతో, కూడ: చూ, సైతము. [1—2—3.

మొగమోట. ద్వ. వి. చూ, రూ-మొగమాట.

మొగమోటము. ద్వ. వి.—పై.—(సంకోచము నకు.—ఉ, హరి. 4, ఆ. 169.)

మొగమోడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ_మోమోడు. 1. దాక్షిణ్యపడు; 2: చూ, సంకోచించు.

మొగరంబము. దే.వి.తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.

మొగరము. దే. వి. రూ- మొగ్గరము. 1. నికేతనాగ్రిమస్తంభము. చూ, స్తంభము. 1; 2. ఒడ్డణము: చూ, వ్యూహము. 2.

మొగరాడు. దే. వి: చూ, మొగరము. 1.

మొగరించు. దే. స. క్రి. (ఉ, హరి. 4, ఆ. 167): అప్పళించు, అఱుము, అలము, ఇనుముకొను, ఒత్తరించు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కదుము, చేఱుచు, ముట్టుకొను. (సం).—ఆక్రమించు, క్రమించు. ("చూ, వ్యాపించు.")

మొగలి. దే. వి.*. (య. 4, ఆ. 26): గేదంగి—గేదఁగి, వన్నియ-వన్నె. (సం).—కంటదళ, కనకచ్ఛద, కృష్ణసర్పము, కేతకము, కేతకి, క్రకచ, క్రకచచ్ఛదము, గుప్తగంధము, చతుష్పథము, చామరపుష్పము, జంబుకము, రజఃపుష్పము, వర్ణపుష్పము, వర్ణపుష్పి, సుగంధము, సుపత్రికము, సూచీ

పుష్పము.* తద్వి.—గా: పచ్చపూమొగలి. (సం).—కనకచ్ఛద, కనకప్రసవ; ౨: మొగలిపండు. (సం).—తృణశూన్య—తృణశూన్యము. ("చూ, సూచీపుష్పము.")

మొగలిపండు. ద్వ. వి: చూ, మొగలి. ౨.

మొగలింగ. దే. వి. వరుణము*: చూ, శ్వేతపుష్పము.

మొగలిపనస. ద్వ. వి. ఒకానొక పనస *. తద్వి.—అనాస, అనాసపనస. (సం) —అనాసిక, గోపిత, శీతల. ("చూ, శీతల.2.")

మొగలిరేకు. దే. వి. 1. కంఠనఖక్షతము: చూ, శారిక. 2 (నఖక్షతము); 2. తమలపాకు అను నగకు వెనుక బ్రహ్మరంధ్రము నంటి యడ్డుగనుండు స్త్రీశిరోభూషణము: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2.)

మొగలివాకిలి. ద్వ. వి: చూ, తలదువారము.

మొగలేఱు. దే. వి. (మొగలి+ఏఱు) సువర్ణముఖీనది: చూ, హారిదిని (నది.)

మొగవడము. నై. వి. (మొగ+పడము.) ఏనుఁగుమీఁదకప్పెడు నల్లకంబళము. హరి. పూ. 6, ఆ. 110: చూ, రల్లకము.

మొగవాళము. ద్వ. వి: చూ, మొగనాళము.

మొగవీణె. నై. వి.=ముఖవీణ: చూ, వీణె.

మొగసరి. నై. వి.=ముఖహార (మొగము+సరి): చూ, మొగముట్టు.

మొగసల. నై.వి.=ముఖశాలా. (రూ-మొగసాల-మోసల-మోసాల.) 1. నగరితలవాకిటి చావడి: చూ, సదనము. 1; 2. తలవాకిటి పంచె: చూ, సదనము. 1; 3. ఏనుఁగుసాల: చూ, సదనము. 1.

మొగసాల. నై. వి.=—పై.—

మొగసిరి. నై. వి. పళ్యక్రియ. [మొగ.

మొగాళము. వా. వి. నదీసముద్రాదులముఖము:

మొగి. నై. వి. 1. మొత్తము: చూ, సమూహము; 2. యత్నము: చూ, సన్నాహము; 3: చూ, విధము. 1. ఉ, హరి. 6, ఆ. 69; ద్రి. 4. పురాగపురోగకము:ఇఁక,ఇఁకమీఁద-ఇఁకమీఁదట, తలికి, ముంగల, ముందఱ, ముందు, మును-మున్ను.

మొగిటి. నై. వి.=మత్కుణ. (సాం. తి. 13): గోడపురుగు, నల్లి, మొగిటిపురువు. (సం).—ఉత్కుణము,ఉద్దంశము,చర్గంశము,మత్కుణము:

మొగిటిపురువు. నై. వి.—పై.—

మొగియు. నై. అ. క్రి. 1. యత్నించు: చూ, సమకట్టు. 2; 2: చూ, వ్యాపించు.

మొగిలివిరుసీరు. ద్వ. వి. ప్రశస్తజలము: చూ, సలిలము.

మొగిలుదొంతికలు. వా. వి. బ. ఆగడపలు: చూ, చూ, మేఘము. 1.

మొగుచు. నై. ప్రే.=ముకుళన. మొగుడఁజేయు. నై.2, ఆ.7: రూ-మొగుడుచు-మొగుడ్చు-మోడుచు-మోడ్చు, ముడుగు.

మొగుడు. నై. అ. క్రి.=ముకుళన. ముడుగు: చూ, స్రుక్కు. 8.

మొగుడుచు. నై. ప్రే.=ముకుళన. రూ-మొగుడ్చు: చూ, మొగుచు. [మర*

మొగుడుఁదామర. నై. వి: చూ, ముడుఁగుఁదామర*

మొగుడ్చు. నై. ప్రే.=: చూ,రూ-మొగుడుచు.

మొగువు. నై. వి. నతి: చూ, హళిగలు. (రూ-మొగువు.)

మొగులు. దే. వి. 1. కదంబము*: చూ, హలిప్రియము; నై. వి. 2.=మేఘ. మబ్బు. రామా. 6, ఆ. 16 (రూ-మొగిలు-మొయిలు-మొయులు.): చూ, మేఘము. 1.

మొగులుకడిమి. ద్వ. వి.ధారాకదంబము, నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము. [ము.

మొగులుదారి. ద్వ.వి.ఆకసము: చూ, సురవర్త్మ

మొగులునిరి. దే. వి. జలము: చూ, సలిలము.

మొగులువిరిపొది. దే. వి: చూ, సముద్రము. వేం, ఆం. 16. [చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మొగులెక్కుపోఁడ. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు:

మొగుల్పుట్టువు. దే. వి: చూ, మించు. 1.

మొగువు. దే. వి: చూ, రూ- మొగుపు.

మొగ్గ. వై. వి.=ముకుళ: రూ_మొగ- మొగడ, నన, పూమొగ్గ. (సం).— కలిక, కూర్చిక, కోరకము, కోశము—కోషము, జాలకము, జాలము, ధాన, ముకుళము. తద్వి.— ౧. పసరు మొగ్గకు.— పసరుమొగ్గ—పసిమొగ్గ-పసిరికమొగ్గ, లేఁతమొగ్గ. (సం).— క్షారకము, జాలకము; ౨. వికసించుటకు సిద్ధమైనమొగ్గకు.— అరవిది, ముదురుమొగ్గ. (సం).—కలి, కుట్మలము-కుడ్మలము, కోరకము; ౩. మొగ్గలగుంపునకు.-(సం). జాలకము; ౪ మోదుగుమొగ్గకు.- మోదుగుమొగ్గ. (సం).-అంగారిక, అంగారిత_అంగారితము, ఉత్కలిక (చూ, మోదుగు); ౫. పసరుమొగ్గ గుత్తికి. (సం):—జాలకము; 2. గణికాదులు శిరము పాదములతోఁజేర విల్లువలె వెలికిలవంగుట: రూ—మొగడ, పిల్లమెఱము, మెఱము, డింకీలు.

మొగ్గపట్టు. వై. వి: చూ, దసిలీ. 1.

మొగ్గరము. దే. వి: చూ, రూ- మొగరము. 1—2. (భార. విరా. 3, ఆ. 180.)

మొగ్గలము. దే. విశః చూ, రూ- మొక్కలము. (అప్రతిహతమునకు.—నిర్వ. 8,ఆ. 87.)

మొగ్గలు. అం: చూ, పాదక్రియలు.

మొగ్గవాలు. ద్వ. అ. క్రి. గణికాదులు శిరము పాదముతోఁజేర విల్లువలె వెలికిలవంగు: చూ, వంగు.

మొగ్గవిచ్చు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, వికసించు; 2. యథాయథలగు; వా. 3. పుష్పవతియగు: చూ, సమర్తాడు.

మొగ్గు. వా. వి. 1. గౌరవము. "ఎందుకు చెప్పితినో మొగ్గునిలుపుకొనుము.": చూ, సన్మానము; వా. అ. క్రి. 2. బరువువైపువంగు. "త్రాసుమొగ్గెను."; 3. చూపునిలుచు. "దృష్టిమొగ్గెను".

మొటిక. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము.4; 2. రూ_మొట్టిక: చూ, మొక్క. 1.

మొటిమ. దే. వి. 1: రూ- మొటిమె- బొటిమ. (సం).—అపగండము, యువగండము, కచ్ఛపి, వదనఖర్జువు. (" చూ, వదన ఖర్జువు."); విశ. 2. పొట్టి. రూ—మొటిమె: చూ, హ్రస్వము.

మొటిమె. దే. వి.—వై.—

మొట్ట. దే. వి. రూ- మొట్టె. ప్రోష్ఠి. నీటిలో నుండి యెగిరిపడెడు చేఁప: చూ, సోరంగి (మత్స్యము. 1-౧3 చూ, మొట్టె.)

మొట్టమొదలు. దే. వి. (మొదలు + మొదలు). అన్నిటికిమొదలు: మునిముంగల.

మొట్టి. వై. విశ.=మత (దే. అని శ. ర.): చూ, వామనుఁడు.

మొట్టిక. దే. వి: చూ, గూ-మొటిక.

మొట్టికాయ. దే. వి. తలమీఁదఁ బిడికిటి పోటు: మొట్టు.

మొట్టికాయలమెప్పు. దే.వి: చూ, వినాయకుఁడు.

మొట్టిమెకము. ద్వ. వి. (రూ- మోటుమెకము_ మోటువామెకము) అడవిపంది: చూ, సూకరము.

మొట్టు. దే. వి. 1: చూ, మొట్టికాయ; అ. క్రి. 2. తలమీఁద పిడికిటఁబొడుచు.

మొట్టె. దే. వి. 1: చూ, మొండెము. ఆం, పదా. నర. 98; 2: (చూ, రూ- మొట్ట) (దీని భేదములు.— బడిమొట్టె). వానమొట్టె) చూ, మత్స్యము. 1.

మొట్లమారి. దే. విశ. మొట్టికాయలుతినువాఁడు.

మొతాలులను బ్రాహ్మణులు. అం. (చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. చూ, బ్రాహ్మణులు.) (వీరిలో యజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు. సూరతు దేశములోని మొతాయను పట్టణములోనుండి నందున వీరికీ పేరు వచ్చినదై యుండును.): చూ, బ్రాహ్మణులు. ౫.

మొత్త. దే. వి. 1. వాకిటిలోపలి ప్రక్కగోడ: చూ, సరాతి (మలుఁగుగోడ.); 2. గూడ తోడువాని కాలికిరింది మిట్టు; బ. 3. మొలస్థానము, పిఱ్ఱ (ఆనికొందలు): చూ, శ్రోణి. 1.

మొత్తపిరి. దే. వి. ఏతపుకడపకింద మెత్తగా నుండుటకై అరిణ మొదటనుంచెడుఅల్లికపిరి.

మొత్తము. వై. వి. 1: చూ, సమూహము; 2. తఱచు: చూ, హేరాళము; 3. వెరసి: చూ, సంకలనము; విశ. 4. టోకు. తఱచైనది: చూ, హేరాళము. 5.

మొత్తు. దే. వి. 1. రూ-మోదు. దెబ్బ: చూ, హతి; స. క్రి. 2. రూ-మోదు. కొట్టు. భాగ. 2, స్కం. 25: చూ, వేయు. 1; 2. నలకు: చూ, సెలగు.

మొత్తుకోళ్లు. దే. వి. బ: చూ, పెడబొబ్బ. 2.

మొత్తులాడు. దే. అ. క్రి: చూ, వాటులాడు.

మొత్తువడు. ద్వ. అ. క్రి. కొట్టువడు. నై 8, ఆ. 74.

మొదటిచూపు. దే. వి. ఎలగోలచూపు: చూ, వీక్షణము. [లోను. 2.

మొదటిది. దే. విశ: మొదలు, ఆది: చూ,

మొదటిదిక్కుసుబాదారి. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. సాంబ. దే. 11: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మొదటిపంట. వా. వి: చూ, సారువా.

మొదటిపలుకులు. దే. వి. బ: చూ, వేదము.

మొదటిపుట్టుక. దే. వి. సంతు: చూ, సంతతి. 1.

మొదటిపెండ్లాము. దే. వి: (సం).—అధివిన్న, అధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక: చూ, సహధర్మిణి (భార్య.)

మొదటివాఁడు. దే. వి. 1. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; 2. అగ్రగణ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2; వా. విశ. 3: ప్రాగ్రసరుఁడు, ప్రాథమికుఁడు.

మొదటివేల్పు. దే. వి. (మొదలు + వేల్పు) 1: చూ, బ్రహ్మ. 1. స్వా. 1, ఆ. 50; 2: చూ, వినాయకుఁడు. సాంబ. దే. 1.

మొదటిహత్తి. ద్వ. వి. ఐరావతము: చూ, హస్తి.

మొదలారి. దే. వి. అరవశూద్రులలో నొక తెగవాఁడు. [ఆం, పదా. సుర. 21.

మొదలిగాము. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

మొదలిసొమ్ము. వా. వి: చూ, భాండము. 5.

మొదలు. దే. వి. 1. రూ-మొద్దు: చూ, ప్రకాండము; 2. మూలధనము: చూ, సంచిమొదలు; 3. మొదటిది. జై. 7, ఆ. 213: చూ, లోను. 2; 4. పూర్వము, తొలి: చూ, లోను. 2; 5. మూలము, ఆను: చూ, లోను. 2; 6: ఉండి. (సం).—ప్రభృతి.

మొదలుకొను. దే. అ. క్రి. 1. యత్నించు: చూ, నడుకట్టు. 2; స. క్రి. 2. మొదలుచేయు, తొట్టు: చూ, వహించు. [చూ, బ్రహ్మ. 1.

మొదలుతామరఁగన్న ముద్దుకొడుకు. దే. వి:

మొదలుపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రారంభించు.

మొదవ. దే. వి: చూ, రూ-మొదవు.

మొదవు. దే. వి. 1. పాడియావు: చూ, ధేనువు; 2. కదుపు, పదుపు: చూ, ధేనువు. 3ర. 3. ప్రథమగర్భిణియగు ఆవుపెయ్య. ఆం, భా. ద్వి. 264: చూ, ధేనువు.

మొదుక. దే. విశ 1. కఱకు: చూ, బెడిదము; 2. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.

మొదుకన. దే. వి 1. కఱకుఁదనము. హరి. పూ. 5, ఆ. 143; 2. బరువు: చూ, వివధము. 3. [తృణము. 1,

మొదువు. దే. వి. జల్బజము, బొద: చూ.

మొద్దఁడు. వై. విణ. 1. మూఢుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, లావరి.

మొద్దు. వై. వి. 1.=స్థాణువు. మ్రానిమోడు: చూ, వృక్షము; విణ. 2.=మూఢ: చూ, మొద్దఁడు; 3. మూఢురాలు, మోట: చూ, స్త్రీ; 4. వాఁడిలేనిది, మోట; 5. లావు: చూ, స్థూలము.

మొద్దువోవు. ద్వ. అ. క్రి. వాఁడిలేనిదగు. నై. 8, ఆ. 133: చూ, మొక్కవోవు.

మొన. దే. ఏ. 1. మొగ. అగ్రము: చూ, సుద. 3; 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3. సేనాముఖము: చూ, సేన. 1; 4: చూ, వ్యూహము. 1; 5. ముందు: చూ, మొదలు. 4; 6: సూదిమొన; 7: కఱిమొన.

మొనకట్టు. దే. వి. 1. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము; 2. ఒకానొక స్తంభనమూలిక: చూ, వృక్షము; విణ. 3. ఉత్సాహకరము; అ. క్రి. 4. ఉత్సహించు. హరిశ్చ. 1, ఆ. 141: చూ, సమకట్టు. 2.

మొనకాఁడు. దే. వి. 1. సేనాధిపతి: చూ, సైనికుఁడు; విణ. 2. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు; 3. ముఖ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2

మొనకొను. దే. అ. క్రి: చూ, మొనకట్టు. 4.

మొనగాలు. దే. వి. ఆస్కందితవిశేషము: చూ, హయము. [మోహరించు

మొనచేయు. దే. అ. క్రి. అభిముఖమగు: చూ,

మొనదప్పు. దే. అ. క్రి. విముఖమగు: చూ, మ్రొక్కు. 7.

మొనపు. దే. వి. 1. పూనిక. విక్రి. 6, ఆ. 73: చూ, సన్నాహము; ప్రే. 2. పూనఁజేయు; 3. కలుగఁజేయు. రామా. 1, ఆ. 190.

మొనయించు. దే. స. క్రి: చూ, ఒడ్డు. 15.

మొనయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మొనకట్టు. 4; 2: చూ, సంభవించు. పా. 4, ఆ. 12.

మొనరు. దే. అ. క్రి. ఒప్పు. కళా. 6, ఆ. 194: చూ, సమ్మతించు.

మొనలు. అం. (చూ, కాయమానములు.): లోమొన, వెలిమొన, ఉసిమొన, చతురుమొన, పుణ్యంపుమొన, పాపంపుమొన, చౌటముగుమొన, దాఁటముగుమొన, కదలుమొన, అరమీటుమొన, నెఱమీటుమొన, సరితాళంపుమొన (12) (అనికొందఱు.)

మొనసరి. దే. విణ. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు.

మొన్న. దే. వి. (మొదలు + నాఁడు) కడచిన దినమునకు ముందుదినము: చూ, వాసరము.

మొప్పలు. దే. వి. బ. చేఁపమెడ కిరుప్రక్కల నుండు ద్వారములు.

మొప్పియ. దే. విణ. రూ-మొప్పె. 1. మూర్ఖుఁడు: చూ; స్తబ్ధుఁడు; 2. కఱకు: చూ, బెడిదము.

మొప్పు. దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2.

మొప్పె. దే. విణ: చూ, రూ-మొప్పియ. 1—2; 3. ముష్కరురాలు: చూ, స్త్రీ.

మొయమొయ్యగా. వా. అవ్య. కచ్చోపచ్చోగా. తగిలీతగులునట్లుగా. [(దే. అని. శర.)

మొయిలు. వై. వి.=మేఘు: చూ, మేఘము. 1.

మొయిలుతేఁడు. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు.

మొయులు. వై. వి.=మేఘు: చూ, మొయిలు. (దే. అని శ. ర.)

మొర. దే. వి. రూ-మొరసు-మోర. 1. పశ్వాదుల దీర్ఘముఖము: చూ, వదనము. 2; 2. నిందయందు మనుష్యముఖము: చూ, వదనము. 2.

మొరడు. దే. వి. మోడు: చూ, వృక్షము.

మొరప. దే. వి. (రూ-మొరము-మొర్మ-మొరసు.) శర్కరాశిల: చూ, రాయి.

మొరపనేల. దే. వి. శర్కల-శర్కలము: రూ-మొరపునేల- మొరసునేల: చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1—౽౨.)

మొరపము. దే. వి. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

మొరపునేల. దే. వి: చూ, రూ-మొరపనేల.

మొరము. దే. వి: చూ, రూ-మొరప.

మొరయిక. దే. వి: చూ, మొరపము.

మొరయు. దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించే.

మొరలి. దే. వి. మోరటి: చూ, సన్నకదుర్రు *.

మొరసు. దే. వి. 1: చూ, రూ-మొరప; 2: చూ, మొర. 1; 3: చూ, మొర. 2; 4: చూ, మొప్పియ. 1; 5. మూర్ఖుసు: చూ, మోటు. 6.

మొరసునేల. దే. వి: చూ, రూ-మొరపనేల.

మొరిఁబె. దే. వి: చూ, రూ-మెుంబె.

మొర్మ్ర. దే. వి: చూ, రూ-మొరము. హరి. ఉ. 7, ఆ. 20.

మొఱ. దే. వి. రూ-మొఱ్ఱ. ఆర్తధ్వని. కాశీ. 4, ఆ. 64: చూ, స్వరము. 2.

మొఱఁగు. దే. వి. రూ-మొఱ్ఱ. 1. కుక్కకూఁత: రూ-మొఱుఁగు-మొఱుఁగుడు-మొఱువు: చూ, బొయ్యి; 2. మోసము. రూ-మొఱఁగుడు. భాగ. 10, స్కం. పూ, 86: చూ, వంచన; విణ. 3: చూ, వంచకుఁడు. భాగ. 8, స్కం. 87; స. క్రి. 4: చూ, వంచించే. కాశీ. 4, ఆ. 36; 5. పొంచే. రామా. 5, ఆ. 313: చూ, లాఁచే.

మొఱఁగుడు. దే. వి: చూ, వంచన.

మొఱఁటి. వా. వి: చూ, రూ-మొంటె.

మొఱక. దే. వి. 1. న్యూనత: చూ, హీనము. 1; విణ. 2. న్యూనము: చూ, హీనము. 1.

మొఱకడము. దే వి. ధౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము. 2.

మొఱకు. వై. విణ. 1.=మూర్ఖ (రూ-మొఱ్ఱ-మొఱకుఁడు-మోఱకు-మోఱకుఁడు.): చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. పరుషము: చూ, శబ్దము. 2.

మొఱకుఁడు. వై. విణ: చూ, రూ-మొఱకు. 1.

మొఱకుతనము. వై. వి.=మూర్ఖత్వ. (దే. అని శ. ర.): చూ, మూర్ఖ్యము.

మొఱఁగుసాగుమెకము. దే. వి. కుక్క: చూ, శునకము.

మొఱటు. వై విణ.=మూర్ఖ. (దే. అని శ. ర.): చూ, రూ-మొఱకు. 1.

మొఱటుతనము. వై. వి.=: చూ, రూ-మొఱకుతనము.

మొఱపు. దే. వి: చూ, మొఱ.

మొఱపెట్టు. దే. అ. క్రి: రూ-మొఱ్ఱపెట్టు. (సం).—ఉద్ఘోషించే.

మొఱమొఱ. వై. వి.=మర్మర. 1: చూ, మర్మరము; 2. కోపవికారము, చిఱచిఱ, రవరవ: చూ, రోషము.

మొఱమొఱలాడు. ధ్వ. అ. క్రి. వస్త్రములులో నగునవి మొఱమొఱయని మ్రోయు.

మొఱయిడు. దే. అ. క్రి. రోదనముచేయు: చూ, శోకించే.

మొఱవ. దే. విణ: చూ, మొక్క. 4.

మొఱవపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. కాశీ. 6, ఆ. 83.

మొఱసడము. దే. వి: చూ, ఉడుపకుక్క.

మొఱి. దే. వి. (రూ-మొఱికి-మొఱ్ఱి) 1. అంగన్యూనత: నవుకు-నొకు; విణ. 2. అంగన్యూనము: నవుకు-నొకు.

మొఱికి. దే. వి, విణ.—పై.—

మొఱుఁగు. దే. వి. రూ-మొఱువు. 1. కుక్కకూఁత: చూ, రూ-మొఱఁగు. 1; 2. కూఁత: చూ, స్వరము. 2; అ. క్రి. రూ-మొఱవు. 3. కుక్కకూయు: చూ, శబ్దించే; 4. కూయు: చూ, శబ్దించే.

మొఱుఁగుడు. దే. వి. కుక్కకూఁత: చూ, రూ-మొఱఁగు. 1.

మొఱుములు. వా. వి. బ. చేటచే తనపై ప్రకోడఁగావచ్చిన పెద్దగింజెలు నూకలులోనగునవి: గుండ్రిలు: చూ, శంబూకము.

మొఱువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మొఱుఁగు.

మొఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, రూ-మొఱ. పర. 4, ఆ. 110; 2: చూ, మొండి. 2; విణ. 3: చూ,

మొఱకు. 1; 3: చూ, మొఱకు. 2; వా. వి. 4: చూ, విన్నపము. "నా మొఱ్ఱవినిరి."
మొఱ్ఱపెట్టు. దే. అ.క్రి: చూ, రూ-మొఱపెట్టు.
మొఱ్ఱి. దే. వి, విణ: చూ, రూ-మొఱి. 1-2.
మొఱ్ఱివోవు. దే. అ. క్రి. అంగన్యూనమగు. "వంశమొఱ్ఱివోయినది."
మొల. దే. వి 1. కటిప్రదేశము: (సం):— కటము, కటి, కటీరము, జఘనము; 2. చీల: చూ, బంధికన్ను; 3. త్రాసుముల్లు, చుంబకము: చూ, సితాగ్రము.
మొలక. వై. వి.=మూలికా. రూ-మొల్క: చూ, మొక్క. 1-2.*; 3. ఆసనమునందలి దుర్మాంసవిశేషము: రూ-మొల్క, పిలక: చూ, మూలసంక; 4. వ్రణమునందలిదుర్మాంసవిశేషము: మొల్క; విణ. 5. లేఁత. "మొలకనవ్వు.": చూ, సుకుమారము.
మొలకకట్టు. ద్వి. స. క్రి. రొంపియందు చేల్లు టకుగాను విత్తనము మొలకలెత్తఁతడిపి ముడియకట్టు. పాండు. 3, ఆ. 194.
మొలకట్టు. దే. వి. 1: చూ, మొలనూలు; 2. కట్టుకోక: చూ, వస్త్రము.
మొలకత్తి. ద్వి. వి. చిల్లాడము. శశాం. 5, ఆ. 14: చూ, బాణము. 1.
మొలకబంగారు. వై. వి. పుట్టలలోపురుగులవల్ల కలిగెడు బంగారు, పుట్టబంగారు: చూ, లోహము. 1. [కోల.
మొలకిడియమ్ము. ద్వి. వి. మొలఁదోపుకొనుగుజ్జ
మొలకెత్తు. ద్వి. అ. క్రి. అంకురించు: చూ, సంభవించు.
మొలకోలికి. వా. వి. బ: చూ, మొలగులికలు.
మొలగులికలు. దే. వి. బ.—పై.—
మొలగులికి. దే. వి. (మొల + కులికి): చూ, సస్యము. 1.
మొలచు. వై. అ. క్రి.=ముల్: చూ, మొలకెత్తు.
మొలతెంచు. ద్వి. అ. క్రి. (మొలచు + తెంచు.) పుట్టు. కాశీ. 7, ఆ. 33: చూ, సంభవించు.
మొలత్రాడు. దే. వి. 1. పురుషుని కటిసూత్రము. (సం): అందుకము, కటిసూత్రము; 2: చూ, అడఁగుబొద్దు; 3: చూ, మొలనూలు. 2.
మొలత్రాసు. దే. వి. మొలగలత్రాసు. హంస. 2, ఆ. 181: చూ, త్రాసు. [వస్త్రము.
మొలదట్టి. దే. వి. మొలకట్టుకాసె: చూ,
మొలనూలు. దే.వి.1. ఆఁడువాండ్రు అలంకారార్థము ధరించెడు కటిసూత్రము. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2; వా. 2: చూ, మొలత్రాడు. 3. [మొక్క.1—2.
మొలవ. వై. వి.=మూలికా: చూ, రూ-
మొలవేయు. ద్వి. స. క్రి. (మొలక + వేయు) ఆడు, ఊదుకొను, ఊడుచు-ఊడ్చు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కాఁడు—గాఁడు, కీలుకొను, కొను, గుచ్చు, చెవుపు, తొట్టు, తొలుచు, నాటు, నాడు, నాటునాటు, పసుపడు-పన్నుపడు, పెట్టు, పొడుచు.
మొలాము. దే. వి. (రూ-ములాము-మొల్లాము-మోళము-మోలము); 1. బంగారులోనగువానిపూఁత: చూ, సమాలంభము. 1; 2. పంటికిపూసెడుమందు: చూ, మందు.1-ర.
మొలుగు. దే. వి. నల్లచాయచెక్క: రూ-మోలుగు. [మొలక.
మొల్క. వై. వి.=మూలికా: చూ, రూ—
మొల్చు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-మొలచు.
మొల్ల. వై. వి:=ముల్ల. కుందము*. (దే. అని శ. ర.) (మొల్లకును మిగతవిశేషములకును "చూ, హసంతి. 2.")
మొల్లతీఁగె. ద్వి. వి.కుందలత*: చూ, హసంతి. 2.
మొల్లమి. దే. వి. రూ-మొల్లము. 1: చూ, సమూహము; 2. సాంద్రత. కళా. 6, ఆ. 222: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 3. అచ్చు

ము. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, సౌందర్యము.2; వై. వి. 4.=మూల్య. వెల: చూ, విక్రయము; 5.=మూల్య. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4.

మొల్లము. వై. వి. 1.=మూల్య. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; దే. వి. 2: చూ, మొల్లమి. 1; 3: చూ, మొల్లమి. 2; 4. తఱచు. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, హేరాళము; విణ. 5. తఱచైనది. పర. 2, ఆ. 144: చూ, హేరాళము; 6. అధికము. రుక్మి. 4, ఆ. 44: చూ, హేరాళము; వై. వి. 7.=మూల్య: చూ, మొల్లమి. 4; 8.=మూల్య: చూ, మొల్లమి. 5.

మొల్లాము. దే. వి: చూ, రూ_ములాము.

మొవు. దే. వి. తాళతరుణపత్రము: రూ_మోవు_మొవ్వ, మోసు. [మొగుడు.

మొవుడు. వై. అ. క్రి.=ముకుళన: చూ, రూ-

మొవ్వ. దే. వి: చూ, రూ_మొవు.

మొసలి. దే. వి. నక్రము: చూ, మత్స్యము. 1—3. (బ. మొసలులు-మొసళులు-మొసళ్లు-మొసళ్లులు.) [వాయి.

మొసలికాటు. దే. వి. చిమటా: చూ, మొసలి

మొసలిగుజ్జుపురాతు. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు. సాం. దే. 19. [ణము.

మొసలిదోరణము. ద్వ. వి: చూ, మకరతోర

మొసలిరాసి. ద్వ. వి: చూ, మకరము. 5.

మొసలివా. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొసలివాయి.

మొసలివాపోఁగులు. ద్వ. వి. బ. మకరకుండలములు. అచ్చ. బాల, కాం. 62: మొసలివాయొంట్లు: చూ, హావణిక. 2, (భూషణము. 2—౭గా.)

మొసలివాయి. ద్వ. వి. 1. రూ-మొసలివా, చిమటా, మొసలికాటు; 2: చూ, చిమటా.1.

మొసలివాయొంట్లు. ద్వ. వి: చూ, మొసలివాపోఁగులు.

మొసలివాయొంట్లుదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు.1.

మొహతాదు. వా. వి. గ్రామనౌఖరు: చూ, మోతాదు. 1.

మొహదా. దే. వి: చూ, పట్టిసము. 1.

మొహములు. వా. వి: చూ, రూ_మొకములు.

మొహరము. వా. వి. తురకలపీర్లపండుగ: (చూ, పీర్లు.) [రించు. 1—2—3.

మొహరించు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-మోహ

మొహరీ. దే. వి. (రూ-మొహరి-మోహరీ.) తులమెత్తు స్వర్ణముద్రిక, ముప్పదిచిన్నముల యెత్తు బంగారునాణెము.

మొహరు. వా. వి. ముద్ర: చూ, సికా.

మొహాళము. దే. వి. కూరాకుచెట్టు: మోహనము.

మొహురి. దే. వి: చూ, రూ-మొహరీ.

మో

మోఁకటించు. దే. అ. క్రి. మోఁకాళ్లు నేలనాని ముందటికొఱగు: మోఁకటిలఁబడు_మోఁకటిల్లఁబడు, మోఁకటిలు—మోఁకటిల్లు, మోఁకారించు, మ్రొగ్గతిలఁబడు-మ్రొగ్గతిల్లఁబడు, మ్రొగ్గతిలు-(మ్రొగ్గతిల్లు, (మ్రొగ్గఁబడు, మ్రొగ్గు: చూ, వంగు.

మోఁకటిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి —పై.—భాగ. 8, స్కం. 363. [3. ఆ. 65.

మోఁకటిల్లఁబడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—హరి.

మోఁకటిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మోఁకటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మోఁకారించు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మోఁకాలు. దే. వి. (మోఁద + కాలు) 1. ముడుకు, ముడుము. (సం).—జానువు: చూ, హజ్జే; అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

మోఁకాలుచిప్ప. దే. వి. మోఁకాలిఎముక: చూ, శల్యము.

మోఁచెయి. దే. వి. (మోఁద + చేయి) రూ_

మోఁచెయ్యి-మోఁచేయి, కూర్పరము: చూ, హ స్తము.

మోఁచేతిమడ్పుటిల్లు. ద్వ. వి. రెండిండ్లుకలిపి కట్టిన కట్టడము: చూ, సదనము. 1.

మోఁచేతిసంపుటిల్లు. ద్వ. వి.—పై.—

మోఁచేయి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మోఁచెయి.

మోఁత. దే. వి. బరువు: చూ, వివర్తము. 3.

మోఁద. దే. వి. మోఁదుచేతకట్టిన నెత్తురుగడ్డ: చూ, వ్రణము. 1. [గడ్డకట్టు.

మోఁదకట్టు. దే. అ. క్రి. మోఁదుచేతనెత్తురు

మోఁదు. దే. వి. 1. దెబ్బ: చూ, హతి; స. క్రి. 2. కొట్టు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 108: చూ, వేఁయు.

మోక. వై. వి.=నూలికా: చూ, మొక్క. 1-2.

మోకు. దే. వి. లావుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

మోక్షణము. అం: చూ, హ స్తక్రియలు.

మోక్షదము. అం: చూ, తానములు (ని-గ-హీనతానములు.)

మోక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. అక్షరము, అవర్గము, అపవర్జనము, అపునర్భవము, అమృతము, కలాపము, కైవల్యము, నిర్యాణము, నిర్వాణము, నిర్వృత్తి, నిస్సరణము, పరము, భగము, ముక్తి, మోచనము, శివము, శ్రేయము, సదాగతి, స్థిరము, స్వర్గము. (తె).—పెందోవ, మీఁదు, ముగితి-ముత్తి. (మిగతవానికి "చూ, స్వర్గము. 2.") 2. విడుపు: చూ, విమోచనము; 3.=మొక్కము. రూ-ముంక్షము *: చూ, మొక్కము; అం. 4: చూ, పురుషార్థములు.

మోఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-అమోఘ. కలిగొట్టు. *: చూ, స్థాలి. 2.

మోఘము. సం. విణ.=మొక్క. 1: చూ, వ్యర్థము; 2: చూ, దీనము.

మోచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అనఁటి*: చూ, రంభ. 2; 2: చూ, బూరుగు *; 3. చిల్ల*: చూ, సల్లకి. [సమ్మాళిగలు.

మోచక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముచ్చె: చూ,

మోచకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మోచ.*. 1; 2: చూ, మునగ *; విణ. 3. విడుమేవది; 4. విసుగునది.

మోచనము. సం. వి. అ. న: చూ, మోక్షము. 1.

మోచని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మోచక.

మోచము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మోచకము. 2. *. [(ఇట్లు పరిమోచితము.)

మోచితము. సం. విణ. విడిపింపఁబడినది.

మోచు. దే. అ. క్రి. 1. అను: చూ, సంభరించు; స. క్రి. 2. ఊను: చూ, వహించు; 3. మొదలుకొను, మొదలుచేయు. స్వా. 5, ఆ. 44: చూ, వహించు.

మోచువాఁడు. వా. విణ. మోపుకాఁడు. (సం).—భర్త. (చూ, భారవాహుఁడు.)

మోజే. వా. వి. అడుచెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు. [1; 2: చూ, వాంఛ.

మోజో. వా. వి. 1. ఇష్టము: చూ, సమ్మతి.

మోట. వై. విణ.=మూఢ: చూ, మొద్దు. 2-3-4-5; దే. వి. 5: చూ, మొద్దు. 1; 6: చూ, కపిలె.

మోటకత్తి. వై. వి: చూ, మమ్మేకత్తి.

మోటగూన. వా. వి: చూ, మోటబాన.

మోటజోరమెకము. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముట్టెమెకము.

మోటనము. సం. వి. అ. న. 1. ఆక్షేపించుట, 2. పొడిచేయుట; అం. 3: చూ, హ స్తక్రియలు. [కామాటము.

మోటపని. ద్వ. వి. కర్మాగారపుపని: చూ,

మోటపాటిరెడ్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-మోటాబెడ్లు, [చూ, వృషభము. 1.

మోటబరి. ద్వ. వి. బరువు మోసెడిమొద్దు:

మోటబాన. ద్వ. వి. ఏతమునకుగట్టి నీళ్లు తోడుఁగూన (ఏతపుకడవ, బాన: చూ, భాండము. 3— ర): చూ, హరివాణము.

మోటవాఁడు. వా. వి. 1. బండగుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు.2; 2: చూ, శక్తుఁడు; 3. రసగ్రహణములేనివాఁడు: చూ, వ్రాజె. [ర్కారు).

మోటారు. వా. వి: చూ, బండి. (గూ-మోటా

మోటార్కారు. వా. వి.—పై.—(ఇదేబస్).

మోటించే. జే. స. క్రి. పోటీగానిలుపు. "దూలముక్రింద స్తంభమును మోటించెను".

మోటిక. దే. వి: చూ, రూ—మొటిక.

మోటు. నై. వి. 1: చూ, మొద్దు. 1; 2. తట్టుప: చూ, హయము; 3. మూఢకగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 4. పందికెదుటను మనుష్యాకారముగా నిలిపిన కపటలక్ష్యము. స్వా. 4, ఆ. 34; శిణ. 5.=మూఢః: చూ, మొద్దు. 2; 6. మొరను: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మోటుకాఁడు. ద్వ.వి.దళపతి: చూ, సైనికుఁడు.

మోటుతనము. నై. వి.=మూఢత్వ: చూ, మౌర్ఖ్యము. [మేకము.

మోటుమేకము. నై. వి: చూ, రూ-మొట్టి

మోటువామేకము. నై. వి.—పై.—

మోట్టాయితము. సం. వి. అ. న. ప్రియుని కథాదులయందు మనసుతగిలి యుండుటను తెలియఁజేసెడు స్త్రీలయొక్క కర్ణకండూయనాది శృంగార చేష్టావిశేషము.

మోడము. దే. వి. మేఘావరణము: చూ, మేఘము. 1—ంజ.

మోడి. దే. వి. ఓగుపు, ఓంకము. శశాం. 4,ఆ. 62: చూ, లవణి; 2. గణికాదులు మొగ్గవాలి కాలికి సమీపమందుంచిన వస్తువునెత్తుట; 3. వ్రాఁతయొక్క నైఖరి,జిలుగు, గొలుసు మోడివ్రాఁత: చూ, వ్రాఁత.

మోడు. దే. వి. రూ—మోఁడు.1: చూ, మొద్దు.1; 2. కిర్మి: చూ, పలాలము. 2; వా. 3. మొలక: చూ, మొక్క. 1; 4. తలనఱికినచెట్టు; 5. (చేనుకోసిన) కొయ్యగాలు; అం. 6: చూ, మల్లబంధములు (తద్విశేషములలో 3 చూడుము.) [కాశీ.6, ఆ.5.

మోడుచే. నై. ప్రే: చూ, రూ-మొగుడుచే.

మోడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-మోడ్పడు: 1. మోడగు: చూ, మొక్కపోవు; 2. మొక్కయగు; 3. తునుఁగు. హరి. ఉ. 8, ఆ. 186: క్రివ్వ, మడియు; 4. ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కవాఱు; ప్రే. 5. మోడుపఱచే.

మోడుపు. దే. వి. రూ—మోడ్పు. 1. నతి: చూ, హణిగలు; 2. మొగుడుట.

మోడ్చు. నై. ప్రే: చూ, రూ-మోడుచే.

మోడ్పడు. ద్వ.అ. క్రి: చూ, రూ-మోడుపడు.

మోతాదు. వా. వి. 1: చూ, రూ-మొహతాదు; 2. గౌరవము. "ఎందుకుచెప్పితినో విని యామోతాదు నిలుపుకొనుము.": చూ, మొగ్గు. 1; 3. ఒక్కసారి యిచ్చెడు మందుకొలత.

మోతుబరీ. వా. వి. మంచిస్థితి.

మోతుబరు. వా. వి. స్థితిపరుఁడు.

మోద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.కదళి*: చూ, రంభ. 2; దే. వి. (1) తములపాకులకట్ట: మూవటము.

మోదకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుడుము: చూ, భక్ష్యము. (చూ, ఉండ్రము);2.లడ్డు: చూ, భక్ష్యము. [ములు.

మోదకీగద. అం. (గద, శిఖరిగద.): చూ, అస్త్ర

మోదమానము. సం. విణ. సంతోషించుచున్నది: చూ, హ్లాదనము. 2. [సంతోషము.

మోదము. సం. వి. అ. పుం. ముదము: చూ,

మోదయము. దే.వి. బల్బజము*: చూ, తృణము.1.

మోది. వా. వి. వెచ్చెమిచ్చువాఁడు: రూ- మోదీ.

మోదీ. వా. వి.—పై.—

మోదించే. సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించే.
మోదిలు. సం. అ. క్రి. రూ—మోదిల్లు —పై.—
మోదిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై:—
మోదుగు. దే. వి. (య. 4, ఆ. 5,)* రూ—మోదువు, పప్పర. (సం).—కనకము, కాష్ఠదుమ్రు, కింశుకము, కింశులుకము, కిర్మి, క్షారదుమ్రు, క్షారశ్రేష్ఠము, జుహూతరువు, పర్ణము, పలంకష, పలాశము, బీజస్నేహము, బ్రహ్మతరువు, రక్తపుష్పము, రుమ, వాతపోథము, సమిత. ("చూ, సమిత!")
మోదుగుతొడిమలు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [2. మోదుగువిత్తులు.
మోదుగుమాడలు. దే. వి. బ. 1.—పై.—;
మోదుగుమొగ్గ. వా. వి: చూ, మొగ్గ. 1—౫.
మోదుగుమొగ్గపల్లు. ద్వ. వి: చూ, శుకము. వేం, ఆం. 99.
మోదువు. దే. వి: చూ, రూ—మోదుగు*.
మోదెన. దే.వి. రూ—మోదెనము:చూ,శివమల్లి*.
మోదెనము. దే. వి.—పై.—
మోపరి. దే. విణ. (మోపు + అరి) 1. మోపు మోయువాఁడు; 2: చూ, బెస్త. ఆం, భా. ద్వి. 288. [చూ, హాని. 2.
మోపాది. దే. వి. (మోపు + అది) అపాయము:
మోపి. దే. వి: చూ, ముండమోపి.
మోపించే. వా. ప్రే: చూ, మోపు. 8.
మోపిక. దే. వి. భారము (ఓపికవంటిది): చూ, వివధము. 3. [ఎక్కిడు: చూ, మోపెట్టు.
మోపిడు. దే. స. క్రి. (మోపు + ఇడు.) విల్లు
మోపు. దే.వి. 1. (పుల్లల)కట్ట; 2: చూ, మోపిక; 3: చూ, మార్వి. 1; 4: చూ, మోపుగల. 1; 5: చూ, (సం).—తృణ్యా; విణ. 6: అధికము: చూ, హెరాళము; ప్రే. 7: కట్టు, పొదవెట్టు, పెట్టు. (సం).—ఆరోపించే; 8. మోయఁజేయు: మోపించే; 9. ఆనించే: (చూ, పిసుసు. 2—3): చూ, సమ్మర్దించే.
మోపుకాఁడు. దే. విణ: చూ, మోచేవాఁడు.
మోపుదల. దే. వి. 1: మోపు. (సం).—ఆరోపణము, ఆరోపము. (అన్య).—ఆది; 2: చూ, మోపిక.
మోపెట్టు. దే. స. క్రి. (మోపు + పెట్టు): ఎక్కిడు, ఎక్కుడుపెట్టు - ఎక్కుపెట్టు— ఎక్కువెట్టు, మోపిడు. [స్నేహశము.
మోబత్తులు. వా. వి. బ. ఒకకరదీపిక: చూ,
మోమిచ్చే. వా. వి: చూ, మోమోటమి.
మోము. హై. వి.=ముఖ: చూ, రూ—మొగము.
మోముముట్టు. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొగముట్టు. రామా. 2, ఆ. 20.
మోమోట. ద్వ. వి: చూ, రూ—మొగమోట. (దాక్షిణ్యమునకు.—శశాం. 4, ఆ. 25.)
మోమోటము. ద్వ. వి.—పై.—(సంకోచించుటకు.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 102)
మోమోటమి. ద్వ. వి. ముఖప్రీతి: రూ—మొగమాట—మొగమాటము, మొగమోట—మొగమోటము, మోమోట-మోమోటము, మొగమిచ్చే—మోమిచ్చే, గరుసు, పుయిలోట.
మోమోడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ—మొగమోడు.(దాక్షిణ్యపడుటకు.—కాశీ.2,ఆ.37.)
మోయిను. వా. వి. 1. రీతి: చూ, విధము.౧; 2: చూ, బత్తియము. 1. [వహించే.
మోయు. దే. స. క్రి. (భారము) మోను: చూ,
మోర. దే. వి: చూ, రూ-మొర. 1—2 (పశ్వాదుల దీర్ఘముఖమునకు.—కాశీ. 4, ఆ. 271; స్వా. 4, ఆ. 27.)
మోరచెంగు. వా. విణ. చిన్నముఖపీణ. రూ—మోర్చింగు: చూ, వీణె.
మోరట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చొగ*: చూ, సగ్రివ; 2.=మోరు. మజ్జిగ: చూ, స్తన్యము (మజ్జిగ)

మోరటి. దే. వి: చూ, ప్రియాలము. 1.*.

మోరటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మోరటిల్లు. మోముమీఁదికెత్తు.

మోరటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మోరతోఁపు. దే. వి: చూ, వైముఖ్యము.

మోరపక్కి. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మోరపాక. దే. వి. (రూ-ఓరపాక-దోరపాక) చోపిడి,చిన్నగోడలయిల్లు:చూ,సదనము. 1.

మోరా. వా. వి. కాళ్ళపీఁట:చూ, సింహాసనము.

మోరి. వా. వై. వి.=మోరట. రూ-మోరు: చూ, మజ్జిగ.

మోరు. వై. వి. 1.=మోరట.—పై.—ఉ, రా. 6, ఆ. 122; దే. వి. 2. పర్వత శిఖరము, పేటు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 76: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).

మోరుండ. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

మోర్చెంగు. వా. వి: చూ, రూ-మోరచెంగు.

మోలకము. వై. వి.=మౌర్ఖ్య. 1. మూర్ఖత్వము: చూ, మౌర్ఖ్యము; విశ. 2. మూర్ఖము: చూ, మౌర్ఖ్యము. [మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

మోలకకత్తె. వై. విశ. (మోలకము + కత్తె.)

మోలకు. వై. విశ.=మూర్ఖ. మూర్ఖుఁడు. భో. 1, ఆ. 115: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మోలకుఁడు. వై. వి.=—పై.— [మొలాము.

మోళము. దే. వి. రూ-మోళము: చూ, రూ-

మోలుగు. దే. వి: చూ, రూ-మొలుగు.

మోవి. దే. వి. 1. పెదవి: చూ, వాతెఱ; 2. మోవిఅనుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మోవు. దే. వి: రూ-మొవు-మొవ్వ, మోసు.

మోష.సం.వి.అ.స్త్రీ.=మోసము.1.దొంగతనము: చూ, హరణము. 1; 2. కీడు: చూ, హాని. 2.

మోషకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; వా. 2. కంసాలి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు. (ఇట్లుమూషకుఁడు వాడుక).

మోస. వై. వి.=మోషా.రూ-మోసము. 1:చూ. మోసపు. 1. కాశీ. 5, ఆ. 67; 2: రూ, ప్రమాదము. 1. కాశీ. 6, ఆ. 6; 3: చూ, వంచన.

మోసగాఁడు. ద్వ. విశ: చూ, వంచకుఁడు.

మోసపుచ్చు. వా. స. క్రి. మభ్యపెట్టు. వేం, ఆం. 65: చూ, వంచించు.

మోసపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1: ఓటుపడు, బేలుపడు-బేల్పడు, బేలుపోవు. (సం).—ప్రమాదపడు; 2: చూ, వంచింపఁబడు.

మోసము. వై. వి.=మోషా: చూ, రూ-మోస. (ప్రమాదమునకు.—మార్క. 7, ఆ. 203)

మోసరిక. వా. వి. అంకురము: చూ, రూ-మోసేరిక.

మోసల. వై. వి.=ముఖశాలా: చూ, రూ-మొగసల. 1—2—3. (నగరితలవాకిటి చావడికి.—సా. 3, ఆ. 199.)

మోసాల. వై. వి.=—పై.—(నగరితలవాకిటి చావడికి.—కాశీ. 2, ఆ. 41.)

మోసు. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2.అంకురము.పర.3,ఆ.153: చూ, మొక్క. 1; 3. చూ, మూలము. 1; 4: చూ, మోవు.

మోసేను. వా. వి. పిటీషను.

మోసేరిక. వా. వి: చూ, మోసు 2.

మోస్తరు. వా. వి. 1. మాదిరి; 2. స్వభావము.

మోహచతుష్టయము. అం: లజ్జామోహము, విభవమోహము, కరుణామోహము, నిజమోహము. (4) (మతాంతరమున.—ఉత్తమము కూర్మమోహము, మధ్యమము మత్స్యమోహము, అధమము మృగమోహము.)

మోహన. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఒకానొకరాగము; చూ, స్వరము. 2.

మోహనము. సం. వి.అ. న. 1: చూ, మూర్ఛ.1; అం. 2: చూ, విద్యలు; 3: చూ, మన్మథబాణములు; 4: చూ, అస్త్రములు;

5: చూ, ఉపవిద్యలు; వా. వి. (1): చూ, మొహళము.

మోహనపుసరులు. అం: చూ, ధాన్యము.

మోహనబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కస్తూరియె బ్రాహ్మణులు.

మోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. అజ్ఞానము: చూ, స్వాపము. 3; 2: చూ, మూర్ఛ. 1; 3: చూ, వలపు. 2; అం. 4: చూ, ఊర్మ్యులు; 5: చూ, సంచారిభావములు (ఓరసికశేఖరా! ఆసరసిజాక్షి మరుశరహతులచే ధరణికి నొరఁగి మమ్మొల్లఁబలుమారువెతలం గుందించుచుండె.); 6: చూ, అరిషడ్వర్గములు.

మోహరము. దే. వి: చూ, వ్యూహము. 1.

మోహరించు దే. అ. క్రి. (నై. 4, ఆ. 23). 1. రూ-మొహరించు, ఎదురగు, ఎదురుకొను-ఎదుర్కొను, ఎదురుపడు-ఎదుర్పడు, ఎదుశేగు, తేలు, తోఁచు, పొడమోపు, మొగకొను, మొనచేయు. (మి).—అభిముఖుఁడగు; 2. వ్యూహముపన్ను: రూ-మోహరించు; స. క్రి. 3. మాఱొడ్డు: చూ, పక్కళించు.

మోహరీ. దే. వి: చూ, రూ-మొహరీ.

మోహించు. సం. అ. క్రి. 1. అజ్ఞానముపొందు; 2. మూర్ఛిల్లు: చూ, సొమ్మసిల్లు; 3. కామించు: చూ, వలచు. 3.

మోహితుఁడు. సం. విశ: చూ, వలపుకాఁడు.

మోహిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మోహింపఁజేసెడు స్త్రీదేవతా విశేషము: చూ, స్త్రీ; 2. పిశాచస్త్రీ విశేషము: చూ, స్త్రీ; 3. నల్లఉమ్మెత్త. *: చూ, హాలాపుష్పము.

మోళంగి. దే. వి: చూ, ములక *.

మోళము. వా. వి: చూ, రూ-మొలాము.

మోళా. వా. వి. 1. రీతి; 2. తరగతి. [ము. 1.)

మోళీ. వా. వి. గారడీవానివిద్య. (చూ, మాయ

మౌ

మౌంజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=ముంజి. ముంజదర్భ మొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

మౌంజె. వా. వి. (మవుంజె.) గ్రామముకిందచేరినపల్లె: చూ, సివారు. [మొత్తము.

మౌంటు. వా. వి. 1. మొత్తము; 2. సొమ్ము.

మౌండము. సం. వి. అ. న. కొబ్బరియుండ, మోరుండ: చూ, భక్ష్యము. 1—24.

మౌకలి. సం. వి. ఇ. పుం. కాకి: చూ, వాయసము. [చూ, లవణి. 2.

మౌక్తికఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లయుప్పి*:

మౌక్తికమాల. అం: చూ, వృత్తము. 1. (భ, త, న, గగములు. 7_11 యతులు. 11వఛందస్సు.)

మౌక్తికము. సం. వి. అ. న.=ముత్తియము: చూ, రత్నము. 1. (ముత్తెములుఏనుఁగుకుంభస్థలము, మేఘము, పందికోఱ, శంఖము, మత్స్యశిరము, పాఁపపడగ, ముత్తెపుచిప్ప, చెఱకు, బొంగు వెదురు వీనియందు పుట్టును. ముత్తెపుచిప్పయందు పుట్టినవే తఱచుగా వాడఁబడును.); అం. 2: చూ, రత్నములు.

మౌఖరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మౌఖర్యము. ముఖరభావము, ముఖరత్వము, అప్రయోజకత.

మౌఖర్యము. సం. వి. అ. న.—పై.—

మౌఢ్యము. సం. వి. అ. న. మూఢభావము, మూఢత్వము.

మౌద్గలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మౌకలి.

మౌద్గీనము. సం. విశ. పెసలుపండునది (పొలము): చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1.)

మౌనత్రయము. అం: వాఙ్మౌనము, అక్షమౌనము, కాష్ఠమౌనము. (3)

మౌనము. సం. వి. అ. న. అభాషణము. (అవ్య)—తూష్ణీకామ్, తూష్ణీమ్. (తె).—పలుకమి.

మౌని. సం. వి. న్. పుం. మౌనవ్రతుఁడు, ముని: చూ, సన్యాసి.

మౌరజికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: మార్దంగికుఁడు. (తె). మద్దెలకాఁడు.

మౌరి. దే. వి. రూ-మవురి. 1. నాగసరము: చూ, పీకె; 2. జీనుఁగోవి: చూ, వీణె.

మౌరీబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు (మౌరీ, వహతే, వాఘీ బ్రాహ్మణులు సామవేదులు. ద్రాహ్యాయణ గోభిలసూత్రములకుఁ జెందినవారు. పండాబ్రాహ్మణులలో చేరిన తెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖకుఁ జెందినవారు.): చూ, బ్రాహ్మణులు.

మౌర్ఖ్యము. సం. వి. అ. న.=మొఱకము. మూర్ఖభావము, మూర్ఖత్వము: మౌషము, మూర్ఖము. (తె).—తఱటు, త్వాష్ట్రము, పెడసరము, ముదిగారము, మొఱకుతనము-మొఱటుతనము, మంకుతనము, మకురు, మకురుతనము, ముంగతనము, మోటు, మోటుతనము, మోఱకము, విడ్డూరము. తద్వి.—౧. (తె).—మొగసు, మోటు; ౨.(విశే)మూర్ఖమునకు.-(తె) తఱటు, విడ్డూరము ("చూ, విడ్డూరము. 1—2".)

మౌర్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అల్లియ: చూ, స్థావరము. 1; 2: చూ, వస. (1). [ములు.

మౌర్వీవిధానకరణములు. అం: చూ, ప్రమేయ

మౌల్యము. సం. వి. అ. న. మూలబలము.

మౌషకము. అం: చూ, భావదూషితములు.

మౌష్కర్యము. సం. వి. అ. న. ముష్కరభావము, ముష్కరత్వము.

మౌసలము. అం: చూ, అస్త్రములు.

మౌహూర్తికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: రూ-ముహూర్తుఁడు, మౌహూర్తుఁడు, జోస్యుఁడు.

మౌహూర్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మౌళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, హరిప్రియ (భూమి. 1.); పుం. స్త్రీ. 2: చూ, సిగ. 2; 3. కొప్పు: చూ, వేనలి. 2; 4. కిరీటము: చూ, సీసకము. (1); పుం. 5. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

మ్ర

మ్రింగ. దే. వి. రూ-మింగ*: చూ, శ్వాసనము. 3.

మ్రింగఁబడు. ద్వి. అ. క్రి. మ్రింగు, క్రుంగు. హరి, ఉ. 2, ఆ. 122: చూ, సుక్కు. 4.

మ్రింగు. దే. అ. క్రి —పై.—

మ్రందిలి. దే. విశే. నొచ్చినది.

మ్రందు. దే. అ. క్రి. 1. చచ్చు: చూ, మరణించు; 2. చెదియు: చూ, సదమదమగు; 3. నొచ్చు: చూ, వేసరు. 4; 4: చూ, సోలు. భార. 1, ఆ. 246.

మ్రక్కు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మక్కు. 1.

మ్రక్షము. సం. వి. అ. పుం. తనతప్పునుమఱుఁగుపుచ్చుట.

మ్రగ్గు. వై. అ. క్రి.=మృజ్. 1. చచ్చు: చూ, మరణించు; 2. నష్టమగు: చూ, వమ్మవోవు; 3: చూ, విహ్వాలించు. పంచ. నా. 3, ఆ. 86.

మ్రదిమము. సం. వి. న్. పుం: చూ, మెత్తన. 1.

మ్రబ్బు. దే. వి: చూ, రూ-మబ్బు. రా. వి. 2, ఆ. 60.

మ్రా

మ్రాఁకు. దే. వి. రూ-మాకు, మాఁను-మ్రాను, చెట్టు*: చూ, వృక్షము.

మ్రాఁగన్ను. దే. వి. (మ్రాఁగు + కన్ను) సోలిన కన్ను. భో. 5, ఆ. 117: చూ, లోచనము.

మ్రాఁగన్నుపడు. ద్వ. అ. క్రి. మ్రాఁగన్నగు, కొద్దినిద్దుర మొదలిడు.

మ్రాఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, సోలు.

మ్రానిపసుపు. దే. వి: చూ, రూ-మానిపసుపు*.

మ్రానిపోటుపులుఁగు. దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.

మ్రానిబంక. వా. వి. నిర్యాసము: చూ, బందన.

మ్రాను. దే. వి. 1: చూ, రూ-మ్రాఁకు*; 2: చూ, కాండము. 10.

మ్రానుగోయిల. దే వి: చూ, మ్రానిపోటు [పులుఁగు.

మ్రానుతోలుచేపిట్ట. ద్వ. వి.-పై.-సాం.తి.11.

మ్రానుదేఱు. దే. అ. క్రి: చూ, మ్రానుపడు. విక్రి. 4, ఆ. 219.

మ్రానుదిమ్మరి. దే. వి. రూ-మ్రాన్దిమ్మరి: [చూ, వానరము.

మ్రానుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు.1.

మ్రానుపాటు. ద్వ. వి: చూ, స్తంభనము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 112.

మ్రానుపిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మ్రానుపిల్లు: [చూ, మ్రానుపడు.

మ్రానుపిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మ్రానుపెట్టు. దే. స. క్రి. మ్రానుపడఁజేయు. భాగ. 8, స్కం. 32.

మ్రానుమనికి. దే. వి. రూ—మ్రాన్మనికి. కోఁతి. అచ్చ. యు, కాం. 101: చూ, వానరము.

మ్రానుసెందు. దే. అ. క్రి: చూ, మ్రానుపడు.

మ్రాన్పడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—

మ్రాన్దిమ్మరి. దే.వి: చూ, రూ-మ్రానుదిమ్మరి.

మ్రాన్మనికి. దే. వి.—పై.—

మ్రాలు. దే. అ. క్రి: చూ, సోలు. మార్క. [5, ఆ. 82.

మ్రాలుదెంచు. దే. అ. క్రి.—పై.— విక్రి. 7, ఆ. 102.

మ్రాలుచు. దే. ప్రే. మ్రాలఁజేయు: రూ-మ్రాల్చు.

మ్రాల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

మ్రి

మ్రింగు. దే. స. క్రి: ఎరగొను, కడిగొను, కముచు, కవ్వు, గుక్కగొను, త్రెక్కొను, (సం).—కబళించు, గ్రసించు; తద్వ.—గుటకవేయుటకు.—(సం). గ్రసించు. (మిగతవానికి "చూ, సాపడు.").

మ్రింగుడు. దే. వి: కమి, మ్రింగుట_మ్రింగుడు. తద్వ.—గుక్క-గ్రుక్క. (సం).—ఉద్గిరి, ఉద్గీరణము, కబళనము, గిరణము, నిగరణము, నిగరము. (చూ, సాపాటు.)

మ్రింగుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. కబళితమగు.

మ్రింగువాఁడు. వా. వి. నమలకనే తినువాఁడు: చూ, గ్రసిష్ణువు. తద్వ.-నమలితినువానికి.-(తె) తినువాఁడు. (సం).—గ్రసిష్ణువు.

మ్రు

మ్రుక్క. దే.విణ.ముక్కిపోయినవడ్లు. పాండు. 4, ఆ. 147: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.) "మ్రుక్కపాయలకు ధరతక్కువ." (ముక్కపాయలనియే వాడుక.)

మ్రుక్కడి. దే. విణ. క్షుద్రము: చూ, స్వల్పము.

మ్రుగ్గు. దే. వి. రూ—ముగ్గు. పరిక: చూ, రంగవల్లి.

మ్రుగ్గులు. వా. వి. బ. (రూ-ముగ్గులు.) 1. పేచీలు; 2. చిక్కులు; 3. తంత్రములు.

మ్రుచ్చిమి. దే. వి. దొంగతనము: చూ, హరణము. 1.

మ్రుచ్చిలి. దే. వి.—పై.—

మ్రుచ్చిలించు. దే. స. క్రి. (రూ-ముచ్చిలించు, ముచ్చిలు-మ్రుచ్చిలు.) అపహరించు: చూ, సడపు.

మ్రుచ్చిలిపోటు. దే. వి. నిద్రిపోవు చుండఁగా

పైఁబడి చేయుయుద్ధము: చూ, యుద్ధము.

ముచ్చిలు. దే. స. క్రి. 1: చూ, ముచ్చిలించు; 2: చూ, వంచించు.

ముచ్చె. దే. వి. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. అరఁటిపువ్వులోని స్త్రీకేసరము: చూ, దొంగ. 2.

ముచ్చెగొర. దే. వి. పెద్దదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1. [రాత్రి.

ముచ్చెపొద్దు. ద్వ. వి. అర్ధరాత్రము: చూ,

ముచ్చెపోవు. వా. అ. క్రి: కొల్లపోవు, చెడు, చూఱపోవు, దొద్దవోవు, పటివోవు.

ప్రమే

మ్రేఁగు. దే. స. క్రి: చూ, రూ—మేఁగు. (ఆవరించుకొనుటకు.—నిర్వ. 3, ఆ. 7.)

మ్రేవు. దే. స. క్రి.—పై.—(రూ—మేవు) (ప్రాయుటకు.—కాశీ. 5, ఆ. 195.)

ప్రమొ

మ్రొక్కు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ—మొక్కు. 1—3. (అ. క్రి. మొక్కు; స. క్రి. మ్రొక్కు అని శ.ర.) (నమస్కరించుటకు.—జై. 5, ఆ. 169.)

మ్రొక్కుఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మొక్కు. 1.

మ్రొక్కుబడి. దే. వి: చూ, రూ—మొక్కుబడి. 1—2.

మ్రొక్కువాఁడు. వా. వి: చూ, వందారువు.

మ్రొగ్గఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మోఁకటించు.

మ్రొగ్గతిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ—మ్రొగ్గతిల్లఁబడు: చూ, మోఁకటించు.

మ్రొగ్గతిల్లఁబడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—

మ్రొగ్గతిలు. దే. అ. క్రి: చూ, మోఁకటించు. (రూ—మ్రొగ్గతిల్లు.)

మ్రొగ్గతిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మ్రొగ్గు. దే. వి. 1. ఎక్కువ. కళా. 3, ఆ. 264:: చూ, హేరాళము; అ. క్రి. 2: చూ, మోఁకటించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 166; 3. అడఁగారు, డిందు: చూ, సుక్కు. 4.

ప్రమో

మ్రోఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, మొరయు. రామా. 8, ఆ. 117.

మ్రోఁగుడు. దే. వి. ప్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

మ్రోఁత. దే. వి.—పై.—భో. 4, ఆ. 6.

మ్రోడు. దే. వి. రూ—మొరడు. 1: చూ, మొక్క. 1; 2: చూ, మొద్దు. 1. స్వా. 3, ఆ. 46; 3. మూర్ఖుఁడు. రామా. 8, ఆ. 149: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 4: చూ, రూ—మోడు. 5.

మ్రోడుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 1.

మ్రోయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మొరయు.

మ్రోల. దే. వి. 1. ఎదురు. విజ. 3, ఆ. 126:: చూ, ముందఱ. 1; ద్రి. 2. పురోర్థకము: ఎదుట, ఎదురుకట్టల—ఎదురుకట్ల. [చూ, వీణె.

మ్రోలు. వా. వి. ఉరుమ, ఊఁదెడువాద్యము:

మ్రోవు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మ్రోఁగు.

మ్ల

మ్లంక్షణము. సం. వి. అ. న. తలయంటు: చూ, స్నానము. 1.

మ్లా

మ్లానము. సం. విణ. వాడినది: మ్లిష్టము.

మ్లాని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (పుష్పాదులు) వాడుట: క్లమథము, క్లమము.

మ్లి

మ్లిష్టము. సం. విశే. 1: చూ, మ్లానము; 2. స్పష్టముకానిది (మాట), అవిస్పష్టము: చూ, శబ్దము. 2.

మ్లే

మ్లేచ్ఛదేశము. సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునకు తుదనుండెడు కామరూపాది ప్రత్యంతదేశము: చూ, సీమ (1) (దేశములు.)

మ్లేచ్ఛముఖము. సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

మ్లేచ్ఛుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=మెంచే. గోమాంసభక్షకుఁడై సమస్తాచారములను వదలి యవ్యక్తముగా మాటలాడుచు వర్తించువాఁడు. తురుష్కుఁడు, మహమ్మదీయుఁడు. (తె).—తురక, మలక, మెంచే; 2. పాపరతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.2.

అనుబంధము.

ఘూర్జరబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్తరమున్న కచ్ఛసింధుశాఖయు పశ్చిమమున సముద్రమును దక్షిణమున కాంచీసింధుశాఖయు తూర్పున అంబాభవాని మొదలు నర్మదానదివఱకుండు కనుమల వఱకును గల దేశము ఘూర్జరదేశమనఁబడును. వింధ్యపర్వతమునకును నర్మదా నదమునకును ఉత్తరముననుండు విస్తారప్రదేశము ఘూర్జరములోఁ జేరియుండినను ఇందలి బ్రాహ్మణులు ఘూర్జరులనఁబడి పంచద్రావిడులలోఁ జేరినవారై యున్నారు. వీరిలో అగస్త్యులువారు అను బ్రాహ్మణులు, అక్షయమంగళులను బ్రాహ్మణులు, అనావలులను బ్రాహ్మణులు, ఔదీచ్యబ్రాహ్మణులు, కపిలబ్రాహ్మణులు, ఖదాయతీ బ్రాహ్మణులు, ఖేడావాలులను బ్రాహ్మణులు, గయావళీ బ్రాహ్మణులు, గుగలీబ్రాహ్మణులు, గోమతివాలులను బ్రాహ్మణులు, చావిషులను బ్రాహ్మణులు, జంబుబ్రాహ్మణులు, ఝూలోరా బ్రాహ్మణులు, తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, తలాజీయ బ్రాహ్మణులు, దధీచి బ్రాహ్మణులు, నర్సిపర బ్రాహ్మణులు, నాగాశర్య బ్రాహ్మణులు, పేరికవాలులను బ్రాహ్మణులు, భార్గవ బ్రాహ్మణులు, మోతాలలు అను బ్రాహ్మణులు, యాజ్ఞికవాలులను బ్రాహ్మణులు, రజవాలులను బ్రాహ్మణులు, వటులులను బ్రాహ్మణులు, వళాంద బ్రాహ్మణులు, వాల్మీక బ్రాహ్మణులు, శ్రీమలి బ్రాహ్మణులు, సజోదార్ బ్రాహ్మణులు, ఇత్యాది. (వీరి వివరములా యా పదములకడఁ జూచుకొనేది): చూ, బ్రాహ్మణులు.

తాజా:—"త" మొదలు "మ" చివరవఱకుగల అనుబంధమున్ను, "అ" మొదలు "శ" తుదవఱకు గల నాలుగు భాగముల అనుబంధమున్ను "శ" చివరను చూడుము.

